MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

SOMOGYI NÉPLAP

1984 MÁJ 19

1021

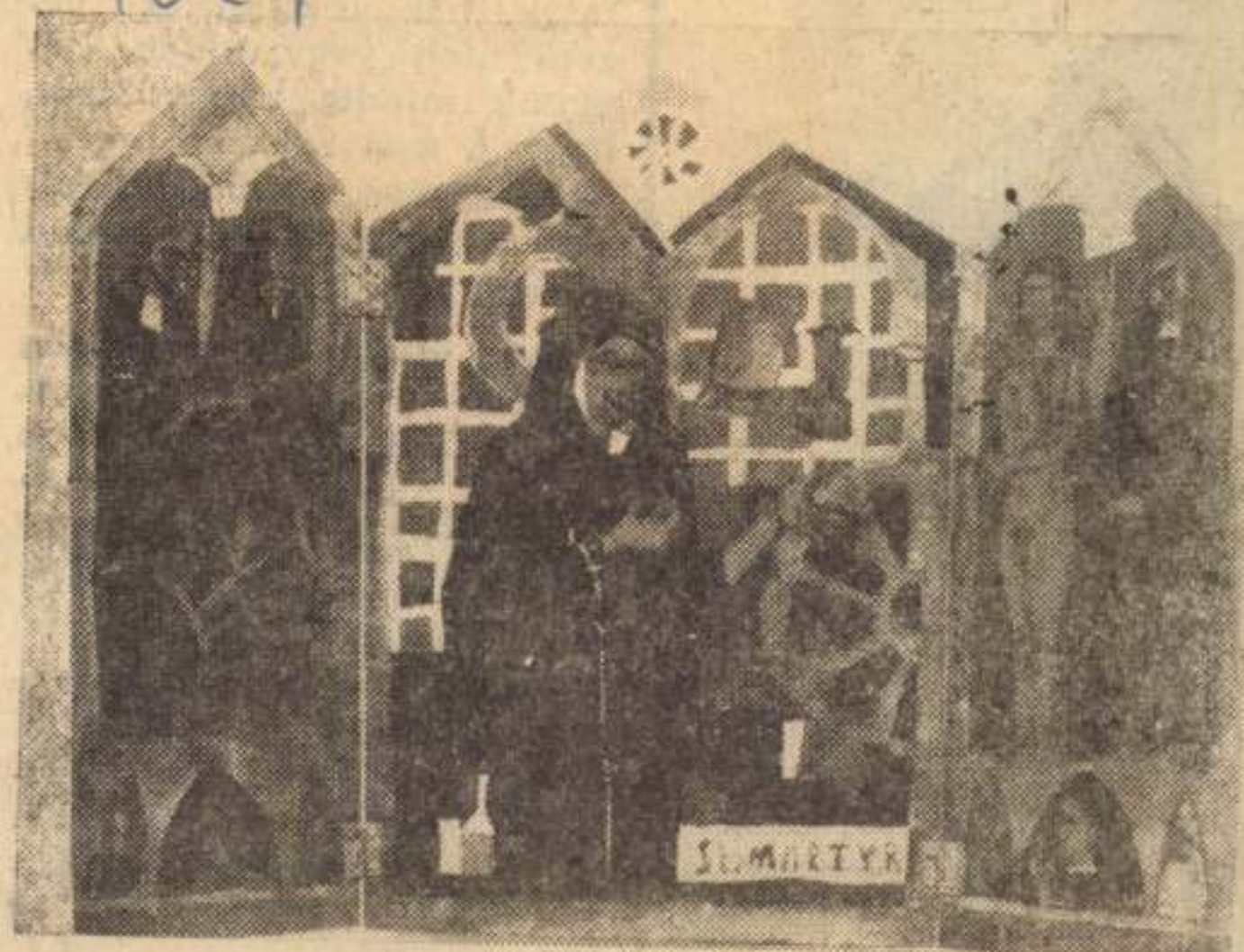

Kondor Béla: Katalin-oltár

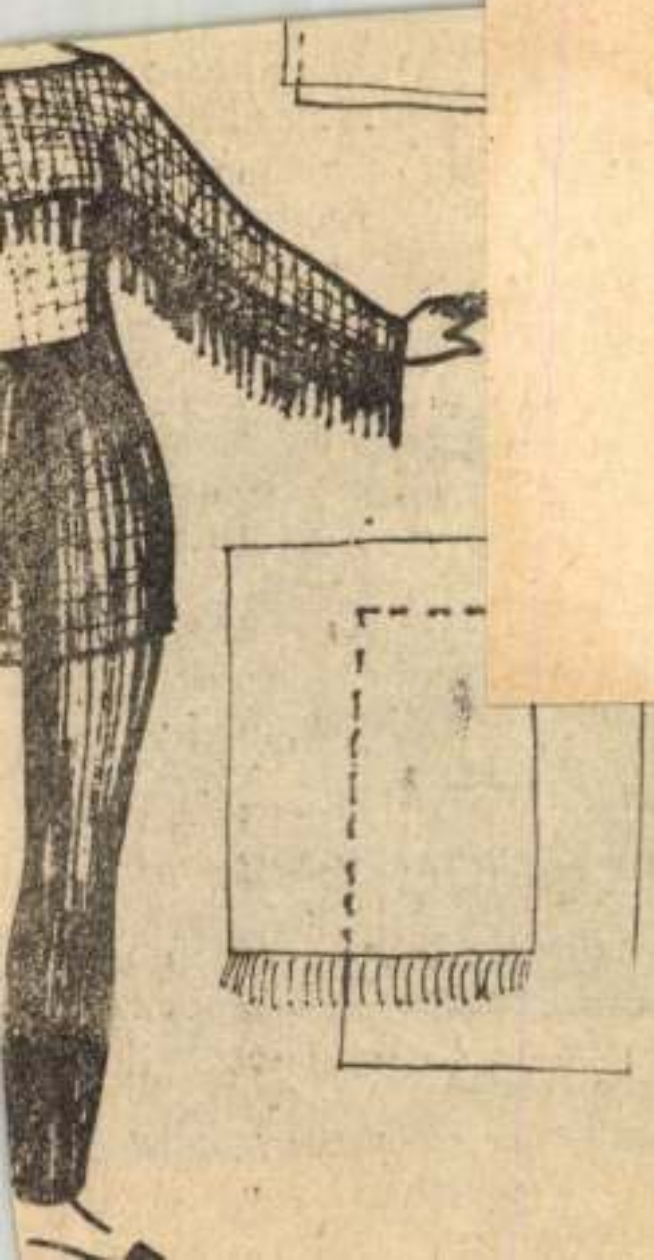

előzünk meg, és a két kocsi között keletkező szélerő valósággal a teherautó oldalfalára vagy mögé igyekezne szippantani az autónkat. Természetesen nem mindig és nem minden körülmények között van **ez** így, de mindenesetre számítanunk kell az ilyen **ve-**

- Délután a Magyar Nemzeti Galériában nyilt meg Kondor Béla életmű kiállitása. Igazi koronája a képzőművészeti események sorának, a tragikus sorsu művészre való emlékezés. Grafikái, festményei, könyvillusztrációi híres, és kevésbé ismert ránk maradt kincsei vezetnek bennünket mű vészetének teljességébe. Hőnszeretett fityiszt mutató dobozkái, és fa faragványai is láthatók a kiállitáson.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

1984. III. 16. TV. 1. műsor, 19.30
TV-Híradó.

KONDOR Béla

Vigilia 1985/1

TÜSKÉS TIBOR

Kondor és Pilinszky

Huszárik Zoltán mondta egy interjúban Hegyi Bélának:
– Sosem titkoltam, hogy engem az örök témák érdekelnek: születés, szerelem, szenvedés, halál, hit és hivatás. Ezek nem évülnek el, nem napi aktualitások, életünk elodázhatatlan kérdései és állomásai. Ezért azokhoz az emberekhez, művekhez vonzódom igazán, akiket ugyanezek a kérdések foglalkoztatnak, akik a lehetséges földi válaszokért cserébe az életüket adták: Kondor Béla, Nagy László, Csontváry, Weöres Sándor, Pilinszky, Latinovits Zoltán . . .

Barátaink egymásnak is a barátai lehetnek.

Akikhez Huszárik vonzódott, okkal hihetjük, egymásnak is barátai voltak.

A fénylő sorban van két ember, akiről nemcsak gyanítjuk, hanem biztosan tudjuk is a kölcsönös megbecsülést és vonzalmat, ez Kondor Béla és Pilinszky János.

*

Az első önálló hazai (Fényes Adolf terem, 1960) és külföldi grafikai kiállítása (Miami, USA, 1962) után 1964 tavaszán a székesfehérvári István király Múzeum rendezte meg Kondor Béla nagyszabású, gyűjteményes tárlatát. A megnyitót Pilinszky János mondta: „Itt ma olyan felismerésekre nyílik alkalom, amelyekből bár a tompák és csak műveltek kimaradnak, a valódi érzékenység annál mélyebb bátorítást nyerhet . . . Kondor Béla figyelmét – e kreativan éber, komoly és virrasztó nagy figyelmet – hadd ajánljam a fiatal szívek szeretetébe . . ."

A kiállítás alkalmából kis, 19-szer 21 centiméter nagyságú mappa készült, mely Kondor Béla néhány grafikai alkotásának másolatát tartalmazza. A borítólap rajza megismétlődik a mappa egyik lapján. A rajz egy férfit ábrázol, aki féltőóvó tenyerét az ujjai közül kiszálló repülőgép és egy kis szárnyas angyal – a

Kondor-képek két jellegzetes, ellentétes tartalmú motívuma – után nyújtja. A rajzot lent a festőművész kezevonásával készült felirat szegélyezi: Kondor Béla, 1964. Fehérvár.

A mappa egyik példányát Pilinszky Jánostól kaptam ajándékba. A mappát a költő és Kondor közösen – kék golyóstollal – dedikálta. A művész neve a borítólap jobb sarkában olvasható: Kondor B. 969. III. 10. A költő a képen látható férfi bal kezefejére írta a nevét, így: Jancsi. Pilinszky akkor negyvenhárom éves volt, Kondor pedig harminchárom. A festő mindössze nyolc, a költő tizenhét évet élt még.

*

Kondor és Pilinszky kapcsolatának könnyebb a felszínét, a külső történetét megrajzolni, azt, ami tárgyi emlékekkel dokumentálható, mint ennek a barátságnak a belső, pszichikai motívumait, indítékait föltárni és rekonstruálni. Különösen akkor, ha még a vonzalom külső leírása is hiányzik. Kíséreljük meg tehát először ezt a hiányt pótolni, igyekezzünk kapcsolatukat körbejárni.

A barátság kialakulásában minden bizonnyal szerepet játszott Pilinszkynek a költészet határain túlmutató, egyetemes érdeklődése, a művészetek – különösképpen a képzőművészet – iránti vonzalma. Belőle sem hiányzott a nagy alkotókra jellemző igény a többoldalú önkifejezésre, a „múzsák testvériségére", az a vonás, amelyet a reneszánsz óta az uomo universale kifejezéssel szoktak illetni. Pilinszky néha papírt húzott maga elé, és szívesen rajzolgatott, sőt egy alkalommal egy egészen kiváló portréja is született.

Abban az interjúban, amelyet Tasi József 1971-ben készített vele, elmondja, hogy amikor Rómában járt, az ott tartózkodó festőművész, Böhm Lipót portrét akart róla készíteni. Amíg a festő dolgozott, hogy ne unatkozzék, Pilinszky is papírt és ceruzát vett a kezébe, s lerajzolta a művésznevén Poldi-nak emlegetett festőt. „Kis púpos figura volt, és nagyon éreztem a figurát, és rettenetesen koncentráltam. Én nem tudok rajzolni, de állatian koncentráltam. Vége lett, befejezte, ő elkészítette az én képemet, én meg az övét. ‚Hát ez Matisse-i!' De nem tudnám megismételni... Megmutatták Ferenczy Béninek, el volt ragadtatva. Nem tudom, mi lett a rajzzal, elkallódott valahol..." – mondta Pilinszky, majd szerényen hozzáfűzte: „Ott láttam újra, hogy... nincs készségem, nem tudnék képzőművész lenni. Annak ellenére, hogy a képzőművészetnek nagyon sokat köszönhetek. Általában minden művészetnek."

Pilinszky nem lett festő, de mindvégig a képzőművészetek igézetében élt. A kozmikus festőkhöz vonzódott, Leonardóhoz, Goyához, Van Gogh-hoz. A régi mesterek közül különösen Van Gogh személye és művészete izgatta. Az előbb idézett interjúban mondta: „Én Van Goghot nagyon szeretem, s titka rettenetesen érdekel. Van ott egy iszonyú mély titok, ennek mindig nekiröpülök. Nem is annyira festői titok ez, az is persze." A festő emlékének két verset szentelt *(Van Gogh, Van Gogh imája)*, 1972-es párizsi emlékkiállításáról külön is írt, cikkeiben és interjúiban a régi mesterek közül leggyakrabban az ő nevét idézte. De vonzalma nem ragadt meg Van Goghnál. Az univerzum és a természet, az egész és a rész, a mindenség és a körülhatárolt, általunk birtokolt földi dolgok közti különbséget, a törési vonalat Cranach és Bruegel művészetének különbségével, mássságával szemléltette, az előbbi javára. Szívesen beszélt építészeti, szobrászati dolgokról is, azokról, akik a Chartres-i katedrálist fölépítették, máskor Michel-

angelo és Rodin plasztikájára hivatkozott. Amikor saját költészetének sajátosságairól faggatta Cs. Szabó László Londonban, képzőművészeti párhuzamok is szóba kerültek. Pilinszky bevallottan is nem a plasztikus nyugati, hanem a hierarchikus bizánci festészethez, az ikonok mozdulatlanságához érezte magát közelebb, ahhoz a művészethez, ahol a képek merevsége mögött „a feszült intenzitás hullámzott". Amikor pedig Párizsban járt, ott is az orosz faszobrászat kiállítása ragadta meg, s kis cikkben adott hírt benyomásairól: „Ezek a művek az idő gyémántszintjén már-már egyféle örökkévalóságban gyökereznek."

A költőt sok szál fűzte a kortárs magyar képzőművészethez is. Jól tájékozódott a jelenségek között; az igazi értékek vonzották. Szobájának kilincsén egy kis játékhuszár lógott, melyet „egy nagyon tehetséges lány csinált, Szilágyi Júlia, szintén régi barátom, egy gyermekparalízisben megbénult nagyon szép lány, nehezen él...", akinek 1971-ben Székesfehérváron rendezett kiállítását Pilinszky nyitotta meg. Szobájának falát Ferenczy Béni munkái díszítették, akit – Kondor Béla mellett – alighanem a legtöbbre becsült a kortárs magyar művészek közül: több alkalommal, 1963-ban a Jelenkor-ban, 1964-ben az Új Ember-ben, 1979-ben a Vigiliá-ban írt a beteg, gúzsba kötözött, de bénán is alkotó művészről, s *Piéta* című versét neki ajánlotta. Följegyzésre érdemes még, hogy 1975-ben Sik Csaba szerkesztésében a költő verseinek és a Schaár Erzsébet szobrairól készült fotóknak a fölhasználásával közös kötet jelent meg a Magvető Kiadónál (a szobrásznő 1974-es fehérvári kiállítását is Pilinszky nyitotta meg); s az is a képzőművészethez és a képzőművészekhez fűződő kapcsolatának jele, hogy a hetvenes évek végén ő búcsúztatta el a két kiváló festőművészt, 1978-ban Ország Lilit, 1979-ben pedig Altorjai Sándort.

*

Amilyen mély volt Pilinszkyben a képzőművészet iránti érdeklődés, ugyanolyan erős vonzalommal, sugárzással vette körül Kondor Bélát az irodalom, a filozofikus, gondolati költészet. Festészetével egyenértékű grafikájában külön hely illeti meg illusztrációit, irodalmi kísérőrajzait. Valójában művészi pályája is ezekkel indult: röviddel első önálló hazai tárlata előtt, 1958-ban kezdődött el könyvillusztrátori működése. Hosszan sorolhatjuk azokat a külföldi és magyar szerzőket, akiknek művei Kondor Béla munkáival, rézkarcaival, fametszeteivel, tusrajzaival jelentek meg. (Friedrich Dürrenmatt: *A baleset*, 1958. Charles-Ferdinand Ramuz: *A nagy-nagy sondrebondi háború*, 1960. Lev Tolsztoj: *Ivan Iljics halála*, 1960. Vélez de Guevara: *A Sánta Ördög*, 1962. Thomas Mann: *A varázshegy*, 1963. Francis Carco: *Villon*, 1965. Alfred Jarry: *Übü király*, 1966. Nagy László: *Arccal a tengernek*, 1966. Jékely Zoltán: *Az álom útja*, 1972. stb.) Egy-egy ilyen munka olvasottságát, irodalmi tájékozottságát gazdagította. Bensőséges kapcsolatba került a művel, a témával, s ha élt, magával a szerzővel is. Nagy Lászlóhoz fűződő kapcsolatáról a költőről írt könyvemben részletesen beszélek, itt elég arra hivatkozni, hogy Kondor Béla rajza szerepel már a *Himnusz minden időben* (1965) címlapján, majd az *Ég és föld* (1971) egyik belső lapján, Kondor készít nyolc illusztrációt az *Arccal a tengernek* első kiadásához, s Kondor-festmény, a *Darázskirály* címét kéri kölcsön műfordításgyűjteményéhez, és a festmény reprodukciója díszíti a kötet borítóját.

Az irodalmi ihletettség, a lelki rokonság az illusztrációknál áttételesebben, közvetetten is jelen van a festő műveiben: utalásként, hommage-ként, néha

témaként is. Az olyan képekre gondolunk, amelyek szűk értelemben nem nevezhetők illusztrációknak, s eredetileg nem is könyvbe szánta őket a művész. Számos képe, rajza és rajzsorozata tükrözi ezt a vonzalmat: Madách-illusztrációk, Petőfi (Ágyban párnák közt), Temetőben (Hamlet), Óda a szépséghez (Babits-illusztráció), Blake-, Apollinaire-, Rimbaud-illusztrációk, Csokonai, József Attila emlékének szentelt festmények stb. Önálló értékű grafikai lapok, festmények ezek, Kondor művészetének legkarakteresebb jegyeit viselik magukon, s gyakran csak a kép címe hívja föl a figyelmet az irodalmi ihletforrásra, a költői gondolat inspiráló erejére. „Bevallhatom már magamnak is – mondta Kondor egy interjúban –, hogy munkakedvemhez valami ‚irodalmi' indíték kell, és akkor megy a művelet, ha már látom a tárgy lényegét és van bátorságom hozzá. Ez nem illusztrálás. Ábrázolás."

Pilinszky néha rajzolgatott, Kondor Béla papírt terített asztalán az íráshoz. De annál, ahogy Pilinszkyben élt a képi kifejezésre a vágy, Kondor sokkal erőteljesebben, elementárisabban vonzódott költői mondanivalójának megfogalmazásához, gondolatainak és látomásainak nyelvi–írásbeli megformálásához. Ezzel is a mindenség birtokba vételére, a teljesség megteremtésére törekedett. Németh Lajos szerint Kondor költészete nem csupán képzőművészeti tevékenysége színezője, kiegészítője, hanem „az életmű önálló része". Írásait nyilvánosan is vállalta, versei még életében nyomtatásban megjelentek: először három versét az Élet és Irodalom-ban Nagy László mutatta be, majd a Szépirodalmi Kiadónál napvilágot lát tollrajzai kíséretében *Boldogságtöredék* című verseskönyve. Halála után a Szépirodalmi – Győri János szerkesztésében és gondozásában – *Jelet hagyni* címmel verseinek újabb – de az előzőnél hevenyészettebb – gyűjteményét adja ki (1974); és a békéscsabai megyei könyvtár gondozásában megjelent kis példányszámú, exkluzív mappa ugyancsak több mint húsz költeményét tartalmazza.

*

Pilinszky nyitott szívvel fordult a világ és az emberek felé, élete bővelkedik a termékeny, művészetét gazdagító emberi kapcsolatokban. Kondorban hasonló hajlam munkálkodott a műhelyszerű együttműködésre, a megértő társakra, a művészetét termékenyítő találkozások és beszélgetések befogadására. Barátságuk két önálló és szuverén művész egymásra találása, ahol – ha különböző mértékben is – mindegyikük adott és kapott szellemi értékeket.

Kondor *Boldogságtöredék* című kötetében van egy Pilinszkyről szóló vers, *Jancsi* a címe. A költemény a közös jövő sejtelmes-látomásos megidézése. A vers kettős arckép, közös portré, ahol azonban élesebben rajzolódnak ki a festő, a portrékészítő vonásai, mint a költő alakja.

Majd ballagok melletted: te csillogó
arccal sajnálsz és szeretsz.

Majd egy régi tájképen jövök eléd
fényes csizmában és fényes lovon.

Azután üres kertbe lépek és idegen
népség vesz körül összezárva téged is.

Majd kiáltó jelzés leszek én
egy rongált hosszú várfokon
és lángok hamvaznak táplálóktalanul
összecsukott szemmel és fekete hajzatuk
elszánt, merev sötétben tűnik el.

Majd romlott mocsárban, mint a dög
időnként párolgó lélekkel járok
s hol itt, hol ott hallik csodálatos
jajgatásom.
Látható és hallható, nem fogható.

Kondor több alkalommal képen is megörökítette a költő arcát. A békéscsabai mappában *Tanulmány (Pilinszky)* címmel találunk egy korai krétarajzot, amely egyetlen lapon megkettőzve mutatja a költő alakját. A lap egyik felén a karosszékben ülő, fejét bal kezével föltámasztó költőt látjuk, a lap másik fele kinagyítva és részletesen kidolgozva a költő fejét és állát támasztó bal kezefejét mutatja. A Vigilia 1973. februári száma műmellékleten közölte Kondor Béla Pilinszky-portréját. A festményen ugyanazt a mozdulatot figyelhetjük meg, mint az 1959-es grafikán, de a kép jóval később készülhetett: a költő keserű arccal, félig hunyt szemmel néz maga elé. A leghitelesebbnek és legmeggyőzőbbnek az a Pilinszky-portré látszik, amely a *Nagyvárosi ikonok* élén található: a fehér csontpapíron a fekete tusrajz sötét rácsozatából bontakoznak ki a költő finom arcvonásai, gyengén előrebiccenő feje, ránk figyelő tekintete. Tudunk arról, hogy Kondor Béla Pilinszky számára külön rajzot is készített, egy szép, többalakos, ikonosztázra emlékeztető rézkarcot, mely középütt a keresztre feszített Krisztust ábrázolja. A rajzot a költőnek szóló felirattal látta el, és neki ajándékozta. (A kép hasonmását a Vigilia említett száma közölte.)

*

Abból a kiállítás-megnyitóból, melyet Pilinszky a festő 1964-es fehérvári kiállítása alkalmából elmondott, korábban már idéztünk. Pilinszky nyitotta meg azt a tárlatot is, amelyet Kondor műveiből a következő évben az Ernst-múzeumban rendeztek meg. Ekkor több közös fotó is készült róluk. A megnyitó szövege az Új Ember szeptember 5-i számában jelent meg *Egyetlen pillanat kegyelme* címmel. Pilinszky a festő „egyre könyörtelenebb pontosságáról" és „egyre irgalmasabb éleslátásáról" beszélt. Kondor „egyre gyengédebb ökonómiával" szól hozzánk: „Rendkívüli szempár fürkészi itt önmagát, a világot és bennünket. Egyszerre könyörtelen a tekintete és gyengéd, személytelen és személyes, tartózkodó és szégyentelen, mint a segítség. A felebarát pillantása ez és az angyalé . . ." A kiállítás revelációként hatott a látogatókra. A megnyitó alkalmából a közönség zsúfolásig megtöltötte a múzeum termeit. Ekkor derült fény arra, hogy Kondor nemcsak iszik és lumpol, amit ellenségei híreszteltek róla, hanem keményen és kérlelhetetlenül dolgozik is. A látogató emlékezete megőrizte a pillanatot: Kondor hajdani, idős tanára, Barcsay Jenő széket húzott maga alá, úgy vonult végig a képek előtt, és magában félhangosan mondogatta: – Nagy mester . . . nagy mester . . .

A festő életében az utolsóként megrendezett nagy önálló kiállítására 1970-ben, a Műcsarnokban került sor. Sorrendben ez volt a negyedik Kondor-tárlat, amelynek megnyitására a festő Pilinszkyt kérte meg. A költő gondolatait, betegsége miatt rendhagyó módon, levélben fogalmazta meg, s a kiállítás megnyitójaként ezt olvasták föl. (Az írás ugyanúgy hiányzik Pilinszky cikkeinek gyűjteményéből, a *Szög és olaj*-ból, mint a korábbi, Kondorról szóló kiállításmegnyitók.) Az írást *Egyszerre szólnak valamennyi nyelven* címmel az Élet és Irodalom 1970. március 14-i száma közölte. Pilinszky a festő új képeinek egy-két olyan vonásáról, szembeszökő „jelzéseiről" beszél, ami a kiállítást „aktuálissá és feledhetetlenné" teszi. Kondor „Fra Angelicónak éppúgy rokona, mint Dosztojevszkijnek. Festői és irodalmi, és nem festői és nem irodalmi *egyszerre*. A tragikusan és kathartikusan paradox ‚nagyok' közé tartozik. Vonalai éterien tiszták, foltjai véraláfutásosan brutálisak . . ." Ismerve a tragikus tényt, hogy a festő a következő év decemberében már halott, van valami baljóslatú a szövegben kiemeléssel hangsúlyozott „már" időhatározóban és az elhallgatásra való célzásban: „A megfogalmazhatóság és az elhallgatás határvidékéről valók *már* ezek a mostani Kondor-képek. Szenvedélyes szkepszis szülte őket: árad belőlük a minőség és tökéletesen hiányzik bármi ‚recept' . . ."

*

Kondor és Pilinszky az ötvenes évek végén talált egymásra. A festő a Belvárosban, a Bécsi utca 1. számú házban, az úgynevezett Főnix-házak egyikében, a bérház legfelső emeletének műteremlakásában, szinte a város fölött élt. Ha kinézett az ablakon, háztetőkre, mélyben az utcák forgalmára látott. A Bécsi utca 1. nevezetes ház, ehhez fűződik szegény Sarkadi Imre tragikus halála: 1961 áprilisában onnét zuhant ki az egyik emeleti lakás ablakán az utcára.

Azokban az években nagyon sok ember megfordult Kondor Béla környezetében, nők és férfiak, kollégák és idegenek, festők és muzsikusok, írók és művészettörténészek. Volt idő, amikor Pilinszky naponta látogatta meg Kondort. Ha nem ment föl a műterembe, reggelenként a Kristóf téren találkoztak, amikor a költő munkahelyére, az Új Ember szerkesztőségébe igyekezett. A téren van egy eszpresszó, oda szoktak beülni. Inkább Pilinszky járt Kondorhoz, a festő ritkábban vendégeskedett a Hajós utcában.

Kondor nagyon sok emberrel tartott kapcsolatot, de egyik barátsága sem volt olyan bensőséges és tartalmas, mint az, amely Pilinszkyhez fűzte. Nehéz volna megmondani, hogy a kapcsolat melyiküket érintette erősebben. Pilinszkyt a festő dosztojevszkiji alkata, elementáris személyisége vonzotta: néha úgy viselkedett, mintha valóban megszállta volna valamiféle szellem, kínlódott, nyögött, aztán hirtelen felült, és megkönnyebbülve, vidáman dolgozni kezdett. A Dosztojevszkij-rajongó Pilinszkyt mélyen vonzotta a festő egyénisége és művészete. Kondor Béla képeinek ismeretében mégis azt kell mondanunk, nagyobb volt a hatás, amit a költő gyakorolt a festőre, mint az, amit a festő a költőre. Olyan barátság volt, amelyben – maga a festő vallotta – Kondor kapott többet, ő volt a nagyobb nyertes.

A kortársak közül Pilinszky volt az egyetlen, aki Kondor Bélára igazán hatott, személyiségére is, művészetére is. Pilinszky sugárzó lénye valósággal mágneses teret teremtett maga körül, és költői világa, szimbólumrendszere, témaválasztása befolyásolta a festőt. A barátság Kondor Béla legmélyebb rétegeit érintette,

gondolati folyamatokat indított el benne, művészi érdeklődésének megváltozására sarkallta: a hatvanas évek elején egyre nagyobb számban születnek vallásos vonatkozású, bibliai, egyháztörténeti tárgyú képei.

Kondor Béla Pestszentlőrincen született, a kétkeziek világából jött, a külváros, a gyári munka ismeretében nőtt föl, olyan környezetből származott, amely önmagában nem indokolta a művészetében kiteljesedő festői világképet. Szülei katolikusok voltak, de származása, neveltetése, fiatalkori környezete inkább távolította, mint vonzotta, inkább taszította, mint közelítette a vallás világához. Akik megfordultak környezetében, két hibáját szokták felróni: a trágár beszédmodort és az alkoholt. Kondor érdesen fogalmazott, de ezzel inkább csak emberi zavarát leplezte; nyersen beszélt, de sohasem káromkodott. Egyik-másik megnyilatkozása persze meghökkentette az embereket. 1970-ben a Vigilia decemberi számában megjelent egy körkérdés *Ki nekem Jézus?* címmel. A szerkesztőség kérdéssel fordult – világnézetre való tekintet nélkül – a magyar szellemi élet jeles képviselőihez, mondják el, mit jelent nekik Jézus. Kondor Béla is válaszolt, a maga módján, eléggé nyersen, és felelete a hivő emberek egy részét megbotránkoztatta. Ezt mondta: „Jézus tanait nem lehet követni. Mert olyan akadályt állít, hogy a mindenkori emberi viszonyok között azt csak egy magányos farkas – amelyik nem harap méghozzá – ugorhatná át. De a magányos farkasok sorsa a puskalövés vagy az éhhalál..." Ki tudja, milyen emberi-társadalmi tapasztalatok mondatták vele ezeket a keserű gondolatokat? De ugyanebben a nyilatkozatában ezt is olvashatjuk: „A Jézus-szimbólum a történelemtől függetlenül igaz, mint a népmesék, a költemények, és ha egy ilyen vágású ember mai életünket figyelné, nem helyeselné, és joggal. Nem lett változás, csak elperegtek az évszázadok... Mindenesetre, akik ebben a mítoszban úgy hisznek, ahogy a katekizmus kívánja, boldogok, mert reményük van. Én nem tartozom ezek közé. De azért képes vagyok a szeretetre." Kondor Béla feltétlenül istenhivő ember volt, semmi sem szól ez ellen, vagy amellett, hogy ne lett volna az. Hite persze nem felhőtlen, gondtalan, derűs hit volt. Vívódások, lelki harcok, belső konfliktusok gyötörték, angyal és ördög csatázott benne, s a mélybezuhanás fájdalma, a de profundis feltörő sóhaja éppúgy jellemzi, mint a humanitás- és szeretetvágy, az istenkereső szenvedély.

„Művészetét sok szál fűzi a keresztény gondolatvilághoz" – írta Dévényi Iván. Képeit sűrűn szövi át a bibliai és az egyházi témakör. Még 1960 táján történt, hogy egy mecénás színes üvegmozaikot rendelt tőle. Az elkészült három üvegablak és korpusz a balatonföldvári templomba került, az oltár mögé. Ez a fémbetétes színes üveg-korpusz az első Krisztus-ábrázolásai közül való. Kiválóan megkomponált mű, de még érzik rajta a feladatszerűség, némi merevség, a személyesség hiánya. Élete végén, 1970 körül már egészen másféle Krisztusokat festett: ezek látomásainak, megrendültségének hiteles kifejezői, gazdag tartalmú szimbólumok.

Útkereső törekvéseiben az abszolutum, a teljesség elérése utáni vágy – Németh Lajos szavával: – a „totalitás igénye" vezette. Vonzotta a transzcendencia. Szívesen szőtt vallásos motívumokat képeibe. Egyre több, egyre súlyosabb bibliai, egyháztörténeti tárgyú, a vallás szférájával érintkező műve született. Elég néhánynak a címét fölsorolni. Már 1960-as kiállításán látható volt a grafikai művek sorában a *Kiűzetés a Paradicsomból*, a *Szent Ferenc prédikál a mada-*

úgy véljük, hogy költészete olyan fokon és intenzitással *egységes*, hogy a könyvet csak ezen belül tarthatjuk egyik legjelentékenyebb művének. A *Harmadnapon* felől újraolvasva ún. alkotói fordulata utáni termését, csak megerősödtünk álláspontunkban, *ezért* külön nem térünk ki arra, milyen helyet foglal el életműve egészében a könyv. Az értelmezők többé-kevésbé abban is megegyeztek, hogy a kötet legjelentékenyebb darabja az *Apokrif*, és lassan közmegegyezéssé vált, hogy e költemény egyúttal a magyar líra csúcsai közé tartozik. Mégis elemzésre ösztönöz most az, hogy e minősítések és az egyes versek elemzése ellenére a *kötet mint kötet* analízise elmaradt. Még akkor is így van ez, ha Radnóti Sándor, alapvető könyvében (A szenvedő misztikus. Akadémiai Kiadó, 1981) hosszasan kitér Pilinszky e korszakára; ő az oeuvre egésze és a misztikus költészet lényege felől vizsgálódik. A kötet mint kötet újabb megértéséhez szeretnénk, a teljesség illúziója és lehetősége nélkül adalékokat és interpretációs pontokat nyújtani. A teljes feltérképezés, a szó filológiai értelmében és a motivika egészének felfejtése – monográfikus tanulmányt igényelne.

Elemzésünk *témája* kettős: részben a kötet motivikus és kulcsszó-hálózatának, illetve szemantikai tagoló íveinek, belső erővonalainak megismeréséhez szeretnénk közelebb jutni; részben ezek nyomán kötet-értelmezést igyekszünk adni, mely talán néhány ponton eltér az eddigi értelmezési tradíciótól. E hagyomány három pillére, illetve változata szerint a *Harmadnapon* l. az antifasiszta líra nagy teljesítménye; 2. a keresztény egzisztencializmus mesterműve; 3. a misztikus költészet modern lehetőségének megvalósulása. Értelmezési hagyomány és új értelmezési kísérlet szembesülése egyben a könyvhöz való különböző történeti viszonyt is jelent, noha máris előrebocsátjuk, hogy *a mű helyét és idejét épp úgy a mában látjuk, mintha huszonöt éve olvastuk volna.* Nem érezni rajta a múlttá válás, a klasszicizálódás nyomait.

Ami a *módszert* illeti; a kulcsszó- és motívumháló kiterítése eleve magában foglalja azt a hiányt, hogy az egyes versek elemzésétől eltekintünk. A kötetet mint egyetlen művet, kontextust vizsgáljuk. Ezen belül valóban különleges helyet foglal el az *Apokrif*, helyzete egyúttal a kötet egyik legfőbb tagoló eleme. E vers motivikus és eszmei csúcspont, összefoglalás és centrum. Minden idevezet, ugyanakkor ez *is* tartalmazza a kötet egészét. Kötet és költemény között kölcsönösségi viszony áll fenn, inkább, mint általában, és e viszony egyik tagja sem élvez elsőbbséget: *a kötet az Apokrifról szól, az Apokrif a Harmadnaponról.* Hiszen a motivikus rendszer is azt mutatja meg, ahogyan az egyes versek a versindividuummá sűrűsödnek össze az *Apokrif*ban, amennyiben ez olyan foglalat és lista, amely nemcsak szinte az összes fontos szót és motívumot tartalmazza, hanem *végleges összefüggés*be is állítja őket. Az *Apokrif* a könyv definitív megfogalmazása, „alakja". Az egyes versek sűrítményét e vers adja, egyszersmind a kötet egésze mint kontextus egyenesen e vers születési feltételének tűnik. Módszertanilag a motívumok poétikai síkját elválaszthatatlannak tartjuk a jelentés, a formaeszme síkjától. Gondolatmenetünk ezt a felfogást követi.

1. Kulcsszavak és motívumok. „Ez a vizionárius líra igen kevés számú és állandóan ismétlődő képpel él . . . ebből az ismétlődésből, a funkcióváltásokban elmélyülő víziókból fontos következmény adódik a versek közegére. Az ugyanis, hogy a költő nem egyes verseinek, hanem költészetének olvasóira számít . . . akik számára maga a Pilinszky-vers önmagában is autonóm közeget jelent, akiknek kapcsolódási pontjai ugyanannak a költőnek más versei, akikkel *folytatni* lehet a párbeszédet." – írja Radnóti (i. m. 119). Ennek nyomán *három* domináns szó- és motívumcsoport különítünk el. Nem feltétlenül előfordulásuk gyakorisága, hanem elsősorban funkciójuk, súlyuk alapján. Az első az *éhség* állapota, illetve helyzete mint motívum, amihez a *vályú* és az *ól* kulcsszavak csatlakoznak, von-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 = 6
VIGILIA
Budapest

tak, az erőteljes kontúrok a geometrikus térfelfogás kifejezői. Ez a látásmód talán még jobban kifejeződik egy későbbi képen, ahol cserépköcsögöt, poharat és egy igen nehéz témát, egy papírzacskót festett meg valóban bravúrosan, mintegy előrevetve az érett Kondor sokat csodált, virtuóz rajztudását. (Meg kell jegyeznem, művészettörténet tanárunk mondta egyszer, hogy talán legnehezebb egy összegyűrt papírt jól megrajzolni!) A kép hátoldalán Cézanne „Vörösmellényes fiú" című képéről olvashatunk lelkendező sorokat (többek között: „Én azt hiszem, hogy ez a legabsztraktabb kubizmus"), ami arra mutat, hogy több oldalról szívta magába a hatásokat, mindig kiválasztva azokat, amelyek egyéniségéhez illettek. Nem volt arra sem szükség, hogy a hatás önmagában különösen színvonalas legyen. Magam is rajzolgattam kezdetleges tudásommal absztrakt ábrákat, amelyeket ő nagy figyelemmel nézett meg. Majd néhány nap múlva elkezdett ő is hasonlókat, csak mérhetetlenül jobbakat rajzolni. Ennek egyik bemutatott példája, egy színes ceruza kompozíció, már az érett Kondor világát csillantja meg.

Az univerzális művész is hamarosan megnyilatkozott. Az „Akasztottak balladája" az irodalmi élményt jelzi, de saját költői próbálkozásai is feltűntek. Sajnos ezekből csak egy önmagában semmitmondó kis töredék maradt, egyik rajzának hátoldalán. Egyébként is érdemes alaposan szemügyre venni már ezeket a fiatalkori képeit is. Egyik rajzának sarkában például miniatűr arcképét fedezhetjük fel, Cyrano módjára hangsúlyozott elálló füllel (valószínűleg ez az első „Valaki önarcképe"). „Zene, szenzáció" feliratú absztrakt rajzának hátoldalán viszont többek közt kottatöredékek láthatók. Sokat hallgattunk együtt lemezeket. Mindig feszülten figyelt, de ritkán nyilatkozott róla. Általában — talán az osztályunkban eléggé elterjedt nagyképűség ellenhatásaként — szerette teljesen műveletlennek mutatni magát. Jól ismert, felszínesen ítélve nyers modora már akkor kialakult. Pedig ebben az időben már nem sok választotta el őt attól, hogy mindnyájunkat túlszárnyaljon. Egyszer közös barátunkkal mentem hozzá. Éppen a zongoránál ült, és nem hallotta, hogy belépünk a szobába. Abban az időben nálunk még nem volt divat a klasszikus zeneszerzőket „modernizálni". Béluska mégis — zenét sohasem tanult — valamilyen Bachba oltott, nagyon szép modern zenét játszott, nyilván saját improvizációját. Sajnos, néhány ütem után észrevett minket, zavartan lecsapta a pianínó fedelét, és sem akkor, sem máskor nem volt hajlandó előttünk játszani, bárhogy kérleltük.

Béluska tizenhét-tizennyolc éves korában már mélyen gondolkodó ember volt, ha ezt több-kevesebb sikerrel takargatta is. Az akkor még kötelező hittanórák, lelkigyakorlatok — bár ilyen téren is átlagon felül kaptunk az iskolában — nem hiszem, hogy túlzottan mély nyomot hagytak volna benne, de látszólag semmit sem kímélő szókimondásával legfeljebb a vaskalapos egyháziakat sértette, sohasem a hit lényegét. Egyszer később, mikor már a Főiskolára járt, négyszemközt elpanaszolta életének sok baját. Mikor vigasztalni próbáltam, így szólt:

— A hit, az nagyon komoly dolog. Én sajnos nem tudok hinni. De (és ezt már biztosan csak elkeseredésében mondta) a gonosz lélekben igen. Azt szinte nem is hiszem, hanem tapasztalom.

(Úgy emlékszem, ugyanakkor tette azt a kijelentést is, hogy minden igazi művészet realista — és akkor akarták őt kizárni a Főiskoláról, éppen azért, mert a realizmust kérték tőle számon. Csakhogy Kondor — és minden igazi művész — realizmusa nem fér bele skatulyákba.)

A csírájában levő hit és az igazi realizmus szép megnyilatkozása 1949-ben, az érettségi előtt festett, első Krisztus-képe. (Hátolalán a felirat: „Rouault után szabadon, fekete reprodukcióról". Úgy érzem, hogy az előkép szuverén felhasználása nem von le értékéből, hiszen Rouault szinte egész életén végigkísérte.) Gondolom, hogy aki ilyet tud festeni, és saját szavai szerint „nem tud hinni", nem lehet messze Isten országától.

GILYÉN NÁNDOR

PUSZTA SÁNDOR VERSE

Egyre

MISZTIKUS

(Részlet

EGYIK nap mint másik
növekszik
teljesül
érik
körbefut

én állok a kör közepén
szememben csillag
vállamon tejút
legbelső körben az Isten áll
körötte
magány
súlyos
évezredek
egyre hátrál
s el nem érhetik
már tudom
csupán a kisdedek

CSAK egyszer szabadna neved kimondani
egyetlenegyszer
egész életen
ahogy egyszer születünk s ahogy
ismételhetetlen megyünk innen el
milliószor törünk el naponta
ki híd lehetnél
minden mély felett
hallgatok
s összezárt ajkaim mint éjek
zordan
némán
összetekintenek

MINDENBEN ott vagy
mint a vég
és mindenütt
te vagy a Kezdet
hazudnak
kik szólnak egyenes vagy
s hazudnak
kik meggörbítenek
öbölnek part s partnak öble
szilvákon hamv vagy kék viasz
jössz jössz felénk s csak hátrálsz egyre
elérhetően
s lényünknek még sem az

MINDEN század épített rajtad
minden század javított
minden század foldozott
és
malterozott
tatarozott
minden század [illegible]
rombolt
lopkodta köved
te ép maradtál
egy és változatlan
mégis változásban virul lényeged

MINDEN szív elvesz valamit
belőled
minden szív hozzádtesz
valamit
mindbe szétragyogsz
mind szétragyogtat
mint ősformát a néma mozaik
mint széltől-védett lángot óva
mind tenyerébe szívébe rejtene
de nem rejthet el
szívek ujjak öble
kitörsz
mint láng
mint ujjongó zene

ELTŰRÖD hogy változtassunk rajtad
emberi ajakkal formáljuk valód
eltűröd hogy lázpiros ujjaink
törjenek sokszögbe
mint fonalát a pók
rejtélyedre némaság a válasz
vakok vagyunk
hiába állsz napon
de néha lényed átsüt a homályon
s megcsillan
a kezdett vásznakon

RÉG közel voltál
most végtelen messze
háttered
meredek
örökkévalóság
hullámzó szakállad
ezüst rétjeibe
hold szánt
szelíd
esteli barázdát
csak állsz
és merengsz
költők költője
agg éjek halnak
s születnek új napok
kihulltál egyszer
— most fordított a kép —
fészkéből hullt madárfiókád vagyok

1021 Kondor Béla.

A VIGILIA GALÉRIÁJA

KONDOR BÉLA PÁLYAKEZDÉSE

1945 tavaszán a pesti Bulyovszky utcai romos, ablaktalan Kemény Zsigmond gimnázium negyedik osztályában új fiú jelent meg, szülei akkor költöztek Angyalföldre, a Gyöngyösi útra. Kondor Bélát azonban csak ősszel ismertem meg alaposabban, amikor a háborús károk okozta helyhiány miatt ideiglenesen egyesített osztályt újra szétválasztották. Az akkor alakuló reál tagozatra az új osztályfőnök, a nagy tudású és jó pedagógiai érzékű, de igen szigorú matematika és ábrázoló geometria tanár Neukomm Gyula csak húsz tanulót vett fel — félelmetes híre miatt nem is volt sokkal több jelentkező. Ez a létszám is hamarosan tizenhétre apadt. A negyvenes évek végének pezsgő szellemi élete ebben a valóban válogatott osztályban erősen éreztette hatását, a kamasz fiúk tudományos, művészeti és politikai vitáiba sokszor a tanárok is bekapcsolódtak, a magyar, történelem és művészettörténet órák közül nem egy telt el így, aminek legfeljebb a tanterv, semmiképpen sem a diákok látták a kárát.

Kondor Béla — Béluska — nem volt „csodagyerek". Kezdetben a gyenge közepes, majd a jó közepes tanulók között foglalt helyet. Az osztály élénk szellemi életébe sem tudott még eleinte aktívan bekapcsolódni, fékezően hatott talán az otthoni tisztes kispolgári környezet is. Nem emlékszem, hogy — tehetségén kívül — mi volt az első indíték a képzőművészet iránti érdeklődésének felkeltésében, de feltétlenül nagy hatást tett rá Györgyfi György, kiváló művészettörténet tanárunk. Rajzoktatás sajnos már akkor sem volt a felső osztályokban, de a heti egy művészettörténeti órán hozzáértéssel és szeretettel, mindig a kor egy-egy jellemző alkotásához kapcsolódva tudott megismertetni velünk annyit, amennyi elég a megindításhoz az egyéni, alapos ismeret megszerzésének útján. A gyakorlati oktatást néhányan a romos szertárból összeszedett mértani testek rajzolgatásával pótoltuk, puszta magánszorgalomból. Kondor térérzéke itt kezdett megnyilatkozni. Erre mutatott az is, hogy a közepes tanuló ábrázoló geometriából — a reál tagozaton latin helyett elsősorban ezt tanultuk — mindig a jók közé tartozott.

Már a hetedik osztály padjait koptattuk, amikor Béluska komolyan kezdett rajzolni és festeni. Addigra az én elsősorban természettudományos érdeklődésem is lankadt, és kamaszos agnoszticizmusba fulladt, viszont akkor kezdtem igazán megismerni a művészet világát. A klasszikus zenéért és a modern festészetért lelkesedtem, az impresszionistákat és a kubistákat csodáltam. Ez volt az az időszak, amikor Béluskával közel kerültünk egymáshoz, és évekig — úgy érzem — a legjobb barátok voltunk. Óbenne a tehetség nyiladozott, viszont én akkor még — szerencsésebb körülményeimnél fogva — tárgyi tudásban, művészetszemléletben, kritikában adni tudtam neki. Béluska ezt nagyon bőkezűen honorálta: kezdeti időszakának csaknem minden termését nekem adta.

Visszatérve Kondor fejlődésére, az együtt tanulmányozott igen szerény választékú, de neki mégis sokat jelentő művészeti könyvek, reprodukciók, néhány múzeum- és tárlatlátogatás mély élményt jelentettek számára. Az első ihletet — úgy emlékszem — későbbi mestere, Kmetty képei adták. Nagyobb csendélet-sorozat született néhány hét alatt. Az elsőn még talán redisz-tollal húzta meg a kontúrokat, és egy redőzött asztalterítővel olyan feladat elé állította magát, amellyel nem tudott megbirkózni. A fejlődés azonban ugrásszerű volt. A bemutatott temperaképnek már témaválasztása is „kondori". A könyvre csapott bakancs, a vasaló és a kávéfőzőedény együttese ugyancsak messze esik a polgári csendéletek világától. A formák összefogot-

LÁZÁR: Ez a meggyőződésem *(Sóhajt.)* Mi tudjuk már, hogy nem lehet megváltani a világot.

MÁRIA M.: Valóban tudjuk?

LÁZÁR: Valóban tudjuk. De úgy kell élnünk, mintha meg lehetne váltani a világot.

MÁRIA M.: Mintha — meg lehetne?

LÁZÁR: Mert így, csak így, sehogy másként nem lehet megváltani a világot.

MÁRIA M.: Furcsa gondolataid vannak, Lázár.

LÁZÁR: *(Nem reagál.)* Mert valami elkezdődött!... Valami megtörtént!...

MÁRIA M.: Letagadhatatlanul.

LÁZÁR: Visszavonhatatlanul! .... Ezután úgy kell élnünk, hogy hirdessük az Igazság igazát!

— — — — — —

MÁRIA M.: *(Anélkül, hogy Lázár felé fordulna.)* Íme eljött Lázár, az én testvérem.

LÁZÁR: Te mondod. *(Magasra emeli a lámpást, körülnéz, mint aki meg akar győződni arról, hogy nem hagyott ott valamit, mielőtt elmegy.)* Kerestelek, és megtaláltalak.

MÁRIA M.: Biztos vagy benne?

LÁZÁR: Hogy megtaláltalak?

MÁRIA M.: Hogy megtaláltál?!

LÁZÁR: Nem. Nem vagyok benne biztos. De kerestelek, Mária. *(Szünet.)* Lehet, hogy még — ma megtalállak.

MÁRIA M.: Ma? — Lehet. Hajnalodik már.

LÁZÁR: Hajnalodik *(Elfújja a lámpást.)*

MÁRIA M.: .... és ragyognak a város falai...

A bejárati lépcső is ragyog a hajnali fényben. Lázár lassan felmegy a lépcsőn és eltűnik. Mária Magdolna pedig ül tovább.

Bottos Gerő: Magvető

Kondor Béla: Krisztus a kereszten
(Rouault után szabadon)

Kondor Béla: Akasztottak balladája

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG

Kondor Béla
Munkácsy-díjas festő —
grafikusművész

1981. február 17., kedd 1021

Kondor és a művészettörténet

A művész születésének ötvenedik évfordulójára

Két hónappal *Kondor Béla* halála után a *Kritika* folyóirat magnetofonbeszélgetés alapján készített dokumentumot közölt a nekrológ mellett. Kondor egy társaságban — feltehetően igen oldott légkörben — „kiosztotta" a koncept artot, leszólta a koncept technikai fegyvertárát, és nem volt éppen hízelgő véleménye arról a művészről sem, aki Kondor ablakából egy kockakövet kihajítva azt lefényképezve és a fényképeket bemutatva műtárggyá akarta előléptetni az előléptetésre méltatlant.

Kondor nyilván nem szerette sem azt, ha a zuhanásból, sem azt, ha a művészetből űznek gúnyt. Előbbit életrajzi adat indokolja. Aki Sarkadi Imre barátjaként és tragikus halálának díszletei között dolgozott, az nyilvánvalóan durvának és ízetlennek, banálisnak és olcsónak érezhette ezt a direkt gesztust. Utóbbit ránk hagyott művei bizonyítják.

Rengeteg szó esett és esik az ötven éve született, nyolc éve elhunyt, míg élt a korszak képzőművészeti „címszereplőjének" minősített művész „meg nem értettségéről". Arról a szomorú és sajnos vitathatatlan művészetpolitikai vakságról, amely valamikor 1956 nyarán kezdődött egy főiskolai pályamű, a *Dózsa-sorozat* félreértelmezésével, 1960-ban folytatódott a Fényes Adolf-terembeli tárlat kiátkozással felérő visszhangjával, hogy a halál évével, 1972-vel záródjék, amikor is a Kereskedelmi Kamarába készített pannóját, a *Szentek bevonulását* a megbízók nem fogadták el.

lett tehát Kondor erkölcsi fedezete és fedezéke. E nélkül az „ideológiai alap" nélkül érthetetlen különben az életmű belső kohéziója. Hiszen senki sem találta természetellenesnek azt a korántsem természetes tényt, hogy a rézlemezre új apokalipszist karcoló művész lelki szemei előtt nyilván Dürer apokalipszisei lebegtek, míg a farostlemezre aranyos angyalokat festő művésznek nyilvánvalóan az ikonok voltak az ideáljai. Hogy Dürer és az ikonok világa egymást majdhogynem tagadó művészettörténeti pillanatok. Érthetetlen lenne, ha a művészettörténet nem mint elvi tanulság szerepelne itt. Kondor állításához azonban minden idők leggrafikásabb grafikájára és legképszerűbb képére volt szükség. Együttesen kellett *a jelen ellenében és a jelen érdekében* hivatkozni az ikonográfia megmerevítését célzó emlékanyagra és az ikonográfia fellazítására tett félezer éves teljesítményekre. Azokra a boldogító pillanatokra, amikor, *már és még*, a vizuális közlendő hiánytalanul megjeleníthette a művészi világképet, és a művészi világkép magától értetődő módon választhatta ki a maga agitációs eszközeit. A keleti kereszténység ikonja, az északi kereszténység grafikája nem a pompa, nem a dekoráció, nem a technikai tudás önmutogatására készült. A csillogás, a szépség, a művet létrehozó ügyesség csak a mű feltétele és mellékes körülménye volt. De nem mondanivalója. Ha tehát Kondor szükségesnek látta e feszes, szükségszerű formákon keresztül üzenni, ezt csakis azért tette, mert veszélyben érezte a képzőművészet értelmét általában, és a képzőművészet pillanatnyi, hatvanas évekbeli feladatvállalását különösen.

A hatvanas évek Magyarországa saját tudatának vizuális önarcképétől pedig egy pillanatra hátrahőkölt. Nem értette pontosan: miért van szükség egy konszolidálódó világban, egy reményre joggal számító korszakban a pusztulás képeit, a létezés ellentmondásait, a technika kétértelműségét felemlegetni. Miért kell zárójelbe tenni a több évtizedes hazai konvenciókat, és miért kell egészen a középkorig érvényes igazságokért visszamenni?

Az ablakból kockakövet kihajító művész is történetesen a halállal foglalkozott. Éppen úgy, mint Kondor. Ő azonban pontosan tudta: a katasztrófatematika közösségén túl ehhez a fajta önkifejezési formához nincs köze. Végső, tragikusan leverő, erkölcsileg felemelő igazságai csak abban a közegben érvényesek, amelyek a tradicionális képzőművészet körén *belül* maradnak. Amelyek létezési formájukkal és nem kívülről belevitt ideológiai tartalmuk révén hirdetik az emberért aggódó szigorú humanizmust.

Bizonyításképpen hivatkozzunk a verselő festő utolsó kötetében található utolsó költemény utolsó strófájára: „Nemcsak derűs tudnivaló, hogy nincsen Művészet maga, és nem pusztulás a halál." A képeket nehezen olvasó gyengébbek kedvéért tehát: az a tragikus bukás, az a teljességigény és nem utolsósorban az a felelősség, ahogyan a bukás és a teljesség együtt megjelenik a Kondor-képek ikonizáló rendjében és a Kondor-grafikák dürerizáló sűrűjében, éppen önnön formáját, az ikonok merev áhítatát és az apokalipszisek pestises rémületét hivatott kioltani. A rettenet kimondásával sóvárogtat egy rettenet nélküli világ után. És teszi ezt abban a korszakban, amikor a művészet csak művészetté, legfeljebb derűvé vagy halállá vált a felgyorsult időben.

P. Szűcs Julianna

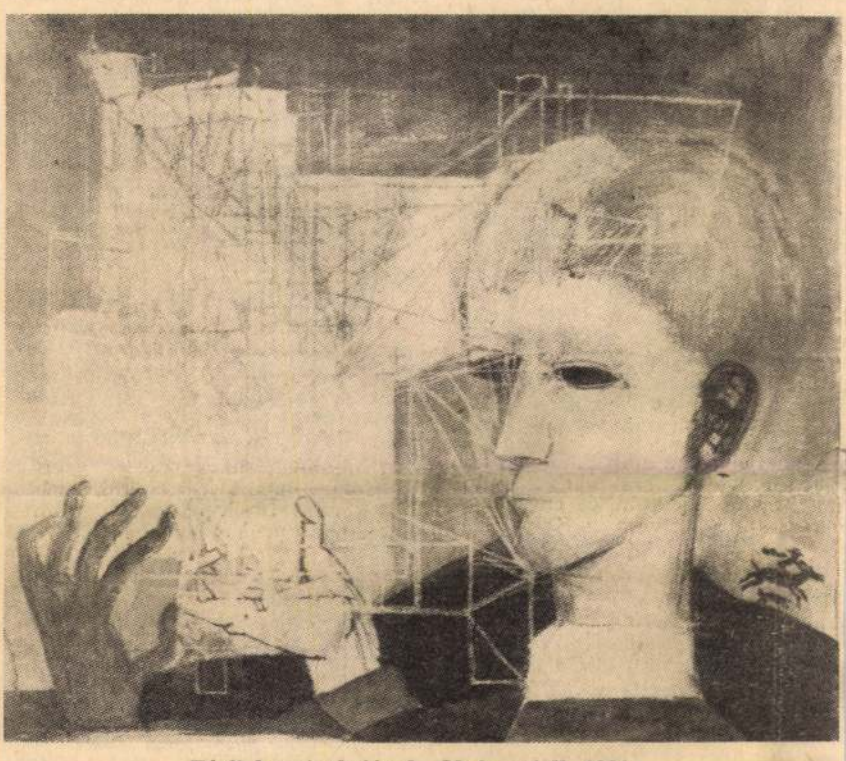

Férfi konstrukcióval. Olajpasztell, 1964.

TELEFON: 310–109

Az iparosok diszpécserénél

Ha odahaza csöpög a csap, elrom-
k a villanykapcsoló vagy az ajtózár,
bbnyire felkészülünk a legrosszabb-
a; tapasztalatból tudjuk, hogy ma-
apság nehezen lehet az effajta ja-
ításokra megbízható mestert talál-
i. Az újságok apróhirdetéseiben
bbnyire a tapétázók, a szobafestők,
parkettacsiszolók, a társasházak
ivitelezésére specializálódott kőmű-
esek és vízvezeték-szerelők ajánl-
oznak, velük kár is ilyen esetben
róbálkozni, mert amint meghallják,
ogy „babramunkáról" van szó, le-
szik a telefonkagylót; a csöpögő
sapok javítása számukra nem üz-
et. A megrendelő pedig nyakába ve-
zi a várost, kénytelen-kelletlen
egpróbál felkutatni olyan szakem-
ert, aki még hajlandó az ilyen je-
entéktelennek tetsző munka elvég-
ésére is.

Kétezer név, címmel

Ám úgy látszik, hogy az idegesedéssel, bosszankodással járó talpalás helyett kínálkozik másik megoldás is. Aki felhívja a 310—109-es telefonszámon a budapesti kisiparosok diszpécserszolgálatát, többnyire bizonyos lehet abban, hogy a kisebb javításra is talál mestert. A vonal túlsó végén udvarias férfihang közli annak a nevét, címét és telefonszámát, aki szívesen vállal bármilyen javítást, gyors kiszállással. A főváros központjában, az egyik Vadász utcai ház földszintjén fogadja a hívásokat tenyérnyi irodában a diszpécserszolgálat vezetője, *Kovács Antal.*

Vaskos füzetében több mint kétezer kisiparos neve, címe és telefonszáma; e szerint 18 szakma képviselői állnak a lakosság rendelkezésére — sürgős esetben is. A nyilvántartásban külön oldalon sorakoznak kihaló szakmák mesterei: szitakészítőt éppen úgy tud ajánlani, mint csárfonót vagy kötélverőt.

— A mesterek névsorát 23 év alatt gyűjtöttem össze a KIOSZ különböző szakosztályainak jegyzékéből, persze hogy megtanultam már szinte valamennyit. A nyugdíjba vonulók helyett mindig újak és újak kerülnek a listára, bár az utánpótlás nem kielégítő. Ezenkívül rendszeresen figyelem az újságok apróhirdetéseit; a „vegyes" rovatban ajánlkozó kisiparosok egyikét-másikát felhívom, megrendelést adok nekik, s ha nincs panasz a munkájukra, bekerülhetnek a névsorba.

A cserépkályha reneszánsza

Beszélgetésünket állandóan félbezakítja a telefoncsörgés, egyetlen mondatot sem tudunk zavartalanul váltani. Egy kétségbeesett férfi például gyors segítséget kér, mert beleömlött a zárba a kulcsot — különösen reggel jelentkeznek jó néhányan ilyen panasszal.

— Egy órán belül ott lesz a lakatos — nyugtatja az ismeretlen hívót Kovács Antal, s miközben az iparosok telefonszámát is közli az ügyféllel, hozzáteszi: — Több speciális zárakatosunk segít a lakásban rekedtek „kiszabadításában". Kocsival járják a várost, hogy minél előbb a megadott címre érjenek.

Egy másik ügyfél az iránt érdeklődik, talál-e két négyzetméternyi padló helyreállítására vállalkozó parkettázót. Talál. A következő telefonáló külföldi nagyothalló-készüléket szeretne megjavíttatni, ám a diszpécser elnézést kérve közli:

— Sajnos, ilyen készülék javítását nem tudjuk vállalni, mert nincs alkatrészünk. De van egy speciális műszerészünk, hívja fel, ő talán tud segíteni...

A legtöbben egyébként víz- és gázszerelőt, valamint csempézőt keresnek. S manapság már nem meglepő,

A telefonnál: Kovács Antal.
ERDEI KATALIN FELVÉTELE

hogy az olaj és a villany drágulása miatt reneszánszát éli a cserépkályha; építői most nem panaszkodhatnak: ezen a télen annyit készítettek, mint a legutóbbi öt évben együttvéve. Viszont mostanában kevesebben keresnek lakástakarítókat, hiszen az ilyen munkával foglalkozó tsz-melléküzemágak bekapcsolódása érezhetően csökkentette a kisiparosok klienseinek körét. S amióta a Gelka bevezette az átalánydíjas javítást, a tévéműszerészeknek sincs annyi megrendelőjük, mint régebben.

— A tavalyi munkanapokon összesen 60 ezer megrendelést kaptunk, éjszaka pedig csaknem nyolcezren hívták a diszpécserszolgálatot — kapjuk a tájékoztatást. — S mindössze 12 jogos reklamációt kaptunk, a mesterek tudják, akire panaszkodnak, az innen többet nem kap munkát. Így kívánja a becsületesen dolgozók érdeke is.

— Éjszaka is hívható a szám?

— Nyilvánvalóan, sőt hétvégén és ünnepnap is. Az irodában napközben reggel 6-tól délután 2-ig igyekszem segíteni ügyfeleinknek, ezután pedig a lakásomra kapcsol a megadott szám. Tudniillik az otthonom is ebben a házban van, az első emeleten. A noteszomban külön szerepel azoknak a kisiparosoknak a neve, akik sürgős esetben éjszaka is vállalnak munkát.

— S nem zavarja, hogy odahaza sincs nyugalma?

— Régóta csinálom ezt a munkát, higgye el, én örülök a legjobban, ha segíthetek. Nyilván nyomós oka van annak, ha este vagy pláne éjszaka hívják a diszpécserszolgálatot. Vacsora közben éppen úgy mellettem van a telefonkészülék, mint amikor az unokámmal játszom; megszoktam már az állandó készenlétet. A feleségem az interurbánközpontban dolgozik, az ő számára sem idegen a telefoncsörgés.

Ügyfelek és ismerősök

Kovács Antal ebben a hónapban lesz 60 éves. Mindig udvariasan, készségesen szolgál felvilágosítással az érdeklődőknek. Tizenhét éves kora óta mozgássérült; a telefon az ő esetében nemcsak munkaeszköz, hanem sajátos kapcsolat is a világgal, az emberekkel. Az eltelt évek alatt soksok ügyfél lett jó ismerőse, s meghatódva említi, hogy karácsonykor vagy újévkor mindig üdvözlőlapok tömegét kézbesíti neki a postás. Nyugdíjba mehetne, de felettesei marasztalják. Nehéz lenne őt pótolni.

Falus Gábor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor Béla
MAGYAR NEMZET

Vasárnap, 1965. szeptember 5. Magyar

„Jónás a város falai előtt"

Kondor Béla kiállításához

Tavaly, amikor Kondor képei Székesfehérváron vendégszerepeltek, a nézőből feltört egy kiáltás: — *festőnk van!* Ez a mondás eddig más alakban volt ismert: »*költőnk van*« — mondták Vörösmartyt olvasva, és a koszorú azóta mindig kijárt valakinek, Petőfinek babérból, Aranynak tölgyből, vérző és kábultan csípős rózsákból Ádynak, kitépett noteszlapokból fonva József Attilának. A festők rendre roszszabbul jártak. Csontváryt és Derkovitsot a »festőnk *volt*« sóhajával ébresztettük, és azoknak emlékét, akik elfogták a fényt, a levegőt előlük, egy képzőművészeti ízlésében még kiskorú társadalom kesernyés bűntudatával temetjük. A költők ma is megvannak, babér vagy olajág nélkül, úgy ahogy az élőknek élnie illik. Szabad a most élő Kondor Bélára rámutatnom, és pompa, vagy reprezentáció nélkül a »festőnk is van« szürke jelen idejét szürkén és súlyosan kimondanom?

Ezt a szürke szint magától Kondortól kölcsönözném, az ő rézkarcaitól, tenyérnyi, vagy annál nem sokkal nagyobb kompozícióitól. Mert elsősorban rajzoló ő, úgy ahogy Dürer, Goya vagy Picasso voltak rajzolók, és ő is az ember »anatómiájával« foglalkozik a szürkén satírozott és a megismeréstől elnehezült papiroson, mint Rembrandt. Nagy nevek? Igen, azok. Nem akarom Kondort mellékük állítani, csupán azt mondom, hogy emlékeztet rájuk. A nyomukban van, és hál' istennek nemcsak hasonlít hozzájuk, hanem különbözik is tőlük. Erre a különbségre azért van szüksége, hogy némileg ránk is hasonlíthasson. Egy évszázadokkal és Leonardókkal terhes múlt örökségével, egy bukott és egy tiszta angyal kísértéseivel fölszerelve áll városunk falai előtt, és hasonlítani óhajt ránk. Ha csak vonalainak karcsú ártatlanságát nézzük, ha angyalainak áttetsző szárnyát, és szerkezeteinek nem evilági architektúráját, akkor felmerül a kérdés — nem fog-e Kondor túl sokat veszíteni ezzel a hasonlósággal? Milyen jogon sajátítjuk ki azt a reneszánsz örökséget, ami Dózsa-vázlatainak lapjairól ragyog?

A kisajátítás

kétségtelenül megkezdődött, a szűzien reneszánsz rajzok megkoptak, elfeketültek, a vonalak összegubancolódtak, Kondor ma már nem az az »eminens« rajzoló, aki főiskolai éveiben volt. Egyre távolabb kerül a nagy múlt múzeumától, és egyre közelebb a jelen élethez. Művei problémákat adnak fel, és ránk bízzák e problémákkal való további küzködést, arculcsapnak pimasz szókimondásukkal és nem kérnek bocsánatot, megvigasztalnak mesebeli tájaikkal, majd váratlanul hátatfordítanak minden vigasznak. Kondor figurái ezekben a sokértelmű gesztusokban egyre aranylóbban és egyre amorfabb formákban kerülnek elénk, egyre több rajtuk a szín és egyre több a kontúrokat elmosó piszok is. A rézkarcok után olajképekhez kezdett, a táblakép műfaja után áttért a kőnyomatos rajzokra, a zsírkréta színei visszavezették a festék színfoltjaihoz, a grafika fekete tónusa eljuttatta őt a kénnel kezelt ezüstfóliák bársonyos feketéjéig. Óriási monotipiáin felismerhetők a műterem kőpadlójának kockái — ahova a képet fölfestette és ahonnan a festéket papírra itatta. Vizes kendővel a szája előtt füstöli az ezüstlemezeket, de ugyanilyen alkimista módon bajlódik a litrografálógéppel a pincékben. Repülőmodelleket épít és miniatűr hidakat, játszik velük vagy összetöri őket. Előbb-utóbb mindent összetör, amit szeret, mint ahogy összezúzza angyalfiguráit is, hogy emberibb ábrázatot kapjanak.

Egyik képe:

Jónás a város falai előtt. Másutt: Blake prófétákkal vacsorázik. Mindkettő maga Kondor, a profán rajzoló, aki egy próféta morális éleslátásával és egy vacsorázó költő hétköznapiságával vállalta a valóságot. Kondor valósága jól ismeri a múltat és bízik a jövőben is, de a mában él. Hajlandó összetörni, elhasználódni a jelenkorban, hajlandó műtárgyból eleven szereplővé válni, és az álomvilágból a földre költözni. A múltból felmerülő próféta és a jövőt előkészítő költő tulajdonságai segítik ebben; az *erkölcsi érzékenység* és a *játék szertete*. Egyik sincs kíméletre szánva, mindkettő lassan fel fog őrlődni, de abban az életben történik ez, amelynek mindnyájan részesei vagyunk. A *valóságban*.

Az eredmény: a művészet gazdagodik Kondor által, de még inkább gazdagodik az ő nyomán a valóság. Mert végül is nem a reneszánsz művészetet tanuljuk becsülni Kondor segítségével, hanem napjainkat. Nagy kár, micsoda kár — mondják bizonyára azok, akik a műtárgyakat többre becsülik az életnél és a művészetet annak ajándékozójánál: a valóságnál. Mi azonban nem tartjuk ezt veszteségnek. Ha csak tisztán művészettörténeti szempontok vezérelnének, akkor is tudnánk a nagy könyvekből, hogy az ilyen festészet művészetnek is rangosabb. De a nagy könyvekből és azon túl tapasztalatból tudjuk azt is, hogy az ilyen festészet szemet kinyitó, megismertető is. Azok a figurák, de még inkább azok a szituációk, amelyek Kondor lapjain feltalálhatók, *köznapi eredetűek*, mégha olykor szárnyuk nő és prófétai szakálluk is van. Az utcai kavarodásból, az épülő hidak tövéből, az üzletek pultjai mellől emeltettek ki, és hogy szárnyak ragasztódtak a hátukra, attól csak élénkebben, tisztábban rajzolódik ki emberi gesztikulációjuk, örömük és fájdalmuk. A hangya is kicsiny állat, hamarabb észrevesszük történelmét, ha szárnyashangyaként rajzásnak indul. Az esetlegesből, a monoton véletlenből emeli ki Kondor képeinek szereplőit, hogy alkimista műhelyében a rajzó és történelmét élő ember víziójává avassa őket. Ez a vízió hovatovább *mitikus* méretű kavargássá növekszik lapjain és festményein.

És itt találjuk

meg a választ a fentebb elhangzott kérdésekre: hogy mi jogon »ment tönkre« Kondor angyali tisztaságú felkészültsége a konvencionális rajzoláshoz? Napjaink igazán nagyszabású emberi kirajzásának, a tömegek és gondolatok kavargó, szárnyrakapó startolásának nincs, vagy nagyon kevés a mitikus erejű megidézője. Századunk képzőművészete sokkal inkább nyakig van maga is a teljes felfordulásban, és a szétröpülő bolynak legfeljebb egy-egy forgácsát, az új otthonnak egy-egy tégláját cipelik magukkal a művészek. Nem elmarasztalólag állapítom ezt meg, hanem csak tárgyilagosan — szükséges és heroikus feladat ez is. Kevesen vannak viszont, akik a »*kint*« *és* »*bent*« *kettős aspektusát*, a dombon álló hadvezér áttekintőképességét és a harcban való aktív részvételét birtokolják. Kondor ilyen művész. Nemcsak arról van szó, hogy az ő művein megmaradt az ember teljes fiziognómiai apparátusa annak minden szervével a nemestől a legnemtelenebbig, és nemcsak arról, hogy ezek a figurák *cselekményes* együttesben, néha szinte drámai kompozícióban jelennek meg. Amiképp Kondor az ilyen drámáknak nem illusztrátora, hanem alkotója, ugyanúgy a képzőművészeti jelekkel is teljes biztonsággal bánik. Arról van szó, hogy ő képes a szó klasszikus értelmében vett teljes kompozícióra is, és a szó modern értelemben vett képzőművészeti eredmények — a kubista szerkezetek vagy a nonfiguratív elemek — mai ízű felhasználására is. A kettős aspektus itt is, a formák világában is érvényesül; — a részletek a harcban álló avantgarde éles szilánkjaiból épülnek, az egész ugyanakkor megőrzi a kívülálló fölényes játékosságát, sőt néha ironikus vagy groteszk mulatságát a látvány fölött.

Ilyenkor, amikor Kondor »egymásnak ereszti« az izmusok és a klasszikus örökség elemeit, hogy kiélvezhesse kavarodásukat, majd pedig egyetlen ötletes figurával vagy tárggyal ismét a helyükre tegyen mindent, kétségtelenül drámák intrikusaira emlékeztet. Ám ez az intrika a »jó intrikája«, azért túlozza el a kavarodást, hogy a rend igényét nyilvánvalóbbá tegye és azért csinál rendet, hogy a kavargó rendetlenség életszerűségét, szépségét is becsülni tanítsa. A hadvezéri domb pedig, ahová műveinek látogatóit magával viszi, így válik valóban mitikus magaslattá; az elbeszélőnek ironikus és erkölcstanító kívülvállásával, az »intrikus«-nak a történetbe belenyúló és a csapatmozdulatokat hatásosabban elrendező kezével, végül pedig a művész áldozatvállalásával, ahogy az egész színjátékért személyes értékeket áldoz, s minden egyes rajzon vérét hullatja.

Az Ernst Múzeum

a maga összevissza termeivel, rossz arányaival és útvesztő alaprajzával inkább hasonlít hangyabolyhoz, mint jó kilátást biztosító dombhoz, de a tárlat így is imponáló hatású volt. Kiderült mindenekelőtt az, hogy a műveit nehezen megmutató, és azoktól még nehezebben megváló Kondor mennyit alkotott egy kurta évtized alatt. A grafikák arzenálja szinte lehengerlő nagyságú, csaknem száz különböző méretű és technikájú lap volt kiállítva, s közülük is kiemelkednek a Blake-versektől ihletett, vagy Bosch képeinek játékos logikáját követő és a Madách Tragédiát illusztráló kompozíciók. A grafikák hosszú során — ha időrendbe állítjuk őket — végigkövethettük Kondor fejlődését, mint válik egyre oldottabbá, a kemény kontúroktól a foszlóan puha foltokig — és ezzel párhuzamosan, mint emelkedik ki egy sötéten kaotikus világból, mintegy az emberiség ősi gonosz gödréből a világosabb tartományok felé. A korábbi évek festményei két csoportra oszthatók. Egyik részük freskószerű alakok vagy portrék, gyakran méretben is nagy kompozíciók. Ezeken néha érezhető, hogy Kondornak kevés alkalma volt a monumentális műfajhoz rendelt anyagban dolgoznia. Más részüket »ikonoknak« szokás nevezni, természetesen csak idézőjellel, hiszen ezek a képek ragyogó, zománcos színükön és néhány kompozíciós sémán kívül semmiben sem hasonlítanak a szentképekhez. Ironikus, vagy áhítatosan szép megidézése a késsel hadonászó vagy darazsakkal játszó embereknek.

Az utolsó két év termésének olajképei ezen túl valami harmatosan gyöngéd rózsaszínt is sugároznak, a nemes fémek eloxált rétegeinek fényét és derűjét. Az életnek való kisajátíttatás, a részletekért való harc után talán itt lép fel a szintézis, a kamasz dühének és a férfi elemző kíméletlenségének közös eredménye. Itt mintha a mitikus megjelenítőerőn túl az eposzok naiv egyensúlyával és nyugalmával is találkoznánk — a »rózsaujjú hajnal«-lal. Kicsit ijesztő ez az érett kolorit. Kondor Béla még csak harmincöt éves, abban a korban van, amikor más jó festők kezdenek valóban festők lenni. Kondor már főiskolás korában is karakter volt, gyorsan váltakozó korszakokon át jutott el idáig. Túl gyors az önmagát pusztítva építő életműnek ez a beérése: a végső összefoglalást csak húsz—harminc év múlva várjuk. Vagy lehet, hogy Kondor eddigi egész működése csak előkészület volt egy ilyen bölcsen harmonikus és a derű felé haladó művészet számára? Szeretnénk hinni, hogy így van, hogy mindez még csak nyitány. Nyitány egy olyan oeuvre számára, ahol Kondor nevét nem mint Dürerre és Picassóra emlékeztetőt jegyeznék föl, hanem e nevek mellé. Félelmetes önzés ez részünkről, félelmetes követelés. Talán nem is szabadna leírni.

Perneczky Géza

— Parancsolj — ugrott fel készségesen Palkó. Órájára pillantott. Még bőven van idő, gondolta. Igaz, máskor ilyenkor már kielégülten fekszenek egymás mellett és csak szótlanul becézgetik egymást. Most meg értelmetlenül fecsegnek. Megint odabújt Olgihoz, fejét ölébe fúrta, felnézett rá, felnyúlt, megsimogatta arcát, majd lejjebb engedte kezét, ujjai végigsiklottak nyakán. Olgi mozdulatlanul ült, szippantott cigarettájából, s hosszan előre fújta a füstöt.

— Anyám felköltözik hozzám — mondta nyugodtan.

— Mikor?

— A jövő hónapban.

— Miért?

— Nehéz ott neki egyedül, falun. Itt, együtt mégiscsak jobb lesz. Segíthetünk egymáson. Szegényke elég sokáig élt egyedül. Kell, hogy valaki legyen mellette az utolsó esztendőkben.

— De, Olgi drágám, meggondoltad te azt? Hát velünk akkor mi lesz? Mi lesz az estéinkkel?

— Téged csak az érdekel? Másra nem gondolsz?

— Nem akarlak elveszíteni. Olyan jó együtt. Jól megértettük egymást. Nálam nehéz lesz találkozni, a háziasszony se engedné, mert ott vannak a gyerekek. Gondold meg, drágám — megint megsimogatta Olgi arcát.

— Meggondoltam. Már lakást is nézek, hogy ezt a garzont egy nagyobbra cseréljem. Tudod, a mama nagyon szeret főzni, tehát kell egy nagyobb konyha, ahol gazdálkodhat, ahol még igazán érzi, hogy szükség van rá, hogy célja van életének. Az utolsó leveleiben panaszkodott szegény, hogy rá már nincs szükség, feleslegesnek érzi magát, céltalannak az életét. Unokát szeretne.

— Igen, drágám, én ezt megértem, de mi lesz velünk? Hogy fogunk találkozni akkor, ha itt lesz a mamád? Nálam nem lehet, már mondtam.

— Nem is gondoltam arra egy percig sem.

— Akkor hát...

Palkó odalépett az asztalhoz, konyakot öntött a pohárába.

— Te is kérsz?

— Igen, egy keveset.

Megitták a konyakot, aztán sokáig hallgattak. Palkó le meg fel sétált a szobában.

— Bekapcsoljam a rádiót?

— Ha nagyon akarod...

— Nem, de gondoltam, hogy a zene feloldaná ezt a hangulatot. Minek gondolkozzunk most azon, hogy mi lesz...

— Mert kell. Másképp nem lehet élni.

— Ugyan. Én sohasem gondolok arra, hogy mi lesz holnap, nemhogy arra, hogy mi lesz egy-két hónap múlva.

— Akkor hogyan tervezel?

— Az más. Az munka. Ott kell.

— Mindig kell.

Palkó megint elhallgatott. Szeretett volna kimenekülni ebből a körből, de érezte, hogy nem tud, hogy Olgi nem engedi. A könyvespolcról levett egy albumot, belelapozott. Egy akt képnél felnézett Olgira.

— Klasszikus alak, nem gondolod? Érdekes, ahogy a festő elképzeli, látja a csípők fekvését...

— Minden csípő más, nincs két egyforma testű nő, és nincs két olyan festő, aki ugyanazt látná meg egy alakban...

Tovább lapozott, Palkó azt hitte, hogy most már leköti Olgi figyelmét, mellé hasal, átfogja derekát, fejüket egymáshoz nyomják, leveszik a következő albumot és közben megkezdik az olyan szépen végződő játékot. De Olgi nem mozdult.

— Nincs ötleted?

— Tessék — kapta fel a fejét Palkó.

— Neked nincs ötleted?

— Hogy érted ezt? És mire gondolsz?

— Ránk.

— Ja, hogy felköltözik a mamád? Hát, bevallom őszintén: nincs. És nem tartom okos lépésnek a részedről.

— Nem érted: egyedül van, céltalanul él, itt meg szükség lesz rá, célja lesz az életének.

— Közben elveszted a magad boldogságát.

— Miért kell elveszítenem? Hány anya él a gyermekével. És azok nem veszítik el a boldogságukat?

— Itt most rólad van szó, és rólam! Nem pedig másokról — tette vissza az albumot Palkó. Nem vette le a következőt. Érezte, hogy valamit elrontott, mert ma hiába minden kísérlete.

— Igaz: rólunk van szó. Azért kérdeztem, hogy nincs valami elképzelésed... rólunk.

— Nem tudom elképzelni szebben, mint eddig volt... — ásított. — Tudod mit, Olgi, ma fáradt vagyok, elmegyek. Gondolkozom ezen, de te is gondolkozz, és ne siesd el. Ha eddig egyedül élt a mama, neki nem olyan sürgős, te is inkább beszéld le erről, vagy halogasd...

— Azt nem. Nem halogatom. Egy hónap múlva felköltözik. Különben is szükségem lesz rá.

— Eddig nagyon jól megvoltál egyedül...

— Eddig igen.

— Ezután is megleszel.

— Nem, már nem. Én is sokáig éltem egyedül. Azt hiszed, nekem nem volt rossz, amikor te elmentél? Itt az üres szobában, egyedül. Nem akarok már mindig egyedül lenni.

— Ugyan, képzelődsz.

— Lehet.

— Na, erre még visszatérünk. Szervusz, drágám. Vigyázz magadra. Felhívlak.

Megcsókolta Olgit, felvette a zakóját, cigarettáját, öngyújtóját zsebrevágta, és indult. Az ajtóból visszapillantott. Olgi akkor lépett le a heverőről, hogy kikísérje.

Már az előszobában álltak, Olgi fáradtnak, gondterheltnek látszott.

— Fel a fejjel — simogatta meg Palkó Olgi arcát. — Ne lógasd az orrod, hiába... — nevetgélt. — Ha a mama felköltözik, majd kitalálunk valamit.

— Tudod, hogy gyerekünk lesz.

Olgi hangja nyugodt volt, Palkó megremegett, mintha jégdarab futott volna le testén az inge alatt. Szeme egy pillanatra fennakadt.

— Hogyan? Tessék? Orvos vagy...

— Ne dadogj, menj most, kérlek, majd felhívsz és akkor beszélgetünk.

— De... de...

— Hívj majd fel — Olgi kinyitotta az előszoba ajtót. Palkó nyeldesve lépte át a küszöböt.

— Felhívlak — mondta és zavartan, kábultan lépkedett lefelé a lépcsőn.

Mezei András

KÉK-LILA-KÉK

— Háborús emlék —

Csikász! Szabó! Tá-ri-a-dó!
Köveken csattog kocsi, ló.
Hasalva, hátul két gyerek —
Megsarcolt szódásüvegek.

Majd ostorok, majd kék terek,
a víztárolók, bunkerek
fölött a légiriadó:
kék-lila-kék! Tá-ri-a-dó!

A süket koldus énekel,
de némaság, de semmi jel,
de már zuhan a jutalom —
Bombatölcsér az udvaron,

mint a zsíros, nagy kolduskalap,
segélytkérőn az ég alatt.
De füttyel cseng a csendbe még:
tá-ri-a-dó! Kék-lila-kék!

Hajnal Gábor

BOLOND ÉJ

Felkelt a hold fehéren
távozó napra néz és
mosolya nyugtalan
sötétkéken a dombok
s messzi erdők a nappalt
álmodják vissza tán.
A tó is mozdulatlan
acélszeme se rebben —
ki tudja mire vár?
A csend oly ünnepélyes
s vénült szivembe dobban
a halk dalu öröm.

*

Fenyőfára ült a hold
onnan hozzám bedalolt
a szobámba.
Ültem könyveim között
s rosszkedvem messze szökött
a szobámból.

Elindultam szaporán
künn a parkban várt reám
kerekarcú holdam.
Mindig messzibb csábított
utat bevilágított
kerekarcú holdam.

Tó partján megállított
fénylett a vízben is, ott
kétszeresen szép volt.
Édes holdam légy enyém
énekeltem néki én —
milyen bolond éj volt...

MAHART
MAGYAR HAJÓZÁSI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

a 114/1965. PM—OT. sz. együttes utasítása alapján az elfekvő felesleges készleteinek értékesítésére 1965. szeptember 7-én 9 órától 16 óráig

börzenapot tart

a vállalat V., Apáczai Csere János u. 11. sz. alatti épülete földszinti kultúrtermében.

Értékesítésre kerülnek:
vaskohászati anyagok, színesfémek, csavaráruk, szegek, szegecsek, azbeszt-lemezek, faggyús tömítések, KNRP kábelek, víz- és villanyszerelési cikkek, épületszerelvények, villamos forgógépek, gépalkatrészek, ékszíjak stb.

Felvilágosítást ad: Anyaggazdálkodási osztályon
Gyuricza Istvánné telefon: 187—001, vagy 181—880/190 mellék.

Kondor Béla
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1970 MAR 14.
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

IŰVÉSZET

PILINSZKY JÁNOS:

1021

Egyszerre szólnak valamennyi nyelven

Kondor Bélának a sorrendben negyedik kiállítását nyitom meg. A mostanit, betegségem miatt, rendhagyó módon, sajnos csak levélben.

Az elmúlt tíz-tizenöt esztendő során Kondor művészetének értékelése itthon és külföldön, valamennyiünk számára ismeretes. Szükségtelen volna hát „elhelyeznem" őt bármiféle értékskálán. Ehelyett inkább képeinek egy-két olyan szembeszökő „jelzéseiről" beszélnék, ami mai kiállítását aktuálissá és feledhetetlenné teszi. Számomra, s talán az önök számára is.

Ami „vallomásainak" jelen pillanatában megragad: az minőségi erejének tisztán festőileg már-már elcsíphetetlen jelenléte. Ez lehetne pejoratív: Kondor festészete azonban valami módon a tisztán festőin belül lép túl önmagán. Fra Angeliconak éppúgy rokona, mint Dosztojevszkijnek. Festői és irodalmi, és nem festői és nem irodalmi egyszerre.

A tragikusan és katharktikusan paradox „nagyok" közé tartozik. Vonalai éterien tisztán, foltjai véraláfutásosan brutálisak. S a kettő együtt nem ellentmondásos, hanem egység, méghozzá minden reményünket, minden várakozásunkat fölülmúló evidenciával. „Boldogok, akik sírnak", idézhetném. De épp így Bunuel híres mondását is: „Hála Istennek, továbbra is atheista vagyok".

A megfogalmazhatóság és az elhallgatás határvidékéről valók már ezek a mostani Kondor-képek. Szenvedélyes szkepszis szülte őket: árad belőlük a minőség és tökéletesen hiányzik bármi „recept". Hol játékosak, hol komolyak, hol szárnyalóak, hol könél tehetetlenebbek, de valójában egyszerre szólnak valamennyi nyelven hozzánk. Ennél a festőnél az alkonyatok érett békéje csakugyan összefér a hajnalok ítélkező nyitásával, a küszködő kifáradás a csírák mozdulatlan erejével.

Drága barátom, bocsáss meg, hogy most, negyedszer is csak szaporítottam a szót, és ismét „félrefogtam".

Elhangzott Kondor Béla Műcsarnokbeli kiállításának megnyitójaként.

KÖT

FARAGÓ VILMOS:

Párbeszéd egy könyvről

A könyvet Fekete Sándor írta. A címe: Folyosói szümpozion, amelyből végre mindenki megtudhatja, érdemes-e élni és küzdeni (vagy sem); az életkedv és derülátás rövid tanfolyama. (Rövid tanfolyam, hosszú cím.) Négyen beszélgetnek benne arról, hogy érdemes-e élni, tizenhárom folyosói ácsorgásban: bizonyos Fekete, bizonyos Sándor, bizonyos Csabai és bizonyos Domonkos. A párbeszédet viszont, e könyvről, ketten folytatják (azért párbeszéd): bizonyos Faragó és bizonyos Vilmos. Tehát:

Faragó: Nekem az tetszik ebben a könyvben...

Vilmos: Várj, ez így nem jó. Először: mért nem vagyunk mi is négyen? A tárgyalt könyvben négyfelé hasad a szerző lelke, van egy Fekete-lelke (tulajdonképpen fehér lélek ez: békességet teremt, igazságot oszt, ő a szümpozion Elnöke), van egy Sándor-lelke

Faragó: Hát az életről. Hogy érdemes-e élni, és hogyan érdemes? Vagyis az erkölcsről. Amely társadalmi meghatározottságú. Vagyis a politikum függvénye. Amely viszont osztálymeghatározottságú. Vagyis a hatalom függvénye. A vitatéma tehát: az ember a hatalomban, a hatalmon kívül, a hatalomért, a hatalom ellen. Mert ez: kulcskérdés. És mert ez: a levegőben van. Sőt, a művekben is. A sokat vitatott mai magyar regényekben, színdarabokban, filmekben.

Vilmos: És mért jó, hogy erről négyen beszélgetnek?

Faragó: Azért, mert így érdekesebb. És sokoldalúbb. Elfogultságok, nézetek, érvek csapnak össze. Az igazság így könnyebben kikerekedik.

Vilmos: És kikerekedik? Megmondom én, mire kellett a szerzőnek ez a négy lélek. Arra, hogy ne kelljen színt vallania, hogy ne derüljön ki egyértelműen: mi a véleménye Fekete Sándornak a hatalom és az erkölcs csiklandós viszonyáról.

tanácsos —, vagy a volt szabadnépes, ki az a Hernádi, mit írt Gyertyán Ervin egy bizonyos filmről, ki az a Fűz Nagy László filmkritikus, mit írt Almási a Fényes szelek-ről, ki az a Fűz Vera színikritikus, milyen regény a Tettenérés, ki az a Gyuri bácsi, mi a véleménye Eörsinek a filmátvételről, miért nem szereti Faragó Vilmos a sovinisztákat (ki az a Faragó Vilmos), mit írt Kuczka Péter a Népszavában, mi az a „dial.-mat.", és „ki az a tekintélyes teoretikus, akit Csabai a 64. lapon nem akar megnevezni" — vagyis meg kell fejtenie azt a „szümpozion-totót", amelyet a szerző a könyv végéhez csapott.

Faragó: Ez igaz. Meg kell fejtenie. De egyrészt nincs humorérzéked, ha ezeken a totó-rejtvényeken nem kacagsz, másrészt nincs bizalmad az olvasókban, ha azt hiszed, nem tudják: ki az a Gyuri bácsi. Az ÉS egyik glosszája szerint valamely gimnáziumi osztály tagjai nem tudták ugyan

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-72[illegible], 340-776
1974 JUL 19
Kondor Béla
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

Kondor Béla: Ajándék

Tehervonat lohol keresztül a pályaudvar sínlabirintusán, téglavörös az erőlködéstől. Női hang hirdeti hangszórón: „A kettes vágányon szerelvény halad át, a kettes vágánynál tessék vigyázni!"

Vigyázunk, ámbár elég messze állok a kettestől. És közel két atyafihoz, aki pilledten tűri az idő múlását. „Honnan, hova?" — köszönök rá a fiatalabbikra. Ő rám néz ezeréves nyugalommal, mint egy barna bálvány: „Tarpáról Bajára... Délután négykor már buszon voltam... Aztán vonat... Nyugati... Ez... Délután háromra leszek Baján... Vágányt fektetünk, bontunk... Ötszázhatvan kilométer oda vissza, oda vissza..."

Az idősebbik (talán lerobbant filmszínész a Rigó Jancsi történetét mondó filmből: sohasem vasalt fekete szalonöltöny, nyűtt, barna cipő, barátságot esdekló tekintet) azt mondja fölöslegesen: „Romák vagyunk... Én Nagylétáról... Eljárok..."

Látom. Ő talán az ingázás magyarázatául: „Nyolc családom van... Egyszerre kell cukorból két kiló, hat kenyér, félmázsa liszt, legalább tíz kiló zsír, a húsról nem is beszélek. Az asszony most vett

— oldja föl a fiú a
nyers jelentését. — A
gem ott megutálnak,
mindegy."

Telekkönyvvezetői p
böngész az anyagban
ruhás ősz ember. „Kic
jövök — árulja el. —
járok Érdről Újpestre,
villamos ráz engem, h
villamost." Mérges, szói
jegyzetel buzgón mell
szól semmit. Azaz, h
félhangosan beleolvas
álláshirdetéseibe:
munkára, órások szövetkezete...
Lőrinci raktárba segédmunkást...
Műanyagtechnika betanított segédmunkást... akkumulátorgyártáshoz — itt köhög kettőt, mint akinek sav karcolja a torkát — behetahanított..." Egyszercsak föllenged szalmiákszesz ízű modora: „Targoncakezelő uraim... targoncás... Ide hívják Kristóf bácsit..." És elinal az induló negyvenkilences irányába.

Vita és oktatás

Kis közgazdasági csetepaté is kirobban egy szöveg körül. Három, sor alá való fiatalember hallgatja a

a
é-
om,

ondja,
ára mo-

kezdi:
„Szemléltető oktatás pajtikám, mint az *ótóbizuális* nyelvmicsodán..."

És tanulnak... A kutya sem hederít a Pygmalionba illő oktatásra. Körülöttünk sör habzik, vasutasok keresnek valakit minduntalan, hangosbeszélő mondókája kelt figyelmet. És megkésett denevérek, a vagánynyelv szavai röpdösnek: „affürolták... alzó grand... bazsevált... sittre vágták... lebrennel... brém volt... haláli bruszt... bélás... darizott... elpasszolta... epri duma... frankón... gádzsó... poter".

A hamiskártyás növendék szűkölve vallja meg oktatójának, nem

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON, 16 OLDALON

Főszerkesztő: NEMES GYÖRGY, h
Szerkesztőség: 1054 Budapest, Széchenyi utca 1. T
KÉZIRATOKAT ÉS RAJZOKAT NEM
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT Budapest VII., Lenin
Felelős kiadó: SIKLOSI NORBERT
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (Budapesten a kerületi)
Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi V
Előfizetési díj: egy hónapra 10 forint, negyedé
INDE

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Kondor Béla
1974 JÚN 19
Napló (Veszprém)
1021

A Magyar Nemzeti Galériában Kondor Béla emlékkiállítás nyílt. Képünkön: Kondor Béla: Faliszekrény és Szárnyas oltár Dózsa emlékére című műve (MTI Foto — Molnár Edit felvétele—KS)

esetben a na

A kollekti
szocialista br
vitatkozni. h
brigádok mi
tartalékokat
mozgalom a
emelése. a
lése szempo
magas szint
ségi érzést.

gyénkben 5110 szocialista brigád 60 666 tagja (közülük 18 942 női brigádtag) gyakorolja a kollektivitást. él. dolgozik azzal a tudattal. hogy életmódjától és munkájától egy közösség becsülete. anyagi helyzete függ. És innen már csak egy lépés annak megértése. hogy *a kisebb közösségeken múlik a nagyobb közösségek. az üzemek. az egész társadalom sorsa.*

Ugyanígy iskola falun *a termelőszövetkezet* — és általában: a kollektivitás iskolái. a közösségi érzés nemesítői a szövetkezetek. Nem volt könnyű eljutni annak megértéséig. hogy az önző érdek a szövetkezetben csak rövid időre és akkor is csak a szövetkezet más tagjainak rovására érvényesülhet. de a szövetkezet egészének erősödése minden egyén érdeke is. Előfordulhat — és elő is fordul —. hogy egy szövetkezet érdeke *nem azonos* a népgazdaság egészének érdekeivel. De az egyén és a szövetkezet érdekazonosságának megértésétől már csak egy lépés annak megértése. hogy a szövetkezet és népgazdaság érdekellentéte esetén *a népgazdasági érdeknek kell érvényesülnie.* mert végső soron. hosszú távon ez a szövetkezet és az egyén érdeke is.

Átmeneti ez a mi társadalmunk. átmeneti a tükörképe. a tudatunk. gondolkodásunk. átmenetiek. fejlődésben levők. főleg pedig egyénenként különbözőek erkölcseink is. *A kispolgáriság megnyilvánulása az egoizmus. a harácsolás. a közösségi érzésekkel ellentétes megnyilvánulások* — és sajnos társadalmunkban is gyakran fellelhetők. De az állam rendeletekkel is gátolja — ahogyan rendeletekkel gátolni lehet — a harácsolást.

Nincs szükség arra. hogy bárki is feláldozza egyéni érdekeit a közösség oltárán. Ha anyagilag és erkölcsileg megfelelően elismerjük az egyéni teljesítményeket — és erre törekszünk —. akkor nem lesz nehéz felismerni az érdekazonosságot. és gyorsabb ütemben haladunk a közösségi érzés magasabb szinten való kibontakozása irányába.

Csaba Imre

Következik: A munkaerkölcs

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Kisalföld

Kondor Béla

1021

Kondor Béla: Faliszekrény című Testménye.

szeletekre vágunk, megsózzuk, borsozzuk, majd fokhagymával és egy vékony réteg olajjal dörzsöljük be. A szeleteket — mint fent — egymásra rakjuk és reggeltől estig állni hagyjuk. Amikor elkészítjük, csupán annyi a dolgunk vele, hogy előmelegített rostra helyezve mindkét oldalukat 5—5 percre átsütjük. Kelkáposzta- vagy parajfőzelékre rakjuk feltétként.

HAGYMÁS ROSTÉLYOS

80 dkg rostélyost 4 szép szeletre vágunk, megmossuk és tiszta ruhával felitatjuk. A szeleteket vékonyra verjük, megsózzuk és forró zsírban nagy lángon mindkét oldalukat rózsapirosra sütjük, két középnagyságú karikára vágott vöröshagymával együtt. Amikor a rostélyost a zsírból kiemeltük, hintsünk egy kevéske lisztet a hagymaszeletekre és

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP 1

Rádió TV Újság

Kondor Béla

Kondor Béla fametszete Hemingway Az öreg halász és a tenger c. kisregényéhez
(Csütörtök, Kossuth 18.22: „Angyal, ördög, költő" — Kondor Béla verses oratóriuma)

jelenése a *Nagy magyar előadóművészek* sorozatban. Bartók- és Kodály-műveket, valamint egy népballadát hallhatunk előadásában.

Sándor Renée felejthetetlen Mozart-játékát a rádió számos felvétele őrzi. Ezekből ad válogatást a közeljövőben megjelenő portrélemez. A lemez műsorán a G-dúr gigue, a h-moll adagio, az F-dúr andante, az a-moll rondó és a D-dúr menüett szerepel, valamint két Haydn-szonáta, az Asz-dúr és a C-dúr.

A legfiatalabb zongoraművész-generáció tagja, *Jandó Jenő* pályafutásának jelentős eseménye volt a Rádió zongoraversenyének első díja. Első lemezének felvétele is e szerencsés kapcsolat eredményeképp, a Rádiózenekar közreműködésével készült. (A karmester *Jancsovics Antal.*) A közeljövőben megjelenő lemez műsorán Grieg a-moll és Ravel G-dúr zongoraversenye szerepel.

K. Á.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1974 JUN 13
Dolgozók Lapja (Komárom)

Kondor Béla

4

1021

In memoriam Kond

— Emlékkiállítás a Nemzeti G

„A modern magyar képző-művészet immár kortalan mestert temet" — írta Rózsa Gyula a Népszabadságban Kondor Béla halálára. A megállapítás nagyon helytálló; nem elsietett volt-át mi sem bizonyítja jobban, mint a mostani emlékkiállítás a Nemzeti Galéria termeiben. A látogatót óhatatlanul megcsapja valami izgalmas érzés, feszültség, nyugtalanság. Érzi, hogy az az atmoszféra, amely a képekről feléje árad, a XX. század magyar, de mondhat-

tásvilága
azt a csak
lis elkötelez
itatja művé
amelynek
mindvégig
sajátosan
szerkezeti
tasztrófa, é
ború, amely
fikai lapok
ségszerűnek
tos gépi-e
amely ez
művészi kiv
tes, de egy

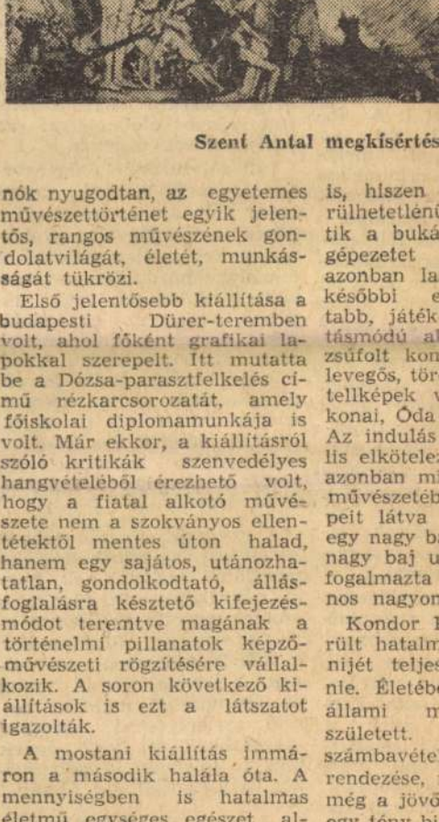

Szent Antal megkísértés

nók nyugodtan, az egyetemes művészettörténet egyik jelentős, rangos művészének gondolatvilágát, életét, munkásságát tükrözi.

Első jelentősebb kiállítása a budapesti Dürer-teremben volt, ahol főként grafikai lapokkal szerepelt. Itt mutatta be a Dózsa-parasztfelkelés című rézkarcsorozatát, amely főiskolai diplomamunkája is volt. Már ekkor, a kiállításról szóló kritikák szenvedélyes hangvételéből érezhető volt, hogy a fiatal alkotó művészete nem a szokványos ellentétektől mentes úton halad, hanem egy sajátos, utánozhatatlan, gondolkodtató, állásfoglalásra késztető kifejezésmódot teremtve magának a történelmi pillanatok képző-művészeti rögzítésére vállalkozik. A soron következő kiállítások is ezt a látszatot igazolták.

A mostani kiállítás immáron a második halála óta. A mennyiségben is hatalmas életmű egységes egészet alkot. A termeken végighaladva, az egyes művészeti szakok logikusan, töretlenül egymásra épülve követik egymást. A művész egyre inkább kitáruló jelkép- és sajátos lá-

is, hiszen
rülhetetlen
tik a buká
gépezetet
azonban la
későbbi e
tabb, játék
tásmódú a
zsúfolt kon
levegős, tör
tellképek
konai, Óda
Az indulás
lis elkötele
azonban m
művészeté
peit látva
egy nagy b
nagy baj u
fogalmazta
nos nagyon

Kondor
rült hatalm
nijét teljes
nie. Életéb
állami
született.
számbavéte
rendezése,
még a jövő
egy tény bi
dor Béla
tényezőjéve
mai és egy
gi magyar

or Béla

alériában —

hordozza magával
rá jellemző morá-
ettséget, amely át-
szetét. Művészetét,
középpontjában
az ember és egy
értelmezett gépi
világ áll. A ka-
rtelmetlenség, há-
ek a kezdeti gra-
t jellemzik, szük-
tünnek. A saját-
mberi szerkezet,
értelemben világ
etítődése, félelme-
ben megnyugtató

étezésében elke-
benne foglalta-
a is. A háborús
megidéző lapokat
san kiszorította a
ztendők nyugod-
san groteszk lá-
kotások sora. A
pozíciókat karcsú.
keny rajzok, pasz-
ültották fel (Cso-
a szépséghez stb.).
élménye, a morá-
ettségű szenvedély
dig jelen marad
n. „Kondor ké-
udjuk, hogy nem
előtt, hanem egy
án vagyunk" —
neg Pilinszky Já-
találóan.
élának nem sike-
s tehetségét, zse-
n gyümölcsöztet-
mindössze egy
grendelésű műve
Munkásságának
életművének
élő helyre tétele
feladata. Azonban
os már ma: Kon-
művészete jelentős
állomásává vált a
en az egész eddi-
képzőművészetnek.

(n. r.)

lési bázis:

iny

nergiacsere

szer közötti frekvencia-
tést, ez egy korlátozott
én belül szinkronközeli
etben összefogja a két
szert, és azonnal kikap-
a az eredetileg a saját
szerrel összeköttetést biz-
megszakítót. Ilyen át-
solási körülmények mel-
a gépekre elviselhető át-
ti hatások jelentkeznek.
al együtt, hogy a pszeu-
utomatika jó szinkront
sít, a szolgálatot teljesí-
az átkapcsolások jelen-
manipulációs tevékenysé-
ívánnak. A frekvencia-
bség — még ha csak ti-
ben mérhető is, gyors
tásai miatt a pszeudó-
beállított paraméterek
kapcsolás pillanatában
ódó állapotok között el-
k vannak. A frekvencia
s által okozott gyorsítás,
fékezés nem küszöbölhe-

omán tranzit belépésé-
avult a helyzet. A Ro-
ából Magyarországra
t 50 megawattot az Al-
használják fel, a ro-
kötelezettséget pedig az
lányi erőmű továbbítja
riának, irányüzemben. A
oda-vissza kapcsolások
megszűntek, enyhült a
dezésekre háruló foko-
igénybevétel, mélyet az
csolások okoztak.
0-től 1972-ig 15 úgyneve-
„teherledobásos" üzem-
volt, amik elsősorban a
támcsapágyaira gyako-
kellemetlen hatást. A
ly elmozdulása esetén-
1 milliméter, vagy na-
ezeket az elmozdulá-
viszont a szegmensek
lévő rugózógyűrű nem
en esetben tudja felven-
sérülés pedig üzemza-
z vezethet. Gyakorlat
se, dönthet e a kezelő a
indulás veszélytelensé-
A csapágy ellenőrzése
órát venne igénybe...

kooperáció során többek
t azt is leszűrhették az
lányi szakemberek, hogy
sztrák energiaszolgáltatás
n nagyobb az üzemzava-
lószínűség, mint amikor
GST-rendszeren üzemel-
A követelmények mind
zemvitellel, mind a ke-
személyzettel szemben
sabbak, és, hogy ennek
is felelnek, képzettségü-
s gyakorlatukat dicséri.

Wér Vilmos

1021

Kondor Béla
Munkácsy díjas festő-és grafikusművész

1984,III,16,Kossuth,12,00/SzGyné/

Déli krónika,

-Még mindig a fesztivál,de már egy kulturális esemény,mégha utólagos és talán egy kicsit elkésett is.Kondor Béla össze képét mutatja be az a kiállitás,amely délután nyilik a Nemzeti Galériában,és amelyet Lengyel Anna már látott,

-Minden jelentős mü ott van a kiállitáson,ami igen zsufoltan is a földszinti C épület három hatalmas termét betölti,Körülbelül másfélezer kép ugyanis Kondor Béla hagyatéka,és minden tulzás nélkül mondhatom,életmüvében kevésbé jelentős alkotás nem sok van,A világot bevenni éstériteni akaró büszke angyal képe fogadja a látogatót és a következő teremben a bukott angyal,ugyancsak nagyméretü táblaképe látható,Még mielőtt bárki azt gondolná,hogy azt a nagyon szimpla gondolatot,akarom sugalmazni,hogy anagyot akaró müvész bukott el szárnyaszegetten,rögtön hozzáteszem, ennél sokkal többről és másról van szó,Olyasmiről,amit József Attila,igy fogalmazott meg,éltem,s hogyéltem ebbe más is belehalt már,Erőfesztiéseinek dokumentumait,a müvész Veronika kendőjét hagyta ránk Kondor Béla,Szólhatnék most keserves életéről,meg nem értettségéről,életében meg nem nyitott kiállitásairól,de minderről beszél a ma nyiló életmü kiállitás,Nem egyéni panaszokról és sértettségről szól,hanem az emberről és a világ mindenségről, Olyan müvészi szonvonalon,ami a magyar és az európai festészetben is,párját ritkitja,A kiállitáson festményei, grafikái,monotypiái,könyvillusztrációi,rézkarcai,fametszetei, mellett láthatók,saját készitésü hangszerei,szárnyas oltárai és képeinek visszatérő jelképei,az ugyancsak maga készitette repülőgép szerkezete,A délután 4 órakor nyiló Kondor Béla életmü kiállitás az egyik legjelentősebb kulturális esemény fővárosunkban,

Kondor Béla

1021

Képzőművészet

Kondor-mitológia

Harc a pusztulással

A szín és rajz mestere

„Csodálkoznom kell, mert a halál nem valami különös földi formában jelenik meg, mint például a születés, hanem egy nagyszerű lakoma előtti pillanatnyi egyszerű éhség, biztos és jóleső, hiszen terített asztalt ígér. Én tudom, miféle étkek várnak rám — szólt az angyal és elvesztette testét és elvesztette lelkét is hálaadással. Visszatért a semmiségbe, ahol minden van" — ezt írta Kondor Béla Halotti beszéd című írásában, amely a halála előtti évben, 1971-ben jelent meg.

Kondor versei és prózatöredékei kiegészítői annak a világnak, amit képekben és grafikákban teremtett meg. Negyvenegy éves volt, mikor meghalt, s olyan gazdag, sokértelmű, szimbólumokkal terhes életművet hagyott maga után, mintha sok-sok évtizednyi idő állt volna rendelkezésére. Olyan lázasan élt, s olyan lázasan dolgozott, mintha tudta, érezte volna, hogy már egész fiatalon magában hordja az elmúlást.

A halált egyébként gondolatvilágában, képeinek vásznán és verseiben is szólongatta, néven nevezte, és számtalan formát talált számára. Megszemélyesítette és megszelídítette, életének részévé avatta.

Gondolati, képi ihletettség

Kondor Béla olyan szuverén egyéniség, hogy inkább csak követői vannak, elődei alig. S noha teljesen saját, össze nem téveszthető stílust fejlesztett ki, ez a stílus nem korlátozódik és nem is fejezhető ki bizonyos formajegyekben. Sokkal inkább Kondor Béla elképzeléseinek, belső harcainak, egész világszemléletének vizuális megfogalmazása. Tehát legalább annyira gondolati, mint képi ihletettségű. Ez szinte minden korabeli festői irányzattól elválasztja (a szürrealizmust, és a napjainkban kibontakozó koncept-art-ot kivéve). Kondor kicsit magára marad a stílusteremtés harcában. Magára marad, mert számára nem ez a fontos, képei nem a vásznon születnek meg, hanem már jóval előbb, bonyolult intellektuális és érzelmi hatások kereszttüzében.

S ha témáinak sokszínűségét lehet egyáltalán leegyszerűsíteni, akkor mindig visszatérő témája: az ember viszonya a világhoz vagy önmagához, ami voltaképpen egy és ugyanaz. S mivel ez nem kizárólagosan festői téma, Kondor sem kizárólag festő, gondolatai grafikákban és fényképekben, versekben és prózában, magakészítette hangszerekben és szerkezetekben is formát öltenek. Végül azonban az eltérő áramok mind ugyanoda torkollnak: a szimbólumrendszer, a modern világkép vizuális megfogalmazásába.

Kondor magánya abból is fakad, hogy antropocentrikus szemléletével meglehetősen egyedül áll az utolsó évtizedek úttörő kísérletezői között. Kis, cinkos félmosollyal próbál szembefordulni a legkülönbözőbb áramlatokkal: a pop-arttal, op-arttal, minimal arttal — pontosabban nem is szembefordul velük, inkább, mintha tudomást sem venne létezésükről. A maga módján, a maga számlájára próbálja a maga feladványát megoldani. Számára a feladat soha nem a formában rejlik, hanem abban a bonyolult szimbólumrendszerben, amit a forma kifejez. Kondort elsősorban az ember foglalkoztatja, a férfi és a nő, a jó és a rossz, a gép és az élőlény, a pusztulás és a küzdelem. Rendkívül érzékenyen reagál mindarra, ami körülveszi, a sajtó napihíreire és mindenfajta érzelmi vagy intellektuális feszültségre. Sajátos Kondor-mitológiában a régi és az új magától értetődő módon keveredik.

KONDOR BÉLA: NŐI FEJ ÁGYUVAL

A bombát kilövő furcsa szerkezet középkori toronyra emlékeztet

Gigantikus madárijesztők

Milyen is ez a mitológia? Kondor nemcsak képekben, hanem írásban is megfogalmazza, leginkább kötete végén, ahol egy angyal és egy ördög vitatkozik s tárja fel a festő szemléletének egy-egy darabkáját.

S mintha ezt az ördög-leírta poklot elevenítette volna meg más-más korszakban, más-más szereplőkkel, de mindig visszatérően. Már a címek is erre utalnak: Női fej ágyúval, Trójai faló, Auschwitz, Falanszter, Halál, Kiűzetés, Krisztus a kereszten, Az agyatlanítás nótája, Égi háború, Bosch után a pokol stb.

Tragikus ez a világ? Feltétlenül tragikus, de egyben groteszk is, az ördög nem feltétlenül gonosz, esetleg még az apja angyal volt, mint egyik prózaverse mondja (a határvonalak nem tiszták, nem élesek). Mégis, mintha az egész egy megelevenedett, óriási per lenne, apokaliptikus szereplőkkel, démonokkal, tiltakozó prófétákkal és gigantikus madárijesztőkkel.

Az anyag, amelyből képeinek szimbolikáját meríti: a középkor és a modern világ. A kettő átmeg átmosódik egymásba. Ami azt jelenti, hogy a középkor szemléletének bizonyos, minimális ismerete nélkül Kondor képei nem érthetők, tehát nem élvezhetők. Kondor mitológiájában az angyalok, démonok és királyok játsszák a legsajátosabb szerepet. A királyok (Darázskirály, Öreg király) a ritka békés, harc nélküli pillanatokat fogják át bölcs, fáradt tekintetükkel. Kezükben egy pillanatra megmerevedett motívum, amely az eleven élet része, de mintha már örök mozdulatlanságba dermedt volna.

Ámos naivabb volt

Az angyalok és a démonok pedig megszámlálhatatlanul sokfélék, ahány, annyi féle karakter. Egyéniségük van, akárcsak az embereknek, és olyan otthonosan mozognak a szobabelsőkben, bérházak között, virágvázák mellett, mint az emberek. A festő néha alig vesz tudomást a jelenlétükről, inkább a háttérbe bújtatja őket, onnan kandikálnak ki, alig észrevehetően. Magyar művészek közül egyvalaki élt ilyen magától értetődően együtt az angyalokkal, és avatta őket mindennapjai részévé: Ámos Imre

Ámos ugyancsak fiatalon halt meg, 1944-ben, és angyal-szimbolikája a háborús években bomlott ki. Naivabb, lágyabb, elengedettebb művész, mint Kondor. Rajzstílusukban, vonalvezetésükben, színvilágukban, nem sok hasonlóság van. De motívumkincsük valahogy mégis rokon. Ámos számára egyértelmű volt a helyzet: az apokaliptikus időket az apokalipszis jeleneteivel fejezte ki. Kondor egészen másféle világban élt, amelyben hatások és ellenhatások, feszültségek és oldódások ritmusa váltakozott. Szimbolikája sem olyan lefordítható, egyértelmű, mint Ámosé. Kondor lényei kétértelműek, pátoszmentesek, zuhanásuk néha mégis félelmes, a szárnyas farkas ijesztő, s a pléh-krisztus semmivel sem szenved kevésbé, mint Ámos Krisztus-alakjai.

Miért volt Kondornak szüksége a középkorra, miért Hyeronimus Bosch, Dürer, a görögkeleti ikonok példatárából merítette motívumait? Ösztönösen megérezte, hogy az áttétel kifejezőbb, erősebb, mint a direkt közlés, a mai problémák hitelesebbnek tűnnek, ha középkorral itatja át őket, és nem a maguk meztelen egyértelműségében jelentkeznek. A bombát kilövő furcsa szerkezet középkori toronyra emlékeztet, de közben antropomorffá is válik: feje emberfej, s emberkéz húzza meg a csigaszerű mechanizmust, hogy kiszabaduljon belőle a modern, XX. századi lövedék. Jeruzsálem pusztulása pedig egy ma égő város képe is lehetne, a pusztulás általános, sok mindenki által és sokszor átélt képe.

A hagyatékból kiállítás Tihanyban

Kondor Béla mitológiája tele van utalásokkal, bibliai vagy irodalmi figurákkal, jelenetekkel, amelyek tartalmát egyenként kell megfejteni. Műveinek hangulata azonban mégis érzékelhető mindenki számára: az emberben és az ember körül egyaránt létező pusztulást, s a pusztulással való küzdelmet, harcot ábrázolja.

Festői eszközei gazdagok és mégis egyszerűek, a rozsdás, vagy égszínkék, esetleg kopott arany foltokba belekarcolt vékony, tiszta vonalak érzékeltetik, hogy az alkotó ugyanolyan mestere a rajznak, mint a színnek. Soha nem adja át magát egészen a színfoltok kötetlen pasztózus áradásának, mindig rögzíti, körülhatárolja a felületet, könnyed biztonsággal meghúzott vonalrendszerével. Sokszor egy adott motívumon belül külön életet él a vonal, újabb figurák, apró lények jelennek meg és népesítenek be egy körülhatárolt területet.

Kondor Béla hirtelen és értelmetlen halála mindenki számára megrázó volt. A kényszerűség lezárta életművét, pontot tett oda, ahol még, ki tudja, minek kellett volna következnie. S életéért nem vigasz a Tihanyban idén nyáron látható, megrázó erejű kiállítása sem, amely számtalan, eddig ki nem állított mesterművel ismertet meg minket. A tihanyi apátságban rendezett bemutató csak alkotásainak egy részét, műteremben maradt hagyatékát öleli fel. Amit sem az állam, sem magánosok nem vásároltak meg. Ebből adódik, hogy olyan főművei, mint például éppen a Darázskirály — innen hiányoznak, s szinte fájdalmas az űr. Annál megkapóbbak a magakészítette hangszerek, amelyek mintha az általa teremtett fájdalmas-ironikus világnak megelevenedett darabjai lennének, s egyben életének részét is jelentik.

A kiállítás, amelyet igen szépen Dávid Katalin rendezett, képet ad a művészről. S mégis, ijesztő, hogy egyszerre művészettörténeti személyiséggé dermesztette azt, akinek sokszínű egyénisége még hónapokkal ezelőtt is eleven, mindennap változó valóság volt.

PASSUTH KRISZTINA

A Terv

A

„T

1973 JUL 29
MAGYARORSZÁG
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-048, 337-748, 340-726

Június végén némiképp módosult a központi gazdaságirányítás intézmény-rendszere: megalakult az Állami Tervbizottság. E kormánybizottság létrejöttével egyidejűleg megszűnt a Minisztertanács Gazdasági Bizottsága.

Az Állami Tervbizottság kormánybizottságként illeszkedik állam- és gazdaságirányítási szervezetünk struktúrájába. Csakis ebben a vonatkozásban — elődei is vannak. Kronológikus sorrendben a Gazdasági Főtanács áll legelöl; ez volt a felszabadulás utáni korszak első átfogó jellegű gazdaságirányító hatósága, amely a Minisztertanács szerveként működött 1945—1949 között. Az 1949—1952 évi időszakban a Népgazdasági Tanács lett a kormány legfőbb gazdaságirányító szerve. Az elődök sorába tartozik a Gazdasági Bizottság is, amely az eddigi — a Minisztertanács mellett működő — bizottságok közül a leghosszabb ideig segítette a kormányt gazdaságirányító teendői ellátásában. A feladat és a funkció tekintetében is találhatók azonosságok: az egykori Népgazdasági Tanácsnak például az volt a feladata, hogy összehangolja a gazdasági minisztériumok és az egyéb gazdasági szervezetek működését.

A KB-határozat

Az Állami Tervbizottság létrehozásának s tevékenységének célja: a népgazdaság tervszerű, arányos fejlődésének segítése, a népgazdasági tervezés hatékonyságának emelése, a gazdaság központi irányításának szervezett összehangolása. Ez a feladatkör egyértelműen arra utal, hogy a kormánybizottság tevékenysége révén a központi irányítást és annak alapvető eszközét — a népgazdasági tervezést — kívánják jobbá, eredményesebbé, megalapozottabbá tenni.

Az Állami Tervbizottság megalakítása, működése a szélesebb összefüggések tükrében a gazdaságirányítási rendszer tökéletesítését is szolgálja. Köztudott, hogy az immár hatodik éve működő gazdaságirányítási rendszer a központi tervezés és a piaci mechanizmus szerves egységét valósítja meg. Hadd emlékeztessünk arra: a párt- és kormányfórumok kezdettől — már a koncepció elfogadásakor — hangsúlyozták, hogy ebben a gazdaságirányítási rendszerben is a központi irányítást, a központi tervezést illeti az elsőbbség. Ebből szükségszerűen következik, hogy a gazdaságirányítási rendszer konszolidálása és — még inkább — tökéletesítése érdekében a központi irányítást-tervezést is, sőt mindenekelőtt azt, fejleszteni kell.

Frissen él még emlékezetünkben, hogy a kezdeti esztendőkben a zavartalan működtetés volt a fő gond, de még a közelmúlt esztendőkben is főként azok a problémák és feladatok — a jelenlegi tervidőszakra érvényes szabályozók — álltak előtérben, amelyek a központi irányítás érvényesítéséhez kapcsolódnak. Noha számos bizonyítéka van annak, hogy az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése óta a magyar népgazdaságban a termelés és a fejlődés tervszerűsége javult, jobb a korábbinál, egy pillanatig sem lehetett kétséges, hogy a szűkebb értelemben vett mechanizmus — a gazdasági szabályozók — olajozottabb és célirányító működésének, az áru- és értékviszonyok kívánatos érvényesülésének is az a fő feltétele, hogy a szisztéma alapelemét és pilléreit, a központi irányítást-tervezést fejlesszék. A párt Központi Bizottságának említett ülése lényegében azt mondotta ki: elérkezett a cselekvés ideje.

Egy hónappal később az Országgyűlés megvitatta, majd elfogadta a népgazdasági tervezésről szóló törvényt. (A KB-ülés és a törvényalkotás közötti néhány hét nyilvánvalóvá teszi, hogy a párt nemcsak határozatában kezdeményezte a tervezési törvény megalkotását, hanem jóval azt megelőzően már a jogszabály kidolgozását is. (Ez a törvény — az 1972. VII. számú — jogászi szemlélettel nézve is nevezetes, mert

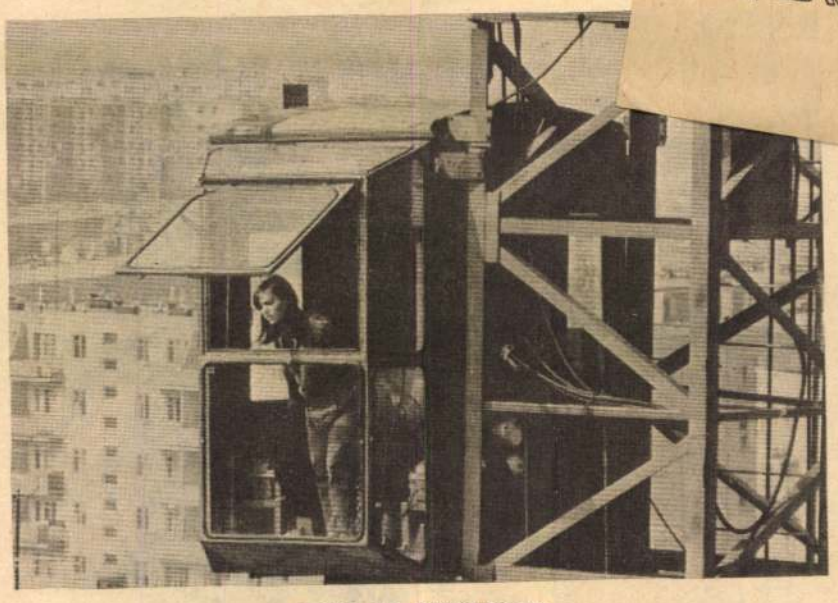

DARU AZ ÉPÍTKEZÉSEN

Egyetlen mondatba sűrítette

hézagpótló jogszabály. Ugyanis: a Magyar Népköztársaság alkotmánya kimondja, hogy az ország gazdasági életét az állami népgazdasági terv határozza meg; a Terv tehát a gazdasági élet alkotmányos alapintézménye. A népgazdasági tervezést elfelejtették megfelelő módon beilleszteni a jogrendszerbe, annak részletkérdéseit csak egy GB-határozat szabályozta, holott a gazdasági élet egyéb intézményei „magasabb rangú" jogszabályokban — törvényekben, törvényerejű rendeletekben — épültek be a jogrendszerbe.

Törvény a tervezésről

Bennünket ezúttal a törvény gazdaságirányítási vetületei érdekelnek. A magyar tervrendszer a törvény értelmében három elemből — a hosszú, a középtávú és az éves tervből — áll. Ebből a középtávú népgazdasági tervet — törvény formájában — az Országgyűlés hagyja jóvá, az éves tervet — az előbbi törvényben megadandó felhatalmazás alapján — a Minisztertanács, míg a hosszú távú tervről, az irányelvek megvitatása kapcsán ugyancsak az Országgyűlés határoz. A népgazdasági tervezésről szóló törvény a hatásköröket és a felelősséget is rögzíti. Kezdjük az utóbbival.

A népgazdasági terv megvalósításáról a Minisztertanácsnak kell gondoskodnia. Ezzel összhangban a Minisztertanács irányítja a népgazdasági tervek kidolgozását célzó munkát és megszervezi a népgazdasági tervek végrehajtását. E funkcióknál, feladatoknál illeszkedik be az Állami Tervbizottság a kormányzati munkába és szervezetbe.

A népgazdasági tervezés ugyanis a Tervhivatal, a minisztériumok és az országos hatáskörű szervek együttes feladata. Az Országos Tervhivatal nem csúcs-, hanem szakmai intézménye a tervezésnek s ebben a vonatkozásban — tervezési rend, módszerek, nemzetközi egyeztetés stb. — irányítja a tervezés munkafolyamatát. A Minisztertanács — lévén egyéb teendője is — nem foglalkozhat rendszeresen a népgazdasági tervezés időről időre felmerülő problémáival; ezt a feladatot ruházta most át az Állami Tervbizottságra.

Az elmondottakból az is kitűnik, hogy a Tervbizottság és a Tervhivatal hatásköre és funkciója nem azonos, nincs párhuzamosság, átfedés. A Tervhivatal saját hatáskörében nyilvánvalóan — szakmai és gazdaságpolitikai szempontból egyaránt — helytálló és jó tervet igyekszik készíteni. A népgazdasági terv azonban ma már nem tartalmaz mindenre kiterjedő részleteket. Nincsenek tervutasítások sem, azokat különféle közgazdasági-pénzügyi szabályozók helyettesítik. Bár ez utóbbiak is a terv alkotó elemei, megalkotásuk, kidolgozásuk az úgynevezett funkcionális minisztériumok és főhatóságok — ilyenek például a pénzügy-, a munkaügyi minisztérium, az Országos Anyag- és Árhivatal — hatáskörébe tartoznak. Miután a funkcionális minisztériumok és főhatóságok a gazdaságirányítás és a tervezés hierarchiájában egyenrangúak, elsősorban itt merülnek fel olyan összehangoló, koordináló teendők, amelyek eddig a Minisztertanácsra, mostantól kezdve pedig a Tervbizottságra hárulnak. Nem véletlen, hogy az Állami Tervbizottságban a különböző gazdasági ágazatokért felelős miniszterelnök-helyettesek mellett a funkcionális minisztériumok vezetői is helyet kaptak.

A Minisztertanácsnak az Állami

zóló
sű-
ada-
fel-
es, a
járatú
dolgo-
vezésre
jogosultak — a minisztériumok, az országos főhatóságok és a tanácsok — tervező munkájának irányítása, a tervekhez kapcsolódó egységes szabályozó rendszer koncepciójának kidolgozása, a népgazdasági tervek végrehajtásának ellenőrzése. A Tervbizottság a ráruházott hatáskörben határozatokat hozhat, amelyeket a miniszterek, az országos hatáskörű irányító szervek kötelesek végrehajtani.

Összehangolás felsőfokon

Félreértések elkerülésére: a gazdaságirányítás alapvető kérdéseiben továbbra is a kormány, a Minisztertanács dönt, a Tervbizottság nem helyettesíti, csak tehermentesíti az állami gazdaságirányítás legfőbb szervét. Nem véletlen, hogy a Tervbizottságnak határozatairól „rendszeresen — a soron következő ülésen — be kell számolnia a Minisztertanácsnak. (Ezen a fórumon fellebbezhetők meg — előterjesztés formájában — a Tervbizottság határozatai is.)

Az új kormánybizottságra nemcsak a népgazdasági tervezés, hanem általában a központi gazdaságirányítás szervezett összehangolásában várnak fontos teendők. Bármennyire is alapvető instrumentuma a terv és a népgazdasági tervezés a központi irányításnak, semmiképpen sem azonosíthatók, mert az utóbbinak a tartalma szélesebb. (Mellesleg éppen azért, mert a népgazdasági terv nem szabályoz, határoz meg minden részletkérdést és feladatot.) A mi gazdaságirányítási rendszerünkben egy-egy tervidőszakon belül szép számmal születnek úgynevezett „terven kívüli" döntések, amelyek szükségszerű következményei egyrészt a döntési hatáskörök, másrészt az erőforrások bizonyos mértékű decentralizálásának. Mi tagadás, ezek a terven kívüli és különböző szinteken hozott döntések zavarokat is okozhatnak — gondoljunk a néhány év előtti beruházási feszültségekre és az egyéb jellegű egyensúlyzavarokra. Ezek a kedvezőtlen hatások azonban elkerülhetők, kiküszöbölhetők, ha a központi irányítás összehangolása mindig naprakész állapotban van s kiterjed a menet közben hozandó döntések koordinálására is.

GARAMVÖLGYI ISTVÁN

1021

a társadalmi haladásnak, forradalomnak összefüggéseit vizsgáló morális elemzés. Aldana, a falu papja, nemcsak szeretetével, hitével áll ott a megnyomorítottak, elnyomottak mellett, hanem együtt akar harcolni a forradalom vezérével, Maria Wilarral, mert tudja, „hogy a kereszténység ősi értékeinek jegyében részt kell vennünk ebben a harcban". Egészen más istenkép él Zea Fariasnak, a rendház főnöknőjének tudatában. Az Ótestamentumból rajzolódik ki ez a kép, de eltorzulva, az ótestamentumi szellemet meghamisítva; Zea Farias csak a bosszúálló Isten képét véli kiolvasni ezekből a sorokból, s ezt a képet a maga embergyűlöletének torz vágyaihoz igazítja. A bányászok kivégzésekor Zea Farias még Falkon őrnagy mellett áll átkozódó gyűlöletével; a „racionalista liturgiát" celebráló, a forradalomhoz „átállt" Falkonnal azonban élesen szembefordul, hogy aztán testét mégis mohó szenvedéllyel kiszolgáltassa az őrnagynak, tulajdonképpen annak, aminek bűvöletében élt egész életében, az erőszaknak.

Szigeti Károly rendezése — a Falanszter megoldásához hasonlóan — tudta, hogy az Antikrisztus színrevitelekor milyen mértékben lehet élni a látvány elemeivel: a tömeg mozgatásával, a képi szimbolikával — az előadás nagyszerű gondolati-érzelmi egyensúlyát teremtette meg.

Az összehangolt, állandóan fejlődő együttesjátékon belül egyre eredetibb karaktert mutatnak az egyes színészek. Iglódi István — Considerant és Solar szerepeiben — vívódó, morális ihletésű intellektualitásával első számú megteremtője volt mindkét gondolati dráma feszültségének. Jobba Gabi közös vonásokkal, mégis a fájdalom és a markáns meghatározottság eltérő jegyeivel építette fel a két forradalmár, Francis Wright és Maria Wilar alakját. A szerepformálásnak ugyanez a gazdag érzelmi-értelmi kettőssége jellemezte — a Brisbane-t és Aldanát alakító — Zala Márk játékát. Jeney István most is kitűnő alakítással hívta fel magára a figyelmet; higgadt, racionális Richardsonja a jobbítás és a megfutamodás között ingadozó embert is kirajzolta a hideg igazságokba burkolódzó határozottság mögött. Kristóf Tibor — az erőszak szerepszinonimáinak megteremtésein belül — egyre karakterisztikusabb, sokoldalúbb egyéniséget mutat; a Don Quijote csendőre, a Falanszter Danája mellett az Antikrisztus Falkon őrnagyaként, az erőszak metamorfózisait, izgalmas szerepjátszásait is kidolgozta. A nagyon tehetséges Bajcsay Mária is most találkozott legjobb szereplehetőségeivel; Kate-je és méginkább Teresa Aterja az ösztönvilág mélységeiből hozta fel a szenvedély képeit. Nagyon határozott, egyéni tehetséget mutató alakítás volt a főiskolás Lázár Kataliné is Zea Farias szerepében.

CZÉRE BÉLA

1021

KÉPZŐMŰVÉSZET

EMLÉKKIÁLLÍTÁS KONDOR BÉLA MŰVEIBŐL. A tihanyi múzeum Kondor Béla-emlékkiállításán — amelyet június 17-én *Nagy László* költő nyitott meg — az 1972 decemberében elhunyt művész kilencvenhat olajfestménye, pasztellképe, monotípiája, rézkarca és egyéb grafikai eljárással készült munkája került bemutatásra; e műveket a mintegy 1600 alkotást tartalmazó — ez év tavaszán katalogizált és védetté nyilvánított — hagyatékból válogatta ki a tárlatot rendező *Dávid Katalin* művészettörténész, Kondor munkásságának kiváló ismerője.

A kiállításon szereplő festmények („Csokonai", „Pléh-Krisztus", „Virág", „Az öreg király", Liberius", „Jeruzsálem pusztulása" stb.) és grafikai lapok („Szent Antal megkísértése", „Cirkusz", „Trójai faló", „Golgotha", „A mennyország meghódítása", „Veronika kendője", stb.) azt a — nem újkeletű — véleményünket igazolták, hogy annak a képzőművész-nemzedéknek, amely a második világháború után jelent meg a magyar szellemi életben, Kondor Béla volt a legnagyobb kapacitású, képességek és teljesítmények tekintetében legkiemelkedőbb egyénisége.

„Sokféle hangszeren tudok játszani" — mondotta egy ízben Picasso. Kondor is sokféle hangszeren játszott; mennyiségileg is igen terjedelmes életművére a műfajok, a témakörök, a festői (és grafika) technikák roppant változatossága a jellemző. Kerubokat és démonokat, szenteket és építőmunkásokat, űrhajósokat és tüntető nőket, matrózokat és prófétákat, mártírokat és artistákat, szerelmespárokat és régi repülőgépeket, női

kapcsolatban — a gyenge produktivitás miatt kiélezetten exponál: „Félelem nélkül nincs fegyelem, fegyelem nélkül nincs munka, munka nélkül nincs jó élet". De a munkát ellenőrző „rendőrség" megszervezésének gondolata mögött már ott van az embert, a humánumot, az egész falanszter végső célját teljesen elfelejtő bürokrata típusa. Az az ember, aki csak a gazdasági eredményességet látja maga előtt, s amikor ezt végleg nem érzi biztosítva, maga irányítja a falanszter feloszlatását. A külvilág falanszter elleni gyűlöletét — az abszolút más törvények szerint élő közösség puszta létezésén kívül —, leginkább a négerek segítése váltja ki; a falanszter szocialisztikus céljaiból evidensen következik a négerfelszabadításért vívott harc, de ugyanezen célok miatt az is nyilvánvaló, hogy első lépésként meg kell maradni, meg kell erősödni az ellenséges környezetben. Richardson ezt ugyanavval a könyörtelen logikával így fogalmazza meg: „Lehet falansztert csinálni négerek nélkül, és lehet rabszolgafelszabadító mozgalmat csinálni falanszter nélkül". Considerant nem képes elfogadni ezt a brutális igazságot, nem elégszik meg a falanszter négerfelszabadító gazdasági akciójával, mint jogász is menteni próbálja — a megfélemlítésként és a bűnösség faji igazolásaként — ártatlanul elítélt négereket. Kétségbeesett, őrült tettével azt akarja bizonyítani, hogy ha megöl egy embert, nem is próbálják a tettest kideríteni, magától értetődően egy négert ítélnek halálra. Arra azonban nem számított, hogy a hatóság nemcsak a szokásos négergyilkosságot hajtja végre — ezt akarta nyilvánvalóvá tenni önleleplezésével Considerant a közösség előtt —, hanem a falanszter által felszabadított négerek „fenyegető üzenetét" hozva, felhasználja ezt az esetet a falanszter felbomlasztásához. „Te tanítottál, hogy jó célt nem lehet aljas eszközökkel szolgálni" — vágja a dráma egyik szereplője Considerant arcába. De a rendőrtiszt jól számított, hogy a közösséget már ez a konstruált „fenyegetés" is felkorbácsolja. Nemcsak a falanszter vezetői nem tudják átlépni saját árnyékukat, az egyszerű tagok még kevésbé képesek erre. Van aki a teljes — puszta létezésért vívott harcban lényegében az irányítást lehetetlenné tevő — „demokráciát" hiányolja, van aki a szexuálerkölcsi vonatkozásban való radikális továbblépést sürgeti; a rendőrség azonban elsősorban azoknak a bujkáló előítéleteire számít, akik a négereket a lelkük mélyén nemcsak megvetik mint a fehér embertől különböző fajt, hanem — nem érezve jól magukat az olyan szabadságban, amelyben minden embernek egyforma jogai vannak, tehát maguknak is csak annyi, mint másoknak —, hierarchikus szemléletükben maguk alatt elsősorban a négereket képzelik el.

A tragédiában, a falanszter összeomlásakor, még az egyéni szemléletét, indulatait fegyelmezetten a közösség létének érdekéhez igazító anarchista forradalmár, Brisbane sem képes megtagadni régi lényét, régi önmagát; ketten újrakezdhetnék a harcot a tiszta, csodálatos asszonnyal, Francis Wrighttal, de ő hagyja, hogy indulatai a halálát jelentő gyilkosságba korbácsolják.

A forradalom végső céljainak és aktuális feladatainak, taktikájának dialektikája feszíti az Antikrisztus intellektuális látványt kibontó képsorait is; a dráma evvel a gondolati vizsgálódással kapcsolódik a Falanszter eszmeiségéhez. Solar — a dráma tézisrendszerének kulcsalakja — egy távoli égitest magasabb szintű kultúráját, fejlettebb társadalomszemléletét plántálja át a délamerikai bányászfalu robbanásra kész forradalmi helyzetébe —, az emberek azonban semmit sem tudnak kezdeni magasabb rendű igazságaival, a forradalom nélküle robban ki a dráma végén. Solar racionalizmusa — a mindenségben való magára-utaltságát vállaló ember magatartása —, nem képes átformálni a tömegeket, racionális tanai, tettei irracionalitásba ködösülnek az emberek tudatában. Ennek ellenére az Antikrisztus nem pesszimisztikus kisugárzású mű. Solarnak látnia kell ugyan, hogy a tömegek saját maguk ellen fordítják a kezükbe adott fegyvert, és hogy a világ racionalista magyarázatát a régi rend erőszakszervezetének képviselője, Falkon őrnagy, a tömegbódítás „liturgiájává" avatja; ő, aki egy magasabb rendű gondolkodással szeretné az embereket végtelen lehetőségeikre eszméltetni, cselekvésre késztetni, passzivitásra kényszerül, de éppen ez a passzivitás adja meg a dráma sajátos gondolati feszültségét. Solar ugyanis megérti, hogy „nem lehet átugrani történelmi korszakokat", „az embereket nem lehet kívülről megváltoztatni. Az emberek csak önmagukat változtathatják meg." Önkéntes halálával a racionalizmus — „földi szemléletű", a jelenlegi tudomány színvonalán álló —, cselekvéshez szükséges alapjait akarja visszaállítani, az utat megnyitni a forradalom számára.

Nagyon izgalmas gondolati szférája a drámának a kereszténység értékeinek és

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796
1973 AUG
VIGILIA
Budapest
Kondor Béla

aktokat és tűnődő tekintetű férfiakat, betlehemeseket és happeningeket jelenített meg ecsetével, tollával, karcolótűjével; illusztrálta Blake-et, Rimbaud-t, Madáchot és Jékelyt; megrajzolta Auschwitznak és a müncheni olimpián lezajlott gyilkosságsorozatnak iszonyát; felidézte Árpádházi Szent Margit, Savonarola, Dózsa, II. Lajos király, a költő Zrínyi és Csokonai alakját (leggyakrabban azonban Krisztusét) ... Érdekelte őt a történelem és a jelen; a zene, az irodalom (maga is jelentős lírikus volt ...), az új találmányok, a szociális és politikai folyamatok, a művészeti élet vitái, korunk piktúrájának stiláris fejleményei, kollégáinak tevékenysége, s szüntelenül foglalkoztatták-izgatták őt a metafizika végső kérdései is ...

Mesterségbeli felkészültség, a színek, a rajz, a komponálás titkainak ismerete terén kevesen versenyezhettek vele, ő azonban sosem a virtuozitást, az artisztikumot, a formai kivitelezés tökéletességét tekintette a művészet lényegének ... Munkái — amelyekben olyan ellentétes vonások forrottak össze szerves egységgé, mint monumentalitás és intimitás, háborgó indulatok és szelíd lecsillapodottság, bonyolult szimbólumok és kristályos rend, szkepszis és pátosz, elementáris erő és törékeny finomság — mindig súlyos gondolatokat hordoztak, sarkalatos mondanivalókat közvetítettek; természetesen olyan mondanivalókat és gondolatokat, amelyek egyesegyedül a festészet és a rajzművészet nyelvén voltak kifejezhetők.

„A művészet nélkülözhetetlen, de hogy mire való, nem tudom ..." Cocteau gyakran idézett, szellemes aforizmájának első részével feltétlenül, második felével azonban aligha értett egyet Kondor. Ő jól tudta, hogy mire való a művészet: arra, hogy az embereket közelebb vigye az igazsághoz, hogy önismeretre ébressze őket, hogy tolmácsolja, tükrözze zaklatott korunk örvényeit és reményeit. Felfogása szerint a műalkotásnak — a szem gyönyörködtetése mellett — a lélekhez is szólnia kell ... Akárcsak Goya, Daumier, Van Gogh, Picasso, Rouault vagy Derkovits, ő is szenvedélyesen moralista művész volt, — azonban nemcsak az emberi méltóságba vetett hite, a korproblémák iránti éber figyelme, a művészi tevékenység felelősségét valló ars poeticája helyezi az említett mesterek mellé, de — mint ezt a tihanyi emlékkiállítás meggyőzően dokumentálta — fényes talentuma, hatalmas alkotói formátuma, művészetének hőfoka, világképének totalitása, a szemlélőt vasmarokkal megragadó vízióinak lenyűgöző volta is.

KOVÁCS MARGIT-MŰZEUM SZENTENDRÉN. Kovács Margit Kossuth-díjas kerámikus a közelmúltban Szentendre városának adományozta alkotásainak zömét, négy évtizedes iparművészi és szobrászi munkálkodásának többszáz darabból álló válogatott kollekcióját. A magyar művészet történetében nagy szerepet játszott (és játszó ...) városka és Pest megye vezetői a művésznő gesztusát avval viszonozták, hogy megvásárolták Szentendre egy tágas, patinás patríciusházát, amelyben a modern magyar keramika élő klasszikusának munkáiból múzeumot rendeztek be.

A termekben — *Petényi Katalin* művészettörténész rendezésében — ott sorakoznak a művésznő chef d'oeuvre-jei, amelyek között igen sok a bibliai tárgyú, keresztény szellemiségű kerámiaszobor („Gótikus madonna", „Titkot lesső angyal", „Kiűzetés a Paradicsomból", „Angyali üdvözlet", „Hagymatornyok patrónája" stb.); a vallásos ihletésű kompozíciókat az antik mitológia, a középkori történelem, a régi magyar népélet és a magyar népművészet által inspirált művek („Odüsszeusz és a szirének", „Varázsló", „Királyi kézfogó", „A jó és a rossz tündér", „Betegápolás" stb.) veszik körül.

A megbűvölt látogatók ezreit mágnesként vonzó Kovács Margit-kerámiák — amelyek avval a megnyugtató tanulsággal szolgálnak, hogy a jó művészet és a nagyközönség egymásra találása a XX. század divergens szellemi tendenciái és ízlésbeli megosztottsága közepette sem lehetetlen — telítve vannak poézissel, naivitással, áhítattal, lelki tisztasággal, mélyről fakadó derűvel, népi ízekkel, s mindegyikükön rajta van a kiapadhatatlan fantáziának, a művészi megoldások rendkívüli gazdagságának, az alkotói eredetiségnek bélyege.

A Szentendrének ajándékozott — s máris a város egyik fő művészeti nevezetességévé vált — Kovács Margit-életmű *Végvári Lajos* műtörténész szavainak igazát erősíti meg: „A művésznő úgy alkotja műveit, mint ahogyan egy csokor virágot nyújtunk át annak, akit szeretünk ... Kovács Margit azt adja nekünk munkáiban, amit a művészettől várunk: békét, harmóniát, boldogságot ... Talán azért maradt mindvégig fiatal, mert olyan állhatatosan hisz a szépségben, mint a gyermek vagy mint az ókor görög művészei, akik a szépség és a jóság elválaszthatatlan egységét vallották."

NAGY ELŐD Derkovits-díjas fiatal festő első budapesti kiállítására június első felében került sor a Fiatal Művészek Stúdiójának galériájában; a tárlaton tizenhat-tizenhét olajfestmény szerepelt, túlnyomó részük emberi alakot ábrázol; a művek keletkezésének dátuma 1972 és 1973.

Nagy Előd elhivatottsága, festői kvalitásai nyilvánvalóak; munkáit — mint dr. *Rozványi Márta* műtörténész találóan írja a képes katalógus előszavában — „bővérű kolorizmus, a színek tobzódásának féktelen öröme, vehemens ecsetkezelés" jellemzi. (Egyetlen kivétel a grafikus eszközökkel előadott, színben ösztövér „Orosz kolostor", amely — rajzi és szerkezeti szépségei ellenére — kirí a többi festmény közül.)

A művész
figuratív irán
zad eleji ava
az expresszionisták (Rouault, Soutine, Kokoschka) és a magyar „fauve"-ok (Holló László, Frank Frigyes) körében kell keresnünk szellemi őseit.

A kiállított anyag összhatása (a már említett „Orosz kolostor"-t leszámítva) egységes, a kis tárlat színvonala magas. Hangjának önállósága, dús, zamatos, pasztózus színfoltjai, a festészeti divatokkal szembeni ellenállóképessége, néhány — maradéktalan esztétikai élményt adó — munkája (elsősorban a „Bengáliai asszony", a „Fekvő női akt" és az „Önarckép") a fiatal festőgeneráció élvonalában jelöli ki Nagy Előd helyét.

D. I.

ZENEI JEGYZETEK

AZ EGYHÁZZENÉRŐL

Az elmúlt évben jelent meg Varga Bálint András: Zenészekkel-zenéről című könyve, amelynek egyik fejezetében a neves komponista és zenei író, *Pierre Boulez* korunk zenéjéről többek között ezeket mondja: „A történelemben mindig vannak olyan korszakok, amikor a művészet új szókincsét kell kialakítani, amikor állandó a változás. Ez nemcsak a mi korunkra jellemző. Gondoljunk csak a XVIII. század színházi vitáira, vagy akár a XV. század színházi világának éles vélemény-összeütközéseire. Manapság szintén a nyelvezet alapjaival foglalkozunk elsősorban: a nyelvezet értelmével, s azokkal az okokkal, amelyek a nyelv változásaira vezetnek." Az elgondolkodtató sorok nemcsak a zeneszerzés „hogyanjára" vonatkoznak, hanem a művek értékére is; vajon legtöbbször a hagyományosra még csak nem is emlékeztető új kompozíciók maradandók lesznek-e, vagy csupán kísérletnek nevezhetjük azokat? A legbölcsebb válasz az, amelyik az igazi zenei kísérletekről úgy nyilatkozik, hogy azok „mélyebbre hatolnak a felületnél." (A kísérlet szó helytelen értelmezése ad okot a sok félreértésre.) „Mindig a jövő dönti el, mennyire maradandó egy mű — vallja Boulez —, s ami a maga korában kevésbé hatott közvetlenül, az később hatalmas befolyást gyakorolhat..."

Mindezt elmondhatjuk az egyházzenei művekkel kapcsolatban is, hiszen közülük nem egy a zenetörténet „nyitó fejezetét" jelenti. Természetesen századunk zenéjének egyházi kompozíciói is maradandóságra törekednek, hiszen az ősi tartalmat a kor emberének nyelvén igyekeznek kifejezni. És itt „folytathatnók" azt a beszélgetést, amit legutóbb Hegyi Béla *Kósa Ferenccel*, az Országos Magyar Cecília Társulat központi igazgatójával, sok más között erről a témáról is elkezdett.

Ezúttal *Tardy László*, a budavári Mátyás templom karnagya, valamint *Jáki Sándor Teodóz* bencés zenetanár, karnagy foglalják össze mondanivalóikat az egyházi zeneszerzésről, és néhány nagyon aktuális egyházzenei kérdésről.

— Boulez megállapítását helyesnek tartom — mondja *Tardy László*. Én magam is fáradozom az új művek kedveltté tételéért, megértetéséért. A legnagyobb probléma az, hogy kevés korszerű egyházi zenemű születik. Miért? A zeneszerzők húzódozásának fő oka talán az a bénító konzervativizmus, amelyik egyházzenei közízlésünket áthatja. Most nem a világi zene gyakorlatával vetem össze az egyházi zene gyakorlatát, hanem arra a kérdésre keresek választ; megfelel-e a mai kor egyházi zenéje a mai kor emberének: teológiai, hitbeli, lelki igényeinek? Machaut, Dufay, Josquin, Palestrina muzsikája szinkronban volt a kor teológiai műveltségével, a hozzáértő hallgató, aki ismerte a kor vallási problémáit, ennek teológiai, filozófiai és művészeti megfogalmazásával időszerűnek

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 SZEP. 2

1021

Kondor Béla: Szárnyas ember

ber nem ért véget

tizenöt esztendeig elkerülnie az igazságszolgáltatás kezét, a jelen politikai eseményeiről pedig egyáltalán nem esett szó. És mégis: a jelen ott volt a Gallus-Hausban.

Nemrég megtörtént az ítélethirdetés. Az auschwitzi tömeggyilkosok közül többet — mivel az áldozatok milliói nem bizonyultak eléggé hatásos és érvényes tanúságnak — felmentettek. Másokat a legsúlyosabb nyugatnémet büntetésre, életfogytiglani fegyházra ítéltek. De tudjuk: a nürnbergi per életfogytiglani fegyházra ítélt vádlottai közül csak *Rudolf Hess* ül még börtönben. Tudjuk: *Krumey*, 300 ezer magyar zsidó hóhéra mindössze ötévi börtönt kapott ugyanabban a frankfurti tárgyalóteremben.

A német probléma, tudjuk, nemcsak német probléma. Nyugat-Németország félhivatalos vagy hivatalos revanstörekvései nem zárulnak le az országhatárokkal. És ezért az ítélet joga s kötelessége korántsem a Gallus-Haus bíráinak, esküdtjeinek kiváltsága. Sőt...

„Ha kívánja, nyilatkozhatok. Egy mogorva kommunista Csehszlovákiából, válaszol kérdésére: — Hogyan tetszenek önnek országútjaink? — Lenyűgözőek! Nagyszerű civilizáció! Jó lesz így?" „A civilizáció... ragaszkodik ehhez?" ... „A mai nyugatnémet kultúráról nem mondhatok semmit. Annyira nem ismerem. Ismerek néhány derék német írót, de hát ez kevés." A sarokban már ordították, hogy *Denn wir fahren gegen England*, meg *Und wir werden Frankreich schlagen*, meg azt is, *Graue Kolonnen*, és hogy *Wir fahren nach Madagaskar*, és persze a *Rommel* pen az én címemre — az a könyv is, mely minden másnak nevezhető, csak éppen e szándék és őszinte óhaj megnyilvánulásának. És amelyik világosan mutatja, hogy a német probléma — sajnos —, nem korlátozódik Nyugat-Németország mai valóságára. Az elegáns kötet *A kék légy*, illetve *Vörös és fekete* címmel két szatírát vagy inkább szovjetellenes gúnyiratot tartalmaz, bizonyos *Valerij Tarsis* tollából. A művek, mint műalkotások — az ilyen esetekben ez általános — érdektelenek. A fasizmus és kommunizmus közötti azonosságot kívánja bizonyítani, illusztrálni a szerző olyan módszerrel, mellyel a fehérről bízvást állítható, hogy fekete és megfordítva. A mai Szovjetunió és I. Miklós abszolút zsarnoksága között von párhuzamot, melyből természetesen az utóbbi kerül ki győztesen. A művecske oroszul 1962-ben jelent meg Angliában, írója feltehetően egy emigráns, akiről a kiadói jegyzet azt állítja, hogy a Szovjetunióban tartózkodik és egy elmegyógyintézet „foglya". A könyv látszatra antifasiszta is lehetne, hiszen a diktatúra ellen tiltakozik. Elfelejthetjük-e azonban, hogy miféle azonosság tehetné e dolgozatokat antifasisztává, mondjuk egy liberális s főképp tájékozatlan polgár szemében? És vajon Hitler vagy az orosz emigránsok, az ukrán nacionalisták a második világháborúban nem a „szabadságot" ígérték-e a meghódításra kiszemelt népnek?

A frankfurti tárgyalóterem jelképként is értelmezhető, mi több: értelmezendő: megbirkózik-e a humánum az embertelenséggel, a jelen a továbbélő és mindig aktualizálódó, önmagát aktualizáló múlttal? Az auschwitzi gyilkosok pere jogszerűen sem ért még véget — a valóságban pedig soha nem érhet véget.

E. Fehér Pál

Emlékezés Le Corbusier-re

(Folytatás az 1. oldalról.)

Alkotó energiái, műveinek jelentősége mintegy a kapillaritás törvénye szerint szétterjedt a világban és felszívódott az emberek érzékeibe.

Épített korszerű lakóházakat, luxusvillákat, hivatali palotákat, hatalmas parkokat képezett ki, írta teoretikus elgondolásait és első lépéseit a művészet területén.

Festői törekvéseire később alaposan rácáfolt építői tevékenységével. Sosem hagyta abba a festést, de 1963-ban rendezett összefoglaló kiállításán a hozzáértő szem könnyen megállapíthatta, Le Corbusier nem a festés, hanem az építés mestere. Műveiből kimaradtak a kezdeti idők

Kondor Béla festő

MAGYAR NAPOK AZ NDK-BAN

Újabb kiállítások, élénk sajtóvisszhang

(Berlini tudósítónktól.)

A hét végére teljes színpompájukban bontakoztak ki az NDK-ban folyó magyar kulturális napok eseményei. Csütörtökön a berlini Nemzeti Galériában megnyitották a XX. századi magyar festészet keresztmetszetét adó kiállítást. Huszonhét művész 114 festménye mutatja be a század jellegzetes stílusirányzatainak hatását és továbbfejlődését a magyar piktúrában. Külön kiállítás nyílt péntek este a Magyar Kultúra Házában, amelynek látogatói ezúttal *Kondor Béla* művészetét ismerhetik meg 17 festménye és 27 grafikája közvetítésével. Ugyancsak péntektől fogadja a látogatókat a berlini magyar könyvkiállítás — több, mint 1100 cím szerepel a katalógusban, s a rendezők különös figyelmet fordítottak a magyar—NDK kiadói együttműködés eredményeire és lehetőségeire.

Péntek este a Debreceni Kodály Kórus énekelte be magát a Schauspielhaus nagy hangversenyterme közönségének szívébe. A korábbi magyar bemutatókról — az Operaház balett-társulatának Rómeó és Júlia előadásáról, illetve a Rockszínház Evitájáról — részletes kritikák jelentek meg a berlini lapokban. A Berliner Zeitung kiemeli *Volf Katalin* Júlia-alakítását, ugyanakkor vitába száll több rendezői megoldással. A Neues Deutschland az Evitát értékelve elsősorban *Sasvári Sándort* és *Kovács Krisztinát* dicséri, azt viszont kifogásolja, hogy a kisebb színpadra tervezett előadás sokat vesztett intim hangulatából a Köztársasági Palota kongresszusi termének óriási méretei között. Ugyancsak a Neues Deutschlandban olvashattunk felsőfokú értékelést a Kodály vonósnégyes hangversenyéről.

Az Operaház Rómeó és Júlia előadásában a címszereplők: Volf Katalin és Menich Gábor.

A magyar kulturális delegációt vezető *Stark Antal*, művelődési államtitkár berlini látogatása során baráti megbeszélést folytatott *Herbert Krolikowskival*, az NDK külügyi államtitkárával. A magyar—NDK kulturális és tudományos együttműködési vegyes bizottság társelnökei magasra értékelték a mostani eseménysorozat színvonalát, és kifejezték reményüket, hogy a jövő márciusban hazánkban megrendezésre kerülő NDK kulturális napok is hasonlóan sikeresek lesznek. *Hans-Joachim Hoffmann*, az NDK kulturális minisztere péntek délben a Köztársasági Palotában fogadást adott a magyar napok valamennyi közreműködőjének tiszteletére.

Farkas József György

Népszabadság, 1988. ápr. 9.

. Ha már ennyire ismertem, le is fog-
dig sikerrel. De sehogy sem találtam
gyem. Pedig nem nagyon tudok jobb
közérthetően magyarázná meg, hogy
i.
ró jegyezte le, elmondotta V s z e v o-
szovjet író, akit nálunk is, világszer-
ű színdarabja révén ismernek). Kron,
: akkoriban kissé szabadabb szellemű-
eléggé eldugva egy Emlékezések ci-
becsült barátjáról visszaemlékezéseit.
ázó volt, s mintegy szemléltetésül idé-
„szkázkát".

MIKLÓS PÁL

padon léteztek, hanem a déli tengerek igazi rémei voltak, hogy egy kalózhajó megcsáklyázott egy hatalmas kereskedelmi brigget s rövid küzdelem után birtokába vette a gazdag zsákmányt. Abban az időben zsákmánynak számítottak az utasok is — a gazdagokért váltságdíjat lehetett kapni, a szegényeket rabszolgának lehetett eladni. A legdrágábbak voltak a szép nők, a férfiak közül pedig azok, akik bírták a nehéz munkát, vagy tudtak valami hasznos mesterséget. Nem csoda hát, ha osztozkodás előtt a rettentő kalózok, élükön a kapitánnyal, megszemléltek és megtapogattak minden egyes foglyot, s utoljára még szigorúan meg is faggatták: kiféle, miféle, vannak-e rokonai, akik váltságdíjat tudnak fizetni érte, ha pedig nincsenek, akkor mihez ért? Volt a foglyok között egy már nem éppen fiatal férfi, ábhogy vagyona úgyan nincsen, de tud dolgozni.

— Mihez értesz? — kérdezte a kapitány.

— Tudok gulgulmint csinálni.

— Gulgulmint? — csodálkozott a kapitány. — Hírét se hallottam. Mi az? Ennivaló? Vagy lőni lehet vele?

— Egyik se.

— Hát akkor mi a fene?

— Azt nehéz szóval megmagyarázni. Ha szóval el lehetne mondani, hogy micsoda a gulgulmin, akkor nem kellene csinálni.

— Csinálj nekem gulgulmint! — rendelkezett a kapitány. — Mi kell hozzá?

— Hogy feloldják a kezem...

— Oldozzátok fel! — parancsolta a kapitány. — Hát még?

— Jó minőségű fa s egy kevéske ólom. Aztán a szerszámaim, amit elvettek az embereid. No, és főképpen, hogy ne zaklassanak és ne sürgessenek...

A kapitány, úgy látszik, nem volt közönséges ember. Magához vette a különös foglyot, megparancsolta, hogy lássák el minden szükségessel, és ne zavarják fölöslegesen. A fogoly örömmel látott munkához; pirkadattól napszálltáig ott üldögélt a főárboc tövében, késsel és fúróval felszerelkezve. Kezéből kerek lyukacskákkal ellátott, fényes fadarabkák tömege került ki; a munkát bámuló kalózoknak úgy tetszett, hogy minden egyes fadarabka teljesen egyforma, de a fogoly más véleméfülükkel a gulgulmint készítő kezére, hallgatták a meséit; végül is egészen megszerették, sőt büszkélkedtek azzal, hogy az ő hajójukon él egy olyan ember, aki tud gulgulmint csinálni.

Múlt az idő, a hetekből hónapok lettek. A végtelenségig ez így nem mehetett. Meg aztán mindig akadnak gonoszok és irigyek, akiknek mindenképpen viszályt és gyanakvást kell szítaniuk. Azt kezdték rebesgetni, hogy bizony ideje volna már látni is valamit abból a gulgulminból, meg azt is, hogy voltaképp az a legvalószínűbb, hogy az égvilágon semmiféle gulgulmin nincs, s a fogoly egész egyszerűen bolonddá tesz mindenkit, még a kapitányt is. Ez a szóbeszéd hamarosan eljutott a kapitányi fülbe is, s minthogy senkinek sem szolgál örömére, ha bolonddá teszik, különösen nem egy kapitánynak, a kapitány dühbe gurult, és parancsot küldött a fogolynak: elfogyott a türelme, hónap múltán kalózünnepség lesz, idegyűlik a sok vendég — erre az ünnepségre legyen kész a gulgulmin és ott bemutattassék. Amikor a kapitány üzenetét tudomására hozták, a fogoly elmosolyodott és azt mondta, hogy ilyen rövid határidőre természetesen nem lehet nagyon jó minőségű gulgulmint készíteni, de azért ő mindent megtesz, ami tőle telik.

Az ünnepség nagy pompával zajlott le, összegyűlt sok régi bajtárs, s mielőtt az ünnepi lakomához leültek volna, a kalózok összemérték

A mester intett, s négy matróz megragadta a gulgulmint, meghimbálták és átdobták a korláton. A gépezet azon nyomban elmerült, de süllyedés közben különös szépségű, muzsikaszerű bugyborékolást hallatott, s ez valahogy így hangzott: gul-gulmin... sőt: gul-gul-gul-gul-min...

— Micsoda? Ennyi az egész?!...

Zavart csend támadt, amit nyomban dühkitörés váltott fel. S az embert, aki tudott gulgulmint csinálni, csak azért nem ütötték azonmód agyon, mert a feje fölött egyszerre legalább harminc görbe szablya csattant össze. No, természetesen, azért agyonütötték volna, ha nem akadt volna egy öreg és bölcs kalóz, amelyik így kiáltott:

— Megálljatok, barátaim! Nem nyerünk azzal semmit, ha ezt az embert agyonütjük. Amióta velünk van, mindig szerencse kísér bennünket, ritkábban civakodunk magunk között, s esztelen garázdaságokra sem vetemedünk. Unatkozni fogunk dalai és meséi nélkül. Mit csűrjem-csavarjam: szükségünk van rá! Hagyjátok, hadd üljön vissza az árboc tövébe és farigcsálja a gulgulminját!

S a különös embernek megkegyelmeztek. Nem is csak megkegyelmeztek, hanem megengedték, hogy gulgulmint csináljon. S ez időtől fogva sokan kezdték azt gyanítani, hogy a gulgulminra valami oknál fogva csakugyan szükségük van az embereknek.

LÁNCZ SÁNDOR

KÉPZŐMŰVÉSZETI KRÓNIKA

RAJZKIÁLLÍTÁS A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

Ritkán látható, de fontos kiállítást mutatott be a Magyar Nemzeti Galéria Supka Magdolna hozzáértő rendezésében: a képzőművészet – mondhatni – alapműfaját, a rajzot, ennek alakulását a felszabadulás óta eltelt időben. Már Michelangelo mondotta, hogy „a rajz az erőforrás és mindenfajta festészetnek lelke" – s éppen a legújabb időkben a rajz az egyetemes művészetben is mind fontosabb szerephez jutott. Az a körülmény, hogy a táblaképfestészet nehézségekkel küzd, a sokszorosított grafika inflációjával elárasztotta a nemzetközi piacot, és más, egykor uralkodó technikák kifejezőképessége csökkent, ismét előtérbe tolta a rajzot: jelentősége fokozódott, szerepe megnőtt. Ez jutott kifejezésre többek közt abban is, hogy a kasseli Dokumenta rendezői – az 1964-es nagy retrospektív rajz-kiállítás után – 1977-ben ismét szükségesnek tartották számbavenni az elmúlt évtized rajz-termését, abból a gondolatból kiindulva, amit Hans Albers Peter egy 1976-os rajzkiállítás katalógusában fogalmazott meg: „... a rajz teljesen kiszabadult a festészet fogságából; csodálatos nyitottságot nyert, magába foglalja a festészetet is, lehetőséget adva ezzel számára, hogy a rajzban éljen tovább."

S hogy ez a tendencia nem csupán az egyetemes művészet jellemzője, hanem nálunk is jelenvaló, azt éppen a Nemzeti Galéria mostani kiállítása mutatja. Arról nem is szólva, hogy mennyire időszerű volt egy, a harmincöt évet átfogó, a fejlődést a maga összefüggéseiben – vagy éppen össze nem függésében megmutató rajzkiállítás megrendezése, hogy a maga rangjában és jelentőségében mérje fel ennek a fontos műfajnak a mozgását, vagy a katalógus szavaival „... a rajzot elsődleges funkciójában, önnön törvényei és képigényűségének sajátlagos ismérvei szerint mutassa be a művek útján."

A tárlat maga élesen két részre oszlik. A katalógus aszerint osztja ketté, hogy mi van a Galéria tulajdonában és mi a művészeké – ez azonban korántsem a lényegre utaló elgondolás. A határt nem ennek alapján lehet és kell megvonni, mint ahogy a katalógussal ellentétben a rendezés jól mutatja is, hanem valahol a Kondor vezette generáció után – ők, sajnos, rendkívül csekély mértékben vannak képviselve a kiállításon –, amelynek alkotásai élesen különböznek a Banga Ferenc, Somogyi Győző, Szabados Árpád, Szemethy Imre és korosztálya alkotásaitól. Ennek okairól még lesz szó – nem csupán nemzedéki váltásról van szó ebben az esetben – arról is –, hanem arról, hogy az utolsó évtized során a teljesség igényű, a művet bonyolult értékstruktúrának tekintő művészet megteremtésének igénye visszaszorult vagy legfeljebb csupán kvázi szinten él tovább.

*

Igen messze vezetne, ha a modern és kortárs magyar rajzművészet gyökereit kutatnók – hiszen minden művész indul valahonnan, kapcsolódik valahová. Az a sokarcúság, tematikai és stílusbeli változatosság, amelyet a kiállítás mutat, jelzi rajzművészetünk gazdagságát, a források bőségét és változatosságát. *Pór Bertalan*nak még Párizsban, 1946-ban készített Bölöni György portréja, ha felfogásában már el is tér a művésznek a századelőn készített rajzaitól és már a párizsi felfogására utal, s jellemzője az erősen megvont kontúrvonal s a mellette futó, a tömeget érzeztető halványabb folt, mégis a művész személyével egészen a század elejéig, a Nyolcakig kapcsolja vissza a modern rajzot. Másik rajza, az 1952-ben készült szembe-

néző Önarckép, a szinte naturalisztikusan előadott részletek – a kissé kócos haj, a drótkeretes szemüveg mögül kitekintő szemek, az összeszorított száj, a zubbonyból kibukó ráncos, öreges nyak – ellenére is összefogott, nagyszerű alkotás. Ez a stílusbeli felfogás jellemzi *Boross Géza* és *Varga Nándor Lajos* ezüstceruza-rajzait is, amelyeken a ceruza vékony vonalvezetése határozza meg a stílus karakterét. *Koffán Károly* igen ritkán látható rajzai külön is örömet szereznek a nézőnek, mert mesterük nem csupán maga művelte magas fokon a rajzot – amit egyébként most megnyílt kiállítása is bizonyít –, hanem a főiskolán egy egész generációnak volt a mestere. Stílusa inkább Pór párizsi felfogásához közelít, de annál mozgalmasabb, elsősorban a vonal hullámzó vezetésével és a nagy egészen belül a belső részletek jelölésével. *Kohán György* rajzi felfogását a fény és árnyék ellentétére épülő világos és erősen sraffozott sötét, kissé darabos, nagyvonalúan összefogott felületek jellemzik. Ökrökkel című erős rálátásban komponált munkáján a határozott, keményen megvont kontúrvonalakon belül a sötét és világos részek a tömeg áramlását, eloszlását jelzik. Hasonló, csak sokkal finomabb, graciózebb rajzi modor *Barcsay Jenőé*. A Művészeti Anatómia és az Ember és drapéria bemutatott rajzai a reneszánsz mesterek rajzi felfogását, tér- és tömegábrázolását idézik. Barcsay azonban sokkal aprólékosabban, minuciózusabban kezeli a rajzceruzát, a befoglaló kontúrvonal is finomabb, érzékenyebb, s az átmenetek finom, gondosan árnyalt előadásával érzékelteti a test tömegét, a drapéria sűrűsödő vagy éppen ritkuló anyagát, hajlását, simulását. Más rajzi felfogás érvényesül tájképein: mint a térkép terepvonalai, futnak a vékony vonalak és ritkulásuk, illetve sűrűsödésük jelzi a táj domborulati viszonyait. Barcsay figura-rajzainak stílusához hasonlatos *Barta Lajos* szobrászi rajza; nála azonban a kontúr nem jelentős. A tömeget vékony vonal metszi ki környezetéből s a folt áradása, fellépése és megszűnése jelzi a tömeg csavarodását, felfelé áramlását, térbeli elrendeződését.

Egészen más felfogást jelez *Pirk János* tusrajza: a nagybányai tanultságú, indulású művész rajzán is festői hatásokat mutat a Ló mozgalmas, folthatásokra épülő gazdag és invenciózus előadásmódjában. Egészen sajátos ízű *Martyn Ferenc* rajzművészete: a vonal barokkos kezelésével, göndörödő csavarásával, árnyékba futó megsűrítéseivel és fényt jelző ritkításával álmodja papírra a cervantesi történetet és más, szürrealisztikus látomásait. Az álom más mesterek józan hétköznapjaiban is feltűnik, akár szimbolisztikus látomásokban, akár groteszk vallomásban: így *Szántó Piroska* rajzain és *Szabó Vladimir* leheletfinom alkotásain. Szántó Piroskánál azonban maga a tér áramlik a vékonyabb és vastagabb vonalvezetéssel megjelenő elemek között, az egységes sík előtérre és háttérre rendeződik, és a függőlegesből kilendülő vonalak valami realitáson túli világra utalnak. Szabó Vladimir nagyon puhán megjelenő – nagyon kemény ceruzával rajzolt – alkotásain egy mesevilág alakjai bontakoznak ki: nála a vonal sűrűsödése és ritkulása fogalmazza meg a tömeget.

A Matisse-i és a picassói vonalrajzból fakad *Hincz Gyula* és *Szalay Lajos* térlátása, előadásmódja. Hincz puhán, simán, gördülékenyen áramló vonalai mintegy kimetszik a test tömegét a rajz síkjából – Szalay keményebb, nyersebb, brutálisabb fogalmazása beleégeti a tömegeket a síkba (Szalaynak ezekből a rajzaiból ezúttal, sajnos, nem láthattunk; csak későbbi, már a modernista áramlatok tanulságait magába szívott, feldolgozott alkotásaiból). Ők ketten iskolát teremtettek a magyar rajzművészetben: a fiatalok sora, így Csohány Kálmán, Reich Károly, Kass János, Feledy Gyula és mások indultak el ezen a nyomon (későbbi fejlődésük méltatása már elvinne bennünket a kiállítástól). S itt említsük meg a hiányokat is, mert ha ennek és a rá következő nemzedéknek stílusteremtő készsége nem is egyenlő erősségű a fentebb említett mesterekével, de képi világuk mindenképpen jelentős: így Gross Arnold szürrealisztikus mesevilága, Rozanits Tibor sajátos, a hartungi akciófestészetre emlékeztető, de attól mégis elütő vonalkezelése, Pásztor Gábor sajátos pop-világa, és még mások nélkül semmiképpen sem tekinthető teljesnek a kép. Ezek a generációk alig vannak képviselve a kiállításon. Közülük csak *Csohány Kálmán*

balladai hangulatú vonalrajzai, *Reich Károly*nak a „semmiségek poézisét" magában foglaló, újabb aranykort idéző művei és *Raszler Károly* bonyolult technikájával különös panteisztikus világot felidéző, a természetrajongás során felfedezett mikroszépségeket megjelenítő pompázó színű alkotásai, valamint a tőlük függetlenül alakult *Makrisz Zizi* sűrű vonalvezetésű rajzai szerepelnek.

Az átmenetet *Kondor Béla* teremti meg. Fellépése korszakjelző és önmaga korszakteremtő is. Az ő művészetében – mint Németh Lajos mondotta róla – „még nagyszabású egységbe olvadt az etikai és esztétikai jelentés, a pátosz és az irónia." Kissé szegletessé tört vonalai, a kép bekeretezése – ezzel jelzi kiemelését, elhatárolását a világ egyéb dolgaitól –, a tömegek színnel való megkülönböztetése ad önálló arculatot, kemény és határozott jelleget a humánum világát megjelenítő alkotásainak. Rajzain is költő és verseiben is festő, egyetemes tehetség, romló világunkban világító fény és figyelmeztető géniusz, aki – ahogy magáról írja – „mint rézlemezbe mart jegy, létezem névtelenül."

*

Ezután erős cezúra jelentkezik a kiállításon: elértük a hetvenes éveket. Jóllehet egy évtized művészetéről beszélni önkényesnek tűnik, mégis már a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején napvilágot látott összefoglalások egy része „A hatvanas évek művészete" címmel jelent meg. Még élesebb a szakadás a korábbi időszak és a hetvenes évek között: ennek okait elemezte a legutóbbi akadémiai közgyűlés egyik összevont osztályülése, s a nemrégiben napvilágot látott „A hetvenes évek irodalmáról" című kötet is.

A gazdasági növekedés extenzív forrásainak a kimerítése; a társadalmi értékrendnek a megváltozása következtében fellépő dilemma, vajon a növekvő árufogyasztás vagy a tartalmasabb életforma legyen-e követendő modell; a korábban elért nagy társadalmi átalakulás, a különlegesen nagy mobilitás megtorpanása, azaz a korábbi évtizedek szüntelen forradalmas-reformos átalakulásának a megszűnése s az új fejlettségi szakaszból következő *új* reformok szükségszerűségének a megjelenése, egy valódi megújulás elkerülhetetlenségének a felmerülése, de ugyanakkor az erre való képesség kérdéses volta; az új generáció körében gyakori frusztráció – s a mindehhez járuló nemzetközi körülmények: a posztindusztriális társadalom felhőtlennek vélt világának válságjelenségei, a harmadik világ „igényesebb" fellépése, új társadalmi és világpolitikai feszültségek belépése: mindez gyökeresen átalakította a környező világ arculatát s benne a művészetét is, mely érzékeny szeizmográfként az elsők között tudósított a változásról és tette fel a maga kérdéseit. E kérdésfeltevések egyik módja egy intenzív befelé fordulás, a nyelvi közeg megjelenési formái felé, a vizuális-plasztikai „nyelv" sajátos törvényeinek kimunkálása, megállapítása érdekében; másrészt a fragmentális, parciális értékekre törő irányok fellépése, elszaporodása. Nálunk ez még egy jelenséggel párosult: a fellépő új generációnak azzal a törekvésével, hogy megszakítva a magyar művészet hagyományainak folytonosságát, a nemzetközi avantgarde mozgalmakkal hozza szinkronba a magyar képzőművészetet.

Mindezen tényezők következtében gyökeresen átalakult a magyar képzőművészet, s benne a korábbinál nagyobb szerepet játszó rajzművészet is. Ha modern Rip van Winkleként egy, a hatvanas évek végén elaludt ember felébredne és belépne mai kiállítótermeinkbe, ugyancsak dörzsölné a szemét és nem akarná elhinni, hogy ugyanabban az országban van. Ez így van egyébként irodalmunkban, líránkban és prózairodalmunkban is, és hasonlóan filmművészetünkben. Most a képzőművészet is felzárkózott ezek mellé. A gazdasági-kulturális struktúra átalakulása, az extenzív társadalmi mobilitás megszűntével kialakult egyensúlyi helyzet drámai összecsapásoktól mentes, elsősorban a privátszférában megnyilvánuló, az egyéniség belső világában lecsapódó társadalmi mozgásai alapvetően módosították a képzőművészet arculatát: művészetünk mai sokszínűsége, stiláris változatossága a művészet átfunkcionálódását jelentő belső erjedésből érthető meg.

*

A kvázi-totalitásra törekvő alkotások körét a kiállításon *Banga Ferenc* rajzai nyitják meg. Ironikus-szarkasztikus világát bogáncs figurái, szúró burjánzással kialakított növényi és emberi figurációi népesítik be: érzékeny, ideges, megtörten rezgő vonalai ezúttal színes alapokon jelennek meg. Értelmezési tartományuk bő, többféle lehetőséget kínál. A réten című rajzon például látszólag a pihenésről, a kikapcsolódásról beszél s ezt sugallná az almazöld alap hangulata is, valójában azonban a kalligrafikusan csoportosuló vonalak ellentmondanak ezeknek a fogalmaknak: fa és ember *mintha* átcsapna egymásba, a figura is fa-szerű és a fa is olyan, mint a figura, s ezzel a művész megkérdőjelezi az egész állapot lehetőségét. *Kovács Tamás* rendkívül finoman, pontokból formált vonalakkal létesített mese-figurái valami soha nem volt, általuk megálmodott mitológia alakjai. Hasonló hozzá *Püspöky István* világa is: a Bűvös Árgyélus bolyongásait bemutató lapokon Árgyélus clown-szerű alakjának groteszk „kalandjait" meséli finoman vezetett rajzain, melyeket pettyegtetett pacákból létrehozott foltok tarkítanak, s időnként, a hangulat fokozására és felidézésére, belépteti a színt is. *Somogyi Győző* előadásmódja is a részletek fontosságát hangsúlyozza, egyben a filmbeli látás (premier plan és second plan) eszközét alkalmazza, a fontosabb és elhanyagolhatóbb részek kiemelésével, illetve hangsúlytalanná tételével. A sajátos az művészetében, hogy mindezt egy rajzon belül, egy alakon belül teszi. Három lapból álló, most bemutatott, szociológiai indíttatású sorozata Nógrád I–III. címmel, többértelmű: értelmezhető, hogy rajtuk a „Hábetlerek", az új és régi elmaradottak ellen emel szót, akik mellett elmegy a történelem: bemutatja életük „teljességét": a termelés, a kocsma és az ima „szentháromságát", mely kitölti mindennapjaikat. De értelmezhető puszta dokumentálásnak, az objektív szemtanú hideg-rideg, részvétlen bemutatásának is. *Kárpáti Tamás* kihagyásos, sűrűbb és lazább felrakásban megfogalmazott, puha ceruzarajzai egy új Naconxipanba vezetnek bennünket, valami nem létező meseországba, ahonnan csak alkotójuk nosztalgiája hallatszik.

Szemethy Imre – s a most következők – még ezt a kvázi-totalitást sem lelik fel. Abbeli törekvésében, hogy kizárja az illúziókeltés, a síkban ábrázolt perspektíva, az anyagszerűség, a fény-árnyék hatások eszközeit, hogy megszabaduljon a patetikus fogalmazásmódtól, mikroszkópikus világot épített fel lapjain, amelyen a képfelületet elborító tárgyak és formációk szabadon lebegnek. Artisztikus vonalvezetése azonban sokszor részleteiben követhetetlen, a szürrealizmus „logikája" szerint megjelenő elemek nemigen rakhatók össze. Mint maga is vallotta, művészete „... törekvés a gondolatok minél tisztább megfogalmazására, kísérlet az irodalom és tudomány világának vizuális tolmácsolására, és játék az arra érdemesnek." *Bukta Imre* apró raszterpontokra emlékeztető, kis függőleges vonalkákból és kihagyott felületekből komponálja meg nagyon arisztikus rajzait, melyek egyszerre éreztetik a felül- és az oldalnézetet, s ezekbe jól illeszkedő naturális formációkat illeszt bele.

A kortárs rajzművészet szívesen él a fotó és a film eszközével, akár mind segédeszközzel, akár mint kompozíciós elemmel. *Szabados Árpád* is beépíti a kiállításon bemutatott alkotásaiba, mint elemet a fotót, s a rajz ehhez kapcsolódik. Művészetének jellemző vonása – akár Banga, Szemethy és Somogyi Győző lapjaié is – a nyitottság, az érthetőség pluralizmusa. Egy dilettáns naplójából I–III. című, firkaszerűen megrajzolt lapjainak mindegyike fotóból, egy nagyobb és egy felül rátűzött kisebb rajzból áll. Az első lapon egy lakótelep részletfotója látható, a középső, nagyobb rajzon egy figura ágyúból lövi ki a téglákat, melyek fallá állnak össze, felül a kis lapon ezt ismétli meg, de építészi rajzként bekottázva. A másik két lapon egy alma fotója mellett az ahhoz fűződő asszociációk – Ádám és Éva, almát szállító autó stb. –, illetve egy ölelkező fürdőruhás pár fotója mellett az ölelkezés változatai és perszíflázsa látható. Az értelmezés tág lehetőségei szerint releváns megoldások komplex rendszere bontakozik ki a műből. Ugyanakkor benne rejlik a „nem lehet kimondani" keserve is – s ez sugárzik Várnagy Ildikó két rajzából is. Míg azonban Szabados a „dilettáns" köpenye mögé rejtőzik, addig *Várnagy Ildikó* új nyelvet kreál, mely az ókori képírásokhoz hasonlatos. *Swierkiewicz Róbert* egy felnagyított

filmkocka fotójából alkotta meg lapjának két variációját, *Kéri Ádám* pedig régi levelezőlapokat, illetve ezek töredékeit másolta át rajzlapra, ezzel vizsgáztatva múltunkhoz fűződő kapcsolatainkat, idézve fel nosztalgiánkat.

Többen munkálkodtak a rajz határainak a kiterjesztésén. Így *Maurer Dóra* koncept-rajzsorozata a hajtogatás lehetséges variációit mutatja be – ezzel szervesen kapcsolódik előző kísérleteihez – s evvel még a vonal illuzionizmusát is feloldja a valóságban; hasonló módon *Szilvitzky Margit* is a rajz lényegét alkotó vonalat helyettesíti be a papír hajtogatásával. *Karginov German* érzékletesen megrajzolt gyűrött felületet alkotott, *Attalai Gábor* pedig a kottarajz-reprodukció félszázados hagyományát éleszti fel.

A VI. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ PÉCSETT

Ez idén hatodik alkalommal került megrendezésre az Országos Kerámia Biennálé a Széchenyi-téri hangulatos galériában, ezúttal már teljesen a művészi kerámia jegyében. Az edény-program ugyanis átkerült Kecskemétre, a burkolóprogrammal (ha van ilyen) pedig, úgy tűnik, bajok vannak, nemigen van gazdája egyelőre. Néhány szép edény azért megjelent Pécsett is – így *Müller* Magdolna barna mázas kávéskészlete vagy sárga és barna mázas teáskészlete, *Probstner* Jánosnak, a kecskeméti stúdió vezetőjének mázas asztali edénykészlete, valamint néhány burkolat is bemutatásra került – ezek azonban, mint só az ételt, csupán ízesítették, színesítették a bemutatót, mely egészében a művészi kerámia alkotásait tárta a nézők elé.

In medias res: az elmúlt évekhez képest jelentős a változás. Tulajdoníthatjuk ezt a hazai – elsősorban a siklósi – és a nemzetközi szimpozionok hatásának, annak, hogy a szakma egésze nyitottabb, az egyetemes művészet áramlataira fogékonyabb lett; minden bizonnyal szerepe van benne a nemzedéki váltásnak is, mely a főiskoláról újonnan kikerült alkotók munkásságában jelentkezik: az alkotások többségének szellemében felismerhető az a korszerűségre való törekvés – s nem egy esetben az igazi korszerűség –, melyet korábban annyira hiányoltunk. Sok szó esett már ezeken a hasábokon is arról a megváltozott művész-magatartásról, mely a hatvanas-hetvenes évek egyik jellemzője, arról az „újra mindent átgondolni", „újból értékelni" szemléletről, mely napjaink egyetemes művészetének egyik jellemző vonása. A posztabsztrakt művészet egy másik jellemző vonása pedig az, hogy egyrészt radikális kísérlet a tárgyi jelleg és az anyagiság felszámolására, s eközben elsődlegesen szellemi termékeket hoz létre, másrészt pedig kialakul az új tárgy, mely látszatra ugyan semmiben sem különbözik a régitől, valójában azonban gondolati vonatkozási rendszerek csomópontja, energiaforrása. Ezek a kritériumok jelentkeznek a biennálé egyes tárgyaiban is, elsősorban a legjobbak alkotásaiban, melyekről itt szó lesz. S hogy ez a megújulás, melyet a pécsi nemzetközi zsüri is észrevett és a díjak odaítélésekor méltányolt, nem maradt csak hazai keretek között, hanem felfigyeltek már rá külföldön is, azt jelzik az utóbbi évek jelentős nemzetközi kiállításain elért díjak, melyeket épp ezekben a júliusi napokban, mikor ezek a sorok születnek, tetézett meg P. Benkő Ilona faenzai nagydíja. Ez a megújulás a technológiában is jelentkezik: sokkal több a magas tűzön égett mű, mint korábban; ez a technika más konzisztenciát ad a kerámiának mind jellegében, mind lényegében.

Ugyanakkor nem hallgathatom el a kiállítás árnyoldalait sem. Az egyik egy bizonyos epigonizmusban jelentkezik, melynek egyik formai jele a gömbforma sűrű ismétlődése, önálló mondanivaló nélkül. Néhány éve Schrammel Imre munkásságában jelent meg a rakott, épített gömb (Hasított gömb, Bimbó, stb.), majd Benkő Ilona más értelmezésben, korongoltan állította elő és idegen anyagokat ráégetve, használta azt. A jelenlegi biennálén a gömbforma szinte „archetípussá" vált: nem kevesebb, mint nyolc művész keze alól kerekedett ki s vált valamilyen formában az utánérzés jellegzetes megtestesítőjévé. A másik jelenség, amit szóvá kell tenni: azoknak a művészeknek a háttérbe szorulása, meglehetősen halvány szereplése, akiket eddig a szakma

vezető egyéniségeiként fémjeleztek. Ötlettelen ön-ismétlésük, nem elég átgondolt megújulási törekvésük, mely alig lép túl valamiféle halvány epigonizmuson, elszomorító és elgondolkodtató egyszerre.

A nagy egész után néhány kiemelkedő alkotóról még néhány szót. A sort az évek során a szakma vezéregyéniségévé vált *Schrammel* Imrével kell kezdeni. Lábnyom című műve szerves folytatása korábbi műveiben, így pl. a váci Madách Imre Művelődési Központ színháztermének reliefjében már megjelenő, a személyesség jegyeit, a jelenvalóság, a jelenlét jelét hordozó-mutató ráhatásnak. Jelen világunkban, amikor a technikai forradalom lángjának fényénél a művészet létjoga és szükségessége is kérdésessé vált, fennmaradásának puszta lehetőségét is tamáskodás kíséri, a jelenlét bizonyítása, hangoztatása is művészi tetté magasodik. Hasonló életérzést sugároz *Havasi* Ildikó Egy beavatkozás, transzformáció I–IV. című, öntött samottból készített alkotása: egy keretbe foglalt, a kúpszerű kidomborodástól a negatív formaként jelentkező lesimításig négy állapotot mutat be – mindez a „jelen vagyok" gondolatát érzékelteti a nézőben.

A tárlat legkiemelkedőbb művei *Benkő* Ilona magas tűzön égetett, kemencén kívül redukált Kötözött formái és Vágott, kötözött forma-sorozata. Maga az eljárás nem új, de ahogy Benkő Ilona alkalmazza, újjá válik, mert összetett gondolatiságot hordoz. Maga a művész is ilyen egyéniség – Terebess Gábor találóan hasonlítja a mesebeli okos lányhoz, aki szitában vitt galambot Mátyás királynak, s így vitt is, nem is. Mondanivalója mindig sokrétű, s ezt a forma megmunkálásával éri el: „megkorongolja" az anyagot s aztán valamivel elrombolja, tiszta, egységes formát alkot s aztán „megspárgázza", amitől az több részre bomlik, egyöntetű felületeket hoz létre, amit aztán ráégetett csipkével tesz összetetté. Ez az összetettség, az igen és a nem egyszerre hangoztatása, az oszthatatlanul egyneműnek a kerülése és az egyszerre többneműnek a kimondása, sugárzik alkotásaiból, mert ahogy Örkény István írja, századunk fiai „megtanulták Einsteintől, hogy... két egymást kizáró igazság is lehet igaz; továbbá attól a bizonyos bécsi pszichológustól, hogy ők nem jók vagy rosszak, hanem jók és rosszak; szívünkben összefér a megváltó Messiás és a gázkamrát kezelő fenevad." Ez a nagyon is korszerű gondolat árad Benkő Ilona műveiből, melyekben jól megfér a nőies finomság a férfias markánssággal. Alkotásaiban ott él az archaikus múlt emléke és napjaink jelenvalósága, szimmetria-egyensúlya és aszimmetria-kiegyensúlyozatlansága, s mindez az alkotó alázat szerénységével kerekedik ki keze alól.

Polgár Ildikó mázas porcelánból rakott össze „festői" csendélet-kompozíciókat: a porcelán hideg-rideg, kemény anyagában megjelenő lágy-puha újság, szalvéta, sütemény persziflálja ezt a ma már idejét múltnak deklarált, valamikor azonban annyira fontos festői témát; ott azonban „sántikál" elképzelése, hogy a kompozícióba helyezett porcelánkannák és csészék nem válnak önmaguk gúny-ábrázolatává. Az Emlék szüleimnek III. téglafalra szita-nyomással rávitt levél, igazolvány-részlet és fotó félelmetes mementóvá magasodik elsősorban azokban, akiket a koncentrációs táborok szörnyű emléke végigkísér életükön. *Orbán* Katalin is a táblaképet veszi célba öntött, mázas fajansz kompozícióiban, de más eszközökkel: ő maga is bekeretezett kompozíciókat, kvázi-táblaképeket állít elő, s e kereten belül „történik valami": drapéria jelenik meg, pozitív vagy negatív irányban megmozgatja a síkot, azaz a plasztika eszközeivel tagadja a képet. Jellegzetes koncept kompozíció *Fekete* László Áruajánlata a piac teljes ellátására. A különböző szellemben készített, egy lapra felfüggesztett „árumintái": „dizájnos", iparművészeti vállalatos, kiskedves, kubistás, népiesch, szuvenir, önmagam utánzata nem csupán ötlet, hanem ízlésficamainkat veszi célba, s az ehhez „alkalmazkodó" alkotó tevékenységet, melynek épp a kerámia anyagában széles tere van. Cím nélkül I. és II. címen bemutatott gyűrött, színezett fajanszai az anyag plasztikus alakíthatóságát használják ki, a sík agyaglap hajlításával lép ki a térbe s ezzel tagadja a síkot.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 837-748, 340-726
Kondor Béla
1980 SEP
JELENKOR
Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Kondor Béla, festő 1.

LÁNCZ SÁNDOR

KÉPZŐMŰVÉSZETI KRÓNIKA

RAJZKIÁLLÍTÁS A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

Ritkán látható, de fontos kiállítást mutatott be a Magyar Nemzeti Galéria Supka Magdolna hozzáértő rendezésében: a képzőművészet – mondhatni – alapműfaját, a rajzot, ennek alakulását a felszabadulás óta eltelt időben. Már Michelangelo mondotta, hogy „a rajz az erőforrás és mindenfajta festészetnek lelke" – s éppen a legújabb időkben a rajz az egyetemes művészetben is mind fontosabb szerephez jutott. Az a körülmény, hogy a táblaképfestészet nehézségekkel küzd, a sokszorosított grafika inflációjával elárasztotta a nemzetközi piacot, és más, egykor uralkodó technikák kifejezőképessége csökkent, ismét előtérbe tolta a rajzot: jelentősége fokozódott, szerepe megnőtt. Ez jutott kifejezésre többek közt abban is, hogy a kasseli Dokumenta rendezői – az 1964-es nagy retrospektív rajz-kiállítás után – 1977-ben ismét szükségesnek tartották számbavenni az elmúlt évtized rajz-termését, abból a gondolatból kiindulva, amit Hans Albers Peter egy 1976-os rajzkiállítás katalógusában fogalmazott meg: „... a rajz teljesen kiszabadult a festészet fogságából; csodálatos nyitottságot nyert, magába foglalja a festészetet is, lehetőséget adva ezzel számára, hogy a rajzban éljen tovább."

S hogy ez a tendencia nem csupán az egyetemes művészet jellemzője, hanem nálunk is jelenvaló, azt éppen a Nemzeti Galéria mostani kiállítása mutatja. Arról nem is szólva, hogy mennyire időszerű volt egy, a harmincöt évet átfogó, a fejlődést a maga összefüggéseiben – vagy éppen össze nem függésében megmutató rajzkiállítás megrendezése, hogy a maga rangjában és jelentőségében mérje fel ennek a fontos műfajnak a mozgását, vagy a katalógus szavaival „... a rajzot elsődleges funkciójában, önnön törvényei és képigényűségének sajátlagos ismérvei szerint mutassa be a művek útján."

A tárlat maga élesen két részre oszlik. A katalógus aszerint osztja ketté, hogy mi van a Galéria tulajdonában és mi a művészeké – ez azonban korántsem a lényegre utaló elgondolás. A határt nem ennek alapján lehet és kell megvonni, mint ahogy a katalógussal ellentétben a rendezés jól mutatja is, hanem valahol a Kondor vezette generáció után – ők, sajnos, rendkívül csekély mértékben vannak képviselve a kiállításon –, amelynek alkotásai élesen különböznek a Banga Ferenc, Somogyi Győző, Szabados Árpád, Szemethy Imre és korosztálya alkotásaitól. Ennek okairól még lesz szó – nem csupán nemzedéki váltásról van szó ebben az esetben – arról is –, hanem arról, hogy az utolsó évtized során a teljesség igényű, a művet bonyolult értékstruktúrának tekintő művészet megteremtésének igénye visszaszorult vagy legfeljebb csupán kvázi szinten él tovább.

*

Igen messze vezetne, ha a modern és kortárs magyar rajzművészet gyökereit kutatnók – hiszen minden művész indul valahonnan, kapcsolódik valahová. Az a sokarcúság, tematikai és stílusbeli változatosság, amelyet a kiállítás mutat, jelzi rajzművészetünk gazdagságát, a források bőségét és változatosságát. *Pór Bertalan*nak még Párizsban, 1946-ban készített Bölöni György portréja, ha felfogásában már el is tér a művésznek a századelőn készített rajzaitól és már a párizsi felfogására utal, s jellemzője az erősen megvont kontúrvonal s a mellette futó, a tömeget érzetető halványabb folt, mégis a művész személyével egészen a század elejéig, a Nyolcakig kapcsolja vissza a modern rajzot. Másik rajza, az 1952-ben készült szembe-

rodását, felfelé áramlását, térben elrendeződését.

Egészen más felfogást jelez *Pirk János* tusrajza: a nagybányai tanultságú, indulású művész rajzán is festői hatásokat mutat a Ló mozgalmas, folthatásokra épülő gazdag és invenciózus előadásmódjában. Egészen sajátos ízű *Martyn Ferenc* rajzművészete: a vonal barokkos kezelésével, göndörödő csavarásával, árnyékba futó megsűrítéseivel és fényt jelző ritkításával álmodja papírra a cervantesi történetet és más, szürrealisztikus látomásait. Az álom más mesterek józan hétköznapjaiban is feltűnik, akár szimbolisztikus látomásokban, akár groteszk vallomásban: így *Szántó Piroska* rajzain és *Szabó Vladimir* leheletfinom alkotásain. Szántó Piroskánál azonban maga a tér áramlik a vékonyabb és vastagabb vonalvezetéssel megjelenő elemek között, az egységes sík előtérre és háttérre rendeződik, és a függőlegesből kilendülő vonalak valami realitáson túli világra utalnak. Szabó Vladimir nagyon puhán megjelenő – nagyon kemény ceruzával rajzolt – alkotásain egy mesevilág alakjai bontakoznak ki: nála a vonal sűrűsödése és ritkulása fogalmazza meg a tömeget.

A Matisse-i és a picassói vonalrajzból fakad *Hincz Gyula* és *Szalay Lajos* térlátása, előadásmódja. Hincz puhán, simán, gördülékenyen áramló vonalai mintegy kimetszik a test tömegét a rajz síkjából – Szalay keményebb, nyersebb, brutálisabb fogalmazása beleégeti a tömegeket a síkba (Szalaynak ezekből a rajzaiból ezúttal, sajnos, nem láthattunk; csak későbbi, már a modernista áramlatok tanulságait magába szívott, feldolgozott alkotásaiból). Ők ketten iskolát teremtettek a magyar rajzművészetben: a fiatalok sora, így Csohány Kálmán, Reich Károly, Kass János, Feledy Gyula és mások indultak el ezen a nyomon (későbbi fejlődésük méltatása már elvinne bennünket a kiállítástól). S itt említsük meg a hiányokat is, mert ha ennek és a rá következő nemzedéknek stílusteremtő készsége nem is egyenlő erősségű a fentebb említett mesterekével, de képi világuk mindenképpen jelentős: így Gross Arnold szürrealisztikus mesevilága, Rozanits Tibor sajátos, a hartungi akciófestészetre emlékeztető, de attól mégis elütő vonalkezelése, Pásztor Gábor sajátos pop-világa, és még mások nélkül semmiképpen sem tekinthető teljesnek a kép. Ezek a generációk alig vannak képviselve a kiállításon. Közülük csak *Csohány Kálmán*

Kondor Béla, festő 2

balladai hangulatú vonalrajzai, *Reich Károly*nak a „semmiségek poézisét" magában foglaló, újabb aranykort idéző művei és *Raszler Károly* bonyolult technikájával különös panteisztikus világot felidéző, a természetrajongás során felfedezett mikroszépségeket megjelenítő pompázó színű alkotásai, valamint a tőlük függetlenül alakult *Makrisz Zizi* sűrű vonalvezetésű rajzai szerepelnek.

Az átmenetet *Kondor Béla* teremti meg. Fellépése korszakjelző és önmaga korszakteremtő is. Az ő művészetében – mint Németh Lajos mondotta róla – „még nagyszabású egységbe olvadt az etikai és esztétikai jelentés, a pátosz és az irónia." Kissé szegletessé tört vonalai, a kép bekeretezése – ezzel jelzi kiemelését, elhatárolását a világ egyéb dolgaitól –, a tömegek színnel való megkülönböztetése ad önálló arculatot, kemény és határozott jelleget a humánum világát megjelenítő alkotásainak. Rajzain is költő és verseiben is festő, egyetemes tehetség, romló világunkban világító fény és figyelmeztető géniusz, aki – ahogy magáról írja – „mint rézlemezbe mart jegy, létezem névtelenül."

*

Ezután erős cezúra jelentkezik a kiállításon: elértük a hetvenes éveket. Jóllehet egy évtized művészetéről beszélni önkényesnek tűnik, mégis már a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején napvilágot látott összefoglalások egy része „A hatvanas évek művészete" címmel jelent meg. Még élesebb a szakadás a korábbi időszak és a hetvenes évek között: ennek okait elemezte a legutóbbi akadémiai közgyűlés egyik összevont osztályülése, s a nemrégiben napvilágot látott „A hetvenes évek irodalmáról" című kötet is.

A gazdasági növekedés extenzív forrásainak a kimerítése; a társadalmi értékrendnek a megváltozása következtében fellépő dilemma, vajon a növekvő árufogyasztás vagy a tartalmasabb életforma legyen-e követendő modell; a korábban elért nagy társadalmi átalakulás, a különlegesen nagy mobilitás megtorpanása, azaz a korábbi évtizedek szüntelen forradalmas-reformos átalakulásának a megszűnése s az új fejlettségi szakaszból következő *új* reformok szükségszerűségének a megjelenése, egy valódi megújulás elkerülhetetlenségének a felmerülése, de ugyanakkor az erre való képesség kérdéses volta; az új generáció körében gyakori frusztráció – s a mindehhez járuló nemzetközi körülmények: a posztindusztriális társadalom felhőtlennek vélt világának válságjelenségei, a harmadik világ „igényesebb" fellépése, új társadalmi és világpolitikai feszültségek belépése: mindez gyökeresen átalakította a környező világ arculatát s benne a művészetét is, mely érzékeny szeizmográfként az elsők között tudósított a változásról és tette fel a maga kérdéseit. E kérdésfeltevések egyik módja egy intenzív befelé fordulás, a nyelvi közeg megjelenési formái felé, a vizuális-plasztikai „nyelv" sajátos törvényeinek kimunkálása, megállapítása érdekében; másrészt a fragmentális, parciális értékekre törő irányok fellépése, elszaporodása. Nálunk ez még egy jelenséggel párosult: a fellépő új generációnak azzal a törekvésével, hogy megszakítva a magyar művészet hagyományainak folytonosságát, a nemzetközi avantgarde mozgalmakkal hozza szinkronba a magyar képzőművészetet.

Mindezen tényezők következtében gyökeresen átalakult a magyar képzőművészet, s benne a korábbinál nagyobb szerepet játszó rajzművészet is. Ha modern Rip van Winkleként egy, a hatvanas évek végén elaludt ember felébredne és belépne mai kiállítótermeinkbe, ugyancsak dörzsölné a szemét és nem akarná elhinni, hogy ugyanabban az országban van. Ez így van egyébként irodalmunkban, líránkban és prózairodalmunkban is, és hasonlóan filmművészetünkben. Most a képzőművészet is felzárkózott ezek mellé. A gazdasági-kulturális struktúra átalakulása, az extenzív társadalmi mobilitás megszűntével kialakult egyensúlyi helyzet drámai összecsapásoktól mentes, elsősorban a privátszférában megnyilvánuló, az egyéniség belső világában lecsapódó társadalmi mozgásai alapvetően módosították a képzőművészet arculatát: művészetünk mai sokszínűsége, stiláris változatossága a művészet átfunkcionálódását jelentő belső erjedésből érthető meg.

*

szemtanu hideg-rideg, részvétlen bemutatásának is. *Karpati Tamas* kihagyásos, sűrűbb és lazább felrakásban megfogalmazott, puha ceruzarajzai egy új Naconxipanba vezetnek bennünket, valami nem létező meseországba, ahonnan csak alkotójuk nosztalgiája hallatszik.

Szemethy Imre – s a most következők – még ezt a kvázi-totalitást sem lelik fel. Abbeli törekvésében, hogy kizárja az illúziókeltés, a síkban ábrázolt perspektíva, az anyagszerűség, a fény-árnyék hatások eszközeit, hogy megszabaduljon a patetikus fogalmazásmódtól, mikroszkópikus világot épített fel lapjain, amelyen a képfelületet elborító tárgyak és formációk szabadon lebegnek. Artisztikus vonalvezetése azonban sokszor részleteiben követhetetlen, a szürrealizmus „logikája" szerint megjelenő elemek nemigen rakhatók össze. Mint maga is vallotta, művészete „... törekvés a gondolatok minél tisztább megfogalmazására, kísérlet az irodalom és tudomány világának vizuális tolmácsolására, és játék az arra érdemesnek." *Bukta Imre* apró rasztterpontokra emlékeztető, kis függőleges vonalkákból és kihagyott felületekből komponálja meg nagyon arisztikus rajzait, melyek egyszerre éreztetik a felül- és az oldalnézetet, s ezekbe jól illeszkedő naturális formációkat illeszt bele.

A kortárs rajzművészet szívesen él a fotó és a film eszközével, akár mind segédeszközzel, akár mint kompozíciós elemmel. *Szabados Árpád* is beépíti a kiállításon bemutatott alkotásaiba, mint elemet a fotót, s a rajz ehhez kapcsolódik. Művészetének jellemző vonása – akár Banga, Szemethy és Somogyi Győző lapjaié is – a nyitottság, az érthetőség pluralizmusa. Egy dilettáns naplójából I–III. című, firkaszerűen megrajzolt lapjainak mindegyike fotóból, egy nagyobb és egy felül rátűzött kisebb rajzból áll. Az első lapon egy lakótelep részletfotója látható, a középső, nagyobb rajzon egy figura ágyúból lövi ki a téglákat, melyek fallá állnak össze, felül a kis lapon ezt ismétli meg, de építészi rajzként bekottázva. A másik két lapon egy alma fotója mellett az ahhoz fűződő asszociációk – Ádám és Éva, almát szállító autó stb. –, illetve egy ölelkező fürdőruhás pár fotója mellett az ölelkezés változatai és persziflázsa látható. Az értelmezés tág lehetőségei szerint releváns megoldások komplex rendszere bontakozik ki a műből. Ugyanakkor benne rejlik a „nem lehet kimondani" keserve is – s ez sugárzik Várnagy Ildikó két rajzából is. Míg azonban Szabados a „dilettáns" köpenye mögé rejtőzik, addig *Várnagy Ildikó* új nyelvet kreál, mely az ókori képírásokhoz hasonlatos. *Swierkiewicz Róbert* egy felnagyított

Kondor Béla, festő 3

filmkocka fotójából alkotta meg lapjának két variációját, *Kéri Ádám* pedig régi levelezőlapokat, illetve ezek töredékeit másolta át rajzlapra, ezzel vizsgáztatva múltunkhoz fűződő kapcsolatainkat, idézve fel nosztalgiánkat.

Többen munkálkodtak a rajz határainak a kiterjesztésén. Így *Maurer Dóra* koncept-rajzsorozata a hajtogatás lehetséges variációit mutatja be – ezzel szervesen kapcsolódik előző kísérleteihez – s evvel még a vonal illuzionizmusát is feloldja a valóságban; hasonló módon *Szilvitzky Margit* is a rajz lényegét alkotó vonalat helyettesíti be a papír hajtogatásával. *Karginov German* érzékletesen megrajzolt gyűrött felületet alkotott, *Attalai Gábor* pedig a kottarajz-reprodukció félszázados hagyományát éleszti fel.

A VI. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ PÉCSETT

23.

11/9.

Ez idén hatodik alkalommal került megrendezésre az Országos Kerámia Biennálé a Széchenyi-téri hangulatos galériában, ezúttal már teljesen a művészi kerámia jegyében. Az edény-program ugyanis átkerült Kecskemétre, a burkolóprogrammal (ha van ilyen) pedig, úgy tűnik, bajok vannak, nemigen van gazdája egyelőre. Néhány szép edény azért megjelent Pécsett is – így *Müller* Magdolna barna mázas kávéskészlete vagy sárga és barna mázas teáskészlete, *Probstner* Jánosnak, a kecskeméti stúdió vezetőjének mázas asztali edénykészlete, valamint néhány burkolat is bemutatásra került – ezek azonban, mint só az ételt, csupán ízesítették, színesítették a bemutatót, mely egészében a művészi kerámia alkotásait tárta a nézők elé.

In medias res: az elmúlt évekhez képest jelentős a változás. Tulajdoníthatjuk ezt a hazai – elsősorban a siklósi – és a nemzetközi szimpozionok hatásának, annak, hogy a szakma egésze nyitottabb, az egyetemes művészet áramlataira fogékonyabb lett; minden bizonnyal szerepe van benne a nemzedéki váltásnak is, mely a főiskoláról újonnan kikerült alkotók munkásságában jelentkezik: az alkotások többségének szellemében felismerhető az a korszerűségre való törekvés – s nem egy esetben az igazi korszerűség –, melyet korábban annyira hiányoltunk. Sok szó esett már ezeken a hasábokon is arról a megváltozott művész-magatartásról, mely a hatvanas-hetvenes évek egyik jellemzője, arról az „újra mindent átgondolni", „újból értékelni" szemléletről, mely napjaink egyetemes művészetének egyik jellemző vonása. A posztabsztrakt művészet egy másik jellemző vonása pedig az, hogy egyrészt radikális kísérlet a tárgyi jelleg és az anyagiság felszámolására, s eközben elsődlegesen szellemi termékeket hoz létre, másrészt pedig kialakul az új tárgy, mely látszatra ugyan semmiben sem különbözik a régitől, valójában azonban gondolati vonatkozási rendszerek csomópontja, energiaforrása. Ezek a kritériumok jelentkeznek a biennálé egyes tárgyaiban is, elsősorban a legjobbak alkotásaiban, melyekről itt szó lesz. S hogy ez a megújulás, melyet a pécsi nemzetközi zsűri is észrevett és a díjak odaítélésekor méltányolt, nem maradt csak hazai keretek között, hanem felfigyeltek már rá külföldön is, azt jelzik az utóbbi évek jelentős nemzetközi kiállításain elért díjak, melyeket épp ezekben a júliusi napokban, mikor ezek a sorok születnek, tetézett meg P. Benkő Ilona faenzai nagydíja. Ez a megújulás a technológiában is jelentkezik: sokkal több a magas tűzön égett mű, mint korábban; ez a technika más konzisztenciát ad a kerámiának mind jellegében, mind lényegében.

Ugyanakkor nem hallgathatom el a kiállítás árnyoldalait sem. Az egyik egy bizonyos epigonizmusban jelentkezik, melynek egyik formai jele a gömbforma sűrű ismétlődése, önálló mondanivaló nélkül. Néhány éve Schrammel Imre munkásságában jelent meg a rakott, épített gömb (Hasított gömb, Bimbó, stb.), majd Benkő Ilona más értelmezésben, korongoltan állította elő és idegen anyagokat ráégetve, használta azt. A jelenlegi biennálén a gömbforma szinte „archetípussá" vált: nem kevesebb, mint nyolc művész keze alól kerekedett ki s vált valamilyen formában az utánérzés jellegzetes megtestesítőjévé. A másik jelenség, amit szóvá kell tenni: azoknak a művészeknek a háttérbe szorulása, meglehetősen halvány szereplése, akiket eddig a szakma

amit aztán ráégetett csipkével tesz összetetté. Ez az összetettség, az igen és a nem egyszerre hangoztatása, az oszthatatlanul egyneműnek a kerülése és az egyszerre többneműnek a kimondása, sugárzik alkotásaiból, mert ahogy Örkény István írja, századunk fiai „megtanulták Einsteintől, hogy... két egymást kizáró igazság is lehet igaz; továbbá attól a bizonyos bécsi pszichológustól, hogy ők nem jók vagy rosszak, hanem jók és rosszak; szívünkben összefér a megváltó Messiás és a gázkamrát kezelő fenevad." Ez a nagyon is korszerű gondolat árad Benkő Ilona műveiből, melyekben jól megfér a nőies finomság a férfias markánssággal. Alkotásaiban ott él az archaikus múlt emléke és napjaink jelenvalósága, szimmetria-egyensúlya és aszimmetria-kiegyensúlyozatlansága, s mindez az alkotó alázat szerénységével kerekedik ki keze alól.

Polgár Ildikó mázas porcelánból rakott össze „festői" csendélet-kompozíciókat: a porcelán hideg-rideg, kemény anyagában megjelenő lágy-puha újság, szalvéta, sütemény persziflálja ezt a ma már idejét múltnak deklarált, valamikor azonban annyira fontos festői témát; ott azonban „sántikál" elképzelése, hogy a kompozícióba helyezett porcelánkannák és csészék nem válnak önmaguk gúny-ábrázolatává. Az Emlék szüleimnek III. téglafalra szita-nyomással rávitt levél, igazolvány-részlet és fotó félelmetes mementóvá magasodik elsősorban azokban, akiket a koncentrációs táborok szörnyű emléke végigkísér életükön. *Orbán* Katalin is a táblaképet veszi célba öntött, mázas fajansz kompozícióiban, de más eszközökkel: ő maga is bekeretezett kompozíciókat, kvázi-táblaképeket állít elő, s e kereten belül „történik valami": drapéria jelenik meg, pozitív vagy negatív irányban megmozgatja a síkot, azaz a plasztika eszközeivel tagadja a képet. Jellegzetes koncept kompozíció *Fekete* László Áruajánlata a piac teljes ellátására. A különböző szellemben készített, egy lapra felfüggesztett „árumintái": „dizájnos", iparművészeti vállalatos, kiskedves, kubistás, népiesch, szuvenir, önmagam utánzata nem csupán ötlet, hanem ízlésficamainkat veszi célba, s az ehhez „alkalmazkodó" alkotó tevékenységet, melynek épp a kerámia anyagában széles tere van. Cím nélkül I. és II. címen bemutatott gyűrött, színezett fajanszai az anyag plasztikus alakíthatóságát használják ki, a sík agyaglap hajlításával lép ki a térbe s ezzel tagadja a síkot.

1981. VI. 30. URH 11.05 /Áné/.
a miskolci körzeti stúdió műsora
a kék színek festője.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Hát szóval ilyen gondolatok is foglalkoztattak bennünket.

- És vajon kikérik a véleményüket mondjuk egy uj városrész tervezésénél?

- Hát most az utóbbi időben igen, de akkor, amikor tényleg nagyon hasznos lehetett volna, bár mi nem vagyunk épitészek, de azért el tudtuk volna mi is mondani, hogy szerintünk hogy lenne szebb a városkép. Mindig sajnálni fogjuk, hogy a gyönyörü területi adottságainkat nem jól használtuk itt az Avas-délnél. Az a szép zöldövezet, jó, hogy kell egy ilyen városrész, azzal egyet is értünk, de valahogyan csoportositásban kellett volna házakat rakni, hogy a zöldövezetre a rálátás érvényesüljön.

- Akkor most az utcáról menjünk be a kiállitótermekbe. Vajon hogy áll Miskolc ilyen lehetőségekkel és elégedettek-e?

- Kétségtelen, hogy az utóbbi időben sokat tett a város, hogy a kiállitótermek ügye előbbre lépjen és többféle kiállitásnak tudjon otthont adni, beleértve a Hermann Ottó Muzeum uj képtárát, az is korszerü, aztán a felujitott Galéria, nagyobb térrel a kortárs müvészetnek ad lehetőséget bemutatkozásra, vagy a József Attila Klubkönyvtár, meg ott van most a Vasas is. Azt hiszem, hogy lehetőségünk is kinálkozik, csak most kellene odafigyelni és kihasználni. Nincs még meg például az itt élő képzőmüvészek anyagát bemutató kiállitóterem. Ahogy hallottam például ott a Földes Gimnázium mellett, ahol van az a kéttornyu minarita templom, ahhoz tartozó most kollégiumnak használták, amelyik talán kollégiumnak nem is annyira korszerü, viszont rendkivül alkalmas terembeosztása van, ahhoz, hogy például egy ilyen kiállitási teremként szolgáljon, ahol a miskolci müvészek anyagát tökéletesen be lehetne mutatni. Arról is hallottam, hogy van ilyen kisebb iker polgári épületház, amit össze lehetne egy udvarrésszel kötni, az egyik részébe gyönyörüen be lehetne rendezni véglegesen a Kondor-féle kiállitást, mindenestül, tehát nemcsak azt az egypárt grafikát, hanem tényleg az összeset, ami van belőle, a másik részbe lehetne akár Imre Zsiga bácsitól is, aztán adódnak majd még egyéb nagyságok is, akiknek egy-egy kis bemutató sarok, ha lenne az csak emelné Miskolc kulturális életének szinvonalát is.

- Sok gondja van ugye?

- Hát...

- Én azt hiszem, hogy a képzőmüvész kollégák csak Önt ostromolják ezekkel a dolgokkal, hiszen kinek szólnának?

- Hát ezzel is, meg sok minden mással is, ami természetes ugye, az itt lévő müvész kollégáknak a munkájuk mellett vannak egzisztenciális gondjaik is, azt is valahogy meg kell oldani és ezekre mind közösen a párt, állami vezetéssel próbálunk megoldásokat találni.

Ilyenek, amik most már nagyon pozitiven kezdenek körvonalazódni, egy egész sor szocialista szerződés üzemekkel, állami gazdaságokkal, téeszekkel, és azt hiszem, hogy ez nemcsak pénzügyi relációban értékes, hanem művész jelenléte és a dolgozók között eltöltött ideje, beszélgetései, szóval mind megfelelő módon hatást gyakorol a látáskultura fejlődésére és az emberek művelődésére is. Ugyanakkor a művésznek is jó, mert állandóan uj impulzusokat kap a mai életünkről, a munkások életéről, munkájáról stb.

- Igen, most már szinte önként adódik a kérdés, hogy mikor dolgozik? Jó, tudom, most a mütermet éppen átépitik és alig találtunk helyet itt a lakásban is szinte ahová le tudtunk ülni, de egyszer csak elkészül.

- Több, mint egy hónapja, hogy ilyen kényszerszünetet kell tartani, szóval nagyon jól be kell osszam az időmet, hogy társadalmi megbizatásaimnak is eleget tegyek, és azon kivül hát művészként kell, hogy dolgozzak, mert egy művésznek a munkája elsősorban a saját szakmája, legjobban azzal tudja szolgálni a társadalmat. Másodsorban pedig ugye, mint szabaduszónak ebből is kell, hogy megéljek.

- Mire készül most?

- Elég sok program, egy kicsit meg is zavarta ez az egy hónapos kiesés, mert szeptember 10-én a miskolci Mini Galériában egy kis kamarakiállitás, akkor szeptemberben egy másik anyagból kell kiállitást rendezzek Fehérgyarmaton, majd októberban ugyanaz az anyag menne át Kazincbarcikára, és decemberben a szülőfalumban. Ez a pillanatnyi program. Természetesen közben van az országos grafika biennálé, amennyire időm, lehetőségem lesz arra is szeretnék valamivel készülni.

- Szülőfalujába különösebb gonddal készül?

- Régi mondás, hogy senki se lehet próféta a saját hazájában. Igy voltam én is, eddig számtalan helyre, Dunántulra ide-oda meghivtak kiállitani, ismeretlen helyekre is, sose jutott senkinek az eszébe itt a szomszédban, hogy fölkérjen. Most én tolakodni nem akartam, az idei váratlan kitüntetés amit kaptam...

- Munkácsy-dij, ezt el is felejtettük a sok társadalmi munka közepette.

- Szóval ez valahogy ráterelte a figyelmet Alsózolcán is, és kaptam levelet az ottani kulturostól, hogy fölkérnének egy bemutatóra, gondolom, hogy ez a találkozás létre fog jönni.

- Mit tart a művészi munka értelmének? Mit tart ebben a munkában a legfontosabbnak? Leglényegesebbnek?

- Az elég ismert dolog, hogy a művész nem magának dolgozik, mert annak nem sok értelme lenne. Mint minden művészetnek van egy olyan alapja a képzőművészetnek is, hogy valamit közölni akar az ember, és hát kikkel közölje, csak az emberekkel és társaikkal, tehát képzőművésznek az a feladata, azért alkot, hogy kiállitáson a közönség elé lépjen,

/Hiányzik a felvételből/

és azt hiszem a művésznek éppen elég feladata adódik természetes módon, hogy ezekről beszélni tudjon.

- Tehát végül is kilukadtunk oda, ahonnan elindultunk.

- Igen.

- Szóval ez az, amit most megszabott a Magyar Képzőművész Szövetség is, tehát akkor nem kell mást csinálni, csak ami belső inditéka.

- Igen, szóval igaz az a dolog, hogy az életünk bármennyire sok problémával terhes is, azért maga az élet az szép és csodálatos, és beszélni kell bátran arról is, hogy azért, amit elértünk az sem kevés, és hogy igenis van mit félteni. Tehát az ember élete akkor virágozhat fel és lehet még szebb és még boldogabb, ha békében élünk. Hát azt hiszem ennél komplettebb és szebb feladata a művésznek nem lehet.

-- A miskolci körzeti studió müsora hangzott el. Mazsaroff Miklós festőművésszel Antal Magda beszélgetett.

- . -

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész, a hónap műtárgya:

1) Folytatás

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Kondor Béla: Itélkező

A Magyar Nemzeti Galéria programja, 1981. február

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész 2 fotóval

AZ MNG BARÁTI KÖRÉNEK ÖSSZEJÖVETELE

17 Kedden, 17,30-kor (B. ép. fszt.)

EMLÉKEZÉS KONDOR BÉLÁRA

Műsoros est és kamarakiállítás a művész születésének 50. évfordulója alkalmából.

Előadó: Németh Lajos; Kondor Béla verseit Sztankay István mondja el.

a Magyar Nemzeti Galéria programja, 1981. február.

Kondor Béla:
Csokonai,
színezett rézkarc,
Domonkos Endre felvétele.
Cikkünk a **22.** oldalon

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Kondor Béla
munkácsy-díjas festő-grafikus-
művész
BUDAPEST
1981
Budapest
5

Kondor — az utolsó klasszikus?

ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS A NEMZETI GALÉRIÁBAN

Bevallom, a címben feltett kérdésre nemhogy a cikk elején, de a végén sem kívánok — nem is tudnék — felelni. Hogy most mégis annak a beszámolónak az élére került, amely egy évtizede esedékes életmű-kiállításról szól, amely a *Magyar Nemzeti Galériában* hatalmas apparátussal, terjedelmes, de nem hibátlan oeuvre-katalógussal és illő alázattal rendeztetett — oka inkább a kérdésben búvó valódi probléma lehet. Az a probléma, amelyet a nagymonográfia nélkül is könyvtárnyivá táguló irodalom, az érvényes besorolás nélkül is megszilárduló érték-élmény sugallt. Eltévedt klaszszikus lenne? Az utolsó klasszikus? A végleges válaszadást megkerülő magyarázathoz hadd használjam Kondor egyik versét, a *Maradék* című költemény egymást követő sorait. Bennük vélem megtalálni a kulcsot sok, minket izgató zárhoz.

(Munkád a szükséges létezés. Nem bűn, nem is eredmény. Ne felejtsd ezt.)

Mintha lelki kéménybe írta volna ezt magafegyelmezésül. Mintha attól kellett volna tartania, hogy a létrehozott mű fontosabbá válik nemcsak a létrehozónál, de magánál a létrehozás aktusánál is. Kondor „manualitása", a mesterség mester szinten való elsajátítása ugyanis már a kezdet kezdetén, már az ötvenes évek közepén nyilvánvaló volt — önmaga előtt is. Ismeretes: a Szépművészeti Múzeum grafiakai osztálya az ő számára nemcsak művészettörténeti stúdiumok segédeszközeként, hanem a posztgraduális művészképzés színtereként hatott. Tanulni járt oda. 1955-ből való annak az *Ülő női akt*-nak a ceruzarajza, amelyet Holbeinek, Guercinók sem oldottak volna meg különbül. 1956-ban rajzolt olyan *Férfit lepelben*, amely viszonylagossá tette a változó rajzi konvencióban tetten érhető múló időt. Könnyű lenne mondani: Koffán Károlytól, Barcsay Jenőtől, Kmetty Jánostól, tényleges mestereitől való a páratlan szakmai fegyelem — a helyzet mégsem ilyen egyszerű. Már az első munkadokumentumokból kitetszik, hogy a választott megoldás nem hasznosítja a formát forradalmasító technikai fogásokat. Nincs úgynevezett „konstruktivista tanulság" a drapériarajzban, nincs úgynevezett „expresszionista örökség" az arckarakterben. Csak a példás múlt létezik, az viszont olyan szokatlanul eleven, klasszicizálásmentes, közvetlen jelenlétű, hogy a kiválasztott tárgy végtelenül sokféle — akár még „modern" artikulációjú is lehet általa.

Konkrétabban: Kondor életformájának egyik fele az elfogulatlanul művelt, az európai kultúra utóbbi ezer évében számára egyenletes érvényű példát szolgáltató „kézi munkához" kapcsolódott. Úgy tartozott létmódjához a „jelhagyás" papíron vagy farostlemezen, mint más normális embernél a szükséges életfunkciók gyakorlása. Ennek az „istenáldotta" adottságnak a birtokában, ennek a parttalan készségnek az ismeretében nem az a furcsa, hogy Kondor — ha akart — úgy rajzolt, mint a német reneszánsz példaképek *(Dózsa-sorozat)*, vagy úgy festette korai, freskóhatású képét *(Orangyal)*, mintha trecento emlékeket jegyzett volna meg. Inkább az a furcsa, hogy az „adomány" birtokában mindez nem váltódott át kellemkedő művé, „bűnné" vagy „erénnyé", hanem maradt annak, ami: eszköz. Nem lett tehát az archaizálás virtuóz sportbajnoka, mint a vele párhuzamosan induló Szász Endre, vagy nem lett a historizálás pedáns végrehajtója, mint az őt követő kismesterek. Kondor egyetlen pillanatra sem felejtette el, hogy mestersége évszázados szabályok betartását igényli, de azt sem, hogy e szabályok érvényesítése könnyen sodorhatja az anakronizmusok és önmanipulációk örvényébe.

És főképpen azt tudta, hogy a „kéz munkájának" és az „agy munkájának" ilyen körülmények között konfliktusba kell kerülnie egymással, mert csak így válik hitelessé az a „világbavetettség", amely a manualitással megáldott-megvert modern emberre vár — Kondor szerint — szükségszerűen. A konfliktus viszonylag harmonikusan, enyhe iróniával és sziporkázó látvánnyal oldódott föl az úgynevezett ikonos képeken *(Szerb pap, Öreg király, Darázskirály)*. Némi görccsel azokon a grafikákon és festményeken, amelyekben egy fiktív rend, egy Kondorra olyannyira jellemző szerkezet a szemünk láttára robban szét, vagy válik más képépítő elem hatására lényegtelenné *(Géprepülés géniusza, Égi Háború, Mennybemenetel)*. És a konfliktus szembetűnően fogalmazódott meg azokban a művekben, amelyekben a forma — a klasszikus — mintegy leépülve, engedelmesen átadta helyét a „kézre" rácáfoló gondolatnak, a felelős fenyegetettség élményének. *(Valaki önarcképe*-sorozat, *Rajz I., II.)*

A létezésnek tehát csak az egyik fele volt számára „kézimunka". A másik fele — és ebben különbözött leginkább kortársaitól, sőt a képzőművészet-társadalom akkori javától — intellektuális természetű lett. Mondjuk ki: Kondor elsősorban gondolkodó értelmiségi volt, és csak másodsorban olyan mester, akinek végcélja „képegészeket" létrehozni. Tékozlásnak hat, pedig az életmű így parancsol tiszteletet igazán: a parádés szakmai fegyverzet, a tételes klasszicizálóknál is hajlékonyabb imitációs készség leginkább arra kellett, hogy önmaga előtt is megvilágosodjék alapvető életélménye: az értelmi-érzelmi kitörésekkel kommentált belső megrendülés.

(Ne felejtsd, hogy szépséged legalább az ördögök és betegségek kinjából való.)

A gondolati létezés elsőségéből persze sok minden következett. Például az a „flott" szakmai műveltség, amely könnyedén bánt a különféle stílusok hátrahagyott emlékeivel, a különféle attributumok jelentéseivel; de innen eredt a képen túli tartalmak képbe kényszerítésének vágya, a direkten vállalt irodalmi, etikai, filozófiai mondanivalók kifejezésének szándéka is. Heroikus, pesszimista, embercentrikus volt ez a mondanivaló, heroikusan, pesszimisztikusan antropocentrikussá alakult a forma is Kondor kezében. A befogadó számára minden kétséget eloszlat afelől, hogy szépségük az „ördögök és betegségek" kínjából fakad. Ha Picassónál a legkülönbözőbb korszakokban is megőrződött a vonalnak valamiféle mediterrán derűje, csak azért is harmóniává szerveződő rendszere, Kondornál minden abba az irányba hatott, hogy a vonallal felborítsa a történelmi tudat önmagát kedvtelve szemlélő nyugalmát. A históriai elemekből kibontakozó víziók így hát nem válhattak a nosztalgia érzelmek hívogató tisztásaivá. 1965-ben karcolt *Zene* című lapján, bármennyire is felfedezhető azon minden romantikus széplélek vágyálma, a gótikus elemekkel díszített lovagvár és felhőfoszlányokon egyensúlyozó, éneklő angyalok kara, a labirintussá csavarodó tér és a váratlan helyről váratlan erővel felfakadó homály keserű mulatsággá változtatja a jelenetet. *Pléh Krisztus* című képén pedig bármennyire is jelen van valamennyi liturgiához szükséges elem, a léptékváltás feszültsége, a sebként értelmezett vörösen tátongó megfeszített test a megváltás áhítatánál is egyetemesebb tartalmat sugall: a nembeli ember történelmileg determinált haláltusáját.

Így eshetett, hogy a manualitással megáldott-megvert Kondor elkerülte az e századi képzőművészekre váró *egyik* csapdát, nem esett az archaizálók bűnébe, erényébe. Ám az intellektussal vértezett pictor doctus Kondor elkerülte a *másik* csapdát is, a „céhbeliség" kizárólagos szempontjai szerint alkotó „tiszta művész" — értsd: a világ kihívásaitól „függetlenített" alkotó — modelljét is. Egyedüli ez a teljesítmény? Ismét egy megválaszolhatatlan kérdés. De annyi bizonyos: túlságosan hálátlan feladatnak látszott az etikai fedezet javára és az esztétikai konvenció kárára megvalósított szépség-kín párosítás ahhoz, hogy útján sokan kövessék.

(Ha tapsolnak és benyálaznak szeretéssel, tudod, hogy küszködni lettél valami.)

Tudomásom szerint Kondor sosem festett, rajzolt vagy metszett a bibliai Noé történetéről művet. Mindazonáltal egész művészi magatartásában volt valami a vízözönt megsejtő, azt tudomásul vevő, de a kataklizmára tudatosan felkészülő hős típusából. Egyetlen pillanatra sem felejtette el, hogy szolgálatra, „küszködésre" hivatott, tehát hogy úgy kell átmentenie a kultúra és ezen belül a képzőművészet történeti értékeit az új világba, hogy a szétszerelt, szétdarabolt elemek soha többé ne álhassanak összse az „isten büntette" régi földdé. Így került a „bárkára" a leheletfinom rajz akkor, amikor rajzolni már egy évszázada nem különösebb dicsőség. Ezért kapott menedéket a térélményt kifejező szerkezetesség, akkor, amikor minden dekomponáltság igazolódhatott. És legfőképpen ezért kapott bebocsátást egy már-már feledésre ítélt képzőművészeti elem, a tudatosan alkalmazott jelképrendszer, az ikonográfia akkor, amikor már nemcsak a jelvény, de magának a műnek a jelentése is a szerzői önkény részévé vált.

Nemcsak a halála óta eltelt tizenkét év távlat kellett hozzá, már a hatvanas-hetvenes évek fordulóján, életében is tudni lehetett — bár nem mindenki akarta tudni —, hogy ennek a hajónak a rakománya egész világ, a marxista esztétika nyelvén maga az intenzív totalitássá szervezett valóság, útra bocsátva a régi és az új föld között.

Magányossága, „utolsósága" és egyben „elsősége" azért különösen megrázó, mert a képzőművészet hátrahagyott világa — Kondor akkori tudomása szerint — az önmegsemmisítés, önfelszámolás időszakát élte. Akik ennek a korábbi évtizednek a krónikásául szegődtek, tudják, hogy a hagyományos értékek és a kiürült tartalmak állagát legvehemensebben az neoavantgarde támadta, amely euthanáziát ajánlott a művészet legyöngült szervezetének. Kondor a diagnózis teljes birtokában inkább drasztikus ellenjavallattal élt: felmutatta a képzőművészet azon erényeit, amelyek hajdanában övéi voltak, de amelyeket részben önfejlődése miatt, részben történelmi-társadalmi válságai nyomán elveszített.

Nemcsak derűs tudnivaló, hogy nincsen Művészet maga, és nem pusztulás a halál — így fejezte be a *Maradék* című versét. Voltaképpen ránk bízta annak eldöntését, hogy a történelmi ember létének-múlásának tartozékaira igényt tartunk-e még, vagy a halállal is az fog történni, mint a művészettel. Észre se vesszük.

P. Szűcs Julianna

HÍREK

KITÜNTETÉS. Az Elnöki Tanács Varga Pál határőr ezredesnek a Belügyminisztériumban végzett eredményes munkája elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából a Vörös Csillag Érdemrendet adományozta.

A KGST anyagi-műszaki ellátási együttműködési bizottságának ülésszaka megnyílt Moszkvában. Egyebek közt megvitatják a tagországok hatékony fűtőanyag- és energiafelhasználásával összefüggő kérdéseket.

GENFBEN FOLYTATÓDIK az Interparlamentáris Unió konferenciája a világ politikai, gazdasági helyzetéről. A konferenciával egy időben ülést tartott az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó IPU-fórum. Ezen egyhangúlag Barcs Sándort, az IPU magyar csoportjának elnökét választották meg az európai IPU-fórum elnökévé a következő három évre.

VÖRÖS VÁNDORZÁSZLÓVAL tüntették ki elmúlt évi kiemelkedő munkája elismeréseként a Debreceni Vasútigazgatóságot. A MÁV Vezérigazgatósága és a Vasutasok Szakszervezete elnöksége által adományozott kitüntetést tegnap a debreceni nagyállomás épületében megtartott ünnepségen adták át.

A KOZMOSZ—1547 jelzésű mesterséges holdat a Szovjetunióban Föld körüli pályára bocsátották. A szputnyikon elhelyezett tudományos műszerek rendeltetésüknek megfelelően működnek.

AZ ENSZ Ipari Fejlesztési Szervezete, az Unido és a magyar kormány között létrejött megállapodás alapján az Építéstudományi Intézet április 9. és 20. között nemzetközi építésiparosítási szemináriumot rendez Budapesten.

A SZERZŐI FILMEK fesztiválján, San Remóban Gyöngyössy Imre és Kabay Barna Jób lázadása című filmje — amelyet jelöltek az Oscar-díjra is — Jiri Svoboda csehszlovák rendező Találkozás az árnyakkal című alkotásával megosztva elnyerte a fesztivál nagydíját.

GÉPPISZTOLYOKKAL FELFEGYVERZETT álarcos rablóbanda rohant meg Nápoly történelmi belvárosában egy bankfiókot. Hatvan alkalmazottat és és ügyfelet betereltek a páncélterembe, rájuk zárták az ajtót, aztán összeszedtek és elvittek a széfekből több millió dollár értékű készpénzt és ékszert.

SZILÁGYI JÁNOS, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, aki 1940-től volt a párt tagja, 78 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása április 9-én délután három órakor lesz a Rákoskeresztúri új köztemetőben. *— Az MSZMP X. kerületi Bizottsága.*

VANKÓNÉ DUDÁS JULI, a népművészet mestere, az európai hírű naiv festő temetése április 11-én délután két órakor lesz a Galgamácsai temetőben.

VÁRKONYI ZOLTÁN Kossuth-díjas kiváló művész szobrát ünnepélyesen avatták fel tegnap a Mafilm-központ udvarán. Az öt évvel ezelőtt elhunyt művész álló alakos bronzszobra Fekete Tamás szobrászművész alkotása.

AZ OROSZ NYELV ÉS IRODALOM iskolai oktatása 35 évvel ezelőtt vált általánossá hazánkban. Az évforduló alkalmából országos russzisztikai konferenciát rendeztek Pécsett, a Janus Pannonius Tudományegyetemen.

VÉGET ÉRT a bolgár, a csehszlovák, a kubai, a lengyel, a magyar, a mongol, az NDK-beli, a román és a szovjet légiforgalmi társaságok vezérigazgatóinak az NDK-beli Gothában tartott évi értekezlete. A tanácskozáson részt vettek a KGST titkárságának képviselői, és jelen volt az IATA, a Nemzetközi Légiforgalmi Társulás vezérigazgatója is.

EGY TONNA KOKAINT foglalt le az amerikai parti őrség a Miami előtti vizeken egy kanadai hajó fedélzetén. Ez volt az eddigi legnagyobb kábítószerfogás a tengeren. A kokain értékét több mint 220 millió dollárra becsülik.

MOST JELENT MEG: Moravánszky Ákos: Antoni Gaudí. 2. kiad. Architektúrasorozat (Akadémiai). Hirschler Imre: Nemcsak nőkről — nemcsak nőknek (MNOT—Kossuth). — Balaton. Fotóalbum 70 színes képpel. Galsai Pongrác előszavával (Corvina). — Makay Béla: Szabadtűzön. Halász-, vadász- és pásztorételek. Receptek a Felső-Tisza-vidékéről (Mezőgazdasági). — Kalász László: Nehéz a szó. Válogatott versek — Granasztói Pál: Ifjúkor a Belvárosban — Múló világom — Itthon éltem — Németh László: Irgalom. Regény. 6. kiad. (Magvető).

Ki látta a balesetet?

Március 24-én 19 óra 10 perc és 19 óra 30 perc között Bács-Kiskun megyében, az 53-as számú úton, a Kiskunhalastól az 55-ös út kereszteződéséig terjedő szakaszon, a 60-as, illetőleg a 68-as kilométerszelvénynél két halálos kimenetelű közlekedési baleset történt. A balesetet okozó járművek mindeddig ismeretlen vezetői, segítségnyújtás nélkül továbbhaladtak. A Bács-Kiskun megyei Rendőrkapitányság kéri azokat, akik a jelzett időben ezen az útszakaszon közlekedtek, vagy a két balesettel kapcsolatban bármilyen felvilágosítást tudnak adni, jelentkezzenek a kiskunhalasi Rendőrkapitányságon vagy bármely rendőri szervnél. Különösen annak a világos, feltehetően homokszínű, tetőcsomagtartós Lada személygépkocsi vezetőjének a jelentkezését kérik, aki abban az időben Balotaszállás felől Kiskunhalas irányába haladt, és megelőzött egy Moszkvics 412 és egy Skoda 105 típusú személygépkocsit. (MTI)

Az MNB devizaárfolyamai

Érvényben: 1984. április 3-tól

Devizanem	Vételi	Közép- árfolyam 100 egységre, forintban	Eladási
Angol font	6582,31	6588,90	6595,49
Ausztrál dollár	4286,06	4290,35	4294,64
Belga frank	85,93	86,02	86,11
Dán korona	478,45	478,93	479,41
Finn márka	818,51	819,33	820,15
Francia frank	570,90	571,47	572,04
Holland forint	1558,52	1560,08	1651,64
Japán jen (1000)	202,85	203,05	203,25
Kanadai dollár	3579,89	3583,47	3587,05
Kuvaiti dinár	15585,91	15601,51	15617,11
Norvég korona	605,22	605,83	606,44
NSZK-márka	1758,69	1760,45	1762,21
Olasz líra (1000)	28,26	28,29	28,32
Osztrák schilling	249,87	250,12	250,37
Portugál escudo	34,61	34,64	34,67
Spanyol peseta	30,62	30,65	30,68
Svájci frank	2113,66	2115,78	2117,90
Svéd korona	589,31	589,90	590,49
Tr. és cl. rubel	2597,40	2600,00	2602,60
USA-dollár	4550,09	4554,64	4559,19

A lottótárgyi

az 1984. április 3-án megtartott március havi lottójutalomsorsolásról, melyen a 12. heti szelvények vettek részt. A gyorslistában az alábbi rövidítéseket használtuk:

A Vasárlási utalv. (1000 Ft)
B Zastava 1100 GTL típ. személygépkocsira szóló utalvány
C Lada 1200 S típ. személygépkocsira szóló utalv.
D Moszkvics 2140 típ. személygépkocsira szóló ut.
E Hi-Fi-torony I. (100 000 Ft)
F Színes tv I. (70 000 Ft)
G Hi-Fi-torony II. (45 000 Ft)
H Video-játék (30 000 Ft)
I Színes tv II. (24 000 Ft)
J Diamant magnetofon (8000 Ft)
K Szerencse-ut. (40 000 Ft)
L Otthon lakberendezési ut. (30 000 Ft)
M Zenesarok-ut. (20 000 Ft)
N Vásárlási ut. (20 000 Ft)
O Háztartási kisgép ut. (15 000 Ft)
P Vásárlási ut. (10 000 Ft)
R Vásárlási ut. (9000 Ft)
S Vásárlási ut. (7000 Ft)
T Vásárlási ut. (5000 Ft)
U Vásárlási ut. (4000 Ft)
V Vásárlási ut. (3000 Ft)
Z Vásárlási ut. (2000 Ft)

1 345 921 A
1 352 714 O
1 366 300 M
1 373 093 L
1 379 886 R
1 393 472 Z
1 407 058 Z
1 413 851 R
1 420 644 Z
1 427 437 K
1 434 230 K
1 441 023 K
1 447 816 R
1 454 609 S
1 461 402 Z
1 468 195 K
1 474 988 P
1 481 781 Z
1 488 574 Z
1 502 160 K
1 529 332 L
1 536 125 L
1 542 918 V
1 549 711 L
1 556 504 K
1 563 297 M
1 570 090 M
1 576 883 K
1 583 676 N
1 604 055 P
1 610 848 P
1 617 641 S
1 624 434 M
1 631 227 U
1 638 020 U
1 644 813 P
1 651 606 K
1 658 399 K
1 665 192 K
1 671 985 N
1 678 778 N
1 685 571 L
1 692 364 R
1 699 157 U
1 705 950 V
1 712 743 V
1 733 122 V
1 739 915 L
1 746 708 M
1 753 501 N
1 773 880 U
1 780 673 Z
1 787 466 Z
1 794 259 Z
1 801 052 R
1 807 845 Z
1 814 638 V
1 821 431 Z
1 828 224 M
1 835 017 N
1 841 810 S
1 848 603 S
1 855 396 V
1 862 189 K
1 868 982 K
1 875 775 V
1 882 568 Z
1 889 361 P
1 896 154 V
1 909 740 Z
1 916 533 U
1 930 119 K
1 936 912 Z
1 943 705 Z
1 950 498 Z
1 957 291 L
1 964 084 Z
1 970 877 K
1 977 670 M
1 991 256 U
2 378 457 K
2 385 250 P
2 398 836 U
2 412 422 R

2 840 381 Z
2 847 174 L
2 860 760 N
2 867 553 Z
2 874 346 Z
2 894 725 T
2 908 311 U
2 915 104 K
2 928 690 K
2 935 483 U
2 942 276 T
2 976 241 V
2 989 827 U
2 996 620 T
3 247 961 N
3 268 340 L
3 275 133 O
3 281 926 S
3 288 719 U
3 295 512 U
3 302 305 K
3 309 098 T
3 315 891 L
3 322 684 R
3 329 477 O
3 336 270 T
3 349 856 U
3 356 649 V
3 363 442 Z
3 370 235 L
3 377 028 Z
3 383 821 Z
3 390 614 Z
3 397 407 Z
3 404 200 R
3 410 993 N
3 417 786 M
3 424 579 N
3 431 372 S
3 438 165 T
3 444 958 P
3 451 751 T
3 458 544 J
3 465 337 J
3 472 130 R
3 485 716 T
3 506 095 Z
3 519 681 K
3 526 474 S
3 540 060 K
3 546 853 M
3 553 646 M
3 560 439 O
3 567 232 P
3 574 025 N
3 587 611 V
3 594 404 P
3 607 990 K
3 614 783 T
3 621 576 R
3 628 369 Z
3 635 162 Z
3 641 955 Z
3 648 748 Z
3 655 541 Z
3 662 334 Z
3 669 127 Z
3 689 506 V
3 696 299 K
3 703 092 Z
3 730 264 I
3 737 057 U
3 743 850 N
3 750 643 U
3 764 229 S
3 771 022 S
3 777 815 T
3 784 608 V
3 791 401 R
3 798 194 K
3 804 987 L
3 811 780 T
3 825 366 Z
3 832 159 K

4 375 599 M
4 382 392 S
4 395 978 M
4 402 771 L
4 409 564 V
4 416 357 Z
4 429 943 V
4 443 529 U
4 484 287 K
4 497 873 L
4 511 459 Z
4 518 252 Z
4 531 838 Z
4 538 631 Z
4 565 803 P
4 572 596 U
4 579 389 S
4 586 182 U
4 599 768 V
4 613 354 N
4 620 147 Z
4 626 940 P
4 640 526 U
4 647 319 K
4 654 112 N
4 660 905 K
4 667 698 M
4 674 491 K
4 681 284 K
4 688 077 M
4 701 663 O
4 708 456 K
4 715 249 O
4 722 042 S
4 728 835 P
4 742 421 M
4 749 214 R
4 756 007 K
4 776 386 T
4 783 179 K
4 789 972 T
4 796 765 K
4 803 558 V
4 810 351 V
4 817 144 M
4 830 730 T
4 837 523 M
4 844 316 V
4 851 109 N
4 857 902 K
4 871 488 Z
4 878 281 Z
4 885 074 Z
4 891 867 K
4 898 660 L
4 905 453 R
4 912 246 T
4 919 039 M
4 925 832 P
4 932 625 K
4 939 418 L
4 946 211 V
4 953 004 U
4 959 797 L
4 966 590 M
4 973 383 P
4 980 176 Z
4 986 969 Z
4 993 762 Z
5 285 861 R
5 292 654 M
5 299 447 Z
5 313 033 Z
5 326 619 Z
5 333 412 Z
5 340 205 Z
5 346 998 N
5 353 791 K
5 360 584 P
5 374 170 S
5 380 963 Z
5 394 549 N
5 401 342 S
5 408 135 N
5 414 928 Z
5 421 721 K
5 428 514 K
5 435 307 K
5 448 893 M
5 455 686 K
5 462 479 R
5 476 065 K
5 482 858 N
5 489 651 O
5 496 444 T
5 503 237 K
5 510 030 N
5 516 823 S
5 530 409 V
5 543 995 V
5 550 788 V
5 557 581 J
5 564 374 M
5 571 167 U
5 577 960 N
5 584 753 K
5 951 546 K
5 598 339 U
5 605 132 U
5 618 718 V
5 625 511 C
5 632 304 Z
5 639 097 Z
5 652 683 Z
5 666 269 I
5 673 062 K
5 679 855 K
5 686 648 Z
5 693 441 N
5 700 234 K
5 707 027 K

Vádemelési javc külkereskedelmi üzle

Vesztegetés és devizabűntett alapos gyanúja miatt a rendőrség nyomozást folytatott *Tordai István* budapesti lakos és több társa ügyében. Tordai István, a Transelektro Külkereskedelmi Vállalat üzletkötője hosszabb ideig folyamatosan több külföldi kereskedelmi cégtől csaknem másfél millió forint értékben fogadott el jogtalan vagyoni előnyt. A jutalékok nagyobb részéhez nyugati valutában, a devizaszabályok

Melege

Európa keleti és északi részén továbbra is kevés a felhő, száraz az idő. Szárazföldünk nyugati és középső részén az évszakhoz képest hűvös levegő határozza meg az időjárást. Ezeken a területeken gyakran erősen felhős az ég, és többfelé alakul ki eső, havas eső, helyenként záporeső. A következő 24 órában sem lesz még nagyobb változás Közép-Európa időjárásában, bár a nappali felmelegedés fokozatosan emelkedik.

Hazánkban ma a keleti országrészben túlnyomóan, máshol változóan felhős idő volt, keleten elszórtan keletkezett eső, záporeső. A hőmérséklet csúcsértéke 8—13 fok között alakult.

Előrejelzés ma estig:

A felhőzet felszakadozik, több órás napsütésre lehet számítani. Csapadék nem valószínű. A legalacsonyabb hajnali hőmérséklet 0—5 fok között várható. A legmagasabb nappali hőmérséklet 13—18 fok között lesz. Jelentős mennyiségű (legalább 5 mm/napi) csapadék az ország területén nem valószínű.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

30

Rajz, ceruza, vegyes tus, 43×30 cm, 1963

31

32

„Margit-legenda"
(falkép-részlet, 1964.

Művészet, Budapest, 1981. márc.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Kondor Béla festőművész
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
1984 ÁPR 1

1021

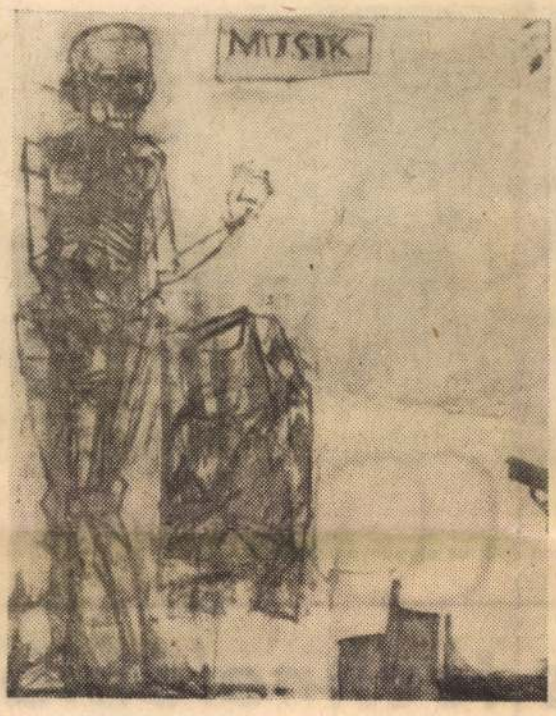

Kondor Béla: Muzsika

Kondor Béla: Önarckép

Kondor Béla emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában

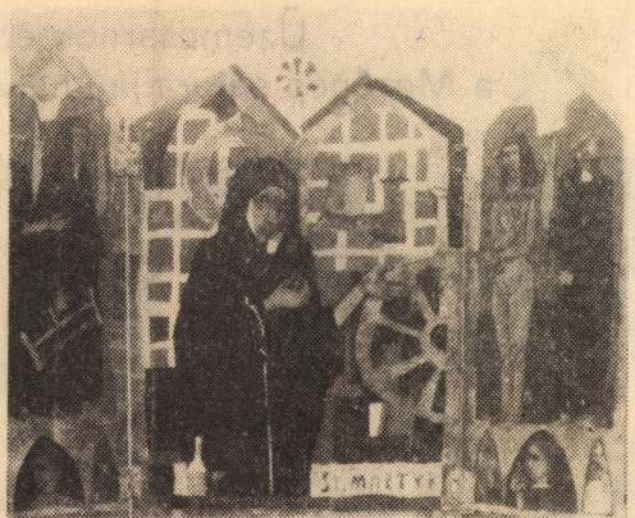

Kondor Béla: Kis tripticon, Katalin-oltár

zben

Jó ütemben épül az alapanyagraktár is

Takarékos technológia

Üzemcsarnok épül a Mezőgép sátoraljaújhelyi üzemében

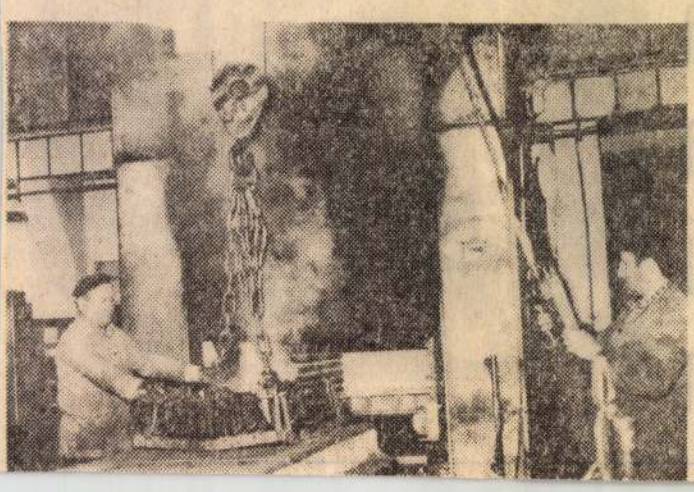

igyekeznek importkiváltó, -pótló termékeket gyártani, a későbbiek során pedig tőkés exportlehetőség is nyílik.

A kísérleti gyártást 1986-ra tervezik, ehhez addig meg kell oldani a munkaerő-állomány továbbképzését, illetve átképzését. Az MSZMP Sátoraljaújhelyi városi Végrehajtó Bizottság március 7-én tűzte napirendjére az üzem helyzetét, a fejlesztéssel kapcsolatos feladatokat. A végrehajtó bizottság megállapította, hogy a termékszerkezet-váltással az üzem egységes, önálló profilú termékek gyártását valósította meg. A beruházás, a találmány sze- [illegible] bevezetése

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1981 OKT - 5.

1021

In dieser Nummer machen wir unsere Leser in Bild und Wort mit der Kollektion der Ausstellung im Wiener Collegium Hungaricum bekannt, auf der im Oktober Werke von Gegenwartskünstlern aus Szentendre gezeigt werden. Bild oben: Béla Kondor: Napoleon, Kupferstich (Siehe Artikel S. 12)

sich meist soziale Kon
Und andersherum: Das
sche Bürgertum der S
der Zips z. B. wendet
im 17. Jh. aus seiner
stantischen Religion h
gegen das katholische österreichische Herrscherhaus und stellte sich an die Seite der ungarischen Freiheitskämpfer unter Führung von Bocskai, Bethlen, später Rákóczi.

Die Teilnahme der Ungarndeutschen am Freiheitskampf 1848/49, als — mit Ausnahme der Siebenbürger Sachsen — nicht nur die Bürgerstädte, sondern auch die deutschen Bauernsiedlungen vom Gefühl des Patriotismus ergriffen werden, wertet Bellér als deren größtes und

winnen konnte, wirkte sich später auch auf das Ungarndeutschtum äußerst negativ aus. Nach dem Ausgleich mit Österreich 1867 waren die nationalitätenpolitischen Bestrebungen der ungarischen herrschenden Klassen vor allem auf die Sicherung der politisch-wirtschaftlichen Integrität des Staatsgebietes ausgerichtet, das sie durch zentrifugale Bewegungen vor allem der Südslawen und Rumänen bedroht sahen, und dem sie mit einer in der Endkonsequenz totalen Magyarisierung sämtlicher Minder-

Bejahrte Ungarndeutsche bei einem Nationalitätentag in Etyek in Transdanubien

MK SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

NÉPÚJSÁG (TOLNA)

1981 DEC 20

1021

1981. december 20.

Kondor Béla kiállításáról

Kondor Béla festőművész emlékkiállítása nyílt meg a Vigadó Galériában. Képeink a kiállításon készültek.

Férfi csókával

Az öreg király

Kiűzetés

Számok és tények t

A Szovjetunió 21 ázsiai, 33 afrikai és 10 latin-amerikai fejlődő országgal tart fenn kapcsolatokat. 1977-ben, 1960-hoz viszonyítva, 6,2-szer több gazdasági és műszaki segítséget nyújtott a fejlődő országoknak. Ezen belül az ázsiai államok 5,2-szer, az afrikaiak 8,3-szer több gazdasági segítségben részesültek, mint korábban.

A megkötött megállapodások értelmében a Szovjetunió a fiatal nemzeti államok 1050 ipari és más népgazdasági létesítményének építésében és bővítésében működik közre.

* * *

Az elmúlt évtizedben mintegy 40 000 ázsiai, afrikai és latin-amerikai fiatal szerzett szakképzettséget az NDK szakmunkásképző intézeteiben és vállalatainál. Építőipari, fémfeldolgozóipari, közlekedési, javító, földművelő és állattenyésztő szakemberekké váltak. A tapasztalatok tanulmányozása céljából az angolai, algériai, jemeni és etiópiai fiatalok a többiek mellett rendszeresen látogatásokat tesznek az NDK ipari és mezőgazdasági vállalatainál.

Jelenleg a fejlődő országok 150 állampolgára bővíti ismereteit a mezőgazdasági, erdő- és élelmiszergazdasági minisztérium rendszerében, 20 ország küldöttei a magdeburgi műszaki főiskolán tanulnak, több száz leány pedig a drezdai egészségügyi szakközépiskolát végezte el, ahol növéri képesítést kapott. A fiatal nemzeti államok sok képviselője érkezik az NDK-ba, hogy elsajátítsa a jövendő munkások képzésének és nevelésének bonyolult ismeretanyagát. Az utóbbi években több mint 550 afrikai, ázsiai és latin-amerikai fiatal szerzett szakoktatói diplomát a szocialista Németországban, több mint 100-an pedig szakmunkásképző mesteri oklevelet szereztek.

* * *

Argentínában egy gigantikus méretű vízi energiaipari komplexum, a Parana medio építésének előkészítése folyik. Tervét szovjet szakemberek segítségével dolgozták ki. A komplexum, amelyet az évszázad építkezésének tartanak, a jelenleginél közel 40%-kal növeli Argentína energiaellátottságát. Ezen kívül a program megvalósítása lehetővé teszi, hogy az óceánjáró hajók a folyón több mint ezer kilométerre behajózzanak az atlanti-óceáni partokról. Megszűnik az időszakos áradás is, amely meggátolja, hogy óriási területeket földművelési és állattenyésztési célokra használjanak.

* * *

Magyarország és Líbia kölcsönös kereskedelme 1975—1980 között megkétszereződött, s tavaly meghaladta az 50 millió dollárt. Ma a tudományos-műszaki együttműködés keretében mintegy 300 magyar szakember dolgozik az afrikai országban, főképp az egészségügy területén. Magyarországon a líbiai fiatalok vasútépítők és orvosok lesznek.

* * *

Kulturális és tudományos együttműködési munkatervet írt alá az NDK és Afganisztán. Az NDK-ból tudósokat, műszaki szakembereket, kulturális és egészségügy dolgozókat küldenek Afganisztánba helyi szakemberek képzésére. A munkatervnek megfelelően, amely magában foglalja a Humboldt egyetem és a kabuli egyetem együttműködését, az afgán hallgatók több mint 600 tudományos és műszaki könyvet kapnak.

* * *

A fejlődő országokban a KGST-tagországok műszaki közreműködésével 4658 iparvállalat és más létesítmény épült, épül vagy fog épülni. Ezek közül 3157 már üzemel. Jelenleg a működő vállalatok évente mintegy 30 millió tonna acélt, 60 millió tonna kőolajat és 30 milliárd köb-

Ellátási nehézségek

„Kérdezzük meg a mezőgazdasági egységek vezetőit, a kutatásban, a minisztériumban tevékenykedő elvtársakat, képesek-e arra, s vállalják-e, hogy megfelelő színvonalú gazdálkodást folytassanak. Aki erre nem képes, az adja át a helyét másnak! Mindennek van határa! Véget kell vetni a formális önbírálatnak, mert attól nem lesz sem búzánk, sem kukoricánk, nem lesz hús, tej, zöldségféle". Kemény szavak ezek, amelyeket Nicolae Ceausescu mondott a mezőgazdasági kérdésekről tartott munkatanácskozáson. A szigorúságra minden oka megvan, hiszen az élelmiszer-ellátásban súlyos nehézségek mutatkoznak.

A növénytermesztésben és az állattenyésztésben tapasztalható hiányosságokat el lehetett volna kendőzni, ha a tavasz nem lett volna a szokásosnál hidegebb, s a nyár aszályosabb. De a gyenge termésben nemcsak az éghajlati viszonyok a ludasak. A rossz időjárás csak felszínre hozta az egyébként már évek óta nehézségekkel küszködő mezőgazdaság hibáit.

Kezdjük ott, hogy a hivatalos statisztikák szerint a nemzeti jövedelem egynegyedét megtermelő mezőgazdaságra az 1971—75-ös ötéves tervben a beruházások 15 százaléka jutott, az 1980-al záruló V. tervidőszakban pedig mindössze 11 százalék volt a mezőgazdaság beruházási részesedése. Pénzben ez annyit tesz, hogy az ipar fejlesztésére 515 milliárd lejt, a mezőgazdaságra 126 milliárd lejt fordítottak. A mezőgazdaság a gépesítés és a kemizálás terén tett aprócska lépésektől nem tudott megerősödni.

Bár különböző nyilatkozatokban mostanában hangoztatják, hogy a mezőgazdaság fontos, alapvető ágazat, de — idézzük újból a tanácskozáson elhangzott egyik gondolatot —: „az agrárforradalom nem valósítható meg szavakkal". Az érdekeltség hiányában alacsonyak a termésátlagok, nincs ösztönzés a vetőmagmennyiség, a növénysűrűség, az öntözés, a szaporítás optimális kihasználására, vagyis a nagyobb hozamokat produkáló termelésre. Romániában például most határoztak arról, hogy a hektáronkénti búzatermés ne legyen 30 mázsánál kevesebb.

Hol marad hát azoknak a nagy feladatoknak a teljesítése, amelyeket így fogalmaztak meg: „Nem indulhatunk ki abból, hogy az ennivalót biztosítjuk. A mezőgazdaság nem vállalkozhat csupán ennyire. Nyersanyagokat kell termelnie az ipar számára és exportárut, mert jelenleg majd minden tevékenységi szektor számára importálunk nyersanyagokat. A mezőgazdaságnak legalább a

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész.

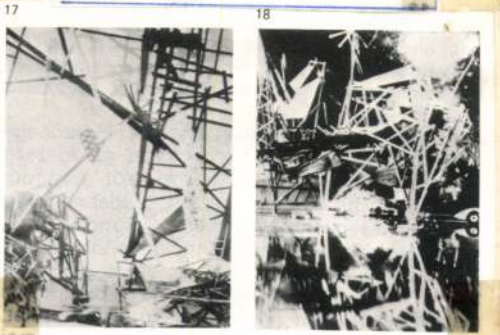

17–18 Kondor Béla:
A Katasztrófa I–XIX. sorozatból,
fotók többszörös expozícióból,
1972

17 18

Művészet, Budapest, 1981. szept. 12. old.

1021

1981.II.17. 4,25 N.

Jó reggelt!

- Ma lenne 50 esztendős Kondor Béla festőművész. Rá emlékezünk Szénási Sándor.

- A Dorkovits-i osztályban született társadalmilag és valójában is. Lényege tehát művészete szerint. A 60-as évek társadalmában nőtt fel és 42 éves volt, amikor 1972ben az összes további létező évtizedből személyesen végleg kilépett. Az ~~utókkora~~ utókorra hagyva a szokásos játékok jólnevelt leckéjét. Legendákkal, mitoszokkal helyettesiteni vagy sznob és elvont müvészeti kategóriákba gyüjtögetni azt, ami belőle érthetetlen vagy nagyon is érthetően akutális. Nincs illuzióm, ma még kevésbé és kevesebben szeretnék, mint régen. Amikor az ócskapiacon árulta rózkarcait, hogy megéljen. De ma rosszabbul is gyülölnék. Tiz éve még extázisba estek tőle vagy utálkozásba, de mindenkiben elinditott valamit, ami éppen olyan feltartóztathatatlan volt, mint ő maga. Ma finom hallgatással itélkeznének keserü optimizmusáról. Mert optimista az, aki még hajlandó egyedül maradni valamiért. Akinek ügye van, dolga, feladata, amiért nem

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

folyhat szót a többiek között, azok között, akiknek nincs se szörnyü, se drága titkuk, rettegéseik, szerelmeik, tehát megbocsáthatatlan szélsőségeik. Akik csupán benne élnek abban, amit Kondor átélt. Nem tudom mi marad meg belőle. Talán csak ez az MTI jelentés 1972 december 13-áról, miszerint életének 42. és Munkácsy-dijas, és megőrizzük és a XX. század egyik, és jeleket hagyott. De nem hiszem. Kondor Béla elmosódva és visszatérve is fontos lesz nekünk akkor, amikor majd mi magunk is ujra fontosak leszünk önmagunk előtt.

SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU
1984 MÁJ 14

1021

19/1984

Béla Kondor: Versuchung des heiligen Antonius, 1966

Summe eines grossen Lebenswerkes

Béla Kondor in der Nationalgalerie

Die Nationalgalerie erfüllt eine große kulturgeschichtliche Mission, indem sie dem ungarischen Publikum — und (hoffentlich!) durch einige zehntausend Interessenten unter den vielen Millionen Touristen, die sich im Laufe des Frühlings und Sommers in Budapest einfinden, einem Gutteil der Welt das Lebenswerk von Béla Kondor in seiner Gesamtheit vorstellt. Große Anerkennung für diese Tat verdienen die Institution sowie vor allem die beiden verständigen Gestalter Kálmán Bolgár und Katalin T. Nagy; ihre fachlichen Qualitäten und ihren passionierten Einsatz hebt noch der großartig zusammengestellte und geschriebene Oeuvre-Katalog, der in die ungarische Kunstgeschichte gewiß als bleibender Wert eingehen wird.

Es ist kaum 12 Jahre her, daß Béla Kondor von uns gegangen ist, und selbst wenn er noch leben würde, wäre er erst Anfang Fünfzig. Dennoch gilt er als Klassiker der ungarischen bildenden Kunst. Und wer sich die Ausstellung in der Nationalgalerie anschaut — ob nun Sachverständiger oder nur für Schönes empfänglicher Betrachter, und unabhängig davon, ob ihm die Kondorsche künstlerische Betrachtungsweise nah steht oder ihn sogar befremdet —, wird kaum ein anderes Urteil fällen können als: Das ist ergreifende, große Kunst! Ein Gegenwartskünstler durch und durch, dennoch (oder eben deshalb?) ein Klassiker.

Béla Kondor wurde zum „zeitgenössischer Klassiker", weil ihn, während er als sensibler Künstler natürlich in erster Linie sein „eigenes Rätsel" zu entschlüsseln suchte, das Schicksal des Menschen als sozial-historisches Wesen, „das große menschliche Schauspiel" beschäftigte. Treffend heißt es in der Einleitung des Katalogs, übrigens vom Generaldirektor der Nationalgalerie verfaßt: „Béla Kondor war nicht einfach nur Chronist seiner Zeit, nicht nur ein Schöpfergenie, der seine Meinung artikulierte, sondern auch Mitgestalter seines direkten und weiteren Milieus, Erschaffer eines Systems der gedanklichen Prozesse beim Großjährigwerden einer Gesellschaft."

Béla Kondor war ein Fanatiker des Verstandes, und aus seinen Werken entfaltet sich — wie diese Übersicht, eine Art überdimensionale, aufgeblätterte und zerlegte Enzyklopädie, besonders gut erkennen läßt — eine umfangreiche geschichtsphilosophische Konzeption. Dieses künstlerisch-menschliche Glaubensbekenntnis hat keineswegs nur eine Lesart und ist in seiner Aussage sehr undirekt, ja kompliziert, voller übertragener Symbole und sogar ikonographischer Formzeichen. Außerdem ist für jeden Betrachter offensichtlich, daß er seine Erkenntnisse, die gefundenen Zusammenhänge, die Wahrheiten schmerzvoll gebar und uns auch immer wieder seine Zweifel und sein Entsetzen mitteilt.

Zu all dem kommt noch, daß Béla Kondor die Tradition und die greifbare Ge-

Béla Kondor: Wandschrank mit Selbstporträt, 1969

genwart mit unglaublichem Einfühlungsvermögen legiert. Mythologie, Christentum, europäische Klassik und die Darstellung all dessen mittels der bildenden Kunst fließen mit natürlicher Einfachheit zusammen, setzen sich in der technischen Anschauung der modernen Welt fort.

Béla Kondor war eine überwältigend große Begabung, ja, man kann ohne Übertreibung sagen: ein wahres Genie. Es ist nicht immer leicht, mit seinen Visionen, dem Mechanismus seiner Assoziationen, seiner Realitätssicht, seiner Menschen- und Gesellschaftsdeutung Schritt zu halten. Doch wer sich seine Ausstellung in der Nationalgalerie ansieht, dem wird das Erlebnis einer echten Katharsis zuteil: Er erhält eine Antwort auf die großen Schicksalsfragen seiner eigenen Existenz und — fast ins Komische gesteigert —, auf die der Menschheit, ja, der Welt.

J. N.

passiert

Wie gelehrig sie sind, beweisen im Westen lebende Ungarn, die alsbald sowohl mit Schwingtüren als auch mit Damen behutsam umzugehen verstehen.

Unbelehrbar scheinen sie nur in einem einzigen Fall: Wenn es nämlich um das Gebot der guten Manieren geht, wonach es als taktlos gilt, vor Dritten eine Sprache zu verwenden, die diese nicht verstehen. Da nützt kein Weinen, kein gütliches Zureden; daran sind schon Ehen mit einem anderssprachigen Ehepartner gescheitert, dadurch sind Karrierechancen aufs Spiel gesetzt worden, da ist Hopfen und Malz verloren. Der Paprika siegt auf der ganzen Linie, Ungarn werden immer, überall, ausnahmslos ungarisch miteinander reden. Auch wenn sie nicht untereinander sind. Die Muttersprache befällt sie wie ein Rausch. Das Fleisch ist willig, aber der Geist ist ungarisch.

Ungarisch zu reden ist für sie der natürliche Zustand. Die anderen Sprachen können verständlich sein; Ungarisch ist selbstverständlich.

Glauben Sie mir, ich hätte dieses Buch auch am liebsten ungarisch geschrieben, aber mein Verleger hatte kein Verständnis dafür.

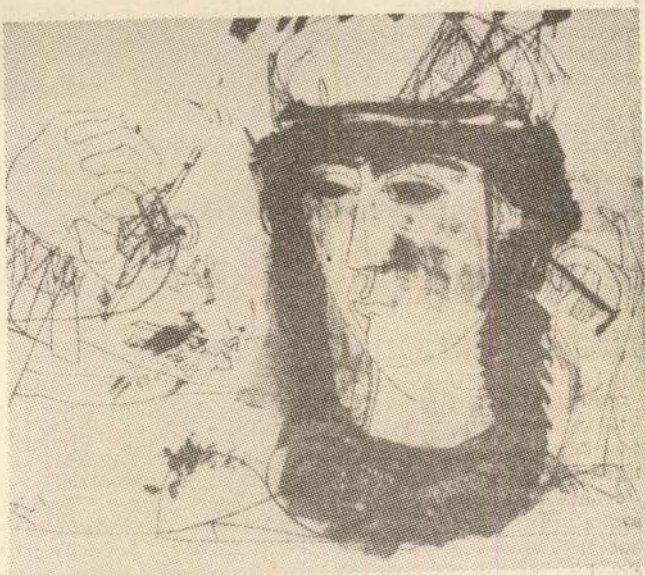

Béla Kondor: Frauenkopf mit Kanone, 1963

iche
che

durch im Ausland waren und heimkehren. Es muß schon ein außergewöhnlicher Charakter sein, der nicht so tut, als hätte er seine Muttersprache verlernt.

Eine diesbezügliche Paradestory lieferte ein Budapester Schauspieler der Nachwelt. Sie spielte sich Mitte der zwanziger Jahre ab. Der Komödiant hatte einige Zeit in Amerika verbracht; er versuchte es zur Zeit des Stummfilms in Hollywood, doch Hollywood wollte es nicht mit ihm versuchen. Es war trotzdem keine blamable Rückkehr, immerhin hatte er es zu zwei, drei kleineren Rollen gebracht. Dem Anschein, er käme als großer Mann zurück, half er mit auffallender Kleidung und überneblichem Gehabe nach, Als der Zug im heimatlichen Bahnhof einrollte, stand auf dem Bahnsteig zwischen einigen Freunden die Mutter des nicht verlorenen Sohnes.

Sie hatte Tränen in den Augen. Er hatte Tränen in den Augen. Sie lief ihm entgegen. Er streckte die Arme nach ihr aus. Sie rief, natürlich auf ungarisch: „Da bist du ja wieder, mein lieber Junge!"

Er öffnete den Mund. Er rang nach Worten. Man sah ihm an, wie er mit Ausdrucksschwierigkeiten kämpfte. Er suchte nach einem altvertrauten Wort, das er vergessen hatte. Er blieb stehen und grübelte krampfhaft. Er schnalzte nervös mit dem Finger, als würde er sagen: „Na, wie heißt es doch gleich?"

Endlich erhellten sich seine Züge — er hatte das vermißte Wort wieder gefunden. Es war aus der Versenkung aufgetaucht. Es fiel ihm ein. Er rief auf ungarisch: „M ma!"

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

Béla Kondor: Illustration zu König Lear, 1956

Erste-Hilfe-Station

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 837-748, 3404726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

/1021

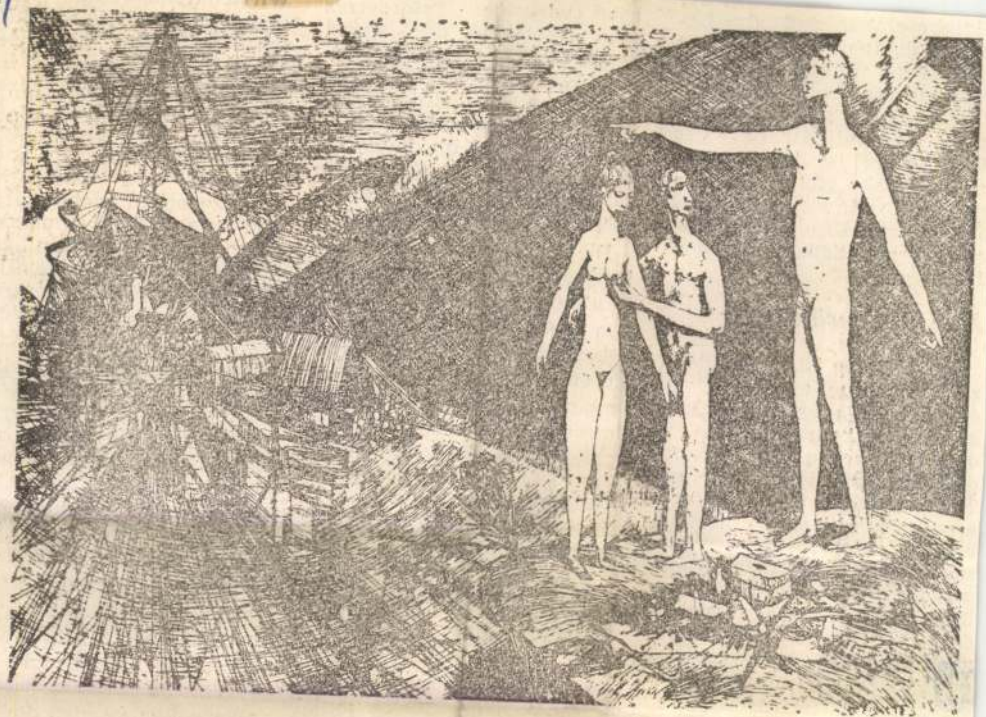

In dieser Nummer möchten wir auf Seite 9 die Aufmerksamkeit unserer Leser auf eine Oeuvre-Ausstellung des Malers Béla Kondor in der Budapester Nationalgalerie lenken. Reproduktionen finden Sie auf den Seiten 2, 4, 6, 7 und 10. Bild oben: Vertreibung, 1956

Gefahr einher, daß „des Lebens goldner Baum" mit Grautönen überzogen wird, zu erstarren droht, weil Routine überwiegt, und das politische Institutionsgefüge des Sozialismus ist keine Ausnahme. Sehr viel hängt also davon ab, inwieweit dieses System zur Erneuerung, zur ständigen Selbstkorrektion fähig ist.

Konfliktbewältigung

Diese Frage ist in der derzeitigen Situation besonders aktuell. Bei der Gestaltung der Politik kommen heute in der ungarischen Gesellschaft die Interessen verstärkt zum Tragen, und auch die Interessenunterschiede treten krasser zutage. Einige müssen sogar bewußt in Kauf genommen werden. Bekanntlich haben wir die Absicht, dem Leistungsprinzip einen zentralen Platz einzuräumen und die Entlohnung dementsprechend differenzierter zu gestalten. Als dessen Konsequenz wird auch mit Konfliktsituationen zu rechnen sein. Ob diese gelöst werden

Die Voraussetzungen für d
ses wichtige Erforder
sind jedoch in der Par
noch nicht in entsprech
dem Maße gegeben. Die M
chanismen der Interess
und Meinungskonfrontati
erfordern also im Hinbl
auf Organisation wie au
Inhalt innerhalb der Par
größere Aufmerksamkeit.

Die entsprechenden M
lichkeiten und Foren zur Artikulierung der verschiedenen Meinungen scheinen gegeben zu sein, das Problem ist vielmehr, daß dies nicht immer an den wichtigsten Punkten des Entscheidungsprozesses geschieht.

Sachverstand und Demokratie

Ein großes Diskussionsthema der sechziger und siebziger Jahre war das Verhältnis zwischen Sachverstand und Demokratie. Damals wurde auch die Ansicht laut, die demokratischen Körperschaften könnten, da sie aus Laien bestünden, mangels Sachkenntnis keine wohlfun-

tisch oder nur vermeintlich bestehende Kluft zu einem gewissen Maß überbrückt werden.

Trotzdem sind alle Initiativen zu begrüßen, die zur Wahrnehmung der unterschiedlichen Interessen und Meinungen institutionelle Garantien an fundamentalen Punkten des Entscheidungsprozesses vorsehen, z. B. durch das Einbeziehen von Sachverständigen, das Anhören von Gegenmeinungen usw. Derartige Initiativen konnten sich noch nicht allgemein durchsetzen, wobei zu bedenken ist, daß die Arbeit mit den zahlenmäßig starken Kommissionen auch ihre Schwächen hat, denen

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-788, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

Béla Kondor: Plakatentwurf für eigene Ausstellung, 1964

nach Eb
manifest
tage, da
unbeding
erhöhte
nießen, i
rative Ei
niger zu
dem. We
angestreb
ren wolle
unseren
auch un
weise zu ändern.

Im Zuge der Weiterentwicklung der Gesellschafts- und Wirtschaftslenkung müssen auch die Eigentums-, Wirtschafts- und Verwaltungsfunktionen des Staates neu durchdacht werden. Zwecks gesünderer, ja optimaler Aufgabenteilung zwischen staatlichen Institutionen, vor allem jedoch zwischen Staat und Betrieben, wird die Modifizierung dieser Funktionen nötig.

Demokratie und Effizienz

Bereits in den sechziger Jahren kam es hinsichtlich der eindeutigeren Abgrenzung der Funktionen zu einer Diskussion, die sich mit den Zusammenhängen von Demo-

der Gestaltung der Wirtschaftspolitik spielen müssen, wird allgemein geteilt doch wie das institutionell erfolgen soll, welcher Arbeitsstil dem am ehesten entspricht, darüber gehen die Meinungen schon auseinander. Die Frage nach der Position der mittleren und unteren Parteiorgane im System der Lenkung ist hingegen nicht genügend geklärt. Vor allem müßte man klarstellen, in welcher Phase des jeweiligen Arbeitsprozesses die Partei ihren Standpunkt erarbeiten und wie tief sie bei ihrer Analyse vordringen soll. Allgemeiner Anspruch scheint zu sein, daß dies in weniger Fällen, jedoch stets auf eine tiefschürfende und orientierende Art und Weise geschehen solle. Unsere Dis-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ. 14

19/1984

/1021

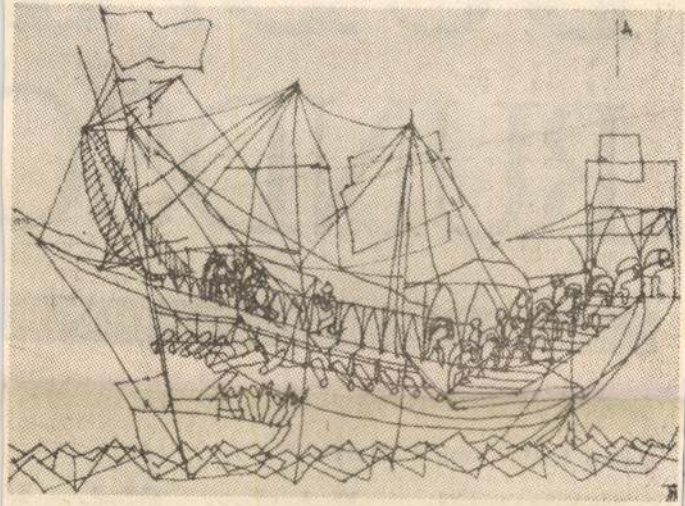

Béla Kondor: Galere, 1958

BUDAPEST
RUNDSCHAU

WOCHENZEITUNG FÜR POLITIK,

János Kádár zum 1. Mai:

„Wir wollen Frieden, Sicherh

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-648/ 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

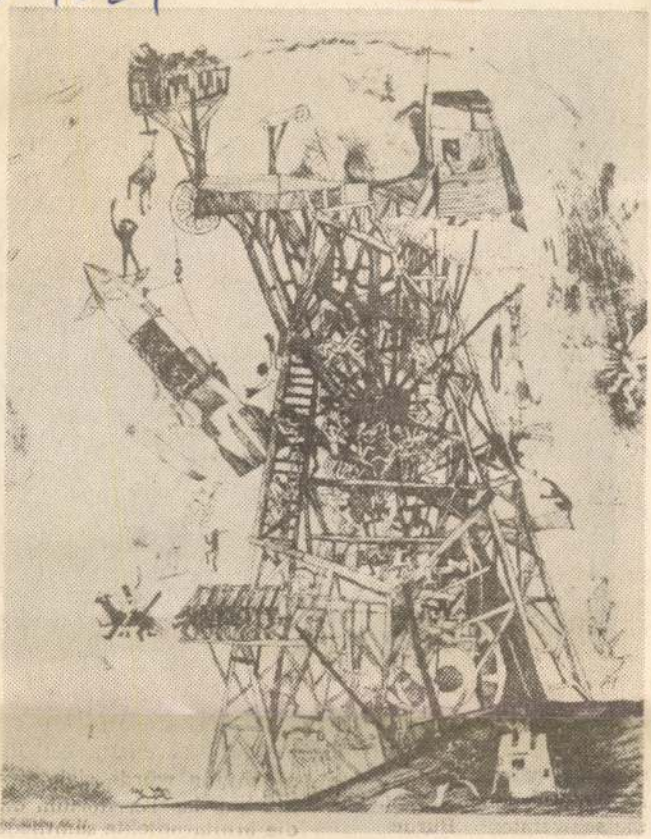

Béla Kondor: Raketenabschußrampe, 1966

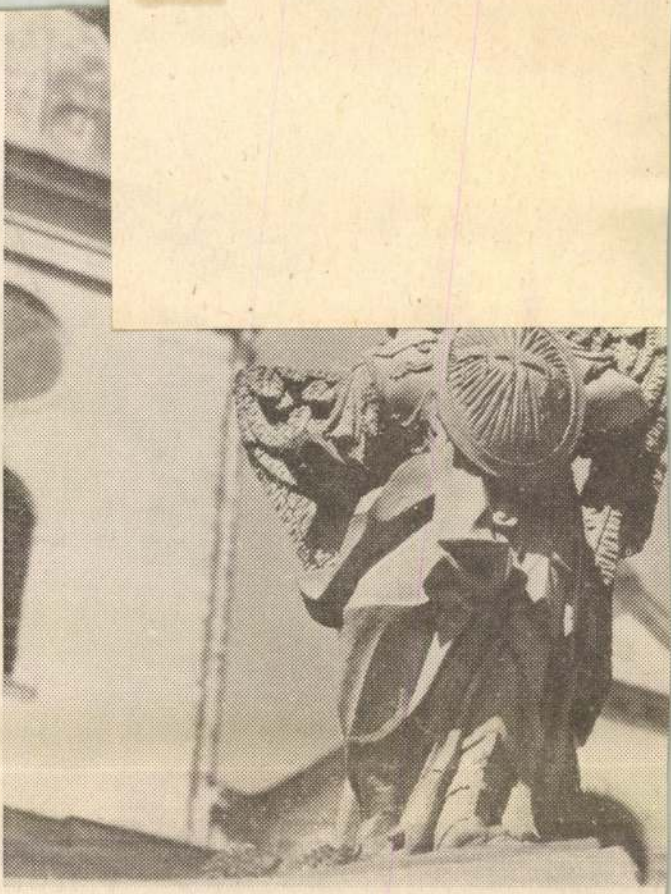

Bauplastik der Zisterzienserkirche in Eger — die nordungari

MK SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 349-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

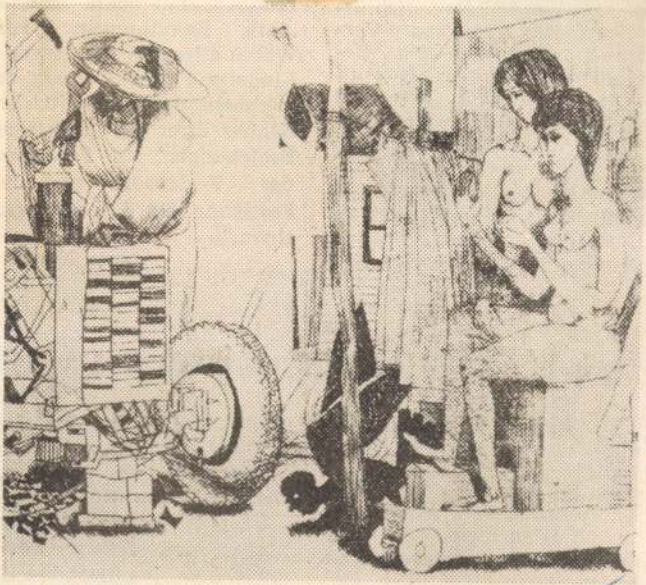

Béla Kondor: Zirkus II, 1960

kenaustausch das Beste
diesem Appell! Der Sc
selsatz: Die Warschauer
tragsstaaten regen den
ginn multilateraler Ko
tationen an, denn „wir
überzeugt, daß gerade
einem vielseitigen Fo
die Standpunkte aller
nehmer am tiefgreifend
analysiert und gemeinsa
Erwägung gezogen we
können, ihre Vorstellu

Österreichs Justizminister zu Gast

Der österreichische Justizminister *Dr. Harald Ofner* stattete Ungarn auf Einladung seines Amtskollegen *Dr. Imre Markója* einen offiziellen Besuch ab. Gast und Gastgeber informierten einander gegenseitig über aktuelle Fragen der Rechtsschöpfung und der Rechtspflege sowie die Tätigkeit der Justizministerien. Sie besprachen Fragen der gegenseitigen Rechtshilfe.

Dr. Ofner wurde auch von Vizepremier *István Sarlós* sowie dem Vorsitzenden des Obersten Gerichts, *Dr. Jenő Szilbereky*, empfangen.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

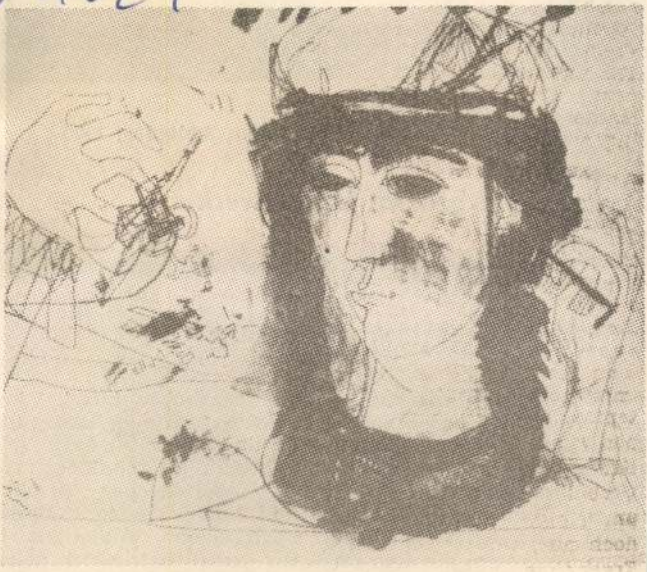

Béla Kondor: Frauenkopf mit Kanone, 1963

Béla Kon

Summe

Béla Kondor in der Nationalgalerie

Die Nationalgalerie erfüllt eine große kulturgeschichtliche Mission, indem sie dem ungarischen Publikum — und (hoffentlich!) durch einige zehntausend Interessenten unter den vielen Millionen Touristen, die sich im Laufe des Frühlings und Sommers in Budapest einfinden, einem Gutteil der Welt

Glaubensbekenntnis hat keineswegs nur eine Lesart und ist in seiner Aussage sehr undirekt, ja kompliziert, voller übertragener Symbole und sogar ikonographischer Formzeichen. Außerdem ist für jeden Betrachter offensichtlich, daß er seine Erkenntnisse, die gefundenen Zusammenhänge, die Wahr-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MAJ 14

1021

Béla Kondor: Rebellischer Engel, 1957

oder Verg
für einen
bedeuten:

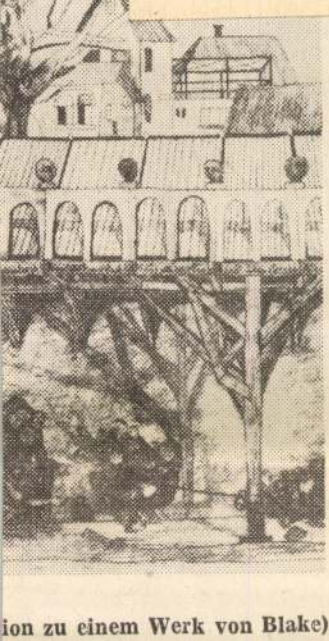

ion zu einem Werk von Blake),

repnzierte er seelenruhig: „You *hear* with an accent!"

Das berühmte Burgschauspieler-Brüderpaar Hörbiger wurde bekanntlich in Budapest geboren und erzogen. Attila erzählte nach dem Tod von Paul: „Bei meinem letzten Besuch im Spital war er schon in sehr schlechter Verfassung. Er verstand mich kaum. Da wechselte ich die Sprache — ich redete ungarisch mit ihm. Im Nu begriff er alles, sprach selbst fehlerfrei, und wir widmeten uns eine schöne Stunde lang unseren Kindheitserinnerungen. Die Muttersprache hatte sich durchgesetzt."

Eine starke Sprache, die den einmal Eingefangenen nie mehr losläßt. John Bailey, amerikanischer TV-Reporter, der aus purem Interesse Ungarisch gelernt hat, meint: Diese Sprache macht einen zum Ungarn!

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 387-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 1 4

1021

Béla Kondor: Knabenkopf, 1957

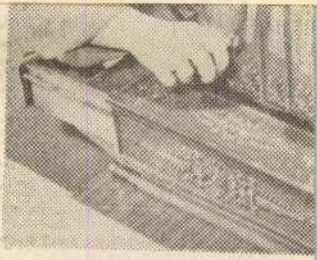

Seit fast 80 Jahren klingelt die
geschäft der Budapester Kossu

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

Béla Kondor: Der Dichter Miklós Zrínyi , 1956

ein ander
können als
fende, groß
genwartskü
durch, den
deshalb?) e

Béla Ko
„zeitgenöss
weil ihn, w
sibler Kün
erster Lin
Rätsel"
suchte, da

Menschen als sozial-historisches Wesen, „das große menschliche Schauspiel" beschäftigte. Treffend heißt es in der Einleitung des Katalogs, übrigens vom Generaldirektor der Nationalgalerie verfaßt: „Béla Kondor war nicht einfach nur Chronist seiner Zeit, nicht nur ein Schöpfergenie, der seine Meinung artikulierte, sondern auch Mitgestalter seines direkten und weiteren Milieus, Erschaffer eines Systems der gedanklichen Prozesse beim Großjährigwerden einer Gesellschaft."

Béla Kondor war ein Fanatiker des Verstandes, und aus seinen Werken entfaltet sich — wie diese Übersicht, eine Art überdimensionale, aufgeblätterte und zerlegte Enzyklopädie, besonders gut erkennen läßt — eine umfangreiche geschichtsphilosophische Konzeption. Dieses künstlerisch-menschliche

Darstellung
der bildenden Kunst fließen mit natürlicher Einfachheit zusammen, setzen sich in der technischen Anschauung der modernen Welt fort.

Béla Kondor war eine überwältigend große Begabung, ja, man kann ohne Übertreibung sagen: ein wahres Genie. Es ist nicht immer leicht, mit seinen Visionen, dem Mechanismus seiner Assoziationen, seiner Realitätssicht, seiner Menschen- und Gesellschaftsdeutung Schritt zu halten. Doch wer sich seine Ausstellung in der Nationalgalerie ansieht, dem wird das Erlebnis einer echten Katharsis zuteil: Er erhält eine Antwort auf die großen Schicksalsfragen seiner eigenen Existenz und — fast ins Komische gesteigert —, auf die der Menschheit, ja, der Welt.

J. N.

MAGYAR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

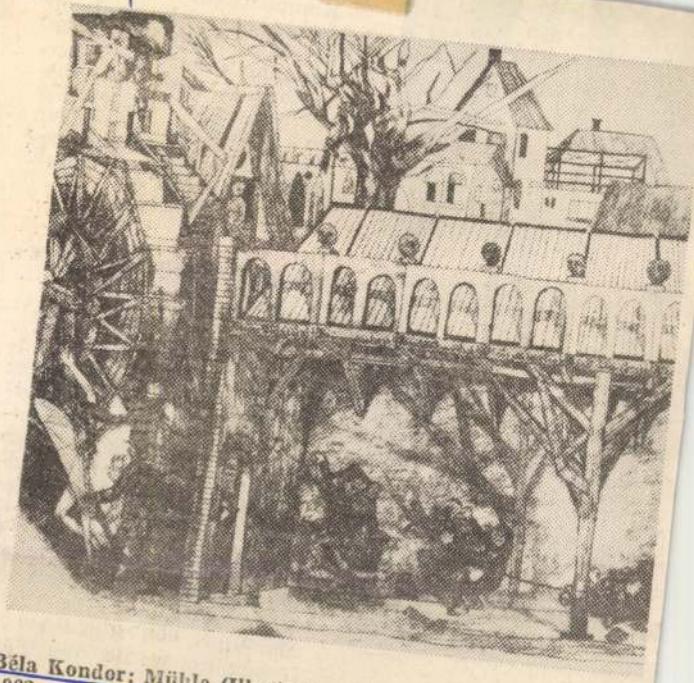

Béla Kondor: Mühle (Illustration zu einem Werk von Blake), 1962

Puppentheater gastiert in London

Das 25 Mitglieder zählende Staatliche Puppentheater vertritt Ungarn beim internationalen Puppentheater-Festival in London, an dem 30 Ensembles aus 18 Ländern teilnehmen. Die ungarischen Gäste zeigen „Der wunderbare Mandarin" von Bartók, „Petruschka" und „Feuervogel" von Strawinsky sowie die „Klassische Sinfonie" von Prokofjew in Adaptationen für die Puppenbühne.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

19/1984

Béla Kondor: Selbstbildnis, 1955

19/1984

Westeuropa

Selbstverwirklichung

VORLÄUFIG erweckt es nur das Interesse politischer Feinschmecker, daß sich in der BRD hinter den Kulissen eine Reihe namhafter Politiker verschiedener Parteizugehörigkeit regelmäßig zusammensetzt, berät und einen auffälligen Einklang ahnen läßt. Eingeweihte westdeutsche Pressekommentatoren fragen sich bereits, ob der christsoziale *Josef Strauss*, der Sozialdemokrat *Horst Ehmke* und sein Parteifreund *Egon Bahr* sowie der Christdemokrat *Kurt Biedenkopf* etwa den Weg für eine zukünftige Große Koalition ebnen wollen. Schon möglich, aber ob es nun an dem ist oder nicht, es muß etwas geben, was diese Männer bereits heute verbindet, die sich nicht immer so friedlich unterhalten haben und dies sicher auch jetzt nicht einfach aus Spaß tun.

Es gibt ein solches Bindeglied. Unter anderem die Sorge wegen der amerikanischen Militär- und Wirtrenstreiche der Reagan-Regierung, deren Maßnahmen, die die westeuropäischen Interessen außer acht lassen, und ihres davon nicht unabhängigen, rücksichtslosen wirtschaftlich-technologischen Vorstoßes. Diese Gegensätze sind nicht neu, doch die zunehmenden und neuerdings auffällig einstimmigen Vorwürfe treffen die USA, da ihre gegenwärtige Regierung die Angelegenheit ziemlich taktlos behandelt.

MEHR ODER WENIGER aussichtsreich, doch auf jeden Fall anerkennenswert sind die Theorien und Überlegungen, die man sich in Westeuropa macht, um anstelle des Wettrüstens und der Doktrin der Abschreckung auf andere Weise Sicherheit zwischen Ost und

Vizepremier Marjai in

Der stellvertretende Mi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

TÁRSADALMI SZEMLE

Kondor Béla

1983 12.

Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

1021

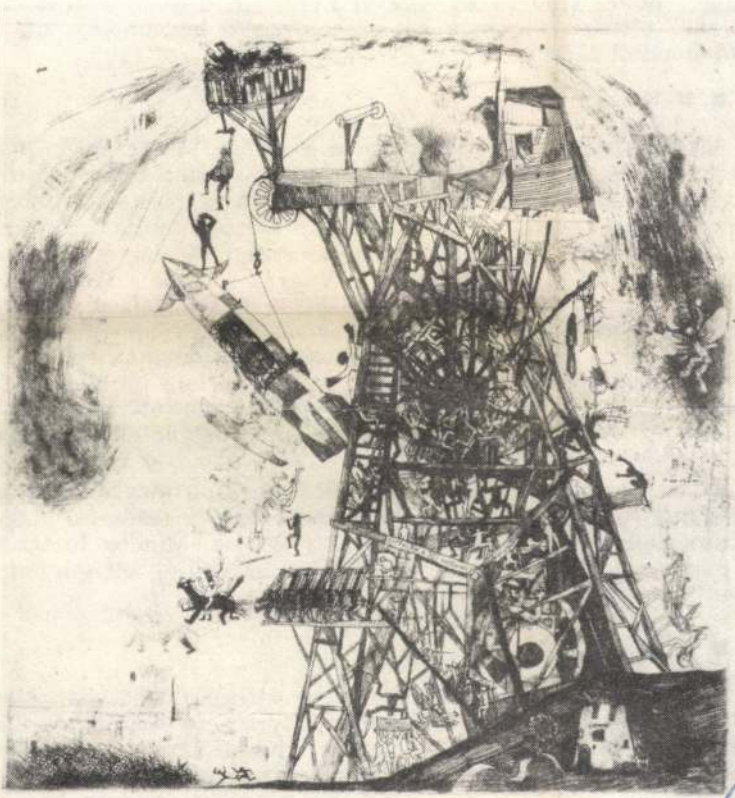

Kondor Béla:

A magyar történelem 1945-től napjainkig
propagandában és az állami marxizmus—l
máról rendezett országos elméleti tanácsl
MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztá
és a Művelődési Minisztérium. A konferencia első napjának plenáris ülését *Lakatos Ernő* nyitotta meg, majd *Molnár János* bevezető előadását követően *Szűrös Mátyás, Lipkovics Károly, Korom Mihály, Balogh Sándor, Berecz János, Lakos Sándor, Berend T. Iván, Csizmadia Ernő, Köpeczi Béla* tartott előadást; *Ránki György* és *Nyitrai Ferencné* írásban nyújtotta be referátumát. A záró plenáris ülésen a két szekcióvezető beszámolója után *Pach Zsigmond Pál* mondott zárszót.

■ ■ ■

A tanácskozás feladatait *Lakatos Ernő* így jelölte meg: „Történészek és más tudományok művelői a munkásmozgalom történetének oktatóival közösen keressenek választ arra, hogyan lehet ma, a marxista—leninista tudományosság és pártosság követelményei szerint, korszerűen tanítani a felszabadulással megindult forradalmi átalakulás magyarországi történetét a pártoktatásban, valamint az állami felsőoktatásban... Vegyék számba a legfontosabb, az oktatásba már bekapcsolható kutatási eredményeket, s a választ igénylő vitatott kérdéseket is. Fordítsanak figyelmet a szocializmus alapvető értékeire, fejlődési lehetőségeire; a reális, hiteles és korszerű szocializmuskép kialakítását segítő, illetve nehezítő szemléleti, tartalmi és módszertani problémák feltárására. Segítsék az MSZMP politikájának, tapasztalatainak jobb megértését, érvényre juttatását azzal is, hogy ráirányítják a figyelmet az oktatással, a neveléssel és a propagandával összefüggő tennivalókra."

A felszabadulás óta eltelt időszak alaposabb megismertetése révén elősegíthető a párt politikájának mélyebb megértése, a reálisabb társadalmi önismeret, a társadalom cselekvőképességének fokozása. Mindez fontos szerepet játszhat a párttagság aktivitásának emelésében, az ifjúság világnézeti, politikai elkötelezettségének erősítésében.

■ ■ ■

A tanácskozás egész problematikáját átfogó előadásában *Molnár János* hangsúlyozta, hogy a szocialista korszak története oktatásának különösen fontos helye van Magyarország, a magyar munkásmozgalom történetének oktatásában. Az elmúlt csaknem 40 év ugyanis nagy társadalmi, gazdasági, kulturális fejlődésnek, a szocialista társadalmi rendszer építésének időszaka volt. T

MAHIR SAJTOFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Kondor Béla, munkácsy díjas festő- és grafikusművész
PEST MEGYEI HÍRLAP
1981 FEB 17

1021

KONDOR BÉLA ÖTVENÉVES LENNE

Neve már korszakot jelöl

Közel egy évtizede halott már, pedig csak 1981. február 17-én lenne ötvenéves *Kondor Béla*, akinek neve már korszakot jelöl a modern magyar képzőművészetben. 1956-ban fejezte be főiskolai tanulmányait, diplomamunkája, a Dózsa-parasztfelkelésről készült rézkarcsorozata már vihart fakasztott, indítója a modern magyar grafika új fellendülésének. Mint grafikus, csakhamar iskolát is teremtett és számos díjat nyert külföldi és hazai grafikai biennálékon. De hiba lenne csupán vagy elsősorban grafikust látni benne — a kor legkiválóbb festői és költői közé is tartozott. *Univerzális, zseniális tehetség volt, oly sokrétű, összetett egyéniség, amely ugyancsak ritka korunkban.*

Összetett, bonyolultan sokrétű volt művészete is, nem is lehet a közkeletű stílusirányzatok, stíluskategóriák szerint osztályozni. Művészetének egyformán rokona és szellemi előfeltétele a középkori freskók transzcendes világa, monumentalitása, az ikonok misztikus csöndje, Hieronymus Bosch apokaliptikus víziója, Grünewald expresszív színvilága, Dürer és Rembrandt rézkarcainak rajzi szabatossága, Picasso grafikáinak kifejezőereje vagy Dante, Blake, Rimbaud és Apollinaire költészete. Mindent magába szívott és szuverén, egyéni stílussá formált. A nagy múltból merített, mégis ízig-vérig modern művész volt, avantgarde, annak ellenére, hogy nem tartozott a kortárs avantgarde irányok képviselői közé sem. Művei jelentésköre rendkívül gazdag, sokrétű szimbólumok, asszociációs utalások fogalmazódnak meg kompozícióiban.

Már főiskolai tanulmányrajzai remekművek, úgyszólván kész művész indulásakor is. *Másfél évtized alatt gazdag életművet teremtett, amelyben nehéz fejlődésről beszélni, inkább bizonyos problémacsoportok váltakoznak benne.* Így például művészetében tipológiailag elkülöníthetők az ikonszerűen zárt kompozíciójú, konstruktív szellemű, szigorú formaadású művek és a már-már kusza vonalvezetésű, a formai zártságot szüntelenül széttörő, romantikus ihletésű képek és grafikák. Épp e kettősségben rejlik Kondor művészetének belső feszültsége. E kettősség azonban nemcsak formai jellegű, hanem Kondor művészete eszmevilágának, művei tartalmának is a sajátja. A formakérdések vetületében jelentkeztek.

Kondor Béla: Virág

Nagy próbálkozása, úgyszólván „modellálási kísérlete" volt, hogy mindent magába szívjon, valamiféle médiummá váljon, amelybe a kor egész valósága visszatükröződik. Az emberi egzisztencia léthelyzeteit élte át képzeleti világában, csakúgy, mint való életében. Magateremtette mitológiájában szüntelenül küzd egymás ellen az angyali és az ördögi, a jó és a gonosz. Életművének mottója lehetne nagy szellemi rokonának, a vizionárius költőnek, William Blake-nek néhány sora: „Rendszert kell alkotnom, különben más rendszere igáz le, nem okoskodni és hasonlítgatni fogok — az én dolgom a teremtés".

Németh Lajos

Irodasztal mellől — képtelenség

— Azoknak ott, Pesten fogalmuk sincs az itteni dolgokról!

— Könnyű úgy, ülnek az irodában!

— Ha idejönnek, vagy fél tőlük mindenki, vagy hazudik nekik!

— Pestiek, és ezzel mindent megmondtam.

Pest megye sajátos helyzetéből adódik, hogy külön megyeszékhely hiányában a főváros ad otthont jó pár vállalat központjának. Az itt dolgozókat, a „központ embereit", „kint", a „területen" gyakran ellenérzésekkel fogadják.

Jogosan?

— Nem tartanak öntől azok, kiket útjai során felkeres?

— Olyannak látszom, mint ki félelmet kelt?

Ezt a legrosszabb akarattal em lehet állítani. Jóvágású iatalember Füzesi István, stíusa, habitusa, karaktere kifeezetten szelíd, megnyerő. A Pest megyei Állami Építőipai Vállalat üzemi lapjának munktársa.

— Pontosítanom kell, munkaköröm neve: sajtópropagandista, és bár gyakorlatilag majdnem mindent én írok, szerkesztek, nem én jegyzem a lapot.

— Neheztel emiatt?

— Nem. Sokat kell még tanulnom és ha a hivatalos, szükséges papírokat is megszerzem — remélem, hamarosan —, valószínűleg a kinevezés sem marad el.

— Az változtat a munkáján?

— Valószínűtlen. A lényegen nem. A fizetésen talán — nevet.

— És milyen ez a munka, röviden?

— Röviden? Hű, úgy nehéz. Hiszen a *cég* olyan nagy és nekem, ha jól akarok dolgozni, illene ismernem teljességét. Négy főmérnökségünk a megye egész területét behálózza. A csepeli központunkból Vácig és Gödöllőig, Szentendrétől Délegyházáig, Monortól Kerepestarcsáig utazom.

— Sokat?

— Kis havilap a miénk, a PÁÉV Építők, a legtekintélyesebb építkezések öt-hatszor szerepelnek benne évente. Hogy megfelelően tájékozódjak, hetenként kétszer-háromszor felkeresem azokat. Ez persze csak átlag. Van, hogy gyakrabban.

— Így telente, gondolom, nem olyan sűrűn?

— Miért ne? A lap nem téliesít, ám az építkezések téliesítése rengeteg érdekességet, gondot feltáró téma.

— Sok a gond?

— Hol nem? A külön építkezéseken gyakran ha ló problémákról hallok, é kor elmondom ezt, a pa kodók szinte megkönnyeb nek: ha másnál is ugy szorít a cipő, talán hama lehet segíteni. Egyik fő adata a lapnak talán é ez: informálni egymást és távoli ismeretlen ismerősöket: *hol, mi újság?*

— És ön hogyan jut információkhoz?

— Őszinte, nyílt véleményekhez — most már könnyebben. Személyes ismeretségek alakultak ki az évek során, vezetők és munkások körében egyaránt. Vannak barátok, ők segítenek. Komám, mondják, ezt írd meg! Soroljják, mit találtak ki, hogyan sikerült valamit megoldani. És, mert erre vagyok kíváncsi én is, mert azonosak az érdekeink, a vállalat, a munkás érdekei: már csak azért sem hiszem, hogy *mumus* lennék.

— Nem tart olyan vádtól: a központiak Pestről nem ismerhetik megfelelően a dolgokat?

— Íróasztal mellől ezt képtelenség csinálni. Ha arról írok, hogyan kezdődik egy hétfői munka, hajnali négykor kelek. Ha a munkásszállón lakók életéről számolok be, éjfélre érek haza. Térdig sár-

magában is. Mégis, mi az, ami külön örömöt ad?

— Ha segíthetek és ha segítséget kapok.

— Mégpedig?

— Például egy újítási eset. A szinte általánosítható, minden újjal szemben gyanakvóan viselkedő értetlenkedés fogadta. Talán azért is, mert az egyszerű szerkezet kitalálója autodidakta, mindössze nyolc általánost végzett munkás. Ám: műszaki zseni. Leírtuk, bemutattuk — a hivatal kerekei meglódultak, sikerült segítenem. Amit pedig kaptam: megismertem egy érdekes embert, akinek egyénisége van. Szépírói terveim vannak, egy-egy látogatás során olyan tapasztalatokat szerzek, melyeket felhasználhatok egy-egy novellában. És olyan karakterekkel találkozom, melyeket máshogy, mint utazva, sohasem ismernék meg.

Andai György

KÖVETKEZIK:
NINCS
HAMIS FESZÉLYEZETTSÉG

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Kondor Béla
Munkácsy-díjas
SOMOGYI NÉPLAP
festő – grafikus

1021

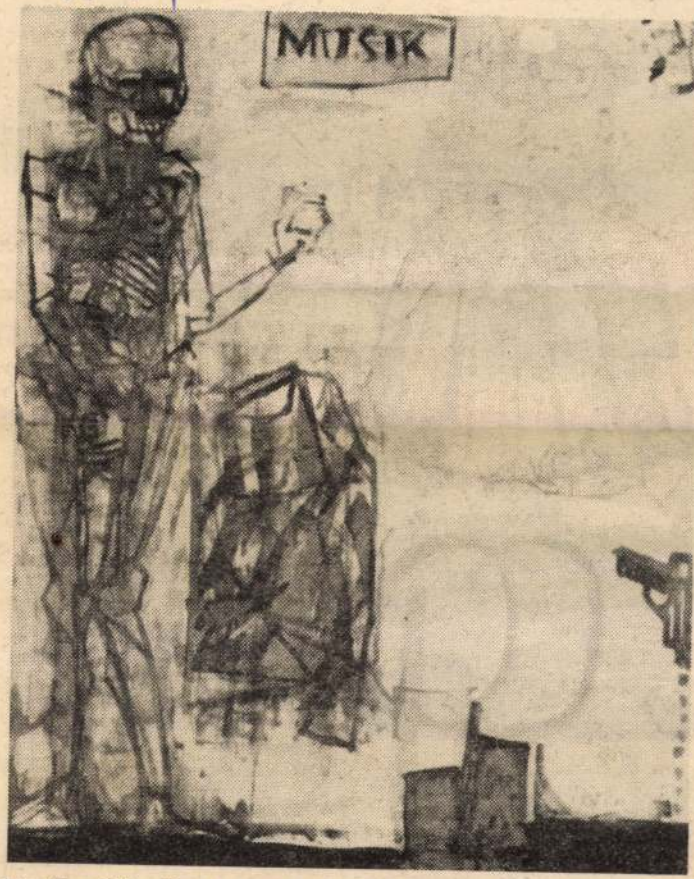

Kondor Béla: Nagy László-illusztráció

év után

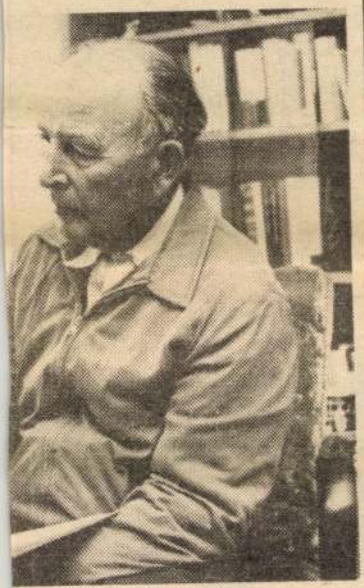

töltik a községben. Közel a Balaton. Csak aludni térnek „haza".

Szitáéktól is kirepültek a játszótársak. Lali technikus és boxedző. Gyerekkorom-

ESTE

Kilenc óra elmúlt, de még nincs teljesen sötét. A víz fölött a borongós nappal visszfénye játszik. A természet nem tagadja meg magát: a felhős, őszies nap végén most megint lassan, apró permetben megered az eső.

Bolyongásra termett idő ez, ha az embernek van megbizható esőkabátja. Csend van a parton, de nem igazi csend. Apró zajok tevődnek össze: olyan, mint valami diszkrét háttérzene egy melankolikus filmhez. Halkan csobog a víz, megtörik a köveken, szétoszlik a hullám. A nádasban békák zsivajognak profán dalukkal, koncertjükből alig szűrődik ki néhány madár félénk, alkonyati csivitelése. Messziről villámlik, dörög az ég, de ez a vihar már aligha jut el idáig — elül, mielőtt ideérne.

A léptek nesze néhány

Kondor Béla, festő

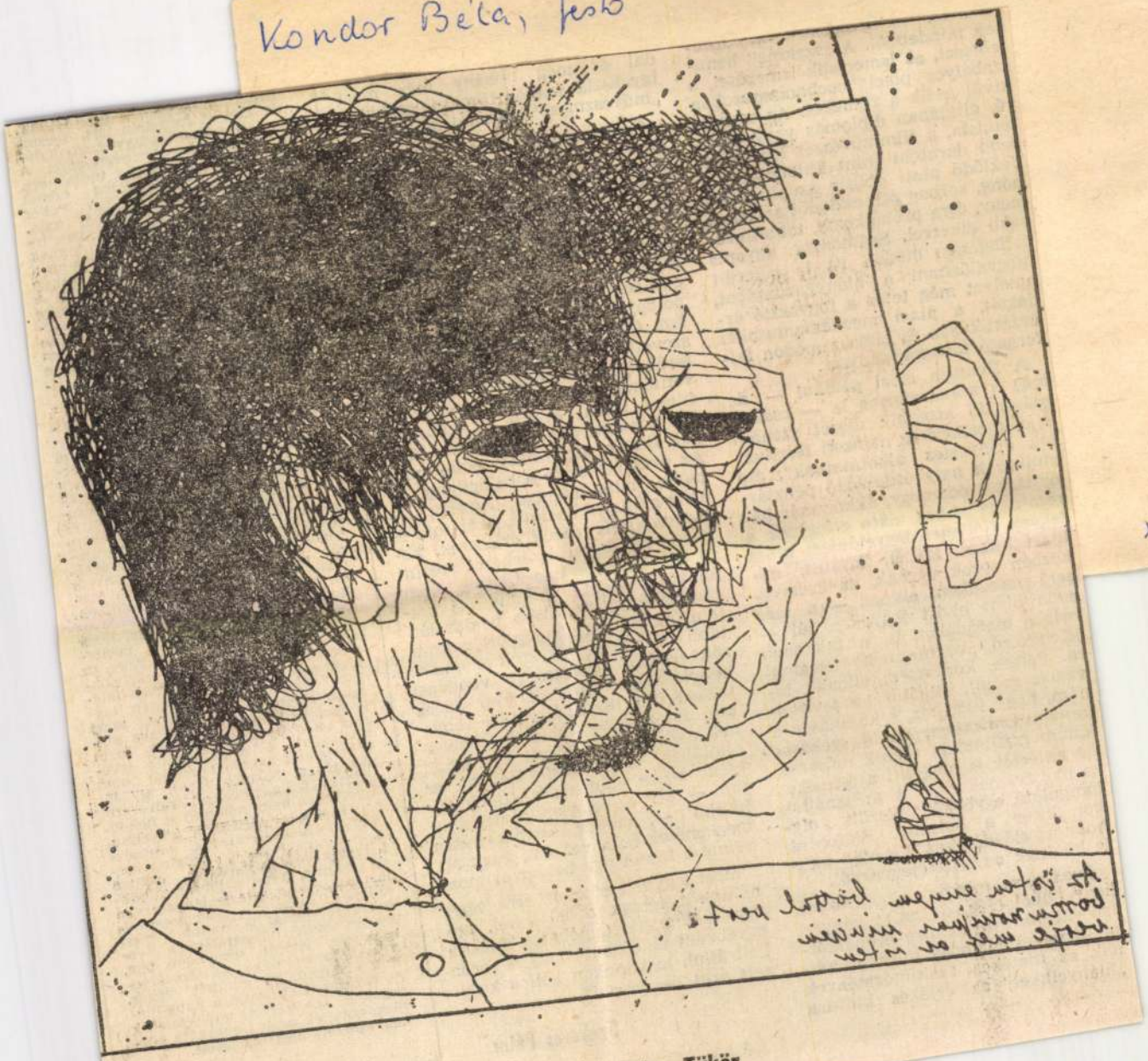

Kondor Béla: Tükör

1

XXIX/14

suba alatt elvitt jegyeken túl — még a maradékot is, a telefonon jelentkező „bennfentesek" számára. Persze, korántsem ellenük kívánok szólni. Inkább az javasolnám, hogy ilyenkor, s különösen a kamaratermekben, ne a szokásos kommerszfilmeket tűzzék műsorra, ha az érték is megtölti a termeket (a nagytermeket is). A sorbanállók hangulata egyébként feszült, s olykor kitör a botrány. Előfordul, hogy az előadás kezdete után még is kiadnak az eltett jegyekből.

Évek óta mindig elhatározom, hogy ebből elég, de azért kényteleu vagyok újra és újra próbálkozni. Érthetetlen, hogy miért csinálnak az illetékes szakintézmények „hiánycikket" az értékes kultúra

több mint egy évig), amikor a „késő érkező" igazgató és vendégei kénytelenek voltak az első sorok szélére ülni. Ez az egyetlen bemutató intézmény többet és többeknek nyújt, mint másutt egy tucat, általában üres mozi. De, ha az igény olyan volna, mint Budapesten — ott összehasonlíthatatlanul kisebb —, akkor természetesen megismételnék a vetítést, vagy átvenné a filmet egy belvárosi mozi.

Most legyünk büszkék arra, hogy nálunk nemcsak a Tüzépnél, hanem a Főmonál (amelynek műsora egyébként példásan javul) is sorba kell állni, kiskapukon kell a keresett árut beszerezni?

Szekeres Péter

ACSI LÁSZLÓ, BUDAPEST. let és Irodalom 1984. decem-i számának egyik mondatá-zem meg észrevételemet. A it: »Fehér Klára tudja ezt, rja: Sűrítés (lásd: német ng.)« Az idézet egy Fehér lak szóló válaszból való, alá **A szerkesztőség** van ír-jnos, a német Dichtungnak szetnek) semmi köze sincs a hez, bármennyire szépen etimologizálás is volna. A Dichtung a latin **dictare** ni) szóból származik. Bár-német etimológiai szótárban álható ez. Szükséges ezt tudatosítani, mert gyakran e ezt a helytelen rokoní-Köszönjük észrevételét.

SZŰCS ZSUZSANNA, DU-VÁROS. Levélírónk nem ért **Mennyi egy Keszthely** című nk (Élet és Irodalom, már-) azon részletével, amely a tévé műsoridejének ntése főként a nyugdíjaso-ntette, minthogy délelőtt és lután a nézők tábora nagy-nyugdíjasokból áll. A kifo-rész szó szerint a következő zikai, anyagi körülményeik ekik a tévé különösen fon-repet tölt be életükben. udomásul vették a tényenak az lehet az oka, hogy dalmi cselekvések periférszorulva beletörődtek: az pontjaik nem lehetnek dön-tőek egy intézkedés meghozatalakor." Levélírónk részletesen tagalalja, miért nem ért egyet ezzel a megállapítással. Véleménye szerint „a nyugdíjas populáció nem homogén". Jelentős részük tevékeny életet él, tehát nappal nem néz tévét. Többek között így ír: „Olyan nemzedékekről van szó, amelyekre nem jellemző a beletörődés, sokkal inkább a fegyelmezettség. A nyugdíjasok többsége nem nyavalyog a társadalmi csekvések periférájáról, csupán megtanulta, hogy különleges időkben határozott intézkedésekre van szükség." Olvasónk véleményét elfogadjuk, annál is inkább, mert hosszú évek tapasztalataira vonatkozik. Amint levelében írja, nyugdíjba vonulása óta szociálpolitikai társadalmi munkát végez, rendszeresen látogatja a nyugdíjasokat, az így szerzett tapasztalatok kiegészítették orvosi munkája közben szerzett megfigyeléseit.

KONDOR BÉLA

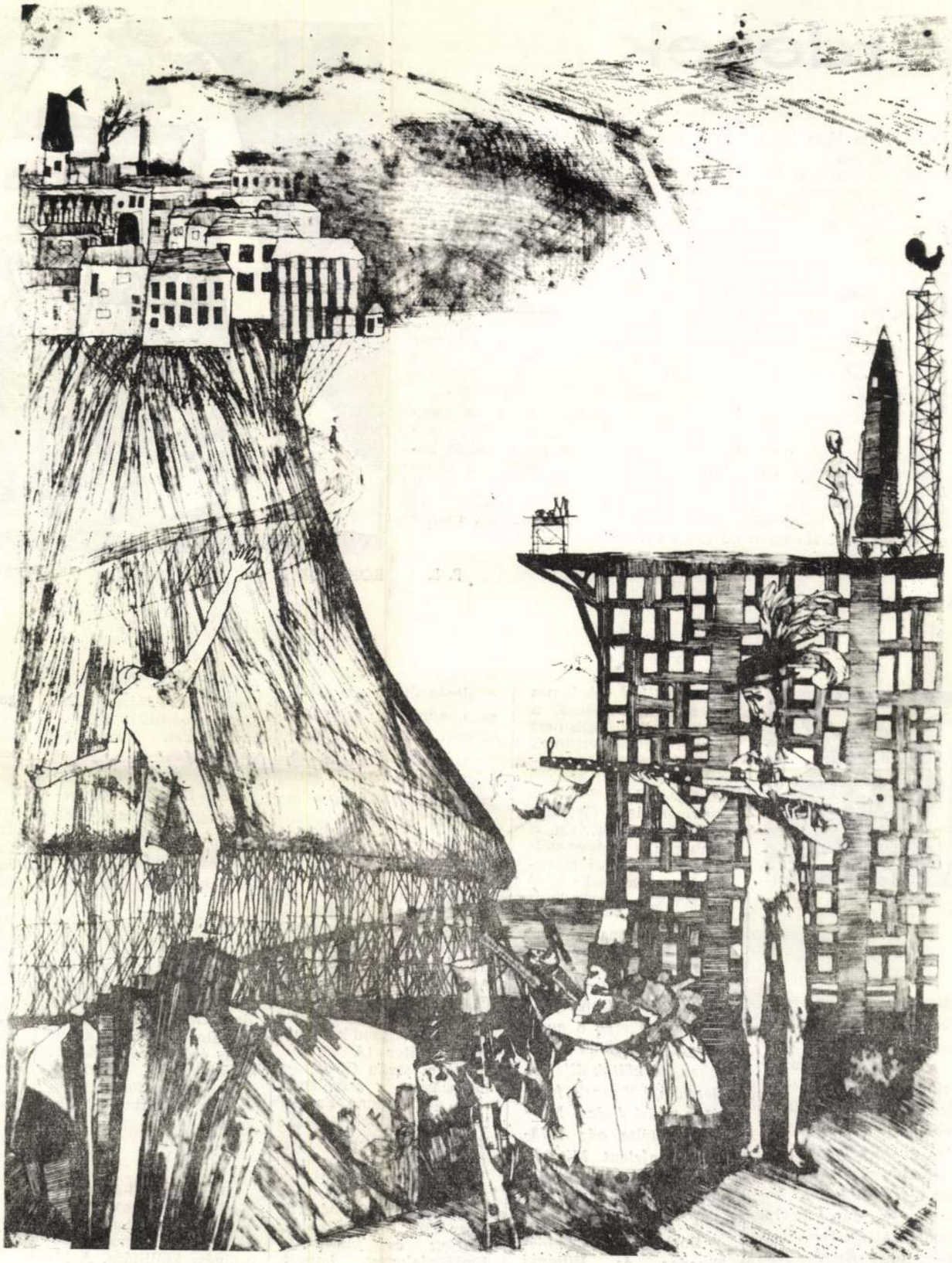

TIZENNYOLC ÉVE, 1961-BEN A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ADOTT HELYET AZ I. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉNAK / A KÉTÉVENKÉNT MEGRENDEZETT KIÁLLÍTÁS AZ ELTELT CSAKNEM KÉT ÉVTIZED ALATT A HAZAI SOKSZOROSÍTÓ GRAFIKA KIEMELKEDŐ SEREGSZEMLÉJÉVÉ VÁLT / A BIENNÁLÉK ÚJABB KELETŰ HAGYOMÁNYA, HOGY A SZOCIALISTA ORSZÁGOK SOKSZOROSÍTÓ GRAFIKÁJA IS BEMUTATKOZIK A KIÁLLÍTÁSOK KERETÉBEN: IDÉN BORSOD SZOVJET TESTVÉRMEGYÉJE, VOLOGDA GRAFIKUSAI MUTATTÁK BE MISKOLCON LAPJAIKAT / A X. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉ NAGYDÍJÁT BANGA FERENC KAPTA MEG / KONDOR BÉLA A II. BIENNÁLÉ NAGYDÍJASA VOLT: ITT GYILKOSSÁG CÍMŰ RÉZKARCÁT KÖZÖLJÜK

ÁRA: 7 FORINT

Napjaink 1980. január

Kérdések

E sorok írója látta karácsony másnapjának tv-műsorában a Hajduffy Miklós által Móricz Zsigmond Forró mezők című regényéből készített tv-filmet. A film egy igen közepes regény (Móricznak ama korszakából való, amikor pénzszűkében sokat és gyorsan írt) igen közepes filmváltozata. A történet — egy bűntett és az azt követő vizsgálat története — Móricznál még nem nélkülöz némi csípős társadalomkritikát, a tv-filmben azonban egyszerű krimivé degradálódik az eredeti mű, méghozzá elég érdektelenül bonyolított krimivé, amit a meglehetősen vérszegény színészi alakítások — Sinkó László, Zách János és Bács Ferenc kivételével — hitelében tovább gyengítettek. Nem csoda hát, ha a pergő képsorok szemlélése közben volt ideje arra gondolni: volt a Móricz-évnek egy másik Móricz-filmje is. A magyar filmgyártás tisztelgett vele a száz éve született, nagy realista emlékének. Sík Ferenc rendezte a Nem élhetek muzsikaszó nélkül című — sajátosan az írónak ugyancsak a fent jellemzett „pénzkereső" művei közé tartozó — regényecske színesfilm-változatát.

A kérdést feltenni ilyenformán nem indokolatlan: Milyen megfontolások, meggondolások alapján válogatnak az adaptálók a magyar klasszikusok kincsesházában? Mi vezeti őket nagy íróink kevésbé nagy alkotásainak ilyen következetes kiszemelésében? S különösen, ha például épp a nagy író születésének centenáriumát ünnepli az ország. Méltó lehet-e egy ilyen lapos filmecske az alkalomhoz? Vagy talán Móricz munkásságának ezek a művei hordoznak mához szóló mondanivalót? Ha igen: mi lehet az?

P. L.

BOHÓCOK — ÁGOTHA MARGIT RAJZA

December 14-én, pénteken Pozsgay Imre kulturális miniszter adta át a Kulturális Minisztérium 1979. évi kritikai nívódíjait. Kiemelkedő irodalom-, film-, színház- és művészetkritikai tevékenységéért nívódíjban részesült Füleki József, Gyertyán Ervin, Hajdú Ráfis Gábor, Kis Pintér Imre, Komlós Katalin, Kulcsár Szabó Ernő, Simon Zoltán, A. Szabó János, P. Szűcs Julianna, Tarján Tamás, Valkó Mihály és Varga Lajos Márton.

*

Életének 66. évében, december 15-én elhunyt Homoki Nagy István Kossuth-díjas érdemes művész, filmrendező, a nemzetközileg elismert magyar természetfilmek egyik úttörője, s mindmáig legkiemelkedőbb alkotója. Filmjei — a Vadvízország, a Gyöngyvirágtól lombhullásig, a Cimborák, a Hegyen-völgyön — a műfaj maradandó alkotásai közé tartoznak, s megőrzik az elhunyt művész emlékét.

*

Lapunk olvasó-tördelőszerkesztője, Serfőző Simon kapta meg a győri Radnóti-biennálén a vidéken élő költők díját. A biennálé költészeti fődíját a zsüri Szécsi Margitnak ítélte oda 1978-ban megjelent Mit viszel folyó? című gyűjteményes kötetéért. Három fiatal győri lírikus — Borbély János, Pátkai Tivadar és Villányi László — részesült az elsőkötetes költők díjában. Az előadóművészeti díjat Bessenyei Ferenc Kossuth-díjas kiváló művész kapta.

*

Kihirdették a Központi Sajtószolgálat 1979. évi novellapályázatának eredményét. Első díjat nem adott ki a zsüri. Három második és három harmadik díjat adott ki viszont a pályázatra beérkezett több jó alkotás elismeréseként.

*

A pályázatra kilencven novella érkezett. Hétezer forintos második díjban részesült Zám Tibor (Krizantémok), Béres Attila (Az én világom) és Vathy Zsuzsa (Kiállítás) elbeszélése. Ötezer forintos harmadik díjat Bólya Péter (A sereg), Császár István (Első találkozásom a szerelemmel) és Hallama Erzsébet (Fogadjunk, hogy megbukik) kapott.

*

Átadták a Művészeti Alap 1979. évi emlékplakettjeit és jutalmait. Emlékplakettet kapott Hubay Miklós író, Redő Ferenc festőművész, Domokos Pál Péter népzenekutató. Műfordítói jutalomban részesült Buda Ferenc, irodalomkritikai jutalomban Illés Lajos. Jutalmat kapott Mezei András költő, Petrolay Margit író, Zám Tibor író. Idén először kaptak jutalmat képzőművészek: Dienes Gábor festőművész, Németh János festőművész és Németh József festőművész a képzőművészeti szakcsoportban.

A zenei szakcsoport jutalmát Bónis Ferenc zeneesztéta, valamint Tóth Anna és Malina János, a Zeneművészeti Főiskola hallgatói kapták.

*

December 10-én a TIT irodalmi szakosztálya rendezésében, előadói konferencia keretében dr. Görömbei András irodalomtörténész tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást a szlovákiai magyar irodalomról Miskolcon, a Kazinczy-klubban.

*

December 13-án a Nehézipari Műszaki Egyetem galériájában nyílt meg Seres János festőművész kiállítása. A kiállításon, amit dr. Kiss Ervin egyetemi tanár nyitott meg, dr. Végvári Lajos művészettörténész mondott bevezetőt.

*

A Miskolci Nemzeti Színház igazgatójává nevezték ki 1980. január 1-ével Gyarmati Bélát, lapunk művelődési rovatának vezetőjét. Az új igazgató beiktatásán részt vett, s felszólalt Tóth Dezső kulturális miniszterhelyettes is.

*

Orosházán Darvas József-emlékházat avattak december első napjaiban. A város e házában töltötte gyermekkorát az író, és későbbi éveiben is gyakran vendégeskedett itt. Az épületet az író testvére, Dumitrás Mihály ajánlotta fel a városnak. Az író halálának hatodik évfordulóján az irodalmi emlékházat Dobozy Imre, a Magyar Írók Szövetségének elnöke adta át rendeltetésének. Az ünnepségen megjelent az író özvegye, valamint Kállai Gyula, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöke is.

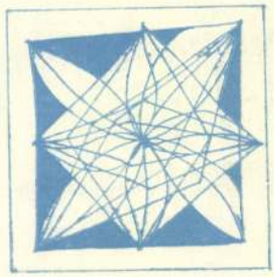

Vlondor Béla
MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Festő-Grafikus
munkásság-díjas
JUL 7
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1021

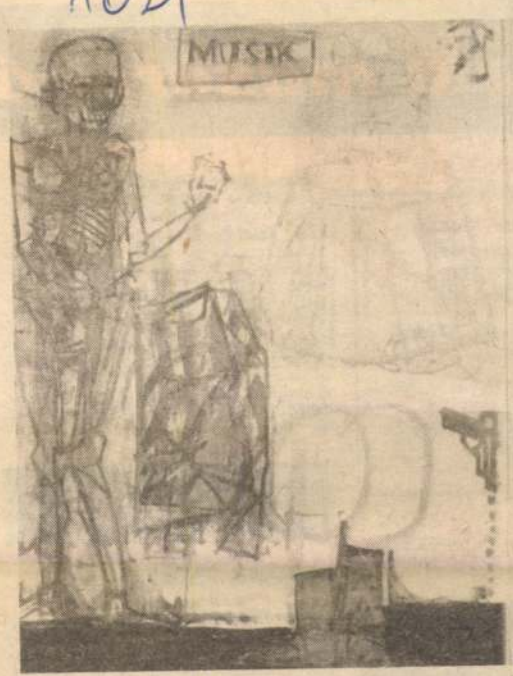

Kondor Béla emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. 1. Muzsika, 2. Nagy László — illusztráció, 3. Önarckép.

A rádió és a televízi

ÁLLANDÓ MÜSORSZÁMOK:

KOSSUTH RÁDIÓ (hétköznap): 4.25—7.59: Jó reggelt! (közben: 4.45 és 6.45: Szót kérek, 6.20: Tudósítói jelentések, 5.40: Falurádió, 6.20 és 7.20: Reklám. 7.19: Körzeti időjárás, 7.30: Reggeli párbeszéd). — 8.05: Műsorismertetés, utána: A mai nap kulturális programjából (vasárnap 6.45-kor), — 12.00: Déli Krónika (utána hétfőtől péntekig: Ki nyer ma?) — 18.15: Hol volt, hol nem volt? — 18.30: Esti Magazin.

PETŐFI RÁDIÓ (hétköznap): 4.25—7.59: Reggel zenés műsor. (Közben: 5.55 és 6.55: Torna, 6.45: Könyvajánlat, 7.35: Körzeti időjárásjelentés.) — 10.50: Torna. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

HÍREK, IDŐJÁRÁSJELENTÉS: KOSSUTH: 4.30-tól 7.00-ig félóránként, majd 8.00, 10.00, 12.00, 15.00, 17.00, 18.30, 22.00, 24.00 (szombaton éjjel 1.00 is.) Vasárnap: 6.00, majd 8.00-tól ua., mint hétköznap. PETŐFI: 4.30-tól 8.30-ig félóránként, majd 10.30-tól 20.30-ig kétóránként, ezután 23.00 és 24.00. Vasárnap: 8.00, 10.30, 14.30, majd ua., mint hétköznap. 3. MŰSOR: 8.00:, 11.00, 13.00, 19.00, 23.00.

HÉTFŐ

KOSSUTH RÁDIÓ

8.25: Mit üzen a Rádió? 9.00: Schubert: I. szimfónia. 9.27: Adalék életrajzhoz. 9.37: Ki kopog? 10.05: Nyitnikék. 10.35: Apa és fia. Dokumentumműsor. 11.05: Andor Ilona énekkara énekel. 11.25: A kottafej nyelvű nemzetiségi műsora Pécsről. 19.35: Kórusművek. 19.56: Mindent vállaltam. 20.16: Mascagni: Fritz barátunk. Háromfelvonásos opera. 21.55: Új kamarazene felvételeinkből. 22.40: Napjaink magyar irodalmából.

SZERDA

20.05: Versek. 20.25: Dzsesszmuzsika. 21.01: Kamarakórus. 22.15: Napjaink zenéje.

PÉNTEK

KOSSUTH RÁDIÓ

8.25: Egy kis figyelmet kérek. [illegible]: Operarészletek. 13.07: Lemezbörze helyett. 14.00: A Régi Zene együttes játszik. 15.20: Színészek énekelnek. 16.00: Öt évszázad társasmuzsikája. Kb. 17.10: Népzene sztereóban. 17.30: Tip-top parádé. 18.00: Napjaink magyar irodalmából. 18.15: Wagner-felvételekből. 18.40: Rejtett kincsek. 18.55: Anyakönyv. 19.05: Népi zene. 19.38: A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat új lemezeiből. 20.26: Dallam. 21.10: Operaest. 22.13: Magyar zeneszerzők. 22.48: Ördög a Kis Inyenc bisztróban. Rádiójáték.

VASÁRNAP

KOSSUTH RÁDIÓ

7.23: Kopogtató. 8.05: Öt kontinens hét napja. 8.21: Énekszóval, muzsikával. 9.00: Versek. 10.03: Lantos István zongorázik és csembalózik. 11.00: Vasárnapi koktél. 12.05: Harminc perc alatt a Föld

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

KELET-MAGYARORSZÁG

1981 MÁJ 17

1021

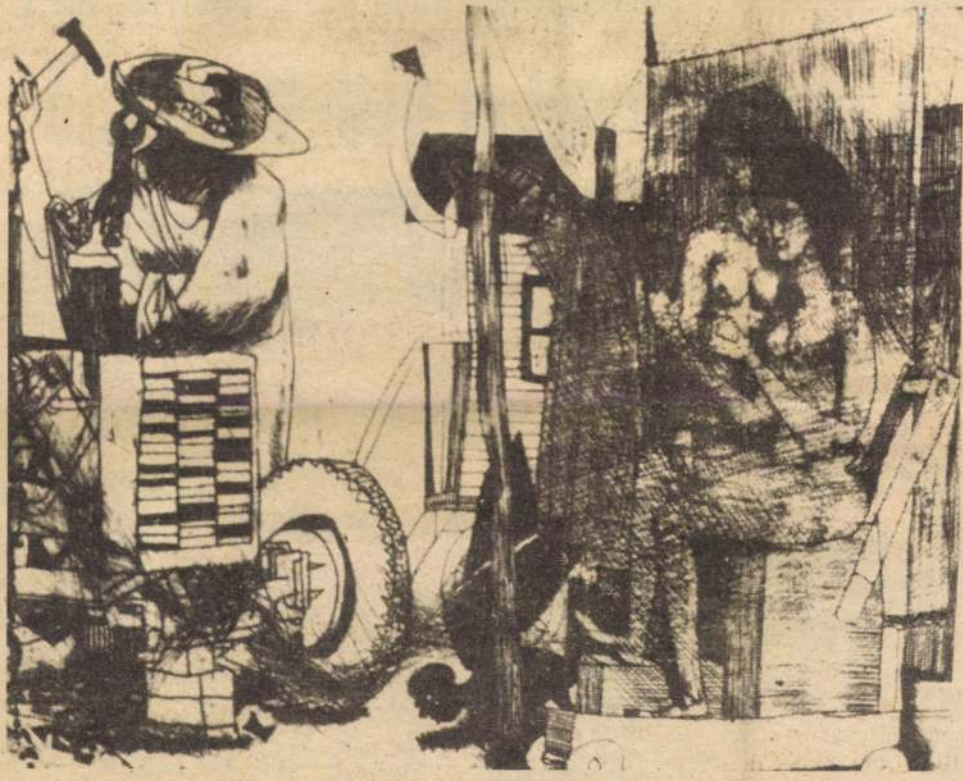

Cirkusz. Kondor Béla grafikája.

KM VASÁRNAPI MELLI

HAZAI TÁJAKON

A szatmárcsekei védett temető

Kondor Béla, festő

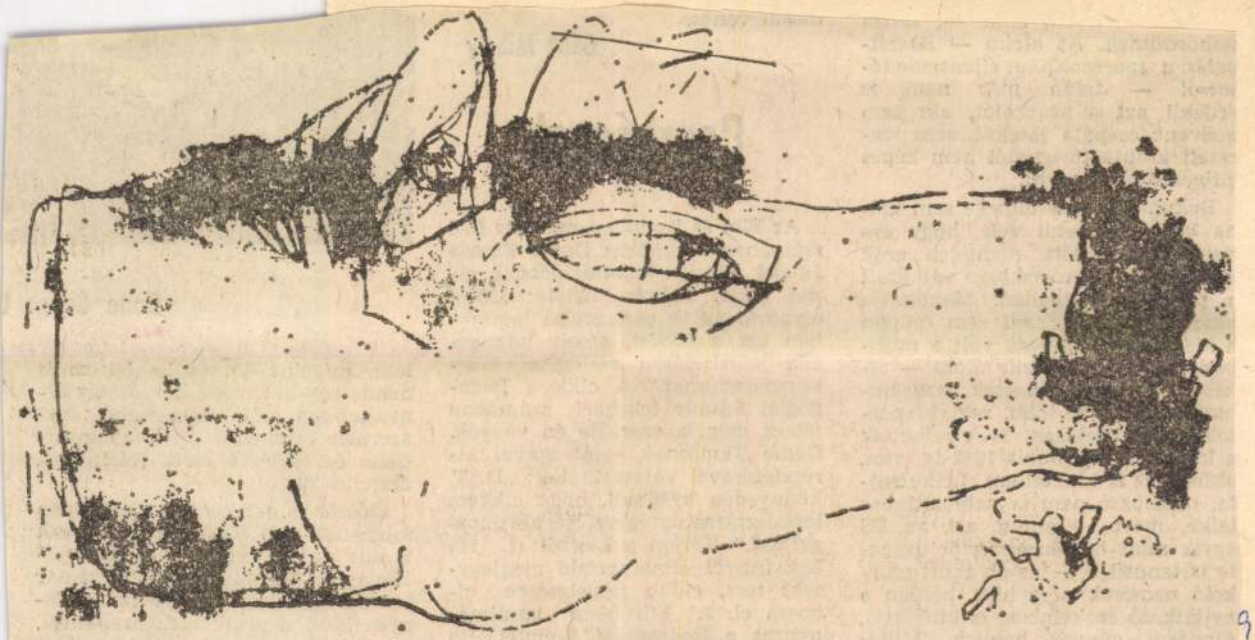

Kondor Béla rézkarca

1.

9. XXIX/13.

Bene Géza:

ircius 8.), és ha leltem is
gy-két mondatot, amely ár-
an talán hatásosabb, egy-
értetlenül állok Szekulity
érvelése előtt (*Kérdések*,
22.)

r is azt kérdem: komolyan
k véli Szekulity, hogy mit
az ő, többször idézett (ál-
) harminchat éves tanár
a felszabadulás utáni, fé-
ök népi-nemzeti szerveiről,
ri spontán, közvetlen de-

ra. Az viszont már igen, hogy az

ná, hogy már évekkel ezelőtt is

mokrácia — utóbb egy ideig még
intézményesen is továbbfejlesztett

Kondor Béla, Melocco Miklós és Pásztor Gábor kiállítása

Kondor Béla *Boldogságtöredék* című kötetében beszélget az Ördög, az Angyal és a Költő: „*ÖRDÖG: Hogy te mindent tudsz, azt mondom. Miféle furcsa szándék indít dolgozni mégis, amikor mesterséged nem kíván már kutatnivalót, ugyancsak semmi jele, hogy valaki követelné a folytatást? A munkád senkinek nem kell. — ANGYAL: ...én, — ó, bölcs ember, tagadom a mindentudást és tagadom a tudást részletében és azt mondom, nem keresi a tudást az ember... Nem a tudást keresi, hanem a működést, a tevékenységet... — KÖLTŐ: ...Tudom, lesznek művészek (és ebben áll életem reménye), akik »fogyó életünk növekvő lázában« igyekeznek majd akár évmilliókra szóló nyomot hagyni, anyagban, jelrendszerben. Tartósan és cáfolhatatlanul, az utánunk vagy máshonnan jövő értelmes lények számára. Jelet hagyni, hogy voltunk és elbuktunk, de lényünkben és e jelekben a magyarázat. A tanulság.*"

Aligha szükséges jobb kulcs Kondor művészetének értéséhez. A mindent tudás cinizmust súroló hite, a folytatás szükségessége iránti kétség, ugyanakkor az ezeket legyőző,

magyar művészek számához viszonyítva. Csaknem annyi Nyugaton élő magyar művészt ismertettek az említett másfél évben, mint „valódi" külföldit együttvéve; a cikkek sokszor minden kritika nélkül, a feltétlen elismerés hangján méltatják a Nyugaton élő, legkülönbözőbb irányzatokat követő magyar származású művészeket. Szembeszökő továbbá, hogy míg ugyanebben az időben egyetlen csehszlovákiai, jugoszláviai vagy szovjetunióbeli magyar művészt sem méltattak önálló cikkben, a romániai magyar művészet köréből feltűnően sokat, köztük gyengébb tehetségeket is honoráltak.

Sajnos ugyanez a kritikát nélkülöző alapállás jellemzi a hazai művészekről szóló ön-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 MÁJ

KRITIKA
Budapest

Kondor Béla

művet létrehozó tevékenység, a „tartós és cáfolhatatlan jelet" teremtés szándéka egyaránt érezhető és érzékelhető újabb képein, melyeknek témája az ember megcsúfoltatása, gyötrelme, szenvedése: a tüzes trónon tűzzé, lánggá, füstté és korommá váló Dózsa, a keresztre feszített, testében megfoghatatlan, inkább csak sejtetett Ember, aki fölött az I. N. R. I. helyén a „Bajok" felírás olvasható, a háborútól, öldökléstől szenvedő csontvázalakok kórusa. Tehát az embertől szenvedő ember, az emberért szenvedő ember, de mindig az elidegenítés észrevehető gesztusával megjelenítve. A jó mellett ott a gonosz, az állítás mellett ott a tagadás. Egy rendkívüli érzékenységű alkotó hitet és kétséget, áhítatot és gúnyt, akarást és lemondást egyaránt tükröző festői látomásai *a KKI kiállítótermében* a most látott Kondor-művek.

Sok vonatkozásban rokon ez a felfogás azzal, amelyet *Melocco Miklós* képvisel. Mondják, hogy költőszobrai a művész tudatos deheroizáló szándékából fakadnak. Én inkább új, másfajta, őszintébb és igazabb heroizmus kifejezését találom bennük. Valóban tudatos a szakítás az unt szoborhéroszokkal: ezek a hősök esendők, szenvedők, védtelenek, testileg-lelkileg kiszolgáltatottak. Emberek. De olyanok, akik azok tudnak maradni a szenvedésben, a legnagyobb megpróbáltatások közepette is.

A két Radnóti-mellszobor a költő meggyilkolását jeleníti meg, szinte — szokatlanul hangzik, de így igaz — filmszerű eszközökkel és érzékletességgel. A rendezés — a szobrok egymás mögé állításával — természetesen segíti ezt a hatást. *Varga Imre* Radnótija után újabb nagyszerű felidézése ez a költő alakjának. Sokkal több, mint két portré: tömör fogalmazású vádiratok, felrázó erejű, visszafogottságukban is szenvedélyes hangú műalkotások.

József Attilája sem a megszokott, fegyelmezetten komoly arcú költő. Derűs, mosolygós, de derűjében érződik a megkínzottság, élete addigi és végső tragédiája. (Külön figyelmet érdemel a mellrész szokványostól elütő, szobrászilag átírt formálása.) Melocco kiválóan mintáz. A maszkszerűen élethű *30 éves aszszony* alapján őt is illethetné az a gyanú, mint *Rodint* az *Érckorszak* után, hogy tudniillik szobrait élő alakokról öntötte. Az aszszony csapzott haja, keserű szája, ráncai a nyakon, a laza mellek, a csontos kezek, az egész görcsös szenvedés, amit kifejez — tökéletes hitelű. Persze éppen ezért semmiképp sem a test egyszerű levonata, „maszkja" a szobor.

Melocco (ebben különbözik egyebek között Kondortól) nem cinikus, nem szatirikus. Szobrai nem a botránkoztatást, kiábrándítást, nem a meghökkentést célozzák. A pop-arthoz — amely irányzattól némi ösztönzést kétségkívül merített — voltaképpen csak külsőségek kötik: a gipsznek szinte tüntető alkalmazása (a gipsz halotti maszkoknak mindig volt és van „pop-artos"enyhe borzongásra késztető hatása), a vitrinben történő bemutatás (mintha régebbi korok fennmaradt emlékei, láva alól előkerült emberi maradványok lennének).

Pásztor Gábor alkatilag, érzékenysége folytán — erről korábbi művei tanúskodnak — kapcsolódik Kondorhoz és Meloccóhoz, de most bemutatott lapjai határozottan meg is különböztetik társaitól. Irányzatukat (a pop-art és op-art ötvözete), mondanivalójukat tekintve egyértelműbbek, pontosabban, kevesebb értelműek ezek a litográfiák — a legutóbbi miskolci grafikai biennalén kiállított Pásztor-művekhez képest is. Az ember legfeljebb csodálkozhat, hogy elvont eszközökkel, formákkal, ábra- sőt címtáblaszerű megoldással hogyan lehet ilyen érzékletesen obszcén hatást kelteni.

Végezetül annyit, hogy — a korábbi kritikákkal egybehangzóan — valóban csak örülni lehet az ilyen típusú, a gyorsabb és jobb tájékoztatást szolgáló, két-három jó művész összefogásából született kis tárlatoknak, kiállításoknak. A KKI kiállítótermének rendezvénye bizonyítja, hogy élményt, tanulságot egyaránt képesek nyújtani.

KONTHA SÁNDOR

lán a
dus l

Pla
szere
hetne
tet és
kát k

Ner
a kiá

alkotója — szerencsére — gondolt a nyomdára is és nem szerelt az arc mögé magnókészüléket.

A magam részéről hajlamos vagyok azt hinni, hogy azért ordít, mert eltévedt az erdőben és választ vár valahonnan.

KUCZKA PÉTER

FILM

Az anyag makacsságáról

Milyen egyszerűen mondtuk és vettük tudomásul úgy negyed évszázaddal ezelőtt a szemináriumi tézist: a szocialista fejlődés eltünteti a város és a falu közti különbséget.

Nos, ennek most tanúi, résztvevői, mozgatói vagyunk, és elmondhatjuk: valóban nagyszerű, lelkesítő folyamat. Gazdasági, technikai, társadalmi szempontból, a civilizáció, a higiénia, a kulturális felemelkedés tekintetében feltétlenül pozitív folyamat. De korántsem olyan egyszerű, amilyennek gondoltuk. Vagy ahogy magától értetődő természetességgel elfogadtuk és elmondtuk.

Bonyolult és fájdalmas folyamat ez még a mi gazdaságilag, politikailag tapintatos, óvatos és emberséges őrködésünk mellett is. Tele konfliktussal, egyéni, családi, morális válsággal, vagyis változással, küzdelemmel, megtorpanással, megrázkódással és kizökkenéssel, régi normák szétbomlásával, a még csak ködburokban lappangó új megsejtésével vagy meg nem találásával.

Nagyszerű és keserves folyamat, mint minden újjászületés a történelemben.

Igazi drámai folyamat, mint minden nagy átalakulás a történelemben.

Nem véletlen, hogy drámaíróink és filmművészeink a legdrámaibb anyagot, a legkevésbé sematikus anyagot a paraszti témában találják meg. Nem holmi „narodnyik" vonzódás ez. Vagy többnyire nem az. Nemzeti történelmünk mai drámai hőse — vigyázat! ez nem azonos a politikai, ideológiai hőssel, a főszereplővel! — a parasztság. Mert az ő felemelkedése konfliktuózus felemelkedés. Egész valóját, eddigi énjét, kultúráját, szokásait, nagyományait, életformáját megrázó és szétrázó felemelkedés. Mert az ő átváltozása, az ő újjászületése ezernyi ellentmondáson és bomláson át vezet el a történelmileg új és magasabbrendű állapothoz. Igazi dráma ez, mert a parasztság úgy születik újjá, hogy amit eddig parasztnak neveztünk, az eltűnik.

Így fest a hajdani szemináriumi tézis, a falu és a város közötti különbség elmosódása.

Meg úgy is, hogy olykor nem a különbség mosódik el, hanem maga a falu. Ez az egészében pozitív folyamat ugyanis olykor szélsőséges eseteket is teremt. Egy-egy kisebb település megszűnik, lakossága ipari körzetbe vagy városba szívódik.

Gaál Istvánt, a *Holt vidék* című magyar film íróját és rendezőjét ezúttal nem a paraszti metamorfózis drámai folyamata izgatta alkotásra, hanem a fenti szélsőséges eset. A drámai folyamatnak ez a szélsőséges és végletes produktuma.

Nem azt kutatja, hogyan és miért halt meg egy falu. A végső állapotot mutatja: meghalt egy falu.

A film színhelye egy kihalt község rogyadozó viskóival, szélcsikorgatta kapuival, bedeszkázott, beszögelt ablakaival. Szívet szorongató, idegeket borzoló helyszín. Fájdalmas

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-068, 337-748, 340-720
1975 OKT 12
Délmagyarország Szeged

Kondor Béla grafikusművész

1021

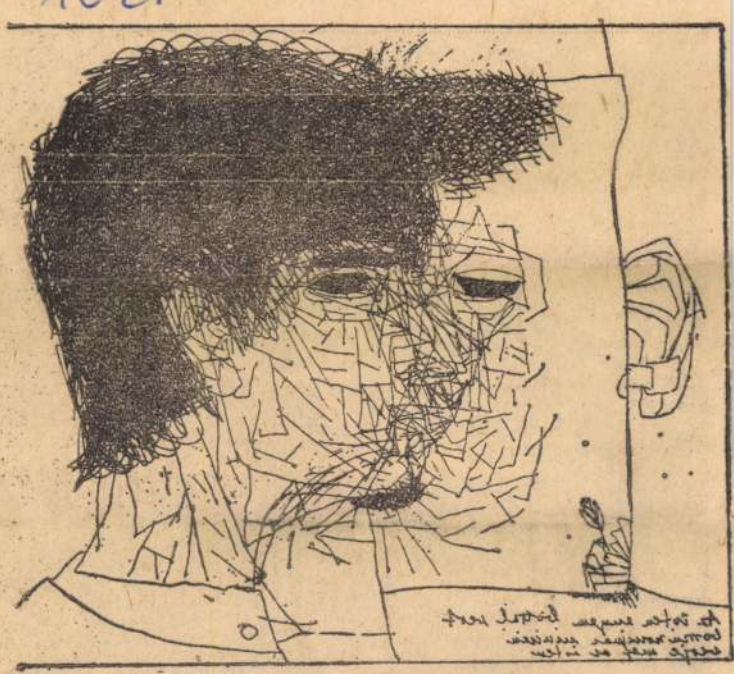

KONDOR BÉLA: TÜKÖR

A teljesség igézetében

Sorok Kondor Béláról

Kondor Béla annak a nemzedéknek volt a legerősebb egyénisége, amely emberré és művésszé az ötvenes években érett. 1956-ban fejezte be tanulmányait a Budapesti Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékén. Már a diplomamunkájára felfigyelt a képzőművészeti közvélemény, jelentkezése vihart fakasztott. A fiatal grafikust csakhamar iskolateremtő mesterként tisztelték. Később is grafikusként ért el nemzetközi sikereket (luganói, tokiói és krakkói grafikai biennálék), de grafikájával egyenértékű festészete is.

Kondor művészete nemigen köthető a kortárs magyar képzőművészet főbb irányaihoz. Művészetének vállalása, problémaköre egyetemesebb, és ha rokonait keressük, nem is csupán a kortársakra vagy a képzőművészekre kell gondolnunk. *Erasmus, Montaigne, Blake, Rimbaud vagy Apollinaire* munkássága éppúgy művészetének gondolat-előfeltétele, mint *Grünewald, Dürer*, az ikonfestészet vagy a szürrealizmus. Az európai kultúra nagy hagyományában gyökerezik művészete, életműve a nagy morálfilozófusokéhoz mérhető.

Nem kis mértékben azért különült el kortársaitól, mert Kondor még a *teljesség igézetében élt*, nem elégedett meg részleges értékek realizálásával. Számára a mű totális értelmű volt, a művészi munka célja önálló mikrokozmosz teremtése, amely a valóságban gyökerezik ugyan, törvényrendjét onnan vonatkoztatja el, mégsem pusztán a valóság másolása, hanem kvintesszencia értelmű. Elve a teljesség, az Idea megközelítése — sorsának tragédiája, hogy e szándék megvalósítására korunkban már kevés lehetőség adatott. Kondor *Thomas Mann* Doctor Faustusához mérhető sziszifuszi küzdelmet vállalt, életét annak szentelte, hogy a múlt nagy alkotóihoz hasonlóan, olyan műveket alkosson, amelyeknek mikrokozmikus zártsága valamiképpen vall még a makrokozmosz rendjéről, az ember és az inierzum, az ember és a társadalmi lét bonyolult viszonyrendjében még értékhordó struktúra lehet.

A klasszikus zártság és tökéletesség azonban a modern művész számára — ha nem elégszik meg az elvonatkoztatott plasztikai jelekkel — már nem érhető el, a bonyolult valóság túl szövevényes és egymást kizáró ellentétektől vemhes ahhoz, mintsem hogy az Ideát tükröző tiszta viszonylatokat lehessen belőle műben jelenteni. Kondor szenvedett azért, hogy az elidegenedés könyörtelen ereje az embert

Az én életem bizonyossa furcsa,
de tudom, hogy csak az elhalálozottak törvényeit szabad [kimondani.
Immár kegyetlenül fanyar öröm ez,
nem jutalom —
szinte nyugalom.

Kondor Béla

töredéklétre kényszeríti. Mind az az etikai probléma, amely a XX. század második felének a gondolkodó emberében felmerül, rezonált benne, és különösen rezonált mind az, ami az 1950—1970 közötti két évtized magyar valóságában történt. Korunk művészetének az alakulása ellen dolgozott, hiszen a XX. század képzőművészetét mindinkább a tiszta plasztikai jelrendszer kialakítása, a környezetátalakító funkció, vagy pedig a privát lét egyéni mitológiájának a felállítása foglalkoztatta, és az alkotás mindinkább kimerült a gesztusban. Kondor pedig már indulásakor is mást akart: *„Olyasféle elbeszélőművészetre törekedem, mint Giotto, vagy Rembrandt, erőmet azonban meghaladja, csak mint távoli cél világolhat előttem"* — írta még főiskolás korában. Ezért is választotta kezdetben a grafikát, mert e műfajban több lehetőség volt a történetek elmondására, a gondolatifilozófikus művészet megvalósítására. Ezért dolgozta ki saját világa szimbólumszövevényét, a modern civilizáció profán mítoszát, felhasználva, de sajátosan átírva a középkor keresztény mitológiáját és az általános emberi ősi szimbólumkörét, hogy megfogalmazhasson, el mondhasson dolgokat, ítéleteket, hogy művei, ha vizionáriusak — „olvashatóak" legyenek, kimeríthetetlen asszociációs sorokat indítsanak.

E vállalkozásához nem sok segítséget kapott a kortárs magyar képzőművészettől, de a kortárs európaitól se sokat. Túlhaladt a modern magyar festészet szenzuális, illuzionisztikus szakaszán, de nem fogadta el a tiszta konstruktivitást, a plasztikai önelemzés útján, a nonfigurációt, és nem kötődött a legújabb irányokhoz sem. *Számára a művészet mindig maradt értékteremtő aktus*, még ha tudta is, hogy ezt egyre nehezebb elérni. E felismerésből fakad művészetében az oly gyakori tragikus fintor. Művészete egyedi — de nagy tradíció inkább nálódik benne.

NÉMETH LAJOS

DM MAG

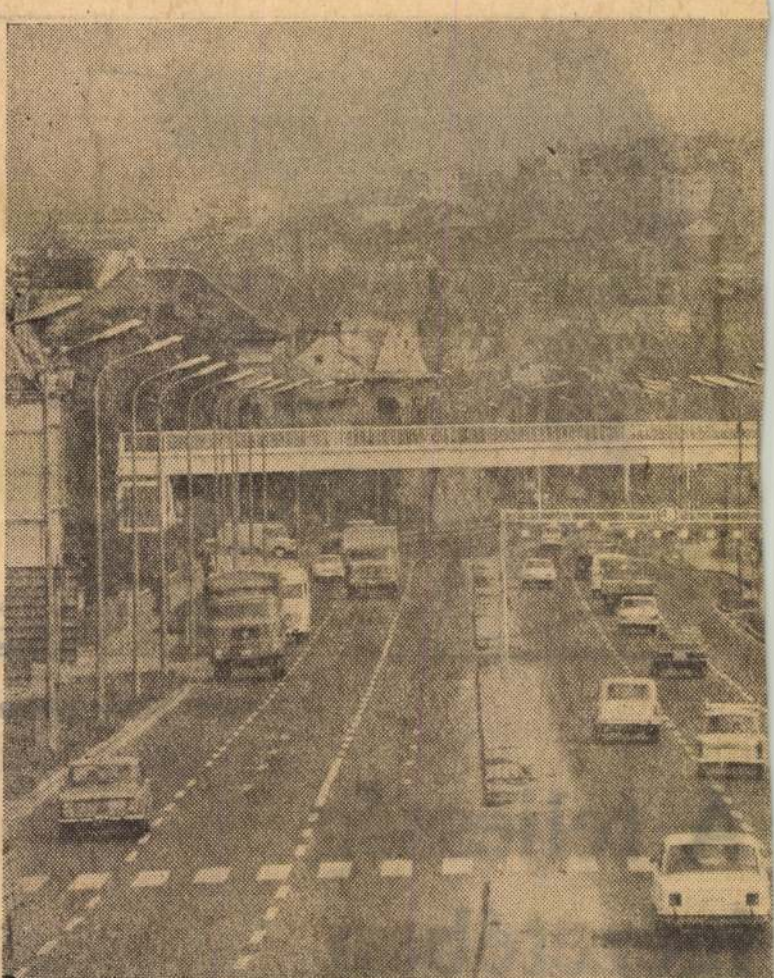

A korszerű M7-es autópálya budapesti bevezető szakasza

Korszerű hazai utak

autó

A közutak telítettsége, a forgalmi torlódások gyakoriságának növekedése világjelenség. Ezen kétféleképpen lehet segíteni: egyrészt nagy átbocsátó képességű, gyorsforgalmú utakat — autópályákat — kell építeni, másrészt a meglevő régi úthálózat állapotát folyamatosan a fejlődő forgalomnak megfelelő szinten kell tartani. Közismert, hogy a magyar kormány két éve fogadta el az autópálya-programot, amely szerint 1985-ig 500 kilométernyi gyorsforgalmi utat építünk az országban, a Balatonon kívül Hegyeshalom, Miskolc és Szeged irányába.

Az autópályák építése csak az egyik — kisebb — összetevője lehet annak a nagy munkának, amely elengedhetetlenül szükséges a növekvő forgalom kiszolgálásához, ahhoz, hogy a járművek áradata viszonylag zökkenőmentesen érje el célját a közutakon. Ám figyelembe kell venni, hogy a 30 ezer kilométernyi országos közúthálózat csaknem kétharmadán az útburkolat szélessége nem éri el a korszerű motoros járműforgalom által megkívánt minimális hat métert, sőt az alsóbbrendű utak nagyobb részén a négy métert sem, pedig az is igaz, hogy a teljes közúti forgalomnak mintegy 60 százaléka az országos közúthálózatnak körülbelül egyötödét kitevő főúthálózaton bonyolódik le.

A hazai útépítőipar hatalmas fejlődésen ment át a legutóbbi öt-hat évben. Javult a munka minősége, növekedett a teljesítmény. Ma már a legtöbb helyen korszerű gépekkel, koncentrált munkával végzik az útépítést, a szükséges útjavításokat.

Maga v

Két vég

Sokszor már azt kérdezem: helyes-e szél ellen fütyülni? Egy nyersebb korszakban udvariassági formákat ápolgatni? A nyerseség rögtön, kapásból is kétarcú. Jelentheti a természetes, kendőzetlen megnyilatkozás vágyát. És jelentheti a meg nem fékezett, szabadjára eresztett agresszivitást, vagy kivagyiságot.

Az érintkezési forma mögött mindenkor nagy hátország húzódik. A kegyed, a nagyságod, az uraságod asszociációs sort indít el egy avult, lejárt világról, annak számos jellemzőjéről. Vajon lassanként az ön is erre a sorsra jut?

Szívem szerint ellentmondok. Számomra az ön egy féltávoli, érdemes ember megbecsülése. Esetleg például az asztalosé is, ha jó székeket készít. Ha a féltávolság megszűnik, az ön elhull, közeli ismerősömet nem önözöm, legyen bármilyen kiváló. Máskor viszont az ön: előlegezett bizalom. Ha beszaladok például egy információs irodába, a tisztviselőt korától, nemétől és érdemeitől függetlenül önnek szólítom. Megtörténik, hogy válaszul azonnal magát mondd. Rosszízű pillanat. A kellemetlen érzést egy alkalommal nem nyeltem le. Indulat nélkül, de megkérdeztem: miért használ másféle hangot, mint amilyent én megütöttem? A fiatal tisztviselőnő a legőszintébben nem értette, mit kifogásolok. Angyali ártatlansággal csodálkozott. Rémlett: bizonyos árnyalatokra eltompult, színvakságba esett.

Vízvezeték-szerelő járt nálunk. Ugyanakkor kőművest is hívtunk csempejavításra. A két mester következetesen önözte egymást. Nem először tapasztalom, hogy az ön magasabb régiókból lefelé tendál. Mint a brokát, amely királynők öltözékéből parasztlányokig, asszonyokig lett — míg jóval ké-

sőbb a visszakanyar avatta.

A bíró önözi a v kevésbé sem érdem lom, inkább: az en fölényhelyzet ellens rülhetetlen is, a vá túlságosan megalázo kulhatott ki a bírós

A magához mind nézze! Míg tegezve pódzott tudod?, érte A három toldalékszó Aki használja, bár nul, de felsőbbséges tedrára ül, önjelölt nerének. Valahánysz érted?-labdát, mindi ne érteném?! Ismétle dó magatartás több Mégis, az rejtőzik m tudom, értem, látom képességeiddel...?! oktatlak.

Annál is alaposab ugyan ez a háttér, sem ritka. Hivatalai boljainkban lendület vására.

A körlevelekben n csoló mód. Bojlert tott nyomtatvány kö itt kér engedélyt, úgy

Kondor Béla 13

Természetesen a XX. században olyan ,,katedrálisnak" az építése, amelyben encik-
lopédikusan sommázódott az európai kultúra két nagy bázisának, a görög-reneszánsz
és a zsidó-keresztény kultúrkörnek mítoszrendszere, bölcseleti és etikai problémakö-
re, a bennük kialakult emberi célok, önmegvalósítási lehetőségek szövevénye — ugyan-
csak nehéz volt, hiszen Kondornak nem állt rendelkezésére olyan objektíve adott ho-
mogén világmagyarázat, mind például Danténak. Ezért is érezte közelebb magához a
modern kor kezdeti szakaszának Dantéját, a racionalizmus válságperiódusában, a
romantika korában működő William Blake-et, grandiózusan eklektikus és mégis sze-
mélyivé vált mitológiájával.

Forrás 1977/7-8/25.o.
Németh:Kondor helye és szerepe a kortárs
művészetben

A kondori univerzum kialakításának több összetevője volt, e rövid cikk csak jelezheti őket. Egyrészt ki kellett alakítania azt a többértelmű, gyakran ellentétes jelenségeket is egybefogó szimbolikát, motívumkört, toposzként visszatérő témaegyütteseket, a nagy emberi színjáték szereplőgárdáját, amelyek egyszerre építői és benépesítői voltak ennek az univerzumnak. Kondor szimbólum- és jelképteremtő fantáziája páratlan volt. Elsősorban a nagy európai mitológiák — különösen a kereszténység — ikonográfiai kelléktárát hasznosította, de mozgósította az egyén mítoszteremtő erejét és felidézett archetipikus képzeteket is. Mitológiája poláris ellentétekre épült (ember—angyal, ember—szörny, angyal—démon, a repülő, mint a szabad szárnyalás és mint

nembeli egyezés figyelhető meg az olyan típusú művészek között, mint Dante, Blake, Dosztojevszkij vagy Rembrandt. Mindnyájan kollektív vagy egyéni mitológiára támaszkodván művészetükben homogén rendszert, szuverén világot teremtettek, amelynek megvan a belső elrendező elve, s mint ilyen, autonom világ. Ugyanakkor a kor nagy emberi-etikai kérdései transzponálódnak e világba. E művészek célja olyan metavilágnak a teremtése volt, amelyben minden benne van, sőt céljában nem is csupán intenzív, hanem mintegy extenzív totalitásra is tört. Fülep Lajos egy ízben a görög templom és a gótikus katedrális összevetésekor írta, hogy az előbbiben ideálisan benne van az egész görög szellem és a görögségnek a világhoz való viszonya, míg a második enciklopédiája az egész keresztény kultúrának. Az irodalomban ilyen enciklopédikus értékű mű volt a Divina Commedia. Valami hasonló építésére vállalkozott művészetében Kondor Béla is.

Kondor Béla 11

Kondor életművét kétségkívül elkülönítette a neoavantgardetól, általában a magukat antiművészetnek nevező csoportosulásoktól az a tény, hogy nem tagadta meg a képzőművészet több évezredes hagyományát. Már indulásakor egyértelmű volt a vállalkozása: a klasszikusok művészetén át, azt megszüntetve -megtartva válni modern művésszé és a XX. században olyan életművet teremteni, amely dimenziójában, értékrendjében is összevethető a klasszikusokéval. Oto Bihajli-Merin, kiváló jugoszláv művészettörténész a XX. század nagyjai közül Henry Moore-t és Picassót minősítette még olyan művésznek, aki totális művészetet teremt, célja az univerzum-alkotás, nem elégszik meg tehát parciális értékek megfogalmazásával és művészete ember-középpontú. E művészek tehát még valami olyant akartak, mint a múlt nagyjai. Mert ha koronként és egyénenként változott is a cél és különbözött is a megoldás, mégis bizonyos

Németh: Kondor helye és szerepe a kortárs

művészetben

végén nálunk is megerősödő avantgarde szellemű csoportosulások Kondorban már csak a kezdeményezőt, az áttörésben vezérszerepet játszót tisztelték, de életművéből jobbára csak a késői fotókat fogadták el. Kondort tehát nem fogadta el az avantgarde és mint köztudott, nem fogadta el a konzervatív szemlélet sem. Miért tisztelte ugyanakkor Camus, miért becsülték Jugoszláviában, Milánóban vagy nálunk az ugyancsak szigorú mércéjű Fülep Lajos? Mert az ő számukra még élő volt az a problémakör, amely Kondor művészetében megfogalmazódott, mint ahogy valóban élő is volt a hatvanas évek történelmi valóságában, még ha a neoavantgarde ezt a valóságot gyakran ,,zárójelbe tette" is.

Miért nem értik meg Kondort a neoavantgarde kritikusai vagy ha megértik, miért nem érdekli őket? Több oka van ennek, hiszen a neoavantgarde olyan gyűjtőfogalom, amelyben homlokegyenest ellentétes intenciók keverednek. Azok az irányok, amelyek a vizuális és plasztikai jelek önelvűségét kutatják, a művészi alakítást a tiszta plasztikai jellé redukálásban keresik, szükségképp ballasztot látnak a tiszta vizuális jelminőségen túli tartalmakban, világképi elemekben, mindenben, ami nem formalizálható és strukturálható, hanem megőrzi singularitását. A különféle conceptuális mozgalmak a művet a puszta jelzésfunkcióval helyettesítik, más irányok pedig a művészet funkcióváltását hangsúlyozva, az antiművészet álláspontjára helyezkednek — és folytathatnánk a jellemző új jelenségeket. Nem kell sok elemzés, nyilvánvaló, hogy a kondori életmű nem felel meg ezeknek az elveknek. Ezért volt szükségszerű, hogy a hatvanas évek

normái ennek a jelenségkomplexumnak a megítélésében nem kompetensek. Nem lenne az egyedüli eset a művészet történetében, mikor is egy életmű nem ítélhető meg a más, esetleg uralkodó irányokból leszűrt értékrend szerint, hanem önmaga szabja meg a megközelítés normáit, lehetőségeit. Hogy csak két magyar példára utaljak: mikor Kosztolányi 1929-ben megírta Ady költészetét bíráló kritikáját, úgyszólván mindaz, amit kipécéz, csakugyan Ady költészete és személye ellen fordítható, mint ahogy Csontváry művészete sem mérhető olyan esztétikai mércével, amely esetleg alkalmasnak bizonyult más esetben. Művészetük dimenziója, belső kohéziója oly nagy és szuverén volt, hogy érvényét veszítette a formális-esztétikai, esetleg más jelenségek esetében releváns, kategória tár.

közönség ítéletében, mint ahogy Jugoszláviában is megértették. Ugyanakkor a kortárs művészet kiváló ismerői értetlenül álltak művei előtt és többízben hangzott el műveiről, hogy ,,különösek", ,,egyéniek", ,,érdekesek" — tehát lényegében az udvarias elismerés és idegenkedés jelzői. Lehetne több értékelést idézni, de úgy vélem, ez is elég, tény, hogy Kondor művészetének a megítélése meglehetősen ellentétes, több kortárs magyar képzőművésznek jobb a kritikája a nyugateurópai sajtóban. Az ítéletekből kiviláglik, hogy akik a jelenleg uralkodó neoavantgarde irányok normái szerint közelítenek életművéhez, nem tudnak vele mit kezdeni. Márpedig a kondori életműnek az első és a legfontosabb jellemvonás, hogy **van.** Ha pedig ez igaz, akkor csak két eset lehetséges: vagy a zsiráfot először látó parasztember makacsságával kijelenteni, hogy ,,márpedig ilyen állat nincs", vagy megkockáztatni a véleményt: a neoavantgarde

Galéria pedig nem tartott műveire igényt. Ez egyébként utal Kondor műveinek a külföldi értékeléseire is, a Pécsi Galéria ugyanis általában a nemzetközi avantgarde értéknormái szerint igazodik, és úgy látszik, ebbe nem fér bele Kondor művészete. Ezt sejtetik egyébként a külföldi megítélések is. A leírt vagy elmondott ítéletek ugyanis meglehetősen eltérőek és gyakran közömbösek. Szakmai rangját — különösen grafikái értékét — ugyan általában dicsérik. Idézni lehetne az Arnold Kohler elismerő soraival egybevágó más véleményeket is, és tény, hogy a XX. század egyik legnagyobb írója, Albert Camus konzseniális művészt fedezett fel benne, írni akart műveiről. Magam tanúsíthatom, hogy Milánóban műveinek sikere volt mind a szakmai közegben, mind a

KONDOR BÉLA

Mario de Micheli olasz művészettörténész kérte, hogy sok műve kerüljön a bemutatott anyagba.

Mindez azt mutatja, hogy nem sokszor találkozhattak műveivel külföldi tárlatokon, a főművek közül pedig ugyancsak kevéssel. De a véletlenül Magyarországra vetődő szakemberek sem ismerhették — és ismerhetik — meg műveit, ha csak míg élt, meg nem látogatták műtermében, mint tette Mario de Micheli. Bár a hagyatékát az állam megvásárolta és a Nemzeti Galériának adta, ma sem látható nyilvános kiállításon Kondor mű, csak néhanapján a hevenyészett emlékbemutatókon, mert a Miskolci Galériában berendezett emlékszoba inkább csak kegyeleti emlékezés, a Pécsi Modern

KONDOR BÉLA

NÉMETH LAJOS: KONDOR BÉLA

Még friss és közeli az emlék, a kondori életműnek mégis kirajzolódnak a távlatai. A szép album borítóján látható jelenet **(A szentek bevonulása a városba),** akár a festő halála utáni inkarnációit jellemezheti. Bár a képen csak kölcsön vett subákba és furcsa kalapok alá költözött gyerekek; páncélos vitéz, álszakáll sarjadzik vattából a búzakék szemek alatt. A furcsa gyermekmenet felhőkön tapos, kezükben össze nem illő hangszerek.

FORRÁS 1977/7-8/89

Bodri Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

KONDOR BÉLA ?,

A mítoszteremtő Kondor hatása és szellemnyoma máris jelentékeny, és itt leginkább a kortársi tudatban hagyott emlékeire gondolhatunk. Megrázó lírai emlékezésekre a vele egyívású nemzedék hangján, **Juhász Ferenc** és **Nagy László** fejfaállítására mindenek előtt. Vagy Kondor művének egyszerűbb csodálóira, kár lenne szólni perzselő stílusának pislafényű követőiről. Tündöklő legendát formált már az élő is maga köré: az ő tüze és titka nélkül pedig csak szolgai manír minden formáit idéző ceruza-, toll-, metszőtű- vagy ecsetvonás.

FORRÁS 1977/7-8/89

Bodri Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

KONDOR BÉLA 3

Kondor művészetének értő elemzői korábban is voltak, de egyre sokasodnak köznapi értői is. Ugyanígy epigonjai, mint egy-egy fejedelem körül a számító udvarnokok. Csontvázát már őrlik a földi ragadozók. Rövid életében (1931—1972) a maga választotta strázsán — Nagy László szavaival élve —, az „öldöklő angyal tövében" élt, útja így alig vezet túl négy évtizeden. Az életműre ebből másfél évtized maradt, nyugalmat számára csak egy-egy „boldogságtöredék", a múló pillanat hozhatott. Meg a biztos tudat talán: ott áll a kürtösök között Jerikó falainál. Csak az összehangzások erősségétől függ, és idő kérdése az, mikor dől le a fal, hogy mögüle egy megtisztult világ

FORRÁS 1977/7-8

Bodri Ferenc: Német

KONDOR BÉLA 4

tűnjön elő. Amelynek fundamentumát eppen az életmű másfél évtizedében erősítették a lebontásra ítélt külső falazat mögött. Csakhát Kondor türelmetlen volt — és ellenfele minden óvatoskodó és fontolva haladó —, az ő Krisztusa a baltákkal és késekkel összerótt kereszteken a szokásosnál jobban és kegyetlenebbül szenvedett. Angyala szájában a kés jelentette az igét, pásztora kardot, bohóca pajzsot viselt. A festő az ítélkezők igézetében égett, de a sokáig így viselt kés felsebzi a nyelvet, szétroncsolja az ajkakat.

FORRÁS 1977/7-8/89
Bodri Ferenc:Németh L

KONDOR BÉLA

FORRÁS 1977

Bodri Ferenc:

SZEMLE

Elszántságát fokozhatta a tudat is: érték és maradandó, korszerű, amit csinál, eleven eszmékért ég el, korában él az alkotó. A világ vonaglott angyalainak korbácsütése alatt, de az alkotó homlokán igazi a jel, testének része a csillag, amelyet mások csak hivalkodó ékszerként, olykor éppen tehetségük pótlására, eleven voltuk elkendőzésére tartanak az arcuk elé. Hangerővel és hars színekkel helyettesítve az állítás hitelét.

KONDOR BÉLA 6

József Attila csak 32 évet élt, Adynak a Kondoréhoz hasonlóan rövid életút jutott. Saját tüze és türelmetlensége égeti el a század jó néhány igazi liríkusát. A tüzek hevét csak a méltó figyelem és érdeklődés csökkentheti, az átvett és megosztott hőmennyiség. Valójában talán mégsem a szépen temetett és oszlopra emelt életművektől kellene hevülnünk tehát, a hasonló példák után ez nem csekély figyelmeztetés.

FORRÁS 1977/7-8/89

Bodri Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

KONDOR BÉLA 7

Kondor „szenvedett attól, hogy az elidegenedés könyörtelen ereje és a szabadságkorlátozó szisztémák szigora az embert töredéklétre kényszeríti . . .” — írja az életmű legszebb festői alkotásait bemutató album bevezetőjében **Németh Lajos,** ennek a szinte messianisztikus indítékokkal túlterhelt életpályának talán a legfőbb alapélményét ragadva meg. Nem először és bizonnyal nem utoljára sem, hiszen Németh a művész igazi értékeinek legjelentékenyebb hitvallója volt korábban is. Kondor vívódásainak tanúja, értője, csitítója és osztályosa. Elemzéseivel méltó kezekbe került a kondori mű: most a festmények

FORRAS 197771-8/90.00

Bordi Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

KONDOR BÉLA 8

albuma a korábbi grafikai album (1969) után.
Kondor Béla művészete akkor teremti bennünk a legtisztább katarzist, amikor a művész szintézist kísérel teremteni az elmúltak és a század leghumánusabb eszméi között. És bizonnyal ennek a vágynak a heve szívhatta el az életnedveit. Szemben a tapasztalással, hogy ez a szintézis csak az ő tudatában és kegyetlen fényű tábláin létezik. A kortársi közvélemény egyszerűbben megfejthető képleteket kíván, azonnal felismerhető egyenleteket. Melegebb színeket és fegyverek nélküli angyalokat is.

FORRÁS 1977/7-8/90.00

Bordi Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

KONDOR BÉLA 9

Mindezek mellett a „jelet hagyni" állandó gesztusa élt Kondorban (köteteiben és mappáiban, képein valóban ott a jel), és szintézist keresett festői stílusában is: a század kísérleteinek a szintézisét. Állandó vágy sarkallhatta, hogy kerülje az egysíkút és középszerűt, a könnyen osztályozhatót. Egy 1959-ben keletkezett művén **(Emberpár)** máris a jelzett összegzés komplex igénye mutatkozik: az emberpár (felsejlő szárnyak a férfi vállai mögött, kezében virág, lábánál borosüveg, a feje körül korai glória) egy szerkezetesre formált világra néz, a város felett szürke a napkorong. Sajátos eszmék mellett konstruktív és expresszív formák találkozása a kép, és hasonló

FORRÁS 1977/7-8/96.66

Bordi Ferenc:Németh Lajos:Kondor Béla

Koncz Béla: Összetartozás, olaj, vászon, 80x60 cm, 1971

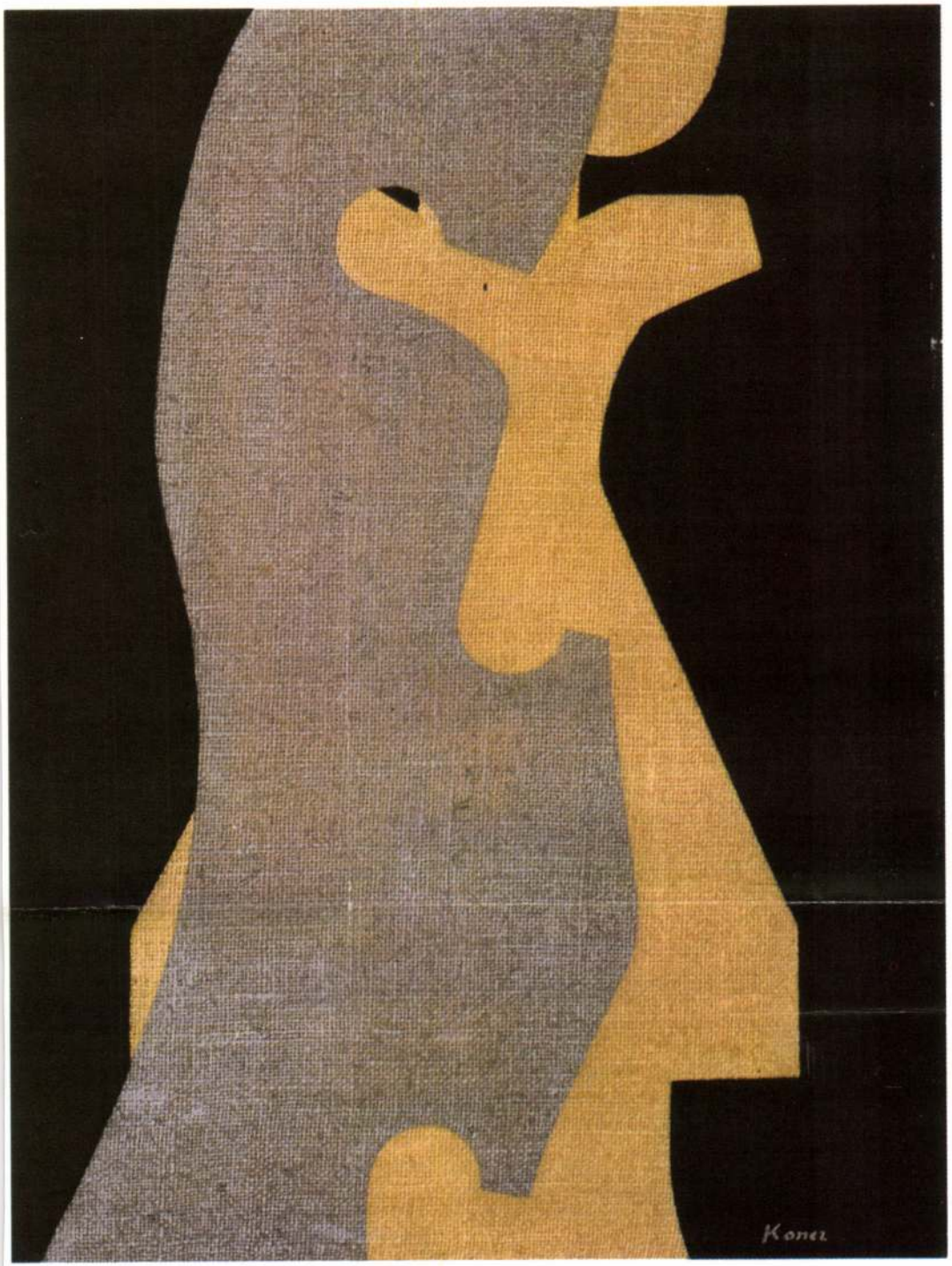

Koncz ugyanis nem csupán elvont, matematikai törvényszerűségeket idéző geometrikus formákat kíván alkalmazni – mint például Vasarely – hanem konkrétabban vissza akar utalni a kor hétköznapi valóságára. Az pedig figurákká válnak, a téglalapalakú forma felső testet, az íves formák karokat, az élére állított háromszög a fejet asszociáltatja. De az egész emlékeztet a tartályok, csövek egymásba kapcsolódó rendszerére is.

Koncz Béla 1/.

Müvészet, 1977. 11. 22. old.

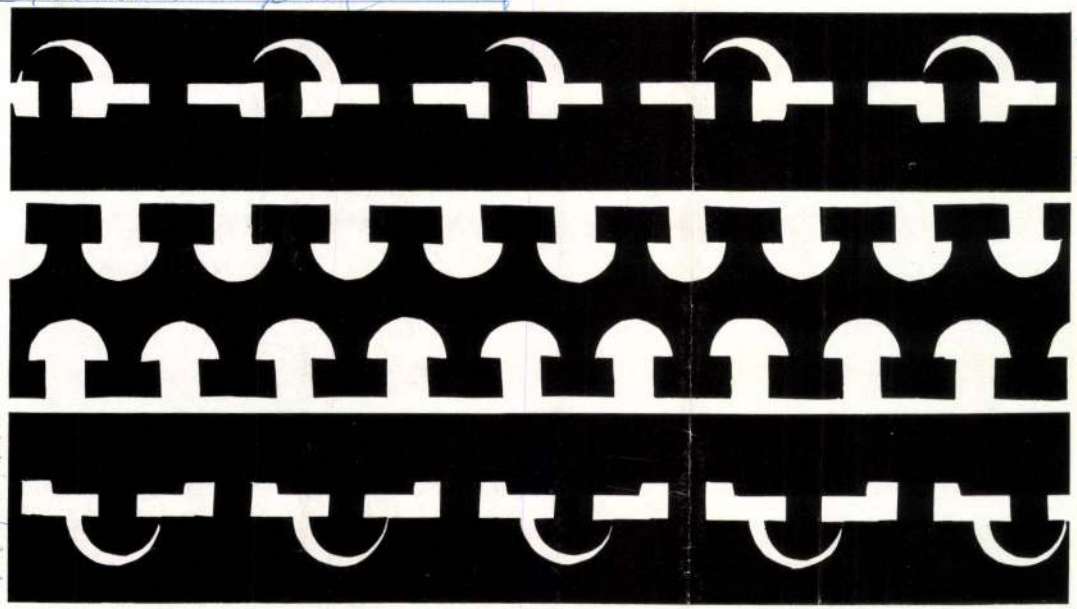

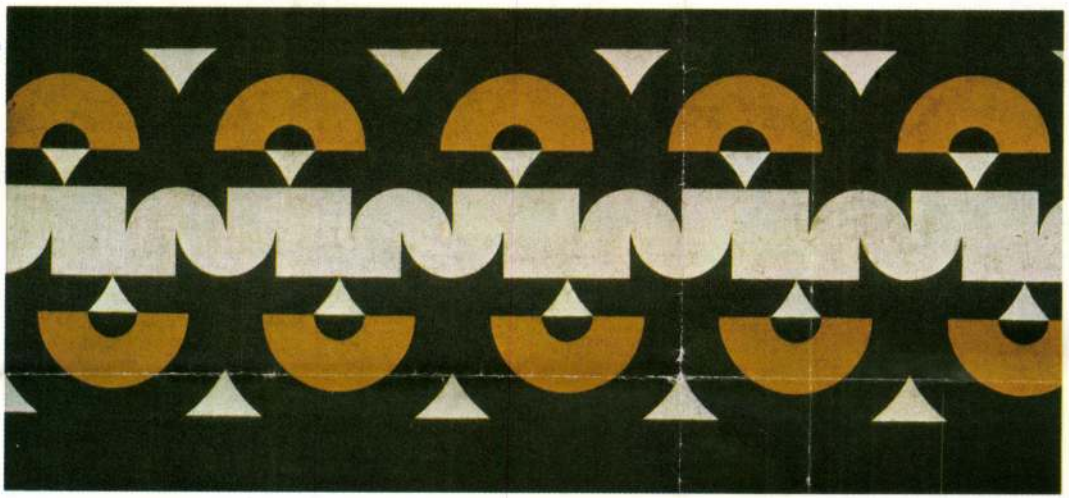

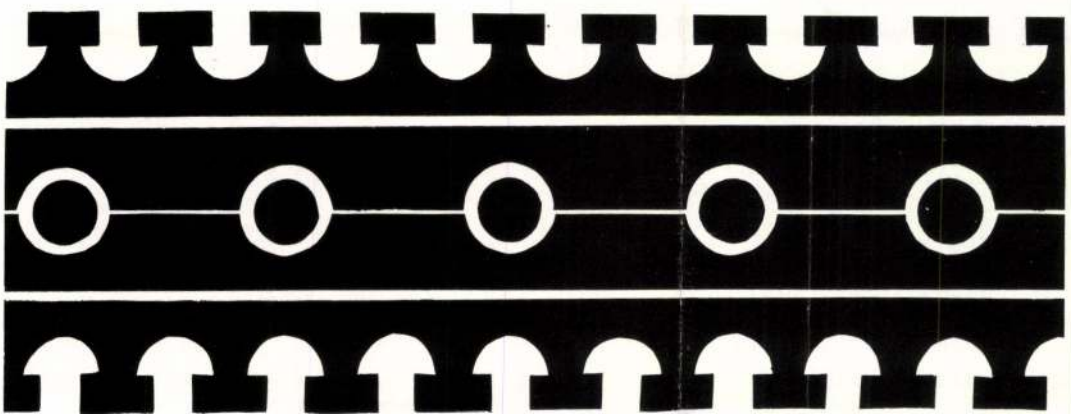

Koncz Béla: Ipari
papírkivágás, 15x2

Koncz Béla: Ipari világ I.,
olaj, vászon, 135x220 cm, 1976

Koncz Béla: Ipari világ VI., konstrukció-vázlat,
papírkivágás, 12,5x30 cm, 1976
(fotók Tóth I.)

Kondor Béla

Magyar

Miskolc

Kondor Béla emlékkiállítás

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem galériájában hétfőn megnyílt *Kondor Béla* emlékkiállítása. Az egyetem közművelődési bizottsága által szervezett tárlaton a fiatalon elhunyt, kimagasló tehetségű művésznek a miskolci Herman Ottó Múzeum képtárában őrzött, hatvan grafikai alkotását mutatják be. A kiállítás megnyitóján lejátszották azt a magnófelvételt, amelyen Kondor Béla elmondja néhány versét, és bemutatja orgonajátékát.

Koncz Béla

Ipari világ VI.,

konstrukció-vázlat

Kerékgyártó István:"Nagyma kamrájától sz
"Ipari világ"-ig.
oldal
Művészet,1977. november - 18.

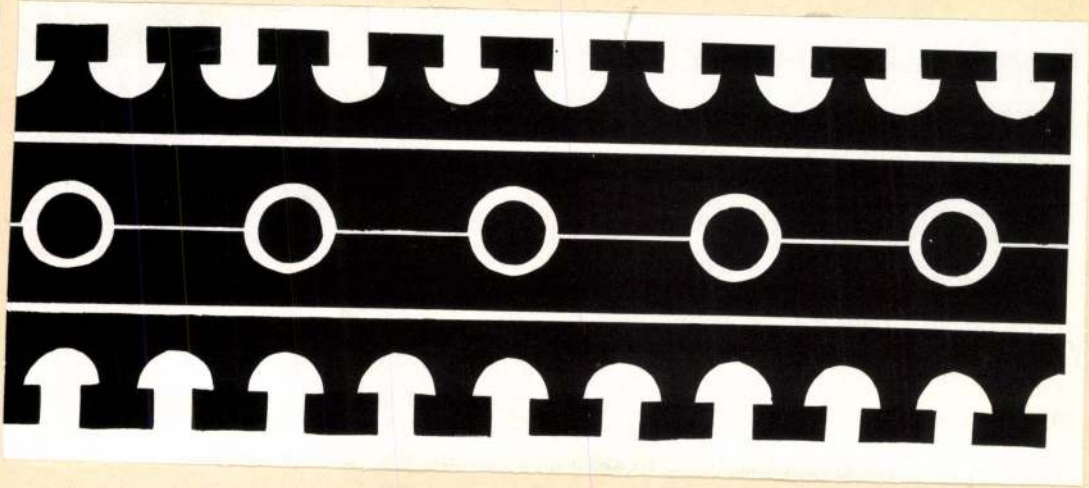

Koncz Béla: Ipari világ VI., konstrukció-vázlat, papírkivágás, 12,5x30 cm, 1976
(fotók Tóth I.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1963 NOV 16

1021

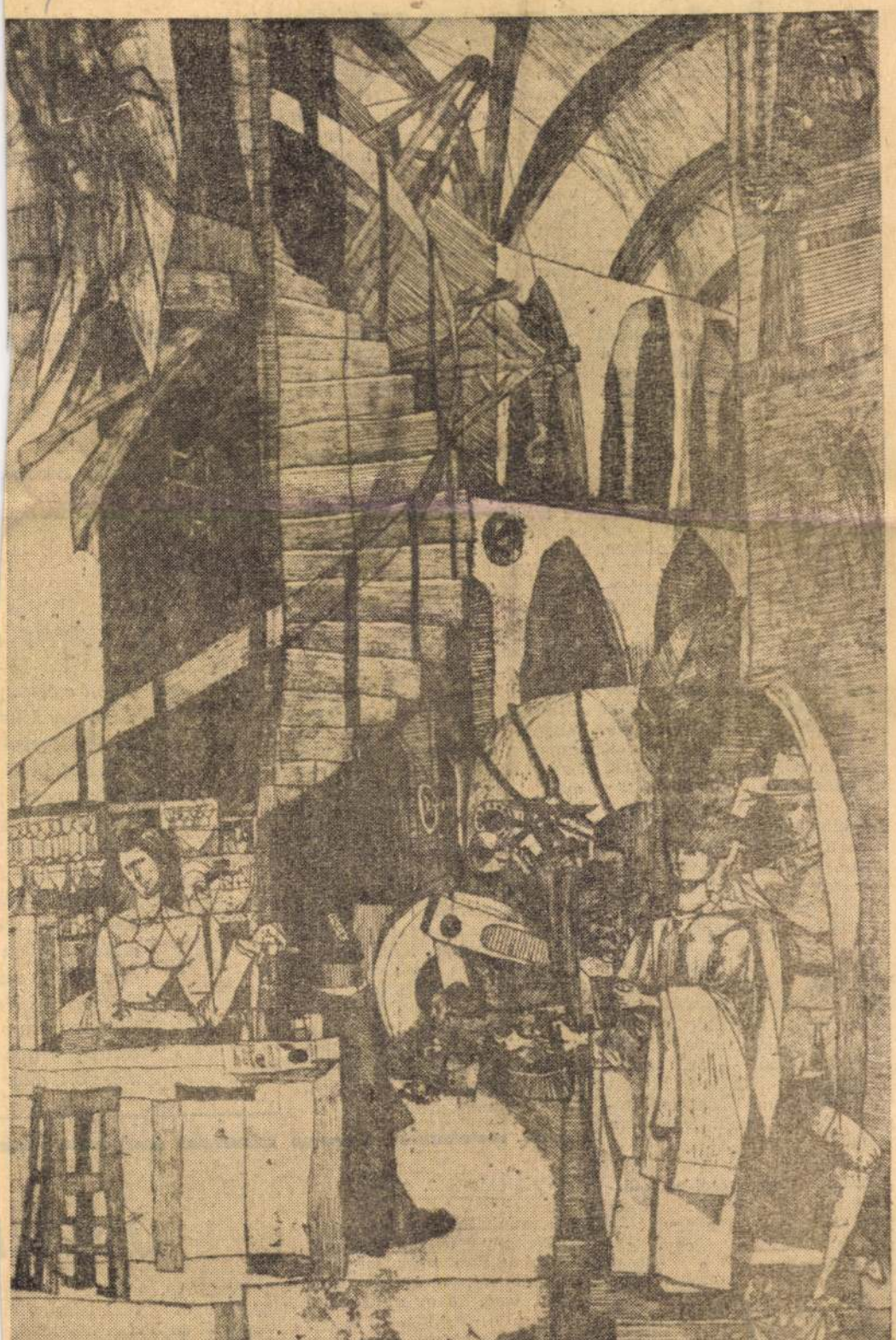

Kondor Béla: Blake-illusztráció

A tisztesség

(Folytatás a 3. oldalról)

geinek művészi megszólaltatása közben — és saját művészi pályájának új magaslatára jutva! — olyan képet komponált, melynek egysége aztán repedezettnek, igazsága felemásnak, szép hevülete — részben — fedezetlen lelkendezésnek bizonyult.

A szükséges és szerencsés korrekciót mindenekelőtt a valóságon kellett elvégezni. Elvégeztetett. De a kérdéses időben született versek és regények, s drámák megmaradtak. A hűség és a hála éneke is megmaradt. (Talán még érdekes is lesz majd, így is, cserepekre tört tükrekként egy fájdalmasan ellentmondásos, nagy igazságokkal és kínzó hazugságokkal, nagy tettekkel és lealázó csalódásokkal terhes kornak, amelyben — viharosan, de mégis, mégis! — eljegyződtünk a szocializmussal.) Mi történjék ezekkel a művekkel? Fokozzuk le szerzőiket? A műveket söpörjük ki? — vagy tartsuk őket annak, amik: torzóknak, tehetséggel s hittel alkotott, de az idő keze súlyától elnyomorított torzóknak? Nem a kegyelet beszél belőlem, csak a művészi tárgyilagosság. Mert ha manapság oly sok mentséget, magyarázatot tudunk találni olyan torzókra, melyeket nem is az idő, hanem az alkotó keze nyomorít el — talán a bizonytalanabb, rosszabb idők termését se kezeljük kíméletlenebbül. Ami elmúlt, abból — az irodalomból is! —, örökre ki kell takarítani, ami hamis, téves, hazug volt. *De nem mindent.*

Ennél is lényegesebbnek érzem azt a kérdést: vajon Zelk — tudva és akarva — meghamisította-e egyéniségét, odahagyta-e a valódi hangját, rímes-ritmusos és ünnepélyes körülírások kedvéért? — ahogyan Székelyhídi állítja? Vagypedig Zelk teljes szívéből hitte, vállalta, amit csinált? — s vál-

mondás körüli hibákra. De azoknak, akiket felnőttkorukban ragadott el s meg a változás, akik alig várták, hogy belevethessék magukat az új lét építésébe (vagy alig várták, hogy múltjuk ballasztjaitól megszabaduljanak), nos, azoknak a szemében, sokféle okból, úgy és személy annyira összefonódott, hogy sokáig nem is gondoltak a reális megkülönböztetés, pontosabban, az úgy oldaláról gyakorlandó személyi kritika lehetőségére. Nem is volt könnyű erre gondolni.

Még egy megjegyzés. Székelyhídi kevesli a szembenézést, az elmúlt pályával és terméssel való könyörtelen elszámolást Zelk kötetében. Elolvasta-e gondosan — például — a „Cigányok a fergetegben" című verset? Nemcsak kétségbeesett kiáltás ez, hanem akarat és hűség szép szimbóluma is: a hegedű — a tűzből mentett hegedű szóljon az utolsó pillanatig. Vagy a Gyertyalángot? „Kell a fény még! és annak a gyertyának a fénye kell!" A költő, sorsa fájdalmait megszólaltatva, halott hitvesének a „Sirály"-ban megrendítően szép emléket állítva, ma sem érez megtagadandónak semmit, s nem is tagad meg semmit abból, amit harmincöt éve vallott hitéből ma is igaznak érez. Ezt én nemcsak költőileg hiteles, hanem emberileg is feltétlenül tisztességes magatartásnak tartom. S ne legyünk rosszabbak nála, akit bírálunk: s egy adott pálya megítélésénél ne függetlenítsük magunkat az adott időtől, körülményektől.

SIPOS GYULA:

A bajai

Evett a cigány
mint egy hind
ki vendégségb
és büszkén ül
Kinek most ny
a zsongó, fény
Az asszony tar
ruhája nagyró
nem evett, néz
áhitatosan, cse
a kicsi ingben
és a feneke me
Sokezer év. Há
Evett az e m b
Kabátján néhá
mészfolt, akár

(Folytatás a 3. oldalról)

tabb munkafolyamatok egyike. Néhány leírhatatlan és utánozhatatlan bravúros mozdulatból áll, melyeket csak 10, 15, vagy 20 év alatt lehet megtanulni. M. József mégse panaszkodik. Nem is nagyon van rá oka. Háromezer forint körül mozog a keresete, a

ÜVEG

től üvegfúvó, azt az ország legjobb és legértelmesebb üvegfúvói se bírták a fejembe verni.

Láttam egy köralakú dobogót. Ezen egy körolakú

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor Béla
ÉLET ÉS IRODALOM
1965 OKT 16.

1021

Kondor Béla: Darázskirály (X. Képzőművészeti Kiállítás)

a marxi módszer és elmélet alkalmazása a művészet, s mindenekelőtt a költészet sajátos világában: a dialektikus materializmus érvényesítése az esztétika területén."

Kétségtelen, hogy *Forgács László* most megjelent harmadfélszáz oldalas tanulmánya a legalaposabb felmérés „az esztétikailag is tudatos költő" ilyen irányú tevékenységéről. A „születő új értékrend" szemszögéből pontosan körvonalazott, részletekre kiterjedő koncepcióként értelmezi József Attila elméleti munkásságát. Nem a költői munka „mellékter-mékei", vagy éppen irodalompolitikai „fogások" ezek az írások, hanem összességükben a költőileg megismert valóság gondolati birtokbavétele, szintézis az egyén érzelemvilága s a vállalt eszmény filozófiai rendszere között. A valóság meghódítása, a tökéletesre törő értelmezése — egységes látószögből, emberfölötti kísérlet arra, hogy az élet minden területén következetesen, a marxizmus elvei szerint döntsön. Az embertelen kor ingatag meggyőződéseivel szembeszegezi a számára egyetlen lehetőségként élő szilárd humánus magatartást: az embertípró szörnyeket szellemileg is meg kell semmisíteni. A modernnek tetsző elméletek gőzében csalóka látszatokat keltő divatos irracionalista nézeteket racionalizmussal kell átvilágítani. A líra is tudomány, a tudomány is líra: a világismeret személyes érdekeltségű, s mégis objektívvá elvonatkoztatott eszközei. Összetartoznak. Ezt az irodalomban József Attila bizonyította először. Számára kommunistának lenni többet jelentett egyszerű politikai deklarációnál, igényessége nem elégedett meg a napi

[redacted]

munkásságát helyeniként elszakítja a költemények konkrét elemzésétől. Hangsúlyozza ugyan a költészet és a filozófia összetartozását, ez azonban ilyenkor deklaráció marad; ha elemzéseiben maradéktalanul ragaszkodna helyes alapelvéhez, érvelése meggyőzőbb lehetne. József Attila elméleti tevékenysége ugyanis, ha önállóságához kétség nem is férhet, a poézis ismeretében lesz azzá, ami: nem egy költői felfogás igazolása, hanem az élő, gondolkozásra serkentő marxizmus diadala a gyakorlatban és elméletben egyaránt.

Ennél a módszertani kérdésnél azonban nagyobb kétségeket ébreszt bennünk Forgács László előadási modora. Könyve — tárgyából következően — nehéz olvasmány, de a szerző homályos stílusa, elvont, élettelen nyelve már-már nemcsak József Attila-specialistákat, hanem Forgács-specialistákat is követel a megfejtéshez. Forgács stílusa előző könyvei óta kétségtelenül sokat fejlődött, ám korántsem eleget.

Forgács László József Attila-tanulmányához két kisebb írás kapcsolódik, melyek aktuális esztétikai problémákkal foglalkoznak. Kiemelkedően izgalmas közülük a Kritikából már ismert *Gorkij vagy Kafka* című fejtegetés, mely egy álláspont félreérthetetlen megfogalmazása, és ez a sok ködösítő, tétova realizmusértelmezés között nem kis dolog.

E. FEHÉR PÁL

Thaliával kezdődő magyar színházi megújulás folyamatát is. Képet kapunk arról, hogyan illeszkedett bele a magyar színpadi fejlődés abba a mozgásba, amelyet *Reinhardt, Gordon Craig, Sztanyiszlavszkij* és *Antoine* neve fémjelez.

Kétségtelen, hogy kevesen elemeztek az előadás szempontjából olyan finoman *Berzsenyit, Vörösmartyt* és *Aranyt*, mint Hevesi Sándor. Plasztikusan állítja elénk művészi sajátságaikat. Hevesi nemcsak színpadi ember, színházi pedagógus, hanem esztéta is. Nem mintha ranglkülönbség lenne színházi ember és esztéta között, de azt mégis megállapíthatjuk, hogy az a színházi ember, aki egyszersmind nem esztéta is, időálló hatást nehezebben érhet el. Hevesi olyan rendező volt, aki elméletileg is ki tudta mondani a színpadi művészet esztétikai sajátságát, pontosan el tudta különíteni a színpadi művészetet egyéb műfajoktól. Olyasféle szerepe volt nálunk a XX. század elején, mint annak idején *Lessingnek* a német esztétikában. Ahogy Lessing bebizonyította a Laokoon-ban, hogy képzőművészeti és az irodalmi-művészeti látásmód alapjaiban különbözik egymástól, úgy szabadította meg Hevesi a színművészetet — elméletileg és gyakorlatilag — a dekorativitástól. Valóságos társadalmi tettet hajtott végre, mert azzal a felfogással, amely illusztratívnak tekintette a színművészetet, a szó jogát állította szembe.

Kondor Béla

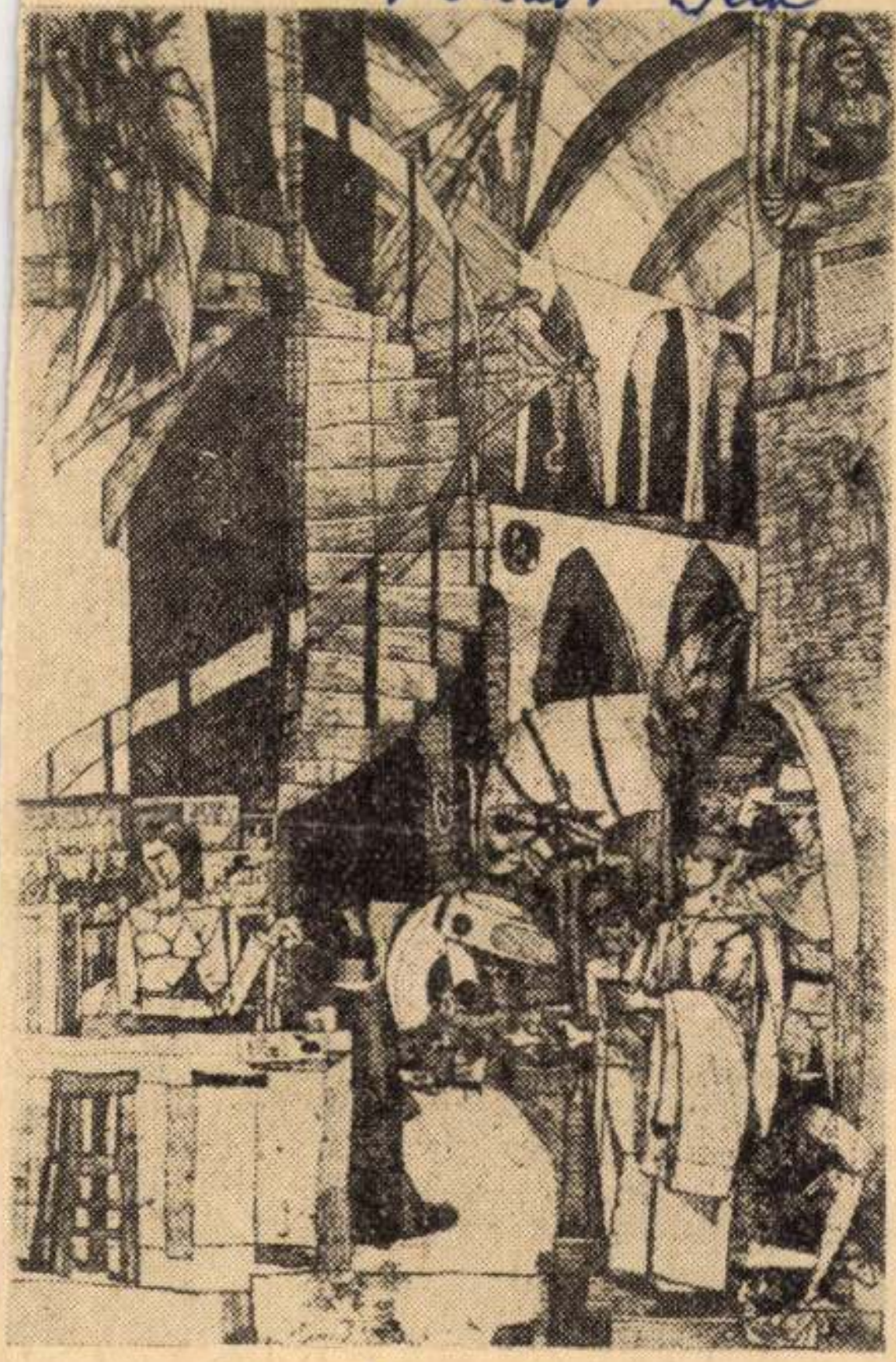

Kondor Béla rézkarca

A II. Grafikai Biennálé anyagából

NAPJAINK 1963 nov. 1

sztül bo-
l- és le-
nagyobb
ai értel-
—Nagy-
; a har-
ű rajzá-
y prole-
Parcen
ocsolata,
it a má-
ő mind-
atja és
befolyá-
sebb lel-
gva tisz-
a figurák
lpusztul-
gazdagok
láltánc a
az idők
napjaink-
-ban nem
ás is ha-
történik,
kötet leg-

t, a szer-
adagok-
sra szánt
a nagy
Már most
usti hatás
em szaba-
nt ahogy
ivein, úgy
i freskó
r, a nagy

mű is
ásik kötet

megismeréséhez és a végső kihűlés. C
majd Albertine történetében már vé
lódtuk ezt a lelki önboncolást. Déry T
természetesen — más keretbe foglalja
netet, de a szerelem vagy a kiábrándu
lanataiban egyformák a nők, akár fra
kések, akár kommunista magyar agitát

Az analitikus nagyregény egyik legne
módszerbeli fegyvertényét hajtja végr
két párhuzamos szerkezetű, hasonló
nagy jelenet leírásában. Két kibékülés
szó a két, ellentétes társadalmi oszt
Parcen-Nagyéknál a családfő, a fél
hatalmú és örökéletű nagymamát kel
gesztelnie a házasságtörő Laurának,
pedig Rózsáné látszólagos összebék
van szó a házban lakó öreg borbéllyal.
két esetben megmozdul a család, ille
prolitanya minden lakója, groteszk és
mas jelenetben válik a helyzet még
sabbá, és mindez kétféle nyelven,
környezetben és kétféle tragikummal. I
művet alkotott ebben a részben Déry,
mas, sértő, mindkét oldal felé vagdalk
ijesztő mélységeket feltáró remeket.

PROUST több alkalommal is alkalm
modern lélektan egyik furcsa felfedezé
déjà-vu (már egyszer látott) érzését.
mert, hogy tizenhat kötetének alapmo
a teában feloldott sütemény ízéből felt
múlt, amely visszavarázsolja az elv
időt. Déry egy helyen alkalmazza ezt
zést, de akkor bravurosan. Rózsáné,
látszólag korlátolt egyéniségét teljesen
gális pártért való harc tölti ki, aki még
mekei halálát is alig engedi átszivár
lelkét borító merevségen, szökni kényt
rendőrség elől, és Sárospatakon, egy
nos szobában várja a megbízottat, aki á
majd a határon. Nem visz magával
emléket, sem testit, sem lelkit, de ab

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

AUG 24

már nem is oly messzi végtelenben.

1021

Kondor Béla: Légy (kőrajz)

Láttam a kö
ben, köztünk
ben, a dobog
galmas szer
volt és a fel
hogy sem ak
ni); a strand
mában kijött
közös ebédek
lés problémá
ten tudja ho
— azt hiszem, Tamás István készítette —, amint a gyermekszoba fehér ajtaját vászonnak használva vetítettem le a kis Pathé mozigépen. Ezen Kosztolányival volt látható, amint hajókáznak a Balatonon és sétálnak a siófoki parti fasorban.

Életemnek ez a szakasza annyira belémrögződött, ma is olyan friss és minden részletében szinte kézzelfogható, hogy sehogy se akarom megérteni, hogyan kerültem ide, a jelenbe, a Karinthy nélküli életbe. Valahogy úgy vagyok ezzel, mint a „Tanár úr kérem" előszavában írja a maga férfikoráról: „...Milyen marhaságot álmodtam ... hogy nem vagyok már 16 éves, hanem sok-sok év telikmúlik és sok zavaros és zagyva dolog jön, egészen másképp, mint ahogy elképzeltem."

Igen, én is elmondhatom ezt, mert már réges-régen nincs Frici, aki olyan erős barackot nyom a fejemre, hogy bizony fáj is, akit elragadtatott hangon hívnak fel ismeretlen emberek, hogy áradozzanak vasárnapi cikkéről, amely emlékezetem szerint mindig szenzációja volt a vasárnapoknak akkoriban Budapesten. Nincs akitől pénzt kérnek villanyszámlára és ebédre és mozira és kutyaadóra és mindenre. Mindig mindenki csak kért tőle valamit; közbenjárást, tanácsot, potyajegyet színházba a darabjához és máséhoz, egy őrült feltaláló véleményt találmányáról az ácsorgás ellen, a fűnyíró olló árát, amit isten tudja miért, valahol megvett hitelbe. És ő adott. Pénzt, tehetséget, tanácsot, részvétet, érdeklődést, számlálhatatlan ezreit megszámolt perceinek. Ugyanakkor arra is maradt ideje, nos igen arra is, hogy úgy mellékesen két rejtvényfejtés között, szójátékcsaták, családi perpatvarok és kecskerímfaragások szünetében írjon ezt, meg azt, műveit, amelyek nélkül a magyar irodalom ma már elképzelhetetlen. Istv

...ság
...orázn
Pest
...a. Eg
...am és
...l ko
...san sö
...yolcas
...ckákro
...felesé
...c — k
hogy frissen ke
hessenek a reg
pen nyár volt, e
Balatonra. Más
egy korai vonat
reggel hat óra
lyaudvarról. Pe
későn mentek h
rül állták; telefo
úgyhogy az álm
mégis félórával
az állomásra. Eg
tek. Karinthy ha
helyzetbe és lelk
vás miatt fázósa
lyaudvar hajnali
hívta figyelmét
mas mozdonyokr
sínek közti kavic
lendítettek önáll
tek, Karinthy kül
rövid ideig tartó
álló gyorsvonat
mor fenségét ecs
látóhatár fölé m
test tompa kém
gőzfelhőket, amik
méltóságteljesen k
egyre gyorsabban
felett, eltűnt a m
volt az a vonat,
utazniuk. Utána
akkor is csak eg
minden állomáso
álmosságtól kótya
soha többé nem

Sok különös e
thyékat. Eg
furcsa feltaláló j
és így jobb híján
szakalkotó

Kondor Béla, festő

(harangozó): TV notesz.

Esti Hírlap, Bp. 1979

TV

● *Zajos centenáriumok és csöndesebb születésnapi megemlékezések is tanúsítják: mostanában a kegyelet ürügyén egy-egy alkotó magánéletéről, betegségéről és hálószobatitkairól sokkal több szó esett, mint magáról az életműről. Vagyis a nagyközönség újabban ezekből a gombamód megszaporodott magyarázatokból és belemagyarázásokból szerezhet tudomást arról, hogy az illető művészt milyen testi hibája, öröklött betegsége vagy egyéb, a normálistól eltérőnek tetsző tulajdonsága tett naggyá. Mert lassan, mintha ez volna fontosabb, nem a mű, a produktum, az idővel is perlekedő mindenképpen tehetséget, kitartást, a személyiség varázsát kívánó munka, az életmű belső logikája, öntörvénye. Tegnap este a Művészeti magazinban is elkezdődött ez a folyamat, amelyből a már korábban képes hetilapokban szép számmal publikált gondolatok részeseivé válhattunk. A műsorban többek között Czeizel Endre beszélt a Ferenczy családról, Csontváryról, Gulácsyról, Kondor Béláról, és mint genetikus, természetesen az előbb említettek szerint próbálta megközelíteni a tehetség, a tálentum problémakörét. Pedig ezeknek a művészeknek a betegségével aligha magyarázható, miért lett valakiből az, aki lett. Természetesen nem állítjuk, hogy ezek a fejtegetések nem szolgálnak hasznos adalékul, mondhatni lábjegyzetként az illető művészek munkásságához, de érzésünk szerint a nagyközönséggel elsősorban az életművet kellene megismertetni, annak teljességébe lenne üdvös beavatni a nézőt. Például úgy, ahogyan azt tegnap este hallatlan nagy kulturáltsággal és megfelelő tapintattal Németh Lajos tette.*

(harangozó)

t sírokat. Ugyancsak Ko-
yeztek el a Kozma utcai
a fasizmus áldozatául
írok emlékművén.
rangú vendégek a ma-
eti vezetők társaságában
utáni órákban a Duna-
ezetesebb helyeit kere-
ΓI)

Poniatowski Giereknél

Varsó, szeptember 5.
Edward Gierek, a Lengyel Egyesült Munkáspárt KB első titkára tegnap fogadta *Michel Poniatowskit*, a lengyelországi látogatáson tartózkodó ismert francia politikust. A találkozón a lengyel—francia kapcsolatok elmélyítéséről volt szó.

Pastorino Algériában

Enrique Pastorino, a Szakszervezeti Világszövetség főtitkára tegnap *Al-*

Kondor Béla

ikkor
. Egy
együtt
nyák
alatt,
ikor
n ott

Rata-

KULTURÁLIS HÍREK

KONDOR BÉLA-emlékkiállítás nyílt tegnap Zalaegerszegen, a Göcseji Múzeumban. A művész hetven alkotását bemutató tárlatot három hétig láthatja a közönség.

↓

—: Kulturális hírek 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 21.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau
1969 FEB 21

1021 Kondor Béla

KONZERT

Grafik von Béla Kondor.

IVÁN BOJAR

Aus der

St

Anno 1709, am 29. Des Nachmitta[illegible] begab sich Seine Majestät in das Kollegium der Reformierten und betrachtete die von Professor Simándi vorgeführte Mathese (nämlich die physikalischen Experimente) und unterhielt sich selbst auch mit solchen."

„Am 30. Seine Majestät... ließ nach dem Essen Herrn Simándi, Professor der Reformierten mitsamt seinen Instrumenten in die Burg kommen und unterhielt sich mit ihm bis am Abend in munterem Gespräch."

Diese Zitate sind dem Tagebuch eines jungen Adeligen, namens Gáspár Beniczky entnommen, und die Majestät ist Fürst Ferenc Rákóczi II., der Führer des Freiheitskampfes gegen die Habsburger. Die andere Figur in diesem friedlichen Intermezzo ist István Simándi, der ein Jahr früher, 1708 zum Professor am Reformierten Kollegium berufen wurde, seinen Posten aber erst 1709 antreten konnte. Nach seiner Wahl verreiste er nämlich in die Niederlande, nach Leyden, um für die Schule verschiedene Instrumente zu erwerben. Seine Wahl fiel nicht zufällig auf diese Stadt: Leyden war ein Zentrum für optische und physikalische Instrumente; auch hatten die ungarischen Kalvinisten enge Beziehungen zu dieser bedeutenden Universitätsstadt. 1623—50 studierten in Leyden 231, und bis 1700 weitere 420 ungarische Studenten, und der aus Debrecen stammende Miklós Apáti schrieb seine im Geiste Descartes verfaßte „Vita thriumfans" in dieser Stadt; sie erschien 1688 in Amsterdam. In Sárospataker Theologenkreisen hatte also Leyden einen guten Ruf. Simándi brachte zahlreiche Instrumente mit sich, unter anderem eine 1707 von Muschenbroch hergestellte Luftpumpe, und es ist nicht ausgeschlossen, daß der Ur-Kintopp von Sárospatak, die Laterna magica, ebenfalls von seiner Hand stammt.

Freilich interessierte sich der Fürst für die Laterna magica, war sie doch zu jener Zeit eine Rarität. In dieser Hinsicht war Sárospatak Wien voraus. Das Wienerische Diarium erwähnt es im März 1759 als eine Neuigkeit, daß es im Kollegium der Jesuiten seit 1745 physikalische Demonstrationen gibt, unter anderem wird auch die Laterna magica benutzt, und 1759 besichtigte auch der Kaiser die Vorführung in Gesellschaft

[illegible] aufbewahrt. Sie dürfte zu ihrer Zeit kein Unikum gewesen sein. Ein fast vollkommen analoges Bild zeigt die von Dr. J. G. Krünitz 1787 in

Hochs[illegible]

Berlin herausgegebene vielbändige Enzyklopädie, und den Stichworten Laterne bzw. Zauberlaterne sind 50 Seiten gewidmet.

Interessanter ist, daß in Sárospatak auch die Dipositive vorhanden sind, die einen Einblick gewähren in die Unterrichtsmethoden und Unterhaltungsansprüche im Nordungarn des 18. Jahrhunderts. Man findet hier biblische Themen, Weltwunder und eine Serie, die drei allegorische Figuren darstellt. Sie sind besonders interessant, denn die Figuren Frühling, Sommer und Herbst haben bewegliche Augen. Wurden sie projiziert, gab es also tatsächlich eine Art kinematographische Vorstellung. Diese Diapositive stammen aber nicht aus Leyden: sie wurden in Sárospatak, im Kollegium angefertigt. Die Sammlung des Kollegiums hat auch mehrere, von einseitigen Studenten stammende Federzeichnungen und Aquarelle aufbewahrt. So kennen wir

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kondor Béla

MAGYAR NEMZET
1972 SEP. 7.

Az utolsó állomáson

1021 Látogatás a szárszói József Attila kiállításon

A friss, sárga festésű épület feketezöld fenyősáv előtt áll. Valaha penzió volt itt Balatonszárszón, ahol József Attila utolsó napjait élte. A törzsek között nyugodt vízcsillanás, amit inkább a levegő színéből sejt az ember, mint lát; azok a látnivalók viszont, amelyek benn várakoznak, otthon maradnak az emberrel.

Az állandó *József Attila kiállítás* nemrégen nyílt meg Szárszón, az „utolsó állomás" épületében, ahonnan a költő meghalni indult. Az életutat pontosan követő, tiszta vonalvezetésű vállalkozás többet ad a megszokottnál. Tisztelettel kell szólnunk azokról, akik a Petőfi Irodalmi Múzeum anyagára építve összeállították, megtervezték és kivitelezték: *Sára* Péterről, dr. *Boreczky* Lászlóról és a Központi Múzeumi Igazgatóság kiállításrendező csoportjáról. Az ő munkájuk révén remek alkotásokat találunk, lényegében ezek jelentik a többletet, amelyek szorosan kapcsolódva az életműhöz, a váratlanság erejével állítják meg a látogatót. *Kondor* Béla két szép munkája *(Hazám* és *Mama)* tartozik ezek közé, *Ócsay* Károly nagy felületen hullámzó komor fémdomborítása *(A Dunánál)*, *Horányi* Ágnes és *Bohus* Zoltán mozgalmas üvegkompozíciója *(Medáliák)*.

És ezek mellett a művek mellett, az archív képanyag mellett van a kiállításnak egy merész motívuma. A költészet és a művészi fotó találkozása — *Szabóky* Zsolt munkái. Ez a találkozás egyes képek esetében tökéletes szinkronban van a költeménnyel, másutt egyéni szellemű képeket vonultat fel. Lényegében a külvárosi témájú nagyméretű fekete-fehér anyagról, és az *Ódát* „kísérő" színes diasorozatról kell beszélnünk, amelyet levetítenek a látogatóknak, akik közben magnetofonról hallhatják a verset: *Básti* Lajos mondja.

A kinagyított archívképek közé — a *Mama* rembrandti hatású portréja, egy kirándulás vidámsága, Juhász Gyula fáradt Krisztus-arca, egy Operaház előtti felvétel (a költő arca a kalap fekete árnyéka alatt fehér, ideges) — belesimulnak az elvonatkoztatott ábrázolatok. A sötét lépcsőház, a gólemszerű tűzfal, egy vonat vasütközői, a mozdony kerekei, egy vigasztalanul eső paskolta vízfelület stb. Kiegészítik a látnivalók logikus rendjét, árnyaltabbá teszik a kiállítást.

Az *Óda* képsorba komponálása valóban merész vállalkozás, a remekműhöz csak tisztelettel lehet közelíteni. A megközelítés tisztelete mellett ez a színes diasor modern és egyéni. A szavalattal együtt élmény.

Elhangzanak a jól ismert első sorok, a költő szigorú tekintete jelenik meg. Ami ezután következik, a vers lassú lüktetésével együtt mozgó, hullámzó szín és formavilág, a természetből merít mindent, abból a tiszta közegből, ami a monotonságtól szenvedő, abból hirtelen kiszakadó költőt hirtelen ölelte körül Lillafüreden. A gép beindul: a kiállítás mennyezetén gyöngyházfényű kavicsok csillognak, egy magas sziklafal mered ránk, amit tűzpiros virágszirom követ; és mély éjfélkék, bordó, ezüst, lila színben izzó kristályok bonyolult világa vonul el előttünk. A költő tekintete mindig visszatér, mintegy „megfegyelmezi" ezt az áradatot. Egy női akt is felbukkan ebben a különös birodalomban mélyzöld és bíbor árnyékok között, mintha egy tenger alatti fantomvilágban lebegne. Csodálatos vízfelvételeket láthatnak a látogatók: tengert, elfutó patakokat, medrükben az ősz halott leveleivel.

Aki rászán egy kevés időt a kiállítás megtekintésére, nem bánja meg. És ha azután kezébe veszi József Attila műveit, a művészek és rendezők munkája nem volt hiábavaló.

B. Sz.

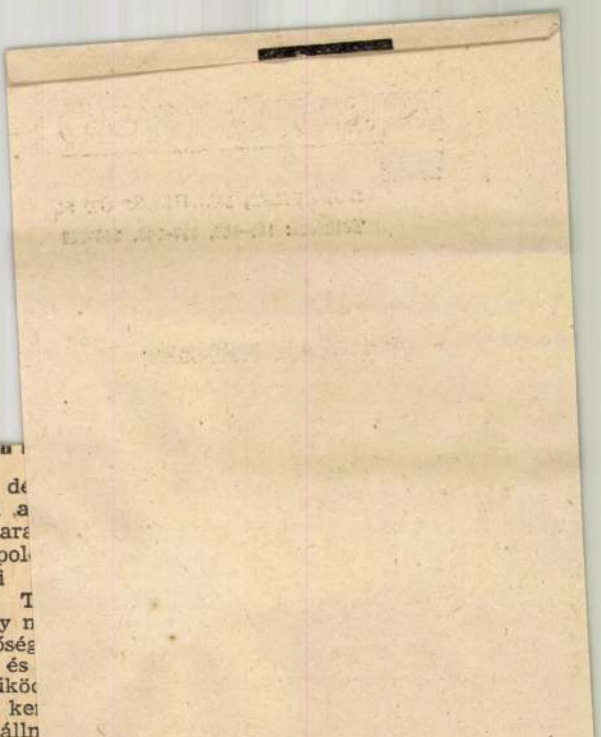

a szlovén

Szerda dé
dapestről a
vén kamará
lyet Leopol
gazdasági
vezetett. T
volt, hogy n
a lehetőség
magyar és
együttműkö
lesztés a ke
tén fennálln
A küldötti
több tagját
végi Lajos pénzügyminiszter, *Tordai* Jenő külkereskedelmi miniszterhelyettes, *Salusinszky* István, a Külkereskedelmi Bank elnöke, és *Kallós* Ödön, a Magyar Kereskedelmi Kamara elnöke.

A delegáció tiszteletére dr. Ziga *Vodusek*, Jugoszlávia magyarországi nagykövete és Kallós Ödön, a Magyar Kereskedelmi Kamara elnöke fogadást adott.

Elbúcsúztatták Kovács Máté egyetemi tanárt

Családtagok, barátok, munka- és pályatársak, írók, költők, tisztelők, tanítványok részvételével búcsúztatták el szerdán, a Farkasréti temetőben Kovács Máté egyetemi tanárt.

A Művelődésügyi Minisztérium és az Eötvös Loránd Tudományegyetem nevében *Tolnai Gábor* akadémikus vett végső búcsút az elhunyttól, aki mint a könyvtártudományi tanszék és a népművelési csoport vezető professzora, hűséggel szolgálta a szocializmus és a magyar nép kulturális felemelkedését. Dr. *Trautmann* Rezső, a Hazafias Népfront budapesti bizottságának elnöke Kovács Máténak a népfront budapesti bizottsága alelnökeként végzett áldozatos munkájáról emlékezett meg. A munkatársak gyászát *Babiczky* Béla adjunktus tolmácsolta. A tisztelettel és sok szeretettel emlékező egyetemi tanítványok nevében *Moldoványi* Ákos újságíró vett búcsút a nagy kultúrájú tanártól, akinek szellemi örökségét vállalni megtisztelő kötelesség.

az európai kontinens halad
erői ismét elkötelezik magukat
a vietnami nép ügyének fokozott támogatására. Követeljük
a vietnami bombázások azonnali beszüntetését, az idegencsapatok, minden agresszor feltételek nélküli kivonását egész Indokínából.

Felszólalt a nagygyűlésen *Hoang Cuong*, a VDK magyarországi nagykövete, aki ismételten köszönetet mondott a magyar társadalom testvéri szolidaritásáért.

A nagygyűlés végén állásfoglalásban tették felelőssé az Amerikai Egyesült Államok kormányát az agressziós cselekedetekért. Követelték az amerikai légierők terrorakcióinak azonnali beszüntetését is. A szolidaritási demonstráció az Internacionálé hangjaival fejeződött be.

A Csepel Vas- és Fémművekben is forró hangulatú gyűlések sorozata kezdődött meg szerdán. Három napon át *gyárváros tizenegy vállalatának több mint 30 ezer dolgozója tiltakozik az amerikai agresszió ellen.*

A szerdai gyűléseken felolvasták azt a tiltakozó táviratot, amelyet a Csepel Vas- és Fémművek dolgozói nevében az USA budapesti nagykövetségére küldenek. Követelik: az USA elnöke szüntesse meg a VDK és Dél-Vietnam bombázását, adjon parancsot az öntöző- és gátrendszerek pusztításának megszüntetésére, az amerikaiak kezdjenek haladéktalanul érdemi tárgyalásokat a párizsi négyes konferencián.

Az indokínai szolidaritás hét alkalmából a Magyar Nők Országos Tanácsa — együtt érezve a vietnami harcoló asszonyokkal — szerdán ünnep

Kondor Béla

Antigone című la
dor „Szálltak az
mű verséhez kész
mű illusztrációja
Munkái elmélyült
akkor is, ha egyik
ságával csupán fel

Beszélhetnénk
színes mesél
sy Csaba zárt, síks
eszpresszós jelenet

Kondor Béla: Két figurás kompozíció
←

Népművelés, 1963. dec.

komoly problé-
elyek megoldása
om irányítóinak
feladata. Így pl.
ával elsősorban
os és vidék ama-
etében, eredmé-
ő bizonyos *szín-*
ég. Az egységes
emtésének reális
nasztják egyes vi-
pően színvonalas
Hajdú-Bihar me-
különösen a debre-
zeti kör —, vala-
pzőművészeti kör
ése. (Ezek a körök
azolják, hogy mi-
e van a körvezető
etszemlé

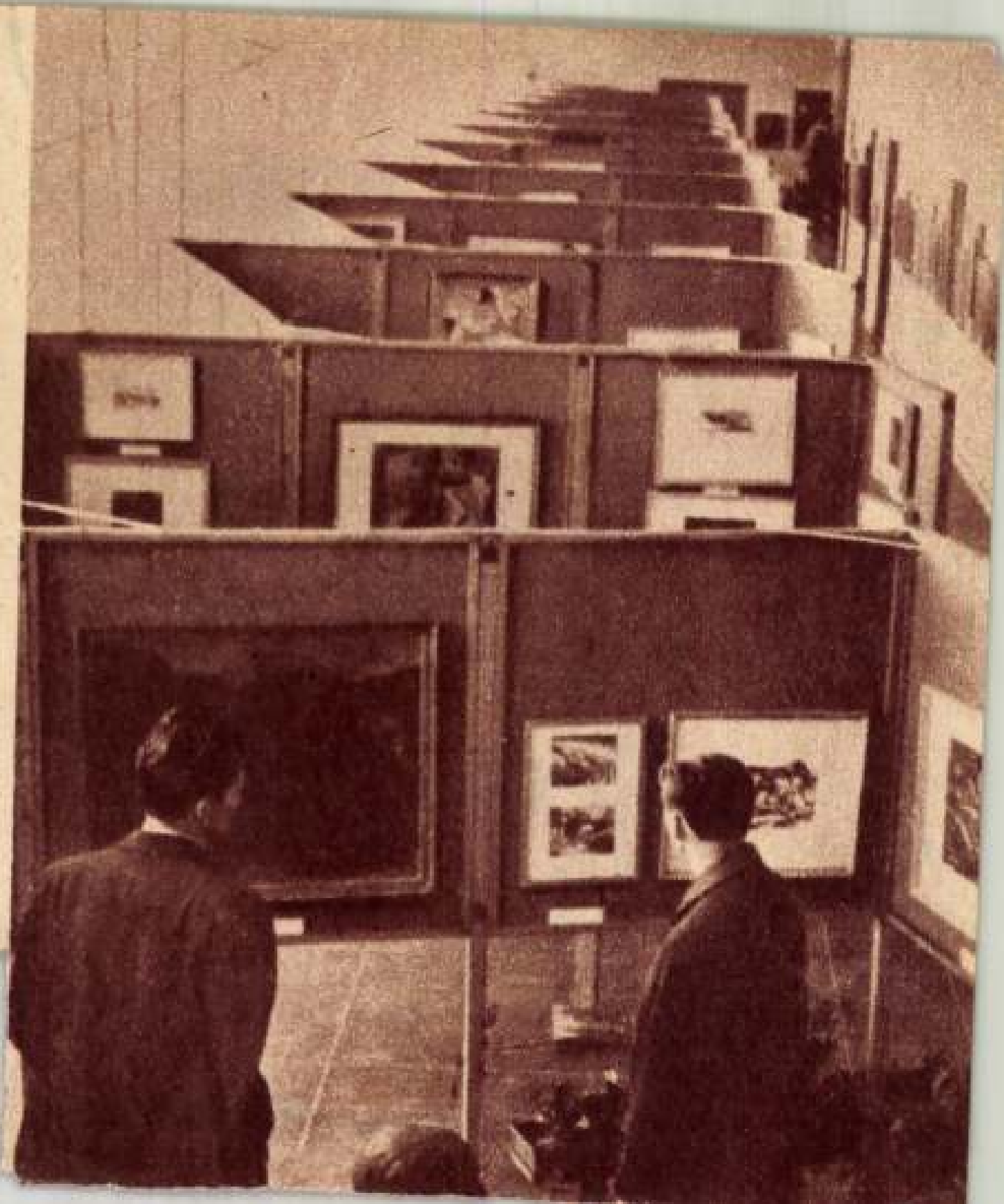

Ma...
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1966 NOV
Kondor Béla
NÉPMŰVELÉS

1021

népművelés XIII. ÉVF. 11
AZ ORSZÁGOS NÉPMŰVELÉSI TANÁCS FOLYÓIRATA
ÁRA: 3,50 Ft

1. Kondor Béla: Bohóc
2. Fejér Csaba: Álló nő
3. Németh József: Hóolvadás
4. Hézső Ferenc: Mély kút
5. Somogyi József: Tamási Áron
6. Szurcsik János: Fekvő

(Egető János felvételei)

A vásárhelyi őszi tárlaton láttuk . . .

MUNKAJOGI TANÁCSADÁS

ELŐADÓMŰVÉSZEK, VALAMINT ZENÉSZEK ÉS ZENEKAROK ALKALMI FELLÉPÉSE

Több helyről ismételten megkérdezték a következőket:

1. A hivatásos előadóművészek művelődési otthonban, illetve állami vagy társadalmi szervek rendezvényein történő fellépését milyen jogviszonyként kell elbírálni, és a kifizetett fellépti díjakból nyugdíjjárulékot vagy jövedelemadót — utóbbi esetben milyen mérvűt — kell levonni?

2. Milyen jogviszonyt kell létesíteni a művelődési otthonokban, valamint az állami és társadalmi szerveknél alkalmilag rendezett táncmulatságokon foglalkoztatott zenészekkel és zenekarok tagjaival, díjazásukat melyik jogszabály rendezi, és a kifizetett díjak milyen adózás alá esnek?

3. A vendéglátóipari üzemeknél szervezett műsoros estéken fellépő énekesek és prózai művészek műsorát be kell-e mutatni engedélyezés céljából a helyi tanács művelődésügyi szervének?

VÁLASZ: 1. A művelődési otthonok, valamint az állami és társadalmi szervek műsoros előadásain fellépő hivatásos előadóművészek szerződtetésének feltételeit a 7/1965. (VII. 16.) MM számú rendelettel módosított 1/1958. (I. 31.) MM számú rendelet, díjazását pedig a 116/1958. (M. K. 5.) MM számú utasítás szabályozza. A 7/1965. (VII. 16.) MM. számú rendelet végrehajtásáról a 149/1965. (M. K. 15.) MM számú utasítás rendelkezik. (Az utóbbi utasítás helyesbítését és mellékleteit a Művelődésügyi Közlöny 1965. évi 16. száma közli.)

Az előírások értelmében az említett alkalmi rendezőszerveknél történő fellépések munkaviszonyon kívüli fellépésnek minősülnek, ennek megfelelően a hivatásos előadóművészekkel *megbízási jogviszonyt* (megbízási szerződést) kell létesíteni. A megbízás alapján kifizetett díjazásból minden esetben általános (progresszív) jövedelemadót kell levonni, ennek mérvét a 3/1965. (I. 25) Korm. számú rendelet határozza meg.

Megjegyezzük, hogy szerződés csak érvényes működési engedéllyel rendelkező művésszel vagy művészegyüttessel köthető. A szerződéshez az Országos Filharmónia, illetve az Országos Rendező Iroda jóváhagyása is szükséges, ezt a megnevezett szerv a műsoros előadás megtartására vonatkozó engedélyében közli. Az előadóművész részére — a 4/1963. (VIII. 24.) MM számú rendelet szerint — minden esetben, tehát a műsorengedélyhez nem kötött előadások esetén is csak az említett szervek által megállapított és a művésznek kiadott igazolásban feltüntetett fellépti díj fizethető. Nincs szükség sem az Országos Filharmónia, illetve az Országos Rendező Iroda rendezési, sem a tanács művelődésügyi osztályának műsorengedélyére az állami szervek és vállalatok vagy azok keretében működő társadalmi szervezetek által saját helyiségeikben, hivatásos előadóművész közreműködése és belépődíj nélkül rendezett műsoros előadások, illetve táncmulatságok megtartásához, ha a tánczenét hanglemez vagy rádió szolgáltatja. Nem kell engedély a politikai jellegű ünnepély vagy előadás, illetve munkaértekezlet keretében rendezett, belépődíj nélküli, kísérő rendeltetésű műsoros előadáshoz sem.

2. A művelődési otthonokban és az egyéb szerveknél alkalmilag rendezett táncmulatságokon foglalkoztatott zenészek munkafeltételeit a 8/1957. (X. 13.) Mü. M. számú rendelettel módosított 5759/1951. (VI. 20.) OMB [illegible] állapítja meg a zenészeknek fizethető díjakat. A foglalkoztató szervek az alkalmi zenészekkel — a kialakult gyakorlat szerint — többnyire megbízási szerződést kötnek. Ebben az esetben a kifizetett díjakból progresszív jövedelemadót kell levonni. Ha viszont az érdekeltekkel munkaviszonyt létesítenek, akkor a munkadíjakból főfoglalkozás esetén nyugdíjjárulékot, mellékfoglalkozásnál 10%-os jövedelemadót kell levonni, a nem teljes munkaidővel történő kettős alkalmazás (az ún. „részfoglalkozás") vonatkozásában pedig a 2/1965. (I. 31.) SZOT számú szabályzat 3. §-ában foglaltak szerint kell eljárni.

Megemlítjük még, hogy a hivatásos előadóművészi működési engedéllyel rendelkező szórakoztató zenészeket csak a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége keretében működő Szórakoztató Zenei Központ kötelező szakszervezeti munkaközvetítése alapján szabad foglalkoztatni.

3. A vendéglátóiparban — a 62/1959. (M. K. 21.) MM számú utasítással módosított 1/1959. (M. K. 1.) MM számú utasítás 1. §-ában foglalt rendelkezés szerint — kizárólag olyan *nem prózai* műsorokat szabad előadni, amelyeknek bemutatását az illetékes *megyei (megyei jogú* városi) tanács vb művelődésügyi osztálya — Budapesten a kerületi tanács vb népművelési csoportja — engedélyezte.

Dr. Ferencz Győző

A TARTALOMBÓL

DR. KÖPECZI BÉLA: Kulturális életünk tízéves fejlődéséről 3
NAGY RICHÁRD: Közösség és művelődés 5
DR. SZABÓ ERNŐ: Vasi pályakezdők I. 7
DR. KULIN GYÖRGY: A Hold szerepe az emberiség jövőjében I. 8
DR. VARRÓ JÓZSEF: A TIT munkájáról II. 10
OROSZ FERENC: Ismeretterjesztés Szabolcs-Szatmár megyében 11
HÁRSFALVI PÉTER: Élő történelem — eleven hagyományápolás 15
DR. PONGRÁCZ ALADÁR: Az új gazdasági mechanizmus és az ismeretterjesztés 16
FÁY BORIS: Kultúra és egészség 18
HORVÁTH JÓZSEF: Baromfitenyésztési szakkör Kaposfőn 19
VONSIK GYULA: Értékek és ítéletek 28
ILLYÉS GYULA: Vége felé a kétségbeesésnek 30
RAICS ISTVÁN: A budapesti Liszt—Bartók zongoraversenyekről 32
DR. UJFALUSSY JÓZSEF: Liszt—Bartók emlékkiállítás 33
A reformkor és a szabadságharc irodalma 34
DR. DÖMÖTÖR JÁNOS a vásárhelyi őszi tárlatról 35
KARCSAI KULCSÁR ISTVÁN: Fesztivál és filmkultúra 39

SZERZŐINK

dr. Köpeczi Béla, az MSZMP KB. Kulturális Osztályának vezetője — **Nagy Richárd,** az MSZMP Budapesti Bizottságának osztályvezetője — **Orosz Ferenc,** az MSZMP Szabolcs-Szatmár megyei bizottságának első titkára — **dr. Pongrácz Aladár,** a TIT jogi választmányának vezetőségi tagja — **Fáy Boris,** a Magyar Vöröskereszt osztályvezetője — **Horváth József,** a kaposvári Művelődési Ház munkatársa — **dr. Dömötör János,** a hódmezővásárhelyi múzeum igazgatója.

NÉPMŰVELÉS
Az Országos Népművelési Tanács folyóirata. „INDEX 25.650"
Megjelenik havonta egyszer.
Szerkesztő: dr. Ibos Ferenc. Szerkesztőbizottság; dr. Törő Imre (az ONT elnöke), dr. Bakó Ferenc (Eger, Dobó István Vármúzeum), Barati József (Hazafias Népfront). Gombos Károly (MSZMP KB. Kult. Oszt.). Horváth Margit (Tanítóképző Akadémia, Szombathely), Simó Tibor (SZOT), Kellner Béla (Somogy megyei Könyvtár). Kovalcsik József (TIT), Orosz László (KISZ) Kiss Imre, Szöllősi Gyula (Hajdú-Bihar megyei Tanács VB.), Takács Kálmán (MM).
Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és Kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9—11. Telefon: 221-285. Nyomta: Egyetemi Nyomda, Budapest. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál. (Bp., V., József nádor tér 1.) Előfizetési díj: ¼ évre 10,50 Ft, csekkszámlaszám egyéni 61 238., közületi 61 066., vagy átutalás a MNB 8. sz. fiókjánál vezetett folyószámlára.
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

66.1636 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest

Kondor Béla

Kondor Béla (1931–1972): festő és grafikus, a modern magyar grafika iskolateremtő mestere. Szürrealista jellegű, szimbolikus képeket és grafikákat, valamint remekművű illusztrációkat készített. Két verseskötete is megjelent, élete utolsó éveiben pedig egyéni felfogású fotókat készített, melyek jobbára megdöbbentő hatású önarcképek.

Mihályfi Ernő:Müvészek,barátaim Bp.1977.Corvina

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor Béla
ÉLET ÉS IRODALOM
1963 JAN 7.5

1021

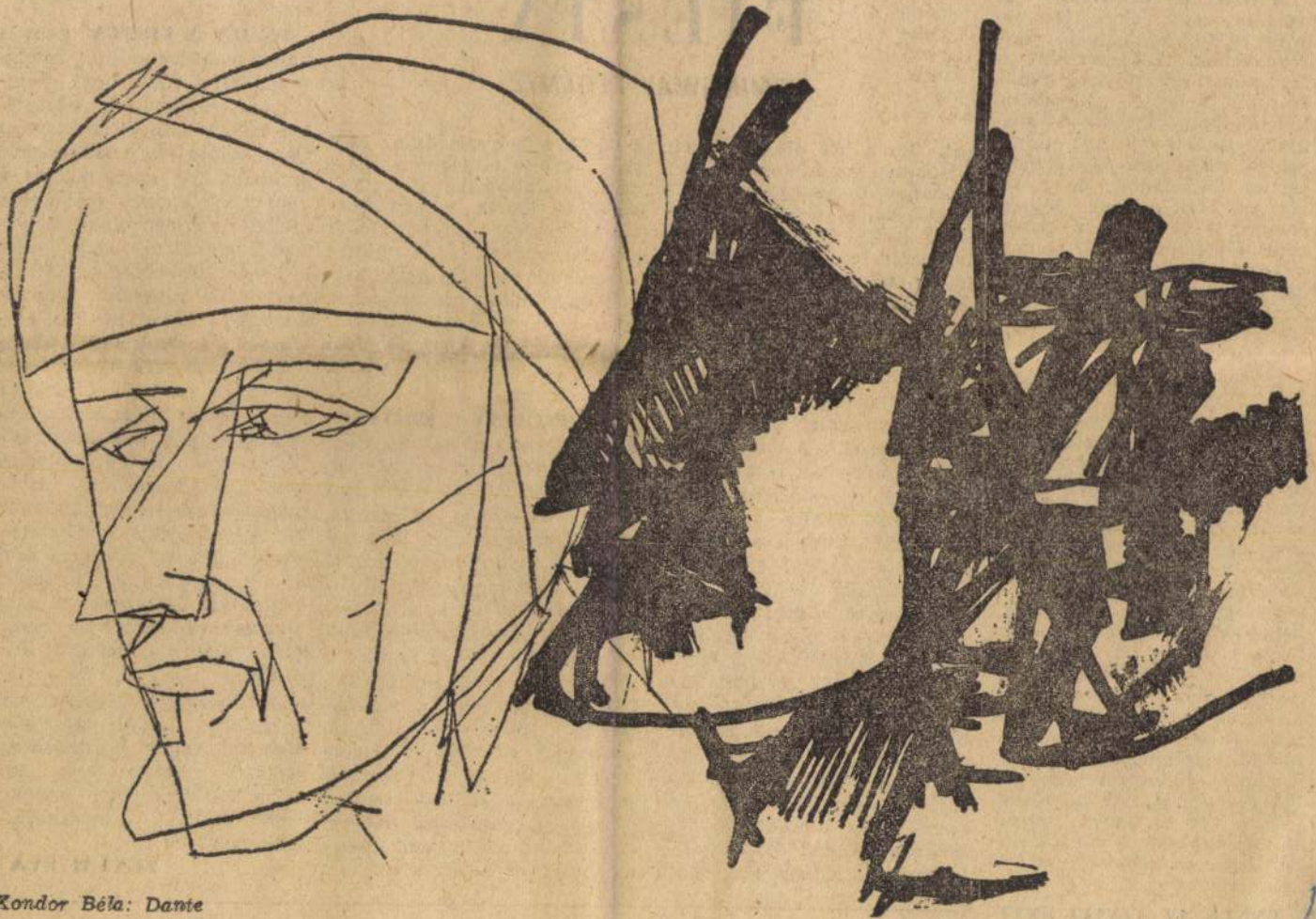

Kondor Béla: Dante

FIESTA

HEMINGWAY REGÉNYE

A NAP IS FELKEL — ez volt az eredeti címe Hemingway 1926-ban megjelent első regényének. A *Fiesta* elnevezést német fordítójától kapta, és azóta is így él az irodalmi köztudatban. Fiesta — spanyolul ünnepet jelent, ünnepélyes külsőségek közt megtartott bikaviadalt, de a regénnyel kapcsolatban jelképi értelme is van. Arra a hisztérikus életérzésre utal, amely az első világháborúban fizikailag és erkölcsileg megrokkant nemzedéket őrjöngő haláltáncba, véget nem érő fiestába sodorja.

A regény szereplői a huszas évek Párizsában társaságba verődött amerikai írók, zsurnaliszták, angol arisztokraták és a jómódú középosztály tagjai. Az ő generációjuk egész fiatalon került a háborúba; jóformán még magáévá sem tehette a békeidők erkölcsi-emberi normáit, mikor azok egyszerrecsak érvényüket vesztik. Bankbetétjüknek nem esett baja, de elvesztették a világban való tájékozódásuk biztonságát és értelmét. „Azt hiszem, máig sem értem a dolgot" — mondja a könyv hőse, Jake Barnes a háborúról. Mindannyian sejtik, hogy a háború határozta meg életük alakulását, de nem tudják, milyen törvények szerint. Ugy érzik, hogy a világot szabályozó erők ellenségesek és kiismerhetetlenek.

ENNEK AZ ÁTVITT ÉRTELEMBEN VETT fiestának a hősök a helyszín és az időpont jelölése ellenére is mármár kiszakadóban vannak térből és időből, meghatározzák a regény szerkezetét és stílusát egyaránt. A Fiesta társadalmi összefüggések nélkül, egysíkúan ábrázolt alakjai a regény kereteit szétfeszítő önálló jelenetekben valóban a huszas évek misztériumjátékának szereplői.

HEMINGWAY KRITIKUSAI a Fiestát többnyire csak formai értékei miatt tartják számon. Itt jelenik meg ugyanis először a jellegzetes, atmoszférateremtő hemingway-i dialógus, logikai ugrásaival, látszólagos zsákutcáival, titokzatos utalásaival, érzelmi és gondolati visszafogottságával. Pedig ezek a stílusjegyek nem függetleníthetők a Fiesta mondani-, illetve elhallgatnivalójától, aminthogy a későbbi, ismertebb Hemingway-könyvek sem csak a stílust kapták örökül a Fiestától, hanem elsősorban azt a szemléletet, amelynek ez a stílus szerves, nélkülözhetetlen kifejezési eszköze.

DE HA A FIESTA nem is tudna magáért szólni, hitelesítené az a tény, hogy szemléleti ellenpárja és egyúttal legközvetlenebb előzménye az *Öreg halász és a tenger*-nek. Santiago, az öreg halász a könyv részleteinek realizmusa mellett is éppen olyan térből-időből kiszakított alak, mint a Fiesta hősei voltak. Csakhogy ez a stilizálás tudatos; Santiago szimbolikus hős, egysíkúsága arra szolgál, hogy általános érvénnyel adhassa tudtul az író mondanivalóját, amely végső kicsengésében itt már ellenkező szemléleti előjellel szól: az a dolgunk, hogy szembeszálljunk az ismeretlen, ellenséges hatalmakkal, és teljesítsük kötelességünket. És így végül az öreg halász mondja ki az egész életműnek és annak a nagy misztériumjátéknak a tanulságait, amely a Fiestával kezdődött.

A háború előtt egyszer már megjelent nálunk a Fiesta *Németh Andor* fordításában, *Különös társaság* címen. Most Déry Tibor kitűnő, modern fordításában olvashatjuk. (Európa.)

ZENTAI ÉVA

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 FEB 7-1

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

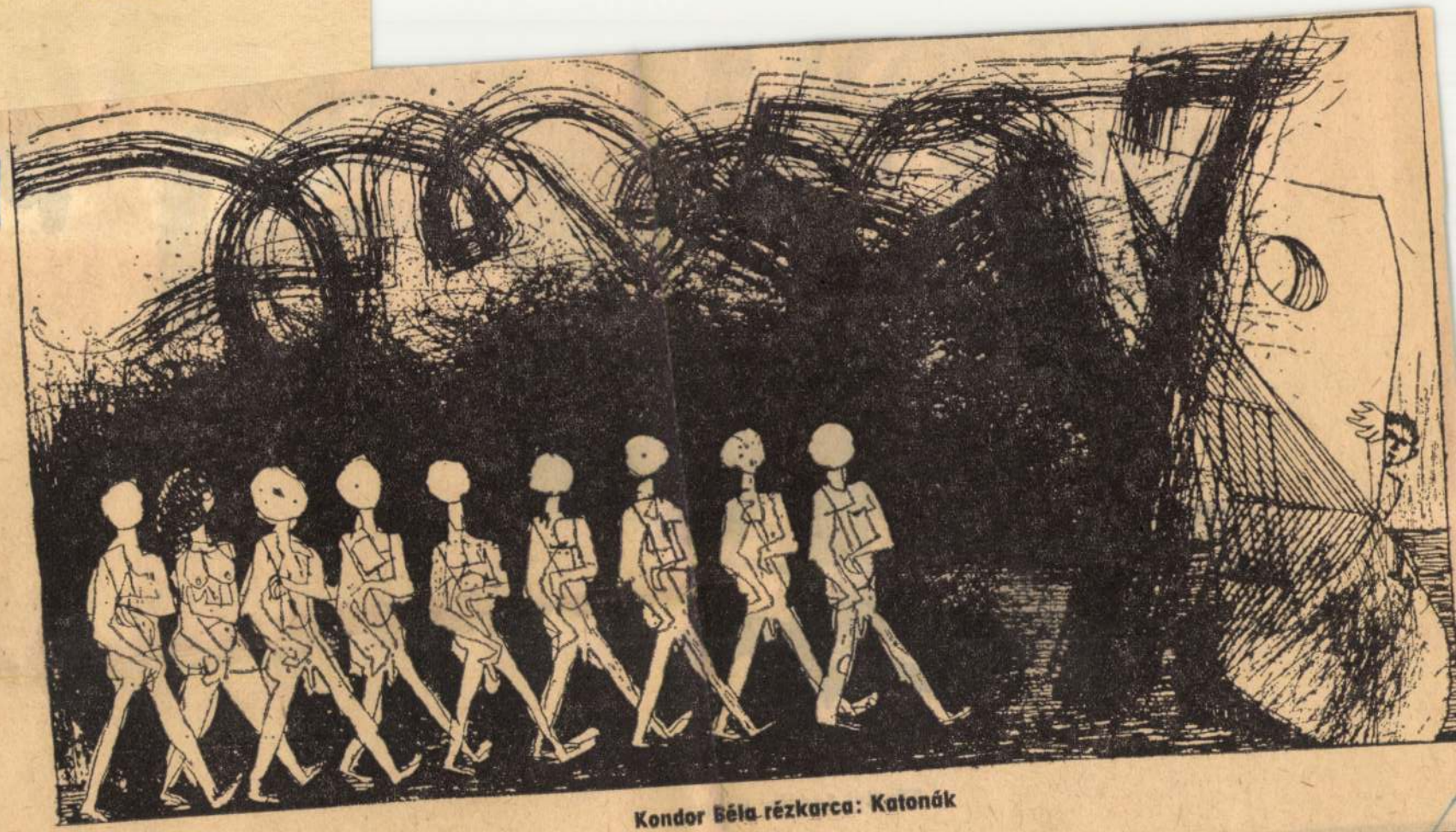

Kondor Béla rézkarca: Katonák

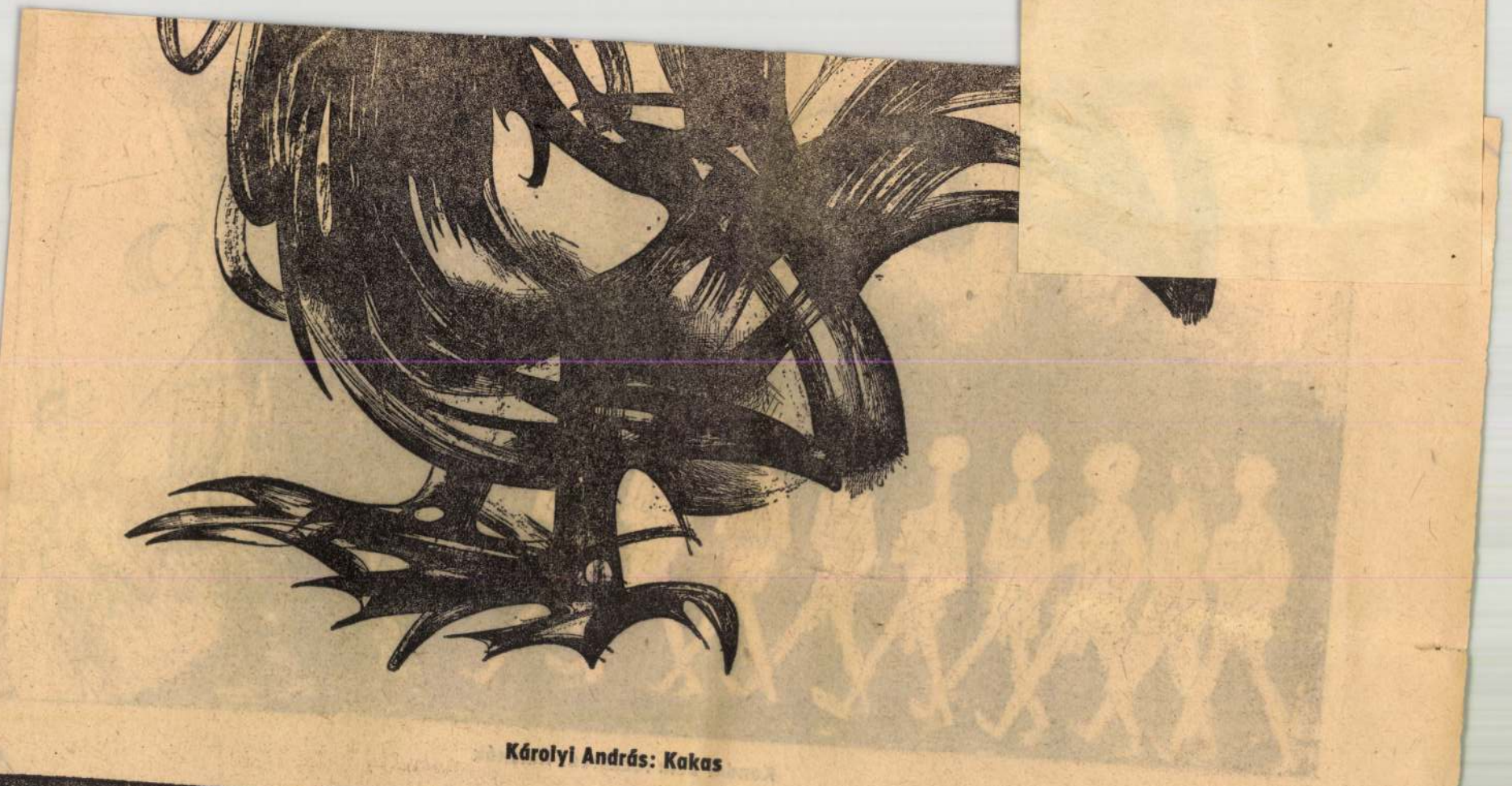

Károlyi András: Kakas

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla
BP. Rundschau

1967 JUL 14.

Kostüme
Grafik von Béla Kondor

Der Versuch

In jeder Schule, die nach der neuen Methode arbeitet, gibt es auch eine traditionelle Abteilung, wodurch die Vergleichsmöglichkeiten gegeben sind. Während in der Schule Váci-Straße die Durchschnittsnote in Mathematik der Schüler der Normalklassen 3,8 betrug, erreichte derselbe Durchschnitt in den Versuschsklassen 4,2. (Hier sei bemerkt, daß in Ungarn die beste Note Fünf ist.)

„Die nach der neuen Methode lernenden Schüler eignen sich in der Volksschule sozusagen als Draufgabe fast das gesamte Mittelschulmaterial der Mathematik an, und verschaffen sich sogar auf gewissen Gebieten darüber hinausgehende Kenntnisse", sagt die Lehrerin, Frau *M. Mihalsó*, eine begeisterte Anhängerin und praktische Anwenderin der neuen Methode. „Dieser neue Versuch im Mathematikunterricht ermöglicht dem Pädagogen, die individuellen Fähigkeiten des Schülers in Betracht zu ziehen. Da während der Stunden eine ausgesprochene individuelle Beschäftigung stattfindet und die Kinder sich oft mit fünf-sechs verschiedenen Aufgaben beschäftigen, kommt es zu keinerlei Stockung in der Kontinuierlichkeit des Unterrichtes".

Während der Stunden ringt jeder Schüler mit Aufgaben, deren Schwierigkeitsgrad, seinem bisher erreichten Niveau entspricht. Ringt? Nein, er spielt! Denn darin besteht eben einer der charakteristischen und vielleicht wichtigsten Wesenszüge der neuen Methode: die Kinder lösen in einer spielerischen Form Aufgaben, die dem Laien phantastisch erscheinen können (bei dem jede einzelne Zahl einem Prisma von unterschiedlicher Farbe und ständig zunehmender Größe entspricht), sowie die logischen Gerätsätze des sowjetischen Psychologen *Wigotskij*, die sog. Eigenschaftskörper. (Keine Tests)

Ausländische Experimente

Der in Ungarn vorgenommene komplexe mathematische Versuch bedient sich zwar der Demonstrationsmittel anderer mathematischer Unterrichtsmethoden, aber sie wurden zu Arbeitsgeräten, die in einer Menge zur Verfügung stehen, daß sie jeder Schüler während der Stunde in die Hand nehmen kann. Für einen erfolgreichen Unterricht ist das von außerordentlicher Bedeutung!

Außer dem im Studienplan vorgeschriebenen Lehrstoff begegnen die aufgrund der neuen Versechuchsmethode unterrichteten Schüler während der acht Jahre ihrer Volksschulstudien der Mengentheorie, dem Begriff des Unendlichen und der Ungleichheit, den Problemen der Kombinationslehre und der Wahrscheinlichkeitsrechnung, dem Logarithmus, der Trigonometrie, der Differenzial- und Integralrechnung, was sogar in den Gymnasien nicht obligatorisch ist. Den vom Dezimalsystem abweichenden Zahlensystemen wird große Bedeutung beigemessen, was z. B. vom Gesichtspunkt der Kibernetik, die auf dem Binärsystem beruht, von großer Wichtigkeit ist. Man kann getrost sagen, daß sich die Kinder mit allem befassen, was zur Wissenschaft der Mathematik gehört.

Lóránd Keszy

als die Bullen das Ge
meiner Schürzentasche
den. Und dann hat der
aus dem Abort der K
auch die leere Börse he
gebracht, weil er sie
verstaut hatte. Sind sie
glücklich? Hätt' ich ge
daß nur sie zum Ges
hergekommen sind, wä
gar nicht aus dem Kra
zimmer 'runtergekommen.
Ich hab' nämlich 'nen hohen
Blutdruck, und auch die Milz,
und mir zittern die Hände."

„Haben sie auch auf dem Markt gezittert?"

„Dort nicht. Dort hört das auf. Aber daß sie mich ja nicht in die Zeitung bringen wie sie über die Mörderin geschrieben haben, die mit mir im Krankenzimmer war."

Tante Sophie wacht sorgsam über ihren Namen. Dabei grüßt sie das alte *Markó* mit der Reverenz, die den alten, ernsten Taschendieben gebührt, fast schon im voraus, und auch ihren Mann, den Zsiga. Trotzdem gibt sie was auf ihren Namen.

Die Reportage ist in Gefahr! Da kann nichts anderes helfen, als der ehrfürchtigste und höflichste Ton, wie er dem hohen Alter und der großen Fachkenntnis gebührt. Ich versuche aufs neue:

„Liebe Tante Sophie, seien sie mir nicht böse, ich möchte aber doch fragen: wann sind sie das erstemal aufgeflogen?"

Sie mißt mich verdächtig, beginnt aber dann doch zu sprechen:

„So plötzlich könnte ich es gar nicht sagen. Aber sie sollen es hinschreiben, daß mir später, im Achtzehnerjahr, der Graf Károlyi die Strafe erlassen hat."

Behutsam fahre ich fort.

„Und wie oft hat man sie hierher... oder in ein anderes Haus... gebracht?"

Sie zählt:

„Neunzehnhundertvierzehn, fünfundzwanzig, sechsund-

Spät

ein fescher Kerl, — passen sie auf, Tante Büchler, hat er gesagt, Sie sind schon alt, Sie bekommen sicher Strafaufschub, aber wenn man Sie noch einmal erwischt, müssen Sie auch diese Strafe absitzen."

„Ich würde Sie gerne besuchen, wenn man Sie hier entläßt. Darf ich?"

„Sie werden sogar ein feines, scharfes Letscho bekommen, wenn Sie es mögen."

„Aber mein Portemonnaie, das wird doch bei mir bleiben?"

Sie geht auf das Spiel ein.

„Das wird Ihnen erst gemopst, wenn Sie vom Wein schläfrig sind, denn Wein wird's auch geben."

Die Stimmung scheint geeignet, um zum Abschied fragen zu können:

Kondor Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

903 JUN 1

1021

Kondor Béla: Illusztráció

éhes ember
ncs. Az ilyen
gyet a kenyér
után. A hur-
hogy minél
nikor végzett,
et felrakta a
körülpucolja
jd legfennebb
van. De ha
ő titka, hogy

hogy frissebb
omodott volna
egszívja kissé
lesz a fogása
a kilincset, ha
pp. Ilyen cso-

rá az időt, ott
lyben. A rak-
dvenc formá-
ot. Egy alka-
t, hiába lopa-
tárba, üresen

i van velük?
mái maradtak
n tudták pré-
tanában nem

tt. Benyitoga-
ajon nem rak-
ztán elrohant

formák hol

ittet hordják.
ra, s elvitték.
tika...
ta a kikészí-

ERDÉLYI JOZSEF:

Gyepű

Gyep vette körül régen a falut;
gyep volt a széle, gyepszél, legelő;
egy kerítése volt csak: a gyepű;
nem volt kerítés más azon belől,
csak alacsony rőzserakás, garádja,
ami lehetett később giz-gaz, trágya,
mikor az erdők elfogytak. Még megvolt
Árpád körül a gyepű, éppen állt;
cserfaágakból font szalmatetős fal
vette körűl még Árpád faluját
gyermekkoromban; itt-ott szakította
magas deszkakerítés a gyepűt;
de régebben nem volt deszkakerítés,
csak gyepű volt, körös fal mindenütt;
hegyes karói a fedőszalmából
kiálltak —, egy kert, vár volt a falu,
gyepűvár volt, közösség: én vagyok rá,
hatvanhatéves élő szemtanú...
Kis ajtók nyíltak azon minden kertből;
de hajdan csak kapu volt a gyepűn,
gyepűkapu, s máshol ki és bejárni
nem volt szabad s nem járt más, csak a bűn
beugrott rajta egy-egy éhes farkas,
levágott egy borjút, vagy egy csikót;
de a gyepűkapun nem vitte ki,
be sem aki marhát, lovat lopott.
Jólélek ki s be a gyepűn nem jött-ment,
őrizték éjjel a gyepűkaput;
csak ott nyílt az ahol a faluból
vagy abból út vitt, szekér, gyalogút.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 MÁJ 21.

1021

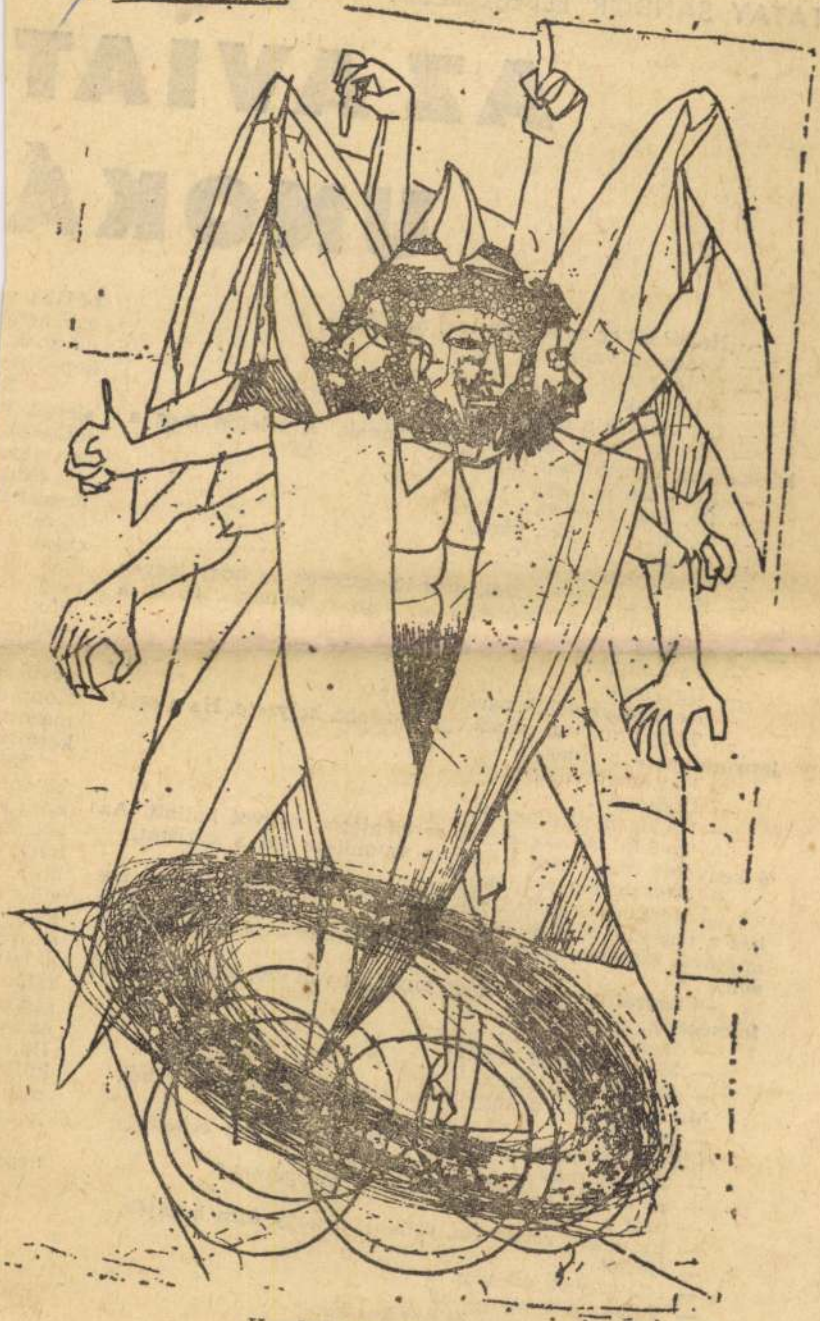

Kondor Béla: Illusztráció

TATAY SÁNDOR ELBESZÉLÉSE,

AZ AVIAT
UNOKÁ

— Halló! Mi ez az őrült zsivaj nálatok?
— Vendégei vannak,
— Kinek?
— Ildikónak.
— Ott vannak a szobában?
— Dehogy, az ő szobájában vannak. A telefon meg a középsőben van, hiszen tudod.
— Nem őrülsz meg?
— De. Képzelheted.
— Tedd be az ajtót, várok.
— Hiszen be van téve.
— Hihetetlen.
— Két magnetofon szól, meg hangszórók is, hogy legyen térhatás. Most ez az őrület, hogy legyen térhatás. És ez a zuhogás hozzá.
— Táncolnak?
— Ugrálnak.
— Nem tudsz nekik parancsolni?
— Tudod, milyen nehéz egy mostoha helyzete. Ha a saját lányom lenne, az más.
— Hát ez mi volt?
— Csengetés.
— No, de ez fülsiketítő.
— Tudom. A nagyanyja rettenetesen nagyot hallott. Az ő kedvéért csináltatta a férjem valamikor ezt a szirénát.
— Hisz az már rég nem él.
— Nem, de meghagytuk kegyeletből. Tudod, milyen nehéz a második feleség helyzete a mostohalány egykori nagyanyjával szemben. Hát még ha az a híres aviatikus özvegye volt.
— Szóval nem is a férjed anyjáról van szó, hanem az első feleségéről.
— Igen.
— Mi ez megint? Márta!
— Megint csengettek. Várj.
Márta befogta a kagylót és kiáltott torkaszakadtából.
— Ildikóóó!
Ildikó otthagyta a táncosát és azon forrón rohant.
— Tessék, mama!
— Siket vagy? Nem hallod, hogy csengetnek?
— Szól a zene.
— Ez neked zene? Na, rohanj, nehogy újra kezdjék.
— Halló!
— Itt vagyok, édesem.
— Valaki jött hozzátok?
— Igen. Egy űrhajós és egy kecske.
— Szentisten. Beteg vagy, Márta?
— Nem, jelmezes buli van nálunk.
A kecske és az űrhajós megcsókolták Márta kezét, aztán tovább mentek. Míg az ajtó be nem csukódott mögöttük, nem lehetett folytatni a beszélgetést, olyan nagy volt a zsivaj

bájába v
egy nehé
darabok.
képek lóg
— N
siettek k
latlanság
zolt a szá
Ildik
hosszú fe
összehúzó
egyre em
alak min
magasod
jutott esz
feszített
Miko
nevüket,
Konrádn
mazott v
körállato
Mint
különböz
azon gim
gel. És a
kára vol
hozzá, h
elő útjul
lóan cinl
az volt,
aviatiku
falán a
ságos ki
az aviati
Ildikó k
különleg
már ma
ja az ün
—
nepsége
—
—
—
—
Ez
ahogy a
—
met mi
—
volt.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1956 ÁPR 10.

A KÖLTÉS

1021

Kondor Béla: Szerelmesek

APJA 1965

fája...

ERDÉLYI JÓZSEF:

Kerítések

Öreg tölgyfakerítések,
korhadoznak, düledeznek;
sukkos sasok, colos deszkák
egyre jobban tünedeznek.

Akinek volt egy kis módja
pároskés volt a kiskése,
tölgyfa volt uccaajtója,
tölgyfa volt a kerítése.

Míg bővében volt az erdő,
vastag tölgyfapallón jártak;
nem volt becse holmi olcsó,
közönséges fenyőfának.

Lassan az is oly becses lesz,
hogy aszfaltnak és betonnak
helyet ad a falu is már. —
Nincs értelme bánatomnak.

Öreg tölgyfakerítések,
léteteknek nincs értelme;
s miattatok ki bánkódik,
gyenge szív és nem ép elme.

Tűnjetek el, keskeny pallók,
ti billegők, ti csámpások;
gyúljatok, ti villanylámpák, —
aludjatok, ti lámpások!

Lobbanjatok egy utolsót
még e dalban, pisla mécsek;
vers legyen búcsúztatótok,
öreg tölgyfakerítések!...

A Szőlőfürt című kötetből. Magvető.

ÁPRILY LAJOS:

Tavaszi vizek

Zsong a szigetcsúcs barna berke,
a harkály részegen nevet,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1965 JUL 3.

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1021

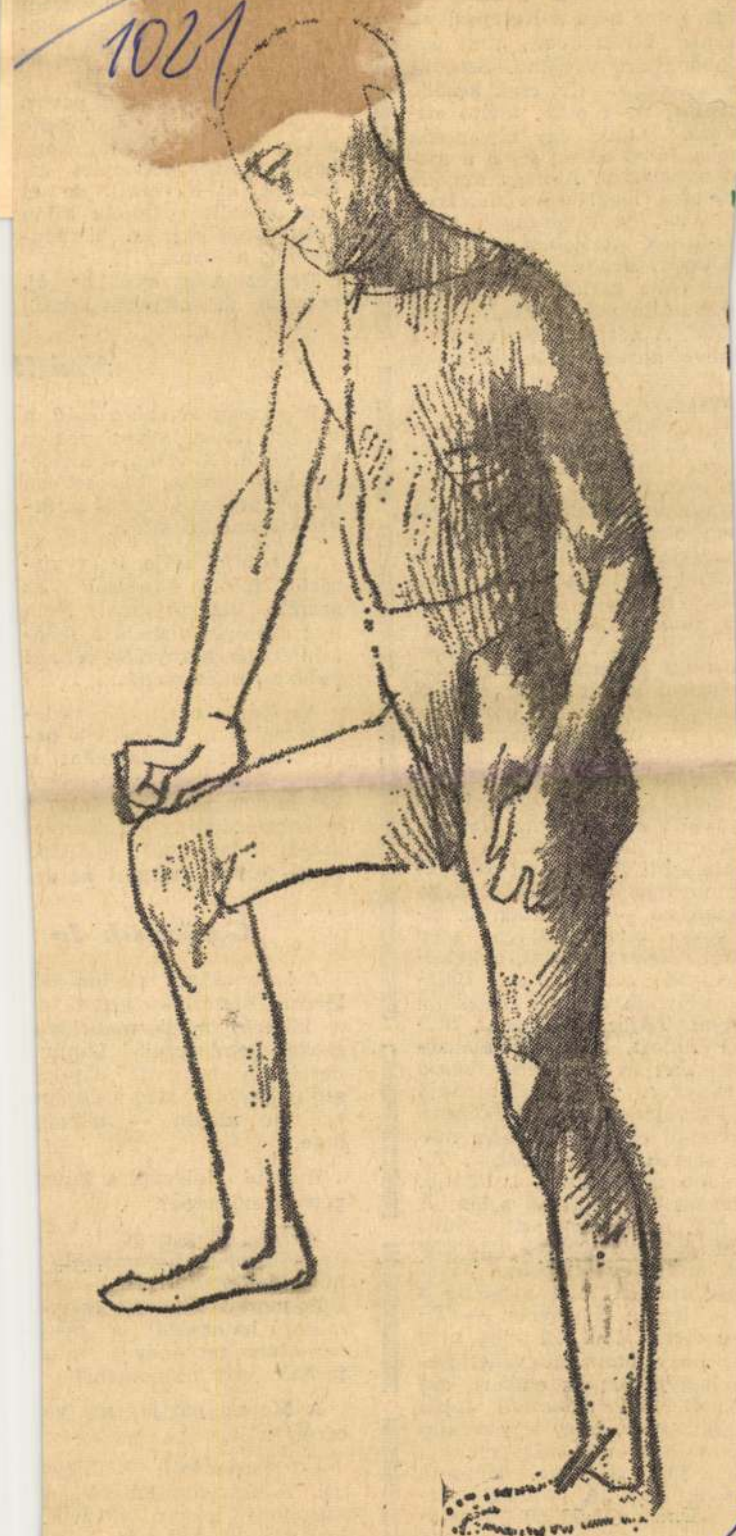

Kondor Béla: Tanulmány

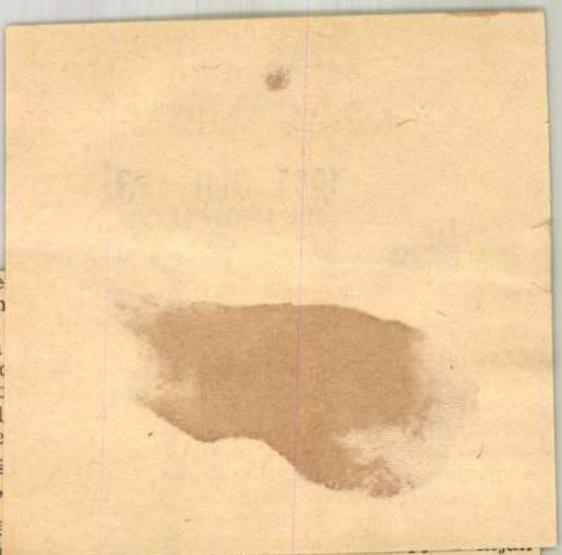

De úgylátszik, se
k jövedelme, sem
ok nem fedezték
nert Jókai sírja a
évekig olyan v
bedőlt szemétdo
nyugvó körirattal
főváros, de rende
sincs. Csak eg
ra a Jókai téren,
ó nyomaival. A
ılmodta meg: vé
ki azt a kivá
llájának kertjében temessék
t ezzel? Senki.

— élete utolsó éveit kivéve
körülötte zajló harcait is re-
ölte. A két zsarnok: az anya
heves-haragos ellentétéből, a
is csekély megmásításával,
regényes hőskölteméný és
ülés lett a „Politikai diva-
ob és részleteiben valósze-
lyes élmény „A tengerszemű
z elmulasztott szerelem ro-
giájában. Általában szeretett
ben beszélni, megtörtént, ki-
nagyrészt kitalált történeteit
saját élményét mondja el a
lög" megkapó kalandját is.
ó különös körülmények kö-
k a történet hősével. Izgal-
örténet ez, amelyet a hivata-
ohasem sorolt Jókai remek-
az olvasónak mégis egyik leg-
egénye, ragyogó humorával,
lulataival, érzékletes korké-
ó lendületével.

, hogy az ilyen örökizzásban
yekben élő elme az élet út-
ladozva jár és sohasem lehet
határozott férfi, mint amilye-
it megírja. Gyöngeségét néha
egzetesen — műveiben is el-
hogy megtévesztően szép
kkal. Tímár Mihályt,.a kétsé-
gyötrődő aranyembert, Bala-
kastélyban egy téli éjszakán
sztyán Tódor, a tolvajjá, rab-
ssá züllött, körözött rab-szö-
ıden élet és rend első számú
. Fegyvert szegezve mondja
:, jótevőjének, hogy miképpen
kretenni és hogyan fogja ma-
ni szerelmesét és kisfiát. Tí-
előbb megbénulva hallgatja,
magát és kilöki az ajtón. A
gurul a lépcsőn, szitkozódva
fel és fenyegetőzve tántorog
en, mint élő célpont. Jókai
nost minden férfi megölné a
e — írja a regényben — Tí-
l embert. Nem öli meg még
m, hogy önmagát védelmez-
ni hagyja azt az embert, aki
teheti, aki semmivé fogja
a szerencse, hogy egy vészes
rő, a Balaton rianása elkapja
és a jég alá fojtja. Hasonló
tlődik meg „A barátfalvi le-
Az elátkozott család" folytatá-
a végszóra megjelenő farka-
tt küzdelem oldja meg a fe-
et.

beengedték egészen a Mú-
zeumig a Dunát.

De ez még csak az új,
pompás út hírnevét kezdte

Szádl

Régi magyar szó a szád, a
vízügyi használatban egészen
életrekelt. Kevesen értik je-
lentését, még kevesebben
tudják pontos szerepét az ár-
vízi terminológiában.

„A *szádfal* célja, hogy víz-
záró falat képezzen az
áramló víz útjában. Nem
lesz azonban vízzáró a szád-
falunk, ha hornyolás nélküli
pallókat alkalmazunk.

Az átázás ellen való véde-
kezésnél a fa szádpallók he-
lyett újszerű eljárásként a
könnyű „Pátria" vaslemeze-
ket használjuk. Ezek leveré-
se korszerű gépekkel, légnyo-
más os kalapáccsal történik
Ilyen felkészültséggel az ár

Győzzük le

A katonaságot minden em
lékezés dicséri — joggal, d
a közerőt némi malíciáva
szokás emlegetni. Lapuni
hasábjain is esett egy-ké
szó neheztelés, még a dunán
túli ár idején — néhán
hete.

Rosszul dolgozik a falva
gátra siető népe?

Igenis, meg nem is. D
össze lehet-e hasonlítani
húsz-huszonkét éves katona
fiúk mozgékonyságát és vá
lalkozó bátorságát a negy
ven-ötven-hatvanéves falu
férfiak testi állapotával?

A Marcal partján így va
erről K. Z.

— Koroncóról, Kisbabo
ról, Rábaszentmihályról, ö
száz főnyi közerő érkezett
legnehezebb órákban, gyor
san, töprengés nélkül intéz
kedtem: ötven ember idé

Kondor Béla

A KÖLTÉSZ

Én mondom: Még nem nagy az ember,
De képzeli, hát szertelen.
Kísérje két szülője szemmel:
a szellem és a szerelem.

(JÓZSEF ATTILA)

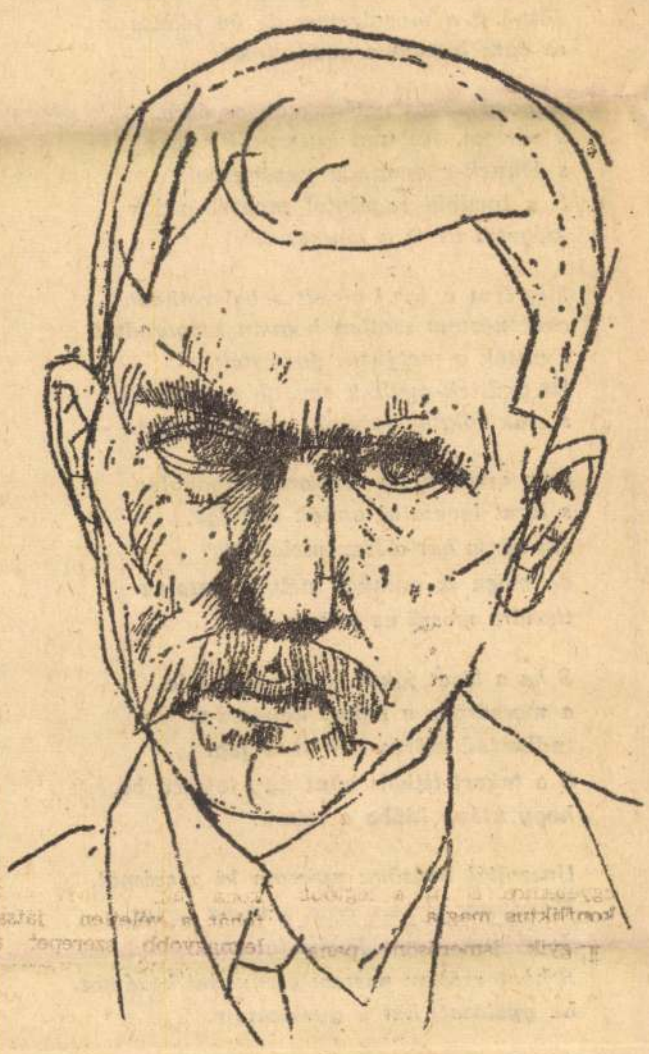

Kondor Béla: József Attila

ZELK ZOLTÁN:

Nem tudsz te meghalni

Hiába feküdtél a sinekre, lásd be,
nem tudsz te meghalni. Vak vagonok sora
düböröghet rajtad, s vonatnál dübörgőbb
évek szerelvénye — nem fog rajtad halál.
Megválthatsz egy népet, magad meg nem váltod,
a megváltók sorsa kikelni a sírból.
Te sem rejtőzhetsz hát, hiába vágysz ülni
holt rigók lelkével a semmi nyugalmas,
fuvalom-se-bántja, rezdületlen ágán.
S kinálnád még százszor magad a halálnak,
lenne pusztulásod országos ezerszer,
akkor se bocsátna el az élő világ.

Hogy is bocsájtanánk! Szükség van szavadra.
Arra is, mit szájjal, a füleknek mondasz.
Jöjj, lobbantsd hát lángra vitáink parazsát,
fénylő, szép gondjaink ki ne aludjanak
értetlen vak szavak sivár hamujától.
Jöjj, te Vitatkozó, jöjj, te Magyarázó,
várnak éji szobák, a Költészet gondja.
Lássuk, mily ábrákat vés mutatóujjad
ércnél maradandóbb füstbe-lámpafénybe.
Ne kéresd hát magad. Kelj föl a sinekről,
te széttéphetetlen! S ugy jöjj közénk, haza,
ahogyan éveid azt megkövetelik,
ötven tél derével hetyke bajuszodon.
Igy illesz már közénk... Hát még az ifjakhoz,
kik atyjuknak vallnak, s versed páncéljába,
hűségbe öltözve vágnak az időnek —
hidd el, fölismernék, téli ág alatt is
változtathatatlan, szép kamasz-mosolyod.

1955.

(A *Zúzmara a rózsafán* című kötetből

*****

élet és Irodalom
1964 ápr 11

JA * 1964

GELLÉRT OSZKÁR:

A flagellánsokhoz

Ami ép volt s szép volt, fonákra torzult.
Úgy támadt ránk alattomos-orvul,
míg hittünk benne lángolva vakon.
S amidőn a balsors már jóra fordult,
tapodhattunk a kihült salakon.

A jajongás is, mely jött tülekedve
miért hogy hamarabb ért a füledbe,
s miért hogy benned jobb volt a szimat?
Jött-jött a mocsárszag, de én felette
az égre biztam a gondjaimat.

A gondjaimat vetém csak az égre,
s vártam, Keleten kitisztul-e végre
s jönnek-e onnan a napsugarak.
S a további ragálytól mentve-védve
kiégetik itt is a mocsarat.

Míg lent a talaj gőzölt s belerothadt,
csak néztem szótlan hogyan szaporodtak
s vitték a metánt a paraziták.
És gyűltek-gyűltek tovább a halottak,
s csak folytak-folytak tovább a viták —

nem arról, hogy mocsarat lecsapolva
s lázat levezetni annak a dolga,
aki várja bár a Nap melegét,
de maga is munkál mélybe hatolva
tisztára mosni az otthon egét.

S ha a lázat jókor nem vezeted le,
a mocsárgáz a léggel keveredve
tudhattad előre: robbanni fog.
S a takart-titkolt bűnt úgy fejezed be,
hogy utána hiába a szitok.

Unszoltál bensőm: nyissam ki a számat.
Mondtam: társam csak a néma bánat,
de életemet nem kockáztatom.
S hogy szótlan néztem szenvedni hazámat
ha gyalázat, hát a gyalázatom.

Folytatva magaddal e párbeszédet
a helyt nem állásod hiába véded.
Dogma, hogy magadnak meg ne bocsáss?
Hát vesd le a Nesszosz-inged, ha éget!
Vakbuzgóké az önostorozás.

S ki olvasod ezt, s a szememre hányod,
miért rontom meg nyugodalmas álmod
baráti tanáccsal, de késve én:
Vigyázz: a körödben még sok az álnok.
S csak azért e tanítóköltemény.

(A *Még hányszor* című kötetből)

VASVÁRI ISTVÁN:

Szembenézve

Három napig habzó fellegek
rohantak a kék hegyek felett
s völgyekben, mint bezárt paripák
bujtak össze reszketve a fák.
Lompos vihar állt ugrásrakész,
markában feszült a dördülés.
Egy villanás s lehullt az opál
zsúcsokra a fakó szemhatár:
dördülés, majd újabb villanás —
föllobbant egy zsenge tölgy és száz
ifjú fa bujt még összébb. Sírás
rázta testük, szörnyű gyász.

Fájt e hajló, riadt reszketés,
könyörgés, mely ablakomra néz,
várni, mikor csusszan le a bárd:
a még élet — végső villanás.
Szenvedtem már önkényt, mord erőt
börtönrács és drótsövény mögött:
reszkettem, mint szélsujtotta fák,
várva, hogy a hideg kény levág ....
Nem hulltam el, nem hallgathatok:
nem várom, hogy értem szóljatok,
én szólok halálig értetek
fák, virágok, erdők, emberek.

(A *Végső áron* című kötetből)

*

Kondor Béla

1921

GEGENWARTSKUNST

BILDENDE KUNST — MANIERISTISCH?

Drei Künstler stellen im Wiener Collegium Hungaricum aus

Betritt der Wiener Ausstellungsbesucher, der mit den Breughels des Kunsthistorischen Museums und den Kunstwerken im Museum des Zwanzigsten Jahrhunderts gleicherweise vertraut ist, das Collegium Hungaricum, um sich dort die ausgestellten Werke von Béla *Kondor*, Tibor *Vilt* und István *Gádor* anzusehen, dürfte sich für ihn als erstes Problem der Gesamteindruck ergeben, der eklektische Stil, in dem Vergangenes und Gegenwärtiges vermischt sind. Wien selbst hat seine eklektischen Kunstüberlieferungen, seitdem sich jedoch die österreichische Hauptstadt in den Stromkreis des westeuropäischen Kunstschaffens eingeschaltet hat, haben sich hier eindeutige Gesichtspunkte der ästhetischen Orientierung herausgebildet. Wie aber werden die heutigen Besucher der ungarischen Ausstellung in Wien die Grafiken Kondors „einstufen", in denen die Atmosphäre Kafkascher Novellen mit den überlieferungen. Seitdem sich schen Grafik (besonders mit denen der Donau-Schule) verquickt ist, was werden sie mit den bunten Keramikplatten Isván Gádors anfangen, die auf halbem Wege zwischen kunstvoller Wanddekoration und nonfigurativer Tafelmalerei „stehen". Am eindeutigsten dürften noch die Plastiken Tibor Vilts wirken, von denen man die Gesetzmäßigkeiten der Skulptur nach dem zweiten Weltkrieg ablesen kann. Wie dem auch sei, im Schaffen dieser drei Künstler erschließt sich eine nüanciert charaktervolle, interessante Welt, was den Betrachter nur noch mehr in sein Dilemma verstrickt: er mag sich fragen, ob ihm diese Ausstellung die Züge der ungarischen Gegenwartskunst, oder nur die besondere Welt einiger interessanter bildender Künstler vermittelt.

Ein Dilemma nicht nur der Kunst

Auch wir stehen vor diesem Dilemma, auch für uns ist es nicht einfach, diese Frage zu beantworten. Die drei Künstler gehören zu den besten der ungarischen Gegenwartskunst, mit einiger Übertreibung ließe sich sagen, sie sind in ihrer Kunstgattung die begabtesten und selbständigsten Meister. Demnach wäre diese Ausstellung unter denen des Wiener Collegium Hungaricums eine Art „Hauptattraktion". Es fragt sich nur, ob sie auch das Gros des ungarischen Kunstschaffens repräsentiert?

Die drei Künstler zählen in Ungarn gerade zu denen, die in den Jahren um 1958—60

Zwei Schüsseln — Keramiken von István Gádor

den guten Druchschnitt überboten, die den monotonen Stil überwanden, den man mit der nur allzu fließenden Kategorie des Postimpressionismus umschreiben könnte. Sie überwanden ihn, es fragt sich nur, welche Richtung sie einschlugen? Die drei Wege, die von diesen drei Künstlern gewählt wurden, symbolisieren zugleich alle Richtungen, die den ungarischen Kunstschaffenden offenstehen. *Kondors Weg* führt scheinbar zurück in die Vergangenheit, er führt von der unprinzipiellen, ja, schon prinzipienlosen, verdünnten impressionistischen Betrachtungsweise zu einer grundsätzlich in harten, entschiedenen Konturen gehaltenen, oft mit einer „Story" verbundenen figuralen Kunst. István *Gádor* hat in seinen Keramiken einen *schlauen Umweg* gewählt. Seine Werke setzen sich von den herkömmlichen Formen des Kunstgewerbes ab, sie nähern sich der nonfigurativen Kunst, bleiben aber dort „stehen". wo das Niemandsland des „Fast-schon-Bildes", der „Fast-schon-Plastik" liegt. In deisem Grenzbereich wurde Gádors Kunst zu einer Sendung, die einen neuen Stil, eine neue Geschmacksrichtung vermittelt. Sagten wir, dieser Um-Weg sei schlau gefunden? Nun, woher Gádor eine Gefahr, ein Angriff auch immer gedroht hätte, das par excellence Plastische, oder das in Krügen und Schüsseln offenbarte Kunstgewerbliche hätten ihn zurückgehalten, hätten ihm Rückhalt und Schutz geboten. Sollte man also meinen, die bildenden, Künstler hätten in Ungarn den Schematismus der 50er Jahre nur durch (allerdings sicheren) Instinkt, oder aber durch (immerhin schlaue) taktische Bewußtheit überwinden können? Diese Annahme wird widerlegt durch die modernen *Plastiken Vilts:* diese Bildwerke sind der Beweis dafür, daß auch den Künstlern, die *konsequent einen modernen Ton* anschlugen, die verdiente Anerkennung nicht versagt bleiben konnte.

Drei Wege der Überwindung

Die drei Wege sind immerhin typisch, die drei Künstler, die anfangs auch in den Augen ihrer Mitkünstler den Anflug von Sonderlingen hatten, machen heute immer mehr Schule. Ihre Wiener Ausstellung erfaßt also einen interessanten historischen Augenblick: die ausgestellten Werke der drei verdeutlichen die Phase, in der die Auswirkungen einer äußerlichen Stilkontrolle bereits aufgehoben sind, die Bruchlinien der immanenten Kräfte, der Entwicklung sich jedoch weiter auswirken, ja, *gerade diese gebrochenen, eklektischen oder hybriden Lösungen zu den spannendsten Mitteln der künstlerischen Aussage werden.* Oder anders, prägnanter gesprochen: diese Künstler könnten auch im heutigen westeuropäischen Wortsinn modern, zeitgemäß sein, würden aber damit in einen luftleeren Raum geraten; was sie sozusagen hätten, wäre nicht gereift, nicht aufrichtig.

Die Kunstgeschichte kennt diese hybriden Perioden, diese historischen Augenblicke, die sich — aus der Bahn einer eindeutigen Stilentwicklung geschleudert — in sonderbarer Form offenbaren. Sie nennt sie auch beim Namen, wenn sie diese als *Manierismus* begreift. Es fragt sich nur, sind die Vertreter der ungarischen Gegenwartskunst zu Leistungen fähig, mit denen sie sich der Bezeichnung Manierismus im guten, löblichen Sinne des Wortes als würdig erweisen. Vermögen diese stilaren Umwege das Licht so zu brechen, das atmosphärisch Besondere des künstlerischen Anliegens so zu vermitteln, daß sie mit der Zeit Wert gewinnen, Werte schaffen und zu einem historischen Abschnitt werden? Diese Frage ist umso weniger belanglos, als sie nicht nur die Schicksalsfrage der bildenden Kunst in Ungarn ist, sondern Geltung hat für die gesamte Kunst in Osteuropa, deren Entwicklung ähnliche Wege zu durchlaufen hat.

Manierismus der Konfrontation

Diese Kunst — den Eindruck haben wir — ist für uns jedenfalls echt, vermittelt das Wirkliche, und darum meinen wir, daß sie auch Geschichte wird. Schwierig wird es aber sein, sobald es sich um den Export dieser Kunst handelt, wobei wir nicht nur die Schwierigkeiten des Idioms, sondern auch die des Inhalts meinen. Die eklektische Handhabung der Stilmittel von Tradition und Avantgarde birgt nämlich noch einen anderen Bereich, die Vielfalt und die widersprüchliche Vermengung der Gedanken, einer Gedankenwelt, deren sterile Konklusion welcher Art auch immer nur eine übereilte Vereinfachung, eine Verfälschung unserer engeren, kleineren Welt ergeben könnte. In dieser Kunst findet sich auch Weitschweifigkeit, eine empfindsame, überschwenglich beredte Umschreibung von Wahrheiten der Vernunftssphäre. Diese Weitschweifigkeit ist aber wieder nur etwas, das zum Charakter von Übergangszeiten gehört. Schließlich mögen auch die Kategorien der Kunstgattungen als ungeklärt erscheinen: Bild, Bildwerk, Grafik, Kunsthandwerk und Illustration fließen oft ineinander über, als könnte der Künstler selbst nicht entscheiden, ob er dichterisch inspirierte Gedanken oder aber Sachgüter der Kultur, den von der Baukunst geschaffenen materiellen Rahmen zieren will. Hier müssen wir wiederum — zur Erklärung — auf die profane Wirklichkeit verwiesen: die selbstsichere Autonomie der Kunstgattungen kann sich dort herausbilden, wo die Aufgaben der bildenden Kunst durch das Entgegengesetzte, durch das Gesamtkunstwerk der Umwelt bedingt sind. In den Übergangsperioden der ungarischen Geschichte löste sich diese Einheit der Umwelt auf und die einzelnen Kunstgattungen erlangten eine Autonomie, in der statt der sachlichen Bedürfnisse die moralische Kraft, die Schaffenskraft des Künstlers — eine Art Kunstwille — zur Schöpfung der Werke führt. Es liegt auf der Hand: diese Überhandnahme der psychologischen Motivationen, dieses Unsicherwerden der sachlichen Voraussetzungen muß zur Verwischung, zur Überlappung der Grenzen von Kunstgattungen führen.

Ein Exempel unserer Zeit

Als bestes Beispiel für diese Problematik bietet sich Béla Kondors Kunst dar. An der Akademie für bildende Künste absolvierte er als Grafiker. In der Atmosphäre des akademischen Unterrichts könnte er sich geradezu aus dem 19. Jahrhundert überlieferte Formen der Idealisierung aneignen. Dieses erhabene Denken hatte sich später in der Praxis auf überaus prosaische Aufgaben zu konzentrieren. Die aus der Akademie hervorgegangenen Grafiker erwartete keine heroische Wandmalerei (sie wäre um die Mitte des 20. Jahrhunderts auch reichlich anachronistisch gewesen). Was sich ihnen an Aufgaben darbot, waren die Aufträge der Verlagshäuser, waren Illustrationen. Kondor jedoch konnte sich damit nicht abfinden, daß ihm die *Grand art* genommen sein sollte. So verdichtete er die Gewissensstürme und Nöte, die Ängste und Freuden einer Generation zu Illustrationen. Er benutzte — befremdlich verfremdend — die Mittel des Akademikers zu grotesken oder ironischen Aussagen, brachte die Mythen, die er im Schrifttum fand, in apostrophierten Formen zu Papier, die eher an die unwägbaren Fahrnisse des Josef K. erinneren, als an die glaubwürdiger verdeutlichten Geschichten der Schlösser und Kathedralen. Die Figuren seiner Radierungen bewegen sich nicht nach den traditionellen individuellen Kräften der europäischen Kultur, vielmehr gehorchen sie den statistischen Gesetzen der Naturprozesse. In diesem kataklismatischen Gewimmel kehrt die grausame Unpersönlichkeit der mittelalterlichen Kunst zurück, sie ist aber durchsetzt von der Unmenschlichkeit der noch grausameren Tragödien des 20. Jahrhunderts. Wäre das bildende Kunst in einer Zeit, als die Universalkunst in der Architektur und in der Ornamentik ihre bedeutendsten Errungenschaften erzielt? Oft scheint es uns, daß wir eher verspätete Illuminationen einer Chronik schauen, mit deren Niederschrift man zur Zeit der Glaubenskriege hätte beginnen sollen, die aber nie mehr zu Papier gebracht wird.

Plastik von Tibor Vilt

Zauber der Übergangszeit

Und trotzdem, wir können uns nicht losreißen von diesen Radierungen, so unverkennbar ihre Mängel auch ins Auge springen mögen, so wenig wir auch ihren Pessimismus teilen können. Der Manierismus, der geboren wurde, als sich in den letzten Jahrzehnten der osteuropäischen Geschichte alte Kunstgattungen mit neuen Gedanken vermengten, ist uns zu Blut geworden, er schlägt uns gerade durch das Besondere, durch seine eigenartige Welt, durch das Anderssein als die übrigen in seinen Bann. Wie wir in den Keramiken István Gádors den Weg zur universellen Stilentwicklung sehen, wie wir in den Plastiken Tibor Vilts das Einmünden in diese Stilentwicklung erkennen, so kommen wir ab von unserer eklektischeren Wirklichkeit. Das Auge des Westeuropäers dürfte es aber gerade umgekehrt sehen: ihm mögen in Kondors Grafiken die kaum enträtselbaren und darum kaum ansprechenden Illustrationen eines unbekannten Mythos erscheinen, indessen ihm in Gádors und Vilts Werken die übersichtlichere und darum auch interessantere Welt bekannter Ornamente eher zusagen mag.

Géza Perneczky

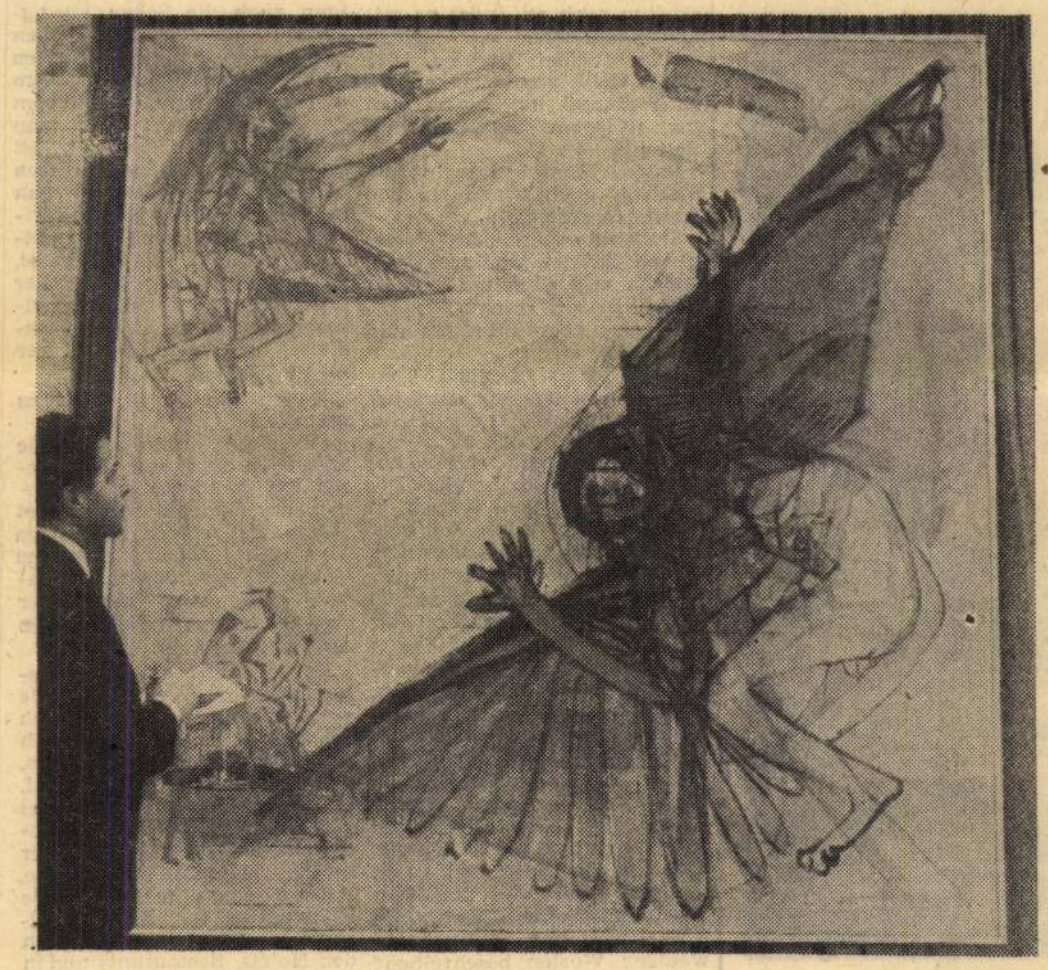

„Gefallene Engel" — Gemälde von Béla Kondor

Alle Aufnahme: Otto Horovitz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bp. Rundschau
1967 APR 14.
KÖNYVPAPÍR

Ungarische Landschaften einst u

BUGAC

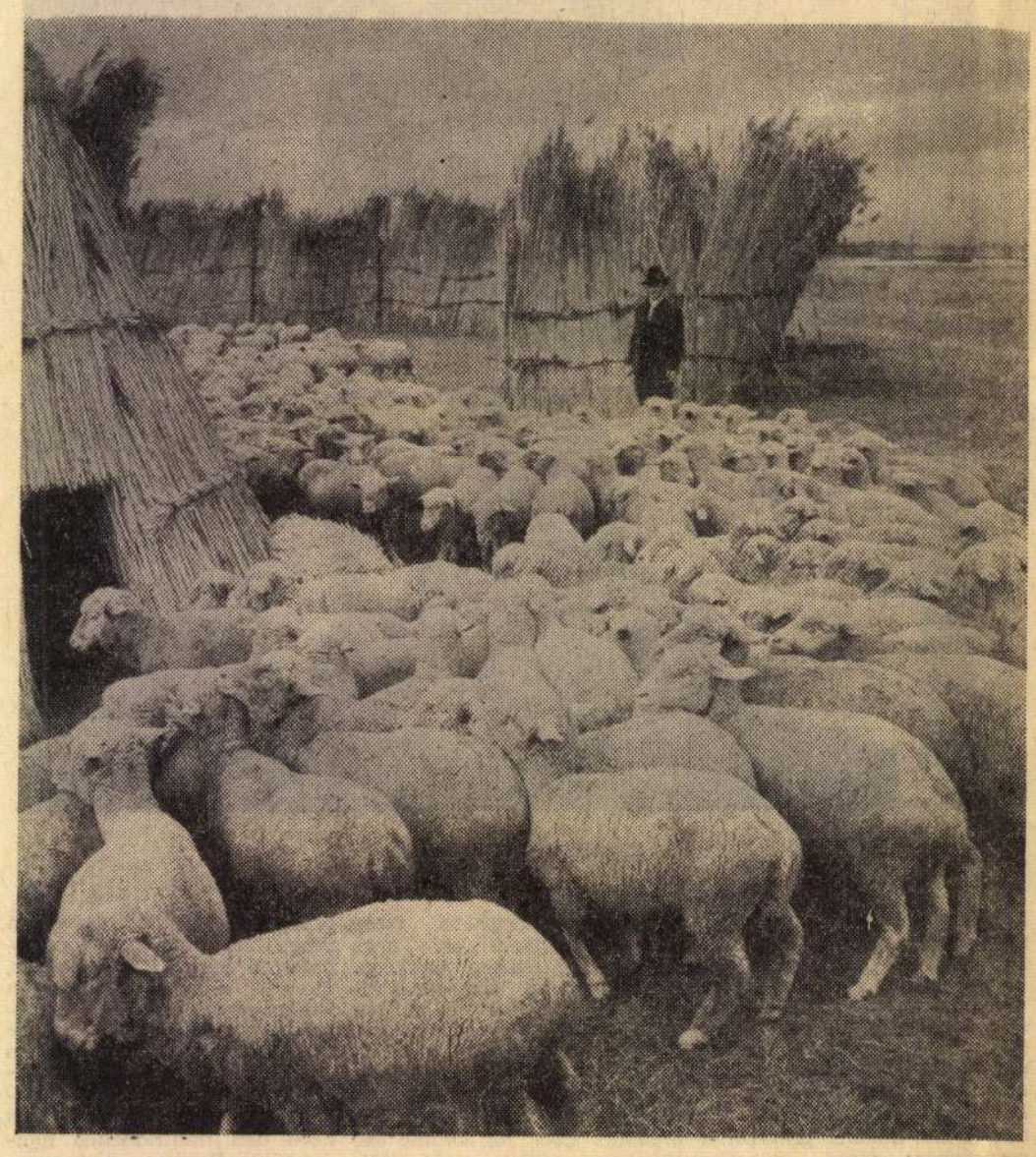

Die alte Bugacpußta — Windfang und Hirtenhütte aus Schilf

Bugac wurde irgendwann die ungarische Sahara genannt.

So weit das Auge reichte war Öde. Dreißigtausend Joch Sandboden im Urzustand. Der Wind trieb und kräuselte den Sand; stellenweise mutete er wie ein versteinertes Meer an.

Bugac gehörte zu den 170tausend Joch der Stadt Kecskemét, ist heute ein Dorf für sich. Die Asphaltstraße ist von beiden Seiten mit Bäumen gesäumt, aus dem Fenster unseres Wagens sehen wir Wirtschafts-, Obst- und Weingärten vorbeihuschen, dann kommen Akazienhaine und saftig grüne Tannenwälder. Wie eine frische, schöne Oase ...

OBSTHAINE AUF DEM SANDBODEN

Von der einstigen Pußta-Romantik mit ihrer Fata Morgana ist heute kein Hauch mehr zu spüren. Der Reisende würde auch vergebens danach suchen. Die zähen, wetterfesten Rinderherden, die früher hier winters und sommers im Freien weideten, die wilden Pferdegestüte, die über die Pußta jagten, gehören der Vergangenheit an. Heute rattern Traktoren, ernten Mähdrescher auf diesem Boden. Die Betriebseinheit von Bugac, die zum Staatsgut Városföld gehört, wirtschaftet auf dreitausend Joch Sandboden.

„In den letzten Jahren haben wir über tausend Joch mit Obstbäumen bepflanzt", erklärt der Leiter der Wirtschaft. Zum größten Teil Äpfel- und Pfirsichbäume. Dieses Jahr wird der Bau unseres Obst-Kombinats fertig und dann werden die duftigen Pfirsiche, die nach England, Westdeutschland und der Tschechoslowakei geliefert werden, hier verpackt.

Bugac exportiert aber nicht nur Obst, es liefert nach Frankreich und Griechenland auch junge Lämmer.

In der Öde, wo einst der Wind den Flugsand trieb, stehen jetzt blühende Akazienwälder, durch die der Sand gebunden wurde. Inmitten der Akazienpflanzungen entstand eine „Geflügelstadt" mit zwanzigtausend Hühnern, die jährlich eine Million Eier für den Markt produzieren.

In der Nähe der Geflügelstadt ist eine moderne Brutanstalt, in der auf maschinellem Wege zweihunderttausend Eier auf einmal ausgebrütet werden. Dieses Gut kann daher jährlich eine halbe Million Eintagsküken an verschiedene andere Wirtschaften abgeben, wo sie dann weitergezüchtet werden.

DER ALTE DUDOK IM VIERERGESPANN

Ja, die Pußta, die tausende von Touristen wegen ihrer Romantik aufsuchten, ist nun gezähmt. Die Tschikosch, der Fokosch (Stock mit Axtgriff), Gulasch und die Abenteuer der einstigen Betyáren vorgetäuschten Romantik.

Im Zentrum des Staatsgutes, auf Grundstücken mit kommunalen Einrichtungen, stehen lange Reihen von neuen Häusern mit hübschen Veranden und großen Fenstern. Überall brennt elektrisches Licht und statt der offenen Brunnen versieht die Wasserleitung die Bewohnerschaft mit Wasser. Auch das letzte alte Bauernhaus mit seinem freistehenden Schornstein ist bereits verschwunden. Es war das Haus des alten Dudok, des letzten Nomadenhirten der Gegend. Als er zu alt zur Arbeit wurde, bekam er eine schöne Pension vom Staatsgut und saß den lieben langen Tag hindurch auf seiner Veranda, rauchte die Pfeife, genoß den kühlen Schatten der Bäume und erzählte der Jugend alte Hirtengeschichten.

Von ihm erzählte man mir im Verwaltungsbureau, daß, als der Alte vor zehn Jahren seine goldene Hochzeit feierte, der Direktor des Staatsgutes für ihn in Kecskemét ein Festessen gab und den Wagen schickte, um das alte Pärchen in die Stadt zu bringen. Der Alte besah sich das Auto von allen Seiten, schüttelte den Kopf und erklärte dann entschlossen: „Damit fahr ich nicht!"

Vergebens nötigten ihn die Nachbarn: „Setzen Sie sich doch hinein, Onkel Dudok!" — er blieb fest. Erst als ein Vierspänner vor seinem Häuschen hielt, da stieg er ein und ließ sich von vier tänzelnden, feurigen, grauen Rossen in die Stadt fahren, wo er bis dahin, in seinem ganzen Leben, erst viermal gewesen war.

Das alte Gasthaus, die Csárda, wurde im vergangenen Jahr neu gebaut. Sie liegt zwischen Tannen und hat die alte romantische Prägung bewahrt, obzwar jetzt gute Fahrstraßen dorthin führen und auf dem Parkplatz stets 8—10 Autos mit fremden Kennzeichen stehen. Hinter dem ländlichen Gasthaus wird der Gulasch im Kessel auf offenem Feuer gekocht und die Hähnchen am Spieß gedreht.

Über dem Gasthaus fliegen Fasanen wie große bunte Schmetterlinge, denn Bugac ist derzeit die größte Fasanerie Europas. Von den zehntausend Hektar Neuwald, der hier den Sand bindet, sind viertausend Hektar Reservat für Wild. Dreißigtausend Fasanen wurden hier künstlich ausgebrütet und dann freigelassen. Diese herumfliegenden Fasanenscharen gehören so sehr zum neuen Bild dieser Gegend, wie die samtäugenen Rehe, die sich oft neugierig auf der Fahrstraße umschauen und zum Verkehrshindernis werden.

FAHRENDE FRISEURE AUF DER PUSSTA

In den letzten Jahren hat sich das Leben hier gründlich verändert. Heute bedeutet der Begriff „Pußta" nicht mehr erschreckende Einsamkeit und fern von der Kultur.

„Die Schauspieler aus Kecskemét kommen etwa zehnmal jährlich zu uns. Aber auch aus Budapest kommen Künstler!" — berichtet der Ratsvorsitzende, als wir vor dem imposanten Kulturhaus stehen. — „Zu den Vorstellungen strömt das halbe Dorf, was nicht wenig bedeuten will, denn viele wohnen bis zu zehn Kilometer entfernt vom Zentrum. Besonders die Jugend und die Frauen scheuen kein Opfer, um eine Theatervorstellung zu sehen."

Dem Kulturhaus gegenüber ist ein schönes Warenhaus eröffnet worden. Das Dorf hat außerdem eine Eisenhandlung, eine Spezereihandlung, eine Lebensmittelhandlung, Konditorei, Gasthaus und Restaurant. Als wir das Restaurant besuchten, gab es gerade Rehragout mit Nocken, eiskaltes Bier und dazu wurde frisches, hausgebackenes Brot gereicht.

Das Dorf hat auch einen Friseurladen mit modernen Trockenhauben, doch ist der immer voll. Die Angestellten werden mit der Arbeit nicht fertig. Die Frauen und die Mädchen hier wollen auch gut aussehen.

„Zum Glück helfen uns die Friseure aus Kecskemét. Jede Woche kommt der Wander-Friseurladen zu uns. Er fährt mit dem Auto zu den entferntesten Höfen Trockenhauben und Akkumulatoren mit, denn bis in die abseitsliegenden Gehöfe führt die elektrische Leitung noch nicht."

Doch drin im Dorf hat jedes Haus elektrisches Licht. In diesem Jahre baut man ein Zwerg-Wasserwerk, am Dorfrand werden neue Häuserparzellen ausgemessen. Die Bewohner der Gehöfe ziehen ins Dorf, das sich immer mehr vergrößert.

„Dort wird die neue Schule stehen!" zeigt der Ratsvorsitzende. Ich blicke in die Richtung, in die er weist und sehe eine kleine Staubwolke aufwirbeln. Es sind nicht die jagenden Pferde der einstigen Betyáren, nicht die reitenden Hirten mit ihren Fangschlingen, auch das Vierergespann des alten Dudok ist das nicht. Es ist der Postbote, der auf seinem Pferd die Zeitung austrägt.

Statt der einstigen Romantik ist eine neue entstanden: der fahrende Friseur, der berittene Postbote, die Wasserleitung in der Pußta, die Obst- und Weingärten auf dem einst unfruchtbaren Sandboden... **Sándor Illés**

Den Sand der Pußta gebunden — Neue Obstpflanzungen auf Bugac
Aufnahmen: Ferenc Fehérváry

TOURISTEN *und Touristen*

Statistische Daten sprechen eine entschiedene, genaue und unanfechtbare Sprache. So und soviele Touristen haben das Land im Jahre 1960, 61, 63 und 66 besucht. Zur Zeit halten wir schon bei anderthalb Millionen.

Manchmal sind statistische Daten mit kleinen Zeichnungen illustriert, um die Zahlen anschaulicher zu machen. Sie marschieren wie kleine Soldaten: „eins-zwei, eins-zwei".

Jeder Reisende hat schon irgendwo, in einem italienischen Museum, vor einem indischen Tempel, um den Parthenon herum oder vor der Sphinx, eine kleine Gruppe Touristen gesehen, mit ihren Kameras und Ferngläsern, mit folkloristischen Ornamenten auf ihrer Kleidung, diszipliniert ihrem sprachkundigen Führer folgend. Aller Augen sind auf ihn gerichtet, vielleicht hören sie ihm auch zu, indes er seinen historischen oder kunstgeschichtlichen Vortrag hält. Dann sieht man sich schnell noch einmal um, bevor man zur nächsten Sehenswürdigkeit eilt.

Solche Menschen meint die Statistik auch, wenn sie von Touristen spricht.

Im wahren Sinne des Wortes ist ein Tourist, wer zum Vergnügen und auch um sich zu bilden Reisen macht.

Es gibt aber Touristen und Touristen.

Natürlich sind auch Touristenreisen, wie die eben beschriebenen eine gute Sache, sie vermitteln rasch einen allgemeinen Begriff von einer Stadt oder einem Land.

Doch für einen Besuch in Budapest scheint mir (hat man die Zeit dazu) am ratsamsten, gleichsam als Spaziergänger herumzuschlendern, dast ist durch den Charakter der Stadt, wegen der Vielfältigkeit der Zusammenhänge und wegen ihrer Ausdehnung geboten.

Man findet hier keine weltberühmten und katalogisierten Bauten, wie etwa das Colosseum, die Kathedrale von Chartres oder den Tadsh Mahal. Es gibt aber auch keine monumentalen Greuel, wie z. B. die Notre-Dame von Lourdes oder die gotischen Wolkenkratzer von New York.

Wie soll man Budapest in wenigen Worten beschreiben?

Die Stadt besitzt vor allem Charme, eine eigenartige Atmosphäre in der sanften, ins Violette spielenden, dunstigen Beleuchtung. Dann gibt es anziehende Stadtteile, Straßen, wo man gerne wohnen möchte, und natürlich auch die breit und ruhig dahinfließende Donau mit ihren Brücken. Umgeben von einem Hügelreigen steht die gedrungene und doch zierliche Silhouette der Zitadelle. Etwas weiter, auf einem anderen Hügel, erheben sich über mehreren archäologischen Schichten die ausgedehnten Bauten der Königlichen Burg, die Kirche des Königs Mátyás, die niedrigen, alten Häuser, deren Mauern schöne Höfe umschließen.

Budapest ist aber mit seinen breiten Avenuen, den geräumigen Plätzen und weitläufigen Parkanlagen auch eine moderne Stadt. Doch selbst die größten Bauten sind nicht bedrückend, sie bewahren ein humanes Maß. Natürlich darf man auch die Sehenswürdigkeiten, die geschichtlichen Denkmäler und die Museen nicht vernachlässigen. Am meisten hat man jedoch vom Besuch Budapests, wenn man auf gut Glück loszieht. Ist man Tourist, der das Flanieren versteht, dann entdeckt man in dieser Stadt viele malerische Winkel, die uns entzücken. Die kleine Sackgasse, der Donau zustrebend, der unerwartete Ausblick zwischen den Bäumen, die Konditorei im Biedermeierstil, der kleine Brunnen im Hof.

Haben Sie Angst, sich zu verirren?

Seien Sie unbesorgt! Die Menschen sind hier ganz besonders freundlich zu Fremden, der Budapester begegnet jedem mit einem günstigen Vorurteil. Erweckt man den Eindruck, sich verirrt zu haben, sind gleich zwei oder drei Passanten bereit, ihnen den Weg zu weisen.

Es ist auch schon vorgekommen, daß eine Familie einen Fremden unentgeltlich bei sich aufnahm, wie auch unlängst einen Südfranzosen, den ich am Gellértberg traf. Er wohnte schon seit zwei Wochen hier, bei einem Gymnasialprofessor, den er auf der Straße kennengelernt hatte.

Diese Gemütlichkeit, diese Freude an der Gastfreundschaft, erfährt man auch in den Hotels, Restaurants und in den Cafés. Nie ist man *Kunde*, immer ein *Gast*.

Hubert Montarier

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1974 SEP
Napjaink

Kondor Béla
1021

FESTŐ

Kondor Béla rézkarca

Szendrei Lőrinc

Az ítélkező rézkarckirály

Egy kiállítás képeinek szemlélése közben vagy egy költeményt olvasva, tudatunk működése azonnal fölgyorsul. Állatok mormogására emlékeztető motyogással önmagunkhoz idomítjuk a költő, a festő gondolatait. Elmerülünk a vászonra pályázott könnyekben, s lehajlunk a verssorok kardpengései közt daloló egyszál virágért, érezzük, hogy egy másik szív horgonya akad bele szívünkbe. Mozdulatainkat fény öleli. Az a fény nem az ég egy meghatározott pontjáról sugárzik, hanem úgy ömlik mindenfelől, mint a mélység morajlása az óceán közepén.

Kondor Béla kiállításán a halál késeit ütötték a falba és rájuk akasztották a virágtalanul maradt költő-festő nyafogást nem ismerő panaszait. Oly szigorúan szólnak s képek, ahogy csak a lélekharangok tudnak énekelni. Ítéletet rejtegetnek a kemény falakon s kérdéseket intéznek kicsinyes töprengéseinkhez. Ítélkeznek az átlátszó titkok fölött és kérdezve irányítják a csüggedt madárszívűeket. Könyörgésekkel és átkokkal telítettek ezek a képek, mint a százados portól védett helyen rejtőző ókori kőtáblák, amikre valamelyik művész-ős véste fel kedvese vonásait istenarcnak. A fények, a színek mögött a vergődések erős birodalma őrzi országalmáját, s az országalma keresztjén villámok szikráznak. A festő: a villámok hírnöke. Bevezeti azokat a mi birodalmunkba, hozza a térdre bukóknak, lehelyezi a kocsmapultokra, csalékony szavakat reguláz meg velük és levágja a kezünkre álmodott bilincseket, mert az a villám a saját képünkre formált isten kardja.

Amíg élt, alig vettük észre, hogy kezében azt a kardot hordta. Itt járt köztünk ruganyos férfiléptekkel és szemérmesen rámutatott szemérmetlenségeinkre. Az élettere képkeretek határai közé szűkült most, az arányok módosultak, a színek szélben csapongó lángokká hasadtak. Lehajtott fővel szemléljük a széttört könnyek tompa ragyogásán át a figyelmeztető rajzok robbanásra feszülő rendjét.

A halott végakarata szent. A papírokon, a vásznakon a születésével együtt világra jött végrendelete van megfeszítve. S a képek között elszórt versrészletek egy pásztor furulyahangjai, amelyek a nehéz illatoktól kábult bárányokat csalogatják a tiszta szó forrásához. Most már csak a némán valló kiállításokon és albumokban fogunk találkozni vele.

De a rézkarckirály itthagyta ítéletét köztünk. Jövőt jósolt annak, aki vállalja a széles kardcsapásokat a vízesések és megszokások sodrával szemben. Talán magányossá kell lennünk egy-egy pillanatra, hogy most már ő utána mi is fölfedezzük az ezernyi, soha be nem járt ösvényt, amiknek kaptatóin már árválkodik egy-két nyom; az ő lépéseinek elmosódott maradványai, hogy rábukkanjunk néhány rejtett szigetre, ahol vár minket az üzenete: „Sok volt a lélek üzekedése. A szabadságot, nem a lángot kell keresni néma böjtidőben."

Önmagunkkal kerülünk szembe ezen a kiállításon. S, ha nézzük a Hárfázó angyal-t, a Szakállas férfifej-et, a Géprepülés géniuszá-t, az Űrhajósok-at, szánkat, mint egy pecek, felszúrja minden eddigi hazugságunk, s igazabban csillan a napfény a kiegyenesített kaszáink pengéjén. Egy köztünk felejtett fénykard osztja fel napjainkat a kőbe vésthető, bátor homlokú igazságainkra és viszkető, fertőző álnokságainkra.

Valaki emlékül hagyta az önarcképét. Dürer és Bosch indította tanítványát közénk és ő fény mögé rejtőzve megérkezett, hogy fennen hirdesse a valóságot. Megállt köztünk, elmondta ítéletét az új tanyákat verő emberekről, az arcok gonosz gyűrődéseiről, házaink ócska kacatjairól, s továbblódult — visszahagyva a letépett, szemétre dobható álarcokat.

Furcsa csönd maradt utána. Csak az új áldozatok dalainak sora bővült eggyel. Feladatunk lett: őrizni a veszendő, ránkhagyott kis részletét.

A SZERKESZTÉSBEN KÖZREMŰKÖDTEK: BACSÁK

„mirólunk". Az újságba, — amékbe Dluhopolszky rajzol. Egyszer ebédkor látom a képet. Ni ez meg Sári, mondom. Fogom, kitépem, megint megnézem, így is Sári. Rohantam a többiekhez. Nézzétek már, e meg a Sári, a túrkevesi. Dluhopolszkyval katona voltam. Az, az... én még olyat nem láttam, ha előkapta a cerkóját...

Visszatérítgetem egy kicsit a „juhokhoz", mert ez a Dluhopolszky még képes elvinni az egész éjszakát.

— S aztán mindenki belenyugszik abba, hogy ő hányas nyíró? Nincs ebből csalás?

— Nincs, nincs. A számnak ki kell jönni. Tíznél több éve dolgozik együtt a brigád. Meg is van mindenük. Négynek most jön a kocsija. Lakás oké. Saját nyírógépünk van s a mi gépünk tízszerte élesebb a gazdaságiaknál. Ezek húznak, mint a rosszfene. Tompák. S tudja mit megszenved ezért a birka? Ha én a nagyfőnökök közül egyet hab nélkül megberetválnék, nem tudom mit szólna... Aztán meg azt hiszi sejtik itt vagy másutt az „agramókusok", hogy melyik a jó birka? Amikor egybeszorul a hodálykecbe száz, kétszáz, én akkor is kiszedem onnan a jó birkát. Látom már a füléről, a fejeállásáról, hova kell nyúlni. Ó, de nem értenek ezek a birkához — tör ki Vince Istvánból a hajnali keserűség, mert már hajnali négy. Pár elszánt és konok részeg rendületlenül gajdol valami anyaszomorítót s az én riportalanyom arruk alá nyomja, majd a sörszutykos asztalra csapja telekörmölt lapjaimat. Igazolja ezzel, hogy „író" vagyok. Mondta, mikor éjfélkor kinn járt, a vécében lepisszegték, meg telepusmogták a fejét... nem is tudnám igazolni magam.

Hajnali öt. Pirkad. Istvánt sehogysem lehet kicsalogatni. Már

SOMLYÓ GYÖRGY

Kis ballada a fejekről

Kass János kiállítása elé

1.

Mi van a fejünkben?
Miben van a fejünk?
Úgy hordjuk a vállunkon mint Atlasz a földet.
Mindig nehezebbek vagyunk önnönmagunknál.
Magunkban hordjuk a világot melyben lakozunk.

Mindnyájan egyformák vagyunk.
Szem. Világra nyitva vagy magunkra zárva.
Száj. A sarkában vér vagy mosoly.
Ajkak. Köztük kés vagy virág.
Homlok. Mögötte gyöngy vagy rög.
Rend vagy zavar. Fény vagy homály.

2.

Miből van a fejünk?
Mi lesz a fejünkből?
Mindig voltak ma is vannak akik nem szívelik.
Nemcsak a másokét. A magukét se.
Túl sok minden zsúfolódott belé.
Túl kétes és túl bizonyos.
Túl homályos. Túl világos.
Túl ellenőrizhetetlen.
Jobb szeretik az öklüket a lábukat még a hátsófelüket is.
Mert könnyebben használható.
Mert ellenőrizhetőbb.
Mert még ellenőrizhetetlenebb.

Mindnyájan mások vagyunk.
Nyitottak vagy csukottak.
Vérzők vagy mosolygók.
Céltáblák vagy célozók.
Kiknek kezében fejsze villog.
Kiknek fejébe fejsze vág.
Virágot vagy kést
Gyöngyöt vagy rögöt
Rendet vagy zavart
Fényt vagy homályt rejtegetők.

3.

A világ sorsa a fejünk.
A fejünk sorsa a világ.
A bronz túl nemesnek
Az agyag túl röghözkötöttnek
A kő emberfölöttinek
A gipsz emberalattinak
Mutatja már fejünket.
Leghívebb mása immár abból kerülhet ki amit maga kitalált.
Ne féljünk hát a szintetikus anyag sima semlegességétől.
A polisztiroltól amely eltakar.
A plexitől amely áttetszik.

Mindnyájan hasonlók vagyunk.
Ha zártak ki is nyithatók.
Ha nyitottak bezárhatók.
Ha vérzők behegedhetők.
Ha épek fölsebezhetők.
Ha rabok fölszabadíthatók.
Ha szabadok megkötözhetők.
Ha fényesek elhomályosíthatók.
Ha sötétek is megvilágosíthatók.

AJÁNLÁS

Herceg tudod jól mit tudunk s mit nem tudunk
Hogy egyformák és mások egyszerre vagyunk
Az egynemű anyag mely mindig újra más
Vér és virág. Kulcs és kötél. Kés és írás.

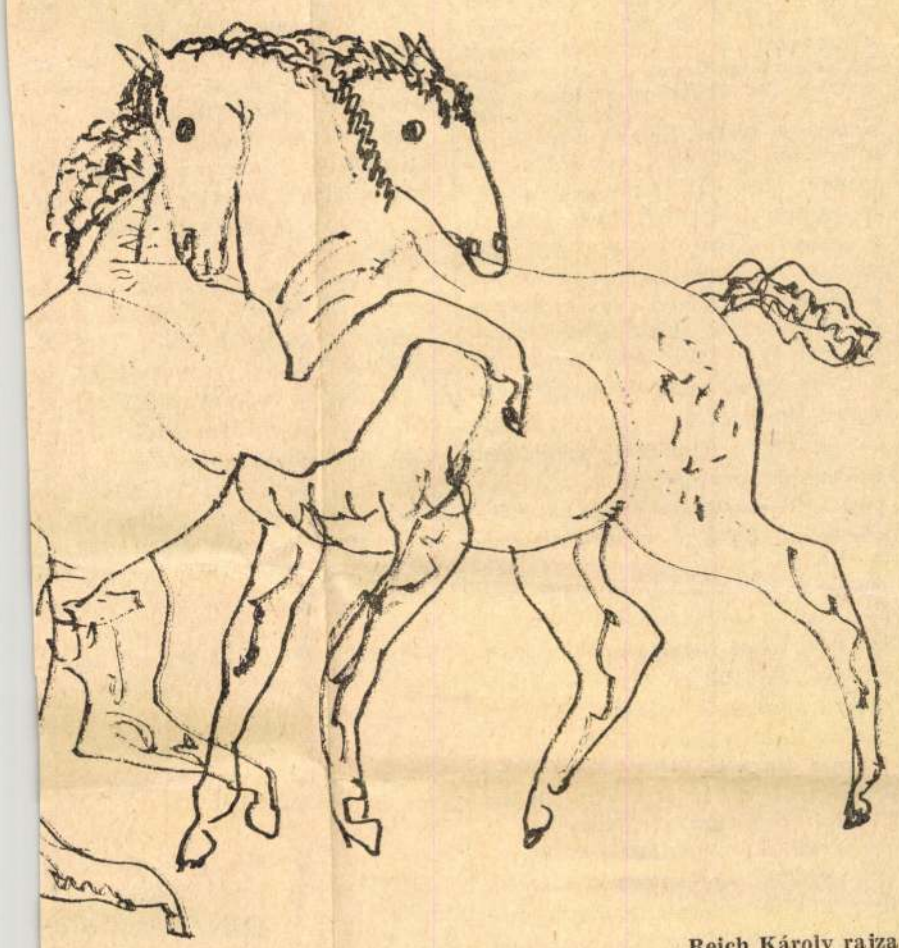

Reich Károly rajza

erkesztő: **Gulyás Mihály.** Szerkesztő: **dr. Zimonyi Zoltán.** Szerkesztőség: 3527 Miskolc, sod megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **Veres Mihály.** A kiadóhivatal címe: . — Terjeszti a Magyar Posta. — Előfizethető bármely postahivatalnál, a posta hírlapádor tér 1. Postacím: 1900 Budapest.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint : 24 Ft. — Megjelenik minden hónap elsején. — Kéziratokat és rajzokat nem őrzünk bari Vállalatnál, Miskolcon. — Felelős vezető: **Szemes István.** — Index: 25913.

...IGYELŐ
Bud... Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor
DÉLMAGYARORSZÁG
1964 FEB 20.

Az év első tárlata Szegeden

1021

FIATALOK A KIÁLLÍTÁSON

Bensőséges keretek között nyílt meg a Móra Ferenc Múzeum képtárában a Szegedi Képzőművészek Kiállítása. A közönségtől népes vernisszázson kedves kora tavaszi hangulat uralkodott. Ezt nemcsak a megenyhült idő és a napsütésre vágyó emberek reménykedése alakította ki, hanem nagyban felidézője volt ennek a tárlat friss sokfélesége is, melyet főleg a fiatalok új alkotásai szolgáltattak. A kiállításon szereplő idősebb vezetőművészek szíves hozzájárulásával e beszámolónkat lelkes művészifjúságunknak szenteljük.

Az év első képzőművészeti bemutatóját úgy kell tekintenünk, mint olyan közlési lehetőséget, melyen minden valamire való helyi tehetség hangot kaphatott. A több mint hetven műből álló tárlatot inkább a könnyed változatosság, semmint a határozott profil jellemzi. Érdeklődést keltő újszerűségét az adja, hogy a kifejezési forma különbözőségeinek gazdagságával lepi meg a közönséget. A műélvezők kedvük szerint gyönyörködhetnek egy-egy üde hatású akvarellben vagy finom vonalú grafikában, de nem különben a vászonra festett olajképek sötétre hangolt vagy világos tónusú sorozatában. A kiállított alkotások hol szűkszavúan egyszerűek, hol harsogóan dekoratívek, hol szerényen halkak, hol súlyosan erőteljesek, hol drámaian komolyak, hol játékosan bájos hatásúak — egyszóval sokrétűek és változatosak.

A kifejezés műfaji rétegezettségével egyidejűleg jelentkezik a tematika bősége is. A bemutatott művek azt tükrözik, hogy a valósággal ismerkedő alkotóinkat minden érdekli: a természet bohókás tavaszi berzenkedése, a parkok lombhullató őszi búgyadtsága, a behavazott város hideg téli csendje és a nyár ruhát nem tűrő meztelen fülledtsége egyaránt. De a társadalom, az ember, a közvetlen családi környezet iránti figyelem sem hiányzik ábrázolásaikon. Erős karú parasztférfiak, simogató tekintetű édesanyák, serdülőkorú fiatalok és munkában megfáradt vének, dolgos hétköznapok a jövőt építő mából és mementót jelző szimbólumok a háború el nem felejthető borzalmaiból — mind helyet kaptak műveiken.

A kiállítás arról győz meg bennünket, hogy Tisza-parti városunk ma már nem szegény a tehetséges, új művészgeneráció vonatkozásában sem. Itt felnövő vagy letelepült fiataljaink nemcsak megbízható képességű rajztanárokká váltak, hanem nagy részük alkotói szintre jutva, helyi festészetünk és szobrászatunk sokat ígérő tagjaivá is emelkedtek. Így őket, mint Szeged képzőművészetének friss lombokat hajtó ágait, szeretettel és gondoskodással kell ápolnunk. Ennek érdekében kell szóvá tennünk egy-két olyan jelenséget, melyek művészeti fejlődésük kibontakozását gátolják.

Képzőművészeti életünk alakulásának időszerű problémái közé tartozik a tartalom és forma kettőségének jelentkezése, melyre e tárlaton is találunk néhány szembetűnő példát. Ugyanis a stílusgazdaság általunk is üdvözölt konstatálását csak addig tarthatjuk pozitív jellegűnek, amíg a forma változatossága mellett is adekvát kifejezője marad az adott tartalomnak. Mert esztetizáló antirealista játékossággal nem lehet komoly eszmei mondanivalót tükröztetni. Az új nyelvezetet kereső kísérletezés — melyre művészifjúságunk oly fogékony — csak akkor válhat célravezetővé, ha a születendő más-más arculatú művek korszerű feladatokat betöltve hozzájárulnak társadalmunk szocialista tudatának formálásához. A különböző kulturális ágakban — s képzőművészetünkben is — meglevő szemléletbeli ellentmondások megzavarják, bizonytalanná teszik az emberek értékítéletének összhangját, egészséges fejlődését és gátolják a tudatformálás egységes alakulását.

E kiállításra is — mint a mai tárlatokra általában — vezető mestereink kissé túlságosan rányomják egyéniségüket kialakulófélben levő fiataljainkra. Így aztán nemcsak könnyen, hanem néha bántóan is hol Barcsay, hol Czóbel, hol Bernáth, sőt körünkben már Szalay és Kondor, valamint a nyugati modernizmus hatását tükröző képekkel találkozunk. Természetesen nem az a baj, hogy művészifjúságunk a meglevő eredményeket és hagyományokat felhasználja, hanem az a kifogásolni való, hogy ezt néhányan túlzásba viszik. Így az olyan szemmel festett képek, melyeknek alkotója a kelleténél jobban rajta felejtette tekintetét egy-egy mesterünk csak őt jellemző szuverén stílusán, vagy csupán divatból valamelyik izmus újdonsült hívévé válik —, enyhén szólva unalmassá, feljődésképtelenné lesz, s munkái az epigonizmus helybentopogó kilátástalanságának veszélyét hordják magukban.

Másrészt persze tárlatlátogatóinknak sem szabad türelmetlenkedniök, ha az első látásra nem értik meg a kifejezéssel vajúdó művész szándékát. A kiállított alkotások legjobbjai a valóságot nem a jelenségek egyedi véletlenszerűségében akarják rögzíteni, hanem a dolgok általános érvényű tartalmát igyekeznek tükrözni. Ezért nem indokolt, ha valaki például egy sűrített tartalmú, döntő formákra redukált kompozíciótól revizori pedantériával leltári részletességet követel számon. Mert ahogy az idézeteket sem szabad kiszakítanunk egy írásmű összefüggéséből, úgy a képekszobrok eszmei-formai egészét is a maguk megbonthatatlanságukban kell szemlélnünk.

Reméljük, hogy a szegedi képzőművészek mostani évadnyitó tárlatát még számos magas színvonalú helyi kiállítás fogja követni az idén.

Szelesi Zoltán

nemcsak a tananyagot tartalmazza, hanem a tanulás útját, módját is. Úgy is megfoglalmazhatnánk, hogy amíg a hagyományos tankönyv a tananyagot, a tanulás lehetőségét tartalmazza, addig a programozott tankönyvbe egy kiváló tanárt is »beledolgoztak«. Ezt úgy érik el, hogy a tananyagot kérdések és utasítások formájában dolgozzák fel a lélektani törvények figyelembevételével.

A tanulók dolga

A tanulónak válaszolnia kell a program által feltett kérdésre. A programozott oktatás mellett nem képes az osztály minden egyes tagjánál meggyőződni arról, hogy megértette-e a magyarázatot, milyen szilárdan sajátította el az adott részletet. A programozott oktatás ...

...sen megemelkedett a 4-es tanulók száma, és csaknem teljesen megszűnt az elégtelen, 2-es és 3-as osztályzat. Az eredmény az ellenőrző osztályhoz viszonyítva is közel egy egész jeggyel jobb.

Dr. Nagy József
egyetemi adjunktus

MACSKA —TELEFONSZÁMMAL

Szomorú dolog, de tény, hogy valahányszor lakásomban megszólal a telefon, csaknem biztos, hogy nem engem keresnek, hanem Stop nevű macskámmal történt valami. Stop meg én egy New York környéki házban lakunk a földszinten. Az udvarról egy faág hajlik be a verandára. E macskalépcső segítségével az én Stopom kettős életet él: a lakáson belül civilizáltan, kiegyensúlyozottan, de ha leereszkedik a faágon és kijut a világba, akkor igazi csavargó módjára viselkedik.

Három évvel ezelőtt találkoztam először Stoppal. Egy fagyos éjszaka hazafelé tartottam, amikor egy lépcsőn megpillantottam a lángvörös szőrű kismacskát. Amikor melléje értem, a szerencsétlen jószág megpróbált felállni, de megingott és félig megfagyva, lábaim elé hempergett.

Zsebembe dugtam a maroknyi reszkető szőrcsomót. A kiscica kedves dorombolással jutalmazott jótettemért. Otthon azután Stop nagy gyönyörűséggel kilefetyelte az eléje tett meleg tejecskét. Egy hét múlva már otthonosan járt-kelt a szobákban és tavasszal a kedvesen behajló faág segítségével elindult, hogy felfedezze a New York-i járdák exotikus világát.

Amikor kiruccanásai egyre tovább tartottak, vásároltam neki egy kis nyakörvet, amire kerek fémlapocskát erősítettem ezzel a felirattal: „Ez a macska nem gazdátlan állat. Szükség esetén hívják fel Fred Sparksot, a B-U-8-as telefonszámon."

Stop, aki nem hasonlított a kétlábú élőlények elől menekülő kóbor társaira, nagyon hiszékeny és bizalmas. Ha az utcán csavarog, a járókelők megállnak, hogy megsimogassák. A nyakörvnek nagy sikere van, telefonom így gyakran cseng. Sokan ugyanis azt hiszik, hogy a kóborló Stop megszökött vagy elveszett, s milyen kiábrándultak, amikor biztosítom a szíves megtalálókat, hogy maga is hazatalál.

Egy férfi, akit már évek óta nem láttam, felhívott: „Lám csak, milyen kicsi a világ! Megsimogattam a macskát, s így tudtam meg, hogy ön ismét New Yorkban van. Nem felejtette még el, hogy 20 dollárral tartozik nekem?"

Nem ez volt az egyetlen eset, amikor Stop pénzbe került. Egyszer felhívott a szomszédos étterem tulajdonosa és panaszkodott, hogy macskák garázdálkodnak a konyhájában. „Az egyetlen macska, amelyet sikerült elcsípnem, nyakörvet viselt ezzel a telefonszámmal — közölte. — Kérem, mondja meg a címét: el akarok küldeni egy csekket, hogy befizethesse a kártérítést."

Másfél évi vándorélet után Stop a kődzsungel harcos veteránja lett. Képe tele volt karmolásokkal, a füle több helyen beszakadt. De az általánosan elterjedt nézet ellenére — miszerint a felügyelet nélkül hagyott szegény állatokkal mindenféle szerencsétlenség történhet a nagyvárosban — nem tapasztaltam, hogy Stopot bántalmazták volna. Ellenkezőleg, sokan felhívtak, csupán azért, hogy közöljék, milyen jól bánnak vele. „Nagyon kedves ez a macska, a telefonszámmal a nyakában — közölte a napokban egy férfihang. — Mondja, adhatok neki nyershúst?" Egy másik telefonáló azt akarta megtudni, hogy szabad-e Stopnak báránycsontot rágnia.

Stopnak a legkülönbözőbb kalandjai támadtak. Az egyik reggel bebújt az utcasarkon álló taxiba. Akkor értesültem a dologról, amikor egy felháborodott hang telefonált: „Magáé a

1021

KÉPZŐMŰVÉSZET

Budapesti kiállítások. Április elején zárult *Kondor Béla* festő és grafikus tárlata a Műcsarnokban; a kiállításon a művésznek az elmúlt négy évben született festményei, olajpasztelljei, monotípiái és rézkarcai szerepeltek. A három nagy termet betöltő anyag megerősítette az új magyar művészet monografusának: *Németh Lajosnak* Kondorról nyújtott jellemzését: „Kondor Béla a fiatal generáció talán legnagyobb formátumú művésze. Nem iskolákban, nem stílusokban gondolkodik, — a saját szemével nézi a világot. Fantáziája, szimbólum-gazdagsága Picasso művészetével vethető össze; József Attila tigrise és szelíd őze lakik benne és műveiben." A műcsarnoki kiállítás — amelyet *Frank János* rendezett, ő írta a képes katalógus tömör előszavát is — újabb bizonyítékait szolgáltatja Kondor kivételes művészi képességeinek. A „Baltás király", a két Szent Péter-kompozíció, a „Szakállas férfi", a „Próféta", az „Öreg udvarló", a „Tüntető nők", a „Bukás", a „Valaki önarcképe"-ciklus darabjai — ne féljünk kimondani — *klasszikus rangú művek*. Kondor a következő években és évtizedekben bizonyára további fontos és súlyos alkotásokkal fogja tovább építeni életművét, — de már eddigi munkássága alapján is elmondhatja *Ady*val: „Amit adtam: örökség, s nem divat."

A Műcsarnokban márciusban és áprilisban az *északdunántúli festők, szobrászok és grafikusok* munkái voltak láthatók. A tárlat rendezői két-három elhunyt művész képeit is beiktatták az anyagba, így *Horváth József* (1891-1961) soproni festő alkotásait is. Horváth nagyméretű akvarelleket festett, a múlt századi naturalizmus szellemében; korának esztétikai problémái iránt teljesen érzéketlen művész volt. Tudjuk, népszerűsége ma is nagy (főként az idősebb nemzedék körében), — életműve azonban — sajnos — kuriozitásnál nem több. Horváth szem elől tévesztette azt a nagy igazságot, amelyet („Kép" című könyvecskéjében) *Szőnyi István* így fogalmazott meg: „Nincs módunk magunkat sem előre, sem hátra helyezni az időben, — vállalni kell korunkat..."

A tárlat legszebb munkái a Kőszegen élő *Bartha László* és a győri *Cziráki Lajos* műterméből kerültek ki. Bartha „Tájkép"-e és „Város"-a (mindkét festmény az 1969-es év terméséből való) világos színekben fürdő, majdnem teljesen elvont, a mai francia és olasz festők legjobbjainak (Singier, Szenes Santomaso) munkáival egyenrangú alkotások. Delacroix szerint a magas kvalitású festménynek az a legfőbb kritériuma, hogy „ünnepet jelentsen a szem számára". Bartha említett munkái e Delacroix-i követelménynek maradéktalanul megfelelnek.

Cziráki Barthától merőben elütő, de ugyancsak jelentős és eredeti egyéniség. Aprólékosan megfestett képei (pl. „Hajóállomás") bizarr hangulatúak; talán leginkább a „mágikus realisták" csoportjában helyezhetnénk el a művészt. Kitűnő az arcképe is, amelyet kollégájáról: Schéner Mihályról festett.

A sárbogárdi *Francsics József* festményei, a várpalotai *Szelestey László* „Temetődomb"-ja és a győri *Tóvári Tóth István* Borsos Miklós szobrászról készült portréja emelkednek még ki az anyagból. A veszprémi *Ircsik Józsefet* a modorosság, az önismétlés veszélye fenyegeti. Az északdunántúli szobrászok között *Miró Eszter* a legigéretesebb.

Szóvá kell tennünk, hogy a székesfehérvári *Áron Nagy Lajos* — a kiállításon legtöbb művel szereplő festő — a zsürinek is tagja volt. Nem szabadna, hogy a *zsüror* ugyanazon tárlat protagonistája legyen: ez ellentétben áll a művészi etika íratlan törvényeivel.

A nyolcvanöt esztendős *Schönberger Armand* munkáiból ez év márciusában kiállítás nyílott a Nemzeti Galéria dísztermében. A Galéria igazgatóságát és a rendezést végző *Szíj Béla* művészettörténészt elismerés illeti meg a tárlat létrehozásáért, hiszen az idős mester a XX. századi magyar piktúra érdemes alkotója.

Schönberger Münchenben, Nagybányán és Párizsban végezte stúdiumait; festészete magába olvasztotta Cézanne munkásságának, valamint a kubizmusnak, a futurizmusnak és az expresszionizmusnak vívmányait. A két háború között a festőink, szobrászaink legjavát tömörítő KÚT (Képzőművészek Új Társasága) tagjaként Vaszarynak, Márffynak, Czóbelnek, Derkovitsnak, Egrynek volt a küzdőtársa. A kiállítás legerőteljesebb darabjai az „Aktok kutyával", a „Téli kikötő", a „Két nő gitárral és galambbal" s a „Női akt piros fényben", továbbá a „Tájkép házakkal" című konstruktív szellemű tusrajz.

A Bajcsy Zsilinszky úti Dürer teremben *Gross Arnold* grafikus színes

ten jegyese, bátyja máshoz akarja kényszeríteni, de Rukmini üzen az udvari pappal, aki meghozza Krishna biztató válaszát, majd maga az isten is megérkezik, megküzd a királyfival, és feleségül veszi Rukminit. A cselekmény tehát igen egyszerű, de mint a kathakali színház szinte valamennyi darabjában, olyan mitologikus témát dolgoz fel, mely az ősi szenvedélyeket, a jó és a rossz, az igazság és a hazugság, a világosság és a sötétség ősi erőit varázsolja a színpadra.

S a nagy színházi élményt épp ez a varázslás nyújtotta. Rukmini Dévi a mítosz „modern" feldolgozását, adaptálását tűzte maga elé célul (ahogy ezt egy európai rendező vagy író tette volna), hanem eredeti tisztaságában viszi színpadra a mitológiai történetet, vagy inkább: a megelevenedő mítosz egyértelműségében mintegy a lelki megtisztulás szertartását végezteti el táncosaival. A táncdráma előadása — saját állításuk szerint — az együttestől két órás „spirituális felkészülést" igényel (ezért is kerültek a második részbe a szólószámok). A „Kalakshetra" együttes tánca tehát vallásos ihletésű, a színház számukra ősi kultusz: Rukmini Dévi így nem korszerű asszociációkat gyűjt a mitikus őstörténethez, hanem kontemplatív mélységeket keres. Az est legszebb és legdrámaibb percei azok, amikor játékká, tánccá, gesztussá formálódnak a mítosz alapképletei: a szenvedés és az öröm, a rabság és a szabadulás, az emberi kiszolgáltatottság és az isteni mindenhatóság ősi antagonizmusai. Hogy a szorongás és az elveszettség pokolból egyértelműen felragyogjon az a vigasztalás, amit — az indiai mitológia szerint — csak a világgal, a természettel egyesülő isten nyújthat (s ennek sokszor feltűnő jelképe Krishna szerelme és egyesülése a nővel mint „földi" lénnyel).

A brahmin, az udvari pap megérkezik Krishnához, az isten arca felragyog, átöleli a papot, s az minden ízében megremeg a boldogságtól. Az ölelés csak jelképes — pantomimikus játék —, a boldogságtól-remegés viszont valódi: a táncos oly mértékben ura a testének, ami Európában ismeretlen: izmai mozgásával nemcsak hogy fizikailag megformálja a lelki megrázkódtatást, hanem — már a fizikai megrázkódtatással — érezteti, konkrét, szinte fogható élményt nyújt a belső örömről is. Nyilvánvaló, hogy ez a „játék" csak „spirituálisan" valósítható meg: itt már nem technikai tudásról vagy bravúrról van szó (ez minden alapvető jelentőségével a háttérbe szorul), de nem is egyszerű átélésről, hanem teljes odaadásról, megsemmisülésről. Rukmini Dévi színháza, úgy tűnik, az európai exhibicionizmus antitézise: a táncos, hogy megnyerje belső tisztaságát, elnévteleníti, elveszti magát, feloldódik a szertartásban, mely által olyan mély katartikus pillanatokat teremt, hogy még az „idegen" európai nézőtér is bekapcsolódik a játék misztériumába. Ennek „módszertana" egyébként pontosan megtalálható a legősibb ismert indiai színházelméleti könyvben, a „Natjasasztrá"-ban, mely szerint a színésznek oly mértékben át kell éreznie szerepét és az általa megtestesített alak lelki felindulását, hogy a hangulatváltozások legkülönbözőbb árnyalatait teste reszketésében, verejtékezésben, arcszíne változásaiban, könnyekben stb. fejezze ki. Csak ez teremtheti meg a néző azonosulását a mitikus hőssel, juttathatja el a nézőt a mítosz alapigazságaihoz.

Mindezzel természetesen az európai színházi alkotó, ha „meríteni" akar az indiaiak vendégjátékából, így, ebben a formájában mit sem tud kezdeni. Elsősorban azért nem, mert más az európai és az indiai nézőtér lelki-szellemi struktúrája: az indiai színház még ma is a közös kultusz helye, a nézőt és a színészt ugyanaz a mítosz határozza meg. Az európai elvilágiasodott színházban ez lehetetlen; s az is nyilvánvaló, hogy nincs visszaút, mert a fejlődés útjain nem lehet visszafelé menni. Ami lényeges tanulság a „Kalakshetra" együttes vendégjátékából mégis levonható, az a színház „szakralitása" (közös kultikus szertartás jellege) és művészi színvonala közti szoros összefüggés. Ezt érezhettük a második részben is, melynek legjobb darabja az ősi „baratanja" templomi tánc volt, míg a finoman europaizált táncszámok sokkal kevesebb drámai erőt sugároztak.

PÁLYI ANDRÁS

Aki másnak súlyos bűnét nyilvánosságra hozza, az maga is súlyosan vétkezik; aki folyton mások tökéletlenségéről beszél, az elárulja a saját tökéletlenségét.

Loyolai Szent Ignác

rézkarcait láttuk a tél végén. Játékos képzelet, szívből fakadó, mesterkéletlen naivitás, az emberek, az állatok, a fák, a virágok iránti szeretet, a nagyváros mozgalmas élete feletti önfeledt álmélkodás, mesteri fokú technikai tudás jellemzi Gross miniátori műgonddal megmunkált, parányi figurák sokaságával benépesített lapjait, amelyek magukon viselik a szürrealizmus, még inkább azonban a *szecesszió* egyes jegyeit, — ám mégis egy szuverén művész ízes munkái. Gross Arnoldot nagy tehetségű fiatal grafikusaink (Szenes Zsuzsa, Gyulai Liviusz, Gy. Molnár István stb.) sorában vezető hely illeti meg; metszetei egy derűs, megbékélt lelkületű művész ajándékai napjaink kiegyensúlyozatlan belső világú, konfliktusok és pszichikai görcsök közepette élő embere számára.

A Fényes Adolf teremben *Bak Imre* fiatal festő állított ki februártól márciusig. Bak a geometrikus absztrakció követője, — példaképeinek a holland és orosz konstruktivistákat, a magyar művészek közül pedig Moholy-Nagyot, Huszár Vilmost, Kassákot, Vasarelyt tekinti. Művészeti elveit a szép kiállítású katalógus élén közölt érdekes írásban fejti ki. Bak képeinek kivitelezése artisztikus, míves, — harsány színekből és mértani formákból összeálló kompozíciói azonban — ellentétben például a Mondrian-festményekkel — nem késztetik a szemlélőt meditációra, önvizsgálatra. Bakkal együtt állított ki a neodadaista *Konkoly Gyula*. aki otromba, ízléstelen ötletekkel törekszik a néző sokkolására, épatírozására. A két fiatal művész között nagy színvonalbeli különbség mutatkozik, — *Bak javára.*

A belvárosi Csók István galéria Réti István és Szőnyi egykori növendékének: *Gábor Marianne* festőnőnek munkáit mutatta be nemrégiben. A kiállított festmények és apró vázlatok zöme Rómában, Velencében, San Remóban s Itália más városaiban és tájain készült, — legfrissebb, legszuggesztívebb közöttük a „Velencei kanális". A művésznő régebben sok jó portrét festett; élénken emlékezetünkben él Kassák Lajost ábrázoló arcmása. Sajnáljuk, hogy az új kiállításon csupán kevés arcképével találkozhattunk.

XXX

Művészeti irodalom. Herbert *Frank* nyugatnémet művészeti író *„Az avantgarde támogatói"* című könyve (Corvina, 1970, — fordította *Tarr László*) azoknak a műkritikusoknak (Zola, Apollinaire), műkereskedőknek (Vollard, Kahnweiler), mecénásoknak (Victor Chocquet, W. Uhde), múzeumigazgatóknak (Cassou, Alfréd H. Barr, Sandberg) tevékenységét tárgyalja, akik az elsők között támogatták koruk modern művészeti törekvéseit, — az impresszionistákat, a „Nabi"-kat, a „vadak"-at, a kubistákat, a szürrealistákat és a nonfiguratívokat. Ezeknek a művészeti „menedzsereknek" nagy részük van abban, hogy virágba tudott szökkenni, be tudott érni Renoir, Pissarro, Braque, Chagall, Picasso, Léger, Masson, Pollock és sok más zseniális mester művészete.

Frank könyvének nagy érdeme, hogy közel hozza az olvasóhoz az elmúlt száz esztendő művészettörténetének egy sor nevezetes eseményét és egyéniségét. A legtöbb újat a könyvnek azok az oldalai nyújtják, amelyek a New York-i Museum of Modern Art és az amszterdami Stedelijk Museum működését ismertetik.

A 195. oldalon *„François Fiedler"* francia festő nevét találjuk. Talán lábjegyzetben utalni lehetett volna arra, hogy a művész — *Fiedler Ferenc* — magyar ember. A második világháború után telepedett meg Franciaországban, ma a legtekintélyesebb nyugateurópai absztrakt festők közé tartozik. A francia kritikusok (közöttük a jeles irodalomtörténész: *Octave Nadal*) igen sokra becsülik Fiedlernek Keresztes Szent János, a XVI. században élt spanyol misztikus költő versei által inspirált litográfiáit. (L. Nadal 1964-ben Párizsban kiadott, „A mesure haute" című esszégyűjteményének „Un peintre et Saint Jean de la Croix" című tanulmányát.)

D. I.

Az örökkévalóságban kell élnünk már a jelen pillanattól kezdve. Mit ér nekem az örök élet, ha nem él bennem minden pillanatban ennek az örökkévalóságnak a tudata.

André Gide

ZENEI JEGYZETEK

(EGYHÁZZENEI ESEMÉNYEK HÚSVÉT KÖRÜL.) Kórusaink, melyek a megújuló liturgiában jóformán még csak keresgélik helyüket, húsvét táján ismét számot adtak tehetségükről, lelkesedésükről. Virágvasárnap Pergolesi Stabat Materét énekelte a Rózsafűzér királynéja templom énekkara, kedden a Belvárosi főplébánia templom ének- és zenekara a János passiót szólaltatta meg. Nagycsütörtökön az Alkantarai Szent Péterről elnevezett templomban hallhattuk a Máté-passiót, s nagypénteken egyszerre és egy időben három mű között választhatott a zenekedvelő: Liszt Via crucis-a a Mátyás templom kórusának műsorán szerepelt, a János-passió az AC Kapisztrán Kórusa és Zenekara előadásában csendült fel, az óbudaiak pedig Pergolesi Stabat Materét adták elő. Körültekintőbb szervezéssel minden napra juthatott volna egy-egy előadás a nagyhéten, s nyilván a szólisták sem haboztak volna, hogy a sok meghívás közül melyiknek tegyenek eleget.

Bach János- és Máté-passiója megrendítően szép pillanatokat szerzett. Ezek a művek hangversenyteremben sosem hatnak olyan bensőségesen, mint a templomban, ahová keletkezési körülményük és művészi szándékuk is predesztinálja őket. A hatalmas zárókórusok itt, az egész keresztény liturgiába ágyazva nyerik el értelmüket, mint ahogy a szenvedéstörténet is ilyenkor, a nagyhét idején bomlik ki teljes drámaiságában, amikor a boltíves falak között még ott úszik a nagyheti liturgia tömjénfüstje, s ott visszhangzanak a könyörgések. A passió, Krisztus szenvedésének története az egyházi év csúcsára kalauzolja a résztvevőt, és vallásunk legnagyobb misztériumába enged bepillantást. Ugyanez a szándék avatja monumentális, szinte emberfeletti remekké Bach passióit is, amelyekben ez a kivételesen hivő lélek valami többletet is képes megsejteni és megsejtetni hallgatóival, mint aki tehetsége révén egy sajátos, csak a zene nyelvén kifejezhető titok birtokosa lett, s ezt igyekszik új és új oldaláról megvilágítani. Részben talán ez a „titka" a Máté- és János-passió annyiszor megcsodált sokoldalúságának, annak, hogy egyszerre fejeződik ki bennük a nép áhítatának szinte prózaian egyszerű műformája, s a legtisztább, legéteribb műzene — a hatalmas áriákban. Ez a kettősség, melyet természetesen sosem érzünk kettősségnek, inkább egy csodálatos, istenközelségben fogant szintézisnek, mindig érvényesül a passiók templomi megszólaltatásában. Így volt ez most is, amikor a Virág Endre vezette Belvárosi ének- és zenekar példás tempóvételekkel, klasszikus tisztasággal éreztette a mű nagyságát, amikor az AC Kapisztrán Kórusa és Zenekara indokolatlan sietséggel ugyan, mégis híven bontotta ki drámaiságát, s amikor a Bucsy László vezényletével éneklő Liszt Ferenc Kórus ezúttal is kimagaslóan szép művészi teljesítménnyel juttatta érvényre a Máté-passió magasztosságát.

Pergolesi Stabat Matere — úgy látszik — egyre népszerűbb előadási darabja kórusainknak. Lenyűgözően szép alkotás, néha talán már túlságosan is szép, a hallgató úgy érzi, ez a kultúra s általában Pergolesi századának olasz zenéje már kimerült, már nem képes arra a dinamikusan áradó világábrázolásra, mint a Scarlattik, Marcellok és Vivaldik idején. Kicsit hermetikus, szemlélődő zene ez, melyben érezni a művész kiszámított ízlését, harmónia teremtő géniuszát, de nem érezni azt a kollektív erőt, amely a művek igazi nagyságát, erejét adja. Előadóinak természetesen minden esetben lehetőséget nyújt arra, hogy művészi felkészültségükről, ízlésükről bizonyságot adjanak. Most is megcsodálhattuk az óbudai kórus finoman kimunkált hangzását, s örömmel nyugtáztuk egy ritkábban szereplő énekkar színre lévését a Rózsafűzér királynője templomban.

(EGY MÁSIK FIATAL MŰVÉSZ „FELFEDEZÉSE") Elmúlt havi jegyzetünkben Ránki Dezső kivételes tehetségét méltattuk, most a Rádió zongoraversenye után Kocsis Zoltán nevére érdemes figyelnünk. Valóban ragyogó technikájú, máris kiforrott művész, aki hatalmas kezével a legnagyobb bravúrokra is képes. Végre ismét egy zongorista abból a fajtából, amelyik nem elégszik meg a művek „értelmezésével", hanem közben híven megszólaltatja, legyenek bármilyen nehezek, a partitúra hangjait is. A gálaesten Beethoven G-dúr zongoraversenyét adta elő, s talán nem túlzás megkockáztatnunk, hogy hazai művésztől rég hallottuk ezt a művet ilyen kristálytiszta, éneklő szépséggel, már-már áhítattal előadni. (Hadd jegyezzük meg, hogy a Magyar

KONDOR BÉLA

Magyar Nemzet

Vasárnap, 1981. február 15. Magyar Nemzet

Emlékezés Kondor Bélára

A XX. SZÁZAD magyar művészetének egyik legnagyobb formátumú művészére, Kondor Bélára emlékezünk, aki már több mint nyolc éve halott és még csak most lenne ötven éves.

Most lenne ötven éves, tehát kortársunk volt.

Ezt jó érzéssel írhatom le mindazok nevében, akik indulásától ismerték és megértették munkásságát, mert ezek mindegyike átélhette, amit különben csak századokban lehetséges, mérni: szemtanúi voltunk a művészettörténet új fejezete megszületésének, láttunk és alkotóútján végigkísértünk egy nagy személyiséget, akiről tudtuk, hogy nincs szüksége az időre ahhoz, hogy biztonsággal besoroltassék a múlt nagyjai közé.

Már első nyilvános jelentkezésekor sem volt kétséges, — jelezzük ezt az időt az 1960-ban rendezett első önálló kiállításával —, hogy a fiatal Kondor Béla sajátosan új vonásokat határoz meg a modern magyar művészetben. Nem akarok e kiállítás hivatalos és szakmai fogadtatásáról írni, bár jelentős volt, hiszen hosszú időre eldöntötte Kondor értékelését. Hogy mégis említem, teszem azért, mert már ezen az első nyilvános bemutatkozásán jelentkezett mindaz, ami sajátossága maradt művészetének, s ez valóban csak az üstökösként feltűnő nagy egyéniségek képessége.

Nem volt ún. „modern művész" a szónak abban a formális értelmezésében, hogy modern művészet az, amely a nagy egyetemes kortárs irányzatok valamelyikéhez kapcsolható. Így kiállítását nem kísérhette olyan kritika, amely analógiát teremtett volna közte és a bárhol uralkodó művészeti törekvések között, segítve ezzel megértését és elfogadását. Senki nem próbálkozhatott azzal, hogy besorolja alkotásait a létező irányzatok közé. Ez természetes a legnagyobbaknál, akiknek modernsége nem analógiákban mérhető, mert ők maguk a megteremtői és meghatározói a korszerűség új szabályainak. Kondor Béla ezek közé tartozott. Néhány évnek kellett csak eltelnie és művészeti életünk bizonyította ezt: a hatvanas évek közepére már iskolateremtő művész lett, amikor az induló fiatalok hozzá tett határozott iskolába besorolni. És jólesik emlékezni árra is, hogy főiskolai mesterei — álljon a nevük itt: *Barcsay* Jenő, Kmetty János és *Koffán* Károly — már akkor mesterként tekintették.

Pedig azok a vonások, amelyeket modernségével, illetve tradíció-értelmezésével kapcsolatban megfogalmaztam, lépten-nyomon kiváltotta az érthető értetlenséget. Érthetőt, hiszen nem tartozott sem a támogatottak, sem a tiltottak táborába. Értetlenséget, mert sem hivatalos, sem hivatlan esztétikai szabályok nem segítették megközelítését.

A TARTALOM SZFÉRÁJÁBA tartozott az, ami azonban a leglényegesebben új volt benne: a gondolat megfogalmazásának miként je. Úgy mondjuk: egymagában vállalkozott arra, amire a múlt mestereinek egész sora együttesen vállalkozott csak, megteremteni az adott idő, az adott társadalom, az adott hely lényegét kifejező szimbólum-rendszert. E kérdéssel a Kondor-irodalom bőségesen foglalkozott, bár még a jövő feladata, hogy összeállítsuk jelképeinek kor-

Kondor Béla illusztrációja Az ember tragédiájához

pusztát, keressük gyökerüket, megadjuk lehetséges feloldásukat. Azonosan komoly feladat ez, mint akár a középkori ikonográfia bármelyik területének kutatása. De a legfontosabbra már rámutatott az irodalom: *ezek a jelek egyéniek, önmaga teremtette őket.* Izgatóak és kíméletlenek, mert megértésük nélkül nem közelíthető meg a mű.

Riasztóak vagy menedéket mutatnak, hol pusztulást jósolnak, hol pedig a szépség győzelmében mélyítik hitünket. Megengedik azt a reményt, hogy bizakodjunk az embertelenség bukásában, de a tekintetben nem vezetnek félre, hogy a hatalom a miénk, elpusztítani a világot. A hatalmas BOMBA szétrepeszti a kozmoszt, torzzá nőtt SZÖRNYEK sötétítik el a napot, de a PLÉH KRISZTUS kitárt karja alatt menedéket talál az élet, a SUGÁRZÁS szivárványragyogása, az ÓDA A SZÉPSÉGHEZ gyönyörű asszonya, a VIRÁG szerelmesei, az ESKÜVŐ kedves párja nem feledtetik a boldogság lehetőségét. Mit jelent ezeken a képeken a király, az ostromlott mennyország, a nagy madár, a pokol Ezekiel és az angyalok idéző serege, a Dózsának kifaragott és megfestett szárnyasoltár, repülők, tankok, furcsa gépek, Csokonai angyala vagy a halál és a darázskirály? Mert mindezek jelek, amelyek feloldásra, értelmezésre várnak, és e feloldás és értelmezés kötetet tölt meg.

NEM Ő AZ EGYETLEN, de századunkban a kevesek közé tartozik, akiknek tudományos feldolgozását ezen az úton is meg kell közelíteni.

A feloldás forrása még bizonyosan az emlékezet. A vele való beszélgetések, tudása annak, mi érdekelte, mit olvasott, mit szeretett, miről hogyan gondolkodott, mindezek fontosak a megértéséhez. De van valami, ami ennél lényegesebb: ezek a versek, írások, megjelent két kötete, a *„Boldogságtöredék"* és a *„Jelet hagyni"*, hatalmas dokumentáció éppen szimbólum-rendszere megközelítéséhez. Ilyen lehetőséget kevés művész nyújtott a kutatóinak, mint ő: egyenlő értékben, egyenlő ranggal egyszerre volt művész és író. Nagy László, a barátköltő, a kortárs magyar irodalom kiemelkedő egyéniségének tartotta. Rá hivatkozom, mert az irodalomtudomány területéről nem ismerek olyan törekvést, amely megkísérelné költészete besorolását modern irodalmunkba.

Ezek a költemények ikonográfiai forrásai a képekben megalkotott jelrendszernek. Nem szavakban megfogalmazott magyarázatok, mint ahogy a képek sem illusztrációi az írásnak. *„A Kondori festészet költészet — írja Nagy László — nem kiegészíti, hanem föltételezi egymást . . .: más a vers és más a megfestett kép. De ugyanaz a szellem viaskodik, panaszkodik, s kuncog és kényszerül ítélkezésre."*

Ez forrásértékének lényege.

A verseket csupán a művészettörténet szempontjából említettem, mert ennyi a kötelességem. Pedig beszélhetnék sajátos nyelvéről, szórendjéről, rangjairól, a szavak értelmét módosító szótagjairól. Mindezek együtt költészetének egyedülálló formáját adják. És műfajában ez a költészet filozófia, trója ismerte a Biblia próféciáit, rokona volt a *„Menny és Pokol házasságát"* író Blake-nek, vagy Rimbaudnak, aki „Egy évad a Pokolban" látomását fogalmazta meg. Mennyire igaz Nagy László figyelmeztetése: *„Ha modern költészetünkről szó esik, nem szabadna Kondor Béla nevét elsikkasztani."*

HALÁLA UTÁN műveit megvásárolta az állam, így az ország minden jelentős múzeumában találkozhatunk alkotásaival. Ha még nem is oldódott meg reprezentatív állandó kiállítása, de legalább megfelelően védett az anyag és ami nagyon lényeges, a kutatás számára hozzáférhető. Azonban valamire mégis fel kell hívnom a figyelmet. Kevés falképet készített és azok közül sem került mindegyik rendeltetési helyére. Ezért szükséges a néhány megmaradtra különösen vigyázni. A margitszigeti Nagyszálló halljában álló egyik főműve. Időnként meglátogatom, s most hogy cikket készültem írni róla, újra kimentem. Jobb nem beszélni arról, amit ott láthatunk. A kép alsó részét, a szép kék Dunát összekarcolta a telefonasztalka, a külföldi vásárlók pultjára rakott áruk belerajzolódnak a kompozícióba, az eléje tolt vasállvány időnként üres, időnként hímzett blúzokkal tarkítja a festményt. Világítása nincs: a nem neki készült felső neonfény a kép középső részén nem is ég. Tegyünk valamit az érdekében.

Mert ez még kötelességeink közé tartozik.

Műveinek védelme nyugtathatja meg lelkiismeretünket, amelyet még mindig zavar, hogy életében nem ismertük el nagyságát. Jószóval is alig, de „érdemes", „kiváló", vagy „Kossuth-díjas" művész nem lett belőle.

„Kondor esetében per folyik, de az ő pártján előre ki kell mondani, akár suttogva, akár dadogva is: nincs és nem lesz feloldozás. Tévedni emberi esendőség, a „tévedés joga" erkölcsi nonszensz, ragaszkodni a tévedéshez: bűn." (Nagy László)

Dávid Katalin

snap február 14-én

kártyát, pörgetve dobja el. A borítékból színes fotók sarka csúszik elő. Lehajol, óvatosan kihúzza az első fényképet.

Negyven év körüli, vékony, magas, bodorított hajú nő. Öléből két törpe uszkár próbál elmenekülni. A nő fogát mutogatva mosolyog, de teste feszes az igyekezettől, hogy visszatartsa a kutyáit. Könnyű, selyem nagyestélyit visel. Cipőjét nem látni a pázsittól. A fénykép hátsó oldalára ez van felírva: „Az én kis Pucijaim nem kedvelik, ha fotózzák őket. Anyukától."

Felcsippenti a másodikat.

Ötvenes, kopasz, elhízott férfi ül egy medence szélén. Pocakja lelóg a lába közé. Jobb kezénél egy láda sör. Hunyorogva néz maga elé, mint egy hízott disznó, amelyiket már rég le kellett volna vágni, s maga sem érti, hogy-hogy még él? Megfordítja. „Meleg víz, hideg sör, fejfájás nem gyötör. Apu."

A következő fényképen kis szoba látható. Bőrágyi bőrfotelok, magnó, lemezjátszó. A falat magyar szőttes borítja. Az ablak előtt íróasztal, rajta Judit színes fotója. A széken egy fekete hajú rongybaba ül. A fénykép hátlapján „Drága Judit! Ez a te szobád. Adja a jóságos Isten..."

— Ne adja — mondja és leül a padlóra.

Kopognak az ajtóüvegen.

— Megyek már.

Ajtót nyit.

Álom-törékeny asszony lép az előszobába. Arcát hetven év szántotta, haját hetven év havazta. Szája megrándul, úgy jönnek ki a szavak, mintha kergetnék őket.

— Hol csavarogtál már megint? Két napig nem láttalak. Már azt hittem, elvesztél. Hát csak vigyázz magadra, mert egyszer ráfizetsz.

— Vigyázni fogok.

— No csak azért mondom, mert látom, hogy milyen könnyelműen fogod fel a dolgokat. Észre sem veszed, mennyire kihasználnak. A férfi csak azért kedves, hogy lefektessen.

— Jól van, vigyázni fogok!

— Csak a jóindulat beszél belőlem! — folytatja. — Egy nap ki fognak rabolni! Egy-[illegible] a lakást. Azért ne ess kétségbe, majd találunk egy partit, csak ezeket az éhenkórászokat kergesd el. Istenem ha rád nézek... — Szemét elfutja a könny. — Ilyen szép voltam én is... Annyi férfi vett körül, hogy alig kaptam levegőt. Na, azért neked sem kell hirdetőhöz fordulnod. — Felemeli könnyes arcát. Kiélesíti a szemét. — Egy nőnek legyen tartása, ez a legfontosabb! Meg a büszkeség. Meghogy tudj alkalmazkodni. Nem muszáj szerelmesnek lenni. Szeretni kell és gondolkodni. A férjedet tiszteld és gyerekeket szülj neki. Na jól van... Mennyi az idő?

— Fél kettő.

— Fél kettő — ismétli alig hallhatóan. Nézi az unokáját, de nem látja. Fátyolba borul a tekintete, meg-megrándul az ajka. — Mikor huszártiszti egyenruhában odaállt elém a Bakóczy Béla és úgy összecsapta a bokáját, hogy mindenki minket figyelt a teremben. „Madame, a kezét" — mondta. „Sajnálom, uram, sajnálom" — válaszoltam és otthagytam a kapitányt.

— Elrohant az idő — sóhajt. — Haza kell mennem. Kettőre várom a Jucit. Este föltétlen látogassál meg. Sütök valami tésztát.

— Ahogy gondolod.

Az öregasszony kiegyenesedik, körülnéz, morog, aztán kitotyog az ajtón. Úgy cipeli hátán hetven évét, mint hetven botütést. Az udvar sarkában még megáll, szobor módjára tekint vissza.

— Valami baj van? — kérdi Judit.

— Az anyádra nem hasonlítasz — mondja csendben. — Szerencsére.

Az utcán olyan tömeg van, kis híján letaposták egymást. A kirakatokat szinte lehetetlen megközelíteni. Judit mindjárt az elején eldönti, hogy nem vásárolja el mind az ezer forintot.

Hosszú keresgélés után rájön, hogy ami divat, az nem tetszik. Végül vásárol két üveg Unicumot és céltalanul bolyong, bámulja a kirakatokat. Négy órakor felhívja a Vígszínházat.

— Kiss Péterrel beszélnék.

petyhüdt. Úgy néz ki, mint egy hatalmas körte, amelybe két gyufaszál lábat szúrtak. Gyorsan, energikusan mozog, közben megállás nélkül kiabál. „Miklóskám, kész a pacal? Mi? Elfogyott? Akkor két palacsinta jó lesz helyette? Két húsleves. Ki kért húslevest? Tökfőzeléket? Miklós két tökfőzeléket! Huszonhat tíz. Hagyja az asztalon. Ne vegye fel, azt nekem hagyták ott! Köszönöm. Viszontlátás. Holnap is várom. Mi van a feleségével? Elválnak? Két főtt csülök! Az sem rossz. Viszlát.

Beugrik a konyhába. Négy májjal roha ki, s közben vezényel, magyaráz, visszakiabál a szakácsnak. „Miklós, hat után ráérsz a totóval foglalkozni!"

Judit megszédül. Tágra nyílt szemmel figyeli a nőt.

— Na mi van? — kérdi a felszolgálónő. Úgy mosolyog, mint egy államfő a korteshadjárat megnyerése után. Pocakjára feszülő zsíros köpenye zsebébe dugja a kezét. Módszeresen csörgeti az aprópénzt.

— Ö-ö... Pacalt! — vágja ki Judit.

— Elfogyott. Palacsintát vagy székelykáposztát — válaszol a nő.

— Máj? — kérdi Judit.

— Rántva, pirítva?

— Reszeltmáj.

— Miklós, egy r-r-reszelt! — kiáltja.

Mosolyogva billeg az asztal előtt.

— Magácska még nem evett nálunk, ugye?

— Véletlenül jöttem be.

— No persze, ide először véletlenül távednek be az emberek. Később meg már családtagnak számítanak. Mindenkit ismerek, aki nálunk ebédel. Van olyan, aki tizenhat éve jár ide. Ott a sarokban az a nénike, nyolcvanhárom éves. Valamikor nagy tragika volt. Az a gyerek mellette az unokája. Ő már nem véletlenül ebédel nálunk. De mellettük az a férfi szintén véletlenül tévedt be. Higgye el nekem, a nagy szerelmek is véletlen találkozások.

— Mint Jancsi és Juliska! — kiabál a szakács. — Ismerem már a dumádat! — Zsíros képét kidugja a konyhaajtón. A nevetéstől remegő aszott arc, vizenyős szemeket ölel körül. — Szelelem... szelelem... — bugyog fogatlan szájából.

— Hallgass már!... — üvölti a felszolgálónő. Elvörösödik. [illegible]

Csanády János

MAGÁNYBAN

Itt a magány és a versek,
kukoricacsutka herseg
kezemben a konyha kövén,
kinn köd és árvaság —
csak a tűzhely tüze reszket,
rajzol imbolygó keresztet
az ajtó rézvasán.

Mint az ősember, ki óvta
villámoktól lopott lángját,
emlékszem a tűzlopóra,
úgy nézem reszkető lángját,
kint a köd, árvaság
emlékeztet csak a nyárra,
nyitom szívem ajtaját.

Nyitom és vetek a tűzre.
Alekszandr Blokot betűzve,
Vas István: *Itt voltam*-át,
s legelőbb is, ne felejtsem,
— itt örvénylik két kezemben —
a *Virágzó világfát.*

Visszaálmodom é versek
nyomán gyermekségemet,
csupa csodát álmodott —
míg ültem a tűzhely mellett
morzsolásba elmerülten,
álmom felmagasodott.

Álmodtam egy új világról,
hol a csoda, mint a fáról
szakasztott alma, olyan
tisztán hull nyitott kezembe —
hömpölyög e versfolyam;
hömpölyög az elmúlásból,
mégis jövő-sodra van.

Pinczési Judit

EZ A BÁRHOLLEVÉS ÉBREDÉS

Megint kiröpítve
a ránkomló időből,
megint testem fölött,
árnyékod sebhelyére.
Palotám ez a Napba-dőlt Torony,
győzelem,
mert miattad zuhanok belőle.
Arcom fénye: tükörben lengő lámpa,
hajad szála: szikrát vető parázs.
Hangyák szárnya, harmat göröngye
s karomon túl a fák koronái —
átadom, hogy megjelölj vele,
égő bőröm
vezeklő kámzsa —
csak a megfoghatatlant igérhetem:
kövek repedését,
nyarak jégszínását,
[illegible]hunyást,
[illegible]t —

Életünk, 1971/3
1021

művészetről, művészekről

Kondor Béla.

LOSONCI MIKLÓS

Kondor Béla művészetének hivatása

Kondor Béla az a művész, akire szüntelenül indokolt figyelni, mert szellemiségének sugárzása nemcsak műveket teremt, hanem fényes elszigeteltségét föladva húzza maga után a mezőnyt. Nem fest a szó szoros értelmében, hanem nagy pihenők közepette látszólagos kitérőket tesz a gondolat labirintusában, és színnel, vonallal ad üzenetinformációkat világról, jövendőről. Az atomreaktorok korszakában nem elégséges már a naturalista gügyögés, új festői nyelvezetet kötelező szervezni az értelem bővüléseinek láttatására. Képei nemcsak gyönyörködtetnek, a gondolkodás szeretetére és gyötrelmeire is megtanítanak. Művészete festői nézetszólás a modern bölcselet és természettudományos világkép közös fáradozásához, vonalakkal konzultál és érvel, bekapcsolódik az emberi szellem spirálisan fölfelé ívelő korforgalmába. A bátorsága imponál, amiért a legnagyobb föladatra mer vállalkozni, s ez a vállalkozás sohasem haladja meg képességeit. A szuverenitása tetszik, ahogy eszközeinek totális készenléti állapotával megtalálja, megszűri és felnagyítja a világ alakuló központi részeit. Fölszámolja magában a színes locsogást, s kapkodó hadarás helyett a kozmikus szerkezeteket kutatja alakzatainak egymást építő, magyarázó, összefüggő képletsorával. Körültekintő elemzést ad esztétikai útjelekkel az erkölcs és intellektus alapfokáról és felsőbb rétegeiről. Az anatómia robbanásaiban megvékonyul a végtag, sikolt az ujj – mindent a festészet anyanyelvén ír le – s e látvány-naplójegyzet mindannyiunknak okulás az elmélyülésre. Aki elfogadja alkotásainak vendéglátását, messzi utazásra indulhat immár belső kényszerből a szellemiség új csillagrendszerében.

Kondor Béla is megjárta a lélek hosszát, míg művekhez érkezett. Apja árvaház lakója volt, lakatos lett, fiát a Kemény Zsigmond reáliskolába íratta, ahonnan Kondor Béla a család megrökönyödésére segédmunkásnak ment a Ganz hajógyárba. Az esti szabadiskola képzőművészeti szakkörében fedezte fel Kádár György, s ezzel megnyílt előtte a főiskola kapuja, ahol a legnagyobb benyomást Barcsay mester órái tették a fiatal festőnövendékre, aki hosszan időzött modellek, csontvázak körében, s lankadatlanul tanulmányozta a Szépművészeti Múzeum páratlan metszetgyűjteményében Rembrandt, Dürer, Goya alkotásait, s Masaccio, Michelangelo, Giotto és különösen a rajzos ecsetű Leonardo adott Rouault és Picasso mellett használható impulzusokat az 1957-ben Derkovits ösztöndíjas festőnek, aki 1964-ben a Munkácsy-díjat is elnyerte. Bár a tanulóévekben napi 3–4 órát is rajzra fordított, vallja, hogy a grafika nem csuk-

Kondor Béla: Hemingway illusztráció

lógyakorlat, hanem a formák gondolati és manuális egyeztetése, a látványtól induló és elszakadó egyéni jelzésrendszer – egyszerre játék, varázslat és szellemi munka.

Kondor Béla vonalban gondolkodik, s a ritmus megoldott képleteivel népesíti be rejtett figurákkal a felületet, hogy a megszakadt és újjászülető rajzi formáció festménnyé alakulhasson a továbbiakban. Ilyen értelemben jelzi Széles Klára Kondor műveiről, hogy azok „hálózatai góc" alapján szerveződnek „dzsungelszerű" szerkezetekké, miközben a víziók szüntelenül „átrendeződnek". Valamennyi grafikai műfajt uralja, a logika eredményeit a technika vívmányaihoz csatolja, a rajz legmagasabb készenléti fokán fejezi ki az elektronikus agyat teremtő század általános közérzetét, mely telített kétségekkel és elszánt reménységekkel. E bonyolult ellentétű összetett érzelem következménye a groteszk, a tótágast álló figurák sora a kép rejtett részleteiben. Minden forma eszmét rejt magában. A növény vajon alacsonyabb kategória, mint az ember? – teszi fel az igenlő kérdést Kondor, de válasza módosítást is tartalmaz: mindenesetre tisztább, tökéletesebb a virág, hiszen illata, színe minden lázadás nélkül maradéktalanul teljesíti a törvényt, az emberkéz anatómiájára hangszerelt csokor arról is vall, hogy az embernek akad tanulnivalója a kisebb társaktól. Az arc mindenkinek önarcképe – jelzi a szilánkos, töredezett vonásokkal közös természetünket a festő, s a szikrás tűzforma a lélek alakító forrásjellegére utal, mely megtisztul szennyesétől az alkotás hullámhosszán. Monológot mond a kéz, vergődik, kiált az ujj, ha a tekintet többnyire néma is marad – a kezek drámája riadtságot, aktivitást tükröz.

Valamennyi grafikai lapján sziporkázó ötlet kíséri a soha nem hiányzó elmélyültséget, s rendezett kék fröcskölés jelenti be a rossz hírt, mely elodázza az öröm rózsaszín állapotát, s helyette amorf mozgalmasságot valósít meg. Kondor Béla megrázza a játékos szellem varázsdobozát, s a fekete gubancból fontoskodó alakok tűnnek elő, fecsegő okosok, akik az értelemmel, pontosabban annak túlhajtásával idéznek káoszt. Másutt ikonosztázionokat figyel, s rajzainak variációiban ősi maradékokat és modern depressziókat villant fel a részegen dülöngélő toronyban, a nyüzsgő emberi zenebonában. Égiháborúja is apokaliptikus jellegű – telített szimbólumokkal, akár pannóméretű szénrajzai, ahol a vászonra festett grafikai alakzat a lét bogaras terjeszkedését fedezi

fel, s ez az önemésztő, borzalmas pók – önmaga kannibálja, ez a szerkezetgép, ez a már Aristophanes-jelezte ganajtúróbogár maga az ember.

Mindez mégsem jelent termeketlen pesszimizmust, csak a veszélyek realitását tárja fel, hogy soha ne legyen ilyen az élet. Az alaprajz minden művén domináns, s az ezt követő színréteget újabb véglegesítő, finomító, árnyaló vonalrendszer véglegesíti mintegy befejező aktusként, a színfelületen is él a vonal, e rajzos festmények azt jelzik, hogy minden gondolatnak megvan a maga belső jele, amit Kondor Béla addig kutat, míg végre megkapaszkodhat időtlenségében. Ecsettel rajzol, a felületen intellektuális játékossággal firkál, színes érrendszer képein a vonallabirintus, s az arc feszültségét, igazi állapotát az apró ábrák hálózata jeleníti. A gondok súlyát harmonizált színekkel enyhíti, grafikákon próbálja ki – hogyan barátkoznak egymással szürkék, barnák, kékek, feketék. A szín összetartó erő, a rázkódásokban szilánkokra tört fej is egység marad a borulátás robbanásai után, s ez a következetes színbeszéd, a merőben egyéni hangvételű kevert technika, a faktúra változatossága a rejtőzően sok irányú eszmei és látványigazságot keresi. E rajzos festés az üres teret teliti, minden művét más-más szín- és vonalmaggal kezdeményezi, hol üde, hol nagyvonalú, hol érdes, hol gyötört, hol szivárványos, hol csomós a felület a célkitűzésnek és idegállapotnak megfelelően – mindig a töprengés, a meditáció keresi meg a szolgálatra jelentkező fantázia segítségével az egyedül hasznos alakzatot. Mégis téved, aki grafikus festészetnek hiszi Kondor művészetét – pontosabban lát az, aki karaktert figyel meg e sajátságos alkotómódszerben.

Játékossága bonyolult kettős arcait, szerkezeti rendszerét teszi járhatóvá, az egyes portrékon minden ember diadala és nosztalgiája érződik a kibontott barna tónusokban,

Kondor Béla: Valaki önarcképe

s hogy belerajzol a képre, azzal csak figyelmesen további útjeleket helyez el, mely a belső élet felé mutat.

Kondor művészetében az élet ősfoka, örök kiindulás az arc tekintete – Zrínyijéhez pompás süveget keres, Tersánszky Józsi Jenő lelkiségét lilába rejtőző árnyalatokkal találja meg, e rögös színesség erénye ez esetben, hogy mindent szürkére redukál, s kedvesen tüskés felülettel idézi az író igényes és elnyűhetetlen, teremtő játékosságát.

Mindannyiunk önarcképét a bohóc, király, angyal eszmékkel szervezi egységgé. Groteszk mozzanat, hogy a cirkuszi kikiáltót püspöksapkába öltözteti, azt a magányba szorult embert, aki a test állandó gyötréseivel és aszkézissel jut a nehéz kenyérhez – a bolond király megcsúszott lépteivel baltáját szorítva mégis valamit őriz a régi méltóságból, ha baltája az erőszak nem időszerű jelképévé is tömbösül. E tárgyban legnemesebb közeg a darázskirály, mely az ősi boldogság elvesztett aranyidejében darázs–virág–ember társulásban köröz, jelezve, hogy a lét már a növény fokán is királyi, s nem periféria, hanem központ, akár az ember, ezért adhat koronát darázsnak a festő, aki az égitestek lépteit sűríti e virágállapotot elhagyó tündöklően sárga madárkezdet szárnyaira.

Kondor Béla művészetének egyik főszereplője az angyal, aki az ő értelmezésében lényünk jobbik fele, ahogy már Vörösmarty „angyali érzelem"-ről szólt, mint célkitűzésről. Ez a felfogás eltér attól az isteni hírnök megfogalmazástól, ahogy Van Dyck, Raffaello, Botticelli festette e szárnyas fantázialényeket. Az ő angyalai Ady és Ámos Imre dühödt és légiesült teremtményeivel tartanak rokonságot, időtől és tértől nem korlátozottak, eszményeink teremtő kirajzásait rögzítik. Angyalmonológjait versben is áhítattal mondja „a kékségben, mely mintha szürke lenne". „Angelus Hermeticus"-a „nagy sötétzöld réten . . . naplementekor" beszél, s válaszában a költő a születést „a halálhoz hasonlatos irdatlan rázkódás"-nak tartja. Kondor angyalai leginkább a jó, ritkán a rossz termékei, s ha egyik költeményében „piszkos angyalok"-at is lát, azt legtöbb festményén megtisztítja, és eszményi állapotban láttatja, mert Supka Magdolna szép megfigyelése szerint Kondor Béla „alkati sóvárgása a szárnyalás. A sáska, az angyal, a helikopter, a darázs, kedveltjei a szárnyas lények, akik a maguk módján, szárnyasan, de földhöz vonzottan élik az időnkénti testi-lelki felemelkedés kettős élményét." Ikarusza is csak a szó fizikai értelmében bukott angyal, mert az űrhajózás diadalmas repülésének emberi teljesítményét kezdeményezi. Ezt a világot körkörös formával, intenzív színekkel ábrázolja, s a kék ablak a kozmosz szédítő távlataira néz. Kondor „Itélkező"-je is angyal formátumú, szájában karddal igazítja helyre a megsértett arányokat, s dühének iramát a tündéri színvilág oldja, enyhíti kellemessé.

Festményein addig memorizálja a formát, míg perfekt lesz táncosnője és asszonyi alakkal, templomi környezettel szervezett Péter apostola. Nem restellkedik a gyerekrajzok esetlen báját és frissességét fogadni „Lidérc"-én, ahol harmatos hajnali kék lebegésben szivárognak a sejtelmes fények. Újabb képeinek kiemelkedő opusa a „Tüntető nők". Szürkék csoportjából rajzanak elő a sárgák, tőlük izzik a felület, s vonulásukat vörösbarnára enyhíti, mert a fejek feszültsége, a lábak izgatottsága ezt a nyugalomellenpontot igényli. Mindig ügyel az arányokra. A deformált részek, jajgató végtagok, rácsozott fejek, baltás figurák negatív alkotórészei nyugtató szimbólumokkal egészülnek ki, melyet kulcsok, virágok reprezentálnak.

Kondor Béla évekig végezte nagy körültekintéssel és pedantériával az illusztrációk kötelező céhmunkáját. Igazi rajzi műfordításokkal közelítette meg méltó szellemi társként a világirodalom nagyjainak irodalmi alkotásait. Dürrenmatt regényét kísérő rajzai mellett 1960-ban Ramuz művének grafikai értelmezését végezte. Itt még kísért némi skolasztikus íz, de az iróniával fűszerezett katonásdi üres peckessége már az írói hangvétellel párhuzamosan Háry János zamattal azt jelzi, hogy e figurák nem Tell Vilmos

hősi népéből verbuválódtak, e bikfic hadfiak csinadrattája méltatlan az emberhez. Kondor Tolsztojjal együtt töpreng Iljics Iván halálán, s franciásított orosz modellek mementós kezeiben, az ágy-foglya beteg test fagyökér görcsű ziláltságában kétségbeesett magányt villant fel az élet és halál találkozásának partjáról, s ahogy lehet, a formák eleganciájával enyhíti az elmúlás szörnyűségét úgy, hogy egyszerre hű Tolsztoj alapindítékához és önmagához. Még arra is van ereje, hogy teátrális papot, töppedt családtagokat telepítsen a tragédia környezetébe. Fametszetekkel az ébredő Afrikát elemezte, a melles asszonyokkal és elefántagyarakkal dúsított földrész népeinek közös igazságát, ahol a vezérek költők, mert Afrika a saját Petőfi idejének fontos közegébe ért, mikor a szabadság végleges megszerzése mindennél időszerűbb. E tárgyiasság nyomán szerzi meg fokozatos gyorsulással a rajzi függetlenséget, mely spanyol gráciával és dölyffel párosul Vélez de Guevara sánta ördögének szabadvers szárnyalású vonalkíséretében. E ritmikus rajzi beszéd társul Thomas Mann Varázshegyéhez is, ahol a megtört egyenesek lelki dilemmát hordoznak megfellebbezhetetlen karakterrel. Diderot illusztrációi mellett igényesen érlelte Hemingway öreg halászát, ahol a cápa negatív éjszaka alakzata támadja a nehezen megszerzett zsákmányt, mely az emberi küzdés elveszett illúzióinak jelképe. E rajzi mozgalmasság nyilvánul meg másutt is, mely bátor szelekcióval iktatja ki a homályos és meghaladott részleteket. Nemcsak társul Lagerkvist művéhez, hanem a hőhérség kiküszöbölését követeli rajzán, ahol a pálcikás test halálhordó baktériumai teszik riadttá a női arcokat. Bár elragadtatott szemlélője Nagy László verseskötetének, puritánul szerkezetes vonalakkal figyelmezteti tapintatosan a költőt szelektívebb képhasználatra.

Kondor Béla a jelen egyik reneszánsz egyénisége, aki eltérő közegekben közelíti az esztétikai és morális jellegű igazságokat. Versekkel is. Költeményei fogódzók a főágfestészet pontos feltárásához, a líra útjel, akár Blake rajzművészete költészetének megértéséhez. Festői világának magyarázatát adja a konvencionálisabbra sikerült versrészlet is:

„A komoly felhők szoknyácskája alá
beférkőzött az arany-Nap".

Nagy László ízig-vérig költő, de az elvesztett festő nosztalgiájával – Kondor Béla egyetemes képzőművész, aki számára a líra olyan meghódítatlan jelzésrendszer, mely elmaradt lehetősége révén grafikai-festői eszköztárának tisztázására és növelésére szolgál. A logika medrébe terelt asszociatív lendület árad e lírai hullámokban, ahol művészi kétségeit feltározza. „Teremteni emberi vétek" – hangoztatja, s bár az időt „virágos"-nak szólítja meg, rétegeiben a „Fekete teremtő" kínzó jelenlétét érzi. Álom és valóság határterületén mozdulnak festményei, s ott kóborol a vers is, amit ő egy alkalommal „Bot"-nak nevez:

„Felébredve nem tudom miért vagyok
ahová kerültem és élet-e még ez
vagy átbuktam már a mezsgyén".

A versek elkiáltják a festményeken elrejtett gyötrődéseket, melyek ha nem is szabályosak a szó Arany János-i értelmében, erős a szerkezetük és gondolati tartásuk. Konstrukciók a javából, nem omlatag cseppfolyós érzelmi áradások. Ami azonnal tisztázódik, az, hogy szerzőjük anyanyelve a festészet, melynek kulcsait nyújtja át lírai kísérleteiben, jelezve, hogy „önmagunk térképét" szükséges felfedezni, hiszen „az örökkévalóság bennünk . . . és nem kívülünk" található. Olyan moralizálást figyelhetünk meg, mely szerint a jó „csupán a bajnak enyhülete", s ha „karcolt sebeidbe sót hintenek, kiáltsl", hiszen

„hosszú vad sivatag a remény". Olyan gazdaságosság is jellemzi ezen írásait, mely épp megírásukkal iktatja ki festményeiről e másodlagos vizualitást:

„Tündéri, moccanatlan felhőcsorda s mintha
megmoccanna . . .
ezüstsávú, szelíd ostorpattintások sem függtek az égen."

Erdő „homlokán fekete varjútoll" díszeleg, de intellektuális szövevény is megjelenik a zongora negyedik lábáról, és az „ég-halmazon" megpillantott „mértani titkos ábrák"-ról, mely képzőművészi hieroglifáinak tartozéka. Olyan mondatokra is bukkanunk, ami a „Tüntető asszonyok" felületén is megjelenik: „Szürkeszín kabátjaink alatt vér van". Olykor megegyezik vers és kép palettája, s a színekben felvetett eszmét költői közegben folytatja a fekete és lila szín megidézésével (Színes intelem). Humánumot hirdető grafikai sorozatának eszmei feliratát végzi el Majakovszkij emlékének szentelt versében, mikor „Gulliver a laputaiakhoz" című alkotásában ingerülten így kiált:

„Ti bombákon lovagló szivarpumpák,
átkozottgép-gyártó fehérköpenyes szemüvegcsorda."

Tulajdonképpen művészi karakterének kulcsmondatát fejezi ki, mikor összefoglaló erővel megállapítja önmagáról: „Beindítottam a legszélesebb hangszert titkokra."

Versei nagy kezdeményezések, melyeknek befejezését festészetére bízza, ezért az igazi szuverenitást a képzőművészet közegében éri el – költészete felvonulási terep marad, s elkíséri a grafika és a kép küszöbéig. Verseinek ebben rejlik fontossága, ez a festményirány meghatározó szerepe, ez ad létjogosultságot a lírai mellékfolyó érzékeny és hangfogósan tiszta és őszinte működtetésének.

Kondor Béla művészi jelentkezése óta évtizednél több telt el – de a kritika hangja nem változott. A meg nem írt tanulmányok néma fenntartásait a cikkek méltató hangja egyenlíti ki „apokaliptikus veszedelmek elleni védekező szertartás"-nak nevezve Kondor művészetét. A méltató egyneműség egyensúlya most borult fel, a Műcsarnokban rendezett kiállítás alkalmával. Horváth György a stiláris újításokat hiányolta, és Frank János is arról szólt, hogy Kondor ezúttal nem keresett más inspirációkat, megmaradt saját hagyományainál. Pont ezt kifogásolta erősen Perneczky Géza, aki 1964-es lelkes tanulmányával ellentétben rutint és elnagyoltságot észrevételez az újabb művekben, megtorpanást említ. Rózsa Gyula eszmei előrehaladásról beszél, de a formavilág fejlődését ő is hiányolja.

Vitázom e sommás megállapításokkal. Arra a nyilvánvaló tényre utalok, hogy grafikájának teremtő jellege festményekké érkezett, e közegben Kondor Béla megerősödött, s teremtéskorszakainak időszikjai hosszabbak, mint a türelmetlen kritika igényli. Mindazonáltal ezen írások is jót akarnak, ösztönzik nagyobb teljesítmények kitűzésére és megvalósítására, s e szubjektív tendenciában igazuk is van, nehogy megelégedjen a festő eddigi magaslataival, ismétlés helyett merjen zuhanni, hogy még magasabb csúcsokat érjen el. Lehet, hogy ez hiátus vagy ciklikus kilengés formájában valósul meg a jövőben, de valószínű, hogy a fejlődés iránya most már a szívós szervesség, amelyről Szíj Rezső tett említést a *Jelenkor*-ban közzétett régebbi cikkében. Lényegében e türelemre int Németh Lajos is, Kondor művészetének alapos ismerője, aki joggal látja a kondori világot, annak szövevényes egységét a „középkori katedrálisok enciklopédikus univerzalitásához" méltónak.

Igazi értékeit abban mérhetjük le, hogy kizárólagos anyanyelve a képzőművészet, minden kettős műfajúsága ellenére a festményen semmi irodalmi mellékíz nem érezhető,

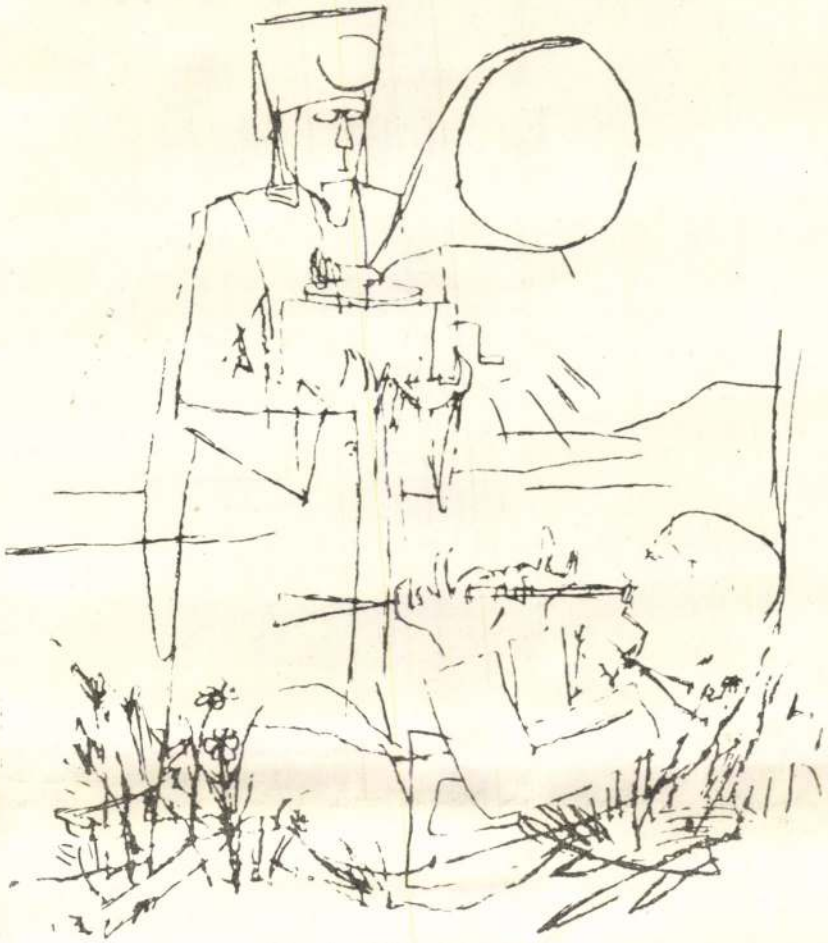

Kondor Béla: Illusztráció

hanem a gondolat szárnyalása, a töprengés mélysége a tiszta festőiség szabatos törvényeivel valósul meg. Bába dolognak tartja a csiholt élre törést, a személyiség növekvő üzembentartásáért küzd, a teremtő állapot véglegesítéséért. Ezt sikerült eddig megőriznie, mindig közelébe kerül valami megörökítésre méltó csoda. Következő alkotókorszakában több murális terv kivitelezését igényelnénk, ahol művészetének készenléti fokát maradéktalanul szintézissé alakíthatná – ami egyúttal nemzeti festészetünk Európába érkezését is gyorsíthatná műveinek tartós építményeivel. Kondor Béla több alkotására ezt írta címnek: Valaki önarcképe. Ki ez a valaki? A személyes névmások rendszerével adhatjuk meg az optimális választ: én, te, ő... mindannyian. Ez a század gyermekeire kiterjesztett általános gondolkodás, ez az amor sanctus hőfokán megőrzött személytelenség művészi személyiségének legfőbb értéke, mely e kollektív korszak kozmikus léptékű tevékenységében számára tartja fenn azt a megtisztelően nehéz hivatást, hogy a jelen magyar festészetének egyik alapvető és társakat vezető mesterévé tisztuljon, és maradjon meg mindvégig e magaslati, irányjelző közegben.

Z. SZABÓ LÁSZLÓ

Győri kiállítások

(A városi rangjának 700. évfordulóját ünneplő Győr a képzőművészeti kultúra területén is ünnepi sorozattal lepi meg a városba látogatót: szolgálni szeretné a ma magyar képzőművészetének összes műfaját, szolgálni azokat a törekvéseket, amelyek a korszerű művészet különféle eszközeivel, de egy cél érdekében: a látvány embert formáló erejével munkálnak bennünk, változtatnak igazabb emberré.)

SZÁNTÓ PIROSKA TÁRLATA

Ha az ember azt a titkot szeretné megfejteni, amelyik Szántó Piroska művészetében rejtőzik – miközben képei a látvánnyal zsongítanak, mámorral töltenek, rejtelmes világokba visznek –, irányzatok, iskolák labirintusaiban bolyong, művészi íráshoz nyúl irányítás céljából. És amikor végigrágta magát jónéhányon, igyekezett megtalálni a rá is ráhúzható formulát, a művek ismeretében rájön, hogy Szántó Piroska – hiába emlegetik különböző korokban hol egy iskolához tartozónak, hol egy irányzathoz kötődő művésznek – valóban a maga külön útját járja és járta mindig.

Művészete különös művészet. Azt a csodát fedi fel, amelyik naponként újul meg. Ez a csoda a művész számára nem a misztikust, nem a megfejthetetlent jelenti, hanem az embert körülvevő *létezés* csodáját. Ő a természet mindig élő és mindig megújuló változásait veszi észre, azokat humanizálja, és ennek a gazdag, sokszor burjánzó vegetációnak ezernyi változásait tárja elénk. Világa napraforgókból, a fák szövevényes szép játékából, az emberre záporozó színek orgiájából, tavaszból és őszből, születésből és halálból épül. Lászatra a lét–nemlét két véglete között mozog. Mégsem tragikus egyetlen képe sem, hanem az örömöt sugallja, az ámulatról árulkodik, elsiratja a pusztulót, de tudja, hogy a természet, egy játékos mákfej vagy napraforgó pusztuló, lekókadó feje is az új születését hordozza magában.

Ez a folyton-folyvást megújulni-tudás, a természetben felfedezett csoda nyomán sejti meg, fedezi fel festészete a létezésben is az örökös mozgást, a koroknak egymásra épülését, egymásban történő folytatását. Művészete éppen ezért egyszerre hagyományőrző és újító művészet. A tájhoz kötődve a kultúrák alapszövetébe nyúlik vissza, és amiként az ősi magból sarjadó növény egyre-másra teremtette utódait, ugyanúgy épül erre az ősi-népi kultúrára műveinek sora. Ezért lesz festészete – még a természetet ábrázoló is – az egyetemes európai művészetben gyökeredző, de sajátosan szentendrei, dunántúli, ahol a klasszikus örökség nem a formában, hanem szellemében él tovább. Benne érezni a pannóniabeli latin kultúrák ránk hagyományozott harmóniáját, a kelta örökség tragikusabb színeit, azt a hitet, amelyik mindenkor éltette a dunántúli tájon az embert, az egymást váltó generációkat és századokat, s amelyiknek legnagyszerűbb vonása mindenkor az emberi derű volt. Ez a derű csillan meg színein, ez az érzelmet-gondolatot sugalló vonás képeinek mindegyikében.

Szántó Piroska nem spekulatív művész. Spontaneitása szuggesztív, magával ragadó, a saját derűjét, örömét sugározza arra, aki képeinek bűvöletébe kerül. Műveinek láttán először a színekből áradó öröm kap meg. Ez hullámzik végig nemcsak a képen, hanem a lélekben is. Csak ezt követően ragad meg a sajátos konstrukció rafináltan ügyes, mégis megejtően egyszerű volta. E kettő együttesen indítja el azt az asszociatív folyamatot a szemlélőben, amelyik képes felfedni a titkot, képeinek titkát: a létezés összetettségét, annak rejtélyes csodáit, a parányiban a végtelent és a végtelenben a parányit. Így visz minket szenzualista módon a felismerés áttettebb, mélyebb, gondolatibb szféráiba. A szemlélőt az érzelmi aspektusok segítségével ragadja meg, hogy azután a saját titkának a megértéséig vezesse.

Egyedülálló festészet az övé. Benne erőteljesen érvényesül a személyiség egyedülvalósága; de olyan személyiségé, aki úgy igyekszik minden emberit, tartalmit átmenteni, hogy ugyanakkor odatárja, fölkínálja szellemének gazdagságát. Legújabb alkotásai is – különösen dunántúli korpuszai, fekete-arany festményei – ezt a jellegzetes Szántó Piroska-i vonást hordozzák. Nem halványul drámai szerkesztésű képein sem az öröm, csak tartalmasabbá válik, elmélyültebb lesz, mélyebbről eredeztethető.

A líra vált csak hangot bennük, a színek lesznek kevésbé harsogóak, ám ott dobban mögöttük a lírai művet éltető szívdobbanás, a festői hit, amelyik azt hirdeti: mindenfajta művészet egyúttal küldetés; mindenkinek a maga területén, körében szólni kell az emberről, a tájról, a hazáról.

SOLTI GIZELLA GOBELINKIÁLLÍTÁSA

Solti Gizella egy nagyon ősi művészetnek, a faliszőnyeg-készítésnek neves képviselője. A mesterség és az alkotás széttéphetetlen kettősségét Ferenczy Noémitől tanulta, és ma egyre rangosabb munkákkal vételi magát észre sajátos, mindenkitől különböző gobelinjeivel. Művei – megőrizve a tanítás inspiratív erejét és a mesterből sugárzó hitet – már különböznek Ferenczy Noémi gobelinjeitől. Bennük a művészi elhivatottság kívánsága vibrál: az önállóság és az önkifejezés most még formálódó-forrongó világa. Mesterétől tanulta művészetét, de az önállóság parancsoló vágya még továbbvitte saját útján, ugyanakkor az alkotás manuális része – a szövés – az önfegyelemnek különös szigorát kényszerítette rá. Ez a folytonos kényszerűség, ez a szigor hajszolta őt a természet burjánzó világához: a virágok, a lepkék, vizek és a vizek alatti sejtelmesség birodalma felé. Újabb gobelinjein állandóan ezek villannak elénk, mint valami csodálatos, fel nem fedezett táj. Alkotásain a barokkosan dagályos vegetáció nem a felfedezés revelációja, hanem a szintézisre törekvés kifejezése. Az a művészi vágy, hogy a színek, vonalak, motívumok egymásba fonódó játékossága mögött felfedezzük az idő és az időtlenség vibráló valóságát és embert izgató kérdéseit.

Írhatnánk azt is: nyugtalan költészet Solti Gizelláé. Mert valóban a színek, a vonalak költészete. Ám nyugtalansága korunké. Azt a naponta ránk átáramló információmennyiséget hordozza magában, amelyik olyan virágnövény-folyondárként fonódik ránk, akár a századelő szecessziós vonalkultusza, abban az időben talán csak játékosságból, ma már viszont valóságosan. De ebben a nyugtalanító szín- és vonalvilágban megbúvik már a nyugalom képlete is: az aprólékosság, a részletező szövevény már magában rejti az egyszerűség jövendő formáit. A képző erő, az anyag és a technika így teremt művészetében összhangot.

Győri kiállítása – azon túl, hogy lehetőséget teremtett egy fiatal művész bemutatkozásának – egy fejlődési szakasz kitisztult, folytonosan előre haladó folyamatának a bizonyságtétele. Azt igazolja, hogy a szuggesztív erő és a teremtő egyéniség miként vívta harcát, a mester és a tanítvány szerencsés kölcsönhatásából miként született egy újfajta kifejezés nagyszerű harmóniája.

LAKATOS GY. LÁSZLÓ ÉS MURAY RÓBERT REKLÁMGRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

Az alkalmazott grafika – köznapi nevén a reklám – napjaink velejárója. Ha pontosak akarunk lenni, nem mondhatjuk száz évesnél idősebbnek. Születésének pillanatában viszont olyanok bábáskodtak körülötte, akik egyúttal koruk legjobb festői voltak. Elég Cassandre világhírre emelkedett alkotásait idézni, Toulouse-Lautrec ma már klasszikusnak tekinthető Moulin Rouge plakátjaira, a század szecessziós vonalkultuszából művészetet teremtő plakátokra, nagynevű festőink néhány szép darabjára, a magyar progresszivitást képviselő Nyolcak és körükhöz tartozók ma is döbbenetes erejű politikai plakátjaira, az első világháborút követő évek izmusokból kivirágzott, összetettebb igényű alkalmazott grafikai művészetére, Masereel vagy Derkovits ilyen jellegű munkáira gondolnunk, és máris itt vagyunk korunkban.

Az élet, amelyik mindig új és új meglepetéseket szolgál, teszi jelentőssé funkcionális szerepét életünk egészében, egyúttal pedig művelőit újabb és újabb tartalmi, formai, technikai megoldásokra inspirálja. Olyasfajta összetettség megalkotására kényszeríti az alkalmazott grafika alkotóit, ahol valóságismeret, az ötletek permanens vibrálása, a nagy szimbolistákénál is határozottabb, ökonomikusabb jelképi kifejezés, mesterségbeli és technikai ismeret tudatos és elmélyült alkalmazása kívántatik.

Ha a művészetek képviselőjére gyakorta elmondjuk, hogy a társadalmi felelősség az igazi nagyság mozgató ereje, akkor a reklámgrafikusokra is érvényes ez, azzal a módosítással, hogy ez a társadalmi tudatosság áttételesen kell, hogy jelentkezzen alkotásaikon; a közgondolkodásnak olyan szintjére kell átformálni a mondanivalót, hogy ez a hétköznapok emberében is munkálni tudjon, hogy asszociációs folyamatot indítson el, és úgy váljon erővé, lett légyen az komoly gondolat vagy nagyon is hétköznapi figyelmeztetés. A győri kiállítás ezt az együttesen jelentkező egységet szolgálta: az információ és az esztétikum egységét.

Győri bemutatkozásukra elsősorban azért kerül sor, mert ők lettek nyertesei az ünneplő város jubileumi plakátjainak, de azért is szükség volt erre a találkozásra, hogy a mai magyar képzőművészetet bemutató sorozat ráirányítsa a figyelmet az alkalmazott grafikára.

A tárlaton Muray Róbert elsősorban szuggesztív erejű plakátjaival tűnt ki. Akár meglepően ötletes, mégis a lényegre koncentráló Május Elseje plakátjára gondolunk, ahol a soknyelvű felírás mozgalmas voltával a munka ünnepének egész világot átfogó erejére, megmásíthatatlanságára figyelmeztet, akár kulturális plakátjaira, a költészet ünnepét hirdetőre, ahol a hagyományos ábrázolás, a lírát szárnyaló pegazusként mutató forma a költők aláírásaiból formálódik ki, a téli könyvvásár meghitt hangulatú, könyvből formált házikójára, amelyik egyszerre figyelmeztet az olvasás meghitt pillanataira és tudást, szórakozást nyújtó voltára, gazdag ötletű és színvilágú filmplakátjaira, a magyar hagyományból táplálkozó vadászati világkiállítást propagáló szép plakátjára, ahol egyszerre sikerül a stilizált szarvasmotívumba összefognia a legősibb hagyományt, a csodaszarvas-mítoszt a népművészet ránk maradt kincsével, egyszerre magyarrá és aktuálissá, esztétikussá varázsolnia a témát, döbbenünk rá az alkalmazott grafika valóban művészet voltára.

Lakatos Gy. László Muraytól elütően más típusú művész. Érdeklődése is más irányba lendítette őt. A múlt kevésbé érinti meg – bár a győri kiállítás során erre is akadt példa, csak a Győrbe csalogató plakátjára kell gondolni vagy a Rábatext textiltörténetet feldolgozó naptárterveire. Ő új jelképi kifejezéssel kísérletezik, és ezeknek a még nem rögződött és korunkban most bontakozó formáknak akar érvényt szerezni. Visszatérő körei, kockái, a hagyományostól inkább a groteszk irányába forduló

formakincse sokszor a meghökkentés célzatával készül: mindezt szisztematikusan alakítja ki, és teszi fokozatosan kizárólagosan sajátjává. A nagy, színes felületeket szereti, ahol az új motívum egy-egy jó ötletével és a minimálisra csökkentett szöveggel akarja a figyelmet felkelteni. Ezek a színes felületek mintegy a hangulatát is megteremtik az alkotásnak, akár nagyméretű plakátról, akár egyszerű, de ízléses csomagolásról van szó.

Kettőjük közös kiállításáról a látogató azzal az érzéssel és tudattal távozhatott, hogy a magyar plakátművészet, az alkalmazott grafika jó úton jár, hogy alkotói tehetséggel művelik azt, az embert szolgálják, ízlését, gondolkodását alakítják.

LOSONCI MIKLÓS

A vasi fiatal képzőművészek csoportjának bemutatkozása Budapesten

Közös tárlaton mutatkoztak be a Vas megyei fiatal képzőművészek Budapesten, a fiatal művészek József Attila klubjában. Tisztes felvonulásukban őszinteség érződik, iránykeresés egyéni hullámhosszon, műgond. Széles formai skálán jelentkeznek némi tétovázással. Mindez azonban nem sérti a kitűzött festői ideák kamarajellegét, a pannon árnyaltságot, mely száműz minden harsányságot. Érződik az igény, hogy vasi központozással új képzőművészeti műhelyt teremtsenek, mindez azonban csak közös célkitűzésekkel valósítható meg a minőségkülönbözet felszámolásával, mely ma még nyomaszt és gátolja a kibontakozást. A szobrászati anyag teljességgel hiányzik, a grafikai művek sem képeznek együttest, a festői termés azonban biztató.

Vértesi Péter festményei adják a mértéket. Érdekes formai elvágásokat alkalmaz, csendéleteiben halmozza a színes síkok rétegét szuperplánban, s a néma tárgyakban alkonyi hangulatot idéz. A sokszorosan megmunkált felületen felbontott színek visszafogott kavargásában jelennek meg a „Kirakatnézők", az „Este" képi hitelét a kiterjesztett napkorong maratott tónusokkal szervezett körkörös megnyugvása biztosítja. A tárgyi jelzések szimbolikus áttételei utalnak élményeire, melyet vonallal megszakított síkok nyugalmában érzékeltet az alakzatok szelíd örvénylésében, melyben a szemlélő észreveszi szívós küzdelmét a színek egyensúlyáért. E színes világ értékrendje fokozatosan hagyja el a kaleidoszkópszerű vibrálást, s a korrekt ízlés, megbízható formaérzék feljogosítja a nagy festői célok megvalósítására. A csoport összetétele ma még nem egységes, bizonyos eklektika érződik a kiállított művekben. Igaz, hogy a heterogén jelleget ellensúlyozza a kezdés frissesége, energiatöbblete, mely a célok és egyéni lehetőségek adottságai nyomán kiküszöböli az indulás pillanataiban mindig adódó természetes zavart.

Káldi Judit dekoratív törekvései mértéktartó ízléssel mérik fel Klee, Vásárhelyi Győző eredményeit, megpördíti a formákat, szépen értelmez szürke mezőkkel hegedűt, de fokoznia kell az egyéni hangvételt, hogy a kép ne tűnjön leckemondásnak. *Simon Iván* színkultúrája kék házaiban jelentkezik, mohazöld rajzírással jegyzi le moszkvai élményeit, de a színgyorsírás esetlegességeket is tartalmaz, további fogalmazásra szorul. *Hatos Csaba* a gyerekrajzok naivitását tartja kiindulópontjának rafinált egyszerűségű szerkezeteiben, mint *Anna Margit*, hogy mire jut ebben az impozáns, de egyúttal veszélyes közegben, azt csak a jövő dönti el, mert érzékeny ötleteit nem követi még azonos színvonallal a megoldás. *Geszler Mária* kerámiaképének darabos felületén míves odaadás érződik a kidolgozásban, *Marosfalvi Antal* a népművészet nyomán keresi nagyanyja „ölébe kulcsolt két öreg kezét" metrikus buzgalommal, de ikonnal bővített önarcképe dokumentációnak tűnik, – a festői jegyzet még nem kép. *Szokolszky Miklós* erkélyeket és tanítót figyel – színvilága vonzó, de a rajz még tisztázatlan festményein. Ez annál inkább érthetetlen, mert Kőműves Kelemennéről készített grafikai lapja téglák szorításában korrektül mutatja be a tragikus sorsú asszony fiatalon viselt riadt öregségét – a korán kapott váratlan halált. *Pozsonyi János* néprajzi tematikát választott rajzán Czinke Ferenc hasznos hatása érződik, s igen karakteres *Rasperger József* erőfeszítése, aki konstruktív ideák nyomán hatásosan térképezi fel Kafka kastélyát és saját álomképeit.

A kritikai leltár mérlegén ilyen készenléti állapot tükröződik. Új hajtás motoz a Vas megyei fiatal képzőművészek tevékenységében, a nemzeti modell új ága születhet Szombathely környékén, ha az erőforrások figyelembevételével erősíteni tudják egységes szellemi irányzat keretében Savaria európai összefüggésű helyi adottságait. A budapesti bemutatkozás elsősorban erre utal, a teendők sokaságára, de egyúttal a nagyobb lehetőségek távlataira, mely a teljes kibontakozást ígéri.

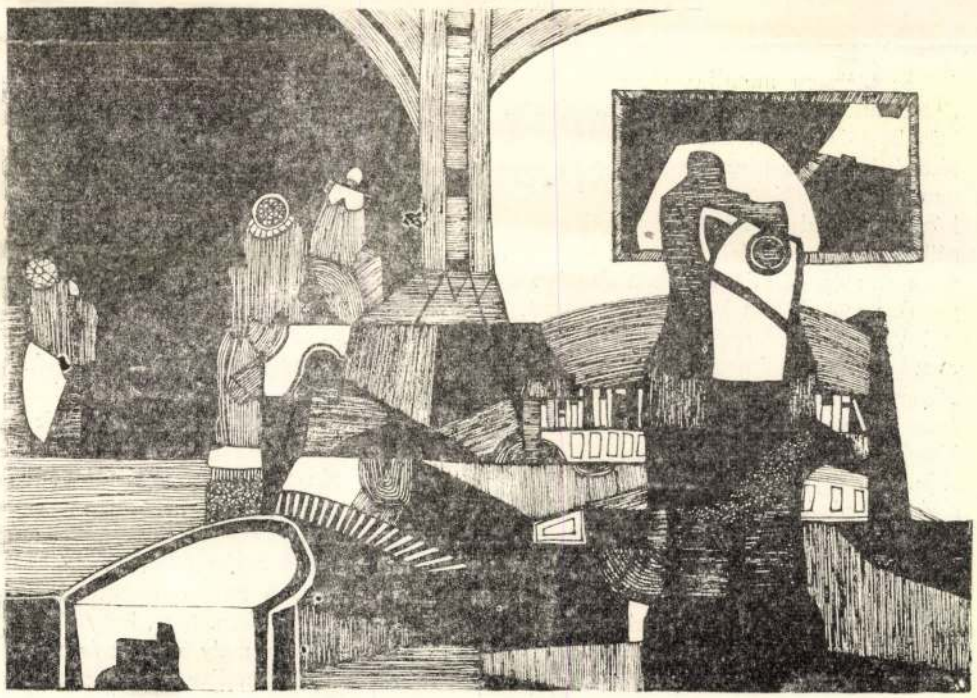

Vértesi Péter: Múló nap.

KONDOR BÉLA

1021

1982. II. 9. Kossuth 22.5. /Chné/

Késő este.

- Az érték természetéről. Hallgassák meg Bakonyi Péter tizpercét.

- Vegyük például Kondor Béla hagyatékát, egeszen konkrétan tudom, hogy a Nemzeti Galériába bekerült az egész könyvtára. Na most az nyilvánvaló, hogy ez nem mualkotás, de az is nyilvánvaló, hogy az adott esetben egy rézkarc a motivumainak magyarázatához abszolut fontos lesz az a Blake-kötet, verseskötet, ami őt megihlette és amibe esetleg a margóra bejegyzett ezt vagy azt. És ilyen módon hát őrületes mértékben földuzzad az a munka, amit ugynevezett rekonstrukció folyamán el kell egy művészettörténésznek végeznie és hogy még abszurdabbá tegyem az egész gondolatot, végső soron minden egyes művészileg értékes tollvonás ellenállhatatlan következményeket von maga után az utókor számára. Tehát muszály tovább gondolnom, muszály irnom róla, muszály papirt gyártanom róla, mások azt olvassák, azok mást irnak miatta, vagy rajzolnak megint. És ez igy megy az örökkévalóságig.
- Erre gondolt dr. Beke László művészettörténész, amikor egy furcsa cimü, a művészet embertelensége cimet viselő cikkben ezt a mondatot fogalmazza meg, hogy "muzeum az egész ország".
- Pontosan. Hadd mondjak egy másik példát, részben didaktikus okokból, részben azért, mert Magyarország tudvalevőleg elég szegény klasszikus antikvitás emlékeiben, a Szépmuvészeti Muzeumba megcsináltatták jónéhány évtizede a legjelentősebb antik szobrok gipszmásolatait. No most az én időm alatt - és hát szóval tulajdonképpen már a háboru előtt is - ez egy olyan mérhetetlen kolonc és akkora helyet foglalt el a muzeumba, hogy egy bizonyos területen megbénitotta az életet.
- Megpróbálom kitalálni, hogy mért készülhetett ez a másolatsorozat. Hogy ezeket az antik alkotásokat közel hozzák az ifjabb generációkhoz, akiknek nem áll módjukban megnézni az eredetit.
- Pontosan...
- Funkciója az volt, vagy van.
- Persze hogy van, de ugyanakkor jött egy olyan szemlélet -legalábbis bizonyos emberektől -, akik azt mondták, hogy az eredeti mindig értékesebb, mint a másolat és a másolattal ugyanakkor rontjuk is az emberek izlését.
- Nem tudja megvalósitani ugyanazokat az értékjegyeket, amiket az eredeti tartalmazott és mutatott?
- Hát ez majdhogynem abszolut igazság, hogy majdnem mindig igy van, csak kérdés, hogy mennyi a veszteség.

- Én elismerem, hogy az lenne a legjobb, hogyha ezeket az eredeti termékeket, alkotásokat körbevihetnék a világba, mindenhol bemutathatnák, sőt megtapogathatnák az emberek, de ezek maguktól is pusztulnak.
- Én tulajdonképpen csak egy végletesen elidegenedett állapotot regisztrálok, mert nagyon valószínű, hogy számos régi szobor tapogatásra volt való. Szóval számos régi kódex lapozásra volt való és ötvös tárgyakat mondjuk kehelyként használtak a templomokba. Most viszont olyan óriási értékké és pénzben kifejezhető, vagy már ki se fejezhető értékké váltak, hogy... hogy csak páncélszekrényben tudnak tulélni. Gondolj a magyar koronára, hogy szabad azt tapogatni? Szóval ünnepélyes körülmények között egyszer egy tudós delegáció háromszoros rendőri felügyelet alatt meg tudta fogni.
- Épp most csináltak egy másolatot, amelyen a gyerekek is ismerkedhetnek vele.
- Igen. Igen, na most ha ezeket a dilemmákat sorolja az ember én fölvetem azt a kérdést, hogy vajon nem természetesebb sorsa egy mütárgynak, egy olyan tárgynak, amit eredetileg használatra szántak, hogy addig használják, amig el nem fogy néhány évszázad alatt. Szóval egy kehely számára végső soron természetesebb az, hogy addig kehely, amig kehely és a végén vagy átalakitják, vagy beolvasztják, nem tudom én micsoda, mint az, hogy évtizedeken át egy széfben van és senki sem látja. Csak azért, mert óriási értéket képvisel, s egyre nagyobb értéket képvisel.
- Viszont arról van szó, hogy ezekből a tárgyakból azér nagyon kevés van.
- Hát persze.
- Az eredeti görög vázákból kevés van, még ha kint fölmerül a habokból egy-egy. Arról nincs szó, hogy ezek árasztanák el muzeumokat.
- Na, az elárasztás az valóban egy másik gondolat volt, miután müalkotássá váltak, elindítanak maguk mögött egy külön életet. Szóval ugy árasztják el az embert, hogy ha egyszer muzeumba bekerült, akkor az mindenféle foglalatosságot igényel. Őrzést, dokumentálást és ilyesmit, ami egyszer muzeumba bekerült, az onnan már ki nem kerülhet soha többé. És annak megvannak a leiró kartonjai, megvan a könyvtár, amit hozzá gyüjtenek, egyszeruen fizikai értelemben helyet foglal el. Egyetlenegy muzeum nem gondolhat arra, hogy gyüjtő tevékenységét valamikor beszünteti. Tehát előbb-utóbb tele lesz a raktára. Uj épületet kell épitenie. Száz tárgyat föl tud dolgozni egy ember, tizezer meg harmincezer tárgyat már egy elég nagy gárda tud csak feldolgozni, rengeteg olyan muzeumunk van,

ahol évek óta beleltározatlan tárgyak vannak. Ls az annak a beismerése, hogy... hogy nem birjuk, az min[d]en muzeum számára ku[d]arc.
- Na [d]e most ha végiggon[d]olom ezt az elméletet, akkor... akkor járulunk hozzá ahhoz, hogy ezek a tárgyak mihamarabb elpusztuljanak?
- Szóval hát igy nyilvánvalóan nagyon [d]irekt és nagyon csunyán hangzik a javaslat, én nem... szóval én nem ilyen javaslatokat akartam tenni, azért is irtam a cikkem alá, hogy... hogy fikció-esszé, hogy gon[d]oljuk végig, hogy tele vagyunk ellentmon[d]ásokkal, sőt... sőt őrületekkel vagyunk tele, amely őrületek egyre jobban fokozó[d]nak. Ls egy olyan korban élünk, ahol repro[d]ukció, sokszorositás, ilyesmi a[d]ja számunkra a tárgyi környezetet. Tehát ha igy gon[d]olkozom - és cinikusan, hozzáteszem -, azt is nagyon természetesnek találom, hogy nincs más választásunk, mint többmillió pél[d]ányban... muanyagból árusitani a koronát, netán nyakba lógatva ér[d]ekes bizsuként használni, mer valami megállithatatlan folyamat elin[d]ult már a reneszánszban, vagy a középkorban, vagy régebben. Szóval végső soron o[d]a akarok kilyuka[d]ni, hogy az által, hogy egy ember egy tárgyat hozott létre, azzal egy sorsot in[d]itott el, a tárgynak a sorsát, ami ellenállhatatlanul egy külön történetet ir be az ember történetébe és a történet min[d]add[d]ig tart, amig a tárgy el nem pusztul.
- Tehát relikviává vált az a tárgy, egy emlék mara[d]t.
- Persze.
- Nincs mai élete. Hát akkor hova tegyük?
- Na [d]e az emléknek igenis van egy további élete. Szóval nagyon jó ez a relikvia szó, mert a középkorból rengeteg olyan festményt, szobrot, tárgyat ismerünk, amik... amik relikviák voltak, ereklyék voltak ilyen értelemben, hogy valami ere[d]etihez hozzáérintve, vagy hagyomány által hozzákapcsolva szakrális erőt tulaj[d]onitottak neki. Ha a hivő o[d]ament hozzá és megérintette, vagy imá[d]kozott előtte, akkor ugy gon[d]olta, hogy bizonyos természetfölötti erő hatásában részesül. Nos, ma már ezt nem gon[d]oljuk, ugyanakkor a tárgy megmara[d]t és a relikvia szakrális szerepét átvette a mualkotásnak a szerepe, ami - most i[d]ézőjelbe mon[d]om - szakrálissá válik lassan. Picassónak egy festményéhez lassan ugy zarán[d]okolnak a turisták, meg a müvészettörténészek, mint... mint a hivők Lur[d]ba. Szóval nem lehet egyszerüen azt mon[d]ani, hogy emlék mara[d]t a tárgy, csak azt lehet mon[d]ani, hogy emlék mara[d]t és ezzel elkez[d]ő[d]ött egy uj történet, az emlékeknek a története, amelyek gombamó[d]ra szaporo[d]nak.
- Sok a mütárgy ma, a mualkotás?
- Abszolut értelemben véve nem sok, [d]e egyre növekszik. Ls elpusztitani már nem lehet. A városnak és a föl[d]nek a

területe végső soron adott.
- És ebből mi a lehetséges következtetés?
- Következtetés azt hiszem, hogy nincsen, de mindig van egy ember, akinek az adott pillanatban dönteni kell és borzasztóan észnél kell lenni és merni, vállalni azt, hogy igenis választok, ezt meggyőződésem, hogy ez fontos lesz az utókor számára. És vérző szivvel, de azt mondani, hogy csak ezt.

1981.II.17.Televizió 19.3o
TV Híradó

- Emésztő és elgondolkodtató tény, hogy Kondor Béla, akinek a sirját ma délelőtt kőszoruzták meg a Farkasréti temetőben,, még csak ma lett volna 5ó éves. A hidegtől müanyagfóliával védett siron nem látszanak ugyan az évszámok, de tudjuk, hogy már több mint 8 éve nincs közöttünk. Elgondolkodtató, hogy akit halála óta korszakunk meghatározó jelentőségü festő és grafikus óriásaként emlegetnek a mütörténészek, mennyire magányosan élt rövid életében, s mennyire nem szegődött mellé sem a siker, sem a megértés. Azok közül való volt, akiket a legnehezebb, de mint kincset a legérdemesebb megtartani. Nem véletlen, hogy az utóbbi években sokan a legnagyobb klasszikusokhoz hasonlitják őt Dürerhez, Boschhoz, vagy Rembrandthoz. Első általános sikerü kiállitása már emlékkiállitás volt 1973-ban a Nemzeti Galériában. A költő barát Nagy László mondott máig emlékezetes szavakat.

- Tisztelegjen a szó a nagyszerü és romlatlan mü előtt. Nem tévedett a mesteri szem, az irigységnélküli sziv. Barcsay, Kmetty, Koffán, már kezdetben a nagyság jegyeit látta a növendék müvészetén. Éhsége az emberi szépre, igazra, az áldásos technikára, játékra, szabadságra, a megtartó szerkezetre, eredendő és meghatározó vonása, jellemvonása. A gótikától az északi reneszanszsól napjainkig a legjobb értékeket elsajátitva és egyénitve létrehozott olyan müvészetet, ami mérhető a teljesség igényével.

- A kétkedőknek, akik szerint ma nem születhet a vásznon olyan mély müvészet, mint a régi századokban, Kondor Béla munkássága lehet az egyik leghatásosabb válasz. Képeit most a Nemzeti Galériá raktári folyosóin fényképezhettük, ahol arra várnak, hogy a Galéria 2o. századi kiállitásának falára kerüljenek. Sürgető az idő, hiszen addig a müvek alkotójukkal együtt csak emlékeinkben élhetnek.

1021

K

1981. II.17. Televizió 21.00 /FE/
Studió 81

A Studió 81. most következő adásának müsorvezetője: Érdi Sándor.
- Jó estét kivánok. Lassan kialakuló szokásaink szerint mai müsorunkat is a tartalomjegyzékkel kezdjük. Nézzük. Kikkel találkozunk és miről lesz szó a következő hatvan perdben? Látogatás Törőcsik Marinál. Vihar a milliós vásárlások körül. Ötven éve született Kondor Béla. Dürenmatt bemutatóra készül a Madách szinház. Bartók kiállitások a Vigadó Galériában. Népzenei fórum Veszprémben. Csütörtöktől ismét látható a mozikban Fábri Zoltán világhirü filmje a Körhinta. Emlékeztetőül kezdjük mai müsorunkat ezzel a filmmel, illetve a film egyik - mà már filmtörténeti jelentőségü - képsorával.
- Örökké hálás leszek Fábri Zoltánnak, hogy ezt a munkát megkaptam, mert kevesen kapják meg az élettől azt a nagy dolgot, hogy annak a kornak a legnivósabb munkájában vegyen részt az ember. Ezt most már talán könnyebb meghatározni , hogy ez meghatározza az embert egész életére, mert végülis Fábri indította bennem el azt az igényt, hogy igényes legyek, hogy kivel dolgozzam, miben veszek részt és milyen mü születik.
- Elégedett ember?
- Amikor az ember halad a korral - vagy hogy mondjam - akkor ugy időnként biztos összegeződik saját magától is a dolog. Én elégedett vagyok önmagammal. Én nagyon sok rossz munkában részt vettem, nagyon sokszor voltam rossz, de valahogy volt egy ut, ami az én belső igényeimnek megfelelt, aszerint tudtam valahogy menni és most is ezen az uton vagyok.
- Nem hiányzik a szinház?
- Én sokszor nem nyilatkoztam, hogy a szinész megszünik szinész lenni, ha nem dolgozik szinházban. És én ezt ma sem változtattam meg. Miért vagyok akkor most mégis megelégedett? Azért, mert egy bizonyos igényességből szabtam határt - vagy akár amit nem értettek ; kértem szabadságot, sokan bolondnak néztek, amikor Győrbe mentem, vagy a mostani gyors, rohanó sikerek után szaladó világban nem értették miért megyek én Győrbe. Ennek pontos helye volt az én rendszerembe, amit kialakitottam magamnak. /Bocsánat, meglöktem a mikrofont/. Tudni illik akartam valamit, amit ugy gondolom, hogy helyesen akartam. Azt a tudásmennyiséget és azt a világot, amit én egy szinházról elképzelek, ott partnerra találtam Cserhalmi Imrében - vagy talán ő énrám, végül is ő kért fel, tehát ő akart engem és ha hiszi ha nem biztos vagyok benne, hogy egész jó dolog születhetett volna. Más kérdés, hogy az ember helyes időpontban mond-e aztán nemet. De a körülmények olyan szerteágazóak és ez annyira szinházi kérdés, hogy erről nem is akarok részletesebben beszélni. De hogy az helyes volt, amit mi akartunk és ennek látszata is volt, az nem is kevés. Hiszen már azt az örömet is megérhettem, hogy olyan emberek, akik nagyon sok munkába elfáradva egy év alatt is olyan fölcsillanó melegséggel érezték, hogy történik valami. Azon kivül hát valóban egy év munkája volt az Imrének és nekem, hogy onnan senki nem akart elmenni, s ami, több mint huszan jöttek. Ez szép dolog, nem?
- Fontos a közösség? - Közösség?
- Igen, de az ember egyre igényesebb, hogy milyen közösségbe

vesz részt. Sokáig nem nyilatkoztam - kértek, voltak olyan kedvesek, hogy már többször kértek - bennem ez biztos meg kell hogy fogalmazódjon, hogy mit miért te? - és aztán igazol az élet, hogy helyesen teszem-e vagy nem. Még most is kicsit korán nyilatkozom, mert érzem magamról, hogy tudni már tudom, de még igazán megfogalmazni azt nem tudom. Megkérdezte valaki a multkor, hogy boldog szinész vagyok-e, mert, mert ő azt olvasta, hogy - nem tudom már kivel kapcsolatban - milyen jó végre boldog, megelégedett szinésszel beszélni. A fogalommal nem tudok mit kezdeni. Ugyanis hát boldog vagyok. Sőt, bodo g pillanataim biztos nagyon sokat voltak. Az ember sokszor akkor a legbizonytalanabb, nem?

- Örkény István Egy perces novelláinak lemezfelvételét fejezte be nemrégiben Garas Dezsővel, Kern András rendezésében.

- Szerette ezt a munkát?

- Nagyon szerettem, és furcsa módon ilyenkor jön rá az ember, mikor egy mü be kell hogy fejeződjön, hogy milyen lényeges a mü, és hogy mikor miből áste ki magát.

- Én [illegible] irok, [illegible] gig voltaképpen mindig ugyanarról irtam. A mi korunkról es oenne mirólunk, magunkról. A mi népünk jelenéről. Ebben születtem, ebben éltem, ezt látom fontosnak. Voltaképpen ugy is mondhatnám, hogy arról irok, hogy milyenek vagyunk mi, magyarok. Ezt tudni illik mi magunk se látjuk mindig tisztán. Van ugy, hogy alábecsüljük magunkat és akkor elfog egy kisebbrendüségi érzés, van ugy, hogy tulbecsüljük magunkat és akkor azt is álmodjuk, hogy mindent jobban tudunk mindenki másnál. Márpedig egy kis népnél életkérdés, hogy fel tudja mérni azt, hogy mire képes, mire futja neki és hol van a korlát, aminél nincs tovább. Ráadásul nemcsak kevesen is vagyunk, hanem szegények is - természeti kincsekben. Nekünk nincs nyersolajunk, vagyis kevés van, nekünk nincs aranybányánk, egyetlenegy dolog van nekünk - a tehetségeink. Ebben aztán a világversenyben is versenyképesek vagyunk. Ugy is mondhatnám, hogy Magyarország egy tehetségeket termelő üzem.

- Mindig arról gondolkoztam és el is mondhatom ugy gondolom, hogy mert akkor is beszéltem erről, hogy olyan nagy fájdalmam volt, hogy tulajdonképpen ezt a lemezt nem az Örkény mondhatta, mert az Egyperceseit én sose hallottam tőle, de azért volt egy pár este, amikor ő beszélt és olyan nivón tudott beszélni - tehát nem ugy, mint társaságban anekdótákat mesélnek, vagy hogy mondjam, hanem ő ugy tudott beszélni, hogy gondolom, hogy ezeket az Egyperceseket lemezre mondta volna, azt hiszem az lett volna a legjobb. Hát, igen. Későn kapcsolunk.

- Szeretném megkérni arra, hogy ennek az Örkény lemeznek az anyagából mondjon el nekünk egy egyperces novellát.

- Igen, de akkor meg kell hogy [illegible] álljunk [illegible], mert nekem ahhoz kell az anyag, mert a Hanglemezgyártóban olvastuk, - és kell a szemüvegem.

- Mindjárt.

- Azt hiszem jobb ha leáll, mert mire én visszajövök...

- Kern Andris meg fogja nekem bocsátani, mert én már nem emlékszem, hogy ő mit kért tőlem, hogy hogy mondjam el - a lemezen nem biztos, hogy igy mondom el. Budapest. A Calvin téren egy autóbusz nekirohant egy fának. Hirtelen az egész városban megálltak az összes villamosok. Minden megállt. Még a kisvasut is a játéküzlet kirakatában. Csönd lett. Később még felzörgött valami, de csak egy ujságpapirt söpört maával a szél. Aztán nekisodorta egy falnak és

még nagyobb lett a csönd. Nyolc perccel az atombomba robbanása után kiakudt a villany. Rögtön utána a Rádióban lejárt az utolsó gramofonlemez. Egy óra mulva szörcsögni kezdtek a csapok, aztán nem folyt több viz. A lomb is száraz lett, akár a bádog. A szemafor szabad utat jelzett, de az utolsó bécsi gyors már nem futott be a pályaudvarra. Mozdonya kazánjában reggelre kihült a viz. Egy hónap alatt elgyomosodtak a parkok, zab nőtt a gyermekjátszóterek homokózóiban, ezalatt a söntések polcain is beszáradtak az étvágygerjesztő italok. Minden élelmiszert, az összes bőrdiszmüárut és a könyvtári könyveket - megették az egerek. Az egér roppant szapora állat. Ötször is lefial egy esztendőben. Nem sok idő mulva ugy ellepték az utcákat, mint valami bársonyos, iszapszerüen hömpölygő kövezet. Birtokba vették a lakásokat, a lakásokban az ágyakat, a szinházakban a zsöllyéket, bejutottak az Operába is, ahol a Traviata került szinre utoljára. Amikor az utolsó hegedün átrágták az utolsó hurt, annak pendülése volt Budapest bucsuszava. De már másnap, az Operával épp átellenben egy romház kövein megjelent egy cédula: Hozott szalonnával egérirtást vállal Dr. Varsányiné.

- Jó, hát dolog. Hm.

- Kérlek, te beszéltél a professzorral, engem nem érdekel az egészségem, viszont még három kemény hónapra lenne szükségem a munkámhoz. Légyszives közöld velem, hogy mit mondott.

- Közöld velem, hogy mit mondott.

- Ugy oszd be az idődet, hogy már csak heteid vannak hátra.

- Köszönöm szépen az őszinteségedet, igy legalább menthetjük ami menthető.

- Mondd csak, tudnál te diktálásra gépirni?

- Azt hiszem igen.

- Nagyszerü nő vagy.

- Nincs tovább?

- Ilyenkor azt szoktuk mondani, hogy mindig történhetnek még csodák.

- Én a csodákban nem hiszek, viszont égető szükségem lenne még legalább egy hétre a munkámhoz.

- Amikor nincs tovább, akkor mindnyájunknak szüksége lenne még egy hétre.

- De csak ha a cimszavakat följegyzed, és bekezdésről bekezdésre lediktálod miről legyen szó, meg tudnád irni egyedül az utolsó fejezetet?

- Ezt magad sem hiszed komolyan.

- Nem a kurva anyját, hát persze, hogy nem. Hol az a rendező, hol az a nyomorult féreg?!

- Mért van az, hogy az én halálom közügy, hogy mindenkihez szóló tanitásügy, örökérvényü üzenet?! Fontoskodok és szélhámoskodok, mint az nálunk szokás! Most mért nincs itt, a rohadt anyájába! Hadd lássa hogy döglünk meg mindannyian! Féluton, dolgunk végezetlenül, kifelejtettük számitásainkból, hogy háromnegyedrészt állatok vagyunk!, tessék idenézni, itt vagyok én! A kezem már nem fogja a tollat, hogy befejezzem, amiért éltem! Még a bénaságomról sem értesült senki! Élnek tovább az emberek, ahogy eddig éltek; nyomorultul, gyanutlanul, tudatlanul!

- Hallgass már.

- Szeretnék cga rettázni. No, most aztán dolgozzunk és ne törődjünk senkivel szivem.

- Hosszu évek óta először nevezett igy. - Szivem.
- Néhány nappal ezelőtt egy furcsa kiállitás zárta be kapuit a Mücsarnokban. A tárlat a Müvészeti Alap az 1980. évi vásárlásainak anyagát mutatta be az érdeklőknek - tegyük rögtön hozzá, kevés sikerrel. A kritikusok és a vendégkönyv tanusága szerint a kiállitás nem nyerte meg a tetszését sem egyik sem másik tábornak. Nos, mint hogy a dolog előzményét bizonyára kevesen ismerik, megpróbálom néhány rövid mondatban vázolni, tulajdonképpen mi az, ami ilyen mértékben felborozolta az indulatokat. Az állami kulturális kormányzat tizenöt évvel ezelőtt körülbelül ugy döntött, hogy a hazai képzőmüvészeti termés legjavát szakemberek bevonásával kiválogatja és megvásárolja. Ezeket az alkotásokat közintézményekben, közterekben, vagy muzeumokban akarátk elhelyezni, abból a meggondolásból, hogy a hazai képzőmüvészeti termés legjava valóban közkincsé váljék. A vásárlásokra az elmult évben körülbelül 6 millió Ft-ot forditottak, ami jelenlegi gazdasági helyzetünket figyelembe véve korántsem csekély. Ennek a vásárlásnak a mechanizmusa éveken keresztül jól müködött. Az utolsó időszakban azonban valami hiba csuszott ebbe a gépezetbe, valami homokszem került a fogaskerekek közé. Hogy hol és mikor, erről beszélgettünk Horváth György-gyel a Müvelődési Minisztérium Képzőmüvészeti Osztályának vezetőjével.
- A Müvészeti Alap eleinte évente négyszer, tavaly kétszer szólitotta fel a festőket, szobrászokat, tehát a müvészeket arra, hogy küldjenek be, ajánljanak fel megvételre alkotásokat. Nyilvánvaló, hogy a felajánlott alkotások nem reprezentálják az év termését. Viszont a forma az, hogy a beküldött alkotásokból vásároljak; kvázi kötelezte a Müvészeti Alapot.
- Ki döntött a vásárlások ügyében?
- A vásárlások ügyében egy kétlépcsős zsüri döntött. Az első zsüriben a müvészeti szövetség, a Képzőmüvészeti Szövetség Festő Szakosztályából delegált zsüritagok, illetve későbbiekben a festő, tehát a müvész zsüritagok mellé delegált, illetve behivott müvészeti iró, illetve szakember zsüritagok, továbbá az alap vezetői.
- Nem okozott problémát a zsüri összetétele, hiszen nyilván, hogy ilyen zsüriben a legjobb szakemberek vesznek részt, tehát a legjobb müvészek, és most saját müveik ilyetén valóképpen automatikusan kiszorulhatnak a beküldésből.
- A zsüritagok müveit egy külön zsüri birálta el. Ilyen értelemben tehát nem okozott problémát. Okozott problémát viszont egy másik értelemben, hogy azok a zsüritagok, akik ismerték a beküldők egész életét, éppen aktuális anyagi helyzetét, ettől nem minden esetben tudtak elvonatkoztatni, tehát olyan képekre is esetleg ráadták a szavazatukat, amik nem voltak igazán megfelelőek, nem voltak még az adott életmüvön belül sem a jobbak közé sorolhatók, viszont a müvön kivüli, szociális, egyéb indítékokból ugy látták, hogy most meg kellene vásárolni, mert az illető, hát nhéz helyzetben van, szüksége volna arra a pénzre, amit a müvéért, ezért az adott, felkinált müvéért kaphatna.
- Ezek a vásárlások a müvészet helyett a müvészeket támogatták az utóbbi években.
- A beküldés és a zsürizés, mint szisztéma végső soron csak egy ilyen jellegü anyagot eredményezhet.
- De hát ha minden ilyen világos, mi a megoldás utja?

- A vásárlások célját akarjuk először egyértelmüen meghatározni. Ha ki akarjuk mondani, hogy a vásárlások célja kiemelkedő, szocialisa eszmeiségü, korunk valóságát láttató, céljaiban elkötelezett müvek köztulajdonba vétele, közgyüjteményekbe, illetve közintézményekbe való juttatása, illetve ilyen jellegü müvek megszületésének aktiv elősegitése. Most ahhoz, hogy ezt a célt meg tudjuk valósitani meg kell változtatnunk, - természetesen - a formákat is. Először is demokratikusabbá akarjuk tenni. Dekokratikusabbá abban az értelemben, hogy nemcsak a vásárlás eredményéről akarunk beszámolni a közvéleménynek, hanem a vásárlás folyamatáról is. Nyilvános fórumokon akarunk elsősorban vásárolni, kiállitásokon akarunk elsősorban vásárolni, pályázatokat szeretnénk hirdetni, olyan pályázatokat, amelyeket részben tematikusabb, részben azt a célt szolgálják, hogy a legjobb müveket előcsalogassák, illetve ezeket, ezeknek a megszületését elősegitsék. Szeretnénk ezen kivül természetesen mütermekben is vásárolni.
- A zsüriproblémájában valami előrelépés történik-e?
- Igen . Olyan szisztémát akarunk megvalósitani, amelyik kevésbé kedvez az átlagnak és inkább kedvez a minőségnek és az elkötelezett minőségnek. Tehát a Minisztérium az elkövetkező időkben egyértelmüen vállalni akarja a vásárlások felelősségét.
- 1931.február 17-én tehát éppen ötven éve született Kondor Béla a kortárs magyar képzőmüvészet egyik legjelentősebb alakja. Nemcsak a grafika, az ecset mestere volt, de energiáiból, képességéből a versirásra, a fotómüvészetre is futotta. Az évforduló alkalmából kiállitás nyilt a hatvani müzeumban, s kibővitették, felujitották a miskolci Kondor emlékházat, emlékmuzeumot is. A könyvkiadók is gondoltak az évfordulóra. Két gyönyörü Kondor-album kapható az üzletekben. A képzőmüvészet barátai azonban hiába várták a budapesti reprezentativ Kondor életmü kiállitást. Vajon miért?
- A válasz egy kissé bonyolult, és talán a közönség számára nem is elfogadható. Kondor Béla halála után közvetlenül Tihanyban, majd a Nemzeti Galériában rendeztünk egy nagy összefoglaló kiállitást és ugy gondoltuk,hogy a Kondor életmü összessége megérdemli azt, hogy tiz évvel a halála után már egy tudományosan feldolgozott, kiérlelt eredmények alapján megrendezett kiállitással álljon közönség elé. Sajnos az elmult évek belső munkái nem tették lehetővé, hogy ezt elvégezzük és igy csak ebben az évben indult meg egy csoportmunka - Bolgár Kálmán müvészettörténész vezetésével - s reméljük, hogy a jövő évben, tehát tizenegy évvel Kondor Béla halála után egy nagyon érdekes és tudományosan megalapozott kiállitást nyithatunk.

- Érzem, el vagyok vesejtve, mint emberpalánta az anyaméhben. Nem messze a születés, a félelem, A halálhoz hasonlatos irdatlan rázkódás és szép, kényelmes, sötét lakóhelyen,időt mult hordalékká válik. Gondolataim elszállnak felettem, hogy vissza ne térjenek soha; kezem se őket, se a te kezeid nem ragadhatják meg. 30 év. És mégsem sikerült elveszitenem magam, azt, ami tőlem legkevesebbet ér. Ronda gyüjtögetés, gyülölt élet, idétlen csak kapni akarás. A por a szél és a viz munkája belepi utolsó emlé-

teinket, utainkat, alkotmányainkat. Tudom, lesznek müvészek és ebben áll életem reménye, akik fogyó életük növekvő lázában igyekeznek majd akár évmilliókra szóló nyomot hagyni; anyagban, jelrendszerben. Tartósan és cáfolhatatlanul. Az utánuk, vagy máshonnan jövő értelmes lények számára. Jelet hagyni. Hogy voltunk és elbuktunk, de lényünkben és a jelekben a magyarázat, a tanulság. Müvészet lehet csak. Por, viz, szél ne ártson neki. Az idő össze ne zavarja jelentését. Te hiu halandó! Itt az örökkévalóság, mely bennünk és nem kivülünk. Botorkálunk társam. Aki velük napjaim órái és és óráid percei közt öntudatlan, majd időnként örömet érez. Legalább a halál közelében ne vesd meg, amit meg nem értesz. Összeszükültünk embernek lenni. És széttárul ott a titok, ahol titok lesz mindörökké. Mert forgó és zugó szerkezetek sompolyognak álmaink sima tekeredései közt. Suhanás és zuhanás. Rémitő dörrenések játszódnak hangtalanul, mert lehajoltál oldozni, bogozni madzagokat és drótokat kalapálni hihetetlen anyagokból. Majd egy forró, tömérdek ráncos agy egyenesedik törékeny gerincoszlopára, amikor felállsz és lábaid vékonyak. Ime, hátrasimitottad a hajad. Aztán felkapod gyürhető papirjaidat, ahová sokszor egymás után irtad: igazság, igazság, igazság.

- Zsigmondi Boriska Kondor filmját, amelyből az imenti részletet láthatták pénteken a 2. csatornán teljes egészében megismételjük. És most maradjunk még a filmnél, bár egészen másfajta filmekről lesz szó. Az elmult hét legjelentősebb kulturális eseménye kétségkivül a XIII. Magyar Játékfilm Szemle volt, amelyen az elmult évektől eltérően ismét zsüri müködött, amely dijakat osztott. Méghozzá olyan dijakat, amelyekről eredetileg nem volt szó. A zsüri elnöke Tőkei Ferenc akadémikus volt, aki meghivásunkat elfogadva itt ul most a studióban, és elsőként talán arra kérünk tőle választ, vajon mi indokolta a zsüri döntését?

- A zsüri döntésének két alapvető mozzanata van. Az egyik szerintem a kevésbé vontos, az, hogy a fődijat ez a zsüri sem adta ki. A másik fontosabb mozzanata, hogy ez a zsüri három filmet kiemelt dijazásra érdemesnek tartott.

- Melyik volt ez a három film?

- Ez a három film abc. rendben:Bódy Psychéje, Kósa Ferenc Mérkőzése és Lugossy László Köszönöm, megvagyunk cimü filmje. A három film sok szempontból teljesenösszeférhetetlen. Egészen különböző módon kisérletezik, és Bódy kisérletezése elsősorban a filmnyelv megujitásáért folyik, Kósa rendkivül fontos dolgokról, történelmünkről akart egészen uj dolgokat megfogalmazni, Lugossy pedig jelenünk egy rendkivül fontos problémájáról nagyon koncentrált, jóformán két emberre koncentrált filmet próbált készitenі. Remekmüvé egyik sem sikeredett. A filmszakma - a szövetség vezetősége révén- azt kérte tőlünk, próbáljunk valamiféle harmadik fórum lenni a hivatalos megitélés és a szakmai megitélés - a szakma olyan megitélése között -, képviselve, amennyire ezt tehetjük a közönség magatartását és megitélését. Igy, hogy a fődijat nem adtuk ki nem egyszerüen a filmszakma kritikai, kritikusi megitélésének a folytatása vagy kiterjedése immár egy társadalmi zsüribe is, sőt egyáltalában nem erről van szó, ezért mondtam, hogy fontosabbnak tartom a három film dijazhatóságát és dijazottságát, hanem figyelemfelhivás, tudni illik az, hogy a fődijat nem adtuk ki, arra, hogy még nagyobb bátorsággal, nagyobb igénnyel kell

filmet csinálni, nem szabad, hogy az alkotók alábbadják a saját maguk teremtette igényeket. Én egyszerü mozilágogatóként, nézőként kerülten a filmszakma ilyen kitüntetett posztjára, a zsüri elnöki székbe, hiszen semmiféle szervezeti kapcsolatom nincs ezzel a szakmával.

- Mi a véleménye általában a magyar filmgyártásról?

- Nem tartom rossznak. Méltánytalannak tartom, hogy pénzeket emlegetve, sőt a magyar film problémáit financiális problémákként feszegetve, hovatovább divat a kritikai nyelvet, a filmet a magyar filmgyártáson köszörülni. Méltánytalan, mert komoly és az európai filmgyártás szinvonalától nem elmaradó kisérletezés folyik, viszonylag kevés filmmel is - a 23 film nem sok - viszonylag kevés filmmel is a nekifutások sokfélesége az, ami megragadja a nézőt, azt a nézőt aki egyszerre; rövid idő alatt egyszerre látja az egész terméstet.

- A közönség látszólag nem igazolja az Ön véleményét, hiszen csak az elmult egy év alatt másfélmillióval csökkent a magyar filmek nézőinek száma. Mire vezethető akkor ez vissza?

- Biztosan nem egy okra, több oka lehet, általános okai is lehetnek, a könyvüzlet is nehézségekkel küszködik, valószinüleg nem azért, mert a remekmüvek száma kevesebb az utóbbi időben , sokkal inkább olyan általános okok alapozhatják meg ezt a helyzetet, mint például az ország és az emberek gazdasági nehézségei. Jobban megnézik az emberek hány könyvet vesznek, hányszor mennek moziba. A mozinak a versenytársai is nagyon erősek, a tévé, a rádió, - sok, sok más forrumon is hozzá lehet jutni azokhoz az élményekhez, amelyekhez a néző ma a moziban hozzájuthat. Itt már óhatatlanul kritikát mondok természetesen, megrázó erejü, nagy, katartikus, esztétikai mércén igazán mérhető filmek nemigen vannak mostanában - ebben az évben legalábbis nem voltak. Hogy a fődijat nem adtuk, ki, azzal, azzal fel akartuk hivni a figyelmet erre.

- Mi lehet ennek az oka?

- Nem a filmszakmában van az alapvető oka. Azon a mult vitán, amely a zsüri döntését megelőzte többször is a nyelvemre jött az a kritika, hogy gyermekességek, gyermekdedségek egész során látom a megtekintett filmekben. Nem azért, mert a magyar film nőtt fel korunk problémáihoz, sokkal inkább az az oka ennek, hogy a film sem tudta kivonni magát az általános tendencia alól. Általános tendencia sajnos az, valamennyien legyünk jólneveltek, bevált formákban mozogjunk, hogy a kisérletezés mértéktartó legyen, kiegyensulyozott legyen és igy tovább. Dijaztuk, ugye a KISZ dijára nagyon is alkalmasnak tartottuk Almási Tamás Ballagás cimü filmjét. Abban a filmben, noha gyermekekhez, mért, kamaszokhoz mért bizonyos naivságokkal és kedvességekkel, hogy gyermekekhez mért a dolog, azt is jelenti, hogy helyénvalónak találom. Egész társadalmunk komoly, alapvető problémái fogalmazódnak meg - lekicsinyitve természetesen és ezért talán egy kicsit sulytalanitva is, de ha belegondolunk ennek a filmnek a konfliktusaiba , abba, hogy a spontán mozgalomnak mik a lehetőségei, hogy mik a demokratizmus kifejlesztésének buktatói és akadályai - azt kell mondanom, hogy a film rólunk szólt, nem csak a gyermekeinkről, hanem rólunk is.

- Ha egy mondatban kellene tanácsot adni a magyar filmrendezőknek, vajon hogy fogalmaznán meg ezt?

- Egy mondatban: Kisérletezzenek még bátrabban, akarjanak még fon-

tosabb dolgokat mondani, mint amilyen fontosak ennek a háron filmnek a problémái.
- Köszönöm szépen. És most szinház következik.
- 1979. szeptember 13-án Zürichben került szinre Dürenmatt a Baleset cimü darabja, amelyet ez alkalommal az iró dramatizálásában és rendezésében mutattak be.Nem ujdonság, hogy egy téma sok müfajban feldolgozható. Igy volt ez a Baleset-nél is. Azt sem ujdonság, hogy egy iró maga rendezi darabját. És ez nem ujdonság Dürenmatt esetében, aki a próbák során még háromszor átirta müvét.
- Hogyan lett iró?
- Hat éves koromban gyakran egy hosszu babkaróval felfegyverkezve rohangáltam fel s alá a kertben, hogy végül kimerülten jelenthessem anyámnak; sikerült kikergetnem az osztrákokat a kertből. És amikor harci tevékenységem a papirra tevődött át és mind borzalmasabb csatajelenetek boritották a türelmes lapokat, anyám ijedten fordult Kuno Allie festőművészhez. Ő röviden és velősen igy szólt: A gyerekből ezredes lesz.
- Nem lett ezredes a most hatvanéves iró. Inkább a fizika, a filozófia, a csillagászat, az irodalom elmélete érdekelte. És festett. Mindezek átütnek sajátos hangulatu irásaira. Századunk cirkuszi porondján már nincsenek többé őrsök és nincsenek felelősök. Senki sem tehet semmiről és senki nem akart semmit. Hozzánk már csak a komédia illik. A mi világunk eljutott a progresszsziv, s egyszersmind az atombombáig, mint ahogy Héraninus Bosch apokaliptikus képei is groteszkek. A komédia kialakulatlan, születésben levő, összeomlásban megragadott világot ábrázol, olyan világot,mint a miénk, amely a végső összecsomagolásra készül. Ilyenek Dürenmatt figurái is; a sors lelépett a szinpadról. Nincs többé szerepe, mint Beethoven V. szimfóniájában, nincsenek többé hatalmas erejü görög istenek. Véletlenszerü mozzanatok, szerkezeti hibák alakitják azt a tragikus komédiát, amely az ember nélkül megy végbe és a világ pusztulásához vezethet. Müveivel szimbolikus balesetek világába kalauzol el minket Dühenmatt; hol egy hétköznapi történetbe, hol egy fordulatos darabba, vagy éppen egy detektiv-sztoriba csomagolva.
- Maga telefonált?
- A lózikrához cimzett fogadóból.
- A tömegbalesetből?
- Baleset?
- Tizenegy halott.
- Szép kis karambol.
- A falunkba vezető uton. Rendőrségnek elfogytak a koporsói.
- Hála az istennek, eredetileg én is ezen az uton akartam jönni.
- Szerencséje van.
- Aztán mégis a másikon jöttem. Egy közönséges defekt.
- Nem tudja megjavitani az autót? Egy vörös Jaguar. A szerelő megigérte, hogy egész éjjel dolgozik rajta, amugy sem tudna aludni az ünnepi zajongástól.
- Százötven zenekar.
- Azért jöttem, hogy letegyem a csomagomat; ha most mégis megmutatná a vendégszobát és átadná a kapukulcsot.
- Az én nevem Zsüsszin Fonko.
- Alfredo Traps!

- Engedelmével Traps ur, engedjen meg, hogy meghivjam; vegyen részt a mulatságunkon!
- Ó, igen, de ..
- Szabad bemutatnom a barátaimat? A mi kérlelhetetlenünk, a Nagy Frigyesünk, nyugdijas, [illegible] államügyész,
- A nevem Corrn!
- Izsák Friedrich Joachim Corrn.
- Örvendek!
- Nyolcvankilenc éves, még gyermek. S ő pedig nyugalmazott, vajszivü védőügyvéd.
- Engedelmével, Kummer. Jacob August Johann Kummer.
- És most a legvidámabb fickó; Remon Roan Renie Pilie. Becsületben megőszült emberbarát.
- Prima. Nyolcvanhat éves a mi kis fiókánk. Jómagam nyugalmazott biró vagyok, a dédapám, nagyapám apám is biró volt, sőt a fiam, az unokám is biró. Minden Vogth biró volt, biró van, biró lesz.
- Tisztes védőügyvéd ur szereti a gyilkosságot, sőt örönünnep ha ilyet ajánl fel neki valaki. Na, öregfiuk, gyerünk a vallomással.
- De nincs mit bevallanom!
- Naáát fiam, már megint elölről kezdi az egészet! Bevallani valója mindenkinek van, akár akarjuk, akár nem, ez remélem már kezd derengeni.
- Na komolyan; izgatott felindulásból? Mert akkor csak emberölési vádra kell felkészülnünk.
- Kedves jó védőügyvédem; ennek a játéknak a különleges izgalma abban áll, hogy az ember kissé kényelmetlenül érzi magát benne, de most mintha a játék valósággá változna át. Az ember föltesz magának a kérdést: csakugyan gonosztevő vagyok-e vagy sem? Csakugyan én öltem meg Gigapsot vagy sem?! Az ember teljesen összezavarodik benne, mint egy moziba! Talán ezért van ez a jóleső izgalom. Ezért a bizalomért bizalmat. Én csakugyan ártatlan vagyok Gigaps halálában.
- A Népszavában körülbelül két héttel ezelőtt indulatos cikket olvastunk. A glossza szerzője azért dohogott, mert a Vigadó Galériában, - állitólag anyagi okokra való hivatkozással - megszüntették a Zenés tárlatvezetés a Vigadóban cimü programot, amelynek lényege az volt, hogy egy-egy kiállitás megnyitását koncerttel, hangversennyel kötötték össze. Nos, minthogy annakidején müsorunkban ennek az ötletnek, ennek a kezdeményezésnek magunk is hangoztattuk, sőt örömmel üdvözöltük, utánajártunk mi volt a döntés oka.
- Ilyen döntésről szó sincsen, ezt a kezdeményezést mi továbbra is szeretnénk folytatni. Bizonyos egyeztetési problémáink vannak a Vigadó üzemigazgatóággal, miután mi hangverseny céljára az előcsarnokot használuk. Ennek következménye az, hogyha egyéb termekben valamiféle rendezvény van, természetesen az előcsarnokot használni nem lehet. 1980. évben mi három ilyen hangversenyt terveztünk, azt meg is csináltuk. '81. évre szintén tervezünk, de kizárólag csak az őszi idényre. Az előzetes egyeztetések szerint október első vasárnapján lesz a legközelebbi hangversenyünk.

- Tavasszal,nyáron semmi nem látható ezek szerint?
- Tavasszal, tavaszra és nyárra nem terveztünk, nem terveztünk azért, mert nincs gyakorlatunk, tulajdonképpen ez nekünk nem is lenne feladatunk, de azért érezzük azt, hogy a társmüvészeteket egymáshoz kell közeliteni. Na most azért itt kivánom elmondani, hogy azért ez teljesen nem maradt abba, mert a január 15-én nyilt Csohány Kálmán emlékkiállitás megnyitása alkalmából egy ilyen tizenötperces szóló hangverseny gyakorlatilag volt, Ferenczy Éva előadómüvésznek a részvételével, most fog nyilni február 15-én Bartók emlékkiállitásunk, ahol a Bartók vonósnégyes fog szerepelni, illetve közremüködni. Tehát ez a vonal, ez a kezdeményezés nem szakadt meg. Ezek belépődij-mentesek, a belépődijasakat pedig majd az őszi idényben fogjuk folytatni. Szó sincs semmiféle döntésről és én nagyon szerettem volna, hogy mielőtt megjelenik ez a cikk, azért minket is megkérdeztek volna és pontos tájékoztatást tudtunk volna adni erről a témáról.
- A Vigadó Galériában most éppen két Bartók kiállitás nyilt meg. A földszinten harminc müvész Bartók zene által illhetett grafikái, az emeleti kiállitóhelyiségben pedig Vint Károly fotómüvész alkotásai láthatók, melyek Bartók szinpadi müvei alapján készültek. Most ezekre a kiállitásokra hivjuk meg Önöket.
A Centenáriumn nyilván nem csak itthon, hanem külföldön is fokozza az érdeklődést a bartóki életmü és darabjai iránt. Liszkidánszi Márta [illegible] Váll. osztályvezetője. Hogyan készültek az évfordulóra?
- Meg kell mondanom, hogy számunkra Bartók nemcsak a százéves évforduló alkalmával állandó téma, mert, hát szinte évtizedek óta legjobb exportcikkünk a klasszikus lemezek terén, az összkiadás nem most készült el, hanem körülbelül tiz évvel ezelőtt és azóta a 39 lemez állandóan és nagy példányszámban fogy szinte a világ minden pontján; talán a legtöbbet az Egyesült Államokba adtuk el, de Franciaországba, Angliába és az NSZK-ba is nagyon nagyok sok példányt eladtunk. Ez az összkiadás továbbra is kiemelkedő cikkünk lesz, de meg fognak jelenni uj Bartók lemezek, amelyek a centenáriumra készültek és én nagyon remélem, hogy ezek meg fogják hozni a kereskedelmi hasznot, sikert.
- Nemcsak kereskedelmi - nyilvánvalóan - egyéb haszonról is van itt szó, de hallhatnánk e valamelyest részletesebben ezekről az uj lemezekről?
- Egész közeljövőben fog megjelenni a Gyermekeknek album, a Kocsis Zoltán előadásában, ami bizonyára nagyon szép lesz - már hallottam a szalagot, nagyon jó -, ezenkivül egy hegedü szonáta lenne ez Fauk Györgygyel és a Franki Péterrel, ami szintén nagyon érdekes, mert van rajta egy kis darab, amelyet még egyáltalán nem hallottunk lemezen, azonkivül készül egy nagyon szép album; Bartók zongorázik az a cine, egy archiv anyag az ő kutatásai, népdalgyüjtéseivel összefüggően, s ezenkivül nagy sláger lesz a Kékszakállu herceg vára az Obraszovával, Nyeszterenkóval és Fischer Jánossal, amelyet mi nagyon szeretnénk ha digitális eljárással készülne, mert ilyen lemezünk még nincs a repertoáron és nagyon kellene hogy legyen egy.
- A Bartók évforduló, a százéves évforduló meglehetősen közel van. Kaphatók már ezek a lemezek külföldön?

- Nem. Még nem is kell hogy kaphatók legyenek; de jó lenne, hogyha egészen lassan elkészülnének, mert a kiállitások, amelyeket a Kultura és a Hanglemezgyártó Vállalat elképzelt különböző nyugati országokban, azok van amelyik hamarosan, van amelyik kicsit később lesz, ősszel lesz, de ezekre nagyon kellenének ezek a lemezek. Igy elképzelhetünk kiállitást Hollandiában, az Egyesült Államokban, most van éppen a duisbourgi magyar napoknak neveznén, amely kimondottan a Bartók emlékére kezdődött meg Angliában, Olaszországban óriási ünneplésben fogják a Bartók emlékét részesiteni; bemutatók lesznek - tudomásom szerint a milanói Scalaban- és ehhez mind kellenének már ezek az uj lemezek.

- Az emlitett lemezeket természetesen majd itthon is meg lehet vásárolni. Remélhetőleg minél hamarabb. De maradjunk még egy rövid ideig a zenénél. Az elmult hét végén Veszprémben rendezték meg a II. Országos Népzenei Fórumot. Müsorunk befejezéseképpen Varsányi Gyula erről tudősitja Önöket.

- Sokat beszélünk mostanában a népi kultura a, a népmüvészet reneszánszáról. S ebbe beletartozik a népzene, a néptánc, a népdal és igy tovább. Ugyanakkor azt is megfigyelhetjük, hogy rendkivül ellentmondásos körülmények között, közegben zajlik ez a reneszánsz. Mi a véleménye erről?

- Kicsit vissza kell mennem; én magam jó negyven éve veszek részt ebben a mozgalomban és egy további harminc-negyven évet ismerek az irodalomból. Azt tudom mondani először is, ami a legfontosabb, hogy ez nem pusztán egy kis müvészeti mozgalom, hanem mindig tükre annak, hogy az ifjuság elsősorban jilyen kedvvel illeszkedik be a társadalomba, van-e kedve, van-e hajlama arra, hogy alkotóan bekapcsolódjék be és alkosson valami ujat a társadalom fejlődésében. Még akkor lendült fel ez a mozgalom, amikor ilyen érzelmi töltése volt az ifjuságnak. Hogy az elmult tiz évben ez megtörtént ez egy nagyon jó jel. Valahol egy reneszánsza indult meg a né müvészetnek, nagyon gyors, nagyon jó és nagyon izgalmas fejlődés volt. Hiszen a hangszeres népzene, ami azelőtt nem volt a mozgalomnak a szerves része, az egyszerre olyanok mint Halmos Béla és Sebők Ferenc és követőik - most már ugy mondhatom, hisz ez szinte történelem - fölfedezték ezt a zenei világot és felelevenitették ugy, hogy a mai fiataloknak a kezén, hangján - kezén értve a hangszerében - és a lábán egyaránt él a népmüvészet.

- Ugyanakkor szolleni életünkben vannak akik azt mondják, hogy ez semmiképpen nem tekinthető haladónak, ugyanis éppen a fiatalságot vonja el a kor társadalmi kérdései elől, problémái elől.

- Én mindig azt tapasztaltam - és erre vizsgálatok és gyakorlati tapasztalatok egész sora van -, hogy éppen azok érdeklődnek leginkább a népzene, a tánc és a mult iránt, akik a jövő iránt leginkább érdeklődnek. Tehát ez az állitás nem igaz, az sem igaz, hogy itt valamiféle egyóldalu nacionalizmus vezetné a fiatalokat. Mert én azt tapasztaltam - és mondom erre is vizsgálatok vannak - hogy az elsődleges dolog az alkotókedv. Az alkotókedv a müvészet és az élet értelmességének az a keresése, amely müvészi formát keres, és amely nem találhat jobb müvészi formát, nem találhat jobb alapanyagot a folklórnál. A folklór éppen a multjánál fogva

alkalmas arra, hogy a jövőé legyen - ezt egyébként József Attila mondta így.

- Szerinted hol tart ma a népzenei mozgalom Magyarországon?
- Hát azt hiszem jó tíz év, ami eltelt az első Röpülj páva óta körülbelül akkor indult ez be igazán.
- S megint Röpülj páva van-e?
- Igen, ismét röpköd a páva. Hát szerintem tíz év alatt el lehetett érni.
- Voltaképpen amatőr körülmények között ez hol tart?
- De van még rögtön talán kérdésre való, hogy
- Mit értesz ezalatt, hogy amatőr körülmények között?
- Azt értem, hogy nincs megfelelő intézménye még ennek a dúgnőnek, értem ezalatt, hogy nincs iskolája, ahol tanulni lehetne. Egyéb hangszereken tánczenét, vagy táncos jellegű zenét azért lehet tanulni a jazz-befutás már valamelyest beindult.
- Egyébként itt most elhangzott az előadás közben, hogy Bulgáriában például van népzenei iskola.
- Van Bulgáriában, Szovjetunióban is van, Svédországban is van, sok helyen van népzenei iskola.
- Nálunk miért nincs?
- Hát válaszoljuk, Kodály, Bartók országához tul közel lenne még.
- Térjünk vissza a kérdésre. Hogyan terebélyesedhetne szélesebbé ez a mozgalom?
- Azt hiszem a dolog egyszerű. Segíteni kell azokkal a módszerekkel, ahogyan más hasonló kezdeményeket segítünk. Tehát valamivel több lehetőséget, valamivel több tanfolyamot, valamivel több kiadványt, valamivel több könnyítést a művelődési házakban, hogy fel tudjanak lépni, valamivel több segítséget az iskolában és akkor ez a mozgalom fejlődni fog. Minden lehetősége megvan és azt hiszem örönünk lesz benne.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Kondor Béla
1021

1976. március 7., vasárnap

Németh Lajos

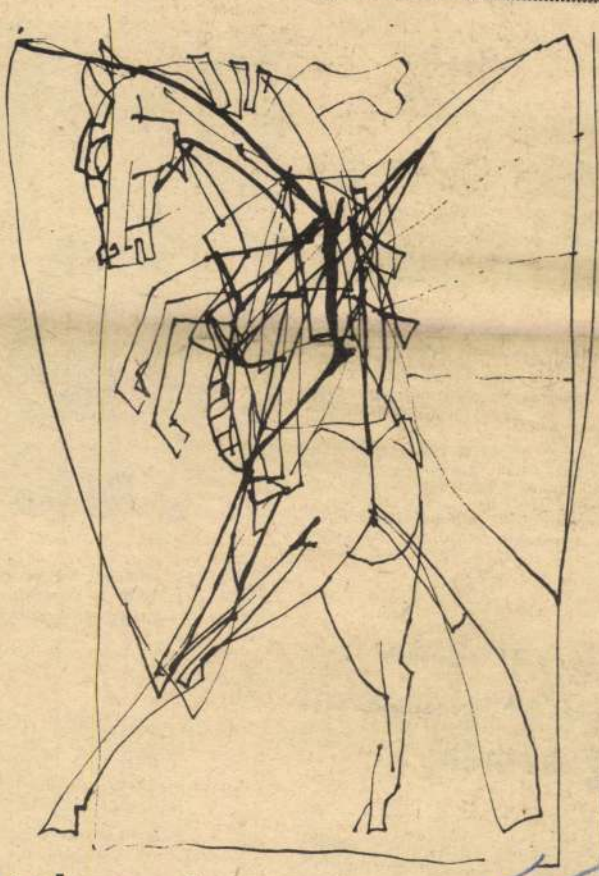

Fülep Lajos és Kondor Béla találkozása

(Részlet)

Nehezen jött létre a találkozás, Fülepet ekkor – 1966-ban – már nagyon nehéz volt kimozdítani a Széher úti magányából... De annyira érdekelte Kondor – a kiállításon látott művei és a róla meséltek alapján – és meg akarta köszönni a nyolcvanadik születésnapjára Kondortól kapott, dedikált litográfiát, hogy végül is rászánta magát, a látogatásra.

Kondornál sem ment könnyebben a dolog. Sokáig viaskodott Fülep írásaival, a Nietzsche-tanulmányt több ízben szidta előttem és a rossz véleményét egy ideig általánosította Fülep egész munkásságára és egyéniségére. Aztán, ahogy nála lenni szokott, hirtelen – látszólag indok nélkül – megváltozott a véleménye és ekkor már ő szorgalmazta, hogy mikor viszem el hozzá Fülepet, a születésnapjára tervezett kiadvány részére litográfiát is adott.

A találkozásról csak annyit: olyan volt, mint amilyennek várni lehetett. Fülep is mindig érdességgel leplezte igazi érzelmeit. Mikor felmentünk a Bécsi utcai műterembe, Fülep a szokottnál is mogorvább volt és a szokottnál is cifrábban szitkozódott a terjengő cigarettafüst miatt. Kondor pedig a szokottnál is udvariatlanabbnak akart látszani, borotválatlanul – Fülep a kora reggeli órákra kérte a találkozást –, fürdőköpenyben, saruban, másnaposan, cigarettával a szájában fogadta, hunyorogva, köszönést dünnyögve. De mindkettő tudta, hogy ezzel csak a másik nehéz embernek adta meg a neki dukálót, amolyan játékos egymást-ijesztgetés volt, amit egyik se vett komolyan, hiszen ezt várták egymástól. A már az első szemvillanáskor a kettőjük között kialakult rokonszenvet a játékszabályok szerint ezzel leplezték – és tudatták egymással, hogy várták e találkozást, és megadják egymásnak, ami jár, a felvett durvasággal takarva mindenfajta elérzékenyülést és elutasítva mindenfajta udvariaskodást; ezzel leplezték az egymásra találás titkos játékszabályai szerint, hogy tudják a találkozás jelentőségét, sorsszerűségét, de ha ezt megvallanák, művészettörténeti tablóvá sekélyesedne, hiszen amúgy is borotvaélen táncoló szituáció: a századelő nagy nemzedéke egyik utolsó bölényének és a felszabadulás után felnövő nemzedék – nyugodtan használhatjuk a szót – egyik zsenijének, a maguk módján e két enfant terrible-nek a találkozása; két olyan emberé, akik olyannyira eltérőek, hacsak a szemük nem hasonlít, mindenben mások és mégis valami titokzatos belső rezdülésben egyek; nem is kell beszélniök, elég, hogy Kondor elővegyen csak egy rajzot és Fülepnek sem kell szólnia, elég ha csupán a mindent kifejezni tudó szeme vagy pantokrator Krisztus-ujja megránduljon és szavak, nagyobb gesztusok nélkül, áramütésszerűen lezajlik a legmélyebb kommunikáció. Fülep egész lénye sugározta a boldog felismerést: a szüntelenül fortyogó, parázsló közép-európai valóság, e kis nép újra felvetett valakit, aki univerzális értéket teremt – akár tudomásul veszi ezt a nagyvilág, akár nem –: Kondor pedig az elhangzott szavak nélkül is tudta, hogy Fülep Lajos, a Dante, Dosztojevszkij és a „Tékozló fiú"-t festő Rembrandt szellemi világában élő Fülep áldását adja az egy évtized alatt önmaga törvényrendjét megteremtő életműre, besorolja abba a szellemi univerzumba, ahova csak az igazán nagyok kapnak bebocsátást. Ezt a felismerést leplezte a találkozás első perceinek a színjátéka, a hangsúlyozott anti-ünnepélyesség, a felvett durvaság. Mindketten lejátszották szerepüket, azt, amit vártak egymástól és amivel tartoztak maguknak – hogy aztán a látogatás további perceiben és a későbbi, néhány alkalommal megismétlődő Széher úti sétákon ne maradjon más, mint az egyértelműen nyílt, baráti közeledés.

24 ÓRA A NAGYVI

idel Castro ugoszláviában

Fidel Castro, a Kubai Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára, a kubai ormány elnöke szombaton *Josip Broz Titonak*, a Jugoszláv ommunista Szövetsége elnökének, államfőnek a meghívására kétnapos munkajellegű baráti látogatásra Jugoszláviába rkezett. Fidel Castrot a pulai épülőtéren ünnepélyesen fogadták.

A jugoszláv sajtó rendkívül eleghangú kommentárokban öszönti a kubai pártvezető és miniszterelnök első jugoszláviai togatását.

●

lagyar–kínai rucsereforgalmi gyezmény

Peking

A két ország külkereskedelmi delegációi között lefolytatott tárgyalások eredményeként zombaton Pekingben aláírták z 1976. évre szóló magyar–ínai árucsereforgalmi és fizeési egyezményt. Az egyezmény két ország közötti kereskedelmi forgalom növekedését irányozza elő. A magyar exportállítások nagyobb részét különböző gépek — szerszámgépek, híradástechnikai berendezések, portáldaruk, tehergépkocsik, alkatrészek, műszerek — valamint gyógyszerek, műbőrök s különféle acéláruk alkotják. Kínából vegyicikkeket, gyógyszeralapanyagokat, színesfémeket, mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeket — rizst, gyümölcsöket és zöldségkonzerveket, teát, kakaót hoznak be.

Az egyezményt *Udvari Sándor* és *Csen Csie* külkereskedelmi miniszterhelyettes írta alá.

●

emondott chilei ormány

Santiago de Chilében rövid ivatalos közleményben jelentették be, hogy Pinochet diktátor 14 tagú kormánya pénteken testületileg benyújtotta lemondását. Egy szóvivő szerint miniszterek a lemondással szabad kezet" akarnak adni inochetnek az új kormány létrehozására.

Chilében legutoljára tavaly prilisban mondott le a kormány, mert képtelen volt megrkózni a minden eddigi rekordot felülmúló inflációval. A ormány által közzétett adatok erint Chilében az idei eszndő első két hónapja alatt) százalékkal szökött fel az ak indexe.

A 90 ezer lakosú baszkföldi Vit zója részt vett a szerdai csendé tében. A temetési szertartás pol

✦ *GUADALAJARA: Tizenkét ember meghalt és tizenhárman megsebesültek pénteken a mexikói Guadalajara közelében egy busz-szerencsétlenség következtében. Az utasok tanúsága szerint a busz 27 éves vezetője néhány pillanatra elaludt a volán mellett és ez okozta a balesetet.*

●

KS/D. NAPLO. TELEFOTO

Emin Alpkaya tábornok, a török légierő vezérkari főnöke, aki nyugállományba helyezését kérte, mert bebizonyosodott, hogy a busás hasznot hozó megrendelések fejében a Lockheed Aircraft Co. amerikai repülőgépgyár nagy összeggel vesztegette meg.

●

✦ BEIRUT: A hat hete érvényben levő libanoni tűzszünetet összeomlással fenyegeti az ország északi részében fellángolt újabb összetűzés-sorozat. A hírügynökségi jelentések szerint Gubaiyat városban második napja folynak a harcok a keresztény és muzulmán fegyveresek között.

Élelmiszer

Füszért PÉCS

Ajándékunk a nemzetközi nőnap alkalmából

MÁRCIUS 8-TÓL 13-IG

ÁRENGEDMÉNYES

INKA KÁVÉVÁSÁR,

1 doboz 15,50 Ft helyett 10,– Ft

PÉCSETT: a

10. sz. ÁBC áruházban (Szigeti vámnál)
20. sz. ÁBC áruházban (Tolbuhin út 1.)
60. sz. ÁBC áruházban (Kodály Z. u. 3.)
100. sz. SM. áruház (Dr. Münnich F. u. 2.)
138. sz. Élelmiszerboltban (Szeptember 6. tér)
206. sz. Élelmiszerboltban (Jókai tér 3.)

KOMLÓN:

30. sz. ÁBC áruházban (Lenin tér)

Az örökség

Kondor Béla első kiállításának rekonstrukciója

KÉT MŰVÉSZ- ÉS MŰÉRTELMEZŐ generáció nőtt föl *Kondor* Béla halála, 1972 decembere óta. Számukra — számunkra — Kondor életműve, sorsa többé-kevésbé színtiszta objektivitás; sem bocsánatot kérni vagy mentegetőzni, sem büszkélkedni vagy érdemeket sorolni nincs mód. Helyzetünk könnyű: sem pro, sem kontra nem terhel bennünket felelősség, beszélhetünk nyíltan, tárgyilagosan, okosan. De nem tesszük.

A háború utáni magyar képzőművészet egyik legnagyobb hatású művészéről ugyanis ma alig van valami mondanivalónk. A negyvenegy évesen meghalt Kondor életművének stiláris magja szinte föloldódott tanítványai, követői, rendelt örökösei és ügyeskedői kizsarolói kezén, az általa fölfedezett-közvetített morális-etikai gondolat pedig nem túl aktuális — legalábbis nem látszik annak — ma sem. Legendája, mítosza már nemcsak az övé, s nem is elég tűzijátékos: modellé merevedtek összes önsorsrontó — ez a szó is kiment a divatból! — gesztusai, s a későbbi magukpusztítók gyorsabban, látványosabban és „korszerűbben" gyötrődtek. Mi maradt hát Kondor után?

ELSŐ EGYÉNI kiállítását 1960-ban rendezte a Fényes Adolf Teremben, s a tárlat — amint az a mostani, rekonstruált bemutatóról szóló *MTI*-híradásban olvasható — „a megnyitás utáni harmadnap hatalmi szóval bezáratott". Maradt volna tehát a betiltottság, üldöztetettség ma jól aktualizálható és alkalmazható sugallata, mely egyszersmind elégtételért is hadonásztat. A Kondort — főképpen halála után — megkövető és mennybemenesztő írások, különös módon, általában szemérmesen elhallgatják a bezárás tényét, így az épp titkoltsága miatt még izgalmasabb és borzongatóbb ködbe vonja a dolgot, s erősíti egyben „tanulságát".

Tehát ez lenne az „üzenet"? A mártíromság? Kondor írásait, leveleit olvasva kizárt, hogy számára e tények s a köréjük verhető por fontos lett volna. Amint valószínűtlennek tartom azt is, hogy hogyta volna rekonstruáltatni ezt a kiállítást, a maga pillanatnyiságával, átmenetiségével. Mert ugyan főművek is láthatók az *Árkád*ra átkeresztelt galéria retro-kiállításán, de a számtalan apró grafika és illusztráció vázlatosságával, gyakran karikatúrás modorosságával túlságosan leegyszerűsíti a képet.

A FELELETHEZ egy érvet persze kölcsönöz a kiállítás, bár csak közvetve. Az 1960-ban huszonkilenc éves művész munkái revelációt jelentettek volóban; Kondor Béla nemcsak iskolát teremtett szinte azonnal, de nagyjából e kiállítás évében, s magával a bemutatott anyaggal bizonyos értelemben katalizátorként kezdett működni. A kiállítás ebben a tekintetben dokumentum tehát, *de csak az*, s nem alkalmas az alapkérdésre adandó válaszhoz többel járulni.

Kondor Béla műveinek — számomra — érthető-értékelhető alapgondolata az autonomitás szigorú megőrzéséről, az individualizmus mindig gyanús és torz. Másképpen és aktualizálva: a kollektivizmus politikája az individualizmus, pontosabban az individuum fölszippantása. Hogy Kondor individuál-misztikájának érzéki és filozófiai érvei mennyit érnek, azt végre egy monográfiának s egy életműkiállításnak kellene mérlegelnie. Ha várja azt valaki is...

(Kondor Béla rekonstruált kiállítása az Árkád Galériában tekinthető meg december 31-ig.)

Hajdu István

KONDOR Béla

MN 1989. dec. 30.

[illegible] elképzeléseit sem kívánta a többi párt elé tárni. Ráadásul a színvallás elnapolását az újabb belpolitikai fordulat — *Nagy* Ferenc kisgazdapárti miniszterelnök emigrálása — is elősegítette. A parlamenti választások ezt követő kiírása miatt felfüggesztették a pártközi tárgyalásokat, így koalíciós keretekben már egyáltalán nem tértek vissza az igazgatási reform kérdésére.

A botrányba fúló 1947-es választásokat már sokféle megközelítésben elemezték. A választások „végső" eredménye szempontjából még egy olyan mozzanatra érdemes utalni, mely a mindinkább kizárólagos hatalomra aspiráló MKP pozícióit tovább erősítette. Nevezetesen arra, hogy *mit jelentett a parlamenti erőviszonyok szempontjából a választási bíróságnak az a döntése, amellyel nem a nyilvánvaló csalást elkövető kommunisták mandátumát semmisítette meg, hanem az ez ellen petíciót benyújtani merészelő — 12 százalékot elérő — Magyar Függetlenségi Párt választási eredményét érvénytelenítette.* Az ily módon „korrigált" arányszámok igazi jelentősége az volt, hogy a Baloldali Blokk pártjai a továbbiakban akkor is többséggel rendelkeztek a törvényhozásban, ha a kormánykoalíció negyedik tagja, a Kisgazdapárt, a parlament még megmaradt ellenzéki pártjaival szavazott együtt. *Ezzel újra megteremtették a törvényhozó és a végrehajtó hatalomnak azt a baloldali túlsúlyú „összhangját", melyet a kisgazdák 1945-ös választási győzelme „borított fel".*

Mindezek után — s az időközben megalakuló Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata értelmében — *Farkas* Mihály, az MKP főtitkárhelyettese most már mindenre kiterjedő hatállyal iktathatta a párt legközelebbi feladatait rögzítő munkaprogramba, hogy „az államapparátus meghódításáért kell harcolnunk". A Magyar Dolgozók Pártjának létrehozásáig még pontilag irányított hálózata jelentette a „szocialista jellegű" igazgatást; az önkormányzatok ehhez képest „a kapitalizmus testére szabott" adminisztrációnak minősültek. További, az előbbiekhez képest már „praktikus" megfontolásból következett, hogy a tanácsigazgatás intézményrendszerét kellett hozzáilleszteni *a tervgazdálkodás gördülékeny irányítását szolgáló* — rohamléptekben duzzasztott — *szakigazgatási struktúrához.* (A változásokat a terminológia módosulása is hűen követte. A *köz* igazgatását felváltotta az *államigazgatás.* Az ide szánt kádereket még ma is az ilyen néven működő főiskola képzi.)

Az előkészítés szempontjai közül természetesen nem maradhatott ki „az állandóan éleződő osztályharc" tézise sem. A dokumentumok szerint ez annál is inkább szem előtt tartandó, mivel az átszervezésre „a kulákság elleni harc periódusában" kerül sor. Ez még a járáshatárok megvonásában is szerepet játszott. A módosítások azt célozták, hogy az adott területen élő lakosság „ipari munkásösszetétele feljavuljon, s így lehetőség nyíljon a munkáselemek jelölésére minél nagyobb számban". A jelölés feladata a közvetlen belügyminiszteri alárendeltségben tevékenykedő „személyügyi megbízottakra" hárult, akiknek az is feladata volt, hogy „új népi káderekt fedezzenek fel". Mindez azonban nem keresztezhette azt az irányelvet, mely szerint „a kulcsállásokat döntően pártkádereknek kell betölteni". A későbbiekben osztályokká, vagy csoportokká fejlődő „személyzetis" szervezet feladatai közé tartozott — a megfelelő pártszervekkel egyeztetett — *„káderforgó"* megtervezése is. *Kit mikor helyezzenek át más községbe, járásba, küldjenek pártiskolára, kiket „emeljenek ki", vagy éppen váltsanak le.*

KONDOR Béla Nagyvárad 1973/3

DUTKA ÁKOS HALÁLÁRA (1881—1972)

Dutka Ákossal a századeleji magyar lelki reneszánsz egyik érdemes közvitézét veszítettük el.

Ady városából, Nagyváradról indult. Könyve, *A Holnap városa* sok érvvel bizonyítja, hogy miért ez a város lett irodalmi megújulásunk legjelentősebb vidéki gócpontja. Kibontakozik előttünk a kétlelkű város – annyi szellemi nyugtalanság színtere – képe. Felvonul a dzsentri, a klérus, s a korabeli magyar élet a maga teljességében. Ahogy a felejthetetlen Bölöni György írta Dutka memoárjának előszavában: „A két ellenlábas világ: a nyeregben ülő és magát örökléttűnek vélt reakciós osztályuralom és az ébredező, változásokat kívánó haladás kezdtek mérkőzni itt; igen jól szerkesztett és írt napilapok hasábjain mérték össze a vezetők szellemi pengéjüket. Az újjászületni készülő Magyarország vajúdott itt."

Ez a város nevelte fel a huszadik századi magyar szellem legjavát. Innen indult, vagy legalábbis megfordult itt Ady Endre, Juhász Gyula, Szabó Dezső, Krúdy Gyula, Biró Lajos, Nagy Endre. S így érthető, hogy innen indult a Holnap mozgalma is.

Dutka Ákos költőként indult, s önmagáért is helytállt volna. Mégis a Holnap-hoz való csatlakozása, együtt szereplése a hét magyarokkal, Ady, Babits, Juhász Gyula, Balázs Béla, Miklós Jutka és Emőd Tamás társaságában, más akusztikát adott egész fellépésének. Ezzel bekerült a progresszió táborába s a kor legjelentősebb szellemi harcának, irodalmi csatározásának vált részesévé.

Amikor Ady Endre *A föld meg a város* című Dutka-kötetről írt, ezért írhatta róla: „... lelkében van s dalol a krízis, mely az egész magyarság belső krízise... Magyar és emberi fájdalmak fájatják a Dutka Ákos szívét, s aligha tehet róla, ha ezek a fájdalmak sokszor-sokszor elnémítják benne a művészt." S miután az Ady-epigonság Dutkát kísérő vádját is tisztázta, végkonklúzióként Ady kimondta: „Dutka Ákos talán nem eléggé a magáé, de határozottan a mienk, érték, akit be és le kell jegyeznünk."

Életútját és életművét mivel minősíthetnénk jobban, minthogy a későbbiekben is rászolgált Ady jó szavára. Egész életében őrizte A Holnap kötelező nagy szellemi örökségét. Ezt tette akkor is, amikor A Holnap városát, a századeleji magyar irodalmi újjászületés egyik legszebb memoár-dokumentumát megírta.

Utolsó éveiben egy ország irodalmi közvéleményének szerető figyelme, érdeklődése vette körül.

Most, amikor búcsúzunk Dutka Ákostól, egy nagy kor tanújától és jelentős alkotójától egyszerre kell búcsút vennünk.

VARGA JÓZSEF

KONDOR BÉLA HALÁLÁRA

Fülep Lajos – aki ismerte őt, tudja, hogy fukar volt a dicsérésben – azt mondta róla: ha Párizsban élne, ma nem Picasso koráról beszélnénk. Albert Camus, amikor meglátta rézkarcait, elhatározta, hogy előszót ír Kondor tervezett, ám tatális véletlenek miatt elmaradt párizsi kiállítása katalógusához, és amikor, mint a korábban kiállító művészek legjobbjai közé tartozót, a Luganói Grafikai Biennálé rendezősége meghívta, hogy Max Ernsttel és Rauschenberggel állítson ki tíz grafikát, az egyik legrangosabb svájci műkritikus így írt róla: a magyar Kondor Bélában igazi tragikus zsenit ismertünk meg. A jószemű kritikus tíz grafikai lapból megállapította azt, amiről Kondor életműve, festményei, grafikái, fotói és versei vallanak: a magyar valóság ismét egy nemzetközi formátumú zsenit vetett fel. Nem kell e tény megállapításához sem történelmi távlat, sem különösebb bátorság.

Az öreg Renoir egyszer így jellemezte önmagát: „Benne vagyok a sorban." Kondor Béla sem akart mást. Átvenni, megőrizni és továbbfejlesztve továbbadni mindazt, amit az

emberiség eddig a művészetben alkotott – ez volt a célja. Ezért is érezte élete utolsó éveiben magát oly elhagyottnak, ezért vonult vissza a művészeti közélettől Bécsi utcai padlásműterme magányába, úgy érezte, hogy e céljával és hitével mindinkább egyedül marad. Számára a művészet még értékalkotó tevékenység, univerzum teremtés volt. Csak a teljességben és a teljességért tudott élni – a fragmentum lét számára elviselhetetlen volt, annál már a nem-létet is többre tartotta. Ezért is engedte közel magához a halált, s ment vele, mikor az hívta. Nemcsak a beteg szíve vitte el, hanem magányossága és szomorúsága is. Mert a zseni magányát nem enyhítheti néhány barát és az adagolt elismerés.

Mint minden univerzumot teremtő művész, maga teremtette művészete belső törvényrendjét, dőreség lenne megpróbálni művészetét stílusok vagy iskolák Prokrusztész-ágyába szorítani. Az sem mond sokat, hogy kiktől tanult és kiket szeretett. Művészi világának helyét talán jobban tájolja, ha nagy szellemi rokonait említjük, Blake és Rimbaud költészetét, a későközépkor és a reneszánsz közötti átmeneti kornak a vizionárius festőit, grafikusait és a bizánci tradícióból kinövő ikon és freskóművészetet. A magyar festészetben Egry tragikus ihletésű önportréi és Krisztus képei minősíthetők szellemi elődnek – bármennyire is eltérő volt egyébként művészetünk, hiszen Kondort a táj sosem érdekelte. Művészete romantikus? Kétségkívül, mint minden művészet, amely a ráció mellett a tudatalatti erőit is megzabolázza, és nem fél az ellentétes pólusok idézésétől – némiképp romantikus ihletésű. Művészete tehát sokfelé tekint, de fenntartás nélkül sehova sem köthető. Csak egy iránytól zárkózott el, az absztrakt művészettől. Noha jóformán minden művét ismerem, de talán csak egyre emlékszem, amely nem volt figuratív – azt is inkább lehet faktúra-tanulmánynak minősíteni, mint absztrakt képnek. Emberfestő volt, ő még jelentést tudott adni az emberi arcnak és kéznek. Az ember érdekelte és a művészet az ő számára összefonódott az „ismerd meg tenmagadat" etikai kategorikus imperativuszával.

1956 tavaszán még főiskolai diplomaműként alkotta Dózsa-sorozatát – amellyel egy csapásra új ösvényt nyitott a magyar grafikában –, és 1972 őszén utolsó művét, az Élet és Irodalomban közölt Dylan Thomas sorozatot. Mint festő az 1959-ben festett „Emberpár" és a Csokonai portré minősíthetők első jelentős műveinek, utolsó festményeit pedig 1972 nyarán és őszén festette Szentendrén. Másfél évtizedes grafikus és alig több, mint egy évtizedes festő tevékenység – ám ha csak esztétikai aspektusból nézzük is, mily sokrétű ez az évek számát tekintve rövid, dimenzióját tekintve azonban nagyszabású életmű. Korszakokat, sorozatokat különböztethetünk meg, az egységes kondori univerzum összetevőit. A két Dózsa-sorozat, az „Apocalypsis cum figuris" sorozat, a Bosch-variációk, a „Valaki önarcképe" papírmetszetei, a Madách-illusztrációk, az „Hommage à Dürer" lapok, a legújabb József Attila, Petőfi és Jókai lapok, a festményei közül pedig az ikonos korszak, csúcsán a főművel, a „Darázskirály"-lyal, a nagyméretű szénnel rajzolt angyalok, a Dózsa-festmények, a Corpus-sorozat, a „Bevonulás a városba" monumentális pannója – és sorolhatnánk az összetartozásukban is külön korszakokat reprezentáló műveket. Hol szigorúan konstruktív, törvényt keresően komoly és szűkszavú, hol indulati töltésű, expresszív vagy gúnyosan szellemes, pillanatnyi ötletnek engedő, máskor meg áhítatos és monumentális – de bármit csináljon is, mindig rajta van egyéniségének összetéveszthetetlen stílusa. És minden műve mélyén ott a mérhetetlen szorongás: még nem mondta el azt, aminek elmondására hivattatott. Mily tragikusan hangzanak most, halála után versének sorai:

Megiramodnak a szavak, betűk, mondatok
máris a lap aljához érek titokban
és semmitse irtam le, csak ugy
Bölcs Idő
elveszett az egész nagyszerüség, félek
gondolatban már egy üreset lapozok.

Immár nincs többé, aki gótikusan szálkás betűivel és remegően gyengéd, ám mindent a helyére tevő vonalú rajzával teleírja az üres lapot.

NÉMETH LAJOS

Munkám is rengeteg van, s én kirándulni most semmiképp se tudok. Viszont a déli órákban jó volna addig is találkoznunk. Ha csütörtökön úgyis bejön a városba, mondjuk 12-kor, abban az eszpresszóban, ahol 3–4 héttel ezelőtt találkoztunk (tudja, akkor is odajött). Ha nem tudna eljönni, legfeljebb magamban kávézom.

Szeretettel

Jancsi

Drága Márta! [1954.]

Most az egyszer Kálmánt játszom, de nem lemondani akarom látogatásomat, csak egy kevés haladékot kérnék. Egyrészt még túl rossz bőrben vagyok egy utókúrához, egykönnyen visszaeshetnék, s nem szeretném, ha ez „a Maga lelkén száradna", másrészt anyám egyelőre hallani se akar arról, hogy eleresszen hazulról, s úgy érzem, hogy most ebben igaza is van. Rettenetes undok is vagyok mostanában, ami nyilván összefügg rendkívül leromlott állapotommal. Mindezt nagyjából akkor is tudtam, mikor meghívott, de úgy meghatott a kedvessége, hogy nem tudtam volna nemet mondani. Valóban nemis tudom, hogy közel hét esztendeje miért olyan következetesen jó hozzám?

Tehát: adjon egy kis haladékot, hogy annál zavartalanabbul tölthessem Magánál azt a néhány napot. Nagyon kérem, fogadja el ezt a tervemet, s ne kérjen további magyarázatot. Kedvességét előre köszönöm.

Szerető öreg barátja:

Jancsi

Drága Márta!

Nagyon köszönöm a szalonnát, s nagyon élvezem. Úgy érzem, kezdek jobban lenni, lázam is alig van. Egyszerre három orvoshoz járok, ideggyógyászhoz is (tudod!). A mesémmel zűrök voltak, s most újat írhatok, de előbb mindenesetre megbeszélem. Annáék dramaturgja egy báb-darab (Petruska, Sztravinszkij zenéjére) megírásával bízott meg, jövő hónapban ezt is megkezdem. Érdekel és szeretném, ha sikerülne. Drága Márta, még egyszer mindent nagyon köszönök, viszontlátásig

ölel:

Jancsi

Kedves Márta!

Szerettem volna minél előbb egy jó és kiadós levélben válaszolni roppant kedves leveledre, de erre csak nem adódott alkalom. Most se. De hiszek abban, hogy rövidesen találkozunk, s akkor mindent alaposan kibeszélünk. Leveledet olvasva, rendkívül jól esett, hogy olyan jóindulattal magyaráztad ostobaságomat, s hogy inkább megértettél mint hibáztattál.

Sajnos, a mostani környezetváltozás is lehetetlenné tesz minden valódi beszélgetést (még így levélben is), s meg kell hogy elégedjem azzal, hogy pusztán bocsánatot kérjek tőled.

Az új környezetben ma kezdek először úgy-ahogy élni, idáig csak egy szép parkban sétáló, érthetetlen okokból korrigáló, s szabályosan étkező ismeretlen voltam. – Weöresék itt az egyetlen ismerősök, ami kár, mert itt valóban gyönyörű társas nyaralásokat lehetne rendezni, de akár télen is kitűnő volna.

Levelet Pestről idáig egyedül Szabó Pistától kaptam, s hallom, hogy fölvennék kerti munkára. Ezen magamban rengeteget mulattam! Csodálatos lenne!

Kedves Márta, még egyszer bocsáss meg, örülök, hogy nem haragszol, s hogy nemsokára találkozunk.

Sok szeretettel:

Jancsi

KONDOR BÉLA

Jelenkor XXXI. évf.4.sz. 1988

PILINSZKY JÁNOS

Kondor Béla kiállítása

A műhelyek kora lejárt. A szakma különleges feladatai másodrendűekké váltak, a művész nem elmagányosodott, ennél sokkal döntőbb a változás. A művészet szerepe lett mélységesen komollyá. A kor oly kérdésekkel telve, mikre az egyén csak exisztenciája legbensőbb szavával felelhet, s e válaszadásban egyszerre válik meghaladottá a mit és a hogyan.

„Új-komolyságnak" nevezném ezt a mindenfajta program és eleve eltökéltség nélkül, a legkülönbözőbb egyénekben és a művészet legkülönbözőbb területein, magányos életművekben jelentkező magatartást. Miként a középkor mesterei is valami művészeten túlira figyeltek, lelkünk legbensőbb szavára, s épp ezzel tudtak egyetemes szépséget nyújtani koruknak, az idő ma újra egyre inkább ennek a magatartásnak kedvez.

A modern művész magánya ma a felelősség magaslata. Problematikája ugyanakkor – jellemzően a nagy korok és korfordulók problematikájára – valamennyiünk gondja és kísértése, hiszen az idő kérdéseivel mindannyiunk szívéig hatolt. Kivételes pillanat, a próféták ilyenkor vonultak ki a pusztába. Ennek a kollektív várakozással tele atmoszférának a légkörében az iskolák ál-kollektivitásukkal és pszeudo-magányukkal kevésnek bizonyulnak. Az egyén lett újra az, aki felel. Ezt a pillanatot nevezném az új-komolyság, az új-felelősség, az új-magány és az új-egyetemesség pillanatának, vagy közeledtének.

Kondor Béla ebben a kivételes értelemben modern és egyedülálló művész. Kiállítása megrendít és zavarba ejt. Körül a falakon rézkarcok, rajzok és illusztrációk, festmények, ikonok, férfi és női portrék, mozgalmas csoportok, szárnyas lények, mezítelen emberpárok, épülő szerkezetek és lebontott alakzatok. Minden végleges és kiszámíthatatlan. Végleges, mint az álom anyaga, melyben a valóság mintegy summázva jelenik meg, s kiszámíthatatlan, mint ugyanennek a valóságnak az immaginárius fele elszabadult variánsai.

Csak az éjszakák hamuja ismerheti így a hajnalok éberségét, ahogy ezek a mindentudó némaságba burkolózó képek a kezdet, a jó hír, az emlékezet nélküli tündériség kreatív játékait, csak az álom ezt a súlyos lebegést, csak a kövek ezt a szárnyalást, csak egy marék por ezt a szívverést.

Végsőkig elmélyült alkotó ismerheti csak ennyire a rögtönzés hűségét. Csak ami teljes, lehet ennyire kötetlen. Ez a végsőkig sűrített világ érzékfelettibb minden absztrakciónál, és ez a játékosság önemésztőbb minden morálnál.

Illő kissé megrendülnünk ezek előtt a képek előtt.

Rövid bevezetőmben magam is javarészt ennek az élménynek kívántam hangot adni erről a tételesen ma még aligha megközelíthető vállalkozásról.

Heroikus és zseniális művész előtt tisztelgünk valamennyien, akik ma itt megjelentünk.

Budapest, 1960. március 25-én

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1973 APR 2

Kondor Béla

1021

Romantische Studie
Grafik von Béla Kondor

Italianische Woche der Technik in Budapest

Botschafter Mario Franzi, Ödön Kallós, Präsident der Ungarischen Handelskammer und Endre Valkó, MTESZ-General sekretär (v. l. n. r.) bei der Eröffnungsfeier

wickelnden, stellenweise jedoch — besonders in struktureller Hinsicht noch problemreichen ungarisch-italienischen Handels- bzw. Wirtschaftsbeziehungen neue Impulse zu geben.

re 1967 stieg er 1971 auf 256 Millionen an), ist der Unterschied in der Warenstruktur der gegenseitigen Lieferungen beträchtlich. Am italienischen Export nach Ungarn beträgt nämlich der Anteil der Grundstoffe, striellen Konsumgüter 13%, der Produkte der Lebensmittelindustrie etwa 7% ausmachen.

Demgegenüber beträgt in der ungarischen Ausfuhr der Anteil der Schlachttiere und des Fleisches etwa 74%, wei-

industriellen Konsumgüter mitinbegriffen, beträgt nur ca 7%.

Andererseits hat der italienische Partner wiederholt den Wunsch geäußert, neben der dynamischen Erhöhung des Warenverkehrs solle dieser ausgeglichener gestaltet, d. h. es sollten mehr ungarische Ankäufe getätigt werden. Italienischerseits hebt man besonders das Jahr 1972 hervor, als der Gesamtverkehr im Vergleich zum Vorjahr um 14,3% angestiegen ist (rund 3,5 Milliarden Devisenforint), doch hat sich innerhalb dessen die ungarische Ausfuhr um 36,8% erhöht, während sich die italienische um 13,4% verringert hat.

In der Gestaltung des Warenverkehrs — und das wurde auch vom italienischen Partner anerkannt — spielte selbstverständlich das erhöhte Interesse für Schlachttiere und Fleisch, das höhere Preisniveau des Weltmarktes bzw. die Bestrebungen zur Wiederherstellung des Gleichgewichts unserer Handelsbilanz eine bedeutende Rolle.

In Anbetracht dessen steht es außer Zweifel, daß nur beiderseitige Anstrengungen die erwähnten Probleme der Warenstruktur bzw. der Bilanz stufenweise lösen können.

Für den ungarischen

Kondor Béla

GRAND HOTEL MARGITSZIGET

1021

Évek óta nélkülözte a szigetet szerető hazai és külföldi közönség a Margitszigeti Nagyszállót, hiszen 100 év óta egyedülálló szépséget és vonzóerőt képviselt. Különösen örvendetes, hogy a szálló 1968-ban nem csupán eredeti formájában, hanem megnövelt alaptérrel, szinte újjá teremtve nyitotta meg kapuit.

Az előcsarnokba lépőt impozáns, tágas, modern, rendkívül elegáns összkép fogadja. *Rózsa Miklós*, a HUNGARHOTELS vezérigazgatója, a szakmai bemutatón a házat a főváros legszebb szállodájaként említette. A hatalmas terem egységes térhatását semmi sem bontja meg, nagysága ellenére is rendkívül meleg, otthonos. A bejárat felőli üvegfalat teljes hosszában függönysor borítja. Gyönyörű lesz itt a tavaszi, nyári kilátás! A szemközti falat mintázott, barna amerikai diófaburkolat díszíti, jobboldalon a terem végében *Kondor Béla* grafikus élénk tablója a sziget történetét ábrázolja. A bejárattól balra helyezték el a portát, mögötte a funkcionálisan hozzátartozó szolgálati helyiségekkel: széf, üzletvezetői iroda, portáspihenő, naplózás. Itt van a telex és az IBUSZ pavilonja is.

Kuncz Péter főportás — akinek az édesapja is főportás volt a szállóban — tájékoztat bennünket a porta terveiről. Ha lehet, még a réginél is több állandó vendéget szeretnének, és elérni azt, hogy aki egyszer itt járt, visszajöjjön. A szállodában 10 lakosztály, valamint 153 egy- és kétágyas szoba van, ezekből 100 fürdőszobás. Összesen 260 vendéget tudnak egyszerre fogadni.

A tágas pihenőkkel tagolt, csupaszőnyeg folyósókról világos tónusú, tapétázott szobák nyílnak. A berendezés gyönyörű. Intarziás, barokk, koloniál és iparművész tervezte, modern szobák váltogatják egymást. Művészi dísztárgyak, kárpitok, faliszőnyegek, festmények, csillárok, dúsan redőzött függönyök fokozzák mindenütt a kényelmet, otthonosságot. Minden szobában telefon van, némelyikben színes. Sok szobában viszont nincs rádió, pedig ez elengedhetetlen tartozéka az otthonosságnak, különösen a külföldi számára. Néhány szobában — éppen az igényes berendezés miatt — az összhatás zavartalanabb lenne, ha jobban ügyeltek volna a tapétaminta és a bútorstílus, a bútorhuzatok és szőnyeg harmóniájára. Ide kívánkozik az is, hogy nagyon szép a személyzet egyenruhája, bár a kötények szürke színe talán nem a legszerencsésebb. És egy szót a szobaárakról: viszonylag nem magasak, ami önmagában véve is versenytámasztó jelenség. Az árak még vonzóbbá teszik a luxus kivitelű, különleges környezetű helyet.

A vesztibülből széles, elegáns lépcsősoron jutunk a hallba, ahol az előcsarnoknál egy árnyalattal még melegebb színek fogadnak. A műbőr-textília kombinációs, masszív, öblös fotelek között fehér márványasztalok állnak, gyönyörűek a szőnyegek, a falburkolat és a világítási megoldások. Innen nyílik a drink-bár is.

A hallból nyíló éttermet *Khéli Ferenc* üzletvezetőhelyettes mutatja be és közben elmondja, hogy a ház régi vendégeit levélben értesítették a megnyitásról. Céljuk, hogy az étteremben a vendégek egyéni kívánságait teljesítsék. A 120 személyes, osztályonfelüli étterem kényelmes, célszerű berendezésével, különlegesen szép szőnyegeivel, intarziás falburkolatával, érdekes csilláraival meleg, otthonos érzést kelt. Két 50—50 személyes, egybekapcsolható különterem tartozik hozzá. Herendi porcelánnal terítenek: hors d'oeuvre-es, italos, sajtos és gyümölcskocsik teszik szebbé, gyorsabbá a szervírozást. Angol felszolgálási módot alkalmaznak, flambíroznak. Éttermi főnök rendszert vezettek be, a számlázás központi rendszerű. A májusban megnyíló teraszon 800 vendég részére nyújtanak éttermi és kávéházi szolgáltatást.

A konyhai kapacitás is adva van mindehhez. A szükséges körforgalmat biztosító, levegős konyhában mindenütt halványkék a csempe. *Eigen Egon* mesterszakács konyhafőnök elégedett a technikai felszereléssel, a gépesítés színvonalával, a jó szellőztetéssel, a kellően méretezett hűtőkamrákkal. Ilyen körülmények között kitűnő lehetőséget lát világhírű ételeinek elkészítésére, a legkülönlegesebb ízlésű vendégek igényeinek kielégítésére.

A konyhához kapcsolódó munkaterületek elrendezése kifogástalan. *Kiss Józsefné* áruforgalmi vezető szerint a termelőhelyek műszaki felszerelése magas színvonalú, csak néhány gép, köztük a mosogatógép hiányzik még. Az áru útjában semmiféle szabálytalan keresztezés nincs. A személyzeti étkező, öltözők és mosdók is jól felszereltek.

A tágas autóparkolóra tekintünk ki az előcsarnokból látogatásunk végén. *Pável Jánosné* igazgató néhány adattal egészíti ki élményeinket. Elmondja, hogy az egész rekonstrukció és átépítés 30 millió forintba került. Az éves forgalmi előirányzat meghaladja a 20 milliót, aminek több, mint a fele szállodai bevétel. Általában egyéni vendégeket várnak, kevés csoportot. Minden fontos nyelvet beszélnek a házban. A nyelvtudás a személyzet kiválasztásánál fontos követelmény volt. És ami mindenütt szembetűnő: a szálló kollektívája túlnyomórészt fiatalokból áll. Látszik, hogy boldogok, örülnek az új ház sikerének, amihez már ők is hozzájárultak munkájukkal.

Dr. Groff Emil

Rövid idő, 126 óra alatt kíséreltük meg, hogy a klasszikus idegenforgalom hazájában, Zürich—Bern—Basel—Lausanne—Genf—Zürich útvonalon haladva átfogó képet kapjunk a svájci vendéglátás szakmai fejlettségéről. Ebben nagy segítséget nyújtott a Baselben megrendezésre került IGHO 67. (Internationale Fachmesse für Gemeinschaftsverpflegung und Hotellerie) kiállítás, amelyen 320 cég és vállalkozó 11 ezer m²-en mutatta be termékeit. A rendezvény a baseli ipari kiállítás egyik épületében kapott helyet. A háromemeletes köralakú üvegcsarnokban áttekinthető csoportosításban szemünk elé tárult mindaz, ami hivatásunk elengedhetetlen anyagi és technikai tartozéka.

A kiállítás kilenc témát foglalt össze, az alábbi csoportosításban:

— Élelmiszerek és italok;
— Raktározás és a konyha;
— Az étel- és az italkiadás;
— Az értékesítőhelyek (bár, étterem);
— Fogadó és társashelyiségek, szórakozás, játék, sport;
— A vendégszoba;
— A mosás, tisztítás, karbantartószolgálat;
— Szervezés;
— Egyéb szolgáltatás (tűz-, baleesetvédelem stb.).

A kiállítás tanulságaként megállapíthatjuk, hogy a szállítók ötletgazdagsággal és a praktikus megoldások számtalan változatával sietnek a szakmai igények kielégítésére. Az üvegben és poliészter tasakban forgalomba hozott különféle mártások ugyanúgy ezt a célt szolgálják, mint a kerti flambirkocsik és a kerékkel ellátott tálaló asztalba épített ételmelegítők.

Ipari szinten figyelemreméltó volt a „Gastro-Norm" műszaki racionalizálási rendszer ismertetése, amely 1964-ben indult el különböző svájci vendéglátó és szállodai szövetségek, valamint nagykonyhai és egyéb vendéglátóipari berendezéseket gyártó cégek együttműködése alapján. A törekvések lényege, hogy a legfontosabb termelő és szolgáltató berendezéseket, eszközöket, méret és nagyság szerint egységesítsék. Ez a helyiségek gazdaságosabb kihasználását, a berendezések, eszközök, gépek pótlásának megkönnyítését, mindezek termelési költségeinek és beszerzési árának csökkentését eredményezi.

A kiállításon működött egy óriásméretű, új összeállítású önkiszolgáló étterem is. Az új rendszer lényege a „Self-Carrousels" (önkiszolgálás) elnevezésű köralakú pultrendszer, amelynek háromszintű része körforgást végez. Amikor a pult rekeszeivel a konyhába fordul, a dolgozók ráhelyezik az üres polcokra a kitálalt ételeket, amelyek közül az étteremben a vendég tetszése szerint választhat.

Különösen impozáns volt a harmadik emeleten bemutatott szállodai kiállítás.

A szállodai szobaberendezések összes variációi elénk tárultak ezen az emeleten, az egyszerű alpesi panziótól a luxus hotelig. A fürdőszoba és mosdóhelyiség kialakításának lehetőségeit illetően, a szobában felállítható zuhanyozótól a süllyesztett káddal és buja növényzettel ellátott luxus fürdőszobáig, minden megoldást kimerítettek a rendezők.

Bernben, a Gefeller cég éttermi kombinátjában néztünk körül, amely a svájci Parlament tőszomszédságában helyezkedik el. Benne önkiszolgáló étterem, söröző és hagyományos

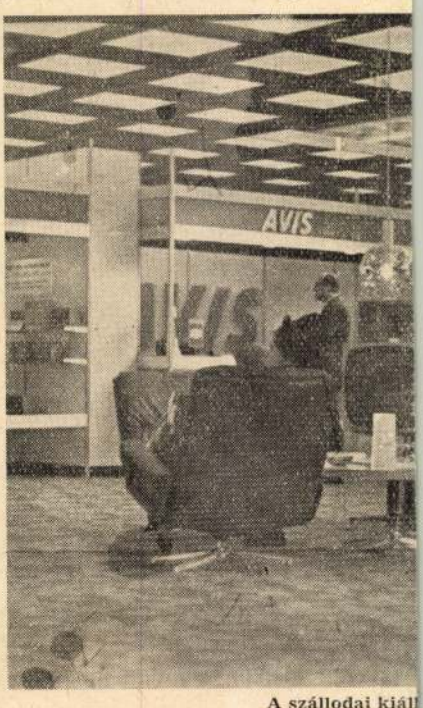

A szállodai kiáll

Kondor Béla

KONDOR BÉLA ÉS BARCSAY JENŐ grafikáiból kiállítás nyílt vasárnap a balatonbogiári Vörös Kápolnában.

Magyar Hirlap 1977/ 192/1o

Kondor Béla

József Attila
Kondor Béla rajza

Magyar Hírlap

Kondor Béla

KONDOR BÉLA grafikáiból nyílt kiállítás tegnap a nagybátonyi Bányász Művelődési Házban. Ezeket az alkotásokat a művész Nógrád megyének adományozott hagyatékából válogatták.

Magyar Hirlap 1977/43/1o

Kondor Béla

KONDOR BÉLA *grafikáiból rendezett kiállítás nyílt tegnap a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban. Az 1972-ben elhunyt művésznek ezúttal mintegy 60 alkotása került közönség elé.*

T25

Magyar Hirlap 1977/48/1o

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1977 NOV 19
ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla
1021

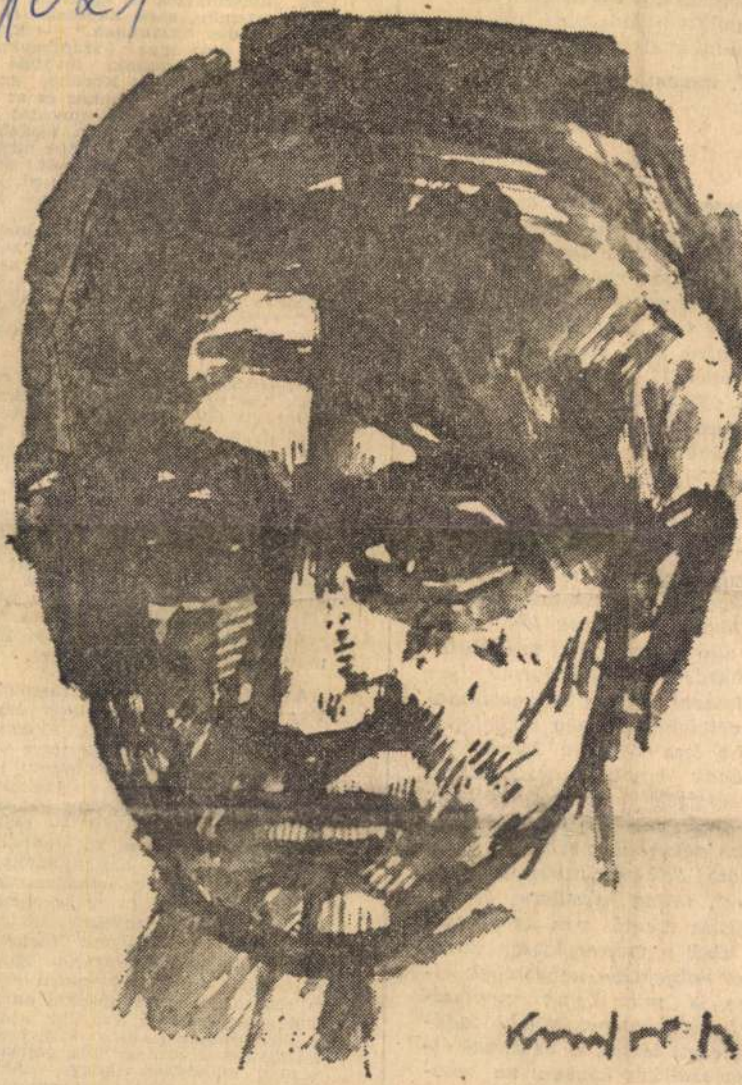

Kondor Béla: Ady

enzin című riport azt a bizalmat eszi kockára, melyet ezen szol-ált dolgozói áldozatos, megbíz-ató munkával kiérdemeltek.

1977. november 14.

Dr. Medve László
miniszterhelyettes

Szívesen adunk helyt az Egész-ségügyi Minisztérium mértéktartó evelének. Nemere István Két de-i benzin című riportja érthetően agy visszhangot váltott ki: fog-alkozott vele a Magyar Hirlap zeptember 21-i, szeptember 22-i, s október 15-i száma, a Magyar Rádió politikai magazinja, a 168 óra, s számos levél érkezett szer-esztőségünkhöz is. Az egymás-ak végletesen ellentmondó meg-nyilvánulások arról tanúskodnak, ogy az OMSZ Budapesten és vi-léken betölti hivatását, de a mun-akörülmények és munkafeltéte-ek nagyon különbözőek. Remél-jük, hogy „a mentők kidolgozás latt álló új működési szabályza-a" előírás vagy tiltás formájában artalmazni fogja a hasznosítható szrevételeket és még megalapo-ottabb lesz Nemere István ri-portjának egyik megállapítása: Félreértések elkerülése végett: nem arról van szó, hogy ezután iadtan tekintsünk minden men-őautóra! Sok ezer hivatástudattól thatott, talpig becsületes és ál-lozatkész mentős van az ország-an, akik a mesterségesen létre-ozott »objektív« nehézségek el-enére is minden megtesz-ek, hogy a beteget legjobb tudá-uk szerint lássák el és annak ál-apota szállítás közben ne rosz-zabbodjon."

A szerkesztőség

föld) prózarovata nány novellat kö-zölt az elmúlt évben írók, újságírók, színészek és egyetemi tanárok magán-életéről, s rájöttünk, roppant keve-set. De ez másodlagos szempont. Ami fontosabb: az esztétikai érték nem tematikához kötött dolog. Volt egy nagy angol drámaíró, aki csupa ki-rályt, herceget, grófot meg effélét szerepeltetett műveiben (meg színé-szeket is; újságírók akkor még nem voltak); s lám, rajta nem szokás szá-monkérni, hogy nem kizárólag ilye-nek éltek az Erzsébet-kori Angliá-ban.

W. GABOR. NAGYVÁRAD, Olva-sónk utal az október elsejei számban megjelent Ady-interjúra, s azt kérde-zi, hogy a nyilatkozó kutató — **Bus-tya Endre** — „...azóta tisztázta-e már a nyilvánosság előtt: melyik a legeslegutolsó Ady-fénykép"? A nagyváradi levélíró figyelmét bizo-nyára elkerülte az a cikk, amelyet a kolozsvári kutató publikált bukare-sti magyar testvérlapunk, a Hét októ-ber 28-i számában. Az elrajzolt arc-kép című írásban azt fejtegeti, hogy Ady Lajosné miért és miként vágat-ta ki Babits Mihályt egy közös fény-képről, hogy a felvételt Ady Endre utolsó portréjának tüntesse fel.

A TANI-TANI vita hozzászólóinak. Naponta sok cikk és levél érkezik szerkesztőségünkbe. Ezek földolgozá-sa, kiválogatása és a közlésre alkal-mas anyagok megjelentetése időbe kerül. Ezért kérjük az érdekeltek szí-ves türelmét. Ugyanakkor — éppen az anyag bősége miatt — csak az átfogóbb jellegű írásokat tudjuk kö-zölni teljes, vagy alig kurtított ter-jedelemben. Le kell mondanunk vi-szont a kizárólag részkérdésekkel vagy kevésbé lényeges dolgokkal foglalkozó, de egyébként érdekes írá-sok, levelek publikálásáról. Igyekez-ni fogunk azonban időnként ezekből is rövidített összeállításokat adni. — Különösen hálásak vagyunk azoknak a hozzászólóknak, akik észrevették és írásaikban visszaigazolták szerkesztő-ségünk szándékát: hogy vitánk ne csupán a szorosan vett oktatásügy, hanem — ezzel összefüggésben — egész közművelődésünk, kulturális forradalmunk vitája legyen.

Kondor Béla, grafikus

— KONDOR BÉLA-EMLÉKESTET rendez ma 20 órai kezdettel a Fészek Művészklub. Az emlékest alkalmából a művész grafikáiból kiállítás nyílik a klub Hermann Lipót-termében.

— : Hk

8.

Népszabadság, Bp. 1977. jan. 28.

Kondor Béla, festő

● KONDOR BÉLA-EMLÉKÜLÉS lesz ma délután 2 órai kezdettel a miskolci Herman Ottó Múzeumban.

-: O Kondor Béla

Esti Hírlap Bp. 1978 febr. 17.

8.

Kondor Béla, festő
grafikus

— KONDOR BÉLA grafikusművész hagyatékából nyílt kiállítás vasárnap a balassagyarmati Horváth Endre Galériában.

– Ki?

8.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 9.

Kondor Béla, grafikus

— KONDOR BÉLA GRAFIKÁIBÓL nyílt kiállítás szombaton a nagybátonyi Bányász Művelődési Házban a művész Nógrád megyének adományozott hagyatékából.

14.

— : Hl

Népszabadság, Bp. 1977 febr. 20

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 MÁR 7

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Béla Kondor

1021

Béla Kondor (1931—1972). Seine Kunst ist von symbolschöpfender Kraft und Formensicherheit: Wespenkönig (1965, Öl)

zeugma
er für
speziell
technol
langt.

Jetzt
die Ere
Käufer
technol
langt a
nen a
Mittler
vergangen. Man trifft sich wieder zur Zagreber Messe. Da sagt der Mann klipp und klar, er glaube nicht an die Leistung dieser ungarischen Wundermaschine, so etwas sei ganz und gar unmöglich. Er verlangt, daß ein sehr komplizierter Bestandteil vor seinen Augen bearbeitet werden soll. Wenn das gelingt, dann könnte vielleicht von einem Geschäft die Rede sein...

sich
ma-
zu

gen,
ok-
ies-
Man
zu
rn-
ug-
wi-

schen Markt zu erobern.

Jetzt mußte der Betrieb alles unternehmen, damit die Maschine zeitgerecht fertig werde.

Man war arg im Verzug. Der Kaufvertrag wurde 1974 unterschrieben. Lieferungstermin zwölf Monate. Material muß aber 15 Monate früher bestellt werden, damit es rechtzeitig anlangt. Bevor man aber das Material bestellen kann, muß man die ganze Produktionstechnologie ausarbeiten, wozu wenigstens drei Monate gebraucht werden. Alles in allem acht Monate, die einzubringen wären.

Ende Januar 1975 ist der Produktionsplan fertig, Anfang Februar können die Bestellungen durch die Außenhandelsunternehmen bewerkstelligt werden. Der größere Teil der Bestellungen geht über TECHNOIMPEX, aber der Betrieb steht auch mit den Außenhandelsunternehmen FERUNION, TRANSELEKTRO und METRIMPEX in Verbindung.

In einem Arbeitsgang

Was wollte der Kunde nicht glauben?

Der komplizierte Bestandteil wurde früher auf zwanzig verschiedenen traditionellen Werkzeugmaschinen in 60 bis 80 Stunden fertiggestellt. Die Leute des ungarischen Unternehmens zerlegten die ganze Technologie auf 700 Bearbeitungselemente und behaupteten, ihre Maschine, die CU—9, könnte die ganze Arbeit in acht Stunden bewerkstelligen und sogar für den automatischen Wechsel

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 438-068, 337-748, 340-776

KÖZALKALMAZOTT
Budapest
1976 DEC 8

Kondor Béla festő-grafikus-művész.
1021

Harminc év felszabadult művészete

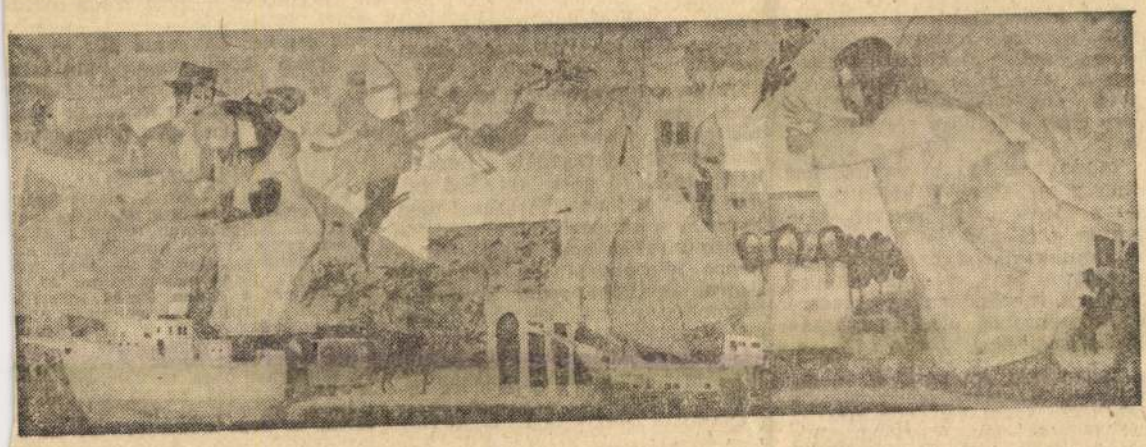

Kondor Béla

A száraz tényeket sorra véve Kondor Béla művészi tevékenysége alig több tizenöt évnél, de ez a bő másfél évtized meghatározó a modern magyar művészet történetében. Művészetének jellemzője, hogy festményeinek és grafikáinak a kétdimenziós határai történelmet, mitológiát tudnak összesűríteni, szemben a csak a pillanatnyi látványt megörökítő, a hangulat bűvkörében élő alkotókkal. Kondor képeinek idődimenziója nem egy adott pillanat, hanem történeti tapasztalatok kétdimenziós vetülete.

Vegyük szemügyre a margitszigeti Nagyszállóba tervezett pannót. A sziget históriáját ábrázolja a művész, de a mű szétfeszítette a kötött tematikus határokat. Ha a látvány felől indulunk el, a pannó tartalmának feltárásában, a kompozíción Árpád-házi Margitot ismerjük fel, előtte lebegő kék virággal, kolostort és apácákat, Krúdy korát idéző szerelmespárt, velocipédet és lóvasutat, álomhasonlatosnak tetszik a ragyogó színekkel megfestett kép, mégis e szerkezet hajszálpontos tartalmi rendszer kifejezője. A mű mondanivalóját a figurák, tárgyak egymáshoz való aránya és a képtéren belül elfoglalt helye jelöli ki.

Figyeljük csak meg a pannó szerkezetét egyensúlyban tartó tömegek — Margit és a szerelmespár — helyzetét, a figurák színfoltjait és jelentését. A történelem-mitológia, valamint a szerelem, az emberi fejlődés általános és egyéni mozzanatainak két jelentős pólusa.

A néző fantáziáját megmozgató jelképrendszer, a szabad asszociációk, a szimultán ábrázolásmód, a síkba vetülő látványperspektíva keretei között helyezkedik el.

A pannó színvilágáról is külön kell szólnunk. Sokan — még a képzőművészettel hivatásként foglalkozók is — Kondor Bélát elsősorban grafikusként tartják számon, figyelmen kívül hagyva festményeinek sajátosan gazdag színvilágát. Spontánul kívánkozik ellenpéldának az elemzett pannó dekoratív színvilága, aranya, sárgája, barnája és vörösei, melyek ragyogását csak itt-ott szakítja meg egy-egy hidegebb kékes, lilás folt.

Képei közül talán egyik legegyértelműbben festői alkotása a margitszigeti Nagyszállóban készült pannó. A kompozíció arany háttere az elvont, időtlen világra, az általánosra utal. A háttér előtt, a síkban felépülő táji keretben a tartalmi rendezőelv alapján rögzített motívumok erős szimbolikus jelentést hordoznak. Példaképpen csak az egyik kulcsmotívumra, a lebegő Margit-alakra utalunk. A figura előtt kék virág lebeg. Kinyújtott keze nem éri el, tenyerébe is hullhat, de el is lebbenhet mellette. A lehetőséget így nyitva hagyta a művész. A kék virág jelenléte a boldogság, a teljesség keresésére utal.

A Margitsziget története csak kiindulópont, Kondor Béla e művén is szinte létélméleti alapfogalmakig hatol, szenvedélyesen keresi a végső igazságot. Történelem, történelmünk, szerelem, mitológia kavarog a pannón; és megrázó morális-intellektuális élménnyé kristályosodik ki a néző-ben.

Lóska Lajos

A felmondási és a felmentési idő, valamint [illegible] vagy további munkaviszony létesítésének speciális szabályai

A felmondási idő összefügg a munkaviszony megszüntetésével, felmondással, függetlenül attól, hogy a felmondás az államigazgatási és igazságszolgáltatási szerv vagy a dolgozó részéről történik. Az Mt. V. 29. §-a szerint a felmondási idő 15 naptól hat hónapig terjedhet. E kereten belül a jogszabály rendelkezése alapján a felmondási idő mértékét a munkaviszonyban töltött idő tartamától és a végzett munka jellegétől függően az egyes szervek végrehajtási utasításai határozzák meg.

A 14/1973 (XII. 27.) MÜM sz. rendelet 6 §-a a felmondási idő mértékét a következők szerint határozza meg:
— a minisztérium főosztályvezetője vagy ennél magasabb beosztású dolgozója esetén a munkaviszonyban eltöltött időtől függetlenül hat hónap;
— a vezetői munkakörbe tartozó egyéb dolgozónál — ideértve az előzőkben nem említett magasabb vezetőállású dolgozókat is — valamint a bíráknál és ügyészeknél a munkaviszony első tíz évében három hónap;
— az ügyintéző munkakörben a munkaviszony első tíz évében két hónap;
— az ügyviteli munkakörben a munkaviszony első tíz évében egy hónap;
— a kisegítő munkakörben a munkaviszony első tíz évében tizenöt nap.

A hat hónapnál rövidebb felmondási idő minden további megkezdett tízévi munkaviszonyban töltött idő után egy-egy hónappal növekszik, de a hat hónapot nem haladhatja meg.

A fentiek alapján meghatározott felmondási idő mértéke, mind a szerv részéről, mind pedig a dolgozó által történő felmondás esetén irányadó. Ettől egyoldalúan egyik fél sem térhet el, ezek az időtartamok kötelező, mellőzhetetlen tartalmi elemei a felmondásnak.

A Munka Törvénykönyve alapján azonban lehetőség van arra, hogy a szerv és a dolgozó az előírtnál hosszabb, de hat hónapot nem meghaladó felmondási időt kössön ki. Ez esetben a felmondási idő tartama alatt a szerv a dolgozót — munkabér fizetése mellett — a munkavégzés alól mentesítik.

A munkaviszonynak az államigazgatási és az igazságszolgáltatási szerv részéről történő felmondásnál a jogszabály a felmondási időtől függően kötelező felmentési időket határoz meg. Eszerint a kötelező felmentési idő minimuma 15 nap, mely egyhónapos felmondási idő esetén 18 napra, kéthónaposnál 21 napra, háromhónaposnál 24, négyhónapos, vagy ennél hosszabb felmondási időnél 30 napra emelkedik.

Az Mt. 27. § (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy a szerv a jogszabályban kötelezően meghatározott felmentési idő minimális időtartamán túlmenően, akár az egész felmondási idő tartamára is felmentse a dolgozót — munkabér fizetése mellett— a munkavégzés alól. Ugyancsak nincs tiltó rendelkezés arra, hogy a szerv a dolgozó felmondása esetén is felmentse a munkavégzés alól a dolgozót.

Az államigazgatás és az igazságszolgáltatás területén a másodállás, mellékfoglalkozás és munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítésénél az általános szabályokon túlmenően a minisztertanácsi rendelet 13. §-a speciális szabályait kell alkalmazni. Eszerint a vezető állású dolgozó második vagy további munkaviszonyt nem létesíthet. Nem vonatkozik ez a korlátozás arra a munkaviszonyra, amelyet a tudományos, az oktató, valamint a szerzői jog szerinti védelemben részesülő alkotó munkára — ideértve a lektori, szerkesztői, újítói és feltalálói munkát is — létesítettek. E tilalom alól a miniszter felmentést adhat. Az államigazgatási és igazságszolgáltatási szerv felügyelete alatt álló munkáltatónál azonban második munkaviszony keretében [illegible]

[illegible] *könyvnapok '76*

Kiadóink — elsősorban a Kossuth Könyvkiadó — ez évben is sok értékes könyvvel állt — és politikai könyvnapok után is á — az érdeklődők rendelkezésér Rejtvényünkben e könyvek közi hívjuk fel néhányra a figyelme

VÍZSZINTES:

1. Mindene az apja. 5. Visszavágású adott csattanós válasz. 12. Hagyd ab ba!!! **15. Kelen Jolán ebben a könyvében nyolc évtized alatt felgyűlt emlékeit teszi közkincsé.** 18. Irén, kül földön. 19. Nagy nedvtartalmú. 20. E a „mester" a finom ételek specialis tája. 22. A ruha egy része! 23. Me lyik személy? 24. Z. S. 26. Sírdogá 27. Billentyűs fúvóshangszer. 30. Ez „jaj" borcsömör. 33. Ide betűi, kevere. 35. Futball Club. 36. Kerti szerszám 38. Téli csapadék. 39. Mi, oroszul. 41 Hosszú, egyenes út, két oldalán fa sorral. 43. Svéd műkorcsolyázó, tíz vi lág- és egy olimpiai bajnokságot nyert. 46. Hírt küld. 47. Torka szakadtából kiabál. 49. Lecsapó. **51. Ez a kisszótár rövid és lényeget hiven kifejező képet nyújt gazdaságpolitikai folyamatokról.** 56. Állami bevétel. 57. Rügy darab! 58. Pálinka, borókafenyőből. 59. Tájékoztat, szórakoztat. 60. Zavaros tej! 61 Cső alakú kis üvegedény. 63. Szélesebb hatáskörű intézmény. 64. Összekevert iga. 66. „Legyen kirugdalt, ki-

közalkalmazott

a Közalkalmazottak Szakszervezetének központi lapja

A szerkesztő bizottság vezetője:
Kováts István

Felelős szerkesztő:
Vaszari Sándorné dr.

Szerkesztőség:
1088 Budapest VIII., Puskin utca 4.
Telefon: 138-471

Kiadja és terjeszti:
a Népszava Lapkiadó Vállalat
1964 Budapest VII., Rákóczi út 54.
Telefon: 224-819
Csekkszámunk: MNB 215—11 359

Kiadásért felel:
Gábor Márton igazgató

[illegible] alakok festői összevisszaságát. Az első pillantásra nagyon is kaoti-

Kondor Béla

— Kondor Bélának, a Nógrád megyei Munkásmozgalmi Múzeum tulajdonában levő hagyatékából kiállítás nyílt a balassagyarmati Horváth Endre Galériában.

Emlékkiállitása nyilt

Balassagyarmaton a Horváth Endre Galériában

Népszava, 1976. november 9.-e

4. oldal

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Sx. A.: Három arcképe a harminc évből.

Ország-Világ, 1976. márc. 31.

Kondor Béla: Szent Antal megkísértése

záródik ez az élethű

ŏm azt, és bízom ab-
ak ilyen édeskeserű
evek cseréjével, ha-
latos fönségével még
zer másképp is vál-
zám hű, nékem ked-
életén.

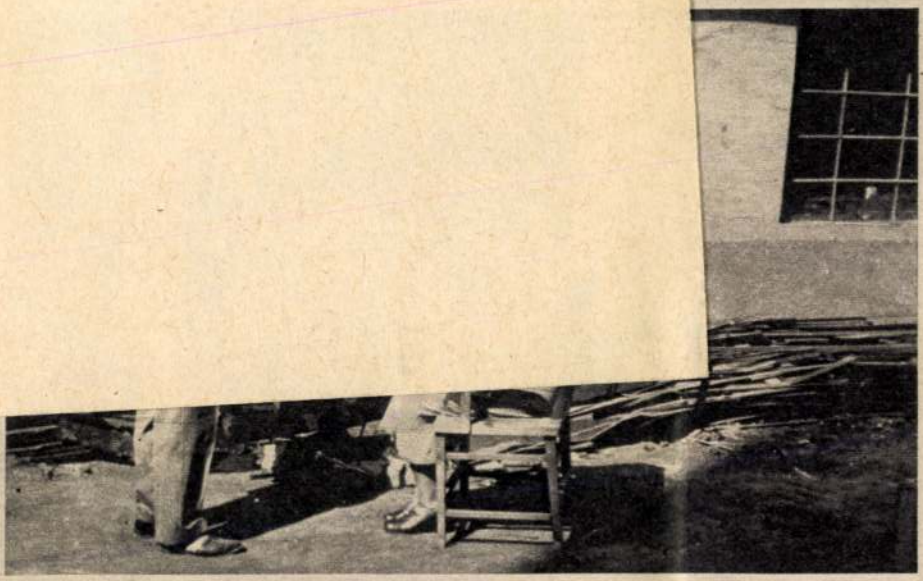

A néhány évvel ezelőtt elhunyt Kondor Béla művészetének kibontakozása nyomta rá leginkább bélyegét a hatvanas évek végének magyar képzőművészetére. Grafikusaink között jóformán egy sincs, akire ne lett volna hatással, utánzóinak és követőinek száma ma is egyre nő. Kondor festészetében sem tagadta meg grafikusi vénáját. Képein nem a szín, hanem az érzékeny, törékeny formákat teremtő vonal uralkodik, az áttetszően finom színeknek csupán másodlagos jelentőségük van, de így is gazdagabbá teszik a Kondor-képek sokrétű szimbólumtartalmát. „Van festőnk!" — állapította meg a sajtó Kondor utolsó nagy kiállításáról írva, és valóban, az utóbbi évtized magyar festészete elsősorban az ő nevével fémjelezhető. Kár, hogy mint másokat, őt is, csak egy kép reprezentálja, Szent Antal megkísértése: a vallásos téma modern felfogású megjelenítése, ahol a vallás csupán ürügy az általános emberi értékek, a belső vívódás kifejezésére.

Nem mondhatjuk, hogy végére értünk képzeletbeli sétánknak: a kiállítás a múzeum kapuján kívül is folytatódik. Hiszen napjaink művészete körülvesz bennünket; lehet köztéri szobor, plakát vagy a Képcsarnok-boltok kirakatának választéka éppúgy, mint ékszer, bútor vagy egy csésze szépén tervezett füle. Napjaink művészete, naponta átéljük — ünnepi alkalom nélkül is.

Kondor Béla, festő- és grafikusmúzeum

Sz. A.: Három arckép a hatvanas évek,
Ortnág-Világ, 1976, márc. 31.

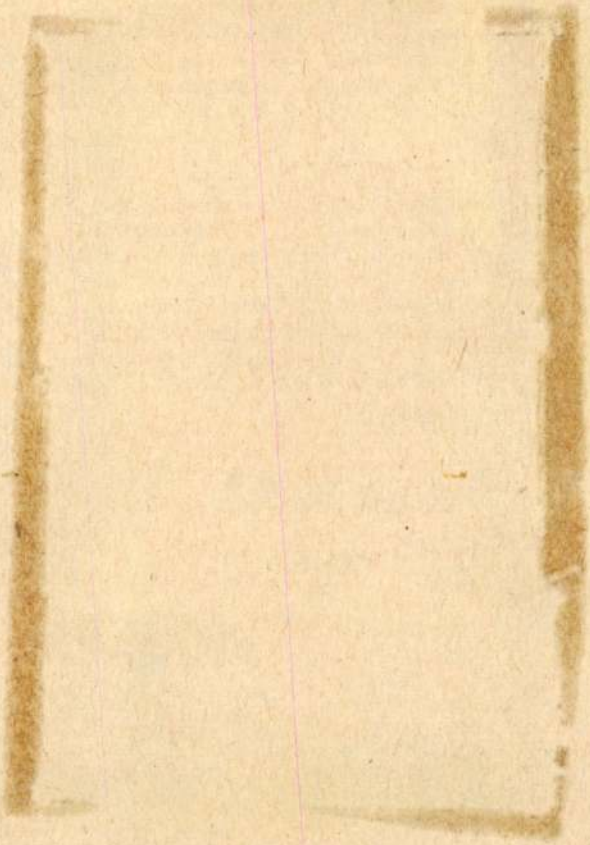

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 JAN 19

Budapester Rundschau

Béla Kondor

1021

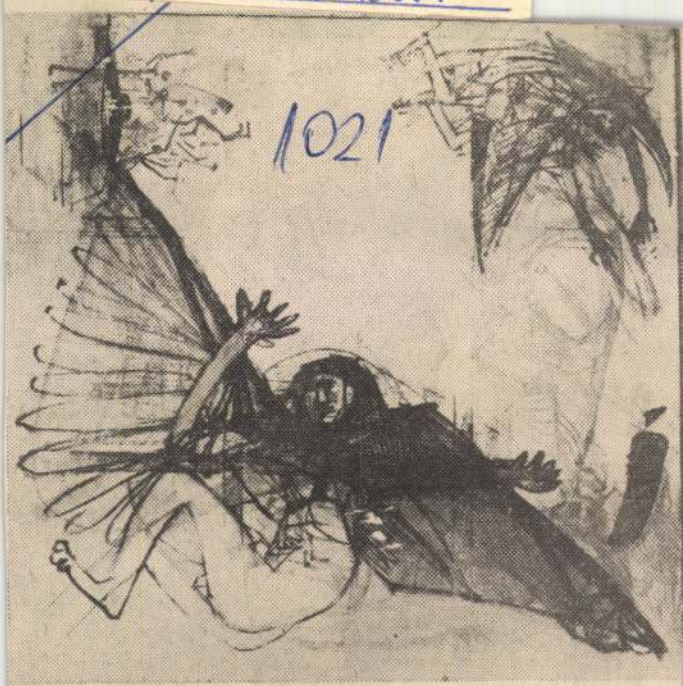

Béla Kondor (1931—1972)

Die Versuchung des Heiligen Antonius

Aus der Sammlung der Ungarischen Nationalgalerie

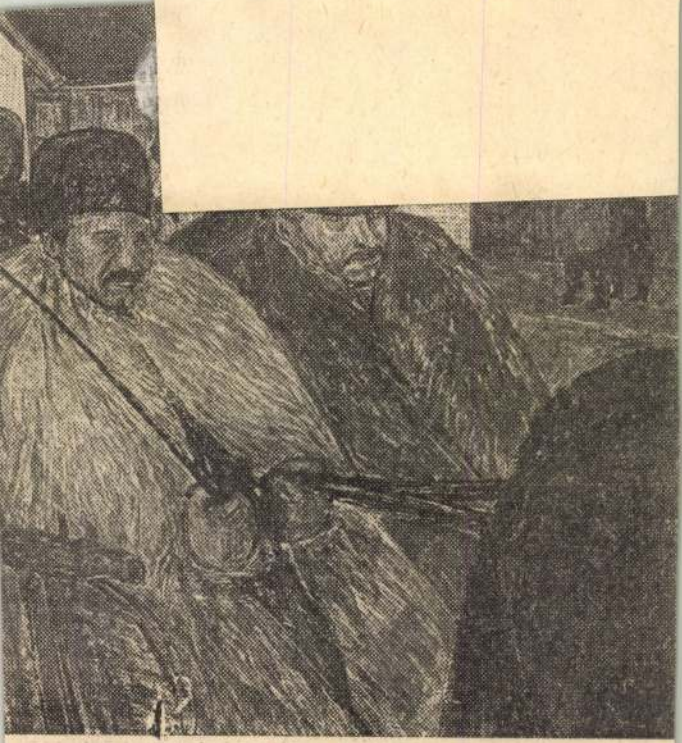

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
1976 NOV 10

Nógrád

Kondor Béla
grafikusművész
1021

KIÁLLÍTÁS

Kondor Béla Munkácsy-díjas művész grafikai munkásságát bemutató kiállítás nyílt Balassagyarmaton. A kiállítást — a Magyar Nemzeti Galéria segítségével — a Mikszáth Kálmán Művelődési Központ rendezte és a Horváth Endre Galériában november 30-ig tekinthető meg.

(Fodor Tamás felvétele)

Autótulajdon

Az AFIT XVI. sz. Autójavító Vállalat

Salgótarján városban

1976. november 5-én

megnyitotta

korszerűsített, bővített

szervizállomását.

Új szolgáltatásokkal:

karosszérialakatos- ■ fényező- ■ kárpitos-

munkákkal és a

legmodernebb

1021

1976.IX.18.Kossuth 7.co Gné

Reggeli krónika III

- Egy mai művészeti eseményről. Mától másodizben rendezik meg Magyarországon a képzőművészeti világhetet. Szatmári Ilona előzetese.

- A világhétre már megnyitott és megnyiló tárlatokon szépséget, humánumot sugárzó gondolatokat és érzelmeket kiváltó alkotásaikat az ember és művészeti környezete jegyében mutatják be. Festőink, szobrászaink, grafikusaink iparművészeink. A szentendrei országos rajzkiállitás szombati délutáni ünnepélyes megnyitása egyben a világhét hivatalos hazai megnyitója is lesz. Jövő héten kerül sor a többi között Pécsett az 5.országos kisplasztikai biennálé, Kecskeméten a

Mr. Thomas Jefferson
Monticello
Charlottesville
Virginia

naiv művészek muzeuma, Budapesten a Nemzeti Galériában a texxtilgrafikai kiállitás megnyitására. A Corvina Kiadó a világhétre jelentette meg Kondor Béla, illetve Domanovszki Endre művészetét bemutató reprezentativ uj könyveit. A Képzőművészeti Alap kiadója pedig mától Budapesten a Blaha Lujza téren felállitott könyvsátorban árusitják legszebb művészeti kiadványait és művész plakátjait.

Kondor Béla

— **A Magyar Nemzeti Galéria** közli, hogy a történelmi festészeti kiállítás nagyterme április 9—15-e között zárva lesz. A korábban jelzett időponttól eltérően a Nemzeti Galéria Baráti Köre Kondor Béla emlékestjét Valaki önarcképe címmel április 9-én 18 órakor tartja a C-épület földszintjén, a Kondor Béla életmű kiállításon.

Az Állami Hangverse-

Magyar Nemzet 1984. IV. 6.

Kondor Béla

A Magyar Nemzeti Galéria modern gyűjteményéből válogatott kiállítás nyílt meg csütörtökön a paksi művelődési központban Új törekvések a 60-as évek elején címmel. A tárlaton a többi között Kondor Béla, Schaár Erzsébet és Vilt Tibor munkái láthatók december közepéig.

◆

Magyar Nemzet 1984. XI. 16.

Kondor Béla

Hét kamarakiállítást tervez az idén a fotóművészeti galéria, amely egy esztendővel ezelőtt nyílt meg Budapest belvárosában, s fotóművészeti alkotások tárlati bemutatásával és értékesítésével foglalkozik. Egy év alatt összesen 54 szerző 269 alkotását kínálták korlátozott példányszámban eladásra. A látogatók — a másolatokkal együtt — mintegy 1000 képet vásároltak meg. Az idén többek között Kondor Béla festőművész fotográfiáiból is rendeznek tárlatot, s bővítik a választékot a galériában.

◆

Magyar Nemzet 1984. 1. 29.

Kondor, a klasszikus

Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériábaan

AKIT JÓSORSA a megnyitón juttatott be a várpalotába, már a Nemzeti Galéria bejáratánál tudhatta, hogy valami rendkívüli történik: kétket dali huszárt csodálhatott meg, igazit, élőt, mozdulatlant; és még a lovak is átérezni látszottak a pillanat emelkedettségét. Odabenn pedig, mint a társasági tudósítók fogalmazták hajdan, ott volt *tout Budapest*, élén a fővárosi tanács elnökével, aki ehhez az eseményhez igazította a budapesti tavaszi fesztivál nagy fogadását. Koncert, televíziós közvetlen adás, nagyvonalú elegancia, méltató szónoklat: Kondor Béla, akit szűkebb köre csak Samunak ismert, s aki nyakkendőt legfeljebb 1949-es érettségijére kötött, akár a szentek, vonult be a halhatatlanságba. Pontosabban: a magyar művészettörténet klasszikusai közé, fején végre a nagykönyv szabályai szerint tisztességgel és tisztelettel megfont nemzeti koszorúval. Mert a halhatatlanságot ugyan már negyvenegy évesen elérte (1931—1972 között élt), de ez a *hódolat* (Adorno talán úgy mondaná: „múzeumosítás") még visszavolt, s becsületére legyen mondva a legnagyobb közgyűjteménynek, hogy hajlandó volt az önkritikára.

Kondornak ez a most látható kiállítása, mely minden korábbinál szélesebb, ennélfogva immár tudományos értékű, *művészettörténeti tárlat*, melyhez egy minden lehetséges adatot összegyűjtő, vaskos (és külön méltatást érdemlő) katalógus járul. Össze van itt szedve minden, ami szorgos kutatással csak elérhető volt, remek, jó és fáradt vagy robotmunka; s külön érdekesség, hogy ezúttal olyasvalakinek a megdicsőüléséről van szó, aki munkásságát a felszabadulás után, igazából az ötvenes években kezdte el. Akinek története tehát szorosan egybeesik a legutóbbi periódussal. Ez, ha nem csalódom, nálunk először fordul elő.

EZEN A PONTON viszont nem könnyű kérdésekhez érkezünk, több okból is. Először, mert e sorok írója úgyszintén annak a nemzedéknek a tagja, melyhez Kondor tartozott. Könnyen szubjektivizmusba tévedhet tehát. Kivált akkor, ha — s ez a második ok — végtére egy saját magával, életútjával, sikereivel és kudarcaival ez ideig igazából még számot nem vetett generáció önfelmérésének egyik első mozzanatát látja a mostani ünneplésben. Szándékosan írom az *ünneplés* és nem a *mérlegelés* szót, mert ami a megnyitón elhangzott (kinyilvánítva, hogy Kondor életműve *teljes*), ami a katalógus fennkölt tanulmányaiban megfogalmazódik, s amit az egész ceremónia sugallt (a művész hajdanvolt baráti körét többszörösen kitevő közönséggel együtt), az a történetfilozófiánkban oly gyakori „minden csakis úgy történhetett, ahogyan történt" önigazoló szemléletének levegőjét árasztotta, utólag korrigálva egésszé, ami pedig félbemaradt. És ami még meglepőbb: szinte eloldotta (mintha csak szégyen volna beszélni róla) attól nehéz a kortól, közegtől, amelyben ez a talán szükségképpen egyszerre rendkívül fegyelmezett és szertelen *mű* létrejött. Ám ha azt a világot, azt a *konkrét* világot, melyben Kondor alkotott, kényelmesen vagy félszegen „zárójelbe tesszük", ha nem számolunk azzal, milyen lehetőségei és akadályai, egyáltalán, milyen szellemi-anyagi koordinátái voltak, jótékony tapintattal bár, de tulajdonképpen elfedjük e kommentárokkal magát a *drámát*, mely pedig süt e csonka életműből. És — a szövegekkel ellentétben — a szerény diadalok, és ha nem is a nagy fiaskók, de a mellőzöttség szenvedő jegyeit időnként szembeötlően mutatja. A művek így ellenállnak az ellágyult értelmezésnek; többre, összetettebbre utalnak, ide számítva Kondor Béla önpusztítóan angyali karakterét is.

Kérdés most már, hogy ezt a végül is történelmi-társadalmi szempontot ki lehet-e iktatni az esztétikai nézőszögből, s hogy nem a kettő szervességében van-e elrejtve a Kondornál annyiszor emlegetett titok kulcsa?

A MOSTANI MÉLTATÁSOK azonban mintha óvakodnának még ettől a más esetekben annyira természetes és jól bevált kombinációtól. A katalógusban *Bereczky* Loránd egy 1970-es kritikát idéz (*Miklós* Pálét), mely szerint „a modern mítosz tanítása, Kondornál: aggódás az emberért, a szépet és nagyot alkotó, de szüntelenül — s ma különösen — önmagával szembekerülő, önmaga tragédiáját okozó emberért". És ez persze igaz, kivált, hogy egy akkor még életben levő művész segítésére lövi el banalitásait; de az már valamelyes hangsúlyeltolás, ha ebből csupán egy általános etikai tanulságot vonnak le, nevezetesen, hogy „Kondor Béla művészete ma sorskérdés szintjén aktuális és korszerű". Ez, még a talányos „sorskérdéssel" együtt is, mintha az időtlenség régióiba tolná el az életművet, oda, ahol a *tartás* nemességét csodáljuk. *Németh* Lajos bevezetője már történelmibb: „amit művészete közölt — írja —, csak itt, a közép-európai, s ezen belül a magyar valóságban fogalmazódhatott meg, mert csak itt élhette át az élményvilágot — az ötvenes éveket, 1956-ot, a hatvanas évek magyar valóságát —, amely alkalmas volt az ember történelmi-társadalmi sorsa vizsgálatára; létmodellé válhatott tehát, fogékonnyá tette más korok, társadalmak és emberek egzisztenciális kérdéseinek az átélésére". Megint egy igazság, de megintcsak az „egzisztenciális kérdések" egyetemességénél köt ki és a „létmodellnél". De miért nem beszélünk arról, ami Kondornál a *más* korok, *más* társadalmak és emberek iránti fogékonysága mellett mégiscsak a legfontosabb? Az iránti fogékonysága, *amiben* élt? S aminek nyoma *minden* keze vonásán meglátszik? Vagy, mivel igencsak áttételes dolgokról van szó, módosítsunk így: meglátszik vagy sejthető? Így hát Kondornál, ha szabad kockáztatni, a „helyi" és az „egyetemes" oda-vissza villódzó kölcsönhatásának folyamatosságáról kellene beszélnünk. Állandó és heves értelmezése ez a világnak, melyet megélt, még ha a maga nyelvén szól is róla, s menekülne belőle: és ebből a rendkívül finom viszonylatrendszerből nem lehet kiemelni, de még túlhangsúlyozni sem, egyetlen momentumot, az egész arányainak meghamisítása nélkül.

MINDEHHEZ hozzá kell vennünk, hogy Kondor Béla életműve, bármennyire is szeretnénk annak deklarálni, nem teljes; ez egy megszakadt építkezés, melynek ívei látszanak, de a katedrális maga nem készült el. A történelmien konkrét elemzésnek így kettős szerep jut. Félreértés ne essék, minden köve esztétikai és korjelző kincs, amivel kötelességünk jól sáfárkodni; de jelenség-értéke is van, nemcsak önértéke. (Sőt, a kettő tulajdonképpen egybeesik.) Itt romantikus végletek vannak összeszorítva egy rendkívül fegyelmezett, aszkétikus megjelenítő erejű kéz által, mely a munkában nem ismert mást, mint hogy *pontosan, szépen;* és ezek a végletek egy kor végletei az ötvenes-hatvanas évek Magyarországán, ahol Kondornál, mintegy metszéspontban, keresztezi egymást a magasztos és a borzalmas, a szárnyaló és az aláhulló, az imádságos, meg a káromkodó. S ráadásul mindennek az atmoszférája valami mélységes emberséggel, ha nem csépeltük volna el a szót, azt mondanám, tépelődő szeretettel van a művekbe átemelve. (Az irodalomból találunk vele kortárs rokont: úgy hívják, Sarkadi Imre. De nem feledhetjük baráti köréből az angyalarcú Nagy Lászlót s Pilinszky Jánost sem.) Mély tűzű műhely képe sejlik fel tehát e tárlat láttán is, melyben szeráfok és démonok egyaránt keringenek, olyan világban, ahol nem jutott osztályrészül a kiteljesedés nagy békessége, jutott viszont vita és izgalom, útkeresés, agyoncigarettázott közösségi töprengés, valamint — mintegy mellékesen — gyanakvás, rosszindulat, az akkori magyar grafika és festészet minden regulájából kilógó *különösséget* övező furcsálkodás. A közélet mai kényelméből visszatekintve talán hihetetlen ez, de mégiscsak magyarázó része — mint történelem — magának a műnek, mely nem ok nélkül mutatja a világ esztétikai birtokbavételének *heroikus* jegyeit. Ha majd egyszer végre nem az anekdoták „sztorijainak" szintjén fogunk beszélni az ötvenes-hatvanas évekről, s nem a hitbuzgalmi szószedetből rakjuk össze manicheisztikus jelzőinket, ki fog világlani, hogy ez a heroikus küzdelem korántsem összeszorított fogú merevséget, nekikeseredett áldozatosságot vagy effélét jelentett, hanem a körülmények által szűkre zárt mozgástéren belül mégis és mindig *emberi* igyekezetet, melynél az ifjúság színskálájából semmi nem hiányzott.

A TUDOMÁNY EMBEREI talán megrónak érte, mégis karakterisztikusnak vehetjük, erről szólva, a katalógus jegyzeteinek azt az utalását például, mely Kondor egyik elveszett (pontosabban, tönkrement) művéről ad hírt. Ez az egykori úgynevezett „építészpince" falán volt látható, egy 1959-es bálra készült, s ez volt a címe: *Az alkohol lelke*. Ma már nem tudom megmondani, rumot ittunk-e akkor még vagy már fekete címkés cseresznyét, de arra emlékszem, milyen frekventált találkozóhelye volt ez az „építészpince" akkoriban (a Rádió közelében) a fiatalabb művészértelmiségnek, és hogy „Samu" persze a középpontjában volt. Ezért is festette ki a dongaboltozatot. A „pincét" egyébként azóta átépítették, az alkohol lelkét jelképező figura eltűnt, egyike hát a közelmúlt spiritualizálódott emlékeinek. Nem is hoznám szóba, ha nem mutatna valami rendkívül fontosra a Kondor-életműben: nevezetesen arra, hogy ez a korán elhunyt alkotó, akinél az aranyba vont égboltozaton furcsa szerkentyűk röpködnek, s akinél szebben egy-egy óvó kezet senki megrajzolni nem tudott, a létfilozófia nagy kérdéseitől az emberiség megváltásának napi problematikájáig minden disputában benne volt. Mindent átélt és megélt, és — természetesen — transzponált. Nem csinálhatunk belőle éteri magasságokban lebegő, hidegen vizionárius szellemet. Elzárt kertjében sétálgató moralistát sem. Kondor arkangyal része történelmünknek, emberi lényegünknek, legjobb művészi folytatója a magyar szellemi élet nagyszerű elkötelezettjeinek; és ha más nem, a hagyatékának őrzőiről készült lista is igazolhatja vagy legalább gyaníttathatja, milyen *közeg* védte-serkentette hermetistának egyáltalán nem mondható munkáját. Töredékesen idézek csak abból a névsorból, melynek a katalógus megköszöni a szíves támogatást, valamint a műtárgyak kölcsönzését, de így is kitetszik majd, mennyire nem a rutinos gyűjtők vagy a szokásos rajongók köre az, mely Kondort már *életében* mint társát és barátját, a magáénak tudta. Találunk e társaságban költőket, mint *Szécsi* Margit, *Agh* István, írókat (*Ottlik* Géza, *Galsai* Pongrác), irodalmárokat (*Bodnár* György, *Győri* János, *Kenyeres* Ágnes, *Széles* Klára, *Vujicsics* Sztojján), publicistákat (*Katona* Éva, *Zsugán* István), s találunk néhány kollégát is, mint *Berki* Viola, *Feledy* Gyula, *Koffán* Károly.

A NÉVSOR, még így, töredékesen is, körülbelül jelzi azt a gondolkodásmódot és érzésvilágot, melyben Kondor naponta megmerítkezett. Az pedig, hogy e listában szép számmal találunk műtörténészt (Bereczky Loránd, *Dávid* Katalin, *Éri* Györgyi, *Frank* János, *Körner* Éva, Miklós Pál, Németh Lajos), utólagos bizonyítékunk lehet a tekintetben, hogy az akkoriban még pályakezdők érzéke az időtálló felismeréséhez már megvolt; s ha rangjuk meg befolyásuk időközben úgy megemelkedett, hogy ezt a nagy tárlatot végre összehozhatták, az egészséges fejlődés jele.

Szabó György

apásra

— Ezt ne emlegesd.

— Bocsánat. Eszembe jutott. Majdnem kiterültél miatta. Te mesélted. Vagy rossz a memóriám?

— Az én hibám volt. Nem lett volna szabad átadnom a kormányt. De hát kérte. Ha az utolsó pillanatban oda nem kapok, telibe torpedózunk egy kanyarodó teherautót. Soha nem fogom elfelejteni az ar-

erenc rajza

cát. Csak ült, markolta a volánt, úgy összeszorította a száját, hogy késsel sem lehetett volna szétnyitni. Később, valahányszor megjegyeztem valamit, hogy ezt csinálja, vagy azt csinálja, mindig hang nélkül bólintott, túlságosan is komolyan vette a vezetést, ilyenkor egy tréfát sem engedett meg magának. Tette, amit mondtam.

— Szerettem volna látni azt a vircsaftot. Amikor a Nagy Organizátor úgy ugrál, ahogy a kis Takács fütyül.

— Én csak azt akartam mondani, hogy Bakallár nem az a fajta, aki könnyen lenyeli a kudarcot. Nincs hozzászokva, hogy leckéztessék. Te meg dirigáltál neki, okítottad őt. Kést mártottál a szívébe. Amíg él, emlékezni fog az ő ügyes, elnéző tanítómesterére. Nagyon hálás, köszöni a fáradozásodat, de a további szives szolgálatokra nem tart igényt. És holnap felvesz helyetted egy vadonatúj sofőrt, ugyanannyi fizetéssel, mint amennyit te kaptál. Tudod, Viktor, ez úgy van, mint a szerelemben: a férfiak általában széles ívben elkerülik azt a nőt, akinél egyszer is csődöt mondtak.

— Fejezd be, Adél, jó? Te csak maradj a konyhában, maradj meg azoknál a dolgoknál, amikhez értesz. Rosszul ismered Bakallárt és mindig is rosszul ismerted.

— Befejeztem, kispofám... Nem mégy el az apádhoz?

— Egy vak lóért nem adnám, ha rájöhetnék, miért vagyok útban.

— Persze, arra sem vagy hajlandó, hogy levegőzni vidd a manókat. Mindjárt kisüt a nap.

— Nem megyek sehová!

— Viktor, miért ordítozol? Felvered a házat.

— Az idegeimen hárfázol. Kikényszeríted belőlem.

— Neked itt semmi jogod üvöltözni.

— Térj észre, Ada. Napok óta várom, hogy veled legyek. Valahányszor eszembe jutsz, szeretnék azonnal visszafordulni.

— De még egyszer sem fordultál vissza. És most engedj el, kispofám, jó?

— Nem engedlek.

— Erőszakos disznó vagy.

— Szeretlek, Ada.

— Akkor mosd ki helyettem ezt a halom göncöt.

— Most kellesz. Azonnal kellesz, Ada.

— Ne vadulj, Viktor.

— Az istenfáját neki, valaki kopog.

— Hallucinálsz.

— Mondom, hogy kopognak.

— Ne törődj vele, kispofám.

— Hogyhogy ne törődjek?

— Bennem is vér folyik, Viktor. Belevittél a dologba. És ha belevittél, akkor most ne figyelj másra.

— Megbolondultál?

— Hallgass!

— Te vártál valakit, Adél. Ki vele, kit vártál?

Sárándi József

ÚJSÁGVERS

Mindenki majmol valakit,
kik szintén majmolnak,
hajdan-volt majmolókat.

Honnan jött e szerep-stafféta?
Egyetlen bizonyságunk a fa —.
A földkön kétlábra emelkedő emberszabásúé?
Avagy,
melyről Ádám bordája almát kóstolt?
Ez utóbbi örökség,
a sátáni program diadalútja,
a célját-vakláló ember(iség) életében.

EGÉSZSÉG-tudatunk megbomlása,
késztet ál-szerepek, el,- és befogadására,
Egyszerre vagyunk kérdezetlen kivallói,
s gőgös tagadói, énjeink libikókáinak.
Szóváltásaink szünetében,
a csönd „kegyelmes" pillanataiban,
nem angyal —
kémhold száll fölöttünk.

Mímeljük vagy kísértjük mímelni,
a nálunknál sikeresebbnek tetsző ember(ek)
élettechnikáját.
(Többnyire eredménytelenül.)

Fábián László

VÉTEK

egy falra ráégett az árnyék
a szél esőszagot hozott
és mindenünnen pernye száll még

föl-fölszikrázó csillagok
a loncvirágok szétröpültek
és többé nem hozva magot

száradt emlékük könyvlapokban ül meg
cipelve pár idézetet
mik később titkos rejtjelükkel

föltárulkozó életek
tesztek — úgy mond — egy érvelésnél
ahol a hang is megremeg

mert ott a volt a van és még
olykor a lehet föltűnik
de mielőtt az agyba vésnék

lebúvik a szív-szögletig
és loncként indázik a szára
és virágokat hajt amik

árnyékként égnek rá a tájra
hol szél zúg és a pusztaság
mintha ilyen érvekre várva

ingerelné föl utasát
a magányára büszke lelket
hogy ábrándokkal hassa át:

netán itt megnyugvásra lelhet

Az utasok áthaladtak egy folyosón, majd egy nagy terembe jutottak, ahol két hosszú sorban székek voltak felállítva. A teremben meleg volt, motorzúgást lehetett hallani, csinos fiatal lányok pedig mindenféle ételt és italt szolgáltak fel.

— Ülj le, és csatold be magad — javasolta S. Kiss.

— No de még nem vagyunk a repülőben!

— Ki beszél itt repülőről? Mit gondolsz, miért adtak vakablakot?

— Akkor miért kell magamat becsatolni?

— Hogy le ne ess a székről, ha a bort megittad — világosította fel barátnőjét S. Kiss.

Közben eléjük tették az ételt, valaki leöntötte S. Kisst üdítővel, Dömötört pedig borral. A termet gépzúgás töltötte be, majd a fiatal lányok S. Kisst és Dömötört is ide-oda rázták az üléseken.

— Szóval, mi nem megyünk el innen! — csodálkozott Dömötör.

— Végre rájöttél! Képzeld, mennyi üzemanyagot, pénzt, időt és fáradságot takarít meg nekünk ezzel a „Tevetempó"! De figyelj csak, nemsokára megérkezünk.

Szemben egy vásznon ismert isztambuli képek jelentek meg, fülsiketítő török zene hallatszott, felülről szemét hullott az utasokra és néhány kisfiú egy ronggyal összepiszkította Dömötör cipőjét, beletúrt a zsebébe, és valamit a fülébe ordított.

— Szerencsénk van! — üvöltötte a zajban S. iKss. — Női társaságban sokkal nagyobb rohamot kellene kiállni!

Dömötör képeslapot, rágógumit és pisztáciát vásárolt a gyerekektől, majd követte S. Kisst.

— Most jön az utazás legszebb célja! A bazár!

Rengeteg bunda és kabát lógott a fogasokon.

— A Bizományi egyik lerakata — magyarázta S. Kiss.

Dömötör bundát vett, S. Kiss pedig egy bőrkabátot.

— Nem megyünk el egy mulatóba? — kérdezte a fölbátorodó Dömötör.

— Kijárási tilalom van, Lőttek az éjszakai életnek.

A hazafelé út hasonlóan telt el; bár néhányan elaludtak, két teljesen részeg utas pedig, aki elfeletette magát becsatolni, lefordult a székről.

Időbe telt, amíg a bőröndjükhöz hozzájutottak. Dömötöré egy kicsit összelapult.

— Milyen volt az idő? — kérdezte a vámos.

— Eleinte hűvös volt, de aztán felmelegedett.

— Remélem, jól érezték magukat — mondta a vámos, miközben kitöltötte az illeték befizetésére szóló csekket a bunda és a bőrkabát után.

— Hát igen... a mesés Kelet — mondta S. Kiss. — A nyüzsgés, az utca, a keleti emberek.

— Legközelebb hová utazunk? — kérdezte a taxiban hazafelé Dömötör.

— A „Tevetempó" legközelebb a Garai térre szervez túrát.

— Valószínűleg ez sem megy az egyéni devizakeret terhére?

— Persze, hogy nem — nyugtatta meg S. Kiss.

— Az utazási élményeket senki sem veheti el az embertől — foglalta össze benyomásait Dömötör.

Kondor Béla, festő

Kondor-kiállítás a Vigadóban

Hommage à Kondor címmel kiállítás nyílt meg csütörtökön a Vigadó Galériában. A kamarakiállítás *Kondor Béla* hagyatékának a család birtokában levő részét mutatja be, közte kevésbé ismert műveket is. A 16 festmény, mintegy 30 grafika mellett a költő Kondort idéző kéziratok és kiadványok is szerepelnek a tárlaton.

Az ötven éve született Kondor Bélára emlékező kiállítás egy hónapig tekinthető meg a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának Vigadó téri bemutatótermében. (MTI)

—: Kondor-kiállítás a Vigadóban 7.

Népszabadság Bp. 1981 nov. 20.

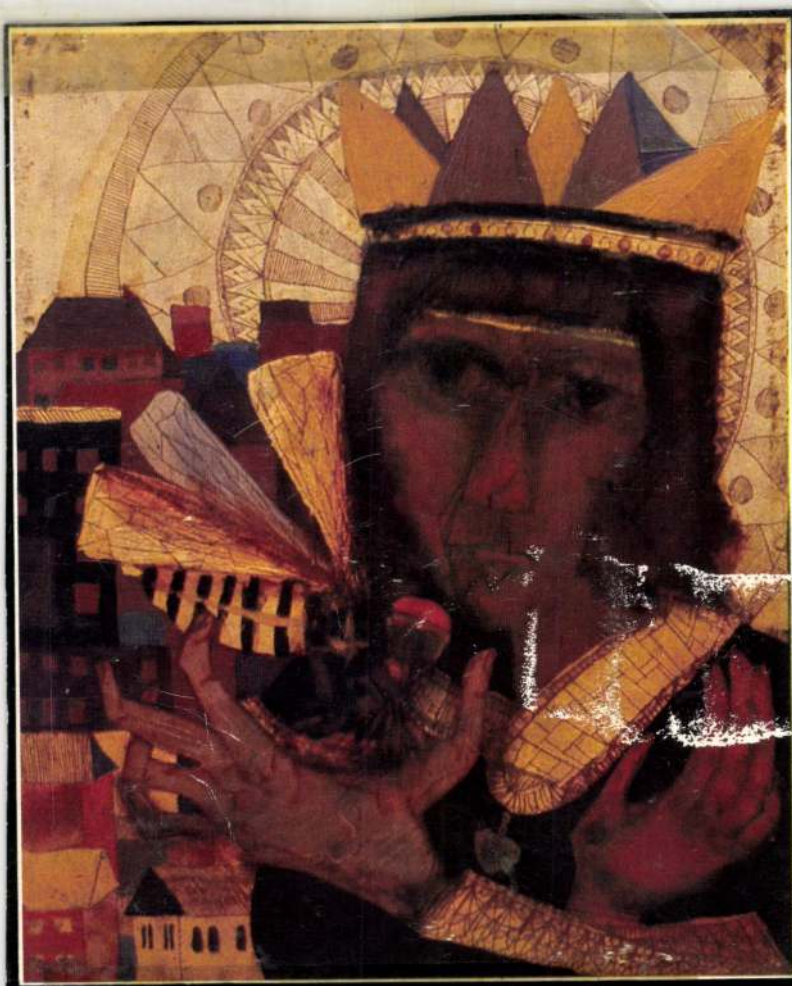

Kondor Béla: Darázskirály, olaj, farost lemez, 34x28 cm, 1963

Középkori kőtár XI–XV. század

A faragványok többnyire elpusztult székesegyházak hírmondói

Új állandó kiállítás

Magyar Nemzeti Galéria

D. ÉPÜLET, FÖLDSZINT

sében
itása

OBJEKTEK, SZITUÁCIÓK

10

Művészet 1975. 10. 10. old.

Kondor Béla: „Az idő múlása". olajpasztell, 62×88 cm, 1963.

zocialista
Európai
. Az ösz-
az István
észeknek
endeztük

meg, akik nehezebben voltak köthetők egy-egy csoport vagy korszak meghatározó jellegű törekvéseihez, vagy korábban másutt nem volt még lehetőség átfogó bemutatásukra. Így került sorra 1965-ben *Ferenczy Noémi,* 66-ban *Gulácsy Lajos* és *Nagy István,* 67-ben a *magyar naivok,* 68-ban *Kassák Lajos* és *Bokros Birman Dezső,* 69-ben *Farkas István, Vajda Lajos* kiállítása és egy dokumentációs jellegű *Moholy-Nagy László*-kiállítás.

Ez a valóban nagy igényű sorozat egy kicsit nemzedéki vállalkozás is volt: a kiállítások anyagának összegyűjtésébe, a rendezés munkájába előbb a Művészettörténeti Dokumentációs Központ, majd az Akadémia Kutató Csoportja segítségével igyekeztünk bevonni a fiatal kutatók széles körét. Nem akarom fölsorolni itt a sok munkatárs nevét, annál inkább nem, mert a Művészet évkönyv 1977-es kötetében már megtettem. Mégis hadd idézzem a nemrég elhunyt *Pataki Dénes* és *Solymár István* nevét, akik nemcsak tudásukkal, hanem tekintélyükkel is – amire nemegyszer volt különösen nagy szükség! – sokat segítettek elképzeléseink megvalósításában.

E kiállítások anyagának összegyűjtésében természetesen elsősorban a Nemzeti Galéria és más múzeumok anyagára támaszkodtunk, de számos ismert és kevéssé ismert magángyűjtemény feltárására is sor került. Külön öröme a rendezőknek, hogy a század magyar művészetének nem egy nagy értéke éppen a fehérvári kiállítások után került közgyűjteménybe. Így nem kis részünk volt – ha áttételesen is – a pécsi modern gyűjtemény kialakulásában.

Nem utolsósorban tartozott a Csontváry-kiállítás tanulságai közé az a felismerés is, ami a művészettörténészek felelősségére ébresztett rá saját korunk művészetével kapcsolatban. Nem lehet vitás, hogy elsősorban a mi felelősségünk, hogy a ma értékei *ma* kapjanak helyet és lehetőséget a bemutatkozásra; a ma konfliktusainak *ma* kell napvilágra kerülniök. A „vitatható" kísérletektől sem tagadható meg a nyilvánosság, annál inkább nem, mert sokról hamar kiderül, hogy nem is vitatható. Ma már meglepő, de 1964-ben – amikor kiállítását rendeztük – sokan tekintették még *vitathatónak Kondor Béla* művészetét, vagy ami még meglepőbb lehet, az ugyanebben az évben bemutatott *Ferenczy Béni*-műveket, amelyek már a szobrász betegsége alatt születtek. Előítéle-

Kondor Béla

— **Kondor Béla** életművének hatvan értékes lapjából emlékkiállítás nyilt Salgótarjánban, a József Attila Művelődési Központban.

Müveiből emlékkiállitás nyilt Salgótarjánban.

NÉPSZAVA, 1976. márc. 2-a, 9. oldal.

Kondor Béla

— **Kondor Béla** emlékkiállítását nyitották meg pénteken a szécsényi műemlék kastélyban. A Nógrád megyei múzeum birtokában levő grafikai munkákat állították ki.

A müvész müveiből emlékkiállitás
nyilt a szécsényi müemlék
kastélyban

NÉPSZAVA, 1976.április 3.
7.oldal.

Kondor Béla, jestő

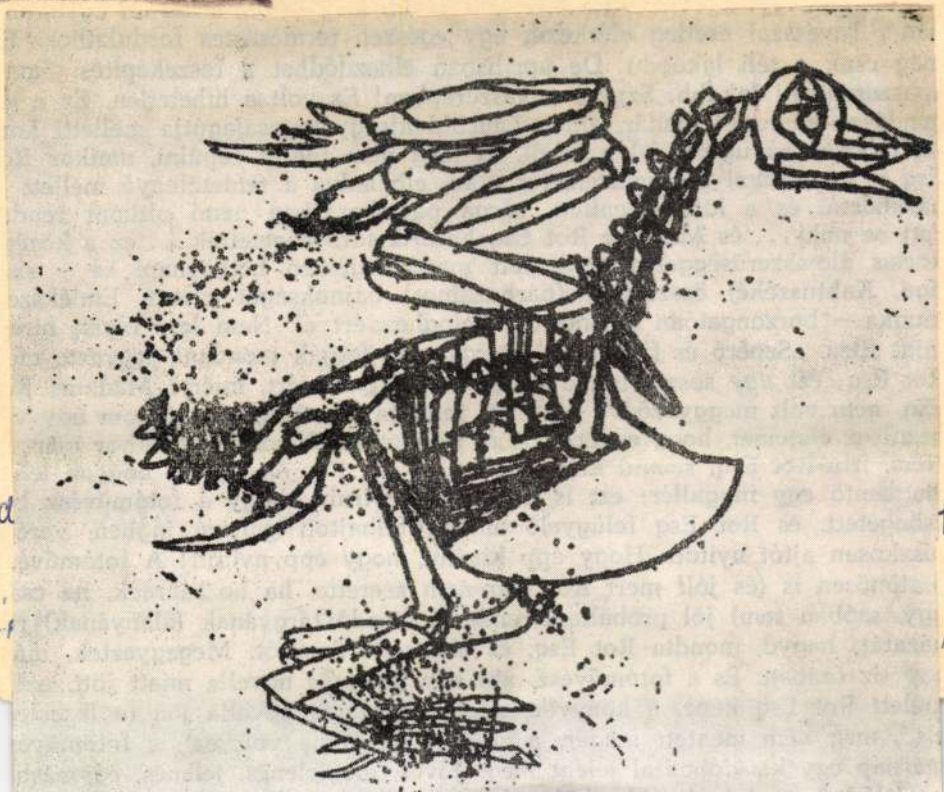

Kond 1.

Jel /4

kellett Kot Esq képe, a könyvbe, ahol a madaras novella jön (a legesleg
első, meg nem mentett madár, a zöldike novellája volt ez), a fotóművés
másnap egy kis dobozzal jelent meg. Jövés, megjelenés, jelenés, egymásb

Kondor Béla, festő

310.

11/4

zajuk. Senki sem nyitott be. Kerültek egymás pillantását, és igyekeztek akkor odamenni a bölcsőhöz, mikor a másik éppen nem őrködött ott. Aztán

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 ÁPR 30

SOMOGYI NÉPLAP

Kondor Lajos.

1021

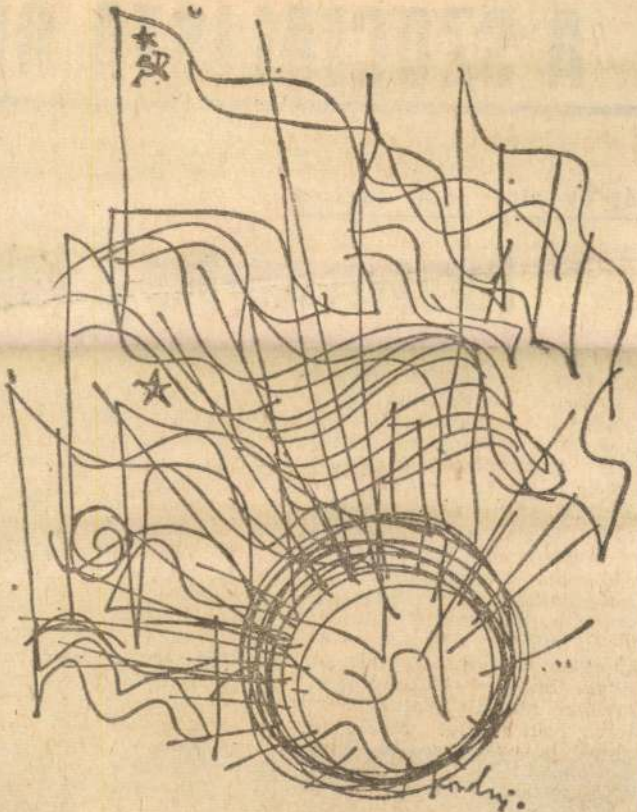

(Kondor Lajos rajza.)

A SZOCIALISTA ÚR

Két év alatt 600 turista

Párosversenyben a kalin

Testvérmegyénk lakossága nagy figyelemmel kíséri Kalinyin terület és Somogy kapcsolatának fejlődését. *Borisz Szemjonovics Beljajev*, a kalinyini textilművek igazgatója tölti be a Szovjet—Magyar Baráti Társaság városi elnöki tisztét. A két nép, a két megye lakosságának barátságáról nyilatkozott a közelmúltban a Kalinyinszkaja Pravdában. Elmondta, hogy tizenöt évvel ezelőtt írták az első levelet a kaposvári textilművek dolgozóinak, az első küldöttségek 1969-ben utaztak Kalinyinba, illetve Kaposvárra. Már akkor szóba került a közös munkaverseny.

A két gyár kapcsolata, a küldöttségek cseréje azóta is rendszeres. Tavaly aláírták a versenyszerződést Kaposváron. *Ligyija Pavlova Arszenyeva*, a híres fonónő már teljesítette az ötéves tervét, ő vállalta, hogy versenyre lép *Tormási Jánosnéval*, a kaposvári gyár egyik legjobb fonónőjével. *Valja Kulakova Szabó Zoltánnéval*, *Jurij Blinov Varga Ferenccel* versenyez.

A kalinyini elektromos készülékek gyára és a villamossági gyár, a kalinyini állami

KONDOR BÉLA-kiállítás nyílt meg csütörtökön a prágai Magyar Kulturális Központban. A csehszlovák közönség a művész több mint hatvan festményét és grafikáját tekintheti meg a tárlaton.

Népszabadság, 1984. XII.7

Kondor Béla

KONDOR BÉLA-emlékkiállítás látható tegnaptól Miskolcon. A felszabadulás utáni időszak egyik legjelentősebb képzőművészének több mint kétszáz alkotása február 10-ig tekinthető meg.

Népszabadság, 1985. 1. 12.

Kondor Béla

KONDOR BÉLA grafikái tekinthetők meg a dombóvári művelődési házban. A művész most kiállított 40 alkotását a pécsi Modern Magyar Képtár anyagából válogatták. A tárlat március harmadikáig látogatható.

Újszabadság, 1985. 11. 12

Kondor Béla

KONDOR BÉLA-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt meg tegnap a Győri Műcsarnokban.

Népszabadság, 1985. III. 2

Kondor Béla, festő

Kondor Béla : Rajz 340.

Jelenbar, Pécs, 1979. dpr. XXII/4

Kondor Béla, Pesth

töltötte a délutánjait. Behunyt szemmel indult el [illegible] val megkereste a macskakövek között az agyaghordalékos mélyedést, mely barna csíkként felezte az úttestet. Fönt egy kőrakás mellett két zsineget

Kondor Béla, festő

Kon

Jé

92

11/4

de mint a teglabanat: vörös a Nap,
vörös a ködben.
Nincs kedvem vele vetélkedni;
leszek inkább egy feketedő
fa gondolata, szem a szemekben,

Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttore: Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

20129 MILANO

Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

1021

Kondor Béla

ECO D'ARTE MODERNA
50121 FIRENZE
VIA ORCAGNA 96
DIR. RESP. ROBERTO TOSATTI

SUPPLEMENTO

- DIC. 1976

L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO
STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA
MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA
L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO
STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA
MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA

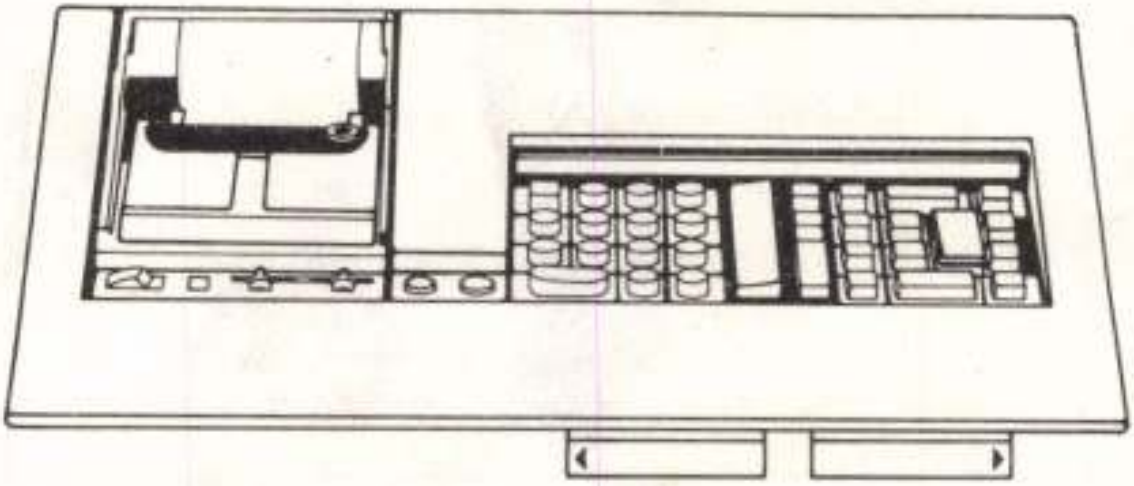

Olivetti Logos 70
calcolatrice elettronica scrivente
a programmi preregistrati

Perché sacrificare le doti di velocità di una calcolatrice elettronica da ufficio nell'eseguire di volta in volta tutti i passaggi di una sequenza operativa complessa, tipo ruolo-paga o quadratura? Olivetti ha ideato per voi la soluzione: la Logos 70, calcolatrice in grado di ragionare da sé, grazie a una serie di programmi operativi preregistrati su cassette e utilizzabili istantaneamente. Inserite il programma che vi serve, impostate i dati di partenza e date il "via": la macchina elabora autonomamente il risultato finale e lo scrive con tutti i dati intermedi da voi richiesti.

olivetti

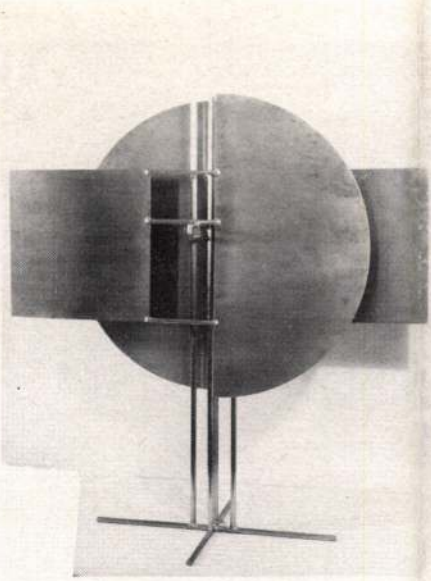

A. Hoffman, « Pendeloîbjek: Bi-konvex », 1973/1974.

MOSTRA DEL MANIFESTO CINESE, (giugno - luglio) alla Rotonda di Via Besana. Con questa rassegna sono stati riuniti per la prima volta a Milano tutti i manifesti cinesi prodotti dopo la Rivoluzione culturale. I 120 manifesti esposti sono stati suddivisi in gruppi rappresentanti i grandi temi della costruzione della società socialista in Cina: la lotta ideologica, la scuola, la medicina e l'arte al servizio del popolo, l'esercito e il popolo, l'internazionalismo.

MOSTRA « FOTOGRAFIA FANTASTICA IN EUROPA », (settembre - ottobre) alla Rotonda di Via Besana. Questa rassegna è stata presentata al Festival fotografico di Arles, e successivamente trasferita a Kassel, Stoccolma ed altre città europee. Essa ha raccolto 160 opere di 17 fotografi europei; all'edizione milanese è stata aggiunta una sezione didattica comprendente 50 riproduzioni di opere dell'avanguardia fotografica e cinematografica storica, tra cui lavori di Man Ray, Moholy Nagy, Schad ed Hertfield.

MOSTRA « LUCE E MOVIMENTO », (settembre - ottobre) presso il Palazzo CTC. Alla mostra erano presenti 20 artisti oggettuali della Repubblica Federale Tedesca, i quali hanno soprattutto rivolto la loro attenzione a prodotti naturali ed a materiali di produzione tecnica, creando opere in cui si intrecciano giochi di luce, colore e movimento, forme completamente liberate da ogni ricordo dell'elemento materiale da cui derivano. I partecipanti erano: F. Berhard, H. Böhm, G. Dohr, H. Geipel, W. Giers, R. Glasmeier, H. Goepfert, G. von Graevenitz, G. Graubner, G. Haese, E. Heerich, A. Hoffmann, A. Hüppi, H. Egon Kalinowski, H. Kramer, A. Luther, H. Mack, A. Nierhoff, O. Piene, U. Pohl, F. Spindel, A. Stoll, G. Tollmann, A. D. Trantenroth, G. Uecker, G. Weseler, L. Wilding.

Kandor Bèla, « Cristo di latta ».

MOSTRA « ARTISTI UNGHERESI DEL '900 », (ottobre) presso la Sala delle Cariatidi di Palazzo Reale. La rassegna ha offerto un interessante panorama della pittura ungherese di questo secolo, a torto considerata fra quelle « minori », mettendone in evidenza i tratti essenziali, le origini estetiche ed i vari fermenti che l'hanno nutrita. Gli artisti partecipanti erano: I. Amos, E. Bálint, J. Barcsay, V. Berki, G. Derkovits, J. Egry, E. Fóth, L. Kassák, I. Keserü, B. Kondor, Z. Szabó, B. Uitz, L. Vajda.

a cura di Laura Natali

zione militante » T. Brunone, N. Ciardi, G. Columbu, E. Pasculli e P. Rosa, ha avuto come oggetto la funzione reale della comunicazione nel processo di diffusione di notizie intorno a ciò che quotidianamente accade. Il tema è stato svolto con la presentazione di pannelli e con attrezzature audiovisive.

MOSTRA DI SALVATORE BLASCO, (maggio) presso il Palazzo del Turismo. Milanese d'adozione, Blasco ha al suo attivo una lunga serie di esposizioni tenute sia in Italia che all'estero. Questa rassegna ha visto riuniti circa 50 dipinti, frutto dell'attività degli ultimi venti anni e nei quali, anche i più recenti, l'artista ha trasfuso la luce, i colori ed i contrasti della sua Sicilia.

MOSTRA FOTOGRAFICA « I MESTIERI DI MILANO: 1860-1920 », (maggio - giugno) al Palazzo CTC. La mostra si è composta di un centinaio di pannelli riproducenti i mestieri tipici della vecchia Milano. Essa rientra in un ciclo di rassegne dedicato alla vita, agli usi ed ai costumi della città che scompare e che ha avuto avvio al Museo di Milano con le mostre « Milano 1890 – gente che passa » e « I vicoli di Milano ».

Domenico Cantatore, « Donna del Sud », 1974.

MOSTRA DI DOMENICO CANTATORE, (maggio - giugno) alla Rotonda di Via Besana. Attualmente titolare della cattedra di pittura all'Accademia di Brera, Cantatore ha iniziato come « pittore di stanze ». Sebbene viva da più di 50 anni a Milano, rimangono alla base della sua opera pittorica i miti, le tradizioni e le contraddizioni della sua terra, la Puglia. La rassegna ha raccolto un centinaio di opere dal 1946 sino ad oggi.

MOSTRA DI ANTONIO RUGGERO GIORGI, (maggio - giugno) presso il Palazzo della Permanente. Questa rassegna ha riunito un centinaio di opere di questo artista, ancor oggi meno noto di quanto non si meriti, ma che ha trovato in questi ultimi anni una precisa collocazione nel contesto della pittura figurativa del nostro secolo, come lo dimostrano le numerose mostre a cui ha partecipato.

MOSTRA DI ALBERTO SAVINIO, (giugno - luglio) al Palazzo Reale. Questa mostra, la più ampia ed importante dedicata finora all'artista, ne ha messo in rilievo soprattutto l'attività pittorica, senza però trascurare gli altri aspetti della sua personalità. Sono stati presentati dipinti, disegni, bozzetti, scenografie teatrali e sue musiche inedite.

Alberto Savinio, « Ritratto di Gino », 1935.

tett világítást. Csakis az adódó külső, természetes vagy mesterséges fényre bízok mindent. A plexidarabok is mozgathatók. De mozgatható képességükön kívül a fénnyel is elérem, hogy a szobor mindig változó legyen. Hogy megújuljon, sohase maradjon ugyanaz. A fény vagy megtörik vagy visszaverődik, tükröződik, máskor áthalad a plexiüvegen. Ekkor – mert ráadásul fehér alapra helyezem – szinte eltűnik a szobor. A láthatatlan felé halad.

– Nem kár a tengersok munkáért, ha végül láthatatlan szobrot alkot?

– Gondolom, azt az erőt, amit beléfektetek a munkáimba, nem kell olyan halálos komolyan venni. És főleg saját magamat nem.

(1970)

Frank János: Szóra bírt műtermel
Bp. Magvető 1975

KONDOR BÉLA

(1960-ban rendezte az első kiállítását a Fényes Adolf Teremben. Művészettörténeti jelentősége volt nálunk ennek a tárlatnak. És a későbbi Kondor-tárlatoknak is. Kondor munkássága megrendített, mozgósított, hódolókat szerzett, és ellenségeket is. Utóbbiakat átmenetileg csak. Művei három kontinens kiállításain szerepeltek már, s az 1968-as Velencei Biennálén nagyobb kollekcióval vett részt a művész. Számos művészeti díjat kapott külföldön is, itthon is, a legelsőt Tokióban, legutóbbit Miskolcon.)

– A műkritikában, művészeti irodalomban jó fél évtizede használjuk ezt az összefoglaló címszót, hogy Kondor iskola.

– Harmadéves koromban végignéztem a Szépművészeti Múzeum igen sok grafikai lapját, Dürert, Rembrandtot, Goyát. Alapelemeket kerestem és találtam. Amit én másoktól – a klasszikusoktól – elloptam, abból lett a Kondor iskola. Jobb lett volna közvetlenül tanulniuk, nem lett volna haszontalan mulatság. De nem is lehet – gondolom – iskola gyanánt emlegetni egypár embert, akik valamire hasonlóan reagálnak. Hasonlóságunk a nem csak ábrázolás igénye; ettől még nem vagyunk rokonok. A Kondor-iskola – ha van ilyen – el fog öregedni.

– Mondják, olvassuk, hogy a táblakép meghalt. Műtermedben látok táblaképeket is. Újakat is.

– Nem hiszem, hogy a táblakép valamilyen általános irányzatnak ellentmondana. Minden műfajnak, minden technikának megvan a maga rendeltetése. A táblaképnek mindaddig van jövője, amíg vannak olyan közepes pénzű emberek, akik már nem akarnak grafikai lapot, rézkarcot venni, mert abból már van ötven vagy harminc

darab. A műgyűjtők áldoznak bizonyos összeget egy olyan képért, amely elfér a lakásukban, meg könnyen mozgatható. Ha a megrendelőnek (államnak, egyháznak) több pénze van, freskót kér a festőtől. És ha valamilyen nagyon új épületbe kell a kép, azt előbb kell megfesteni, még mielőtt a falakat felhúzták volna. Ez a pannó, óriási vászonra, lemezekre festett, felszerelhető falikép.

– Mi a véleményed műveid megfejtéseiről, a kritikusokról, mirólunk?

– Kétféle művészettörténész van, a történész és a kritikus. A történész velem nem foglalkozhat, viszonylag fiatal vagyok. A műkritikust úgy fogom fel mint szépírót. Mindegy, hogy miről ír, a saját írói képességét és egyéb műveltségét, tudományát közli. Egy hülyeségről is lehet olyan kritikát írni, mintha az alany, az „alkotó" zseni volna. De a kritikát visszájára is fordíthatnánk, ha mint szépirodalmat kezdenénk el bírálni. Minden leírt szóért a szerző a felelős. Az, aki leírta, s nem az, akiről írták. Ebben az interjúban is.

– Nem egészen. Az interjú egyik fele nyilatkozat. Kénytelen leszek megmutatni, ha már legépeltem; úgyis tudom, alig fogsz változtatni rajta.

– Három oldalt még el tudok olvasni. Jó.

– Tavaly ilyenkor még Kondor Béla volt az avantgarde, az eretnek. Mostanában olyan hangokat hallani – vélek hallani –, hogy Kondor művészete „démodé". Nem elég modern.

– Remélem, nem vagyok modern. Legszívesebben ezzel az egy mondattal válaszolnék. Fenti kérdésedet azonban kiegészíteném két másik kérdéssel: 1. Mi az, hogy modern? 2. Mi az, hogy művészet? A válaszom körülbelül egy ezeroldalas könyvet töltene ki. Van különvéleményem, de nincs terjedelmem hozzá.

– Akkor terjedelem nélkül, kurtán: Mi a véleményed a modern művészetről? Illetve – leszűkítve – a mai magyar művészetről?

– Vannak a művészet tárgykörébe eső iskolák. De van olyan iskola, amely kívül esik a művészet körén. Van olyan irányzat, amely az ügyetlenséget hangsúlyozza. Ennek én nem vagyok híve.

– Te is megjátszod az ügyetlenséget.

– Játékból. Az más. De nem szeretem, ha valaki úgy tesz, mintha hat bal keze volna. Azokat aztán végképpen nem, akik úgy tesznek, mintha nyolc jobb kezük volna. Lehet, hogy én középutas vagyok?

– Itt ugyan nem sokat hallottam a saját művészetedről, személyedről, pedig ez az interjú műfajának a célja. Csomó kérdésemre választ sem kaptam, az olyan – kéretlen – válaszokat, hogy a „művészet bohócság", meg „a festészet és a költészet határairól", az én terjedelmi korlátaim miatt nem tudjuk kifejteni. Pedig de jó lett volna.

(Kondor Bélának 1970 elején újabb kiállítása lesz. Úgy érzem, hogy a műteremben – a műhelyben – látottakról nem illik és nem szükséges beszélnem. Nem árulom el, hogy mit láttam. Zsákbamacskát árulok.)

(1970)

KONDOR BÉLA

Frank János. Góra Gírt műtermek
Bp. Magyető 1975

Bak Imre: Kompozíció

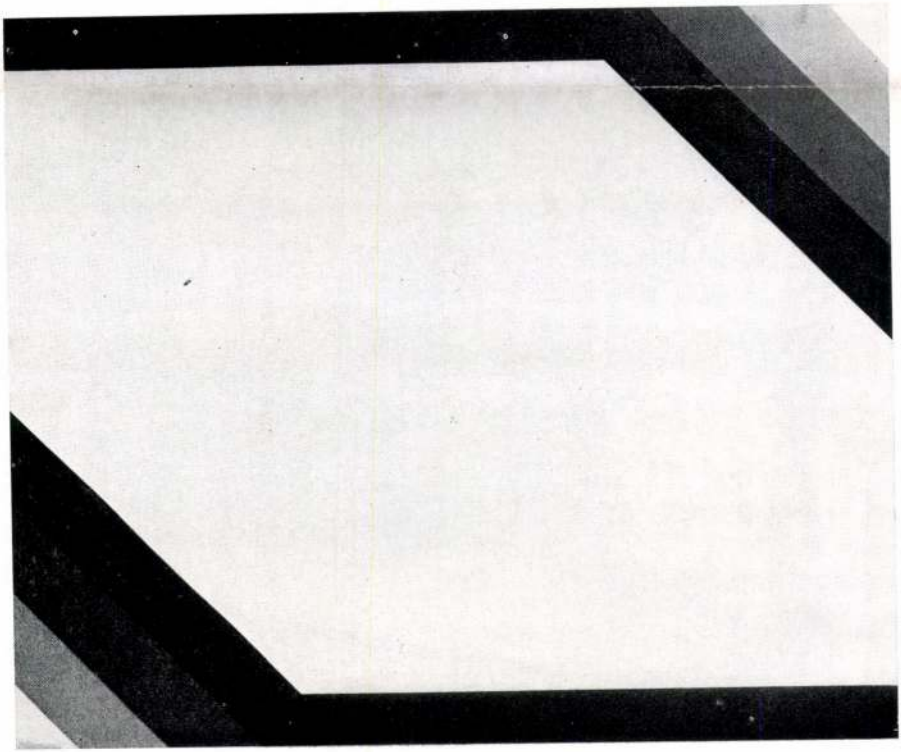

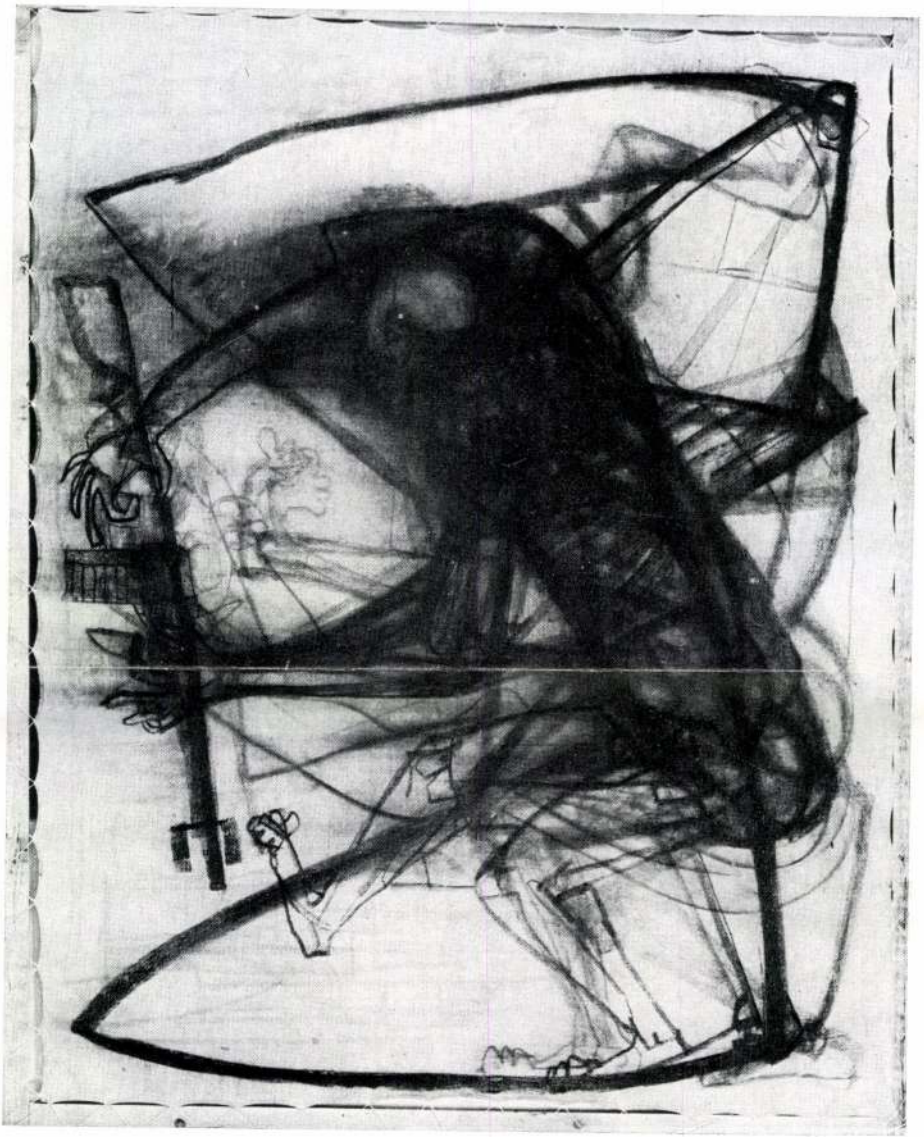

Kondor Béla: Rajz I.

Kondor Béla

A Katasztrófa I-XIX.sorozatból,fotó,többszörös expozicióval, 39,8x27,7,cm, 1972.

Szabó Julia: A fotó mint a képzőművészet eszköze.

Művészet,1978.március - 28. lap

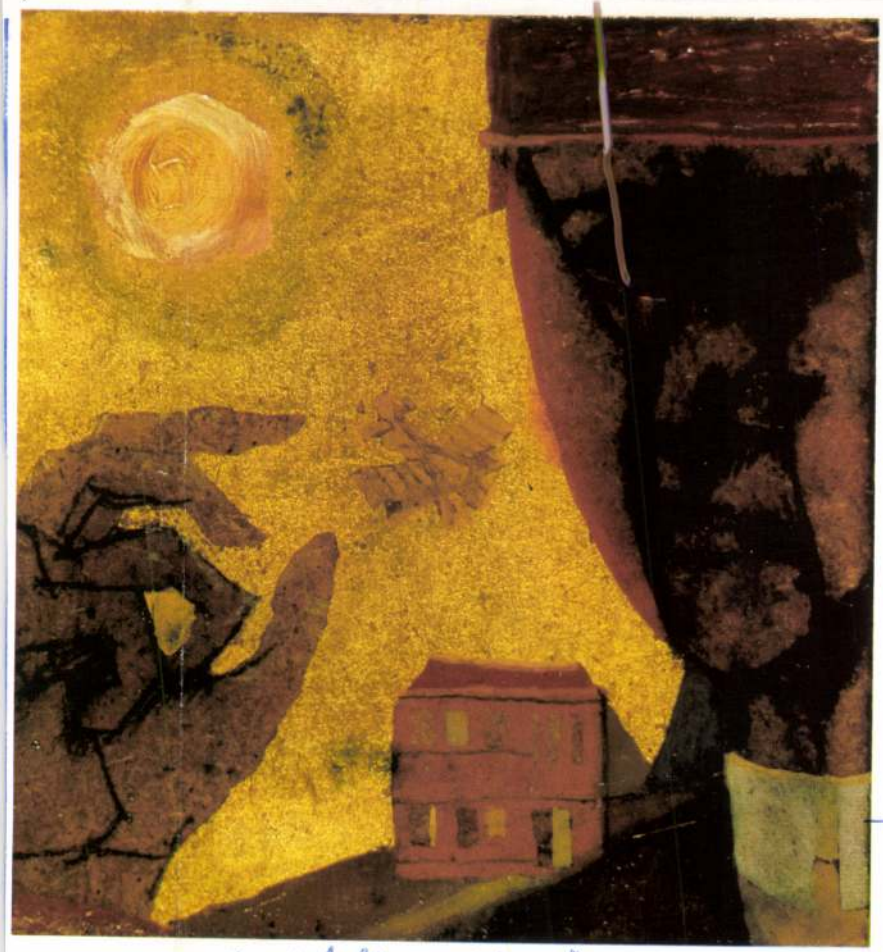

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikumüvész

Művészet 1964. aug.

„Apostol kis repülővel", farost lemez, olaj, 11.5 x 11.5 cm, 1960.
[Félix Pál tulajdona.]

15

A Blake-illusztrációk egyik lapján angyal nézi magát a tükörben (*Angyal*, 1962), s meglátja esendőségét, halandó emberi mivoltát. Kondor rendszerépítésének célját fogalmazza meg ez a kis rézkarc: tükröt tartani önmaga és az ember elé, felismerni és megformálni létének alapvető jellegzetességeit, meghatározó vonásait. A korai nagyméretű vásznakon ennek az emberképnek a pozitív aspektusa és az öröméli jövő lehetőséget, a küzdelem vállalását minden olyan erővel szemben, amely ezt kétségbe akarja vonni. Ezzel szemben a grafikák, a rézkarcok mintegy fonákjáról mutatják be az emberi világot. Már a Dózsa-sorozatban, az *Előkészületek a nagy vár védelmére* (1956) című lapon megjelenik az „Emberiség Történelmi Viselkedésének" kondori modellje. Tülekedő, egymást tipró

3

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

2

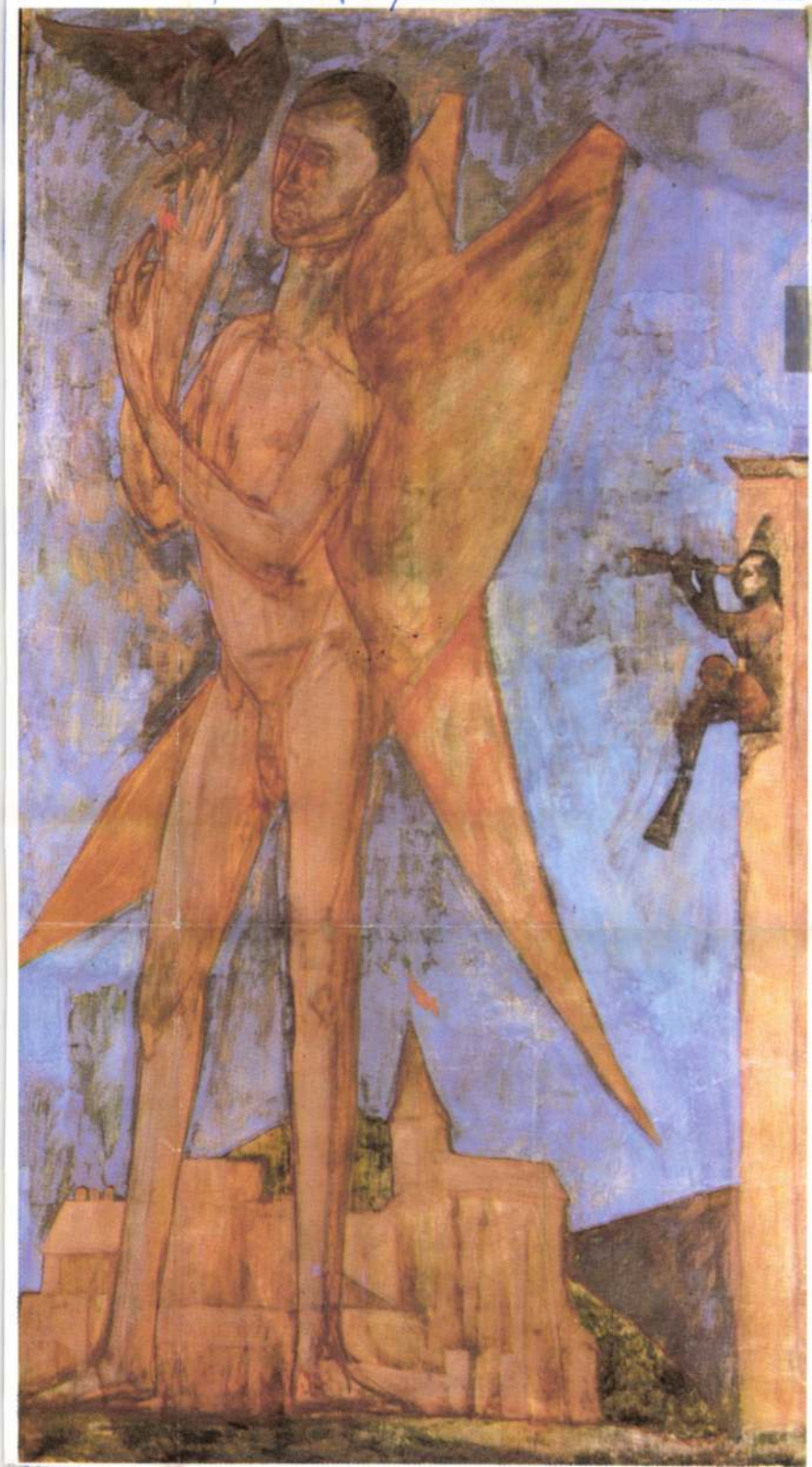

2. Kondor Béla: Orangyal, falfestés, tempera, 315x171 cm, 1957, MNG

Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

vásra is. Az egykori ellenség most szövetségest lát Kondorban, a „ház"-ban pedig

ez az építmény később sem lesz alkalmas az időnként szükségesnek látszó kozme-

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

2

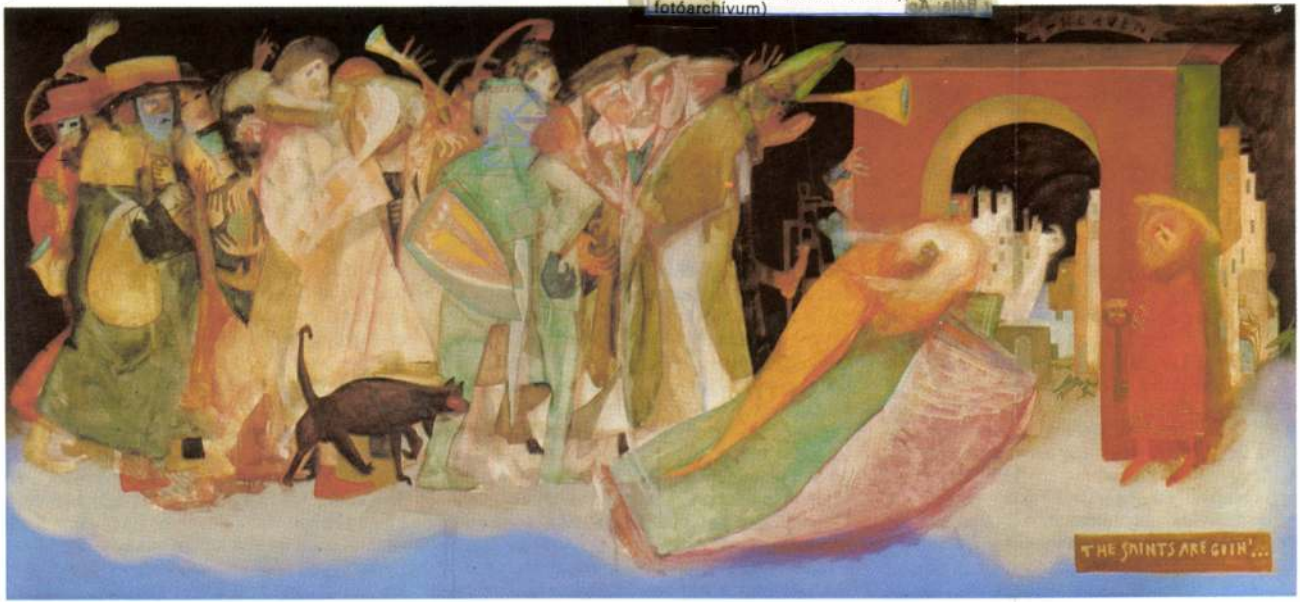

2 Kondor Béla: Szentek bevonulása, vászon, olaj, 176x376 cm, 1972 (Budapesti Történeti Múzeum), (Corvina fotóarchívum)

Művészet, 1984. aug. 15. old.

Nézi magát az angyal

Kondor Béla életműve a Nemzeti Galériában

A kiállítás dinamikája. Egy műfajilag több szálú, mennyiségében terjedelmes életmű sokféleképpen mutatható be. Uralkodó szempont lehet a kronológiai sorrend, a művészeti korszakok világos elhatárolása vagy a tematikai-ikonográfiai rétegződés éppúgy, mint a kiállított anyagnak technikák, megvalósulási formák szerint való tagolása. Ha hozzávesszük mindehhez, hogy végül is a kiállítás nem monográfia és nem képeskönyv, ahol a reprodukciók és leírások tetszés szerint sorakoztathatók egymás után, hanem meghatározott színtéren és fizikai adottságok közt realizálódó rendezvény, akkor előre- és hátralépéseket egyaránt lehetővé tesz. Míg Kondor méltatói – okkal vagy ok nélkül – ki szoktak térni a feladat elől, hogy korszakokra bontsák a másfél-két évtizedes alkotói pályát, az életmű-kiállítás a maga pragmatikus módján, gyakorlati okokból és tudományos egzaktságra igényt nem tartva periodizációs javaslatot tett, elkülönítve egymástól a korai (ötvenes évek második fele, hatvanas évek eleje) a középső (hatvanas évek) és a kései (hatvanas évek vége, hetvenes évek eleje) korszak alkotásait.

Ez az időrend ugyan meghatározta a rendezvény szerkezeti alapvonalait, de önintegráló, szervező elv: egy sor kiállítástechnikai megfontolás. Az egymást keresztező szempontok kompromisszumos egyeztetésével alakultak ki a váltakozó grafikai és festményblokkok, az elkülönített rézkarc-, monotypia- és pasztellrészlegek, köztük egy-egy izolált bemutatást igénylő, önállóan elhelyezett, nagyméretű képpel, s megteremtődött a műtárgyhalmaz vizuális élményként való érzékelésének előfeltétele, a látvány optikai egysége és változatossága, s a kettő társításából keletkező ritmika.

„Ikonográfiai tanulmányok". Az első kiállításharmad, a korai korszak alkotásai

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HIRLAP

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

MŰVÉSZET

„Próféta," farostlemez, olaj, 120 x 40 cm, 1969. (Kondor Mária tulajdona).

1984 AUG 21 old.

...fantáziájára bízza, ...ogy az égre csapó lángokat, a város ...ölött szétterjedő füstfelhő fenyegető sö...étjét maguk elé képzeljék[10].

A kép középtengelyében egymás fölött két motívumcsoport helyezkedik el. Felül egy éppen csak odavetett, vízszintes kék ...olt jelölte felhőn, alig kivehető figurák ...orakoznak: az öt öldöklő férfi különféle fegyverekkel (baltával, dárdával, bombával, bottal) a kezében. Kondor – szabadon értelmezve Ezékiel látomását – szárnyas-kerekes kerubokként jeleníti meg a bosszúállókat[11]. E csoport alatt meggyilkoltak csonthalma emelkedik: a tompa, sárgás-rózsaszín alapot a festő utólag ceruzával hálózta be. Ennek a motívumnak Ezékiel könyvében más, tradicionálisan fontosabb jelentése van: a város pusztulását követő vigasztaló próféciák egyik nagyszabású látomásában jelenik meg: „Az Úr keze fölöttem volt: és lelke által az Úr kivezérelt és a völgybe vitt, amely tele volt csontokkal. Körbevezettek köztük mindenfelé, és tömérdek volt belőlük a völgyben és ki voltak száradva. Így szól hozzám: Emberfia, életre kelnek-e még ezek a csontok? Így feleltem: Uram Istenem, te tudod. Ekkor így folytatta: Jövendölj ezekről a csontokról! Így beszélt: Ti kiszáradt csontvázak, halljátok az Úr szavát. Ezt üzeni az Úr, az Isten ezeknek a csontoknak: Nézzétek, éltető leheletet adok belétek és megelevenedtek. Ellátlak inakkal és beborítlak hússal benneteket, bőrt húzok rátok és éltető leheletet adok nektek és élni fogtok ..."

Miután Ezékiel prófétált a csontoknak, bekövetkezett a csoda, „talpraálltak, mint egy nagy sereg" (Ez. 37: 1–10.). A próféciа, amelyet hagyományosan a zsidóság újraegyesülésének allegóriájaként értelmeztek, a keresztény művészetben pedig a feltámadás tipológiai előképe lett[12], mintegy visszaveszi a büntetést. Kondor ábrázolása viszont tisztán ikonográfiailag nem teszi egyértelművé, hogy a végítélet apokaliptikus képéről vagy a feltámadás biztató perspektívájáról van-e szó.

A negyedik, az értelmezés szempontjából voltaképp legdöntőbb motívum kétségkívül a bal oldalon álló, sárgás-fehér tógát viselő figura, amelynek fej

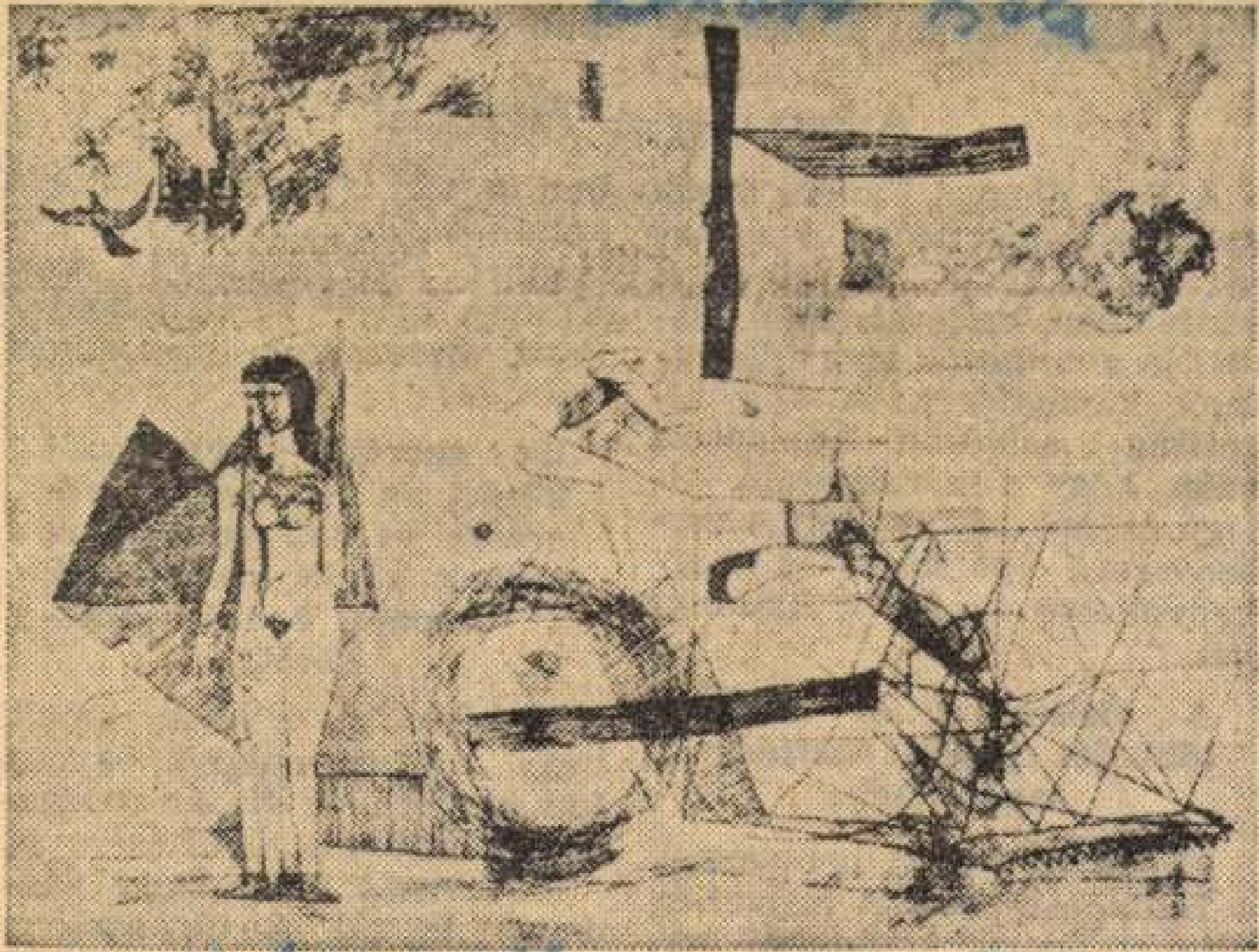

Kondor Béla: Kompozició

gandamunkával nemcsak a fiatalokkal, hanem a kocaeve-

ízléses Kilián-jelvényt mielőbb kitűzhessék. **Gárdos**

A Pest megyei Tanácsnál

A Pest megyei Tanács szakszervezeti bizottsága a soroksári Dunaágban jól felszerelt vízitelepen, csónakházban biztosítja a dolgozók sportigényeinek kielégítését. A sportbizottság szívósan dolgozott azon, hogy a szórakoztató jellegű csónakázás mellett a versenyszerű sportolást is megkedveltesse főként a fiatalokkal.

A víziszakosztály tagjai több jól sikerült vízitúrán szerepeltek.

Ebben az évben beneveztek a Budapesti Evezős Szövetség által rendezett déldunai háromfordulós jelvényszerző túraversenyre. Az első forduló-

ban a vízi szakosztály nyolc kétpárevezős csónakkal és huszonkét versenyzővel vett részt. A május 26-án lebonyolított versenyeken szép sikert értek el:

tíz sportkör versenyzői között az első helyen végeztek és 102 pontjukkal többek között megelőzték a Csepeli Vasas Sportkört.

Eredményük értékét emeli, hogy a túraversenyt egyben felhasználták a Kilián-mozgalom pontjainak gyűjtésére is.

Az evezős szakosztály gondosan készül a túraverseny júliusi, második fordulójára.

Holló

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁJ 9

Népszava

Kondor Béla

— **Kondor Béla** gazdag
munkásságát átfogó em-
lékkiállítást nyitottak meg
szombaton a Nemzeti Ga-
léria nyolc termében. A
tárlaton a művész több
mint 200 alkotását tekint-
hetik meg a látogatók. A
megnyitó ünnepségen
Nagy László költő emlé-
kezett meg a modern ma-
gyar képzőművészet ki-
emelkedő egyéniségének
életút járól.

1021

szun a pénzhiányt, vagy
a pénzhiány okozza az
eredménytelenséget?

Kinek a pénzén?

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

7 Kondor Béla: Rajz I,
vászon, szén, kréta, 200x250 cm, 1969
(Kolozsváry Ernő tulajdona)

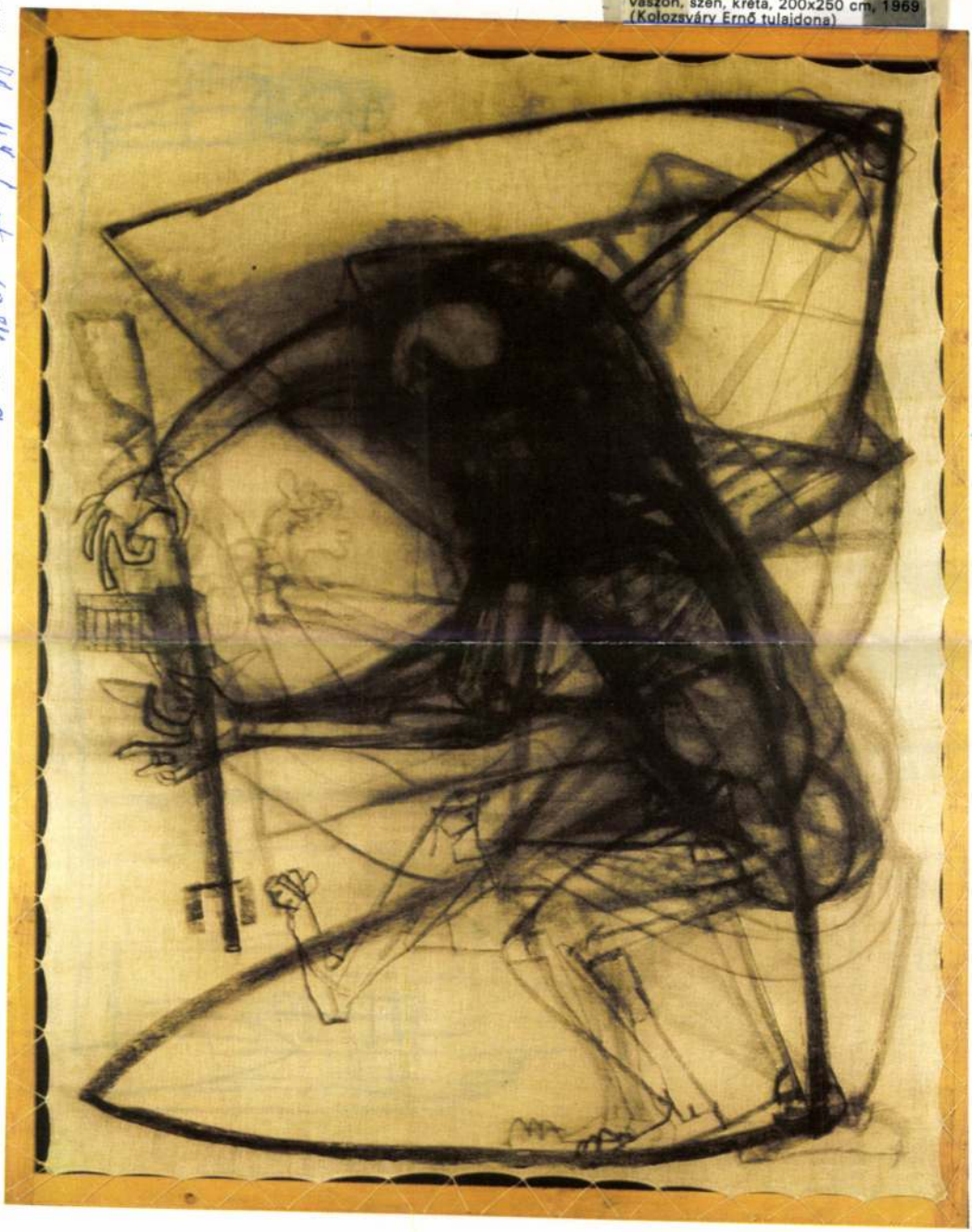

18- old. Művészet, 1984, aug.

hagy kétséget a dolgok állása felől. A hadimechanizmus eredményesen működik, s az emberiség eszményeit és értékeit, de létezését is a pusztulás veszélye fenyegeti.

A kiállítás középső részében egymásra rímelnek az apokaliptikus téma képi és grafikai megfogalmazásai. Érdekes jelenség fogadja itt a nézőt: a rézkarcok remekelnek az emberiség sorslehetőségeinek, a jó és rossz küzdelmének ábrázolásában, a vásznakon viszont mindez – különösen a megvalósult apokalipszis, Auschwitz megörökítése – néhány expresszív mozzanatot leszámítva, illusztratívra sikerül. Önálló elemzés tudna csak válaszolni a kérdésre, a műfajváltás következményeinek figyelembevételével, miért hiányzik a *Bukás* című képről az ellentétes erők szembeállításának drámája, ami a *Szent Antal megkísértésé*nek (1966) lényegét adja, miért bomlik fel a kompozíciós egyensúly, s halványul esetlegessé, lényegtelenné a többi képmozzanat a földre zuhanó szárnyas lény tragikus vergődése mellett.

Jelenések. Egy korai rézkarcon, amely *A jó és a gonosz* (1956) címet viseli, két angyal küzdelmének záróképét látjuk: a győztes diadalmas dölyffel legyint az elbukott felé, akinek arcára rámerevedett a haláltusa görcse. Melyik a jó és melyik

4 Kondor Béla: Kísértés, papír, kréta, ceruza, monotípia, 60x70 cm, 1965 (fotó Somfai)
5 Kondor Béla: Csellista szemüveggel, papír, olajpasztell, 68,7x54,7 cm, 1963 (MNG)

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

MŰVÉSZET
1984 AUG

Kondor Béla: Ítélkező, olaj, vászon, 300x165 cm, 1968 (MNG, Artfotó Bokor)

Az én fejem nem aréna, ahol hadakozhattok, az én vállam nem létra, amin tiporni lehet, a nevem nem bunkó, amivel egymás fejét betörhetitek. Nem a kedvetekért jöttem a világra, hogy ti tülekedhessetek.

(Kondor Béla levele az Élet és Irodalom szerkesztőségének, 1962. január 20.)

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikus-művész.

Művészet, 1984, aug. 12. old.

1 Kondor Béla: Így jár minden próféta, rézkarc, 17,5x11,8 cm, 1956 (MNG)

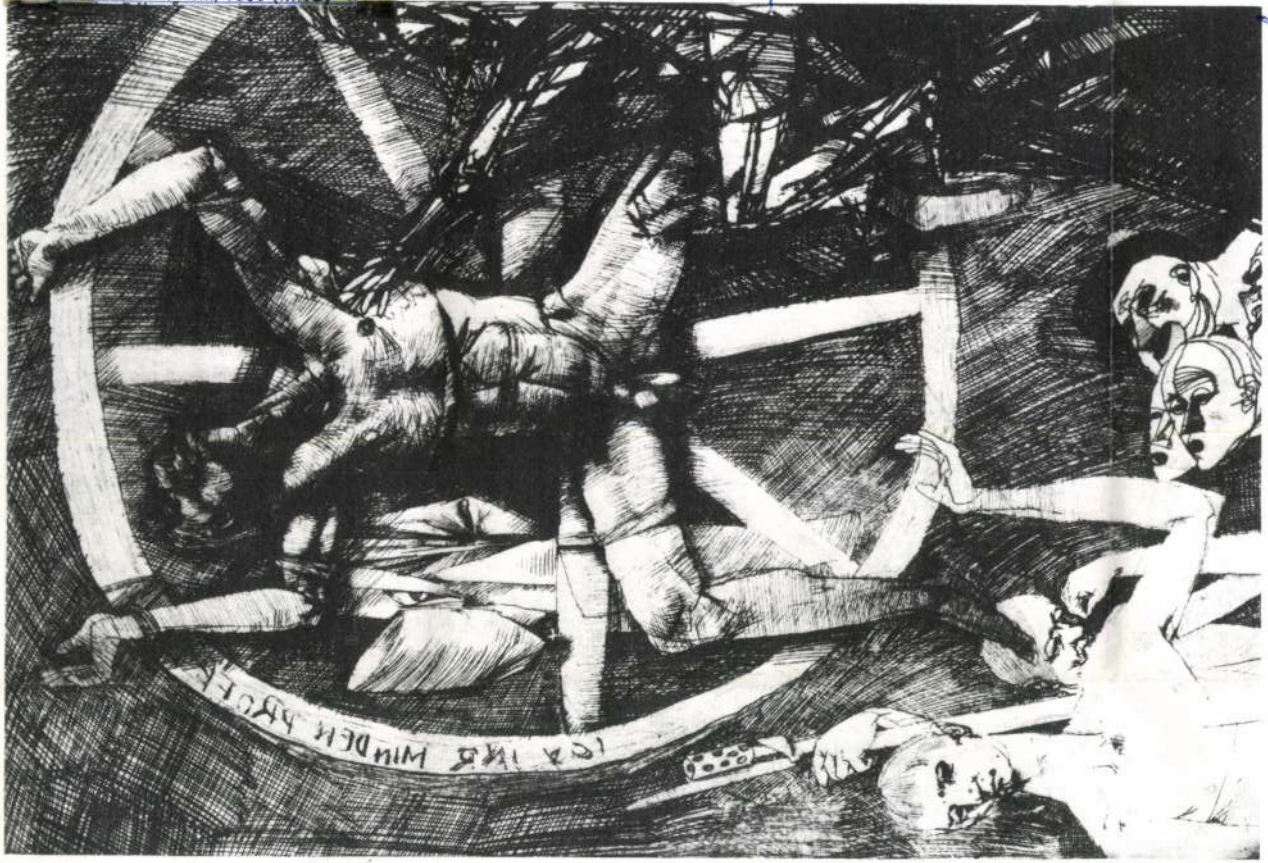

tudom pontosan, hogy miről van szó, csak azt veszem észre, amikor valamivel kész vagyok. Ha kész vagyok, az azt jelenti, hogy nem tudok már mit csinálni rajta, vagy ha tudnék is, rosszabb lenne tőle – mert voltak ilyen túldolgozási mániáim. Ilyenkor úgy érzem, hogy nem, nem oldottam meg, nem sikerült tökéletesen kifejezni azt, amit akartam, egyik munkában sem, sosem.

...ahogy vannak olyan dolgok, amelyeket nem érdemes lefesteni, mert ott a fotó, ugyanúgy vannak dolgok, amelyeket nem érdemes se lefotózni, se lefesteni. Eszembe jutott valami: sokkal egyszerűbb, ha veszek egy darab papírt meg egy ceruzát és leírom, mint ha megpróbálom különböző anyagokba áttenni. Gondold el, hogy itt is az idővel szalad az ember versenyt, mert már a ceruza is lassú. Gondolok egyet – az gondolat. Kész. Egy másodperc, egy tized másodperc. Éppen utálok mindenféle képzőművészetet, nézni is meg csinálni is, és úgy érzem, nincs annyi erőm, hogy még egy közepes képet vagy rajzot is létrehozzak ...

...Mondjuk úgy, tehetetlenség. Van olyan munkám, amelyet két vagy három éve elkezdtem, félig megvan, de azóta is bántja az eszemet, hogyan fogom folytatni. Vagy nem tudtam folytatni, mert nem volt ötletem a folytatáshoz, vagy ingadoztam, hogy kéne-e ötlet, vagy nem kéne, hogy kész vagy nem kész, hogy el lehet dobni ...

Vagy pedig közbejött, hogy más munkát sürgősen meg kellett csinálni, mert pénzből is él az ember. Vannak félkész munkák, amelyeket már egy éve, két éve nézegetek, hogy mi lesz belőlük, de ha rájuk nézek, úgy elszégyellem magam, hogy gyorsan bemegyek a kisszobába, és becsukom az ajtót."[24]

„Ezt a mesterséget már 20 éve űzöm. Űzöm valóban, mint valami ócska vadat, fegyverrel. És úgy ahogyan Dylan Thomas a szavakat űzte, amiket meg nem érthetek. Én viszont olyasmi képeket zavartam (vagy engem üldöztek ezek?), amelyeket nem láthatott ő, de érthetett volna, ha jó ember volt. Talán én is az vagyok (igaz, hogy ez nem erény)".[25]

„Negyvenkét éves vagyok, de 90-t éltem, tehát túl sokáig éltem!"[26]

„»Csodálkoznom kell, mert a halál nem valami különös földi formában jelenik meg, mint például a születés, hanem egy nagyszerű lakoma előtti pillanatnyi egyszerű éhség, biztos és jóleső, hiszen terített asztalt ígér. Én tudom, miféle étkek várnak rám« – szólt az angyal és elvesztette testét és elvesztette lelkét is hálaadással. Visszatért a semmibe, ahol minden megvan."[27]

Kondor Béla 1972. december 12-én halt meg Budapesten, Bécsi utcai műtermében.

Krunák Emese

Jegyzetek

1 Kondor Béla: Kérés, Boldogságtöredék, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1971, 28. o.
2 Kondor Béla: Angyal, ördög, költő. Boldogságtöredék, 117. o.
3 Önéletrajzi vázlat, 1962, a Miami Museum of Modern Art kiállításához, Kondor Mária tulajdona.
4 Kondor Béla bevezető beszéde diplomamunkájához, a Dózsa sorozathoz – konkrétan a Készülődés a forradalomra c. rézkarchoz. Az 1955/56-ban végzők diplomavédésének jegyzőkönyve (1956. május 9.), Képzőművészeti Főiskola könyvtára, 165–166. o.

6

5 Uo.: a bevezető beszéd
6 Ugyanaz, mint a **4**, de válaszból. 202–205. o.
7 Kondor Béla levele első XI. 24-én. Kondor Mária t kinttartózkodásra érvénye utazott Párizsba, s alig két
8 Kondor Béla: Eseménye
9 Kondor Béla: Szégyen é
10 Kondor Béla: Gulliver
11 Kondor Béla levele az 20. – A levél válasz Lánc:
12 Kondor Béla: Invokác
13 Kondor Béla: Utazás, I
14 Kondor Béla levele má
15 Kondor Béla: Angyal,
16 Kondor Béla levele Dé
17 Kondor Béla levele Dé
18 Körkérdésre adott vála pest 1969. A kérdések a 1
19 Frank János: Kondor B
20 Ki nekem Jézus? Kon december, 7–8. o.
21 Kondor Béla: Gömböly
22 Kondor Béla levele éle a kórházból.
23 Kondor Béla: N. N. Bo
24 Ambrus Tibor interjú a Petőfi Rádióban. Nyon 1980. november, 1021–10
25 Kondor Béla Dylan Tho Kondor Béla szavai.
26 Nagy László: Az Öldöl ber 16. Kondor Bélát idéz
27 Kondor Béla: Halotti b

KONDOR Béla

KONDOR

Szárnyas angyalaid s denevéri ördögeid közt
szárnyatlan Ikarusz egyre a Napba ivelsz.
Vázon, léckereten te feszülsz csupaszög feszületként
vásznad' a kockázók vig röbeje szedi szét.

SZILÁGYI Ferenc: Magyar képirók (vers)
/Derkovits, Egry, Kondor, Kohán, Kornis/
Somogy, 1986/1. 42.p.

Művészet, 1984. aug. 28-old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

3 Kondor Béla: Romantikus tanulmányok III, rézkarc színes felülnyomással, 39x29.5 cm, 1964

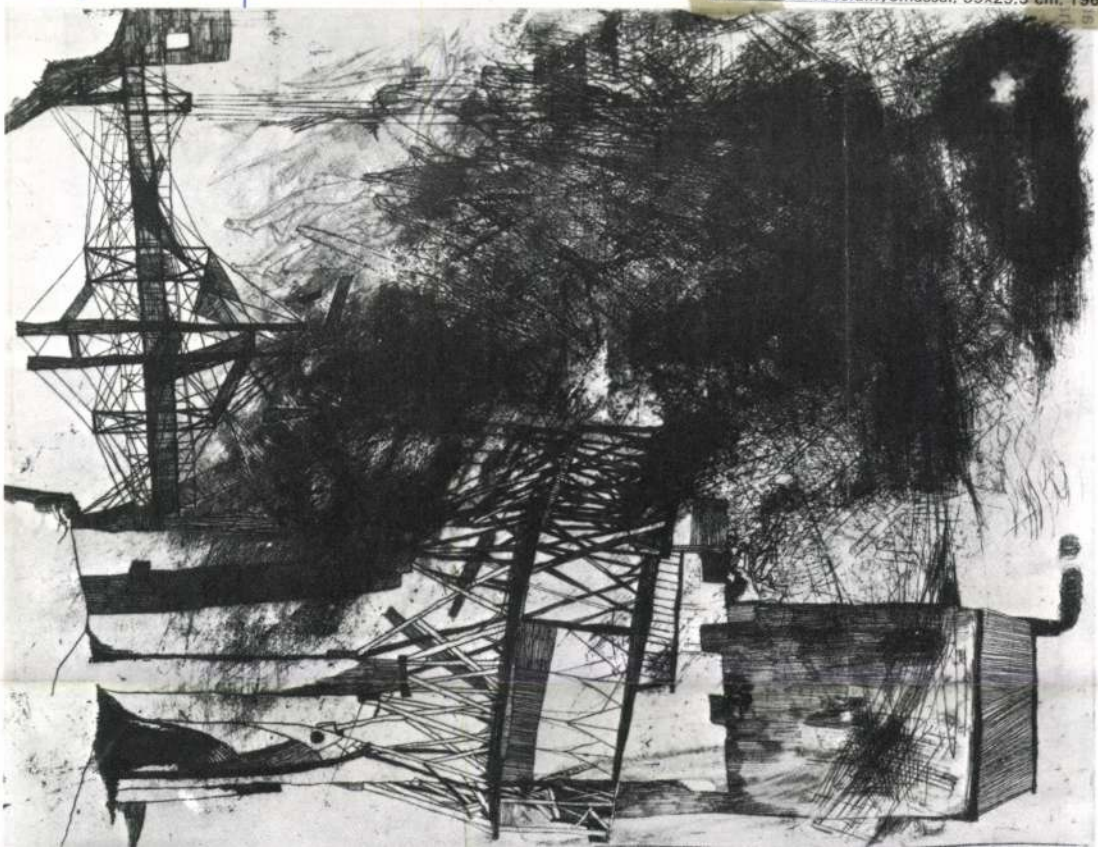

lágot és menekülésre késztet minden
őlényt, munkájukat egykedvűen végző
mberek irányítják. A mozgás érzetét

a második a küzdelem színtere, a harmadik
talán az élet továbbvitelének bizonytalan
kísérleteként értelmezhető. Rajta mintha

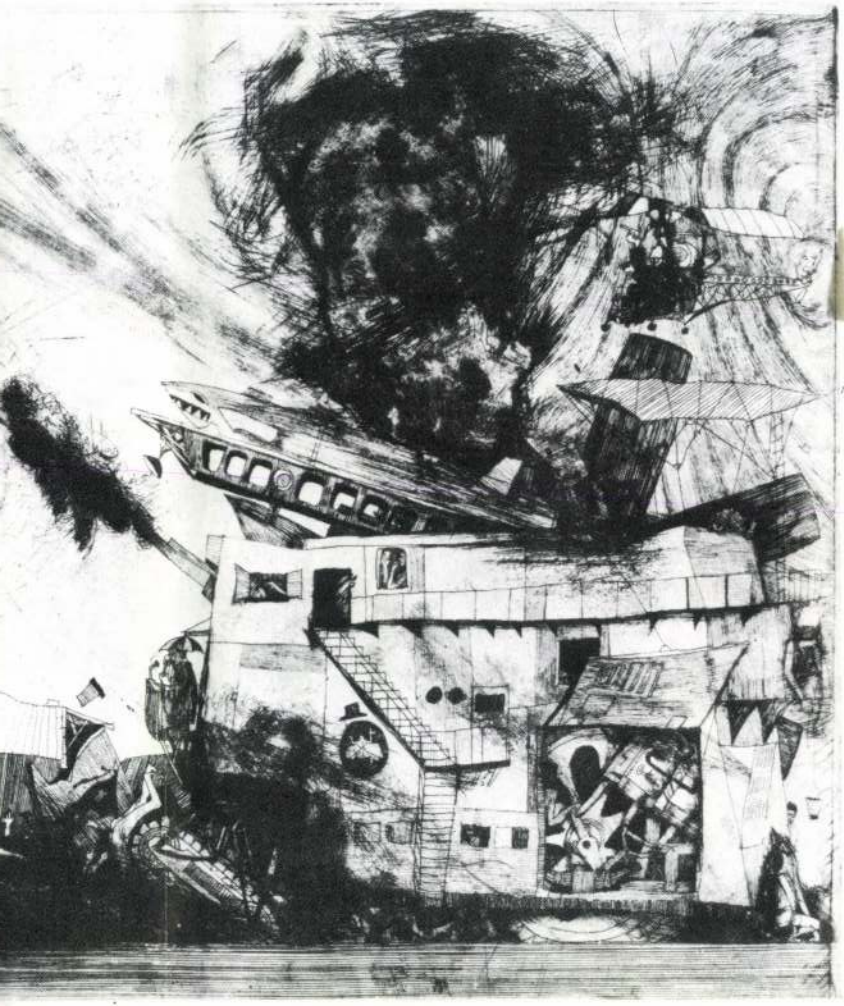

5. Kondor Béla: Égi háború, rézkarc, 59x49,2 cm, 1966 (fotó: Somlai)

Kondor Béla, Munkácsy-díjas grafikusművész

30-old. Művészet, 1984. aug.

A Szent Antal megkísértése problematikáját a Bukás című, a másik említett öt karcét a *Géprepülés géniusza* című képén festői közegben is kibontotta Kondor Béla. Maga a földi és égi régió elkülönítése és összekapcsolása már korábbi eredetű munkásságában. Az ég és föld, a menny és a pokol viszonylata, a benne helyét kereső ember lélekállapota mindig is foglalkoztatta. Ám ez csak a felszín és a megnyilatkozáshoz használt eszköz. Valójában a körülötte lévő világ kihívásaira válaszolt. A napi aktualitás a kor időszerű feladataival, a régtől bevált kifejezési eszközök felélesztése a képi nyelv, a forma megújításával fonódott össze munkáiban. Ezt vizsgálva döntővé válik a karcok keletkezési dátuma. A hatvanas évek közepén nagy események és eseménytelennek érzett időszakok váltogatták egymást, gyökeresen eltérő információk áramoltak szét, bennük az ember elbizonytalanodott, helyét nem találta, magát fölöslegesnek érezhette. Kondor ábrázolatain rendre megtaláljuk a lét áramának szélvizein sodródó embert, hol magányosan, hol csoportban, de mindig kiszolgáltatottan. Rezignáció és életvágy hullámzik és váltakozik ekkor alkotott műveiben, a szépség pátoszához irónia vegyül és az epikus elemek konkrétsága jelképessé, példázatossá emelkedik. Önmagáról beszél a művész, vallomása azonban mindnyájunk hitét és hitetlenségét mutatja meg. Barátjával, Nagy Lászlóval együtt vallotta ő is: művésznek lenni ma elsősorban erkölcsi

Kondor Béla munkám-díjas festő-grafikusművész

5 Kondor Béla: Angyal a város fölott, fa, ceruza, olaj, 27,2x43,7 cm, 1972 (Bakony Múzeum, Veszprém)

Művészet, 1984. aug. 23-old.

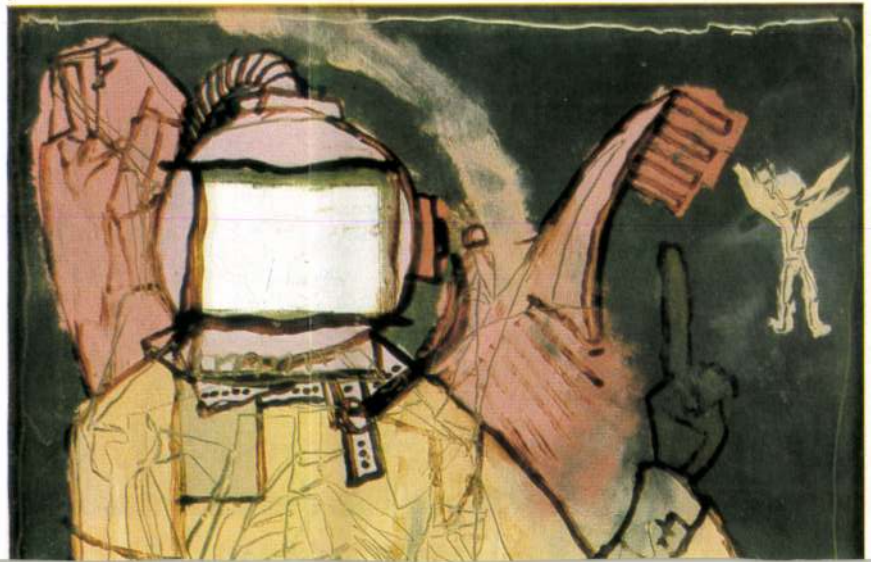

itt egyáltalán beszélni lehet – a képben objektiválódhat.

Láttuk, hogy Kondor nem a teológiai vagy moralizáló exegézis szellemében közelít a próféta szövegéhez, vagyis nem egy külső-racionális fogalmi logika alapján kísérli meg tudatosítani a metaforikus szövegben feltáruló „mélyebb" valóságot. Sokkal inkább a szöveg képszerű mozzanatai, metaforikus nyelve inspirálja: magasrendű iróniájának egyik oka, hogy neki magának is „víziója" van a vízió szövegéről, s ez válik a formaalkotás alapelvévé is. Egyrészt érthetővé teszi a motívumok laza egymás mellé helyezésének kompozíciós logikáját, amely kizárja, hogy a motívumok között közvetlen oksági kapcsolatok jöjjenek létre. Másrészt innen nézve láthatóvá válik bizonyos finom különbség a próféta-művész alakjának és a látomás közvetlen motívumainak stilizáltságában is. Ez tartalmilag azért jelentős, mert Kondor képe – láttuk – ahhoz a típushoz sorolható, amely egyszerre ábrázolja a

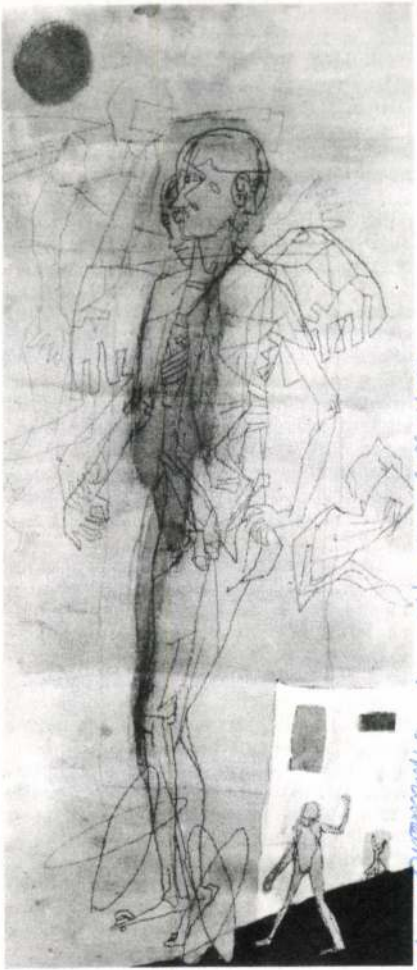

Mündor Béla, Munkácsy Mihály Szőgyalékművész

„A két kerb Szodomában," Lakat lenek, arcra, olaj, 654 x 30.5 cm, 1947. Ferenczy Múzeum, Szentendre.

Művészet, 1984. aug. 22. old.

megkülönböztető sajátossága – álláspontom szerint – épp abban áll, hogy emocionalizmus és intellektualizmus, személyesség és személytelenség, konstrukció és destrukció, intenció és objektiváció, akció és kontempláció, zárt és nyitott forma a modern művészetben újra és újra változó alakban visszatérő ontológiai válaszútjait, ezeket az égetően aktuális, a mindenkor történelmi helyzetre reagáló, egyszerre művészi, etikai, filozófiai, politikai stb. dilemmákat mintegy „ikonografizálta"; a maguk ellentétességében és szükségszerű összetartozásában, alternatív mivoltukban – egyszersmind pedig egy konkrét társadalmi, politikai, emberi valóságra vonatkoztatva ragadta meg. Nem arról van tehát szó, mintha Kondor kívül állt volna akár az ötvenes-hatvanas évek Magyarországának, akár az úgynevezett modern művészet „belső problémáinak" körén. Épp ellenkezőleg. Inkább a kellős közepén állt, mintegy metszéspontjukban, s ezért volt esélye arra, hogy e szerteágazó sorsproblémák késő egységét, belső kohézióikat formálhassa meg.

Ezért kellett sajátos formafelfogásának még legkétségbeesettebb korszakaiban is dialektikusnak és történelminek maradnia. Mert Kondor az európai művészettörténeti tradíció csaknem minden aspektusát beépíti sajátos „mitológiájába", ugyanakkor – mint az „ikonográfiai stílus" képviselőinél mindig – az egyes műben szembesített, reflektált – műfaji, funkcionális, stiláris, tematikus, szimbolikus, technikai stb. – mozzanatok *konkrét* viszonyrendje, immanens logikája adja az egyetlen kulcsot a mű konkrét-individuális üzenetének megközelítéséhez. Csak ennek a logikának rekonstrukciója *után* tehetjük föl azt a kérdést, amellyel „átlagos" esetben inkább kezdenünk kellene az értelmezést: létrejött-e a „kép"?

Kondor Béla, Munkácsy díjas festő- és grafikusművész

3

„d kit kendő", farostlemez, cerveva, olaj, 110×20.5 cm, 1972.

Művészet, 1984. aug. 22-old.

könyvével foglalkozott behatóbban. Nem mintha korábbról nem ismernénk ilyen tárgyú műveket: 1963-ból származik három papírra készült nagyméretű olajpasztell kép, egyiküket Kondor utólag – nem feltétlenül megbízhatóan – 1959-re datálta[6]. 1963-ból ismeretes még egy több változatban is elkészült litográfia, amelyen felirat is jelzi a forrás pontos helyét[7]. Aligha kétséges, hogy rejtetten egy sor későbbi műben is felfedezhetők ennek az élménynek a nyomai. De 1972-ben mégis meglepően sok, konkrétan is idekapcsolható alkotással találkozhatunk: így *A két kerub,* az *Ezékiel angyala,* közvetve *A két kerub Szodomában, Az angyal megjelenik Lóthnak* stb. Az életművet záró reprezentatív főmű, a *Szentek bevonulása* közvetve szintén ide tartozik. A csoport egyik kisméretű (24,8x39,9 cm) farost lemezre olajjal festett és ceruzával utólag átrajzolt darabja – megítélésem szerint egyik főműve – a *Jeruzsálem pusztulása* címet viseli. A következőkben megkísérlem rekonstruálni e műnek azokat a formából kielemezhető „kérdéseit", amelyre a kép maga, közvetlen esztétikai evidenciájában adja meg a „választ".

Az értelmezés kézenfekvő kiindulópontja a festmény jobb alsó sarkában olvasható bibliai hivatkozás, Ezékiel könyve 9. részének 7–9. verse. A hely a prófétai könyvnek abból a részéből (3: 22–24: 27) való, amelynek a fogságban vallását elhanyagoló, templomát megszentségtelenítő zsidókhoz intézett fe-

1. Kondor Béla: Romantikus tanulmányok I, rézkarc színes felülnyomással, 39x29,5 cm, 1964

Kondor Béla, munkácsy-díjas festő-grafikus művész

Művészet, 1984. aug. 26-ald.

technika teszi lehetővé, hogy a forma beteljesült egysége ne oltsa ki a végletes antinómiákban megragadott értékvilágot. Aligha lehet véletlen viszont, hogy a késői Kondor ironikus apokalipszise festmény: csak ez a közvetlen műfaj képes úgy reflektálni a víziót, hogy közben csakugyan létre is hozza, ami – láttuk – szükségképpen realizálja a katasztrófát, de oldja az ítélkezés görcsösségét, s könnyít tragikus pesszimizmusán. Látható: Kondor világa nem egyszerűsödött kibékítő harmóniává, ellenkezőleg: mélyebbé, összetettebbé vált ezáltal. S itt újra az „ikonográfiai stílus" egy szükségszerűségére bukkanunk: minden nagy képviselőjének életművében csaknem kezdettől fogva adva voltak azok a világukat konstituáló ellentmondások, amelyek végigkísérték egész pályájukat: korszakaik voltaképp csak aszerint különíthetők el, hogy mikor, milyen módon kísérelték meg közvetíteni őket. *Rényi András*

8

világából Kondor fantáziáját leginkább a *kerubok* ragadták meg. A próféta könyvében szerkesztési tévedések folytán többször is (pl. Ez. 1:4–25, 10:8–22) szerepel ezeknek az angyalszerű, kerekeken guruló, repkedő, mozgékony lényeknek a leírása. Kondor már az első korai olajpasztellen (Kat. 63/17.) és a litográfiákon (63/80–81.) is ábrázolja őket, de ekkor még meglehetős szöveghűséggel (kerekek, szárnyak és háromféle arc). A későbbiekben megerősödnek az ironikus vonások: a bosszúálló dühös angyal ikonográfiájához a modern technika attribútumai járulnak. Kondor elhagyja a nehézkes állatfej-motívumokat, és a kései műveken a vajdai kettős arcképek grafikai érzékenységét, átszellemültségét idéző, töprengő, kétkedő, olykor kétségbeesett emberi lényekként jellemzi őket. Ugyanakkor kihasználja, hogy a trónust hordozó kerubokat a próféta valamiféle grandiózus, eleven gépi monstrumként írja le, s a melankolikusan értelmezett figurákat a modern technikai civilizáció attribútumaival – propellerekkel, görgőkkel, szkafanderekkel – is felszereli.

12 *Lexikon der christlichen Ikonographie.* Hrsg. R. Kirschbaum Stuttgart etc. Bd. IV. 461–463. o. Vö. példákat Pigler Andor: *Barockthemen.* Akadémiai Kiadó, Bp., 1974. Bd. I. 210–211. o.

13 Vö. Ez. 2:1. A próféta transzállapotát tárgyalja Heinisch i. m.

14 Így értelmezi módszertani sémájában Panofsky is, amikor az ikonográfiát minden esetben visszavezethetőnek tartja valamilyen írásos, vagy képi típustörténeti forrásra. Vö. Erwin Panofsky: *Zum Problem der Beschreibung und Inhaltsdeutung von Werken der bildenden Kunst. In: Ikonographie und Ikonologie.* I. m. 194. o. és kk.

15 Panofsky szellemes példával bizonyítja, hogy „az ikonográfiai mozzanat mennyire lényeges a tisztán esztétikai érték szempontjából is'', amikor típustörténeti alapon igazolja, hogy egy vitatott ikonográfiájú képnek a meghatározásához a motívumok együttes ábrázolásainak típusai is hozzásegíthetnek. Vö. uo.

16 Kiegészítő adalék lehet talán, hogy Kondor ezzel a motívummal már a 60-as évek elején, Blake-nél találkozhatott. Egy 1963-as rézkarcán – *Egy emlékezetes ábránd, Blake prófétákkal vacsorázik* című lapján közvetlenül Blake *Menny és pokol házassága* című ciklusának második *Emlékezetes ábrándjához* kapcsolódik, ahol a próféták arról beszélnek neki, hogy a *művészi géniusz* a világ voltaképpeni teremtője. A szerep Kondortól egyáltalán nem állott távol: vö. Németh Lajos: i. m. o. és kk. A blake-i világteremtés modelljéről Radnóti Sándor: *A szenvedő misztikus. Misztika és líra összefüggése* című tanulmányát. Bp., Akadémiai Kiadó, 1981., 50. o. és kk.

17 L. erről Gustav Friedrich Hartlaub: *Divination.* In: Reallexikon der deutschen Kunstgeschichte. Beg. v. O. Schmitt. Bd. IV. Stuttgart, 1958., 90–94. o.

18 Ernst Benz: *Die Vision.* Stuttgart, 1969. 318. o.

19 Karl Rahner–Herbert Vorgrimmler: *Teológiai kisszótár,* Szent István Társulat, Bp. 1980., 590. o.

20 Ernesti Grassi: *Macht des Bildes Ohnmacht der rationalen Sprache.* DuMont, Köln, 1970. 76. o.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

MŰVÉSZET

1984 AUG

6 Kondor Béla: A repülés géniusza, olaj, vászon, 230x187 cm, 1964 (MNG)

7

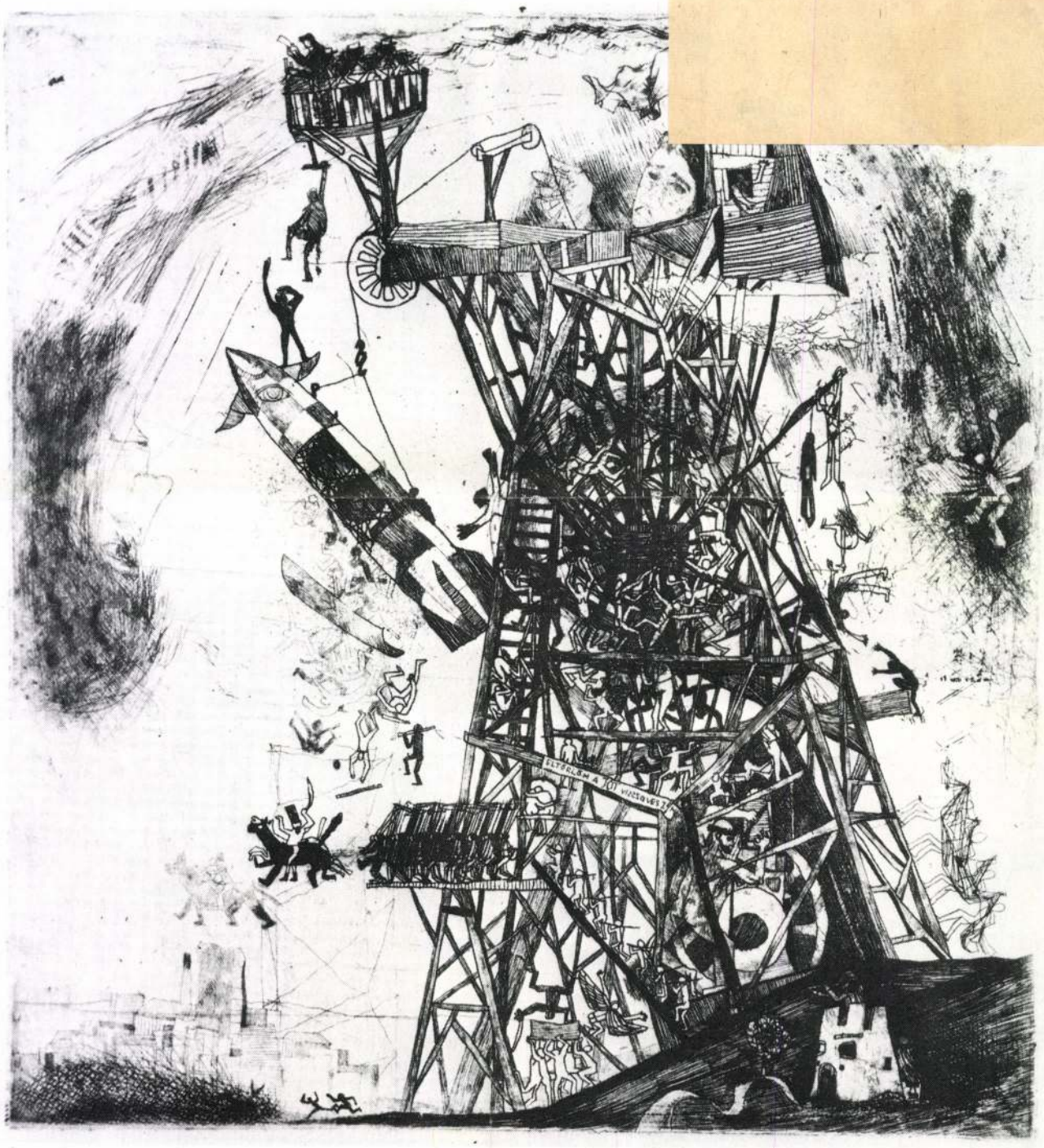

Nosztalgia lépett a helyükbe; a jelent nem tudjuk megvalósítani, a jövőt nem látjuk tisztán. Rendezettnek ható időszakban vagyunk, melyben elveszett a jövő megvalósításába vetett hit. A művészet etikai-esztétikai egysége helyébe csak az esztétikai lépett, és ez kevés.

Félő, hogy ebben az áramlásban, melynek egyik ártatlannak tűnő, de nem jelentéktelen megnyilvánulása volt az önmagát ünneplő emlékkiállítási megnyitó, Kondor Béla eszmékért küzdő és eszmények megjelenítő életműve nem csupán Hegyeshalmon túl, de innen is időnap előtt homályba veszik, legyen bár körülötte mégoly nagy a sürgölődés. Látta ezt maga a művész is, tudta, hogy mi felé haladunk. Az *Idő* című versét így fejezi be: „Holott rengeteg hegyekkel / élünk valahányan, s míg / elenyésző dalokat csendít / a húr és sok a menyegző: / észrevétlen porokkal hinti / lábnyomunkat és szavainkat az idő."

Heitler László

7 Kondor Béla: Rakétakilövő állvány, rézkarc, 28,5x27 cm, 1966 (fotó Somfai)

4) Folytatás.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

2. „Romantikus tanulmányok II.", rézkarc színes felülnyomással, 29,5 x 39 cm, 1964. (képr.) 27-old.

2. Kondor Béla: Romantikus tanulmányok II., rézkarc színes felülnyomással, 29,5x39 cm, 1964

4. „Szent Antal megkísértése", rézkarc, 24,5 x 29,5 cm, 1966. (artfotó) (képr.) 29-old.

4. Kondor Béla: Szent Antal megkísértése, rézkarc, 24,5x29,5 cm, 1966 (Artfotó)

7. „Rakétakilövő állvány," rézkarc, 28,5 x 27 cm., 1966. (képr.) 32-old. (fotó Somfai).

Művészet, 1984. aug.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész 3) Folytatás

6. „Ezékiel angyala", farost lemez, fehér alapozás, ceruza, üveg, olaj, 31.8 x 22.5 cm, 1972. |MNG|.
|repr.| 24-old.

6 Kondor Béla: Ezékiel angyala, farost lemez, fehér alapozás, ceruza, üveg, olaj, 31.8x22.5 cm. 1972 (MNG)

7. „Ezékiel," papír, olajpasztell, 69 x 53 cm, 1963. |repr.|
25-old.

8 Kondor Béla: Ezékiel, papír, olajpasztell, 69x53 cm. 1963

Művészet, 1984. aug.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

2) Folytatás

4. „Kísértés", papír, kréta, ceruza, monotípia,
60 x 70 cm., 1965. (fotó Somfai). |repr.| 17. old.

5. „Csellista szemüveggel", papír, olajpasztell,
68.7 x 54.7 cm., 1963. |MNG| |repr.| 17-old.

1. „Jeruzsálem pusztulása", farost, lemez, olaj,
24.8 x 39.8 cm. 1972. |Kondor Mária tulajdona|
|repr.| 20-old.

Művészet, 1984. aug.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

1) Folytatás

3 „Korpusz és üvegablakok", Balatonföldvár r. k. templom, 1962. (repr.) 14. old.

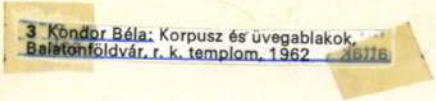

3 Kondor Béla: Korpusz és üvegablakok, Balatonföldvár, r. k. templom, 1962

3. „A tett halála az okoskodás", litográfia, 53x64 cm., 1963. (repr.) 16 old.

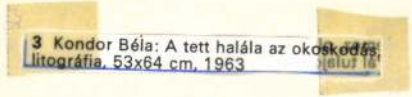

3 Kondor Béla: A tett halála az okoskodás, litográfia, 53x64 cm, 1963

Művészet, 1984. aug.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas grafikus-festőművész

7 Kondor Béla: Ézékiel, litográfia, 55,5x32 cm, 1963

Művészet, 1984. aug.
25-old.

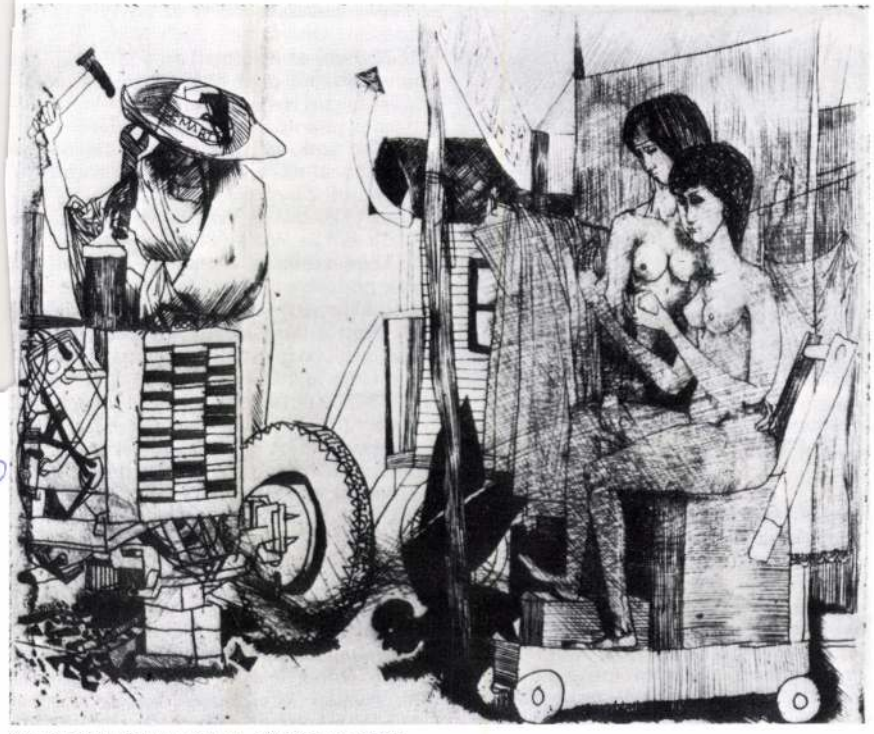

Kondor Béla: Cirkusz, rézkarc, 14x16,3 cm, 1966

Artotéka

Kondor Béla
Művészet 1985/4/5960

Új szolgáltatásként kínálja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár X. kerületi fiókkönyvtára grafikai műalkotások kölcsönzését. Nem új dolog a világon műtárgyak, grafikák kölcsönzése. Nemcsak nyugaton, ahol ez már bevett szokás, hanem hazánkban is akad hasonló kezdeményezésre példa Miskolcon, és amint hírlik, Debrecenben is. A budapesti kezdeményezésért kétségtelenül a Szabó Ervin Könyvtárt illeti az érdem. Ám a dolog igazi szenzációja nem is maga a grafikai alkotások kölcsönzése, hanem hogy a kölcsönzés az 1966 és 1972 között készült hazai grafikai műalkotásokra vonatkozik. Ez az időszak a magyar grafikai művészet hőskora. S ha nem is főműveik alkotóiknak, de a korra jellemző, a kort kifejező jeles művek a kölcsönözhető lapok.

Borsos Miklós: Paripák, hideg tű, 30x19,4 cm, 1966

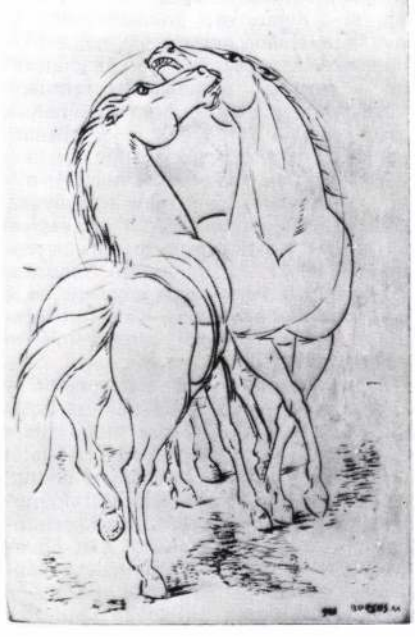

Az Országos Széchényi Könyvtár az 1966–1972 közötti években két köteles letéti példányt kapott a Képcsarnoki forgalmazásra elfogadott grafikákból. Ezt a duplum anyagot engedte át a Széchényi Könyvtár a Szabó Ervin Könyvtárnak, amelynek képzőművészet-kedvelő vezetője úgy vélte, hogy az ajándékot műtárgykölcsönzés formájában megosztja a közönséggel, s hogy ezzel újabb lehetőséget teremt a képzőművészet iránt vonzódó közönség és a művészet találkozásának. Ilyen találkozásra a közönség és az utóbbi években készített művészeti produktumok között egyre ritkábban kerülhet sor. Nem a Közönség tisztelethiánya ritkítja ezeket az alkalmakat. S ezért is szerencsés a Szabó Ervin Könyvtár helyzete, mert azok a grafikai lapok, amiket kölcsönbe kínál, nemes élménnyel fizetnek az érdeklődésért. A Képcsarnok forgalmazására készültek, egyikéből ötven, másikából száz-kétszáz példány. Tudnunk kell, hogy akkoriban a grafikusok művészi és szakmai szempontokból maguk zsürizték munkájukat, és komolyan gondolták eszményei kifejezésének felvállalását. Ez volt a mérce.

E boldog vállalkozás dokumentumait láthattuk a X. kerületi fiókkönyvtárban egy épületben levő Pataky István Művelődési Ház kiállítótermeiben, ahol a kölcsönözhető 2700 darab grafikai lap válogatott anyagából kiállítást rendeztek.

Csohány Kálmán: Fehér torony, rézkarc, 20,4x14,5 cm, 1967

E műveket látva ismét bebizonyosodott, hogy nem alaptalan a 60-as évekbeli képzőművészetünkről s különösen a grafikai művészetünkről szóló legenda. Maradandó értékekké váltak grafikusainknak ezek a nem főművei is. Vagyis: nincsen értékelhető különbség a képcsarnoki forgalmazásra és saját elképzeléseik kifejezése

Major János: Nevető lány, rézkarc, rézmetszet, 20,3x18,2 cm, 1970 (fotók Braun I.)

céljából készített lapjaik művészi-szakmai minőségében. *Csohány Kálmán* éppúgy invenciózusan vallomáserejű és mélységű kompozícióit engedte át a Képcsarnok útján a közönségnek, mint *Kondor Béla*, akik megértve tisztelték egymás művészetét. Csohány a népművészet stilizált vonalvilágához igazította műveinek tömör vonalbeszédjét, hogy a hazai szemlélőnek ne legyen ismeretlen képeinek nyelvezete. Kondor az egyetemes képzőművészet eszközlehetőségeiből leginkább a gótikus vonal transzcendens érintkezéséből kapott segítséget realitásokká formált érzetei, képbeli kifejezéséhez. E kiállításon *Würtz Ádám, Barcsay Jenő, Borsos Miklós, Reich Károly, Pásztor Gábor, Szász Endre, Gy. Molnár István, Gross Arnold, Gyulai Líviusz, Kass János, Major János, Banga Ferenc, Ábrahám Rafael, Varga Nándor Lajos, Hincz Gyula, Gácsi Mihály, Lenkey Zoltán, Szabó Vladimir, Rékassy Csaba, Vagyóczky Károly, Szabados Árpád* munkái tanúsítják, hogy dolgukat jól végezték abban az időszakban a grafikusok. Súlyos jelentéshordozók s a képzelet szabadságával szárnyalók. Az elmélyült figyelemért élménnyel fizetnek.

(Kölcsönözhetőek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár X. kerületi fiókkönyvtárából, Budapest, Pataky István tér 7–14.)

Küldjön egy képeslapot

1971-ben a párizsi Fiatal Művészek Biennáléján jelentek meg először önálló szekciót alkotva a *küldemények*, melyekből a későbbi *mail art*, a postai művészet kifejlődött. Ennek a művészeti ágnak a legfontosabb ismérve az volt, hogy az egymással kapcsolatot teremtő alkotók közléseiket, képi információikat vagy küldeményként feladható tárgyaikat postai úton továbbították egymásnak. Csoporttá szervezésüknek nem is volt más motívuma, mint a postázás, noha az egykori párizsi szekció szervezője, Jean-Marc Poinsot 1972-ben, az első mail art vándorkiállítás rendezésénél nem hagyatkozott a véletlenre, megvizsgálta, hogy az elmúlt évtizedek jelentős avantgarde művészei közül kik azok, akiknek postai küldeménye az irányzat műfaji határai közé sorolható. Így került *Marcel Duchamp* talányos távirata 1916-ból és *Yves Klein* kék pecsétje 1959-ből az első kiállítási együttesbe.

Természetesen a mail art irányzatának meghirdetése előtt is készültek olyan postai küldemények – tárgyak, kisgrafikákká alakított kollázsok vagy egyszerű közléseket tartalmazó levelek –, amelyek az információ átadásának hagyományos módszerétől eltértek. Ezeket a hatvanas évek eleje óta a Fluxus művészek készítették, néhányan részt vettek a konceptuális művészet kiállításain, és ők alkották a hetvenes évek elejétől kezdve az ún. mail art irányzat derékhadát is. Hogy a mail art egyáltalán az irányzat rangjára vergődött, az elsősorban az első vándorkiállítás körültekintő szervezésének köszönhető. Hiszen rendezvényére Poinsot meghívta a legjelentékenyebb Fluxus és konceptuális művészeket, rendszerezte a szerteágazó törekvéseket, és megpróbálta az anyagában kirajzolódó összefüggéseket elméleti konstrukcióban felvázolni. Így született meg 1972-ben a küldemények szekcióból az első mail art kiállítás.

Tizenkét évvel később Budapesten a Fiatal Művészek Klubja is hasonló rendezvény szervezésére vállalkozott, és meghívott a világ negyvenhat országából művészeket, akik munkáikat postai úton küldték a címzettekhez, ezzel biztosítva a kiírás első feltételét. A tárlatot a nemzetközi grafikai kiállítások módszerével szervezték, igyekeztek minél több országot bevonni a résztvevők közé, de kevésbé törekedtek arra, hogy az irányzatnak valamilyen reprezentáns együttesét hozzák létre. Elég a magyar anyagot szemügyre venni, hogy a súlyos hiányosságokra fény derüljön. Nem hívták meg a kiállításra *Tót Endrét*, aki pedig Poinsot első reprezentatív mail art együttesében is helyet kapott, és aki éveken keresztül ennek a műfajnak egyik legpregnánsabb képviselője volt. Hiányzott *Galántai György*, aki maga is ilyen kiállítások szervezésével foglalkozott az elmúlt évtizedben, és együttműködésével, gyűjteményének bemutatásával pótolni lehetett volna a rendezvény bántó hiányait. Ugyanez vonatkozik a többi magyar művészre is, akik az irányzat aktualitásának idején a külföldön rendezett mail art kiállítások rendszeres résztvevői voltak, most viszont a rendezvénytől távol maradtak.

Jaques Lepage

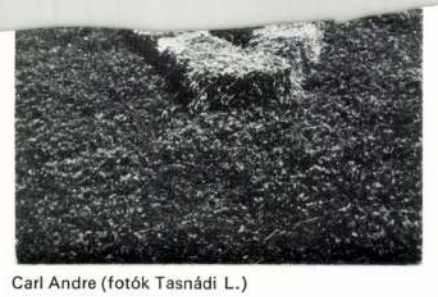

Carl Andre (fotók Tasnádi L.)

Így a bemutató elvesztette kapcsolatát saját történetével, és azt a hatást keltette, mintha a nemzetközi grafikai kiállítások mintájára lehetne nemzetközi mail art kiállításokat is rendezni, csupán a méreteket kell a postázás szabályaihoz igazítani. A kiállítás együttesekre bomlott, amelyek közül a japán gárda volt a legerősebb, legalábbis a résztvevők számát, grafikai biennálékon elért sikereit tekintve. Hiányzott *On Kawara* japán mail art-művész, aki furcsa, táviratokon feladott közléseivel vált híressé. Helyette híres grafikusok szerepeltek, *Akira Matsumoto, Ito Handoku, Ryosaku Itoh, Yoko Hamaguchi* stb., akik nevét nem a concept vagy a mail art tárlatokon, hanem grafikai seregszemléken ismerhettük meg.

Az amerikai együttesben szerepelt *Carl Andre*, az egykori land art-művész, most is környezetformáló tervének fotóját küldte el. *Carol Quint* posztkonceptuális ötletét mutatta be. Ezen a posztamensre állított, lepelbe burkolt és szoborként pózoló modelljének gesztusairól készített fázisfotókat. Elmaradt az együttesből *Ken Friedman*, a műfaj egyik legjelentősebb képviselője, akinek néhány évvel ezelőtt épp a Fiatal Művészek Klubjában rendeztek

Vandor Béla, Munkácsy-díjas festő- grafikusművész

Művészet

1984. augusztus

1021

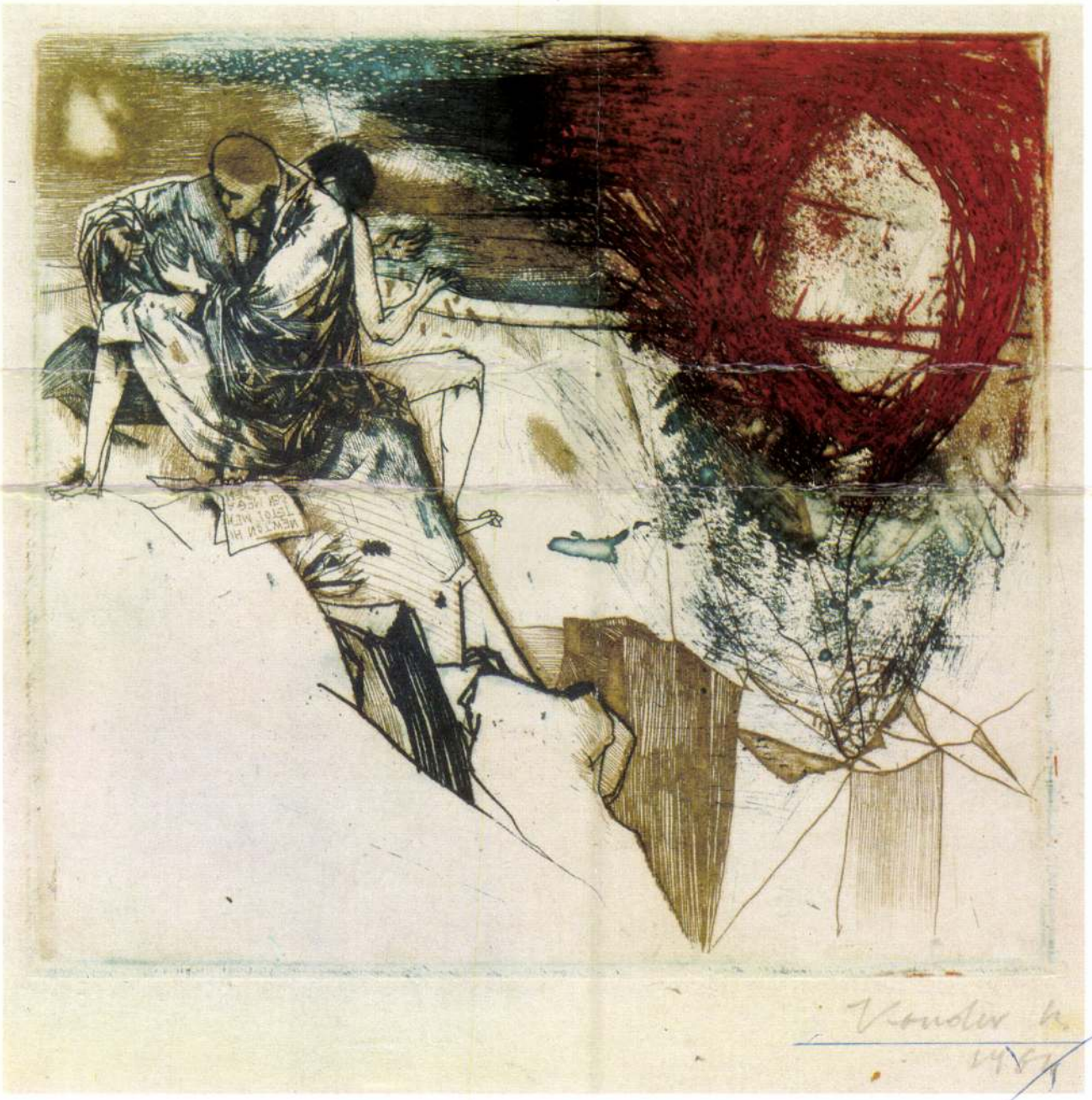

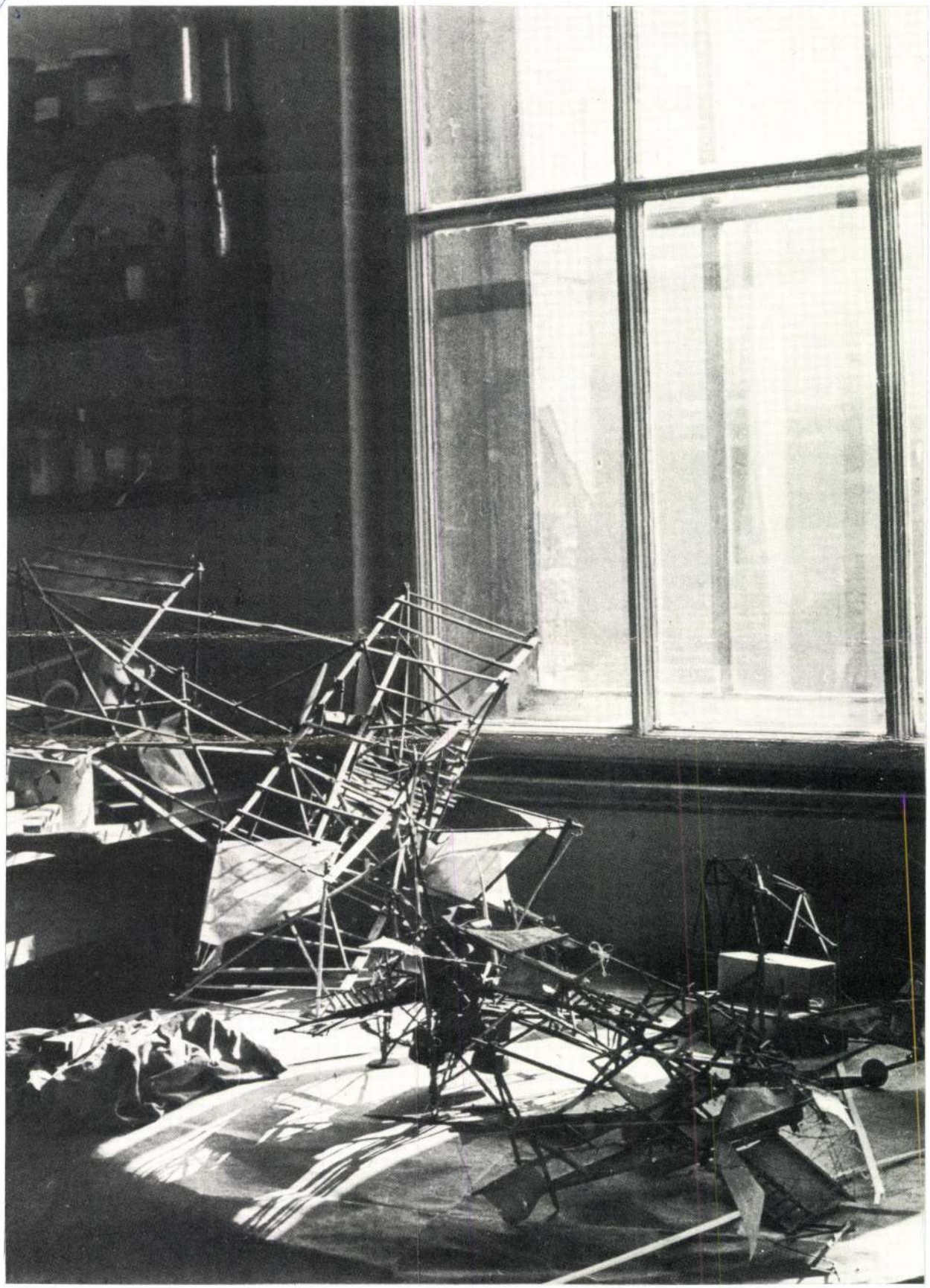

Kondor Béla: A Csend-sorozatból (modellek ablak előtt), fotó dokubróm papíron

Kondor Béla festő- és grafikusművész

14 *Kondor Béla: Bogár Imre kivégzése régen, 30,5×42 cm, 1960 k.*

Művészet, 1970. máj. 34. old.

térnek. A *Vörösmarty tér* a külföldiekre összpontosít (pl. légitársaságok) és talán ezért a többi térhez viszonyítva itt kiemelkedő a kulturális információs közlés. A Moszkva téren viszonylag sok a szolgáltató jellegű kisiparos, és széles bolt- (ezen belül főleg vendéglátóipari) hálózat van.

Megfejthetetlen reklámok, fényreklámok, cégtáblák minden téren akadnak. A Felszabadulás téren: Rollplast redőny, EMG; a Boráros téren: Mashpirlorintorg; óriás méretű, sok villamos energiát fogyasztó felirat a Moszkva téren („A közlekedés egész társadalmunk ügye"), alig észrevehető helyen, tudniillik kiesik a közlekedők látóteréből.

A terek ellátottsága egyenetlen. A Boráros tér elmaradottsága nyilvánvaló. Bármilyen oldalról vizsgáljuk, az a benyomásunk, mintha a Boráros tér nem volna bekapcsolva a város köznapi életébe, kiesik, elhanyagolják.

Általában is elmondható, hogy a két belvárosi tér kivételével (de még azokat is tulajdonképpen ide kellene sorolni) a kiválasztott, a budapesti tereket reprezentáló többi hat tér azt bizonyítja, hogy az információs anyag véletlenszerű, nem tudatosan szervezett-tervezett, az információ szegényes, beszűkült, nagy része az amúgy is (pl. a kirakatokban) látható objektumok tényszerű jelzésére szorítkozik, nem használják ki a bennük rejlő információs-kommunikációs lehetőségeket, a közlés módja pedig gyakran meglehetősen primitív. Egészében elmaradott – a jelentés szintjén csakúgy, mint formai tekintetben – a terek információkat szolgáltató funkciója. Az ismeretközlés, a figyelemfelkeltés jórészt az üzlethálózatra, kisebb léptékben a közlekedési eszközökre korlátozódik. Elenyészően kevés a tényszerű jelzésnél többet mondó, az amúgy is láható jelenségeken kívüli vonatkozású információszolgáltatás. Belső aránytalanságok, észszerűtlenségek mutatkoznak az üzletek cégtáblái, reklámjai, hirdetései között is. Egy részükön egyetlen felirat van, másokon vagy másokról fél vagy egy tucat közlés látható ugyanazon a téren. Nem sikerült semmilyen összefüggést vagy logikát felfedezni: melyik miért sorolódik az egyik vagy a másik kategóriába?

A nyolc téren összesen öt könyvesbolt (illetve ebből kettő bolt, három pavilon) és nyolc újságárus működik. Nincs könyvesbolt a Felszabadulás téren, a Móricz Zsigmond körtéren és az Újpalotai téren. Nincs újságpavilon, újságos a Felszabadulás téren, a Szentháromság téren és Újpalotán, azaz a nyolcból három téren. A hagyományos tömegkommuni-

Kondor Béla, festő

KONDOR BÉLA, a fiatalon elhunyt Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész alkotásaiból nyílt meg kiállítás pénteken Vácott, a Madách Galériában. A miskolci Herman Ottó Múzeum grafikai gyűjteményéből válogatott rézkarcok, litográfiák és monotípiák bemutatásával a művész emlékének adóznak a rendezők — születése 50. évfordulóján.

— Hír

8.

Népszabadság Bp. 1981 júl. 11.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

6 Kondor Béla: Égiháboru, papir, rézkarc, 5,5×49,5 cm, 1966, a Savaria Múzeum tulajdona

Művészet, 1980. jún. 11. old.

Duncan F.: M
kérdéskör

oldalain. Technikákat, pénzügyek és a nyelvet, a megértést, a szemléletet érintők.

A hatvanas (illetve nálunk a hetvenes) évek számítógépe „magánjellegű". Elfogadhatóan csak meghatározott „vállalati" keretek között, pontosan kijelölt feladatokra orientáltan működik. Számítógépes szakemberek álltak körül, s ez elkerülhetetlen volt. Az adatokat a gép csak a „saját képére formálva" tudta fogyasztani, a rugalmas változás lehetősége hiányzott. A gép agresszivitását csak a felhasználó és a gép közé álló szakember agresszivitása múlta fölül, aki eszközei bűvkörében az adott technikai nehézségek és hatékonysági szempontok miatt a géphez próbálta egyszerűsíteni a világot, lenézően kezelve a tolvajnyelvében járatlan felhasználókat.

A gépi adatkezelésnek nemcsak a hogyanjával, de a miértjével sem könnyű tisztába kerülnünk. Nem látható jól az összefüggés jövőképünk és a humán értékek között. A múzeumi tárgyaknál maradva: ugye, világos, hogy mit kell gyűjteni a régmúltból? Szinte minden még fönnmaradt,

---

tudománytörténeti szempontból, illetőleg a gazdasági, társadalmi vagy kulturális fejlődés szempontjából kiemelkedő jelentőségű. Vita esetén a művelődésügyi miniszter dönt abban a kérdésben, hogy valamely tárgyat muzeális tárgynak, illetőleg valamely gyűjteményt muzeális gyűjteménynek kell-e tekinteni." 2/1965. (I. 8.) MM rendelet 1. § 1. és 2. § 4.

9. Néhány példa: *Decimal Index of the Art of the Low Countries (DIAL)*, The Hague, 1968.; Nagy Lajos: *Kézművesipari mesterségnév szótár*, Veszprém, 1973.; Méndez, G. G. de: *Glosario Basico para inventariar las colecciones historicas del Instituto Nacional de Antropologia*, México, 1975.; *Système descriptif des peintures*, Paris, 1977.; Chenhall, Robert G.: *Nomenclature for Museum Cataloging. A System for Classifying Man-made Objects*, Nashville, Tennessee, 1978.; Bisogni, Fabio: *La catalogue de l'art italien: une analyse iconographique informatisée*, Museum, 1978. 3–4.: 199–204.

10. Kovács László: *Néprajzi muzeológia*, Néprajzi Értesítő, 1939.: 286. Néhány újabb közlemény a hazai periodikákból: Mándoki László: *Néprajzi muzeológiánk és a központi nyilvántartás*, Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1964.: 365–373.; Éri István: *A múzeumi nyilvántartás, tájékoztatás és a számítógépek*, Múzeumi Közlemények, 1971. 3.: 42–48.; Szikossy Ferenc közleményei a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyvében, 1971–1974.; Nagybákay Péter: *A céhes anyag országos katasztere számítógépes feldolgozásának előkészüle* [illegible]ni Közlemények, 1972. 2–3.: 167–170.

11. Chenhall, R. G.–Homulos, Peter: *Museum Data Standards*, Javaslat az ICOM–CIDOC részére, Julita, 1978.

Kondor Béla, grafikus

● KONDOR BÉLA emlékkiállítás nyílik ma délután Vácott a Madách Galériában.

– O Kondor Béla

8.

Esti Hírlap, Bp. 1981. júl. 10.

Béla Kondor

Die Kunstgeschichte handelt nicht nur von einzelnen Werken und Künstlern, sondern auch vom Entwicklungsgang der Schulen und Stile. Ähnlich wie den Stafettenstab übergeben einander die aufeinanderfolgenden Generationen, die Kunstschulen und Richtungen ihre angesammelte Erfahrung und die formulierten oder noch zu formulierenden ästhetischen Erkenntnisse. Dann aber taucht plötzlich ein Werk oder Lebenswerk von besonderer Intensität auf, und der Gang der Entwicklung bricht scheinbar ab, weil die gegebene künstlerische Erscheinung nicht in den Entwicklungsrahmen der Schulen und Richtungen eingefügt werden kann. Solche Werke und Lebenswerke sind die „Archimedischen Punkte" der Kunstgeschichte. Sie passen sich den herrschenden Schulen und Richtungen nicht an, sie schreiben sich ihre Gesetze selber vor, in ihnen wirkt ein Prinzip, das sich seinen eigenen Stil schafft.

In der zeitgenössischen ungarischen Graphik ist die Kunst Béla Kondors ein solcher „Archimedischer Punkt"; sie nimmt alles in sich auf und formt gleichzeitig alles überlegen nach ihrem eigenen Bilde. Kondor entbehrt natürlich nicht der Ahnen und Verwandten, gibt es doch ohne solche keinerlei Kunst oder, ganz allgemein, keinerlei menschliche Handlung. Kondor bekennt sich zu der Tradition und — ebenso wie Cézanne, der Einsiedler von Aix, der in der Kunst des Jahrhundertendes ein Stück Mittelalter darstellte —, leben auch in den Werken Kondors tiefergelegene geschichtliche Schichtungen fort, und mit Recht nennt er den Visionär Hieronymus Bosch, den prophetischen William Blake, die Ikonen des Mittelalters und Grünewald, von den Schriftstellern aber die griechischen und römischen Autoren, Dante, Dostojewski, Rimbaud und Apollinaire seine Meister.

Es geht hier nicht um eine formale Anpassung — dies schlösse schon der unterschiedliche Charakter der angeführten Namen aus —, sondern um eine geistige. Ähnlich wie bei seinen großen Vorbildern kann auch in der Kunst Kondors die ethische Sphäre nicht von der ästhetischen getrennt werden. In ununterbrochener Wechselwirkung tritt er eigenwillig den menschlichen Schicksalsfragen gegenüber und verwandelt schöpferisch das Chaos in Form. So gewinnt jede Komponente seiner Werke, die bald gefühlvolle, nervös vibrierende, bald explosiv dynamische Linie, die bald knallig dekorativen, bald lyrisch weichen Farben, die alles genau an seinen Platz setzende Zeichnung gleichzeitig ästhetische und ethische Glaubwürdigkeit. In seiner Kunst hat jedes Formelement seine Bedeutung und diese Bedeutung ist nicht nur formaler, plastischer Art, sondern weist darüber hinaus und ist vom Ethos erfüllt. Die Formelemente erschließen

dieserart Gedankentiefen, wie man sie nur bei den ganz Großen findet, ihr Hitzegrad ist so sengend, daß jede Formkomponente sich in diesem Feuer zu neuer Materie, zu neuer künstlerischer Substanz wandelt.

Die Kunst Kondors ist von den Spannungen extremer Gegensätze erfüllt. Hier romantisches Pathos, grimmige Expressivität, Auflehnung gegen die Verstümmelung menschlichen Wesens und menschlicher Erfüllung, selbstverzehrende, tragisch gestimmte Ironie, die Kataklysmen der Zeit apokalyptisch heraufbeschwörende visionäre Verzückung und lästerliches Fluchen — dort das Sehnen nach reiner Menschlichkeit, durchgeistigte, mit Picassos „rosa" Manier verwandte Schönheit.

So verwickelt das Gewebe seiner Gefühls- und Gedankenwelt ist, ebenso vielschichtig sind die Formelemente seiner Kunst und können auch nicht in eine bestimmte stilistische Formel einbezogen werden. Während in den Visionen seine Kunst schon die Grenzlinie des Sürrealismus erreicht, sind seine menschlichen Figuren oft klassisch inspiriert, und unter dem scheinbar verworrenen Liniennetz seiner Zeichnungen verbirgt sich eine streng konstruktive Ordnung.

Vom Sürrealismus zum konstruktiven Aufbau — der Abstand ist wohl weit. Er wird aber von der künstlerischen Suggestivität überbrückt, die dem Beschauer das Gefühl aufzwingt, es sei nur so und nicht anders denkbar, weil in den Werken dieses Künstlers die Formelemente alle an ihrem Platz sind, organisch zusammenhängen und in Wechselwirkung mit dem gedanklichen und gefühlsmäßigen Inhalt des gegebenen Werkes stehen. Die Kraft der künstlerischen Suggestivität erlaubt es nicht, am Werk nur Gefallen zu finden, sie bricht mit der Kraft der Katharsis in das Seelenleben des Beschauers ein, verlangt von ihm innere Konzentration, das Erfassen des reinen Wesens, sie fordert ihn auf, sich des Werkes würdig zu zeigen.

Die Kunst unserer Zeit ist von der Sehnsucht nach dem Mythos und einem abgeschlossenen künstlerischen Weltbild erfüllt. Diese bei aller Vielschichtigkeit doch verwandten Strömungen der modernen Kunst ziehen sich von den Harlekinen und der Minotauromachie Picassos, über die „Schmerzensmänner" und Pierrots Rouaults und die alt-hebräische Mythen beschwörenden, biblisch gestimmten Bilder Chagalls zu den Szentendreer Simultankompositionen und ikonenartigen Selbstbildnissen Lajos Vajdas hin. In diese Strömungen fügt sich auch die Kunst Kondors ein. Mythos und symbolschaffende Kraft verleihen ihr innere

Spannung. Doch der Künstler begnügt sich nicht mit einer Kunst von bloß subjektiver Gültigkeit, sein eigenes, von ihm selbst vorgeschriebenes Gesetz fordert einen qualvoll-schweren Wandel zu allgemeiner Gültigkeit. Die eigenständige Mythologie Kondors baut sich aus dem polaren Gegensatz zwischen Gut und Böse und einem Gewebe von in Worten nicht wiederzugebenden und doch Symbole andeutenden, verwickelten Bildern auf, sie ist eine Welt würdig der enzyklopädischen Universalität der mittelalterlichen Kathedralen, mit ihren gefallenen Engeln und dem Bösen die Stirne bietenden Helden, ihren grotesken Gnomen und verklärten Jungfrauen, eine Welt, in der apokalyptische Reiter bald im Schutze schaudererregender Maschinen, bald auf schäumenden Rossen dahinstürmen, wo im Gefilde Achilles in wütender Schlacht dahinsinkt oder weibliche Engel mit blassem Antlitz die im Kampf ermattenden Männer beschützen.

Die Welt Kondors ist eine tragische Welt. Das tragische Gesicht taucht immer wieder auf, und Ironie und Grimasse versuchen umsonst es zu verbergen. Kondors Kunst ist die Kunst des sein wirkliches Wesen zeigenden menschlichen Antlitzes.

Ist Kondor als Graphiker oder als Maler stärker? Unter seinen Werken finden sich malerische Graphiken und zeichnerische Malereien. Seine farbigen Radierungen und Monotypien zeugen von einer par excellence malerischen Begabung, doch spielt gleichzeitig die Zeichnung, die bald Formen umschreibende, bald Formen verwickelnde Linie auf seinen Gemälden eine große Rolle. Als Graphiker hat er bereits Schule gemacht, er hat in der ungarischen Zeichenkunst und den Vervielfältigungstechniken eine neue Epoche eröffnet. Er hat Nachfolger gefunden, die aber nur seine Manier nachahmen können.
Seine Art der in ihrer Verworrenheit doch kristallklaren, Expressivität mit Bemühen um Struktur mischenden, eckig-rhythmischen Zeichnung kann vielleicht erlernt werden — nicht aber die Kondorsche Welt, aus welcher dieser Stil organisch herauswächst und aus welcher er seine Nahrung bezieht. Bei künstlerischen Werten handelt es sich im übrigen immer um Nuancen. Eine Linie kann an den Stil Rembrandts erinnern, sie wird diesem doch nicht angehören, die Formel von Cézannes Valeurmodulationen kann erlernt werden, aber Cézannes Modulationen werden doch unerreicht bleiben. Auch die Formeln Kondors können nachgeahmt, doch das Fluidum, das aus seinen fein vibrierenden Linien, seinem sensiblen Kolorit strömt, kann nicht erreicht werden. Es ist nur Kondors souveränem Stil eigen.

Lajos Németh

Béla Kondor geboren am 17. Februar 1931 in einer Vorstadt Budapests, lernte Graphik an der Budapester Hochschule für Bildende Künste.
Stellt seit 1954 aus.
Einzel- und Kollektivausstellungen:
1958 Lugano, Internationale graphische Ausstellung
1960 Budapest, Adolf-Fényes-Saal
1962 Miami, Florida, Museum of Modern Art
1963 Paris, Jugendbiennale
1964 Székesfehérvár, König-Stephan-Museum
1964 Budapest, Dürer-Saal
1964 Tokio, IV. Internationale Biennale für Graphik
1965 VIII. Bienal de São Paulo
1965 Budapest, Ernst-Museum
1967 Wien, Collegium Hungaricum
1968 Venedig, XXXIV. Biennale
Im Jahre 1964 wurde ihm der Preis der internationalen Biennale für Graphik in Tokio,
im Jahre 1965 der Munkácsypreis zugesprochen.

Abbildungen

1. Die Hölle. Nach H. Bosch. 1963. Bleistift und farbige Tusche, 30×43 cm
2. Bombe. 1966. Radierung, 29×27 cm
3. Romantische Studien I. 1964. Farbige Radierung, 39×30 cm
4. Romantische Studien II. 1964. Farbige Radierung, 30×39 cm
5. Illustration zu Blake. 1964. Farbige Radierung, 13,8×15 cm
6. Illustration zu Blake. 1964. Farbige Radierung, 19,8×25,4 cm
7. „Denken tötet Handeln." Illustration zu Madách. 1966. Lithographie, 50×60 cm
8. „Ode an die Schönheit." Illustration zu Babits. 1966. Lithographie, 60×50 cm
9. Maler VI. Hochdruckmonotypie, 50×60 cm
10. Selbstbildnis I. 1968. Hochdruckmonotypie, 60×50 cm
11. Selbstbildnis II. 1968. Hochdruckmonotypie, 60×50 cm
12. Kinoplakat. 1968. Hochdruckmonotypie, 65×54 cm

Am Titelblatt: Zeichnung. 1963. Bleistift und farbige Tusche, 30×43 cm

Printed in Hungary, 1969
Druckerei Offset, Budapest
CO505-h-6973

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla,
festő- és grafikusművész

NAPLÓ (VESZPRÉM)
1980 ÁPR 18

1021

Családi kép

H I R

Hirdetésfelvétel a 13–25(

ÁLLÁST KÍNÁL

A Veszprém megyei Tanács Kórháza (Veszprém, Marx tér 8—9.) azonnali belépéssel felvesz gyakorlattal rendelkező szakképzett szakácsokat, szakácsnőket. Jelentkezni lehet szombat kivételével a hivatalos órák alatt a kórház gazdasági hivatalában.

Felvételre keresünk útvasútforgalmi ágazat közlekedési szakon végzett dolgozót vasútüzemi művezető munkakörbe. Bérezés kollektív szerint. Jelentkezni lehet Inotai Alumíniumkohó, Munkagazdasági és szervezési osztályán.

ÁLLÁST KERES

Gépkocsivezetői állást keresek B. C. és E kategóriás vezetői engedéllyel. Érettségivel és nagy gyakorlattal.

Hévízhez 3 km-r lőövezetben 1050 né öl gyümölcsös, szőlő, nyaralónak alkalmas lakóházzal, haláleset miatt sürgősen eladó. Érdeklődni: Vasas Győző, Keszthely, Szabadság u. 16.

Vennék Balatonfüreden vagy környékén kb 3x6 mes felvonulási épületet vagy az épülethez szükséges anyagot. „Sürgős 336" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

Eladó Vörösberény Újhegyen 200 négyszögöl telek. Balatonra szép kilátás. Érdeklődni: Tóth Lajos, Veszprém, Felszabadulás u. 87/B.

Veszprém, Stadion út 17/A, 1 db 13 m² alapterületű ERDÉRT faház eladó. Telefon: 12-117. 17 órától.

Becsehegyen 250 négyszögöl szőlő, építési területtel balatoni panorámá-

Munkácsy u. 3/A. IV. 12.

Igényes egyedülálló részére bútorozott albérleti szoba kiadó. Veszprém, Komarov u. 18/3.

Fiatal, gyermektelen házaspár garzont, vagy különálló lakrészt bérelne Veszprémben. Levelet: „Szeptember 1-től" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

Budapest V. ker-i 75 m²-es két és fél szobás tanácsi lakást cserélek pápaira. Levelet:: „Július—augusztus" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

Veszprémben vennék egyszobás, vagy garzonlakást készpénz + OTP átvállalással. Szegedi Istvánné, Balatonalmádi 2. Veszprémi út 123.

Gyermektelen házaspár

II/2. Poós.

Eladó 198 750 Zastawa. hétfőn. Sitó meg, Ifjúság

Eladó UP de lux Veszp Vince u. 20/a. délután 17-től

LADA 1500- fekete üléssel mikkal, úi a 36 000 km, sí Veszprém, C 12/A. II. 3. t

IG 92—06 Zirc, Hűség

412-es Mos műszakival ral sürgősen lődni lehet: világos, Dózs

UT-s S 100- gősen eladó. Devecser, Ki

Kiskerekű ig műszak Veszprém, Sc

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-736

Kondor Béla
festő- és grafikusművészről

NAPLÓ (VESZPRÉM)
1980 APR 18

1021

Légy.

Ezékiel

(Kondor Béla grafikái)

ság tér 15.

Kétszintes családi ház garázzsal, gáz be van vezetve, közületnek is eladó. Veszprém, Hunyadi u. 4.

Káptalantóti hegyen 800 négyszögöl szőlő, pincével sürgősen eladó. Balatonhoz 5 km-re. Ár. megegyezés szerint. Érdeklődni minden vasárnap. Káptalantóti, Badacsonyi u. 27. szám alatt.

Nyirádon 3 szobás kertes családi ház eladó, vagy Veszprém—Almádiig társasházrészre cserélném. Levelet: „Nyári költözés"

... Érdeklődni: tele- 40-741 17 órától 20

...tonfüreden eladó ...oba konyhás lakó- pincével, műhely és ...sági épülettel. Ér- ...dni: Prohászka ká- Vázsonyi u. 18. Tel: 17-től 20 óráig.

...ghegyen 600 négyszög- ...szőlő berendezéssel ...t eladó. + 200 négy- ... szántó. Id. Lejtót ...c, Vöröstó, Fő u. 8.

...tonkenesén telek el- Érdeklődni egész nap ...t 14.

...kán, Glóbusz utcában 158/2 hrsz. közművesített, bekerített, panorámás üdülőtelek eladó sürgősen. Érdeklődni Horváth, Székesfehérvár, Lenin u. 30. I. 2.

Laczkó-forrás mellett bekerített gyümölcsöskert, 220 négyszögöl, eladó. Levélcím: Bodnár György. 3346 Bélapátfalva, Lakótelep 16.

LAKÁS

UI-s Dacia kiváló állapotban eladó. Balatonkenese, Széchenyi lakótelep 8/4 Veszely, délután 16 órától.

1200-as Zsiguli 1982-ig vizsgázott 58 000 kilométerrel, megkímélt állapotban, igényesnek eladó. Balatonfüred, Séta u. 10.

Műszakilag első ízben vizsgázott három és fél éves Lada 1200-as gk. eladó. Érdeklődni: Veszprém, Nárcisz u. 19.

UC-s Zsiguli kifogástalan állapotban eladó. Veszprém Jankovich u. 4.

IN-es Trabant eladó. Balatonfüred, Bartók B. u. 13.

Wartburg 353-as főalkatrészként eladó. Devecser, Arany J. u. 40. Érdeklődni 15 órától.

ZI-s Wartburg Lim. 353 eladó. Veszprém, Rozmaring u. 36.

IY frsz. Zaporozsec friss műszakival, költözködés miatt sürgősen eladó. Ajka, Petőfi S. u. 35. Földvári.

Eladó Wartburg Limusin UE rendszámmal 1982-

Kertitrakto... kocsi 3—4 n... sú eladó. ... Balatonfüred... 74.

601-es és... Trabant ela... Liliom u. ...

Eladó UR... Zsiguli. Irá... Ft. Tóth ... u. 24.

IN rsz. ... vő Trabant ... rém, Stro... 7/D. I. em.

RAJ—GAZ... vázsony,

IE-s Wa... potban, f... eladó. Cse... u. 36.

UI frsz. ... friss műsza... pa, Bacsó

Négykerek... tor eladó, ... Cím: Páp... u. 81.

MB 1000-e... műszakival, ... eladó. Érd... ca, Vörösh... IV. em. Né...

II. frsz. Z...

Kondor Béla: Bukás,
olaj, vászon, 200×193 cm, 1967
(Corvina Fotóarchívum)

Kondor Béla
Munkácsy-díjas festő- és
grafikusművész

Művészet, 1980. júl. 43. old.

1

1 *Gulyás Gyula: Brigád, 250×250×250 cm, 1979, szoborpark, Dunaújváros (fotó Somfai)*
2 *Friedrich Ferenc: Hasáb, 610×120×120 cm, 1979 szoborpark, Dunaújváros (fotó Sárándy)*
3 *Dan Covataru: Anyaság tiszteletére, 420×200×200 cm, 1979, alkotótelep, Nagyatád (fotó Balla)*
4 *Szőllősi Enikő: Mozgás, 20×210×70 cm; 55×210×70 cm; 90×210×70 cm, 1979, szoborpark, Dunaújváros (fotó Somfai)*

Kondor Béla, lető-grafikusmúzeum

- A Békéscsabai Munkácsy Mihály Muzeumban Kondor Béla grafikáiból kiállitás nyilt, mely március 27-ig tekinthető meg.

1977. március 6. Petőfi 11,42 VGné

Láttuk, hallottuk

Kondor Béla: Dal, rézkarc,
18×20 cm, 1966

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Művészet, 1980. júl. 41. old.

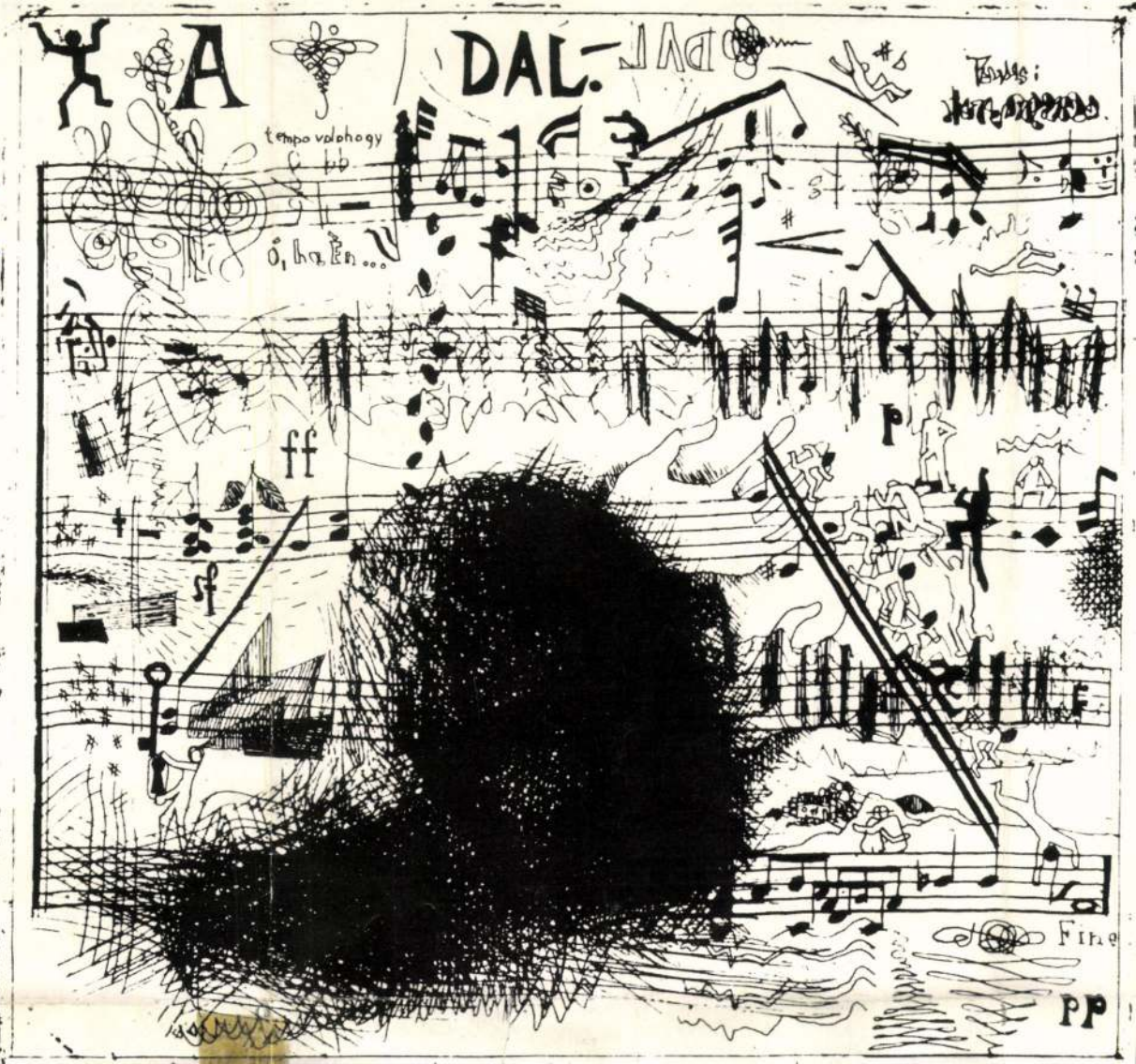

egy másik hangnemhez. Így, elvileg, szinte – némi túlzással – minden hangnemre sor kerülhetett azokban az esetekben, amikor a hagyományos hangnemekre alapozta mondandóját. – Zenei anyagát lénye mélyén lerakódott témák, mondatfoszlányok, emlékképp megmaradt zenei motívumok, túlnyomórészt pedig új gondolatok alkották. Hatásában nem impresszionisztikus, leíró vagy „festői" effektusokra törekvő, hanem tartalmában konkrét, gondolati zenét teremtett. Előadásmódja elemi erejű, szuggesztív, romantikus fűtöttségű, ugyanakkor fegyelmezett volt. – Mint már említettem, a zenével való foglalkozásra többnyire éjszaka került sor négy-öt órán keresztül, rendszerint hajnalig, s gyakran előfordult, hogy sorra telefonáltak a környező házakból, ami természetesen őt nem befolyásolta. Másnap a felvett anyagot már délelőtt a magnetofonról a rádióhoz kapcsolta, s így az felerősítve hangzott fel újra a műteremben. Ilyenkor leült a zongorához, s bekapcsolódott a már meglévő zenébe, mint egy zenekarba. A zene önállósult, önmagát mutatta, s Kondor Béla rábízta magát arra a muzsikára, amit ő maga teremtett.

– Milyen zenei élményei voltak? Társaságában, barátai között voltak-e hivatásos muzsikusok?

– A zenét vegetatív módon élte, szervesen beleépült az életébe. Ezért a protokolláris hangversenylátogatást lehetőleg mellőzte, ritkán járt koncertre, csak ha az előadó művészi nagysága, eredetisége vagy a műsoron szereplő zene valami érdekeset, illetve újat tudott számára nyújtani – akkor is inkább kora délután, ha a napi csellengések közben betérhetett például a volt Semmelweis utcai kamaraterembe. De barátainál is voltak ilyen élményei. Ottlik Gézáéknál nagyon érdekes, a 30-as és 40-es évekből való „archív" lemezeket fedeztünk fel, melyek Kondor Bélának szinte gyerekesen tetszettek. Velük, természetesen, a zenétől függetlenül volt jó baráti viszonyban, örömmel ment hozzájuk: nagyra becsülte Ottlik Gézát és felesége, Ottlik Gyöngyi csodálatos lényét, akinek meleg légkörét nem lehet elfelejteni. Ottlik Géza számára külön rézkarcot is készített, amely ugyanakkor „hommage" is, közös barátaiknak – a cicáknak. Elbeszélése szerint korábban kapcsolatban állt Kozma Erzsébettel, Kozma Lajos lányával, aki zongoraművész volt. – De mások zenéjét is otthon hallgatta a legszívesebben. Ha valami tetszett neki, vagy kor is érezni lehetett. Természetesen barátait, ismerőseit most kifejezetten a muzsika kapcsán említettem, hisz köre egyébként óriási volt, és barátságai is különfélék, szellemiek és érzelmiek, mélyek és felszínesebbek, kölcsönösek vagy amelyek őt „érintették". Barátai között egyaránt voltak szakmabeliek, grafikustársai, művésztelepeken kialakult kapcsolatok, és más szellemi vagy művészeti területekről való emberek: írók, költők, irodalomtörténészek, orvosok, nyelvészek, építészek. A „nagy öregek" közül Barcsay Jenő, a jelentős késői barátság: Fülep Lajos –, vagy akár Pais Dezső, akinek „szófejtéseit" több órán át, szó nélkül tudta hallgatni, s akinek asztaltársaságában Kondor Bélát igen nagy respektussal fogadták. Az emberek a nap minden szakában változtak körülötte, de kapcsolatai mindennapjaiba illeszkedve organikus egészet alkottak. Ebben a beszélgetésben még érinteni sem tudnám, mikor és hogyan dolgozott Kondor Béla, milyen volt egy napja, vagy igen nagy témaként külön azt, hogy milyenek az éjszakái. Az idő nála másképp működött, mint egyébként. Egész termékeny, koncentrált életét akár egy napnak is felfoghatjuk. Különleges ideje fizikai érzékeltetésére megemlíteném, hogy tulajdonképpen alig aludt. „Mozarti idő" volt ez, mely ekkora, zseniális életművet és ilyen nagy életet foglalt magába.

– Nem haragszik, ha ismét egy személyesnek látszó kérdést teszek fel: milyen volt a festő Kondor Béla női szemmel?

– Kondor Bélát a nagy újrakezdések jellemezték, vagy talán csak az újrakezdés szándéka, más területein is, de legfőképp a szerelemben. A már említett korszakai többnyire a szerelemmel, sőt esetleg a művészi téma változásaival kapcsolatos váltást is jelentették. Lényének elektromos töltése állandó volt, s talán a fokozhatatlan feszültségek kisülései hozták életében a változásokat, új korszakokat. Lehet, hogy a „megújulás" volt fontos számára; bizonyos időközökben (vagy szüntelenül?) megújulni vágyott. Ez olyannyira erős volt benne, hogy egy ilyen alkalommal a műterem közepén máglyát rakott előző élete relikviáiból, egy-két korábban készített repülőgépéből, egyéb tárgyakból, s míg el nem égett, nézte és gondolkozott. „Egyetlen kérésem a mindent változtatás" – írja egy versében, s ez a gondolat nemegyszer jelenik meg költeményeiben. Verseiben primáron követhetők szerelmi viszonyulásai, a szerelem fontossága

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla festő- és grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1980 JAN 27

1021

KONDOR BÉLA illusztrációja Shakespeare Hamletjéhez

tuzottasnoz hasonlított leginkább. Például Tiszaszőlős esetében, ahol hosszas utánajárással, kapcsolatkereséssel sikerült megnyugtató

könyvtár. A
községi köz
járási könyv
zelése szerin
őrsi könyvtá

Művészek

Találkozó Günther Ebert

Szolnokon a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban pénteken este Günther Eber iróval és irodalomkritikussal, valamint Werner Schinko festő- és grafikusművésszel találkoztak az érdeklődők. A művészek az NDK kulturális életébe adtak betekintést, és válaszoltak a közönség kérdéseire, amelyek szép számmal érkeztek hozzájuk.

Többeket érdekelt például, ogy az NDK-ban milyen egítséget kapnak a fiatal épzőművészek, írók a pályakezdéshez. Werner Schino a következőket válaszolta:

vés fiatal vállalja ezt a kockázatot. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az igazán tehetséges, kiemelkedő teljesítményt nyújtó fiatal írók nem kapnak meg minden erkölcsi és anyagi támoga-

repe van ebben annak, hogy Macskajáték című darabját nagy sikerrel mutatták be náiunk. Említhetném még Fejes Endrét, aki Rozsdatemető című könyvével vált népszerűvé az NDK-beli olvasók körében.

— *Mennyire élő a színházak és az írók kapcsolata? A színházak hogyan jelenítik meg a mai irodalmat?* — hangzott a következő kérdés, amelyre szintén Günther Ebert válaszolt.

— A színházak és az írók

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla,

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

festő- és grafikusművész

1979 NOV 18

Nem veszítettem el a hitemet senkiben, de kedves barátnőm kezé a kedvesemében reszketett. Ók élve marad-

Kondor Béla illusztrációja a Hamlethez

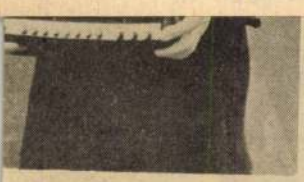

ben a nagyvilág
Fotó: Dede

csak követ
nem át k
A jövő é
noki kezd
má nő. A
vai olimp
ráirányítjá
mét a spo
céljait és
tóit időben
gye ifjúsá

Fecsegni veszé

y Cantwell, az oxfordi egyetem hallgatója
kítás nélkül. A világviszonylatban is egyed
ollárt kapott, aminek azonban nem tud
Menyasszonya ugyanis elhagyta, mert me
sodnak, sohasem jut szóhoz.

1979.IV.11.Televizió 19.3o
TV.Hiradó

- Ha élne ma lenne 74 éves József Attila. 1905 április 11-én született, ebben a kis Ferencvárosi házban, a Gát utca 3-ban. Az egykori szoba-konyhás kislakás néhány éve muzeum. Emlékszobaként őrzi a József család tárgyait. A kis konyha berendezése ma is olyan, mint háromnegyed évszázaddal ezelőtt. A belső szobában dokumentumok, képek, kéziratok idézik gyermekkorát, szülei emlékét, költői pályakezdését. József Attila születésnapján néhány éve már hagyományosan a költészet napját ünnepeljük. Ebből az alkalomból ma délelőtt koszorúzási ünnepséget tartottak a költő szülőházánál. A kerületi Tanács a muzeumi intézmények és a nevét viselő iskola tanulói emlékeztek tisztelettel a 74 éve született.József Attilára.

- Miként azt Kondor Béla megrázó szépségü portréja bizonyitja, nemcsak a későbbi poéta nemzedékek tagjait, de a képzőművészeket /1979/ is megihlette József Attila alakja. És megihlette azokat is, akik épp az ő születénapját jelölték ki a költészet ünnepéül. Kevés nép lehet rajtunk kivül a világon, amely ilyen ünnepet szentel a versnek az irodalomnak. És viszonylag kevés az olyan nép is, amelynek az életében és fennmaradásában a miénkhez hasonlóan nagy szerepet kapott volna a költészet. Csak ebben a században három olyan hatalmas irói költői nemzedék adott hitelt a leirt szónak, mint Adyé, Móriczé, aztán József Attiláé, Radnótié, Illyésé, Németh Lászlóé, Déryé, és már a mi uj korunkban Nagy Lászlóé, Juhász Ferencé, vagy Sütő Andrásé. Ők már nem a csataterek, nem a multbeli értelemben vett politika hatalmasai, de igen is hatalmuk van a szavakon a gondolatokon. Ötágu sipon fujt dallamokkal a költészet országát épitik meg a szivünkben rólunk és nekünk szólnak, őrzik szavaink és gondolataink tisztaságát. Ezért van szükségünk ma is a poétákra.

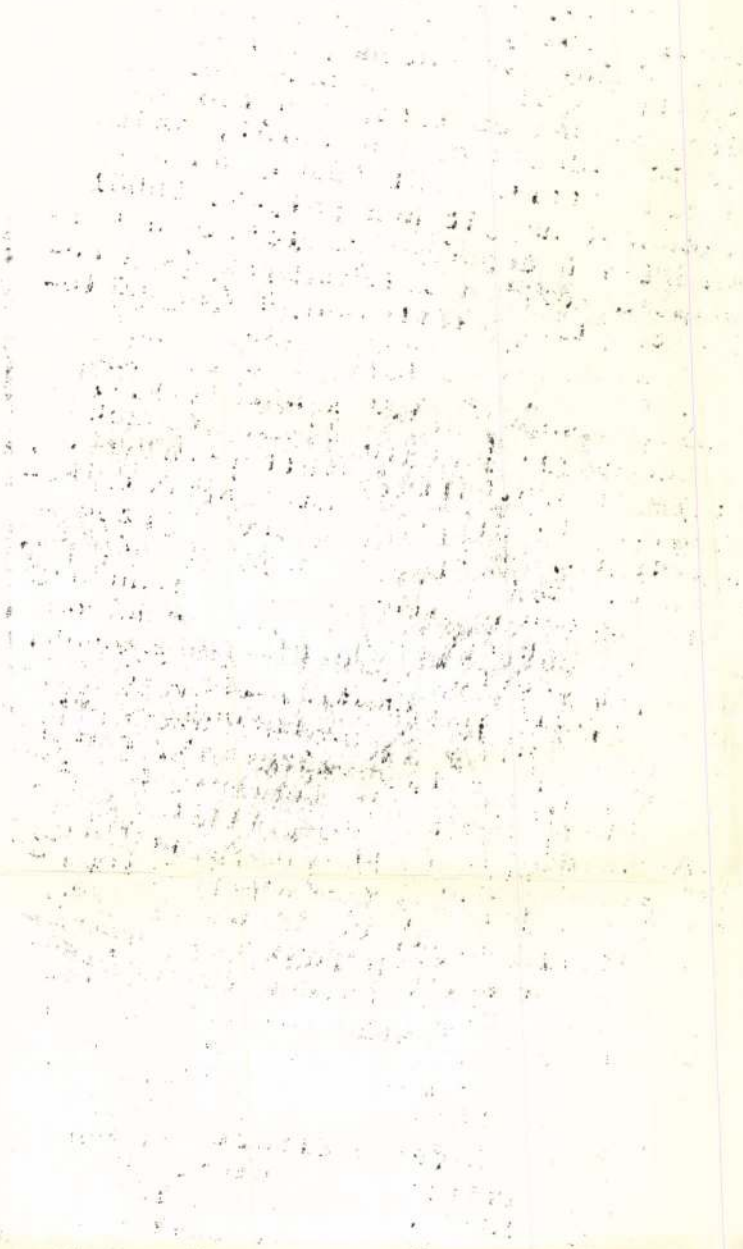

Kondor Béla

32

Margit-legende

Aradi Nóra: A magyar művészet története 1945 után.
Tanulmány.
MŰVÉSZET, 1981. március - 11.lap.

Kondor Béla

Margit-legenda

Aradi Nóra: A magyar művészet története 1945 után.
Tanulmány.
MŰVÉSZET, 1981. március - 11.lap.

30

Kondor Béla

Rajz

Aradi Nóra: A magyar művészet története 1945 után.
Tanulmány.
MŰVÉSZET, 1981. március - 11.lap.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-736

Kondor Béla,

DÉLI HÍRLAP

festő- és grafikusművész

1980 FEB 6

1021

✶ *Kondor Béla 52 grafikája látható a Nehézipari Műszaki Egyetem galériájában a hét elején nyílt, és február 29-ig nyitva tartó kiállításon. Az anyagot a Herman Ottó Múzeum Képtárának gyűjteményéből válogatták.*

lalásokra

versenyeznek

át a forgalomnak, de tisztán, a kulturált utazás érdekében.

A kommunista műszak bérét — ami az előzetes számítások szerint mintegy félmillió forint — a felhívásnak eleget téve, használják majd fel a csomópont brigádjai. A javaslatok értelmében március 22—29. között teljesítik majd felajánlásaikat.

A Május 1. szocialista brigád vezetője azt ajánlotta, hogy ezen a napon teljes műszakot dolgozzanak, a Béke brigád pedig ráfejelt a vállalásra; s az idén 35 újítást nyújtanak be. Sajátságos helyzetükhöz alkalmazkodva, ugyancsak megtoldotta a felajánlást a Zalka Máté, a Ságvári Endre, a Béke és a Petőfi szocialista brigád.

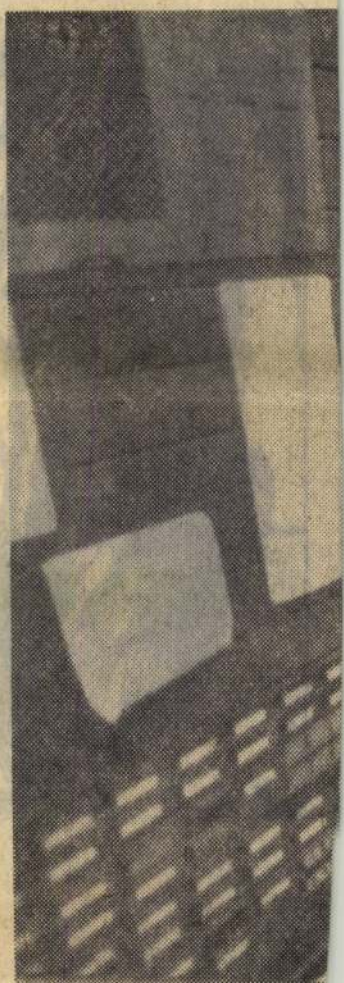

1021

BIURO WYCINKÓW PRASOWYCH

Prasowe Wydawnictwo Dokumentacyjne RSW „P-K-R"

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

Tygodnik Kulturalny
00-131 Warszawa
ul. Grzybowska Nr 4
wydanie
39 30-09-79

Béla Kondor
festő és grafikusmüvész

PLASTYKA

Artysta przypomniany

MAREK ARPAD KOWALSKI

GRAFIKA NA WĘGRZECH przez długi czas nie była uznawana za sztukę, raczej za rzemiosło. Owszem, uprawiano ją, ale pełniła służebną funkcję wobec malarstwa, jako rysunek pomocniczy czy szkic do obrazu. Zaczęła dobijać się swoich praw na początku naszego stulecia. Ponieważ jednak zajmowali się nią przede wszystkim malarze, tedy nadal pozostawała w cieniu ich zasadniczej twórczości, niedoceniana też przez odbiorców i krytykę.

Nobilitację przyniosło grafice węgierskiej dopiero to pokolenie twórców, które dojrzało po 1945 roku (przypomnijmy dla porównania, że grafika cieszyła się u nas estymą już w początkach obecnego wieku). Ci młodzi naówczas plastycy dzięki niezbędnemu przygotowaniu fachowemu i technicznemu zapewnili grafice należne jej miejsce pośród innych gałęzi sztuki. Największą indywidualnością tej generacji był Béla Kondor — grafik, malarz, ilustrator i poeta, który osiągnął światową sławę. Lecz przyszła ona do niego późno.

Béla Kondor urodził się 17 lutego 1931 r. w Pestlörinc w pobliżu Budapesztu. Czas jakiś po maturze pracował w dunajskiej stoczni Ganza. Bezpośrednie zetknięcie się ze środowiskiem robotniczym zaowocowało później w jego twórczości, na pozór alegorycznej, blisko jednak związanej w swej wymowie z otaczającym go życiem. W 1951 r. Béla Kondor został przyjęty do budapeszteńskiej Akademii Sztuk Pięknych na wydział malarstwa. Rychło jednak, ze względu na obowiązujące tam kanony, które mu nie odpowiadały, przeniósł się na wydział grafiki. Jego praca dyplomowa — cykl, którego bohaterem był György Dózsa, chłopski rewolucjonista spalony na stosie w 1514 r. — wzbudziła wielką sensację. Część krytyków osądzała go surowo, znalazł jednak Kondor zwolenników zrywających z dominującym na Węgrzech malarstwem i nadających w następnych latach grafice niezależność, poszukujących dla niej właściwych jej tematów, form, treści i środków wyrazu.

W 1963 r. Béla Kondor został laureatem głównej nagrody na Biennale Grafiki w Miskolcu, w następnym roku zdobywa nagrodę w Tokio. Przychodzą dalsze nagrody i wystawy krajowe i zagraniczne. Mimo tych sukcesów nie cieszy się jednak artysta popularnością. W latach sześćdziesiątych wraca do malarstwa. Lecz i tu nie zyskuje zrozumienia dla symboliki swoich prac, którym nadto zarzucano formalność i nadmierną ekspresyjność. W ostatnich latach życia utrzymywał się z niewielkich zamówień za grafiki i ilustracje. Niewielkich ze względu na starcia z różnymi ludźmi, nie był bowiem naturą układną, acz wszyscy uznawali jego wielki talent i rzetelne przygotowanie zawodowe. Zmarł Béla Kondor 12 grudnia 1972 r.

Twórczość Béli Kondora nie jest jednolita. W jego grafikach widać wyraźne zafascynowanie autora gotykiem i sztuką ikon. Kreska zdecydowanie nawiązuje do techniki rysunku Albrechta Dürera („Podbój nieba", „Piekło"). Wszystko zaś ubrane w alegoryczno-symboliczny sztafaż. Tematycznie natomiast prace powstałe w latach 1956—1963 są proste, pozbawione późniejszej zawikłanej symboliki, pełne problematyki społecznej. Z następnego okresu — gorzkie w wymowie, nie pozbawione tragizmu, głoszącę jednak nadzieję na lepszy świat.

Sztuka Béli Kondora ma charakter filozoficzno-intelektualny. Twórca oddawał w niej uniwersalne problemy ludzkości, wyrażał człowieka, który powołany do głoszenia piękna i osiągnięcia wielkości, musi jednak zmagać się ze złowrogimi siłami. („Ilustracje do Blake'a: Młyn, Promieniowanie, Karczma w piekle, Bomba" i inne).

Dopiero tuż przed śmiercią zdobywa Béla Kondor powszechne uznanie publiczności i krytyki. Rośnie, aż do dziś, zainteresowanie artystą. W 1971 r. ukazał się pierwszy tom jego wierszy „Okruchy szczęścia", w trzy lata później — drugi: „Zostawić znak". W 1975 r. węgierska telewizja zrealizowała film dokumentalny o twórczości Béli Kondora, a w rok później ukazała się monografia o artyście pióra Lajosa Németha.

Tego ongiś niezrozumiałego twórcę, dziś uznawanego za jednego z najwybitniejszych, przypomina Węgierski Instytut Kultury w Warszawie organizując wystawę jego grafik, która czynna będzie do 19 października. Warto zobaczyć dzieła tego współczesnego „węgierskiego Goi".

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-968, 337-748, 340-726

JELENKOR

1979 4

Kondor Béla,
festő- és grafikusművésze

1021

azonban volt egy fél óra, ami val
Bíró utcában beállt a magasfeszült
a fekete transzformátor szekrényre,
volt ez a hang, mint valami rejti
turistaollóval fűrészfogszerűen cak
belemélyesztette a combjába. Jól
cegve, mintha az egyik lába rövidebb lett volna, elindult a törvényszé
mögötti keskeny köz felé. Ide csak rövid ideig sütött be a nap, a tócsák
nehezen száradtak föl. A rabok udvarát magas fal vette körül, befelé hajló
szögesdrót sávval a tetején; de a jellegzetes szag így is kiáramlott. Jam-
mának fölfelé tágult az orrcimpája, és abbahagyta a bicegést. Lerohant egy
elgazosodott lépcsőn a Dinga-patakhoz, és az aládúcolt vashídon átment
a Fürdőház utcába. Onnét már kényelmesen lehetett visszanézni a nyomott
kis udvarokra, az agyonnevelt virágos kertekre. A Fürdőház utcában nem
volt virág. Kis dombra kapaszkodott föl, egyik oldalán pusztuló borospin-
cék sorakoztak, lőrésszerű ablakaikat fölverte a vadzab, s a szemközti ol-
dalon is több volt a romos ház, mint a lakott. Legalább nyolc ilyen házsor
bukdácsolt itt. Az aradi kivégzések után számontartott búvóhely hírében
állt ez a szöglet, nem egyszer végig razziázták, de azért így is akadtak
unokák, akiknek védelmet nyújtott. Valamelyik háború után indulatosan
halálra ítélték ezeket a házakat, de időközben meghalt a polgármester, aki
a halálos ítéletet hozta. Jamma helyeselte a sorrendet; legszívesebben itt
töltötte a délutánjait. Behunyt szemmel indult el fölfelé, s meztelen talpá-
val megkereste a macskakövek között az agyaghordalékos mélyedést, mely
barna csíkként felezte az úttestet. Fönt egy kőrakás mellett két zsineget

1021 Béla Kondor

BIURO WYCINKÓW CLOB PRASOWYCH

Prasowe Wydawnictwo Dokumentacyjne RSW „P-K-R"

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

Sztandar Młodych
A
00-687 Warszawa
ul. Wspólna Nr 61
wydanie .....

Nr 226 — 21-09-79

W Węgierskim Instytucie Kultury

Kreski Beli Kondora

Grafika zmarłego w 1974 roku Beli Kondora była wydarzeniem artystycznym w galeriach kilkunastu krajów świata. Delikatna kreska jednego z największych węgierskich twórców drugiej połowy XX wieku wcześniej przykuwała uwagę bywalców salonów wystawowych w takich m.in. ośrodkach jak Paryż, Tokio, Sao Paulo, Wiedeń, Belgrad, Madryt, Lizbona i Meksyk. Chwała Węgierskiemu Instytutowi Kultury, że choć skromną część takich prac po raz pierwszy postanowił zaprezentować warszawiakom od 20 bm.

Urodzony w 1931 roku artysta z ogromnym trudem przebijał się przez obowiązujące w plastyce konwencje. On i jemu podobni twórcy dążyli, by grafika niejako uzależniła się od malarstwa, by przestano traktować ją jako gorszy podgatunek. I tak nowego rodzaju grafika, której temat, forma i treść pojawiła się w indywidualnej szacie, stosownie do gatunku zaczęła żyć po swojemu, na własny rachunek.

O Kondorze powiedział przybyły na wernisaż do Warszawy przyjaciel artysty — Kalman Bolgar:

— Bardzo długo nie rozumiano jego symboliki, ani alegorii lub też błędnie je interpretowano, odrzucając jego określoną formalność, ekspresyjność pod mianem malarstwa tonowego. Jego filozoficzno-intelektualna sztuka, ikonografia w oczach większości nie została do końca zrozumiana. Ponieważ Kondor nie był naturą układną, jego sytuację bytową pogarszały spięcia z różnymi osobistościami, choć prawie wszyscy uznawali jego wyjątkowy talent.

Kondor uznawał dewizę: „Człowieku, walcz i miej nadzieję". I taką też była jego twórczość.

Wystawę prac Kondora w Węgierskim Instytucie Kultury (Marszałkowska 80) oglądać można do 19 października br.

(Lub)

Fot. JACEK BARCZ

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743. 340-726

KISALFÖLD

1979 OKT 27

Kondor Béla
festő- és grafikus
művész
1021

KISALFÖLD magazin

Kondor Béla illusztrációja Shakespeare: Hamlet című darabjához.

Farkas Ilon

A MESTER

Az asszony az egész gyárat bejárta, de egyetlen karbantartómunkással sem találkozott. Végül a H-épület pincéjében talált két embert.

— Mit óhajt, fiatalasszony?

— Nem tudom, jó helyen járok-e? (Soha nem tudjuk, hogy jó helyen járunk-e? Ha nem bántanak, ha sikerül elintézni azt, amiért oda igyekeztünk, akkor jó hely az, ahol járunk.) — Kellene nekem valaki, aki csempézni tud.

— A legjobb helyen jár, kézcsókom. Én mindenhez értek, de a csempészés, akarom mondani a csempézés a szakmám. Igaz, Zsuzsu?

— Igaz, mester, arany a maga keze.

— Mit kellene csempézni?

— A konyhát, a fürdőszobát és a wc-t. És mennyiért csinálnák?

— Meg fogunk egyezni. Alig kérek valamit, imádok olyan helyen dolgozni, ahol ilyen szép menyecske a háziasszony, biztosan jól főz?

— Összeget mondjon. Különben anyám főz, én tanulok.

— Kézcsókom, nem baj, a mama biztosan még jobban főz, mi nagyon szeretjük a házi kaját, igaz, Zsuzsu? Vidékiek vagyunk.

— Igaz, mester — elcsöppenni készülő orrát jobb könyökén a zelte Zsuzsut, amint taknya-nyála egybefolyik, a fejebúbjáig fekete, kezéhez ragadt csempékkel rohangál a finom házban. És elképzelte a szép lakásban dühöngő fiatalasszonyt, amint éppen főz a konyhában (még ha nem is szokott főzni, most valamilyen okból éppen ő főz a szépen csempézett konyhában), elindulnak a csempék, és folyi lefelé hosszú csíkokban a bitumin. Elnevette magát hangosan.

A mester betanított mindenes a gyárban, szakmája nincs komolyan nem is ért semmihez, többnyire toldoz-foldoz.

A buszmegállótól még jócskán gyalogolni kellett. A mester és Zsuzsu sietősen lépkedtek a megadott cím felé.

— Zsuzsu, csempéztél már?

— Nem, mester.

— En sem, de megcsináljuk.

— Megcsináljuk, mester.

— Büdös a lábad?

— Büdös, mester.

— A zoknid is ki van szakadva?

— Ki van, mester. Annyira, hogy föl se húztam. Nagy baj ez, mester?

— Nem baj. Túl fi.om helyre jöttünk, lehet, hogy le kell vetni a cipőt.

Idős asszony nyit ajtót.

— Jaj, végre! Már nagyon vártam ám magukat. Jöjjenek gyorsan. Mit esznek?

Kondor Béla, festő

KONDOR BÉLA rézkarcait láthatják az érdeklődők azon a kiállításon, amely ma délután 5 órakor nyílik meg az újpesti Mini Galériában (IV., Árpád u. 37.). A bemutató december 11-ig lesz nyitva.

B.

– :kl

Népszabadság Bp. 1980 nov. 28.

1021 Kondor Béla festő- és grafikusművész

SPACEREM PO WARSZAWSKICH WYSTAWACH

Dwie z otwartych w tym tygodniu wystaw poświęcone są artystom pośmiertnie.

Pierwsza to ekspozycja prac zmarłego w wieku 44 lat (w 1967 r.) znakomitego grafika **Wojciecha Zamecznika**, w Galerii Interpress, plac Zwycięstwa 9. Wystawa różnorodna i bardzo interesująca. Składa się z niezwykle celnych plakatów. Świetna strona graficzna idzie w parze z intelektualną koncepcją pomysłu. Prócz plakatów, fotogramy, grafika użytkowa i książkowa. Brak niestety, na wystawie komentatora — na wernisażu był nim **Zbigniew Florczak** — który by zwiedzającym służył pomocą. Może zbyt mało tu podpisów i komentarza objaśniającego poszczególne sekwencje.

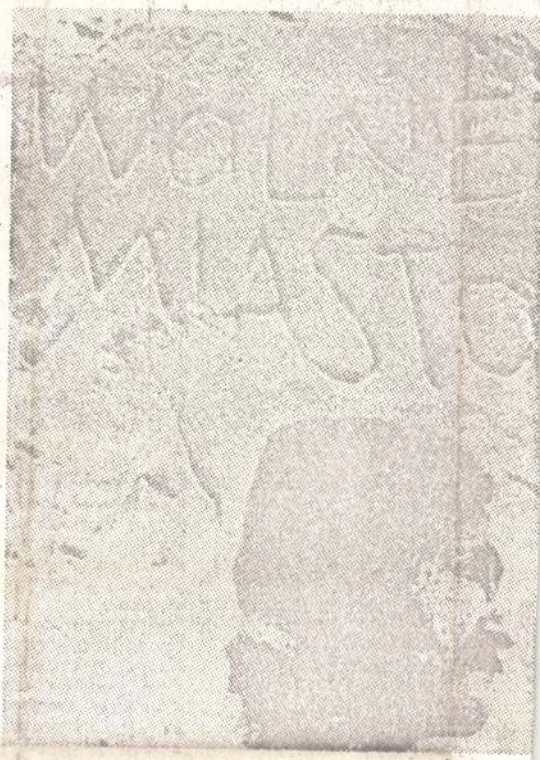

Grafika Wojciecha Zamecznika.

Druga, również doskonała wystawa pośmiertna, czynna jest w Instytucie Kultury Węgierskiej (Marszałkowska 80) **Beli Kondora**, malarza, grafika, poety. Twórca ten żył krótko (1931—1972), spopularyzował w swej ojczyźnie grafikę, pozostawianą w pierwszej połowie XX w. w cieniu malarskiej twórczości, niedocenianą zarówno przez odbiorców, jak i krytykę. Wystawa w Instytucie obejmuje oryginalne grafiki, o głębokiej wymowie społecznej. Kondor wraz z bliskim mu kręgiem artystów uważany jest na Węgrzech za twórcę żyjącej odrębnym, samodzielnym życiem grafiki warsztatowej.

W Galerii Nusantary (Nowogrodzka 18 a) trwa trzecia część serialu wystawowego Andrzeja Strumiłły — rysownika, malarza, kolekcjonera. Tym razem prezentuje się kolekcjoner. Przedstawia: malarstwo i grafikę starą i współczesną Indii, Nepalu, Mongolii, Chin i Wietnamu. Są to przeważnie niewielkie obrazy malowane na gipsowanych płótnach oraz grafiki, od miniaturowych po ogromne formaty. Przedstawiają horoskopy, sceny sakralne, miłosne. Ogląda się je przy dźwiękach egzotycznej muzyki strunowej. Non stop są wyświetlane przeźrocza. Osobliwość (zresztą niejedną!) stanowią odbijane na papierze kamienne reliefy pochodzące z chińskiej Świątyni Literatury.

W Desie na Nowym Świecie 23 interesująca wystawa **Jana Gepperta**, prezentuje jakby drogę artysty od malarstwa figuratywnego po abstrakcję. Można obserwować, jak wertykalne linie pni drzew i horyzontalne fal na jeziorach z jego pejzaży, w dalszych płótnach przechodzą w bardzo już uproszczone, niemal geometryczne układy. Warto nadmienić, iż I część wystawy (malarstwa figuratywnego) jest już prawie rozprzedana. Nie można tego powiedzieć o drugiej.

Ponadto, przypominamy o wystawie fotograficznej Jerzego Lubińskiego „100 dni" w Małej Galerii PSP (plac Zamkowy 8), a w foyer Teatru na Targówku (Kołowa 20) można obejrzeć malarstwo Hanny Bakuły, zaś w Galerii Sztuki Alicji i Bożeny Wahl (Mieroslawskiego 9) rysunek Adam Hoffmann. (grt)

Kondor Béla festő-grafikus-művész

1021

1979. III. 5. Kossuth 18,25 Áné

Mai könyvajánlatunk

- Németh Lajos: Kondor Béla

A közelmultban elhunyt Kondor Béla a legujabb kori képzőművészetünk egyik legnagyobb alakja volt. Pályája olyan dinamikusan alakult, hogy grafikai munkásságával egyszerre iskolát teremtett. Müvészi felfogása, teljességre való törekvése, moralizáló hajlama, szombólumteremtő képessége a teljesen eredeti müvészi formák, az egyéni stilus megteremtésére késztették. Ikonszerü táblaképei, szimbolikus festményei mellett életmüveinek zömét grafikái alkotják. Valamint a Madách, Hemingway müveihez készült kitünő illusztrációk.
Németh Lajos tanulmányában szakértelemmel és szeretettel elemzi Kondor Béla munkásságát.

00–220 Warszawa, ul. Rajców 10
wydanie

Nr 11 z dn. -11-79

1021

Béla Kondor, festő- és grafikusművész

WYSTAWA W WĘGIERSKIM INSTYTUCIE KULTURY W WARSZAWIE

GRAFIKA BÉLI KONDORA

We wrześniu w Węgierskim Instytucie Kultury w Warszawie zaprezentowane zostały prace jednego z najznakomitszych grafików węgierskich współczesnej doby – Béli Kondora. Nieżyjący już artysta był prekursorem kilku technik graficznych, przed nim na Węgrzech nie znanych. Jako uczeń Jenö Barcsayego, postimpresjonisty węgierskiego, studenta polskich szkół artystycznych, przeniósł do swej sztuki wiele z umiejętności mistrza zdobytych nad Wisłą i spopularyzował je nad Dunajem.

Béla Kondor (1931–1972) uznawany jest na Węgrzech za największą indywidualność artystyczną swego pokolenia. Był grafikiem, malarzem i poetą. Jemu przyznaje się naczelne miejsce w przywracaniu grafice węgierskiej należnej jej pozycji. Do tego czasu pozostawała w cieniu malarskiej twórczości, spełniając wobec niej tylko służebną rolę, nie doceniana przez twórców i krytyków.

W 1951 roku Béla Kondor został przyjęty na wydział malarstwa. Obowiązujący w tym okresie źle pojęty schematyzm realizmu socjalistycznego nie odpowiadał młodemu artyście, tworzącemu swój niezależny świat twórczy wywodzący się z ikon, gotyku, z tradycji od Dürera do Derkovitza. Relegowano go z uczelni, ale kilku znakomitych profesorów, powołując się na jego wybitne uzdolnienia w dziedzinie rysunku, umożliwiło artyście przeniesienie się na wydział grafiki. Jego praca dyplomowa – cykl poświęcony Györgyovi Dózy (rewolucjoniście chłopskiemu, spalonemu na stosie w 1514 r.) – wzbudziła wielką sensację. Jego grafiki były bowiem rezonansem nietrwałości kultu jednostki.

Mimo tak pięknie rozpoczętej kariery, dalsza droga twórcza nie układała się najlepiej. Nie rozumiano jego symboliki ani alegorii. Źle ją interpretowano. Jego filozoficzno-intelektualne prace i oryginalna ikonografia dla większości były obce. Chociaż wszyscy uznawali jego wielki talent i przygotowanie zawodowe, otrzymywał tylko niewielkie zamówienia, z których się utrzymywał. Gdy odrzucano jego szkice grafik ściennych, a właściwie nie wystawiano gotowych panneau, wiele z nich oglądali jedynie przyjaciele artysty, którzy zaglądali do pracowni. Dopiero w 1963 roku otrzymał nagrodę Studia, a później został laureatem głównej nagrody na Biennale Grafiki w Miskolcu. Już w roku następnym zdobył nagrodę na Biennale Grafiki w Tokio. W rok potem po raz pierwszy został laureatem nagrody im. Munkácsyego. To samo wyróżnienie otrzymał jeszcze raz w 1971 r.

Jego prace są jednolite tak tematycznie, jak i stylowo. Są raczej gorzkie, smutne w wymowie. Wiele jest wyrazem konfrontacji z samym sobą. Ich zaletę stanowi fakt, że artysta pragnął nimi ogarnąć sprawy istotne dla całej ludzkości i tworzył wizualne obrazy, mające cechy uniwersalności.

Grafiki pokazane na warszawskiej wystawie pochodziły z różnych okresów życia artysty, dając możliwość przeglądu całego dorobku. Na otwarciu wystawy obecny był ambasador Węgierskiej Republiki Ludowej w Polsce, nadając jej specjalną rangę. Ekspozycję uzupełniał ponadto dokumentalny film o twórczości Béli Kondora nakręcony przez Telewizję Węgierską w 1975 r. *(macz)*

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 349-726

Kondor Béla,

DÉL-MAGYARORSZÁG

festő- és grafikusművész

1979 OKT 28

1021

KONDOR BÉLA: HAMLET-ILLUSZTRÁCIÓ

aszn
ulna
negt

Dr.
leg
ultú
ebb
ező,
z el

A községi művelődési ház veze-
ője, Papp István nyugdíj előtt
álló népművelő. Eredeti szakmá-
a szabó. A falusi művelődésügy
ősskorában kezdte, mint társadal-
ni aktíva. Elment, visszajött, most
egyedszer kötötte össze a sorsát
művelődési házzal.

— Itt púpos a parketta, amott
okáig süllyedni a lyukba.

— Azelőtt sima volt, de mű-
anyag padlót terítettek rá, nem
ud szellőzni, a nedvességtől meg
összegyűrődik.

Felhasogatott székek a színpad
előtti sorokban, hátul ízléstelen
műbőrpuffok, az ajtóval leválaszt-
ható teremrészben mintha csak

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 240-726

Kondor Béla,

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

festő- és grafikusművésze

1980 JAN 13

1021

Kondor Béla illusztrációja Shakespeare Hamletjéhez

A TANÁCSOKÉ A SZ

Átgondoltabb, elő tervezés szüks

— Gulyás elvtárs 1979. október 1-én került a Szolnok MTVB Tiszafüredi járási Hivatalának élére. Korábban milyen beosztásokban dolgozott?

— Számomra nem ismeretlen a tanácsi munka, elvégre most, ötvenéves koromban harmadszor tértem vissza erre a területre. Tősgyökeres tiszafüredi vagyok, de a karcagi Városi Tanács mezőgazdasági osztályán ismerked-

Béla Kondor

74° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttore: Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

20129 MILANO

Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

IL MILIARDO
VIA G.BOSCO 8
(MASSA) 54031 CARRARA-AVENZA

10 D. 1974

ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
tobre 1906 lavora ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO

SPECIALE DA ANAGNI

«Grafica 74»: una fra le più importanti rassegne di grafica d'arte allestita in Italia

Nelle ampie sale del trecentesco Palazzo della Ragione di Anagni è stata inaugurata «Grafica '74», una vasta rassegna della grafica d'arte italiana e straniera, alla quale partecipano oltre cento artisti, tra cui De Chirico, Cagli, Levi, Trubbiani, Vespignani, Zancanaro, Bruno Caruso, Gentilini, Ennio Calabria, Guerreschi, Attardi, Cial, Stefanoni, il giapponese Takahashi, gli ungheresi Bela Kondor e Istvan Molnar, i polacchi Lutmjski e Sobczlak, i tedeschi Timner e Haising, i francesi Messac e Morteyrol, gli jugoslavi Gjolosh, Branco Milius e Stojan Celic.

La rassegna «Grafica '74» rientra nelle attività culturali del Comune di Anagni, che da alcuni anni svolge — grazie all'impegno del Sindaco Paolo Tuffi — una esemplare politica di decentramento culturale. La presentazione al catalogo è stata scritta da Emilio Villa e da Franco Portone, che ha anche curato l'allestimento delle trecento opere esposte.

L'importanza della rassegna risiede soprattutto nella selezione operata dagli ordinatori, selezione che ha tenuto conto — senza operare discriminazioni di sorta — delle varie tendenze e scuole della grafica d'arte italiana, mentre per gli stranieri si è voluto offrire un ampio panorama della grafica polacca, ungherese e jugoslava, presentando le opere degli artisti più rappresentativi.

Un altro aspetto di «Grafica '74» — che arricchisce di pregnanti attributi culturali l'iniziativa — è costituito dall'omaggio che il Comune di Anagni ha voluto tributare all'opera grafica di Corrado Cagli, l'artista che più di ogni altro ha contribuito a dare alla grafica d'arte italiana una rilevante caratura di assoluto livello internazionale. L'«omaggio» a Cagli si estrinseca nella presenza alla rassegna di oltre trenta opere, che vanno dalla serigrafia all'acquaforte, con le quali l'insigne artista dà una valida testimonianza della sua proteiforme attività artistica.

La rassegna, come abbiamo scritto all'inizio di questa nota, rappresenta senza dubbio di sorta la più importante mostra di grafica d'arte allestita in Italia negli ultimi anni. Se consideriamo che l'iniziativa è opera di una cittadina del Lazio, di solito emarginata dalla cultura ufficiale, dobbiamo constatare con favore che il decentramento culturale è un fenomeno che in Italia sta assumendo una diffusione rilevante.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla

NÉPÚJSÁG (TOLNA)

1979 NOV 18

festő- és grafikusművész

1021

Illusztráció a Hamlethez

Kondor Béla rajza

vállalhatja
azonban
műsornak
tésnek, tel
adásnak)
kalmas. A
ges holdak
nemzetközi együttműködés keretében használják.

A szocialista országok — nemzetközi távközlési feladataik megoldására — Lengyelország kezdeményezésére — 1971-ben Interszputnyik néven közös műholdas távközlési szervezetet hoztak létre. E szervezet tudományos alapját a Molnyija típusú szovjet mesterséges holdakkal elért eredmények bizonyítják. A szervezet ma már kellően kiszélesedett és állandó műsorcserét tesz lehetővé a részt vevő országok számára.

Az állomás erősítőberendezése, amely a műholdról érkező jeleket kétszázezerszeresére erősíti

ingerből származó ingerület vezetésében ugyanis zavar támad.

A pészmáker meghatározott nagyságú és gyakoriságú elektromos jelek, impulzusok leadására képes hosszú időn át egyenletesen. Több éven át való működését a benne lévő hosszú élettartamú miniatűr elemek vagy telepek biztosítják. Az impulzusokat a műszeren úgy állítják be, hogy percenkénti számuk 78—80 legyen, mint a szívverések rendes száma; az impulzusokat elektródok segítségével a szívizomhoz vezetik.

A pészmékert műtéttel „építik be" az ember szervezetébe. Legtöbbször a mellizomzat alá helyezik el magát a berendezést, de bevarrhatják más testtájakon is a bőr alá. A műszerekből kivezető elektródokat a szívhez rögzítik, például az egyik vénán át a szívbe vezetve, vagy a szívizomzathoz varrva.

A jelenlegi pészmékernek nagy hátránya, hogy a készüléket a telepek kimerülése

Kondor Béla festő- és grafikusművész

"Nagydíjas grafikusok (1.)"
Dél-Magyarország,
1980. febr. 24.

KONDOR BÉLA, a felszabadulás utáni képzőművészetünk tragikus sorsú egyénisége kapta 1963-ban a második biennálé nagydíját. 1931-ben született, 1972-ben halt meg. Rövid élete során is teljes életművet hagyott az utókorra. Katartikus művészi világának a festményekkel egyenrangú értékei nagyszerű grafikai lapjai.

történetiség elvét követjük, ahol nem válnak el egymástól a történeti, régészeti, néprajzi fejezetek. Az egységes élet elérhető, reprodukálható teljességét szeretnénk visszaadni. Ezt csak kollektív munkával, szoros együttműködéssel lehetséges. Részt vesz az első kötet munkájában a földrajzos *Andó Mihály* kandidátus, egyetemi docens. A régészeket, antropológusokat *Trogmayer Ottó* kandidátus, megyei múzeumigaz-

gezése, Magyarország regész tipográfiája mind-mind felha nálhatja azokat a tanulmányok melyek a mi munkánkhoz is engedhetetlenek. Így kapcsoló a helytörténeti monográfia orsz gos, illetve nemzetközi jelentős gű vállalkozásokhoz. A történ rész forrásanyaga különböző pusú és jellegű. Számos új, e dig még nem ismert adat, dok mentum felbukkanása várha Két nagy levéltár szegedi szem pontú vizsgálata folyik; a M

Mesterköszöntő

A szakmák ifjú mesterei évente összesereglenek, s mint tanított galambcsapatok tudásukat mérni hussannak neki a messzi kék egeknek. Repülnek magasra, ki meddig bírja szárnya erejével. Ők lesznek a mesterek. Műhelymesterek, tanítómesterek.

Bármely szakma lehet tisztes kenyérkereset és mesterfokon végzett munka, ami már művészet. A szakmát művészi fokon

Mayer János 66 év óta áll gyalupad mellett. Áll? Alkot! keze alól kikerült, emberi szo gálatra rendelt szépséges reme kekből most is bebútorozhatn magát Szeged, mert amit aszta los a fából megteremthet, azt mesteri mivoltában megterem tette.

Ha az asztalosoknak akadémi ája lenne, elnökül ülhetne ben ne. Nem a kora végett.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÓGRÁD
1979 NOV 4

Kondor Béla
festő- és grafikusművész
1021

Kondor Béla illusztrációja Shakespeare Hamlet című darabjához.

Törőcsik Mari dicsérete

Találkozás Madaras Józseffel

Mozdulatai csupatűz lendületről tanúskodnak. Állandóan izzik körülötte a levegő, ahol megjelenik, feszültséget teremt magá körül. Madaras József ezekben a hónapokban is egyik produkcióból a másikba rohan. Nem tévedés: hetvenkettedik nagyjátékfilmjét forgatja, amelyben — mint annyi más alkalommal —, ezúttal is munkásfigurát formál.

— Lugossy László rendezésében készül a „Köszönöm, megvagyunk" című új magyar produkció, amely egy üntő szakmunkás viharos életét követi nyomon. B. József filmbeli szakmunkás —, nagyon sok rúgást kapott az élettől, amelyek összességében egy fulladásos helyzetet oztak létre. Ebből próbál ikerülni, ami először lehetlennek tűnik. Felesége meghalt, csak a közös gyerek iránt érzett felelősség zi-hajtja előre. Ebben a szituációban lép színre az élének új értelmet adó öntő- ei segédmunkásnő, akit egy ebreceni diáklány, Nyakó úlia alakít. Bár a felvételek - amelyek legtöbbjét Hatsztelken és a soroksári ásöntődében forgatjuk —

jól kezelhető, s mindehhez kiváló játékintelligenciája van.

— Ennyit a 72-ik játékfilmről. Hátha hallhatnánk valamit az előzőek legfontosabb tapasztalatairól is?

— Nagy örömömre szolgál, ha egy rendező ismételten megbíz feladatokkal. Eddigi pályafutásom során ezt általában sikerült kiérdemelnem.

nyosságaként volt felró Jancsó igazi karmester, nél muszáj volt megta 10—12 perces jeleneteke egyszerre eljátszani. De sonló elismerő szat mondhatnék másokról így például Kovács An ról, Kardos Ferencről, éppen Rózsa Jánosról.

— Van-e olyan ren akinél még nem játszot szívesen hallgatná instru it?

— Mindenekelőtt Zoltánt · említeném, a még ez idáig nem hozott sze a sors. Fábri az én kálmat barátian értékeli hát szó sincs mellőz Egyszerűen nem volt figurára szüksége.

— Ön 1978-ban hátat dított a színháznak. bánta meg elhatározását

— A MAFILM szer gárdájának tagja vagyol nap, mint nap érzem: h sen döntöttem. Amiért sorban jól érzem maga az a szabadság. Tévedé essék, most is legalább nyit dolgozom, mint r csak a függőségem sokal vesebb. A színházi társ tok tagjai általában néh vezető kiszolgáltatottjai.

Kondor Béla

Kondor Béla: Ady

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 19.
XXI. évf. 47. sz. cimlap.

ma megrendüljön az Országos Mentőszolgálatban. A Két deci benzin című riport azt a bizalmat teszi kockára, melyet ezen szolgálat dolgozói áldozatos, megbízható munkával kiérdemeltek.

1977. november 14.

Dr. Medve László
miniszterhelyettes

Szívesen adunk helyt az Egészségügyi Minisztérium mértéktartó levelének. Nemere István Két deci benzin című riportja érthetően nagy visszhangot váltott ki: foglalkozott vele a Magyar Hírlap szeptember 21-i, szeptember 22-i, és október 15-i száma, a Magyar Rádió politikai magazinja, a 168 óra, s számos levél érkezett szerkesztőségünkhöz is. Az egymásnak végletesen ellentmondó megnyilvánulások arról tanúskodnak, hogy az OMSZ Budapesten és vidéken betölti hivatását, de a munkakörülmények és munkafeltételek nagyon különbözőek. Reméljük, hogy „a mentők kidolgozás alatt álló új működési szabályza-

áthatott, talpig becsületes és áldozatkész mentős van az országban, akik a mesterségesen létrehozott »objektív« nehézségek ellenére is mindent megtesznek, hogy a beteget legjobb tudásuk szerint lássák el és annak állapota szállítás közben ne rosszabbodjon."

A szerkesztőség

ról olvastam ezekben a könyvekben, úgy hiányolom számos mai regényünkben a nem autón szaladgáló, nem feltétlenül báritalokat fogyasztó embereket. Mintha csak írók, újságírók, filmszínészek és egyetemi tanárok, valamint ezek kapcsolt részei élnének édes hazánkban." — Észrevételén töprengve számbavettük, hogy novellarovatunk, továbbá öt irodalmi folyóirat (a Kortárs, az Új Írás, a Tiszatáj, a Jelenkor és az Alföld) prózarovata hány novellát közölt az elmúlt évben írók, újságírók, színészek és egyetemi tanárok magánéletéről, s rájöttünk, roppant keveset. De ez másodlagos szempont. Ami fontosabb: az esztétikai érték nem tematikához kötött dolog. Volt egy nagy angol drámaíró, aki csupa királyt, herceget, grófot meg effélét szerepeltetett műveiben (meg színészeket is: újságírók akkor még nem voltak); s lám, rajta nem szokás számonkérni, hogy nem kizárólag ilyenek éltek az Erzsébet-kori Angliában.

W. GABOR. NAGYVÁRAD, Olvasónk utal az október elsejei számban megjelent Ady-interjúra, s azt kérdezi, hogy a nyilatkozó kutató — **Bustya Endre** — „...azóta tisztázta-e már a nyilvánosság előtt: melyik a legeslegutolsó Ady-fénykép"? A nagyváradi levélíró figyelmét bizonyára elkerülte az a cikk, amelyet a kolozsvári kutató publikált bukaresti magyar testvérlapunk, a Hét október 28-i számában. Az elrajzolt arckép című írásban azt fejtegeti, hogy Ady Lajosné miért és miként vágatta ki Babits Mihályt egy közös fényképről, hogy a felvételt Ady Endre utolsó portréjának tüntesse fel.

szont a kizárólag részkérdésekkel vagy kevésbé lényeges dolgokkal foglalkozó, de egyébként érdekes írások, levelek publikálásáról. Igyekezni fogunk azonban időnként ezekből is rövidített összeállításokat adni. — Különösen hálásak vagyunk azoknak a hozzászólóknak, akik észrevették és írásaikban visszaigazolták szerkesztőségünk szándékát: hogy vitánk ne csupán a szorosan vett oktatásügy, hanem — ezzel összefüggésben — egész közművelődésünk, kulturális forradalmunk vitája legyen.

KI TUD „ADYUL"?

Kondor Béla

KONDOR BÉLA GRAFIKUS MŰVÉSZ emlékkiállítása a szé csényi műemlék kastélyban be rendezett múzeumban pénteke megnyílt. A tárlaton 30 grafiká állítottak ki. 10.2.

Magyar Hirlap 1976/8o/1o

Koncz Béla

Gerenda, tanulmány

Kerékgyártó István: "Nagymama kamrájától sz
"Ipari világ"-ig.

Müvészet, 1977. november - 18. oldal

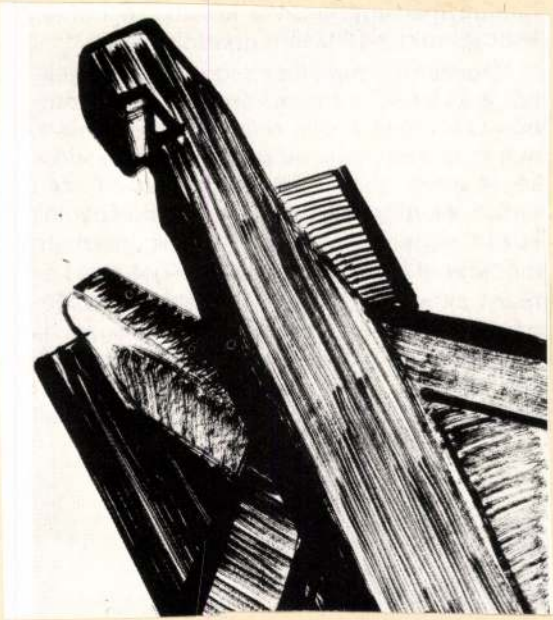

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPMŰVELÉS

1977 DEC

Koncz Vilmos, festő

1021

Képek és szobrok Tanzániából címmel mutatták be Koncz Vilmos munkásfestő képeit és Afrikában gyűjtött makonde-szobrait a csepeli Rideg Sándor Művelődési és Ifjúsági Házban.

átképek címmel grafikai k

HIREK

egnyílt a Budapesti Műszaki Egyetem Szkéne
a. A hosszú szünet utáni első bemutató az
s Színház „Ez" című produkciója volt.

A Pécsi Központi Amatőrszínp
jén. A Bagossy László vezette
egyik „főszereplője" a sok funl

Koncz Béla

Járom, tanulmány

Kerékgyártó István:"Nagymama kamrájától sz
"Ipari világ"-ig.
Müvészet,1977. november - 18. oldal

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 DEC 14
Magyar Ifjúság

Kondor Béla festőművész

1021

Kiállítás a Margitszigeten

A 100 éves fennállását ünneplő Margitszigeti Nagyszálló gazdag ünnepi programválasztékából is kiemelkedik egy kiállítás.

Egy kávé felhörpintése után (vagy előtt?) seregnyi műalkotás kalauzolja a Sziget rejtelmeibe a látogatót. A Nagyszálló halljában – Kondor Béla múltat láttató faliképe előtt – rendezett tárlaton kiderül, az egykori Nyulak Szigetének varázsa ma sem kopott meg, sőt, mint azt a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagjai bizonyítják, még egy ötletes vendéglátóipari tematikus pályázat is felkelti és tovább élteti az ifjabb generációban „e tündéri sziget" művészetekre ható erejét.

A Danubius Szálloda és Gyógyüdülő Vállalat – józan megfontolásból és anyagi lehetőségeiből adódóan – új alkotásokra ösztönözte a fiatal művészeket. Perspektívát nyitva ezzel szállodaiparunk előtt: a nagyobb léptékű képzőművészeti alkotások mellett hogyan lehet otthont adni táblaképeknek, metszeteknek és kisplasztikáknak.

Az alkotókat nemcsak a lehetőség, az új ötlet iránti fogékonyság, a kiírásban megjelölt díjak elnyerésének reménye ösztönözte a kiállításon való részvételre. Nem szorgalmas topográfusok fedeztetik fel újból a Szigetet, nem a folyóból kibányászott kavicsok, kövek irányítják a szobrászok gondolatmenetét; a Sziget az állandóan mozgásban levő fővárosi nyugalmat árasztó tájhelyeként jelenik meg a művekben. Az igényes szobrászati anyag feledteti a gyengébben bemutatkozó grafikát.

Vertel Beatrix üzleti szempontokat is figyelembe vevő első díjas naptárterve a meseillusztrációkkal mutat rokonságot. A festők anyagából Domby Lajos, Kovács Péter, Csavlek András, Újházi Péter, Bráda Tibor, Benedek Jenő képe emelendő ki. Más-más gondolati megközelítésben – a csendélettől a szigeti bejáró dinamikus vonzásáig, a vízpart állandóan mozgásra ingerlő hullámzásától a sétányok meghitt nyugalmáig – azonosulnak a megújulásra mindig kész Szigettel.

Feszültséggel telített Samu Géza fából készített plasztikája, a Sziget története. Liszter István két alkotása, az Alkony és a Magányos Krúdy világát idézi. Szanyi Péter napfürdőzője akár egy díszkút kiindulópontja lehet. A grafikai anyagból Kovács Imre és Rádóczy Gy. Gábor két lapja figyelemre méltó. Szinpompásak Szkok Iván gobelintervei.

Ez a kiállítás nem igényel tárlatvezetést. Az alig kétéves múltra visszatekintő Danubius Hotels és a fiatal művészek egymásra találása, kapcsolatteremtése – rutinszínvonalú művekkel alig találkozhatunk – követésre méltó. Az ilyen jellegű pályázat és kiállítás kellő megfontoltsággal és értő szakmai irányítással akár másutt is megvalósítható.

Molnár Zsolt

FOTÓ: CSUZI

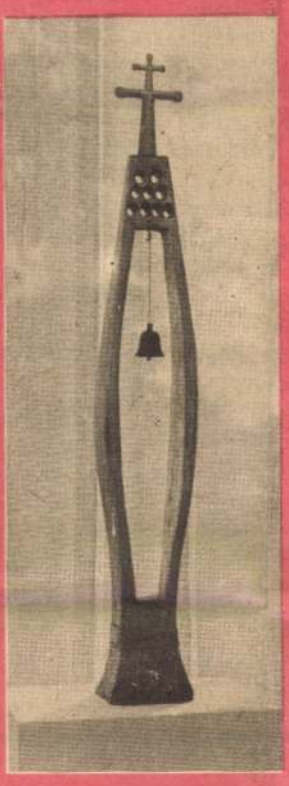

Liszter István: Alkony

Samu Géza:
A Sziget története

Marosits István: Szigeti emlék

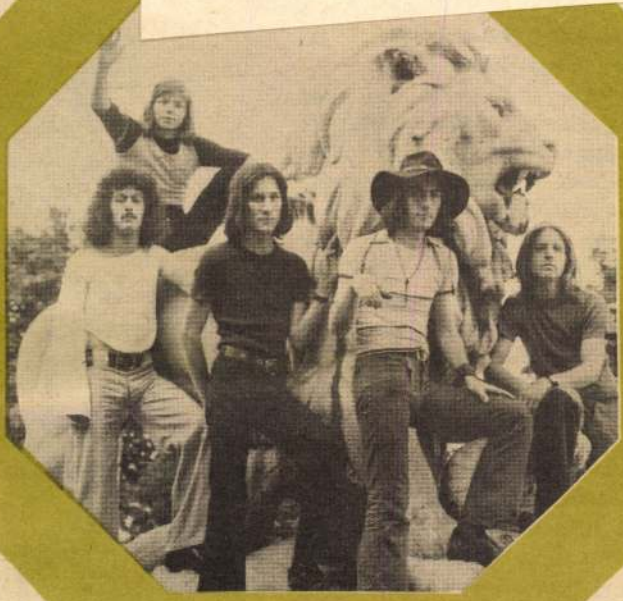

STOP

Több mint egy éve alakultak, nyáridőben. „Balatoni szerződés" így szólt a csábító jelige, és ők elindultak szerencsét próbálni. Vezetőjük *Somhegyi Tamás* civilben a Műszaki Egyetem harmadéves hallgatója csellózik, basszusgitározik, *Pintér Ferenc* a szólógitárosuk, dobosuk *Mareczky István*, az orgonista *Godán Sándor* és az énekes a Balatonon melléjük csapódott *Tisza József*. Valamennyien képzett zenészek. A zenekarvezető csellózni, klarinétozni tanult és közel három évig az Ifjú Zenebarátok Klubjának központi kórusában énekelt. Godán Sándor a Bartók Béla zenei szakközépiskola harmadéves tanulója, dob és zongora szakon képezi magát. Ő és a szólógitáros már játszottak együtt, a Shames együttesben. Tisza József énekelni tanult és ősz óta zeneiskolás.

Kialakult elképzelésük van arról, hogy milyen zenét játszanának legszívesebben. Hard-jazzt — vallják egyöntetűen — olyan egyszerűen és természetes vadsággal, mint a néger zenészek és olyan kifinomultan mint legkiválóbb példaképeik, közöttük Oscar Peterson. A „szakmát" azonban tanulni kell és ehhez a legjobb iskola: slágerzenét játszani, rutint szerezni. Ezután gondolhatnak majd arra, hogy megvalósítsák elképzeléseiket, stílustörekvéseiket.

Lehetőségeik? Nyáron több alkalmuk kínálkozott a bemutatkozásra. A szentendrei ifjúsági klubban, majd a budai Ifjúsági Parkban közösen léptek fel a Syconorral, az M 7-tel.

Szerelésükkel elégedettek. Nehezen vásárolták, féltve őrzik. Vidékre bérelt kocsival járnak. Most először mondták ki a bűvös szót: „összerázo lommal játsz MÁVAG Műve ban, Bergendyé Ők is szeretné ját klubot.

Most több leh gathatnak. Vál nak a józsefvá a Műszaki Egy ben, az Omega ződést kötöttek dési Házzal, itt is kapnak. Szá AERO-klubban sek is tarkítják kat.

Egyelőre ism rádió-, lemezfelv érhetetlennek t De talán egy-ké talanságra, tudj szen még akkor lok lesznek.

S

SLÁGER

MAGYAR IFJÚSÁG SLÁGERLISTÁJA 24. HÉT

E héten	Múlt héten			Hetek száma	
1.	(1)	Barta–Adamis: VALLOMÁS	Locomotiv GT	3	1. Malek
2.	(2)	Mihály–Kóbor–Sülyi: A HAZUG LÁNY	Omega	8	2. Hajdú
3.	(7)	Bágya–Huszár: AKINEK VAN PÁRJA	Koncz Zsuzsa		3. Presse
4.	(3)	Barta–Adamis: Ő MÉG CSAK MOST 14	Locomotiv GT	10	4. Malek
5.	(5)	Jakab–Futár: ÁLOM	Neoton	6	5. Barta–
6.	(6)	Novai: KÉRDÉS	Generál	4	6. Novai
7.	(4)	Papp–Huszár: VÁNDORLÁS A HOSSZÚ ÚTON	Gemini	12	7. Tomsit
8.	(8)	Molnár–Kóbor–Sülyi: BÚCSÚZTATÓ	Omega	3	8. Demjé
9.	(–)	Koncz T.–Sztevanovity D.: BOLOND PÁR	Kovács Kati	1	9. Demjé
10.	(9)	Szigeti–Soltész: A NAP ÉS A HOLD	Corvina	15	10. Tardos

Kondor Béla, festő

— A BALATON NYÁRI KULTURÁLIS PROGRAMJÁNAK egyik legrangosabb eseményeként vasárnap a balatonboglári vörös kápolnában megnyitották a Kondor Béla és Barcsay Jenő grafikáiból rendezett kiállítást.
— A Győr-Sopron megyei hon[illegible]

—: Hír

Népszabadság, Bp. 1977 aug. 16.

8.

Kondor Béla

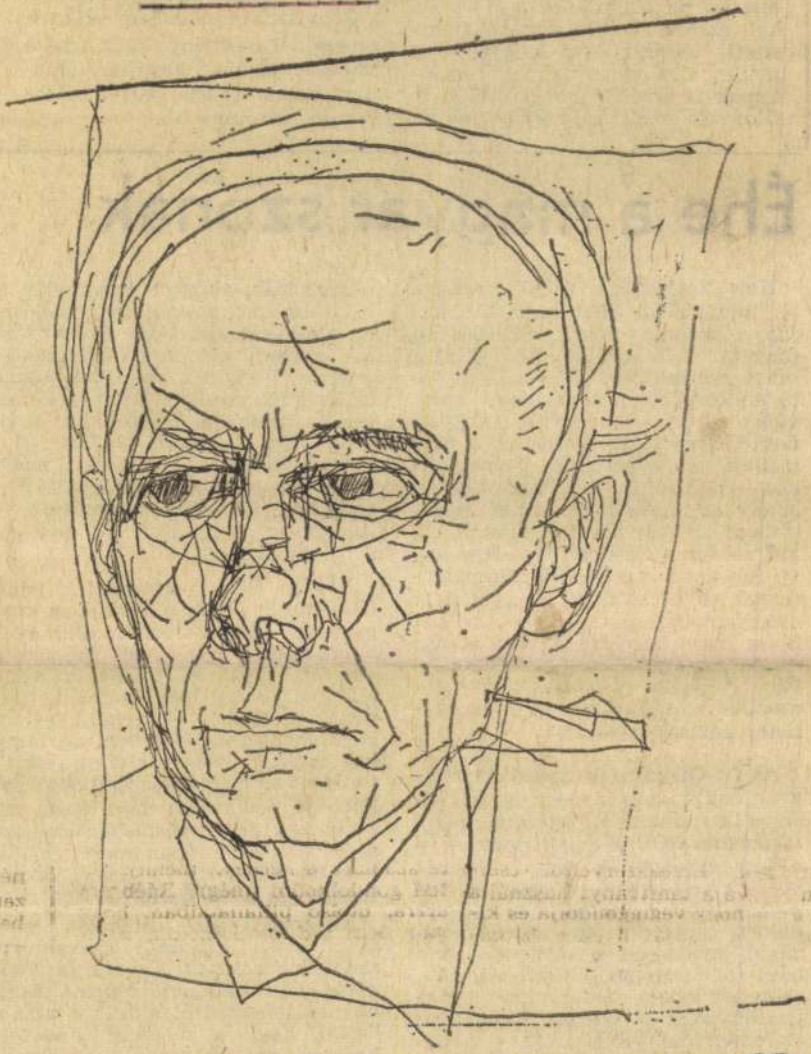

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 27.
XIX. évf. 39. sz. 5. lap.

Kondor Béla rajza

rikásról című, nemrégiben elkészült magyar film főszereplője — részesült kitüntetésben. A díjazott zenészek egyike *Wanda Wilkomirska* hegedűművész, aki évekkel ezelőtt Budapesten tökéletesítette tudását, és a lengyel zene mellett a modern magyar muzsikának is kiváló népszerűsítője. A filmesek közül *Andrzej Wajda* az jobban ráirányította a figyelmet.) A színészek díjazását több cikkben méltatták a szaklapok, hangsúlyozva, hogy olyan művészeti ág képviselőiről van szó, akiknek egy-egy teljesítménye csak a néző emlékezetében él tovább, társadalmi hatékonysága viszont világszerte egyre nagyobb.

Éhe a magyar szónak

New York állam északi részén, az indián nevű Chautuqua tó partján, a hasonló nevű üdülőhelyen tartotta találkozóját az amerikai magyar értelmiség legjava. A kis tó emlékeztet a Balatonra, ezért vált a clevelandi magyarok kedvelt üdülőhelyévé. Közvetlenül a part mellett van a poroszlói Nemes János panziója, a Balaton-villa, amely az idén másodízben adott otthont az Ady soraitól ihletett című, sokszorosításban megjelenő havi folyóirat, az *Itt-Ott* munkatársainak és olvasóinak. A nyolcadik évfolyamában járó lap két év óta hívja össze barátait. Jövőre a már szinte megmagyarosodott Csatakván (tréfásan *Csatakfalvának* is mondták) folytatják ezeket az egyhetes tanácskozásokat.

Az *Itt-Ott* köre az amerikai magyar emigrációnak — ők jobban szeretik magukat diaszpórában, *szétszórtságban* élőknek nevezni — a legegészségesebb része: számot vetve a valósággal, termékeny kapcsolatot épít ki a hazai magyar irodalom, tudomány és kultúra világával, rendszeresen olvassa az otthoni folyóiratokat, könyveket, s kisebb-nagyobb időközönként Magyarországra is látogat. Ezért még az emigráció jobboldalának támadásait is kénytelen elviselni. A mostani találkozón is számos érdekes előadás és vita pezsdítette meg a kedélyeket, s noha Jancsó Miklós *Égi bárány* című filmjének bemutatója vihart kavart, a szögesen ellentétes nézetek képviselői megmaradtak egy asztalnál. *Haraszti Sándor* sebészorvos, baptista lelkész elhagzottak alapján ismertette az 1977-ben megrendezendő összejövetel előkészületeit. *Basa Molnár Enikő* egyetemi előadó (Washington) a magyar irodalom amerikai tolmácsolásának eredményeit; nehézségeit és terveit tette mérlegre. A vitában *Értavy-Baráth József* (Lithonia, Georgia) — aki egy nagyszabású sorozatban már kiadta Petőfi, Ady, József Attila műveit —, osztotta meg az átültetés gondjait a hallgatósággal.

Várdy Béla egyetemi tanár (Pittsburgh, Pennsylvania), a magyarság történetével, irodalmával, néprajzával, nyelvével foglalkozó amerikai kutatók föladatait vette számba. Sokkal több igényt ki tudnának elégíteni — mondta —, a kinti magyarság körében, de lanyhul az érdeklődés nyelvünk és kultúránk iránt, magyarságtudományi kutatást pedig csak mellékesen végezhetnek az egyetemeken dolgozó tudósok. (Torontóban most próbálnak 600 000 dollárt gyűjteni önálló magyar tanszék felállítására.)

Az óvodás és kisiskolás korú gyermekek számára szavalóversenyt is rendeztek. Öröm és szomorúság volt hallgatni Móricz Zsigmond Mehemedjét a kicsik ajkán. Öröm, hogy a magyar vers fölhangzik még, s fájdalmas szomorúság, hogy már nemcsak az ő kiejtésük angolos, hanem az alig két évtizede itt élő szüleiké is. Kisebb-nagyobb mértékben majd mindegyik előadónak hanglejtése, nem egyszer már a hangképzése is az amerikai „nagykohó" olvasztó hatását mutatja, az őket körülfolyó nyelvtenger, kivédhetetlen, befolyá-

Kondor Béla

Kondor Béla: Háború (a kiállítás katalógusából)

Kondor Bé la

Szerepelt a Perenczy Muzeum tárlatán Szentendrén.

A tárlat „sztárja" *Kondor Béla: Szent Péter és egy nő* című, arany hátterű kompozíciója. A durván faragott kőkeretű, parasztbarokk rácsozatú kovácsoltvas ajtó előterében, három márványlépcső fölött — akár egy modern „oltárnak" is beillik.

Magyar Hirlap 1978-89-9

Wagner: Szentendrei festészet

Koncz Béla

Hajnal

Kerékgyártó István:"Nagymama kamrájától az
"Ipari világ"-ig.
Művészet,1977. november - 18. oldal

zíneket választ. Két vagy legfeljebb három zínre, a tömör, sötét és a világos színek ontrasztjára építi kompozícióit. Színei a

fekete motívumsor, mögötte a dombot asszociáló érett aranyokker színű félkör, mely az égbolt lilás acélszürke ívébe vált át. Az első

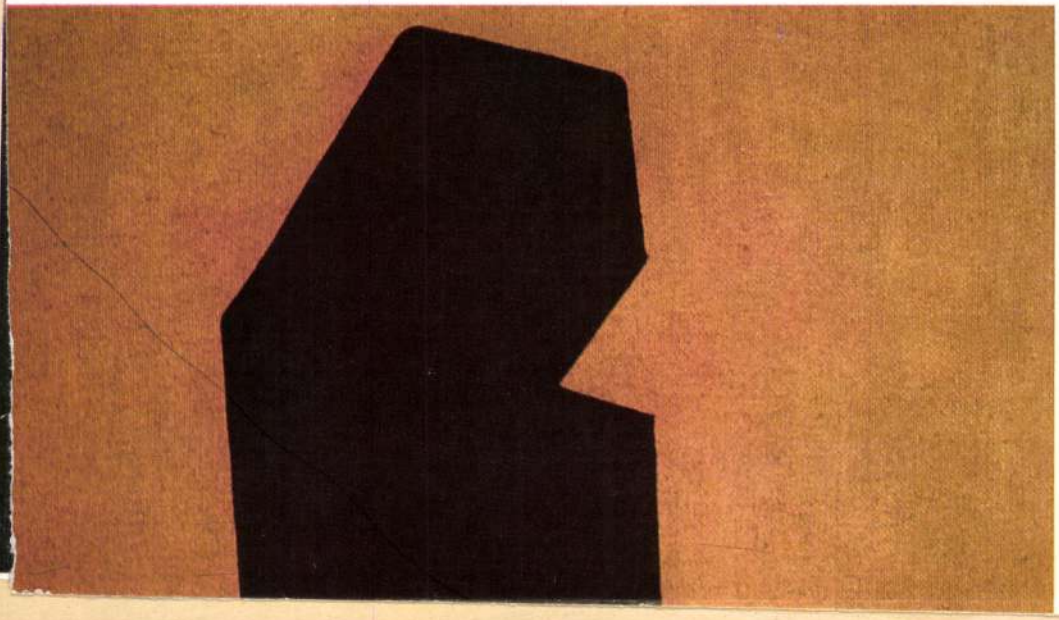

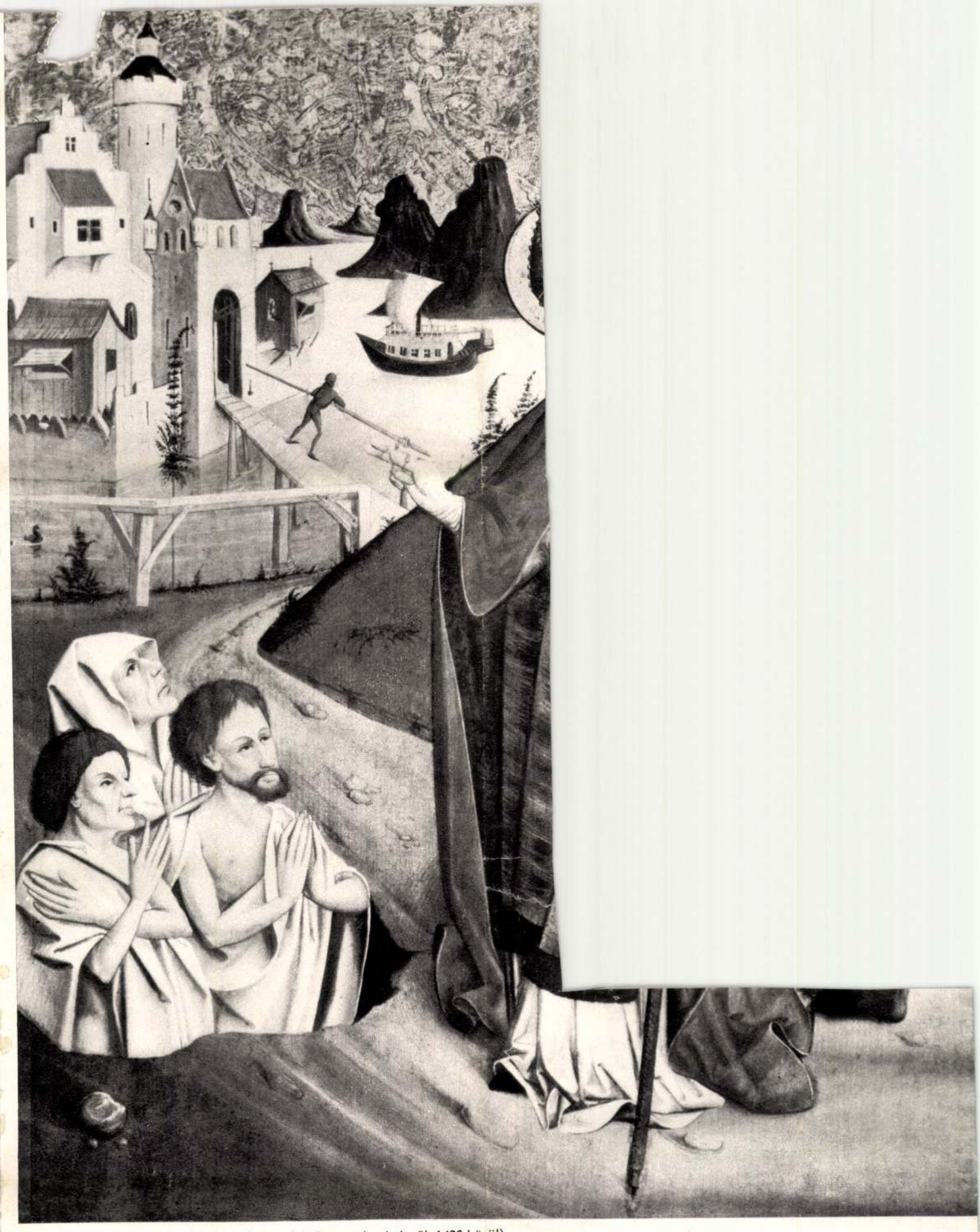

Szent Miklós három halottat támaszt fel. (Ismeretlen helyről, 1490 körül)

Minden közleményünkben hangsúlyoznunk kell, hogy a Galériának a megnyitóra készült bemutatói ideiglenesek. Egyetlen kivétel: a grafikai, érem- és kisplasztikai kiállítás. Ez csak annyiban ideiglenes, amennyiben grafikai alkotások bemutatása nem szokásos három hónapon túl, ugyanis a fény ennyi idő után kezd kedvezőtlenül hatni a papírra. Az U alakú állandó grafikai kiállítási tér ugyan belső, mesterséges világítású, ami a természetes fény káros hatásának nagyobb részét kizárja, mégsem árt az óvatosság. Hiszen a múzeum hármas feladatköréből, a gyarapítás, őrzés, közreadás összefüggő tennivalóiból, a megőrzés hivatása és kötelezettsége a legfontosabb, a jövőnek elsősorban ezért felelünk.

A megnyitón a magyar rajzművészet egyedi alkotásaiból válogatott művek — köztük remekművek — kerülnek a közönség szeme elé. Még reprodukálásra is nehéz közülük válogatni, legszívesebben az egész kiállítást választaná az ember. Azok, akik nemcsak nézik, hanem elmerülten szem
a közvetlenségével,
letlenségével oly von
rajzművészetet, bizon
dig itthon soha nem
élményben részesülne

A régi művészet k
lehetőségek pillanatn
tát mutatják. A haj
teremben, amely egye
marad a közönség el

Kondor Béla: Szent Antal megkísértése

hat teljes szárnyasoltár vár restaurálásra és felállításra. A középkori művek közül most a csíkmenasági főoltár a központilag elhelyezett, kiemelt darab. Oltárhoz tartozó részlet volt a „Németújvári fonó Mária" képe is, 1420—30 körül készült. Érdekessége a kor használati eszközeinek, a fonás kellékeinek, az otthonában dolgozó asszonynak pontosságra törekvő ábrázolása. Nagyméretű táblakép — hatalmas szárnyasoltár egyik táblája lehetett — az ismeretlen helyről származó, 1490 körül készült „Szent Miklós három halottat támaszt fel" címet viselő festmény. A főalak mögött álló figurák a gazdag fény-árnyék segítségével szobrászi testességet nyernek. E csoporttal ellentétes a meseszerű háttér lírai hangulatú tája.

A régi művészet szobrai közül a Barkáról való Dorottya, és a toporci Madonna már eléggé ismert. A magyarországi „szép Madonna" típust képviseli a második toporci Madonna is. Alkotásának ideje 1420—30 körül volt. Az úgynevezett „lágy stílus" legszebb művei közé tartozik. Ez a stílus a testet elfedő, puha redőkbe omló palástokról nyerte elnevezését.

Míg a középkori művészet kiállítása a kupola alatti első emeleti térben és a hozzá csatlakozó — a kupola-részt a nagy épületszárnyakkal összekötő — „nyaktagokban" nyílt meg, addig folytatása, a barokk művészet a szárnyrészben sorakoztatja fel képeit és szobrait.

Ha innen is kiemelünk néhány művet, akkor gondolhatunk például a XVIII. század közepén készült Bonaventurára. A szobor fa felületének megmunkálása arra vall, hogy eredetileg is festetlen volt. Feje nem portré, mégis remek karakter-fej, az aszkétikus gondolkodó férfi egyik típusának kitűnő ábrázolása.

Régi metszeteken, rajzokon gyakran ábrázolták a magyar huszárokat. Képeken ritkábban. Egy XVII. századi festmény igen hitelesen örökítette meg őket még a Rákóczi-szabadságharc előtti időkből. A zömök, kerekfejű lovaskatonák — háttérben sátor-táborukkal — egy várrom előtt éppen békés tevékenységbe merülnek: egy láda kirakásával foglalatoskodnak.

A barokk arcképek közül a Magyar Nemzeti Galéria egyik legismertebb művész-képmása Mányoki Ádám fiatalkori önarcképe. Öntudatos alkotó ember, aki nem udvari művészként, nem ünnepi öltözetben, hanem ingujjban festette meg magát. A kép akkoriban készülhetett, mikor II. Rákóczi Ferenc fejedelem külföldről hazahívta a festőt.

A XIX. és XX. század magyar szobrászatának látható művei ismertebbek a régi Galériából, és a végleges rendezés idejére nyerik el helyüket. Legkésőbb a jövő évi idegenforgalmi szezon kezdete előtt minden részében véglegessé válik a Galéria elrendezése, azután már csak a Munkácsy-képek klímaberendezésének elkészülését kell megvárni. A festészeti állandó kiállítások,

1021 Kondor Béla

A németújvári fonó Mária. (1420—1430) Petrás István reprodukciói

A toporci Madonna II.

A Nemzeti Galéria új otthonában

A Magyar Nemzeti Galéria októberi megnyitásakor elsősorban az épület mutatkozott be a közönségnek. Önmagában is érdemes látnivaló, impozáns, hazai márványkövekkel ékített belső tereivel, jól megvilágított teremsoraival. Sokan nem hívei a műemlékekből átalakított múzeumoknak. Pedig — ha az átalakítás kellő szakmai hozzáértéssel történik — éppen az ilyen múzeumok tudnak jól átfogni nagy történeti korszakokat. A Galéria új otthonában, mely hétnyolc évszázad magyar műveit mutatja be, a boltíves terektől az osztatlan, világos, konstruktív falmezőket nyújtó teremsorokig sokféle építészeti megoldás kapcsolódik össze, megfelelő, ritmikus átmenetekkel. Van a világon néhány technikai tekintetben magasabb színvonalú múzeum, de a Galéria is korszerű lesz reményeink szerint, szépségében pedig vetekszik bármely külföldi nevezetes társintézménnyel.

A munka során előbukkanó kezdeti problémák eltörpülnek azon tény mellett, hogy egy kis ország, mely a közjav szükségletek terén sabb eszmei célokért tikája, gazdasága min tén, hatalmas áldozat jövő nemzedékek sz dagítása, önismeretü ségünk teljesebbé t kében, a viharos ma nelem legfőbb gócp emelve a Kultúra Vá

1420—1430)

i Athenaeum

nező című folyóirat

YELMEZŐ

literatura' körében

1837.

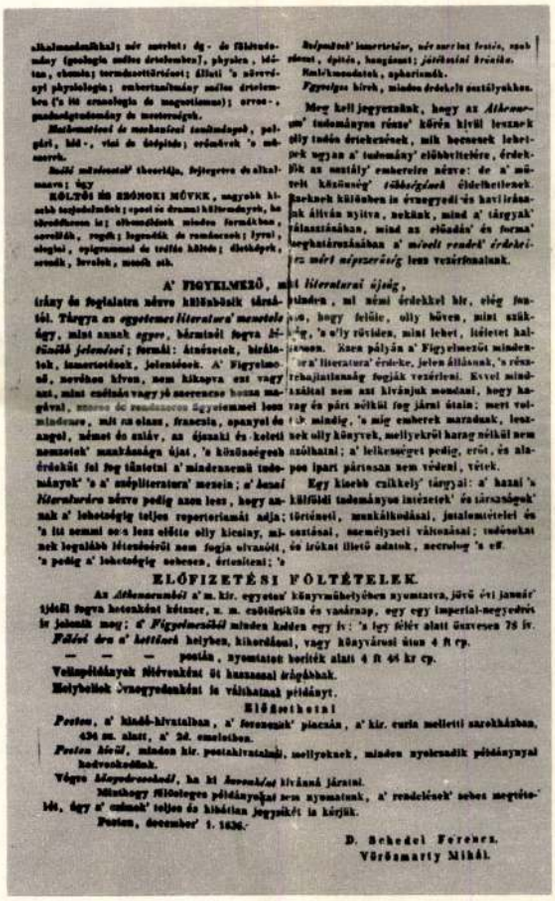

A' FIGYELMEZŐ,

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK.

D. Schedel Ferenc.
Vörösmarty Mihál.

smertetője

sa Buda város tanácsához
Levéltára anyagából)

Csigó László reprodukciói

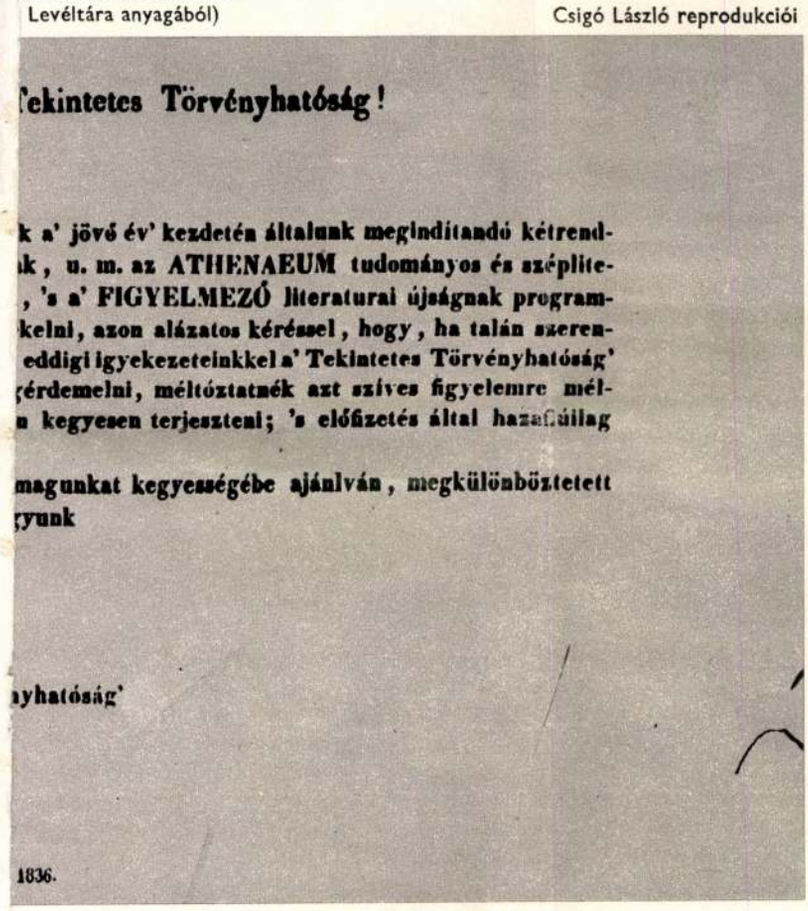

Tekintetes Törvényhatóság!

k a' jövő év' kezdetén általunk megindítandó kétrend-
k, u. m. az ATHENAEUM tudományos és széplite-
, 's a' FIGYELMEZŐ literaturai újságnak program-
kelni, azon alázatos kéréssel, hogy, ha talán szeren-
eddigi igyekezeteinkkel a' Tekintetes Törvényhatóság'
gérdemelni, méltóztatnék azt szíves figyelemre mél-
n kegyesen terjeszteni; 's előfizetés által hazafiúilag

magunkat kegyességébe ajánlván, megkülönböztetett
gyunk

yhatóság'

1836.

Vörösmarty Mihály és Schedel, azaz Toldy Ferenc 1836. december 12-én felhívást intéztek Buda szabad királyi város tanácsához. Levelükben — amelyet az „érdemes választott polgársággal" is ismertettek — kérték a „Tekintetes Törvényhatóság"-ot, hogy a jövő esztendő elején megindítandó Athenaeumot s melléklapját, a Figyelmezőt „előfizetés által hazafiúilag" pártfogolják.

1837 januárjában a felhívás aláírói és a társszerkesztőként hozzájuk csatlakozott Bajza József megindították a folyóiratot. Bár az engedélyező okirat a szerkesztőket eltiltotta a politikai témáktól, az Athenaeumot a világnézeti irányzatosság és az ellenzéki erjedés orgánumává tették; „tudományos és szépliteraturai lap"-ként indították, de hozzászóltak politikai kérdésekhez is: közölték Vörösmarty cikkét, amely Kossuth és Széchenyi vitájában Kossuthot támogatta. S amikor a konzervatív tábor fölvette a harcot a folyóirat haladó eszméivel és a Hírnök hasábjain sorozatosan támadta az Athenaeumot, Vörösmarty és társai teljes sikerrel verték vissza ezeket a támadásokat.

A politikai témájú írások mellett vegyesen jelentek meg az Athenaeumban tudományos közlemények és irodalmi művek, miáltal a folyóirat az irodalmi központtá fejlődött fővárosban a kulturális és politikai közvélemény legszínvonalasabb, leghatékonyabb irányítója lett.

Új fejezetet nyitott a magyar kritika fejlődésében is: melléklapja, a Figyelmező, s a „Játékszíni Krónika" című rovata honosította meg a rendszeres, elvi alapú és igényes műbírálatot. A magyar színikritika megteremtői, Vörösmarty és Bajza itt utasították el a német romantika kispolgári moráljét, szembeállítva vele a francia dráma őszintébb, emberibb erkölcsiségét. Igazi céljuk e kritikáknak az eredeti magyar dráma útjának egyengetése volt. Törekvésük a negyvenes évek elejére ért célt: háttérbe szorult a német dráma, s a francia romantika utat nyitott a társadalmi drámának.

Ekkorra azonban az Athenaeum népszerűsége csökkent, mert az érdeklődés a mindjobban erősödő politikai harcra terelődött, s Kossuth Pesti Hírlapja lett a haladás ügyét képviselők legfőbb olvasmánya. 1841-ben a Figyelmező, két esztendővel később az Athenaeum megszüntette működését.

V. J.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 DEC
BUDAPEST

XIX. és XX. századi művei helyett egy időszaki kiállítás került bemutatásra kulturális csereegyezmény keretében, „Szolnoki festészet 1850—1910" címmel. Szolnokon már megvolt ennek a bemutatása, Budapestről pedig Ausztriába, Bécsbe vándorol tovább. Különös érdekessége a szolnoki művészetnek az a jól követhető folyamat, amelyben a magyar Alföldtől idevonzott osztrák festők indításával vérbeli magyar piktúra sarjad.

„Képek és szobrok három évtized magyar művészetéből" címmel megkezdi kiállításait a Galéria modern művészeti osztálya is. Ennek az első időszakos válogatásnak egyelőre kevés hely jutott, a mai magyar képzőművészetnek háromszor ennyi tere lesz a közeli jövőben. A válogatáson mindenesetre l
sokoldalúságra, a teljessé
törekvés. E pillanatban a
zőknek ezt kellett vállal

Remélhetőleg többen
féleképpen is megrajz
majd a képzőművészeti
zelmúltjáról és jelenér
nünk kialakult képet. Bi
ez a témakör lesz a Gal
mozgalmasabb pontja, é
lesz akár szubjektívnek
ható rendezéseknek i
adni, mert az élő művés
foglalható hosszú távú
koll listába; él, küzd,
ellentéteibe is átcsap,
ember, aki munkájával,
nyeivel és kétségeivel
van jelen a Kultúra V
építő korszakunkban.

Solymár

Helyzetkép

— Leginkább az a hiba — mondja *Villám Béla*, a 43. sz. ÁÉV raktárosa —, hogy kijön ide az újságíró, rögzíti a helyzetet, a gondokat, de utána nem töri a fejét a megoldáson. Így azután az újságcikk, mire nekünk érdekes lenne, már be is fejeződik.

Értem a felszólítást.

A több munkásszállásból álló Bartók Béla úti hatalmas épületben egy Ajkáról feljött fiatalember magányosan ül a hatágyas szobában, kiflit eszik és az újságban az apróhirdetéseket böngészi. „Csak nem albérletet keres?" „Én? Minek? Ha havi százért itt ellakhatok, miért mennék albérletbe? Nem rossz itt. Persze a szoba négy személyre való, de látja, van bent egy emeletes ágy is. Mindig az új jövevény mászik felülre. Kivéve, ha idős, öreg ember."

Este hétre megtelik a szálló. A folyosót ellepi a zuhanyozóból kiáramló meleg pára. Azután mindenki mást csinál: az egyik lakó szalonnázik, a másik öltözik, a harmadik olvas, a negyedik levelet ír, az ötödik alszik, a hatodik csak ül, s mindez történik akkora helyen, amekkorán a szemközti bérház egyik lakásában egy férfi a tévét nézi.

— Budapestieknek érzik-e magukat? — kérdem.

Értelmetlenül néznek rám.

— Hát, például, itt élnek ezen a szálláson már 10—13 éve, építik a fővárost — folytatom. — Mit kapnak ezért cserébe Budapesttől, a pénzen kívül? Egyáltalán: van valami külön hasznuk abból, hogy Budapesten dolgoznak, laknak, és nem másutt?

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

NÓGRÁD

1984 MAR 3 7

1021

KONDOR BÉLA EMLÉKKIÁLLÍTÁSA A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

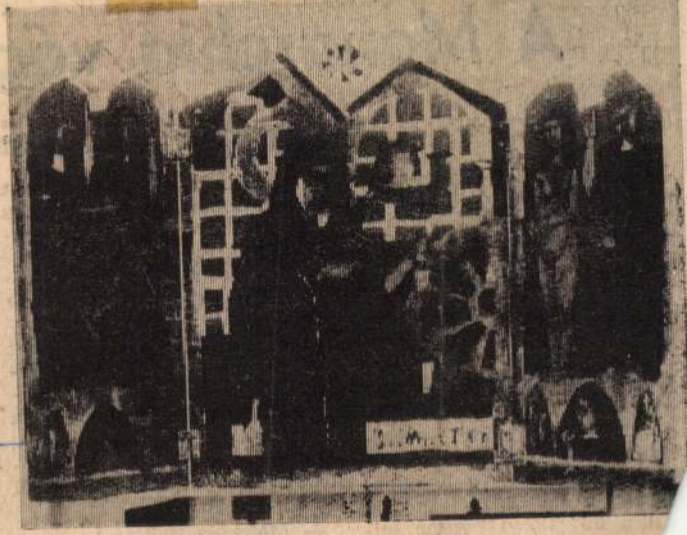

Kondor Béla: Kis tripticon, Katalin-oltár

A Monarch

Szabó Istv

Tengerésztiszti egyenruhában ülök a századelői patinás bordélyház előcsarnokában. Asztalomon pezsgő, oldalamon egy-egy rosszlány — a konvenciókkal szakítva — fehér menyasszonyi ruhában. Szemben velem a kanapén tüskefrizurás főhadnagy simogatja virágkoszorús babája formás lábát.

„Ennyi! Köszönöm" — hallatszik a rendező csendes utasása. Kihúnynak a halogénok, a stáb szedelőzködik, a következő képsor fel-

gáról szól. játszik, ha kíván lenni, és mindvégig biztonságérzetet keres, amit azáltal próbál megszerezni, hogy az arisztokratákkal kísérel meg azonosulni, közöttük forgolódik. Velük akar közösséget vállalni minden áron. Mindent meg is tesz ennek érdekében, és szép lassan elárulja szüleit, testvéreit, családját, főnökeit, önmagát. Harcol önmagával, és végül is elpusztul ebben a harcban.

— Miért és hogyan?

által a háború alatt lehetővé vált az erőd elfoglalása.

— Végül is szimpatikus figura ez az ezredes?

— Szerintem az. Szörnyű sorsa láttatja velünk a politika és a történelem ellentmondásai között vergődő embert. Egy olyan tehetséges embert előtt, mint Redl, nincs akadály, nincs bíró, aki megmérhetné, bűnös-e vagy sem. Elmenekülhetett volna Bécsből

KONDOR BÉLA

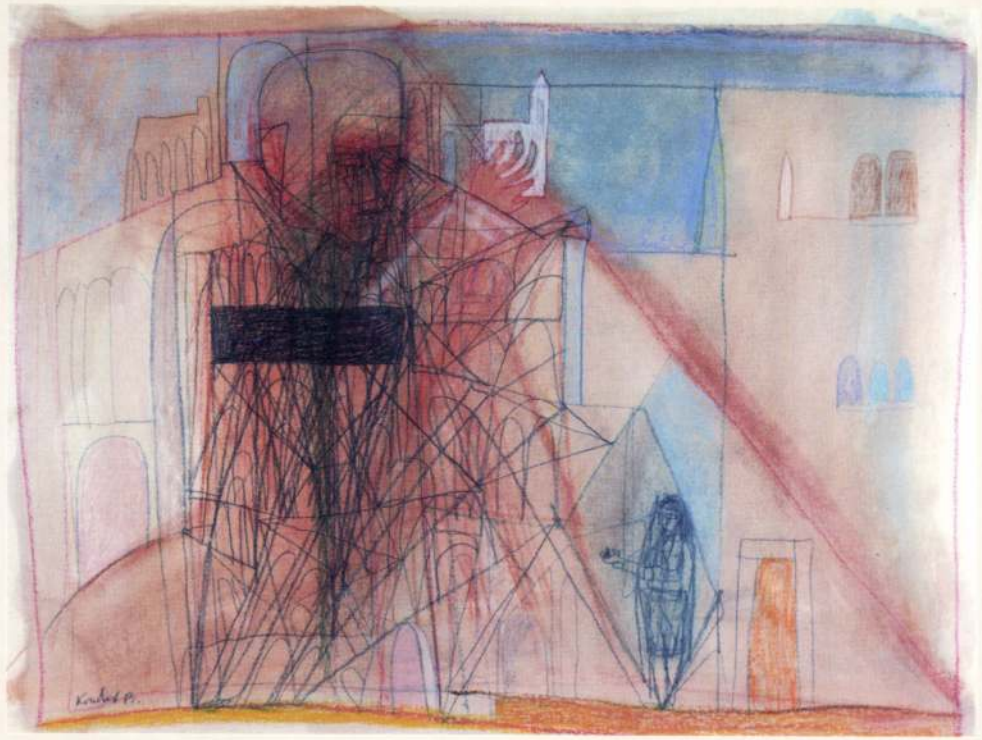

KONDOR BÉLA: KOLOSTORALAPÍTÁS I. (papír, olajpasztell, kréta, színes ceruza, 59,5×83,5 cm). Magántulajdon.
SZEMIMPEX KIADÓ

A TIHANYI BENCÉS APÁTSÁG
TISZTELETTEL MEGHÍVJA 1998. ÁPRILIS 18-ÁN 11.00 ÓRÁRA
AZ APÁTSÁGI MÚZEUM ÚJ KIÁLLÍTÓTERMEINEK FELAVATÁSÁRA
ÉS

Konolay Béla

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

A VENDÉGEKET KÖSZÖNTI:
DR. KORZENSZKY RICHÁRD OSB
HÁZFŐNÖK

A GALÉRIÁT FELAVATJA:
PLATTHY IVÁN
C. ÁLLAMTITKÁR

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
SZOKOLAY SÁNDOR
ZENESZERZŐ

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: 1998. AUGUSZTUS 16-IG

Kondor Béla emlékére

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

A képet a művész tiszteletére rendezett emlékkiállításon mutatták be, a Magyar Nemzeti Galériában

Kondor Béla: Önarckép

Képes Magyarország, 1974. dec. 4

volt. Akkoriban nem volt klub, meg diszkó, kisepertünk egy éppen üres helyiséget és feldíszítettük, kerítettünk egy harmonikát és rúgtuk a port kivilágos kivirradtig. Aztán a nyarak! Ingyenprogramot kínált a sekély vízű Kraszna, az egyszem moziba gyakorta csak beszöktünk és dolgoztunk is, hogy keressünk egy kis pénzt új ruhára, amiben szeptemberben feszíthetünk a lányok előtt. Öntöttünk ürgét a Kraszna-parton, figuránsok voltunk mérnökök mellett, gyártottunk vasbeton telefonpóznákat a gátőrudvaron, megforgattuk a begyulladt szénport a villanytelep udvarán és elszegődtünk cséplőgép-ellenőröknek a bandához. Akkoriban — amiről csak igen halvány sejtésem volt — seperték le a padlásokat arrafelé s neked most elárulom, engemet, mint ellenőrt néhányszor félrevezetett a cséplőbanda vezére. Mondta, látja fáradt vagyok, pihenjek le, majd ő beírja a tételeket. Bizony jó néhány zsák csúszott fel a padlásokra, be a szalmakazalba könyveletlenül s a bandavezér esténként úgy fizetett a többinek, mint egy milliomos...

Őrzöm a dísztáviratodat, amit a ballagásomra küldtél, merthogy nem engedtek el a munkahelyről. Csak anyám és a bátyám jött el, hoztak rántott csirkét és kőttes kalácsot, azzal terítettük meg az ünnepi asztalt, — a kollégiumi tanulószobában.

Azután mind ritkábban futottunk össze. Nősülés, családi gondok, albérlet: ezekről azért mindig szót ejtettünk. Te, Nyanyi! Tudod, mennyire irigyeltek, amikor első külföldi utunk előtt nálatok — már a szép burgundival, azért még van mit „lekopogni"...

Fényképeket nézegettünk azon az estén. Felvételt, ahol még dús volt a hajunk; amelyekről szárnyal a jókedv. Felfedeztük a rég nem látott rokonokat, akik hál'istennek élnek, szépen vannak. Aztán előkerült egy füzet: a Pesten élő szabolcsiak baráti körének programja, merthogy te, ti törzsben megtörtént, azt soha-

Mohácsi Regős Fere

MAHIR
MAGYAR HÍRLEVÉLŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

KELET-MAGYARORSZÁG

1984 ÁPR 4

1021

Kondor Béla emlékére

A képet a művész tiszteletére rendezett emlékkiállításon mutatták be, a Magyar Nemzeti Galériában

Kondor Béla: Önarckép

azonban össz
nünket és a n
volt. Akkorib
klub, meg dis
tünk egy épp
séget és feldís
tettünk egy l
rúgtuk a port
virradtig. Azt
Ingyenprogra
sekély vízű K
szem moziba
beszöktünk és dolgoztunk is, hogy keressünk egy kis pénzt új ruhára, amiben szeptemberben feszíthetünk a lányok előtt. Öntöttünk ürgét a Kraszna-parton, figuránsok voltunk mérnökök mellett, gyártottunk vasbeton telefonpóznákat a gátőrudvaron, megforgattuk a begyulladt szénport a villanytelep udvarán és elszegődtünk cséplőgép-ellenőröknek a bandához. Akkoriban — amiről csak igen halvány sejtésem volt — seperték le a padlásokat arrafelé s neked most elárulom, engemet, mint ellenőrt néhányszor félrevezetett a cséplőbanda vezére. Mondta, látja fáradt vagyok, pihenjek le, majd ő beírja a tételeket. Bizony jó néhány zsák csúszott fel a padlásokra, be a szalmakazalba könyveletlenül s a bandavezér esténként úgy fizetett a többinek, mint egy milliomos . . .

Őrzöm a dísztáviratodat, amit a ballagásomra küldtél, merthogy nem engedtek el a munkahelyről. Csak anyám és a bátyám jött el, hoztak rántott csirkét és kőttes kalácsot, azzal terítettük meg az ünnepi asztalt, — a kollégiumi tanulószobában.

Azután mind ritkábban futottunk össze. Nősülés, családi gondok, albérlet: ezekről azért mindig szót ejtettünk. Te, Nyanyi! Tudod, mennyire irigyeltek, amikor első külföldi utunk előtt nálatok — már a szép

vannak. Aztán előkerült egy füzet: a Pesten élő szabolcsiak baráti körének programja, merthogy te, ti törzsben megtörtént, azt soha-

Mohácsi Regős F

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Kondor Béla rajza

Somogyi Néplap,
1984. dec. 7.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, munkácsy-díjas festő-grafikusművésznek

SOMOGYI NÉPLAP

1983 MÁJ 7

1021

Ikonosztáz. Kondor Béla festménye

könnyebben
n pattant ki
. Kihalt be-
talán köny-
úgy igazán,
gam néha...
, tudja.

ténetek egy-
ocsra szegő-
indenesének.

meket n
szalmábai
akartok?"
rá kemén
vették ma
bort, és n
ségre. Én
meg ószin
tették. Hi
most minc

Negyven
dolgozott.
együtt lak
menciót k
van. Egy nap behívatták a községházára, ahol idegenek fogadták, s arra akarták rávenni, mondjon valami terhelőt gazdájára.

— Én meg csak jót mondtam róla — nevetett —, hiába nyaggattak. Nézze, ez a kocsmáros mindig jóval többet adott a munkámért, mint amennyiben megegyeztünk. A házában sohasem éreztem magam lenézett cselédnek, hanem a gazdával egyenrangú embernek. A gazdaságot teljesen rám bízta. Sohasem ellenőrzött, sohasem gyanakodott, teljesen megbízott bennem. Az az igazság, hogy nála tanultam meg gazdálkodni, jószággal bánni... Hát mit az istent mondhattam volna rá?!

Sokat dolgozott életében. Sokszor elmehetett volna erről a vidékről, Karád, Andocs, Miklósi, Szólád tájáról egy-egy busásabb jövedelmet ígérő hívásra (jó szeme volt, látta a lehetőségeket), de némi töprengés után mindig nemet mondott.

Miután meggyógyult, mentőautóval utazott haza, Szóládra. Búcsút intett, beszállt a kocsiba, s magával vitte 1982 szeptemberét.

Szapudi András

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
Kondor Béla Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész
RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ ÚJSÁG
1984 JUN 3

1021

Arc-poétika

Kondor Béla több mint tíz éve halott. Festő volt, és (vagy) költő?! Kései „reneszánsz ember" inkább? Halott, s művészetének árnyai-fényei ezáltal nyernek távlatot.

Látjuk és halljuk őt, mintha élőbb volna, nálunknál is elevenebb. Érteni véljük szavait, látni festményeit. S miként rézkarcainak pontos kontúrjait, úgy szemléljük szemének árnyék-gödreit, mélységeit. Versek idézik, versek, amelyeket ő írt, hiszen költő *is* volt, Jákobként viaskodott „angyali" önmagával. Lírikus volt, mondom, de ne higgyük holmi dalnoknak; festő, aki megélte, megszenvedte képein az életet. Költői képet: metaforát, metonimiát, de még hasonlatot is alig-alig használ, inkább *jel*-képekben gondolkodó költészet az övé. Talán hatottak rá William Blake versei, legalábbis kedvelte őket. Néhány jelképesen fölmagasztosított figurája — „Angyal, ördög, költő" — grafikáiban, festészetében, verseiben is fel-feltűndöklik. Ezek az alakok az övéi is, átváltozásaikban sajátosan azok.

Miként Nagy László írta volt, ma már jól érzékeljük szava igazságának árnyalatát: „mert olyan kondori ma a világ". Szeretői: a sirató nagy barátok, és ellenei: a hajdan kár-

TÁRSALGÓ
KEDD, PETŐFI 8.35
VASÁRNAP, PETŐFI 20.35

örvendő, gáncsoskodó senkik szavai is csak töredékesek lehetnek, ha róla emlékeznek. Mit tudhatnak a teljességből? A maga fogamzotta arc-poetika sem adhatja vissza mindazt, ami az arcában élt. Hát még azt, ami mögötte! De mert művész volt, megjelenítik a művek.

Kelényi István

Kondor Béla:
A jó és a gonosz

szet által létrehozott tárgyi világot át kell tennem negyed négyzetméteres sík felületre. Másodlagos közlés ez; elsősorban a hiteles-

Zsóka Zoltán fényt mér (Zádor István)

ségre kell törekednem, ki kell fejtenem mindazt a tárgyból, amit a művész el akart vele mondani. Persze, nem úgy fogok hozzá, hogy leülök a mű elé, s megnézzük, mire megyünk ketten. Szerkesztő, rendező, művészettörténész határozza meg mindazt, amit közös erővel ki kell fejeznünk.

— A hét műtárgya adásai a szokásostól egészen eltérő módon készülnek. Először megvan a zene, s a teljes, végleges szöveg, melyet a nézők a műsorban hallanak. És ezt kell „leképezni". A közös munkában benne van a forgatókönyv elkészítése, megismétlése, s persze a mű pontos „feltérképezése". Azt hihetné bárki, hogy ezután már minden szinte gyerekjáték. Pedig ekkor jönnek csak a meglepetések! A kamera szeme olyan rejtett szépségeket, üzeneteket, összefüggéseket „hív elő" a műből, amiket előtte állva soha

ezekből kellett értelmes szavakat formálni. De játszhatunk — persze, már kisiskolás gyerekekkel — szóláncot, szópókert, szinonimajátékot is. Újraköltethetjük vele a tévében látott esti mesét. Saját gyártmányú

BESZÉDMŰVELÉS
SZERDA TV1, 16.45

találós kérdéseket rögtönözhetünk. Mindez lelemény dolga csupán. E hasznos játékokhoz jó ötleteket kaphat minden szülő, idősebb testvér és pedagógus a Beszédművelés adásaiból. S e segítség révén olyan emlékezetes együttlétet teremthetünk gyerekünkkel, amelyet először csak örömmel vár, majd maga is kezdeményez, és nyelvi kultúrája közben szinte észrevétlenül gyarapodik.

Ivanics Lilla

nem vettünk volna észre. A kis méretű kép néhány négyzetcentis felületét 50×60-as képmezőre nagyítja ki, a négyméteres oltárt nemcsak távolról láttatja, hanem ha kell, beférkőzik-bekukucskál a faragott figurák közé. A festmény kompozíciójának követése minden szónál pontosabban közli a szemlélővel, amit a festő mondani akart. Az ember szemmagasságból szemléli a világot. Én bárhonnan meg tudom a művet mutatni! Lehetséges, hogy az épülethomlokzat szobrát a néző *úgy* soha nem látja majd, de tudni fogja, hogy milyen, s képessé lesz arra, hogy hasonló dolgot más épületen is meglásson.

— Különösen sok gondunk van a *világítással*. Fémhalogén lámpákkal dolgozunk, ezek hideg fényt adnak, nem veszélyeztetik a festmény állagát. De a vásznon a festék lakkrétege például valóságos tükörként működik, visszavetíti a lámpa fényét. S egy értékes akvarell vagy pasztell esetében a múzeum nem is engedi levenni a művet óvó üveget. Fényképezhetném tehát a saját tükörképemet, ha nem burkolóznék feketébe.

— Képmagnóra vesszük fel a műsort, érzékeny elektronikus kamerákkal. Különös érzékenységűek, persze, azok is, akik a kamerák mögött állnak. *Zádor Istvánnal* és *Réz Dánielle*l dolgozom együtt. Kameráik gyakran egy-két centire állnak egymástól, hogy —

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 14

1021

Béla Kondor: Bürde, 1948

anlage VALMET wurde in ei-
Papierfabrik von Szolnok

wurden bisher nur die ersten
Schritte durch die Schaffung
des institutionellen Rahmens

MAHIR
MAGYAR HÍRGYŰJTŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla Munkácy-díjas festő- és grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1984 JUN 2

1021

Önarckép

Irodalmi oldalpárunk mellékleteként Kondor Béla képeit közöljük. A művész emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában látható.

mot szerkezet olajozottan működik. Nem győzök rajta csodálkozni. Akkor is nagyot nézek, amikor Kovácsné egy kötél segítségével játszva kiemeli a biztosítékot és a hatalmas járókerék egyik széle a földre billen.

— Így vezették be a lovakat.

Egyetlen emeléssel helyrebillenti a szerkezetet.

A Vas-, Fémipari Szövetkezet bemu gyártja a hazánkban készülő Jári

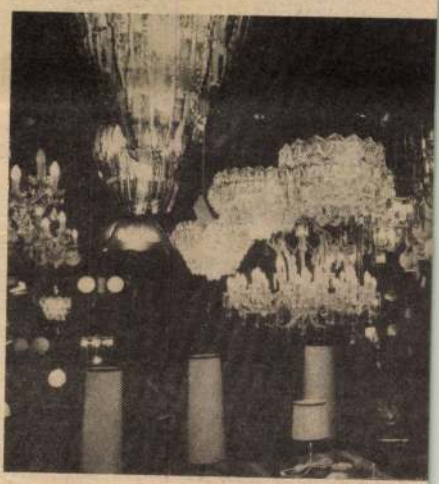

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1984 JUN 2

1021

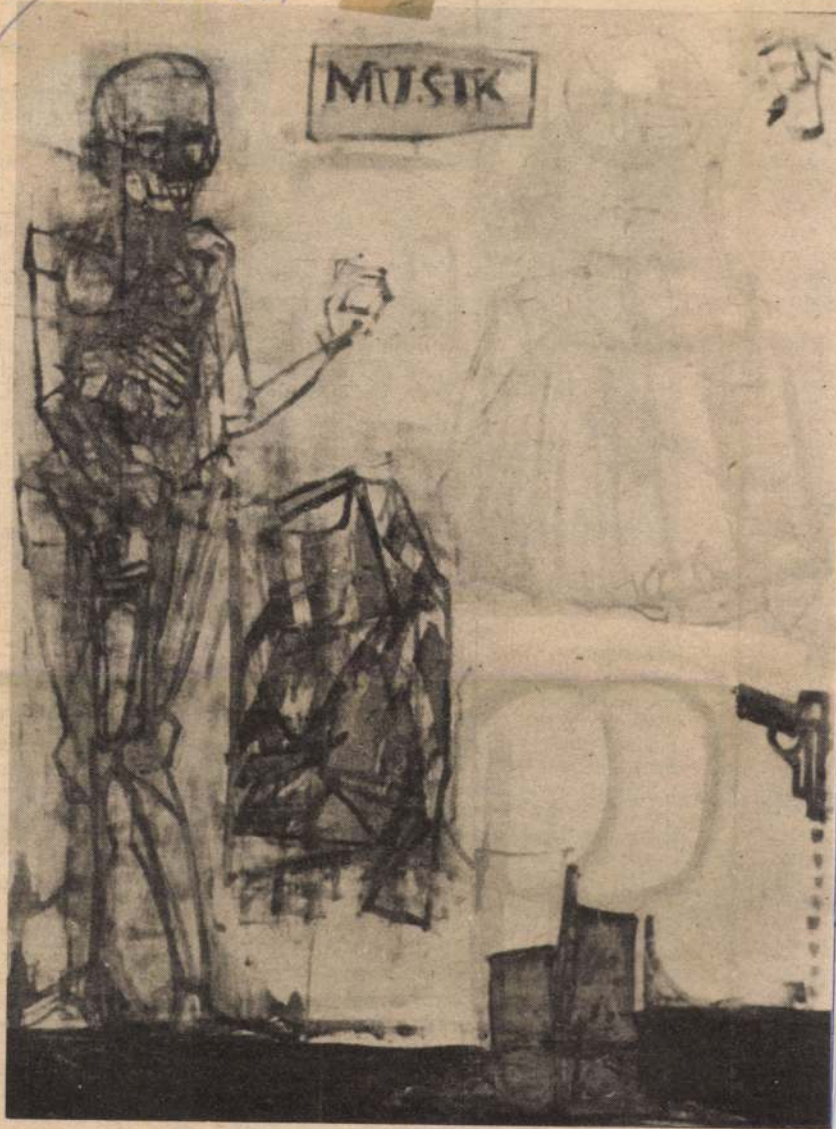

Muzsika

tell

yományokat
jleszti a vá-
a tanácsel-

tató intéze-
i és halte-
régen túlju-
atárain.
ezetben levő
anatra meg-
azók tetszé-
s számol ez-

ınk az üdü-
ására. Itt
örös, annak
borétum, az
zsébet-liget.
lottságokkal
y melegvi-
ének ki-
matban van.
sz tehát
z még táv-
vagyunk
nkre is, —
ay gyűjte-
jda Péter
állomá-

elemes keltető

szíves ka-
rkedünk a
utató Inté-

1980-ig tar-
eredménye-
i kutatóál-
ntézet. Ak-
ísérleti ta-
ríumot, a
előt.
ő és a ka-
élprogram-
tézete a

Tessedik Sámuel szobra

nünk. Most Lébényszentmiklóson — a kutatók, a bank, a tervezők és a termelők együttes kockázatvállalásával — nagyüzemi méretekben próbálkoznak ezzel. Szükség van erre, hiszen kiragadott példaként említve — Túrkevén azért nincs az idén ketreces haltenyésztés, mert nincs elég ketrecméretű hal.

A kutatóintézet nyolcszáz hektárából háromszázon folyik haltenyésztés. Evente ötszáz tonna halat és háromszázezer pecsenyekacsát értékesítenek. A jobb eredmények érdekében bevezették a vizesforgót. Egy-egy tómederben öt évig hal- és kacsatenyésztés van, amit ugyanennyi ideig pillangósok termesztése követ. Azok

százféle lánc-
világító testet
gyártanak, emel-
lett háztartási
készülékeket, szé-
les körű szolgál-
tató tevékeny-
séget fejtenek ki
Szalai László szö-
vetkezeti elnök a
lelkemre köti:

— Ki ne fe
lejtse a cikkből
hogy a hazánk
ban gyártott ösz
zes járműhö
mi készítjük
fényszórókat,
évente kétszázezer darabot.

Nemzetköz csere-ber

A szarvasi arborétumba
már elhullatták szirmaika
a rózsafélék, a nyolcvanké
hektáros terület mégis le
nyűgöző. A fák, bokrok kö
zött járva meglepő látván
fogad: egy mammutfenyő
harmadszori villámcsapá
után sem pusztult el, hanen
két új csúcsot növeszt. Arasz
nyi sebszövettel gyógyítj
sérüléseit. A természet hihe
tetlen energiája testesül me
benne. Vajon miért csapot
bele háromszor is a villán
míg társaiba egyszer sem
Megfoghatatlan rejtély e
ugyanúgy mint az hogy eg

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1984 JUN 2

zet 1021

1984. JÚNIUS 2.

Kis triptichon, Katalin-oltár

1984. JÚNIUS 2.

Nekem az írás belső kén

Többszemközt Lakatos Menyhért írd

Kondor Béla

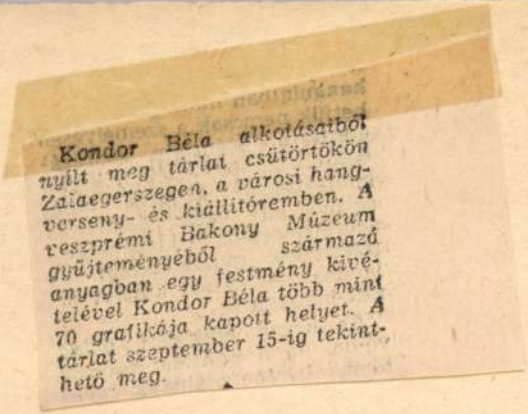

Kondor Béla alkotásaiból nyílt meg tárlat csütörtökön Zalaegerszegen, a városi hangverseny- és kiállítóremben. A veszprémi Bakony Múzeum gyűjteményéből származó anyagban egy festmény kivételével Kondor Béla több mint 70 grafikája kapott helyet. A tárlat szeptember 15-ig tekinthető meg.

Magyar Nemzet 1985. VIII. 7.

Kondor Béla

A Nemzeti Galéria Kondor-életműkiállításának anyagából kétszáz képet láthat a közönség június 25-től a belgrádi, decembertől a prágai Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1985. VI. 12.

Kondor Béla

Kondor Béla grafikáiból nyílt meg kiállítás hétfőn a dombóvári művelődési házban. A művész most kiállított negyven alkotását a pécsi Modern Magyar Képtár anyagából válogatták. A tárlat március 3-ig látogatható.

Magyar Nemzet 1985. 11. 12.

Kondor Béla

— A Kondor Béla életműkiállítás november 4-én zárul, közli a Nemzeti Galéria. A kiállítás naponta 10-től 18 óráig tekinthető meg.

Magyar Nemzet 1984. X. 2.

Kondor Béla

KONDOR BÉLA alkotásaiból nyílt meg tárlat tegnap Zalaegerszegen, a városi hangverseny- és kiállítóteremben. A kiállításon az 1972-ben elhunyt művész több mint hetven munkája látható.

Népszabadság, 1985. VIII. 2.

Kondor Béla

Kondor Béla emlékkiállításán a művész Arany János, Balassi Bálint, Batsányi János, József Attila, Madách Imre és Petőfi Sándor verseihez készített litográfiáit, rézkarcait és fametszeteit mutatják be szeptember 14-ig az Erzsébetvárosi Galériában.

Népszabadság, 1985. VIII. 30

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRADO
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Kondor Béla Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész
KISALFÖLD
Győr
1981 FEB 14

1021

Neve korszakot jelöl

Kondor Béla ötven éves lenne

■ Háború

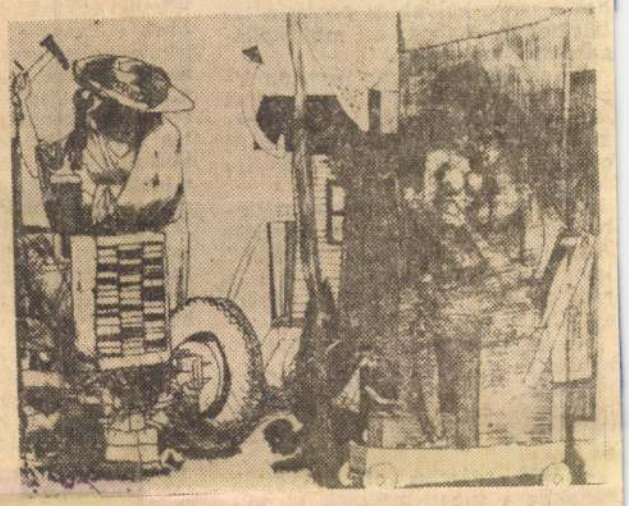

■ Cirkusz

Közel egy évtizede halott már, pedig csak 1981. február 15-én lenne ötven éves Kondor Béla, akinek neve már korszakot jelöl a modern magyar képzőművészetben. 1956-ban fejezte be főiskolai tanulmányait, diplomamunkája, a Dózsa parasztfelkelésről karcolt rézkarcsorozata már vihart fakasztott, indítója a modern magyar grafika új fellendülésének. Mint grafikus csakhamar iskolát is teremtett és számos díjat nyert külföldi és hazai grafikai biennálékon. De hiba lenne csupán vagy elsősorban grafikust látni benne — a kor legkiválóbb festői és költői közé is tartozott. Univerzális, zseniális tehetség volt, oly sokrétű, összetett egyéniség, amely ugyancsak ritka korunkban.

■ Kondor Béla portréja 1970-ből

Összetett, bonyolultan sokrétű volt művészete is, nem is lehet a közkeletű stílusirányzatot, stíluskategóriák szerint osztályozni. Művészetének egyformán rokona és szellemi előfeltétele a középkori freskók transzcendens világa, monumentalitása, az ikonok misztikus csöndje, Hieronymus Bosch apokaliptikus víziója, Grünewald expresszív színvilága, Dürer és Rembrandt rézkarcainak rajzi szabatossága, Picasso grafikáinak kifejezőereje vagy Dante, Blake, Rimbaud és Apollinaire költészete. Mindent magába szívott és szuverén, egyéni stílussá formált. A nagy múltból merített, mégis ízig-vérig modern művész volt, avantgarde, annak ellenére, hogy nem tartozott a kortárs avantgarde irányok képviselői közé sem. Művei jelentésköre rendkívül gazdag, sokrétű szimbólumok, asszociációs utalások fogalmazódnak meg kompozícióiban.

Már főiskolai tanulmányrajzai remekművek, úgyszólván kész művész induláskor is. Másfél évtized alatt gazdag életművet teremtett, amelyben nehéz fejlődésről beszélni, inkább bizonyos problémacsoportok változnak benne.

Kondor nagy próbálkozása, úgyszólván „modellálási kísérlete" volt, hogy mindent magába szívjon, valamiféle médiummá váljon, amelyben a kor egész valósága visszatükröződik. Az emberi egzisztencia léthelyzeteit élte át képzeleti világában, csakúgy, mint való életében. Magateremtette mitológiájában szüntelenül küzd egymás ellen az angyali és az ördögi, a jó és a gonosz. Életművének mottója lehetne nagy szellemi rokonának, a vízionárius költőnek, William Blakenek néhány sora: „Rendszert kell alkotnom, különben más rendszere igáz le, nem okoskodni és hasonlítgatni fogok — az én dolgom a teremtés".

valaki szombathelyi kolléganőm feltevését, amely szerint: „Nagyon fiatalnak és nagyon megszállottnak, érdeklődőnek kellett lenni ahhoz, hogy visszatérjen valaki a közművelődés szombathelyi központjából a Kisfaludy utca 1. számú házba". Ki törődött akkor a ház törzsvendégei közül azzal, hogy a ház a szűkös falak között egy sereg csoportot, szakkört tartott fenn, többnek a város különböző pontjain talált helyet — ahogy ezt most kolléganőmtől megtudom.

Az ember asszociatív lény. Az újról a régi jut eszébe, a régiről az új. És az újról megint a régi. A régi ház sötét kapubejárója és az új előkelő, csillogó-villogó portálja sehogy nem jön vissza.

Osztályon felüli szálloda halljában érzem magam, amikor belépek. Az ilyen környezet „viselkedni" kényszerít és ez nem baj. Azt is meg kell tanulni. Otthon, iskolában, az MMIK-ban, mindenütt.

Az igazgatói irodában a szép környezet, menő bútorzat dacára lazák vagyunk. *Hegedüs László* igazgatóhelyettes farmerben. Jánosháza, Celldömölk után került az MMIK-ba.

— 1980. március 19-én vettük birtokba a házat, melynek 72 dolgozója van, közülük 27 a népművelő. A rész- és mellékfoglalkozású munkatársak száma 70. Szerencsésnek tartom mind a ház elhelyezkedését, mind az épületet. Az épületet *Tillay Ernő* kétszeres Ibl-díjas, pécsi építész tervezte, a VASÉP kivitelezte. Mintegy 80 millió forintba került. Költségkímélés és szakmai szempontok miatt az eredeti terveket többször átdolgozták. A tervezők és a leendő felhasználók az egész tervezés alatt együtt voltak. Az együttműködés megérte. Az alagsort is beleértve négy szinten negyven olyan helyiség van, ami a nagyközönség rendelkezésére áll.

Épült az országban 200 millió forintért is művelődési központ, amely nem felel meg az igényeknek. A szombathelyinek csodájára jártak az érdeklődők, főként a szakmabeliek. A gyakori vendégjárás már-már a népművelői munkát veszélyeztette. A jóval több mint három napig tartó csoda elült, tavaly szeptembertől a szombathelyiek új büszkesége a városban is megtalálta a helyét. A megjegyzés korántsem rutinszerű.

Szombathelyen a hatvanas évek elején *Ilku Pál*, az egykori művelődésügyi miniszter — egy másik legendás pontján a városnak — a Március 15. téren átadta a Művelődési és Sportházat, amely nemzetközi táncversenyek, európai rangú sportesemények, kiemelkedő színházi produkciók révén — és a televízió jóvoltából — ismert az egész országban. Ott van aztán az izraeli [illegible] mi művelődési házakkal t val az MMIK-nak valót kellett találnia a helyét.

— A ház nemcsak az i mondja Hegedüs László. kisebb korosztálytól a sokig mindenkit szeretet telmes programmal váru helyezkedés tényleg szer mondható. A város cer közel vagyunk, kőhajítás lünk a Tanárképző Főisk iskola kollégiuma, egy ip munkásképző, s itt van mellettünk a vidéki autóbusz-pályaudvar. Egy idő után egészséges feladatmegosztás alakult ki Szombathely egyéb közművelődési intézményeivel. Mi a kiscsoportokat, az alkotó közösségeket igyekszünk összefogni. Az „albérletben" működő szakköröket szakmailag és földrajzilag egy helyen központosítottuk. Székhelyi munka nélkül nincsen kisugárzó hatás.

Hogy az olvasó képet kapjon a szombathelyi MMIK hétköznapi életéről, legegyszerűbb volna a programfüzetből egy időszak kínálatát kimásolni. Idő mégiscsak vol- [illegible] lyes színháztermet némi irigységgel nézem. Az egyik teremből lábdobogás hallatszik. Az Ungaresca táncegyüttes próbál. Nem sokáig, mert nem bírja a vakolat. Rövidesen visszatérnek a Művelődési és Sportházba. Csattanónak is beillik, amikor távozóban Hegedüs László a lépcsőkorláthoz szerelt elektromos szerkezetre hívja fel a figyelmemet. A mozgássérültek segítség nélkül vezérelhetik járógépüket felfelé a lépcsőn. Nem merem megkérdezni, mi hiányzik az épületből. Akadékoskodásnak tartanám.

Pákovics Miklós

Sikamlós dol

VÍZSZINTES: 1. **A si kerekded ős volt.** 2. Hím juh. 13. Éjjeli mulató. 14. Táplálkozó. 15. Ima betűi, keverve. 17. Ételízesítő. 19. Zöldpaprikás, paradicsomos étel. 21. Későn. 22. Tapogatva keres. 24. Azonos betűk. 25. Vissza: tartozéka, hányada. 26. Szállítószalag. 28. Az aroma. 29. Mutató szócska. 31. Régi, kanócos világító eszközök. 34. Kétjegyű mássalhangzó. 35. Fordított egy. 37. Névelős háztartási eszköz. 38. Vissza: építőiparos. 39. Start. 41. Orvosi-műszer Kereskedelmi Vállalat. 42. Kerek szám. 43. Számnév. 44. Oldal. 45. Táncmulatság. 46. Búzadara. 50. Vissza: megvet. 52. Angyalrang. 53. Szombathelyi sportegyesület. 55. Fém. 56. LR. 57. Nyakravaló. 59. Az erő fizikai mértékegysége. 61. RZ. 62. Egyforma mássalhangzók. 63. Ön, németül. 65. Jugoszláviai egyetemi város. 67. Kártyalap. 69. Nem hall. 71. Névelős folyami átkelőhely. 73. **Elsősorban mije volt a szán a sarkvidéki vadásznak?**

FÜGGŐLEGES: 2. Nőstény disznó. 3. Hullott. 4. Kutya. 5. Edény. 6. Ilyen a falevél. 7. Madárriasztó szócska. 8. Védelmező. 9. Gyökér. 10. Kínával határos állam. 11. Recés ruhaanyag. 12. **Miért a hickory fa (amerikai diófajta) a legalkalmasabb síécnek — amellett, hogy sűrű és nem szívja magába a vizet? 16. Mióta használatos a mai korcsolya? 18. Burkolatsúly. 20. A korcsolya egyik régi magyar neve.** 21. Terméketlen (szódás) talaj. 23. A beszéd, írás tárgya. 25. Kerek szám. 27. Verne-regény címszereplője. 28. A la- [illegible] tyak. 30. Járom. 32. L [illegible] sze. 33. Zuhanysz. 34. M [illegible] vízszintes 38. számú s [illegible] Hullatják. 38. **Ilyen e [illegible] szó a korcsolya.** 40. [illegible] név. 42. Téli ruhadar [illegible] Azonos betűk. 48. Old [illegible] Fürdőedény. 51. Kopa [illegible]

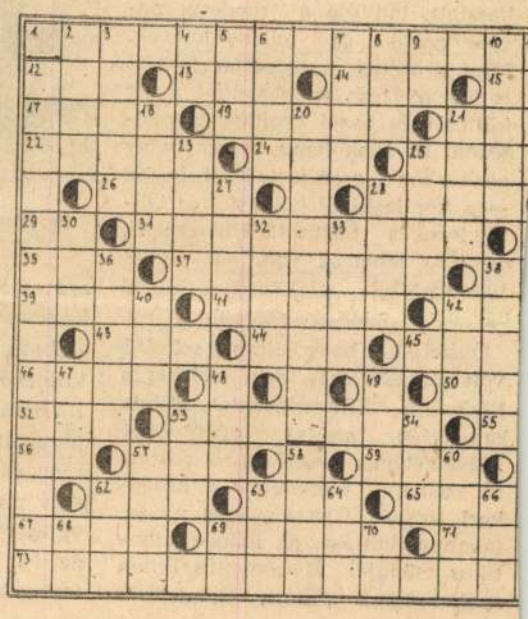

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

KISALFÖLD
Győr

1981 FEB 17

1021

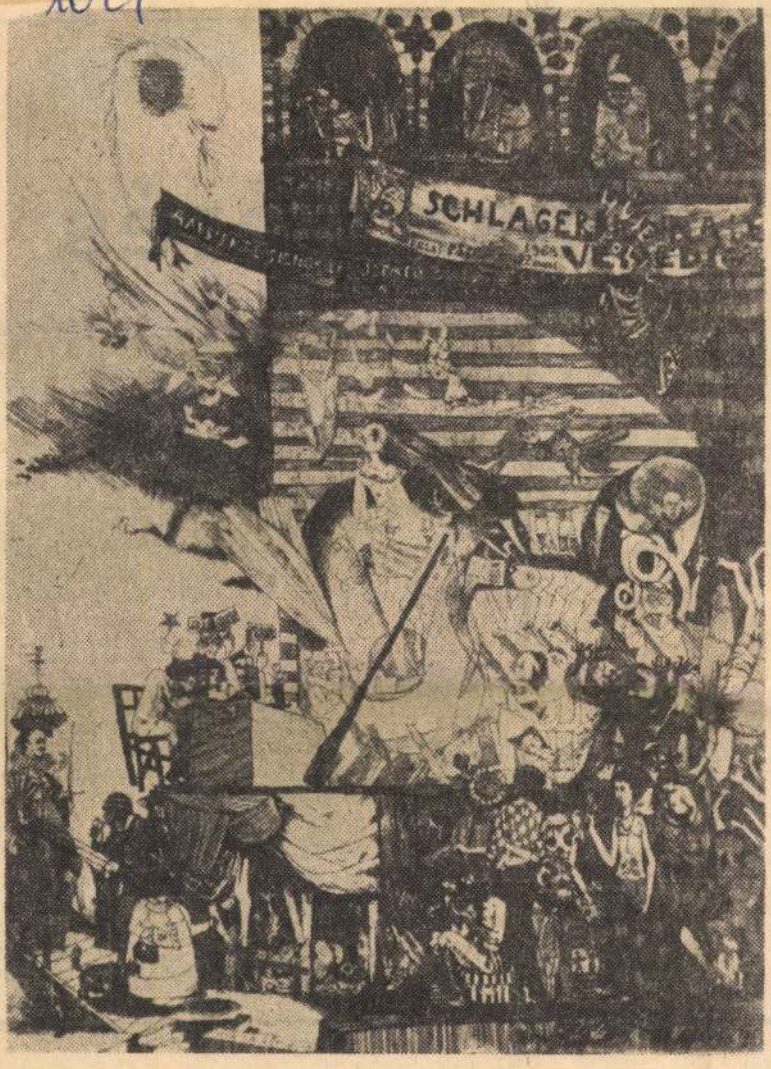

□ Kondor Béla: VELENCEI SLÁGER BIENNÁLÉ

fő

Reisinger

Vis

A kökény- és galagonyabokrok sövényt alkottak az erdőszéli út mentén.

Az öregember megállt, tűnődve körülnézett. Már nem látszott a kocsi, egyedül állt a tűző napon. Amíg az úton jött, a nap a tarkóját sütötte. Melege volt. Levette a kalapját, megszellőztette fehér haját. Nézte az erdőt, aztán hátrafordult, végigpillantott a magas búzatáblán, amely egybefüggő volt egészen a vasúti töltésig. Megvakarta a fejét, feltette kalapját, és ismét elindult. Pár lépés után a kökénybokrok között talált egy rést. Óvatosan leereszkedett a magas fűvel benőtt árokba és máris a fák között volt.

A gyönyörű, parkszerű kőrisfaerdőben ismét megállt. Más fát nem is látott, mint kőrist. A nyílegyenes sorokban ültetett, vastag, szürkészöld törzsek szinte egyforma lombkoronát hordtak. Nem ment beljebb, a szélső fák alatt maradt. Lassan, állandóan befelé figyelve az út vonalát követte.

Szeme káprázott a lombok között vibráló fénynyaláboktól. Figyelmét annyira lekötötte az erdő, hogy nem vette észre a nyiladékot. A napfény keményen vágott félhomályhoz szokott szemébe: a kőrisfaerdő itt megszakadt, két sor feketetörzsű vadgesztenyefa közé ért. Azonnal felismerte: a régi út volt, amelyet szemlátomást sohasem használtak. Elindult az úton az erdő belseje felé. A fű majdnem térdig ért a gesztenyeálében. Az árnyékban maradva ment; egyre lassabban lépkedett a vastag törzsek mentén, szinte lopakodva közeledett a fasor végéhez, melyet hatalmasra nőtt orgonabokor zárt el. Már közel volt a bokorhoz, amikor megpillantotta a romokat. A mállodozó betonfalak jóval magasabbak voltak a bokornál, sötétszürke tömegük egy méterrel nyúlt az elvirágzott orgonák fölé.

Az öreg félrehajtotta az útra nyúló ágakat, és kilépett a napfényben ragyogó tisztásra. A tisztás egy régi, elhagyott tanya helye volt, talán félholdnyi lehetett. Orgona- és jázminbokrok sűrű, szinte áthatolhatatlan sövénye

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla
Munkácsy-díjas festő- és
NÉPÚJSÁG (HEVES)
grafikusművész
1981 FEB 15

1021

Neve korszakot jelöl

Kondor Béla ötvenéves lenne

Kondor Béla portréja 1970-ből

Kondor Béla: Cirkusz

Csaknem egy évtizede halott már, pedig csak 1981. február 17-én lenne ötvenéves Kondor Béla, akinek neve már korszakot jelöl a modern magyar képzőművészetben. 1956-ban fejezte be főiskolai tanulmányait, diplomamunkája, a Dózsa parasztfelkelésről karcolt rézsorozata már vihart fakasztott, indítója a modern magyar grafika új fellendülésének. Mint grafikus, csakhamar iskolát teremtett és számos díjat nyert külföldi és hazai grafikai biennálékon. De hiba lenne csupán vagy elsősorban grafikust látni benne — a kor legkiválóbb festői és költői közé is tartozott. Univerzális, zseniális tehetség volt, oly sokrétű, összetett egyéniség, amely ugyancsak ritka korunkban.

Összetett, bonyolultan sokrétű volt művészete is, nem is lehet a közkeletű stíluskategóriák szerint osztályozni. Művészetének egyformán rokona és szellemi erőfeltétele a középkori freskók transzcendens világa, monumentalitása, az ikonok misztikus csöndje, Hieronymus Bosch apokaliptikus víziója, Grünewald expresszív színvilága, Dürer és Rembrandt rézkarcainak rajzi szabatossága, Picasso grafikáinak kifejezőereje vagy Dante, Blake, Rimbaud és Apollinaire költészete. Mindent magába szívott és szuverén, egyéni stílussá formált. A nagy múltból merített, mégis ízigvérig modern művész volt, avantgarde, annak ellenére, hogy nem tartozott a kortárs avantgarde irányok képviselői közé sem. Művei jelentésköre rendkívül gazdag, sokrétű szimbólumok, asszociációs utalások fogalmazódnak meg kompozícióiban.

Már főiskolai tanulmányrajzai remekművek, úgyszólván kész művész indulásakor is. Másfél évtized alatt gazdag életművet teremtett, amelyben nehéz fejlődésről beszélni, inkább bizonyos problémacsoportok váltakoznak benne. Így például művészetében tipológiailag elkülöníthetők az ikonszerűen zárt kompozíciójú, konstruktív, szellemű, szigorú formaadású művek és már-már kusza vonalvezetésű, a formai zártságot szüntelenül szétfeszítő, romantikus ihletésű képek és grafikák. Épp e kettősségben rejlik Kondor művészetének belső feszültsége. E kettősség azonban nemcsak formai jellegű, hanem Kondor művészete eszmevilágának, művei tartalmának is a sajátja. A formakérdések ugyanis művészetében mindig tartalmi kérdések vetületében jelentkeztek.

Kondor nagy próbálkozása, úgyszólván „modellálási kísérlete" volt, hogy mindent magába szívjon, valamiféle médiummá váljon, amelybe a kor egész valósága visszatükröződik. Az emberi egzisztencia léthelyzeteit élte át képzeleti világában, csakúgy, mint való életében. Magateremtette mitológiájában szüntelenül küzd egymás ellen az angyali és az ördögi, a jó és a gonosz. Életművének mottója lehetne nagy szellemi rokonának, a vizionárius költőnek, William Blake-nek néhány sora: „Rendszert kell alkotnom, különben más rendszere igáz le, nem okoskodni és hasonlítgatni fogok — az én dolgom a teremtés."

Németh Lajos

...napi magazin

Tadzsik népművészek

Rozijamo Azimova két lányával: Parimóval és Dasztagullal

(N. Mirzojev felvétele)

Rakodás, légiriadóval

Gyöngyösről Bagdadba

hetett, miután a kirendeltségen leadta kocsiját.

A három Rábás közül a fiatal Czakó *350—400* ezer kilométert vezetett 1974-től ugyanannál a vállalatnál, apja — szintén ugyanott — 1965 óta *750 ezret*, míg harmadik társuk, Jancsó József 1961 óta, kollégájához hasonlóan, *750 ezer* kilométert teljesített, míg *Kiss Gyula 500 ezer kilométeren keresztül* nyomta eddig a gázpedált. Élményeik nem mindennapiak. Feszült programjukról és legutóbbi iraki útjukról beszélgetve szinte két perc elteltével az események sűrűjében voltunk.

Voltak milliomosok is

— Az év utolsó napjaiban indultunk — kezdi az idősebbik Czakó —, és már az A sok papírmunka rengeteg időveszteség.

Hajóút a nyolcadik emeleten

— *Azzal a kompjárattal kellett átkelnünk a görögországi Volosz kikötőből, amelyek közül tavaly az egyik hajó — rajta többek között magyar kamionokkal — elsüllyedt*, ennek ellenére számomra is felejthetetlen élményt jelentett az utazás — fűzte tovább a szót Jancsó. — A komp háromszintes, kétemeletes, és *120—140 kamiont szállít egyszerre*. Az alsó részbe a pótkocsis autók álltak, föléjük pedig a nyergesek. A szobák körülbelül 7—8 emelet magasságban helyezkedtek el. Így lifttel jártunk a szobánktól az autóig. Elhajóztunk többek közt *Cip-*

ki földjén" a sajátos busz lepte meg a legjobban.

— Négyszáz kilométert kellett egyszerre levezetni ezen a szakaszon — mondta a legfiatalabb „kalandor". — Tele kellett tankolni a tartályt, elegendő vizet kell az erre utazónak tartalékolnia, mert mindezek pótlására aztán 400 kilométeren keresztül már nincs mód. Egy kis szusszanás után a körülményekhez képest még elfogadható minőségű úton, nem kis izgalommal vágtunk a homokrengeteg közepébe. Egyszer csak látom, hogy mindenki félrehúzódik az útról és egy 20—25 méter hosszú, utasokat szállító járgány száguld velünk szembe, dudájának egy perc pihenőt sem engedve. Jó, hogy félrehúzódtunk, különben biztos, hogy lesöpör az útról. Olyan volt ez a sivatagi busz, mint egy ámokfutó.

Mindezek után elképzelhető, hogy „nagy kő gördült le pilótáink szívéről, amikor megérkeztek Bagdadba. A vámkezeléssel azonban még semmi nem ért véget. Ugyanis, mint az ottani kirendeltségen kiderült, nem az iraki főváros a paradicsomszállítmány végállomása, hanem

1021

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festőgrafikus-szinkelő

1984. III. 16. Kossuth 18.30 /Kné/

Esti Magazin

- Áttérve a részletes beszámolókra, kezdjük a legjelentősebb hazai eseményünkkel. Ma megnyilt a Budapesti Tavaszi Fesztivál. Jelképnek is tekinthető, hogy a nagyszabásu rendezvény-sorozat megnyitójára éppen a magyar külkereskedelmi propaganda legjelentősebb központjában, a Kőbányai Vásárvárosban került sor. A magyar idegenforgalom évek óta - áskülönösen azóta, amióta felépültek az uj szállodák - arra, törekszik, hogy rendezvényekkel, kiállitásokkal, kulturális programokkal elhozza Magyarországra a külföldi turistákat, akik pénzt áldoznak szállásra, programra. Nos, a törekvés - ismerve a gazdag kinálatot és a nagy érdeklődést - jó uton halad a megvalósuláshoz. Bálint Attila hangképes tudósitása következik.

- Gondban lennék, ha programokat kellene ajánlanom. Egyrészt azért, mert több, mint 150 helyszinen zajlanak majd 10 nap alatt a Tavaszi Fesztivál eseményei. Nemeg, azért is, mert ha csupán minden 10. rendezvényt ajánlanám is figyelmükbe, akkor is 150-ig folytathatnám a felsorolást.

./.

Az is közhely számba megy már, hogy minden eddiginél gazdagabb, sokszínűbb és tartalmasabb a kínálat. Ha nem így lenne, aligha számíthatnának félmilliós érdeklődő táborra a szakemberek. Ahogy délelőtt a HUNGEXPO kőbányai vásárközpontjában a Tavaszi Fesztivál és az Utazás '84 kiállítás megnyitóján is hallhattuk, Juhász Zoltán belkereskedelmi minisztertől, Magyarország az utóbbi időben igen sokat tett az idegenforgalom fejlesztéséért. Uj szállodák, vendéglátóhelyek épültek, tarkább az utazási irodák programkínálata, még mindig, sőt egyre inkább, beszólhatunk magyaros vendégszeretetről, akkor is ha időnként másmilyen tapasztalataink is vannak. Mert, mi másnak volna köszönhető, hogy miközben számos országban csökken a turisták száma, még tavaly félmillióval több vendéget fogadhattunk, mint tavalyelőtt. A világon mintegy 3000 különféle fesztivált rendeznek évente, de most márciusban, csak itt, Magyarországon van együtt annyi látni, hallgatni való.
Beethoven valamennyi szimfóniája fölcsendül, a Gvéd Királyi Szinház már ma este a Thália Szinházban szinpadra lép. Megnyitották Mender Béla életmü-kiállitását a Nemzeti Galériában. A világ legjobb 350 tavalyi sajtófotója világkörüli útjának budapesti állomásán, a Vásárváros 25. sz. pavilonjában látható. Lesznek olyan nemes, táncos programok is, amelyekbe akaratlanul is belehotlunk, hiszen a Dunakorzón, az aluljárókban, a metróállomásokon is megjelennek majd a dalosok. Az Utazás '84-ről, amely a kőbányai Vásárközpontban tekinthető meg, sokan azt mondják, nem is kiállitás, hanem egy 10 napos kelet-nyugati idegenforgalmi börze. 21 ország 190 cége ismerkedik egymással, kínálja szolgáltatásait és bizunk benne, köt is majd minél több olyan megállapodást, mely nemcsak számunkra, de számunkra, leendő turisták számára is előnyös. De most had idézzük vissza Juhász Zoltán belkereskedelmi miniszter megnyitóbeszédének azt a részletét, mely a magyar turisták itthoni és külföldi lehetőségeiről szól.

- Szorgalmazzuk, hogy az utazási irodák és idegenforgalmi vállalatok versenyezzenek abban is egymással, mert ugy gondoljuk, hogy ez a lakosság érdekeit szolgálja. Ma különösen fontos, amikor az élet egy kicsit drágább, hogy a családoknak olyan programokat tudjunk kínálni, amelyek jobban igazodnak pénztárcájuk lehetőségeihez. Hangsulyozzuk, hogy számunkra a turizmus nemcsak egyszerüen üzleti ügy, üzleti kérdés, hanem a tartalmas mai élet, a mai életmód elválaszthatatlan része. Örülünk annak, és bátoritjuk, utazási irodáinkat, idegenforgalmi vállalatainkat, szállodaipari vállalatainkat, hogy adjanak kedvezményeket az eddiginél is bátrabban, és ezzel is törekedjenek nagyobb forgalom elérésére.

- Az elhangzottakat bizonyitanidó, több mint kétszáz különféle utat olcsóbban kínálnak az Utazás '84-en a hazai utazási irodák és idegenforgalmi hivatalok. A vasut olyat tett,

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 217-745, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

DÉL-MAGYARORSZÁG

1984 JUL 21

1021

Mi

H

eltet

szemrehányás abban öltött testet, ogy „rájátszik" jubileumaira, s ha yet nem kínálna természetes folyaában az idő, hát még fabrikál is.

Ezeket a jubileumokat és ünnepe-et a történelem és a kultúrhistória abja ki, senki sem gondolhatja hát omolyan, hogy ilyenkor illetlenség agy magamutogatás volna az emléezés. Kicsit összesűrűsödött, igen, de át lesz ennek „böjtje" is. Mindamelett ezek az ünnepek, évfordulók megrdemeltek egy-egy kalapemelést. Iúltunkban és a múltunkhoz való vizonyban rendet tartani erkölcsi és azafias kötelesség. Lehetséges, sőt nkább bizonyos, hogy ilyenkor az

évre megy vissza tünk; hogy lám: nem holmi mai v alapozza nyári p időben megerősö de ezzel nem b más érdekeket. és tempója minde a maga épülésé szeszedegeti és s föl múltjából a sz demonstrálja, hog nerációktól örököl városszerkezetét; málni akarja mai lik azoktól, akik úgy kezelik és gy

1.

A szegedi polgár... — ez a legizgalmasabb tanulány. S nem nagyestélyiben, hanem egy szál szoknyábanlúzban vagy egy pantallóban, kívülhordott ingben... unkaköpenyben, overallban, valamilyen szervezet gyenruhájában... Harmincegynéhány éve lakom vele gy födél alatt, s szeretem elfogultságait. Amikor azt ondja, hogy az ő városa, az ő folyója, az ő gyára, az ő ntézménye a „leg"... De vele legyintek, amikor mérelődik, hogy „hát ilyen is csak Szegeden lehetséges!" iszen mind a kétszer őszinte, a leglelkéből beszél. Vayis hát: kicsit végletes. Ami rokonszenves számára, az ajlamos messze túlbecsülni, ami idegen az ízlésétől,

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Béla Kondor
BUDAPESTER RUNDSCHAU
1984 MÁJ 2 8

1021

21/1984

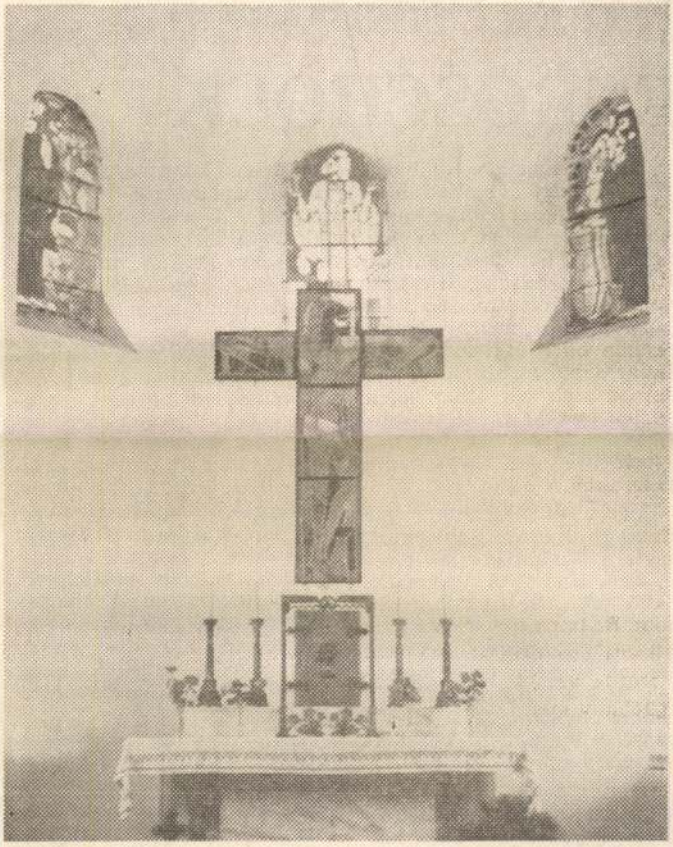

Corpus und Glasmalerei (Römisch-katholische Kirche in Balatonföldvár), 1962
Béla Kondor

21/1984

Versuch einer kontinentalen Anamnese

EUROSCHOCK

So bedauerlich und bedrohlich die Stationierung der amerikanischen Euroraketen auch sein möge, sie ist Realität. Die Analyse der Frage, wie und warum es mit uns so weit gekommen ist, welche strategischen oder taktischen Irrtümer dabei mitspielten, daß Europa sich vor einer solch großen Gefahr nicht bewahren konnte, müssen wir der Geschichte der Diplomatie überlassen.

Doch alles Schlechte, sogar etwas so überaus Schlechtes, hat ein Fünkchen Positives in sich. Und in unserem Falle kann die Reaktion des kontinentalen Organismus auf die Euroraketen-Viren, die ich mangels einer besseren Bezeichnung Euroschock nennen möchte, als dieses günstige Fünkchen bezeichnet werden.

Denn wie das ja im allgemeinen so ist, wurde die ganze Komplexität des Beschlusses mit all seinen Folgen auch jenen, die ihn erzwungen haben, erst richtig bewußt, als darüber nicht mehr

erweisen könnten. Die sicherheitspolitische Abhängigkeit Westeuropas von Amerika ist nämlich unbestreitbar größer geworden, während ihre Sicherheitsschwelle herabgesetzt wurde. Denn wie der bereits erwähnte Newsweek-Artikel im Zusammenhang mit den europäischen Sorgen bezüglich des „Atomschirmes" schreibt, „können sie nicht damit rechnen, daß der amerikanische Präsident die USA in eine Atomkatastrophe verwickeln würde, um Europa zu retten... Reagans Anspielungen auf die Möglichkeit, einen begrenzten Atomkrieg auszutragen, bestätigten die düstersten Befürchtungen der Europäer hinsichtlich einer veränderten US-Atomstrategie."

Dann gibt es auch noch einen materiellen Faktor, der sehr ans Portemonnaie geht. Und das ist der wirtschaftliche Aspekt der amerikanischen Aufrüstung, der sich absolut nicht mit den europäischen Interessen deckt. Das amerikanische

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 387-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 28

1021

Blechchristus, 1964

Béla Kondor

weilte vom 14. bis 17. eine ungarische Partei gation in den Niederlar Die Abordnung verhan mit dem Vorsitzenden Parlamentsfraktion der tei der Arbeit, *Joop M. Uyl*, dem Parteivorsitzer *Max van den Berg* und deren Mitgliedern des teivorstandes.

Ferenc Havasi wurde von Ministerpräsident *Ruud Lubbers* sowie Vizepremier und Wirtschaftsminister *Gijs van Aardenne* empfangen. Dabei kamen aktuelle Fragen der internationalen Lage, besonders im Hinblick auf Europa, die Situation in der Weltwirtschaft und im internationalen Finanzwesen zur Sprache. Des weiteren wurde ein Meinungsaustausch über Entwicklungsmöglichkeiten in den ungarisch-niederländischen Beziehungen geführt.

[illegible] mit Vertretern der Wirtschafts- und Finanzkreise des Landes, darunter *Willem Duisenberg*, Präsident der Holland Bank, *C. van Veen*, Präsident des Holländischen Industriellenverbandes, *K. H. Beyen*, Präsident der Handelskammer, und *J. J. N. Rost-Onnes*, Vorsitzender der ungarischen Sektion der Kammer.

Die USAP-Delegation reiste anschließend nach Belgien weiter.

MTI SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 2 8

1021

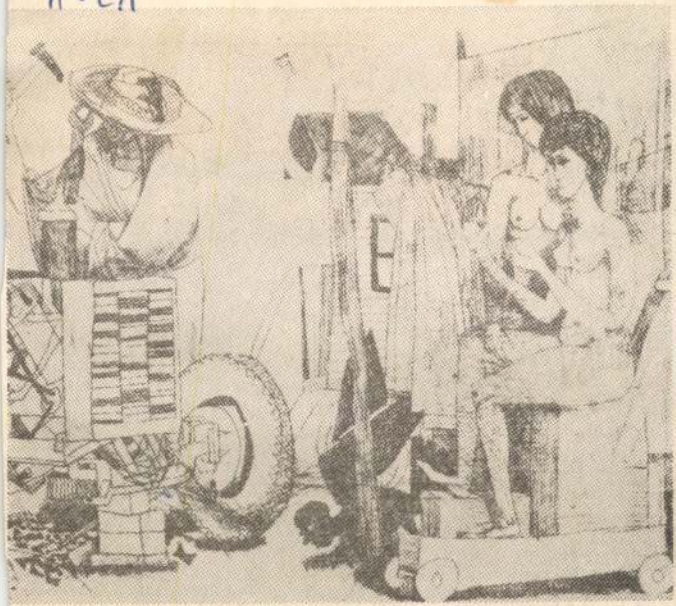

Zirkus II., 1960 — Béla Kondor

und hölzern

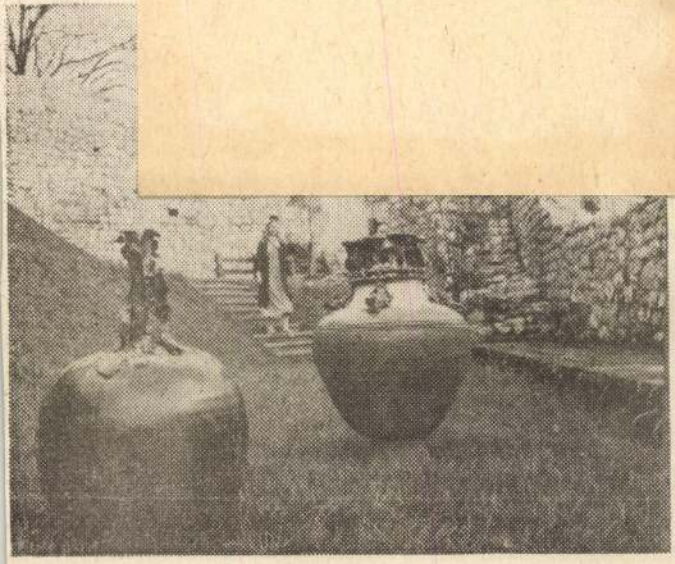

Kasernenbeschaffung mit Ausstellungshof in Siklós (Transdanubien

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 334-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 2 8

1021

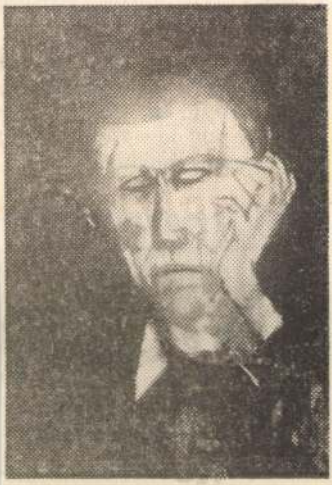

Porträt des Dichters
János Pilinszky, 1963
Béla Kondor

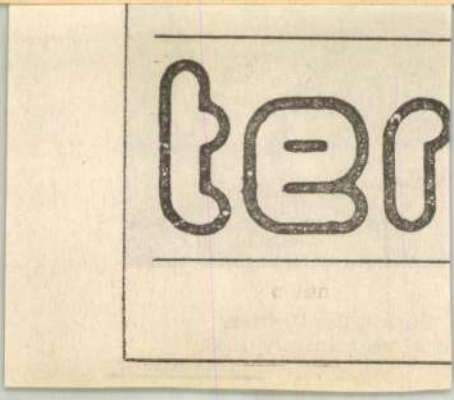
ter

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Béla Kondor

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 MÁJ 2 8.

1021

CHAU

Der Dichter Csokonai, 1978 Béla Kondor

TER

XVIII. Jahrgang, Nr. 21

28. Mai 1984

KULTUR

teils zu wenig

Seite 4

Das Verhältnis zwis
und Kirchen – eine

Seite 10

Volksmärchen zum

Seite 12

UNGARISCHE WO

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Béla Kondor
BUDAPESTER RUNDSCHAU
1984 MÁJ 28
1021

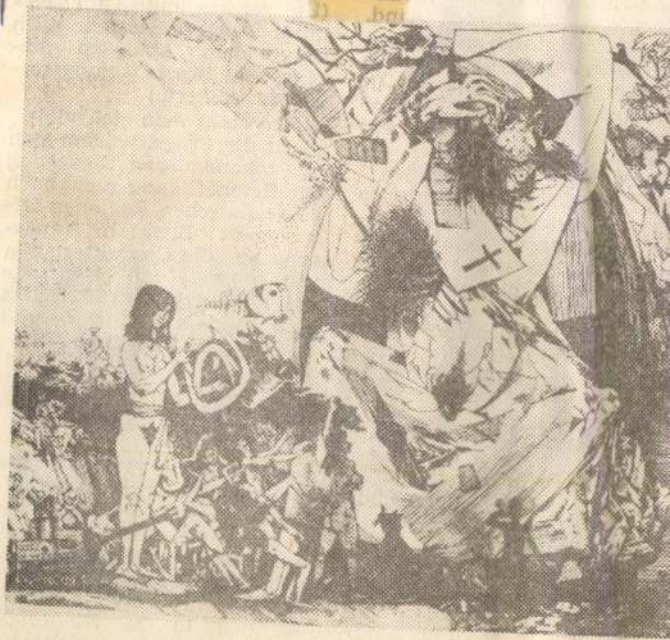

In der BR Nr. 19/1984 würdigten wir bereits des Schaffen des Malers Béla Kondor. Die Illustrationen dieser Nummer

Jahren grundlegende Ve
derungen eingetreten
Darauf ist im wesentli
zurückzuführen, daß der
schäftigungsgrad derze
einigen Komitaten nied
liegt als etwa vor 20 Ja
Der Arbeitskräftemarkt,
Beschäftigungsbedingun
und -möglichkeiten m
den veränderten Verhal
weisen angepaßt, eine
schärfung der gegenwärtigen
Spannungen muß vermieden
werden.

Doch ist geboten, nur gründlich durchdachte Maßnahmen zu treffen. Die früsung an die [illegible] von Angebot und Nachfrage auf dem Arbeitskräftemarkt eine andere Lohnsteuerung in Budapest und in der Provinz.

PROVINZLER IN DER HAUPTSTADT

Da das Prinzip der Normativität eine grundlegende Voraussetzung ist, kommt diese Lösung nicht in Frage. Selbst dann nicht, wenn sich in speziellen Fällen, die aber weniger geographisch als vielmehr in Berufen ange-

Manche Leute vertreten die Auffassung, unter chronischem Arbeitskräftemangel leidende Gebiete müsse man mit bestimmten administrativen Maßnahmen schützen. Diese würden etwa beinhalten, daß in der Niederlassung eines Provinzunterneh-

ebenfalls Werke des Künstlers. Bild oben: Die Versuchung des hl. Antonius, 1966

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

A POEVIE MAGYAR SZÁMA. Voix de Hongrie (Magyarország hangja) címmel negyven mai magyar költő franciára fordított verseiből összeállított különszámot adott ki az Amiens-i folyóirat. Az összeállításhoz *Tóth Éva* írt bevezetőt. A számot *Kondor Béla* rézkarcai illusztrálják.

Jelenkor, Pécs, 1984. 5.

SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész
NÉPÚJSÁG (HEVES)
1984 APR 21

Kondor Béla emlékkiállítása a Nemzeti Galériában

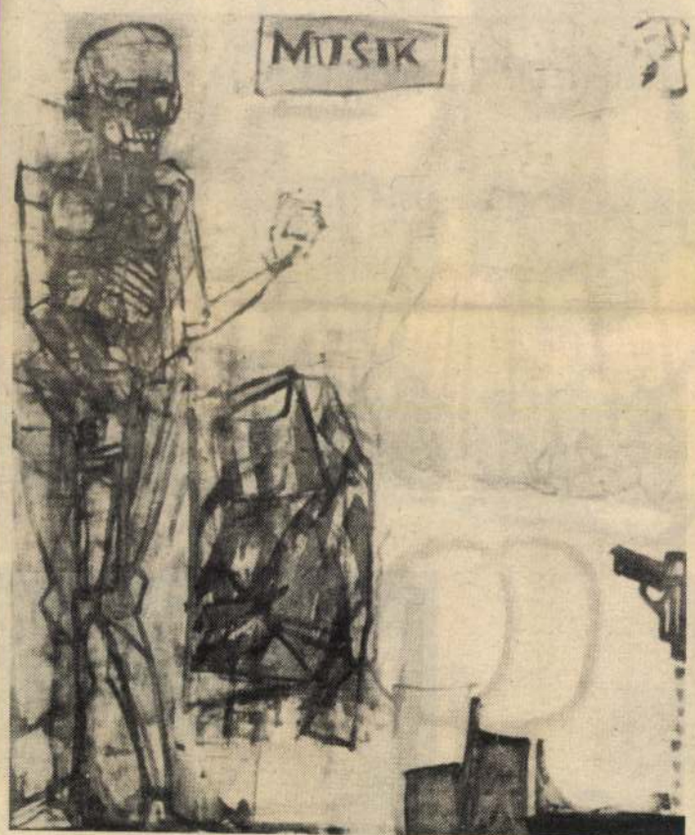

Kondor Béla: Muzsika

Elvek és módszerek

(IOR), amelynek
formailag to-
elnöke, átszerve-
gy azután mi vár
csak az egek
helytartó közelé-

4. április 21., szombat

káni
ezések

is. A szerzetesrendek kongregációjának élére Jean Jerome Hamer belga főpap került. A hitterjesztés, a missziók irányítását ezentúl az ír Dermot Ryan intézi; a nevelésügyi kongregáció élén az amerikai William Baum áll.

Figyelemre méltó, hogy míg alig negyedszázada, XII. Pius halálakor, mindössze két nem olasz tagja volt a atikáni kormánynak. II. ános Pál viszont már 7 ülföldi és mindössze 3 lasz prefektust választott. fejlődő országokhoz fűző- ő különleges vatikáni ér- ekek szempontjából a meg- gyelők a legfontosabbnak a erzetesrendeket irányító ngregáció élén bekövetke- tt változást tartják: an Jerome Hammer bel- bíboros nyilvánvalóan zal a céllal került új he- ére, hogy a fejlődő orszá- kban tevékenykedő, a tár- dalmi és politikai kérdé- k iránt élénken érdeklő- szerzeteseket terelje sza az egyház érdekeit gszabó korlátok közé. Elődje Eduardo Pironio gentin bíborost sokan az- vádolták „hogy túlságo- elnéző a dél-amerikai tonai diktatúrák ellenfe- t támogató papokkal mben.

És végüi egy csöndes, de ványos bukást is takar a atikáni földrengés": Paul rcinkus amerikai érsek- van szó. A pápa nem csátotta meg neki Olasz- szág legnagyobb bank- djében játszott kétes sze- bét, pénzügyi manipulá- it, melyekért végül is a tikán súlyos dollárokat

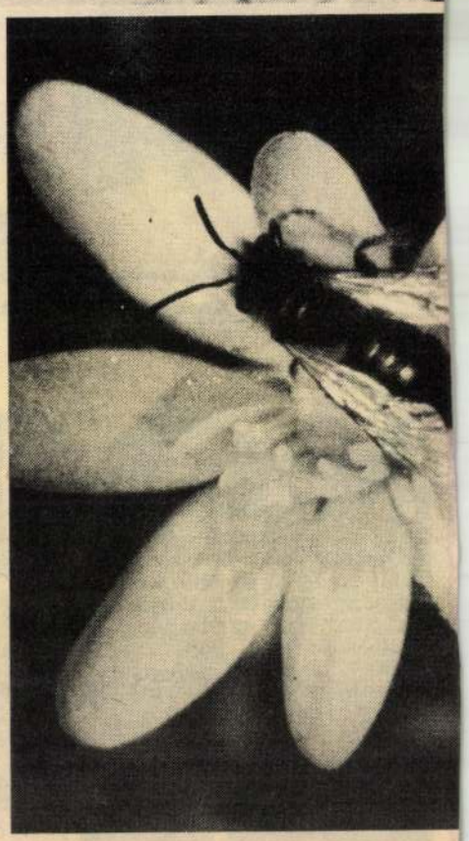

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla munkácsy-díjas festő- grafikusművész

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

1994 ÁPR 41

1021

Kondor Béla emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában

Kondor Béla: Nagy László-illusztráció

a legtöbb helyen valóban párbeszédek folytak a falugyűléseken. A több mint tizenegyezer résztvevő több mint ezer javaslatot, véleményt, bejelentést adott közre. A reális, közérthető beszámolók ráirányították a figyelmet a legfontosabb tennivalókra, s mivel a tájékoztatás adásra kötelezettek, kiváló ismerői a lakóhelynek, a lakosságot foglalkoztató kérdéseknek, így felvillanották a gondokat is.

Érdemi munka

Hozzájárult az érdemi munkához, hogy például Ercsiben, Kislángon és még több helyen, az alapellátásban, a háztáji gazdálkodás fejlesztésében érdekelt szervek képviselői is jelen voltak. Több kérdésre a helyszínen válaszoltak.

Szinte mindenütt elemezték a tanács egészének tevékenységét. Értékelték a költségvetési és fejlesztési tervek megvalósítása hozta vál- megbeszélték mi

zott. Nona a
ellátással kapcso
vételek fogyatko
nak, még van il
panasz Sárhatva
ron, Pusztaegre
dul a hiány alap
szerekből Alsósz
Kérdezték és ké
gyan lehetséges
mindkét vegyesbo
találják napközben a va-
sárlók.

Jó néhány helyen a jó minőségű szén és tüzifa hiányát reklamálták. Keresik a tüzelőanyagot a vásárlók, mert többen anyagi okokból visszatértek a hagyományos tüzelési módokra. Kápolnásnyéken, Rácalmáson azt kérték, hogy a tüzelőanyagot ne közúton, hanem vasuton szállítsák hozzájuk.

A szokottnál több bejelentés hangzott el a közlekedés dolgában. Sérelmezték a baracskaiak — akik váli, kajászói társaik nevében is szóltak —, hogy megkérdezésük nélkül megszüntették a vasúti megállójukat. Ez jelen-

repelt. Szóba került az
mények tartalmi munkája.
Szárligeten a járdák felújítására, másutt az utak javítása volt az észrevételek egy részének tárgya. Szigorúbb fellépést sürgettek a közvagyont rongálók esetében.

Több felvetésre helyben válaszoltak, de valamennyi észrevételt feljegyeztek, valamennyiben intézkednek és azokra válaszolnak.

Végeredményben érdemi véleménycsere volt a lakosság aktív rétegeivel. A falugyűlések fórumjellege erősödött s ez a tanácskozássorozat is hozzájárult ahhoz, hogy a tervek közüggyé váljanak.

Németh Erzsébe

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1984 MÁR 28

4

1021

Kondor Béla emlékkiállításából

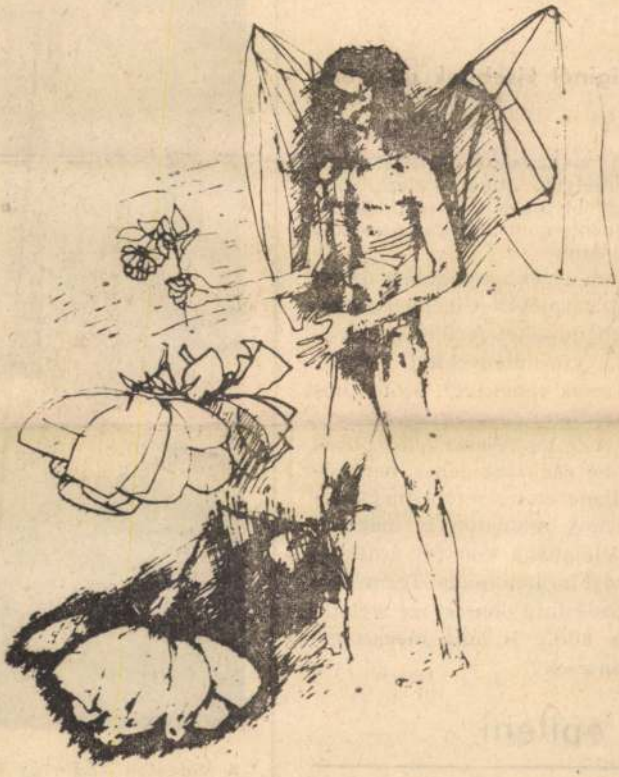

Nagy László: Illusztráció

ES

ZE

diginél kisebbek az ered-

tok a vállukon hordják azo-
melyek abból keletkeztek,
egy olyan fejlesztési időszak,
tkezményeit ma kamatos ka-
gfizetni.
jabb gépekhez újabb és újabb
tött termékeket igényel a gép-
ben mindkét terület évszáza-
al, körülményekkel sújtott
en csak rendkívüli erőfeszíté-
termelni bevételt, eredményt
t. A fejlesztésekre elkészültek
s, de rengeteg pénzt, beruhá-
ellene előteremteni megvaló-
igény nyugaton is megvan,
Világbank konkrét érdeklő-
jtási hajlandósága. Természe-
ágos szintű döntést igényel. De
íva addig is, míg megszület-
döntések?

e építeni

ült Államokban 50—60 száza-
t a berendezések kihasználtsá-
rópában is hasonló a helyzet,

A Videoton Rádió és Tel
zében a Videoton cég
javítását végzik. A képe
oszcilloszkóp segítségével
ket javít.

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

NÓGRÁD

1983 OKT 15

021

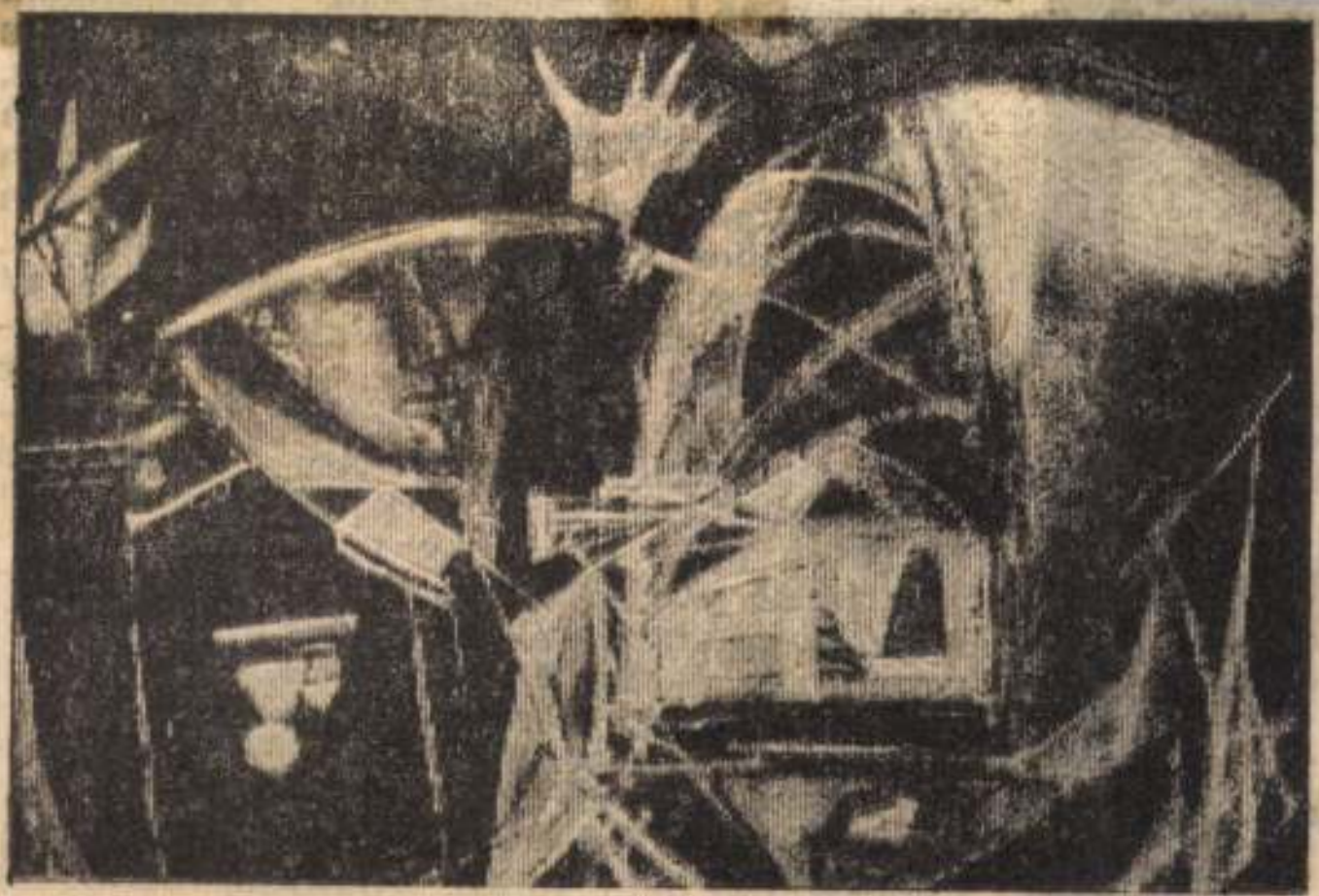

Kondor Béla: Hangzavar

mutatás
Ezért k
József
Akárcsa
portréja
kicsi „k
Tüskés
amikor
burkolt
tolányi
Gyula -
mára emlékezünk — képmása megbízható tanulmánnyal ér fel, s a Krúdy-lap is megörökíti e nagy bohém, e rejtőzve síró művész belső vonásait. Erőteljes József Attila külső formátumának képi fogalmazása és ugyanilyen találó Nagy László, szelid-vad arcának vizuális képe is. Ő zárja a sort, s ami ezután következik, az a holnapokra marad. Munkában, sorsban, értékben.

Kétségtelen, hogy ez a heroikus rajzi arcképcsarnok nem teljes. Hiányzik belőle — hogy csak példákat említsünk — Janus Pannonius, Mikes Kelemen, Bessenyei György

EGYHÁZI ZENE

A budapesti Szent István-bazilika egyházzenei műsora: **Febr. 19-én 10 órától** Hidas Frigyes: Missa brevis; Pierluigi da Palestrina: Exsultate justi. **Febr. 26-án 10 órától** Missa gregoriana.
A Mátyás-templom egyházzenei műsora: **Febr. 19-én 10 órától** Menner Bernát: G-dúr mise. **Febr. 26-án 10 órától** W. A. Mozart: Spatzenmesse. **Márc. 5-én 10 órától** XVII. gregorián mise. **Márc. 6-án 18 órától** gregorián szentmise Kodály Zoltán lelki üdvéért, egyházzenei áhítat Kodály-művekből.
Szeretettel hívjuk az egyházi kórusokat, énekeseket a budavári Nagyboldogasszony- (Mátyás-) templomban márc. 6-án tartandó Kodály-emlékmisére. Kérjük, hogy a következő gregorián tételekkel készüljenek: XVII. mise Kyrie (C), Sanctus, Agnus Dei; Nagyböjt I. vasárnap introitus (Invocabit) és communio (Scapulis suis); In paradisum és Ego sum antifónák, Dies irae szekvencia a gyászmiséből. **A szentmise 18 órakor** kezdődik, előtte **17.15-től közös próba** az énekesek számára.
Az egyetemi templomban vasárnap a 9 órakor kezdődő nagymisén a templom Don Bosco ének- és zenekara énekel. Vezényel: ifj. Benyus Sándor és Bakonyi Katalin.
Az Avilai Nagy Szent Teréz-templom (VI. ker., Nagymező u.) zenei programja: **Febr. 19-én 10 órától** W. Byrd: Mass for four voices – előadja: Capella Theresiana. **Márc. 12-én 10 órától** G. P. Palestrina: Missa Emendemus – előadja: Capella Theresiana.
A belvárosi Szent Mihály-templomban (az angolkisasszonyok templomában: V., Váci u. 47/b) a templom Liszt Ferenc kórusa énekel, vezényel Farkas Mária. Műsor: **Febr. 19-én, vasárnap 10 órakor** Lassus: Missa „On me l'a dit". **Febr. 26-án, vasárnap 10 órakor** Britten: Missa Brevis in D. Orgonán közreműködik: Hajdók Judit.
Az országúti ferencsek templomában (Bp. II., Margit krt. 23.) **febr. 26-án a 11 óral szentmisén** a Kapisztrán kórus a VIII. (De Angelis) gregorián misét és Palestrina-motettát énekel. Orgonán közreműködik: Nagy László Adrián, vezényel: Lógó Tibor.
A Collegium Musicum laurinense (a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium kórusa) koncertet ad a budapesti **Kövi Szűz Mária-templomban** (III. ker., Szentendrei út, Kaszásdűlő HÉV-megálló) **febr. 18-án, szombaton este 7 órától**. Műsor: Tételek a vízkereszt és a vízkereszt utáni időszak zsolozsmájából. Művészeti vezető: Kelemen Áron OSB.
Az újjáalakuló Kapisztrán kórus várja az éneklő régi és új dalostársakat kóruspróbára a **Tamás Alajos házba** (Bp. II., Rómer Flóris u. 4.) **keddenként 19 órára**. Legközelebb **febr. 26-án** énekelünk szentmisén.

HALÁLOZÁS

Megtört szívvel tudatom, hogy szeretett édesanyám, **Henneberg Mária** ikonfestő életének 90. évében elhunyt. Temetése 2006. febr. 20-án 9.45 órakor lesz a Farkasréti temetőben. A gyászmise 11 órakor a rózsadombi Krisztus Király-kápolnában lesz. Gyászolják: fia, Szent Gály Zoltán, menye, Szent Gály Dianna, testvére, György, lánya, Erzsébet, unokái és mindenki, aki szerette őt.
Szomorú szívvel, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy **Csepeli Ilona Kinga** Páli Szent Vincéről nevezett irgalmasnővér a betegek szentségével megerősítve 2006. febr. 6-án lelkét visszaadta Teremtőjének. Lelke üdvösségért az engesztelő szentmise febr. 13-án, hétfőn fél 12 órakor lesz a keszthelyi karmelita templomban. Temetése a gyászmisét követően a keszthelyi Szent Miklós-temetőben 13 órakor kezdődik.
Fátrai Edit Stefánia egyházközségi nővér áldozatos életének 91., fogadalmának 57. évében elkötelezett az Úrhoz, ahhoz, akit egész életében szolgált. Szentmiseáldozattal összekötött temetése febr. 20-án 13 órakor lesz a kelenföldi Szent Gellért-templom urnatemetőjében.
Graeza Marcella Márta Miasszonyunk kalocsai iskolanővér Csepelen a Szent József Otthonban elhunyt. Febr. 20-án du. 3 órakor a Szent Gellért-templom urnatemetőjében helyezzük végső nyugalomra.
Él nem évülő **urnafülkék** vásárolhatók a **szervita templomban**. Érdeklődni: Bp. V. ker., Szervita tér 6., 318-5536

IMAÓRÁK

ADORÁCIÓS ISKOLA. BEVEZETÉS A SZENTSÉGIMÁDÁSBA, amelyre szeretettel várjuk elsősorban a fiatalokat és a fiatal felnőtteket **febr. 21-től**, 12 egymást követő kedden keresztül **19 órától a Váci utcai Szent Mihály-templomban.** (1056 Bp., Váci u. 47.) Közös éneklés, előadás, csendes szentségimádás, beszélgetés. További információ: adoracios_iskola@emmanuel.hu
„Kérjetek, és kaptok, keressetek, és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak nektek" (Máté 7,7). **A budavári Nagyboldogasszony- (Mátyás-) templomban febr. 19-én, vasárnap du. 2–5-ig:** a kilenced hatodik alkalma – **ima a rák gyógyszeréért és a rákos betegekért.** Közös dicsőítés, ima, szentmise, imaszolgálat, szentségimádás. A szentmisét bemutatja: Ullrich Ágoston. Zenei szolgálat: Te Deum zenekar. (A templom megközelíthető a Moszkva térről a várbusszal.) Munkánk iránt érdeklődni lehet: **Szeretet Földje Szolgálat**, 2045 Törökbálint, Templom u. 13. Tel.: 23/330-585. szeretetfold@tvnetwork.hu www.zarandok.hu
A Vinculum Caritatis közösség imaórára hív hazánkért, határon túli magyar testvéreinkért és a családokért **minden hónap negyedik szerdáján**, a szentmise után, **17.35–18.35-ig a Krisztus Királyplébánia kápolnájába** (Bp. VIII., Reviczky u. 9.). A következő imaóra **febr. 22-én** lesz.
Az Örökimádás-templomban febr. 28-án, húshagyókedden a főpásztor által meghirdetett engesztelés évében a központi oltáregyesület egész napos lelki **engesztelőnapot** tart. **Program:** A lelki nap **de. 10 órakor** szentmisével kezdődik. **11 órakor** az oltáregyesületek imaórája, **12 órakor** a Szent István teremben beszámoló a központi oltáregyesület előző évi szolgálatáról, szerény agapéval, melyre szeretettel várjuk a jelen lévő testvéreket. **1 órakor** engesztelőóra rózsafüzér-imádkozással, **2 órakor** elmélkedés atyák vezetésével, **3 órakor** keresztút, **4 órakor** csendes imádkozás, **5–6-ig** szent óra, közös engesztelés, **6 órakor** szentmisével zárul a lelki nap. Szeretettel várjuk a fővárosi és vidéki oltáregyleti csoportokat, a rózsafüzér-társulat csoportjait, imádkozó közösségeket és a kedves híveket atyák vezetésével közös könyörgésre az engesztelés évében. **A jelentkezéseket kérjük előre jelezni** az Örökimádás-templom Központi Oltáregyesület címén (1091 Bp., Üllői út 77., a metró Klinikák megállójánál).
Virrasztás Magyarországért. Budapesten a Szent István-bazilika Szent Jobb-kápolnájában minden csütörtök este 8 órától péntek reggel 5 óráig. Szentmise 21 órakor. Mindennap 15.45-től közösen imádkozzuk a teljes rózsafüzért (örvendetes, világosság, fájdalmas, dicsőséges).
A Szent Korona erejének és eredeti állapotának helyreállításáért mutatnak be szentmisét minden hónap **első csütörtökén a Szent István-bazilika Szent Jobb-kápolnájában délután 3 órakor.** Minden hazáját féltő, szerető és azért tenni is akaró magyar testvérünket szeretettel **hívjuk és várjuk.**
IRGALMASSÁG VASÁRNAPJÁRA készülve és a püspöki kar újévi körlevelének szándéka szerint kérjük Isten irgalmát hazánkra és népünkre: mentse meg nemzetünket a pusztulástól, adja meg a lelki megújulást és nemzetünk felemelkedését. Mindenkit szeretettel hívunk és várunk **csütörtökönként,** aki eleget akar tenni a püspöki körlevélben közzétett főpásztori felszólításnak. **Este 8 órai kezdettel rózsafüzér, 9 órakor szentmise** Kemenes Gábor atya vezetésével. Cím: **Bp. V. ker., Szent István-bazilika Szent Jobb-kápolna.**
Egész napos csendes SZENTSÉGIMÁDÁSRA várjuk a híveket, folyamatosan minden csütörtökön 9–17-ig a belvárosi Szent Anna- (szervita) templomba. 17 órától litánia, 17.15-kor – naponta – szentmise. Cím: V., Szervita tér 6. (Megközelíthető: Deák térről a Sütő utcán, Ferenciek teréről a Petőfi S. utcán.) 2006-ban, az MKPK által meghirdetett nemzeti imaévben is jöjjetek, imádjuk!
Állandó imaprogram az Irgalmasság Völgyében, a vecsési Andrássy-telepi római katolikus plébániatemplomban. **Minden pénteken 12 órától** szentségimádás, 15 órától irgalmasság órája, utána szentmise, szándékokra. Legkedvezőbb megközelítés: Kőbánya-Kispest metróvégállomástól 30 percenként induló Volán-busszal a Vecsés-Martinovics téri végállomásig, vagy vonattal a Vecsés-nagyállomásig és onnan gyalog az Andrássy-telepi templomig, (Martinovics tér)
FOLYAMATOS SZENTSÉGIMÁDÁS MAGYARORSZÁGON – 2005. július óta. Akik ebbe bekapcsolódnak, azokra havonta egy alkalommal kerül sor, amikor is az általuk vállalt napon **reggel 6 órától másnap reggel 6 óráig** tart az adorációs szolgálat. A püspöki kar engesztelő nemzeti imaévet hirdetett erre az évre. Az engesztelés legmagasabb foka a SZENTSÉGIMÁDÁS. A folyamatosság biztosítása és megtartása céljából csatlakozzunk minél többen a nemzetünk lelki megújulását, felemelkedését célzó kezdeményezéshez, amely egyben a gonosz hatalmának mielőbbi összeomlását és a JÓ GYŐZELMÉT is elősegíti hazánkban és az egész világon! **Jelentkezni** lehet az alábbi üzenetrögzítős telefonszámon: **06-1/205-7016.**
S.O.S. IMA telefonszolgálat: 214-2125. Meghallgatunk, és imádkozunk veled. Személyesen hétvégén 18–21 óra között, a többi időben üzenetrögzítő működik.

ELŐADÁS

Bibliai tanulmányok, ingyenes előadások angolul, tolmácsolással. **A nők és a kereszténység: szerdánként 18–19 óráig. Próféciák Dániel könyvéből** (multimédiás előadás): **vasárnaponként 9.30–10.30-ig. Cím:** Bp. VII., Rákóczi út 8/b I/10.
"ÉRDEKESSÉGEK A KERESZTÉNY MISSZIÓKBÓL". Febr. 23-án, csütörtökön 17.00 órakor az Alkantarai Szent Péter pesti ferences templom hittantermében (1053 Bp., Ferenciek tere 9.): **„Mi már kétezer éve katolikusok vagyunk!" Sílju Maniacherry SVD, Indiából érkezett verbita szerzetes** beszél az indiai kereszténység színes, fordulatokban gazdag történetéről. Őseit még Szent Tamás apostol térítette meg! **Belépődíj nincs!** Szeretettel várunk mindenkit! **Elérhetőség: MISSZIÓS TITKÁRSÁG, VERBITA MISSZIÓSOK**, már két helyen az országban: 1223 **Budapest,** Bajcsy-Zsilinszky u. 3–5. **Tel.** Budapesten: 06-1-424-5668 vagy 06-30-418-9196. 9730 **Kőszeg,** Park u. 1. **Tel.** Kőszegen: 06-94-562-205 **HONLAP: verbita.communio.hu; E-MAIL: verbita@hotmail.com** (Bp.), **missiok@axelero.hu** (Kőszeg). Adományok, miseszövetség befizetése: 11600006-00000000-12713314. Kérésre küldünk csekket, adóigazolást.
FERENCES ESTÉK – Előadások. **Febr. 21-én, kedden 18 órakor Kiss Didák testvér OFM: Egy ferences tapasztalata a remeteségről.** A további előadásokat időben meghirdetjük. Helyszín: **Tamás Alajos közösségi ház, II. ker., Rómer Flóris u. 4.** Minden érdeklődőt szeretettel vár az előadásokra és az utánuk következő beszélgetésekre a Ferences Világi Rend Kapisztrán Szent János közössége.

FELVÉTELEK

A Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Gimnázium a 2006/2007. tanévben szeretettel várja **a leendő első osztályos tanulókat**, akiket szüleik családias környezetben, keresztény, katolikus szellemben kívánnak nevelni. (375-6137) *Vigassy Mihály* plébános, *Varga Antal* igazgató
A külső-ferencvárosi Szent Kereszt-templom kórusa új tagok jelentkezését várja. Próbaéneklés nincs! Jelentkezni lehet keddenként este 7 órakor a plébánia földszinti énektermében Krzyzewsky Sándor karnagynál.

ALAPÍTVÁNYOK

A Jézus Szíve Társaság Alapítvány hálás köszönetet mond mindazoknak, akik a 2004. évi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták. A befolyt 340 184 Ft-ból sokgyermekes családok lelkigyakorlatokon való részvételét segítettük (253 000 Ft), a szatmárnémeti Hám János Katolikus Iskolát 48 000 Ft értékű hittankönyvvel támogattuk. A fennmaradó összeggel egyetemi szakkollégiumunk munkáját segítettük. További segítséget is örömmel fogadnánk. Adószámunk: 19049656-1-03. Alapítványunk banki számlaszáma: OTP 11732002-20089230.
A Betlehemi Nővérek Alapítvány (Zalaszántó) köszönetet mond mindazoknak, akik a 2004. évi szja 1%-ukkal alapítványunkat támogatták. Az átutalt 43 893 Ft-ot monostor építésére tartalékoljuk. Isten fizesse meg! Kérjük, támogassa idén is alapítványunkat szja-ja 1%-ával (adószám: 18957732-1-20). P. Dr. Áczél László Zsongor pálos, a BEN-Alapítvány kuratóriumának elnöke (1518 Budapest, Pf. 12.).
Az óbudai Szent Péter és Pál Alapítvány megköszöni támogatóinak, hogy a 2004. évi adójuk 1%-át közhasznú alapítványunkon keresztül ajánlották fel jótékony célokra. Az alapítványhoz 2 146 496 Ft érkezett. Ebből az összegből – mivel az alapítvány célja kettős: részint a műemlék templom ápolása, másrészt iskolánk támogatása – a templom oltárfelújítására 455 000 Ft-ot juttattunk. 269 000 Ft-ot a nagycsaládok gyermekeinek tanulmányi segélyezésére adtunk. A Szent Péter és Pál Iskola támogatására 1 114 000 Ft-ot fizettünk ki. Maradványunkból és az idén (2005. évi szja 1%-ból) remélt összegből egy alagsori közösségi terem kialakítását és sportpályánk felújítását tervezzük. Adószámunk: 18059119-1-41. Ez a közzététel az 1996. évi CXXVI. törv. 5. § (3) bekezdése szerint történt.
A XXIII. János Szeretetotthon Alapítvány ezúton köszöni az eddigi támogatást, és gondozottai nevében várja a további segítséget a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásával. Adószám: 18004418-1-43, számlaszám: 11649001-07902700-49000008.
A Savio Szent Domonkos Iskolai Alapítvány hálásan köszöni a részére a 2004. évi szja 1%-ból befolyt 1 544 649 Ft-ot. A pénzt teljes egészében iskolai felszerelésekre és öltözőszekrények vásárlására fordítottuk.
Köszönetet mondunk mindazoknak, akik a 2004. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával segítették a **külső-ferencvárosi Szent Kereszt-plébániatemplom** felújítását (1091 Bp., Üllői út 145.).
Kárpátaljára 90 ezer forintot küldtünk testvéreink adományaiból a legszegényebb családoknak tüzelőre. Köszönjük a segítséget Kollár Albinnak Dunakeszin, Molnár Máriának Celldömölkön, Baráth Évának, Hancsisné Sajben Katalinnak, Forgács Eszternek, Beniczki Évának, Csajka Erzsébetnek, Antal Tibornak Budapesten, László Imrének Solymáron, Eszlinger Magdolnának Várpalotán, Somorjai Sándornak Kiskunfélegyházán, a Horváth nővéreknek Kaposváron, Szűcs Bélánénak, Pék Bélánénak, Molnár Miklósnénak Székesfehérváron. Aki segíteni tud, annak csekket küldök: Átányi László, 1119 Budapest, Etele út 23. Telefon: 203-3201. **Szent Adalbert Misszió Alapítvány**

ZARÁNDOKLAT

ZARÁNDOKLAT a csíksomlyói búcsúra és erdélyi körút, papi vezetéssel. Időpont: június 1-től 8-ig. Részvételi díj: 39 000 Ft (utazás, szállás, félpanzió). 06-30-245-8521
ZARÁNDOKLATOK, VÁROSNÉZÉSEK PAPI VEZETÉSSEL. Nemzeti zarándoklat **Fatimába** okt. 14–24: 134 000 Ft. Nemzeti zarándoklat **Fatimába** okt. 13–25: 154 000 Ft. **Róma** márc. 13–19: 79 000 Ft. Ministránstalálkozó **Rómában** júliusban: 79 000 Ft. Isteni Irgalmasság ünnepe **Krakkóban** ápr. 22–24: 19 000 Ft. **Lourdes–Marseille–Monaco:** máj. 22–29: 85 000 Ft. **Medugorje** márc. 22–25: 29 000 Ft. Kérje 2006-os katalógusunkat! Érdeklődni, jelentkezni lehet a **Kolombusz Tours** zarándoklatszervező irodánál a **46/34-44-54**-es telefonszámon vagy info@kolombusztours.hu

LELKIGYAKORLATOK

Pest város első kálváriájának (1894-ig állt itt) terén, a Jó Pásztor-kápolnában (VIII., Kálvária tér 22.) engesztelő keresztútra várjuk a budapesti híveket. **Nagyböjt péntekein du. 5 órától** lelkigyakorlatos beszéd, keresztút és szentmise lelki programmal engesztelünk. A szentbeszédeket (márc. 3. kivételével) Gaál Endre nagyprépost, az esztergomi tanítóképző főigazgatója, teológiatanár tartja. Az első keresztútjáró alkalom: **márc. 3.** A közös keresztút imával minden alkalommal teljes búcsú nyerhető!
Nagyböjti csendes hétvége fiatal nők számára (18–35 év). A program **márc. 10-én, pénteken 18 órakor kezdődik,** és 12-én, vasárnap az ebéddel zárul. **Helyszín:** Segítő Nővérek Rendháza, 2014 Csobánka, Templom köz 2. **Jelentkezés és információ:** Czakó Ágnes nővérnél. Tel.: 26/321-123, e-mail: helpercsob@netquick.hu
PLÉBÁNIAI MUNKATÁRSAKNAK. Szent József napjával kapcsolatos **lelki napunkat márc. 18-án** tartjuk az Egyházközségi Nővérek Társaságának központi házában: **Piliscsaba-Klotildliget, Mátyás király út 38.** Jelentkezéseket márc. 13-ig fogadunk. Postacím: 2087 Piliscsaba-Klotildliget, Pf. 38. Tel.: 06-26-375-172, e-mail: egyhazkozsegi@freemail.hu
SZENT GELLÉRT LELKIGYAKORLATOS HÁZ lelkigyakorlatai: Febr. 23–26.: Lelkigyakorlat szenvedélybetegek hozzátartozói részére – Balogh Katalin, a Református Szakosmenő Misszió vezetője és Gulyás Zsolt atya vezetésével. **Márc. 1–4.: „Életünk szentmiséje"** – lelkigyakorlat Varga László kaposvári plébános vezetésével. **Jelentkezés:** 26/383-212. http://szentgellerthaz.katolikus.hu. A lelkigyakorlatos ház címe: 2016 Leányfalu, Móricz Zsigmond út 141.
A MATER SALVATORIS LELKIGYAKORLATOS HÁZ lelkigyakorlatai, képzései: Febr. 24–26. (péntek estétől vasárnap délutánig): **Szent Ignác-i lelkigyakorlat** – vezeti: Gáspár István atya. **Márc. 3–5.** (péntek estétől vasárnap délutánig): **„Az élet gyönyel" – Hatékony segítség az istenben való élet elmélyítésére** – lelkigyakorlat felnőttek számára, akik az elmúlt 5 évben keresztelkedtek, elsőáldoztak vagy bérmálkoztak – vezeti: Tóth Zsolt Ipoly OCist, Kató Csaba és Ágota. **Márc. 3–5.** (péntek estétől vasárnap délutánig): **„Uram, taníts minket imádkozni!" – Imaiskola** – vezeti: Gáspár István atya. **Márc. 24–26.** (péntek estétől vasárnap délutánig): **„Szeretett bűnösök vagyunk" – Miért nehéz a gyónás? – Bocsássunk meg, és kérjünk bocsánatot** – lelkigyakorlat minden korosztály számára – vezeti: Gáspár István atya. **Márc. 26–31.** (vasárnap estétől péntek délig): **„Nem csak kenyérrel él az ember"** – 5 napos csendes, böjtös nagyböjti felkészülés – vezeti: Kemenes Gábor atya. **Márc. 31–ápr. 2.** (péntek estétől vasárnap délutánig): **„Kapj észbe!" – Nagyböjti lelkigyakorlat** – vezeti: Bokros Levente atya. **Dr. Stella Leontin atya „Liturgikus élet" című lelkigyakorlata elmarad!**
Jelentkezés: MATER SALVATORIS LELKIGYAKORLATOS HÁZ, 2100 Gödöllő-Máriabesnyő, Kapucinusok tere 3. Tel.: 28/420-176, 28/510-740, fax: 28/510-742, e-mail: matersal@invitel.hu
MANREZA SPIRITUÁLIS ÉS KONFERENCIAKÖZPONT lelkigyakorlatai: Febr. 20–23: Egyénileg kísért háromnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlat, kíséri P. Ambrus Lóránt SJ, hétfő 17 órától csütörtök délig, 10 500 Ft. **Febr. 24–26: Hétvégi lelki napok,** kíséri Bartók Tibor SJ, péntek 18.00 órától vasárnap ebédig, 7 000 Ft. **Febr. 27–márc. 2: Egyénileg kísért háromnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlat**, kíséri p. Ambrus Lóránt SJ, hétfő 17 órától csütörtök délig, 10 500 Ft. **Márc. 3–5: Hétvégi lelki napok,** kíséri Bartók Tibor SJ, péntek 18.00 órától vasárnap ebédig, 7 000 Ft. **Márc. 5–12: Bevezetés a szemlélődő imába**, kíséri Lakatos Attila SJ, vasárnap 18.00 órától következő vasárnap ebédig, részvételi díj 22 000 Ft. **Márc. 12: Meditációs vasárnap**, kíséri Sajgó Szabolcs SJ és Lakatos Attila SJ, 8.30 órától 17.00 óráig, ingyenes. **Márc. 13–16: Egyénileg kísért háromnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlat**, kíséri p. Ambrus Lóránt SJ, hétfő 17 órától csütörtök délig, 10 500 Ft. **Márc. 17–19: Hétvégi lelki napok,** kíséri Bartók Tibor SJ, péntek 18.00 órától vasárnap ebédig, 7 000 Ft. **Márc. 20–23: Egyénileg kísért háromnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlat**, kíséri p. Ambrus Lóránt SJ, hétfő 17 órától csütörtök délig, 10 500 Ft. **Márc. 24–26: Hétvégi lelki napok,** kíséri Lakatos Attila SJ, péntek 18.00 órától vasárnap ebédig, 7 000 Ft. **Márc. 27–30: Egyénileg kísért háromnapos Szent Ignác-i lelkigyakorlat**, kíséri p. Ambrus Lóránt SJ, hétfő 17 órától csütörtök délig, 10 500 Ft. **JELENTKEZÉS ÉS INFORMÁCIÓ: MANREZA Spirituális és Konferenciaközpont** H-2099 Dobogókő, Fény u. 1. Tel: 06-26-347-681, fax: 06-26-347-633, e-mail: manreza@manreza.hu Honlap: www.manreza.hu
A SZÍV LELKISÉGI KÖZPONT lelkigyakorlatai: Febr. 24–26: „Halljad, élet, szeretlek" Lelkigyakorlat fiataloknak Horváth Ági testvérrel. **Márc. 2–5: Papok és szerzetesek szüleinek** lelkigyakorlata. **Márc. 10–12: „A Szív a Családokért."** Családosok lelkigyakorlata Horváth Ágnes és Horváth Zoltán vezetésével. Gyermekprogram is van. **Márc. 17–19: Bibliodráma** – Eisenbarth Krisztinával. **Ápr. 3–6: Nyugdíjasok lelkigyakorlata** Szabó László József dunakeszi plébános vezetésével. **Ápr. 7–9: Bibliodráma** – Eisenbarth Krisztinával. Kisebb csoportokat, egyéni lelkigyakorlatozókat folyamatosan tudunk fogadni. **Jelentkezés: Szív Lelkiségi Központ**, 2022 Tahi, Villasor 7-9. Tel.: 26/387-162, fax: 26/585-088, e-mail: sziv@dunainfo.net
Lelkigyakorlatok Püspökszentlászlón, az ÉLETRENDEZÉS HÁZÁBAN: Febr. 24–26: Keresztény örőm. Kísérő: Nemesszeghy Ervin SJ. **Márc. 10–12: „A Lélek a pusztába vitte" (Lk 4,1) – Személyesen kísért lelkigyakorlat.** Kísérő: Bartók Tibor SJ. **Márc. 17–19: Nagyböjti lelkigyakorlat.** Kísérő: Nemesszeghy Ervin SJ. **Máj. 5–7: Szűzanya a mi anyánk és az egyház édesanyja.** Kísérő: Nemesszeghy Ervin SJ. **Máj. 18–21: Hogyan legyünk igazán boldogok? Hallgassuk erről Jézust.** Kísérő: Nemeshegyi Péter SJ. Személyesen kísért lelkigyakorlatokra folyamatosan lehet jelentkezni. Örömmel fogadjuk közösségek jelentkezését is, akik saját lelkigyakorlatuk számára keresnek megfelelő helyet. **Életrendezés Háza**, 7694 Hosszútetény – Püspökszentlászló 11. Tel.: 72/490-610, 30/338-5784, e-mail: eletrendezes@jezsuita.hu Honlap: www.jezsuita.hu/eletrendezes

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Pedagógus Műhely, a Magyar Pedagógus (Kamara) Szövetség, a Közéleti Önképzőkör, és a Fiatal Magyarország Alapítvány tisztelettel meghívja Önt az **Új bort új tömlőbe** című nemzetközi konferenciára. A részvétel ingyenes. A konferencia időpontja: **febr. 24–26.** Ünnepélyes megnyitó: **24-én 14 órakor.** Helyszín: **Szent Imre Gimnázium, Bp. XI., Villányi út 27.** A program szervezője és irányítója: Dr. Baranyi Károly (06-30/201-3975).
A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szociális Gondozó- és Ápolóképző Szakiskolája **nyílt napot tart febr. 21-én 10 órától.** Kis csoportos oktatás, családias hangulat. **Cím:** 1033 Bp., Miklós u. 32. **Tel.:** 38-88-760 vagy 38-88-920
A váci Vox Humana énekkar és a Vasas Művészegyüttes Alapítvány Vass Lajos kórusa közös **farsangi koncertre** hívja az érdeklődőket **febr. 21-én, kedden 19 órára a Budavári Önkormányzat aulájába** (Bp. I., Kapisztrán tér 1.).

A betegek világnapja alkalmából a martfűi Szent Tamás-templomban **febr. 26-án, vasárnap** a 15 órakor kezdődő szentmise után (15.30-kor) a Komisz — Komédiás Magyar Integrált Színház **értelmileg akadályozott színészei** előadják a Móricz Zsigmond **LÉGY JÓ MINDHALÁLIG** c. regényre alapján készült musicalt.

MEGEMLÉKEZÉS

Halála évfordulóján **Mensáros László**ért és minden **elhunyt színész**ért idén a szentmisét **febr. 24-én, pénteken 17 órakor** mutatjuk be a **piarista kápolnában** (volt Egyetemi Színpad).

PÁLYÁZATOK

IZSÁKI Szent Mihály-templombelső díszítő festésére és a szekkók felújítására vállalkozóktól ajánlatot kérünk. 06-30-938-1365 Nagy Ferenc templomgondnok

SZOLGÁLTATÁS

TORONYSISAK javítását, festését, bádogozását, villámhárító elkészítését vállalom. Török Lajos 8881 Sormás, Petőfi út 34. Tel.: 06-93-375-194

TEMETKEZÉSI iroda. Bp. VII., Bethlen Gábor u. 13., 322-7078, 06-20-935-4867

LOMTALANÍTÁST, társasházak, magánházak, kertek, garázsok, irodák takarítását, szemétszállítást vállalunk Budapesten. 06-70-546-7528

TEMPLOMOK elektromos padfűtése 5 év garanciával, referenciamunkákkal. Világítási hálózat kivitelezése, tervezése. Pozsgai Csaba, 7831 Pellérd, Kossuth u. 26. Tel.: 06-20-214-1735

EGYHÁZI textilek, öltözékek készítése. Tel: 06-20/947-6248. www.raabmarkitextil.atw.hu

BÚTOR- és zongoraszállítás, költöztetés. Gyors, olcsó, leinformálható. 06-20-350-9454, 06-26-346-007

MEGUNTA magas fűtésszámláját? Cseréltesse ki nyílászáróját! Rombolás nélküli nyílászárócserék teljes körű garanciával. 06-70-510-8586, 06-70-384-4166, tel./fax: 06-28-464-189; www.gocsi.hu

REFERENCIÁKKAL rendelkező, megbízható építőipari mérnökvállalkozó Budapesten és környékén családiház-építést, lakásfelújítást, építőipari munkákat vállal. 06-20-49-36-600

ANTIK bútor restaurálás, stílbútorfelújítás, -javítás. 06-20-310-7581; www.mubutorasztalos.hu

FESTETT-ÓLMOZOTT ablakok készítését, felújítását (referenciákkal) vállalom. Wutka László üvegfestő-ólomüvegező, 1194 Budapest, Brassó u. 8. Tel.: 282-7999

ORGONÁK-HARMÓNIUMOK javítása, restaurálása, hangolása, orgonák bérbeadása orgonafelújítások idejére, hangversenyekhez, roncs hangszerek vásárlása gyűjteménybe. Info: web.axelero.hu/orgona5, tel.: 06-70/284-3200

RANCZ Első Magyar Toronyóragyár Kft. Elektronikus harangjátékok, toronyórák, harangvillamosítás lineáris motorokkal, harangvezérlő órák. 8000 Székesfehérvár, Lőcsei u. 6. Tel./fax: 22/302-677. Mobil: 30/959-8202. www.rancz.com

AZ ÉGRE MUTATÓ kereszt alatt a templomtorony legszebb dísze a TORONYÓRA. Önnél működik? Toronyóra-, harangjáték-, haranglengető-, vezérlőóra-készítés, -javítás. 5 év garancia. KONKOLY MŰVEK toronyóragyára, 1102 Bp., Állomás u. 14. 260-7065, 30/949-2915

TEMPLOMTORNYOK, tetők javítása, festése és újak építése, villámhárítók javítása, építése és egyéb karbantartási munkák, alpinista technikával, az egész ország területén. Kívánságra referencialistát küld BEDE László kisiparos, 6000 Kecskemét, Győzelem u. 6. Tel.: 76/492-158, 30/943-5089

MŰVÉSZI templomablak készítése és javítása, saját és hozott tervek alapján. Ifj. MOHAY Szabolcs üvegfestő-restaurátor, 1222 Bp., Pannónia u. 55. Tel.: 424-5998, 30/961-2982

ÜVEGFESTŐ, 36 éves gyakorlattal vállalja festett, ólmozott templomablakok készítését és restaurálását (ajánlással, referenciákkal). Tóth Erzsébet 277-3301, 06-20/438-5993. Honlap: www.tarnics.hu

DÍSZÍTŐFESTÉS, aranyozás, falképrestaurálás, saját kivitelezésű állványzatról, zsűrizett, leinformálható egyházi referenciák, 30 éves önálló, szakirányú tevékenység. Gajda György festőmester, okl. díszítőfestő és aranyozó. 62/234-711, 30/390-2619; www.lebronet.hu/restauralas

TEMPLOMHANGOSÍTÁS! "V"-Hangstúdió. Templomi hangrendszerek javítása, felújítása, új hangrendszerek telepítése. Ingyenes akusztikai vizsgálat és műszaki felmérés. 06-20/936-3266, e-mail: varjasii@invitel.hu

TEMPLOMI elektromos padfűtés készítése, beszerelése. (Helyszíni szerelés.) Saját kivitelező esetén fűtőtestek gyártását vállaljuk. ALMÁSI és TÁRSA BT. 7678 Abaliget, Kossuth u. 5. 72/700-054, 30/947-8466

FOGSOROK, hidak készítése, javítása, szükség esetén háznál is. Tel.: 213-5726

QUASI-MODO KFT. villanyszerelés, energiatakarékos svájci padfűtés, harangvillamosítás, toronyóra-felújítás, villámhárító-szerelés. Ács Ernő 2097 Pilisborosjenő, Bécsi út 13. Tel.: 26/336-409, Fax.: 26/336-424

FŰTÉS-, vízszerelés, lakásfelújítás, gázkészülékek javítása és karbantartása, egyéb apró munkák. Kiszállási díj nincs. Farkas Zsolt, egyéni vállalkozó. 331-4508, 06-30-381-0672

GOMBOS MIKLÓS
harangöntőmester
harangöntés, lengő-, állványszerkezet és villamosítás.
Új harangok készítése rövid határidővel!
2162 ŐRBOTTYÁN
Rákóczi u. 121. pf. 10
Tel.: 06-30-948-9575, 06-28-360-170
Fax: 06-28-563-295
E-mail: gombosmi@invitel.hu
gombosmi@harangontes.hu
Ugyélfogadás
telefonos egyeztetés alapján!

RÉGISÉG

BÉLYEGGYŰJTEMÉNYEKET, 1950 előtti képeslapokat, cserkészemléktárgyakat, levélborítékokat vásárolunk. Bp. VIII., Szentkirályi u. 6. Tel.: 485-5060

VISSZAUTASÍTÁS NÉLKÜL vásárolok mindennemű hagyatékot, lakásfelszámolást, díjtalan lomtalanítással. Antik bútorokat (felújításra szorulót is), dísztárgyakat, festményeket, szőnyegeket, órákat, csillárokat, szobrokat, játékokat, kézimunkát. Hívjon, nem fog csalódni! BERKES György 264-9796

ADÁS-VÉTEL

KÁPOLNA berendezése eladó. 319-2092 este 8 után.

MÁR KAPHATÓ a Szent Biblia Újszövetség, hangoskönyv formában. Megrendelhető telefonon vagy interneten: 06-1-454-0518, www.segelyhely.hu

AHLBORN H6 orgona, hordozható, digitális, 18 regiszteres, 2x20W, kategóriájának legjobbja, 10 év garanciával: 466 400 + ÁFA. Továbbá az AHLBORN cég teljes választéka. Tel/Fax: 212-6985, e-mail: ahlborn@t-online.hu, honlap: www.ahlborn.hu

KATOLIKUS egyetemen és főiskolákon működő antikvárium könyvet, könyvtárat vásárol. (Világirodalom, filozófia, pszichológia, történelem). Tel: 26/373-251 este, 20/224-6924

AZ ÁRKÁD Antikvárium vásárol könyveket, könyvtárhagyatékot. Szeretettel várja vásárlóit is. Bp. VIII., Üllői út 40. (Nagykörút sarok) Tel.: 333-4379, 10–18-ig

SZŐNYI Antikváriuma! Régi könyvek, metszetek és térképek adásvétele. 1055 Bp., Szt. István krt. 3. Tel.: 311-6431

ANTIK csillár vétele, eladása, javítása. Templomit is. Bp. VII., Hevesi S. tér 3. Tel.: 321-2972

SZÁLLÁS és étkezési lehetőség, terembérlet konferenciákhoz, csoportoknak és magánszemélyeknek Szombathelyen, a Martineum Felnőttképző Akadémián – egyházi, világi, ifjúsági, felnőttképzési programok. Törzsvendégeknek kedvezmény! Információk: 94/514-340; www.martineum.hu

GONDOZÁS

SZERETETTEL gondoznék idős(et vagy beteg kisgyermeket. Le

Papi foci Zágrábban

Tavaly, az ausztriai Eisenstadtban (Kismartonban) rendezték meg az első európai papi kispályás labdarúgó-bajnokságot, a *Champions Clerumot*. Idén már több ország papjai versengtek a horvát fővárosban, Zágrábban a helyezésekért. *Lipp László* gazdagréti plébánossal, a csapat kapitányával hazatérésük után be-

szélgettünk élményeikről, a magyar papok kinti sikeréről.

– Tavalyi helyezésünkhöz képest sikerült javítanunk, mert ötödikek lettünk. A többiek is elismerték, hogy most már nemcsak azért vagyunk rendkívüliek, mert nálunk játszik egy püspök is – *Kiss-Rigó László* személyében –, hanem azért is, mert nagyon sokat fejlődtünk. Bizonyára a rendszeres edzés, a kitartás, a lelkesedés eredménye, hogy több olyan csapatot megelőztünk idén, akiktől tavaly kikaptunk.

Zágrábban esemény volt a bajnokság. A városban sétálva több helyen láttunk plakátokat, melyek a mérkőzésekre invitáltak, de vezető politikusok is vendégül láttak bennünket, arról nem beszélve, hogy Zágráb bíboros érseke, *Josip Bozaniæ* is fogadott minket.

A tavalyi, első bajnokságra levelet küldött II. János Pál pápa, melyben arról írt, hogy a sport híd a papok egymás közötti kapcsolatának erősítésében éppúgy, mint a hívek felé. Úgy gondolom, az egészség megőrzésén kívül a papi foci arra is jó, hogy megmutassuk a világnak: mi is ugyanolyan emberek vagyunk, mint bárki más, de szemben a világi focival, nálunk nem hangzik el egyetlen szitok, vagy durva szó sem. Mi focizással is prédikálunk, evangelizálunk, sőt politizálunk. Megegyezés alapján ugyanis a győztes csapat rendezheti a következő Európa Bajnokságot. Idén a horvátok nyertek, de ők lemondtak a rendezés jogáról a bosznia-hercegovinai papok javára, mert azok elbeszélése szerint a muszlim többség el akarja őket üldözni hazájukból. Mint mondták, egy ilyen bajnokság rendezése komoly erkölcsi támogatást jelentene számukra.

A *Máté János* edző vezette csapat várja az érdeklődő papokat a szerdai edzésekre. Lipp Lászlónál lehet jelentkezni : l.lipp@chello.hu

Bókay László

Kondor Béla hetvenöt éve

A modern magyar képzőművészet egyik legjelentősebb alakja 1931. február 17-én született Pestszentlőrincen. Munkáiban központi szerepet kap a szakralitás. Úgy teremtett modern művészetet, hogy jelképrendszerben és gondolati mélységben az egyetemes művészet tradicionális elemeit fogalmaz-

za újra a kor és a körülmények nyelvezetével, és életérzésével. Képein egyidejűleg jelen van látomás és valóság, irónia és példázat, látvány és történés, szövevényes emberi cselekmény, és nyílt őszinteség.

Kondor Béla alkotóideje mindössze másfél évtizedre terjedt. Nem volt még 42 éves, amikor 1972 decemberében meghalt. Életműve így is teljessé tudott válni. Mindvégig az elveszett édent kutatta és rajzolta meg, ahogy első kötete a *Boldogságtöredék* prózai soraiban ars poetikai tömörséggel megfogalmazta: „Jelet hagyni, hogy voltunk és elbuktunk, de lényünkben és a jelekben a magyarázat. A tanulság. Művészet lehet csak. Por, víz, tűz, ne ártson neki, az idő össze ne zavarja jelentését. Te hiú halandó! Itt az örökkévalóság, mely bennünk és nem kívülünk."

A rövid életpálya hosszú értékelési utat járt be. A negyvenéves vándorlás nála is fellelhető: 1961-2002. Az első évszám: a Bükk lankás nyúlványán, Cserépváralján ekkor szentelik a *Csaba László* tervezte kis templomot. A tabernákulum ajtaját Kondor festette meg ókeresztény jelképek kompozíciójával. A falu azonban nem fogadta be, és *Somogyi József* korpuszával együtt kikerült a templomból. (Balatonföldvár és Sajószentpéter azonban befogadta munkáit.) 2001 őszén rendezték a Vatikánban (majd pedig a Magyar Nemzeti Múzeumban) a Magyar Keresztény Ezer Éve kiállítást, itt Kondor Béla: *Pléh Krisztus* (képünkön) című műve meghatározó szerepet kapott. Az 1964-ben festett nagyméretű olajkép kordokumentumnak is tekinthető. A települések széléről vagy dűlőutakról ismert emlékjelben egyaránt felismerhetjük a „legfőbb értéket" az embert – és az Emberfia vérben fogant megváltását. E „tájkép" léptéke az érintésközeli kereszt, színtónusait a vörösök uralják.

(f.g.)

Isten ostora a Vatikánban

Mi történt? Hogyan történt? – Gyakran más választ ad erre két szemtanú is. És nyilván kissé mást a történelemtudomány. De ne feledkezzünk meg a hagyományról, a legendákról sem...

Attila, hun király az „Isten ostora" – mondogatjuk. Vannak adataink arról, mekkora hatalmas birodalma volt, tudjuk, hogy Itália földjén is megfordult csapataival. Abban már a történészek nem értenek ugyan egyet, hogy Velence azért épült volna meg, mert Attila hunjai a közeli Aquileiát elpusztították, s félve az újabb támadástól a nép Grado szigetére menekült, s megalapította Velencét. Az viszont biztos, hogy sok-sok itáliai város krónikájában szerepel Attila és a hunok pusztítása, mely után a városokat újra kellett építeni.

A hagyomány szerint – persze a kutatók ebben sem értenek egyet – Attila eljutott Ravennába, Firenzébe, sőt Rómába is. *Aquitaniai Prosper,*

Hydatius, Priscus és más történetírók így *Kálti Márk* is leírják, hogy Attila a katalaunumi mezőkön elszenvedett vereség után, 452-ben Itália felé indult hódítani. Amikor Rómához közeledett, Nagy Szent Leó pápát kérte meg a szenátus és a római nép, hogy követség élén menjen a Mincio folyó partján táborozó Attilához. I. Leó pápa Avienus konzul és Trigetius prefektus oldalán teljes főpapi díszben el is ment a táborba, ahol a hun király fogadta őket. A legenda szerint Attila rettenetesen megijedt, mert a pápa fölött Szent Péter és Szent Pál jelentek meg, hatalmas karddal a kezükben, hogy megfenyegessék a királyt. (E jelenetet örökíti meg Raffaello ecsete a vatikáni stanzákban.) A legenda szerint Attila – Leó pápa szigorú beszédét végighallgatta –, s másnap tábort bontott és visszavonult.

A vatikáni kertekben megtalálható a Leó pápa és Attila hun király találkozását megörökítő szobor. A Franciaországban öntött bronz is *Leó és az Isten ostora* címet viseli. Ha az ember Rómában jár, külön engedéllyel – vezetővel végigjárhatja a vatikáni kertek néhány útját. Érdemes a vezetőt megkérni, ha tudja, mutassa meg a szobrot. Legenda vagy történelem, tény vagy csak hagyomány, de biztos, hogy a Vatikánban ott van Isten ostora – a hun király.

bókay

Új tervekkel a Kárpát-medencében

Arculatépítés a megerősödő Háló-mozgalomban

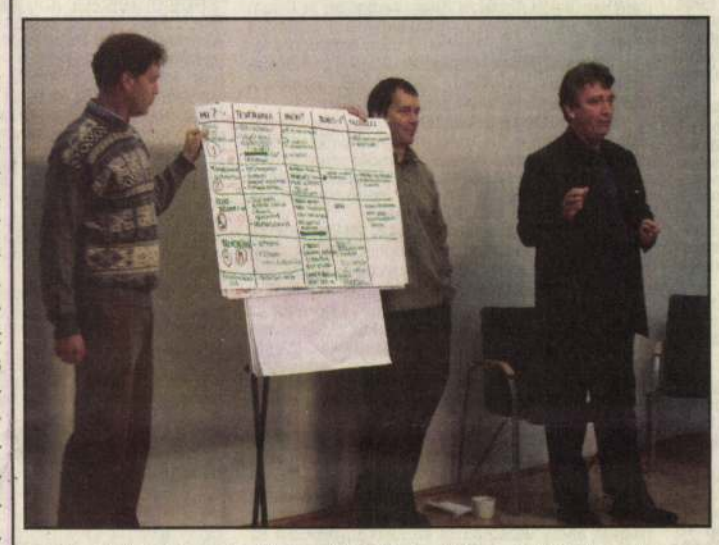

Az idei tervekről szóló négynapos megbeszélést tartott január 26. és 29. között a Kárpát-medence magyarságát összefogó Háló-mozgalom vezetősége Budapesten. A találkozón jelen voltak a mozgalom legaktívabb tagjai („bogozói") is. A megbeszélésen célul tűzték ki, hogy a jövőben intenzívebb együttműködést alakítanak ki az ifjúsággal. Tanulmányozták a Hálón belüli kapcsolatrendszert annak érdekében, hogy senki se kerüljön a figyelem körén kívül, a már megszólított személyek ne vesszenek el.

A négynapos programon tréningek és megbeszélések sorozata váltotta egymást. *Szeibert András*, a Háló egyik alapítója egy új projektet is elindított, mely a jövőben nélkülözhetetlen eszköz lesz, hogy a már megszólított személyek el ne vesszenek; segít abban, hogy megtalálják helyüket a közösségi életben, és annak szerves tagjaivá váljanak.

A gazdasági munkacsoportban elsősorban a Háló jelenleg futó gazdasági programjairól esett szó. A csoport 2005-ben európai uniós pályázat segítségével Kárpátalján hároméves futamidejű biogazdálkodási programot indított.

A média-munkacsoport megbeszélésén számos külső szakértő volt jelen a Magyar Televíziótól, a Katolikus Rádiótól, illetve az *Igen* című katolikus laptól. Részt vettek a Háló belső munkatársai: a *Tarsoly* – a Háló nemzetközi lapjának szerkesztői –, valamint a külügyi és informatikai munkacsoportok vezető szakemberei. Idén várhatóan a Háló számottevő arculatépítésen és változáson megy keresztül. Megújul a Tarsoly is.

A Háló javítani kívánja kapcsolatait a határon túli civil szervezetekkel. Kulturális és pedagógusműhelyek létrehozását tervezik, és a jövőben nagyobb szerepet kap a budapesti Háló Közösségi Központ is. A 2006. esztendő tervei között szerepel egy elektronikus úton működő ifjúsági pasztorációs szolgálat beindítása, *Sebestyén Ottó* jezsuita szerzetes irányításával.

A konferencián láthatóvá vált az a fejlődés, amely a Háló mozgalomban végbement: *Puchard Zoltán*, a Háló alapító tagja kijelentette: „Ha öt évvel ezelőtt mondták volna, hogy 2006-ban ezekről fogunk beszélni, nem hittem volna el!"

(Bővebb információ a Hálóról a www.halo.hu weboldalon olvasható.)

Szöveg és kép:
Balajti Róbert
Nagyvárad

A zajló Duna mentén

Zajlik a folyó, lustán úsznak a vaskos jégtáblák, néha összetorlódnak, sercegve ütköznek, aztán újra szétválnak, megfordulnak maguk körül, és békésen sodródnak tovább. Az egyiken sirály utazik. Tollászkodik, a szárnyát nyújtóztatja, aztán ellódul, és valamivel odébb egy másik

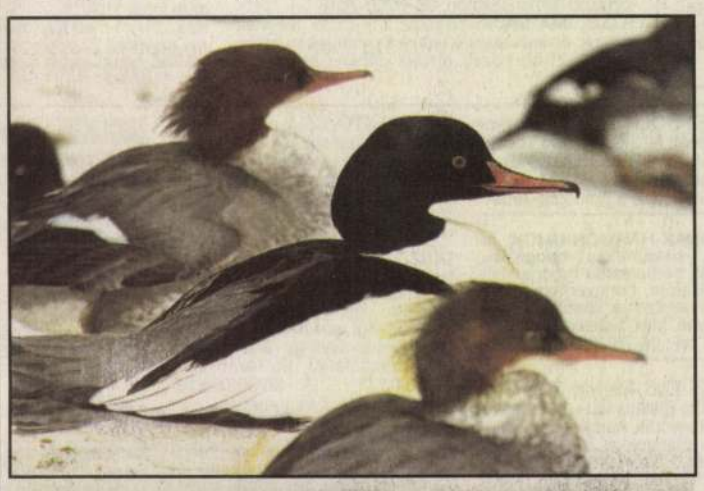

jégtáblára telepszik. Hideg van. Sűrűn dörzsölöm a füleimet, távcsövet tartó kezem a kesztyű ellenére elgémberedik. A látómezőben kacsák, tőkések, fekete-fehér kontyos réce gácsérok, barát- és kerecerécék. Úszkálnak a jéghideg, legfeljebb két fokos vízben, sőt még fürdeni sem átallanak. Fellazítják a tollaikat, csapkodják magukra a vizet, amikor pedig már úgy érzik, eleget fürödtek, a jégtáblákra ülnek szárítkozni. Még nézni is rossz.

Távolabb néhány kis bukó úszkál a jégtáblák között. Ügyesen lavíroznak, néha alábuknak, hogy aztán jóval távolabb bukkanjanak ismét a felszínre. A gácsérok a legszebb vízimadarak közé tartoznak: fehérek, fekete mintázattal. A szemük körül lévő nagy, fekete folttal úgy néznek ki, mintha örökösen álarcosbálba készülődnének. A tojók színei szegényesebbek: szürkék, a fejük barna, a torkuk fehér. De éppen olyan ügyesen buknak víz alá, mint a gácsérok. Fütyülő szárnyakkal néhány kerceréce repül a folyó felett. Alacsonyan szállnak, aztán közel a túlsó parthoz, ahol szobányi jégmentes rész látszik, a vízbe toccsannak. Hárman azonnal alá is buknak, kagylókat keresnek. A fenékig merülnek, ahol tótágast állva kutatnak az iszapban. A Dunában gyakori a vándorkagyló, a kercék, a kontyos- és barátrécék elsősorban velük táplálkoznak.

Feltámad a szél. Szerencsére nem fúj erősen, de észak felől jön, és máris úgy érzem, legalább öt fokot hűlt a levegő. A füleimet mindesetre újra dörzsölnöm kell. Hátam mögött, a parti fűzfákon cinegék mozognak, szén- és kék cinegék vegyesen. Hintáznak az ágakon, néha fejjel lefelé lógnak, keresgélnek az avarban is. Sok mindent nem találnak, annyi bizonyos. De az a néhány báb, pete vagy telelő rovar is elég arra, hogy átmentsék magukat a következő, éppen olyan hideg és rövid nappalra. Egy fakusz is csatlakozik hozzájuk. Nem az ágakon, hanem a rücskös törzsön kutat táplálék után. Apró szökkenésekkel kúszik felfelé, aztán, amikor a koronába ér, leejti magát, és a szomszédos öreg fűz törzsén újra elindul felfelé. Félúton jár, amikor váratlanul felharsan a cinegék éles „szíí-szíí" vészjelzése, és a karvaly szürke árnya végigsuhan a fák között. Mozdulatlanná dermednek a cinegék, a törzshöz lapul és szinte láthatatlanná válik a fakusz, de a karvaly már elfelejtette, hogy vadászni indult. Észrevette, hogy ott vagyok, és menekül. Amerre száll, az apró madarak vészhangjai kísérik.

A vízen hangosan hápognak a tőkés récék. Közel a parthoz, ahol összetorlódtak a jégtáblák, és vékony hóréteg rakódott rájuk, három nagy bukó ül. Két tojó fogja közre a piros csőrű gácsért. Kár, hogy felhők takarják az eget, mert az így is szép madár napfényben még pompásabb látványt nyújtana. Fekete feje zöldes fémfényben csillogna, de lazacszínű oldalai is csak napfényben érvényesülnek igazán.

A párás messziségből rétisas közeledik. Hófehér farkú öreg madár, nagy sárga csőre jól látszik. Vízbe csusszan a három nagy bukó, magasba emelkednek a tőkések, eltűnnek, a mélybe merülnek a kercék és a többi bukóréce. A sas nem törődik velük. Közömbösen szárnyal, aztán jóval feljebb egy nagy jégtáblára ereszkedik. Királyi tekintettel pillant körül, megrázza magát, és kényelmesen elhelyezkedik. Egymás után bukkannak fel a récék, leereszkednek a tőkések, ösztönösen érzik, hogy az üldögélő ragadozó nem jelent veszélyt számukra. De azért folyton szemmel tartják. Zajlik a folyó, sodródnak a jégtáblák, csendben úszkálnak köztük a kacsák, és a legnagyobb táblán békésen tollászkodik a hatalmas rétisas.

Schmidt Egon
Fotó: Bécsy László

Halálának harmincadik évfordulójára

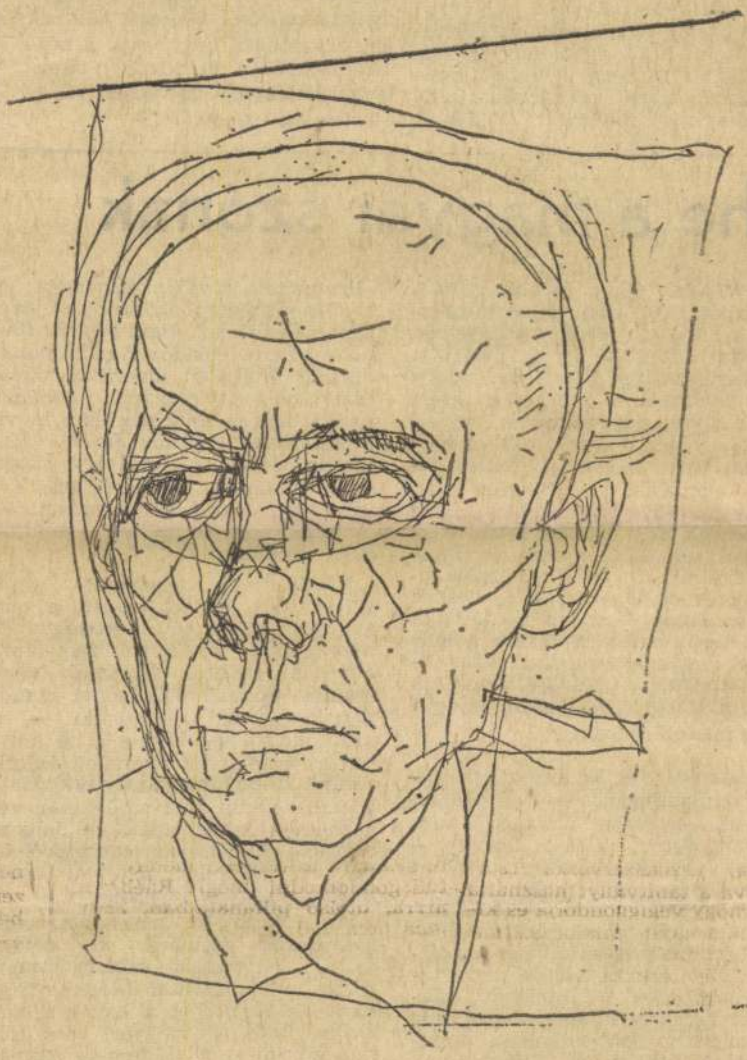

Kondor Béla rajza

Lengyel művészek kitüntetése

Kiosztották Lengyelországban a lturális és művészetügyi mi:zter díjait. A különböző művéti ágak legeredményesebb képelői között több ismerősre taunk.

Az írók közül *Tadeusz Holuj* — i életművéért, de különösen a zsa és az égő erdő című kötéért —, a képzőművészek közül *fred Lenica* festőművész, a színűvészek sorából pedig *Wojciech emion* — a Legenda a nyúlpapkásról című, nemrégiben elkészült magyar film főszereplője — szesült kitüntetésben. A díjazott nészek egyike *Wanda Wilkoirska* hegedűművész, aki évekel ezelőtt Budapesten tökéletetette tudását, és a lengyel zene ellett a modern magyar muzsának is kiváló népszerűsítője. A lmesek közül *Andrzej Wajda* az Ígéret földje rendezéséért *Jerzy Hoffmann* pedig az Özönvíz című filmért került a kitüntetettek közé.

Feltűnően sok — kilenc — színész munkáját értékelték a miniszteri díjjal. Ezzel az adományozók a színház növekvő jelentőségét kívánták hangsúlyozni. (Összefüggésben van ez a Nemzetek Színháza varsói előadássorozatával is, amely a nemzetközi hírű lengyel színházi életre még jobban ráirányította a figyelmet.) A színészek díjazását több cikkben méltatták a szaklapok, hangsúlyozva, hogy olyan művészeti ág képviselőiről van szó, akiknek egy-egy teljesítménye csak a néző emlékezetében él tovább, társadalmi hatékonysága viszont világszerte egyre nagyobb.

he a magyar szónak

Jew York állam északi részén, indián nevű Chautuqua tó part, a hasonló nevű üdülőhelyen otta találkozóját az amerikai gyar értelmiség legjava. A kis emlékeztet a Balatonra, ezért a clevelandi magyarok kedvelt lőhelyévé. Közvetlenül a part lett van a poroszlói Nemes Jópanziója, a Balaton-villa, ely az idén másodízben adott ont az Ady soraitól ihletett cí, sokszorosításban megjelenő hafolyóirat, az *Itt-Ott* munkatárnak és olvasóinak. A nyolcadik olyamában járó lap két év óta ja össze barátait. Jövőre a már te megmagyarosodott Csatak- (tréfásan *Csatakfalvának* is ıdták) folytatják ezeket az egyes tanácskozásokat.

z *Itt-Ott* köre az amerikai mar emigrációnak — ők jobban etik magukat diaszpórában, *szórtságban* éloknek nevezni — egegészségesebb része: számot ve a valósággal, termékeny kapatot épít ki a hazai magyar iroom, tudomány és kultúra vilál, rendszeresen olvassa az ottı folyóiratokat, könyveket, s kiı-nagyobb időközönként Maországra is látogat. Ezért még emigráció jobboldalának támait is kénytelen elviselni. A tani találkozón is számos érdeelőadás és vita pezsdítette meg délyeket, s noha Jancsó Miklós *bárány* című filmjének bemuja vihart kavart, a szögesen elétes nézetek képviselői megmaak egy asztalnál. *Haraszti Sán*elhagzottak alapján ismertette az 1977-ben megrendezendő összejövetel előkészületeit. *Basa Molnár Enikő* egyetemi előadó (Washington) a magyar irodalom amerikai tolmácsolásának eredményeit; nehézségeit és terveit tette mérlegre. A vitában *Értavy-Baráth József* (Lithonia, Georgia) — aki egy nagyszabású sorozatban már kiadta Petőfi, Ady, József Attila műveit —, osztotta meg az átültetés gondjait a hallgatósággal.

Várdy Béla egyetemi tanár (Pittsburgh, Pennsylvania), a magyarság történetével, irodalmával, néprajzával, nyelvével foglalkozó amerikai kutatók föladatait vette számba. Sokkal több igényt ki tudnának elégíteni — mondta —, a kinti magyarság körében, de lanyhul az érdeklődés nyelvünk és kultúránk iránt, magyarságtudományi kutatást pedig csak mellékesen végezhetnek az egyetemeken dolgozó tudósok. (Torontóban most próbálnak 600 000 dollárt gyűjteni önálló magyar tanszék felállítására.)

Az óvodás és kisiskolás korú gyermekek számára szavalóversenyt is rendeztek. Öröm és szomorúság volt hallgatni Móricz Zsigmond Mehemedjét a kicsik ajkán. Öröm, hogy a magyar vers fölhangzik még, s fájdalmas szomorúság, hogy már nemcsak az ő kiejtésük angolos, hanem az alig két évtizede itt élő szüleiké is. Kisebb-nagyobb mértékben majd mindegyik előadónak hanglejtése, nem egyszer már a hangképzése is az amerikai „nagykohó" olvasztó hatását mutatja, az őket körülfolyó

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 DEC 2

Kondor Béla

1021

Fülek, hall-
játok

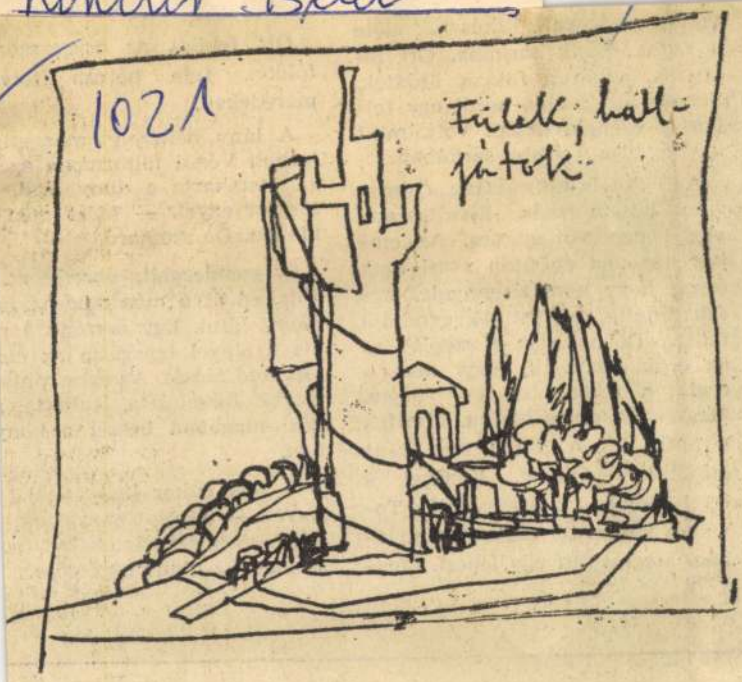

1972. DECEMBER 2.

voltak a tárgyak
a szoba másik
begtek, aztán a
Ferdén állt a ci
borult csónak. C
a világvége a sz

A fiókot is kif
gam lettem ma
alig ismerek ma
ber negyven év
észre, hogy nem tizennyolc. Aztán mindig negyvennek gondolja magát. De a kezén a szeplők és az erek mutatják, hogy nem a régi. A hajam szürke régóta. Megfésülni nincs idejük. Eltették a fésűt is. A kávét meg kéne csinálni. — Fölállt. Kezével a fotel hátába kapaszkodott. Továbblépett egyet. Alig állt a lábán. Megint tett egy lépést. Meg-

szendergett, ébredezett.
ablakon át a másik bérházra
hetett látni. Egy asszony a p
vis nyelével igazgatta az elr
lott roló rácsát. Az égbe muta
szemét összehúzta. Hallotta, a
Sári magában beszél a kony
ban.

— Sok cukor kell neki.
szereti. — Megint morognak.
felöltözteti délután, halad tov
az élet. És nincs vége sose.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1972 DEC 2

1021

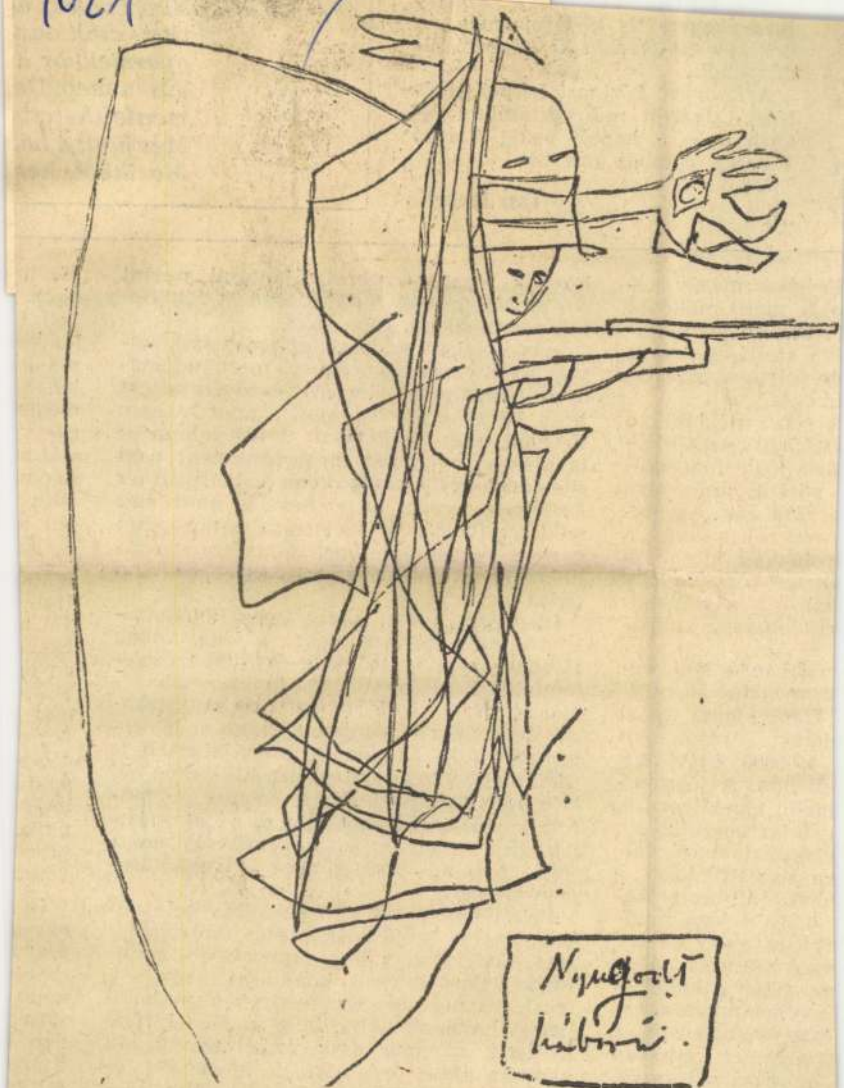

lyes üzenetet is tarta
kritikus ezt olvasta ki
gényéből.

A könyvet *Lőrinczi*
lóan sikerült műforc
vashatjuk, a képek
Piroska pompás mun

---

ltséggel megírt ta-
ozik még: működik
örben jóga tanfo-
ila szabadegyeteme
ve folyik a jóga el-
nítása.
öldön, például a
ztalható pozitív ér-
n a jóga megítélé-
nálunk máig sem
s változás. Az em-
tud róla semmit, s
róla valamit, az is
ül szajkózza tovább
mazott előítéletet:
rtudomány, szélhá-

vekben a mai, eu-
t, meglepő jó eredd
Hatha-jóga, indiai
letek, tudományos
4—5000 évvel ez-
diában. A jóga eu-
lmáig akadályozzák,
során hozzátapadt,
yesen kiaknázó val-
ga misztifikálása, s
úlzó állításai, igé-
hogy a jóga rend-
a jóga elvei szerint
rmészetesebb élet-
ber talán a halált is
tegséget mindenkép-
égis megbetegednék,
gyelemmel gyakran
l, pusztán a jóga se-
yulhat. Az sem igaz,

hog
élő ember örökké fiatal marad és feltétlenül matuzsálemi kort ér el.

Igaz azonban az, amit az említett könyvek közül legmeggyőzőbben, mert tudományos vizsgálódás-elemzés eredményeként Vígh Béla kötete bizonyít, s amit magam tizenkét éves jógázásom tapasztalataival is a legtöbb ponton megerősíthetek: *napi 20—60 perces jógázás olyan fizikai-pszihés kondíciót teremt az embernek, amit más módszer* (beleértve az európai szobatornát vagy a megelőzésre-karbantartásra szolgáló orvosi kezelést, gyógyszerezést is) *nem tudja megadni.*

Hogy mi módon képes ilyen kívánatos-irigylendő teljesítményekre a jóga, annak töredéke sem férne bele egy ilyen figyelemfelkeltő cikkbe, hiszen az imponáló témaismeretre, vizsgálati anyagra támaszkodó Vígh Béla is csupán vázlatosan ismertetheti ezt ötszáz oldalas munkájában. Kritikai megjegyzéseit majdnem kivétel nélkül elfogadhatjuk, kétkedéseit, óvatos-megfontolt tanácsait hasonlóképpen, s egyetérthetünk vele abban is, hogy szükség van a jóga további tudományos vizsgálatára-elemzésére.

Feltétlenül egyet kell értenünk vele abban, hogy a kellő önismeretre (műveltségre), önmegfigyelésre támaszkodó, rendszeres jógázás csak használhat, sőt, sok területen meglepő eredményeket produkálhetek, hónapok alatt; hogy a jóga kitűnő hatásait azonban csak az élvezheti, aki naponta áldoz egészsége, jó közérzete, teherbírása kondicionálására legalább 15—

nogy
kell i
lönöse
alkaln
kérje
megle
ga-gy
sokka
nácsa
csak
gét a
legala

Má
jóga
pai t
tük
egyik
alatt
már
dig r
séges
példá
legér
nimá
piher
vona

Ho
egy-k
fogya
csegé
nánk
sára.
den
haszn
millió

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 DEC 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1021

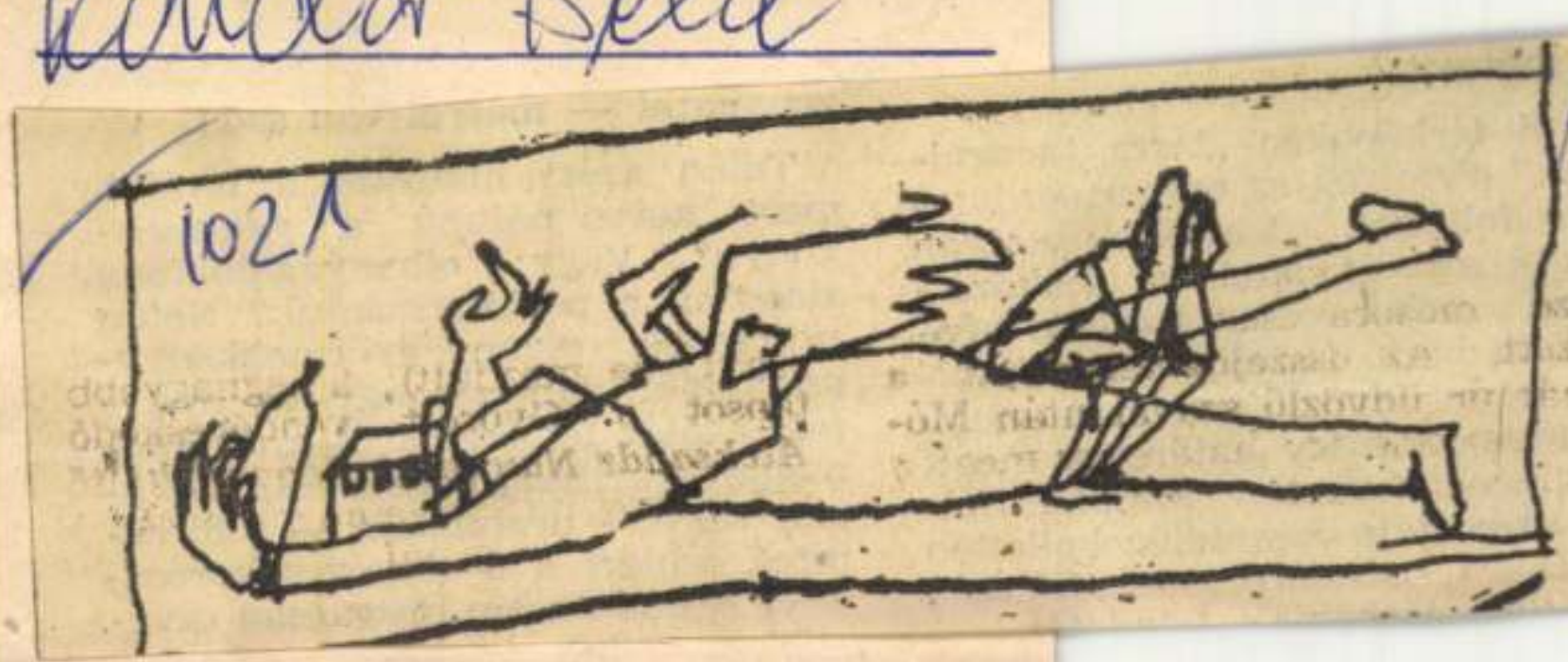

visszhangot."

Régi térképeken „terra i
tának" nevezték az emberne
fehér foltokat. Ismerünk
földabroszt is, ahol a táj
lansága miatt szükségképpe
zelgésre hajló térképmetsző
tala nem ismert területre
mérgesen odaírta: „ubi leone
oroszlánok vannak. Mindk
írás készítője kénytelen-ke
bevallotta magáról: tökél

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1974 — 6
VIGILIA
Budapest

Kondor Béla
1021

Kondor Béla: Csendélet

...ász, frank és kelta
merően említi szabadságszeretetüke
ezer évvel ezelőtt az ellenük küldöt
mán a szállóige: „Szabadság és friz
friz a neved!"

Megtudom, hogy a nagy Vilma
el. Rembrandt felesége, Saskia, egy
haladó szellem együtt, a holland le
sok ajándék mellett hát persze, hog
alább ősi nyelvükhöz. De ez a moza

Éppen Frieslandban jártunk ugy
mőföldet „rabolta el" a tengertől ma

A FÖLD. „A világot Isten teremtette — Hollandia kivételével, mert ezt mi, hollandok teremtettük." Ez a túlon-túl öntudatos mondás minden holland előtt ismeretes a „tengerrablás" vonatkozásában. A már említett Lely kezdte a tenger „lecsapolását" a partok mentén és ez több százezer hektár kitűnő termőfölddel („polder") gyarapította az ország termő területét. A különleges munkaharc mellesleg a világ legkiválóbb gátépítő és lecsapolási szakembereivé emelte a holland mérnököket. Persze a tenger sem szentimentális. Minden valamirevaló holland még ma is megborzong, ha a dortrechti katasztrófára gondol, amikor is — 1421 Erzsébet-nap éjszakáján — a gátat áttörő tengerár városokat és a falvak tucatjait sodorta el, sokszáz embert temetve a hullámsírba.

Azóta a veszélyes helyeket néhol 50 m magas, több kilométer széles dűna- és kőgátak védik.

— Itt minden ésszerű — jegyzi meg klasszikus kalauzom. — Mindent potenciális képességének — entelecheijájának — legmegfelelőbben fejlesztenek ki. Nocsak például mi a szél legfőbb célteljesítménye?

— Hogy cserélje a levegőt, és beporzásokat végezzen.

— És?

Kicsit gondolkodom, aztán rávágom:

— Hogy hajtsa a szélmalmot.

— Zseniális! Csakhogy most ugye az motoszkál benned: mi köze van a szélmalomnak a tengerhez és a földért folyó harchoz? Hát igen. A szélmalom nemcsak azért van, hogy gabonát őröljön, és Rembrandtnak, a szélmolnár fiának szál-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM
1972 DEC 2

áig tartott köztük, hogy élte, kimerítették a té-

— En?
Nem szokta meg, hogy kérdezzék. Itt ül-

ellenállhatatlanul röhögni kell rajta.

1021
Kondor Béla

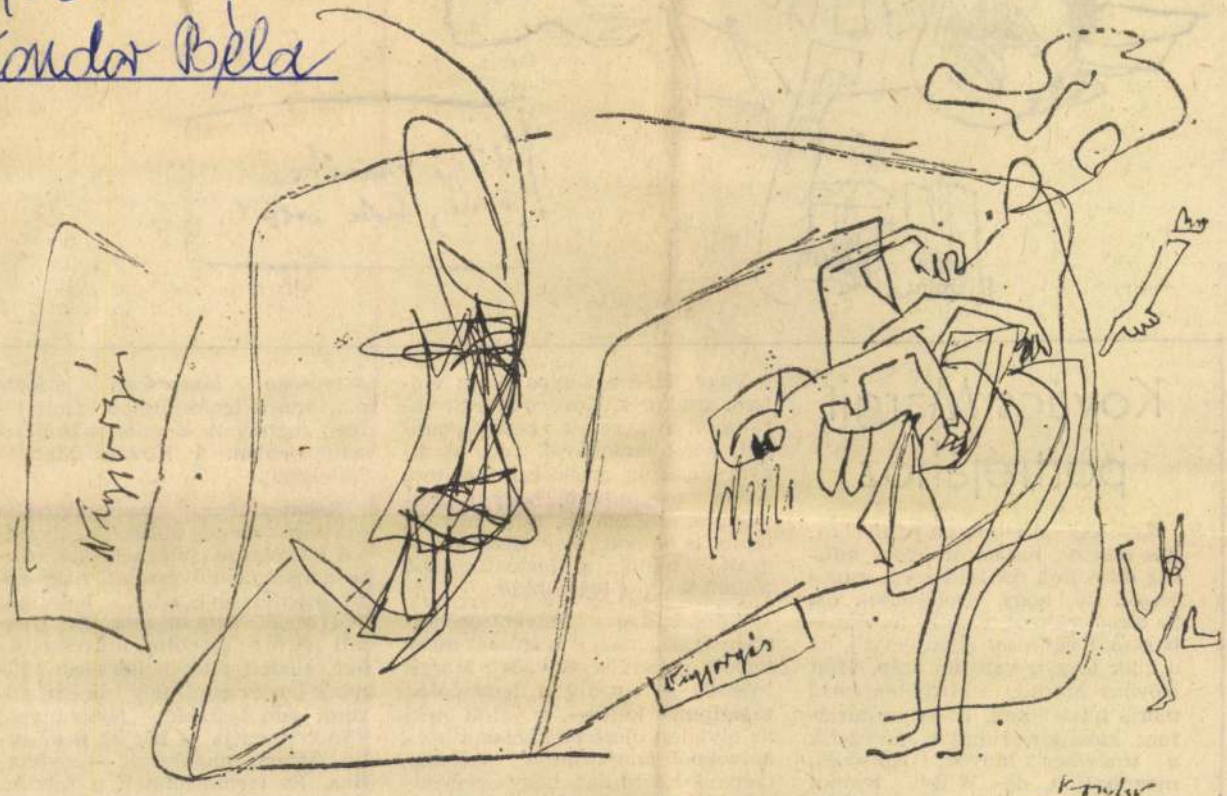

1972. DECEMBER 2.

Kovács Margit portréjához

Egy régi, elfelejtett újságírói fogás szerint, ha nőről írtak, mindig odatették mellé a szép, csinos jelzőt. Jó, hogy elfelejtették ezt az olcsó trükköt, viszont mostanában már egyenest elhallgatják, ha a cikk tárgya valóban szép. Mint Kovács Margit. Megjelenésével máris hatást kelt, itt-ott, a tárlaton; kabátját, ruháját méregetik a tinédzser lányok. Külsőség, mondhatjuk, de Willy Brandt győzelméből sem vont le semmit a politikus kellemes exteriőrje.

Vagy tíz éve súlyos beteg voltam, amikor is Kovács Margit váratlanul felkeresett betegágyamnál, kis ajándékával, egy őrangyal kerámia szoborral. Segített. Azóta megtudtam, hogy a művésznek szokása ez, más művész, barát is kapott már ilyen őrangyalt, mindig a legkritikusabb pillanatban, a legjobbkor.

Valószínűleg egyéniségének, személyiségének e varázsa miatt kapott gellert a Kovács Margit legenda — pedig a legendákat táplálnunk kell —, s jutott neki az elvtelen dicséretekből és a közhelyekből annyi-annyi édesség, széplelkű fordulat, hogy szégyellném leírni, de még csúfolni is őket. Ennek a művésznek a népszerűsége lassacskán elfedte azt, ami a legfontosabb: amit letett. A műveit. S ezek sokkal izgalmasabbak a Kovács Margit-mítosznál.

Népszerűsége, bemutatkozása óta tartó megbecsültetése, hivatalos elismerése, sztárhelyzete szinte eltakarja művészetét, nagyszerű, ötödfél évtizedes, hatalmas oeuvre-jét. Ritkán merünk ilyesmit leírni: autochton művészet az övé, elődeit csak balkezesen tudnánk összeszedni, úgy hiszem, követői sem lesznek. Nyilvánvaló kiindulópontja — bár ez nem stílus, hanem magatartás — romantika. És természetesen a folklór. Hiteles adalékom a művésznő megjegyzése, hogy sohasem járt

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 DEC 2

Kondor Béla

1021

Agonos tímolása

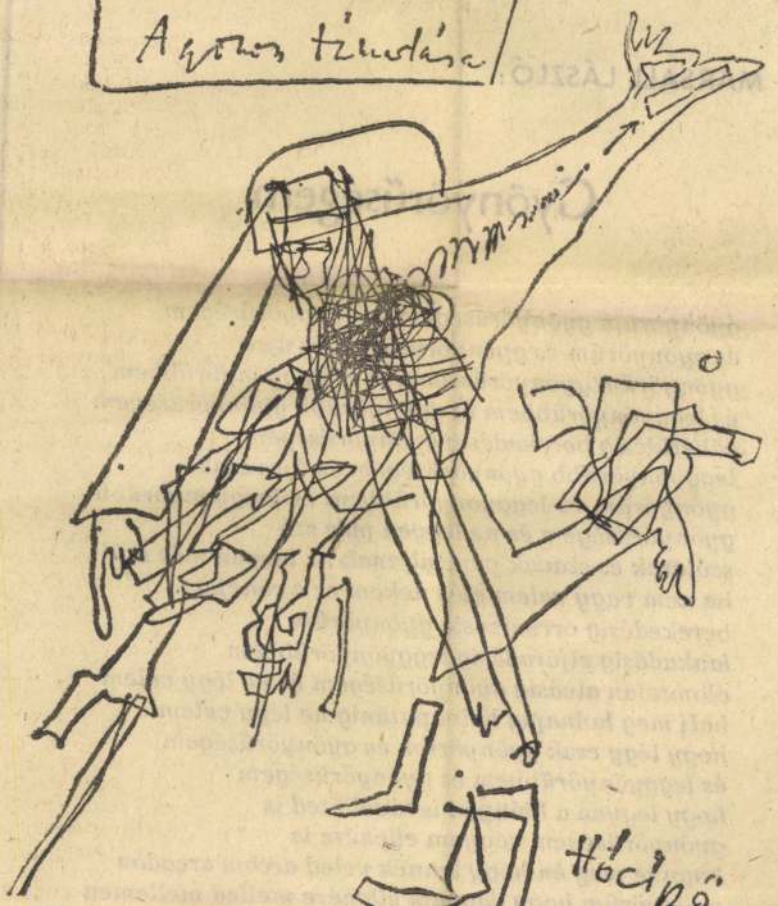

MARSALL LÁSZLÓ:

Gyönyörűségem

gyönyörűm gyönyörűségem és gyönyörűségem
és gyönyörűm és gyönyörűségem és újra
gyönyörűm gyönyörűségem és még gyönyörűbbem
és leggyönyörűbbem és gyönyörűbb gyönyörűségem
süketülésig berekedésig gyönyörűségem
leggyönyörűbb gyönyörűségem és újra csak
gyönyörűm és leggyönyörűbbem és leggyönyörűbb
gyönyörűségem és ne legyen más szó
szótárak és szavak pusztuljanak ne legyen más szó
ha nem vagy velem elég nekem ez a röhejig
berekedésig orrvérzésig gyönyörűm
lankadásig elfáradásig leggyönyörűbbem
álomtalan alvásig gyönyörűségem és ne légy velem
halj meg holnapig holnaputánig ne légy velem
hogy légy csak gyönyörűm és gyönyörűségem
és leggyönyörűbbem és gyönyörűségem
hogy legyen a hiányod is távolléted is
gyönyörűségem vágyam ellenére is
hogy te meg én hogy lennék veled arcom arcodon
gyönyörűm hogy vágyam ellenére melled mellemen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 DEC 2

ÉLET ÉS IRODALOM

1021
Kondor Béla

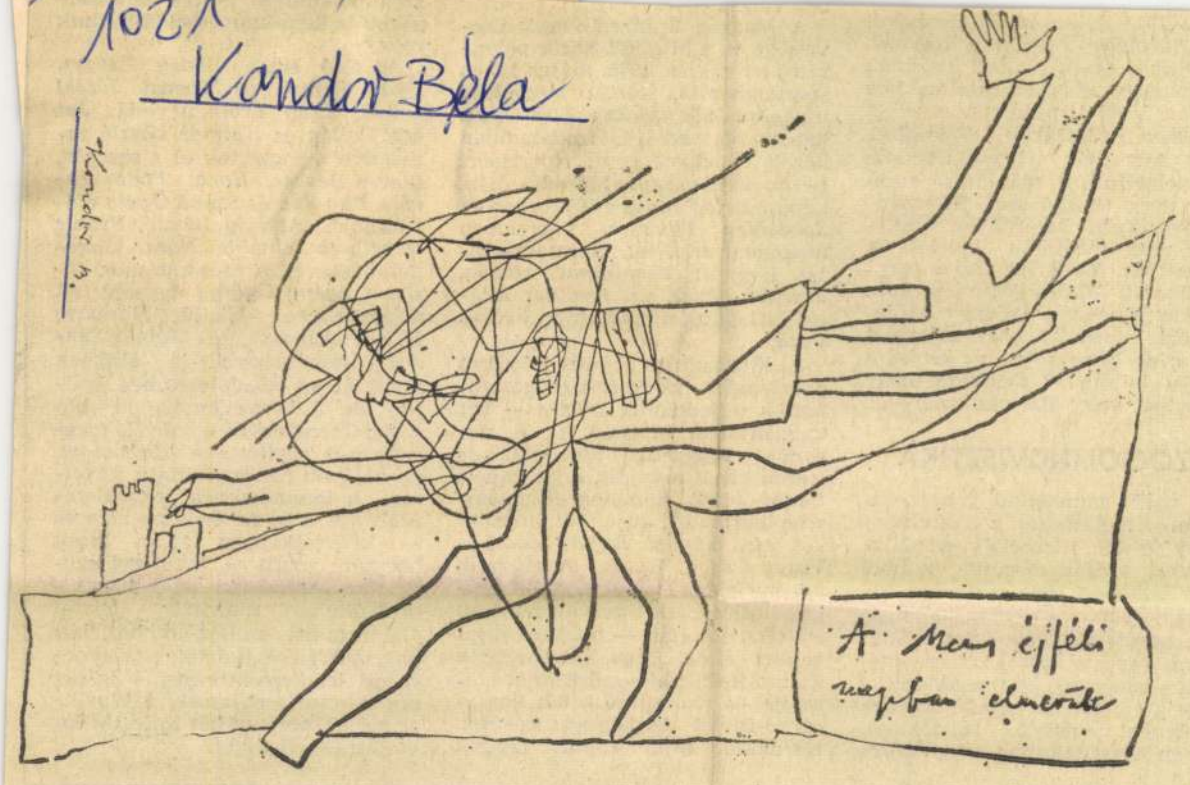

Berta 1914. július 25-én Csucsáról írott levelében közölte a költővel, hogy apja egyik fizetett inasának huszonnégy oldalas, intelmekben gazdag levelet diktáltak, amelyet nénjéhez juttattak el. Valószínű, hogy Ady már másnap Csucsán volt, elolvasta a rágalmazó sorokat, majd hazamenet Érdmindszentre, és első haragjában megírta a most megtalált levelet. A címzett *dr. Spolarich Lajos* jegyző, Boncza Miklós jóbarátja volt. Boncza Bertának Adyhoz írt leveléből kitetszik, hogy a levelet Spolarich Boncza Miklós kérésére írta, s küldte el Csucsára, hogy „kinyissa vele" Bertuka szemét.

SZOCIOLINGVISZTIKA

A nyelv társadalmi vonatkozásaival foglalkozik a nyelvtudomány új ága, a szociolingvisztika. Érdekes vizsgálódásairól számol be a bukaresti *Hét* című lap hasábjain *Martin Croghan*, a bukaresti egyetem angol lektora. Angliában végzett kutatások eredményeit ismerteti, és megállapítja, hogy az angol az egyedüli nyelv, amelyben nemcsak tájszólások, hanem társadalmilag meghatáro-

ber végén.

A Magyar Építőműv
vetsége és a MUOSZ k
zatot írt ki az 1972. n
szeptember 15. között
újságírói alkotásokra.
kapott az Élet és I
közölt *Házdivat* című
Berkovits György. M
kapott *Balog János* a
Sebestyén Tibor a
megjelent írásáért. H
jat kaptak: *Komáro*
Seszták Ágnes, dr. Br
lós és lapunk munkatársa, *Vedres Vera*.

A Filmkultúra című folyóirat pályázatára beérkezett dolgozatokat — terjedelmük szerint — két kategóriában bírálták el. A nagyobb lélegzetű, monografikus írások közül második díjat kapott *Budai János* komplex filmelemzése, harmadik díjjal jutalmazták két pécsi pályázó, *Bujtár József* és *Varga Csaba* írását. A második kategóriában — amelybe a folyóirat-közlésre alkalmas terjedelmű írásokat sorolták — második díjat kapott *Fábri Anna*, aki Huszárik Zoltán Szindbád című filmjét elemezte, és *Miklay Edit*, két Pontecorvo-filmet feldolgozó írásáért. Harmadik díjat kapott lapunk

a szerzőkkel,
István szobrásszal és *Molnár Sándor* festőművésszel is, akiknek munkáit az előadóteremben kiállították. A közvetlen hangú beszélgetés nemcsak a művek megértéséhez segítette a közönséget, de valóban ráirányította a figyelmet a társművészek egymásrautaltságára is. Az érdekes, sikeres — kísérletképpen talán kicsit hosszúra nyúlt — előadóest szünetében mindenki szabadon kipróbálhatta Haraszty István elektronikus szobor-kompozícióinak működését, köztük az úgynevezett lelkiismeretvizsgáló gépet s a *Wurstlitzert*, amely a Wurlitzerrel ellentétben két forint bedobására — elhallgat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1912 DEC 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1021

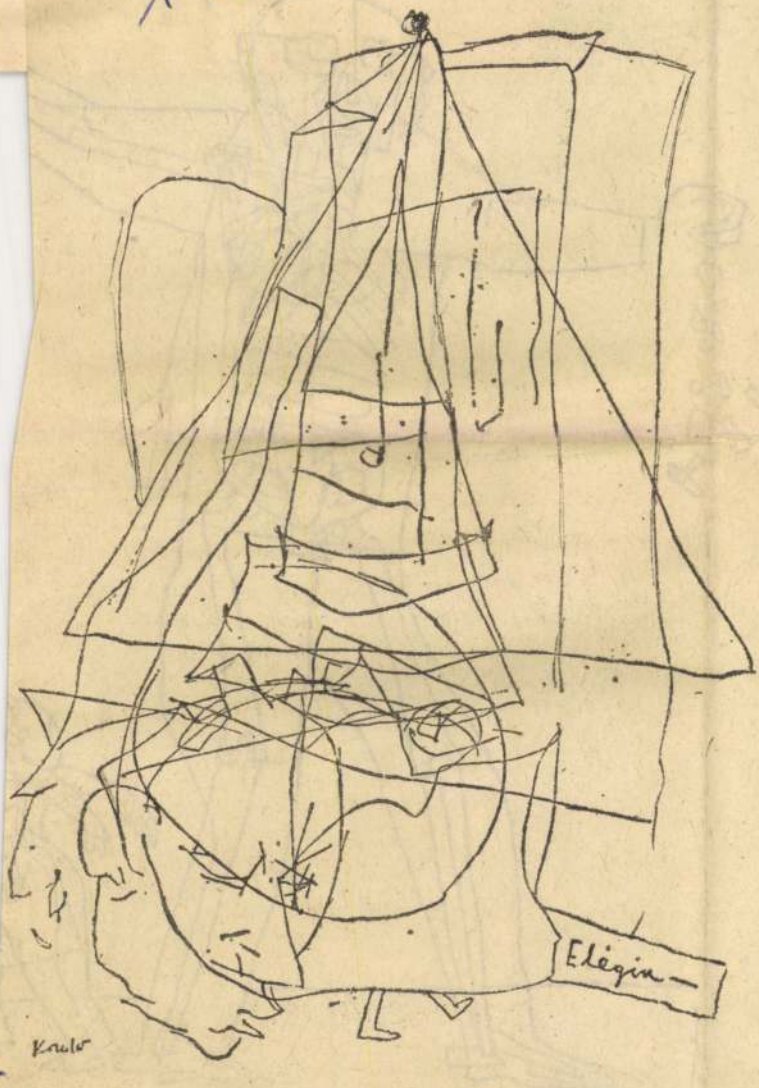

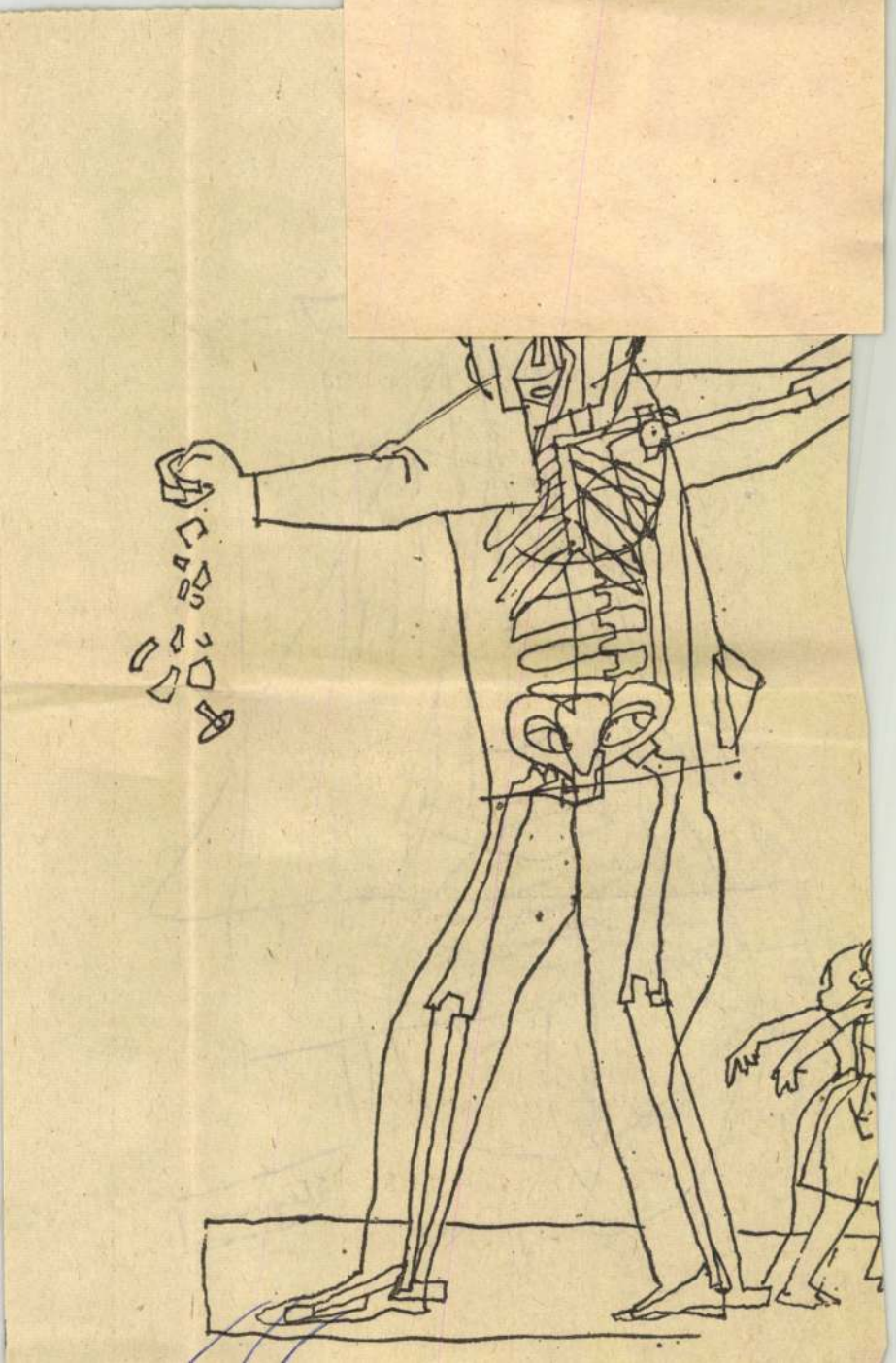

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1975 MAR 3
Budapester Rundschau

Béla Vondal

1021

Handschriften, Noten, Briefe

Goethe-Katalog

Unlängst erhielt die Goethe-Sammlung im Handschriftenarchiv der Ungarischen Akademie der Wissenschaften einen neuen, wissenschaftlichen Katalog. Diese, im europäischen Maßstab recht umfangreiche Budapester Sammlung enthält vierzig Schriften, ein Aquarell und zwei Bleistiftzeichnungen, die von der Hand des deutschen Dichterfürsten stammen.

Den größten Teil des Materials bildet eine Schenkung des Erben von Boldizsár Elischer, einem Budapester Rechtsanwalt, der die Papiere im vorigen Jahrhundert im Laufe von fast fünfzig Jahren zusammentrug. stammen zum Teil nur indirekt von Goethe, einige diktierte und unterschrieb er lediglich. Aber auch hier sind verschiedene sehr bemerkenswert, zum Beispiel zwei, die er seiner späteren Gattin, Christiane Vulpius diktierte. Einen interessanten Einblick in die Beamtentätigkeit des Dichters gewähren seine Instruktionen für den Gärtner des botanischen Gartens in Jena. Unter den eigenhändig geschriebenen Stücken befinden sich ein kurzes Gedicht, ein Gedicht-Fragment sowie — als anschaulicher Beweis für das Interesse des Dichters den Wissenschaften gegenüber — ein Text mineralogischen Inhalts mit einer beigefügten Zeichnung des behandelten Kristalls. Außerdem werden auch „prosaische" Schriften gezeigt: Quittungen, Empfangsbestätigungen, eine Bibliotheks-Leihkarte mit seiner Unterschrift.

Ein Unikum aus dem Goethe-Archiv der Ungarischen Akademie der Wissenschaften

Ein Briefentwurf, der sich auf der Rückseite einer Kritik zu Tausendundeiner Nacht befindet, wurde erst kürzlich identifiziert: Der Literaturhistoriker Dr. Hans Böhm aus Weimar stellte fest, daß der bisher nirgends im Druck erschienene Text von Goethe persönlich abgefaßt worden ist.

Das Aquarell der Sammlung zeigt den Ort Kammer- USA um Photokopien einzelner Handschriften.

Die Sammlung, die Schenkungen von rund 30 Handschriften erneut bereicherten, verfügt jedoch außerdem über Bilder und 140 Briefe aus Goethes Freundeskreis und seiner Zeitgenossen sowie Ansichtskarten der Orte, an denen Goethe sich aufgehalten hat.

In ungarischer Relation besitzt der Brief besondere Bedeutung, den Franz Liszt an den Komponisten Peter Cornelius richtete. Hier werden außerdem Briefe von Schiller, den Brüdern Humboldt, den beiden Schellings und von einigen namhaften deutschen Dichtern wie Herder, Tieck und Wieland aufbewahrt. Ein Brief stammt von Ulrike von Levetzow, ein paar Quittungszeilen von Charlotte Buff, seiner Jugendliebe und späteren Rätin Kestner (nach ihr formte Goethe Werthers Lotte und Thomas Mann die Titelfigur seines Romans Lotte in Weimar). Goethes getreuer Freund Eckermann ist ebenfalls durch einige Briefe und ein Gedicht in der Sammlung vertreten. Aufbewahrt wird hier auch eine Handschrift Beethovens: Die Vertonung eines Gedichtes von Lappe, einem zeitgenössischen deutschen Dichter.

Sport aus der Nähe

In den vergangenen zwei Monaten haben gleich zwei Bücher die ungarische Sportöffentlichkeit in Aufruhr versetzt. Mit dem einen haben wir uns schon ausführlicher befaßt. Es war das Buch von Antal Végh: „Warum ist der ungarische Fußball krank?". Diese Arbeit war für die breite Öffentlichkeit gedacht und erntete auch großen Erfolg. Die Fachleute nahmen das Buch mit etwas säuerlicher Miene zur Kenntnis und mit der Behauptung, es prangere bereits überholte Zustände an und decke Fehler auf, die nicht nur die Aufmerksamkeit der amtlichen Sportleiter erweckten, sondern die seit dem Januar des vergangenen Jahres durch konsequente Arbeit praktisch behoben wurden. Es ging hierbei um gewisse Mißbräuche, die der Autor noch als Fakten erwähnte.

Die zweite Publikation mit aufregendem Inhalt ist kein Bestseller, ist nicht für die Öffentlichkeit gedacht, vielmehr für jene, die sich mit dem Sport befassen, eventuell sogar für ihn verantwortlich sind. Das Buch setzt sich in zahlreichen Fällen mit überholten, versteinerten Thesen auseinander, die sich stark auf die gesamte ungarische Sportleitung auswirken; manchmal sche Siege bestehen. Dem ist es beispielsweise auch zuzuschreiben, daß es in Ungarn insgesamt nur vier Eishockeymannschaften gibt, obwohl die Eishockeyspiele — nach dem Fußball — die meisten Zuschauer anziehen. Die Klubs hingegen unterstützen diese Sportart nicht, geben sogar massenweise ihre Fachsektionen auf, weil die obere Sportleitung von ihnen verlangt, daß sie olympische Punktejäger, heranbilden, nicht aber gute Eishockeyspieler.

Die amtliche Sportleitung bewertete die Ergebnisse des ungarischen Sports 1974 in erster Linie im Hinblick darauf, wie viele Punkte die Ungarn in den olympischen Disziplinen erkämpften. Alles andere wurde zweitrangig behandelt. Die Sportbewegung wird also dem olympischen Punktewettbewerb untergeordnet, dessen fachlicher Wert — nach Meinung des Autors — etwas zweifelhaft, dessen amtlicher Rang jedoch gleich Null ist.

Die Punkte vermitteln nämlich ein falsches Bild. Niemand würde eine Goldmedaille gegen vier fünfte Plätze eintauschen, obwohl für das Gold 7, für die vier fünften Plätze 8 Punkte berechnet werden. Ungarn möchte zur Olympiade in [illegible] hauptsächlich die ungarische Fechtsport in München mit 46 Punkten sein bestes Ergebnis zu verzeichnen. Wenn die Fechter statt der zwei goldenen nur zwei silberne Medaillen mit nach Hause gebracht hätten, so würde mit 42 Punkten noch immer München die Palme davontragen. Die Olympiade in Tokio brachte nach der punktzentrischen Ansicht keinen derartigen Erfolg, obgleich damals die ungarischen Fechter vier Goldmedaillen gewannen!

Das Punkteprinzip behindert die Entwicklung der beim Publikum so beliebten Mannschaftssportarten. Wenn beispielsweise 15 Basketballspieler an der Olympiade teilnehmen, so können sie im besten Fall nur 7 Punkte gewinnen, während es 15 Ringer im Prinzip bis auf 105 Punkte bringen können. So ist es also offensichtlich, daß das Ringen forciert werden muß und nicht der Basketball, anders gesagt, der Einzelsport ist wichtiger als der Mannschaftssport. Eine Ausnahme bildet nur der Fußball. Dabei bedeutet der Olympiasieg im Basketball, daß das betreffende Land in dieser Sportart das beste, während der Sieg eines Ringers nur der Erfolg eines besonders befähigten Menschen ist. Auch deshalb ist der Punktewettbewerb vollkommen irreal, weil er Mannschafts- und Einzelsiege mit gleichem Maßstab bewertet.

Das olympische Thema ist nur eines der vielen Beispiele des Buches. Mit ähnlichen, außerordentlich wichtigen Fragen des heutigen Sportlebens beschäftigen sich auch die anderen Kapitel. Der Autor kritisiert, debattiert und argumentiert — leidenschaftlich, aber sehr klug und geschickt.

Róbert Zsolt

Bis zum Ende des zweiten Weltkrieges war die Sammlung im Goethe-Zimmer der Akademie ausgestellt, konnte jedoch während der Kämpfe in der Hauptstadt — denen diese Räume völlig zum Opfer fielen — noch rechtzeitig in Sicherheit gebracht werden.

Die vierzig Handschriften

berg bei Eger (heute Cheb, CSSR).

Die Budapester Goethe-Sammlung ist bereits durch den früheren Katalog des Akademikers Ágost Heller weltweit bekannt geworden: Allein in der jüngsten Vergangenheit hatten Institutionen aus Australien und den

Pannéau von Béla Kondor im Grandhotel auf der Margaretheninsel

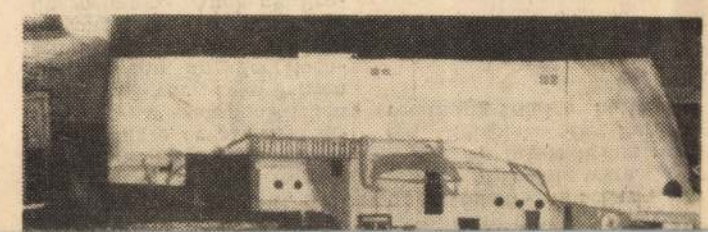

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
D: 75 FEB

Napjaink

Kondor Béla
1021

Emlék s töredékek

Búcsúzó Angyal; félig lehunyt szemekből szivárgó könnyként, cseppekben távozik a világ. A mozgás egyre lassúbb, s már csaknem zajtalan. Ritmusa is egyenetlen, akadozó, a rosszul alvók lélegzése ilyen, s a beteg szívűeké, akik mellén lidérc ül naponként. Fejük felett kétségbeesés. Ember formájú könnyek; kalimpáló kezek-lábak, arctalan-arcok, betű formájú testek, ember-tárgyak és tárgy-emberek, sós ízű, vér-ízű, alkohol-ízű semmibe hullása. Célbavettek, s el nem találtak; munkába fogottak s meg nem mintázottak; kifulladásig öleltek s érintés nélkül szeretettek; alom-szavakkal betemetett hitványak s szótlanul, összeszorított szájjal megcsodált példák; akik után hiába nyargal a fénysebességű képzelet, s akik álomkoloncként, álltukban is egyre mélyebbre, egyre messzebbre süllyednek-távolodnak. („... A por, a szél és a víz munkája belepi utolsó épületeinket, utainkat, alkotmányainkat. Tudom, lesznek művészek — és ebben áll életem reménye —, akik „fogyó életünk növekvő lázában" igyekeznek majd akár évmilliókra szóló nyomot hagyni, anyagban, jelrendszerben. Tartósan és cáfolhatatlanul, az utánuk vagy máshonnan jövő értelmes lények számára. Jelet hagyni, hogy voltunk és elbuktunk, de lényünkben és e jelekben a magyarázat. A tanulság. Művészet lehet csak. Por, víz, szél, tűz ne ártson neki, az idő összse ne zavarja jelentését. Te hiú halandó! Itt az örökkévalóság, mely bennünk és nem kívülünk...")

S lám, a végső és törvény szerinti semmibe-hullásban darabokra szakadozik mindaz, mit addig egésznek, teljesnek, befejezettnek láttunk. A vonal megtörik, vége kirojtozódik, a papír fehér hullámaiból szálkák, tüskék, vicsorgó cápauszonyok meredeznek; menekülő tintahalak tusfoltjai terjedeznek, sötét árnyékok az áttetsző, zöldes félhomályban. A felismerés mélysége tenger-mélység. A halál — Martin Eden halála — elvegyülés e mélységgel, boldog-izgalmas, csak egyszer próbálható felismerés. Az egyetlen szabad választás, mely magányunkban is eldönthető, s hullámai nem gyűrűznek tovább, nem vetnek zavaros örvényeket. És ami nehezebb, elszakad a könnyűtől, mely kényelmesen pilinkézik még a végső ítélet zuhatagában is. Végső ítélet ez, bizony! Az egyetlen érvényes, meg nem változtatható alávettetés, melyben a nemegyenlők igazán, valóságosan nem egyenlőek. A törtető mind alátöretik, a kapaszkodó megtiportatik, a törleszkedő büzös-iszamos mások verejtékétől, húgyától-sarától, a bizonytalan, a tétovázó rögvest oldalra sodortatik s aztán várhat, horzsolódhat a semmi sziklakútjának falain. Pontosan, rendben, zavartalanul azok esnek csak, akik tudják, felmérték s vállalják immár alávettetésüket. Az ő jutalmuk a gyors és pontos célbaérkezés. Az utazás hierarchiáját ez a sebesség teremti meg; ez nem tákolmány, ez valódi kiválasztás, ez valódi rang és hatalom. A jel — a búcsúzó Angyalé — jelentése így válik teljessé. Értelmét feltárni s tovább adni feladat. A töredékeket emlékké összerakni, maradandó és teljes értékűvé — ez kötelesség. Kondor Bélára emlékezünk.

S emlékeztetünk.

PAPP LAJOS

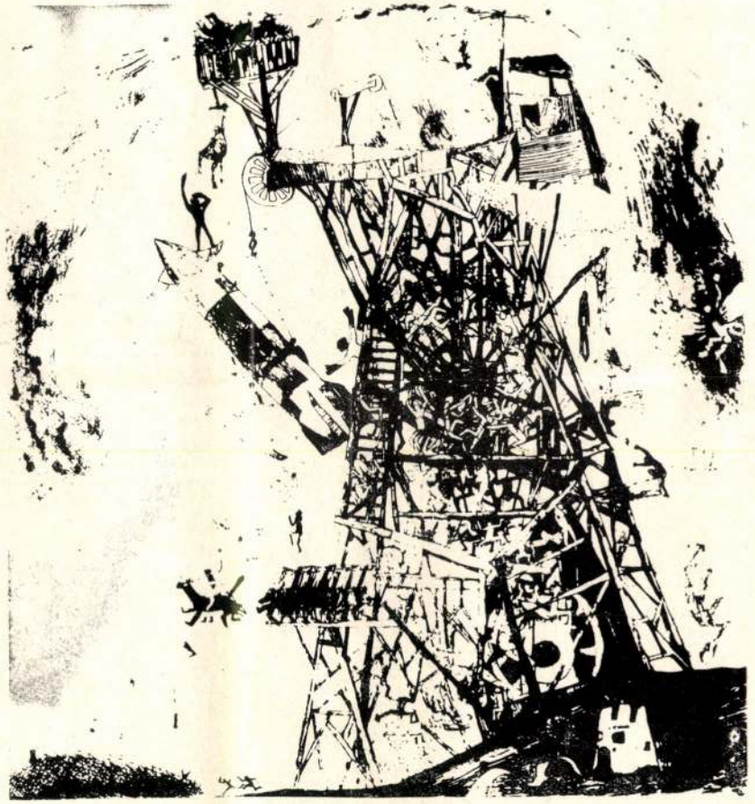

BOMBA

KONDOR BÉLA EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK ANYAGÁBÓL

Látni kell tanítanunk

Beszélgetés Barta János professzorral

Barta János a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem nyugalmazott professzora. Akik munkásságát méltatják, általában zavarban vannak, mert nem tudják, életművének melyik területét becsüljék többre: félévszázados nevelői munkáját, irodalomtörténészi eredményeit vagy esztétikai tanulmányait? Egyénisége nyilván mindezek egységében nyilatkozik meg, sőt a folytonos közéleti szereplés is elválaszthatatlan tőle.

— Professzor úr munkásságának extenzív teljessége manapság szinte kivételesnek számít. Régi magyar irodalmi jegyzetet írt, dolgozatok sorát a XVIII. [illegible]

nézek, mindenütt nemcsak hogy problémát látok, hanem földereng bennem a megoldás is: minél többfelé nézegetek, annál inkább szaporodnak odavetett, felhasználásra már aligha kerülő följegyzéseim. Tanítványaim megfigyelték, hogy előadás közben olykor megállok, egy-két szót papírra vetek, s úgy folytatom. Az a néhány szó egy hamar fölvillanó, az előadott témából kipattant új gondolat volt, amellyel az anyag bővült vagy amelyből új szempont született.

— Mivel tudná jellemezni kutatói módszerét, s milyen természetűek legkedvesebb szakmai élményei?

— Valójában sohasem tudtam extenzív tudós lenni, mégha jobban törekedtem volna is rá, tárgyi tudásom, anyagszerű tájékozottságom eltörpül a Horváth Jánosé mellett. Az én módszerem a beásás, a mélyfúrás módszere. Ha orvosi hasonlattal élnék, azt mondanám: a röntgenfelvétel az ideálom. Akár életműről, akár egyedi alkotásról van dományos publikációja a Bánk bánról szólt, a Napkelet folyóirat 1925-ös évfolyamában. Noha Bánk, Melinda és Gertrudis kapcsolatát újszerűen állította be, nemigen vették észre, hamarosan el is feledték; kesernyés öröm volt tapasztalni, hogy amit én mondtam, azt a következő évtizedekben mások ismételten fölfedezték.

— Professzor úrnak az Eötvös Kollégiumban Horváth János volt a szakvezető tanára, az ő tanítványának vallja magát, most viszont irodalomtörténészek, kritikusok népes tábora vallja professzor urat mesterének. Miben látja Horváth János hatását saját munkásságában, miben keresett más utakat? Véleménye szerint milyen a leginkább termékeny mester-tanítvány viszony?

— A mester—tanítvány kapcsolathoz, amelyről még majd szólok, közelvisz az elméleti stúdiumok és a nagy elődöktől való tanulás problémája. Az irodalomtudomány és a művészettudomány egyoldalról nyilvánvalóan azért van, hogy a műalkotást megértesse, közelebb vigye a műélvezőhöz. Előbb azonban a műalkotást — hogy úgy mondjam — fogalmi, szemléleti szintre kell átemelni, láttatni kell nemcsak mint benyomást, hanem mint tudományos objektumot is. Ehhez a kutatónak összefüggő fogalomrendszerre, szemléleti hálózatra van szüksége; a tudományos elemzés és megértés megkövetel bizonyos elméleti kategóriákat. Nos, elismerem, hogy mindennemű szaktudományban vannak iskolák és irányzatok, s az egyéni szemlélet és módszer szerepe a természettudományokban ma már eltörpül a műhelyek és a kollektívák mellett, illetve teljesen beléjük olvad. A humán tudományokra nézve mégis vitathatatlannak tartom, hogy bizonyos nagyon általános közösségi kereteken belül a módszert, a szemléleti kategóriákat minden valamirevaló tudósnak vagy tudósjelöltnek magamagának

— Pályájának utóbbi negyedszázadát Debrecenben töltötte, munkássága itt teljesedett ki. Itt vált országos szakkintéllyé, országos fórumok titsztségviselőjévé, többször vezetőjévé, itt alapított sajátos karakterű iskolát. Hogyan sikerült ez? Kivételes példa, vagy ma is látja a lehetőségét annak, hogy a kultúra ijesztő centralizációja idején is leküzdhető a „vidékiség" hátránya? Netán előnyei is vannak?

— Hamarosan negyedszázada annak, hogy Debrecenben élek. Húsz évig voltam itt aktív professzor. Vajon a vidéknek, Debrecennek köszönhető-e az, amit elértem? Több szempontból igen. Időleges zavaroktól eltekintve a város kulturális légköre és a bölcsészkar szelleme nem állt útjába egy újszerű irányzat kibontakozásának, és eredményeit, olykor némi idegenkedéssel, mégis elfogadta és megbecsülte. De hogy ez így alakulhatott, abban része van egy, szavakba nehezen foglalható tényezőnek — ahogy megnevezem, abból ne következtessenek önhittségre. Helyzeti energiámat nagyon megnövelte, és pozíciómat erősítette az, hogy a hallgatóság körében kedvező fogadtatásra talált az, amit tanítottam, és ahogy tanítottam. Ez nemcsak magamat, ez a hallgatóságot is dicséri. Debrecenben az oktató közelebb van a hallgatóhoz, mint Pesten, több lehetősége van a kölcsönös megértésnek és megismerésnek. Akiben van szikra, az itt hamarabb feltűnik, és talán jobb támogatást is kap, mint valami tömeg-egyetemen. Azt szokták mondani, hogy a borokban is van jó és rossz évjárat — ez áll a hallgatóságra is. Egészséges felvételi rendszer mellett megvan a lehetősége annak, hogy jó hallgatóanyag kerüljön be karunkra. Emlékszem még néhány „nagy" évfolyamra, bár lenne a folytatás is ilyen.

— Tanult-e tanítványaitól?

Miklós Pál

KONDOR BÉLA VILÁGA

Úgy tűnik fel, Hegel bölcsessége még mindig érvényes, legalább az esztétikai és művészettudomány vidékén, amiről eredetileg is szólott: Minerva baglya csak alkonyatkor kezdi meg röptét — a művészet tudománya csak akkor tud igazán munkához látni, amikor a művész már befejezte művét. Ezt idézi fel bennünk a *Nemzeti Galériában* látható *Kondor Béla*-emlékkiállítás: csak most, a végleges ítélet elhangzása után, a visszavonhatatlan és megmásíthatatlan befejezettség láttán, amely emberi viszonylatban mindig töredék és befejezetlenség, az elárvult tárgyak tapinthatóságában kifejeződő hiányérzet sajdulásán tudjuk, s egyre szilárduló meggyőződéssel valljuk is, hogy nagy művészet született Kondor kezéből s szívéből. A kézből, amelynek mása, rajzolt formája annyi képen tűnik fel, s a szívből, amely szorongásaival s a békésebb percek vidám lüktetésével is táplálta a kéz alkotásait, s amely végül idő előtt cserbenhagyta.

Idő előtt? Nekünk, akik emberként is szerettük s becsültük, nagyon is. De azoknak, akik az eleven embert, a gúnyos vagy kedves mosollyal tréfálkozót s a konokul hallgatót, a tisztaságát makacsul őrző s minden hazugságra elkomoruló, sokat szenvedő és az angina pectoris halálfélelmétől mámorba menekülő embert nem ismerték, akik számára Kondor azonos azzal a néhány képpel, amiket láttak kiállításon vagy reprodukció formájában, akiknek a művész személyiségéből „csupán" annyi fogható meg, amennyi átmentődött műveibe, nos, azok számára az időnek ez a csúfosan korai pillanata nem érzékelhető. Mert az a „csupán annyi": tengersok. S ezt most fedezhetjük fel, ezen a kiállí-

táson, amelyet Tihany után — végre, késői elégtételül — a Nemzeti Galériában rendezett meg gonddal és odaadással *Dávid Katalin;* az ő válogatásának is köszönhető, hogy a művész életműve a másfélezernyire tehető hagyatéki anyagból válogatott mintegy 180 darab tükörcserepeiben is monumentálisnak s teljesnek érzékelhető. Kondor műveinek teljes és különös világa a hagyatékában ott is van, ha nem is maradéktalanul — úgy majd az életmű kiállításán láthatjuk —, de lényegi alkotórészeiben és a sosem látott művek és vázlatok révén számos sajátos vonást felfedve, olykor eddig alig megfigyelt finomságot új fénybe helyezve.

Amikor ébren vagyunk, mindannyiunknak közös a világunk, de amikor álmodunk, mindegyikünknek van egy külön világa — mondja Arisztotelész. A nagy művésznek mindig van egy külön, a saját álmaiból, érzéseiből, egyszóval bensőjéből szőtt világa, amely, természetesen, a közkincsből, mindannyiunk közös világának az elemeiből épül fel. Rájuk ismerünk s éppen az ismerős és ismeretlen egymásba játszása von közel képeihez első pillantásra. A közös európai és magyar műveltséganyag szolgáltatja ennek a világnak az ismerős toposzait. Ebben a kiállítási anyagban talán kissé meglepő arányokban sorakoznak elő; az én emlékezetem szerint, az eddig látott kiállításhoz képest mindenesetre sok itt a keresztény vallásnak a rekvizítuma: szentek (Antal, Ágoston, György, Margit, Liberius), angyalok, kerubok, Golgota és pléhkrisztus. Különösen sok az ószövetségi utalás: Lót és Sámson, Jónás és Ezekiel, Jeruzsálem és Szodoma. Néhányukra a Margitszigetre készült kép, tehát egy külső tényező, megrendelés szolgáltat magyarázatot. De az ilyeneknél bizonyára fontosabbak lehetnek a csak óvatosan kitapintható, a toposzok sorából és összefüggéseiből kirajzolódó benső indítékok. Lássuk hát a többit is, mielőtt értelmeznénk őket.

Kondor sokat illusztrált, különösen pályája kezdetén. A főként grafikai lapokon szereplő illusztrációk a világirodalom és a magyar irodalom jeles neveihez és műveihez kapcsolódnak. A bolondos

Jarry, Übü király groteszk figurájának megteremtője éppúgy foglalkoztatta, mint Blake, a titkozatos hangulatok kedvelője. De az illusztrációk sem mind külső indítékra jöttek létre, legalábbis erről tanúskodnak azok a lapok, amelyek a trójai faló motívumát használják fel, vagy a klasszikus kínai regény Majomkirályát ábrázolják. A magyar költészet sem csak illusztráció formájában tűnik fel, hiszen a Csokonai címet viselő festmény inkább emlékmű lehet. De a többiek is azt sugallják, hogy Kondor nem illusztrált akármit, hanem a maga vonzalmainak megfelelően válogatott a költészetből: Petőfi-, Madách-, Babits-illusztrációi is tudnak árulkodni az illusztrátor vonzalmáról, egyéniségéről azzal, hogy egyértelműen megmondják, a művekből mit és hogyan választ ki illusztrálásra.

Nos, itt tapinthatjuk ki az egyik vonását ennek a „műalkotás-egyéniségnek": a vallási és biblikus témákban éppúgy, mint a költészet témái között Kondor feltűnően vonzódik a tragikus hősökhöz — Jónás, Lót, Sámson vagy Liberius pápa és a megkísértett szent ugyanúgy azok, mint Csokonai maga, az „ágyban, párnák közt..." gondolat Petőfije, Madách falanszterének tudósa — de a különös, groteszk alakokhoz is —, Jarry figurája vagy a Majomkirály, s a mi szemünkben még Ezekiel is az. S ezt igazolják a történelmi — vagy mítoszokból származó, „áltörténelmi" — szituációk is. Jeruzsálem pusztulása és a Szodomáénak az előjele, és, különös erővel, a *Dózsa-sorozat*. A magyar történelemnek ez a történelmi tudatunk távlatában súlyos tragédiája döbbenetes képekre ihlette a művészt s nemcsak illusztrációkra (*Szárnyas oltár Dózsa emlékére*). Foglalkoztatta a Mohács-téma is, s a közelmúlt történelmének más szégyenteljes eseményei: Auschwitz, s még az olimpiai gyilkolás is.

S különösen sokat jelenik meg lapjain is, festményein is az emberiség legszégyellnivalóbb történelmi cselekedete: az esztelenül pusztító háború. A nem individualizálható, csak általánosságban felfogott közös ismeret- és emlékkincs egyik legfeltűnőbb jelensége Kondor képein direkt módon is, áttételesen is („égi háború", „romantikus tanul-

mány") az embert és világát pusztító katakliźma. Ilyen általánosságban megjelenő dolog is akad jó néhány Kondor műveinek világában, amely magára vonja figyelmünket: az egyik leggyakoribb a furcsa, régies repülőszerkezet, amelynek kerekek helyett néha emberi lábai vannak, a toronytákolmány, titokzatos gépezetekkel megtűzdelve, olykor bombával, ágyúval is felszerelve. Hangulatilag még erősítik ezeket a képeket a furcsa madárszörnyek, de a gépszárnyú angyalok is, sőt a költők kedvenc szimbóluma, a macska.

Itt jutunk egy másik fontos következtetésre — amit ugyan bizonyára sokan közhelynek tekintenek, de szerintem mégsem árt hangsúlyozni: ezek a képelemek, legyenek akár szentek, akár macskák, akár pedig gépszárnyú angyalok vagy éppenséggel királyok (ugyancsak gyakori motívum), sosem önmagukat jelentik. (Úgy is mondhatjuk: szimbólumok, jelképek). Tehát nem a szentet és a hozzá eredeti közegében (pl. egy oltárképen) társítható vallási eszmét, s nem a macskát és a naturalista tanulmányrajz vagy bravúros tusfolt által kifejezett „tökéletes" természeti produktumot és a benne való gyönyörködést. S még a háború sem csak önmagát jelenti. A szent, mint az imént utaltam rá, a tragikus hőst jelenti (megkettőzött, átértelmezett jelkép), a macska baljós sejtelmet fejez ki egy-egy kép összefüggésrendjében elhelyezve. A háború pedig, akár a torz gépszörnyek vívják, akár egymásba gabalyodott emberi figurák ijesztő kavalkádja jelzi, akár pedig csak sötét foltok vagy kusza vonalak sejtetik, éppen a gépszörnyek *torz* volta, az embergomoly *ijesztő* volta, a folt *sötétsége*, a vonalak *kuszasága* okán, magában rejti a művész állásfoglalását, véleményét is: Kondor gyűlölte a háborút, s féltette tőle az emberiséget.

S hadd figyelmeztessek itt egy harmadik dologra, arra, hogy még ezek az így kihámozott állásfoglalások sem a képek igazi jelentései vagy nem teljes jelentései. Mert Kondornak — ezt nem akarták észrevenni eddig a tragikus témák, az apokaliptikus víziók sötét ragyogásától — volt humora. Ha figyelmesen nézzük a képeket, majd mindegyik be-

fejezett képén és kompozícióján — mert a vázlatok, töredékek, kétségtelen, egysíkúbbak természetüknél fogva — ott találjuk a humor valamilyen nyomát; egy fintort, egy ironikus gesztust, egy fricskát. A szent előtt hátát görbítő macska, s mögötte még egy egér is táncol; a trójai faló szájából repülőgép bújik elő, a gépállvány-monstrum alatt komikus kis figurák nyüzsögnek s ugyanilyenek potyognak le róla, a szemét eltakaró szentet meztelen hölgy riogatja összevissza tekert kürtjével... Vagyis: ez a művész olyanokat álmodik, hogy még az ellenkezője sem igaz. Rémületes víziókat álmodik elénk — s egy fintorral jelzi: azért itt-ott fel lehet találni ebben a szörnyűségben is valamit, ami mulatságos, ami megmosolyogtató vagy épp röhögnivaló. Amitől kisebb lesz a szörnyűség. Félti az emberiséget önpusztító erejétől, gépeitől, s ugyanakkor ironikus mozdulattal (pl. egy szokatlan felirattal, néhány groteszk manóval) jelzi, hogy ez a fontoskodva rosszalkodó, sürgő-forgó embersereg manóvá törpül nagyobb erők lábainál.

S hogy mi ez a nagyobb erő, afelől sem hagynak kétséget Kondor művészetének képei és jelképei. Csak újra szemügyre kell vennünk őket s most már azokat az összefüggéseket értelmezni tovább, amiket eddig kihámoztunk. Tragikus hősök — furcsa hősök — a háború és pusztulás gyűlölete és fenyegetése — ember mindenféle alakban; Kondor képvilágának, ennek a sajátos *karneválnak* a jelentése többértelmű: tragédia komikummal meghintve, pátosz ironikusan megfricskázva.

Azt hiszem, ebben a pillanatban és ebből az alkalomból tisztem véget ér ezen a ponton. Mert most már az lenne a fontosabb, hogy minél többen ismerkedjenek meg személyesen ezzel a művészettel, minél nagyobb közönség kísérelje meg magának értelmezni, és érteni, s a maga módján okulnivalót és gyönyörűséget találni benne. Hisz Kondor voltaképpen azért nagy művész, mert minderre lehetőséget nyújt. Mindenki számára, aki nem riad vissza a modern művészet olcsó humorizálással túl bonyolultnak bélyegzett jelképrendszerétől. De hát a világ nem egyszerű, s ami a művészetet illeti, a vi-

lág tükre, ha pofonegyszerű és első pillantásra érthető, akkor érdektelen. Az embert, mióta előbbre viszi dolgát, mindig a titok, a rejtély, a megoldani való feladat érdekelte. S ez érdekelte Kondor Bélát is: éppen ezt, a megfoghatatlant, a világ rejtélyét, titokfedte törvényét próbálta megfejteni, ezért vívódott, kínlódott. S ha nem is oldotta meg a feladatot, ránk hagyta erőfeszítéseinek dokumentumait — a művész Veronika-kendőjét. Tanulságul is. És még inkább ránk hagyta példáját: példát az erőfeszítésre, a titok megfejtésére, a világ megmagyarázására. A világéra, amelyben most már ő is csak tárgyi adalék, egy darab a világból. S mégis, külön világ: *Kondor Béla* művészete.

(Kritika, 1974. 7. sz.
27—28. l.)

Vadas József
AKÁRKI KÉPE

Mondjuk ki végre: Kondor Béla közéleti művész volt. Az 1956 utáni korszakban aligha akad magyar képzőművész, aki Kondornál nagyobb érzékenységgel reagált volna a magyar társadalom múltjára és jelenére, aki nagyobb intenzitással élte volna át a maga személyes sorsában mindannyiunk sorsát.

Pedig igazán nem volt közéleti ember — a szó mindennapi értelmében, a szó lejáratott értelmében. Nem pályázott vezetőségi tagságra a Képzőművészek Szövetségében, nem volt gyakorlott szónok, aki mindenáron meg akarja hódítani a közönséget. Barátai kiállítását elcsukló, alig hallható hangon nyitotta meg.

Ez az ember, aki külsejében nem hasonlított a „nagy művész" általánosan elképzelt eszményéhez, mindenkit meghökkentett, ha baráti beszélgetésre került sor; akkor derült ki: mi mindenről tud.

Műveire, úgy látszik, nem figyeltünk eléggé. Vagy legalábbis kevesen és nem idejében. Mindenki tudta: a Dózsa-rézkarcsorozat nyitja pályáját. Mindenki érezte: a pályakezdő fiatalember tehet-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1963 NOV 13

1021 Kontor Béla

Nemzet 9

A II. miskolci grafikai biennálé

Két esztendeje, az első grafikai biennálé alkalmából sok elismerő szó esett a kezdeményezésről, a majdnem egy évig tartó szívós szervező munkáról, a helyi szervek megértő segítségéről és nem utolsósorban, hogy mennyire jogos és figyelemre méltó a grafika másodrendűsége ellen ilyen módon is demonstrálni.

A nagy elhatározások, az első siker után gyakran fordul elő, hogy az ígért folytatás elakad, mert nincs meg már a lelkesedés és az energia a mindig szükséges újrakezdéshez. *Itt nem ez történt.* A most másodízben megrendezett országos grafikai seregszemle ezért is dicsérendő tett, amely most már vitathatatlanul igazolja, hogy a kezdeményezés jó, és a további terv — a biennálé nemzetközi szintre emelése — életképes.

Az első biennálé megvalósítása igazi hőstett volt. A kiállításokra alkalmas otthon helyett a színház falfelület nélküli dohányzótermeit kellett képek befogadására alkalmassá tenni. Most a modern, jó világítású *Herman Ottó Múzeumba* tért haza ez a grafikai tárlat, élvezve annak minden előnyét. Tisztábban, egyszerűbben jelentkeznek a művek és egy-egy művész munkássága, törekvései világosan olvashatóakká válnak.

Valóban *országos seregszemlével* találkozunk Miskolcon. *Bernáth* Aurél, *Varga* Nándor Lajos, *Fery* Antal, *Iván* Szilárd, *Pap* Gyula, *Redő* Ferenc és — a külön teremben, önállóan bemutatott — *Hincz* Gyula művei mellett (kinek ismertetése későbbi feladat) — a fiatal generáció legjobbjainak az utóbbi két esztendőben készült alkotásait ismerhetjük meg. Kialakult egyéniségek, a hazai és egyetemes művészetből fakadó ihletésekre érzékenyen reagáló útkeresések, a népművészet letagadhatatlan átérzése árad ezekből a lakásfalakra kívánkozó vagy irodalmi műveket tolmácsoló lapokból.

Gondolom felesleges lenne azoknak a művészeknek munkáját bemutatni, akiknek itt szereplő művei alkotójukról rajzolt ismereteink keretein belül elhelyezhetők és a terjedelem-szabta lehetőségek miatt mellőzni kell azoknak a művészeknek lapjait, akik szinte csak névjegyükkel szerepelnek a kiállításon.

A tárlatot igazán figyelemre méltóvá az teszi, hogy néhány fiatal művész tiszteletet ébresztő felkészültséggel, önálló bemutatkozást követelően tárja elénk legérettebb műveit.

Magas színvonalú, meditálásra késztető anyaggal jelentkezett *Feledy* Gyula. Munkáival jó néhány esztendeje ismerkedünk s azokban eddig sokkal kimutathatóbban kapcsolódott ismert előképekhez. Most bemutatott műveiben — bár még fellelhetők a rokonságra emlékeztető reagálások — biztosabban formálja saját világát. Érezhetően előre tisztázza magában a kifejezési formák hatását és hallatlan könnyedséggel, fölényes ábrázolási készséggel rajzolja meg portréit, munkakompozícióit, vagy az ismert békeszimbólumot, a galamb harcát a sötét erőkkel.

Kiállított munkái közül a fehér-fekete ritmusú, vízszintesen osztott *Két fríz* című bányászkompozíciója, a szigorú függőleges zártságba szerkesztett, láthatatlan teherrel küzdő figurák: *Kariatidák*, és tiszta vonalvezetésű *Női portréja* a legérettebb.

A kiállításon megérdemelten *Kondor* Béla munkái kapták a legnagyobb elismerést — hivatalos formában is. Egységes szellemű kőrajzaiban szuggesztív erővel, gazdag fantáziával, fanyar játékossággal, gúnyos szellemességgel mesél akár a repülés úttörőjéről, másutt meg a kötelező olvasmányokból jól ismert *Egervár ostromáról*, ahol a mozgalmasan száguldó nagy hadakozásban bizony sodrófát ragadni sem átalltak a hős asszonyok, gúnyolódik a *Családi kép művirágokkal* című rajzában talán éppen a műbékességen, amely a korsóba szorított családi bonyodalom elfojtásával valósult meg. Egészen más hatású, és bennem Titus átszellemült fejét vagy a József álmában megjelent angyalt idézi a kétfigurás *Kompozíció* fegyverét kezében tartó alakja.

A Blake-versek rézkarc illusztrációi tisztán, bravúros rajztudással és egy szemernyi iróniával tolmácsolják az angol költő misztikusan vallásos líráját.

Kondor egyéni formanyelvének sok követője akad kortársai között. Érezhető ez a kiállító művészek közül *Lenkey* Zoltán, *Ábrahám* Rafael, vagy *Gy. Molnár* István rézkarcain is.

Szinte egy kézen megolvasható lenne a *Csohány* Kálmán illusztrációival megjelent könyvek száma. Pedig könyvkiadásunk nagy vétke, hogy egy művész, aki ilyen érzékenyen tolmácsolja az irodalmat és érzi az író mondanivalójának hangulatát — ilyen ritkán műveli a nyilvánosságnak is »mesterségét«. A biennálén bemutatott valamennyi rézkarca lehetne illusztráció is. Munkáin a népi mesélőkedv párosul a modern vonalvezetéssel. Csak a leglényegesebb jelzése, tömör formaképzés, tudatos egyszerűségre való törekvés jellemzi ezeket a lapokat. Legkifejezőbb talán a *Madarak* című munkája, amely Csoóri Sándor »Szálltak az aranyfácánok« című áradóan szép költeményét azonos ihletettséggel tolmácsolja.

A falakon sorakozó művek egy része alkotójuk mesélőkedvéről árulkodik. *Gross* Arnold világa talán a legszínesebb. Mókás emberállatok, csodálkozó szemű lány-napraforgók, lepkét kergető szárnyas tündérkisasszonyok, szomorúan álldogáló madárkák elevenednek meg rézkarcain és hosszú szemlélődésre ragadják a mesét élvező felnőttet. Tájai első látásra szinte szokványosan lírikusak, csak a levegő, a fű népesedik be titokban mesével. Tele van az egész általa szemlélt valóság fantasztikus elemmel, mégis a realitás teljességét adják. *Műterem* című műve szabályos polgári szoba, csak megtelt fantáziaszülte képekkel, *Kisváros*-a részletezően rajzolt álmos terecske, képkeretbe akasztott lányportré — virágárussal, álldogáló beszélgetőkkel —, mintha valaki varázsszóra megállította volna az időt.

Egészen más kifejezési formákat hordoznak *Rékassy* Csaba művei. Egy témát variál színes fametszeteiben. Eszpresszó-jeleneteiben merev szerkesztéssel, fanyar szemlélettel, a népi fafaragás stilizált szögletességével csodálkozik a kis asztalok mögé szorított embereken, a boszorkánykonyhát idéző bárpulton, a bokszokba szorított öreg nénikéken, a gépemberként dolgozó zongoristán. Minden nyomata szigorú ritmusú, a vízszintes és függőleges vonalak és színfoltok zártságába kényszerített kompozíció.

Makrisz Zizi szőnyegszerűen síkba komponált gyárképei — számomra — furcsa keveredését adják a valóságnak és a géptől való félelemből fakadó fantáziának. Gépei szörnyetegek és istenek, bár az ember irányítja, mégis fogva tartják őt. Talán ezt a szorongást varázsolja színes látvánnyá a valóság realitását átköltő színekkel, a sík szerkesztéssel és a formák tudatos játékával.

Az üzemek mindennapját valóságosabban formálják meg *Lukovszky* László fekete tónushatásokra épült munkaképei, vagy *Raszler* Károly vonalak és formák ritmusán alapuló ipari tájai. Mindkét művész megszokott színvonalán szerepel. Munkáikban a gépek, kémények, állványok, kötélpályák, villanypóznák — dekoratív hatással érzékeltetik az emberek alkotta rendet.

A kiállítás teljesebb megismertetéséhez napilap beszámolónál részletesebb tájékoztatásra lenne szükség. Szólni kellene többek között *Rozanits* Tibor kitűnően szerkesztett lendületes ritmusú rézkarcairól, *Kunt* Ernő *Emberek* című sorozatának két itt szereplő fametszetéről, *Barczy* Pál hangulatos Zola illusztrációiról, *Fery* Antal népművészet ihlette »ex libriseiről«, *Tóth* Imre színes és fehér-fekete tájsorozatáról (bár éppen nála meg kell jegyezni, hogy az előző évek tartalmas mondanivalójú rajzai inkább mutatták a művész egyéni karakterét).

Úgy vélem, az itt bemutatott művek megismerésére számtalan módot lehetne találni. Kizárólag *sokszorosított grafikáról* van szó — és ez azt jelenti, hogy ugyanaz az alkotás számos munkahely vagy lakás falára juthat el. Ez főleg a terjesztő szervek munkáján múlik. Nem hiszem, hogy a képzőművészet iránt érdeklődők, akikkel olyan szép számban találkozunk a tárlatokon, ne fogadnák örömmel otthonuk falain is — a szokványos rézkarcok mellett vagy helyett — e grafikai seregszemlén szereplő művek nagy részét.

Ritly Valéria

Tisztelt Szerkesztőség!

A Vörös Csillag Traktorgyár üzemi étkezőjéről

Drágábban, kevesebbet, rosszabbat! Talán ez a legjellemzőbb a kispesti Vörös Csillag Traktorgyár üzemi étkezőjével kapcsolatosan, amelyet két hónappal ezelőtt vett át a Vendéglátóipari Vállalat. Első dolguk az volt, hogy az ebédjegy árát 13,— forintról 20,— forintra emelték, a második az, hogy bevezették a mikróadagokat. Óriási felháborodás tört ki a dolgozók között, hiszen felmérhettük, mennyivel jobb volt az üzemi konyha a gyár kezelésében. Hiba volt az is, hogy a büfé már két órakor becsukta az ablakot és kenyeret nem adott ki ez időtől fogva. Sokan vannak az üzemben, akik hattól kettőig dolgoznak és csak utána ebédelnek. Ezek kénytelenek voltak hazulról hozott száraz kenyeret enni. Sürgős segítséget kérünk!

A Vörös Csillag Traktorgyár dolgozói

*

A dolgozók panaszát megvizsgáltuk, s a következőket válaszoljuk:

Az üzemi konyha jelenleg a Belvárosi Üzemétkeztetési Vendéglátóipari Vállalat kezében van. Teljesen igazuk van a dolgozóknak abban, hogy szúrnos lazaságot, hibát tapasztaltunk a B. Ü. V. V. munkájában. A levél kifogásolja a felszolgált adagok nagyságát. Úgy látjuk, hogy az adagcsökkentés ténye nem felel meg a valóságnak. Ellenőrzés kapcsán kiderült, hogy a B. Ü. V. V. felhasználja az elkészített ételeknél az előírt nyersanyagmennyiséget. Volt ugyan időszakosan adagcsökkentés, de ez inkább az adagolás, illetve a tálalás rossz munkájából fakadt. Tálalásnál ugyanis nem egyforma adagok kerültek a dolgozók tányérjára. Az egyik adag túl kicsi, a másik túl nagy volt.

Az ebédjegyek árának felemelésénél az a helyzet, hogy a konyha átadásának időszakában a Kohó- és Gépipari Minisztérium által engedélyezetten 30 fillérrel nagyobb volt a költség személyenként, illetve 30 fillérrel kevesebbet fizettek a dolgozók annál, amennyiért a B. Ü. V. V. vállalta az étkeztetést. Így történt a 30 filléres felemelés. Ez azóta megoldódott, mert a vasasszakszervezet eljárása nyomán a KGM engedélyezte, hogy a dolgozók térítése a régi összeg legyen.

Az ebédek minőségénél valóban volt visszaesés. Sok étel nem volt elég ízletes, sőt az is előfordult, hogy élvezhetetlen ételeket tálaltak. Augusztus hónapban például egy ízben a lecsós tokány, máskor a töltött paprika nem ütötte meg a kívánt mértéket. Az is előfordult, hogy erősen fagygyúfűző vagdalt húst szolgáltak fel. Az üzemi konyha a központtól nem kapott megfelelő minőségű nyersanyagot.

A büfé rossz munkájával kapcsolatos kifogásokban is igaza volt a levélnek. Mi a B. Ü. V. V.-nél és üzemi újságunkban is több ízben szóvá tettük, a konyha és a büfé rossz munkáját. Azóta megbeszélést tartottunk velük és utána komoly javulást tapasztaltunk. Javult a minőség, változatosabbak a menük, nagyobb gondot fordítanak az adagolás hibáinak megszüntetésére. Faggyút és egyéb mellékterméket nem dolgoznak bele a felszolgált ételekbe. A büfé vezetőjét leváltották, a személyzetet kiegészítették és az új nyitvatartási rend szerint 14.30 óráig tartják a büfét nyitva. Addig szolgáltatnak ki kenyeret is. Az eredményes intézkedések nyomán kezd megszűnni az étkezésben részt vevő dolgozók kezdeti rossz hangulata.

Svella János,
a Vörös Csillag Traktorgyár szakszervezeti bizottságának titkára

Árudömping miatt....

»Éjjel-nappal szolgálat« cím alatt lapjukban megjelent cikkel kapcsolatban a következőket kívánjuk megemlíteni.

A cikk megjelenése után felvettük a kapcsolatot a Józsefvárosi pályaudvari AKÖV-kirendeltséggel és tárgyaltunk az árufogadással kapcsolatosan. Megítélésünk szerint akkor jelentkeznek problémák, amikor egyszerre nagyobb mennyiségű áru érkezik be. Vállalatunk jelentős mennyiségű import árut fogad különböző külföldi országokból és ezek a Józsefvárosi pályaudvaron levő AKÖV-ön keresztül érkeznek el hozzánk. Miután a hajón szállított áruknak valóságos dömpingje fut be az országba, nem minden esetben tudjuk 24 órán belül az árut fogadni, hiszen megfelelő raktárral nem rendelkezünk. Éjszakai szállítmányt például nem tudunk elhelyezni.

Egyébként az átvételi késedelmek nem jelentősek, ezt a felszámított fekbér összege is bizonyítja. Tudjuk, hogy a vasútnak, a közlekedés dolgozóinak nagy problémája, hogy az árut a vállalatok mielőbb átvegyék, mi tehát igyekszünk a lehető leggyorsabban fogadni az árufélességeket. Inspekció-szolgálatot állítottunk be és a jövőben fokozottabban ügyelünk arra, hogy az árut minél rövidebb idő után fogadjuk.

Budapesti Papír- és Irodaszer Értékesítő Vállalat
Markstein Csajka

Miért van helyszűke a „reprezentatív" vendéglátó központban?

A legutóbbi nagyarányú osztrák vendégjárás alkalmából Budapestre érkezett régi bécsi barátomnak és feleségének szállás problémája támadt: a korábban biztosított kétágyas szoba helyett egyágyas szobához jutott. A hangyabolyhoz hasonlító szálloda szobafőnöke a vitás ügy elintézésére az Országos Idegenforgalmi Szálloda és Étterem Vállalat központjához utasította. Elkísértem őt erre az útra, a Petőfi Sándor utca 14. számú házba. A vendéglátó központ a III. emeleten székel. A lift »félelten«ül éppen nem működött. Barátom bizony lihegve tette meg az utat, de a kellemetlen meglepetés a III. »meleti irodahelyiségben fogadta. Majdnem zsúfoltabb volt ez a szoba, mint a szálloda hallja. A tisztviselők roppant udvariasak voltak, s még szerencse, hogy leleményesen né-

„A szép alak és a karcsúság titka"

A Magyar Nemzetben megjelent »A szép alak és a karcsúság titka« című cikknek nagyon örülök. Rajki Béla helyesen csinált propagandát az izometrikus gyakorlatoknak. Ezek a gyakorlatok a japánoktól indulnak ki, akik évszázadok óta edzik magukat ilyen módon. Sajnos, nálunk a sportolókon kívül nem terjedt el eddig. Bármennyire igyekszünk néhányan rávenni az embereket, illetve a betegeket profilaktikus, terápiás célból. Már 1928-ban egy internacionális belgyógyász kongresszuson Budapesten szóba került a has lazaságának elkerülése céljából ez a gyakorlat. Sajnos, feledésbe ment. Mint kardiológus, betegeim izmainak rendbentartása érdekében különösen propagáltam ezt az eljárást, majd a contrikulással foglalkozva, az Orthopédiai Klinikán döntő segítséget találtam az izometrikus gyakorlatokban. A programba vett könyv fontos témát hoz a közvélemény elé.

Dr. Fernbach József

Kaland az éber postáskisasszonnyal

Visszhang

A vizsgálat során megállapítottam, hogy a Budapest 60. sz. postahivatal »rigorózus«-nak nevezett dolgozója szolgálati kötelességét teljesítette, amikor a feladni szándékolt folyóiratok megtekintéséhez ragaszkodott. Ugyanis a Postakezelési Utasítás kötelezően előírja, hogy az ún. díjkedvezményes — jelen esetben a nyomtatványként feladni szándékolt — küldeményeket a feladás alkalmával üzletszabályzati szempontból meg kell vizsgálni. E vizsgálat során, az angol nyelvű New Hungarian Quaterly-ről nem tudta megállapítani, hogy folyóirat-e, — amely külföldre is minden megkötöttség nélkül szállítható — vagy könyv, amelynek külföldre küldéséhez a Magyar Nemzeti Bank engedély-

Ki a a 17 év

Az italboltból léptek ki sötét utcára, a két felnő férfi, a nő és a 17 éves fi Valamennyien részegek vo tak. A fiút úgy cipelték m gukkal, mert eleinte ne akart menni. Ám egyre hí ták, hogy »*gyere velünk, félj, meglátod jó dolog a* úgy, hogy a fiú végül még elment, és most ő is rész volt. Undor, idegenkedés félelem szorította a torká Már többször ott akarta hag ni őket, de nem merte, me fiatal volt és félt.

Otthon, mint mindig mo is megkezdődött a szokott d log: kavargó verekedés, üt sek zuhogása és a nő siko tásai.

A nő a fiú édesanyja vo Már többször volt tanú ilyen estéknek, de most ú érezte, nem bírja tovább. Ös szecsomagolt. Egy zsákot megrakott és a szomszédh vitte — vigyázna rá, míg visszajön. Azzal elmer Ócsára utazott a nagyszüle hez, a szomszéd meg cs várta vissza, de, hogy két h tig nem jött, kinyitotta a zs kot és látta, hogy villamo sági alkatrészek vannak be ne. Értesítette a rendőrsége A rendőrség aztán visszahoz a fiút Ócsáról. Lopott holmi voltak a zsákban. Kiderül hogy H. István rendszerese lopott munkahelyén, a kőbá nyai textilben, ahol ipari ta nuló volt. Mikor felelősségr vonták, sírva fakadt. Elkese redetten, segítséget kérve.

A fiú mindent elbeszélt Apja többszörösen büntetet előéletű, 1962-ben szabadul ki, ötéves büntetését töltötte le, lopásért és sikkasztásért Anyja erősen ivott. Míg a apa, id. H. István, a bünte tését töltötte, törvényesen el vált a feleségétől és az asz szony nemsokára megismer kedett Sz. Ferenc vasutassal Két gyereke volt ekkor, a ki sebbik egy tizenegy éves fiú Sz. Ferenctől szintén születet egy kisláya, aki most három éves.

Mikor a férj kiszabadult, az asszony visszament hozzá de az udvarló nem tágított mellőle. Hatan éltek így együtt a kis lakásban, a három gyerekkel. Elképzelni is szörnyű, hogy ezeknek a gyerekeknek mi jutott ki az »otthon«-ból. A közös italozások napirenden voltak — a lakás maga volt a pokol —, a gyerekek nap mint nap szenved

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 FEB 12

Kondor Béla

1021

a levélben. Az isten szerelmére, kedves K. E.! — kiáltok —, hiszen ön szépirodalmat olvas ily sebesen, számomra. A gyorsolvasás gyógyíthatatlan betege vagyok!"

Bevallom, a figyelmeztető kiáltás előbb megdöbbent, aztán mélyen

szem, hogy újra … értsem „a szél zúgását, a patak csörgedezését, a madarak csiripelését" az írott, nemes szövegben.

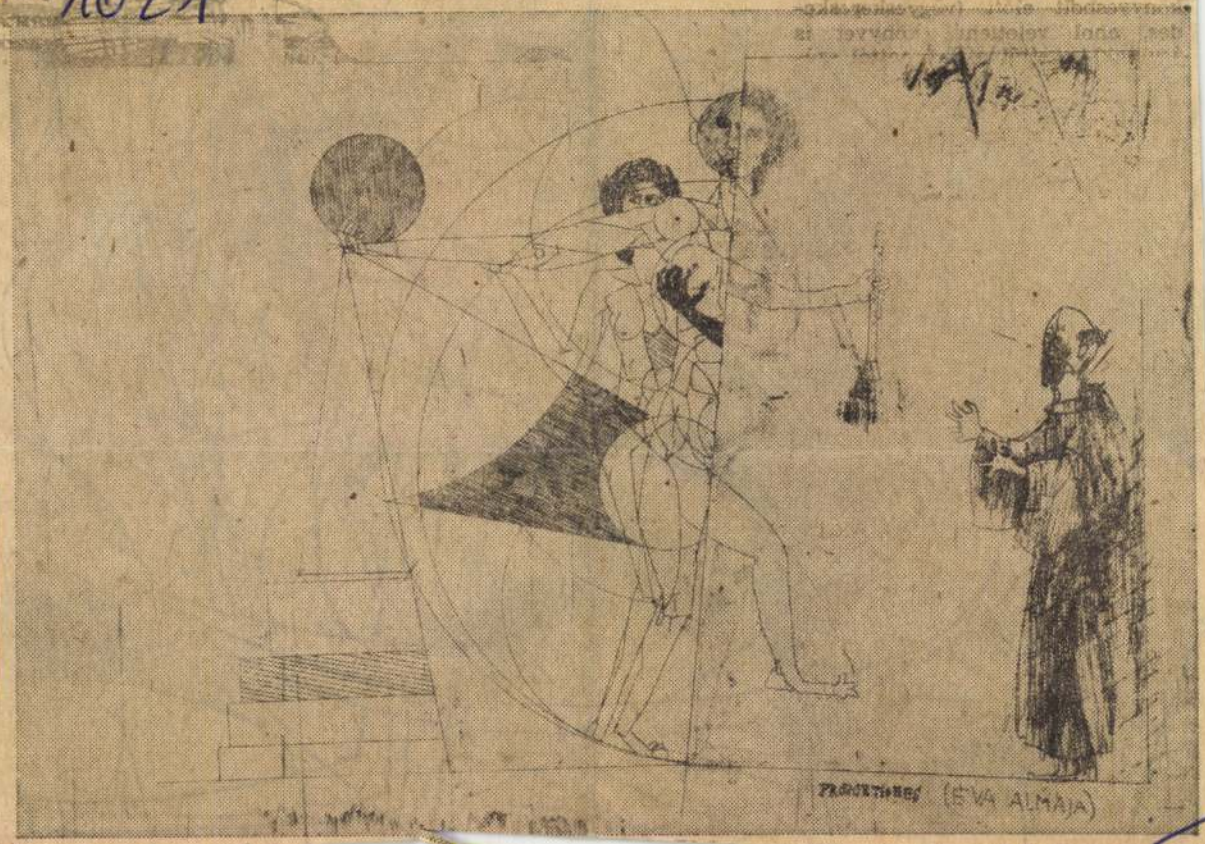

Kondor Béla rézkarca: Arányok

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 DEC 2

Kondor Béla

1021

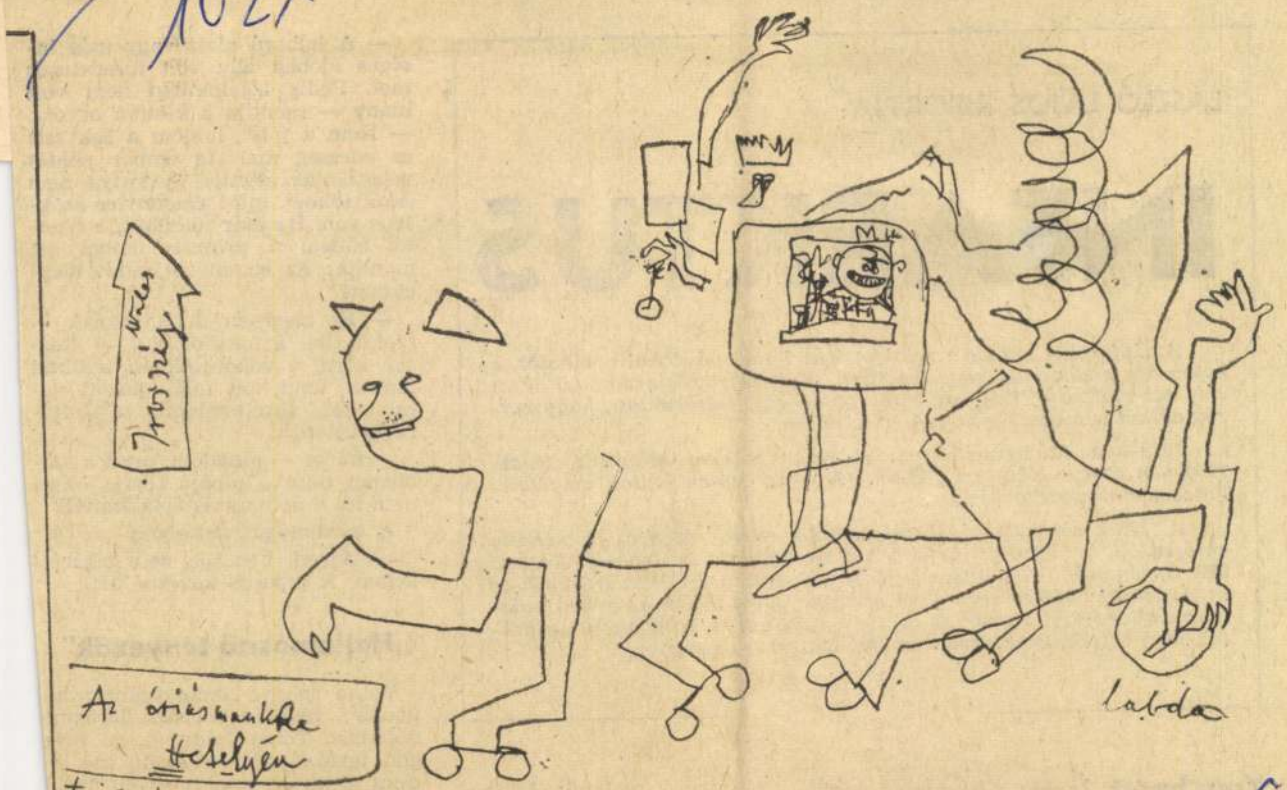

KAHÁNA MÓZES:

LÁSZLÓ LAJOS RIPORTJA:

INFARKTUS

Az infarctus cordis a szívizomban létrejövő lokális elhalás, a koszorúér elzáródása következtében. Ezt vérrög (thrombus) idézi elő, bár előfordul, hogy az ér üregе annyira eltömődött, hogy vérrög nélkül is megszűnik a szív vérellátása.

1938-ban Magyarországon százezer lakosra számítva 18-an, 1954-ben 54-en, 1963-ban 168-an, 1970-ben 329-en haltak meg szívkoszorúér-megbetegedésben.

A KSH nemzetközi összehasonlító adatai szerint jó néhány európai állam előttünk jár ebben a szomorú statisztikában (Anglia: 389, Svédország: 378, Ausztria: 347, Finnország: 347), az USA 365-ös és Ausztrália 344-es arányával szintén. Ugyanebben az évben százezer ember közül Japánban mindössze 87-en, Mexikóban 36-an haltak meg infarktusban, szív- és érrendszeri betegségben.

Your heart is your health!

Az Ön szíve az Ön egészsége! Ez az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 1972. évi jelmondata.

Az Egészségügyi Minisztérium

lok, elmegyek valami könnyű munkára. Levegőre, zöld közé, növények közé. Talán kertésznek.

— K. J. szervezete erős, meggyógyulhat — mondja a kezelőorvos. Arra, hogy

vehetne az állattól. A kutya nem eszik többet, mint amennyire szüksége van. Ha már jóllakott, a csontot elássa. A primitív ember azt mondja: Az az enyém, amit megeszem!

— És idegesen dohányoznak — szól közbe a kardiológus. — Nézzen körül a vendéglőkben, a fiatal lányok, amíg két fogás között várakoznak, türelmetlenül cigarettára gyújtanak.

— És ön — mondom, mert a szememet csípi a pipája füstje —, ön nem fél a dohányzás ártalmaitól?

A kardiológus mosolyog.

— Három hónapja nem cigarettázom. A pipázás kevésbé árt.

„Hajlamosító tényezők"

Tolna megye lakosságának nagyobb része a mezőgazdaságban dolgozik. Tehát falun él, jó levegőn tartózkodik, kevesebb zaj éri mint a városi embert. Ilyen körülmények között talán nagyobb a emberek teherbíróképessége.

A megye székhelyén, Szekszárdon 1968 elején a megyei kórházban intenzív osztályt létesítettek

1021

Kovalcsik Béla

1975. VII. 27. 12.26 D. /11/ Petőfi.

Láttuk, hallottuk....

- a kiállitó termekben.

- Mai adásunkban a harmadik - biennáléról hallanak. Donáá Tibor és Balogh László kiállitását méltatjuk.
Beszélünk a szegedi nyári tárlatról, és ismertetjük a Müvészet legutóbbi számát. A belső épitészet ~~problémáiról~~ problémáiról szóló interjuit.

1975. VII. 27. 12.26 D. Petőfi

Láttuk,hallottuk...

Elsőnek hallgassák meg Bán Adnrást, a Keszthelyen megrendezett harmadik kisgrafikai . biennáléről.
- Nem tudom hány keszthelyi nyaralónak, hány kirándulónak lesz kedve, és türelme végigböngészni ezt a bélyeggyüjteményszerü kiállitást, a muzeum előcsarnokában. Ottjártamkor azt hiszem az átlagosnál többen, legalább tizen voltak, igaz kint zuhogott az eső. Nem is szándékozom látogatásra biztatni a nyaralni érkezőket, biztos vagyok benne ugyanis, hogy két fürdés között nem ilyen jellegü kiállitásra vágynak. Ne értsenek félre, nem az a véleményem, hogy üdülőszezonban könnyü fajsulyu képzőmüvészetet kell bemutatni, ellenkezőleg. Az igazán igényes, de a speciális körülményekhez alkalmazkodó léptékü tárlat komoly sikerre számithat a Balatonon. Tihany kiállitás programja az elmult évben azt hiszem meggyőző példa. A harmadik ksigrafikai biennálénak kulturális grafikánkat kéne reprezentálnia. Bizunk benne, hogy ezt nem

t

1975. VII. 27. 12.26 D. /11/ Petőfi.

Láttuk, hallottuk....

- a kiállító termekben.

- Mai adásunkban a harmadik - biennáléról hallanak. Donáé Tibor és Balogh László kiállítását méltatjuk.
Beszélünk a szegedi nyári tárlatról, és ismertetjük a Művészet legutóbbi számát. A belső építészet problémáiról szóló interjuit.

1975. VII. 27. 12.26 D. Petőfi

Láttuk,hallottuk...

- Elsőnek hallgassák meg Ján Adnrást, a Keszthelyen megrendezett harmadik kisgrafikai biennáléról.
- Nem tudom hány keszthelyi nyaralónak, hány kirándulónak lesz kedve, és türelme végigbóngészni ezt a bélyeggyűjteményszerű kiállítást, a muzeum előcsarnokában. Ottjártamkor azt hiszem az átlagosnál többen, legalább tizen voltak, igaz kint zuhogott az eső. Nem is szándékozom látogatásra biztatni a nyaralni érkezőket, biztos vagyok benne ugyanis, hogy két fürdés között nem ilyen jellegű kiállításra vágynak. Ne értsenek félre, nem az a véleményem, hogy üdülőszezonban könnyű fajsulyu képzőmüvészetet kell bemutatni, ellenkezőleg. Az igazán igényes, de a speciális körülményekhez alkalmazkodó léptékű tárlat komoly sikerre számíthat a Balatonon. Tihany kiállítás programja az elmult évben azt hiszem meggyőző példa. A harmadik kisgrafikai biennálénak kulturális grafikánkat kéne reprezentálnia. Bizunk benne, hogy ezt nem

teszi, különben szomoru következtetésre jtunánk. Már azt is jellemzőnek érezm, hogy a művészet egyrésze régi, vagy alkalmi müveit küldte be, vagy nagyobb elgondolásaiból kicsinyitett ide egy-két lapot. Láthatunk ötlettelen Ex Libriseket, látjuk Kondor és a 6o-as évek grafikai aranykorának morzsáit. Változatlanul igen elterjedt egy furcsa, többnyire semmitmondást leplező archaizálás, soha nem volt stilusok visszaálmodása a rutin, az ujjgyakorlatok szintjén. A kiállitók többsége láthatóan nem tud mit kezdeni a müfajjal, néha ugyanazok sem, kik néhány hónappal ezelőtt jubileumi ksigrafikai kiállitáson kitünő, a müfaj lehetőségeit megérző munkákkal szerepeltek. Gondolat, méret, és kivitelezés, Sziráki Endre, Havas Eszter, Püspöki István munkáiban volt egyenértékü. Gyulai - Ex Librisei pedig a stilláris nehézkedésen felülemelkedő jókedvükkel tüntek ki. Igazán jó munkákkal azonban csak ketten szerepeltek. Pásztor Gábor tenyérnyi méretekben is monumentálisan gondolkodik, Szemethi Imre Zsebkönyv illusztrációi érzékenyek, sürüek, dinamikusak voltak.

ARGUS

SWISS SERVICE

Internationaler Argus der Presse AG, 8030 Zürich, Postfach, Tel. 01 344937. Argus International de la Presse SA, 1228 Plan-les-Ouates/Genève, Case postale, Tél. 022 71 26 62. Weitere Angaben über untenstehendes Organ/précisions supplémentaires sur la publication mentionnée ci-dessous: Argus-Media-Information Tel. 01 344937

1021 Bela Kondor

Aargauer Tagblatt
Aarau (CH)
Aufl. t. 29 147

15.Jan 1973

Selbstmord ungarischer Intellektueller

Verzweiflung persönlicher oder politischer Natur?

Wien. afp. Innerhalb weniger Wochen haben drei ungarische Intellektuelle Selbstmord begangen. Die ungarische Presse hat über den Tod der Schriftsteller und Künstler kurz berichtet, deren Verzweiflungstat jedoch auf «persönliche Gründe» zurückgeführt. Einer der Toten ist der junge Romanschriftsteller und Dramaturg Lazlo Kamondy, der am Jahrestag des Aufstandes von 1956 aus dem Leben schied. Bei den beiden andern handelt es sich um die 40jährige Theaterschauspielerin Eva Domjan und den 41jährigen Maler Bela Kondor, der als einer der Repräsentanten der modernen ungarischen Malerei galt.

...wortigen Auseinandersetzungen zwischen der stahlhelmbewehrten Einsatzpolizei und einer Gruppe von 30 Manifestanten. Die Demonstranten drängten die Polizei zurück und wollten in das Rathaus eindringen. Es entspann sich eine Schlägerei, die von seiten der Polizei mit Schlagstöcken, von seiten der Jugendlichen mit Fahnenstangen ausgetragen wurde. Schliesslich gelang es den Sicherheitskräften, die Treppe von den Demonstranten zu räumen.

ARGUS

SWISS SERVICE

Internationaler Argus der Presse AG, 8030 Zürich, Postfach, Tel. 01 344937. Argus International de la Presse SA, 1228 Plan-les-Ouates/Genève, Case postale, Tél. 022 71 26 62. Weitere Angaben über untenstehendes Organ/précisions supplémentaires sur la publication mentionnée ci-dessous: Argus-Media-Information Tel. 01 344937

1021 Walliser Volksfreund
Naters (CH)
Aufl. 3× w. 5400

Béla Kondor
11.Jan 1973

Selbstmord ungarischer Intellektueller

Innerhalb weniger Wochen haben drei ungarische Intellektuelle Selbstmord begangen. Die ungarische Presse hat über den Tod der Schriftsteller und Künstler kurz berichtet, deren Verzweiflungstat jedoch auf persönliche Gründe zurückgeführt. Einer der Toten ist der junge Romanschriftsteller und Dramaturg Lazlo Kamondy, der am Jahrestag des Aufstandes von 1956 aus dem Leben schied. Bei den beiden anderen handelt es sich um die 40jährige Theaterschauspielerin Eva Domjan und den 41jährigen Maler Bela Kondor, der als einer der Repräsentanten der modernen ungarischen Malerei galt.

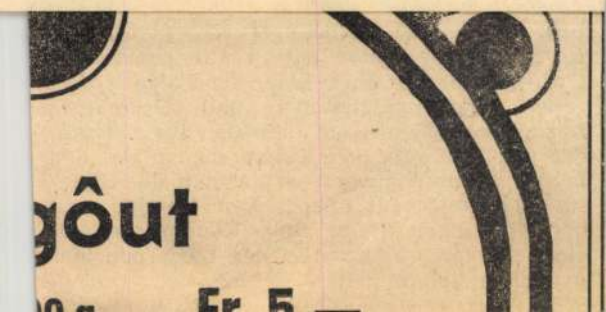
gôut
Fr. 5

Béla Kondor.

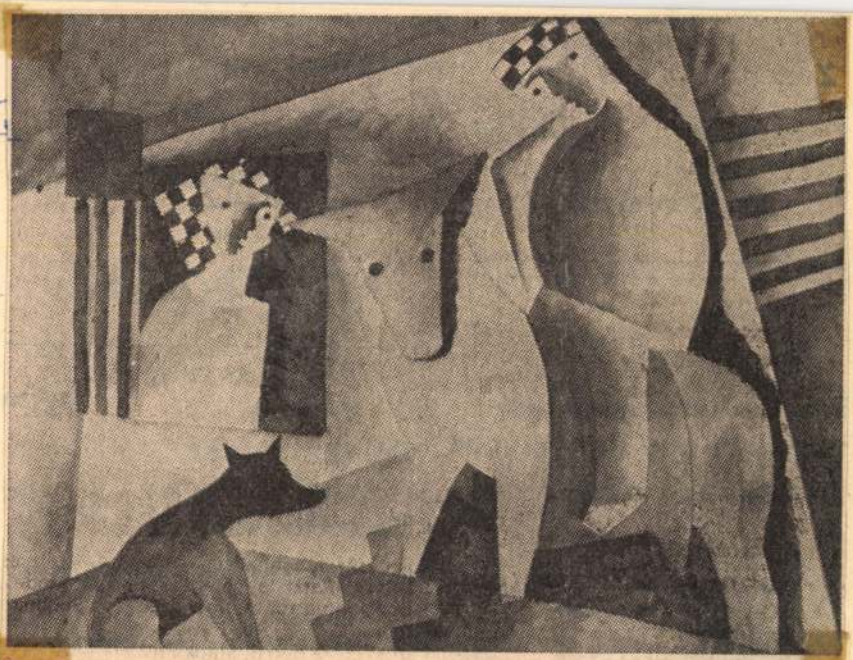

Béla Kadar (1877—1956). Ohne Titel, 20er Jahre. Aquarell

Bündner Zeitung, Chur (CH), 25. Juni 1946.

Kondor Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÚJ ÉMBER
1984 MÁR 29

A gyerekeknek van valami különös, Istentől őrzött erkölcsi tisztasága, mintha az eredendő bűn árnyéktalan át titokzatosan még rajtuk időzne a Paradicsom fényessége. Ártatlanságuk evangéliumi normánk lett, de romlatlan értelmük, érzékenységük is sokszor elgondolkoztató.

A minap hallottam Székesfehérváron a következő történetet. „Két kis nyolcéves látogatta meg Kondor Béla kiállítását. A könnyűnek éppen nem mondható képek valóságos elragadtatásba ejtették őket. Katalógust is akartak vásárolni — mert ők még ilyen szépet nem láttak!

Másnap már reggel nyolckor visszajöttek, megvették a katalógust is és másodszor is megnézték a kiállítást.

Vendéget is hoztak magukkal, egy ötesztendős újabb »műértőt«. Azt mondják, »repkedtek« a képek között."

★

rult föl az Ember előtt, amelyről azonban immár soha többé nem fog letenni."

Mindeddig, ha „volt az embernek lehetősége több életre, teljesebb életre, ennek útját általában csak úgy tudjuk elképzelni, mint merőlegesen való fölemelkedést, a világ anyagi zónáin kívülre". Mostantól fogva azonban, attól fogva, hogy az ember elindult az „ultra-emberi" felé, ezzel — mondja Teilhard — ezúttal a vallásosság terén is valami

1960 APR 26
1021

...R DER BIENNALE VON VENEDIG

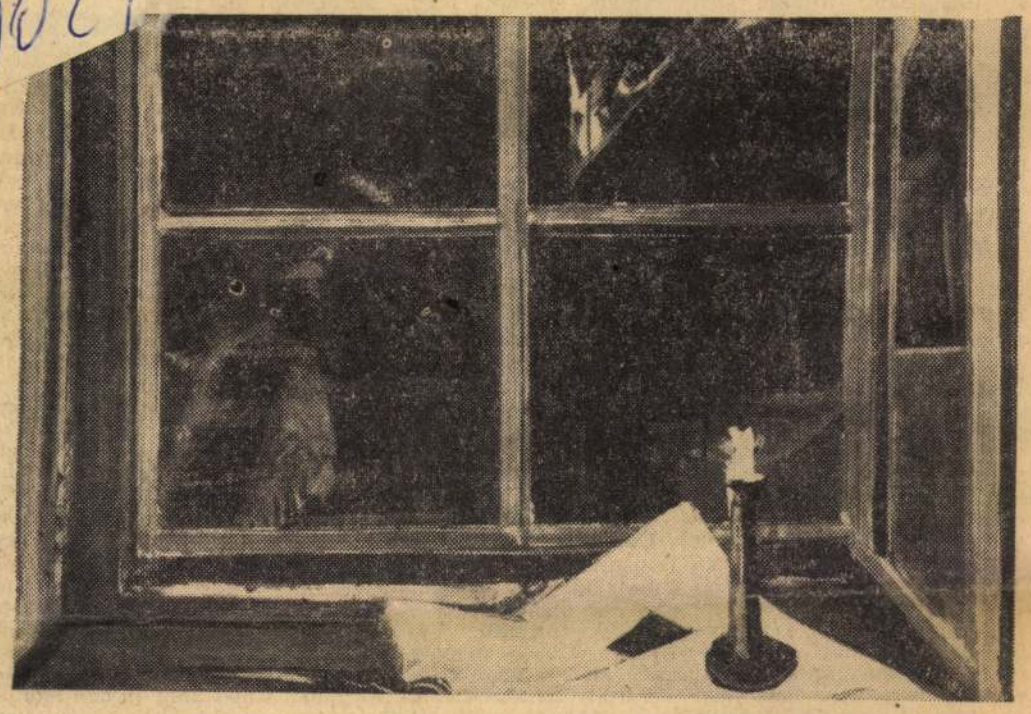

Ignác Kokas: Am Abend

Aufnahme: István Zilahy

Vom 22. Juni bis . Ende August wird Ungarn, seit dem Kriege zum siebenten Male, Gelegenheit haben, bei der bedeutendsten internationalen Schau der bildenden Künste, der Biennale von Venedig, die Entwicklung seiner neuesten Kunst vorzustellen. Wir sprechen über dieses Ereignis mit *dr. Lajos Vayer*, Professor der Kunstgeschichte und Herder-Preisträger, Organisator der ungarischen Ausstellung.

„Als Ungarn im Jahre 1958, nach Beendigung der Rekonstruktion des ungarischen Pavilons in Venedig, zum ersten Mal nach dem Kriege — und im eigenen Ausstellungsgebäude — das Beste seiner Kunst nach Venedig brachte, wurde eigentlich nur

eine alte Tradition aufgefrischt.

Wir haben seit 1896 fortlaufend an dieser Weltausstellung, die alle zwei Jahre stattfand, teilgenommen und Ungarn hatte schon zur Zeit der Österreichisch-Ungarischen Monarchie einen eigenen Pavillon in der Giardini Pubblici. Dies war die Ausstellung, von der aus die Fäden der italienisch-ungarischen Kunstverbindungen gesponnen wurden, und von wo aus der Ruf, und manchmal auch ein Werk ungarischer Künstler in die italienischen Galerien kam."

„Hat sich diese Lage seit der Wiederaufnahme der Beziehungen verändert?"

„Nur insofern, daß viel aufzuholen war, um die neuesten Bestrebungen zu zeigen, die die ungarische Kunst umgestalten. Wir mußten einige unserer bereits klassischen Meister, deren Lebenswerk im Ausland unbekannt war, mit kompletten Sammlungen der Welt vorführen:

Czóbel, Barcsay, Medgyessy, Mikus

z. B., die bereits als Kossuthpreisträger zu den Spitzen unserer Kunst gehörten. Wir haben diese Methode am zweckdienlichsten gefunden, in den drei Ausstellungsräumen die fast 120 Werke aufnehmen können, die Schau so anzuordnen, daß immer nur das Lebenswerk eines Künstlers ausgestellt wurde (abwechselnd: Maler, Bildhauer und Graphiker), und daneben einen oder zwei von der neuesten Generation, mit seinen neuesten Werken. So z. B. den Bildhauer Segesdi, den Graphiker Feledi, usw. Die Derkovits-Ausstellung ist mir eine besonders liebe Erinnerung, denn da gelang es, ein sehr schwer zusammengestelltes Material in einer solchen Einheit vorzuführen, wie dies unserem heimischen Publikum kaum bekannt ist.

Die Kunstkritik des Auslandes reagierte ausgezeichnet

auf die Mehrzahl unserer Künstler. So hatten u. a. Borsos, Domanovszky, Csohány, viel Erfolg und bewiesen, daß unsere Künstler mit den besten europäischen Kunstrichtungen Schritt halten und daß die Lebensnähe unserer Künstler und die vielseitige Anspornung von Seiten des Staates das beste Ergebnis zeitigt."

„Das jeweilige Programm heißt: ein Maler, ein Graphiker, ein Bildhauer. Wer kommt wohl in diesem Jahr an die Reihe?"

„Was das retrospektive Material anbelangt, hat man sich diesmal für die

Ausstellung der Plastiken von Tibor Vilt

entschieden. Er wird oft mit A. Giacometti verglichen und seine Kleinplastiken haben auch einen verwandten Zug mit denen des italienischen Meisters, was die surrealitische Einstellung betrifft. In den Werken von Vilt spüren wir ein starkes Ringen, er sieht die Welt wesentlich weniger verspielt und seine Werke zeugen von vielen Problemen und inneren Kämpfen. Vilt erscheint an der Ausstellung mit einem großartigen Selbstportrait, den anmutigen Mädchenköpfen, und einer Reihe von Kleinplastiken, die zum Phantastischen neigen, wie z. B. Liebespaare, die auch in dieser verkleinerten Form robust wirken, Kentaur-Variationen und Werke, bei denen nur Draht und haarfeine Linien die „Glissandos" die Flageolettöne der plastischen Kunst andeuten. Vilt ist kein unbekannter Künstler in Italien, doch eine so umfangreiche Schau seiner Werke der letzten zehn Jahre ist auch dort nicht bekannt".

„Nach dem reifsten Meister möchten wir jetzt etwas über die Arbeiten des jüngsten Ausstellers, des 37 Jahre alten, sehr aktiven und auch im Ausland anerkannten Béla Kondor hören".

„Béla Kondor ist einer unserer Graphiker, der seine eigenen Wege geht

und am liebsten das Verhältnis des Menschen und der Mechanik analisiert. Ihn beschäftigt die Technologie des Fliegens und er verdichtet seine sich symbolisch auswirkende Lebensphilosophie — wie ein neuer Leonardo — gern in der Konstruktion von Flugmaschinen. Das Schweben interessiert ihn, genau wie es Chagall interessiert. In diesem Material, das die Werke von zwei Jahren umfaßt, sind seine Selbstbildnisse die wichtigsten, die eine individuelle Technologie von Monotypen und farbigen graphischen Malereien darstellen. Außerdem gibt es ausgezeichnete Kupferstiche von ihm, die den Konflikt des Menschen und der Maschine behandeln".

„Was könnten Sie uns über die Arbeiten von *Ignác Kokas* erzählen, der bei dieser Gelegenheit die ungarischen Maler vertritt?"

„Er ist ein vielseitiger, ursprünglich im Landleben verwurzelter Künstler, der in den letzten zehn Jahren eine wesentliche Entwicklung durchgemacht hat. Die figuralen Kompositionen und die Landschaften haben bei ihm sowohl folkloristische als historische Elemente.

In Venedig werden 15—20 seiner größeren Werke ausgestellt. Die lyrischen und dramatischen Züge seiner Bilder „Haus der Alten" und „Der verlorene Sohn" sind besonders interessant. Kokas nimmt mit seinem steigenden Kolorismus den Weg vom Postimpressionismus zum Surrealismus. Diese Werke waren bisher, zum größten Teil, noch nicht ausgestellt".

„Eine letzte Frage: welche Aussichten auf einen Erfolg hat unsere diesjährige Ausstellung?"

„Die ungarische Kunst wurde auch bei den bisherigen Ausstellungen sehr ernst genommen, und hat in Venedig

einen ausgesprochen großen moralischen Erfolg gehabt.

Die Preisverteilung geschieht aber in der Art der Nobelpreisverteilung. Da werden neben den künstlerischen Gesichtspunkten auch noch andere in Betracht gezogen. Wir hoffen jedoch zuversichtlich, daß außer dem traditionellen moralischen Erfolg bald einmal auch die Zuteilung eines Preises den Rang der ungarischen Kunst betätigt".

(bauer)

Tibor Vilt: Stehende

Aufnahme: Demeter Balla

Béla Kondor: Fliege

Aufnahme: István Petrász

ZWEI KONZERTE

Sergej Krutschin hat sich bei seinem Konzert im Kleinen Saal der Musikakademie als ein besonders hoch qualifizierter Pianist erwiesen.

Sein Ruhm ist schon früher zu uns gedrungen: mit kaum 19 Jahren gewann er den zweiten Platz bei dem Musikwettbewerb von Leeds. (Auf den ersten Platz gelangte Rafael Orozco, von dem wir unseren Lesern bereits berichtet haben.)

Krutschins Können ist viel mehr als das durchschnittliche Können eines guten Schülers der guten Sowjet-Schule. Diese Schönheit und dieser musikalische Reichtum kann nur durch einen gesteigerten inneren Anspruch verwirklich werden.

Der Scherzo in Chopins cis-Moll hat die Zuhörerschaft geradezu erschüttert. Krutschin behandelt das Werk Chopins mit souverän individuellen Vorstellungen, ohne auch nur ein Haarbreit vom Chopinschen Kunstgenre abzuweichen. Die hymnische Melodie des Mittelteiles erklang liedmäßig und die ornamentale Begleitung schillerte regenbogenfarben wie ein Wasserfall. Die C-Dur Sonate von Haydn, in zwei Sätzen, war ein Meisterwerk der Poesie. Bei diesem Werk ist dem Interpreten die schwere Aufgabe gestellt, das zweitaktige Thema — zwischen den reichen Ornamenten — nicht fallen zu lassen. Das Spiel dieses Pianisten machte sogar die Ornamente hymnisch tönend.

In der h-moll-Sonate von Liszt drückte Krutschin eine besondere Ruhe und Sicherheit aus, — zwei Prinzipien, die in der Musik von unendlicher Wichtigkeit sind. Sein Spiel war von jugendlicher, reiner Poesie durchdrungen, nur fehlte der Höllenweg in der faustischen Konzeption dieses Werkes. Doch alles war darin klar, schön und erhaben. Und all das mit einer Klaviertechnik, für die man diesen jetzt 21jährigen jungen Mann nur beneiden kann. Als Draufgabe spielte er die „Chasse Neige", was dem ganzen Abend die Krone aufsetzte.

Unser Gast: Margaret Tynes

Aufnahme: Zsuzsa Kálmán

Die Opernsängerin *MARGARET TYNES* ist schon öfters bei uns aufgetreten und erntete unter anderem in der Titelrolle von Richard Strauss' Salome einen großen Erfolg. Vor einigen Tagen gab sie einen Liederabend in der Musikakademie.

Sie ist wahrlich eine bezaubernde Erscheinung, — und ist sich dessen auch wohl bewußt. Obzwar sie äußerst musikalisch ist, sichert sie ihren Erfolg mit Mitteln, die größtenteils nicht in den Bereich der Musik gehören. Sie kann eigentlich nur Lieder vortragen, die eine konkrete „spielbare" Handlung haben. Manche verführerischen Momente der Lieder von Alessandro Scarlatti, das pathetisch Tragische in Didos Abschied (Purcell „Dido und Aeneas"), hat sie in voller Schönheit — wie auch die etwas theatralischen Richard Strauss-Lieder — auszudrücken vermocht. Doch bei dem Schubert-Zyklus „Gesänge des Harfenspielers" haben diese bewährten Mittel versagt. (Der ausgezeichnete Begleiter am Klavier, Lóránt Szücs, hat viele dieser Mängel zu verbergen gewußt.)

Sonderbarerweise sind ihr die im zweiten Teil des Programms vorgetragenen Neger Spiritualen nicht gelungen. Margaret Tynes verstand den frei schwebenden Rhythmus der Volksgesänge und ihre ungebundenen Parlandos nicht zu verwirklichen. Nicht einmal in dem Maße, wie das der Schülern europäischer Jazz-Schulen gelingt. Sie arbeitet mit einer absolut „weißen" Gesangtechnik, so, daß sie heute schon „europäischer" als die Mehrzahl der hier geborenen Sänger ist.

Ihre Kunst wurde mit warmem Beifall aufgenommen.

András Pernye

DDR-BOTSCHAFT ERHÄLT NEUES GEBÄUDE

Stellvertretender Außenminister János Bojti übergab dieser Tage im Auftrag des Außenministeriums und der ungarischen Regierung das neue Haus der DDR-Botschaft. Er dankte den ungarischen Ingenieuren, Technikern und Bauarbeitern sowie dem Planungskollektiv der DDR für ihre Leistung und überreichte die Schlüssel Dr. Herbert Plaschk Botschafter der Deutschen Demokratischen Republik in Ungarn. Im neuen Gebäude werden außer der Botschaft auch das Handelsbüro und das Konsulat Platz finden. Auch der Botschafter sprach seinen Dank all denen gegenüber aus, die am Bau mitwirkten.

ÜBER UNGARN UND ÜBER KUNST

Begegnung mit Amerigo Tot

Eine Woche lang hielt sich eine führende Persönlichkeit der europäischen Bildhauer-Avantgarde in Budapest auf: der aus Ungarn stammende, in Rom lebende Amerigo Tot, um seine repräsentative Ausstellung vorzubereiten. Ende der zwanziger Jahre verließ er seine Heimat, seitdem ist es jetzt sein erster Besuch. Dennoch ist sein Kontakt zur modernen ungarischen Kunst besonders eng. Wieso?

„Ich möchte meine Antwort zur Anekdote verdichten. Vor einigen Jahren, an einem schwülen Sommertag, klingelte bei mir das Telefon. Eine Brummstimme erklärte, den Bidhauer Imre Tót sprechen zu wollen. Ich sagte, das wäre ich. Und ich bin Tibor Vilt aus Budapest, lautete die Antwort. Herrlich, meinte ich, wo bist du? Hier in Rom, auf irgend einem Platz. Dann nimm ein Taxi, meinte ich, und komm sofort. Das sei aber nicht so einfach, ungarische Touristen hätten es nicht so leicht, klärte mich Vilt auf. Ich beruhigte ihn: er könne getrost ein Taxi nehmen, ich werde es bezahlen. So geschah es. Wochenlang arbeiteten wir gemeinsam in meinem Atelier: wir verstanden einander aus den Bewegungen, wir diskutierten über jede Form, hatten Krach wegen jedes Spachtelzuges. Als Vilt die Rückreise antreten wollte, fragte ich ihn: ‚Sag mal, Tibor, haben wir uns auch früher schon gekannt, haben wir uns je getroffen?' ‚Nie im Leben', antwortete Vilt. So etwa geht das.

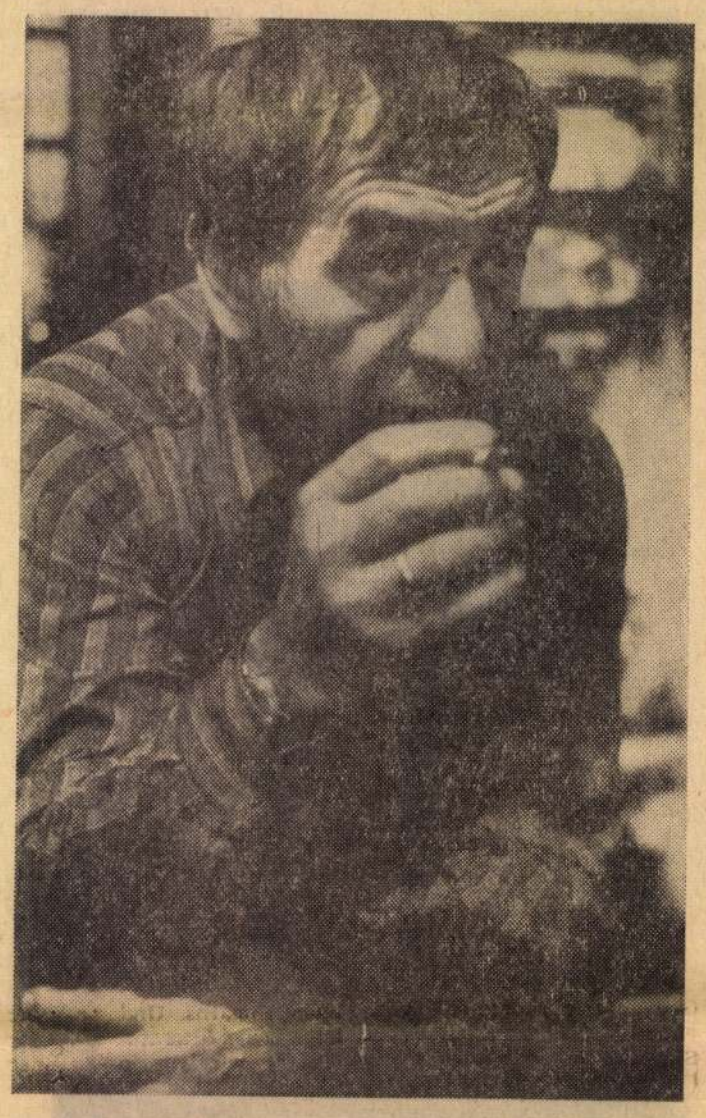

Amerigo Tot

Aufnahme: László Fejes

Kontakt mit Landsleuten

Mein Atelier in der Via Margutta in Rom steht meinen Landsleuten stets offen. Wer mich kennenlernen will, kommt, kann bei mir arbeiten, so lange er will. Meine Gäste schicken mir dann Kataloge von ihren Budapester Ausstellungen und schreiben von ihnen — damit revanchieren sie sich. Auf diese Weise kannte ich Vilt bereits vor seinem Anruf und wußte, seine Kunst sei der meinigen verwandt. Auch jetzt bin ich hier, um sein Material für die Biennale zu ordnen: ich möchte es arrangieren, oder doch mit meinen Ratschlägen behilflich sein. Und auf diese Weise kenne ich einen gewissen Teil der zeitgenössischen ungarischen Kunst. Freilich auch über den Klatsch, über das Murren, nicht selten über die groben Bezichtigungen seitens der Fachkollegen: sie sind meine Wegweiser in den dunklen Engpässen der künstlerischen Öffentlichkeit. Daher kenne ich die Zusammenschlüsse, die befreundeten oder verfemten Lager der gleich oder gegenteilig gesinnten Maler und Bildhauer."

„Ich höre, Sie hätten die große diesjährige Nationalschau der ungarischen Kunst gesehen. Was ist Ihr Eindruck über diese Gesamtausstellung?"

„Es ist nicht leicht, diese Frage genau zu beantworten. Einerseits wäre es billig, über das Einheitliche, das Zusammenfassende zu sprechen, das diese Ausstellung zeigt, andererseits sollten die einzelnen Werke und Künstler besprochen werden. Ich fand, die Ausstellung sei ein rundes, einheitliches, abgeschlossenes Ganzes. Vielleicht sogar zu einheitlich, zu ähnlich. Mehr als hundert Künstler können, sofern sie aufrichtig sind, nicht so ähnlich denken. Ich erwartete mehrere Richtungen, Suchen nach Wegen, bereits aufgrund dessen, was ich bisher kannte: ich erwartete nuanciertere Ausdrucksformen, feinere und gröbere gleichwohl. Und auch falsche Töne. Auch Fehlgriffe. Ich glaube, ein Künstler dürfe eine falsche Intonation nicht scheuen, denn er wird, sobald er sie los wird, auf der Suche nach dem Reinen sich selbst finden. Und ein guter Irrtum kommt einem guten Griff gleich. In der Ausstellung sah ich fast nur Entfaltetes, Gediegenes und Zufriedenes. Das erinnert mich immer an den dummen Kaiser, der seine schön singende Nachtigall mit gestutzten Flügeln in einen Käfig sperrte, weil er nur jene schönen Töne hören wollte, die er ihr beigebracht hatte. Sie aber, als Künstler, müßten wissen: das Lied ist wichtiger, als die Stimme. Vor anderthalb Jahren hat man sich diese Sache — fälscherweise — bei ihnen umgekehrt vorgestellt, und die Nachwirkungen dieses Mißgriffes sind auch heute zu erkennen. Über die einzelnen Werke und Künstler kann ich mich nicht äußern: die ich kenne, kenne ich alle über bessere Werke als die ausgestellten. Diese waren aber wahrscheinlich bereits früher ausgestellt."

Bauhaus-Studium

„Sie absolvierten seiner Zeit zwei Semester im Bauhaus. Bei wem studierten Sie, was haben Sie aus diesem Erlebnis bewahrt?

„Blicke ich zurück auf mein Leben, meine ich, meine Weltanschauungsweise fixierte sich bei meinem Bauhaus-Studium. Ich arbeitete in einer Gruppe mit Klee (damals wollte ich Maler werden), dem ich auch in moralischer Hinsicht das meiste verdanke. Er war ein unsagbar aufrichtiger, reiner Künstler, mit anständig dialektischer Denkweise, interessiert an allen Erscheinungen, offen, alles aufzunehmen und scheute sich nicht, auch etwas zu verwerfen. Von ihm lernte ich, daß der Qualität der Vorrang gebühre, allen anderen Gesichtspunkten entgegen, und auch, daß man das fachliche Können über jeden klügelnden Dunst stellen muß. Ich war ein Schüler Moholy-Nagys, und fühle mich auch heute als sein Nachfolger. Seine konstruktive Weltauffassung, seine funktionsbedingte Kunst habe ich für immer in mich aufgenommen: ihm verdanke ich mein Verständnis für die moderne Materialbehandlung. Er experimentierte mit den verschiedensten Stoffen: er machte Kunststoff-Kollagen, Foto-Zeichnung-Applikationen, befaßte sich mit verschiedenen neuen Raumfüllelementen. Durch seine Werke erfaßte ich das Zeitgemäße der Stoffe unseres Jahrhunderts: heute arbeite ich kaum in Stein, Marmor oder ‚romantischer' Bronze, meine Lieblingsrohstoffe sind Eisenbeton und Zement."

„Während der Hortyzeit in den zwanziger und dreißiger Jahren in Ungarn zogen zahlreiche junge, experimentierfreudige, forschungslustige Ungarn nach Europa aus. Viele von ihnen unterbrachen, genau wie Sie, ihre Route nach Wien, Berlin, Paris oder Rom, um eine zeitlang in den Ateliers des Bauhaus zu arbeiten. Erkennen Sie keinen Zusammenhang, irgendeine ungarische Richtung unter der im Bauhaus entstandenen Richtungen der konstruktivistisch-abstrakten Malerei?"

„Doch, unbedingt. Doch bei der Antwort muß ein weiterer Problemenkreis berührt werden. Wie lange darf man die Kunst eines aus Ungarn stammenden Künstlers noch als ungarische Kunst sehen? Das Bauhaus war der Ausgangspunkt und das Sammelbecken mehrerer konstruktivistisch-abstrakter Richtungen. Das ist selbstverständlich, da wir die Malerei, die Bildhauerei, die verschiedenen Zweige der Innenarchitektur als angewandte Bestandteile der Architektur erfaßten. Infolgedessen probierten wir alle jeweils andere Möglichkeiten innerhalb der festgelegten Formen, der streng funktionellen Gegebenheiten aus. Und blickt man hinter die äußere Rinde des Konstruktivismus, erkennt man, die Persönlichkeiten mit größerer Initiative verdichteten in ihren selbständigen Richtungei eine Art nationaler Folklore oder idealer Tradition. Ein Mondrian-Doesburg-Leck genannter holländischer Konstruktivismus ist bekannt, mit streng definiven mathematischen Lösungen, in klarer, kühler Logik aufgebaut; der russische Konstruktivismus von Kandinski Malewitsch, Lissizki, Tatlin, Rodschenko, Pewschner und Gabo spiegelt den Osten, er ist reich an Gefühlsmomenten und enthält ein politisch-ideologisch-agitatives Programm.

Ungarischer Konstruktivismus

Und auch ein ungarischer Konstruktivismus ist bekannt, den Kassák einleitete, und der über György Kepes, Alférd Forbáth, Marcell Breuer, László Moholy-Nagy und Miklós Schöffer bis zu Vasarelly heranreifte. Es wäre ein Unsinn, wollte man in den Werken dieser Künstler pragmatische Elemente der ungarischen Folklore suchen. In einzelnen findet man sie: Vasarelly gibt einigen seiner Bilder die Namen ungarischer Dörfer und Landschaften als Titel, einige seiner älteren Werke folgen den Kompositionsgesetzen und den Farbschemata der Siebenbürger Gewebe und Stickereien, seine bewußten ornamentalen Initiativen und sein Proportionssinn gemahnen an die Ornamente des Siebenbürger Szekler Baustils; die geschmeidigen. [illegible] pla[illegible] Lir[illegible] des[illegible] eri[illegible] fin[illegible] au[illegible] ch[illegible] ich[illegible] Ki[illegible] fel[illegible] tig[illegible] mente[illegible] schen [illegible] aus der[illegible] doch er[illegible] tum' un[illegible] spontan. Auf dies[illegible] weise, tief und immanent, steckt auch in den Richtungen der erwähnten konstruktivistisch-abstrakten Maler der ungarische Charakter. Näher: er offenbart sich zu der Qualität, heute nicht mehr folkloristisch, wie in der ersten Hälfte des Jahrhunderts bei Bartók, Stravinsky und ihren Weggefährten, als ein ideelles-künstlerisches Programm, doch läßt sich beispielsweise in den Zeichnungen von Lajos Vajda das prawoslawische Szentendre und Umgebung, in den Skulpturen Brancusis die rumänischen Gitter und Grabkreuze oder bei Picasso die spanische Folklore nachfühlen. Ich meine, die besagten Künstler seien zwar ungarischer Abstammung, auch ihr abstrakter Konstruktivismus habe einen ungarischen Charakter, im großen und ganzen machen sie doch keine *par excellence* ‚ungarische' Kunst. In ihrer Eigenart als Ungarn sind sie Bestandteile der universellen Kultur."

János Kenedi

SAJTÓFIGYELŐ
Budapesti Rundschau
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Oberhausen 68

Dreiunddreißig Länder entsandten ihre Streifen nach Oberhausen, darunter sämtliche Länder, die in der Kurzfilmproduktion mitzureden haben; Direktor *Hilmar Hoffman* und Programmreferent *Will Wehling*, die beide als hervorragende Fachleute gelten, haben aus dem vorhandenen Material zweifellos die interessantesten und besten Filme ausgewählt. Der Spiegel des Festivalprogramms, wenigstens in bezug auf die anwesenden 33 Länder, dürfte demnach unbedingt für authentisch gehalten werden.

Aus den vorgeführten Programmen ging einwandfrei hervor, daß die Schöpfer der Kurzfilme, was die notwendigen und möglichen Wege der Kurzfilmproduktion betrifft, zwei diametral entgegengesetzte Ansichten vertreten. Die wirklich bedeutenden und begabten Filmschaffenden des Westens, sowie die Künstler der sozialistischen Länder fassen den Kurzfilm im allgemeinen als ein Mittel der Darstellung und Aufdeckung gesellschaftlicher Probleme auf, während die dem Film zustrebende junge Intelligenz, die aus Dilettanten zu Amateuren und, seltener, aus Amateuren zu Berufsfilmleuten avancierten Vertreter der reichen westeuropäischen und überseeischen Länder ihn immer mehr zur Darstellung des Absurden oder der Erotik mißbrauchen.

Die beiden grundlegend unterschiedlichen Tendenzen zeigten sich auf einem durchaus ungleichen Niveau, so daß es zwischen den einzelnen Programmen und Filmen äußerst scharfe künstlerische Kontraste gab. Man gewann mitunter den Eindruck, als halte man die Kurzfilmproduktion in manchen Teilen der Welt momentan für ein selbstbezwecktes Spiel, für irgendeine komplexe Unterhaltung, die nicht unbedingt eines Publikums bedarf, so unwesentlich sind die angeschnittenen Probleme, oder so sehr persönlicher Natur.

Die Reaktion des Publikums war äußerst gemischt und eigentlich ganz unberechenbar. Die gleichen Zuschauer, die ein reges Interesse für das Leben der veralteten Bewohner des tschechoslowakischen Hochgebirges an den Tag legten, konnten den Fernsehfilm von *Klaus Wildenhahn* „In der Fremde" über die Probleme der im Ausland tätigen deutschen Arbeiter nicht ertragen. Dieselben, die dem sonderbaren Film des Jugoslawen *Dejan Djurkovic*, „Psychodelikt", applaudierten (Marko, ein Mann, der Held des Filmes, wird schwanger, hat Angst vor der Niederkunft, wird in eine Klinik eingeliefert, wo er aus Furcht Selbstmord begeht), störten mit Rufen die Aufführung des ebenfalls sonderbaren Streifens des zweifachen Oscarpreisträgers *Lindsay Anderson* „The White Bus". (In einem Sight-seeing-car machen sonderbare Existenzen eine sonderbare Spazierfahrt, dann fährt der Bus weg...)

Gleichzeitig blieben vorzügliche Dokumentarstreifen praktisch unbemerkt, so z. B. der in Oberhausen als „zu normal" bezeichnete jugoslawische Film „Hop Jan" (eine Darstellung der Marmorgruben, im Stil der großen Klassiker des Dokumentarismus), oder der in seiner Gattung einzigartige sowjetische Film „Die Wiese von Beschin" (*Jutkewitsch* rekonstruierte aufgrund erhalten gebliebener Einzelbilder den von *Stalin* 1935 verbotenen und nie beendeten Film Eisensteins „Die Wiese von Beschin", der wahrscheinlich einer der besten sowjetischen Filmkreationen aller Zeiten gewesen sein dürfte). In der Kategorie der Zeichentrickfilme wurde „Inside-outside-in" von *Jack Stokes* (England) und von den Experimentalfilmen das neuartige Werk „Der Fleck" des Jugoslawen *Dusan Vukotic* so gut wie ignoriert. Die übrigen wirklichen Werte, die auf Festival vorgeführt wurden, ernteten wohlverdienten Erfolg. Als bester Zeichenfilm dürfte „Ein Leben in der Schachtel" des Italieners *Bruno Bozzetto* bezeichnet werden, als die beste Animation „Historia Naturae" von *Jan Svankmajer;* als beste Kurzspielfilme galten das Diplomwerk des Slowaken *Jakubisko* „Sie warten auf Godot", Gewinner des Hauptpreises, „6 eme Face au Pentagon" von *Chris Marker*, ausgezeichnet mit dem FIPRESCI-Preis, und noch viele andere.

„Selbstmord", ein Film des Béla Balázs-Studios 1967 — Regie: Ferenc Kósa, Kamera: Sándor Sára, Skriptberatung: Sándor Csoóri

Mit dem besten Programm traten die Jugoslawen und die Slowaken auf; ihnen folgten die Italiener und die Ungarn, und, was besonders erfreulich war, die Filme im erstmalig veranstalteten Wettbewerb für Filme von Hochschülern bewegten sich auf einem sehr hohen Durchschnittsniveau; die Programme der Ungarn, Tschechoslowaken und Amerikaner konkurrierten für den Preis der allerbesten, der schließlich den Ungarn zugesprochen wurde.

Trotz sechs Pressekonferenzen und zahlreicher Diskussionen in engerem oder weiterem Kreis gelang es nicht, eine Brücke oder einen Kompromiß zwischen den beiden unterschiedlichen Tendenzen zu schaffen. Es schien, der Schlüssel der Zukunft liege in den Händen der Hochschüler, das heißt, der kommenden Generation, die die Kurzfilmproduktion von ihren gegenwärtigen einsamen oder gar isolierten Bahnen auf den richtigen Weg lenken könnte.

Unsere Oberhausener Chronik wäre unvollständig ohne einen Hinweis auf die für die Ausländer äußerst bedauernswerte Fehde, die die Filmleute der Bundesrepublik dermaßen spaltete, daß schließlich ein Teil des deutschen Programms — etwa acht Filme — vom öffentlichen Wettbewerb zurückgezogen wurde. Obzwar wir in der Universitätsaula von Bochum die Gelegenheit hatten, die zurückgezogenen deutschen Filme zu sehen, wurden wir um nichts gescheiter. Sämtliche Streifen waren im klassischen Sinne des Wortes unbegabte, dilettantische Werke, und da der als Zankapfel fungierende Film sich ebenfalls als schlecht erwiesen hat, verlief die Diskussion im Sande, und wurde zu einer selbstbezweckten, lächerlichen Zankparade.

Die Ruhe wurde zwar durch die internen Zerwürfnisse und die leidenschaftlichen Debatten gestört, doch die Stimmung und der Geist des Festivals blieben ungebrochen. Oberhausen ist geblieben, was es seit langen Jahren war; eine getreue Darstellung der internationalen Kurzfilmsituation; und wenn dieses Bild auch nicht in allen Einzelheiten günstig ausfiel, so sind daran sicherlich nicht die begeisterten Leiter und Organisatoren und die großzügigen Finanzierer Oberhausens schuld.

György Fenyves

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-736
AUTÓ — MOTOR
Kondor Béla,
festő- és grafikus
1978 MÁJ

1021

Ismerd meg hazádat!

194

Idegenvezető: TÚRI PETER, a Központi Múzeumi Igazgatóság igazgatóhelyettese

AZ M7-ESRŐL:

Kőröshegy, Kereki, Balatonszárszó

A balatonföldvári elágazástól három és fél km távolságra — Kőröshegyen — jelentős műemlék templom áll. Egykor a ferenceseké volt. A kolostor a XV. században gótikus stílusban épült, majd a XVI. században teljesen elpusztult. A nagyméretű, támpilléres, egyhajós templom tornya nem a homlokzathoz, hanem szentélyének oldalához kapcsolódik. Magát a templomot a XVI. században átépítették, majd 1906-ban és 1969—70-ben helyreállították. A kitűnő akusztikájú, középkori eredetű műemlék templomunkban nyaranta mindig nagy érdeklődéssel kísért hangversenyeket rendeznek.

Kőröshegyről továbbhaladva, 6 km távolságra Kerekibe érkezünk. A település végén az útról jobbra kell fordulni, majd a hídtól — és innen már gyalog — a kék jelzést követve haladjunk. Jó időben, pontosabban kedvező útviszonyok között autónkkal egészen az erdő széléig hajthatunk. Innen már egészen jól látható a kissé kiugró domb tetején a két hatalmas tölgyfa évszázados ágai által szinte védően átkarolt kereki vár romja. Az erdő-

3

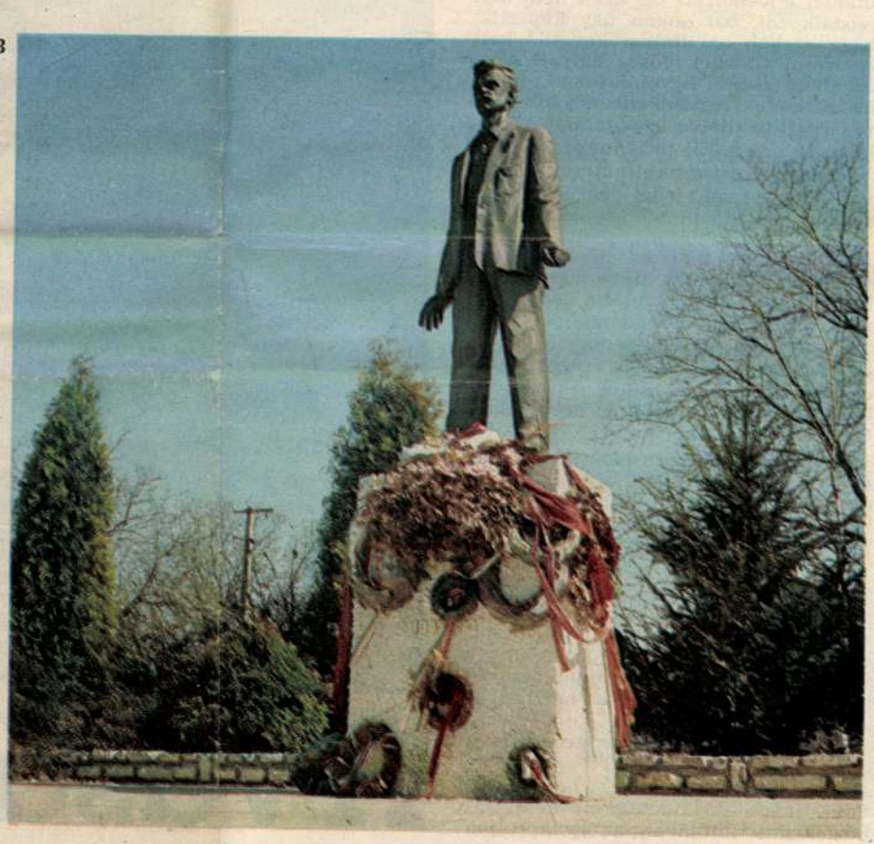

1

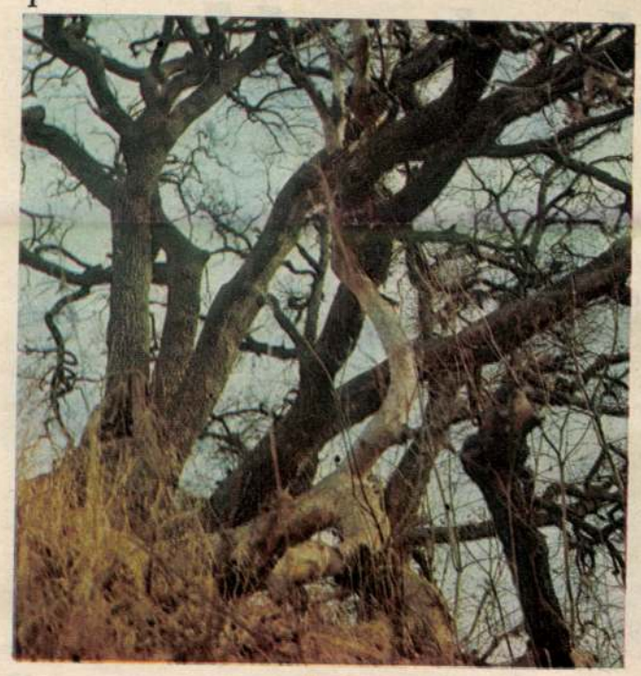

2

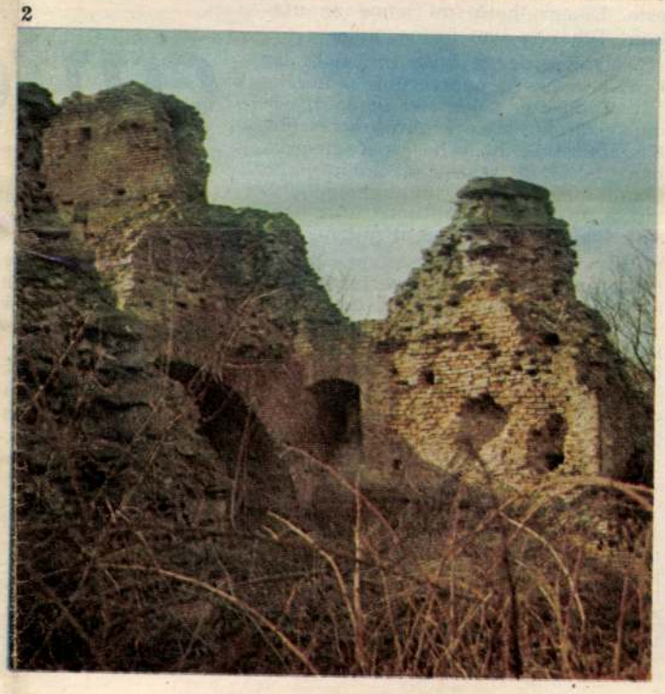

ELEKTRONIKA

Az egyik legutóbbi közlekedési világkonferencián nagy feltűnést keltett a Franz Baumgartner kölni cég bemutatott újdonsága, az optikai detektor-család, amelyet kifejezetten forgalombiztonsági célokra is ajánlottak.

Az infravörös tartományban dolgozó optikai detektor, vagyis elektromágneses hullámok jelzésére szolgáló, szerkezeti elem tulajdonképpen speciális rendeltetésű optikai-elektronikus egység, amely, a kitűzött céltól függően, akár az utcán, akár az autópályán, az egymást követő, egymás mellett haladó járművek biztonságos térközének, adott esetben az engedélyezett járműméretnek, illetve magasságnak a meghatározására és jelzésére is szolgálhat.

Felépítése és az adott helyre felszerelése viszonylag egyszerű: egy vevő és egy adó lencserendszert valamint a jelzéseket sugárzó és felfogó elektronikus műszereket foglalja magában.

Ez tulajdonképpen a különleges műszer lelke, amely, mint önálló egység adott esetben könnyen kihúzható a vízhatlan foglalatból, és így a meghibásodott részt egyszerűen ki is lehet cserélni.

Az optikai detektor a bekapcsolását követően, tehát a működtetési periódusban minden külső körülménytől függetlenül változatlan intenzitással dolgozik. Szinte a szó szoros értelmében véve „szemmel tartja" az ellenőrzési körzetében áramló forgalmat.

Az egység leadó része, vagyis az adóállomás modulált infravörös hullámokat sugároz ki. A lencserendszeren áthatoló „fénydárdák" a detektor parancsára mintegy letapogatják, pontosan körvonalazzák az útjukba kerülő kiszemelt tárgyat.

Az infravörös sugárnyaláb egy része az érintett felületről visszatükröződik a második lencserendszeren keresztül a vevőberendezésbe.

Amikor tehát a mérés ideje alatt egy jármű halad át, vagy jelenik meg az optikai detektor hatósugarában, a fényjel mindent pontosan érzékel, és a gyakorlatban is értékelhető jelzéssé alakít át a műszeregységben.

A detektor a hálózatról kapja az áramot. Egyébként a műszeren belül az optikai és az elektronikus részek külön-külön is tökéletesen védve vannak a különféle külső behatásoktól, s maga a jelzések adására és vételére kiképzett optikai detektor egy horizontálisan és vertikálisan mozgatható szekrényben kapott helyet.

A forgalmi sávok fölé függesztett optikai detektorok ultrahangokat, elektromágneses hullámokat (infravörös sugarakat, mikrohullámokat) bocsátanak ki, amelyek az úttestről, a pálya környezetéről, a járművekről visszatükröződve pontos tájékoztatást adnak a járművek követési és oldaltávolságára, a járműméretekre, és adott esetben a pályán végrehajtott manőverezésekre is.

Az így nyert információk alkalmas jelekké átalakítva végeredményben betáplálhatók a forgalombiztonsági feladatot ellátó központi számítógépbe, és ezzel az „elektronikus szemek" szinte felbecsülhetetlen értékű szolgálatot tesznek: első kézből ők adják tovább az utcán és a környezetében szerzett olyan észrevételeiket, amelyeket más forgalomtechnikai műszerek a torlódások feloldására, a forgalomáramlás ritmusának helyreállítására közvetlenül a gépjárművezetőnek szóló jelzések révén érzékeltetnek.

(almássy)

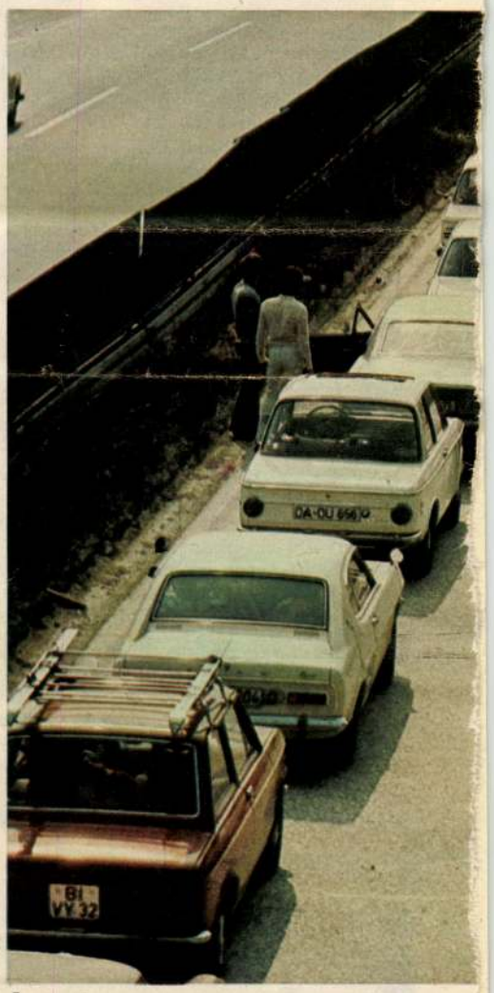

3

1 2

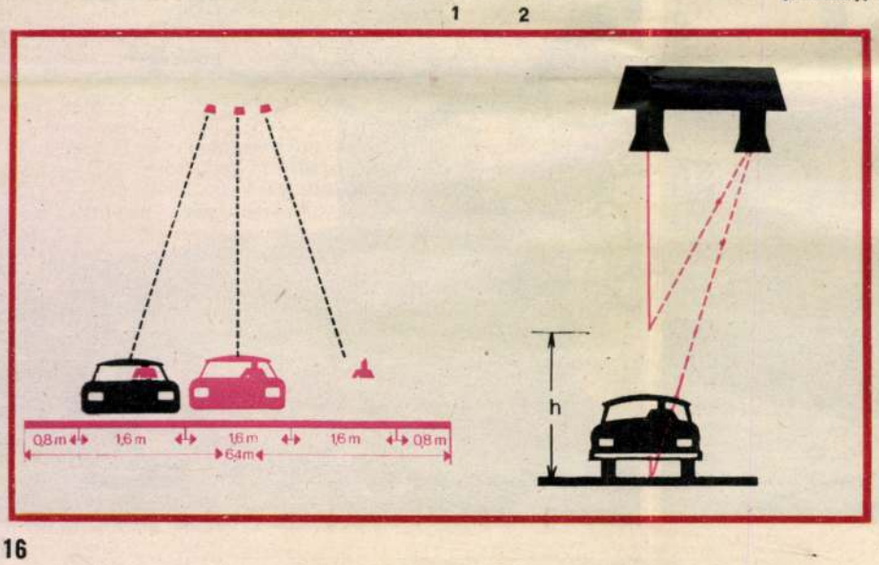

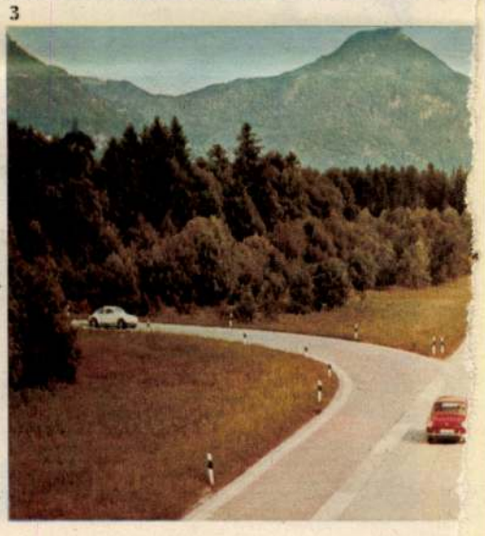

Kondor Béla, 1976

● A SZÉKESFEHÉRVÁRI István király Múzeum az elmúlt évben jelentős új képzőművészeti értékekkel gyarapodott. Vásárlások, illetve ajándékozások útján nyolcvan kép, kisplasztika került a tulajdonába, többek között Kassák Lajos, Gárdonyi Jenő és Schaár Erzsébet alkotásai. Kondor Béla hagyatékából hatvan grafika és nyolc olajfestmény került a múzeum képtárába.

—: A Székesfehérvári ---. 8.

ESTI HIRLAP, [illegible] 1976. febr. 7.

Kondor Béla

KONDOR BÉLÁNAK a Nógrád megyei Mnkásmozgalmi Múzeum tulajdonában levő hagyatékából vasárnap kiállítás nyílt a balassagyarmati Horváth Endre Galériában.

Magyar Hirlap 1976/265/lo

1021

Kondor Béla: Csokonai Vitéz Mihály

yítás előtt rázogatni kell —,
elindultam az ünnepségre.
r Bélával és Harsányi Ká-
al, az alkotóház gondnoká-
mi képviseltük a többieket

●

könyvtár — a mozi és kul-
iz fogja közre — uradalmi
ű épületben, s elől az utca-
on, a párthelyiség.
udvarról még úgy láttam,
ő jobban nekikeseredett.
éptünk az új könyvtárba és
aksötét volt. Mozgás, köhé-
, falusi ünneplők naftalin-
, virágillat. Felpislantak a
yák, az ünnepélyes arcok
elyik fele árnyékban sötét-

rmónkat előre ültettek, vé-
az írótársadalmat képvisel-
a könyvtár avatásán. Nem
ennapi ünnepi alkalom.
os József tanácselnök sza-
neghatottság fűti: a falu
e rá, hogy a minisztérium
meghirdetett Petőfi emlék-
tár-vetélkedő minden felté-
teljesítették s végre négy-
kötetnél nagyobb könyvtára
Szigligetnek. A helyiség
ok tagolta terem. Új polcok
nás rendben a könyvek.
záros György, a járási ta-
sztályvezetője — két gyer-
artottak oda a kislányok —
lvasta fel ünnepi beszédét.
széd volt.
k nézett a szónok — fe-
ink Vihar Bélával —, a
eten alkotó írókat is kö-
te s hogy öröm és büszke-
falunak, most már találko-
hívhatják az olvasók őket,
múgyis itt élnek — rövi-
agy hosszabb ideig — kö-

i-verseket mondtak úttörő
ok.
a tapolcai pedagógusok
ra szerepelt — jól — s en-
személy szerint megütött
számuk: Monteverdi szer-
e, a halálról szólt. Úgy
nem való az ünnepi al-
a.
s, tévedtem.
tanácselnök azzal zárta
nnepséget, hogy az eredeti
erint még maradtunk vol-
kis olvasgatásra, ismerke-
könyvekkel, de hát vil-
gítás nélkül ez nem
m ezentúl majd rendsze-
lálkoznak az új könyvtár-

nentünk. A gyertyákat
n eloltották.
ben hazaértem — mondja
ajos községi orvos. — Az
néztem, hét óra múlt tíz
Kipillantok, hát az épü-
pén, a mozi gépháza fe-
öt látok... Aztán felröpp-
pala... s kibújt a fekete
ing. Kirohantam: „Tűz
a kultúrotthon, hé embe-
re mozdultak a majoriak

Az udvari szárny tetőszerkezete
végig lángolt már. S háborúból
emlékezetes durrogás: a tüzes pa-
la szállt el a tetőről.

Még nem tudták oltani a tüzet,
a helyiek vontatták ki a fecs-
kendőt. Kongattak a toronyban.
Kongatott az alkotóház — más-
kor étkezésről tudósító — ko-
lompja is.

Régen hallottam félrevert ha-
rangot.

Magasabbra nyújtóztak a lán-
gok.

Dobogva futottak lefelé a hegy-
ről ereszkedő utcákon. Szállt a
kiáltás is:

— Tűz van!

Szemben a járdán — akik se-
gíteni nem tudnak, hiszen nem
fér mindenki oda sem — síró
asszonyok:

— Oda a szép könyvtár... má-
ma avatták.

S a lecsapódó sűrű füst fellege
alatt bújkálva, munkaruhás em-
berek cipelik kifelé a könyveket.
Lerakják egyelőre a kerítésen kí-
vül. Egyre többen nyomulnának
befelé, rendet kell tartani, valaki
átveszi a parancsnokságot. Már
zubog a víz is, megérkeztek a
keszthelyiek a motoros fecsken-
dővel, veretik.

Néhány öl könyvet kihoztam
én is. Aztán félreszorítottak a
tűzoltók. Már senkit sem enged-
tek be — ég a mennyezet! S az
hamarosan le is szakadt, nádpalló
a vakolat alatt, parázslott, égett.

Messzebbre kellett húzódni.

Szörnyű látvány tart fogva az
esőben.

Idáig ér az asszonyok sírása.

S ahogyan nézem, középen a
legmagasabbak a csavargó lán-
gok, ott a könyvtár... égnek a
könyvek.

Az elnök azt mondta: büszkék
rá a szigligetiek, az énekkar a
halálról énekelt.

Legjobban a könyvtár ég.

Az utcai front is égett már, de
ott eloltották. Tűzoltók szekercé-
je csattogott, agyoncsapták a kis
lánglepkéket a deszkaszegélyen.

Vezényszó: a gerendákat veret-
ni a vízsugárral, még parázslanak.

●

Nem tudtam elaludni hajnalig.
Másnap csak senyvedtem, nem
ment a munka.

Odamentem a majorhoz.

— Ha nem zuhog az eső, elv-
társ — mondja egy cejgruhás
öreg —, mi leégünk... Kinéztem,
hát a tetőn láng volt és pirosan
izzott a gépház vasajtaja. Kiabál-
tam, Mihozzánk futottak a köny-
vekkel... itt van, vigyázunk rá,
elvtárs.

Sipos József tanácselnök sze-
mében fekete üszök.

— Négyszáz könyvet megmen-
tettünk... a többi elégett. A ko-
pasz falak maradtak. Nincs kul-
túrotthonunk, könyvtárunk, mo-
zink. Minden oda van. Ami kö-
megyünk be a falak k
Csak a falak... min
a földig.
Korom és pernye, é
hány polc maradvár
könyvek... némely
semmisült meg.
A könyvtárosnő s
Üszkös lécdarab
ami megmaradt.
Az első beköt
találom: *Bartók*
művei. A fedele
nálható még, he
tikázni.
A következő
Irodalmi Lexi
A vastag k
melyike átvé
Sokat felv
szinte, aztán
válik a feke
Kölcsey
be lehet kötni.
népmese. A tartalom
elégett, majd pótolják, ez még
lesz a gyerekeknek. *Körkép 1972.*
Kicsit forgatom, kell róla verni
a kormot. A *Kárpáti rapszódia*,
Illés Béla fényképével. S utoljá-
ra lelem meg az agyonolvasott
Puszták népe egy példányát.

Összeszedtünk már két ruhás-
kosárral.

S aztán öt gyerek érkezik. Se-
gíteni akarnak.

Azt mondja nekem egy kislány,
három mesekönyvvel a kezében.

— Ugye, ezeket is bekötik?

A könyvek széle is égett, sar-
kuk sincs.

— Nem, ezeket nem érdemes
már.

— Tessék megengedni, hogy el-
vihessem... azért elolvassuk a
a testvéreimmel.

Hogyan adjak engedélyt? Nem
tudok megszólalni. Bólintok.

●

Mit tehetünk?

Soha nem kezdeményeztem
semmiféle akciót, most ezt te-
szem.

Kérek minden művészt, festőt,
szobrászt, írót, akinek kedves
Szigliget, a táj s az itteni embe-
rek: segítsen! Adjunk először is
könyvet: magam is felajánlok
húsz kötetet.

A Művészeti Alapot értesítet-
tük, de ezúton is kérjük, gyűjtse
össze, illetve vegye át Budapes-
ten az adományokat, aztán jut-
tassa el Szigligetre, itt már vár-
ják. Adjunk legalább ezer köny-
vet az új könyvtárnak, együtt.

Mást már nem akarok az ügy-
ben elmondani.

Még ennyit: előadás előtt befű-
tötték a mozi kazánját, de mert
nem volt áram, nem működött a
forró levegőt a terembe fújó be-
rendezés, ebből lett a baj: a tető-
szerkezet, a mennyezetben levő
nádréteg gyúlt meg. A hivatalos
vizsgálat megvolt: még nem nyi-
latkoztak. De hogy így történt, a
faluban beszélik, a vezetők is ezt
mondták.

1973 NOV 17
Kovács Béla
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ULLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-176

ar
m-
vjet
. Szín-
nvíg-
22-én.

TEMPE-
utató a
ában no-

ENYASZ-
mi Déryné
17-én, és
szính...
Szécsényben.
MÓRICZ ZSIGMOND... ONOK. Bemutató a Nemzeti Színházban november 17-én.
M. PAGNOL: A PÉK FELESÉGE. Bemutató a Győri Kisfaludy Színházban november 22-én.
KERTÉSZ ÁKOS: NÉVNAP. Bemutató a Kecskeméti Katona József Színházban november 23-án.

Hangversenyek

PAUK GYÖRGY hegedűestje a Zeneakadémián, november 17-én. Közreműködik: Michael Isadore.
SCHIFF ANDRÁS Bach-, Beethoven- és Schubert-hangversenye a Zeneakadémián, november 18-án.
A KISZ KÖZPONTI MŰVÉSZEGYÜTTES KAMARAZENEKARÁNAK hangversenye a KISZ Központi Művészegyüttes hangversenytermében, november 18-án. (Jeney Zoltán: A szem mozgásai, bemutató)
A TÁTRAI VONÓSNÉGYES Schubert-estje a Zeneakadémián, november 18-án.
JOHN PEA (Uruguay) zongoraestje a Zeneakadémián, november 18-án.
A BUDAPESTI FILMHARMÓNIAI TÁRSASÁG zenekarának hangversenye (Pest-Buda egyesítésének 100. évfordulója alkalmából), az Erkel Színházban, november 19-én. Műsoron: Liszt, Berlioz, Bartók, Kodály művei. Vezényel: Ferencsik János.
A BARTÓK VONÓSNÉGYES Beethoven-hangversenye a Zeneakadémián, november 20-án.
A SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR Mozart-hangversenye az Erkel Színházban, november 20-án.
KORMENDY KLÁRA zongoraestje a Zeneakadémián, november 21-én.
BRAHMS-EST a Zeneakadémián, november 22-én. Közreműködik: Banda Ede, Kovács Béla, Szűcs Lóránt, Konrád György és a Bartók Vonósnégyes.
A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR Mozart-koncertje a Zeneakadémián, november 24-én. Vezényel: Ferencsik János.

Kiállítások

MIKLÓDI MÁRTA festőművész kiállítása a Fényes Adolf teremben. Megnyitó: november 16-án.
EDOUARD PIGNON francia festőművész kiállítása a Műcsarnokban. Megnyitó: november 24-én.

---

készségét". „A tanulás ga-
ménye a keresési-megoldási
ok elsajátítása, a tájékozó-
sságának és problémameg-

Ha ezt átfordítom az alapterületi igényekre:

25—30 fő helybenolvasásra a mi-
nimális másfél-két m²/olvasó

könyvtár úgy-ahogy berendezke-
dik.

A múlt — legfeljebb 15—20 m²,

ma kisüzemre erőltetése nem ta-
karékosság, hanem pazarlás: az
„anyám tyúkjának" készített gabo-
nacsillé. Ami nagy Magyarország

Kondor Béla 102

1974.[illegible].10. 11,55 N. /11/

Láttuk, hallottuk

- Egy figyelemreméltó munkáról számol be Csapó György.

- Tér Kondor Béla tiszteletére. Ez volna az igazi cime annak a münek, amelyet egy tehetséges alkotócsoport hozott létre, de nemcsak a cime, hanem a tartalma is egyben.

1974.[illegible].10. 11.55 N. /11/

Láttuk, hallottuk

- Egy figyelemreméltó munkáról számol be Csapó György.

- Tér Kondor Béla tisztelétére. Ez volna az igazi cime annak a münek, amelyet egy tehetséges alkotócsoport hozott létre, de nemcsak a cime, hanem a tartalma is egyben.

Kondor Béla

121

Az alkotók szándéka szerint Kondor Bélával kell találkoznia annak aki belép a Fészek Klub Székely Mihály termébe. A Fészekben járatlan hallgató megnyugtatására közlöm, hogy a nagy énekesről elnevezett teremben rendszerint tárlatokat rendeznek, a két név egymás mellett tehát nem elirás, nem tévedés. Ám amiről most szólok csak jobb hiján nevezhető kiállitásnak. Nem szemrehányásként mondom elismerés gyanánt. De mindenekelőtt azért, mert ez az igazság. A terem egyetlen képet óhajt felidézni, egyetlent, amely valamennyi Kondor képet megérinti valamiként. Természetesen ez igy nem egészen pontos, de hogyan is lehetne érzékeltetni egy termet, egy teret, amely Kondor világát fejezi ki, amelyet a nemrégiben elhunyt nagy mester ihletett. A fehér és fekete drapériák, a festett szárnyas falak, fejét önmön kezével összeroppantó ember, a sötét mennyezet, a bársonnyal boritott padló mind részei egy képnek, formálják a teret, akár a tiszta egyszerü rendjét idéző feszes fonalak. Oroszlános festőművész Csete Ildikó és György, Deák László Plasetsz Gyöngyvér, Jankovics Tibor, Kis Telegdy István, Nyári József és Oltai Péter épitészek munkája, nem csupán figyelemre, hanem Kondor Béla emlékéhez is méltó. Őszinte tehetséges és fantáziadus kifejezése annak, amiben hisznek.

1974.II.10. 11,55 N. /11/ Petőfi

Láttuk, hallottuk

1021

Kondor Béla

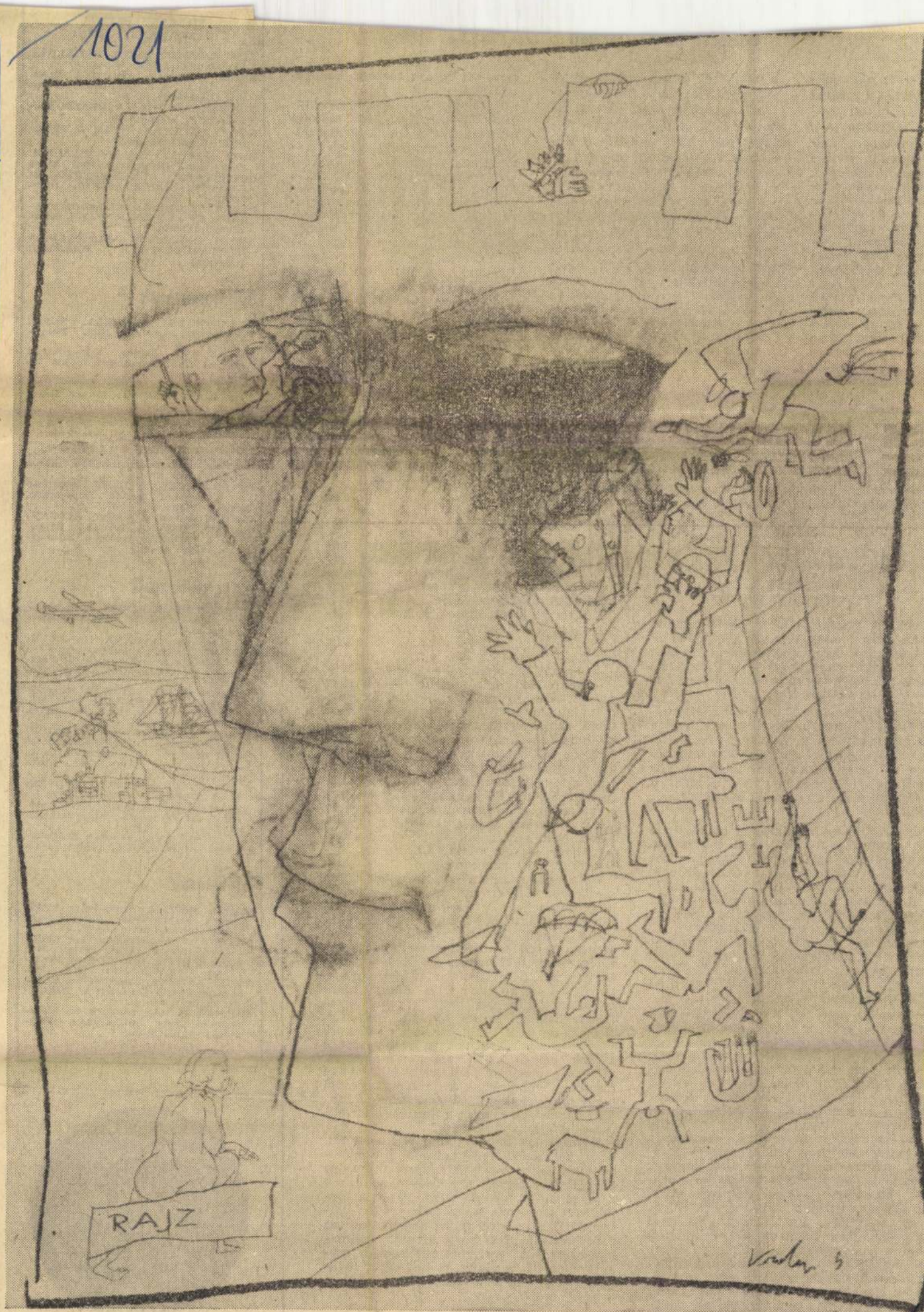

Kondor Béla emlékkiállításáról: Rajz

ÁRA. 2,50 Ft

1974 MAJ 25
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

SZABADSÁG
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 21.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-376

Brüsszeli panno (részlet)

*szer is alaposab-
vette a Dunai
fölé festett fres-
i: Domanovszky
ri magyar festé-
lentősebb meste-
osan hivatkozunk
nely csupán elő-
iteljesedő művé-
in munkájára,
in és szemléletén
l a hatvanas évek
még nem Doma-
ndják majd leen-
ai —; a hús-vér
guráiban és az iz-
alakjában hiába
tt alkotó tépett
gő színeit. Ez a
novszky azonban
l el a már-Doma-
t a késői művek,
emlékezetes ki-
darabjai.*

*y Domanovszky
n felkészültségű
ágos nagymestere
letek megkompo-
nutatja, hogy Do-
telezettsége nem
nkástematikában,*

a munkások és a parasztok életének ábrázolásában. Kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy tudatos elhatározások és megemésztett felismerések vitték 1948-ban a Közösségi művészet felé című kiállításra, amely első nagy demonstrációja volt a szocialista művészetnek a felszabadulás utáni Magyarországon. Az ötvenes években nem mindig tudtuk pontosan, mi is az, hogy szocialista képzőművészet. De Domanovszkynak nincs szégyellnivalója: az 1955—56-os dunaújvárosi freskó nemcsak az ő művészetének jelentős állomása, de piktúránknak is. Mindaz fellelhető benne, ami csak azokra az évekre volt jellemző: a jövő felhőtlen hite, a megtalálni vélt egyszerű közlési forma. De megtalálható benne már az is, ami Domanovszkyt Domanovszkyvá tette. Nemcsak az akarat, hogy azzal is megbirkózzék, amibe másoknak beletört a bicskájuk. Minden ecsetvonásában érződött a biztos tudat: jó ügyet szolgál. Itt, a Munkás—paraszt találkozás című freskóban számolt le, úgy érzem, véglegesen korábbi önmagával.

A római iskola neveltjeként indult Domanovszky úgy nyitotta ki maga előtt a kaput, hogy a retrográd klassicizmust előbb panteisztikus szemléletű reneszánsz formanyelvre váltotta fel. Ez a feladat nem lehetett könnyű, hiszen Domanovszky akkor már ötvenéves volt, és ötvenéves korában az ember akkor sem mindig képes megújítani a világát, ha történetesen festő. Szerencsére Domanovszky nem sokat törődött a szokásokkal. 1956 utáni új korszakában egymás után kerültek ki műterméből a kisebb méretű táblaképek és a nagy falikárpitok, mozaikok kartonjai. Ha arról beszélünk, hogy a hatvanas évek derekán a magyar képzőművészet kiemelkedő művek egész sorát hozta létre, ha a közelmúlt magyar festészetének legfontosabb darabjait vesszük szemügyre, akkor az elsők között gondolunk Domanovszky Endrére. Személyében e kezdeményezések aktív részesétől búcsúzunk.

V. J.

HOVÁ LETTEK A HIPPIK?

ovokatív viselkedésük és akcióik miatt,
ha akarod, maradhatunk a hippinél is.
— És mitől olyan jóságosak? Eddig csak
t hallottam róluk, hogy a parkokban éj-
akáznak meg Amszterdam főterén, míg
ét nem kergetik őket.

— Csakhogy *ezek* a szabadban éjszakáznak fákat is ültetnek, felszedik az aszfaltot, tszóteret csinálnak a helyén, üres, elhagyott lakásokat nyitnak ki és hoznak rendbe a hajléktalanoknak, majdnem olyanok hát, mint a mesékben. És ha nem is rpék, mindenesetre hosszú szakálluk meg ajuk van.

Luud Schimmelpennink-nek csak a haja olt hosszú, szakállat nem növesztett. söngettünk a száz és száz hasonló öreg azacska közé szorított, valószínűtlenül eskeny, kétemeletes ház kapuján, mire ajtó lassan, nyikorogva kinyílt. Amikor eléptünk, senki sem volt az ajtó mögött. ak egy spárgát láttunk odaerősítve a kicshez, egy spárgát, amely a meredek, anyargó lépcsőfeljárón a korlát mellett szült, és mint Ariadné fonala, elvezetett inket a lakás tulajdonosához, vagy ki dja, talán önkényes elfoglalójához.

— Hallott már a Witkar-ról? — Úgy nlékszem még mielőtt leültünk volna, t kérdezte. Az is beleillene a képbe, hogy ilyen lelkesen kezdett magyarázni, még érdezni sem engedett, de inkább egykedinek látszott, mint aki ezredszer ismétli gyanazt. — A Witkar elektromos kisautó, nellyel megpróbáljuk csökkenteni a legő szennyezettségét, úgy, hogy rávesszük magánautósokat, használják inkább ezt a öztulajdonban levő villanyautót — folytta, majd előszedte a terveket, amelyek zintén szólva nemigen érdekeltek. Polika, hippipárt helyett elektrotechnika. op egy amszterdami hippi fogja megoldaezt a kérdést, amikor még a General otors-nak sem sikerült? De Schimmelennink a legkevésbé sem törődött velem, ak beszélt, beszélt, arról, hogy a kocsikat lomásokon tartják majd, és csak azok vitnek el egyet, akiknek speciális kulcsuk n, ha beledugják a masinába, egy komiter azonosítja őket. A használatért óradíjat kell fizetni, az alacsony sebesség pedig nem hátrány, mert kiszámították, hogy a városban a 30—35 kilométeres átlagsebességgel tud a legtöbb kocsi áthaladni egy meghatározott útszakaszon.

Hippik, akik kiszámították, hogy... hippik, akik a komputerekkel akarják megoldani, hogy... hippik, akik úgy tervezik, hogy...

— Beszéljünk a pártról — mondom.

— Nem párt — tiltakozott. — Mi csak annyit tudtunk, éreztünk, hogy a mi társadalmunkban szinte semmit sem szabad tenni, és azt akartuk, hogy mindenki beleszólhasson a dolgokba, nemcsak kevesek felülről. Változtatni szerettünk volna egy-két dolgon ebben a városban, ezért indultunk a tanácsválasztáson, és a 45-ből öt helyet szereztünk. De a kabautereknek nincs szervezetük, nem akartunk párttá válni. Nem is veszünk részt a parlamenti választáson. Nem szeretnénk győzni, nem akarjuk, hogy mások minket kövessenek. Éljen mindenki a maga módján.

Nem győztek, nem is győzhettek volna semmilyen választáson. Azt sem tudom, hogy vajon benn vannak-e még az amszterdami tanácsban. És minél inkább múlik az idő, annál kevésbé győzhetnek. Öregszenek. Az én provó-kabauter-hippi ismerősöm már 1972-ben is közel lehetett a harminchoz, de mostanra már biztosan van annyi, ha ugyan nem több. Ahogy múlik az idő fölöttük, úgy hallunk róluk egyre kevesebbet, sőt szinte semmit. Helyettük jönnek az újak, akik megint rövidebbre vágják a hajukat, néha még nyakkendőt is kötnek, nehogy az idősebbeket utánozzák. Mintha a meleg otthoni kuckóból is jóval ritkábban vonulnának ki, a társadalomból pedig már véletlenül se. Hová lettek a hippik? Elhervadtak, mint a kezükben tartott, ruhájukra hímzett virágok?

Én csak két dolgot tudok biztosan. Azt, hogy két évvel ezelőtt Luud Schimmelpennink hippi volt, hivatásos hippi, és hogy most elkészült egy kisautó, a kihívás a magánautók uralma ellen. Vajon a hippik változtak meg, vagy csak a világ változott? És még egyet tudok az amerikai lap tudósításából. Azt, hogy hippink szélmalom-energiával szeretné feltölteni a kisautó elemeit. Az elmés, nemes kóbor lovagok, úgy látszik, nem vesznek ki.

Bolgár György

RUSZLÁN ÉS LUDMILLA. Színes, szinkronizált szovjet film. Bemutató: május 30-án.
MENYEGZŐ. Színes, szinkronizált lengyel film. Bemutató: május 30-án.
SÖTÉT TORINÓ. Színes olasz—francia film. Bemutató: május 30-án.

Színház

MESEBESZÉD. Politikai kabaré. Bemutató a Vidám Színpadon, május 31-én.
PETER HACKS: A BÉKE. Bemutató a Veszprémi Petőfi Színházban, május 31-én.
PETŐFI SÁNDOR—SIMON ISTVÁN: A HELYSÉG KALAPÁCSA. Bemutató a Miskolci Nemzeti Színházban, május 31-én.

Hangversenyek

MARGITTAY SÁNDOR orgonaestje a Zeneakadémia nagytermében, május 25-én.
A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémia nagytermében, május 26-án. Vezényel: Margittay Sándor.
A GUTENBERG NŐI KAR hangversenye a Zeneakadémia kistermében, május 26-án. Vezényel: Botka Valéria és Csányi László.
A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARÁNAK hangversenye a Zeneakadémia nagytermében, május 27-én. Vezényel: Lehel György.
A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémia nagytermében, május 30-án. Vezényel: Oberfrank Géza.
LUX ERIKA zongoraestje a Zeneakadémia nagytermében, május 31-én.

Kiállítások

HOBOR ISTVÁN festőművész kiállítása a Ferencvárosi Pincetárlaton. Megtekinthető: május 30-ig.
LORÁNT JÁNOS festőművész kiállítása a szegedi Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában. Megtekinthető: június 2-ig.
VÉGH ANDRÁS festőművész kiállítása a Stúdió Galériában. Megnyitó: május 29-én.
MOLNÁR C. PÁL festőművész kiállítása az Ernst Múzeumban. Megnyitó: május 31-én.

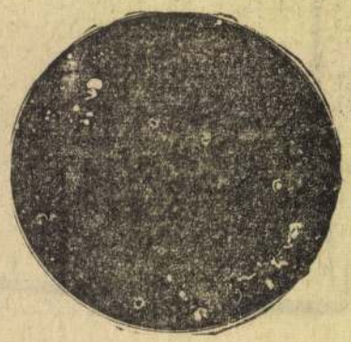

A tanár gyűjteménye

Kondor Béla hatalmas vászna a fejünk felett. Szinte hallani a fekete angyalszárnyak suhogását.

A zsúfolt, kétszoba-összkomfortos lakásban néhány ülő- és fekvőalkalmatosságon kívül minden berendezési tárgy művészi érték. Több mint 200 festmény, grafika, számos szobor, kisplasztika és rengeteg népművészeti tárgy: faragványok, szőttesek, cserepek függnek a falakon, támaszkodnak a sarkokban, hevernek a tulipános ládákban. Pedig a gyűjtemény gazdája, Kolozsváry Ernő, a győri Kazinczy Gimnázium fizikatanára nem egyedül él, hanem feleségével és három gyermekével. Középkori faszobrok (itt van például egy Bocskay-dolmányba öltöztetett Szent István!), falhoz támasztott Egryk, Kornissok között játszanak a gyerekek, és a szülők nem félnek, hogy esetleg megrongálják a pénzben kifejezhetetlen értéket. A Kolozsváry-gyerekek együtt nőnek a gyűjteménnyel, s egészen kicsi korukban megtanulják Ország Lili „papíruszait" értékelni. Nem anyagi, hanem szellemi értelemben. A legkisebb még karonülő. De ötéves korára minden bizonnyal tudni fogja, kit tiszteljen Kondor Bélában, Vajda Lajosban.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI LÁDA ÉS TÉKA

Negyvenéves, magas, fekete férfi a gyűjtemény tulajdonosa. Kemény, akaraterőt sugárzó arc. Az az érzésem, nem könnyű az elismerést kivívni sem a festménnyel, sem fizika-felelettel. Megáll a szoba közepén, hallgat. Valószínű tudja, hogy most úgysem figyelnek a szavára. Aki ide belép, az az első percben döbbenten kapkodja a fejét. Ilyen gazdagságra senki sem számít. Tudja ezt Kolozsváry Ernő. Ezért hallgat.

Aztán sorban megnézünk mindent. A szobában, az előszobában és a konyhában. Vajda Lajos, Korniss, Bálint Endre, Anna Margit, Keserű Ilona, Deim Pál, Kondor Béla. A régebbi festők közül: Farkas, Egry. A tulipános ládák is kinyílnak: Mednyánszky, Gulácsy tün-

döklik elő Medgyessy Ferenc rajzai közül. (Összesen 65 kitűnő Medgyessy-grafika van a gyűjtő birtokában.) A sarkok homályából, szekrények mögül előbújnak a szobrok: Schaar Erzsébeté, Vilt Tiboré, Borsos Miklósé.

— A régiektől csak egy-egy „csúcsművet" tartottam meg gyűjteményemben — mondja Kolozsváry Ernő. — Azokat, amelyek beleillenek a gyűjtési koncepcióimba.

— Ezt hogy értsem?

— Úgy, hogy a gyűjtőnek mondanivalója van a gyűjteményével. Akárcsak az alkotóművésznek. Én a népművészetet és azokat a modern, magyar mestereket gyűjtöm, akik meg tudják mutatni, hogyan találkozik össze a sajátosan magyar tradíció az európaisággal. Huszadik századi ember vagyok, s problémáim is huszadik századiak. Érthető, hogy a művészetben is az érdekel elsősorban, ami huszadik századi.

— Mióta gyűjt?

— Ezerkilencszázötvenhét óta, de az előbb említett koncepció szerint mintegy nyolc esztendeje. Akkor megváltam azoktól a képeimtől, szobraimtól, amelyek ma már nem illenének ebbe az együttesbe.

— Hogyan kezdett hozzá az alapok lerakásához?

— Ehhez el kell mondanom, hogy meglehetősen későn kerültem a képzőművészet bűvkörébe. Egy kicsi faluban, Edvén születtem, apám ács volt. Sem az általános iskolában, sem a gimnáziumban, sem az egyetemen nem tanultam művészettörténetet. Semmit, ami eligazíthatott volna ebben a csodálatos világban. A „magam kenyerén" jutottam el az itt látható művek megértéséhez.

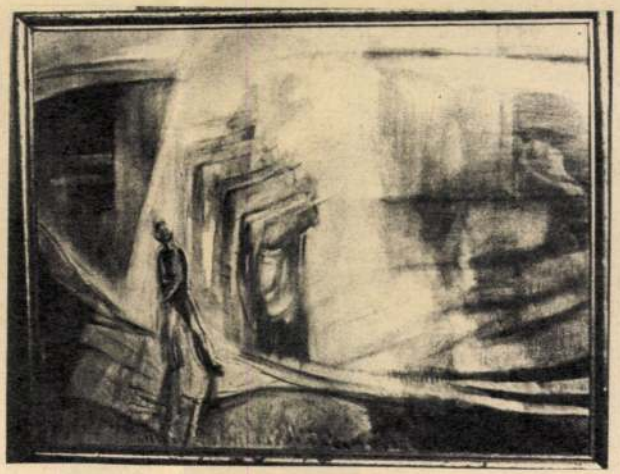

EGRY JÓZSEF FESTMÉNYE ELŐTT. JOBBRA: A MŰVÉSZ DELELÉS CÍMŰ KÉPE

FÁBÓL KÉSZÜLT HÁZTARTÁSI ESZKÖZÖK

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 MÁJ

IFJÚSÁGI MAGAZIN
Budapest

Kondor Béla

A LEGÉRTÉKESEBB DARABOK A LÁDA MÖGÜL KERÜLNEK ELŐ

SZENTGÁLI SZÉKHÁT

SCHAAR ERZSÉBET SZOBRA

Először egy Michelangelo-album döbbentett meg.

— A gyűjtemény értéke, úgy vélem, anyagiakban kifejezhetetlen — mondom. — Hogyan jutott hozzá olyan művekhez, amelyek szinte megfizethetetlenek?

Mosolyog s a heverő alól előhúz egy remekművű faragványt.

— Ilyenekre gondol?

— Például.

— Nem örököltem. Amit itt lát, az a magam erejéből tellett.

— De hogyan lehetséges ez?

— Rengeteg különórával, még több adósággal. Amióta gyűjtök, mindig van adósságom. A művészek, akiktől rendszeresen vásárolok, jó barátaim, megbíznak bennem, s ma már, talán nem szerénytelenség, ha azt mondom, nekik sem közömbös a gyűjteményem. Az is igaz, hogy én már akkor elkezdtem vásárolni a műveiket, amikor mások még nemigen látták bennük az igazi tehetséget.

— Szóval, maga is bízik a művészeiben.

— Fenntartás nélkül. Nem egy képem, amikor hozzám került, még ismeretlen műnek számított. Azóta bejárták Európa legjelesebb kiállítótermeit.

— Mi a célja a gyűjteményével?

— Ami az alkotóművészé az alkotással. Hogy minél többen megismerjék, megszeressék, gazdagodjanak általa. Eddig csak a családom, baráti köröm és a tanítványaim élvezhették. Ha nagyobb lakáshoz jutok, ahol egy állandó kiállítást berendezhetek, akkor közkinccsé teszem a gyűjteményem. Ez most már remélhetőleg hamarosan sikerül.

SZAPUDI ANDRÁS

KUNMADARASI FANYEREG ÉS TÉKA 1834-BŐL (BALRA)

A TAVALYI MÁR BIZTOS I

Nyaraláshoz új fürdőruhát az egész családnak a RÖLTEX szaküzleteiből.

Divatos színek — modern fazon!

Röltex

MŰTÁRGYJEGYZÉK

Gergely Tibor: karikatúrák a Vasárnapi Társaságról

1. Lukács György, 135×145 mm cer. j. j. l.
2. Fülep Lajos, 135×145 mm szín. cer. j. j. l.
3. Mannheim Károly, 135×145 mm cer. j. j. l.
4. Balázs Béla, 135×145 mm cer. j. j. l.
5. Sinkó Ervin, 135×145 mm cer. j. j. l.
6. Révai József, 135×145 mm cer. j. j. l.
7. Fogarasi Béla, 135×145 mm cer. j. j. l.

O. Kokoschka: Variációk egy témára. Litográfia-sorozat I–X.

1. Kezét összekulcsoló figura, 703×505 mm j. j. l.
2. Koncert I. Profilban ábrázolt félfigura, 705×505 mm j. b. f.
3. Koncert II. Karbatett kézzel ülő, szembenéző félfigura, 705×505 j. n.
4. Balkézre könyöklő, szembenéző figura, 705×505 mm j. n.
5. Koncert III. Jobb kézre könyöklő figura, 705×505 mm j. j. l.
6. Mozdulata a 4-hez hasonló, 705×505 j. n.
7. Koncert IV. Bal kézre könyöklő figura félprofilban, 705×505 mm j. b. f.
8. Koncert V. Jobb könyökre támaszkodó figura, 705×505 mm j. j. l.
9. Koncert VI. Jobb kézre könyöklő figura félprofilban, 705×505 mm j. b. l.
10. Jobb kézre könyöklő figura, 703×505 mm j. n.

Kondor Béla: Rézkarcsorozat hazánk felszabadulásának 15. évfordulójára

1. Kombájn a hevesi járásban, 195×297 mm j. j. l.
2. Petőfibánya, 197×297 mm j. j. l.
3. Gyöngyösi Kitérőgyár, 295×194 mm j. j. l.
4. Gyöngyösi Húsüzem építkezése, 296×195 mm j. j. l.
5. Külszíni fejtés, 295×195 mm j. j. l.

Lesznai Anna:

1. Stáció mellett, aquarell 400×299 mm j. j. l.
2. Búcsú, 498×367 aquarell j. n.
3. Konyharészlet, aquarell 509×362 mm j. n.
4. Koldus, aquarell 398×298 mm jj. k.
5. Körtefa, hímzésterv 685×685 mm 1918.
6. Madonna, hímzésterv 415×585 mm 1921.
7. Kelet, hímzésterv 650×480 mm 1914.
8. Váza és bőségszaru, hímzésterv 460×685 mm 1914.
9. Zöld kompozíció, hímzésterv 510×380 mm 1910–14.
10. Kerített kosár, hímzésterv 380×480 mm 1914.

Moholy–Nagy László:

Tölgy László Portréja, ceruzarajz 330×490 mm j. j. l.

Prutkay Péter:

1. Sumér királyok listája, vegyestechnika 318×472 mm j. j. l.
2. Széljegyzet rézkarc, vegyestechnika 950×500 mm j. j. l.
3. Üzenet, vegyestechnika 950×500 mm j. j. l.

Samu Géza: Napszekér, szobor (eperfa)

Sáros András Miklós:

1. 1514., rézkarc 370×314 mm j. j. l.
2. Rondó, rézkarc 588×410 mm j. j. l.
3. Drezdai emlék, rézkarc 418×193 mm j. j. l.

O. Kokoschka

Foto: Mester Tibor

F. k.: Kovács Ákos – Zrínyi Nyomda, Budapest

GERGELY TIBOR

A HEVES MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA,
HATVAN VÁROS TANÁCSA ÉS A

Hatvany Lajos Múzeum

HATVAN, KOSSUTH TÉR 3.

MEGHÍVJA ÖNT

Új szerzeményeink I.

KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÓ: 1975. ÁPRILIS 20-ÁN DE. 11 ÓRAKOR

RENDEZTE: PAPP ATTILA

MEGNYITÓT MOND:
dr. Körner Éva művészettörténész

KÖSZÖNTŐT MOND:
Szokodi Ferenc
A HATVANI PÁRTBIZOTTSÁG ELSŐ TITKÁRA

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL MINDENNAP 13–18 ÓRÁIG

Szinte csodával határos módon vészelte át a második világháború pusztításai után még a hozzá nem értés és gondatlanság rombolásait is sok más között az a néhány jelentős grafika és festmény, melyet egy kulturált dekoratőr ébersége és lelkiismeretessége mentett meg a megsemmisüléstől. Tőle vásároltuk meg az elmúlt évben *Gergely Tibor* karikatúráit, *O. Kokoschka,* litográfiáit, *Lesznai Anna* aquarelljeit, *Moholy-Nagy* ceruzarajzát stb.

O. Kokoschka a forradalmi magyar emigráció bécsi köreivel volt szoros kapcsolatban a húszas évek elején. Még a harmincas években is meglátogatta *Hatvany Lajosékat,* mikor néhány hetet Magyarországon töltött.

Litográfiasorozata Camilla Swobodáról, *Max Dworak* egykori asszisztensének feleségéről készült. Maga Dworak így ír a rajzok keletkezéséről:

„... Ezek a rajzok 1920 nyarán egy házi hangversenyen születtek, és néhány hét folyamatos munkájának eredményei. Tízszer rajzolta le a mester ugyanazt az asszonyt – a variációk legfőbb témája az ember lett: ahogy a görög ókorban és a középkorban is ez volt a művészet legértékesebb tárgya – tízszer másnak látta, és tudatában tízszer újjá teremtette. Az, hogy a jelenség mindig új volt, nem azért van, mintha a művész mindig új vonásokat fedezett volna fel a materiális anyagon, és nem is a környezet és a megvilágítás hatása okozta a változást, hanem a lelki megelevenítés kimeríthetetlen és szakadatlanul folyamatos mozgalmassága, amely mint az emberábrázolás leglényegesebb vonása, ezeknek a variációknak is kiindulópontja lett. Kokoschka a lelki átmeneteket és fluktuációkat ragadja meg itt ugyanolyan lázas feszültségben, ahogy valamikor a firenzei reneszánsz művészei a fizikai mozgás törvényeit igyekeztek megállapítani az emberi testről készített tanulmányok sorozatában.

„... Rajzról rajzra emelkedik az ábrázolás stílusa. Az első lapokon még a személyes karakterisztikumon van a hangsúly. Ez azonban a későbbi rajzokon eltűnik. Az asszony, aki mint egyénien aktív lelki jegyek komplexusa kezdi foglalkoztatni a művészt, később fokozatosan megváltozik egy passziv, egyénfölöttien szellemi-lelki élmény igézetében. Szavakra vagy hangokra figyel, és ennek a kívülről befelé hatoló szellemvilágnak a hatása alatt elveszti egész személyiségét és egy ideáltípussá alakul át..."

Kondor Béla: Külszín fejtés

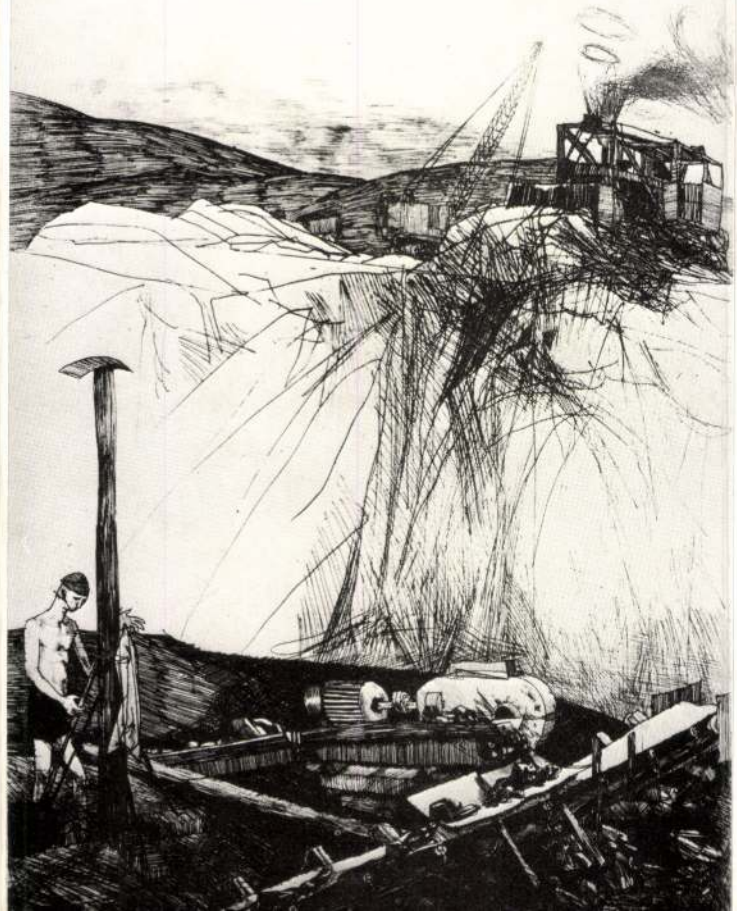

„... Általában *Kondor* pályakezdő éveinek csak írásos nyoma él a szakmai köztudatban is; írásos nyoma, azaz jó- vagy rossz indulatú botránykrónikája. Adatok szerint tudom csupán, hogy *Felszabadulásunk 15. évfordulója* címmel rézkarcsorozatot készített, s ebből a *Gyöngyösi vágóhíd építése,* a *Külszíni fejtés* és a *Kombájn a hevesi járásban* lapokat bemutatta az 1960-as VIII. Magyar Képzőművészeti Kiállításon..." – írja Kondor-tanulmányában *Rózsa Gyula* (Új Írás 1974. március, 91. o.).

Az adatok kiegészítésén kívül (a sorozat öt lapból áll) *mi most először, be is mutatjuk valamennyit.* Valóban ideje már, hogy a szűkebb szakma is tudomást szerezzen (vegyen!) róla. Nem a mi feladatunk eldönteni, hogy az öt lap közül hány veszi fel a versenyt a későbbi, érett Kondor karcokkal. Mi összegyűjtöttük és most bemutatjuk őket.

Kevesen tudják, hogy *Lesznai Anna* nemcsak költőnek volt kiváló, de mint festő, iparművész is jelentőset alkotott és tiszteletbeli tagja volt a *Nyolcak* társaságának, részt vett 1911-ben rendezett úttörő kiállításukon. Idén lenne *90 éves.* A most bemutatott textiltervei, aquarelljei csak ízelítőt adhatnak abból a gazdag anyagból, melyből majd ősszel – az Iparművészeti Múzeummal közösen – fogunk egy gyűjteményes kiállítást rendezni. Itt mondunk köszönetet *Gergely Tibornak,* hogy Lesznai Anna hagyatékának igen jelentős részét múzeumunknak ajándékozza.

Gergely Tibor karikatúrái 1919 után készültek Bécsben, ahol a *Vasárnapi Társaság* résztvevői ismét csaknem teljes számban együtt voltak, csak az összejövetelek témája volt egészen más, mint a forradalmak előtt...

Prutkay Péter, Samu Géza, Sáros András Miklós művei nem véletlenül kerültek az Új szerzemények kiállításunk anyagába. A jövőben is – akárcsak most – egyik fontos feladatunknak tartjuk, hogy lehetőségeinkhez képest rendszeresen bemutassuk; erkölcsileg, anyagilag támogassuk a fiatal művészeink legjobbjait és segítségükre legyünk a nem könnyű indulásnál.

KOVÁCS ÁKOS
múzeumigazgató

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Napjaink
1975 ... 8

Kondor
1021

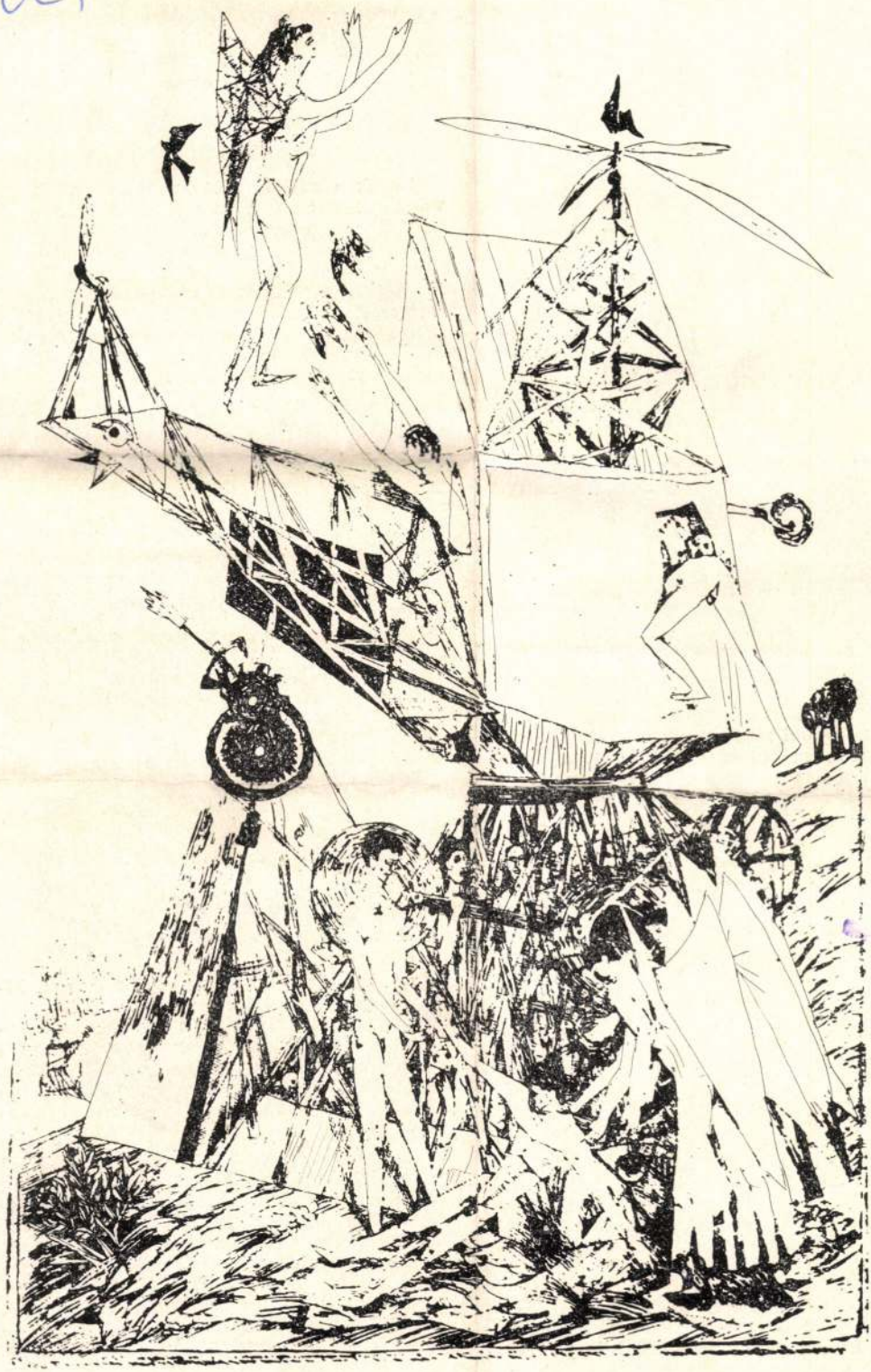

A MENNYORSZÁG MEGHÓDÍTÁSA

KONDOR BÉLA EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK ANYAGÁBÓL

znánk

ő-mozgó, értelmetlenül gyűjtögető „éljünk unknak" életformára, amely népesedési jaink éltetője. Morális gátjainkra, ame- a közösségi életformából kirekesztenek. erségünk fogyatkozására, amely azért ki- ogy nem elég a keret, a külső, a társa- i felszabadulás; „a legmiazmásabb mo- a lélek szittyósainak holtvizét" (Illyés a) is le kell csapolnunk még.

és István e mai bajokra hangolja a drá- Ami pszichologizálásnak tűnhet a felfo- an, mindössze a lehetőség megterem- hogy az előadás mai érvényű társadal- gba válthasson. Megtartja Yerma koz- s anyaság-vágyát; halványítja viszont retésének másik motívumát: a hamis sséget, a társadalmi képmutatást. Tra- következetessége így részben alkati- ológiai természetűvé válik. Felerősödik nt Juanban — eredendően inkább szor- s, akit ugyancsak a társadalom kény- önsanyargató vagyonszerzésre — az ér- tlen gyarapodás-vágy. Áthelyezi Illés a dokhely pogányos szertartásának érzel- telmi hangsúlyait is. A babonás hit és itt normákat kijátszó képmutatás két- nú rítusából már nem az ezekkel szem- gezett igazi életérték szökik elő, hanem célú biológiai erő. A szertartás közben bolikus NŐ alakjában ugyanis egy „an-

tianya", a második hatalasszony tűnik fel; majd némán, fekete ruhában Juan, amint vágyón rádermed. Innen, e táncból lép majd a végzetébe. Így lesz a rítus a „csak egymást akarók" haláltánca, a dráma pedig mai érvényű ítélet egy olyan *magatartástípus* meddőségéről, amelyben a a harácsolás, a kispolgárias anyagiasság rabságába ejti az életet.

E cikk a *vállalkozást* méltatta, annak is a világítótestét: a rendezői értelmezést. Ez fénylett rá ugyanis az előadásra. Illés István eddigi színpadra állításaival bebizonyította, hogy vállalja a nagy színház hivatását: szeretné nézőit hozzásegíteni személyiségük újrateremtéséhez. Mint főrendezőnek gondja az is, hogy a miskolci színház — Lorca szavával — „akár kacagtatva, akár megríkatva" népe szívének lüktetését átvegye.

A megújulást ígérő, s a kidolgozottabb előadásokkal azt részben beváltó színház idei évadjának korai lenne megvonni a mérlegét. A tavaly megfogalmazott kétely azonban — „a *könnyű* szórakozásra az együttes is ránevelte publikumát" — még nem oszlott el. Ezért is idézzük befejezésként újra Lorcát. Nem útjelzőként az őt jól értő rendezőnek, hanem továbblépésre bátorítón — a *főrendezőnek: „A színháznak kell magát rákényszerítenie a közönségre, nem pedig a közönségnek magát a színházra. Ezért a szerzőknek és színészeknek (...) nagy tekintéllyel kell rendelkezniök. Mert a színházi közönség olyan, mint az iskolás gyerek, imádja a komoly és szigorú tanítót, aki igazságot követel és igazságot tesz, ám kegyetlenül teletűzdeli rajzszögekkel a félénk és hízelgő tanítók székét.*"

ZIMONYI ZOLTÁN

ió? Stúdiószínház?

- hiszen ezért csináltuk az egészet, vagy —, hogy igényli a közönség játékban eljes részvételét.

edetlen vagyok? Fanyalgok? De hi- sak nem azt vártam, hogy egycsapás- 75. január 10-én este 7 órakor) új szín- ületik. Színház, amilyen még nem volt, emcsak kellemes esti időtöltésül szol- anem szerves része lesz életemnek; valaha az antik embereknek az antik- eátrumai. Nem, ezt egyelőre nem lehet De én — aki nemrég még egy tisztes- színházi előadás láttán is hozsannát tam — valahogyan mindezt beleképz- már ezekbe a fiatalokba. Nagy And- ászló rendezőbe, Jancsó Saroltába, Lá- atiba, Blaskó Péterbe, akik új hittel, szándékkal érkeztek közénk. Képzeleg- n kell, de azt hiszem, nyugodtan ki- ató: ez a nemzedék teremt majd (a n maradt nagy öregekkel együtt) egy sszívebb színházi kultúrát.

z, ami ehhez már adott? Előzőben a

bírásuk dacára — csak vegetálás. Jancsó kinyílásai, s gyors, félénk bezárkózásai, lopva felcsillanó szerelme, tüskés védekezése, emlékezetes. Blaskó látszólag nehezen adja meg magát. De mindaz, amit tesz, csak önámítás. Érzelmeinek higanyoszlopa úgy süllyed és emelkedik, hogy megdöbbenünk a nagy hőingadozástól.

A *Hamis pofonok* Lázár Kati és Várday Zoltán virtuóz párviadala. A rendező itt még inkább az érzékletes közeljátékra koncentrál, mint a Gépírókban. Két kiégett ember, akik mégegyszer, utoljára megpróbálkoznak valamivel. Sérüléseik — a színészek jóvoltából — szinte tapinthatók. „Üss csak — mondja Lázár Kati rezzenéstelen arccal —, talán életre pofozod önmagad... Hisz ha valódi indulatot ébresztek benned, az már fél siker." S mikor ő kezd ütni, az egyenlő a teljes odaadással. Bizarr módon gyógyítja ez a két ember egymást. A nő erősebb, ő emeli fel a férfit, aki közben többször is menekülne

Kardos (pártütő) angyal

Kritika 1984. VI. hó

PRÓFÉTA, KIZÖKKENT IDŐBEN

Kondor Béláról, emlékkiállítása alkalmából

A galériabeli gyűjteményes kiállítás szenzációja minden bizonnyal az a csaknem háromméteres *Órangyal*, amelyet eleddig csak egy híres, kissé fellengzős portréfotó hátteréből ismertünk: akkori lakása falára tapétára festette 1957-ben Kondor Béla. Gondos restaurátor-kezek ragasztgatták újra monumentális egésszé, s átgondolt kiállításrendezői koncepció akasztatta épp a nyitóterem főfalára. Nem a lapidárisan egyértelmű rajz, nem a valamelyest még kiérleletlen kompozíció avatja viszonyítási ponttá ezt a kontraposztos nyugalmában is suta természetességű, nyúlánk és tiszta tekintetű kamasz-angyalt — inkább alkotójának elképesztő ambiciózussága, quattrocento freskófestők eszmeiművészi távlatosságát idéző, méretben-szimbolikában-előadásmódban egyaránt oly fiatalos szerénytelenséggel megnyilatkozó egyetemesség-igénye. Olyan naiv, személytelenülmonumentális pátoszt sugároz, olyan alkotói attitűdről tudósít e kép, amely nemcsak a minden pátoszt gyanakvóan közelítő mai nézőt ejti zavarba — elképedést, leplezetlen vagy rosszul leplezett zavart keltett már keletkezése pillanatától fogva.

Az „ötvenes évek" magyar művészete — ha egyszer megírják — bizonnyal a súlyos identitászavarok történeteként vonul majd be a művészettörténetbe. Nem ide tartozik az okok és erők elősorolása, amelyek kényszerpályára futtatták a magyar képzőművészet korábban sem éppen szerves fejlődését, úgy állítva a váltókat, hogy szükségképpen szembekerült egymással közösségi elkötelezettségtudat és művészi szuverenitás, az új társadalom művészi szolgálata és az individuális felelősség. Közismert: a szocializmus eszméiértékei és a közérthetőség nevében fellépő kultúrpolitika egy olyan konzervatív, akadémikus naturalizmust kényszerített a művészetre, amelyet leginkább az előző korszak hivatalos, alapjában polgári szemléletű művészei követhettek. A naturalista eklektika évszázados hazai „hagyományait" követőknek nem esett különösebben nehezére az előírt politikai ikonográfia és allegorézis formába öntése, bár a megbízó a maga szemszögéből jó érzékkel és szigorúan bírált a valódi, a mély azonosulás hiányáért. De a „műtörténeti ész csele" megismétlődött egy korszakkal később, enyhültebb, de nem kevésbé kérdéses formában; a formagondolat lényege szerint az elkülönült egyéniség különállását, szemlélődő líraiságát sugárzó posztnagybányai festőiség vált egy markánsan eszmehirdető, a történeti és osztálytudatra apelláló, kollektív nyilvánosság elé szánt és szándéka szerint politizáló művészet nyelvévé-anyagává. Hogy ez szükségképpen vezetett művészi meghasonlásokhoz, hogy elkerülhetetlenül siklatott ki nem egy — amúgy jobb sorsra érdemes — alkotópályát, azt nem szükséges külön is bizonyítani.

De maradandó kárt okozott e skizofrénia azoknak a — sokfelől jövő és sokfelé tartó — sajátos sorsú magyar „moderneknek" is, akik hajdan az ellenforradalmi korszakban a földalá-szorítottság közös élményén osztoztak, akik korábban — baloldali, avantgardeindíttatásaik, a modern művészethez való szorosabb kötődésük miatt — „elfajzott" ízlésűként, a „zsidó és kultúrbolsevista métely" fertőzöttjeiként — közösítettek ki a nemzet művészetéből. Mert hiába indult meg 1945 után oly ígéretesen a művészi irányzatok demokratikus vetélkedése, s hiába szegődtek e művészek az új demokrácia tevékeny hívéül. Az újjal szembeni általános értetlenség és közöny, az e mögé búvó politikai eredetű sandaságok, a koalíciós küzdelmektől nem éppen független művészi pozícióharcok nem teremtettek kedvező légkört a kezdeti reményhez: hogy tudniillik az új, ismeretlen ösvényeken járó „kísérleti" művészet az új társadalomban új otthonra, új megértésre találhat. A fordulat éve után, immár a legalitásból is kiszorulva, e művészek többsége felhagyott nyilvános ambícióival. Így vált mindaz a felszabadító művészi tapasztalat, új távlatokat nyitó esztétikai felismerés, amely egykor egy pusztán magánemberi nézőpont meghaladását ígérte, fokozatosan egy ezoterikus, befelé forduló, rezignált személyesség titkos menedékévé, így erősödtek meg benne az arisztokratikus vonások, az elkülönülés.

A magyar művészettörténet így „kizökkent időjét" az 1956-ban diplomázó Kondor Béla született „helyretolni": az önigazoló gesztusok görcseivel, rossz lelkiismeretekkel, a nem-tisztázottság szülte agresszivitással telített, lefojtott légkörbe kihívóan, a zsenik mesterkéletlenségével robbant be, komplexusoktól, bizonyítási kényszerektől mentesen, a tökéletes szakmai tudás birtokában. Legelső munkáiban olyan öntörvényű világot mutatott fel, amely egész egyszerűen megközelíthetetlen volt a „konzervatív" vagy „modern", „realista" vagy „formalista", de még a „figuratív" vagy „absztrakt" kategóriáival is.

Bukás

Ami leginkább megkülönböztette sok eredeti és tehetséges, új utakat kereső nemzedéktársától, az akkoriban induló s oly sokat hozó generáció tagjaitól, az épp az a bizonyos emfatikus, prófétai hang, amely az *Órangyal* mai nézőjét is a kiállítótermi padlóba gyökerezteti.

*

De hát honnan ez a prófétikus erő? Honnan az egyetemességnek, teljességnek ez a küldetéses követelése, amely e században csak az avantgarde legnagyobb formátumú — horribile dictu! „klasszikus" — misszionáriusaiéhoz, egy Kandinszkij teljességvágyához, egy Mondrian, egy Malevics lázas-aszketikus megváltás-kereséséhez, egy Tatlin, egy Kassák szociális küldetéstudatához mérhető?

A kérdés nem pusztán költői, s voltaképp Kondor művészettörténeti *helyére* vonatkozik. Mert ha igaz — és igaz —, hogy a művészettörténet nem azonos úgynevezett „műtárgyak" fiziognómiai alapon történő mechanikus sorbarendezésével, s ha továbbá igaz — mert szintén igaz —, hogy a művészet történetében nincsenek végleg „megoldott" problémák, legfeljebb megoldási változatok valamint mindig új és új alakot öltő régi kérdések, akkor nem oly meghökkentő komolyan — mutatós zsurnalista fogásnál legalábbis komolyabban — venni a fenti párhuzamot. Hiszen forradalmi frazeológiát, egyetemességre hivatkozó pátoszt ismert az avantgarde óta, nem is keveset az újabb kori művészet- és nem-csak-művészet-történet; s ismert azóta, a kelleténél tán többet is, olyan művészetet is, amely önmagát definiálta újra meg újra a világhoz való viszonyában. De a fennálló világnak ily radikális és kíméletlen kritikáját és a művészetnek ily radikális önelemzését egyszerre és egyidejűleg — ilyet keveset láttunk e században: olyan művészetet, amelynek volt mersze minden irányban végiggondolni küldetése súlyát és kíméletlenül levonni a konzekvenciákat. Épp ez a *radikalizmus* az, amely Kondort e nagy elődökhöz kapcsolja; s épp ennek szellemében, ennek komolysága miatt kellett Kondor Bélának minden ponton csaknem az ellenkezőjét tennie annak, amit a nagy avantgarde generációja tett.

Kondor Béla — láttuk — 1957-ben magánlakása falára megfesti nem magánlakás-falra való óriás *Órangyalát*, igénybejelentését egy új, monumentális nagyművészetre. Ugyanez évben rézbe karcol egy *Angyalt rajzalót*, háta mögött gonoszul vicsorgó fiziognómiákkal. Már maga mögött tudja az *Apocalypsis cum figuris* infernális látomását egy évvel korábbról. Az angyal-monumentum ezen a rézkarcon a törékeny emberi világot hangzatos jelszavakkal és brutális fegy-

verekkel letipró apokaliptikus lovagok győzelmi zászlaját díszíti. Fenyegető arabeszkje a humanitás teljes megsemmisülését az üdvtörténet kenetes beteljesedéseként szentesíti, miközben az eleven, a „kollektív jelképpé" nem idegenedett angyal leszegett szárnyakkal, megadón tántorog el *saját* ítélettételének iszonyú színéről...

Az életműkiállítás első döbbenetes felismerése: a vágyott, monumentális, tisztaszavú művészet megteremtésének és e teremtés egyidejű morális, politikai, művészi *mérlegelésének*, gondolati tudatosításának szétválaszthatatlansága. Amit Kondor freskóra-falra áhítozó vásznain, tapétáin állít, azt apró rézkarcain elidegeníti, ízekre szedi, kérdésessé mélyíti. Zengő hangú őrangyalt fest, miután rézkarcban brutális őszinteséggel tisztázta: a „nagy művészet" nem lehet *szolgáló* művészet, nem lehet sem igazolója, sem reprezentálója semmiféle, magát mégoly egyetemesnek feltüntető részlegességnek sem. A művészet angyala csak *kardos* angyal lehet: egzisztenciális kényszere, lényegéből fakadó parancsa, hogy független ítélőszéke előtt mérjen meg mindent, hogy ítélkezzék.

De hát milyen alapon formál jogot a művészet s a művész a *végső* ítélkezésre, az autenticitás képviseletére? Ki ő és honnan tulajdonítja magának e „magasabb nézőpontot"? A kérdés már az 50-es évek második felében, az *Őrangyal* lábánál sorakozó kis rézkarcokon megfogalmazódik, de Kondor ekkor még csak egy moralizáló ellentmondásig jut: a művészetnek *ítélkeznie kell, de nincs olyan nézőpontja, amelyből csakugyan végső ítéletet mondhat a világ felett, tehát ítélkeznie nem lehet.* A Dózsa sorozat egyik lapja egyfelől szemléletesen fogalmazza meg a művész *személyes* felelősségét: az embertelen hatalmak szolgálatába álló művész olyan, mint e lap emberpiramis-épülést, emberakasztást, emberfűrészelést murális triumfusként „megörökítő" festője; „védett" helyzetében ágyúgolyókon imbolygó, ecsetjével ágáló, kalapos-gúnyás csontváz csupán. *(Előkészületek a nagy vár védelmére).* A független pozíció feladása egyenlő a csőddel.

Másfelől viszont — így Kondor másik következtetése a lidérces szépségű *Kardos angyal*on — ítélkezni képtelenség; az angyal, aki itt maga ítéltetik meg, bénultan, groteszk majompofával mered maga elé, kiterjesztett, végletesen felemás szárnyai közt lógatva elválasztani-öldökölni erőtlen karjait. Kondor mélyértelmű, másutt is vissza-visszatérő szimbolikával világítja meg, hogy a valóban következetes, valóban egyetemes mércével ítélőnek önmagával szemben is kíméletlennek kell lennie; s ha éppoly megosztottnak ismeri fel magát, mint amilyen a világ, amely fölött ítélnie kell, nincs más útja, mint leereszteni a fegyvert.

S miközben rézkarc-töprengéseiben ilyen feloldhatatlan ellentétig jut, 1959-ben, íme, új óriás géniuszt fest. Torkolattüzek, holttetemek közül, láng- és vértengerből kél ki illúziótlan, kemény tekintettel, csontos-szikár szárnyas madonnaként, kezében a születés mocskát még magán viselő, gyámoltalankuporgó gyermekkel *A forradalom angyala.* Az új reprezentáció művészete ez: monumentumhoz illő, fenséges egyöntetűséggel sugározza a mélységesen ambivalenset. *Ezt* az angyalt — alig tagadható — csak bűneikkel szembenézni bátor forradalmak tűzhetik győzelmi zászlajukra.

A 60-as években lassan, alig észrevehetően új dimenziók jelennek meg Kondor művészetében. A művészi Én és a Világ újragondolt viszonylatainak, a régi kérdésekre keresett új válaszoknak döbbenetes erejű, egyszersmind enciklopedikus szélességű összefoglalása az 1964-ből való, *Romantikus tanulmányok* címmel jelzett háromlapos rézkarc-ciklus. Az alapkérdés mit sem változott: a három lapot ugyanaz a külön lemezről, vörös festékkel nyomott, láthatóan ideáltipikusnak szánt kardos angyal, az ítélkező jól ismert motívuma fűzi össze. De a hangsúlyok áthelyeződtek: a kérdés immár új, *történelmi* dimenziót kap. A II. számú lapon például az 56-os *Apocalypsis*...-ről ismert, irdatlan, fenyegető monstrumot látjuk viszont. De lánctalpai már nem „az" emberi világot, hanem a történelmi múlt eleven relikviáit — ember-léptékű házakat, forradalmi zászlókat, a mitológiai Európát gyűrik kíméletlenül maguk alá. Kondor az önmagát felfaló történelem feltartóztathatatlanul „előrehaladó" folyamatát allegorizálja; ebből a monstrumból mered a gyilkos ágyú az égre, hogy golyójával átlyukassza a jövő nevében ítélkező angyal törékeny testét. Világtörténelmi pesszimizmus? Katasztrofista lidérc a modern világ elidegenedésének diadaláról? Igen. De ezzel együtt, s ezen túl, még más is, mélyebb is. Mert a vörös és fekete színnyomás szimbolikus kontrasztjában immár nem az elvont Jó és az elvont Rossz transzcendens, emberen kívüli hatalmai ütköznek meg egymással, hanem az *utópia* az önmagától megvédendő történelmi-emberi *valósággal.* Ha szíve azonos is, Kondor *művészi nézőpontja* bizonyosan nem azonos már a kardját vesztett, tanácstalan és kiszolgáltatott angyaléval. A *Romantikus tanulmány II.* nemcsak azzal emelkedik felül a művészi kétségbeesés csakugyan „romantikus" pozícióján, hogy történetiként tudatosítja a művészi utópiákat szükségképpen fenyegető veszélyt, hanem azzal is, hogy magukat ezeket az utópiákat — igazságukat is, gyengeségüket is — történelmiként világítja meg.

Nyilvánvaló: az új fölfedezés, az emberi-történelmi valóság e minden kontroverzián, elidegenedésen túl érvényesülő *egységének* felismerése nélkül nem születhettek volna meg a 60-as évek végén Kondor „festői hazatérésének" újra monumentális remekei sem: az óriás *Ítélkező* irizáló, áttetsző bölcsessége, vagy az életművet s a kiállítást záró festői tünemény, a *Szentek bevonulása a városba.* Ez utóbbi fenséges iróniájában nemcsak Kondor történetfilozófiai belátása összegződik, hanem az az új festői poétika is, amely e belátásokat voltaképp kiérlelte, s amely a művészettörténeti hagyománnyal való elmélyült számotvetésből bontakozott ki a 60-as évek során. Az *Őrangyal* naiv egyneműségével, az egykori alkotói *akarás* tiszta pátoszával ellentétben ez a mű nagyszabású, fennköltironikus vízió. A kenetes téma, az emelkedett műfaj ironikus persziflázsa, eltérő ikonográfiák, technikák és stílusparafrázisok ellenpontozásaiból, triumfus és burleszk csillámló játékából áll össze esztétikai teljességgé. Itt már semmi sem az, aminek látszik; a *Szentek*... festője nem lánglelkű próféta, hanem bölcs jövendőmondó. Nem katasztrófának, nem is paradicsomnak festi az eljövendőt; az egyetlen út, amely a kincstári optimizmus üres történelmi felülnézete és a végletes katasztrofizmus önpusztító alulnézete között számára nyílik: az irónia és önirónia nézőpontjait folyton cserélő, a soha meg nem merevedő játékos ítélkezés. Hogy mindez miként áll össze mégis egyöntetű festői vízióvá, a nézőpontok sokrétűsége egyetlen pillantással átfogható festői valósággá? Nos, ez a kondori rajzolni-festeni tudás, a kondori arányérzék pillanatnyi teljesítménye, a festői forma tisztán vizuális művészi evidenciája.

*

Azt mondtuk korábban, hogy Kondor bizonyos tekintetben az avantgarde örököse, s utaltunk rá: épp azzal az, hogy egészen mást csinál. Mert azok a történelemmel való egyidejűség lázas pillanataiban, forradalmak tevékeny részeseiként költötték meg gyönyörű mítoszaikat egy új művészet, egy új valóság eljöveteléről — míg Kondor, egy másik kor, egy másik tájék szülötte: neki nem adatott meg, hogy kézzelfogható közelségben lássa meg a harmonikusan beteljesülő jövőt. Mert ők megvalósult közösségben hihették magukat eszmében-akaratban azonos társaikkal; tiszta, „elvont" jeleik, „nyitott" műveik így az érzület, az eszme, a mítosz eleven burkában az értők közössége számára váltak-válhattak egy új rend, egy új harmónia kinyilatkoztatásává. Kondor azonban magányos próféta volt, művének így szükségképpen kellett önmagába zárulnia. Esztétikai világszerűsége, roppant belső tagoltsága épp „világhiányának" volt a megfelelője. Mert a mű individuális elkülönülése, közlésképes sokarcúságában is „önmagából" érthető, olykor egyenesen gorombán nyílt beszéde voltaképp védekezés az egyoldalú értelmezésekkel, a különféle konjunkturális kisajátítási kísérletekkel szemben. Ha az avantgarde messianizmusa a történelemből tudatosan kivonult forma utópiájában kereste a megváltást, akkor Kondor, épp ellenkezőleg, a formába belevont teljes történelemben.

Így lett művészete mélyebben és igazabban avantgarde-dá, mint sok olyan művésztársáé, akiket a *Cirkusz* és a *Happening* kegyetlen szatírájú lapjain mutatott fel. Mert dialektikus elméje, objektivitása, radikalizmusának komolysága megkímélte őt az avantgarde „boldogtalan tudatának" kényszerpályáitól, a nagy hitek és nagy kiábrándulások, én-felejtő utópizmusok és én-kiélő partikularizmusok szükségszerű váltógazdálkodásától, gyötrelmes identitásvesztéseitől. Nem mintha maga nem tapasztalta volna meg sokszorosan e belső végletek ördögi dialektikáját: nem mintha művei *másról* szóltak volna, mint amazokéi. Sőt, következetesebben és teljesebben szóltak ugyanarról; s így lett egyszerre bírálója és folytatója a modern művészet nagy forradalmának. Próféta, kizökkent időben.

RÉNYI ANDRÁS

Szentek bevonulása

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Kondor Béla

1972 DEC 14

Magyar Hírlap

1021

Meghalt Kondor Béla

Életének negyvenkettedik évében elhunyt Kondor Béla Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész. Temetéséről később intézkednek.

Magyar Képzőművészek Szövetsége
Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

*

Az első perc a megdöbbenésé: negyvenkét éves volt. A második a tűnődésé: csakugyan ilyen keveset élt? Hiszen szüntelen jelenléte, festményeinek sokasága, és rajzainak légiója mintha megduplázta volna jelenlétét, munkás élete éveinek számát. 1954 — azaz huszonhárom éves kora — óta állított ki; idehaza és külföldön egyaránt; elismerést és díjakat aratva odakint és idebent; s mellé csodálatot is: barátoktól műértőktől s a kritikusok java részétől is, mindenekelőtt pedig követőitől, akik oly hamar kerültek vonzáskörébe. De mi magyarázza, hogy egy, a maga hangján éppen csak megszólaló művészpalántát máris hívők serege vesz körül? Kondor festészete és grafikája szinte a semmiből bukkant fel, nem kötődött az elődökhöz, a közvetlen kortársakhoz sem, viszont még nem érett meg az az idő, amikor az ő művészete majd egy sokszínű orkeszter egyetlen szólamának tűnhet.

Magányosan indult: imponáló egyedülvalósággal, ennek az egyedülvalóságnak a kihívásával, művészeti szándékaiban hajlíthatatlanul: nem pózból és mégcsak nem is a feltűnés szándékával. Hisz ő tudta leginkább, hogy neki is voltak szellemi ősei; a németalföldi Hieronymus Bosch, a spanyol Goya, a francia Callot, a norvég Ensor, s időben utolsóként Vajda Lajos. Megannyi moralista, akiknél az etikum az esztétikummal ölelkezett, a sorsot faggatók, akik az ember örökétől fogva adott, de a történelem során új, meg új minőségként megújuló alapakérdéseire kerestek és adtak választ. Egyedül volt — bár sohasem magányos —, aki elsőként, olyankor kérdezett, amikor csupán az igenlésnek volt polgárjoga, aki tragikus pátosszal idézte fel a tegnapi illúziókat, hogy kegyetlen dühvel és iróniával adhasson számot, s vonhasson kérdőre az illúziók elvesztése miatt. Mert egyetlen dolog gyötörte, egyetlen dolog foglalkoztatta: a magunk sorsa. Ennek érdekében kérdezett, és erre válaszolt jelképeket és példázatokat teremtve. Indulatosan, elkeseredetten, mégis a dühösek optimizmusával, s egyszersmind olyan intellektuális formakészséggel, amely megengedte ugyan számára indulatai szabad áramlását, de úgy, hogy mondanivalóját feszes és minden szubjektivitáson túlemelkedő, általános érvényre törő rendbe kényszerítse.

Sorolhatnók fal- és táblaképeit, és az általa illusztrált vagy róla készült könyveket. De most csak kettőt emeljünk ki. Szinte jelképes, hogy Thomas Mann Varázshegyét és Hemingway Öreg halászát illusztrálta. Az előbbi az induló, a háború kétségeibe taszított ifjúság, a tájékozódás, az utóbbi pedig a halál küszöbén a sors értelmére még egyszer rákérdező, erejét utoljára megfeszítő ember regénye.

Bojár Iván

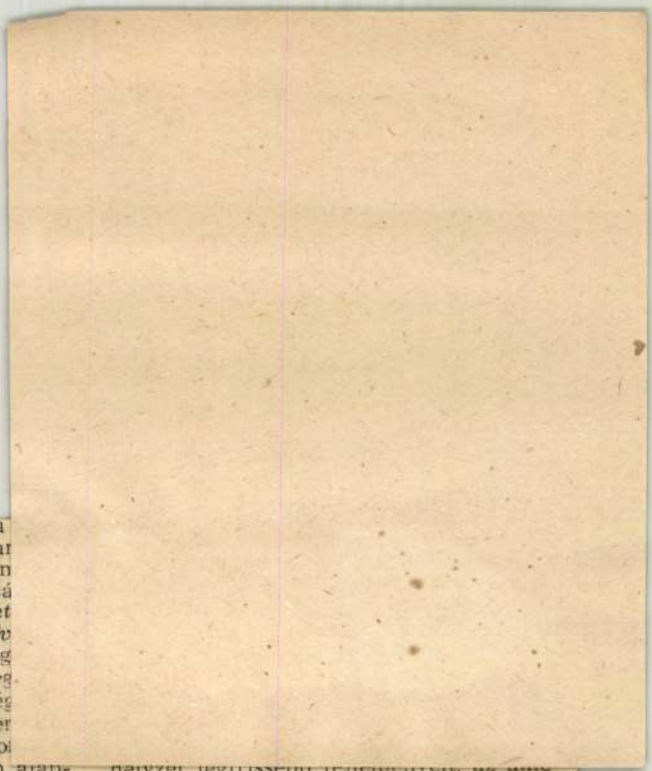

tok közös kormányprogramjának a
valósítása gyökeresen megjavítan
franciák milliónak életét. Az ily n
létrehozott új demokrácia gazdasá
szociális tartalmánál fogva *átmenet*
mát jelentene a szocializmus megv
tása felé. A közös program nem eg
lasztási időszakra szóló taktikai meg
zés, hanem hosszú távú szövetség
program megvalósítása megteremter
nak alapját is, hogy — mint a ko
nisták remélik — a közös program alap-
ján szövetkező pártok egy későbbi sza-
kaszban a szoicalizmus építésében is
együttműködjenek, hangsúlyozta Mar-
chais.

Szerda délután megkezdődött a vita a referátum felett.

ak nem sürgős az ügy

ket a vita során, hogy szorosra kell zárni a sorokat Izraellel szemben, „amíg nem késő". A két egyiptomi felszólalás elhangzása után a tanácskozás már csak rövid ideig tartott, s tizenkét órával megkezdése után véget is ért.

Sazli tábornok a MÉNA hírügynökségnek adott nyilatkozatában kijelentette, hogy országa, valamint Szíria és Líbia — az Arab Köztársaságok Szövetségének tagjai — „a közelgő ütközetet maguk fogják megvívni Izraellel; terheit a harcnak maguk fogják viselni".

Az egyetlen ajánlás, amelyet a vezérkari főnökök kedden elfogadtak, a közös fegyvergyártásra vonatkozik.

helyzet legfrissebb fejlemenyeit, az ame-
rikaiak és saigoni bábjaik obstruktív maga-

Strougal expozéja a cseh

(MTI) A csehszlovák párt- és állami vezetők — *Gustáv Husák, Ludvik Svoboda* és *Lubomir Strougal* — jelenlétében szerdán a prágai várban megkezdődött a szövetségi gyűlés, a parlament két házának együttes ülése. A fő napirendi pontról, a kormány programnyilatkozatának teljesítéséről Lubomir Strougal miniszterelnök tartott beszámolót. Az ország külpolitikai tevékenységéről szólva, megállapította, hogy Csehszlovákia a többi szocialista országgal együtt, *a jövőben is minden tőle telhetőt megtesz az európai biztonsági értekezlet megvalósítása érdekében.*

Nyugat-Németország kérdését érintve, Strougal megállapította:

— Remélhető, hogy Brandt kancellár új kormánya a még fennálló problémákkal kapcsolatos pozitív magatartásával

A Biztonsági Tanács be

(Reuter) A Biztonsági Tanács 14 sza-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

1983 FEB -9.

1021 Kondor Béla (5)

KALEIDOSKOP

BILDER VON BÉLA KONDOR

Unsere Musik und Literatur ermessen mit ausgefahrenen Antennen die Umwelt. Unsere bildende Kunst aber ist eher durch eine Art Abgeschlossenheit gekennzeichnet, als wären ihre Kräfte durch das mit sich ringende Unvermögen gehemmt. Jahrelang zeichnete auch *Béla Kondor* eine solche geschlossene Welt. Wir haben noch die dämonischen Radierungen in Erinnerung, auf denen menschliche Wesen wie in einem Ameisenhaufen ein von panischem Schrecken bestürztes Gewimmel des Lebens revelieren.

Später sagte sich Kondor in seinem Schaffen vom Schreckensbild dieses Gewimmels los. Vor allem seine Begabung dürfte ihn bewogen haben, eine luftig gelöstere Welt zu sondieren.

Betrachten wir seine diesmal ausgestellten Grafiken, haben wir den Eindruck, in ein Kaleidoskop zu schauen. Kondor zerlegt die Welt in kristallene Quader, die er den Lichtbrechungen von geknitterten Papieren entsprechend wieder zusammenlegt und — durch lockere Netze von Strichen zusammengefaßt — zu Papier bringt. Wie ein Fischer, der sein Netz statt des Wassers in die Lüfte des Himmels geworfen hat, holt er im Netz seiner Zeichnungen glitzernde Fäden und aufdämmernde Lichtflecken ein. Darum empfinden wir auf diesen gerauhten, wie von Windgekräusel gemusterten Blättern kaum die Gegenwart der irdischen Trägheit, der Gravitation. Selbst die konkreten Formen, die menschlichen Gesichtszüge scheinen uns von wiederholten Spiegelungen vermittelt anzusehen. In Kondors Arbeiten tauchte auch früher das Fliegen als Motiv auf. Nun hat sich dieser heitere Himmel, diese freischwebende Formenwelt weiter abgeklärt. Sie hat damit nahezu philosophischen Sinn gewonnen. Es ließe sich aber kaum behaupten, daß das Himmelsgewölbe auf Kondors Zeichnungen auch so triumphierend blau, so volltönend ist wie an heißen Sommernachmittagen. Kondor projiziert die Gebilde seiner Phantasie eher an den launischen Aprilhimmel, als empfände er dieses in seiner Witterung veränderliche Medium immerhin für reeller. Diese nicht in sich geschlossene Kunst, die endgültige Feststellungen meidet, ist jedenfalls ansprechender, als wenn sie sich zu einem, alles wissenden, alles aussprechenden Propheten aufwerfen wollte.

Soweit bekannt, soll diese Auswahl auch für die Biennale in Venedig bestimmt sein. Es wäre nur zu begrüßen, wäre sie auch dort ausgestellt. Vielleicht erkennen auch andere die befreite Lyrik in Kondors Grafik und seine — was heute in der bildenden Kunst auf der ganzen Welt so selten ist — souveräne Aussage.

G. P.

Béla Kondor: Selbstbildnis von Jemand VI.

Hunderttausend S
über Budapest

Ausländer über uns

Aus Anlaß des Jahrestages der Befreiung der Hauptstadt am 13. Februar veranstaltete die Abendzeitung „Esti Hírlap" und das Fernsehen ein großes Rätsel-Preisausschreiben in fünf Runden. Sein Titel: Kennen Sie Budapest? Auf die interessanten, stellenweise sehr schweren Fragen auf hohem Niveau gingen 3000 Antworten ein, der Endausscheid auf dem Fernsehbildschirm wurde von Hunderttausenden von Interessenten fieberhaft verfolgt.

Irgendwann, zu Beginn des Jahrhunderts, wurde der Kreis der Freunde von Budapest gegründet. In Hülle und Fülle erschienen damals Zeitungen und Zeitschriften, die sich zum Ziel gesetzt hatten, die Pest-Budaer Traditionen zu pflegen. Dies erweckte die Hauptstadt mit der Zeitschrift „Budapest" wieder zu neuem Leben.

In Buda treffen sich von Zeit zu Zeit auch heute noch die ehemaligen Bewohner des in den Dreißiger Jahren abgerissenen Stadtviertels Tabán, um sich durch den alles verschönernden Schleier der Vergangenheit hindurch an die winkligen Gassen, die kleinen romantischen Kneipen der Boheme, an den von Gyula Krudy bevorzugten „Tiefen Keller", den „Weißen Adler" und all die anderen zu erinnern. Jedes Jahr wird je ein Band

darstellen, sind künstlerisch gestaltet. Bisher sind fünf Bände erschienen, bald folgen der sechste und auch der siebte, der Namens-, Orts-, und Sachverzeichnis umfaßt. Erst dadurch wird das Werk vollständig, und seine praktische Verwendbarkeit wächst.

In den bis jetzt herausgegebenen fünf Bänden findet man beinahe 80 000 Stichwörter, und es liegt nahe, daß die Titel der vollständigen Ausgabe wohl die Hunderttausendgrenze erreichen wird. Diese hohe Zahl entspricht auf dem Gebiet des ortsgeschichtlichen Verlagswesens einem Weltrekord, wenn es auch keine solche Institution gibt, die das beglaubigt, wie bei den Sportereignissen. Erwähnen wir aber, daß die von Gustav Gugitz für Wien zusammengestellte vierbändige Sammlung mit dem gleichen Ziel *nur* 17 000 Titel beeinhaltet! Eine Publikation von ähnlichem Ausmaß und Umfang wurde bisher noch nirgends in der Welt herausgegeben.

Aber nicht nur die Zahlen der Bibliographie sind lobenswert. Sie wird außerdem charakterisiert durch eine umfangreiche und sorgfältige Materialsammlung, durch eine mehrfache Kontrolle der Angaben, durch eine durchdachte und eben deshalb leicht überschaubare Struktur, durch informative, klar abgefaßte Annotation. Man kann sich

Berühme Reisende

Blättern wir ein wenig im zweiten Band, dessen erstes Kapitel den Titel „Stadtbeschreibung, Städtebau" trägt. Die Bibliographie zählt bei diesem großen Themenkreis, der in übersichtliche Untergruppen aufgeteilt ist, 9976 Werke auf. Unter ihnen findet man die Reiseeindrücke von 317 Ausländern über Budapest. Unter den Reisenden gibt es viele, deren Namen der in der Fachliteratur unbewanderte Leser kaum begegnet ist, viele von ihnen sind jedoch Weltberühmtheiten. Gern erinnert sicht der große Märchenerzähler Andersen an die Kígyó-Straße in der Innenstadt; von den Franzosen besuchten Prosper Merimée, Dumas Vater und viele andere Budapest. Zu Beginn des vergangenen Jahrhunderts, 1810, war der russische Marineleutnant Wladimir Bronjewski hier, der seine Eindrücke in warmen Worten festgehalten

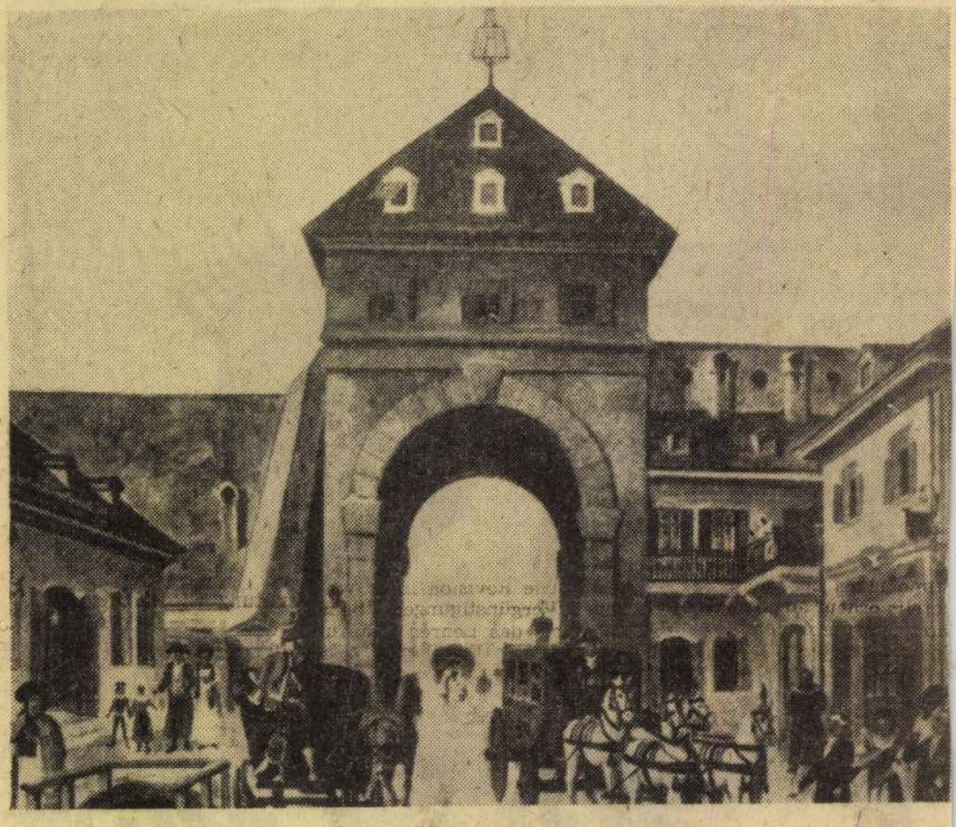

Das einstige Hatvaner Tor in Pest

hat. Auch der große sowjetische Schriftsteller Maxim Gorki hielt sich in Budapest auf.

Farbige Beschreibung und statistische Angaben, Legenden und historische Tatsachen erstehen aus den Quellen, auf die uns die „Bibliographie der Geschichte Budapests" hinweist. Mit begründetem Interesse erwarten wir den bald erscheinenden nächsten Band.

Béla Puruczki

Magyar Nemzet

Csütörtök, 1981. december 3.

Kondor-kiállítás a Vigadóban

Jaj, jaj, *Hommage a Kondor* a címe ennek a tárlatnak is — ugyan akarnak-e ezzel valamit jelezni, s ha igen, mit? Azt talán, hogy nem igazi emlékkiállítást rendeztek az 1931. február 17-én született Kondor Bélának, aki tehát az idén lett volna ötvenéves, és nagyjából jövő ilyenkor, 1982. december 12-én lesz tíz éve halott... — hanem ez csak afféle alkalmi tisztelgés, hiszen a szűkre szabott alkotói pálya ellenére *van mit* kiállítani? Vagy csak a nyelvi restség szaporítja a homályos hommage-ok számát Budapesten, s a szónak nincs különösebb „üzenete" (hogy stílusosan szóljak)?

A katalógusból egyébként kiderül, hogy *„a Vigadó Galéria most a hagyatéknak azt a részét mutatja be, amely jelenleg is a Kondor-család birtokában van"*. Ehhez képest viszont mintha kissé sovány volna az anyag — vagy talán válogatást látunk a hagyaték egy részéből? A katalógus *A szentek bevonulása a városba* című monumentális festmény bemutatását is ígéri — ezután a látogatót a lépcsőnél kis értesítés várja a falon, e szerint technikai akadályok miatt mégsem hozták át a 176 × 376 cm-es képet a Kiscelli Múzeumból, ahol viszont már évek óta nem láthatja senki.

A bemutatott grafikák sora az 1950-es *Sztálin-hid, vihar előtt* című tusrajzzal kezdődik, a festményeké még előbb, egy 1949-es *Csendélet*-tel. E kettőt azonban majd tíz éves úr választja el az időben soron következőktől: a *Krisztus a kereszten*-változatok egyik 1960-as monotyp megoldásától, illetőleg az 1957-es, szeretve kicsúfolt, gyermetegen heroikus *Várvédők*-képtől. Márpedig a kezdés időszakából általában több szokott a család tulajdonában maradni; maradt is; ámde ezek a munkák é. n. (évszám nélkül) jelzéssel kerültek éppen oda, ahova, s a katalógusban is a felsorolások végére. Márpedig *ma még* megközelítő bizonyossággal még lehetne állapítani, mi *mikor* keletkezett: ha ez most halasztódik, talán örökre elmulasztódik.

A kiállítás egészében *lassé szürkébb Kondor Bélát mutat:* kevés fömű van jelen. Oroszlánkörmei nyomát természetesen a nekikészülődésein, színvázlatain, tanulmányain, próbanyomatain is meglátni, de nem minden előtanulmány nélkül, nem „nagyközönségi színten". Többet kellett volna segítenie *Frank* Jánosnak, a kiállítás rendezőjének — a betérők kedvéért talán legalább belső fejlődés-trendbe, időrendbe rakhatta volna a nézni valókat. Mintha elsősorban a színritmusra ügyelt volna:

egy fekete, majd egy szürke *Férfifej*-jel indítja a monotypiák sorát (mindkettő dátuma 1968), majd a rózsaszín-fekete *Ikonosztáz I.* következik (1969), utána megint egy zöldes, majd egy szürke, a *Szakállas férfifej* (megint 1968-asok). És most újabb ritmus jön létre, hiszen, ha már fent van egy zöldes, majd egy szürke, megint jöhet egy zöldes, ez esetben a legkorábbi, az 1967-es *Valaki önarcképe*... ez a bravúros önportré, mely mintha többszörös üvegrétegen át szemlélné önmagát.

S aztán természetesen megteszik ránk hatásukat a *kondorosan* sötét szemüregek, a gótikus fejtartások, a begörbült ujjú, átszellemült kezek. Megérezzük a részvétteli iróniát a semmi vázát hosszan elnéző *Az öreg király*-portrén: megdöbbenünk a Gonosz mindig menetkész csapatainak láttán (*Gyilkosság az Olympián*, 1972); mulatunk az anakronizmuson, midőn *Az angyal megjelenik Lóthnak*, s Lóth háza, amely fölött az angyal az égi testgomolyból kiszáll, modern lakókocsi inkább, tv-antennával; szívünk megesik a művész önpusztító elkeseredésén, mert az firkáitatja össze vele a tiszta, szép rajzot (*Kolostoralapítás*)... Vagyis Kondor Béla ezen a kiállításon elsősorban azoknak *jelenik meg*, akik már különben is szeretik.

Ember Mária

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1974 MÁJ 28
Daily News

Béla Kondor

BÉLA KONDOR-KÜNSTLER DER EXTREMEN GEGENSÄTZE

1021

„Wespenkönig" (Öl).

Das Trojanische Pferd (Kupferstich)

„Extreme Gegensätze erfüllen die Kunst Béla Kondors. Romantisches Pathos, Empörung gegen die Verstümmelung des menschlichen Wesens und der Vollständigkeit, eine selbstquälerische, tragisch gestimmte Ironie, die Kataklysmen der Epoche, eine visionäre Verzücktheit, schmähender Fluch — und auf der anderen Seite Sehnsucht nach reiner Menschlichkeit..." — so schreibt der Kunsthistoriker Lajos Németh in der Einleitung des graphischen Sammelbandes von Béla Kondor. Und tatsächlich charakterisieren diese Worte am treffendsten den viel diskutierten, und schließlich eindeutig anerkannten Künstler der modernen ungarischen Graphik und Malerei, den früh verstorbenen Béla Kondor, dessen erste umfassende Retrospektive zur Zeit in der Budapester Nationalgalerie zu sehen ist. Béla Kondor starb im Dezember 1972, das Lebenswerk des nur 41jährigen aber ist erstaunlich reich und vollkommen. Mit kaum 20 Jahren meldete er sich bereits mit einigen äußerst reifen, abgeklärten Arbeiten, und kurz danach wurde er bereits als ein Meister der neuen ungarischen Graphik angesehen.

Worin besteht die Neuheit seiner Kunst, die Unverwechselbarkeit seines künstlerischen Antlitzes? Kondor äußerte sich in einem Interview unmißverständlich über die Entstehung seiner Schule. „Was ich von anderen gestohlen hatte, daraus entstand die »Kondor-Schule«... Uns ist der Anspruch des nicht nur Darstellens gemeinsam." Diese etwas ironische Formulierung hat einen tieferen Sinn: Die komplexe, individuelle künstlerische Welt Kondors kam auf mittelbarem Wege zustande, er studierte und fügte die ganze Geschichte und die Traditionen der bildenden Künste sowie die Geschichte der Menschheit in sein Weltbild ein. In seinen Werken sind die Lebensauffassung und die Kulturgeschichte des mittelalterlichen und byzantinischen Christentums, und einigermaßen auch des Altertums mit den Errungenschaften und der Mystik der Neuzeit verflochten. Dieses gleichzeitige Vorhandensein so unterschiedlicher Motive wirkt aber bei Kondor überhaupt nicht gekünstelt, nicht als Kopie der Vorfahren, sondern als ein Teil seines Symbolsystems.

Auf der anderen Seite stehen die von Kondor selbstgeschaffenen Zeichen. Dieses System der vielfarbigen Motive wird von ihm so moduliert, daß seine Werke den heutigen Menschen ansprechen und dadurch höchst modern wirken. Das Hauptthema Kondors ist der Platz des Menschen in der Welt, und damit verbunden der Tod und die Vernichtung.

Wie schon vorher erwähnt, interessiert sich Kondor intensiv für die Gegensätze, z. B. für die Beziehungen zwischen Gut und Böse, Frau und Mann Maschine und Mensch, Tier und Mensch. Seine straff komponierten Bilder haben oft den Kampf dieser gegensätzlichen Kräfte zum Thema.

Man spricht oft darüber, daß die Kondor-Bilder schwer zu enträtseln, in Worten kaum auszudrücken sind. In der Tat zeugen seine Phantasiefiguren — die Lebewesen und Engel mit Flügeln — das Fliegen ist ein zurückkehrendes Motiv —, die alten Flugzeuge, Blumen, Könige, winzigen Menschenfiguren, die visionäre Darstellung von seiner sehr individuellen Einstellung. Doch wirken diese Bilder wegen ihrer ungemein disziplinierten, überzeugenden Komposition, fast genauso intensiv auf die Gefühlswelt wie auf die Vernunft.

Zs. Fülep

e Nachrich...

DAILY NEWS

Dienstag, 28. 5. 1974
8. Jahrgang, Nr. 122 2 Ft

INTERFOTO MTI/AP

BdKJ, Josip Broz Tito
lgrader Pionierhalle, dem

t gleich

rierte
l-Kongreß

schaftlichen und kulturel-
en Lebens geschmiedet
werden, betonte Tito. Er
appellierte an die Bevölke-
rung, wachsam und ent-
chlossen zu sein, um ein
Wiederauftauchen jeder

AUSSENMINISTER PUJA BESUCHT NAHOST

Budapest, 27. Mai (MTI) — Der ungarische Außenminister Frigyes Puja wird auf Einladung von Abdul Halim Khaddam, stellvertretender Ministerpräsident und Außenminister Syriens, sowie Murtada Said Abdul Baki, Außenminister des Irak, Syrien und dem Irak in der Zeit vom 28. Mai bis 6. Juni 1974 Besuche abstatten.

Algier:

Hohe Militärs empfingen Gretschko

Algier, 27. Mai (ADN) — Zu einem mehrtägigen Freundschaftsbesuch in Algerien traf am Montag Marschall Andrei Gretschko, Mitglied des Politbüros des ZK der KPdSU und Minister für Verteidigung der UdSSR, in Algier ein. Er folgt einer Einladung von Houari Boumedienne, Vorsitzender des Revolutionsrates, Ministerpräsident und Verteidigungsminister Algeriens.

Auf dem Flughafen Algier —Dar el Beida wurde Marschall Gretschko vom Mitglied des Revolutionsrates Oberst Belhouchet, dem Generalsekretär des Ministeriums für Nationale Verteidigung Oberstleutnant Latreche und weiteren hohen Militärs der Nationalen Volksarmee Algeriens begrüßt.

Soares verschiebt Rückkehr nach Lissabon

London, 27. Mai (Reuter/UPI) — Außenminister Soares hat seine für Montagabend geplante Rückkehr nach Lissabon verschoben, um weitere Verhandlungen mit den Vertretern der Unabhängigkeitsbewegung für Guinea-Bissau und die Kapverdischen Inseln (PAIGC) zu führen.

Die Verhandlungen zwischen Außenminister Soares und den Vertretern der Unabhängigkeitsbewegung unter Führung von Pedro Peires waren am Montag in London fortgesetzt worden. Nach Abschluß der bisher längsten Begegnung — sie dauerte dreieinhalb Stunden — äußerte sich Soares befriedigt über den Fortschritt der nun seit drei Tagen dauernden Gespräche. Die nächste Runde

Gromyko in Damaskus

Damaskus, 27. Mai (TASS/MTI/AFP) — Der sowjetische Außenminister Andrei Gromyko ist am Montagabend auf Einladung der syrischen Regierung in Damaskus eingetroffen.

US-Außenminister Kissinger hatte von Sonntagabend bis Monfagabend zu seiner zwölften Gesprächsrunde mit dem syrischen Präsidenten Hafez el-Assad in Damaskus geweilt. Die beiden Politiker verhandelten sechs Stunden lang bis in die tiefe Nacht hinein und setzten die Gespräche nach wenigen Stunden Schlaf am Vormittag fort. Mehrmalige Unterbrechungen zu Mittag und am Nachmittag dienten dem Vernehmen nach Konsultationen, möglicherweise auch solchen Kissingers mit der israelischen Regierung.

Kissinger will am Dienstag in die Vereinigten Staaten zurückkehren. Wie der amerikanische Sprecher Robert Anderson am Montag in Damaskus mitteilte, wollte Kissinger am Abend in Tel Aviv weiter verhandeln.

Die syrische Nachrichtenagentur SANA stellte in einem Kommuniqué zum Stand der Verhandlungen fest, daß noch immer einige Punkte von Fragen zur Diskussion stünden. Über dies gebe es eine Reihe von Fragen, über welche Syrien nicht bereit sei, zu verhandeln. Es handelt sich hierbei vor allem um das Problem der palästinensischen Widerstandsorganisationen. Wer dieses Problem erörtern wolle, müsse die palästinensische Frage lösen und mit der palästinensischen Führung verhandeln.

Kairo — Die Staatsoberhäupter der arabischen Staaten werden in der ersten Septemberwoche in Rabat zu einer Gipfelkonferenz zu-

MAHIR
SAJTOFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Béla Kondor
1984 MÁR 20

DAILY NEWS

1021

ICONS OF MODERN PROFANE MYTHS

The oeuvres of Béla Kondor

Graphic artist, painter, poet and photographer Béla Kondor (1931-1972) was one of the most remarkable Hungarian artists of his time. His art career spanned a tragically short period—15 years. As with many other prominent artists, his work was not appreciated in his life, but now he is rated among the greatest Hungarian artists of this century. A retrospective exhibition of the finest items of his 1,500 paintings, prints and drawings, photos and drafts of poems is at the National Gallery opened the week-long Budapest Spring Festival on Friday.

Graduating from the Budapest School of Fine Arts in 1956, Kondor attracted attention with his diploma piece, a series of copper engravings in memory of György Dózsa, leader of a Hungarian peasant rising in 1514.

On a 1957 study trip to Paris, he studied Picasso's works, and evolved his own style in 1958. His first one-man show was held in Budapest in 1960, and was followed by numerous successful exhibitions in Hungary and abroad in Lugano, in Miami, US, in the Museum of Modern Art, at the Paris Youth Biennial, Sao Paulo, in Vienna, the Venice Biennale (1968) and Zagreb. He won several prizes, including the First Prize at the Tokyo International Graphics Biennale.

Among his book illustrations are those made for Friedrich Dürrenmatt's "The Accident", Thomas Mann's "Magic Mountain", Hemingway's "The Old Man and the Sea" and the poems of William Blake. He created the engraving counterpart to Thomas Mann's "Dr Faustus" with a series entitled "Apocalypsis cum figuris".

Blake influenced Kondor's work both as poet and painter. Other strong influences on his artistic world were exerted by Dürer, Matthias Grünewald, and Rembrandt.

In particular, he was intrigued by the act of flying—the flying structures in several of his pictures are a curious mixture of structures and insects. "Kondor's pictures are the icons of modern civilization's profane myths," one art historian has said.

His poems are verbal formulations of his artistic creed and outlook. The first of his two volumes, "Fragments of Happiness", was published in 1970, the second "To Leave a Mark" appeared after his death. His photos, taken at the end of his life, display the strange microcosm of his studio,

French Nobel Prize laureate author Albert Camus intended to write an introduction to the catalogue of Kondor's exhibition in Paris. Death prevented him from doing it.

Tamás Szántó

LITTLE TRIPTYCH', St Catherine's Altar by Béla Kondor

adopted a document on
plementation of resolutic
sed at the 1981 Congre
on the party position
local council elections to
in June.

A peace call was made
Polish people, and a
drawn up to all the con
and workers' parties
world. Delegates also acc
discussion document th
serve as a basis on whi
party will debate the lo
programme for the nex
years.

The message says the Polish United Workers' Party is striving to defend Poland's socialist achievements and continue the country's socialist development. Internationally it sees its main task to be the struggle for peace and the prevention of nuclear catastrophe.

There is a connection, it says, between the attacks on Poland by the anti-socialist forces and the imperialists' endeavour to upset the balance of forces with socialism. The Polish party, having prevented Poland becoming a focus for international tensions, will not allow Poland to be made use of in the imperialist crusade against socialism.

In its call for peace the party meeting emphasized that efforts by the socialist community gave grounds for hoping that peace could be maintained.

The resolution adopted at the meeting stressed that the political line taken at the 1981 Congress was correct and forsighted. Also adopted was the communiqué entitled "What are we fighting for? Where are we going?", which will serve as the party's platform in the next few years. The text will shortly be published.

Regulations governing party elections were confirmed as definitive.

Sudan req
Council m

Khartoum/Sudan, March 19
emergency meeting of the UN
air raid on a suburb of Khartou

Minister of State for Foreign Affairs Mustafa Medani Abbashar summoned Arab Ambassadors to Khartoum on Sunday evening to inform them on the Sudanese decision. He indicated that Sudan has also filed a complaint to the Arab League but stopped short of requesting a League emergency meeting.

But "Sudan did not summon the Arab Ambassadors to help us in an offensive against any country or even to defend its territories", the Sudanese news agency quoted Abbashar as saying.

Meanwhile, Egypt and Sudan has announced they have put in force an 8-year-old joint defence pact and troops from the two countries teamed up to defend strategic positions in Sudan. Egyptian Foreign Minister Kamal Hassan Ali said in Cairo five bombs were dropped by an unidentified warplane on the Omdurman section of the Sudanese capital.

Blaming Libya for Friday's raid in which five people died, the Sudanese government said it was requesting an emergency meeting of the Security Council "to consider the Libyan aggression."

MAJOR BANKS RAISE PRIME LENDING RATE

New York, March 19 (Reuter) – Citibank, the second biggest bank in the US, and two Chicago banks on Monday raised their prime lending rates to 11.5 pc from 11 pc, effective immediately. Other major banks were expected to follow the lead because of rising bank funding costs and increased credit demand.

The decision to increase the prime rate, the rate which banks charge their most creditworthy customers, was announced initially by First National Bank of Chicago. Continental Illinois and Citibank followed a short time later.

The major banks have maintained a prime rate of 11 pc since early August but recently markets have become fearful that the Federal Reserve Board is tightening its monetary policy to combat inflation.

The dollar has been stronger on world currency markets in recent days because of the prospect of higher US interest rates and progress towards cutting US budget deficits.

A tribute to Béla Kondor

A retrospective show of his works at Tihany Museum

The memorial show of Béla Kondor's paintings and graphics that is being opened today at Tihany Museum, on the northern shore of Lake Balaton, is a tribute to one of the great names in modern Hungarian art, a remarkable artist of varied talent who met such an untimely death in December 1972, at the age of 41.

Béla Kondor was born in Budapest in 1931. After completing his secondary school studies he went to work in a Budapest shipyards as an electrician. From there he went on to study at the Academy of Fine Arts, under masters like Jenő Barcsay, Károly Koffán and János Kmetty. His first one-man show was arranged in Budapest in 1960, but his works were shown at exhibitions each year since 1954. He contributed works to such shows as International Graphics, Lugano, 1958; the Museum of Modern Art, Miami, Florida; Young Artists' Biennale, Paris, 1963; 4th International Biennale of Graphic Art, Tokyo, 1964; the Venice Biennale 1968; as well as shows in Sao Paulo, Vienna, Budapest and Székesfehérvár, Hungary.

Not only was he a prolific graphic artist (the exhibit of the Tihany show was selected from about 1,500 works, not including works in private and other collections), he also was a poet and pamphleteer and a passionate musician. The poet László Nagy, who opens the show today, said Kondor had in his studio an organ, a piano and a reed organ. He would also build new and strange musical instruments.

The art historian Lajos Németh says of Kondor:

Béla Kondor, one of the most gifted of the younger generation of artists in Hungary, developed a sovereign and utterly individual style of his own. His work cannot be classed with any of the chief trends of Hungarian art, nor can his art be connected with foreign styles, which just provide a necessary intellectual background for the development of his art.

Kondor was an artist who felt it to be his vocation to accept and develop traditions. He was not interested in an analytical search for forms in the "isms", but equally he did not accept the anarchical self-expression of the "informal". He feels some nostalgia for Classicism which has some place in his work. And he has learned a great deal from Surrealism—not so much from the paint-

been most influenced by Hieronymus Bosch and has made a brilliant series of variations on the works of that great innovator. He reveals some of the passion of the Expressionists, but even when moved by Romantic fervour, the firm structural balance is always present at the heart of his works.

Insofar as lines always play an important role in Kondor's painting, this must be thought of as graphic in character. The subtly vibrating network of lines has an emotional and plastic meaning which is equally intense in both his paintings and drawings. His art shows a nice balance of reason and instinct, its basic principle being the creation of order. This he does not achieve by means of abstract formulae in the spirit of Constructivism but by preserving the great traditions of the representation of man in art, and by overtly professing an ethical standpoint and noble ideas.

I. F.

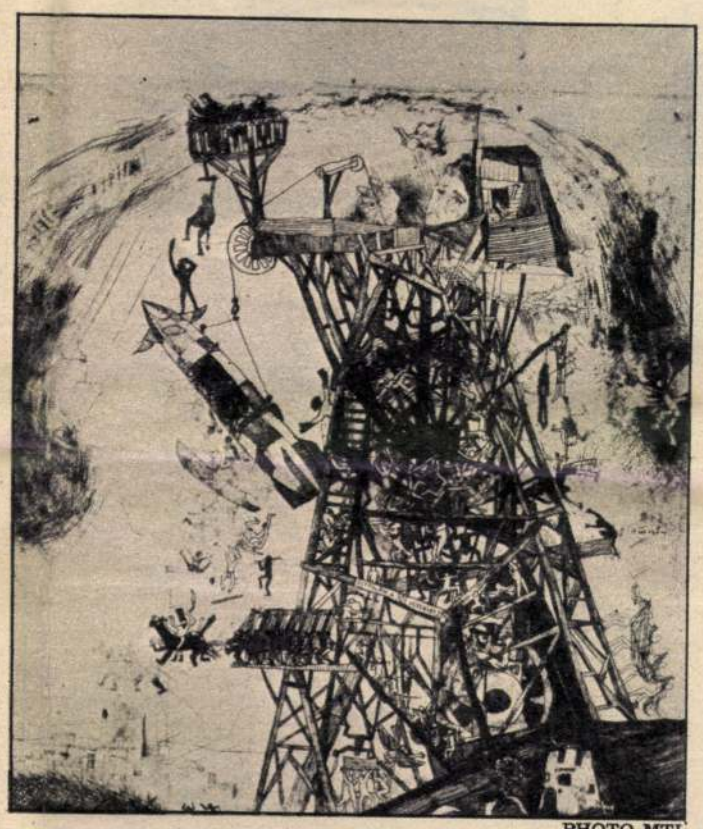

PHOTO MTI

'THE BOMB': Kondor was very fond of mechanisms and contraptions and carcasses of quaint aeroplanes hung from his ceiling. Fantastic mechanisms and structures are an important element used by Kondor to convey his message. Etching, 1966

PHOTO MTI

'THE WASP-KING': Man and Woman, Good and Evil, [illegible] Beast—these motifs found [illegible] profound and hidden mean- [illegible] reveals all the abundant

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728
Bella Kondor
1973 JUN 17
Daily News

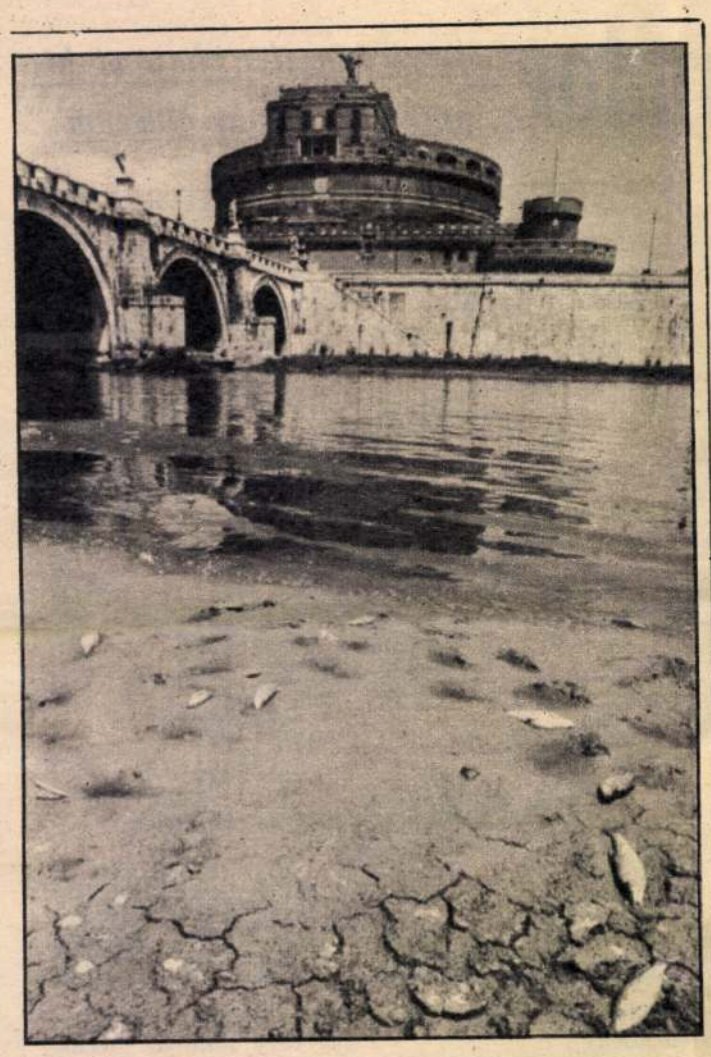

INTERFOTO MTI/UPI

LOSS OF LIFE IN TIBER: Dead fish found on the Tiber River banks on Friday. Technicians of the Rome Health Department checked the Tiber, were hundreds of dead fish floated. The fish were discovered near the area of the Sant'...

Wo... fo...

Budapest (DN) ... ternational Economic ... ciation will hold its 4th world congress in Budapest between August 19-24, 1974, US university professor Fritz Machlup, Chairman of the IEA, has announced in Budapest.

The Association, sponsored by UNESCO, will stage ... ...alist ... the ... con- gres... Rome, Vienna an...

Some 2,000 to ... 0 economists are expected to attend, half of them from socialist, the other half from non-socialist countries. This will be the largest-scale

Gov't crisis in Italy coupled with money ills

Rome (UPI) — Action in Italy's government and currency crisis has shifted from the presidential palace and money markets to the inner sanctum of the ruling Christian Democratic Party.

Markets, on which the lira took its worst postwar battering in past days, closed for the weekend and President Giovanni Leone suspended consultations about a new government until Monday to give the Christian Democrats time to elect a new party leadership.

Politicians from left to right urged a quick solution to the four-day-old government crisis, saying Italy needed immediate action to save her currency.

The Socialists, whom the Christian Democrats want to bring back into the government, joined the Communists in accusing Italian business interest of speculating against the lira and hurting the common man. The Socialist Party newspaper Avanti said the outgoing government should close all Italian money markets until its successor can take action to shore up the lira.

"The next government must take immediate measures aimed at stopping the dizzy (inflationary) spiral and halt the rise in prices," Socialist Party leader Francesco de Martino said in a speech in Trieste.

Leftwing economists have said for some time businessmen are seeking devaluation, which would make Italian exports goods cheaper and more competitive on world markets, but would penalize the Italian consumer by making him pay more for imported foodstuffs.

The Communist newspaper L'Unità said the fall of the lira may have been engineered to influence the outcome of the government crisis. It accused the Bank of Italy of failing to counteract the speculation.

SPLIT BETWEEN PERON AND CAMPORA

Madrid (UPI) — Spain rolled out the red carpet on the first day of a state visit by Argentine President Hector Campora who in four days time is to accompany his mentor Juan Peron home after 18 years of exile.

But while Campora flew in Friday to one of the grandest public receptions ever given to a foreigner by Spain, Peron remained in his secluded suburban villa and failed to appear as scheduled to take part in the ceremonies.

Peronist sources said that Peron's failure to turn up for a planned reunion with Campora at Moncloa Palace shortly after his arrival highlighted a growing rift ...

Minotaur series

Demonstration of Chilean working people

Santiago, June 16 (TASS) — A demonstration of construction, textile, iron and ore industry workers was held in the Chilean capital Friday night under the slogan "No to civil war, we want to build a new life".

The factory and office workers of state-owned ... in support of the popular unity government and the programme of social, and economic reconstruction implemented by it, are being held all over the country, in answer to the call of trade unions. Speakers at the meetings condemned attempts of reactionaries to unleash a civil war in the country.

(UPI) — President Salvador Allende has intervened in the 58-day-old walkout at the nationalized Teniente copper mine after street battles between rival political organization outside his presidential palace, a union spokesman said.

Allende presented a settlement formula to strike leaders during a two-hour meeting in the palace, and the spokesman said they were optimistic that the 13,000 strikers would accept the presidential proposals.

The miners went on strike April 19 for a 41 per cent pay raise. The walkout has cost Chile 40 million dollars, 16 million pounds in export earnings, and 40 per cent of the nations' copper production.

KONDOR BÉLA KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN

Minden beavatott nagyon várta ezt a kiállítást, és a legtöbb beavatott, úgy hírlik, csalódott ebben a kiállításban. Nem véletlenül. Mert *Kondor Béla* valóban — így fogalmaznak most a csalódottak — „megrekedt", „nem fejlődött" az elmúlt négy-öt évben. Bizony, semmit sem fejlődött. Nem lett sem opart-, sem popart-, sem minimálart-művész, fájdalmára azoknak, akik oly szívesen írták nevét éveken át a *formai* modernség zászlajára, de nem tért meg bűntudattal egy „közérthetőbb", „reálisabb" stílus kebelére sem azok kedvéért, akik épp azt nem tudták megbocsátani, hogy az előző tábor zászlójára írhatta. Kondor formavilága egészében maradt olyan, amilyen volt, ez bizonyossá válik a kiállításon, s minthogy támadni, zászlóra írni többnyire művei *formája*, alkotásainak *stílusa* alapján volt szokás, mostanra nem sok mondanivalója maradt sem egykori híveinek, sem eddigi ellenfeleinek.

Újdonsággal legfeljebb azoknak szolgál a kiállítás, akik Kondor festészetének és grafikájának *teljes világát* értékelték, ennek a művészetnek a lelki tusáit, gondolati örvényeit, *emberi-tartalmi töltését* is felfogták. Ilyen szemmel nézve változásokat, *fontos és lényegbe vágó változásokat* kell felfedeznie a nézőnek a *Műcsarnokban*.

Mindez már akkor gyanítható volt, amikor margitszigeti pannóját elkészítette, és most kiállított műveinek egy részét bemutatta egy kis kamaratárlaton. Akkor, két esztendővel ezelőtt egyik méltatója még *„a művészetét nem eléggé figyelemmel kísérő kritikusok"* tévedésének tulajdonította a változásokat, igaz, hogy egy bekezdéssel lejjebb maga fogalmazta meg a máig érvényes tanulságot: *„talán sose volt együtt ennyi harmóniát, tiszta szépséget sugárzó elem"* Kondor művészetében.

Ennél nagyobb változás pedig nem lehet egy életműben. Általában sem, s még kevésbé Kondor festészetében-grafikájában, amelyből mindig éppen ezek az elemek hiányoztak, a „harmóniát" és a „tiszta szépséget" sugárzók.

Iszonyúan hiányoztak, szívszorítóan és kegyetlenül hiányoztak. A fiatalon is mesteri formátumú művész a világ, a kor minden tragikumát, minden egyéni és kollektív sérelmét magára vállalta etikus elhivatottsággal, s bár több kritikus e tragikusságot rótta fel neki, vitázni szemléletével azért kellett, mert feloldódásra, kiútra lehetőséget nem talált, s ugyanilyen iszonyú elhivatottsággal — a keserű cinizmus művészi erejével — hirdette a céltalanságot, az értelmetlen egyedüllétet is.

Múlt időben mondom mindezt, nem is véletlenül, noha a műcsarnoki kiállításon is megtalálható e tézis képi bizonyítéka. A *Táncosnő* olajpasztell nem ábrázol mást, mint amit a címe mond: ringó mozdulatú nőalakot, hosszú, antikos ruhában. Am a nő elementáris némber volta ijesztő és torz, mozdulataiban mindenféle köznapi obszcenitás nélkül is trágárságig fokozott a nőstény-ség. Nehéz érzékeltetni azt a sokkoló, pokoli ellentétet, amely a kompozíció remegő, halvány színű vonalai, látszólag tarka-vidám kuszasága, meg az ebből kikerekedő vulgáris lényeg között van, s még nehezebb azt a léptékbeli meghökkentést, ami a hatást a végletekig fokozza. A mindent elsöprő némber előtt ugyanis apró, riadt, szárnyas figura hull lefelé, a tiszta szellemiségnek valami bátortalan színű, bukásra ítélt sziluettje-jelképe, amitől a rettenetes táncosnő monumentalitása emberfelettivé növekszik.

Ha összehasonlítjuk a *Táncosnőt* a mellette levő *Küzdelem* című képpel, máris világossá válik, hogy valami *fontos arányeltolódás történt mostanában Kondor világképében*. Nem valami idilli jelenet ez az utóbbi sem, sőt, a legbrutálisabb nyíltsággal idézi a küzdelem fogalmát: egy földön heverő glóriás figurára fejszével lesújt egy másik. Mégis az egész tragédiának emberi, megrendítő és katartikus hatása van. Ezek a figurák ugyanis *azonos léptékűek*, viszonyuk *áttekinthető*, azaz *a harc egyenlő eséllyel folyik*, s ettől az egész kegyetlen küzdelem reális kereteket kap, nem eleve reménytelen, *valódi küzdelem* alakját ölti. És ha megmarad a léptékváltás, a méretek meglepő ellentéte az új művekben, úgy marad meg, mint a *Virágcsokor* című monotípián, amelynek kompozíciójában a Kondorra oly jellemző kicsiny, tiszta emberségű (ezúttal virágot átnyújtó) alak fölött óriási, fanyar színű virág, de *virág* — a „harmónia" és a „tiszta szépség" jelképe magasodik.

A kiragadott példák valóban kiragadottak és önkényesek, s még ezeket is csak vulgárisan értelmezheti az ilyen rövid értékelés. Azt azonban érzékeltetheti talán, mennyivel *tisztább, katartikusabb lett Kondor drámaisága* a legutóbbi kiállítás óta. Sok, és ezeknél meggyőzőbb példákat talál erre a nézö a mostani, öt év anyagát összegyűjtő tárlaton; a *Munkások* monumentális, barnákból, szürkékből, kékekből tiszta rendbe épülő drámai-felemelő világát, a *Szent Péter és egy nő II.* asszonyi csábítást-támogatást idéző profán ikonját, a *Kati II.* tragikusan kuszált arcot vigaszos nyugalommal összefoglaló lila hátterét, s kiváltképp a *grafikákat*, mert ezeken mérhető le teljes egészében, miként váltak Kondor világellenes, mesterien kuszaröplapjai emberi drámák és emberi szépségek higgadt grafikai kiáltványaivá.

Nem folytatom a példákat, mert a bizonyítás hevében téveszméket kelthetek a kiállításról és a kiállítóról. Szó sincs semmiféle megbékélésről, a tékozló fiú megtéréséről, Kondor nem szelídül és nem válik elringatóvá. Művei, újabb, változó művei is tragikusak, drámaiak, kemények, olykor keserűek. De értelmes tragédiák, felemelő drámák, emberi keménységek és fennséges keserűségek törnek föl, kapnak testet bennük; férfiasabb, higgadtabb, érettebb művészet alakul a szemünk előtt.

Nem egy csapásra és nem megrázkódtatás nélkül, egyik kiállítástól a másikig: a változás folyamatos és ellentmondásos, ma is tart, de tart. És még valamit. Kondor stílusa valóban nem változott. Kívülről. De *belső arányaiban*, meglevő *alkotóelemeinek érvényesülésében* mégis más, mint eddig. Tömörebb, áttekinthetőbb, lehiggadtabb, anélkül, hogy bármit veszített volna sokoldalúságából.

Lehet, hogy ez a lehiggadás sokak számára nem lesz olyan érdekes, mint Kondor korábbi, egyáltalán nem higgadt gesztusai, biztos, majdnem biztos, hogy nem kerekedik körülötte akkora vita, az elismerésnek és a tagadásnak olyan végletessége, mint korábban. A formai alapon ítélkezők, úgy hírlik, csalódtak, a reklámozó elfogultságok ma már Kondornál „modernebb modernek" körül szikráznak látványosan. De jó művészetet, emberileg-művészileg mind hitelesebb grafikát és festészetet Kondor Béla csinál.

Rózsa Gyula

Zoltán, 15 ezer forint díját Varga Csilla, 10 ezer forintos harmadik díját Jandó Jenő nyerte.

– **Üzemi baleset Csepelen.** A Csepel Vas- és Fémművek készáruraktára előtt Fábián József 18 éves ipari tanuló, budapesti lakos, a figyelmeztetés ellenére a vágányzáróblokknál tartózkodott. Egy kézi erővel tolt tehervagon ütközője a blokkhoz szorította. A szerencsétlen fiatalembert életveszélyes állapotban szállították kórházba.

„Ne felejtsetek el bennünket"

Mikisz Theodorakisz, a világhírű zeneszerző, akit a katonai junta börtönbe vetett, *„Ne felejtsetek el bennünket"* címmel új dalt írt, amelyben Görögország szabadságáért és a demokráciáért folytatott harcra hív fel. A dalt *sikeresen kijuttatták Görögországból és Londonban rövidesen hanglemezre veszik.*

Pályázat Gárdony intézményközpontjának megtervezésére

Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, a Fejér megyei tanács és a Velencei-tavi Intéző Bizottság közös pályázatot hirdet Gárdony nagyközség intézményközpontjának megtervezésére. A távlati tervek szerint Gárdony a tájegység fontos üdülőközpontja lesz.

A pályázóknak községi tanácsházat, 500 személyes színházteremmel és 15 000 kötetes könyvtárral ellátott üvelődési otthont, 200 személyes étermet, 100 személyes eszpresszót, BC-áruházat és különféle szolgáltatási létesítményeket kell tervezniük. ontos feltétel, hogy egy nagy tömbben helyezzék el ezeket a létesítményeket.

A tervpályázati kiírást már átvehetik az érdeklődők az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium gazdasági hivatalában (Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky utca 2—4., fszt. 7.), s a kész terveket legkésőbb június 8-ig kell elküldeni a minisztérium építészeti és építésfelügyeleti főosztályának. A legjobb tervek díjazására és megvásárlására összesen 270 000 forintot irányoznak elő. A bíráló bizottság legkésőbb július 13-ig hirdeti ki a pályázat eredményét.

szenet adtak [illegible]

— *SCHÖNBERGER ARMAND kiállítását a Magyar Nemzeti Galériában szombat délben 12 órakor nyitja meg Pogány Ö. Gábor főigazgató.*

tudná miről beszélgetni.
önként adódott: a skorpió
esetről korra, nemre és s
zásra való tekintet nélkül
denkinek volt véleménye.
önmagában is figyelemre
Engedelmükkel idézném

[illegible] ganutlanul megfürdik,
[illegible]jik a frottír-

masik skorpió? Világos, hogy tartaléknak, hátha az első nem szuperál, elvégre magyar skorpió, nem igaz?"

Pontosan itt tartottam az írásban, amikor megjött az MTI fenti közleménye arról, hogy elfogták a tetteseket, így nem lehet többet találgatni. Miről fogunk holnap beszélgetni olyan ismerőseinkkel, akikkel egyébként nem tudnánk miről beszélgetni?

Hacsak... Arra gondolok, hogy miért ne élhetnének köztünk titkos elefántgyűjtők is?

A. J.

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MAI MŰSORA

KOSSUTH RÁDIÓ

8.20: Fúvószene. **8.29:** Verdi: Ernani. Négyfelv. opera. Közben: **9.16:** Hanglevél a Földrengési Obszervatóriumból. **11.00:** Iskolarádió: Filmesztétika; Fonotéka; Angol társalgás középisk.-nak. **11.35:** Édes anyanyelvünk. **11.40:** Chopin-művek. **12.20:** Ki nyer ma? **12.30:** Tánczenei koktél. **13.15:** Népdalcsokor. **13.40:** Barabás Tibor: Kereszt a hegytetőn. III. rész. **14.00:** A Gyermekrádió műsora. **14.25:** Kerekasztalon a kötelező olvasmány. **15.10:** A munkásoké a jövő... **15.30:** Mozart-művek. **16.05:** Falusi délután. **17.20:** Lemezek közt válogatva... **17.50:** Mikrofórum. **18.08:** Öreg munkások emlékeznek elmúlt időkre. **19.35:** A Rádió Beethoven-zongoraversenye: Díjkiosztás és a győztesek hangversenyének közv.-e a Zeneakadémiáról. Közben: Kb. **20.35:** Láttuk, hallottuk... Kb. **21.35:** Nóták. **22.20:** Bach: Magnificat. **22.50:** Meditáció. **23.00:** Dunajevszkij: Szabad szél. Részl. **0.10:** Kórusművek.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Népi zene. **9.00:** Ezeregy délelőtt. Közben: **10.00:** A zene hullámhosszán. **11.45:** Irodalomtörténeti füzetek. **12.00:** Zenekari muzsika. **13.03:** Scarlatti-szonáták. **13.25:** A Margarétaterv (dok.-műsor). **Mindenki kedvére kettőtől — hatig... 14.00:** Rivaldafényben. I. rész. **14.50:** ÜZENETek. **15.33:** Rivaldafényben. II. rész. **17.00:** Ötórai tea. **18.10:** Renata Tebaldi operafelvételeiből. **18.35:** Beruházáspolitika és gazdaságosság. **18.50:** Gyárfás Miklós: Egérút. Vígopera prózában, két részben (közv. a József Attila Színházból). **21.27:** Egy szovjet rakétatervező élete. **21.57:** Népi zene. **22.38:** Ritmusturmix. **23.15:** Schubert: G-dúr vonósnégyes.

URH

18.10: Tánczenei koktél. **18.55:** Händel-művek. **19.35:** URH zenei kalauz. **20.12:** A rózsalovag. Részl. **20.49:** A dzsessz kedvelőinek. **21.19:** Székely Endre: Fantasma. Bemutató. **21.30:** Két Haydn-vonósnégyes. **22.08:** Déry: Felelet. Rádióváltozat. II. rész.

TELEVÍZIÓ

Iskola-tv: **8.25:** Orosz nyelv (középisk. I. o.). Grisa, Andrej az étteremben. **9.00:** Orosz nyelv (ált. isk. 5. o.). Mit csinálsz? Mit csináltok? (ism.: 13.10). **11.05:** Fizika (ált. isk. 8. o.). Az egyenáramú elektromotor (ism.: 15.50). **11.55:** Francia nyelv (középisk. III—IV. o.). Vendégségben. **17.58:** Hírek. **18.05:** Pedagógusok fóruma. **18.35:** Munkások, diákok, papok... (Filmösszeállítás.) **18.55:** Esti mese **19.05:** Sanzontól sanzonig... **19.25:** Több fiatalt az élelmiszer-gazdaságba! **20.00:** TV Híradó. **20.20:** Halló!... **21.20:** Az utolsó ítélet (tv-film, csak 16 éven felülieknek!). **22.30:** TV Híradó, 2.

Most fizetik a nyereségrészesedést, most vásároljon fényképezőgépet!

Zorkij 4, tokkal 1750 Ft

Zorkij 10, tokkal 1250 Ft

OTP-részletre is kapható

OFOTÉRT

A budapesti színházak mai műsora

Operaház: Trisztán és Izolda (6). **Erkel Színház:** Porgy és Bess (10. bérlet, 6. ea., 7). **Nemzeti Színház:** A félkegyelmű (7). **Katona József Színház:** Varsói melódia (7). **Madách Színház:** A tetovált rózsa (7). **Madách Kamaraszínház:** Szabálytalan játékok (7). **Vígszínház:** Anglia Erzsébet (7). **Pesti Színház:** Egy őrült naplója (7). **Fővárosi Operettszínház:** West Side Story (7). **József Attila Színház:** Canterbury mesék (K-bérlet, 4. ea., 7). **Thália Színház:** A magyar kérdés (7). **Irodalmi Színpad:** Szamártestamentum (fél 8). **Zeneakadémia:** A Rádió országos Beethoven-zongoraversenye, díjkiosztó, és a győztesek hangversenye (fél 8). **Filharmónia kamaraterem:** Hindemith-kamaraest (fél 8). **Kis Színpad:** És mi lesz holnap? (fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** A tetőn dolgoznak (fél 9). **Egyetemi Színpad:** Elérhetetlen föld (7). **Bartók Gyermekszínház:** A két koldusdiák (du. fél 4). **Állami Bábszínház:** Lúdas Matyi (de. 10); Misi Mókus vándorúton (du. 3). **Kamara Varieté:** Mars, a Marsra! (6 és fél 9).

Kondor Béla

1970.IV.26. 9.15 h. /6/ Hné

1021

Szivárvány.

-...../eleje hiányzik/ Ambrus tibor beszél róla.

- A Mücsarnok három kis termében állitotta ki, 8o alkotását, Kondor Béla festőművész. a 37 festmény, és 43 grafikai mü, a legutóbbi 4-5 év munkás ágának temmése, egy kivételével. A szárnyas farkas 1858-ban keletkezett képe, emlékeztetőül került talán a kollekcióba, mintegy arra figyelmeztetve,hogy Kondor viaskodásainak szintere az elmult tiz egynéhány év alatt nem változott. És, ugyancsak nem változott, küzdelmeinek tárgya, célja, modora sem. Küzdelmekről, viaskodásokról beszél, joggal, mert hiszen Kondor müvészeti alapállása angard, a vivóállás. Müvészi sorságból is következik ez, de alapvetően mégis emberi alkatából, pauluszi karakteréből. Pál-apostol dühös szeretet-vallására emlékeztet Kondor haragos humanizmusa. Művészete ezért haragosan érvelő. Hanem a szilaj, és keserü parabólák kedvelésén túl alig találunk benne más apostoli tulajdonságot. Idgen tőle az emelkedett bőbeszédüséggel párosult meggyőző igyekezet, éppen ugy, mint a szimplán moralizáló, lapos szószaporitás is. Kondor ennél messzebbre tekint. Az emberi élet ellentmondásos mozzanatait is rögziti képpé ugy, hogy jelképet teremt a cselekvésből és tanulsággá szintetizálja a következményt. S mindezt sajátos, magateremtette kifejezőeszközökkel. Kondor excentrikusnak tünő, komponáló rajzmüvészetében grafikai jelbeszédnek olyan módszerét dolgozta ki, amelyben az összetett formák szerepét inkább érzelemmel, semmint értelemmel, vagy egyszerü leolvasással érthetjük meg. Forma, vonal, és folt együtthangzása adja képei jelentését. A szin még festményein is másidlagos jelentő-

ségüm inkább hangulat jele. Szokatlan, első pillantásra bizony nem egyértelmü müvészet Kondor Béláé. Ebből következik ez után, hogy viszonylag rövid, alig 15 évet átfogó müvészi pályafutása során, szélsőséges vélemények alakultak ki róla, az 5o-es és 6oa-s évek fordulóján, Kondor-kérdés volt a müvészeti közélet egyik legvitatottabb problémája. Az ellentétes nézetek 196o.március megnyilt, Fényes Adolf-féli/ terembeli kiálliátsa után csaptak össze legélesebben. Elfogult hivei, akik, - azt hiszem, - még ellenzőinél is többet ártottak neki, a magyar Bernald Büffét ünnepelték benne. Az elembertelenedő technográcia korának szükségképpen individummá árvult embere, tehetetlenül lázadozó ábrázolóját. Igy sivár egzisztencializmusá degradálták müvészetét. Mások viszont, a csendes többség, a kor embere életérzésének hivatott tolmácsolóját látták Kondorban, a Homo ludenz, és a Homo Faber rettenestes játékainak, és alkotó munkásságának diadalainak, és kudarcainak, ihletett kifejezőjét. A harmadik fajta vélemény képviselői mereven elutasitották Kondor Béla müvészetét, mondván, hogy öncélu, modoros, korszerütlen, és antihumanus. Ez az utóbbi vélemény mára szinte elenyészett. A mvész minden ujabb kiállitásán ujra, meg ujra bizonyitott. Tehetsége, iskolateremtő eredetisége, kimondhatom, - korszakos jelentősége, ma már vitán felül áll. a Mücsarnokban bemutatott kollekció, szinte valamennyi darabja is ezt sugallja a nézőknek. Nagyszabásu, a gondolati lira folytott tüzét sugárzó, alkotások sorakoznak a falakon a méretektől független monumentalitás lenyügőző igézetével.

Formavilâguk, - amelyet szivós következetességgel alakitott ki a müvész, - tisztultabban, még sajátosabb hangon közvetiti a mondanivalót, a müvészi kiteljesedés olyan igéretét, amely a legnagyobb várakozásokra is feljogosit.

HEITLER LÁSZLÓ

Kondor Béla emlékkiállítása Tihanyban

„És az ősz learatja virágaimat
a tél eltemeti őket
majd nedves tavasz jön
megint a nyár ruhátlan
fényesen, feketén.
Hosszú, vad sivatag a remény."
Kondor Béla: Évszakok

„.....
de remélnünk és gőzzel
bizakodnunk legigazabb
élnivaló kötelesség."
Kondor Béla: Beszélgetésünk folytatása

Alig fél évvel Kondor Béla halála után a Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság és a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett a Tihanyi Múzeumban. Az 1931-ben született művész 1972. december 12-én halt meg. Rövid élete azonban rendkívüli tempójú munkával telt el, így számát és művészi értékét tekintve egyaránt kiemelkedő életművet hagyott hátra. A szinte utolsó percéig alkotott munkáiból közel százat láthattunk az egykori kolostor fehér falain.

A kiállítás egy filozófus művészt idézett elénk, aki a képzőművészet napi kis ügyei fölé emelkedve az ember sorsáról, életéről, a világban elfoglalt helyéről, jelenéről és jövőjéről gondolkodott. Az emlékkiállításon nem szereplő korai munkáitól kezdődően ugyanaz foglalkoztatta Kondort, így másfél évtizedes alkotó időszakának termése egységes. Festői és grafikusi felkészültsége minden feladat megoldásához elég volt, gondolatai kifejezésében semmi sem akadályozta.

Gondolatai súlyosak, az élet legfontosabb eseményeire világítanak rá, értelmezik őket. Az élet összetettségéből következik, hogy ezek az ábrázolások is bonyolultak, a nézőtől elmélyült figyelmet kívánnak. Alakjait figyelemmel kell vizsgálnunk, követnünk a kompozíciók vonalait, melyek szövevényesen járják át Kondor munkáit. A leltározás, a motívumok számbavétele kevés, értelmeznünk kell a sűrűn alkalmazott jelképeket, át kell élnünk őket, hogy felismerjük: rólunk is szól a történet.

A szemléletesebb beszéd kedvéért nézzünk meg egy művet részletesebben, például a Bomba című rézkarcot. A képen egy tákolmánynak látszó toronyba hatalmas bombát

húznak fel csiga segítségével az emberek. A nagy munka közben hullik az ember, pusztul az anyag, de semmi áldozat nem számít, csak a BOMBA emelkedjék. Mindezt miért teszik? A torony tetején előtűnő alak kedvéért, aki mint játékszert irányítja ezt a félelmetes akciót? S ő mit akar? Azoknak a halálát, akik lélekszakadva menekülnek a torony aljából? Mi tartja vissza a veszedelmet, mi áll a katasztrófa útjába? Talán az a vékony kötél, amivel a pusztítás eszközét húzzák fel? Vagy az a kötélnél is bizonytalanabb paragrafus, amire mint akasztóra a bombát függesztették? A távolban város sejtetődik, afölé magasodik a pusztítás tornya.

Ha megfordítjuk, fejreállítjuk a képet, szemünkbe tűnik egy figura a kép jobb oldalán, aki figyelmesen szemléli azt a kettészakadt, önmaga ellen is törő világot, melyet

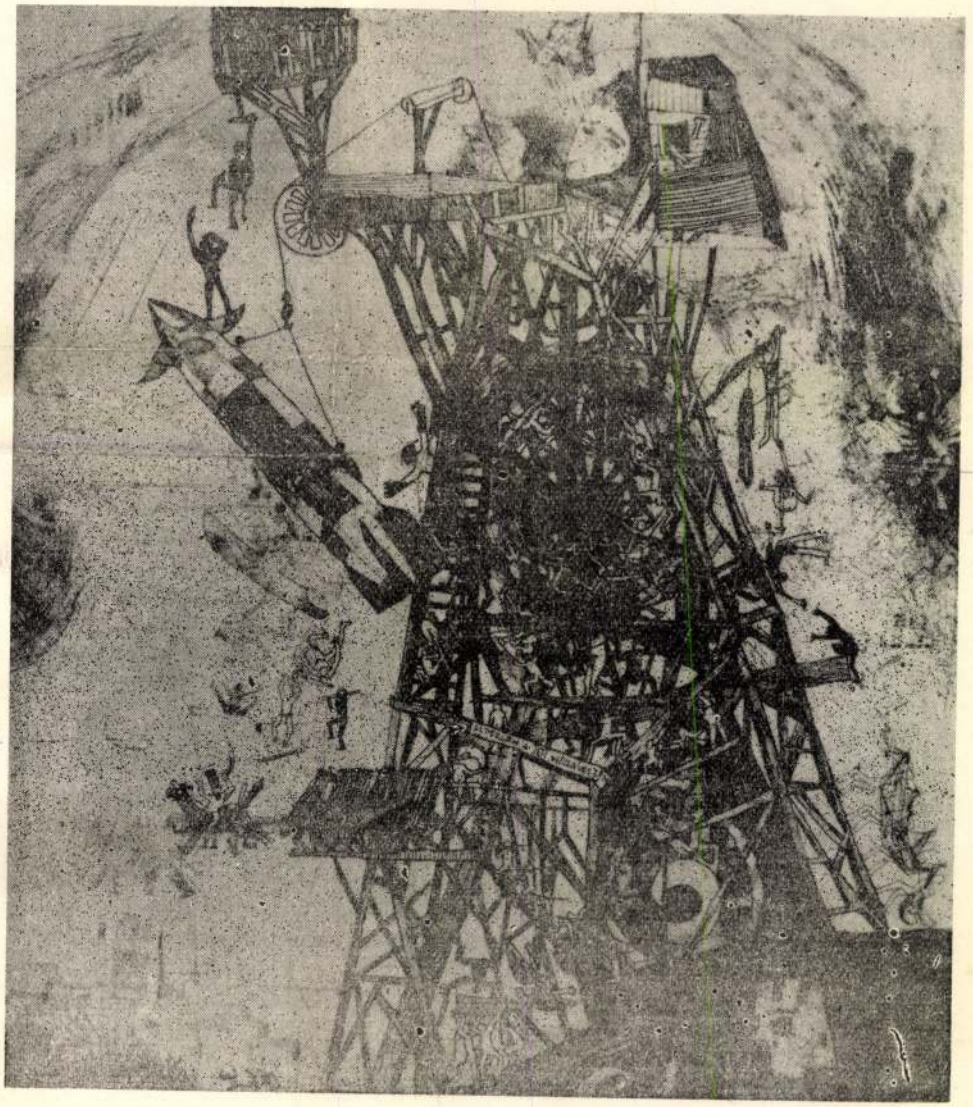

KONDOR BÉLA: *BOMBA*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 5

ÉLETÜNK

Kondor szuggesztív erővel jelenít meg. Ki ez az ember? Megállítja-e még idejében az őrült akciót? Miért nézi fordítva a gyilkos műveletet? Talán mert fordított világ az, amelyikben ilyen megtörténhet . . .?

A kérdésekre mindenkinek magának kell válaszolnia, mi több: a kérdéseket magunknak kell feltennünk. A művész megjelenít – s Kondor ebben kivételes tehetségű művész volt –, a gondolat átélése, megfogalmazása már a néző feladata.

Az életmű jónéhány csúcsát bemutatta az emlékkiállítás, bár nem lehetett teljes, ugyanis csak a hagyatéki anyagból válogatta a rendező Dávid Katalin, így eleve kimaradtak a köz- és magángyűjteményekben lévő alkotások. A Romantikus tanulmány, az Égi háború, a Szent Antal megkísértése, a Blake illusztráció, A mennyország meghódítása, az Ikonosztáz című grafikák, az Ítélkező, a Jeruzsálem pusztulása, Az angyal megjelenik Lóthnak, a Liberius, Az öreg király, a Pléh Krisztus, a Krisztus I–II–III. és a Gyilkosság az olympián című festmények az önmagunkra-eszmélés, az önvizsgálat, a világ jelenségei közti eligazodás nagy művészi erejű segítőiként maradtak meg bennünk.

Kondor művészetének hívei és ellenzői még a közelmúltban is két nagy tábort alkottak, és sokan voltak olyanok is, akik ugyan nem tekintették szentírásnak a művész minden megnyilatkozását, de legjobb műveit a legjobb műveknek kijáró megbecsüléssel, mély átéléssel szemlélték. Most már csak a művek vehetik fel a harcot az értetlenséggel szemben. Ha nehéz lesz is a harc, a siker aligha marad el, az életmű java egyre nagyobb tábor szellemi közkincsévé válik.

Nemcsak a művész korai halála okozta, hogy a rengeteg látogató tekintélyes része megrendülten, a tragédiát és a győzelmet egyaránt átélve távozott a kiállításról: Kondor Béla sokarcú művészete jutott el eddig nem is remélt számú emberhez az elmúlt nyáron.

„Hogy merre vezet, nem tudom már. Biztos:
az utak simák és gördülékenyek valamerre.
Én folytonosan a jó halálra gondolok; mint
rézlemezbe mart jegy, létezem névtelenül.”

Kondor Béla: N. N.

A modern művészet rettentő régi. Olyanny
szaporodott, elterjedt, óriás családfa – újabb
adni, mint formai derivátumokat, megoldásokat
lépéstartást a korral, lépéstartást mások (Wols, V
eredményeivel. Mintha beleragadtak volna a lege
és turisztikai, sőt katalógus-tapasztalatok emlé
szelíden visszaverődnek kinek-kinek vásznain, n
megcsodált idiómák újból való elismétlésével, az eredetiség, ötletesség csalóka jelsza-
vával. Senki nem akar lemaradni koráról – ez bújkál az atmoszférában. S ebben a siet-
ségben mintha senki sem ügyelne arra, *mit mond*, hanem inkább: *hogyan mondja*. A
„hogyan", persze, még nem zárja ki a tartalmat. Mikor Soto beleszúrta tűit a „Fekete
fehér kompozíciói"-ba, mikor Yves Klein az ultramarinkék igézetével végigfestett egy
kétméteres vásznat, egészen a legalsó, fekete csíkig, mikor Lucio Fontane meghasogatta
érett gyümölcs színeire emlékeztető vásznait, a tartalom – minden feltevés szerint – ott
lüktetett a mű vékony hártyája alatt: ki lehetett érezni az izgalmakat, kételyeket, fájdal-
makat a képből, alkotásból . . .

A „kiérzésben" most sem volna hiba (ha nem unnánk az eltörpülő, „utánérzett"
fájdalmakat, mondvacsinált problémákat, eltussolt igazságokat), a tartalmat azonban
vizsgálódva keressük, akár divat keresni, akár nem. Milyen tartalmakra gondolnánk?
Nagy igazságokra-e, nagy szólamokra? Drámai figyelmeztetésekre vagy ujjongó örömre?
Nem hiszem. Értelmezésünk szerint az alkotás „tartalma" nem formai derivátum, ha-
nem fordítva: az a „valami", amiből (akár érzelmeken túl, akár mondanivalón innen)
a mű sajátos, egyéni alkata kényszerű erővel jő létre, s nem veszélyezteti helyzetét, hogy
epigon, már látott művé válik, hogy sokezredik társa lesz másnak az agyában már meg-
született gondolatnak, mintha csak gépies továbbszaporításról lenne szó.

Aki ilyen kivételes összetételű kiállításnak szerencsés látogatója lehet, először a
kiállítás jellegzetességének, azaz mondanivalójának valahogy közös légkörét szeretné
magába szívni, legalább itt-ott, egyik-másik műben. A „pannón" szél úgy lengedezik
ezen a kiállításon, ahogy pl. egy németalföldi-benelux-francia kiállítás termében lenge-
dezne. „Pannónosabbá" tételéhez el kellene tekintenünk először is a ragályos Rosenquist-
nyomoktól (*Elfriede Ettl:* „Elssler Fanny balettcipője", „Fej hátulról"), a belgrádi

Kondor Béla

KONDOR BÉLA-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt pénteken a Győri Műcsarnokban. A művész csaknem 60 grafikáját, amelyek átfogó képet adnak a tizenhárom évvel ezelőtt fiatalon elhunyt, kiemelkedő jelentőségű alkotó munkásságáról, a miskolci Herman Ottó Múzeum kölcsönözte a kiállítás idejére. A kiállítás március 24-ig tekinthető meg.

Magyar Hírlap, 1985. III. 2

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Három album érkezett Békéscsabáról, a Megyei Könyvtárból. A nagyalakú kiadványokon egy-egy név olvasható: Kondor, Csohány, Varga Hajdú István. Ma már sajnos e 3 nagy művész egyike sincs közöttünk.

Kondor Béla Versek, karcok című albumában a festő-költő rajzait saját versei vezetik be, mintegy leütik a rajzok-karcok alaphangját, s egyúttal gondolati háttérzenét rögtönöznek eligazítóul. A versek egy részét a művész keze írásának hasonmásával adják közre, talán a könyv derítéséül. Mert a rajzok komorak, de Kondor, a költő ilyen sorokat is papírra vetett: „Ugye elnézed? Verseket írok. / Hova, hova? És tovább! / Szét és felfele tart e világ / de remélünk és gőzzel bizakodunk legszentebb / élnivaló kötelesség."

Kiss, Dénes: Árazhatatlan értékek.
Népszava, 1983. okt. 16.

Kondor Béla

Restaurálják a Margitszigeti pannót

A Nagyszálló megnyitására elkészül a freskó

A Margitszigeti Nagyszálló rekonstrukciójában a Magyar Nemzeti Galéria munkatársai a közeljövőben megkezdik a szálló előcsarnokát díszítő, *Kondor-freskó*, a Margitszigeti pannó restaurálását.

Az 1968-ban — a szálló akkori korszerűsítése idején — felállított és az intézmény megrendelésére készült Kondor-művet, a Szent Margit legendáját feldolgozó nagyméretű olajfestményt már lebontották, és átszállították a Galéria műhelyeibe, hogy a szakemberek felmérjék a csaknem két évtized alatt az alkotást ért károsodást. A tervek szerint a jövő év elején kezdik meg a restaurálást. A 18 részből álló fatáblán kijavítják a kisebb-nagyobb sérüléseket, karcolásokat, pótolják a lepergett festéket, s elvégzik a védett mű teljes tisztítását. A híres Margitszigeti pannó természetesen visszakerül majd a Nagyszállóba: az 1987 májusára tervezett megnyitóig a Galéria műtárgyvédelmi szempontból kifogástalan raktáraiban őrzik majd a festményt.

Szintén gondos kezekbe kerül a több mint egy évszázados Nagyszálló többi ipar- és képzőművészeti értéke. (MTI)

Népszabadság, 1985. XII. 10

Kondor Béla

Magyar

Kondor Béla: Várvédők (1957)

benangzóan azt nyilatkoztak, hogy ég és föld a különbség, mióta az új főnök itt van. Lényegében az ő jöttével lett a la carte, korábban csak menü volt. Gyakorlatilag *teljesen átírta az étlapot*. Az árak nem lépik át a 30 forintot, kivéve, ha bélszín vagy libamáj szerepel a kifüggesztett étlapon.

A menü kétféle: normál és kímélő. Leves, főétel, esetenként savanyúság, sütemény, kétszeri háromszor hetente sajt vagy gyümölcs. Az előfizetők hozzájárulása mindehhez 15,80 s ezt még megfejeli a vállalat további öt forinttal. Túl sok haszon így nincs a menün, ez azonban nem

meszelés megvilágítás, így ő állandóan ég a villany.

Mégis kiváló minősítést kap évről évre az étterem, ami mindenekelőtt a vezetőnő találékonyságát dicséri. Tavalyelőtt például úgy sikerült jelentős forgalomnövekedést elérni, hogy év közben egy hónapig zárva tartottak festés miatt. Emellett szünidőben évről évre csak félárbocon üzemelnek s ennek megfelelően a forgalom is csupán fele a máskor megszokottnak. Ilyenkor Expressz-csoportokat fogadnak, esküvőket rendeznek, mikor mi adódik. Urbánnénak az az elve, hogy mindig változtatni kell a kínálaton, attól függően

Kondor Béla

Kondor Béla illusztrációja

Magyar Nemzet 1987. VIII. 11.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Kondor Béla, munkácsy-díjas festő és grafikusművész
VILÁGOSSÁG
Budapest
1983 DEC

Világosság

A TARTALOMBÓL

E számunkban:

EMBER ÉS KOZMOSZ

Lukács József:
Kozmosz, egyetemesség, emberiség

Hahn István:
A kozmosz rendje és diszharmóniája

Jankovics Marcell:
Archaikus világkép a szibériai sámándobokon

Fehér Márta:
Az újrarendezett kozmosz

Vekerdi László:
A skolasztikus kozmosz szerkezete

Tihanyi László:
A mai kozmológia kérdőjelei

Ponori Thewrewk Aurél:
A Halley-üstökös múltja és jövője

Csaba György:
Asztrológia az űrkorszakban

MELLÉKLET:
Szent Anzelm és az ontológiai istenérv

Kelemen János
Hegel nyelvfilozófiája

Mátrai László halálára

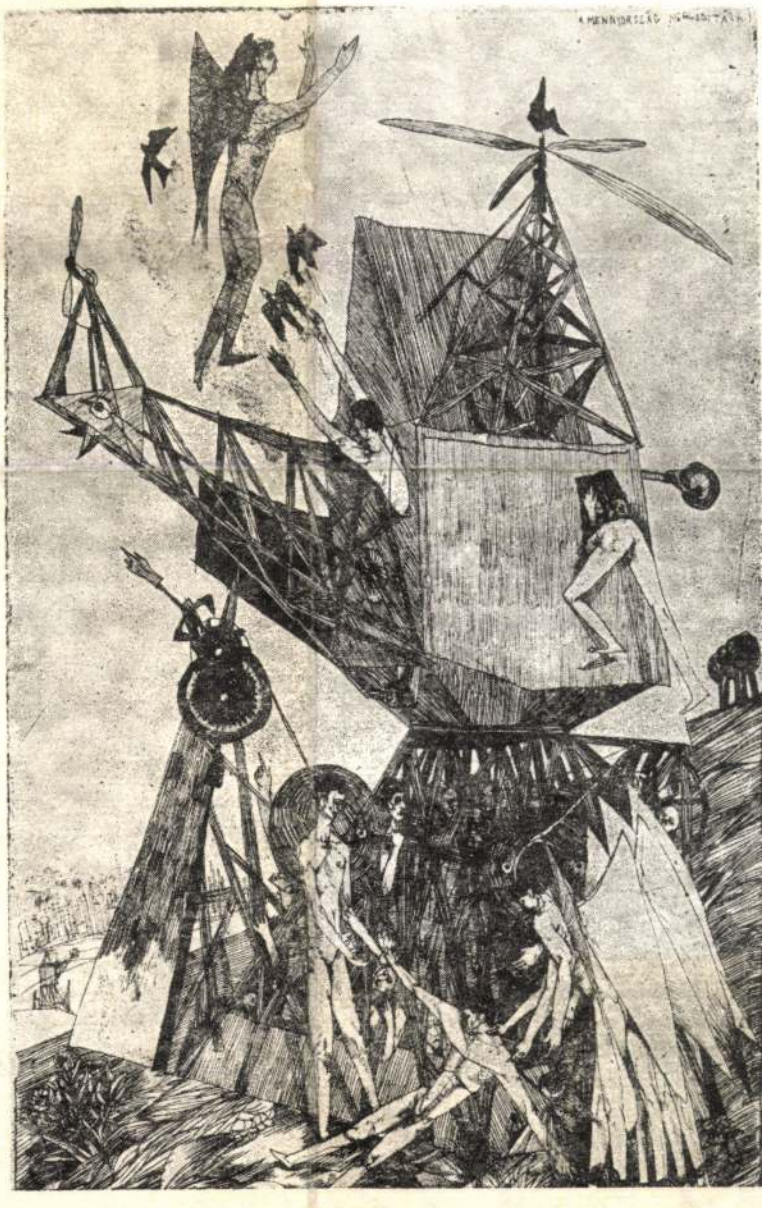

12

XXIV. ÉVFOLYAM • 1983 • DECEMBER

Világosság

Materialista világnézeti folyóirat
Megjelenik havonként

•

Főszerkesztő:
Lukács József

Főszerkesztő-helyettes:
Koroknai Zsuzsa

•

Szerkesztőség:
Budapest
VIII., Gyulai Pál utca 14. 1431
Telefon: 137-660, 343-100

•

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. 1959
Telefon: 343-100, 142-220
Felelős kiadó: Till Imre

•

Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél, és a Posta Központi Hírlap Irodájánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelző számra

•

Előfizetési díj fél évre 60, – Ft,
egész évre 120, – Ft

83.2571 Athenaeum Nyomda, Budapest
Íves magasnyomás
Felelős vezető:
Szlávik András vezérigazgató

•

INDEX: 25871 **ISSN 0505-5849**

721 **Ember és a kozmosz**

722 Kozmosz, egyetemesség, emberiség • *Lukács József*

Kozmosz és mítosz

728 A kozmosz rendje és diszharmóniája • *Hahn István*
A káosztól a kozmoszig

737 Archaikus világkép a szibériai sámándobokon
Jankovics Marcell

A kozmológia történetéből

745 Az újrarendezett kozmosz • *Fehér Márta*

755 A skolasztikus kozmosz szerkezete
Vekerdi László

760 A mai kozmológia kérdőjelei • *Tihanyi László*

Kozmikus jelenségek és hiedelmek

767 A Halley-üstökös múltja és jövője
Ponori Thewrewk Aurél

774 Asztrológia az űrkorszakban • *Csaba György*

Szemle

779 Kontinuitás vagy visszalépés • *Mallár Éva*
Új generális a Jézus Társasága élén

Emlékezés

782 Mátrai László halálára

Melléklet

3 *Klima Gyula* • Szent Anzelm és az ontológiai istenérv

10 Részletek Szent Anzelm Proslogionjából

20 *Kelemen János* • A nyelv a szellem létezése
Hegel nyelvfilozófiája

Címlapunkon: *Kondor Béla:* A mennyország meghódítása (rézkarc)

A hátsó borítón asztrológiai és keresztény vallási szimbólumok együttes ábrázolása a XVI. századból

1021

Kondor Béla, munkácsy-díjas festői grafikusművész

1984. március 7. Petőfi 9,oo Vgné

Napközben

- Stefka István riportját hallják -PIllanatkép

- Zene, szinház, utazás és még számos más program jellemzi az idei Budapesti Tavaszi Fesztivált. Mik az ujdonságok? Erről kérdezem Dr.Balos Verát, az Utazás 84' igazgatóját, és Moldován Tamást, az IPV Idegenforgalmi igazgatóját.

- Az utazás kiállitás a Budapest Tavaszi Fesztivál keretében negyedik alkalommal kerül megrendezésre. Szlogennyelven, itthon-otthon-van, és ujdonság ebben az évben, hogy ennek igazi tartalmat szeretnének adni a résztvevő magyar idegenforgalmi hivatalok, az ország házigazdái, az utazási irodák, szálloda vállalatok. Mi lenne ez a tartalom? Minél több olyan helyszint bemutatni a magyar nagyközönségnek, ahol kellemesen eltölthetí a hétvégéig, ahol üdülhet, szórakozhat, kipihenheti az évközbeni fáradalmait. Mindent egyhelyen megtalálhat. Megtervezheti az utját, és akár a helyszinről már utnak is indulhat, ha éppen ezt az időpontot választja ki. Az Utazás Kiállitáson nonstop program várja az odalátogatókat, egésznap a D-pavilon szinpadán, ezen kivül a hőlégballontól kezdve, veterán autós találkozóig, a Magyar Autó Klub szervezésében, mindezt megtalálhatja az Utazás Kiállitáson.

- Én nem akarok számokkal büvészkedni, de nagyon nehéz helyzetben lesz az, aki ebben a 1o-12 napban, Sopron már két nappal előbbkezd, válogatni akar, mert a sajtótájékoztatón is feltették a kérdést, hogy egy estére van három olyan esemény is, mondjuk komolyzenében, akik szeretik a komolyzenét, mind ahárnon ott szeretnének lenni.

- Tehát ez március 16-tól 25-ig.

- 25-ig van a Budapesti Tavaszi Fesztivál, de már a Soproni Tavaszi Napok 14-én megkezdődnek. Hát nem tudtuk jobban összehangolni a programot, ugyanis több, mint 15oo különböző eseményre kerül sor. Hát az elejéből hadd emeljem ki, azt,

Beethoven összes szimfóniáit bemutatjuk, három balett-együttes is fellép Budapesten, a győri, a pécsi és a Magyar Állami Operaház balettegyüttese egy teljesen uj műsorral készült. A szinházi bemutatók közül azt hiszem a legjelentősebb, bár nem akarok minősiteni, a Vigszinház Don Carlos bemutatója, érdekesnek igérkezik a Pantomim Szinháznak Nemzetközi találkozója, rendkivül gazdag a filmglóbus, még sohs nem volt ilyen gazdag, hiszen a 22 ország fesztiváldijnyertes filmjei mellett, köztük Oscar-dijas filmekig, olyan filmeket láthatunk most, alkotásokat, amik nekünk érdekesnek számit,mert teljesen más az alaphangolá suk. Kinai filmet, indiai filmet, japán filmeket is. Hiszen ebben az időszakban lesz a Japán Hétis Budapesten, slágernek számit Chars Dolli budapesti fellépése, a Domó Dimilond és vendégeinek a műsora, a Nekkem tiz napot, a fiatalok számára állitottunk össze programokat, egyébként is a Budapesti KISZ Bizottság több, mint 60 programot tervez, az utcai artista bemutatótól kezdve, a különböző néptánctalálkozóig. Egyébként is központban van a folklór, hiszen az egész ország népművészetéről egy szines képet kapunk. Nemcsak a Sportcsarnokban, nemcsak Kőbányán, tehát a falak között, hanem a Váci utcától kezdve az Atrium, Forum szálló előtti térig. Folytathatnám a népművészettel, amelyik 18 kiállitást rendez, köztük olyan világhirü fotós kiállitását, mint az Andre Kertész fotókiállitást a Vigadóban, vagy a Mendes Dóla kiállitást a Várban.

1021

Kondor Béla
munkácsy díjas festő-és grafikusművész

1 84.III.13. TV 1. 20,55 /Kerekes/

Studió '84.

- Adásunkban már szó volt a Budapesti Tavaszi Fesztiválról, mely március 16-án kezdődik. Sajnos minden programot nem tudok most felsorolni, mert azt hiszem, hogy órákig tartana. Javaslom, hogy szerezzék be a müsorfüzetet, amelyből részletesen tájékozódhatnak. Most csupán néhány eseményre hivom fel figyelmüket. Elsőként egy kiállitás.

- A tárlaton számos olyan mü is helyet kap, amelyet legutóbb csak a 60-as évek valamelyik vándor kiállitásán láthatott a közönség. Vagy még sohasem szer pelt semmilyen bemutatón. A kiállitásra több éves munka eredményeképpen megjelenik egy nagyszabásu, 500 szines és fekete-fehér reprodukciót tartalmazó katalógus, amely Kondor Béla jelenleg ismert több mint 1700 müvét tartalmazza időrendben. A katalógust, melynek összeállitói Bolgár Kálmán és Nagy Katalin, Bereczky Lóránd és Németh Lajos egy-egy tanulmánya kiséri.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Tehetséges fiatal képzőművészek — festők, szobrászok, grafikusok — alkotó munkáját segíti a Derkovits-ösztöndíj, amelyet 1955-ben alapított az oktatásügyi miniszter a Magyar Képzőművészek Szövetségének javaslatára. Az alapítás óta eltelt harminc esztendő alatt a több száz hajdani ösztöndíjas közül jó néhányan Kossuth-díjas művésszé értek, mint például Kondor Béla vagy Németh József. Az ösztöndíjasok minden esztendőben a Művelődési Minisztérium Tanácsadó Bizottságának adnak számot tevékenységükről. A bizottság tagjait jeles művészek és a képzőművészeti főiskolán tanító mesterek közül a művelődési miniszter nevezi ki. Javaslatot tesznek arra, hogy kik érdemesek az ösztöndíjra, és figyelemmel kísérik az ifjú alkotók művészi fejlődését.

Három évvel ezelőtt módosították a beszámolás rendszerét. Lehetővé tették a pályakezdő művészeknek, hogy a nyilvánosság előtt is bemutatkozhassanak, és ezzel egyben beszámolási kötelezettségüknek is eleget tesznek.

Az idén februárban az Ernst Múzeumban nyílt meg az érdeklődők előtt a Derkovits-ösztöndíjasok elmúlt évi munkáit bemutató kiállítás. A Tanácsadó Bizottság tagjai elemzően értékelik, ki mennyit fejlődött a korábbi eredményeihez képest. Hasznos útmutatásaikkal segítséget, támaszt nyújtanak a további feladatok megoldásához.

— cs—i —

—cs—i: A Derkovits-ösztöndíjasok bemutatkozása.
Népújság Heves, 1964. márc. 10.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-és grafikusművész

Budapesti Tavaszi Fesztivál
1984 március 16/25

A Magyar Nemzeti Galéria meghívja a

KONDOR BÉLA

kiállítás és a

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

megnyitására

1984. március 16-án pénteken 16-órára

Beszédet mond DR. MIKLÓS PÁL
az Iparművészeti Múzeum főigazgatója

Magyar Nemzeti Galéria
Budavári Palota

Parolaccia

Ezt csak a Rigutini—Bulle-féle nagy olasz—német szótárban találtam meg. A *parola* pejorativ, vagyis csúnyító képzővel. Mert az olaszban ilyen is van. Jelentése: „gemeines, hässliches, zotiges Wort, Schimpfwort, Beleidigung". Vagyis csúf, ronda beszéd, sértés, szitok, káromkodás.

Róma közelében van egy előkelő és drága étterem, ez a neve, *Parolaccia*. Belépnek a vendégek, és a pincér rájuk förmed, kezdve a vezérigazgató úron:

— Te vén strici, megint itt vagy? Ki hívott? És hol loptad ezt a Jaguárnak csúfolt tragacsot? Zabálnál, mi, tömnéd a pofád? No, rakd le azt a szalonnás hátsódat oda a sarokba, lökünk valami moslékot.

A vezér ragyog. Most az ősz, felékszerezett grófnő kerül sorra:

— És ez a szipirtyó, kiérdemesült strihkurva? Miféle balsors hozott ide? Nem megy a kupleráj? Tedd csak le te is a zörgő csontjaidat, de vigyázz, szét ne essél. Tudsz még rágni, vagy kipottyan a műfogsorod?

A grófnő is sugárzik. És boldogan fizetik a háromszoros felárat.

Tetszik látni, ez a különbség. Mi ezt idehaza bárhol, minden felár nélkül megkapjuk.

Honnan?

Barátomat keresem a múzeumban, a portán bemondom a nevem.

— Honnan van az elvtárs?

Mindig újra zavarba ejt ez a kérdés. Csakugyan, honnan vagyok? A Ménesi útról? Leányfaluról? Esetleg: a Magyar Népköztársaságból? Ugyanez, mondjuk negyven esztendeje: a Szent Koronából. Vagy: csak innen, a Naprendszerből? Galaktikáról? Honnan vagyok, valóban? Az anyaméhből? És az anyaméh honnan van? Az egykori ázalagból, fehérjemolekulából? Létem fő kérdései tolulnak fel: honnan és hová? Én, magamban, senki és semmi vagyok, talán nem is vagyok.

Honnan volt Kossuth Lajos? Monokról, a pozsonyi diétáról, Debrecenből, Turinból? Netán a mauzóleumból? És Árpád? Etelközből, Pusztaszerről? Kheopsz a piramisból? Ádám a Paradicsomból? A jó Isten?

— A nemibeteg-gondozóból — felelem. — Hozom az injekciót.

Ja úgy, bólint a portás megnyugodva, és telefonon beszól: — Egy elvtárs a nemibetegből.

Karinthy Ferenc

SZÉCSI MARGIT: **KONDOR BÉLA**

A repülés géniusza

Kondor Béla festményéhez

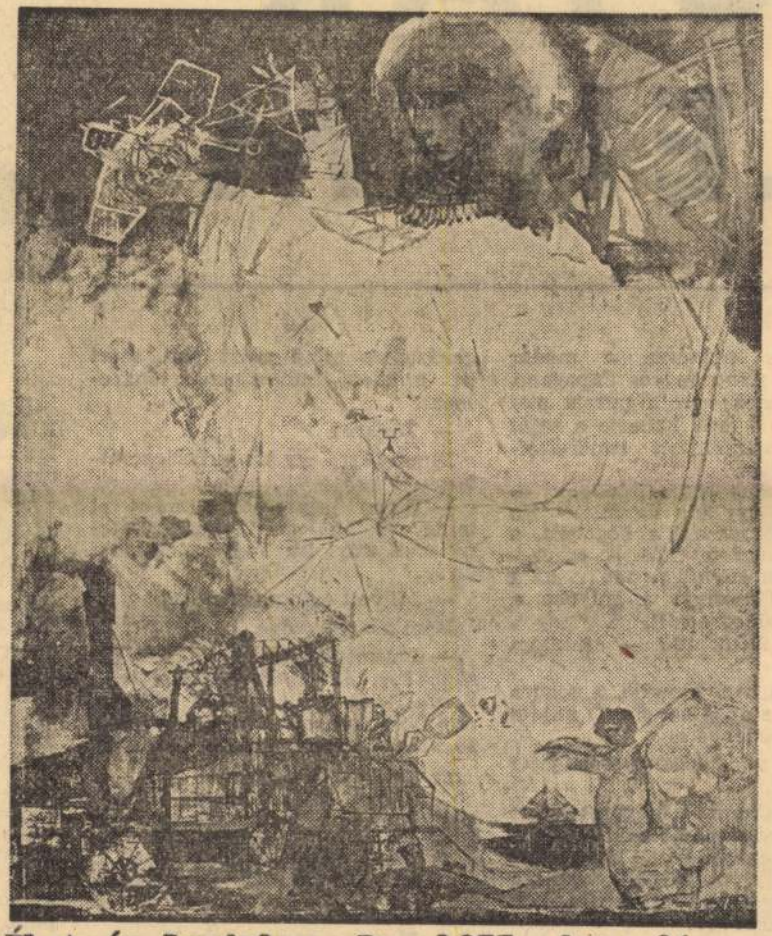

Szárnyaink legyűrik a vonzást.
Isten velünk.
Ablak-könnyeink rézsút robogtak,
eltűntek.
Emelkedünk.

Ismerlek a háborus éjből.
Ragyogtál ringatagon.
Csillag-porlasztó veszélyben
tüzirózsáid robbantak értem:
égvén se éljek vakon.

S láttalak vibráló nyárban,
heves szívárvány-alak,
lehellni a forró mezőkre.
S fölremegett delelőre,
s fönn maradt szívem: a Nap.

Mélyen: a mozdonyos töltés,
röppályák sivataga.
Rengeteg gyönyörű vázat
kibontott a könnyű alázat —
nyüzsgött az égi haza.

Lapátold ki, bús masiniszta,
ami nem hevít s hevül.
S izzó skatulyádban belátod:
bajuszod, legjobb barátod
szárnyakká egyenesül.

Mennybe zuhan a mezítlen,
s mind, kinek közel az ég.
Én zászlaimat is fel-ontom.
Fegyházat világsas-tollból
minek is építenénk.

Szárnyaink legyűrik a vonzást.
Isten velünk.
Madári csontokkal bordás
mellkasunk s az égi aranyház.
Emelkedünk.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. dec. 24.
XXI. évf. 52. sz. 15. lap. A tuloldalon lásd: Somogyi Árpád szoborcsoportját.

„Az elmélet, Bernát elvtárs, később is ráér, nekünk most

— Hogy-hogy nem igaziak? Észnek, ordítanak, összető-

— Ezek szerint mégis a maga kutyája, csak elcsavar-

BAJOR NAGY ERNŐ RIPORTJA:

MAGYAR BETLEHEM

Kisfaludy Károly áll a tanácsháza előtt, a kőből faragott Kisfaludy, merthogy Téten becsülik az irodalmat s emléket állítottak a község nevezetes szülöttének. Amikor azt tudakolom a helybeliektől, merre jutok el Betlehem pusztára, eligazításuk mintha népmeséből szólna ki. Így intenek:

— Semmiképpen se menjen Szarkavárnak! Pókvárat is kerülje el! Talyigástanyát ne érintse! Szegénypusztának feléje se nézzen! Menjen csak mindig a győri úton és Zsiványtelepnél kanyarodjon el balra!

Úgy is cselekszem. Balról végül is egy sor ház lopakodik az országút felé. A házakkal szemben irtásföld, rajta óriási halmok tűzifából, közbül-közbül kazalba rakott galylyak. Két máglya is recseg-lángol, be akarja fűteni a világot. Az egyik mellől rézarcú erdei munkás lép hozzám.

— Miért nevezik ezt Zsiványtelepnek? — kérdem.

Lábához engedi a fejszét.

— Gyömörén volt egy zsivány, Patkó Bandi. Ó, meg Sobri Jóska

Füttyögve utánozza a madár hangját ez a toprongyos Papageno, akit kérdeznék már a puszta mai életéről, de ő csak hadarja a saját témáiból összeállított ismeretterjesztő előadást.

— No, ezt se tudja mindenki — markol föl egy kis havat. — Ha gyertya fölé teszem a hógolyót, a lángtól olvasztott hólé is csepeghet... akkor enyhül az idő... ha a pudvás hó beszívja a golyóba a cseppeket, hidegre vált.

— Mióta lakik itt? — szakítom félbe.

Semmióta. Azt mondja, a sógora lakott itt, de az is elment. Ő küldte ide néhány edényért.

— Miért nem személyesen jött?

Sóhaj.

— Ötvenhárom négyzetmétert lakik a hetedik emeleten. Itt még a szín is nagyobb volt. Itt sertést tartott, nagy majorságot, akkora répája termett, mint egy kisfiú.

— Hát akkor?...

Madarászom köp egyet, csak úgy szokásból. Azt mondja:

— Itt nincs villany, nem is lesz. Nincs vízvezeték, nem is lesz. Nincs út, nem is lesz.

gazdacsere mind azért volt, mert itt minden földbirtokos tönkrement.

— Tönkre?

Dug a tűzre egy kis kukoricacsutkát.

— Innen legatyásodva ment el mind. Talán, mert versenylótenyésztés folyt itt. Vagy mit tudom én...

— Mi volt a kommenciója?

Rám néz kétkedve.

— Ezt még mindig beírják az újságba?... Ez olyan régen volt... Szóval tizennyolc mázsa gabona, egy hold kukoricaföld, három kiló só, szabad tüzelő, napi egy liter tej.

— Hány gyereke volt?

— Hét... Miért kérdi?... Nekem nem adott senki egy pelenkát se a hét gyerek után. Egyszer kaptunk karácsonyra cukrot, Vagyon Árpádtól a családomnak. Áldottuk a jóságáért.

— Mi van a gyermekeivel?

— Mind elment. Az egyik tűzoltó, a másik gyárba jár, a harmadik az urakat hurcolja autón, a többi lánygyerek... Mindig mondják, hagyja

Somogyi Árpád

Somogyi Árpád szobra

Élet és Irodalom, Bp. 1977. dec. 24.
XXI. évf. 52. sz. 16. lap.

Álom az otthonnál

Újra kint a szabadban. Itt volt a Kisék háza. Itt egy olyan szép épület, amit „daruval kellett volna fölemelni, hogy áttegyék valamelyik faluba". Szétzilált kerítések, elvadult díszcserjék, egy falmaradvány abból az istállóból, ahol Trebitsch úr tartotta a versenylovait. Odébb meg a „kiskastély"-ként emlegetett tizenegy szobás úrilak. Az látszatra még ép. Annak kerítése előtt találkozom a fiatalokkal. A férfin sífbakancs, anorák, baszk sapka. Modern jelenség, odaillene a Váci utcai Anna presszó törzsközönségébe. Most mégis néprajzi ismeretek patakzanak belőle:

— A pusztai épületek közül a ház a legfontosabb. Mi minden van rajta! Alsó- és felső kiszöb, závár, ajtóheveder, cserényből a saroglya ajtó. A konyhában sütőkemence, katlan, kémény. A fazéknak külön polc, pad a vízsajtárnak, hely a cseréptálnak.

A kis nő — most látom, a várandós asszonyok öltözékét viseli — kérőn megszólal:

— És a fűtés hogyan volna?

— Hogyhogy még itt él? — nézik szét a helyiségben.

— Élünk — helyesbít. — Marinka lányom is velem van. Ő Győrben dolgozik a Lenfonóban.

Talán a hagyomány köti ide. Édesapja gépészkovács volt az uradalomban. Jól kereső, megbecsült ember. Mint téesz-tag fejezte be az életét, nyolcvanöt esztendős patriarkai öregségben.

— Nem félnek itt a sötét magányban?

Magabiztosan nevet.

— Pénzt nem tartok itthon. Erdőn keresztül járok a lányommal éjszakánkint, ha jön haza, de hozzánk még soha nem szólt senki.

— Vendégek?

— Szoktak jönni, de akad hét, hogy senki. Nem baj. Szeretem az egyedüllétet. Bár néha úgy befú bennünket hóval a szél, hogy a testvérem, akinek traktorja van, az jön ide, hogy utat törjön nekünk a géppel.

— Mivel tölti az időt, ha egyedül van?

— Jószágot nevelek. Tavaly is leadtam húsz szerződött sertést.

Kondor Béla

Kondor Béla harminc rézkarcából, litográfiájából és több versének kéziratából nyílt meg kiállítás pénteken Békéscsabán.

Magyar Nemzet 1986. VI. 24.

Kondor Béla

Magyar Nemzet
1986. IV. 12.

Kondor Béla rajza

4—8 fokkal több, szombaton estére pedig már ismét 2—5 fokra hűl a levegő. Erős, sokszor viharos erejű lesz az északi, északkeleti szél. Hajnalban főként a talaj mentén fagy várható. A hajnali lehűlés mínusz 3 és 0 fok között alakul.

London
Madrid
Moszkva
München
Párizs
Prága
Róma
Szófia
Varsó

Kondor Béla

Restaurálják a Margitszigeti Pannót

A Margitszigeti Nagyszálló rekonstrukciója keretében a Nemzeti Galéria munkatársai a közeljövőben megkezdik a szálló előcsarnokát díszítő Kondor-freskó, a Margit-szigeti Panno restaurálását.

Az 1968-ban — a szálló egykori korszerűsítése idején — felállított és az intézmény megrendelésére készült Kondor-művet, a Szent Margit legendáját feldolgozó nagyméretű, 360×860 centiméteres olajfestményt már lebontották és átszállították a Galéria műhelyeibe, hogy a szakemberek felmérjék az alkotást ért károsodást. A tervek szerint a jövő év elején kezdik meg a várhatóan néhány hónapig tartó restaurálási munkákat.

Magyar Nemzet 1985. XII. 10

Kondor Béla

— **Kondor Béla-kiállítás** nyílt csütörtökön Prágában a magyar kultúra napjai keretében. A cseh Nemzeti Galéria művészeti gyűjteményében az ünnepélyes megnyitó vendégeit Csorba Géza művészettörténész köszöntötte.

Magyar Nemzet 1985. VII. 20.

kihagyhatatlan lehetőség

K&H hitelkártya

Bankszámla sem kell hozzá

Akár 45 napig kamatmentesen költheti a Bank pénzét

Rugalmas visszafizetési lehetőség

Ne szalassza el a lehetőségeket! A K&H hitelkártya segít álmai megvalósításában, hiszen bármikor felhasználható hitelkeretet biztosít az Ön számára: akár 45 napig kamatmentesen használhatja a Bank pénzét és mindehhez bankszámlát sem kell nyitnia!

www.khb.hu | TeleCenter: (06 1) 300 0000

Ez a hirdetés nem minősül ajánlattételnek. A kölcsön folyósításáról annak összegéről és feltételeiről a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. minden esetben önállóan kizárólag saját feltételei szerint dönt. A kondíciók módosításának jogát a Bank fenntartja. THM=34,49%

K&H BANK a válasz

TOYOTA

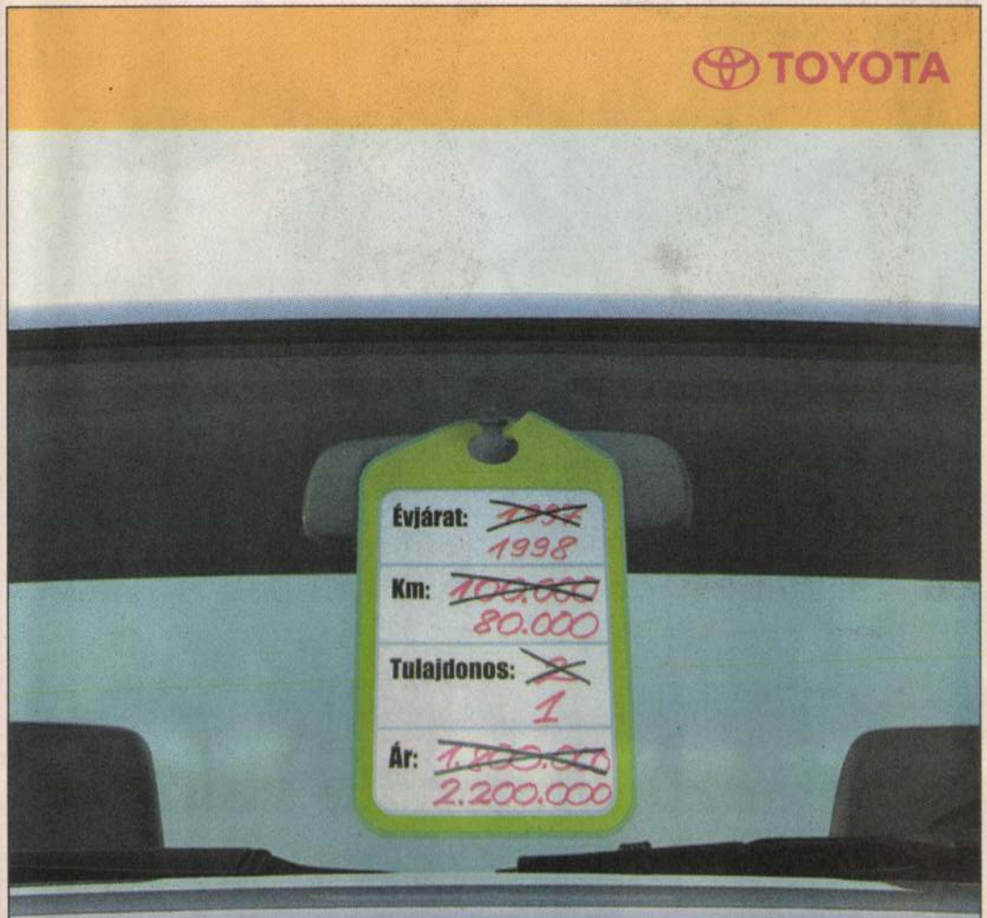

Bizalmatlan?

Megbízható használtautók a Toyotától.

Használtautó-vásárláskor a vevőben szinte mindig felmerül a gyanú: valami nem stimmel az autóval. Ezért célszerű olyan használtautót választani, amelyik **garantáltan megbízható**. Mint amilyen az összes Toyota, amely a T-Plusz használtautó-program keretében kapható. A T-Plusz autók életkora nem haladja meg a 7 évet, legfeljebb 160 000 kilométert futottak, és maradéktalanul megfeleltek egy szigorú és alapos, 100 pontból álló átvizsgálás követelményeinek.
A T-Plusz Toyoták nemcsak páratlanul megbízhatóak, de a külső megjelenés és az általános műszaki állapot terén is utolérhetetlenek; sőt, ingyenes segélyszolgálat és akár 3 éves, kilométer-korlátozás nélküli garancia* is jár hozzájuk, amely Európa szinte minden országára kiterjed. Mindez most igen kedvező feltételekkel érhető el – a Toyota Finanszírozás használtautó-konstrukcióival!
Részletek, további információk a programban részt vevő Toyota márkakereskedőknél, vagy a www.toyota.hu honlap T-Plusz oldalain.

plusz

*A részletes garanciális feltételek a programban részt vevő Toyota márkakereskedésekben

HIRDETÉS

Pénzügyi gondja van?
Könnyű megoldást ajánlunk!
Jelzálog alapú HITELEK

KDB Bank

HITELVONAL: 374-9729

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 42-46. Tel.: (1) 374-9729 1201 Pesterzsébet, Széchenyi u. I/A Tel.: (1) 421-4087
2040 Budaörs, Szabadság út 117. Tel.: (23) 445-852 4025 Debrecen, Piac út 57. Tel.: (52) 500-636

Hazatért Kondor-grafikák

MUNKATÁRSUNKTÓL

Kondor Bélának mintegy 80 rézkarcát és litográfiáját tartalmazó kollekció válik hozzáférhetővé a hazai kutatók, továbbá a magyaraországi köz- és magángyűjtemények számára, miután az 1972-ben elhunyt festő és grafikus évtizedek óta külföldön élő első feleségének, Kaufman Ágotának a birtokában levő sokszorosított grafikák – a MissionArt Galéria közreműködésével – a közelmúltban visszakerültek Magyarországra. A szóban forgó művek, amelyeket eddig a Kanári-szigeteken őriztek, már e hónapban megtekinthetők lesznek az említett budapesti galériában.

A kiállítás előkészítésében jelentős szerepet vállaló *Nagy T. Katalin* művészettörténész megkeresésünkre elmondta, hogy a most hazakerült művek lényegében felölelik a XX. századi magyar grafika iskolateremtő mesterének teljes pályáját. A kollekcióban nagy számban szerepelnek a pályakezdő korszak művei, éppúgy, mint a sokkal később keletkezett Dürer- vagy Happening-sorozat darabjai. Több ritkaságnak számító lappal találkozhat majd a kiállítás közönsége; a gyűjteményben például olyan rézkarcra is rábukkantak, ami eddig ismeretlen volt a kutatók számára. Ennek kapcsán a Kondor-monográfus kiemelte az 1956 és 1958 között készült műveket; a most felbukkant gyűjteményben található lapok egy része eddig gyakorlatilag hozzáférhetetlen volt a gyűjtőknek, hiszen a korszakból származó művek nagy részét a „rézkarckirályként" emlegetett Kondor annak idején főiskolai mesterének, Koffán Károlynak ajándékozta.

A kollekcióban sok a csekély számú levonatban készült egyéb munka is, beleértve Kondor kultúrpolitikai botránytkavart első kiállításának úgynevezett angyalos rézkarcait. Ugyanígy figyelemre méltó, hogy a Dürer-sorozat most előkerült lapjai szinte hiánytalan kollekciót alkotnak. Az anyag értékét mutatja az is, hogy több olyan rézkarc lelhető fel benne, amely a miskolci állandó Kondor-kiállítás gyűjteményéből is hiányzik.

A most hazatért mappa feldolgozásának eredményeit a MissionArt katalógusban szándékozik közreadni; erre a munkára éppúgy, mint a kiállítás megnyitására a galéria Nagy T. Katalint kérte fel. Nyomdatechnikai okokból azonban valószínűtlennek látszik, hogy e kiadvány már a kiállítás idejére elkészüljön. Mint *Jurecskó László* művészettörténész, a MissionArt társtulajdonosa ezzel kapcsolatban lapunknak elmondta, a galéria több éve rendszeresen jelentet meg monográfiákat, egyéb kiadványokat a galéria érdeklődési körébe tartozó alkotókról – így például a nagybányai festőiskola tagjairól vagy a magyar-szász Mattis-Teutsch Jánosról.

Kondor Béla: Dürer emlékére (Két angyal)

Kondor Béla

Kölcsönadott műalkotások

Nemzetközi kulturális kapcsolataink, valamint a hazai és a külföldi múzeumok között kialakult, széles körű együttműködés eredményeként a világ számos országában rendeznek bemutatót legnagyobb gyűjteményeink anyagából. Az önálló kiállítások mellett évről évre növekszik azoknak a műtárgyaknak a száma is, amelyeket a *Szépművészeti Múzeum* és a *Magyar Nemzeti Galéria* ad kölcsön egy-egy külföldi társintézmény bemutatójához.

Június 14-től Luganóban a híres Tissen-Bornemissza Gyűjtemény ad otthont a Szépművészeti Múzeum és a Galéria közös kiállításának. A két intézmény anyagának keresztmetszetét nyújtó bemutatóra összesen 46 kép utazott: többek között *Tiepolo, Dürer, Delacroix, Manet* és *Gauguin* alkotása. Viszonzásként ősszel a Galériában látható majd több mint negyven mű a luganói gyűjteményből.

Az év végéig vendégszerepel Amerikában a Szépművészeti Múzeum régi grafikai anyagából összeállított másik rajzbemutató. A száz remekműből — többek között *Leonardo, Raffaello, Correggio, Rembrandt* és *Dürer* alkotásaiból — válogatott tárlat júliusban az amerikai fővárosból Chicagóba, októberben Los Angelesbe utazik tovább.

A Galéria Kondor-életműkiállításának anyagából kétszáz képet június 25-től a belgrádi, decembertől a prágai Nemzeti Galériában láthat a közönség.

Népszava
1985 - VI. 11.

Kondor Béla

— **Kondor Béla emlékkiállításán** a művész Arany János, Balassi Bálint, Batsányi János, József Attila, Madách Imre és Petőfi Sándor verseihez készített rajzait, litográfiáit, rézkarcait és fametszeteit mutatják be az Erzsébetvárosi Galériában. (Budapest VII., Dembinszky u. 26.) A kiállítás szeptember 14-ig tart nyitva, hétfőtől péntekig 14 órától 18 óráig.

Nyírsáva 1985. VIII. 29.

Kondor Béla

Magyar

Kondor Béla: A forradalom angyala

zárják Stockholm légterét.

Egymás után érkeznek Stockholmba a szombati temetés résztvevői. Megérkezett már többek között Nyikolaj *Rizskov* szovjet miniszterelnök, Erich *Honecker*, NDK államfő is. George *Shultz* amerikai külügyminisztert szombat reggelre várják a svéd fővárosba.

Hazánkat *Maróthy* László, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese képviseli. A delegáció tagjai *Bényi* József külügyminiszter, *Berecz* János, a Központi Bizottság titkára, *Kárpáti* Ferenc, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Kovács* Béla, a Magyar Függetlenségi Népfront főtitkára, *Kulcsár* Kálmán, az MSZMP Központi Bizottsága titkárságának tagja, *Lakos* Imre, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Nagy* Sándor, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Szűrös* Mátyás, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága titkára, *Tímár* Mihály, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Tömpe* István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Vida* Miklós, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Vörös* Géza, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Zsigmond* Imre, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Kiss* Károly, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Kovács* Béla, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Kulcsár* Kálmán, az MSZMP Központi Bizottsága titkárságának tagja, *Lakos* Imre, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Nagy* Sándor, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Szűrös* Mátyás, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága titkára, *Tímár* Mihály, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Tömpe* István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Vida* Miklós, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Vörös* Géza, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője, *Zsigmond* Imre, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága osztályvezetője.

Az *MTI* washingtoni jelentése szerint George Shultz pénteken bejelentette, hogy Stockholmban találkozni szándékozik Nyikolaj Rizskov szovjet miniszterelnökkel. Jelezte, hogy a várhatóan szombaton sorra kerülő tanácskozáson nem terjeszt elő új amerikai javaslatokat. Az nem lesz „tárgyalási ülés" a tárgyalások sorozatában, de érintheti mindazokat a kérdéseket, amelyek a két ország kapcsolatában nyitottak.

Véget ért a bizalomerősítő konferencia kilencedik ülésszaka

A svéd fővárosban pénteken befejeződött az európai bizalom- és biztonságerősítő, valamint leszerelési konferencia kilencedik

folyó tárgyalások a közép-európai csapat- és fegyverzetcsökkentésről. S most, a stockholmi érte-

Kondor Béla

— **Kondor Béla**-emlékkiállítás nyílt pénteken a Győri Műcsarnokban. A művész csaknem 60 grafikáját, amelyek áttekintést adnak a tizenhárom évvel ezelőtt fiatalon elhunyt kiemelkedő jelentőségű alkotó munkásságáról, a miskolci Herman Ottó Múzeum kölcsönözte a kiállítás idejére.

Népszava 1985. III. 2.

Kondor Béla

— **Kondor Béla-emlékkiállítás** nyílt pénteken Miskolcon. A Kondor-életmű-kiállítás február 10-ig látogatható.

Népszava 1985. I. 12.

Kondor Béla

Magyar Hírlap
1986. 11. 19.

ÖTVENÖT ÉVE SZÜLETETT KONDOR BÉLA

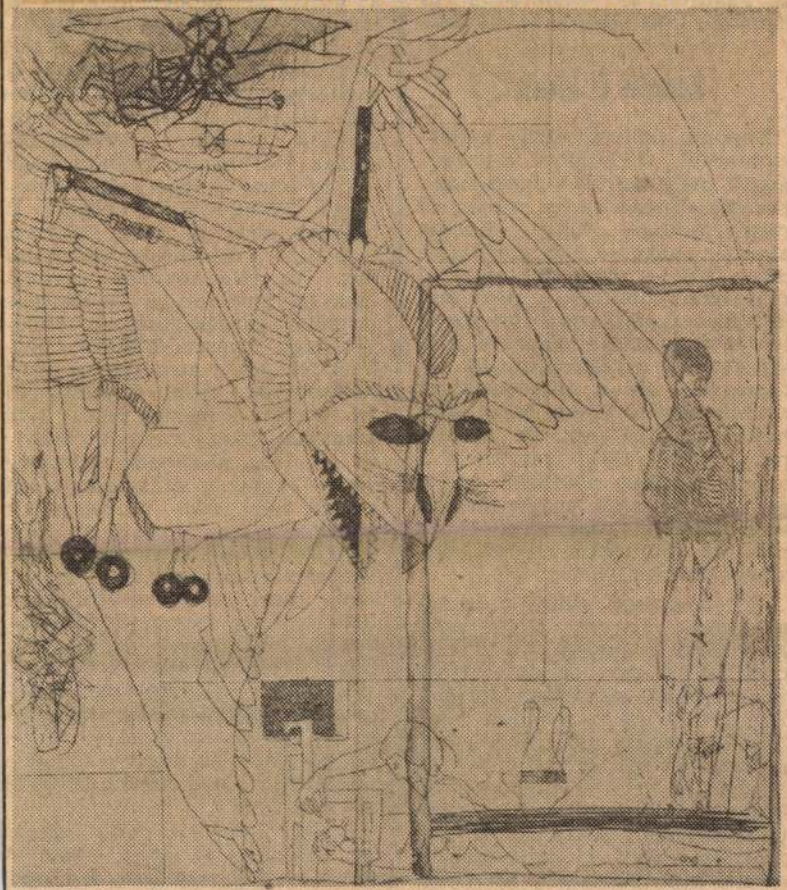

Kondor Béla: Nagy Madár

gazdasági üzemek helyzetéről. Az utóbbi öt évben az erdő- és mezőgazdaságban az aktív keresők száma 6,4 százalékkal fogyott. Figyelemre méltó azonban, hogy 1981—83 között még növekedett, és csak az utóbbi két évben — részben a létszám-megtakarítás közvetlen ösztönzésének hatására — csökkent jelentősen az ágazat létszáma. A hiedelmekkel ellentétben 1985-ben a mezőgazdaságon belül nagyobb mértékben — a távozóknál mintegy két-

Sokkal jellemzőbb sajnos az, hogy intézkedéseket kell tenni veszteséges vállalatok munkaerő-megtartó képességének erősítésére is, mivel termékére a hazai ellátás vagy az export növelése érdekében helyettesíthetetlenül szükség van.

A munkaerő-mobilitás irányával szemben az egyik legsúlyosabb kritika szerint a korszerű berendezések teljesítménye munkaerőhiány miatt kihasználatlan

Kondor Béla, festő

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

A Darázskirály udvarában

A művészettörténészek már régen tudják, amit a gazdaságpolitikusok csak mostanában hangsúlyoznak: az egyén boldogsága a közösség haszna is. Az egyik nem független a másiktól. A nagy állami múzeumok — a párizsi Louvre éppen úgy, mint a leningrádi Ermitázs — eredetileg magángyűjtemények voltak. Most mindnyájunkat szolgálják.

A gyűjtés nem ért véget a királyok trónfosztásával, a tulajdonviszonyok átalakulásával. Századunkban éppenséggel reneszánsza támadt. Demokratizálódott. Régen uralkodók és bárók hódoltak e szenvedélyenek, ma milliomosok, olajsejkek, kereskedők és — tanárok, orvosok, tisztviselők. Nem kiváltság és nem kapitalista hobbi többé; nemes emberi kedvtelés lett belőle. Aki nem hiszi, annak volna egy tanácsom. Ha Győrben jár, ne sajnálja az időt a *Patkó Imre-gyűjteménytől*, amely néhány hete a Xantus János Múzeum állandó kiállításaként látható. S gondolkodjon el a következőkön.

Patkó Imre újságíró és külpolitikus volt. Tudósítóként sok olyan helyen fordult meg a világban, ahová kevés magyar jut el. Keresetét azonban (legalábbis, ami megmaradt) nem aranyra költötte, hanem műtárgyakat vásárolt — sokat ajándékba kapott munkája során szerzett barátaitól. Eredményeképpen nemcsak Egyiptom és Ghana, Tibet vagy Kína egy-egy kuriózumnak számító népművészeti darabját csodálhatjuk, hanem a kortárs művészet óriásait is közvetlen közelről szemlélhetjük. Még a Szépművészeti Múzeum gyűjteményének is büszkesége volna *Rouault* fájdalmasan gyönyörű női alakja *(Miserere)*, *Braque* madaras életképe, hogy két eredeti grafikát említsek. Mielőtt felsorolnám a könnyebben hozzáférhető — olcsóbb —, de művészileg nem kevésbé értékes nyomatok alkotói közül csak a legnagyobb neveket. Íme: *Picasso, Calder, Cocteau, Vasarely, Schöffer.*

Patkó Imre mecénás volt. Mint a kiállítás nyitó tablóján olvasható: 1957 után kezdett gyűjtéssel foglalkozni. A magyar képzőművészet megújuló korszakában, amely azonban — tudnunk kell — még tele volt ittragadt előítélettel. Volt tehát miért csatázni. Nem tudom: mikor került Patkó Imre tulajdonába *Kondor Béla Darázskirály* című munkája. Az azonban tény: ez az 1963-as festmény, amelynek fenségesen groteszk vonásaiban a művész a maga keserveit és hitét is megfogalmazta, immár történelmi jelentőségű darabja nem csupán Kondor munkásságának, hanem a legújabbkori magyar piktúrának is. Patkó Imre, amikor a képet megvette, bizonyára nem így fogalmazott. De ettől a gesztus jelentősége nem kisebb. Hiába látta már akkor a magyar értelmiség egy kis csapata a művész kivételes képességét, hiába nyert éppen ekkortájt — 1964-ben — nagydíjat Tokióban a nemzetközi grafikai seregszemlén, Kondor akkor még vitatott művész volt. Világnézeti okok miatt támadták, ami még súlyosabb következményekkel járt, mintha művészi gyöngéit ostorozta volna a kritika, hiszen kiközösítést sugallt. Kondor nagyságrendű alkotója nincs még egy az elmúlt évtizedeknek, de a gyűjteményben akadnak más olyan darabok is, amelyek értő szemről tanúskodnak. A hatvanas évek derekán *Lakner László* neve még úgyszintén gyanúsan csengett a hivatal fülében; alig akarták engedélyezni kiállítását azokkal a rózsákkal, amelyeknek egy finom grafikai változata most a falon függ. Ez a mű nemcsak Lakner rendkívüli rajztudását dicséri, hanem a bürokratikus gondolkodásmódot is minősíti. A mecénás Patkó Imre portréját egészíti ki a maga módján *Swierkiewicz Róbert*, aki nagy meglepetést okoz majd, ha egyszer valaki a szétszóródó műveit összeszedi. Egy szürrealisztikus festmény és egy drámai erejű lap vall a gyűjtő eredendő felfedező ösztönéről. Ugyancsak a Patkó-gyűjtemény őrzi *Orosz János* emlékezetes — számomra mindmáig a legfontosabb — művét, a *Megégett emberek* című festményciklus három darabját. Továbbá: *Korniss Dezsőket* az életmű legértékesebb — felszabadulást követő — korszakából, s egy gyönyörű *Bálint Endrét* 1959—1960-ból, amikor a nemrég elhunyt művész festészete éppen beért.

Patkó Imre művészetszerető ember volt. Mint külpolitikus, mint a Nemzetközi Szemle főszerkesztője a mi társadalmi rendszerünk munkása volt — egész életében. Akár a világnézettel is magyarázható tehát a két *Dési-Huber István*-kép, *Derkovits Gyula* 1932-es *Téglahordója*, *Egry József* korai munkásábrázolása és a hozzá hasonló indulatot fogalmazó *Kubikus Nagy Balogh Jánostól*. De a gyűjtemény nem a szocialista képzőművészet körképe. Patkó választásaiban végül is az érzelmeinek engedett. Frank János sugta meg nekem: ő minden gyűjtőnek azt tanácsolja, csak azt vegye meg, ami tetszik. Semmi másra ne figyeljen. Patkó Imre kérdezés (és válasz) nélkül eleve így cselekedett. Így jutott birtokába egy sor különlegesség. *Vértes Marcell*nak Oroszországban készült képe, amely egy kivégzésre hurcolt pópa utolsó pillanatait ábrázolja. Aztán: *Bortnyik Sándor* 1918-as grafikai sorozata, egy falu világa, amely a még kubisztikus, de már látomásos Chagall szellemiségével, álmodó nyomorúságával tart rokonságot. Szenzációs lehet *Farkas István* portréja, amely a húsos ajkakkal, a szemet is befeketítő szemöldökkel, a haragoszöld sállal pompás jellemzés Szomoryról. Említhetném továbbá *Román Györgynek* egy korai munkáját, *Csavargók* a címe, amely még a naiv festők — Süli András, Benedek Péter — aprólékos realizmusát és naiv áhítatát árasztja.

Aki szereti és mecénálja a művészetet, az nem tezaurál. Nem a pénzét akarja befektetni magas kamatlábbal. Ne gondolja hát senki, hogy a gyűjtemény számot ad a jelenkori, még inkább a huszadik századi magyar művészet minden jelentős figurájáról. Szobor, legalábbis a kiállított anyagban, alig akad. Olyan nagy nevek hiányoznak a festészetből, mint Tihanyi, Bernáth, Martyn, Kokas. De nem folytatom. Mert a kiállítás — egyelőre — nem a modern magyar művészet múzeuma. Inkább: egy ember vallomása a mi művészetünkről. S arról, hogy érdemes élni. A mű fennmarad.

13

m·27. XXX/24

HOMO
OMIN

Szegvári Menyhértnek

én elnyomott fel cigarettám — [illegible]
is pech, bizony." „Ülj vissza, drága" — kísérletezett gyámoltalanul a szőke lány. De ő, mintha senki sem szólt volna, újra a szemembe nézett szúrósan, s csöndesen tagolta: „Akkor megyünk?" Én ismét a hamutartóba nyúltam, most már rendesen, végérvényesen elnyomtam a cigarettámat. „Gyerünk, ha annyira ragaszkodsz hozzá!" — most már én voltam hangos, és hirtelen fölálltam. „Üljetek le, maradjatok..." — riadt kétségbeesve ismét a szőke lány, és szavába vágva az a fekete is, aki velem volt, társamként ezen az estén is. Mintha a csönd piszmogott volna, ügyet sem vetettünk rájuk, álltunk szemközt az asztal két oldalán. Rajtam könnyű nyári ing, csontszínű nadrág — rajta szétnyílt, átizzadt köpeny, alsónadrág. Álltunk, néztük egymást. „Megyünk vagy nem?!" — most én kiáltottam. Csöppet hunyorított, s mosoly borzolódott borotválatlan arcán. Én álltam közelebb az ajtóhoz, odaléptem, kinyitottam. Ő, nekiütődve asztalnak, széknek, ajtófélfának, kitántorgott rajta a folyosóra, onnan a másik szobába. Utána mentem, magunkra csuktam az ajtót. Megálltunk a lámpa alatt, testközel. Lehorgasztotta a fejét, szuszogott, kereste, előmorzsolta a szavakat: „Menj ki, a fogason a kabátom belső zsebében találsz egy levelet. Olvasd el." Nem kérdeztem semmit, kimentem, egyből megtaláltam a levelet, szétnyitottam, végigolvastam, összehajtottam, visszatettem kabátja belső zsebébe. Egy pillanatra füleltem a nagyszoba ajtaja előtt: a két nő hallható idegességgel, tanácstalansággal suttogott. Aztán benyitottam hozzá. Ugyanott állt, a lámpa alatt, szétnyílt köpenyben, alsónadrágban, nyirkos mellkassal, kövér combokkal. „Ez van." „Gondoltam." „Igaza volt." „Igaza." „Akartam, hogy ismerd a levelet." „Elolvastam." „Igaza volt." „Tudom." És itt elhallgattunk. Ő, bár feszítette magát, megimbolygott, én álltam előtte arasznyira, akár a cövek. „Nem akartam... előttük..." — kínlódva formálta a a szavakat. „Tudom." „Mit csináljak ezzel a szőkével?" „Kicsoda ez?" „Mindegy. Valami Edit. Taknyos. Kurva lesz belőle. Ordas. Azt hajtogatja, hogy szeret." „Te szereted?" „Jók a mellei." „Küldd el." „Próbáltam. Nem akar elmenni. Félt magamtól." „Ha nem szereted, küldd el." „Majd holnap elzavarom." És újra a csönd

[illegible]erülni fog." „Nem megy. Magamat
Én is elkurvultam, én is ocsmár
„Hátha mégsem egészen. Igaz Do
Quijote. Belemaszkolódva. Az ára:
[illegible]számító Marco Polo, kiröhögött K
[illegible]oltán, politikus Fortinbras, önmag
Caligula. Hazug Don Quijote voltam. Már nem tu
benne. Forogjon a szélmalom kereke, kavarja ez
nyes levegőt." „Én elhittem neked Don Quijoté
hittel mondtam, de már meggyőződés nélkül. Rá
meztelen tekintetét. Haja lucsok, arcán olvadt a v
kasa zsíros szivacs. „Verj meg" — a két szótag, aká
hetetlen falat, a nyelvére tapadt. „Hülye vagy." L
szemét: „Arra kérlek, verj meg engem." Mintha
nyebbült volna, a mondat is akadálytalanul had
belőle. „Hülye vagy." „Tudom, hogy mit kérek tőle
hogy ezt csak tőled kérhetem!" — villanás alatt vá
ordított velem. „Nincs értelme. Én színjózan vagyol
ittál. Meg különben is." Vércseként markolta me
mat: „Nem azt kértem, hogy bölcselkedj, hanem
verj meg! Akarom, hogy megverjen egy ember!
kérhetném?! Ki ver meg engem azért, mert sze
nincs más, csak te! Te tényleg mindent tudsz ró
dent!" Fájt, ahogy karmolva szorított, de szisszer
hagytam. Álltunk a lámpa alatt, és én nem tu
mondjak. Végül kiböktem: „És akkor mi lesz? H
lek, akkor mi változik?" „Akkor az lesz, hogy m
ember! Képtelen vagy ezt fölfogni?!" — már rázot
Nagyon fájt, leráztam a kezét, hátrébb léptem. A
madott: „Beszartál?!" ‚Nem szartam be. De nem lá
mét." Most már én is keményebben szóltam. Hir
fondárosan kiröhögött: „*Szavakkal* verni, azt igen
kal ítéletet végrehajtani, azt igen?! Mert az könn
barátodat *valóban* megverni, amikor még ráadás
tőled, azt nem?! Hát milyen ember vagy te?! Mi a
ságod?! Mi jogon prédikálsz, te piszok?! Te is ol
mégis, mint a többiek?! És nem süllyedsz el, amik
todnak tartasz engem? Amikor a barátomnak tartal
Te mocsok!" Már kegyetlenül józan volt, már g
én még mindig nem tudtam őt ugyanígy gyűlölni. A
pa alatt a szétnyílt köpenyben, alsónadrágban, ta
gát erősen, ahogyan a részegek — s láttam, reme
lettől. Én az ajtónál álltam, nem volt válaszom.
néztem, próbáltam állni a tekintetét, s hogy ez ne
gyorsan mondtam újra: „Hülye vagy" — és me
az ajtót. „Nem!" — utánam ugrott, rám vetette mag

Ki tudja megmondani?

Lehetett volna hatvanéves? Nem tudom. A földben folytatódó idő már nem a testé. Akkor nagy csillaghullás volt. 1972-ben. Sistergés. Halál-eső. Dermedve úgy álltunk a halálban, mint háborús éjszakában. Robbanás-tűzlegyezők. Vijjogó sziromeső: lángból. A befejezettet tovább-csinálni minek? Az önmagával-bezártat kibonthatja ugyan a képzelet, ahogy körmünkkel szikra-szálka peremű nyílást tépünk a selyemgubón, de csak a megtörtént sötét és nehéz illata szivárog ki a ragacsos selyemrostszövethéj szilánktűhalmaz-ablakán. Nem bújik ki azon a Lepke-Angyal! A korai halál nem lángelme bizonyíték. S nem az az aggastyán-korig élő teremtő indulat sem. A lángelme-bizonyíték, az Isten-árny bizonyítvány a megtörtént mű! A teremtett áldozat! A megvalósult ihlet-kifosztás! Az örjöngő angyal örvénylő, zuhogó, kristály-gejzírként lövellve felszökő magánykézben. S az egyik serpenyőben a Világ, s a másik mérleg-tálban a Halál. Kondor Béla. Ül a hosszú, keskeny, zöld Csokonai Vitéz Mihály a vásznon. Piros vonalhurok-virágos piros vonalkalapja, csontváza, mentezsinórzata, csizmazsinór-naparorgója piros vonalkeresztekből, vonalgyűrű-tekercsekből Mint óriás zöld imádkozó sáska: Csokonai Vitéz Mihály. Hosszúkás, háromszögletes, kúpos, kalapos, szálkás, puhaszilárd, érmozaikos, zöld. „Megveszem" mondom Kondor Bélának. „Nincs neked annyi pénzed" mondja Kondor Béla. És mégegyszer. És mégegyszer. Aztán már csak a deszkaláda. A széles, bajusztalan, himlőkráteres halál-arc. Halott hold. Fényképek. Kopár a kopárban. Lehetett volna hatvanéves? Hány éves az örökkévalóság? Ki olt ki minket, hogyha tűz emészt? Az oltja el a tüzet, aki meggyújtotta egykor? Nem vagyunk bűnösök. S büntelenek se lehetünk. Ki tudja megmondani?

Juhász Ferenc

Hatvan éve született Kondor Béla.

KONDOR Béla
ÉS 1991. 6.
10.

TEJESFIÚ. Akik kaptak már, menjenek el.

AKIK KAPTAK MÁR *(nem mennek el, még akarnak).*

TEJTERMELŐ. Nem köll a tej, nem köll a disznó, nem köll a bor, semmi se köll. Hát akkor mi köll?!

RIPORTER. Azt mondták, kérdezzem meg a Gergátzot, szabad-e egyáltalán tehenet tartani?

GERGÁTZ ELEMÉR *(megrázza a fejét, sokáig rázza, majd ízesen)* Nem szeretem az ilyen túlzásokat.

RIPORTER *(elgondolkozva)* A sertésekre is a bizonytalanság vár.

BIZONYTALANSÁG *(vár a sertésekre).*

EGY ASSZONY *(követelőn)* És hol van a 22 forintos kenyér?

RIPORTER *(a tehenekre néz)* A tehenek nem értesülnek az országos demonstrációról.

TEHENEK *(nem szólnak semmit)*

GERGÁTZ ELEMÉR. Legföljebb annyi, hogy hatékonyan kell a tehenet tartani.

NÉMETH MIKLÓS ATTILA *(fél szemmel hátra pislog)* Náják) Nem köll a tej, nem köll a...

KORMÁNY *(kicsit visszaengedi az árat)*

TEJIPAR *(fölemeli az árat)*

ÁLLAMTITKÁR *(egyértelműen elítélő a véleménye)* Egyértelműen elítélő a véleményem.

FOGYASZTÓK ORSZÁGOS TANÁCSA *(mélységesen megdöbben)* Mintha nem ebben a világban élnének.

ÁLLAMTITKÁR. Heccelni a rendkívül sanyarú helyzetben lévő fogyasztót...

RENDKÍVÜL SANYARÚ HELYZETBEN LÉVŐ FOGYASZTÓ *(bámul egy pohár tejfölt)*

KÉPVISELŐ *(vádlón)* Hol áll hegyekben a tejpor?! *(a tüntetők felé)* Nem látják, mi van a mélyben.

TÜNTETŐK *(nem látják, mi van a mélyben)*

KUPA MIHÁLY *a Közös Piaccal ijesztget) Azt megnézik,* milyen vízből készül a tej.

ÉN *(révetegen)* Vízből készül a tej. *(megdörzsölöm a szemem)* Vízből csinálják a tejet.

ugyanoda... Tejcsarnok! Tejcsarnokból fogjuk kiárulni a tejet.

TEJESFIÚ *(kicsit ideges már)* Aki megkapta a tejét, vigye mán.

IPARI FŐOSZTÁLYVEZETŐ *(tromfol)* Mi is kimérve fogjuk árulni.

DÉRI JÁNOS *(a fejét fogja)* Na de... és akkor majd kőbaltával fogunk szaladgálni az utcán és...

ÁLLAMTITKÁR *(máskor)* Csak átmenetileg. Amíg ki nem mászunk a...

MI *(átmenetileg kőbaltával szaladgálunk az utcán)*

(amíg ki nem mászunk a)

RIPORTER Nyugtassuk meg a kedves nézőket, hogy a pasztörizálás... hogy már nem kell attól a betegségtől félni...

NÉZŐK *(már nem félnek attól a betegségtől)*

TEJTERMELŐ Nem köll a...

ÁLLAMTITKÁR Az anomáliák egyszerűen meg fognak halni, mert a piacság... a piacgazdaság...

ANOMÁLIÁK *(egyszerűen meghalnak)*

(Függöny.)

Kondor Béla 3

1951 és 1956 között a Képzőművészeti Főiskola hallgatoja.Tanulmányait festő osztályon kezdi,amikor szakmai-szemléleti összeütközések miatt ki akarják zárni az intézményből,a tehetségeét ismerő mesterek átmentik a grafikai szakra.Nyilatkozataiban Barcsay MJenőt,Kmetty Jánost és Koffán Károlyt vallja tanárának.

Uj irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

Kondor Béla Dózsa-sorozata

Az utóbbi években mindinkább érezhető egy, a képzőművészeti életben kialakult jellemző szemlélet, miszerint léteznek megfellebbezhetetlen példaképek, lekerekített, immár megközelíthetetlenné váló életművek. Nem véletlenül hívjuk fel – éppen Kondor munkásságával kapcsolatban – a figyelmet erre a jelenségre, hiszen ő az a művész, akinél határozottan megfigyelhető egy ilyen folyamat. Az egyedi és az általános reális viszonya – úgy tűnik – eltorzul, a műben megvalósult, többféleképpen értelmezhető formai és tartalmi mozzanatok nagy része elsikkad.

A művészettörténet feladata, hogy szétrombolja ezt a hamis képet, és igyekezzen megőrizni az egymással örök ellentmondásban élő rétegek bonyolult rendszerét, kimeríthetetlen gondolati gazdagságát. A titok kulcsa maga is titok, a műalkotás feltárására tett kísérlet nem elégedhet meg a lényeginek látszó alapkérdések felsorakoztatásával, mert ezzel nemcsak a saját, de a mondandó érvényességét is megkérdőjelezi.

Kondor Béla életművének kutatása tehát korántsem tekinthető befejezettnek (remélhetőleg soha nem is fogjuk annak tekinteni), a már elért nagyszerű – jórészt összefoglaló jellegű – eredmények[1] nem tehetik feleslegessé a más alapokból kiinduló vizsgálódást.

E cikk keretei természetesen csak a művek egy szűkebb csoportjára kiterjedő elemzés számára nyújtanak lehetőséget, így a következőkben a művész egyik legkorábbi – feltehetően kevéssé ismert – munkájáról, a *Dózsa-sorozat*ról lesz szó.

Az apotheózis általában az uralkodó törvények fölé emel valakit, illetve valamit, aki vagy ami ezáltal mitikus ködbe lép, megítélhetetlenné válik. A forradalmárok, a népbutítók, az idő előtt elbukott hatalmasok csupán az üdvözülés és a kárhozat között választhatnak. Dózsa alakjának megközelítésében már eleve benne rejlik a történelmi-társadalmi kettősség, az emberi dőreségnek, a Janus-arcú erkölcstelenségnek e megcáfolhatatlan bizonyítéka.[2]

Az 1956-os diplomamunka tárgyaként[3] megjelenített 1514-es népfelkelés Kondor számára olyan témát adott, amelyen végigjátszhatta nemcsak a tétel-ellentétel fogalompár összes variációs lehetőségét, de az azonosulástól a teljes elfordulásig az érzelmek minden finom rezdülését is. Kezdőéveinek e gondolati-képi tartalmában igen érett munkája egyrészt kiindulópontja, másrészt önálló alkotóeleme az életműnek, olyan egész, amelyet csak megsemmisítve tudott megőrizni.

Az *Így jár minden próféta* című lapon a leonardói, tökéletes arányú, körbe írható emberi test klasszikus képe[4] egyetlen metamorfózis által fölcserélődött a „kerékre feszített" képével. A humanitás,

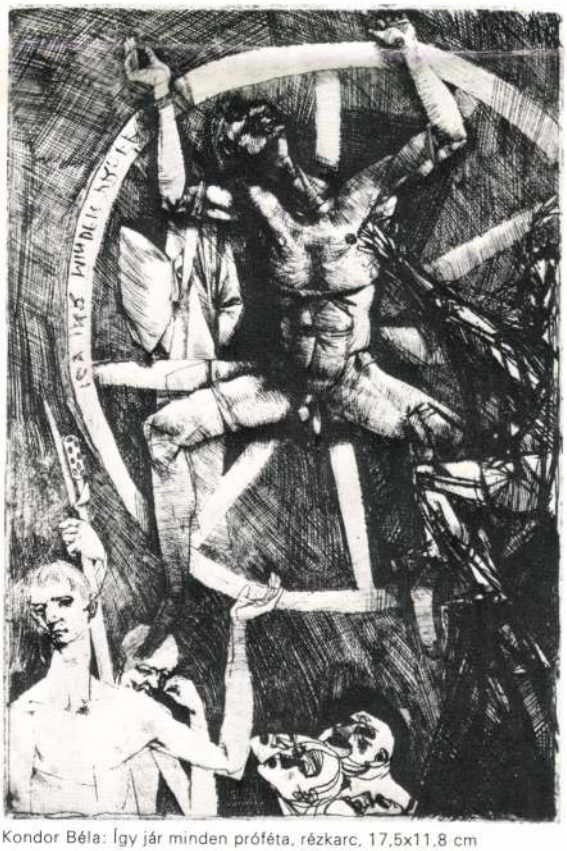

Kondor Béla: Így jár minden próféta, rézkarc, 17,5x11,8 cm

Kondor Béla: A népvezér mennybemenetele, rézkarc, 19,8x13,8 cm

tudat és öntudat kialakulásához. Az ekkoriban megnyíló utazási lehetőségek, a könyvek, folyóiratok beáramlása s az egyre szélesebb körű kiállításcsere, valamint az ezzel egyszerre felébredő természetes vágy a kiegyenlítődésre, időben egybeesett (persze, mert következménye is volt) a dogmatikus receptúrák világának elmúlásával. A megrázkódtatás kétségtelenül erős volt. A tájékozódási pontok megtalálása egyszerre vált bonyolulttá és nehézzé a művészek, a közönség, a kritika és egyáltalán nem utolsósorban a művészetpolitika számára. Miközben egyre természetesebbé vált a különböző stílustendenciák együttélése, újra és újra nehézségeket, folytatólagos ellentmondásokat szültek a régi beidegződések. A jelentkező újtól esetenként bizony nemcsak a művészzsürik riadtak vissza, mint Aradi írja, hanem az előző korszakból öröklött központosított intézményrendszer természetes nehézkedése és paragrafustisztelete (minden új törekvés, stílusjegy esetén valahonnan „föntről" várták az engedélyező, jóváhagyó pecsétet) is sok nehézséget okozott. Ezért érzem nagyon valószínűnek, hogy amit Aradi Nóra az új műfajok és eszközök megjelenésével kapcsolatosan ír – hogy ti. nálunk „e jelenségek periférikusan működő, esetenként határozott ideológiai szembenállást nyilvánító csoportok révén törtek fel" –, az nagyrészt egyenesen következik az intézményrendszer rugalmatlanságából. Ugyanakkor éppen ez a konzervativizmus adott lehetőséget arra, hogy eleinte spontán módon, majd mind tudatosabban elinduljon a művészeti életnek az a decentralizációja, amely korábban nálunk teljesen ismeretlen volt. És itt mindenképp meg kell említeni a pécsi és a székesfehérvári múzeumokat, amelyek mind a kiállításpolitikában, mind pedig a gyűjtési tevékenységben először léptek új utakra. Annál is fontosabb ez a tevékenységük, mert a kortárs művészet felkarolása mellett kiállításaik sorozatával (inkább Fehérvár) és gyűjteményük profiljának alakításával is (inkább Pécs) hozzájárultak művészettörténetünk értékkategóriáinak egészen a századfordulóig visszanyúló átrendezéséhez is.

A hatvanas évek műfaji változásairól szólva Aradi hangsúlyosan beszél a grafikának és a szobrászatnak ebben az időszakban közismerten kimagasló szerepéről. Ugyanakkor mintha kissé igazságtalan lenne a festészettel szemben. Igaz, Kondor Béla is a grafika felől érkezett, de teljesítményének legalább olyan és akkora részét képezik festményei, mint rézkarcai és litográfiái. Másrészt az övén kívül is számos festői törekvést és oeuvre-t kell a korszak meghatározó képzőművészeti teljesítményei közé sorolnunk. A képcsarnoki vita – igaza van Aradinak – a középszer problémája, de éppen ezért a tanulmány egy más helyén kellene vele foglalkozni, mert így óhatatlan, hogy a festészetet mint olyat értékeli vele. Másrészt nem egészen érthető Aradinak az az elsősorban szintén a festészethez kötődő fogalmazása, amely több helyütt is céloz az eszmei-ideológiai „elbizonytalanodásra", „elerőtlenedésre". A problémának ezt a fajta megfogalmazását a műfajtól függetlenül sem igen értem: mihez képest mérjük ezt az „elbizonytalanodást"? – Csak nem az ötvenes évek magabiztosságához? Ha viszont valóban létezik egy ilyen mérhető, tetten érhető jelenség művészetünkben, akkor az az ilyen óvatos célzásoknál, megjegyzéseknél sokkal több figyelmet érdemelne a bevezető tanulmányban is. A dolgozat végén olvasható, de az itt mondottakhoz kötődik, amit Aradi Nóra a szocialista realizmus fogalmának változásáról ír: „... helyébe egyre inkább az óvatosabb, mértéktartóbb, sőt megfoghatatlanabb »elkötelezett művészet« került." – Én hozzátenném, hogy használhatóbb, s elhagynám a „megfoghatatlanabb" jelzőt; de ezzel a világért sem akarom azt mondani, hogy ez az új fogalom „megfoghatóbb" lenne. Az egész azonban legkevésbé sem terminus technicus kérdése, a körötte folyó vita hű tükre művészeti életünk két évtizedes izgalmas fejlődésének, változásainak. Szakmának és közönségnek is egyaránt fontos lenne, ha részletesen és valóban érdemben esne szó róla, akár külön alfejezetben, nem megfeledkezve az előző korszak ezzel kapcsolatos problémáiról sem.

A végére maradt egy megjegyzés a kötet tervezett felépítésével kapcsolatban. Eleinte magam is úgy éreztem, hogy helyes a szerkesztők álláspontja, miszerint a kézikönyv e befejező kötetében elhagyják az egyes művészek munkásságát elemző monografikus részletezéseket. A tartalmas bevezető áttanulmányozása azonban egyre inkább az ellenkezőjéről győzött meg. Minden koncepció akkor nyeri el értelmét, ha szembekerül a valósággal és az igazolja. Márpedig a kézikönyv „valóságát" az a kép adja, amely az egyes művészek teljesítményéből áll össze egésszé. A kötet nemcsak szegényebb lenne, ha nem adna összefoglalást olyan, éppen korszakunkhoz vagy meghatározóan korszakunkhoz kötődő művészpályákról, mint *Kondor Béláé*, *Ország Lilié*, *Schaár Erzsébeté* (hogy csak néhány, már elhunyt alkotót említsek), hanem pontatlanabb is. Mindaz a mozgás, változás, küzdelem és fejlődés, ami e három-négy évtizedben művészetünkben végbement, sokkal plasztikusabban, elevenebben és elhitetőbb erővel rajzolható meg e portrék háttere előtt.

Kovács Péter

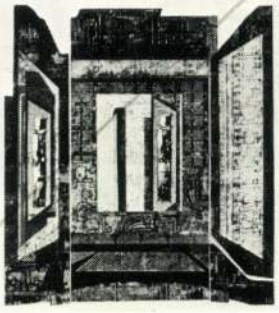

Schaár Erzsébet: Utca, részlet, 1974 (fotó Roboz)

Ország Lili: Kapu II., olaj, fa, 1975 (fotó Somfai)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPMŰVELÉS
Kondor Béla
1970 MÁJ

ÚJ MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET

1021

A Margitsziget legendája

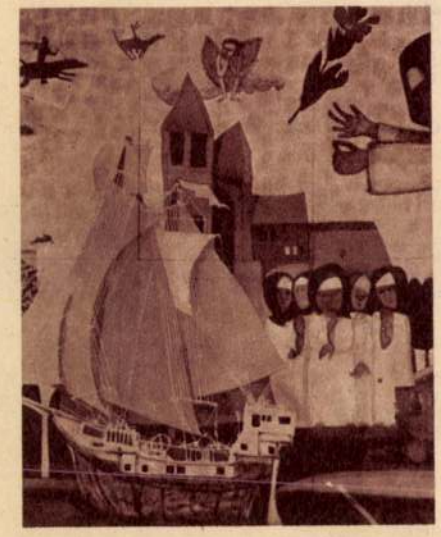

Részlet a pannóból

Kondor Bélának falemezekre festett, teljes falfelületet beborító, nagyméretű pannója tűnik a belépő elé a Margitszigeti Nagyszálló földszinti halljában. Az alkotás festői eszközökkel idézi fel a sziget „történetét". A kompozíció bal oldalán egy szerelmespárt látunk, amint Ámor a nyilait zúdítja rájuk. Középen a „Nyulak szigeté"-nek történetére utaló vadászjelenet látható, lovon vágtató vadászokkal és bukfencező nyulakkal. A jobb oldalon — mint a színes műmelléklet is reprodukálja — Árpádházi Margit szárnyas alakja tűnik fel, közelében középkori kolostorépülettel, főkötős apácákkal. Legenda és valóság keveredik a festményen. Lent kéklik a Duna, hátán vitorlásokkal és hajókkal. Helyet kapnak a civilizáció legújabb csodái is: omnibuszok, helikopterek és egyéb gépszörnyetegek.

Az ábrázolt história ikonográfiailag megfejthető, mint a keresztrejtvény. A képzőművészeti alkotás rangjára azonban sajátos festői formanyelve emeli. Színei a középkori aranyháttértől a népművészet ultramarin-kékjéig, a piros, zöld, barna kontrasztokon keresztül a tiszta pasztellszínekig széles skálát mutatnak. Jól sikerült hármas tagolású *kompozíciója*, belső *rajzossága*, továbbá az egyes motívumok — a fák, az apácák, Margit és a harsonás angyal — ismétlődő *ritmusa*, mind-mind e festmény szakmai, formanyelvi értékét gazdagítja.

Az alkotó egyaránt élt a „vizuális beszéd" hagyományos és legújabb eszközeivel. A sziget históriáját, a több rétegű történelmet a megelőző évszázadok művészeti tanulságainak felhasználásával is hitelesíti és kifejezi. A barlang-rajzokra, a középkori, újkori és legújabbkori képzőművészeti stílusokra emlékeztető részletek végül is egységes, eredeti és egyénien kondori világgá állnak össze e hatalmas kompozícióban.

Bánszki Pál

...ségektől is. Amit láttunk, legnagyobbrészt ismert dokumentum, a sorrend is a megszokott — de sikerült néhány ritka vagy talán egészen elfelejtett híradórészletet is előbányásznia a rendezőnek: ezek a legemlékezetesebb filmkockák. — **Sipos** András: **Múlt és jövendő.** Állóképek mutatják be a parasztság sorsát 1896 görögtüzétől napjainkig: a Pallavicini-birtok libapásztora, az aratás robotja, a talicskája mellett, gyékényen alvó kubikos, az első világháború, a hadifogság, Horthyék látszat-földreformja; 1945 új honfoglalása, gyerekek a kastélyudvaron, tanuló felnőttek, aztán a padlássöprő begyűjtés, a látszatlelkesedés, a faluról való menekülés, végül a termelőszövetkezetek, a nehéz fizikai munkát elvégző gépek. **Simon** István költői szövege sokszor a puritán fényképek fölé nő. — **Vitéz** Gábor: **Szabadság.** Öt munkásdal ugyancsak állóképekkel. A felszabadulás érzelmi feszültségét idézi föl a film, emlékeztet azokra a hősökre, akik már nem érhették meg a szabadsá... valamennyi igaz, így összehordva giccsesen émelyítő.

TISZTAVATÁS 1969. Ember Judit filmjének első és utolsó kockáin pillanatokra villan fel az avatási ünnepség. Maga a mű: beszélgetés tisztiiskolásokkal és tisztjeikkel. Józanok, túl józanok a tisztjelöltek. Őszintén megmondják, mi vitte őket a tiszti főiskolára: a hivatásérzet szinte együket sem. Tisztjeik is meghallgatják a magnóra vett beszélgetést. Helyre kell tenniök tanítványaik vélekedését; fontos a gomb, fontos a szerszámosláda, de a legfontosabb, hogy a **fej**ben legyen rend, tudni, hogy hazánk békéjét, biztonságát őrizzük szocialista barátainkkal együtt. Ők tudják, amit a fiatalok még nem: avatásuk után kell igazán megtanulniok a „mesterséget", tisztelni a közkatonát, de okosan követelni. Megvallom, a tisztjelöltek őszinteségét sivár eszménytelenségnek tartom, nekem a tisztek higgadt, cáfolhatatlan érvelése tetszik.

(öttevényi)

Alighanem példa... lemezgyártásban ... főiskolás zongorá... növendék csak al... mezen, ha versen... kívüli esemény á... még nincs ilyen, ... rendkívüli. A köz... Országos Filharmó... ségű főiskolás zon... sorozatát, s az első... nyesen igazolta a s... bizalmát.

A pályakezdőnek... mez népszerűsítésé... indításához szinte ... dés alkalma. A lemezen Bach Olasz koncertjét, két Scarlatti szonátát és Chopin b-moll szonátáját hallhatjuk nagy intenzitással, különös érzékenységgel és szenvedéllyel. Falvai muzsikálása nagyívű, dallammintázása töretlen és szépen éneklő, gesztusai őszinték és a lényegretörőek.

GORDONKA—NAGYBŐGŐ DUÓK

(Qualiton, LPX 11 413)

A lemez zeneszerzőit: Hus Deforges-t és Muntz-Bergert valószínűleg még hírből sem ismeri a hallgató. Mindketten Beethoven kortársai, mindketten csellóművészek. Komponálási stílusuk Mozart hatását tükrözi, s darabjaikat elsősorban saját maguknak komponálták. A mostohán kezelt csellóirodalmat akarták gyarapítani, de műveik szokatlan hangszerösszeállítása a még náluk is elhanyagoltabb nagybőgősöknek is pompás csemege. A lemezfelvételt is a ritkaság érdekessége sugallta, a nagybőgő és a cselló duója azonban két kiváló művészünknek is jó szereplési alkalmat biztosít. Hus Deforges két és Muntz-Berger három szonátájának kottáját Dőme Jenő bőgőművész válogatta ki az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Esterházy-gyűjteményből. A Rádiózenekar kiváló szóló-bőgőse és partnere, Mező László megragadóan kelti életre az elfeledett műveket: virtuóz, muzikális kettősük különleges élmény.

Feuer Mária

1021

Kondor Béla
[illegible] grafikus művész

1977. III. 3. 10.15. Petőfi /11/ - Vné -

Néhány szó zene közben

- A nagy értékű kincsestár bemutatásának rendhagyó módját válasz tottuk. A gyűjtőhöz, Korozsváli Jenőhöz, a győri Kazinczi Gimnázium fizika-kémia szakos tanárához jöttünk, hogy lakásán ő vezessen végig, mintegy rögtönzött tárlatvezetésen. Persze kezünkben a mikrofonnal. Előljáróban kérem szóljon néhány szót, honnan e szép szenvedély?

- A gyökerei talán egészen mélyre nyúlnak, az igazi nagy gyerekkorhoz, amit én falubelyen töltöttem, igen sokat voltam őz gyerek, a sok - majdnem azt mondanám - unalmas délelött álmodozások közepette teltzel. Napsütésben és innen alakult ki bennem egy olyan szenvedély, amit akkor én még nem tudtam, hogy hova fognak a szálai a későbbiek folyamán jutni. Csak örömmel álmodoztam és a kezembe került tárgyakat, gyökereket vagy ...egyéb köveket igen ámulattal és szeretettel forgattam, figyelgettem.

- Melyik vidéke volt hazánkhak az, ahol gyerekeskedett?

- A csodálatos Rába-köz, a Rábának a berkeibe, bokrai között telt el a gyerekkorom.

- Mit kezdett el először gyűjteni?

- Érdekes módon festményt kezdtem gyűjteni. Mintegy lakásdiszitőül. Azt gondoltam, ha az ember megteremti az otthonát, az otthon legyen meleg. A gyűjteményem igen nagy anyagot ölel fel. Erre törekedtem, hogy olyan anyagot hozzak létre, tudatosan, amelyik az utókor számára is példaadó lehet. Igen vigyáztam a gyűjteményemnek a kvalitására. Remekmű nem egy került a gyűjteményembe, többek között Kondor Bélának egyik legnagyobb fő műve,

1921

a Raju egy. De ide sorolnám Kornis Dezsőnek A feszület vagy akár a Szervtemető vagy ugyancsak tőle a Fuvolázó cimü képét. Idetartoznak Ország Lilinek az Irás metamorfózisa cimü remekmüve, de a románkori Krisztus is egy igen jelentős alkotás. Bálint Endrének a Szentendre nyolcadik temploma, Keserü Ilonának, a Két domb. Kétszáz körüli számról van szó. Ebből mondjuk inkább zömmel a mai élő festészetet öleli fel. Régi gyüjtőkkel kerestem kapcsolatot, és ilyen müveket tudtam megszerezni, mint Egrinek a hires Delelőse, Mednyánszky László remekmüveit, Nagy Istvánnak a Bambáját, Farkas Istvánnak a Vihar után cimü fő müvét, Gulácsy Lajosnak az Artevita Naturát. Ezek a müvek számomra nem már csak mü történelmet jelentenek, annak ellenére, hogy gyöngyszemek a gyüjteményemben. Későbbiek során találtam rá az élő müvészetre, 1965-től számitanám a gyüjtő korszakomnak azt a részét, amikor is azt mondottam, nem amár meglévő nagy képeket valahonnan megvennem mert ez csak pénz kérdése. Hanem a mának termelődött remekmüveket kell fölismerni, azokat kell összegyüjteni, hogy valóban olyant hozhassak létre, ami példaadó lehet , az előbb emlitett utókor számára.

- Értékét nem is lehet megmondani. A legféltettebb kincsek, a képek érthetően. Darabszám szerint még nehezebb helyzetben vagyunk, ha a népi tárgyakra, eszközökre gondolunk, amelyeket ugyancsak ön gyüjtött. Nos, mely vidékekről vannak tárgyi emlékei?

- Különösen Hódmezővásárhelyről vannak nagyon szép festett bútoraim, Baranyából a hires szuszékok, Erdélyből pedig a katotaszegai és a torockói himzések. Nagyon érdekes dolog a népi gyüjtés

sel kapcsolatban, hogy szervesen kapcsolódik a képgyűjteményemhez. Tulajdonképpen a képgyűjtésnek, az ilyen formája, amit én csináltam, és a művészek akikhez én mentem, azokon keresztül az ő művekon keresztül ismertem fel az évszázadok során a magyar népi kincsek között fellelhető gyöngyszemeket.

- Nagyszerű segítőtársra talált a feleségében, aki ugyancsak pedagógus, tanárnő és tanítványaiban is.

- Igyekszem a tapasztalataimat és a gyűjteményemet minél inkább a széles rétegek számára hozzáférhetővé tenni.

- Tuskes Árpád riportját hallották.

Kondor Béla, festő (1)

V. KISS MARGIT

KONDOR BÉLA GRAFIKÁIRÓL

Kondor Béla művészetét megközelíteni többfelől lehet. Ha első, maga illusztrálta verseskötetét nézegetjük és összevetjük a fogalmit a vizuális megfelelővel, a kötet végére ismerőssé válik a kondori vonalképzés sajátossága. Ez csak egy lehetőség. De el lehet jutni hozzá illusztrációkon keresztül is – Petőfin, Madáchon, Blake-on keresztül. Ha rajzainak gazdagságát egy-egy szimbólum megfejtésével kezdjük megismerni, majd később összerakni – ez is egy lehetőség. Motívumainak varázsa van; bele lehet feledkezni sohasem egyforma rajzolataiba.

Kondor Béla sokfélének látja az embert. Pályája elején többször készít portrét, egyénít, később mondanivalóinak jellegéből adódóan formálása kevésbé kötődik konkrét egyedekhez, inkább általánosít. Idealizál és groteszket rajzol egyidejűleg; pontos anatómiai tudással fogalmaz és ember-sémákat is mutat; klasszikus fény-árnyék hatással kiemel, majd tónus- és vonalgubanc alá rejt emberalakokat; vonalai hol vibrálnak, hol tónussá válnak; a méretekkel játszik: egyazon lapokon láthatók apró és nagyobbméretű figurák. Pontosan tudja, mit akar – engedelmes eszköze a rajzolni-tudás. Úgy adagol, ahogy a mondanivaló megkívánja. Ez a formai vizsgálódás azonban nem elégséges – így akár megtévesztő is lehetne Kondor, akinek a bravúrjait kell csodálnunk. Egymásra vonatkoztatva, megfejtve ezek a motívumok az emberi magatartásra vonatkoznak – a mai és a történelmi korok emberének magatartására, sőt az örök emberi magatartásra. Az „Angyalok", a „Színpadi jelenet", a „Trójai faló", az „Ostrom" figurái maiak, és egyúttal örök emberi magatartásra utalók, míg a „Biedermeier" például a XIX. század elejének viselkedésmodelljét teszi nagyító alá. Az epikus mag nélküli, gesztusokkal és mimikával jelzett képi szituációkból inkább az ember életformájára, vezéreszméjére következtethetünk, mint a „Férfi lóval", „Családi kép művirággal", az „Egy emlékezetes ábránd", vagy „A tett halála az okoskodás" című képekből.

Rajzai, akár fejet, akár egész alakot ábrázolnak, a kijelentés tömondatosságával állítják, hogy az ember jó és rossz, hogy szép és torz, hogy bonyolultan összetett és túlságosan is egyszerű. Ezek a meditációk és vallomások fogalmi természetűek; s mert az emberi léttel és magatartással foglalkozók, alkotójuk az erkölcsfilozófusok egyfajta örökösének tekinthető, művei a *gondolati lírához* hasonló alkotások.

Mi vezérelte Kondor Bélát, honnan jött, milyen távlatok voltak adottak számára és miért éppen ezek? Vajon az élettel, az emberi magatartással kapcsolatos véleménymondás igénye adódik-e csupán a művészi magatartás felelősségéből? Teljességgel levezethető-e a művészben meglevő érzelmi-gondolati feszültségből, amely természetesen készül a „világmegváltásra", természetesen akar nagyot és lát távolra, s majdnem azonos módon általánosan megnyilvánuló motiváció? Bizonyára nem. Kellett hozzá az a történelmi-társadalmi háttér, amely újat kezdésével távlatokat adott, lehetőséget egy másfajta embertípus kibontakoztatására –, és amely feladatok vállalására késztette az embert. Kondor lapjain – ha áttételesen is – feltétlen jelen van az 50-es, 60-as évek magyar valósága. Hihetetlen érzékenységgel elemezte ki korának jelenségeit, és hihetetlen következetességgel konfrontálta a benne élő *eszményeivel*, amely az emberiség eddig felhalmozott eszméiből táplálkozik, s amelynek természete, hogy magába foglalja az eddigieket és lehetősége, hogy túlszárnyalja azokat. Ez az a távlat, amelyben Kondor gondolkodott; az a gondolatkör pedig, amelyben mozgott, jelzi morális érzékenységét, filozófiai formátumát.

Ehhez az etikai érzékenységhez egyedülállóan gazdag kifejezőkészség tartozott, amely – sajátosan – fogalmi és vizuális területen egyaránt megnyilvánult.

A zsák minden rostja vércsepp-porontyot kölykez, de bentről még Loreley énekel: aranyszőke hajkígyóit szélörvény úsztatja át a kender vérszakállán.

Rátonódik az érpókhálós, repedezett szent bokákra.

S az irgalom sír, mint a világgá vénült pápa Betlehem barlangja előtt.

Végül cédruscombu trombitások,
meg a szentek,
bár émelyegve s szemlehunyva,
belefojtják a tiszta Mennybe,
sintér marokkal a tiszta égbe.

4

Most már utat enged az Öregisten ábrázatú kulcsár.

Kocsmatöltelék-koruk kulcslyuka országgá tágul.

Lebeg benne a sötét sarkokba mosolygó legkisebb pincérlány anyaszült meztelen, kokárdás parázssisakban.

A Holnap tűzgyűrű-betűi neutronesőben szárnyáról lobognak.

– Márpedig – mondják örvendezve a tóduló szentek –, ide igyekszünk.

Hoztunk ölünkben földet, szívünkben virággyökerek hajtása fehérlik.

S az üres mellvédre kikönyökölnek harangláb-ácsolást nézni, lámpásaik, a csillagok.

Kondor Béla „Pestő" 2.

Az „Egy emlékezetes ábránd" olyan többrétegű kompozíció, amelyben együtt van – mint átfogóbb téma – az emberi magatartással kapcsolatos mondandó a személyesebb, az egyed lehetőségeit kereső – így tulajdonképp a szabadság, a végtelenség problémájának a kérdésével. Kondornak ez a grafikája illusztráció Blake egyik költeményéhez, a Menny és pokol című műhöz. A költemény a szellemi lét és a testi érzékelés világa közötti ellentmondással foglalkozik. Blake is azon meditál, hogy az emberi lét mely formái milyen minőségűek: szerinte a legmagasabb szintű a teljes szellemi energia világa; a tenyésztés, a keletkezés világa alacsonyabb színvonalú. Kibékíthetetlennek látszó ellentéteknek e világából keres Blake magasabb szintű létezési lehetőséget az angyal értelmének és a pokol energiájának összeházasításával. A költemény fejezeteit alkotó *emlékezetes ábrándok* egyikében találunk olyan részleteket, amelyek azonosíthatók a Kondor grafikáján látottakkal.

A fekvő formátumú, téglalap alakú mező egyik sarkában elvékonyodó háromszög alakú mezőben emberpár álló alakja, – intim közelségben, sűrű vonalháló rejtekében. E zugon kívül kopasz barát háttal ülő alakja, kezében tábla, írással fölfelé. Mellette radarféle ernyős szerkezet. Az átlósan ellentétes sarokban fekete körszelet, körülötte sűrűsödő, majd ritkuló vonalháló, sötét gomolygásokkal, éles foltokkal. A két motívumcsoport között vizszintes vonalkázás. Egységes rendszert alkotnak ezek a motívumok: föld-darab, űr, égitest. E föld-darab és égitest között az űrben újabb emberpár látható; szárnyas fehér női akt és egy ráfonódó fekete figura – mindketten fejjel lefelé. Repülnek vagy zuhannak? Mindenesetre úgy ékelődnek ezek közé a motívumok közé, hogy zuhanás képzetét keltik. A kettős azonban nem egyszerűsített, csak a fejjel lefelé-való-zuhanás képzetéért megalkotott motívum, hanem sokkal tagoltabb, arckifejezésben, mozgásban is. Ez a gazdag kifejezés azonban ebből a nézőpontból nem értelmezhető. (Fejjel lefelé függő emberalakot Kondor első verseskötetében láthatunk, a Madárijesztő című vers illusztrációjaként, ez egészen kevés vonallal rajzolt, szögletes figura.)

Forgassuk el a képet addig, amíg a figurák fel nem veszik a megszokott testhelyzetet, tehát fejjel fölfelé, lábbal lefelé. Hirtelen megnyilatkozik a formálás egész gazdagsága. A mozdulatok értelmet nyernek: a fehér akt végtagmozgása, egyik oldalról nyitott szárnya küzdelmet mutat – az emelkedését. A fekete figura mozdulatai nem mutatnak erőkifejtést, passzívan kapaszkodik szárnyakkal rendelkező társára. Az ő mozgása tehát alárendelt, a szárnyas figura mozgása a meghatározó. Rejtélyes azonban ez a mozgás. A fehér akt haja egy tömegben (mozgásával ellentétes irányba) kimozdul – a föld felé. Zuhannak tehát így is, de az űrbe, más bolygó felé, ugyanakkor a föld felé való irányulásért folyik a küzdelem. Ami túlról zuhanás, innen emelkedés: ami innen zuhanás, onnan emelkedés. Új viszonylatrendszer keletkezett tehát ennek a párosnak megjelenésével, amely fordította amannak, – s nem csupán a szó elvont értelmében, hanem érzékelhetően –; e viszonylatrendszer tengelye azonos, iránya azonban fordította az előzőnek.

Gazdag szimbolikájú ez a kettős alak: a fehér-fekete, szárnyas-szárnyatlan polaritása jelenthet angyalt-ördögöt, mint az oly gyakori Kondor motívumai között; de jelentheti a múzsa–művész, tehát a művészet–művész viszonylatát is – ugyanezen jellemzők révén, mint előbb. Hogyha ez a képlet fordította az előzőnek, akkor ebből további következtetések vonhatók le: ha ott az érzéki létezés nyert megfogalmazást, itt az eszményi, ott az érintések pillanatnyisága, itt az együtt-repülés meghatározatlan ideje; ott meghatározott viszonylatok: föld, ég, – itt lebegés; ott a világrendbe való illeszkedés, itt ellentmondás ennek a világrendnek. Vajon az előzővel szemben ez a páros nem jelenti-e a goethei vagy madáchi értelemben vett eszményi és ösztönös életértelmezés szembeállítását is?

Blake költeményéből Kondor Bélát csak az Ész és Energia együtt-repülése foglalkoztatja – önmagát azonosítva a „testi lét szakadékából" származó, de a szellemi létre, az igazság ismeretére törekvő lénnyel, aki az Angyal társa. A szellemi és a fizikai lét e képviselői egymás helyét akarják kijelölni a végtelenségben, s miután az angyal a költőt az alsó világba valónak ítéli, a költő – ennek az ítéletnek ellentmondva – cselhez folyamodik: „Az angyal nevetett ajánlatomon, de én hirtelen erőszakkal karomba

van a „... minden visszájára térül egyszer" tragikuma is. Ez az irrealitás, ez a különös repülés azonban nem zárja ki a fejtetőre állított valóság igazát, hanem megengedi, a férfialak ellentétes irányú mozgásokra is felkészült kulcsoló mozdulatai szintén. Ennek a különös párosnak is annyi a valóságértéke, mint az ábrándnak.

Mégis ezé az ábrándé a kép; az „én így akarom" művészi önkénye így adott az irrealitásnak lehetőséget. Az emberi szellem szabadságának és korlátlan lehetőségének a megélése ez a kép.

Kondor Béla ugyanúgy, mint a gondolati líra legjobb képviselői, a lét és az ember viszonyáról elmélkedik, s feladatának tartja a társadalmi-történeti törvényszerűségek boncolgatását és továbbgondolását is. Ő mondja egyik versében: „Egyetlen kérésem a mindent változtatás". Etikai parancs számára az emberi lét teljességének a megőrzése. Mi az ember, s mik a lehetőségei – ez foglalkoztatja minden lapján, minden versében. S ez a küldetéstudat avatja erkölcsfilozófussá Kondort.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 JUL 16
PEST MEGYEI HIRLAP

Kiállításról kiállításra

Kondor Béla

Ajánlat – nemcsak júliusra

859

A Műcsarnok rendre teljesíti hivatását, azt, hogy nemzetközi mérlegén mutatja számunkra a mértéket — tájékoztat és orientál. Júliusban most elsősorban a *fiatal szovjet festők* bemutatásával és a *Krakkói Díjnyertesek Klubjának* grafikai tárlatával.

Fiatal szovjet festők

A fiatal szovjet festők kiállítása bizonyos értelemben teljesítette várakozásunkat, másrészt meglepetést is okozott. A szovjet festészet tematikája továbbra is változatos és munkaközpontú, áthatott azon nemes szándékkal, hogy mindent megörökítsen; ültetőket, tengert, olajbányászokat, aratóünnepet, zöldségpiacot, hidat, narancsvirágot. Ez a témalendület kornyomat: jelzés a jövőnek, forrás és örökség. Sok érzékenység és részletfinomság jellemzi, *Fajdis, Krizsevszkij, Halilov, Mullasov, Bulgakova* munkásságát. *Naszipova* metróállomásának elegáns festésmódja a mi *Ircsik Józsefünket* juttatja eszünkbe. Külön kiemelem *G. Zeile* képét, ahol a hajló asszonyok és a hatalmas kenyerek együttese az élet bőségét érzékelteti, igen hatásosan. A grafikák közül *J. Narisnyikov* lapja emelkedik ki az átlagból.

Akárcsak nálunk, probléma is akad: a szovjet fiatalok művészetében a festői „leírás" okoz gondot, ezen indokolt sokkal erőteljesebb sűrítésekkel túllépni; a mi fiataljainknál bizonyos témaszegénység mutatkozik, és fárasztó a Stúdiómodell egyhangú expresszivitása. Egy bizonyos: e kiállítás mérlegén önmagunk teendőit is jobban látjuk. A fiatalok — társadalom adta lehetőségük alapján — sokkal merészebben és egyedibb eszközök árnyalataival fejezhetik ki az élet egyre tombolóbb egyetemességét és bonyolultságát.

A feladat adott, a valóság mind „sűrűbb" modell. Indokolt tehát megfejteni és megörökíteni törvényeit a mai fiatalság vehemenciájával is, s azzal a mesterségbeli tudással, mely egyre fejlettebb a magyar és a szovjet képzőművészetben. Igen jó hatásfokú munkákkal szerepel a tárlaton. *J. Anmanis* és *Tatjana Cigal.* Mindketten hosszabb ideig tartózkodtak *a nagymarosi alkotóházban,* s minden bizonnyal művészetükre erjesztőleg hatott a Dunakanyar természeti szépsége, melyet festményekkel is igazolnak.

Nemzetközi grafikai tárlat

Ami a nemzetközi grafikai kiállítást illeti, az előzményekről is szólnunk kell. Krakkóban alakult 1971-ben a Díjnyertesek Klubja, amely a grafikai biennálék díjnyertes lapjait gyűjtötte, s így évek során összegezte a műfaj világtörekvéseit. Számos helyen járt ez a bővülő anyag, s most a Műcsarnokba is megérkezett, immár másodszor.

Milyen a grafika nemzetközi összképe? Heterogén, mint a világ. Gazdag, mint a világ. Gondokkal, lehetőségekkel telített, mint a világ. Jó, rossz, problematikus — vegyesen. Mi a jó? Az, hogy *rengeteg megoldási képletet, árnyalatot* látunk, s ez művészeink számára mozgó akadémia, továbbképzés. *Keresztmetszet a kontinensek törekvéseiből,* s így időtakarékosság grafikusainknak. Amit megoldottak a japánok, spanyolok, franciák, azzal nem szükséges bajlódnunk. *A magyar grafika is mond valamit a világnak azt, hogy a sokszorosított műfaj nem degradálható segédművészetté.* Mi azt hangsúlyozzuk, hogy a grafika a festmény szuverenitásával szólaljon meg, ne vizuális részlet, hanem *kép* legyen. Ebben vagyunk többek, mint a világ átlag. *Kondor Béla* életművének lezáródása után is, amikor pedig komoly úr és átmeneti zavar támadt rajzírásunkban. Az összképből, elsősorban a lengyel kísérletezőkedvet, a japán alaposságot, a francia szellemességet emelhetjük ki. Hazánkat *Mauer Dóra, Gross Arnold és Vagyóczky Károly* képviselte, színvonalasan, de nem a teljesség erejével.

Vasutasok — Pest megyeiekkel

Most tartották a XXVII. vasutasnapot, most nyitották meg a XXVII. vasutas képzőművészeti kiállítást a Népszínház utcai művelődési teremben. Valamit jelez e tény. *Azt, hogy szakszervezetek közül a vasutasoké vette legkomolyabban az elmúlt évtizedekben a dolgozók vizuális önképzését, Szegeden, Miskolcon, Budapesten, Szombathelyen.* Felemelő, hogy a vasutasnapokat képzőművészeti kiállítás kísérte. Ez a rang és komolyság eredményezte, hogy 1960-ban a Műcsarnokban Magyarország rendezte az V. nemzetközi vasutas képzőművészeti kiállítást, 16 ország részvételével.

Most is lenyűgözőek a számok. A XXVII. országos tárlatra 127 vasutas festő, szobrász, textiles 551 műve érkezett be. Ebből a zsűri 168 alkotást tartott érdemesnek a bemutatásra. Megjegyzésre méltó továbbá, hogy *évek óta állandó a minőség.* Semmiképpen nem romlik, az ízlés bizonyos értelemben egységesebb, megnyugtatóbb. Miért mondom ezt? Azért, mert olvasva *Moldova György* újabb vasutas riportját az Új Tükörben, s a megjelent nagy sikerű, jól megírt riportkönyvet, az a benyomásom alakult ki, hogy kicsit „füstösebb" a vélemény, mint a valóság. Mert, kérdezem, ha ennyire nehéz helyzetben van a magyar vasút, ha ennyire nyomasztó a munkaerőgond, akkor mégis honnan ez a felfelé ívelő lendület a vasutasok képzőművészeti életében?

Rendkívül sokrétű a témaválasztás. Helyénvaló, hogy a képek *többsége a vasút speciális körülményeit ábrázolja;* bakterházat, szerelőcsarnokot, javítóműhelyt, kocsivizsgálót. E képzőművészeti kiállítás azért is sajátos, hogy vasutat is megörökítsen a néző számára a balatoni, dunai tájképek mellett. Az idén messze kiemelkedett *Jóba Éva és Klimaj György.* Igen jó hatásfokkal szerepel a gödi *Sziklai Gyula,* a szobi *Ziman Lajos,* a verőcei *Czinege István.* Valamennyien díjazottak; megérdemelten. A monori *Szemők György* lendületes mozdulatú Sirályával szobrászi díjat érdemelt volna.

Losonci Miklós

…leti tevékenység alapján mind…öbben kérik felvételüket a pártba.

Egyenletes fejlődés

Ezt bizonyítja Pest megye pártszervezeteinek szervezeti fejlődése is. Érdemes visszatekinteni, hogy több mint 20 évvel ezelőtt — az MSZMP létrejöttekor — miként alakult a megyében a párttagság létszáma.

1956. december 31-én 93 MSZMP-alapszervezet működött 1800 párttaggal, de számuk az 1957 júniusi pártértekezlet idejére elérte a 14 ezer főt. Ezt *követően egyenletes volt a fejlődés* Pest megyében, évente mintegy 1500-zal nőtt a megye párttaglétszáma. Ma eléri a 44 ezret. Ez a megye dinamikus fejlődésével összhangban van, és megfelelő ahhoz, hogy a párt az élcsoport jellegéből adódó kötelezettségének eleget tudjon tenni.

A Központi Bizottság 1972 novemberi határozata feladatul adta, majd a XI. kongresszus megerősítette, hogy: *a pártba belépni szándékozottakkal szemben következetesen kell érvényesíteni a szervezeti szabályzatban megfogalmazott követelményeket.* A tagfelvétel középpontjába ennek megfelelően a minőségi követelményeket állították a pártszervek.

Különös figyelmet kívántunk fordítani mindenütt arra, hogy a politika elfogadása és a mellette való kiállás, az általános és politikai műveltség növelése, a példamutató munka és magatartás, az aktív közéleti tevékenység elengedhetetlen legyen.

Bázisok a nagyüzemek

Az irányító pártbizottságok és alapszervezetek céltudatos munkával elérték, hogy *a párttagfelvétel fő bázisai a nagyüzemek lettek.* Ezekben vették fel 1972—1977 között a megyében a munkás párttagok 74 százalékát. Az idén az I. félévben felvett fizikai munkás-

közvetlen irányítóit…ő, hogy a tagnevelő irányító pártszervek *mel voltak az alkotóság legjobbjainak nevelésére is.* Fokozza az utóbbi öt évben tek között az értelmiségi lalkozásúak száma … Az 1973. évi 7,2 százalékról 1977-ig 11 százalékra nőtt. Arányuk napjainkban meghaladja a megye párttagságának 12 százalékát, ami igen kedvező.

Megtisztelő felelősség

A *nők* közéleti és politikai aktivitásának fokozódásával *jelentősen emelkedik a pártba felvételüket kérő nők száma.* A megyében 1973-ban a pártba felvettek 29,3 százaléka volt nő (országosan ez is jó arány), de 1976-ban már a felvettek 34,1 százaléka. Az idei arányuk ezt is túlhaladta az év első hat hónapjában. A számadatokon túl ez az eredmény a pártszervezeteknek azt a tudatos és következetes munkáját is kifejezi, amelyet *a párt Központi Bizottsága nőpolitikai határozatának megvalósításáért folytatnak.* Jelenleg megyénk párttagságának közel 30 százaléka nő. Ez igen kedvező a társadalomban elfoglalt helyüket és számukat is tekintve.

A *fiatalok* aránya is a Központi Bizottság határozatának megfelelően alakul. A megye KISZ-szervezeteiben igen eredményes párttagnevelő, -előkészítő munkát folytatnak az ifjúkommunisták körében. Ennek tudható be, hogy a 30 éven aluli fiatalok száma 1972 óta 6 százalékról 12 százalékra nőtt az összpárttagságon belül. *Ez jónak ítélhető, s politikailag és szervezetileg is demonstrálja az idősebb tapasztalt és a felnövekvő egyre műveltebb nemzedék egységét a szocializmus ügyének vállalásában és megvalósításában.* Ugyanakkor megóvja helyileg is a pártszervezeteket az elöregedéstől, és biztosítja a folyamatosságot nemzedékileg is

a pártépítő munkára. A pártba jelentkezők elé magas erkölcsi és politikai követelményeket kell állítani. A tagfelvételi munkát annak tudatában kell folytatni, hogy a pártot körülveszik a szocializmust meggyőződéssel építő szimpatizánsok széles tömegei. Közülük egyéni elbírálás alapján — minden mechanikus kategorizálást mellőzve — a munkások, mezőgazdasági dolgozók, termelőszövetkezeti parasztok, értelmiségiek és alkalmazottak legjobbjait kell párttaggá nevelni."

Ne statisztikai alapon

Egyértelmű tehát, hogy *nem statisztikai alapon kell összeállítani az ún. tagnevelési listákat,* meghatározva, kit melyik hónapban veszünk fel párttagnak. Hol valósul meg leginkább a pártalapszervezetek tudatos párttaggá nevelő munkája? Ott, ahol a XI. kongresszus határozatának megfelelően a pártcsoportokat bízzák meg, hogy válasszák ki működési területükön azokat, akik hivatali, gazdasági munkájukkal, közéleti aktivitásukkal részt vállalnak a párt politikájának érvényesítésében. Úgy tűnik, *érdemes nagyobb kötelezettségvállalásra késztetni őket,* megbízatással a társadalmi életben, a tömegszervezetben. Mikor aztán az illető bizonyított, megismerte közelebbről, részletesebben a párt célkitűzéseit, szervezeti szabályzatát, és szívesen vállalná azt a sok többletkötelezettséget, ami a párttagsággal jár, akkor javasolják felvételét a pártba. Természetesen *már az előkészítés időszakában módot kell adni, hogy megismerkedjék a marxizmus—leninizmus tanításának alapjaival is.*

Az MSZMP összetételében és létszámában is megfelel a szocializmus építéséhez vezető, a párttal szemben támasztott követelményeknek — állapította meg a Központi Bizottság 1977. június 22-i ülése. Ezért a jövőben is következetes tagfelvételi politikával, a XI. kongresszus határozata szellemében a párttagfelvételi, pártépítő munkában *elsősorban minőségi és nem mennyiségi követelményeket kell szem előtt tartani.* Pártszervezeteink és a tagfelvételi jogot gyakorló pártbizottságok testületei arra gondoljanak, hogy a szocializmus építésének előrehaladásával szélesedik az a tömegbázis, amelyből a tagfelvétel újabb forrásai fakadnak.

ARATÓ ANDRÁS

tankok

2500 literes tejhűtők viszont már az 500-as létszámú szakosított tehenészeti telepen is jól alkalmazhatók. A hűtőgépgyár az idén már a négyféle típusból 400 darab tankot készít.

A szakemberek egyébként már dolgoznak a jelenlegi típusok *továbbfejlesztésén.* A cél az 5000 literes tejhűtő tank kialakítása, amely az ezer férőhelyes szakosított tehenészeti telepek igényeit is kielégíti.

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Pannonia
Fejtő-grafi Munkacs.
1979

1021

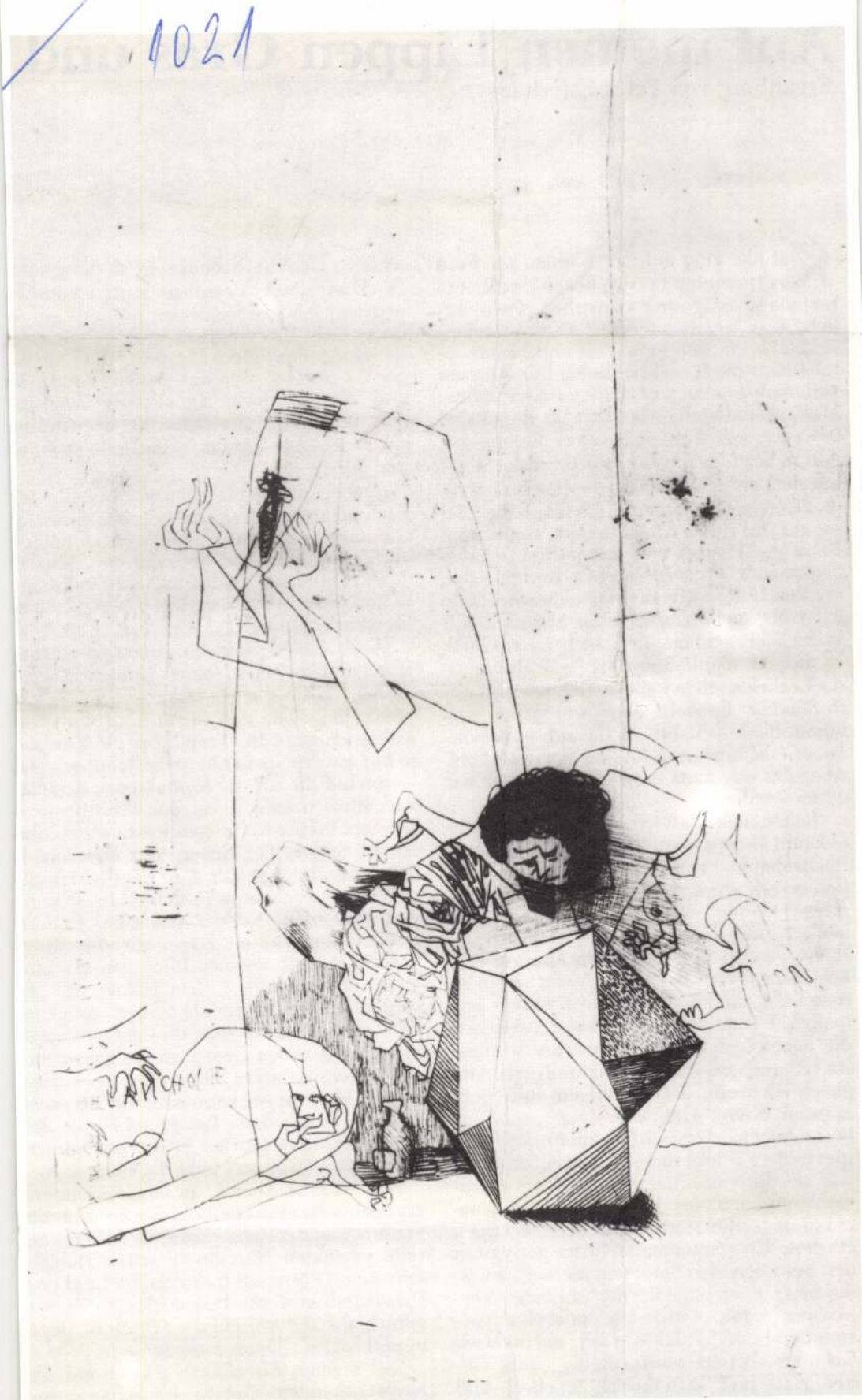

cher, oder gar zum Kritiker erheben darf?

Béla Kondor „Melancholie", Radierung

Auf meinen L

Erzählung von Péter Esterházy

Katinka ging auf den Kleinen zu. Fecó nahm hinten bei den Boxen eine Essenbestellung auf, aber er wußte offensichtlich, was bevorstand. Ein kluges Grinsen entstellte ihn. Ich hatte Zeit und konnte alles sehen; die Biergläser liefen nur langsam voll. Von neuem, wer weiß, zum wievielten Mal!, staunte ich, wie Katinkas Busen sich bewegte, ein Federn in zwei Richtungen und nahezu im rechten Winkel, das vollauf mit dem an sich schon wertvollen Rollen ihres Hintern harmonierte. Ich schob die Gläser auf das runde Metalltablett, zog es vom Rand des Tresens weg und suchte mit den gespreizten Fingern meiner Rechten den rechten Halt. Katinkas Marsch beobachtete ich trotz meines erwähnten Staunens mit kalter Gelassenheit, und auch mein Glück — daß ich nämlich nur die linke Hälfte ihres Lächelns sehen konnte, folglich vom abstoßenden Funkeln des Amalgams verschont blieb — nahm ich nur mit unpersönlicher, distanzierter Freude zur Kenntnis. Aber das war ganz in Ordnung so (wie wir sehen werden).

(Bedenklich, daß ich mir diese Geschichte kaum anders vorstellen kann, als wie eine flachsblonde, rundliche Vierzigerin, die sich gerade vor ihrem großen, ovalen Drehspiegel kämmt, den Kopf zurückwirft und kichert, mit ihrem Haar spielt, sich im Licht wäscht; es handelt sich also um eine dem Nährboden des Gleichnisses entsprossene Lilie, die ich in meinem Kummer und meiner Furcht erschaffen habe, weil sich die nachfolgenden Dinge überaus wohlgestaltet und selbstsicher ankündigten. Obgleich ich weiß, daß an obigem Bild nicht ausschließlich Halbwüchsige genüßlich herumtasten, daß wir vielmehr auch respektablere Blicke dabei ertappen könnten, wie sie die vorteilhafteste Stellung auszuwählen suchen, aus der heraus das Dekolleté am ungeschütztesten ist, beeinträchtigen all diese Überlegungen nicht im geringsten den beruhigenden Schwung meiner Gewissensbisse, denn gäbe ich der ,,blonden Verlockung" nach, würde ich dadurch zuvorkommend und höflich was ich, aus anderen Gründen, bereits routinemäßig kann, Gesten glatt und verständlich machen, und das müßte zu einer so angenehmen in Kenntnis der Wahrheit: empörenden Vereinfachung führen, wie wenn Leonardo da schönen Gesicht, bedenkenlos in die schäbige Dunkelheit draußen zurückgestoßen wurden; ich war gemessen höflich: ausgestattet mit aller Steifheit und der langsam schwindenden Hochnäsigkeit des Anfängers. Lászlóka, der ein großer Fatzke ist und die Ordnung signalisierte (sogleich praktische Hinweise liefernd), drückte das später so aus: ,,Anfangs sind alle dämlich und vorsichtig."

(Dabei, für ganz dumm brauchte ich mich nicht zu halten: Ich war auf derartige Gefahren vorbereitet und wußte, höflich muß man maß- und liebevoll sein, aber in den Fallstudien, die ich im Geist vollzogen hatte, waren stets Gentlemen aufgetreten Menschen nicht.)

Unser Lokal war ein unersprießlicher Übergang zwischen einer kleinen Kneipe und einer Kantine; in nuancierter Charakterisierung ließe sich sagen, daß wir zwar Kaldauen nicht fürchten, aber die Vorspeise nur auf der Speisenkarte beziehungsweise — um auf die Art des Kontaktes zu den Gästen hinzuweisen — in der Preisliste existierten. Meine Anfängerschritte waren also ein unsicheres Schlurfen, und unvermeidlich (das sah ich später ganz deutlich) mußte ich stolpern, denn in Wirklichkeit wurden dort nicht Kellner benötigt, sondern Bedienungspersonal. Hätte ich eine Möglichkeit gehabt, meinen Blick von den einander schneidenden, nicht immer voll gerundeten Kreisen, die die Gläser zurückließen, abzuziehen, wäre dies ein trauriger Moment gewesen, denn ob ein gegebenes Anforderungssystem blöd oder aber man selbst unbegabt ist, kann man nur im nachhinein entscheiden. Lange schleppte ich schwere und arglistige Prüfsteine umher; aber nicht davon soll jetzt die Rede sein.

Am zweiten Abend, an einem Donnerstag, passierte eine komische Sache. Der alte Sandró war der Zahlkellner, er fingerte gerade gesenkten Hauptes in seiner riesigen schwarzen Börse, als ihm Fecó im Lauf (auf Hand und Arm wie Putzwerk eine Perlenschnur aus Tellern) auf die Schultern klopfte und sagte: ,,Dann morgen?!"

Auf meinen Biergläsern stürzte mit ohrenbetäubendem Getöse der Schaum ein. Das Gesicht des Alten zuckte wie eine Schlange; sein Blick betreten und gefähr-

1984. május 29. Petőfi 0,35 Vgmó

1021

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Társalgó

- A Magyar Nemzeti Galériában hetek óta látható és nagy sikerrel, még augusztus végéig nyitva lesz Kondor Béla műveinek gyűjteményes kiállítása. Ez az egyik apropója a mostani találkozásunknak itt a Társalgó stúdiójában, de van még egy másik alkalom is, ami tulajdonképpen életre hívta ezt a rendavut, Hámoth Lajossal és Kolányi Istvánnal. Az Egyetemi Színpadon mutatták be Angyalviaskodás címen, a Kondor Béla emlékének szántolt irodalmi műsort. Kolányi István a szerkesztője és rendezője volt annak az estnek, bevezette Hámoth Lajos. Gondolom, hogy a művészettörténész is, és a költő is, más-más szempontból tudja azt megközelíteni, bár Kolányi István vélemménye szerint tulaj-

- -

donképpen művészettörténész is volna. Kezdjük mindjárt talán a cimnek a magyarázatával! Mert én azt hiszem, hogy ez olyasvalamit testesit meg, amely fogalom alkalmas arra, hogy Kondor Béla életművében, a költészetet és a festészetet, mint egységet láthassuk és vizsgálhassuk.

- Feltétlenül egységben kell vizsgálni , Kondor egy olyan univerzális tehetség volt, akinél ezek a műfaji megkülönböztetések, hogy ő most költő vagy fotóművész, vagypedig festőművész, vagypedig csinált csodálatos szerkentyüket, tehát valamiféle obzsén művész, ezek mind összefüggnek, nem lehet szétválasztani. Maga a cim, hogy Angyalviaskodás, csakugyan a Kondor egyéni mitológiájának egyik központi problémája. Talán legfőbb jellemzője Kondor művészetének, hogy ő az egyetemes európai kulturának a nagy mitosz témáiban gondolkodott, ezekből épitett egy egyéni világképet. Ebből az angyalnak a küzdelme az ördöggel szemben, az angyal és ember probléma, tehát mindaz a szimbólumkör, amit ebben az európai kultura, valamikor még az ókortól kezdve, nem is csak a keresztény mitológia felvetett, az őbenne összpontosult, és ebből épitett egy nagyon egyéni hangu mitológiát.

- Igen, én magam is igy gondoltam, mikor megszerkesztettem ezt a müsort. Magát az Angyalviaskodás cimet egy versből idéztem, a Nem tudom vagyok-e költő? , ez is jelzi egyuttal, hogy a kondori dilemma, amely hát a festészet és a költészet között villódzik, teszi fel magának ezt a kérdést. Nem tudom vagyok-e költő?, tehát, "talán mint embernek is kevés az erőm.? Ez egy ilyen anzsanamos törés a versben, folytatja tovább, hogy "Van-e helyem, ahonnan a sötét magasság felé rugaszkodhatom? Szétnézni." Ez is jelzi egyuttal a repülés lutivikáját, amely több müvén látszédik.

Amikor ezt a cimet felirtam, egyuttal felvillant bennem a William Brey költészetével való rokonvonás is. Ugy tudom, hogy illusztrált is William Breyt.

- Talán nem illusztrált. Őneki voltak a művészettörténetben és az irodalomban nagy rokonai, akikkel azt lehet mondani, valahogy együtt élt. Ilyen volt Block is, ilyen volt Bosch, Dürrer, tehát akivel ő konnfrontálta saját művészetét. Azokban a témákban, amelyekben például Blackban benne voltak, ami mondjuk Boschban benne volt, azokat ő ujra elővette, végiggondolta ujra, megnézte, hogy mi ezekből az a szimbólumrendszer, ami a huszadik század valóságában is még érvényes, illetve uj tartalommal megtölthető. Nos, az angyalmotivum is ehhez tartozott, ebben benne voltak Kondornak az egész világ-

képének egy rettentő belső küzdelme. Hogy ezt valahogyan megközelitsük, röviden azt lehetne mondani, Maronak volt egyszer egy zseniális irása, ahol arról beszél, hogy nekünk, huszadik századi embereknek egyik problémánk, hogy a keresztény világképen nőttünk fel. Tulajdonképpen ezen a hálórácson keresztül nézzük a világot, és mit tegyünk már a lelkünkkel, akik már nem hiszünk esetleg a keresztény világképben? Kondor egy ilyen problémával került szembe. Ő magáévá tette az egész huszadik század problématikáját, és magáévá tette tulajdonképpen az egész európai kulturának a problémakörét. Elsősorban filozófiailag. És az angyal, az európai kulturában csakugyan egy kulcsfigura, mint szimbólum. Mint az emberi átmenet, az ember és az isteni között. A transzcenderláris firának vala hogyan a küldötte, de ugyanakkor ő hozza az üzenetet az emberhez. Tehát valahogyan az összekötő a földi szféra és a transzcenderláris szféra között. Ő magy néha angyal volt, ugyanakkor átélte a bukott angyalnak a problémáját is.

- Kondor, aki ennek az értékvesztésnek, ennek az értéktöredezésnek a hü krónikása volt, ugyanakkor próbált is valamiféle kapaszkódot is találni. Tehát ő tudta azt, hogy az emberben valahol az angyal is ott lakik, meg az ördög is, éshogy ez az egyensuly, ez nagyon kényes.

-Tulajdonképpen a motivumot azt hiszem egy régebbi rézkarc cimével lehetne megvilágitani, a Jó legyőzi a rosszat, ami más cimvariációban a Jó és a gonosz küzdelmét ábrázolja. Ez szerepelt egyébként a plakáton is, most a Galériában, ugyancsak látható. És azt hiszem Kondor viaskodott az angyali önmagával, amely egyuttal a teljes emberi önmagax is, tehát a jó és a rossz küzdelme önmagunkon belül.

- Tételesen, ez talán még az Ember tragédiájának a problémájához is kapcsolódik, a modern értelmezésü problematikájához, ahol a Lucifert ma már nem kimondottan ördögi figurának ábrázolják, hanem Lucifer, azaz a fényhordózónak, mintegy az ember Prometheusi küzdelme ez. Talán igy, a festő is, a költészetet saját világképévé emelve, ezzel a problémával viaskodik, a jó és a rossz örök küzdelme, de a pozitivuma, az optimizmusa benne van, a régi cimhasználatban is, a Jó legyőzi a rosszat.

- Igen, hát van azért olyan , cimet is tudnék mondani vagy cimet, ahol a jót győzi le a rossz.

-Bizony, hát én az optimizmus szót azért merésznek érzem, éppen Kondor müvészetével kapcsolatban.

- Talán ez adta a régi félreértéseket is?

- Lehet. Szerintem Kondor az a kevés művész közé tartozott, aki áttudta élni az embernek a létszituációit, a léthelyzeteit át tudta élni, tehát az emberi egzisztenciának a léthelyzeteit. Dosztojevszkij vagy ilyen művészekre gondoljunk. Kondornak az volt az ereje, hogy ő nem az egyéni élményvilágát fogalmazta meg művészetében, hanem csakugyan az emberi létszituációt. Azt tudta fogalmazni olyan szimbólumokban, és olyan költészeti viziókban és képekben, amely alkalmas volt arra, hogy mi az, hogy ember, mi vagyok én, mi az én helyem a világban, ki vagyok én? - A vakki önarcképe sorozatra gondoljunk, ahol önmagával konflontál, önmagát nézi. De ki is terjeszti, mi az, hogy művész, mi a művész helyzete, mi az, hogy ember a társadalomban? Tehát ezzel tudott ő mindig szembenézni, tehát ő egy olyan egzisztenciát, filozófiát tett átt képi világgá, ami azonban csak képi világban él. Tehát mondom, nem egy absztrakt filozófiának a megfogalmazásáról van szó, hanem csak egy költői vizióról, ami olyan egzisztenciális, filozófiai problémákat vet fel, mint a Dosztojevszkinek a művészete, vagypedig visszamenőleg akár a reneszánsznak, a nagy filozófusainak a gondolatköre.

- Hogyha költészetét nézzük, akkor a költői képek kifejezés talán tulzás, mert kevés metafórát, metanémiát használ, inkább jelképekben gondolkodó költő. Szóval gondolkodó költő.

-De a képzőművészeti alkotásai is, tehát egy, a filozófikus képzőművészet ebből a szempontból. Na most az volt éppen az érdekessége, hogy általában a filozófikus képzőművészet, az néha az absztrakció felé ment. Tehát most egy ilyen absztrakt, elvonatkoztatott művészet volt, allegorizáló, szimbolizáló. Kondor művészetének egy egyéni sajátja, hogy rendkivül érzékien konkrét, tehát nem elvont metaforák, elvont allegoriákról van szó, hanem nagyon konkrét képi világról. Ez volt mondjuk tényleg egy ilyen sajátossága.

-Ez egyébként mondjuk a verseire is jellemző némiképen, ugyanis ott is ilyen apró groteszk fintorok, különös képzettársitások, szókapcsolatok tünnek fel, amik hirtelen megvilágositják az emberben a mondanivalóját. De költészetével kapcsolatban hadd emlitsek valamit, ami az én érzésem , delehet, hogy mások vélekedésével is találkozik. Hogy most, ahogyan ezt a Galériabeli kiállitást /szalagforditás/

-... Felfedezett egy uj világot. Ő, aki annyira homofáber volt, annyira a technikáknak, a kézművességnek a világában élt, abból is valami egészet csinált. Ott voltak azok a kiváló

tervei, ezek a furcsa szövevények, ilyen félig sáska, félig repülőgépek, ilyen furcsa,

- Igen, ilyen apró szerkentyük, ahogy az előbb nevezte. Egy pár ki is van állitva a Galériában.

-Molnár Péter barátja volt Kondornak, a kiváló épitész, fel is akart állitani az egyik épületében egy ilyen monumentális szoborként, azt kellett volna! Mert csakugyan fantasztikus izgalmas, szövevények ezek.TEhát ő mindenben gondolkodott.

-Ez arra is jó példa, hogy ő mennyire korának a gyemeke volt. Szóval valóban mitológiát csinált ebből, tehát ő tulajdonképpen ennek a gépkorszaknak az embere volt izig-vérig.

- Teljese. Állandóan járt motorversenyre. Meg hát állandóan azt, hogy egy milyen repülőgépnek milyen a szerkezete, milyen ujitások vannak, ezt a Kondor mesélte el , én néha rettentő enuntam, hogy mennyi ilyen technikai dolgot mesél nekem,mert annyira szerette és ismerte ezt a világot. Tehát ő csakugyan az avakum protopopa, vagy a Szent Ágoston vallomásai, vagy a legujabb technikai felfedezések, azok mind benne voltak az ő univerzumában.

- Ómon Univerzális tipusu ember is volt. Talán egy kicsit korunkban megkésett, kései reneszánsz ember.Akiben, ha nem szentségtörő a párhuzam, mondjuk Leonardo de Vinciro gondolok, akiben a költő is jelen volt, ugyanakkor a festő, a technika embere, a koraboli technika embere. Szóval itt legalábbis az érdeklődés ilyen irányultságu, többirányultságu, meg volt.

- Őszintén szélva, engem meglep, hogy ilyesmi egyáltalán lehetséges még a huszadik században, amikor mindenki annyira szakosodik, és minél kisebb területet akar felőlelni.

- Igen, de állitólag még élnekőslények,és azért tehát ez kétségkivül vannak ilyen emberek, akik még valahogy megpróbálhatnak egy olyan egyéni zseninek a tehetségével, hogy átfognak, átfogjanak olyan dolgokat, amiket mi már csak inkább szakmailag tudunk egy-egy sprektumát átnézni a rettentő széles valóságnak. Ő ilyen univerzális ember volt csakugyan. És ez volt benne a legérdekesebb, és ez benne van a müvészetébe, hogy minden nagyképüség nélkül. Mert önmagát igy ironizálta, átlátva a lehetetlenségét, hogy én Leonardo legyek például. Merte vállalni az önmaga ironizálását is. Tehát semmiféle ilyen akadémikus szakmai gőg benne nem volt, hogy én Leonardo vagyok. Nem. Ő egyszerüen

mindig azt vállalta, hogy ő egyszerű, nőnkarcoló, fodtő
ember vagyok. Ugyanolyan, mintha a középkorban lennék, ól-
nók, miniáton lennék, festenén a miniatúrámat. Ő mindig az
akart lenni. Ugyanakkor , csakugyan az egész világot élte át,
mindig, minden pillanatában.

Kondor Béla: Egy emlékezetes ábránd Műmelléket 1

Jelenkor, Pécs, 1978. január XXI/1

Kondor Béla, festő

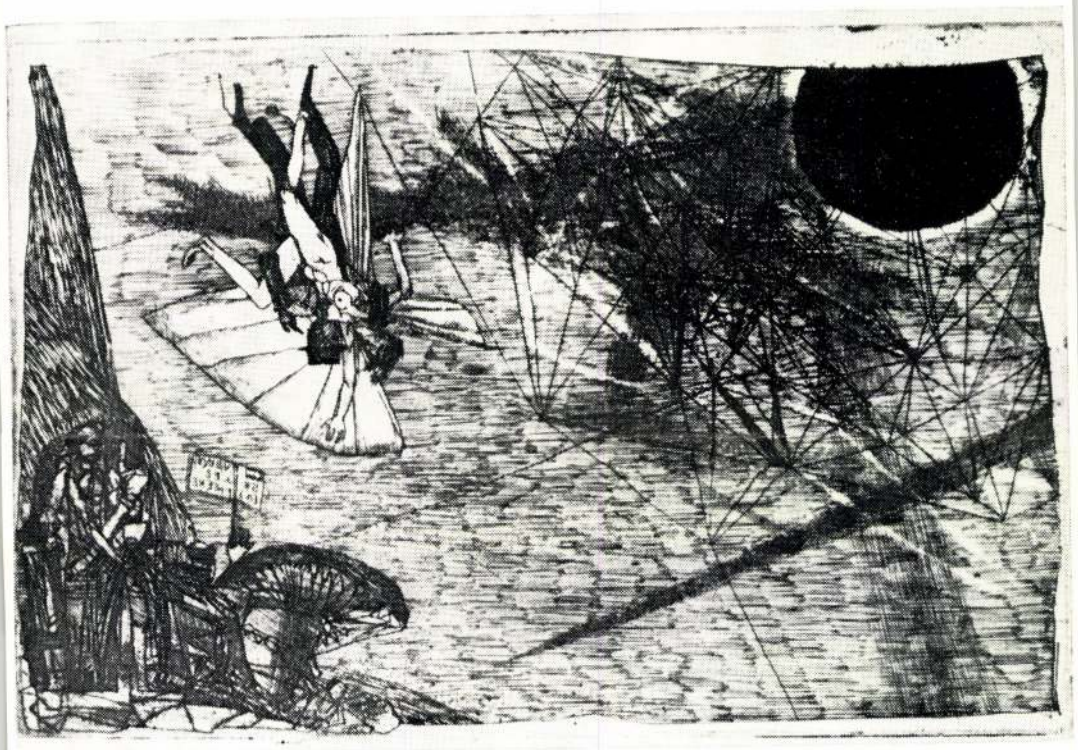

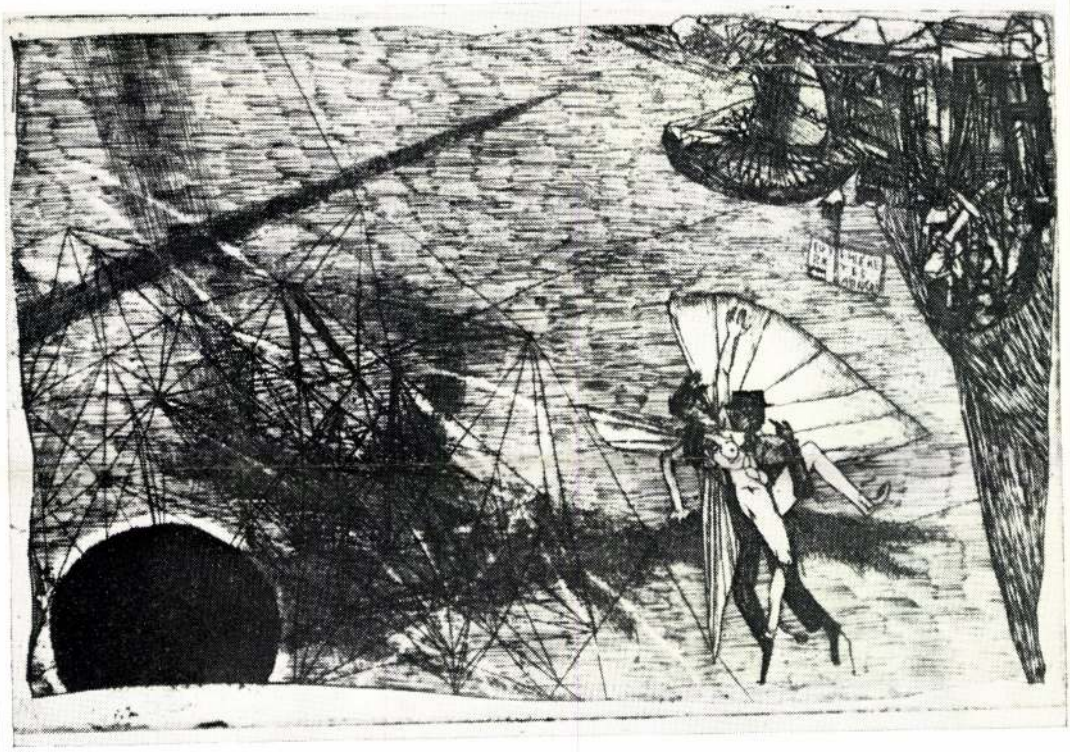

Kondor Béla

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festő - grafikusművész

PETŐFI NÉPE
1982 JUN 2 8

1021

Kiállításon láttuk...

...Kondor Béla válogatott festményeit, grafikáit a félegyházi Kiskun Múzeumban. A tárlatot augusztus 20-ig tekinthetik meg.

● **József Attila.**

ELADÓ családi ház. Ke
kemét, Toldi u. 1. 38

400 NÉGYSZÖGÖL szö
kert eladó a helvéciai út
2. km-nél. Érdeklődni h
köznap 21-706-os kecsk
méti telefonon, Germán.
2

2 SZOBA, konyhás ház
adó 450 négyszögöles ke
tel. Érdeklődni: Aposta
Petőfi út 7/a. szám alatt.

ELADÓ nagy tanya föl
del, melléképületekkel, v
lannyal, csőkúttal, Vörö
marty Zoltán, Kecskemé
Méntelek 19. Benei útba
28

ELADÓ komfortos házrész
melléképülettel. Érdeklődni: kedd, szerda, csütörtök Kecskemét, Szegedi út 18. Sándorné. 2864

ELADÓ Kerekegyháza, Ágoston d. 17. számú új ház sok melléképülettel, egy hold földdel. Villany van. Izsák felé vezető kövesút mellett. Rigó Mihály. 38103

hegy 116. (Domjánéknál).
2935

Gépek és alkatrészek

NÉGYKERÉK-meghajtású, dízelüzemű, billenőplatós önjáró munkagép eladó. Németh József, Szakmár, Felsőerek 56. sz. 38015

kemét, Tinódi u. 8. mindennap 18 óra

PG-S Skoda 120-a
mincezer kilométer
adó. Dunavecse, P
1.

SIMSON segédmo
adó. Érdeklődni: 17
tól, Kecskemét, Sin
ván u. 1. I. em. 3.
Imre.

Kondor Béla

festő-grafikusnak

Kiállítása a félegyházi Kiskun Múzeumban

Petőfi Nézve

1987. jun 20

● Petőfi kecskeméti jutalomjátékának emlékére — Lear bolondja.

BÜFÉ-FALAT
kerti tónál el
lődni: helys
nap.

MŰHELY, üzl
kalmas há
Kecskemét
azonnal ige
eladó. Telefo
14 óra között

ELADÓ 800
hobbikert ku
van. Kecske
163. szám ala

ÉRDEN eladó
keméti hasonlóra cserélne-
tó másfél szobás, új csa-
ládi ház, 285 négyszögöl
telekkel. Műhely, garázs
van, tetőtér beépíthető.
Érd, Aradi u. 22. 38119

KECSKEMÉT, Hajma J. u.
2. szám alatti ház eladó.
Érdeklődni lehet: kedd,
péntek du. 4 órától és va-
sárnap délelőtt Polyák Já-
nosnál.

HOMOKMÉGY belterüle-
tén eladó 680 négyszögöl
szántó, mellette 150 négy-
szögöl udvar 1 3 házrésszel.
Együttes ár: 15 000,— Ft.
Eladó még 60 négyszögöl
belterületi szőlő. Ár: 5000,—
Ft. Ingatlanokat megmu-
tatják Homokmégy, Kos-
suth u. 36. alatt. Tulajdo-
nos: Kákonyi, Nagykáta.
1436

ni: Kecskemet, Jarta bor
zóban. 3029

UE—28-AS traktor jó álla-
potban, Kemper fűkaszá-
val, külön is, sürgősen el-
adó. Nagy Mihály szerelő,
Orgovány, temető mellett.
38099

KEVESET futott 126 650-es
Polski Fiatot vennék. Far-
kas Péter 6400 Kiskunhalas,
Paprika A. u. 19. Tel.:
11-496. Érdeklődni az esti
órákban. 1224

N 126-OS lengyel lakókocsi
és négyhengeres RS 09-es
traktor műanyagtartállyal
eladó. Tusori, Kecel, Csá-
szártöltési u. 24. Telefon:
123. 38128

JÓ állapotban lévő Gaz
69-es eladó. Kecskemét, Va-
csihegy 3. 38212

Kecskemét, Szoln
230.

8 HÓNAPOS üszőb
adó. Lajosmizse, A
206. Kocsis Mihály.
lődni délután 3 ór

TOVÁBBTENYÉSZT
növendék nutriák
színekben eladók,
Bacsó B. 18/2.

ELADÓ jó állapotb
hálószobabútor, r
Hajsz Imre, Kec
Kőrösihegy 17. sz.

ELADÓ érsekcsanád
parton lábakon
négyzetméter alap
faház, villany, hideg
víz van. Érd.: Taká
kósd, Dózsa Gy. ú

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651, 221—285
1956 JAN 22

MŰVELT NÉP

Kondor Béla

A VI. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS GRAFIKAI ANYAGÁRÓL

Kondor Béla: Tanulmány

A VI. Magyar Képzőművészeti kiállítás grafikai részében kevesebb változást találunk a tavalyihoz mérten, mint például a festészet anyagában. Ennek legfőbb magyarázata nyilván abban keresendő, hogy a grafikánkban a kísérletezés kedve mindig is elevenebb volt és az egyhangúságnak, az élettel szemben érzett bizonytalan és színtelen állásfoglalásnak az a veszélye, amely festészetünkben jelentkezett, kevésbé volt érezhető. A grafika fogalmi körébe sok minden tartozik: rajzok, különböző technikájú sokszorosított grafikák, illusztrációk, karikatúrák, sőt gouache-képek és aquarellek is, bár az utóbbiak csak technikájuk és külső megjelenésük egyes sajátosságainál, de nem belső művészi szerkezetüknél fogva tartoznak a grafikához, és inkább a festészeti anyagnál volnának említendők. A grafikai anyagban már régebben kivívott és most megismételt értékeket jelentenek *Barcsay Jenő* érett szépségű rajzai, amelyek őt már régóta grafikusaink legelső soraiba állították. Barcsay Jenő most szokott figurális tanulmányrajzai mellett *tájkép-rajzokat* is kiállított, amelyek a jelenségek szerkezete iránti nagy érzékét, lakonikus művészi nyelvét és munkái sajátos, borongó poézisét szintén mutatják.

A kiállítás legszebb grafikai munkái közé tartozik *Pór Bertalan* szén- és ceruzarajzsorozata: illusztrációk Gergely Sándor »Dózsa trilógiájához«. Mint a legértékesebb ilyen munkák általában, túllépnek a műfaj szűkebb értelemben vett keretein — több rajza önállóan is megállja helyét. Pór Bertalan utóbbi években született munkái között a legjelentősebbek közé tartoznak: művészetének régi eredménye, sajátos színezete, természetesen áll a történeti valóság, élő, szenvedő és küzdő emberek művészi felidézésének szolgálatába.

Az illusztrációknál mindig is komoly problémát jelentett, hogy a rajzokban az irodalmi mű szelleme milyen mértékben tükröződik; az utóbbi néha ellentétbe is kerülhet a művész egyéniségével. Mindenesetre elmondható, hogy illusztrációiban *a művész egyénisége* általában erősebben érvényesül, mint *az irodalmi mű* légköre. A probléma szerintünk olyan fontos, hogy külön elemzést kíván és ezért ezt a kérdést itt nem is érintjük, amikor *Csernus Tibor, Csohány Kálmán, Gacs Gábor, Győry Miklós, Kass János, Raszler Károly, Reich Károly* egymástól erősen eltérő felfogású és művészi súlyban is különböző illusztrációit említjük. Csernus nagyobb lapokon tusfestményben képszerűen adja elő a Móricz regények egyes jeleneteit, hangja komoly, művészien előkelő és egyben hűvös. Kass János szintén Móricz illusztrációkat rajzolt, az ő kétségtelenül felületesebb tollrajzain a népi típusok meghatározottabbak, bár egyben közelednek a groteszk felé. A fiatalabb nemzedékben Raszler Károly, úgy érezzük, nagyobb lépést tett előre: illusztrációiban megszabadult a tanulmányszerű aprólékosságtól, s anélkül, hogy munkáiban a valóságfelidézés illúziója csökkent volna, képzelete szabadabb utat tört magának.

A grafikai anyag egyik értékes sajátja, hogy a munkásmozgalom történetéből merített és általában a nagyobb eszmei súlyú témák itt gazdagabb megfogalmazásra találtak, mint a festészetben. Ebben nyilván szerepe volt a Népművelési Minisztérium megbízásainak is, de az is bizonyos, hogy a harcos, agitatív témáknak nagyobb hagyományuk van grafikánkban, mint festészetünkben. *Varsányi Pál* »Csendőrtűz után a MÁVAG-ban, 1918. június 20-án« című erőteljes linóleum-metszete képességei teljében mutatja a művészt (míg »Falu« fametszetsorozatában úgy érezzük, ismétli önmagát). A munkásmozgalom történetéből vett többi lap is alkotóik komoly erőfeszítését árulja el. *Buratynski Anton* »Proletárok« sorozata szintén kiváló.

Bokor Miklós és *Vincze Gergely* különböző tárgyú munkákat mutattak be, de összekapcsolja őket a művészi felfogás rokonsága. Mindketten a Tornyaiban, Rudnayban és Kosztában megtestesült festészeti hagyományokat alakítják korunk érzéseit tükröző művészetté, mindkettejük munkáiban megragad a nemzeti jelleg sajátos színe. Bokor »Megemlékezés« (a turkevei pártszervezet megalakításának 10 éves találkozója) c. ceruzarajza, Vincze (tájképek) élén[illegible]tik, hogy ha[illegible]ság.

Az egyetemes művészet eredményeihez, stílustörekvéseihez és a magyar népművészethez kapcsolódnak *Domján József* kiváló színes fametszetei, amelyek közül a »Bükki ifjúsági találkozó«, a szecesszió, a keleti fametszet és a magyar népi díszítőművészet formáit és hangulatát organikus és egyéni művé kovácsolva úgy mutatja, hogy közben érezzük korunk ifjúságának életörömét. Domjánnak, mint a kiállításon szereplő majdnem minden jelentősebb művésznek, már közvetlen követői is akadnak, akik ízléses munkákat mutattak be, de reájuk is érvényes a követők szokásos sorsa: munkáik elhitető erejű, csekélyebb.

Szabó Vladimir, aki mindig is a meseszerű fantasztikum felé hajlott, és ebben az egyben bármennyire is más egyéniség mint Domján, rokon vele, rendületlenül halad tovább a maga útján. Újabb akvarelljeiben az eleven tarkaság, a bő mesélő kedv és a színek szivárványos hártyája mögött bizonnyal most is kevesek veszik észre komplikált, ellentmondásokkal teli, súlyos művészi egyéniségét. Szabó Vladimirhez a fiatal nemzedékben *Gross Arnold* áll a legközelebb anélkül, hogy csekély mértékben is utánzó volna.

Beszámolónkban inkább azokat a jelenségeket említettük, ahol változást, vagy erősebb sajátos színezetet találtunk és több név nem említése nem azt jelenti, mintha e művészek útjukon megállottak volna. Nem hagyhatunk azonban említés nélkül egy felmerülő erőteljes tehetséget: *Kondor Bélát*, aki bár csak tanulmányokat mutatott be, fölényes tudásával és vehemens kifejező készségével sokat ígér.

A gouache-anyagnál viszont inkább fogyatékosságokat említhetünk. A gouache egyre szélesebb teret hódít nálunk és ez, mint bármely műfaj különleges virágzása csak örvendetes lehet. Viszont néhány ízléses munkától eltekintve, itt aránylag sok a súlytalan és egyhangú munka.

A VI. Kiállítás grafikai anyaga — amely egyes fogyatékosságoktól, néhány jelentéktelenül naturalista, vagy céltalanul formakereső munkától eltekintve — kiváló képet nyújt a *fejlődésről*, csak arra indíthatja művészeinket, hogy további erőfeszítésekkel törekedjenek igaz emberi élményeket, forradalmi világnézetet tükröző művek alkotására, ami az egyéniség kibontakozásának legfőbb záloga volt minden időben.

Dobai János

...di lapszemle

Der Reporter

Érdekes cikket közöl a Reporter Alfred Antkowiak tollából. A cikkíró leleplezi bizonyos nyugati propagandistáknak, irodalomkritikusoknak azt a mesterkedését, hogy a Nobel-díjjal legutóbb kitüntetett kiváló izlandi író, Laxness életművéről és tevékenységéről hamis, megtévesztő értékelést adjanak és a tájékozatlan olvasóikat félrevezessék. Köztudomású, hogy Laxness a haladás gondolatának zászlóvivője, a Béke Világtanács tagja, akit éppen 1954-ben tüntettek ki a nemzetközi Sztálin-békedíjjal. Mint Antkowiak írja: »A nagy nyugati lapok irodalom-atlétái váratlanul úgy tesznek, mintha Laxnessnek semmi köze sem lenne a szocializmushoz, vagy pláne a kommunizmushoz, kijelentik, hogy alkotásai egyértelműen kozmopolita irányzatúak.« Például a nyugatberlini Rias-rádióállomás az írót egyszerűen mint »nagy izlandi világpolgár«-t emlegeti, holott Laxness egész életében népe nemzeti érdekeiért küzdött és a NATO-t a »háborús őrültek egyesülésének« nevezte.

PEOPLE'S CHINA

A Kínai Népköztársaság fejlődő nemzetközi kulturális kapcsolatairól érdekes híreket találunk a People's China-ban. A közelmúltban Kínában vendégszerepelt a koreai ifjúsági művészcsoport, valamint Marie Knotková csehszlovák zongora-művésznő. A harminc kínai városban megrendezett szovjet filmhét filmjeit csupán 24 városban több, mint 6 880 000 ember nézte meg. Pekingben nagy sikere volt a lengyel plakát-művészeti és könyv-illusztrációs kiállításnak, s a finn grafikai kiállításnak. Ugyanakkor a kínai drámai társulat Jugoszláviában vendégszerepelt. A kínai klasszikus ének- és tánc-együttes pedig Svédország és Dánia után ellátogatott Izlandba is.

l'Humanité

A »Papa, mama, ő meg én« folytatása; a »Papa, mama, a feleségem és én« című film párizsi bemutatásával kapcsolatban az Humanité elismeréssel ír Jean-Paul Le Chanois új alkotásáról, amely a rokonszenves Langlois-család életét eleveníti meg a film vásznán. Az ifjú pár[illegible]

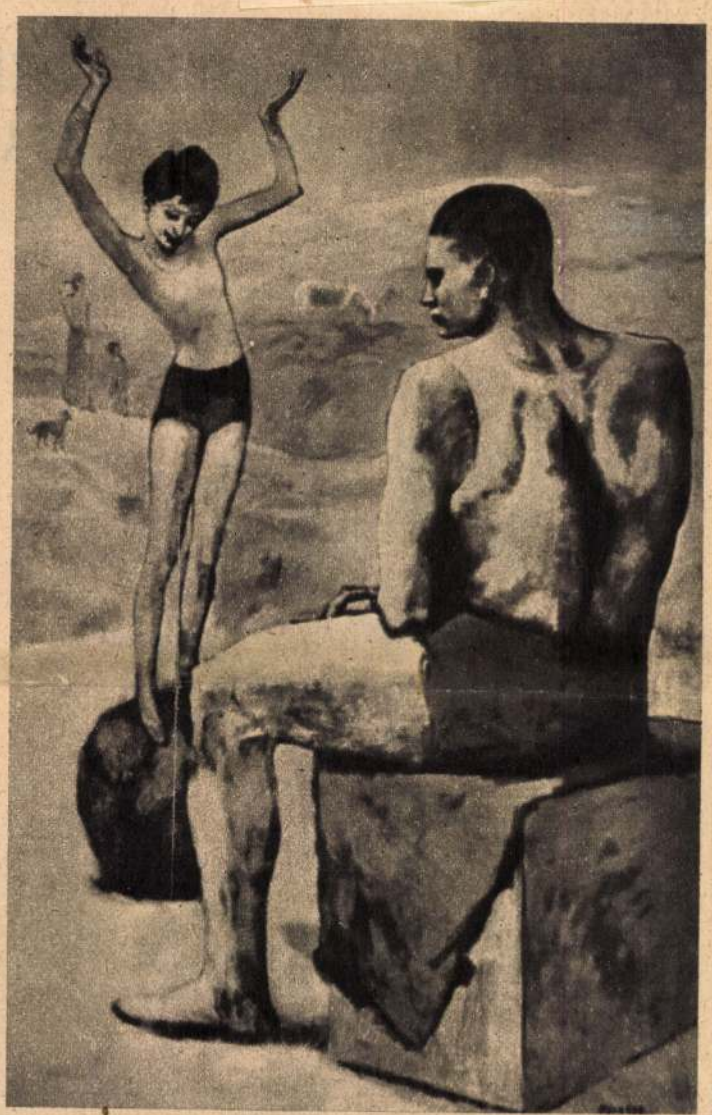

Picasso reprodukciós kiállítás nyílt meg a Szabó Ervin könyvtárban. A kiállítás végigkíséri és bemutatja a nagy francia művész munkásságát, pályájának kezdetétől a mai időkig. Képünkön Picasso egyik híres festménye: »Fiatal lány és akrobata«

(MF — Kőrösi Ida felvétele)

Dózsa György a Nemzeti Színházban

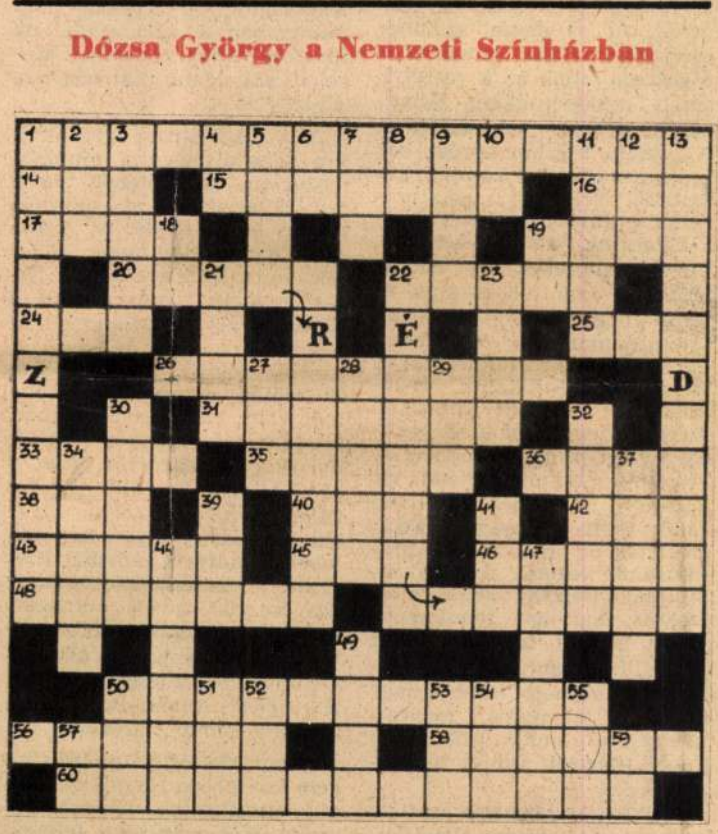

VÍZSZINTES:

1. Illyés Gyula történelmi drámájának címszerepét alakítja. 14. Becézett női név — vissza. 15. Így megy, aki megfogadja a 3. sz. a. említett utasítást. 16. Tág-e? 17. Az Ukrán SZSZK fővárosa. 19. Éppen hogy. 20. Egy áruló céhmester: alakítja Z. Molnár László. 22. Izomdaganat. 24. Fekete billentyű. 25. Kinek a tulajdona? 26. 313—213! 31. Megtorlás, bosszú. 33. Becézett női név — röviden. 35. Képek. 36. Csövek, vezetékek megnyitására és elzárására szolgáló szerkezet. 38. Bátor. 40. Capek színmű. 42. Vonatkozó névmás. 43. [illegible] lyukaszt. 45. Hatás is van [illegible] néma levente szerelme. [illegible]állat. 50. Egy pa[illegible]. Élő-Ázsiai közszelt. 60. A dráma [illegible]

és ő betű között nem teszünk különbséget!

Beküldendő a vízsz. 1., 20., 50., 60., és a függ. 1., 13., 22., 44. sz. sorok megfejtése és a »Rejtvényszelvény« legkésőbb január 30-ig. A cím mellé írjuk: »REJTVÉNY«.

A megfejtés értéke 10 pont.

Január 8-i rejtvényünk megfejtése: Sebesült katona beszél a szabadságharc csatáiról az odahaza maradt asszonyoknak.

Könyvet nyertek: Ámon Margit, Bp.; Gauter Ildikó, Bp.; dr. Gerő Andor, Bp.; Inczédy Gyuláné, Bp.; Kovács Béla, Bp.; László Károlyné, Bp.; Lukács Ferenc, Bp.; Mester György, Bp.; özv. Nagy Lajosné, Szeged; Ovenden Móric, Győr; Sági István, Bp.; Sikos Géza, Bp.; Schwartz Zoltánné, Bp.; Tompos Károlyné, Bp.; Zsolt Lászlóné, Baranyaszentlőrinc.

A nyereményeket postán küldjük el.

Művelt nép

A szerkesztőbizottság elnöke:
DARVAS JÓZSEF

A kiadásért felel: a Lapkiadó Vállalat igazgatója. Szerkesztőség: Budapest, VII., Lenin-krt. 9—11., I. emelet. Telefon: 421-779, 220-893, 221-285. Kiadóhivatal: Budapest, Lenin-körút 9—11. Tel.: 221-285, 221-293. Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő Üzeme, vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok. Előfizetése: a Posta Központi Hírlap Iroda vállalatnál, Budapest, V., József nádor tér 1. távb.: 180-850. Csekkszámla: 61.065.

Megjelent 33.370 példányban
Előfizetési ár: egy évre 48.—, fél évre 24.—, negyed évre 12.—, egy hóra 4.— Ft

2-560061 Athenaeum mélynyomása
(F. v. Soproni Béla)

REJTVÉNYSZELVÉNY
MŰVELT NÉP
4. szám

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP - BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1972 DEC 20

Magyar Hírlap

Kondor Béla festő- és grafikusművész

MAGYAR HÍRLAP

Elbúcsúztatták Kondor Bélát

Családtagjai, barátai, pályatársai, tisztelői sokasága, az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotó mesterei rótták le kegyeletüket kedden a Farkasréti temetőben a hirtelen elhunyt *Kondor Béla* festő- és grafikusművész virágokkal borított ravatalánál.

A magyar művészek és művészettörténészek gyászát *Dávid Katalin* művészettörténész, a Magyar Képzőművészek Szövetsége művészeti írószakosztályának titkára tolmácsolta. Megemlékezett Kondor Béla igazi művészetéről, képeinek gondolati erejéről, élményeinek értékelését is magába ötvöző kifejezésmódjáról. Hagyatéka kiforrott életműként marad ránk, művészetének nem maradtak lezáratlan részei — mondotta.

Barátai nevében *Nagy László* Kossuth-díjas költő az „... Európa egén is ritka csillagtól", a „törhetetlen és szeplőtelen művésztől" búcsúzott. A Magyar Képzőművészek Szövetsége nevében *Somogyi József* Kossuth-díjas szobrászművész, a szövetség elnöke hajtott fejet a művészeti hitéhez mindvégig hű alkotó előtt.

Belkereskedelmi tanácskozás

Szurdi István a keres
áruforgalom, színesel

Kedden délelőtt a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében tanácskozásra ültek össze a belkereskedelmi vállalatok vezetői. A Belkereskedelmi Minisztérium szokásos évi konferenciáján megjelent *Vályi Péter*, a Minisztertanács elnökhelyettese; a belkereskedelmi miniszter helyettesei: *Sághy Vilmos*, *Borsos László*, *Juhár Zoltán* és *Bartolák Mihály*, a SZÖVOSZ elnökhelyettese.

A vártnál mérsékeltebb forgalom

Az áruforgalmi munka eredményeiről és tanulságairól *Szurdi István* miniszter számolt be. Elmondta, hogy az előző évekkel ellentétben, az idén a fogyasz-

Kondor Béla
festő- és grafikusművész

- Kondor Béla 1972-ben halt meg. Pályája 41 éves korában már be is fejeződik. Az ő alkotói ideje is rövidre szabott, éppen annyi, mint Csontváryé, 15 év. De ebből az időszakból több mint ezerötszáz mű maradt ránk.
A teljes hagyatékot 1975-ben az állam vásárolta meg, ennek jelentős része mintegy 900 alkotás a Magyar Nemzeti Galériába került önálló gyüjteményként.

A család birtokában az édesanya és a testvér lakásában a művészettörténetté vált életmű néhány nagy becsben tartott darabja maradt csak. A közös gyerekkorról huga Kondor Vária beszél.

- Rendkivül akaratos gyerek volt. Nehéz volt vele ös[illegible]tékben játszani, tehát amiben több gyerek szerepelt, [illegible]

1979. IX. 4. TV. 21.45 /Kimé/
Művészeti Magazin

általában ő volt a hangadó, az irányadó, hogyan játsszunk, mit játszunk ? Azonkivül ha nem sikerült érvényesülnie, hogy az akarata érvényesüljön, akkor inkább kiszállt a játékból, tehát nem lehetett vele egyezkedni.

- Kondor Béla a második világháboru alatt 11-13 éves volt.

- Rettenetesen kereste a veszélyes helyzeteket már olyan szempontból, hogy figyelemmel akarta kisérni a harci eseményeket, minden légi támadást a lőrinci házunk tetejéről, a kémény mellől szinházi látcsővel nézett végig a szüleim minden tiltakozása ellenére. Minket rettenetesen megdöbbentett az, hogy ő egyáltalán nem ismerte fel a veszélyt, vagy ha felismerte egyáltalán nem tartott tőle és nem félt. Szóval félelem nem volt benne.

- Milyen kapcsolatokat tudott kialakitani a főiskolán ?

- Nagyon változó, hogy kivel hogyan és kivel milyen kapcsolatot tudott kialakitani. Voltak nagyon jó barátai, akikkel tökéletes egyetértésben meg volt és barátkozott, de nagyon sokan voltak olyanok, akikkel nem tudott mit kezdeni, vagy azok nem tudtak vele mit kezdeni, lényeg az, hogy nem volt kapcsolatuk.

- Kondor Bélának eddig két verses kötete jelent meg. Mikor kezdett el verset irni ?

- Verset irni kb. érettségi előtt kezdett, ilyen 4o lapos füzetekbe, iskolai füzetekbeirogatta verseit és leginkább éjjl 1, lefekvés után, amikor csönd volt otthon

- Hogyan látta Kondor Béla sorsát, amikor már világos volt, hogy ez nem egy hétköznapi sors ?

- Elég traikusnak láttam, mert a tehetsége felismerése az egyuttal azt is jelentette, hogy egybe kellett vetnem a természetével, a tulajdonságaival és tudtam azt, hogy nem lesz sima ut az ami előtte áll.

- Kondor Bélát egyrészt nagyon szerettem mint alkotót, kiállitásait gyakran láthattam és mindig lenyügözött tehetsége. Megdöbbentett halála, amely 41 éves korában következett be.
Azóta volt alkalmam szüleivel, hugával beszélni, feldolgoztam a családfát és kiderült, hogy a Kondor családban kortársak 6o-8o évig szoktak élni.
Mi genetikusok tudjuk, bár kevéssé ismert, hogy az embernek a várható életkora jórészt genetikailag meghatározott és igy felmerül a kérdés, hogy miért kellett egy Kondor Bélának 41 éves korába meghalni, amikor illett volna 8o-9o éves koráig élnie és alkotnia ? Egy nagyon nehéz kérdés. De próbáljunk rá választ adni.

Az emberi tehetségen belül három különleges területet kell elválasztanunk. Az egyik az általános tehetség, az értelmesség, amely minden pályához szükséges.
A másik a specifikus tehetség, amely tulajdonképpen az alkotó készséget, a specifikus alkotó készséget Kondor Béla esetében nevezzük zseniális képzőművészeti adottságot biztositja.
Van azonban egy harmadik, hogy milyenek a személyiség adottságai a művésznek ? Hogy tud harmóniát teremteni az általános értelmesége, a specifikus tehetsége és a személyiségének az önmegvalósulása között ?
A tudományos kutatók feltárták, hogy a kiváló emberek személyisége jellemző, sajátos vonásokat mutat. Ilyen a túlérzékenység. Ennek köszönhető, hogy a világ gondjaiból, bajaiból sokkal többet megértenek, megéreznek, mint mások. Megszállottak. Tudják, hogy mily n tehetség lakozik bennük és ezt meg akarják valósitani.
Harmadsorban nagyobbak kritikai érzékük, az önkritikájuk is. Hiszen ők a mindenséggel mérik magukat, de a világot is. Ezért általában elégedetlenek a társadalommal.
A társadalom ugyanis az emberek 95 %-át magába foglaló normális emberek miatt átlagos mértékü. De azért arra is gondolnunk kell, hogy az olyan kivételes képességü müvészek, mint Kondor Béla, aki őszintén elmondhatjuk barátai, ismerősei szerint egy összeférhetetlen ember volt, mert nem volt elégedett, magával, a világgal, mindenkivel elégedetlen volt. De hogy mégis nekünk egészségeseknek, akiknek a művészetét adta, akik gyönyörködhetünk a művészetében, hogy ne csak mecénások legyünk, ne csak kenyeret, pént adjunk nekik, hanem próbáljunk olyan társadalmi légkört teremteni körülöttük, hogy ne kelljen önként vállaltan korán meghalniuk. Sosem feledjük Marxnak az igazságát, hogy a tehetség nem jótéti adomány. A tehetség az egy természeti csapás, az egy jellempróba, egy átok !
Mindazok, akik meg akarják valósitani a kiváló, a társadalmi átlagot messze meghaladó képességeiket egy olyan küldetést vállalnak értünk, amelyért elvárható, hogy mi is különleges megértéssel legyünk irányukba.

- Önként vállalt halált mondott Kondor esetében. De halálának közvetlen oka, bizonyára foglalkozott ezzel is.

- Nem véletlen fogalmaztam igy. Kondor Béla nem lett öngyilkos. De Kondor Béla esetében egy olyan tudatos önpusztitásnak vagyunk szemtanui, amely egyértelmüvé teszi, hogy tulajdonképpen nem akart élni.

- A Kondor Bélával foglalkozó tanulmányok, irások, megemlékezések mindegyike azt mondja, hogy Kondor Béla önmagát pusztitva élt. Mi lehetett ennek az oka ?

- Rendkivül nagy feszültség élt benne. Azokat a tartalmakat, amit ő kifejezett azt nem lehetett józanul kifejezni.

Nem véletlen Adynak van az a sora, hogy : Fusson akinek nincs bora !"
Kondor átélte valahogy az emberi létnek azokat a pólusait, az emberbe lévő angyali és ördögit, ezért beszéltem, hogy Dosztojevszkij figura volt, amit ő kifejezni akart. Hogy azt át tudja élni, ehhez kellett egy olyan intenziv élet élnie, ami tulment azon, hogy mi az ő egészsége, hogy józan legyen, ami egy felfokozott életvitelt jelentett. Ez menekülés is volt részben, a mindennapok szürkesége elől, de főleg az, hogy azt a rendkivül nagy belső égést, ami benne volt azt kellett valahogy pótolni.

Emlékszem pl. főművének a Darázskirálynak a megszületésén. Bent dolgozott akkor Mártélyban a mártélyi művésztelepen, utána amikor feljött beszélgetek vele kérdeztem, hogy mit csinált ? Azt mondja semmit. Csónakázott , halászott, uszkált a holtágba és darazsakat rajzolgatott.
Volt egy olyan hete, hogy azt hittük összeroppan. Könyörtelen volt, kegyetlen volt, barátait elmarta, valami rendkivüli feszültségben élt. Egyszer aztán szól a telefon és egy kicsit dörmögve, nagyon kedves fiu tudott lenni főleg néha, hogyha akart. Hogy nem jársz fel véletlenül erre ? Felmentem hozzá és ott volt a Darázskirály.
Tehát látszott, hogy őneki egy másfél hónapos valami először egy elmélyedés, akkor egyre inkább forrponttá válik, akkor kellett neki ez az önmaga marcangolása, hogy utána teljesen, tisztán, józanul racionálisan meg tudja azt a viziót művészileg fogalmazni. Tehát ehhez kellett az ő öntépő élete, Mert nála mindennél fontosabb volt a munka és a munkából születő mü. De valahogy a munka volt számára igazán fontos. Egy örök alkotó tipus volt, egy ilyen szisszifuszi ember.

Van egy olyan szép mondása, amikor azt mondja, hogy a munka melléktermeke a mü. Tehát valahogy ő nem képet akart festeni, hanem szüntelenül kifejezni magát, megfogalmazni dolgokat, szüntelenül teremteni. Ehhez pedig csakugyan fegetnie kell magát.

Olyant tudott megfogalmazni, aminek a hatósugara több mint a magyar művészetre érvényes és a magyar társadalomra érvényes mondanivaló. Ritkán adatik meg, hogy egy ilyen totális életmüre törjön valaki amit ő próbált létrehozni. Amikor barátja Nagy László irta azt a versét, mit ugy fejezi be, hogy a káromkodásból szőt katedrálist épiteni, akkor Kondorra is gondolt, mert Kondor egy világot teremtő művész volt.
Ez már korunkban nagyon ritka. Ugy látszik, hogy a kö[illegible] európai, kelet-európai világban, valóságban erre még [illegible] lehetőség a hatvanas években, hogy ebből nagy művészet teremtődjék.

- Molnár Edit foto művész elkészitette A halál éjszakája cimü sorozatot Kondor Béla halálának éjszakáján és hajnalán.

- Azon a decemberi estén, december 12-én Dávid Kata hivott fel telefonon 11 óra tájt és nagyon röviden csak annyit mondott, hogy Kondor meghalt.
Hivtam a mütermet aztx telefonhoz Németh Lajos jött, én kérdeztem, hogy szükség vanáe rám és azt mondta nem. Itt van ő, itt van Bodnár György és a család.
Nem sokat aludtam azon az éjszakán. Ugy emlékszem, hogy olyan hajnali négy óra körül Kaponya Judit telefonált, hogy menjek föl a müterembe. Ugy emlékszem, hogy olyan 5 óra körül, szóval kapunyitás után érkeztem oda, aztán álltam ott a müterembe és nem mertem a hálósaoba felé elindulni. Aztán nem tudom, bementem.
Olyan furcsa volt, mert tulajdonképpen megnyugddtam. Mert Kondornak az arcán valami hallatlan megbékélés volt és aztán ugy visszapörgött az a Kondor, az a fiatal Kondor, akit én 1957-ben megismertem, megcsináltam akkor az angyalos képet, ahol ott kuporog a harsonás angyal előtt kisszékén 26 évesen és tulajdonképpen ez volt életem első kiállitási képem.

A vele való barátság és a vele való hosszu-hosszu évek ismeretsége tulajdonképpen engem is más emberré formált, mert Kondor nagyon szigoru és nagyon igényes volt.

- Most tehát tudjuk, hogy Kondor Béla pályájának végén fényképezni kezdett. Volt- e ebben valami szerepe Molnár Editnek ?

- Én nem hiszem, hogy nekem. Kondor mindennel foglalkozott. Kondor olyan összetett és különleges egyéniség volt. Biztos tudja, hogy zenével is foglalkozott, zenét is szerzett. Hogy különböző hangszereket készitett.
Énszerintem Kondor a fotóval az ő sajátos belső már megkomponált gondolatait akarta valami más instrumentu mal kifejezni. Azt is mondta egyszer, hogy már utálom a kapirgálást. Ez a szenvedélyes nagyitás és fotózás tulajdonképpen élete utolsó szakára esik.

Valamennyien mondom akik a baráti köréhez tartoztunk valamennyien tudtuk azt, hogy hosszu távon önmagát pusztitja. Nem volt ez olyan látványos dolog, de amikor kint voltam nála Szentendrén voltx egy nagyon depresszióss napja és lábát maga alá huzta, fejét félrefordította gatott, én próbáltam őt fotózni és közhelyeket mondtam hogy front van, meg vannak roszabb napok mindenkinél akkor csak annyit mondott nekem, hogy mindent unok, nagyon. S akkor azt mondtam nem mondhatsz ilyet egyedül ! Magunkra gondoltam, a barátaira, s akkor mondta

Kedves nézőink !
A művészeti magazin szeptemberi számát látták.
Szerkesztette D. Fehér Zsuzsa.

A zenei szerkesztő : Nánási Katalin
Hangmérnök : Bartos Pál és Kovács Péter
Vágó : Spanberger Éva
Felvételvezető : Nyári Zsolt
Rendező munkatársa: Tanos Miklós volt.
Operatőr: Bodó János
Gyártásvezető : Faludi Béla

FÁBRI PÉTER

Kondor B.

Magyar Nemzet 1984. IV. 15.

Sírás

Elmondok egy történetet arról, hogy az őszinteség őszinteséget, az érzékenység érzékenységet, a szeretet szeretetet szül. Vagy másképpen: elmondok egy történetet a csöndről. A dolgok végső megértésének csöndjéről, a visszavonhatatlanság csöndjéről. És arról, hogy micsoda szófia beszéd korunk érzelemidegen voltáról papolni. És arról, hogy alkotni és az alkotás elveihez hűségesnek lenni: mégiscsak érdemes.

A történetnek egy márciusi vasárnapon voltam szem- és fültanúja, sokakkal együtt, a Nemzeti Galériában, Kondor Béla műveinek kiállításán. Amely kiállítás annak az egyidejűleg felemelő és hátborzongató folyamatnak része, melyben szemünk láttára klasszifikálódik egy életmű — vagyis: *egy élet műve!* —; szemünk láttára záródik megbonthatatlan egésszé, válik tankönyvi normává, elérendő példaképpé. Mondom pedig ezt immáron több mint évtizednyi idővel Kondor Béla halála után. Mert ez a halál, az alkotó művész halála számomra csak ezen a szeles, hideg márciusi vasárnapon vált megdönthetetlen bizonyossággá. Hiszen nem egyszerre hal meg az ember. A halott után elintézetlen ügyek maradnak, melveknek utólagos, mások általi elintézése is még valamiképpen az ő életéhez tartozik. Effajta elintézetlen ügy volt példának okáért a legfontosabb: Kondor Béla műveinek egybegyűjtése és rendezése. S ez történt meg most, e minden eddiginél teljesebb kiállítás megrendezésével.

De ez az én történetem valamiképpen mégsem a halálról, mégis az életről szól. Az életről szólt már a szívet melengető látvány is: a zsúfolt *Galéria*, melyről csak ilyenkor érezni igazán, hogy valóban *Nemzeti*; hogy a benne összegyűjtött kincseket valóban egy nemzet érzi magáénak. Odafönt a lépcsőkön ülve százak hallgatták Smetana és Haydn muzsikáját, mert ezen a napon az I. István Gimnázium nagy hagyományú zenekara adott koncertet az épületben; lent, a földszinti nagyteremben pedig sűrű bocsánatkérések között tapodtuk egymás sarkát, hogy megnézhessünk egy-egy régen vagy még sohasem látott, Kondor festette angyalt, vonuló szenteket, elszánt szeretettől tündöklő fejeket, könyvbombát dobáló repülőgépeket, mesebeli szerkezeteket.

Amikor beléptem, éppen tárlatvezetés folyt a teremben. Megvallom, először bosszankodtam is. Engem a tárlatvezetés általában zavar, mert hiába nem csatlakozom az együtt nézelődők csapatához, a tárlatvezető szavai minduntalan kizökkentenek saját gondolataimból, az összeverődött hallgatóságtól a képek egy részéhez nem vagyok képes odaférni, és így tovább. Megcsontosodott előítéletemet azonban most hamar földadtam, mert akaratlanul el-elcsípve egy-egy mondatot, be kellett látnom, hogy a tárlatot vezető művészettörténésznő nagyon sokat tud Kondor művészetéről és bizony van mit tanulnom tőle. Ráadásul színesen és szellemesen beszélt, s ami a legfontosabb: minden szaván érződött, hogy személyes ügyének érzi e művek megszerettetését. Így hát, ha nem is követtem az egyre terebélyesedő csoportot, gyakran oda-oda-oldalogtam és belehallgattam az izgalmas fejtegetésekbe.

A pécsi uránvárosi óvoda számára készült pannók előtt aztán (kézenfekvő gondolat, mely mégis a lényeg fölmutatásához szükséges drámai érzékről, vagy jobban mondva a művész élettörténetének drámai mélységű átéléséről tanúskodott) történetem hősnője — mert ő az — nem a képeket elemezte, hanem fölolvasott két dokumentumot. Az első Kondor Béla levele volt a Képzőművészeti Lektorátushoz a visszautasított pannók ügyében. A levél arról szólt, hogy ő nem kívánja a művészetpolitika naponta változó szempontjai kedvéért művészi elveit föladni, azonban — mert a nagy művészek általában hallatlanul megbízható és kötelességtudó emberek is — *ezen elvek fönntartása mellett és ezeket követve* akár új pannókat is hajlandó festeni, hogy a megbízást mindenképpen teljesítse. Természetesen hosszú évekig nem kapott újabb megbízást. (A hatvanas évekről van szó.) A másik dokumentum egy interjú volt. Lényege ennek az a csupán elkeseredésből fakadható közömbösség volt, amivel Kondor már elkészült műveinek sorsával szemben viseltetett. S noha a művekről volt szó, mégis a személyes élet végső reménytelensége sugárzott ezekből a szavakból; kiderült belőlük, hogy ez a csupa-szeretet költő és festő is olyan ember — *volt!* —, „ki tűzhelyet, családot már végképp másoknak remél".

És itt jött el ennek a délutánnak katartikus pillanata. Az történt ugyanis, hogy hősnőm — aki talán megbocsátja nekem, hogy nevét nem ismervén csak így névtelenül írok róla — az egyik mondat közepén egyszer csak elhallgatott. Kis szünet után folytatta — majd újra csönd lett. Egyre nagyobb csönd. Vagy harminc fejtől takarva csak félig látván őt, először nem értettem, mi történt. Azután valaki halkan megszólalt a közelemben:

— Sír...

És a csönd még mindig tartott. Végül elnézést kért — s persze nem volt miért. Hallgatói ösztönösen összébb húzódtak, közelebb hozzá, mintegy biztatólag. Ez az őszinte, félszeg, rejtekező, csöndes, elfojtott sírás a mi mozdulatainkat is őszintébbekké tette. Azután egy fiatalember végigolvasta az interjút. Amelyben persze Kondor fontos dolgokról szólt és szépen. De én abban a hirtelen csöndben hallottam megszólalni az ő legigazibb hangját. A nagy művész égboltnyi tisztaságú csöndjének, a végső igazságokkal telt csöndnek a hangján Kondor Béla szólt akkor hozzánk. És ebben a váratlan csöndben értettem meg a tragikus igazságot, amiről mindannyian tudunk pedig, akiknek a művészethez valamelyes közünk van: hogy a művész számára nincs kegyelem. Hogy másokért már életükben is, hullik könnycsepp, őérte csak halála után. Mert amíg él, addig elvárnak tőle. Az erőt várják el tőle: hogy adja a csodát, amivel ő megáldatott. Ő maga szabja ki sorsának útját és ő maga állít mércét magának. S fájdalmakkal telt személyes életéről csupán halála után kezdenek gondolkodni kortársai. Nincs kegyelem. Aki óvó szárnyú angyalokat képes teremteni fölénk, valamiképpen még elesettségében is istennek látszik. S az isteneket nem szokás simogatni. A Teremtő egyetlen jó szót sem kap a teremtésért. Hiszen az a dolga, hogy teremtsen.

Erről beszélt nekem Kondor Béla ebben az újdonsült némaságban. S másoknak talán másról. De hogy meghallottuk a szavát, azt mindnyájunk nevében köszönöm e tiszta szívű tolmácsának.

mi támogatásban részesülnek. Az utóbbi öt évben negyvenegyezer sokgyermekes család kapott nagyobb lakást az NDK-ban, s ezzel együtt lakbérkedvezményt. (v. é.)

— Gyerekeknek egy csepp alkoholt sem, figyelmeztet a telefondoktor április 16. és 22. közötti műsorában, s részletesen elmondja, milyen hatást gyakorol az alkohol a fejlődő szervezetre. A telefondoktor a 172-111-es telefonszámon hívható naponta, 17 órától, másnap reggel 8 óráig. A Lelki Elsősegélyszolgálat éjjel-nappal hívható a 229-600-as telefonszámon.

— A Vasárnapi kórusmuzsika műsorában a budapesti Madách Imre Gimnázium Vegyeskara és a Tamperei Egyetemi Énekkar ad hangversenyt április 15-én, 11 órakor a Nemzeti Galériában.

Ó MŰSORA

8.00 *Delta*
Tudományos híradó
8.35 *A Közönségszolgálat tájékoztatója*
8.40 *Tévétorna*
8.45 *Esti mese*
9.00 *A HÉT*
20.00 *Hírek*
20.05 *Alfred Hitchcock-sorozat — A gyanú árnyékában*
Amerikai film FF
21.55 *Sporthírek*
22.05 *Kapcsoltam*
22.45 *Hírek*

2. MŰSOR

9.56 *Műsorismertetés*
10.00 *Hírek*
10.05 *Katedrálisok kora*
George Duby filmsorozata IX/2.
10.55 *Balett mindenkinek*
Angol filmsorozat FF
11.25 *A Nap fivére*
Afrika napja alkalmából
12.15 *Képújság*

gos Műszaki Információs Központ és Könyvtárban. A vetítéseket a Múzeum utca 17. szám alatt tartják.

— TÖBB SZÁZ FBI-ÜGYNÖK tizenkétezer kilométeren át üldözött egy többszörös gyilkossággal gyanúsított milliomost, de annak mindig sikerült elmenekülnie. A végállomás egy benzinkút volt: két rendőr pénteken a New Hampshire állambeli Colebrook egyik benzinkútjánál felismerte a körözött bűnözőt, egy ausztráliai születésű villamossági vállalkozót, Christopher Bernard Wildert. A halálos lövések — eléggé tisztázatlan körülmények között — akkor dördültek el, amikor a rendőrök fel akarták tartóztatni. A harminckilenc éves vállalkozót tizenegy nő elrablásának és négy ember meggyilkolásának gyanúja alapján körözték. A rendőrség közlése szerint az üzletember — volt autóversenyző — tetteit az Egyesült Államok legkülönbözőbb körzeteiben követte el. Áldozatait állítólag azzal csábította el, hogy próbafotót akar róluk készíteni esetleges reklám-szerződésekre. Negyedik bizonyított gyilkosságát Wilder csütörtökön követte el. New York államban menekülés közben megölt egy autóst, s annak gépkocsijával igyekezett tovább.

— HALÁLRA ÍTÉLTÉK pénteken Henry Lee Lucast, aki azt állította magáról, hogy az Egyesült Államokban összesen 360 személy életét oltotta ki. A texasi bíróság mindössze 40 perces tárgyalás után döntött a halálos ítélet mellett, miután korábban más bűncselekmények elkövetéséért már 75 év börtönbüntetést is kiszabtak a 47 éves férfira. A hatóságok egyébként csaknem kizártnak tartották ennyi gyilkosság elkövetését, s ezért az év elején nyomozók tanulmányozták Lucas ügyét, akkor összesen 103 gyilkosságot bizonyítottak rá.

— ROBBANÁS történt pénteken a Lockheed amerikai repülőgépgyártó konszern egyik kaliforniai üzemében, ahol a repülőgép-motorok meghajtására szolgáló új módszerrel folynak titkos kísérletek. Három munkás súlyos égési sérülést szenvedett.

— AZ EGYKORI KALOZTÁMADÁSOKRA emlékeztető rajtaütéssel 600 ezer dollár értékű készpénzt loptak el fegyveres banditák szombaton Nápolyban, egy biztosító társaság kirendeltségéből. Négy, motorcsónakkal érkezett fegyveres nem sokkal éjfél után megtámadta a biztosító társaság kikötői kirendeltségét. Arra kényszerítették az épületben tartózkodó három őr egyikét, hogy nyissa fel a széfet és adja át a benne lévő pénzt.

Bartáné Aranyi Edina, Aranyi Balázs. ×

— Fájdalommal tudatom, hogy szeretett férjem, **Goda Ede Sándor** szobrász, életének 84. évében elhunyt. Kívánságára édesanyja sírjára (Rákoskeresztúri köztemető) 1984. március hó 13-án csendben eltemettük. Godáné dr. Sas Ágnes. ×

a két szóból nyert harmadik szó?

VÍZSZINTESEN 1. sor: Kiszélesedő, lapos végű faeszköz. Orvosi rendelőkben: lapoc. — díszruha. 2. Amerikai játékfilm. Főszerepben Eliza-

NAPOS, SZÁRAZ, MELEG IDŐ

A hét végére megerősödött a Kárpát-medence fölött a szárító hatású, leszálló légmozgás. Így ma már gyönge, futó zápor sem várható. A hajnalban, kora reggel néhol még párás levegő egyre jobban melegszik, ma az április közepe táján szokásosnál, a sok éves átlagnál melegebb lesz az idő. Csaknem zavartalan lesz a napsütés országszerte. Számot tevő gomolyfelhő-képződés csupán a délutáni órákban várható, elsősorban a déli, délkeleti, illetve az északnyugati megyék fölött, de csapadék ezeken a helyeken sem valószínű. A szél többnyire mérsékelt lesz, késő délelőtt, kora délután az északi megyékben néha kissé megélénkül. A hőmérséklet a reggeli 3—8 fokról délutánra — a csaknem zavartalanul napos vidékeken — kevéssel 20 fok fölé, a néha gyengén felhős déli, délkeleti megyékben 16—20 fokra emelkedik. Igazi, enyhe, tavaszi idő várható, a hőmérséklet még késő este is 15 fok körül valószínű.

A Duna vízállása Budapestnél 298 centiméter volt.

Európai városok holnapra várható legmagasabb hőmérséklete:

Athén	20
Bécs	17
Belgrád	18
Berlin	14
Bukarest	18
Kijev	16
Leningrád	12
London	13
Madrid	19
Moszkva	12
München	11
Párizs	14
Prága	14
Róma	19
Szófia	14
Varsó	14

Az első szabad május 1.

Ifj. Storno Ferenc plakátjáról

Az első szervezett május elsejei megmozdulás (1890) óta e nemzetközi munkásünnep tartalma folyton új elemekkel gazdagodott. A munkások ezt a napot egyre inkább eljövendő hatalmuk demonstrációjának tekintették. A mindenkori államgépezet épp ezért sose nézte jó szemmel ezt az ünnepet.

Az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme hozta az első döntő fordulatot, az üldözött ünnep Szovjet-Oroszországban állami ünneppé lépett elő. Magyarország ezen az úton másodikként haladt a világ első szocialista országának nyomában. A Tanácsköztársaság mindent elkövetett, hogy a hatalmát fegyveresen védő ifjú proletárállam méltóképpen ünnepelje meg ezt a napot. A művészet minden ágában felhívással fordult az alkotókhoz, hogy tehetségükkel segítsék az ünnepi megmozdulást. Számtalan művészi munka született, amelyek közül sajnos sokat (a felvonulás transzparenseit, szobrait stb.) a bekövetkező tragikus események nem kíméltek meg, és így csak leírásokból, visszaemlékezésekből tudjuk őket felidézni. Legtöbb alkotás az irodalomban és a plakátművészetben maradt ránk, melyek féltve őrzött nemzeti dokumentumaink lettek, mégis csak ritka alkalmanként nyílik lehetőség arra, hogy eredetiben is láthassuk és élvezhessük őket.

A szombathelyi Forradalmi Múzeum állandó kiállításán két korabeli plakát ma is látható. Egyik *Berény Róbert Fegyverbe!* című híres műve, a másik egy ritkaságszámba menő, kevésbé ismert, az 1919-es május elsejét ünneplő plakát. A Tanácsköztársaság alatt készült, május elsejét köszöntő utcai plakátokat említve mindenkiben *Bíró Mihály* híres kalapácsos embere, vagy *Steiner Rezső* plakátja, a láncait tépő és a szabad májust köszöntő férfialak idéződik fel. Művészi színvonalukkal méltán váltak 1919. május elseje szimbólumaivá. A múzeumban látható alkotás, *Storno Ferenc* munkája szintén megérdemli, hogy 1919. május elsejére emlékezve, a Bíró- és a Steiner-plakát mellé felsorakozzon.

Témaválasztásában szinte egyedülálló: a Sárkányölő Szent György legendájának feldolgozása. De ha az ő és családja művészetében hagyománnyá váló ikon- és freskófestészetet ismerjük, akkor nem lep meg bennünket választása. Már korábban is találkozhatunk az ikonok új tartalommal való megtöltésével a szocialista képzőművészetben. Gondoljunk csak a századforduló agitátor- és hegyi beszédképeire vagy a világháborús piétára, keresztrefeszítésre, Golgotára. Storno választását itt tehát csak olyan értelemben lehet egyedülállónak tekinteni, hogy az ismert 1919-es plakátok között nem fordul elő hasonló módon érintkezés vallásos témájú kompozícióval ilyen ikonográfiailag pontos ábrázolásban. A szent alakja nála is új tartalmak hordozójává vált. Sikerült úgy kifejeznie mondanivalóját, oly módon ötvöznie az ikon tematikájából adódó megkötöttségeket és adottságokat, hogy megőrizte annak sugárzó erejét, de új áhítattal megtöltve.

A plakát feliratából *(1919. Május 1)* egyértelműen kiderül, hogy milyen alkalomra készült. Kompozíciója szigorúan szerkesztett. A 64x90 cm-es lapot kitöltő vöröses-feketés kavargó háttérből élesen emelkedik ki középen egy fehér férfialak. Felsőteste frontálisan fordul felénk, két karja szinte azonos mozdulattal lendül a magasba. Egyik kezében a zászlórúddal azonos funkciót betöltő lándzsa, másikban széttört bilincs. Ha a bilincs lefelé húzódó vonalát meghosszabbítanánk, akkor a sárkány testén ejtett halálos döfés pontjában találkozna a lándzsa hegyével. Ezen a ponton hala
vonal, mely a férfi
ható meg, nagyjábó
osztva azt. A kép a
függőleges tagolás
Alul a plakát teljes s
utolsó leheletét ki
pedig a legyőzött sá
párhuzamosan, de
diadalmasan lobogó

A két szemben
(győztes és legyőző
pontjából egy képen
egyenértékű. Itt 1/3
kány: egészen lapos
a perifériára, a kitát
része látható. Szint
szárnyak nagy része
hatók azonban a
vonagló, a legyőzött
A sárkány alakját cs
vonásaiban ragadja r
árnyaltabban rajzolja
– a győztesét –, a
érzi magát. A két víz
badon hagyott tér eg
alak. Nem egyszerű
nem annak a harcos s
mal átitatott alakjáró
keresztül úgy tekintett
gosság megtestesítőj
sötét erőit jelképező s

A legendás Szent
hellenizált keleti népe
zelete vette át a hindu
dás istenség-alakzatai
zik és halálra sebzik

1

2

Monday Béla

Illustráció Kiáss Monday Béla Dózsa-novellája
illusztrációjához, 1981. május – 8 lap.

Kondor Béla: Dózsa és Lőrinc barát, rézkarc, 19,4x19,8 cm

Kondor Béla: Dózsa ceglédi beszéde, rézkarc, 20,7x18 cm.

(fotók Szepsy-Szűcs)

Kondor diplomamunkájáról írt cikkében – jól elemzi a fény-árnyék kezelés sajátos szükségszerűségéből táplálkozó fontosságát.[11] Az önkényesen ellenpontozott tónusértékek közti átmenetek hiánya, a megvilágítás drámaisága a hetvenes évekre a tiszta vonalkompozíció felé tolódik el, míg festészetében az önálló színértékek vagy a fehér átfedések válnak uralkodóvá.

A *Dózsa és Lőrinc barát*ban az emelvény vezérei mögött sugaras fénycsóvák sötétülnek az égre és fekete hangulatot varázsolnak a néma tömeg köré. Megszületnek a boschi torzszülöttek; a karddá váló kereszt, és a fölszentelt korona jövendő lehetőségei bennük halnak el.

Jóval szuggesztívabb a „demagóg" fogalmát aktuális asszociációs képzetekkel felruházó *Dózsa ceglédi beszéde.* A sorozatban már-már állandó szimbólummá váló fakonstrukció a profán apotheózis angyalkáit képviseli. A kiemelés e hatásos eszköze mindvégig jelen van művészetében, míg azonban itt a főhős számára nyújt külön teret, máshol, mint például a *Macska virággal*-ban vagy a *Romantikus tanulmány II.*-ben inkább elvont forma csupán, a védelmében-előterében elhelyezkedő csoport sötétté vált színfala. S ha már itt tartunk, térjünk ki egy pillanatra a Kondor által teremtett „táji elemekre". A légüres káprázatok és az ikonos fülkécskék mellett leggyakoribbak a házak. A házak, amelyek – lehetnek részletezés nélküli kockák vagy toronyházak, templomok vagy gyárak, a *Szentek bevonulásá*nak diadalív-paradicsomkapuja – mindig általánosított jelzésként rajzolják meg az időtlenné fokozott cselekmény reális környezetét. A ronchamp-i kápolna tiszta átvétele (Régi és Új) egészen egyedi eset. Kondor nem tud mit kezdeni a köznapi élet produktumaival. A *Dózsa halálá*ban és a *Tanácskozók*ban határozott képeket, középkori városrészletet és csigalépcsős felhőkarcolót látunk, a később megbonthatatlanná váló egész itt még külön-külön élő mozzanatok halmaza.

Visszatérve a *Dózsa ceglédi beszédé*re: a hatásos népbutítás és fölemelő lelkesítés szétválaszthatatlan elegye a kor, az ötvenes évek közvetlenül is tapasztalható jelensége volt, mely éppen azáltal nőtt oly félelmetessé, hogy történelmi-társadalmi gyökerei a közelmúltból eredtek. A bukás lehetősége persze Kondor számára nem egyértelmű, a gesztikuláló Dózsa mögött falra vetülő „mene, tekel, ufarszin", a tüzes korona árnyékának jelentése a gúnyt éppúgy magába foglalja, mint a mártíromság tiszteletét. Dózsa sajátossága az, hogy nem önnön népe dönt sorsáról.

A hatvanas években Kondort ért támadások elsősorban apolitikus magatartását húzzák alá. A fentiekből is kiderül, hogy igazat adhatunk Németh Lajosnak, hiszen „...a történelmi téma nála egyszerre volt történelmileg konkrét azáltal, hogy rezonált a magyar valóságra, a forradalmi átalakulás társadalmi-etikai problémakörére, a szocialista fejlődés megtorpanására – ugyanakkor a sorozat az emberi-társadalmi tevékenység egyidőben felemelő és groteszk rajzává, a késő középkor és a reneszánsz morálfilozófiai-grafikai sorozatainak a rokonává is mélyült."[12]

Ez a hozzáállás – úgy véljük – mindvégig jellemző maradt a művészre, a morális elkötelezettség már-már szimbólumként felfogott attitűdje azonban csak egy Kondor-eszményképet vetíthet elénk, és a befogadó számára ez az eszményítés már az érthetetlenség magasába emeli az életművet. Pedig a kondori figurák szárnyának rajzolata a legszebb.

Menténvi Klára

Jegyzetek

1 Régóta szükségesnek tűnik egy részletesebb elemzés, az eddig megjelent írások – kis terjedelmük miatt – nem tehettek eleget ennek a feladatnak.
2 Nem véletlen tehát a Dózsa-sorozatok népszerűsége a magyar művészetben. Derkovits után számos alkotó próbálkozott új szempontok alapján megfogalmazni a történelmi-társadalmi forradalom problematikáját.
3 A rézkarcok nagy része ebben az évben készült, vannak azonban korábbi és későbbi – már a diplomamunkát kiegészítő – lapok is. A pontos évszám nem szerepel mindegyik lapon, nagyjából mégis elfogadhatunk egy 1955–1958 közötti periódust.
4 A főiskolás évekből ismerünk egy vázlatot (29,7x26 cm), mely hiven követi a leonardói kompozíciót.
5 Kovalovszky Márta: *Kondor Béla kiállítása,* Alba Regia, 1965–66, VI–VII. Székesfehérvár, 1966. 141. o.
6 Perneczky Géza: *Kondor Béla művészetéről,* Valóság, 1964/5. 88. o.
7 Németh Lajos: *Kondor Béla rézkarcairól,* Új Hang, 1956/8. 48–50. o. A szerző utal a művészt ebben az időben erősen foglalkoztató atomháború képi megjelenítésére egy másik rézkarccal kapcsolatban.
8 Kondor Béla *Maradék* című verséből, *Jelet hagyni,* Budapest 1974. 130. o.
9 Kis Mihály: *Kondor Béla keresztjei,* Művészet, 1978/2. 29. o.
10 Perneczky Géza: *Jónás a város falai előtt.* Magyar Nemzet, 1965. IX. 5. 11. o.
11 Németh Lajos: i. m. 48–50. o.
12 Németh Lajos: *Kondor Béla,* Budapest, 1976. 6. o.

Kondor Béla: Készülődés a forradalomra, rézkarc, 20x21 cm.

Kondor Béla:
Három férfifigura
(papok),
vázlat, ceruza,
43x15,7 cm, 1956

Kondor Béla:
Fegyvergyűjtemény,
rézkarc,
8,2x13,5 cm, 1960

Kondor Béla:
Mohács, rézkarc,
16,5x17 cm, 1956

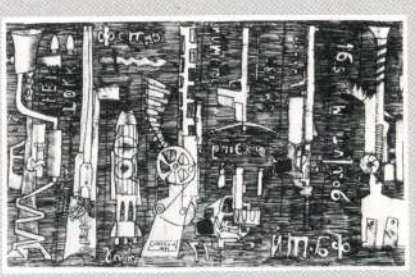

Szárnyas farkas és a melléjük sorolható számtalan „egész alakos portré" az angyal-ördög lét határtalanná tágított szituációlehetőségeit bontja immár követhetetlen mozzanatokra.

Kis Mihály nagyszerű elemzésében a Krisztus-téma metamorfózisát követi végig, ahol „megsemmisül egy történelmi-emberi szituáció művészi érvényessége, s új érvényességűvé bontakozik".[9] Míg azonban a Megváltó-kép a fiatal Kondornál – bármennyire fontos is – a minden esetben tudatosan átgondolt eszmevilágnak csak egyik alkotóeleme, a késői években mintegy fétisszerűvé merevítve, s így kiemelkedve a többi téma közül, az összeomlás ellen rendelt morális kapaszkodóvá válik. A teremtés végső fokozatán megjelenik az ember. Több reménye nincs.

A *Dózsa halálá*nak felnagyított tüzes koronája helyettesíthető a töviskoszorúval, a finom irónia azonban mindent megkérdőjelez. A Krisztus nevében meggyilkolt – Krisztus tanításait erőszakkal megvalósítani vágyó – népvezér fején a gyilkos szerszámot aranyló glóriává szenteli az utókor.

A hóhérok papi csuhája az analógiás lehetőségek, a szerepek variálásának képiformai megnyilvánulása. Különösen feltűnő az előtérben háttal álló, a goyai autodafékből ismert hosszú süveget a fejéről lerángatni-feltenni igyekvő, fájdalmasan meggörnyedő, furcsán billegő figura, aki a klasszikus kompozíció fő erővonalát a középen elhelyezkedő alak felé irányítja. Jó kontraszt ehhez az a mozdulatában erőteljesen megragadott hóhér, aki a drámai hullámzást egyetlen hangsúlyos gesztussal ellenpontozza. A tömeg reagálása éppoly problematikus, de nem olyan direkt, mint az előző esetben. A mármár szimmetrikus, reneszánsz jellegű színteret létrehozó ácsolat mögül rembrandti kezek ágaskodnak fölfelé, Dózsa legénye merev szemmel harap a húsba, alul sugdolózó emberkék dugják össze a fejüket. A romantikus telítettség az analogikus látomásmódban éri el tetőfokát, e mögött viszont – úgy tűnik – józan ítéletek összefoglalása rejlik.

Nem véletlen, hogy itt és most más eredményhez jutottunk, mint a sorozat első elemzett lapjánál. A következtetések kilóghatnak ugyan egyféle rendszerből, érvényességüket mégsem egymással, hanem a művel szemben kell bizonyítani, a közös nevező hiánya ilyenkor gyakran éppen a megközelítendő művészet gazdagságára utal.

Ismét új kérdésekkel szembesít a *Fegyvert vissza!* Kondor egy, az eddigieknél elvontabb képet rögzít a papírra. Az eseményeknek immár semmi közük sincs a Dózsa-felkeléshez, a bukott mozgalom általánosított képe tágul fogalmi-érzelmi problematikává. A mélyen benyúló fehér előtér közepén fekete lyuk tátong, körülötte vonalakkal kirajzolt korong látható. Hátul a megfélemlített „felkelők" első sorai mögött Piero della Francescát idéző profilok rejtőznek. Az amorf tárgyak se nem fegyverek, se nem hangszerek, esetlenségük a vesztett csatát fájdalmas vigyorrá változtatja. A magyar történelem számtalan fegyverletétele rendszerint együtt járt a kultúra háttérbe szoritásával. A gúnyos mosolyú bohócnak megadatott a szemlélődés lehetősége: Watteau, Gulácsy álarc nélküli embere a kiszolgáltatott alkotó szomorú kívülállásával nézi a lábainál fekvő, jelentésükből kiszakított tárgyakat. A lyukra mutató csendőrtollas figura bármit megtehet, zenélni kényszerítheti vagy a Dunába lövetheti a hátul állókat, a bolond tehetetlensége a morális ember végzetszerű sorsának kinyilatkoztatása. Ez a sorozat legkegyetlenebb lapja, a fiatal Kondor saját helyzetének bizonytalanságával néz szembe.

Az ekkor keletkezett vázlatok furcsa táncolói, hosszú csuhás szereplői egyszerre az inkvizíció törvényének végrehajtói és maguk az áldozatok. Ők indítják útnak a Leonardo vázlatkönyvéből előbukkanó, immár használhatatlanná vált fogas hadigépet is *(Készülődés a forradalomra)*.

A *Fegyvergyűjtemény* című metszet külön listát készít a fent említett riasztó szerszámokról: a gépekből, csavarokból, bombaalkatrészekből, kályhacsőből és hangszerekből fabrikált alakzatok összegyűjtésének igénye Kondor későbbi – a maga gyártotta fakonstrukciókban kiteljesedő – pontos tárgyszerűségét készíti elő: a borzalom közvetlenül lereagálható dologiasodási folyamata a világ valódi arculatát tárja elénk. Az olyan újabb munkák, mint például a *Bomba*, már magát a szerkezetet vizsgálják: a „gép forog, az alkotó pihen" mozzanata mégis a működtetőt keresi, a létrejött formai megoldás a mondandó ellenében hat. Perneczky Géza ezt a Dózsa-sorozatra vonatkoztatva úgy fejezi ki, hogy „a szűzies reneszánsz rajzok megkoptak, elfeketültek, a vonalak összegubancolódtak, Kondor ma már nem az az eminens rajzoló, aki főiskolás éveiben volt".[10]

Való igaz, hogy a fiatalkori művek – vegyük szemügyre a *Menekülés* vagy a *Mohács* térértelmezését, kiegyensúlyozott kontrasztokból való építkezését, barokkos mélységbe vesző erővonalait – éreztetik leginkább a formai örökség közvetlen hatását, talán ezek azok a tendenciák, amiket a művész később már nem követ. Németh Lajos a legkorábbi –

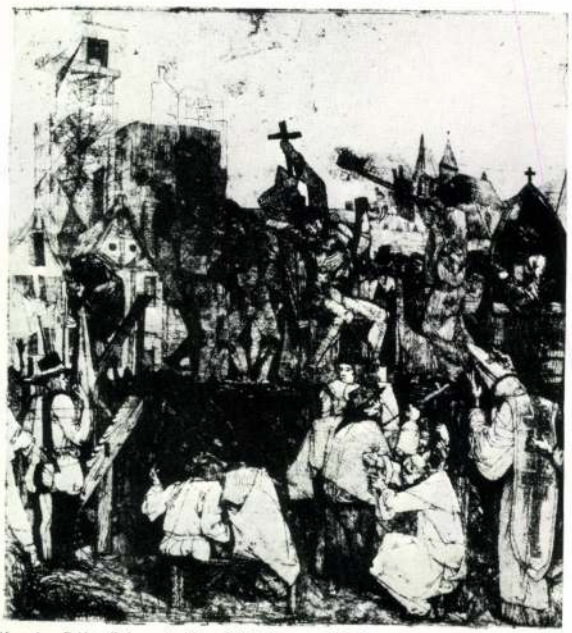

Kondor Béla: Dózsa halála, 24,6x22 cm, 1956

Kondor Béla: Fegyvert vissza! – rézkarc, 13x15 cm, 1956

illetve a szerencse egykor konkrétan átfordítható jelképei a gondolkodás más rétegeiben lerakódott bibliai szimbólumokkal kiegészülve már nem közvetítenek meghatározott értékeket, hiszen behelyettesíthetők egymás groteszk változataiba. A forradalmár alakja amúgy is ambivalens lehetett Kondor szemében.

Ki a forradalmár 1956 táján? A rombolás mely dimenzióiban rejtőzik az igazság, ha az etikus beállítottság egyáltalán összeegyeztethető a hatalom ismétlődő figurációinak kidolgozásával, használható eszköztárának modernizálásával? A madáchi igen – úgy tűnik – Kondornál is elsősorban érzelmi attitűd, olyan döntés, melynek megélt történelmünk helyett éppen e valósággal leszámoló mítosz az alapja. Így jár minden próféta. A gyilkosok fölmagasztalják az áldozatot, a mártírhalál érvényessége az erkölcsi tisztaság legendájának egyik tartópillérévé válik. Megkérdőjelezzük az embert, mert bizalommal vagyunk iránta, saját létünk is e bizalom függvénye. A művész hitele, hogy szakadatlanul keresi e hit rugóit. A rábólintás nem lesz rutinossá. „Kondor azt hiteti el velünk, hogy a világ pontosan ilyen: ilyen félelmetes és nevetséges, ilyen bonyolult és egyszerű, ilyen hamis és ennyire valódi."[5]

A népvezér mennybemenetele című rézkarcán ugyanezek a kérdések öltenek más arculatot, a nézőpontok száma megnövekszik. Először a kompozíció különbségeire kell felhívni a figyelmet.

Az előző lapon egy közeli kivágást látunk, a kerék erőteljes hangsúlyozásával ellentétben tulajdonképpen minden egyéb gesztusokra redukálódott, a keresztfát körülállókra emlékeztető figurák alárendelődnek a nagy fatákolmánynak, amelyben talán a későbbi konstrukciók előzményét is láthatjuk. A beállítás nyugtalanító, a szuggesztív előadásmód kerüli a határozott momentumokat, elsődleges érzésünk az, hogy itt valóban a „levert középkori népmozgalom emlékének nyomasztó lélektani atmoszférájával találkozunk".[6]

A következő, már említett rézkarc azonban félreérthetetlenül valamiféle kielemezhető racionális belső magot hordoz. A megdicsőülés az eredeti bibliai környezetet idézi, a groteszk tartásban ábrázolt, inkább ugró, mint szálló alak egyik lába még érinti a dombot. A határozott keretek között azonban minden viszonylagos. A kezében koronát és bohócsipkát lóbáló, egyszerre otromba és szánalomra méltó csodalény mögött az óriási nap/glória ijesztő látványában az égre rajzolódó fényes robbanásképzet magát az alaphelyzetet teszi kérdésessé.[7] Az előtérben mozgolódó tömeg reakciója szintén bizonytalan, a feltartott kezek csupán a mindenkori nép befolyásolhatóságát példázzák. A jobb oldal nagy fekete kaszája fokozza a felgyülemlett félelmet, amely egy – a képtéren belül jelentéktelen, aktualitásában viszont megdöbbentően pontosan megfogalmazott – epizódban nyer valóságos értelmet: az egyik figura, nyilvánvalóan a „rend" hivatalos őre, bottal üt le egy papirost fölfelé nyújtó asszonyt. Az elvont gondolati sík – hiába a több szálat mozgató szimbólumrendszer – így voltaképpen csak hátteret ad egy önmagában egészen más értékű cselekményhez, annak ellenére, hogy a jelenségek és a belőlük kikövetkeztethető mondandó asszociációs kapcsolódási köre egyébként is teljes lenne. Jól megragadható példája ez annak, hogyan transzponálja át Kondor az ötvenes évek reális eseményeit egy tágabb – immár a keresztény történelem egészét felölelő – eszmevilágba, s miként ábrázol a képzőművészetben már meggyökeresedett, önálló értéket képviselő formai megoldások szerint. Természetesen nem véletlen, hogy ezt az alkotói módszert éppen itt véljük megragadni, hiszen ez az a pont, ahol a részeket valamennyire még el lehet különíteni, ahol a szerves egész még nem a szubjektíve végigszenvedett lét kifejeződése, ahol még maga a szándék is érezhető, s nem ilyen pőre igazság: „Munkád a szükséges létezés. Nem bűn nem is eredmény. Ne felejtsd ezt."[8]

Az uralkodást élvező s attól meghasonlott emberi törekvést kényszerítve kifejező jelkép, a korona megszemélyesítő ereje éppen vitathatóságában rejlik. Az örök felelősség elviselésére kárhoztatott, önnön ítéletei közé zárt REX, mint szimbólum már régóta a hatalom és a magány kettősségét megjelenítő, mondhatni egyértelmű művészi kreatúra.

Kondor galériája számtalan „királyportrét" őriz, a *Darázskirály* arcára vésett morális egyedüllét szomorúsága és a *Halál* figurájának riasztó közömbössége – a beállítás és a mozdulat hasonlósága ellenére – sem fejezi ki ugyanazt, a fogalom más-más dimenziói kerülnek előtérbe. Az európai kultúrkincs legáltalánosabb képzetei a művész újra- és újrafogalmazásában olyan végletes lehetőségeket érintenek, amelyek tulajdonképpen magát a szimbólumot is szétfeszítik.

„Isten halott" – a mítosz kétségbeesett követelése nem tud új törvényt teremteni, a számára amúgy is megrendült egészet próbálja tehát tovább szakítani, több értelművé változtatni. A *Valaki önarcképe*, az önazonosulás reménytelenül pozitív kísérlete az egyetlen megküzdött realitás. Az *Angyal*, az *Ítélkező (Késes angyal)*, a

Kondor Béla, festő

Kondor Béla

Kiállításának megnyitója, Székesfehérvár, 1964.

„Jónás a város falai előtt" – „Hálóját foltozó halász" – „Régi repülőgép" – „Gulliver és *egy* törpe" – „Szerb Krisztus" – „Ezékiel angyala bemegy a házba".

Kondor címei oly szép és oly jellemző címek, hogy bevezetőül lehetetlen volt nem idéznem őket. Már magukban is játékosságról és komolyságról vallanak. De milyen játékosságról és komolyságról?

Egy megnyitónak illő rövidnek, nem is vázlatnak, hanem skiccnek lennie. Ez jogosít fel a hangos gondolkodásra.

A művészetnek az a tragikus szakasza, amikor az alapvető meghasonlásból épp a legjobbak a formába emigráltak, mintha valamiféle egyetemes feloldozáshoz, kiengesztelődéshez közeledne.

Ha például Kondor képeit nézem – e képek gyönyörű játékosságát és még szebb komolyságát, mindig az az érzésem, hogy nem valami nagy baj *előtt*, hanem valami nagy baj *után* vagyunk már.

Ha művészetben szabadna példabeszédet mondani, azt mondanám, hogy legjobb vihar után, égi háború után játszani. A vihar bezavar a házba, bezár a négy fal közé. Azután ismét mélységes csend lesz. A játszó gyerek kicipeli játékait, vissza a kertbe, a szabad ég alá. S ez a játék sokkalta több lesz, mint eddig volt. Forgásában katartikus komolysággal bennforog újra a kozmikus egész, még akkor is, ha ez a játék továbbra is az éjszaka csendjében folytatódna.

Kondor mintha azon kivételes művészek közé tartozna, ki felismerve és élve a lehetőséggel ismét szabad ég alatt játszik; elmélyülten és komolyan használva szerszámait, művészetét, ezt az örökhű motollát.

Figyelmét, e kreatíven éber, komisz és virrasztó nagy figyelmet, hadd ajánljam a fiatal szívek szeretetébe. Az ő pontos és odaadó figyelmük a legtöbb, amit művész segítségül kaphat.

potban él. Nemzete sorsába aligha szól bele, bár ő alkotja alapját; egyfajta kivetettség, gyökértelenség a valódi hazája. Viszont épp ez a szolgasága teszi képessé a börtöntöltelékekre emlékeztető álmodozásra, igazolásául annak, hogy a rabok tudnak legtöbbet a súlytalan szabadság szenzációjáról, valamint azt, hogy az analfabéták számára a tompa, állati tűrésen kívül egyedül a „nagy művészet" szubtilis értékeinek megvalósítása lehetséges – vagy semmi.

Amit mondok, nem a szerénység diktálja, még kevésbé a szegénység, az elmaradottság vagy akár a vágóhidak perfidiája. Lehet, hogy csupán arról van szó, amit Cioran mondott egyszer beszélgetéseink során: „Egy nép bukása akkor kezdődik, amikor belép a történelembe." Nem tudom. S ezért azt se tudom, hogy örvendetes vagy pedig leverő tényekkel traktálom a hallgatót.

Egy bizonyos: a mi kultúránk óramutatója másként forog, mint a nyugatié. Kedvelt példám erre az orosz ikonok és az európai festészet egybevetése. Míg az

Kondor Béla, festő grafikus

Kondor Béla kamarakiállítás

A sok vonalból összeálló, sokféle portrét magukba rejtő arcokon át egy különleges és megfejtésre váró művész néz a látogatóra. Napjainkban nálunk fiatal alkotóként szokás emlegetni még az ötven körül, életük delén és alkotómunkásságuk javán túljutott művészeket is. Az élőnek oly nehéz érettként elfogadtatnia magát és beérett művészetét. Most egy, ezt a folyamatot megkérdőjelező, esemény tanúi lehetünk a Vigadó galériájában, ahol a család birtokában levő hagyatékból összeállított kamarakiállítással *Kondor Bélára* emlékeznek.

Ötvenéves lenne a művész, s már tíz éve halott. Tíz év semmiség az örökkévalósághoz képest, ám bőven elegendő a megméretéshez s éppen korunkban, amikor oly gyorsan feledünk, Kondor Béla művészetét nem a korai halál miatt érzett kegyelet értékeli nagyra, hanem nyugtalan, bonyolult, alapvetően lírai fogantatású érzelemgazdag és sokirányú művészete, mely önmagáért perel, s immár befejezett egészként harcol a maga helyéért.

Sokat beszélünk napjainkban a festészet válságáról, út- és önmagakereséséről. A természeti és az ember teremtette valóság a maga közvetlen arányaival képtelen általános érvényű mondandót hordozó műalkotássá emelkedni. Úgy tűnik, a művészek riadoznak is ettől, s inkább a tartalmi és formai általánosságok felé indulva próbálják megkeresni öntörvényű mondanivalójukat. Az utóbbi időben ezzel szemben próbál irányzattá izmosodni az élet egy-egy szeletét a fényképezőgépnél hűségesebben megrajzoló úgynevezett hiperrealista festészet.

Kondor Béla a zseni megérzésével lépett át ezen a bizonytalan tájon és épített művészileg egységes egészet. Eredeti kifejezésformát találva és teremtve a festészetet és a vonalgazdag grafikát egyesítette műveiben. Számára fontos volt a valóság arányaihoz való igazodás, de ez nem a tárgyi világ rendbeállításával épült, hanem ennek belső elrendezettségéből. Kondor ugyanis nem kapkodott ijedten, nem váltogatta stílusát, nem kereste nap mint nap kifejezésmódja eszközeit; eltökélten és megszállottan, azaz a különleges tehetségű ember belső indítékai és ösztönzése által haladt a maga útján.

Mindezt persze nem tükrözi, természete miatt nem tükrözheti ez a kamaratárlat. Hiányoznak a kiállításról azok a főbb művek — rézkarcok és festmények egyaránt —, amelyek a művész fejlődését és beérését egyaránt jól érzékeltetik. Mégis élmény ez a kiállítás, mert a látogató több, eddig a nyilvánosság előtt nem szerepelt, vagy kevésbé ismert képpel találkozik.

Kondor Béla művészete megrendítő. A lélek „bugyrait" járta meg a művész, amíg művei, művészete kiforrt. Kondor példa és határkő. Éppen ezért ideje volna egy, művészete egészét bemutató kiállítás megrendezésére időt és energiát fordítani. Mert egy ilyen tárlat jól kirajzolhatná Kondor Béla igazát, művészete öntörvényű nagyságát és szépségét. Példa lehetne arra, hogy napjaink összetett, bonyolult világában is lehet a lényeget kifejező és maradandó művészetet teremteni.

Harangozó Márta

2. kiállítás

új típusú
nfegyverek
telepítése
ak. Értésre

kok — a
békemoz-
a — miatt
ek kelet-
ATO tagjai

nényezheti
egységének

lucok

„Szürke
, Maggie
egyenesen

versenyt: míg például 1975-ben 82 vállalat jelentett be csődöt, 1981-ben már mintegy 500 vállalat volt kénytelen beszüntetni a termelést.

A junta minden kedvezményt megad a külföldi beruházóknak. A különböző

renciáján nagy felháborodást keltett az az amerikai tanulmány, amely szerint nukleáris háború esetén fiatalok helyett inkább az idős embereket kell beosztani olyan feladatokra, amelyeknél a legnagyobb a sugárveszély. Legjelentősebb

az elgondolást. A tanulmányt, amely az energiaügyi minisztérium anyagi támogatásával készült, az *Oak-Ridge-i* laboratórium két tudósa írta, eleve rámutatva, hogy az *nem képviseli* az Egyesült Államok hivatalos álláspontját.

esemény, hogy

már igen régen nem volt ilyen szintű érintkezés a két német állam vezetői között.

A nemzetközi helyzet akkori alakulása miatt halasztódott el Schmidt és Honecker tavalyra várt találkozója, de az NDK a maga részéről azóta is lépten-nyomon kinyilvánította készségét a vitás kérdések rendezésére, a minél magasabb szintű kapcsolatok ápolására.

Ezt az igényt legutóbb Leonyid Brezsnyev bonni látogatásának előestéjén Erich Honecker fogalmazta meg, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának ülésén,

hangsúlyozva, hogy a tárgyalások fonalának még válságos nemzetközi helyzetben sem szabad megszakadnia.

Az NDK ajánlatának Bonn részéről történt elfogadása *pozitív fejlemény*. Kívánatos volna, ha az NSZK vezetőit is az az óhaj vezérelné, hogy mindent megtegyenek az említett cé-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- grafikusművész

PEST MEGYEI HÍRLAP
1982 JAN 23

1021

Ikonoztáz

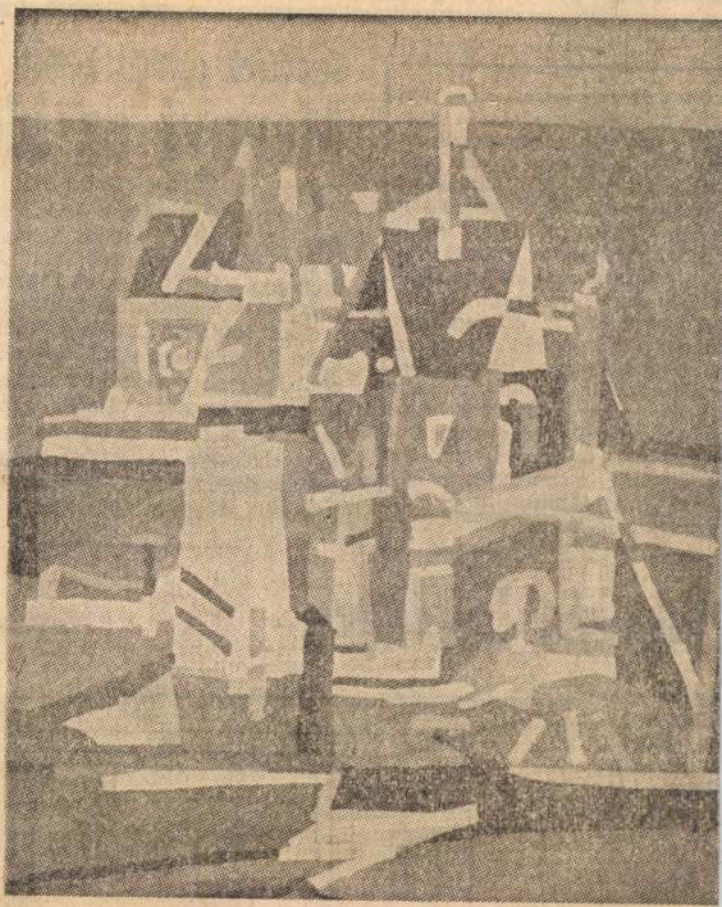

Kondor Béla festmény

i.C

·öm a gy
nnyi go
ıkran
kicsi, ve
nnivalók. Minden esetnekkorban kialakított ıatározóak egy egész inden más tevékenyy a nevelés lépcsőfoell szervezni. A forrpalánta néhány éves kész egyéniség, de ez t, hogy ne lehetne irá- a kislányokat, mind a s megtanítani a házira, a rendszeretetre. n a gyermeknevelés sé hangoztatott vonáfel, szólunk a szemé- s módozatairól.

A statisztikai adatok, szociológ mérések tanúsága szerint hiába gyerek a családeszmény, ma M országon a fiatal házasok többny gyermeket szeretnének felneveli

Csakhogy nem mindegy, időb gyan követik egymást a gyerek ahol igen nagy a korkülönbség, dulhat, hogy nem válnak egym mára igazi társsá a testvérek. gyerek *évekig egykeként nő f* család szemefénye, gyakran a nyeztetik. Négy-öt év múlva —

olás lakótere

ye-
ta-
zás,
ere.
le-
le-
fol-
rok-
lénk
liké-
ágot
a
lesz-
ékot

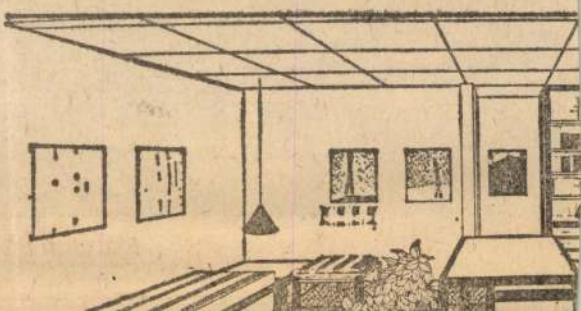

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-736

Kondor Béla,

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

Munkácsy-díjas festő-é

1982 JAN 16

grafikusművész

1021

Kondor Béla: férfifej

igazán, ha ecsetet foghat a kezébe. Olyankor megelevenednek előtte a Tisza legszebb tájai, életre kelnek kedves emlékei.

Sok-sok saját f

— Tudja, csak annyira ne dühödjek meg, hogy azt kimondjam, elég volt! Hetvenkét éves vagyok, nyugdíjam ugyan csak 1600 forint, de nem szabok-varrok tovább. Pedig elhiheti, szeretem a szakmám. Sehogyse értem, nyugdíjasként miért kell havonta az eddigi 80 forint helyett 240 forintot fizetnem, — csekken, tiszteletbeli hozzájárulásként. Miért emelték meg ennyire az idén a nyugdíjasan is tovább dolgozó kisiparosok adóját? Jól van, nem adó, de nekem kell kifizetnem, akármi. Ráadásul a tűvel, ollóval dolgozó kisiparos műstanság, a farmeres, pulóveres férfidivat idején nem dúskál a munkában, még akkor se, ha mint én, kerek hatvan esztendeje kezdte a szakmát, s isme-

M

rik sokan. K
miért van ez

Tigyi Károl
mártoni nyug
mester keserge
kor meglátogat
mester világél
csak dolgozott,
se volt rest
Kunszentmárto
OSZ alapítójal
műhelye falár
velek, emlékla
kodnak.

— Nyáron
magam az u
Nem kell m
annyit varrni,
kor, amikor a
ontották a ve
öltönyöket, ka
ja, még mi

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
1982 JAN 16

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

1021

1982. JANUÁR 16.

Kondor Béla: férfi csókával

Idősebbek házi patikája

Ne raktározzunk

Ne rendezzünk be otthon gyógyszertárat, de célszerű ha minden családban van egy kinevezett gyógyszeres doboz, benne a legszükségesebb dolgokkal, néhány nem romlandó gyógyszerrel.

Mi legyen a gyógyszeres dobozban?

Elsősorban hőmérő, melyet minden patikában elérhető áron lehet megvásárolni. Ne forduljon elő, hogy meghülés, megfázás vagy komolyabb betegség esetén a szomszédból kelljen hőmérőt kérni.

Azután szükség van apróbb balesetek, kisebb sebek gyors ellátásához, mullpólyára, sebtapaszra, néhány steril gézlapra, s a seb környékének bekenéséhez sebbenzinre, jódtinktúrára, fertőtlenítő sebhintőporra, esetleg Chlorocid kenőcsre.

A felsoroltakon kívül bármikor szükség lehet lázcsillapítókra, fájdalomcsillapítókra, esetleg fejfájás elleni szerekre. A téli időszakban oly gyakori hűléses betegségek hatásos gyógyszere az enyhe láz- és fájdalomcsillapító Istopyrin és Kalmopyrin — ezeknél erő-

Tatarozzák az Iparművészeti Múzeumot

Holnaptól nem fogad látogatókat az Iparművészeti Múzeum: a kiállítótermeket a csarnokot szerelő szakemberek vették birtokukba. Az 1896-ban, a millenniumi évben Lechner Ödön és Pártos Gyula tervei alapján készült és megnyílt műemléképület az évek osrán „elfáradt", elavult a fűtése, a világítása, elhasználódott a termek parkettje is, s így elkerülhetetlenné vált az intézmény felújítása.

A tatarozás idején sem feledkezik meg azonban a múzeum az iparművészeti érdekességek iránt érdeklődőkről. Kárpótlásul az intézmény állandó bútorkiállításának helyén, a Nagytétényi Kastélymúzeumban az idén hat kamarakiállítást rendez, hogy nagyértékű gyűjteményes anyaga a nyilvánosság előtt szerepeljen. Kínai porcelánokat, európai falicsempéket, rokokó szelencéket, táblajátékokat, magyar csipkéket, valamint keleti kelméket mutat be a XXII. kerületi kastélymúzeumban. A tervek szerint tavasszal megnyitja kapuit a látogatók előtt az Iparművészeti Múzeum társintézménye, a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, amely évek óta zárva tart. Az első, az indiai művészetet bemutató tárlat előkészületei már megkezdődtek.

Az Iparművészeti Múzeum a létrehozása óta eltelt 85 esztendőben jelentős gyűjteményre tett szert: több mint 60 ezer műtárgyat őriznek a patinás falak. Az alapgyűjteményt az európai iparművészet remekei, a formatervezett, sorozatgyártott designek és az egyedi kézműves iparművészeti termékek alkotják. A legrégebbi darab a IV—V. századból való, úgynevezett Kopt-textil, de megtalálhatók itt a legújabb alkotások reprezentánsai is. A műkincsállomány további gyarapodásához hozzájárulnak a múzeum munkatársai, akik rendszeresen figyelemmel kísérik a bizományi üzletek árukínálatát, s felkeresik a műkereskedőket. Jelentősen növelik a gyűjtemény értékét az ajándékozások és a felajánlások is.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
1981 DEC 20

1021

Kondor Béla emlékkiállítás a Vigadóban

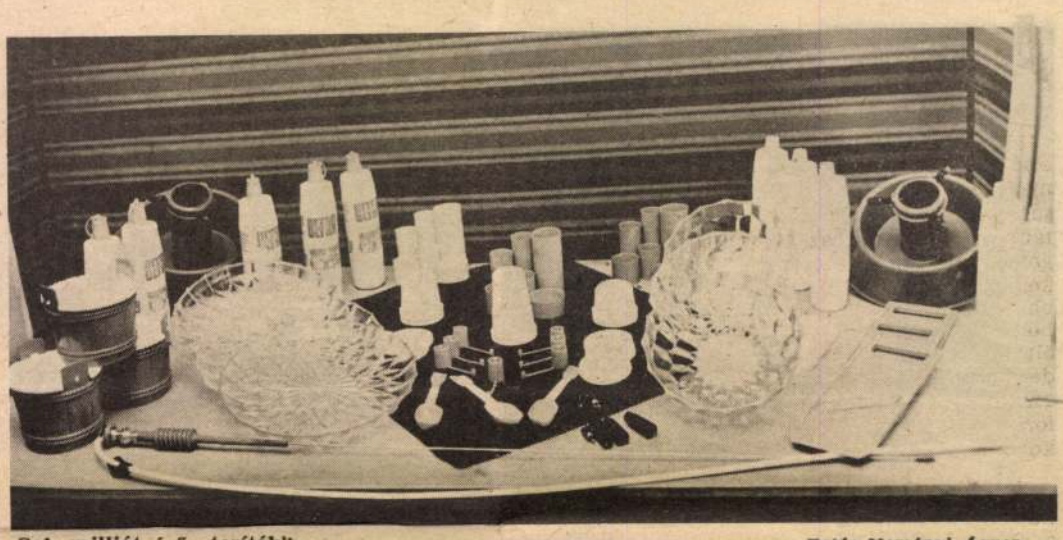

Sok milliót érő „teríték" Fotó: Neményi Ágnes

HATVANMILLIÓS HÁTTÉR

(Mány léte és vállalkozása)

Akinek életerejéből a legnehezebb helyzetekben is futja egy-egy kedvező megoldásra, aki kritikus pillanatokban is képes állva maradni, arról szokták mondani: a jég hátán is megél. Ügyes, élelmes emberek közössége a mányi—csabdi Összetartás Tsz is. Ha nem is a jég hátán, de a zsámbéki medence fölött magasodó dombokon jól megél a nép. Megküzd érte mindennap, minden órában, de nem hagyja magát.

Az 1960-as években, amikor már jó előre látták, hogy az alaptevékenység, tehát a föld és az állattenyésztés forintjaiból kevés marad, utánanéztek egy kis „mellékesnek". Az egyik pusztán műanyagüzemet hoztak létre, ahol műanyag göngyöleget gyártanak mind a mai napig is. Ezekbe krémeket, ecetes tormát és sok más élelmiszerfélét lehet csomagolni. Mintegy tizenöt-húsz féle műanyag tégely készül a tanyán. De „fröccsentenek" írószertartókat, színes, hangulatos sótartódézsákat, uborkaszeletelőt, de ki tudná kapásból felsorolni valamennyit.

Kiss Ferenc tsz-elnök rögtönzött termékbemutatóra hív, lássuk mit is gyárt az az üzem, ahol évi 45 milliós termelési értéket produkálnak. Az üzemi iroda hosszú asztalán alig fér már el a mintakollekció.

— Ez van nálunk — mutat az asztalra az elnök.

Alaposan szemügyre vesszük a „mustrát" és bizony csodálkozunk, hiszen a vá-

A Sasaddal kötöttük ezt a szerződést, évi ötvenezerre, ami tízmilliós termelést jelent. A fémtömegcikk „kiszerelést" most szervezzük és megkezdtük ugyanitt egy varroda kialakítását is. A Május 1. Ruhagyárral írtunk alá erről együttműködési szerződést. Harmincöt mányi, csabdi nő kell ide, akik máris tanulják a szakmát. Ennek éves termelése eléri majd a négy-ötmilliót is.

Jegyezni is sok, amiről az elnök beszél. Fémtömegcikk, varroda, autórádió, kőporbánya stb. Évi hatvanmillió a mányi tsz háttériparából.

— Egyelőre — jegyzi meg Kiss Ferenc.

— Mit jelent ez az egyelőre?

— Ismét találtunk egy jó ipari kapcsolatot. Olyan nyolc-tízmilliós üzlet ez, ha bevág. Reméljük így lesz, de tenni kell még érte egy-két dolgot.

A mányiak egybehangzó véleménye: amit kell, ők meg is teszik érte. Különleges játékok gyártására készülnek és „csak" mellékesen felkarolják azokat az újítókat és feltalálókat, akiket eddig sehol sem vettek észre. Az ötletek, a szellemes megoldások „üzeme" lesz ez Mányon, amit most már mindannyian nagyon akarnak.

Nem túlzás ez?

Arra is gondol az ember, ahol ilyen sokat áldoznak a háttériparra, a „mellékesre", ott jóllehet a legfontosabb, az alaptevékenység bánja.

Kiss Ferenc és munkatársai, amint az árubemutatón kiderült, nem is erre büszkék. Még akkor sem, ha tudják, hogy létük alapja e vállalkozás. Sokkal előbb és lelkesebben szólnak az 1981. évi 8,5 tonnás kukoricáról, a kevés híján háromtonnás napraforgóról, az ötezer-háromszáz literes fajlagos tehenészeti termelésről, mint bármi másról, ami ugyancsak nem mellékes. A pénzt a földek termőerejének növeléséhez onnan nyeri az ember, ahonna tudja, tartják és az sem titok, a majd 7,5 ezer hízót kibocsátó sertéstelep rekonstrukciójához a 26 milliót is e „műanyagtanya" adta. Jó, hogy annak idején megtartották a műanyagüzemet és semmiféle tanácsra nem mondtak le róla. Jó, hogy így van, mert — így tudják — bizony híján lenne a kukorica is, a búza is, a tej is, a húskibocsátóképesség is, ha a HÁTTÉR gyengélkedne.

Peresztegi T. Ferenc

Itt készül a műanyag-sótartódézsa

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁSAINK:

PÜSPÖKI ISTVÁN GY. SZABÓ BÉLA G. NÉMETH GYÖRGY

...ZEK 83/462

ERZSÉBETVÁROSI KISGALÉRIA

KONDOR BÉLA

1983. OKTÓBER

A VII. KERÜLETI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRAK
AZ ALMÁSSY TÉRI ÚTTÖRŐ ÉS IFJÚSÁGI HÁZ,
SZABADIDŐ KÖZPONT
ÉS
A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM

tisztelettel meghívja

KONDOR BÉLA

könyvillusztrációinak kiállítására

BUDAPEST, VII. KERTÉSZ U. 15.

ÉHSÉGE AZ EMBERI SZÉPRE, IGAZRA, AZ ÁLDÁSOS TECHNIKÁRA, JÁTÉKRA, SZABADSÁGRA, A MEGTARTÓ SZERKEZETRE EREDŐ ÉS MEGHATÁROZÓ VONÁSA. JELLEMVONÁSA. A GÓTIKÁTÓL, AZ ÉSZAKI RENESZÁNSZTÓL NAPJAINKIG A LEGJOBB ÉRTÉKEKET ELSAJÁTÍTVA ÉS EGYÉNÍTVE LÉTREHOZOTT OLYAN MŰVÉSZETET, AMI MÉRHETŐ A TELJESSÉG IGÉNYÉVEL. SZÁZADUNKBAN, AMIKOR A RÉSZLETEK KÜLÖN ÉLETRE KELTEK AZ IZMUSOKBAN, S KÜLÖNÖSEN MANAPSÁG, AMIKOR A LAIKUS SZOMSZÉD FÉL SZEMMEL IS ELLESHETI EGY MŰVÉSZ MÓDSZEREIT, S ÉPÚGY SIKERE LEHET, EBBEN A BIZONYTALANSÁGBAN KONDOR MŰVE MAGA A BIZONYOSSÁG.

NAGY LÁSZLÓ

KONDOR Béla (festőművész)

Életünk, 1985. 6.sz.

505, 507, 509, 510, 512
KONDOR BÉLA grafikái a Szombathelyi Képtár kiállítása alkalmából: Kisemmizett szegények *(1956)* 494, A mennyország meghódítása *(1957)* 552, A képzeleted megtévesztett engem *(1962)* 553, Blake prófétákkal vacsorázik *(1961)* 554, Sámsonnak levágják a haját *(1967)* 555, Írástudók között *(1969)* 556, Régi és új, bohóc *(1959)* 562, Hadakozás *(1960)* 567, Dózsa legényei *(1956)* 576, A jó és a gonosz *(1956)* 542

Hová is indulnál öregem
a tagjaidon valami mászik
s az egész a járdán araszol
bár a füsttől csak néha látszik

2.

A forgalom körben mozog
az összepréselt körúton
a kiföstött bérházat csodálva

mégis a legtöbb ugyanúgy jön
apám kalapjában
s az én farmeromat viseli
és egy kicsit gyanús mindegyik

mint a bennünk rekedt esővíz
Ne felejtsd el hát a citromot
citromot venni, öreg
ne felejts el

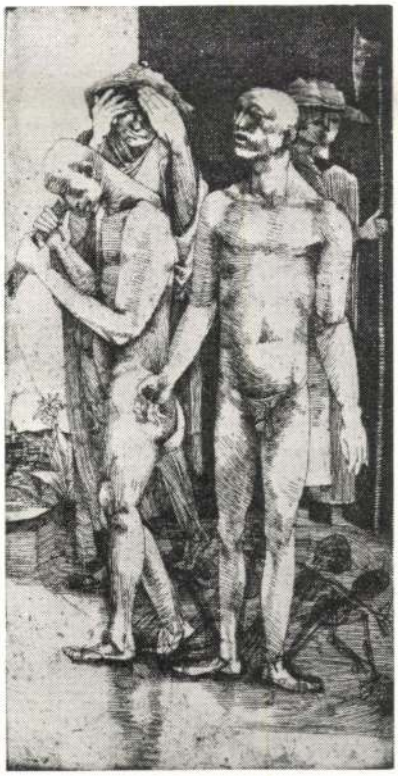

Néha a port is a pofába dobták
de mindez még jóval előbb történt
jobbra át is meg balra is át
hisz sok idősíkban mozgunk egyfelől
és sok idő telik el ezzel-azzal

Voe legeeny

Ó-Istenem-Elment-Egy-Két-Troli
Mielőtt-Befejeztük-Végzetes
Szerelmünk
és egyszerre olyan
nagyon nagyon közel került a föld
És-Most-Csak-Csúszok-Mászok-Hirtelen
Az-Öregségtől
Ilyen izgalmas dolog egy lélek
Két kis keskeny ezüst
kanállal kanalazunk
viszont az ember néha
megkockáztatna egy falat csülköt

A kőszent állapota sortatarozáskor

1.

A fülkéből a szent
talán a piacra ment
egy régi régi villamossal

vagy körülnézni
hisz annyi az ember és
oly kevesen pucolják
az ellenőr például SOHA

NEM úgy száll föl az ellenőr
ahogy az ellenőrök szoktak
mikor fölveszi a karszalagot

Mariska néni együgyű példázata

Én már csak fűszálacska vagyok, gyermekem,
érdes leffentyű nyelvével
magába lapátol a tehén,
az a nagy hegy, ott szemközt!
az a felhő a farka, szarva csak éjjel van,
amikor mészárosokra vadászik.
Utam a bendő, a recés-, az ojtó-,
a mittudoménmégmilyen gyomor,
visszakérődzi ám ember-füvecske testemet,
őröl, elmorzsikál, azután újra elnyel,
és még nagyobbra nő tőlem, vagy én töpörödöm?
Végre is három nagy lepény leszek,
három földre szakadt csillag,
akik betemetik az egész Földet,
és táplálnak sok-sok füvecskét.

MARSALL LÁSZLÓ

A Negyvenegy öregek ciklusból

Az ábrándozó

Tavasszal itt gurult el az ablakom alatt az özvegy,
pedálos frászkarikán, rámosolyogtam, fityiszt mutatott.
Nyáron már jegyben jártunk, együtt a Vidám Parkba.
Ősszel házasodtunk a gesztenyefák
kicsi sündisznóinak társaságában a kórházkertben.
Télen, telente, látogatom a temetőben
szegénykémet, volt özvegy Senkinét.

Mariska nene mondogalódása

Szoba-konyhám tavaszkor a Nagyrét,
míg meg nem nősült a gyerek . . .
A szobában is a konyhában is,
szőnyegről ha pölyhöt csippentek, követ fölmosok,
lehajolok és faromat paskolja az Öreg.

Elment volt Ő, és jött a menyem,
stippen asszony, a nyelve balta, ekevas,
kiszántott a szobából, megaprított,
ahol faromat estente paskolja az Öreg.

A funér-fal mögött szutyorgok a konyhazugban,
míg világra kibújta magát az unokám.
Bömbölj huszár! Tágasság neked! Meg terep!
Jól megvagyok én a sublód-fiókban is.
Ám itt a falon, a fiók-falakon a régi képkeret!
Az Ő képe —, benne elalszom, az üveg alatt,
és napestig paskolja faromat az Öreg.

Hát asztán még a zember maga is megijedett. De mikor meglátta a fiját akkor egy kicsit megbátorodott. Hát asztán mingyá bementek abba a kis házba. Hát asztán mingyá monta a kiráj, hajlandó-e ējönni a ző birtokába, vagyis a ző hatáskörébe és ő kegyelembe fogja. Meg lesz az örökös kenyere. Dógozni nem köll neki, mer má ugyis öreg. Vagy pedig ha itt akar a szülőfölgyin megállapodni, akkor meg ad neki annyi pénszt, hogy három holnap alatt má új hászban van.

És aszt monta, higy inkább itten épit házat, de nem megy el a faluból. A faluból nem megy el.

Hát asztán adott neki annyi pénszt, hogy őneki is szép otthona, meg egy kis birtokot is szerzett asztán.

Mast a zaptya is nyugottabban élt azután, meg ezek is.

Még máig is élnek boldogan, ha meg nem haltak.

elejbe. Hát asztán nagy örömmē vezetik a kirájhó. Hát persze a Lófi János azér — mégiccsak kormányzó, kormányzó — fejet hajtott neki.

És asztán aszongya: „Te vagy a za vitéz — aszongya — aki a lányajimat megmentette?"

„Én vagyok — aszongya —. Tessék — aszongya — a kisasszonyokat kérdezni, talán ismernek."

A kisasszonyok meg csókúták kezit, lábát annak a fijatalembernek.

„Na, jó van — aszongya — akkó gyere be hozzám a palotába."

Bementek a palotába. Mingyá finom ennyivalót, innyavalót rendőt neki, ami teccik, és asztán mekkérdeszte: „Fijam, amelliket akarod feleségű vennyi, három közű válassz. És fele kirájságomat mingyá rádiratom. Ha én meghalok, te leszó a kiráj. Tijed lesz a trón."

Asztán a Lófi János mekköszönte. Aszongya: „Kérem, — aszongya — nem vagyok arra méltó, hogy én eszt elfogadhassam, — aszongya — mert nem vagyok én tanút ember, én nem tudok egy országot kormányozni."

„Avva fijam ne törőggy. Maj lesznek miniszterek — aszongya —. Teneked csak annyi lesz, hogy aláirsz, ha valami ojjasmi gyün a zországba közbe. Majd belegyakorósz, majd annyit tanúsz, — aszongya — ." Hát osztán megbeszéték a dógot. Hát természetes őneki a legfijatalabbik teccett legjobban, merhát azér harcút legjobban. Asztán megmonta a másikaknak: „Ezér ne ellenezzétek, vagy ne zugológgyatok semmit, mert ismerjétek be, hogy ottan a tizenkétfejű sárkánnyal dógozott."

Nem is izétek. Csak örűtek neki, hogy mégis visszakerűtek.

Na és kérem, akkor nem is engette el a király tovább a lakásárú. Asztán pár hét alatt megesküttek és asztán ottmaratt a királyi kastélynál és mikor meglett a zesküvő, kérem nagy lakodalom vót. A zország naggyai mind hivatalosak vótak. És mikor legszebben fojt a lakoma, akkor asztán fölállott a kiráj:

„Csöndöt kérek urajim, pár szóra!"

Néma csönd lett.

És melleje hivta a vejit, a Lófi Jánost.

„Nézzétek urajim! Ez vitéz! Amit a kerek ég alatt nem lehet ijjet találni. Három sárkánnyal birkózott meg. Ijjen vitéz már nem létezik."

Hát asztán persze a Jánosnak megnyilt a füle. Hát asztán nagyon tapsútak rá, meg minden, örvendeztek a szerencsínek. Vége lett a lakomának.

„Hát fijam, — aszongya — a szülejid még élnek?"

„Hát mikor ējöttem haza, akkor még a valóságos szülejimnek, — mert azt nem is hoszta elő, hogy a napkeleti királyná is nevēkedett, — akkor élt, de most mē nem tudom."

„Hát azér — aszongya — akkor ēmegyünk oda látogatóba. Feleséged, te is, meg én is, meg a zén feleségem. Négyen emegyünk oda látogatóba."

„Ja, — aszongya — bocsánat, de nekünk picin házunk van ám, — aszongya — meghát szegény cselédember vót."

„Nem számit. Maj lesz neki nagy háza. Nem számit!"

Hát persze pénszt pakulhatott a kiráj e magával ölegendőt. Vagy talán majd főszólittya, hogy vóna kedve odamenni a kirájhászhó, ahol a fija van. Befogatott a kocsiba, négy lovat, és fölűtek. A hintóva ēmentek haza.

A zegész falu összefutott, hogy a za szép hintó hova megy. Hova megy itten be? Az a négy, hova? Hát asztán látták, hogy a szegény kocsis emberhez. Kivánesiak vótak, ésatöbbi.

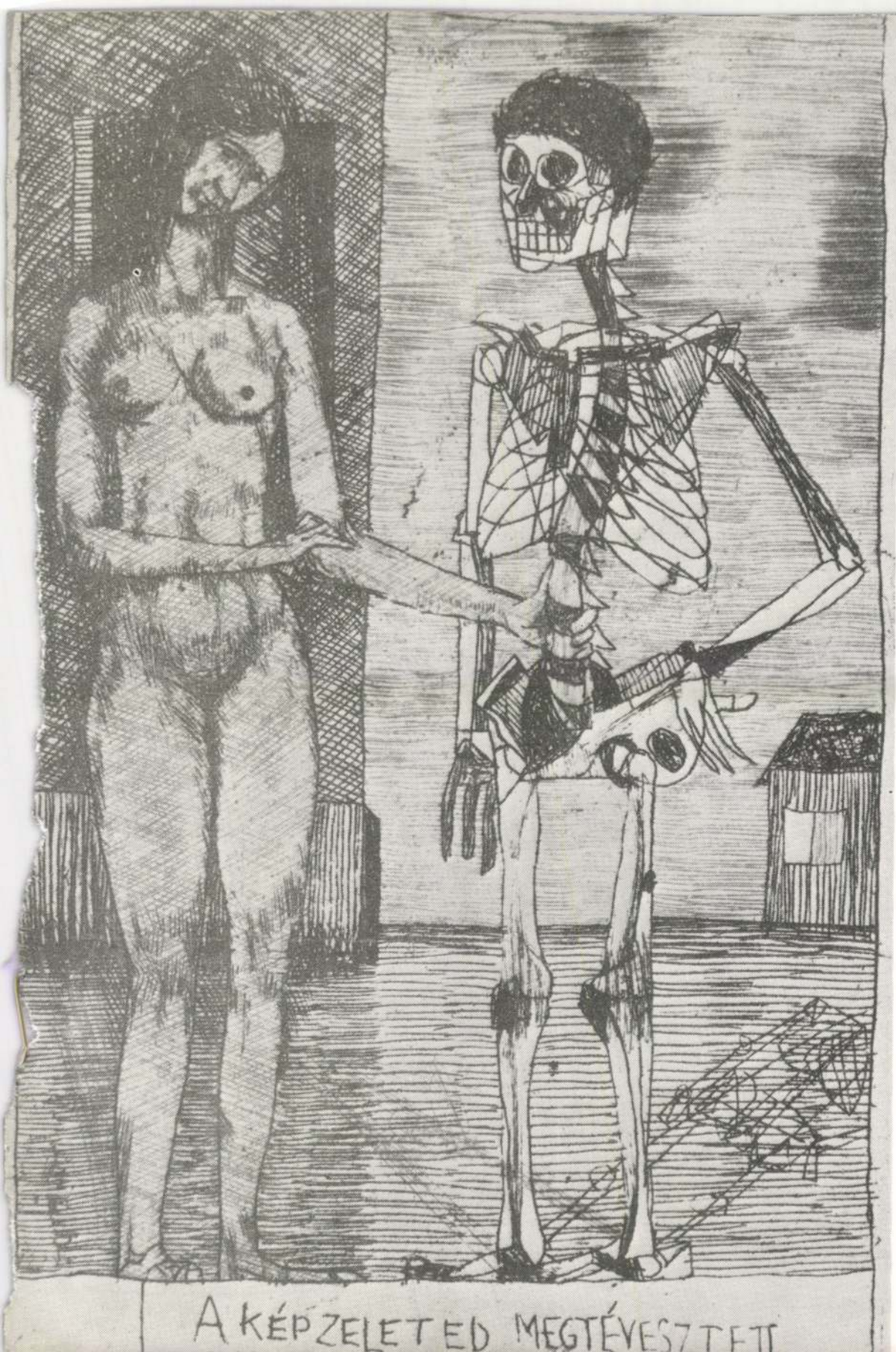
A KÉPZELETED MEGTÉVESZTETT

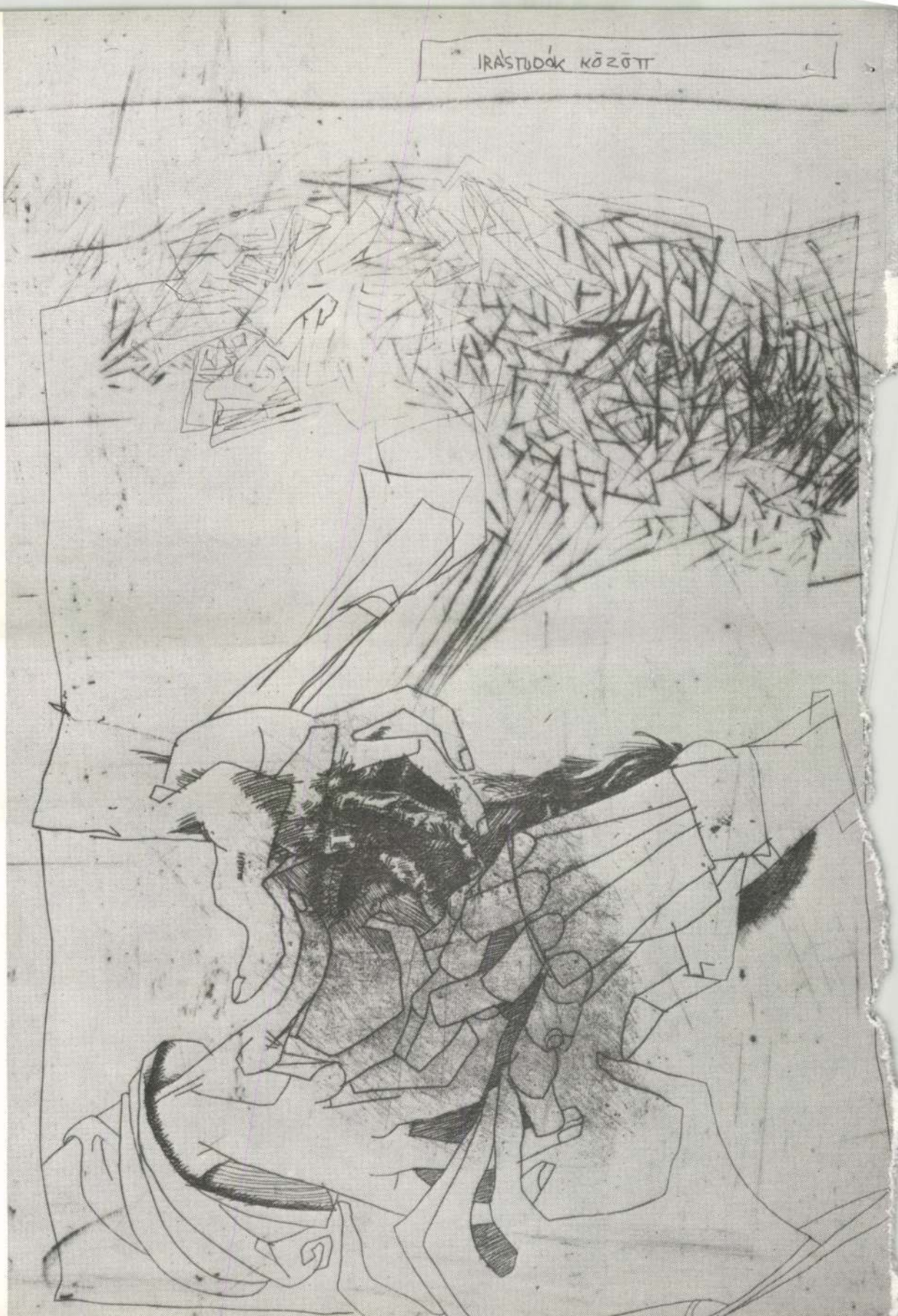

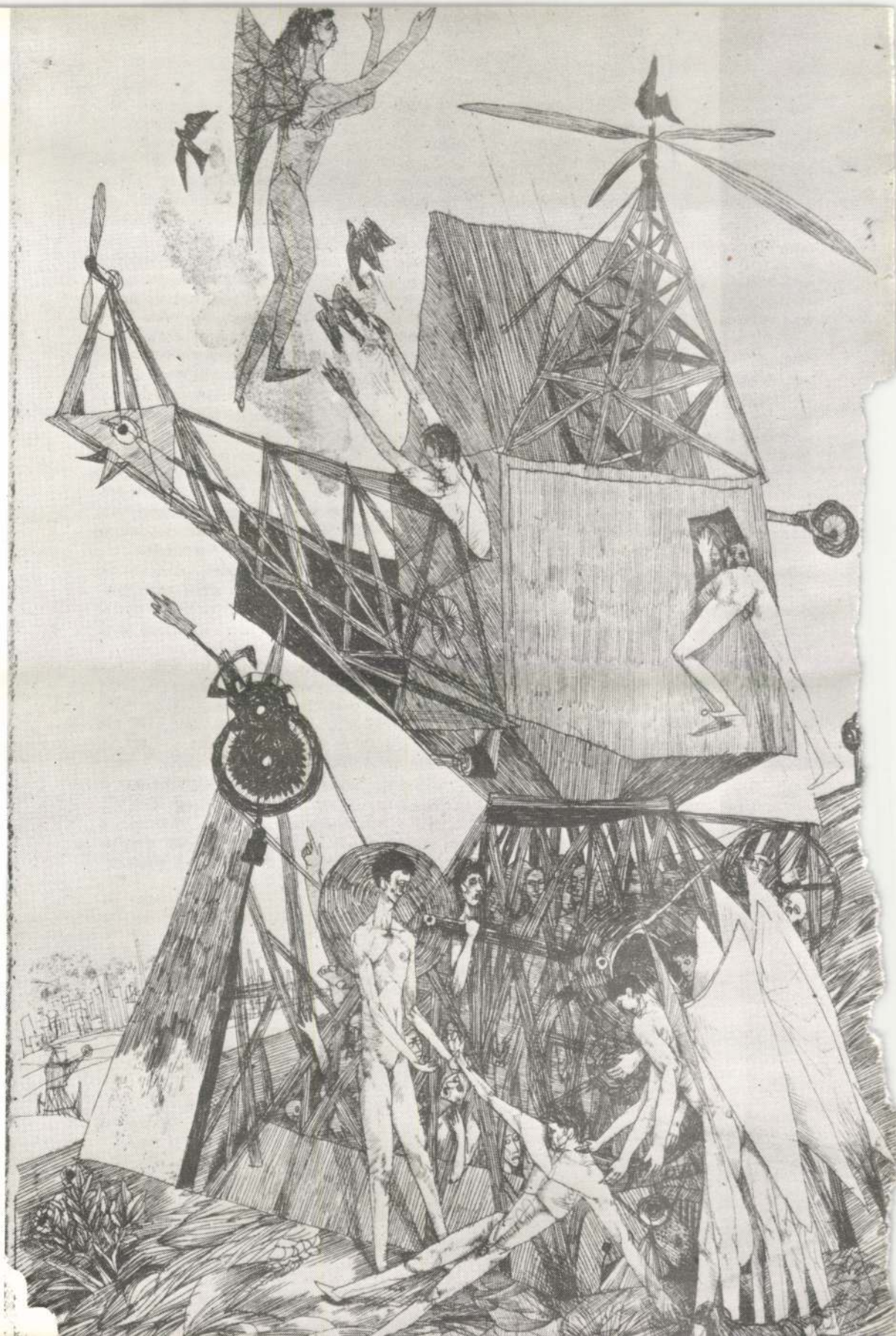

tízezer kötetes magyar könyvtár, dr. Seper Károly és még néhány lelkes ember Alsóőrben gyűjtötte egybe a környék helytörténeti emlékeit. Az idősebbek itt ma is jóformán csak magyarul cserélnek szót, s nem titkolják, hogy ők bizony álmodni is csak magyarul szoktak. De itt hangzott el az a szívbemarkoló megjegyzés is — és nem véletlenül a tanítók szájából — hogy sajnos az ifjabb nemzedék magyar tudása viszont siralmas, hibátlanul egyikük sem beszéli már a nyelvünket. Egymásközt is inkább csak németül társalognak, érintkeznek. Pedig ebben a falucskában jócskán találni olyanokat, akik lelkesülnek és tesznek is a magyar ügyért. Közülük is kiemelném dr. Galambos Ferenc Ireneusz helybeli plébánost, aki szinte megszállottja ennek. Ottjártunkor rendkívül kellemes meglepetésben volt részünk. Felmérni nem tudom, nem is érdeklődtem utána, vajon mekkora erőfeszítésébe kerülhetett, amikor egybegyűjtötte azokat a kint élő magyarokat és magyarügy-pártiakat, akik délutánra benépesítették a nemrég épült gyönyörű parókia fogadószobáját. Sokan és nagyon lelkesek voltak. Itt, ezen a találkozón fogalmazódott meg néhány olyan kérés, amely a falunak és a környéknek szól. Olyanok, hogy a szülők küldjék szívesebben gyermekeiket a kórusba, a színjátszócsoportba, a zenekar próbáira; hozzanak egy kis áldozatot, ha kell szereplésükért. A könyvtárat tekintsék a falu kulturális központjának; a család minden tagja váljon könyvolvasóvá, vegyen részt a magyar nyelvű előadásokon. Olvassák és adják kézről kézre a magyar nyelvű folyóiratokat; a német ajkú feleségek és férjek számára szervezett ingyenes magyar nyelvtanfolyamot igényeljék minél többen, s vegyenek részt a magyar nyelvű érdeklődők számára tervezett helyesírási és fogalmazási tanfolyamon, amelyen levélírásra, jegyzőkönyvek készítésére, köszöntők megszövegezésére tanítják meg őket. A magyar irodalom gyöngyszemei címmel vasárnap délutánonként vers-, novella- és regényrészlet felolvasó órákra és kultúrtörténeti előadássorozatra invitálják a lakókat. A fiatalok számára olvasótábort, nyelvi tanfolyamot tervez a kultúrközösség, s arra kér mindenkit, hogy az „alsóőri otthont" — szerényen így nevezik gazdag helytörténeti gyűjteményüket — látogassák minél többen. Néhány magyarországi tájház mintájára szeretnék azt élőbbé tenni.

Álmok ezek, vagy valós igények? Nem kell, nem is szabad ezen tűnődni. Számomra nemcsak rokonszenves, de egyenesen megható volt mindaz az igyekezet, amit többszöri találkozásaink alkalmával tapasztaltam. A parókián összegyűlt lelkes társaság — volt köztük több olyan, aki magyarul nem is tudott, s olyan is, aki e találkozót arra is felhasználta, hogy provokatív kérdéseket tett fel több éve illegálisan elhagyott hazájáról — egy része, de azt hiszem inkább a többség arra szövetkezett, hogy apostolkodjék az itt élő magyarságért. S ami ugyancsak szívmelegítő, hogy a korosabbak mellé felzárkózik az ifjabb korosztály is, főleg az értelmiség köréből. Vitázva, néha hangosabban, de mindenképpen a realitásokhoz kötődve, vállalják a kisebbségi csoport képviseletét. Végső soron rajtuk múlik a szigetlakók sorsa, a megmaradás és túlélés lehetősége, s hogy az ezeréves múltjukat át tudják-e menteni a jövőbe.

elidegenedettség — a dolgok gépies járása, „kilógó", a „testhez csavarozott" testrészek — mint alapelmények, képek ismételten megjelennek — nyelvi, verbális alakzatot öltenek nála. A versszöveg *is* rájátszik a mechanizmusra *(A csaj, Ötös és hatodfeles trocheusok)*, pergetve, variálva, meg-megakasztva, hirtelen más ritmusra állítva a nyelvi *mobil* járását. Hogy ez a súlytalanítás néha játékos tékozlás, az például a már emlegetett és idézett *Az előcsarnok* egyetlen szavával is illusztrálható. „A vesztibülben összegyűlt már / mind ami elkísér engem..." — s itt jelenik meg amaz oltár-szerű tárlat! — majd poentírozva így zárja a költeményt: mindez „lassan elolvad mint a szappan / és elcsordogál a vesztibül". Az utolsó szó „vicce", kétértelműsége (előcsarnok; vesztéből) épp többletével könnyít.

Mindezek csak példák arra, hogy — saját dimenzióin belül — épp készségeinek kísértésével kell majd költőnknek megküzdenie. Hisz minden az arányon múlik, mely egészen belső szabály szerint való, mondhatni a költészet ízérzékelése szerinti, s akkor az artisztikum „porcukrozása" helyett már-már zsigerekig hatót érzünk, mint például a *Mire jó a tenger* utolsó versszakában, vagy mikor a testben lappangó zenéről olvasunk *(A zenészek nyakig)*. Ilyenkor, túllendülve saját iróniáján, savas, kesernyés, nyers ízek közül érezzük az „édesség" zamatát.

Végére hagytuk Kukorelly Endre költészetének szemléjében a megszelídített, kijátszott abszurditás ama eszközének említését, ahogy naivitással, pontosabban: ál-naiv, gyermeteg-kamaszos perspektívára állítva szólal meg. Jelenetek a családi életből, s egy városrész kopott közegéből; gyermekkori, utazási, szerelmi és iskolázási élmények a lírai napló szaggatott folyamatában egy állandósult ártatlanság jegyében nyernek képet. A „magas" lírai hangnem helyett — a hajdani irkák, kamasz-fogalmazványok sutaságát imitálva, ezáltal mindig leszállítva azt, ami nagynak és félelmetesnek látszik, kicsinyítve a méreteket. Ez a naiv győzelem majd' mindig szorongással árnyékolt, a kiszolgáltatottság, az „ellenőrzöttség" köznapi élményei: baljósságok merednek mögötte. És — az apokaliptikus távlat is. Kukorelly monologikus versbeszéde sokszor az „Úr"-hoz címzett ima is ezért. A végítélet, a megmérettetés transzcendens perspektívája is meg-megnyílik, s ebben aligha van irónia: „feneketlen / ami felé tipegünk" *(Ősz és tavasz)*. — másutt: „az egész szétesik / imádkozókra és apró templomokra / ... Zuhanok / Kopog a levegő ahogy / egymáshoz csapódunk" *(15 sor Apám emlékének)*. A helyzetek, emlékek naiv „letapogatása" és ennek az egzisztenciális értelmű víziónak a határértékei között kell talán e költészet holnapját várnunk.

Bár paradoxonnak hat, úgy látszik: Kukorelly költő posztmodernizmusa, naiv furcsaságai roppant megnyerőek és már-már behízelgő hatásúak. Kortársi közérzetünk többféle módon is ráhangolódhat: hol érzelmi intimitással elegyes iróniája, hol fogalmazás- és játékmódjának elegáns poentírozottsága, finomsága ad erre alkalmat. Tetszetős az is, hogy roppant tudatosan kerüli — sőt szinte parodizálja — a lírai közvetlenség sok időszerű alakzatát, a költői szerep gondtalanságát eleve kétségbe vonva. Könnyedsége — Kosztolányi maximája szerint való: a megmunkálás, a nyelvi anyag kidolgozása adja a lebegő, marionettjáték-szerű hatást. Az avantgarde-tól örökölt, továbbfejlesztett eszközökkel is mértékkel, visszafogottan él, több szólamban is ellenpontoz: a homály nála a lírai luciditás iróniikusságából és nem rejtvényszerűségből ered. Mindezzel egyben olyan irodalmi artisztikum közegét teszi verseiben természetessé, amelyben a nemzeti história és a jelenlegi társadalmi közeg *(Magyar nemzeti tégla* 1—2., *Ész egy ponyva alatt a hatóság)* is egy játékos verssszöveg kódrendszerében kapnak helyet. Végre — mondhatjuk; íme, ahogy e nemzedék — költészetünk nem funkcionális megterheléseiről való irodalmi reflexiók helyett a literális terepen váteszi feladatok súlya és maszkjai nélkül jelenik meg...

Meggyőzően maga állítja fel a számára érvényes érték-dimenziókat, az esztétikai érvényesség koordinátáit. Kukorelly megszelídített abszurdja, a költői módszer tekintetében ahhoz hasonló, ahogy Medve Gábor csuklógyakorlatokat végez az *Iskola a határon* udvarán — a ködben. A nyelvi mozgás személyes hitelét keresve. *A valóság édessége* lapjain sok jó vers olvasható, az igazi remeklés azonban még kevés; a kötetet nem a kivételes „találatok", hanem az angol szövetekre emlékeztető jóféleség jellemzi. A hangzásokra gondosan ügyelő, a billentés finomságaiban járatos művésznek mutatkozik máris. Ezzel függ össze a kötet egészének átgondolt szerkezete, amely nem is a ciklusbeosztásban nyilvánul meg, hanem abban a kontextusban, ahogy a maga monologikusságát folyamattá szervezi. Majdnem egyetlen „poéma" hatását kelti: van előhang (a kitűnő *Az előcsarnok),* a ciklusokat címzés nélküli bevezető versek nyitják, s a költmények között többféle átkötéssel, motívum-ismétléssel, ön-idézetek továbbfejlesztésével találkozhat a tüzetes elemezés. A szaggatott, versekre tagolt monológ az egész formában is kidomborítja a fragmentaritást, a töredékjellegre való tudatos törekvést, amely az egyes költemények kidolgozását is megszabja. Tompa, metszett, érdes, kihagyásos, finom disszonanciákkal élő — ezek lehetnek jelzői e formának. Szívesen — néha a túljátszás könnyedségének veszélyével — aknázza ki a nyelvi esettség, a néha kiemeléssel is demonstrált szóismétlések, a „rontott stílus" hatásos elemeit, a szó- és sortördeléseket, az archaizálást, az elhallgatás fanyar poetikai élceit, a többfelé kacsintó rímeket, vagy a hangsúlyos sorvégre kerülő nyelvi törmelékek bizarr tónusát. A tipográfiai lehetőségekkel, a szövegvers képszerűsítésével együtt mindez — ismételjük — a kidolgozás igényességének jegyében máris finom valőrként jelenik meg legújabb költészetünk palettáján.

Maga is tudja eszközeinek határait, azt, hogy a sortördelés, a nyelvi kísérletezés alkímiájában hogyan függ össze a „műremek" meg a „műremegve"... *(Módszer).* Ám ez a reflektáltság, a lírai alany önirónikus látószöge, ahonnan önmagát és eszközeit is szüntelen látni kényszerül, az abszurditás tudatának ezzel a permanens és józanító kívülállásával — egyben módszere korlátja, csapdája is.

A Kukorelly-versek egyik legfontosabb eszközei közül is szembeötlik a szemlélet, a bámészkodás, mint lelki alapmagatartás. Az „ez van" tétlen, tétova csodálkozása, ahogy magát és a környezetet szemügyre veszi. Mintegy az önirónia gombostűhegyére szúrva, lírai gyűjteményébe sorozva a helyzeteket, képeket; s ha nagy ritkán ez a *van* csodává, oltárrá válik, akkor is: elfolyik, elmosódik gyorsan az érzés, a megrendülés. Így aztán a távolságtartás, tónusának szelleme dacára, fékezi is a poezis erejét. Jelképesen szólva: a költészet igazán nagyszárnyú angyalának megjelenésére ebben az ironikus térben nehéz számítani. Sőt, az iróniikusságnak, mint kelepcének a természetét például abban is észre lehet venni, ahogy a mechanikus

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusmüvész (1931-1972);
P. Szabó Ernő: Csillagnéz sok viszonérnek? Nagyfajunk Miskolcon, 2. Prolytatás.
„Rajz" ceruza, szineštus 43×30 cm, 1963.

GRAPHICS

9

Nincsészet, 1989, 11-12., 41 old.

A magyar grafika I

1919–1933, Berlin

A kiállítás koncepcióját e művészettörténeti korszak ismert kutatója, *R. Bajkay Éva* dolgozta ki. Elképzelése egy sorozat, amely a századelő magyarországi művészetének alakulását a történelmi kataklizmák nyomán kényszerű száműzetésben élő művészek munkássága alapján vizsgálja, feltárva ezen időszaknak az egyes életművekre, a magyar művészetre gyakorolt hatását. Így kívánja megvilágítani azt a folyamatot, ahogyan a 20–30-as években művészeink az európai művészet formálóivá váltak.

A sorozat első bemutatója 1982–83-ban a bécsi emigrációs időszakot dolgozta fel. Az első és e mostani között hat év telt el, ami nagyon hosszú idő, minek következtében éppen az átfogó

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 349-726

Pannonia
Fertő-graf mű.é.

1979

1021

Béla Kondor „Jüngstes Gericht", Radierung

schen den Bäumen und den Lichtbündeln,
und solange es Kastanien gab, stieß er sie

ier muß man ei

beweist unmißverständlich, daß ich vor kurzem noch Insasse eines deutschen Lagers war — ist mit einem Sack gefüttert und, da die Knöpfe fehlen, mit einem Strick umgürtet. Auf meinem Kopf sitzt eine altersschwache ungarische Feldmütze. Ich bin auf Schritt und Tritt angesprochen worden, die Leute waren entsetzt; die einen fluchten, sensiblere Gemüter fingen zu weinen an. Das hatte mir den Rest gegeben.

Auch hier in meinem überdimensionalen Krankenzimmer habe ich ständig Zulauf. Auf meinem Bettrand sitzt ein bulgarischer Gärtner, der früher einmal in Ungarn gelebt hat. Verlegen knetet er seine Mütze und gibt sich große Mühe, mir Zuversicht einzuflößen. ,,Der Krieg ist aus", sagt er zum weiß Gott wievielten Mal, ,,jetzt gibt's wieder Frieden und viel Gemüse und Markt am Lehelplatz mit Gnädige Frau und viele, viele Erzsike." Erzsike, das sind für ihn ganz allgemein die Mädchen. ,,Viele, viele stramme Erzsike", sagt er mit verklärter Miene.

Nach ihn kommt ein ungarischer Schiffer. Sein Schlepper war vor zwei Monaten auf der Donau auf eine Mine gelaufen, seither lebt er in Vidin, ohne sich aber bei irgendeiner Behörde gemeldet zu haben; anfangs hatte er vor den Deutschen Angst, jetzt sind es die Russen. Solange die Deutschen da waren, hielt er sich versteckt, nun paziert er in der Stadt umher, hat sogar schon ein paar Brocken Bulgarisch gelernt; niemand tut ihm etwas zuleide. Man hat

liebe ich sein Gedicht: Premier sourire du printemps . . . Möchtest du es hören?" ,,Ja." Sie deklamiert, das schmierige Händchen aufs Herz gepreßt; bei der letzten Zeile stehen ihr schon die Tränen in den Augen. ,,Printemps, tu peux venir." ,,Du mußt jetzt ruhen", sagt sie dann. ,,Ich komme morgen wieder."

Kaum ist sie abgezogen, macht mir ein russischer Offizier seine Aufwartung. Er sei gerade hier vorbeigekommen, als ich gebracht wurde, da sei ihm meine mangelhafte Kleidung aufgefallen. Er bringt mir einen Ledergurt als Geschenk. Es ist über dem Hakenkreuz, die ermutigenden Worte: ,,Gott mit uns".

Dann erscheint eine bulgarische Krankenschwester mit einem Riesenstrauß Astern.

Premier sourire du printemps.

Wir können uns kaum zum Zug nach Sofia durchkämpfen. Der Bahnhof quillt über von heimkehrenden Soldaten, sie lagern auf den Bahnsteigen, hängen in Trauben von den Trittbrettern der Waggons, mit der einen Hand an die Haltestange geklammert, in der anderen ihre Soldatenkiste. So werden sie die ganze Nacht fahren. Es scheint hoffnungslos, zusteigen zu wollen, aber Sissi boxt sich mutig zu den Waggons vor, sagt auf bulgarisch etwas zu den Burschen, die drehen sich um und schauen mich mit teilnahmsvollen Augen von oben bis unten an, dann steigen einige von den Stufen herunter und geben uns den Weg frei. Auch auf der

Kondor Béla

MK SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1979 DEC 16

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

9

1021

Kondor Béla illusztrációja Shakespeare Hamletjéhez

FIATALOKRÓL FIATALOKNAK

A Magyar Értelmező kéziszótárban áll: „Lakás: főnév, 1. Az az állapot, hogy valaki valahol lakik. Az a lehetőség vagy szolgáltatás, hogy valaki valahol lakhat. 2. Valaki vagy valamely család otthonául használatos egy vagy több szobából (és mellékhelyiségből) álló épület(rész). Az a hely(iség), ahol valaki megszáll vagy valahol szükségből lakik." A szótár szócikke természetesen tovább folytatódik azoknak a szóösszetételeknek a kifejtésével, amelynek egyik lakáskérelem, garzonlakás . . .

A szótár tulaj masan jelzi, hog lehetőség, szolgá ul használatos életünknek. Érz szótárat használl példát találhatun sai közt — a fil nek központjába összefüggő társa MSZMP Központi világot látott ko nek a lakáshelyz csolatos — kér ilyen vagy olya — a lakásról sz

A garzonház — é

Eddig 300 garzonlakás épült Szolnokon. Többségének „gazdái" még nem töltötték be harmincadik életévüket. Az

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 349-726

festő-grafikusiai
Pannonia

1979 3

1021

Béla Kondor „Das wilde Schaf wird vom zahmen Löwen aufgefressen", Radierung

Zolt

Vie

Wie
durchstrahlen,
anderthalb tausend öder Nächte Qualen,
daß ich dich liebe ohne Recht und Zeit!
Du brachst das Fenster meiner Einsamkeit,
daß Scherben mir die Seele blutig reißen,
Friedhöfe mit dem Finger auf mich
weisen,
daß meine alten Augen keine Tugend
und keinen Ruhm mehr sehn als süße
Jugend,
daß alle Dunkelheiten mit Erschauern
auf deines Fleisches Sonnenaufgang
lauern,
daß offen Augs ich schlafe wie die Toten,
weil deiner Blicke Flammen nie verlohten,
daß Glück mir aus den Poren bricht wie
Rauch,
so wunderbar, so unerträglich auch.

Aus dem Ungarischen von Annemarie
Bostroem

Sándor Weöres:

Inneres

das goldmesser dreht sich
im vollen herzen und oben
das goldmesser dreht sich

im glanz prasseln scharfe splitter
das goldmesser dreht sich
im vollen herzen und oben

weder grenze noch weg
im glanz prasseln
in vollen herzen
scharfe splitter

Esti Hírlap VII. 25.

CIKKÜNK NYOMÁN

Még egyszer a pannóról

Az Esti Hírlap június 27-én cikket közölt Kondor Béla Szent Margit legendája című festményének állapotáról. Bársony Éva: Egy pannó pusztulása című írására a következő választ kaptuk, amelyet változtatás nélkül adunk közre.

A Margitszigeti Nagyszálló halljában látható, *Kondor Béla* festőművész alkotásához fűzött észrevételeit szívesen vettük. Kötelességünknek tartjuk tájékoztatni arról is, hogy a kép érvényesülését zavaró tárgyakat áthelyeztük, s tőlünk telhetően elkövettünk mindent, hogy hasonló kifogások a jövőben ne fordulhassanak elő.

Mindezek mellett is el kell mondanunk a következőket:

Kondor Béla *Szent Margit legendáját* a szálloda megrendelésére készítette 1968-ban.

A vállalat vezetőségének a megrendeléssel az volt a célja, hogy a nagyméretű falsík egyhangúságát megtörje, dekorálja. Akkor, a KÖZTI tervei alapján újították fel a Nagyszállót, s alakították ki a szállodai hall mai képét — bevonva ebbe Kondor Bélát is. A művész a képet így készítette el, egyetértve egyéb berendezési tárgyak ilyetén való elhelyezésével.

A Margitszigeti Nagyszállóban megforduló vendégek ezrei a falsíkot dekoráló képet megcsodálják, de a szállóvendégek igénye a kor előrehaladtával párhuzamosan nő, s ezek kielégítési módját — áthidalva a régi házak adottságait — meg kell találnunk mind a technikai felkészültségben, mind szolgáltatásainkban.

Észrevételeit ismételten köszönjük.

Kunz Péter
Danubius Szálloda és Gyógyüdülő Vállalat
Margitszigeti Önálló Egység
igazgatója

Kondor Béla festményének szépsége az intézkedés eredményeként most már valóban szabadon érvényesül, idegen tárgyak nem zavarják. Ám a pannó sérülései és a másfél évtized alatt rárakódott szennyeződések egyelőre maradtak. Reményünket, hogy a szakszerű beavatkozással a mű eredeti állapotát is visszakapja, megerősíti a *Művelődési Minisztérium* illetékes vezetőjétől, *Villangó István* főosztályvezetőtől a cikkre érkezett válasz:

„Köszönöm, hogy felhívta cikkével figyelmünket Kondor Béla pannójának áldatlan helyzetére. Intézkedtünk a Szent Margit legendája méltó bemutatása, esetleges restaurálása érdekében. A fejleményekről tájékoztatni fogjuk."

Természetesen a megoldásról lapunk is tájékoztatja majd a nyilvánosságot.

Kondor Béla

Zsarolni próbál az ellenzék

Managua, Panama, július 25.

A *Nicaraguát Hondurasból és Costa Ricából* amerikai segítséggel támadó ellenforradalmárok csak akkor hajlandók beszüntetni a fegyveres harcot, ha a sandinista kormány teljesíti követeléseiket. A feltételről Arturo Cruz nicaraguai ellenzéki politikus beszélt tegnap *Managuában* újságíróknak adott nyilatkozatában.

A politikus hétfőn tért vissza az Egyesült Államokból, hogy átvegye a nicaraguai tőkéseket és jobboldali, középutas pártokat tömörítő, Demokratikus Koordináció párttömörülés vezetését.

Arturo Cruz, aki az ellenzék lehetséges elnökjelöltjének számít a november 4-re tervezett elnökválasztáson, azt is elmondta, hogy több éves washingtoni tartózkodásából hazatérőben személyesen tanácskozott *Edén Pastorával*, a Costa Ricában állomásozó lázadók egyik vezetőjével és az ellenforradalmi csoportosulások más képviselőivel is. Kijelentette, hogy Edén Pastora — aki „jó barátja" — *felhatalmazta a sandinista kormánnyal folytatandó tárgyalásokra.*

A nicaraguai jobboldali pártok a választások közeledtével a kormány *zsarolásával* próbálkoznak.

Például azzal: készek indulni a választásokon, ha a sandinista vezetés tárgyalásokba bocsátkozik a rendszer megdöntéséért harcoló lázadókkal.

Megfigyelők szerint a jobboldali és centrista pártoknak *most kell dönteniök* arról, hogy indulnak-e a választásokon, hiszen ma jár le az elnökjelöltek hivatalos bejegyzésének határideje.

Az AFP jelentése szerint a hondurasi és Costa Rica-i állomáshelyű ellenforradalmi szervezetek vezetői tegnap *Panamavárosban* rendkívüli tanácskozásra gyűltek össze. A résztvevők száma és pontos kiléte egyelőre nem ismeretes.

LOM BEJRÚTBAN

arikádokat

felügyelete alatt újabb lőállásokat, *barikádokat bontanak le* a főváros keleti és nyugati felét összekötő „zöld vonal" mentén.

A bezáratott Dbajee-i összekötő iroda izraeli személyzetének nagy része is *elhagyta* tegnap este a létesítményt: nem várta meg az irodának a ma déli órákban esedékes *végleges be-*

Árvíz Indiában

Új-Delhi, július 25.

A hatalmas monszunesők okozta áradásokban június közepe óta csaknem 300 ember vesztette életét. India északi részén. A megáradt folyók tegnap hat embert sodortak el *Uttar Prades* államban.

KONDOR BÉLA

Kondor Béla

1021 festőművé

1981.XI.19. 19,30 FA

Tv-hiradó

- A férfit, aki a magyar kortársfestészet legnagyobbja volt és aki sajnos 40 évesen halt meg Kondor Bélának hivták. Kilenc éve hogy távozott, de életmüve és sorsa ma sem hagyja nyugodni a kortársakat. Örökségét csak ritkán volt alkalom látni és soha sem a maga teljességében. A Vigadó Galériában most a Magyar Népköztársaság Müvészeti Alapja bemutatja a család tulajdonában lévő becses értékü Kondor müveket, festményeket, linometszeteket, rajzokat, kéziratokat. Amikor meghalt fiatal ember volt, mégis hatalmas munkát végzett. Az idő multával barátai és becsülői száma egyre nőtt. Bár munkáinak egy bizonyos részét a mai napig csak egy szük szakmai kör ismerte. Ezek a müvek és a többi is megérdemlik, hogy mielőbb közgyüjteményekbe, kiállitásra kerül jenek. Köztük olyan különlegességek is, mint a faliszekrény ajtajára festett Borivó férfi és a többi mü, amelyek ma már a 20. századi magyar festészet kincsei.

- Időjárásjelentés!

Kondor Béla
grafikai művész

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-723

NÓGRÁD

1983 MÁR 19

1021

Kondor Béla: Ikonosztáz

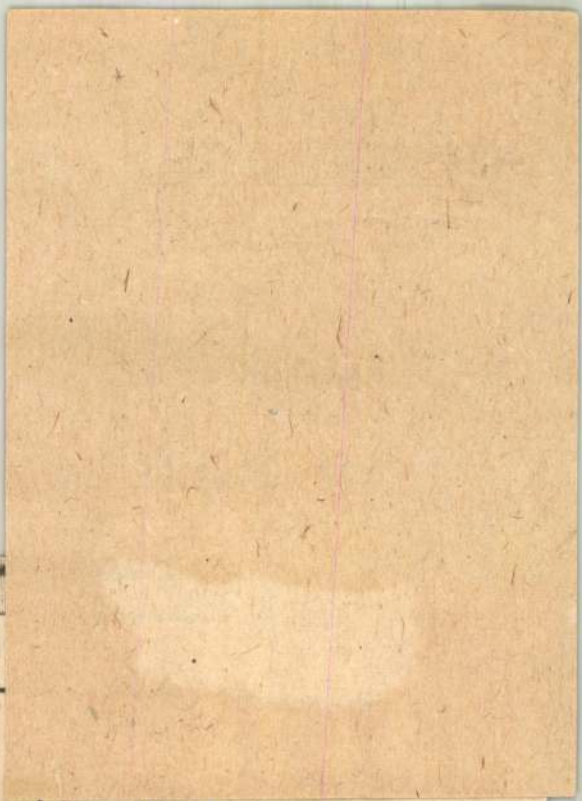

Henrik: Falu

Sebestyén Lajos:

Útravaló nélkül

Az indító iskolai éveket
lázasan türelmetlenül kutatva
... csak tilalmak hegyesedtek utamba
Az ismeretek is korán szétestek
Olvasni és hogy úr-ír megtanított
a M.Á.K. R.T. mésztelepi Népiskolája
Útravalót adott nádpálcával
Adyról Attiláról mélyen hallgatott
Begyűrt magába a „szürke állomány"
Agyaggolyók színes cserépdarabok
álmaiból mindig kiszolgáltatott
a „kaptafasors" Maradt: reménység vágy
és ha sínpárt néztem a párhuzamos
a távolban még nekem: találkozott.

Arcod verejtékével...?

Az első kiszámított mozdulattal
mikor még a követ kővel formálták
elképzelve már az újabb formáját
— Alakultak ők is e fordulattal
Szétfintorogva már: öröm — cselekvés
Magánnyá féltisizált az alkotás
A munka vad értékszerző rohanás
Arcod verejtékével...? blőd cselvetés
Átértékelt eszmék zsákutcáiban
ültek lelökhetetlenül nyakunkba
S a mindig s még többet fáradságával
meditálhatunk abba kapaszkodva:
csak felfogás kérdése az hogy újra
alkotás öröme legyen a munka...?

Agyagtáblámon

Szerszámok munka tején nevelkedtem

Kondor Béla

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festő - grafikusművész

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1982 JAN 16

[redacted] IRO

1981

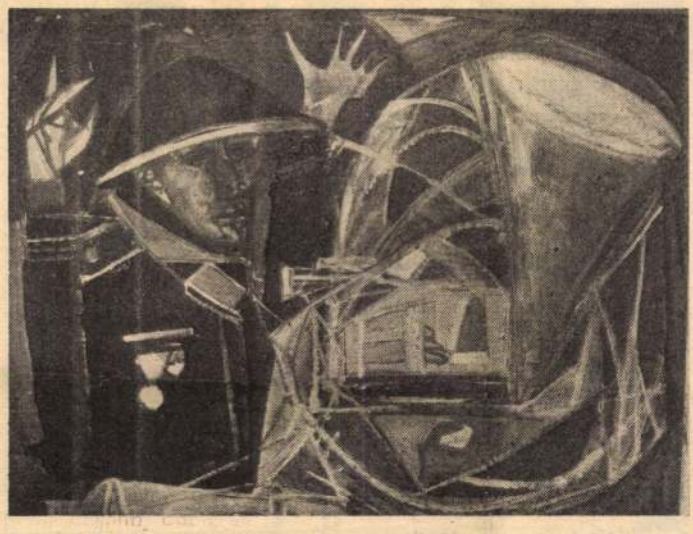

Kondor Béla: Hangzavar.

EK

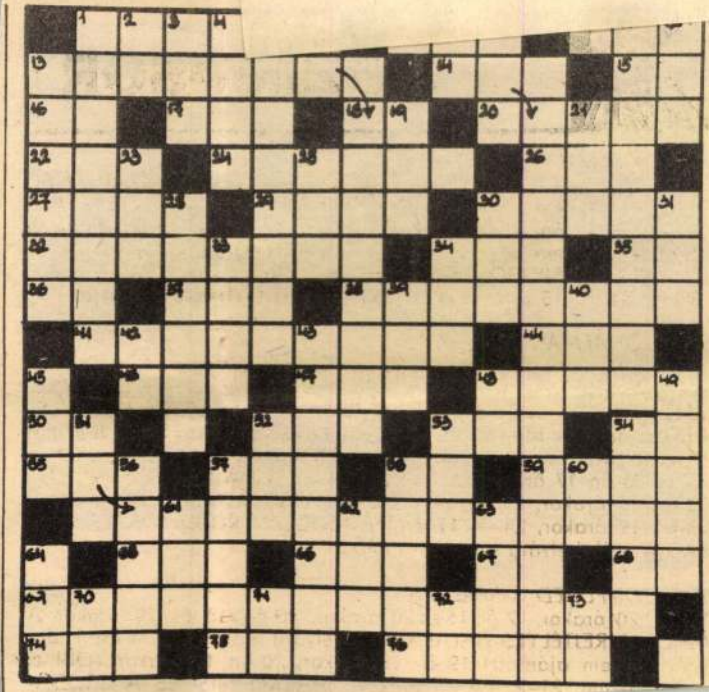

Kondor Béla

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Festő - grafikusművész

KELET-MAGYARORSZÁG
1983 JUL 30

1021

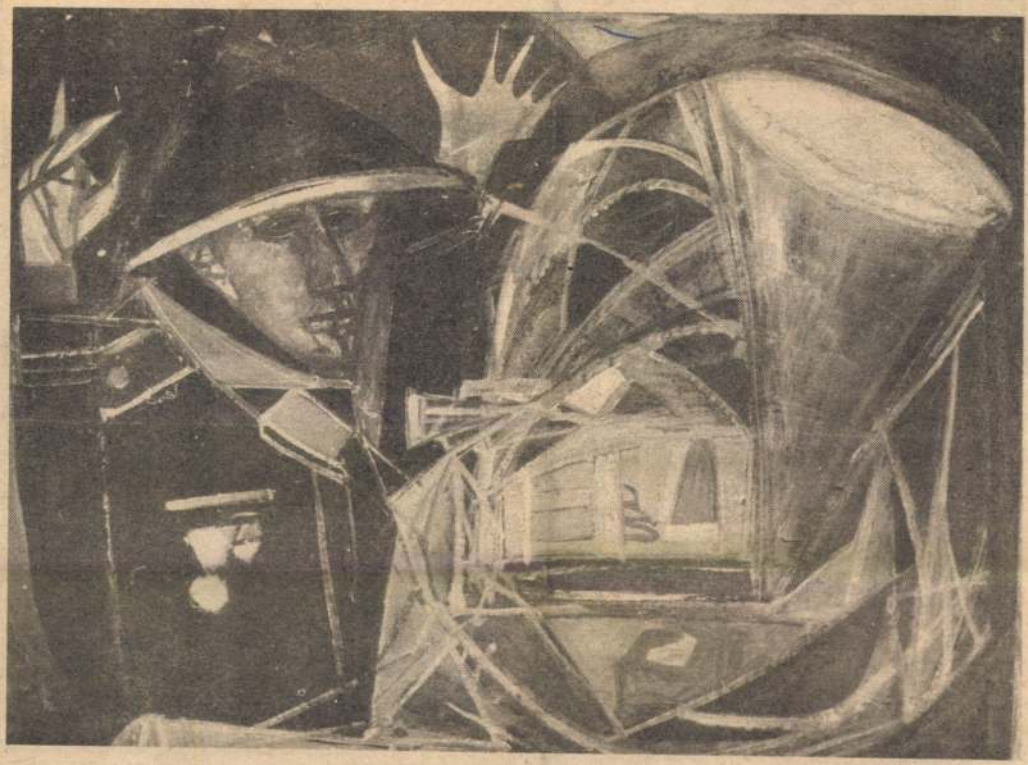

Kondor Béla: Hangzavar

MEGYÉNKBŐ

A perzsa sah festője volt

A szelíd budai hegyoldalban fonnyadni látszik már a fekkete üröm, s bontogatja szírmait a katángkóró. Fut, szalad a nyár, maholnap nyakunkon az ősz. Kinyílnak újból az erdők, a tisztásokon kölyökőzek suhannak majd át, s *Csergezán Pál* ismét nyakába veszi a határt. Mert ha szereti is Budát, a nyüzsgést, azért az erdő, a mező az ő igazi hazája.

Az egykori záhonyi finánc fia, a volt részesarató, lóápoló, cirkuszi mutatványos és elcsapott kisvárdai diák ma a világ egyik legismertebb természetfestője. Nemrég érkezett haza Monte-Carlóból, s holnap reggel indul Gemencre. Alig van az országnak olyan zuga, ahol nem személyes ismerősként üdvözölnék őt a holtágak, a ligetek, s ha világ-

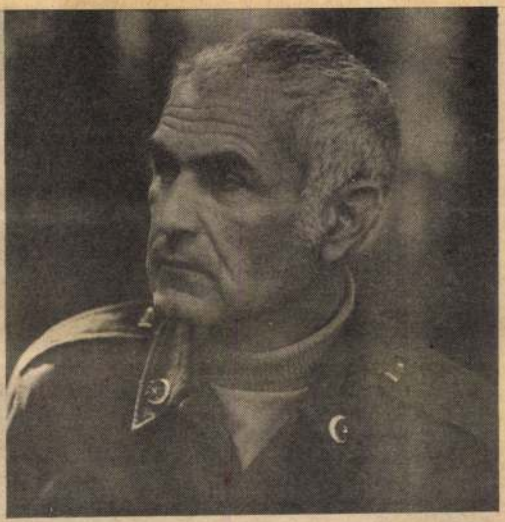

Fickó... mintha testvéreim lettek volna! Még azt is hagyták, hogy megpatkoljam őket. Igaz, senki mást nem engedtek magukhoz,

Kondor Béla

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Fertő - g. a fi munkái.

DUNAÚJVÁROSI HÍRLAP

1980 DEC 30

1021

KONDOR BÉLA: Illusztráció a Hamlethez

áruház
EGY MINDENKIÉRT

F·Á

FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ

Tudja Ön, hogy a

VÉNDIÁK

PRESSZÓBAN ÉS BÜFÉBEN

a helyben dolgozó cukrász

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

festő-grafikus
Pannonia

1979

1021

Béla Kondor „Zwei Hexen", Radierung

„Funktioniert das Zeug hier?" zeige ich auf das Pumpenhaus. „Ich höre es nie."

„Seit dem Krieg fehlt da was."

„Sie sind aber doch hier."

„Ja, wir sind da."

„Bekommen Sie ein Gehalt."

„Fünfhunderteinundsiebzig Forint. Seit vierzig Jahren bin ich Pumpenwärter."

„Eine gute Stelle."

Er nickte zustimmend. Ja, eine gute Stelle.

Nur weiß ich eben sehr wohl, warum er in der Grenzzone bleiben durfte. Er ist unser Mann. Neun Grenzgänger wurden schon in seinem Distrikt festgenommen.

„Der Schießprügel in Ordnung?"

Er überhört meine Frage.

„Zeigen Sie mal?" Ich wurde zudringlich, um im losbrechenden Sturm nicht weggehen und die schwere Kiste mit den Minen allein schleppen zu müssen.

Er griff in seine Manteltasche und hielt mit die schäbige Raketenpistole zu.

„Tragen Sie sie geladen?" Ich griff nach der Pistole. „Das ist gefährlich und auch verboten. Wir haben's ja gesagt!"

„Ich hab' doch keine Zeit zum Suchen, wenn . . ."

„Das Zeug kann ja in Ihrer Tasche losgehen und verbrennt Ihren Bauch und Ihren Schenkel. Ist auch schon anderen passiert."

„Mir wird's nicht passieren."

„Und haben Sie sie immer mit?"

„Wohin sollte ich sie den stecken?"

„Na und womit gibt dann Ihre Frau und das Signal, wenn Sie mal weggehen?"

„Ich verlasse nie das Haus. Nur einmal, wenn man mich hinaustragen wird. Mit den Füßen vorwärts."

Ich knickte den kurzen, dicken Lauf der Pistole ab und schüttelte die stämmige zylinderförmige Patrone heraus. Am Brennsatz war der Zündstift schon braun verfärbt.

Mir der einen Hand griff ich nach meiner nur habe ich, Trottel, da diese Fragerei begonnen?!

Ich mußte auf meine Kameraden warten, sie waren zur Drau hinuntergegangen, zur Grenzsperre, um neue Minen anzulegen. So ging ich also im Hof herum, schaute in den Koben zum Mastschwein hinein, schlenderte nach hinten zum Häusl, wo der scharfe Geruch von dem Heuduft des kleinen Schobers nebenan unterdrückt wurde. Die Hühner, die bisher um mich herum scharrten, schritten nun würdevoll zur Hühnersteige, denn es begann plötzlich zu regnen.

Ich ging zurück zum Haus und stellte mich neben der geöffneten, äußeren Holztür unter das Traufdach, gleichsam ein bescheidener Gast, der die Minenkiste bewacht. Ein stürmischer Wind pfiff um meine Ohren, dichter Regen prasselte an die Hauswand. Der Alte kam und winkte mir unwillig, hereinzutreten.

Infolge des Umwetters drang nur graues Zwielicht durch das winzige Küchenfenster und die Glasscheibe der inneren Tür. Das Essen stand vorbereitet auf dem kalten Herd. Als der Topf mit dem warmen Wasser zu summen anfing, legte er noch ein paar dürre Äste aufs Feuer, stellte dann eine langhalsige Flasche auf den Tisch und setzte sich mir gegenüber. Den Schnaps schenkte er in zwei Trinkgläser ein.

„Na sdravje!" Er klopfte mit dem Glas kurz auf die Tischplatte. „Wenn Sie schon einmal hergekommen sind zu mir, machen wir's halt, wie sich's gehört!"

„Auf Ihr Wohl", stöhnte ich ergeben, und wäre viel lieber draußen gewesen.

Aber der Regen goß in Strömen, der Wind schlug die Tropfen gegen das Fenster, winzige Bächlein stürzten über die Fenstersprossen und rannen in Wellenlinien an der Glasscheibe herab.

Eine Weile saßen wir still am Tisch. Er hielt sein Glas fest in der Hand. Ich wollte

ge
al
fü
wovon sie spricht.

„Wie sind Sie eigentlich hingekommen, und warum sind Sie dann doch ausgesprungen? Oder soll ich das lieber nicht fragen? Verstehen Sie doch, Mensch, das ist ja nicht offiziell . . ."

Er winkte ab um anzudeuten, daß er sehr wohl wisse, was er von mir zu halten habe, und griff mit unsicherer Hand zum Glas. Die paar Schlucke waren ihm schon in den Kopf gestiegen.

„Ich habe darüber noch mit niemandem gesprochen. Oder doch, einmal mit meinem Sohn, aber er . . . er ist schon hin. Deshalb werde ich es noch einmal, zum letztenmal, erzählen. Denn ich sehe, es muß sein. Ich war ein fehlbarer Mensch, jawohl! — lebenslustig und leicht wie der Wind; ich flog aus Gotten Haus heraus, deswegen ist alles geschehen . . . Ich wollte ja gar kein Mönch werden, ganz und gar nicht! Im Alter von fünfzehn Jahren, als ich ins Kloster eingeliefert wurde, lief ich davon. Mein Vater verprügelte mich mit dem Riemen und dem Gabelstiel, bis ich ohnmächtig wurde; dann drückte er meinen Kopf in einen vollen Wassereimer und prügelte mich weiter. So wird auch die Rinde von der jungen Weidengerte heruntergeschlagen. Ich mußte nämlich auf jeden Fall ins Kloster, denn ich hatte ein Mädchen entjungfert. Mir gab man sie nicht zur Frau, wir waren arme Leute. Deshalb dachte mein Vater ganz richtig, daß ich nur unter Gottes Füssen Buße tun kann. Sobald ich wieder gehen konnte, brachte er mich zurück ins Kloster. Der Herr Abt machte mir keine Vorwürfe, er empfing mich sehr freundlich, streichelte mir den Kopf und erzählte mir vom Priesterberuf. Eine Woche später, am Judas-Tag, führte man mich in den Speisesaal, wo die

mertük a szenvedést és az örömöt s annak az egyén élettartamával összefüggő kezdetét és végét. Így hát halandók volnánk.

A filozófia menteni próbált. Elnevezte az élést létnek, az élőt létezőnek. Ezzel hasonlót cselekedett, mint a mitológia az ismeretlen eredetű, de nagyon is valóságos erőkkel: nevet adott nekik, s bár a megszemélyesítés képzeletünk számára hozzáférhetőbbé tette őket, ugyanakkor a megnevezettet elvitte a valóságtól, az ember tapasztalati világából. Ezért, ha egy-egy nagy bölcseletnek sikerült is rányomnia bélyegét a kora szellemi arculatára, sőt az emberiség kis hányadának viselkedésén is nyomot hagyott olykor – létünk legnagyobb eseményei, a születés, a szerelem, az alkotás és a halál élményének valósága mellől le kell sorvadniok a filozófiáknak. Az emberek nem álmodoztak, gyűlöltek, gyilkoltak vagy szeretkeztek hűvösebben egyetlen elmélet hatása alatt sem.

A művészet belenézett az élet tükrébe, és felfedezte saját arcának fáradékony vonásai mögött a halhatatlan derűt. Ez a derű arról vall, hogy az ember múlékony, halandó szenvedése és öröme az alkotás folyamatában átváltozik teremtéssé, olyan erővé, amely képes felvenni a versenyt a mulandósággal. A művészet derűje a generációk váltakozásán túl rámutat az állandóra, az ember szenvedéséből és örömeből kinőtt teremtés folyamatosságára. Teremtett egykor maga a mű alkotója, teremt maga a mű, amíg anyaga képes a tolmácsolásra, megtermékenyíti az alkotás élvezőjét, aki maga is teremtővé válik, amikor feldereng benne az alkotóművész által teremtett élet és a saját maga élményteljes élete közötti kapcsolat.

Ha ez a kapcsolat a mű és élvezője, a mindenkori közönség között meglazul vagy felszínessé válik: okát a művészetben kell keresnünk. Következményét pedig a művészet hanyatlása mutatja. Olyankor következik be, amikor a művészet elveszti eleven és őszinte érdeklődését az ember iránt. A művészet közönsége nem csupán a szellemi kiválóságok kis elitje, hanem az emberek tömege. Közönség nemcsak a kortárs, de az utókor is, tehát kapcsolata a művészettel a korszellem érzékelhetőségén kívül, valamely közös motívumra, századokon is átsugárzó rokonságra kell hogy épüljön. Ez pedig az embernek emberhez, kornak korhoz szóló érzelmi színezetű üzenete. Ha a mű nem ebből a szubjektív, érzelmi sorsközösségből táplálkozik, hanem spekulatív úton csupán a saját korának szellemét és divatját tükrözi, akkor többnyire a korszerűség látszatát nyújthatja csak. A valódi korszerűség varázsa egyrészt abban az immanens erőben jelentkezik, amely a nagy remekművek tanúsága szerint a múlt emberség emlékét idézi, és a jövendőlést is méhében hordozza. Maradandóságának egyik záloga az, hogy a saját korán belül tetten tudja érni, ki tudja lesni az elevenségében mindig érző, vérző embert, a halhatatlan élet egyik változatát. Ha az az ősünk, aki a barlanglakók falfestményein bölényre nyilazott, vagy a középkori dómok domborművén sűrű álomba merült, s az, akit révületbe esett szentként vagy élveteg nimfaként ábrázoltak, egyaránt rokon velünk, szunnyadó emlékeinkkel, vágyainkkal, mássá alakult életünk eleven ízeivel, dolgosságunk mögött hallgató titkainkkal, kimondatlan nosztalgiáinkkal és mindenekfölött azzal a közös vággyal, hogy ő is élni akart! – akkor a művészet a helyén áll a múltunk, jelenünk és jövőnk egyetlen vérbeli rokona- és hírnökeként.

Spekulációval a művészet nem közelíthető meg. Mert befogadása alighanem

KONDOR BÉLA

Kor áss, 1990.8.

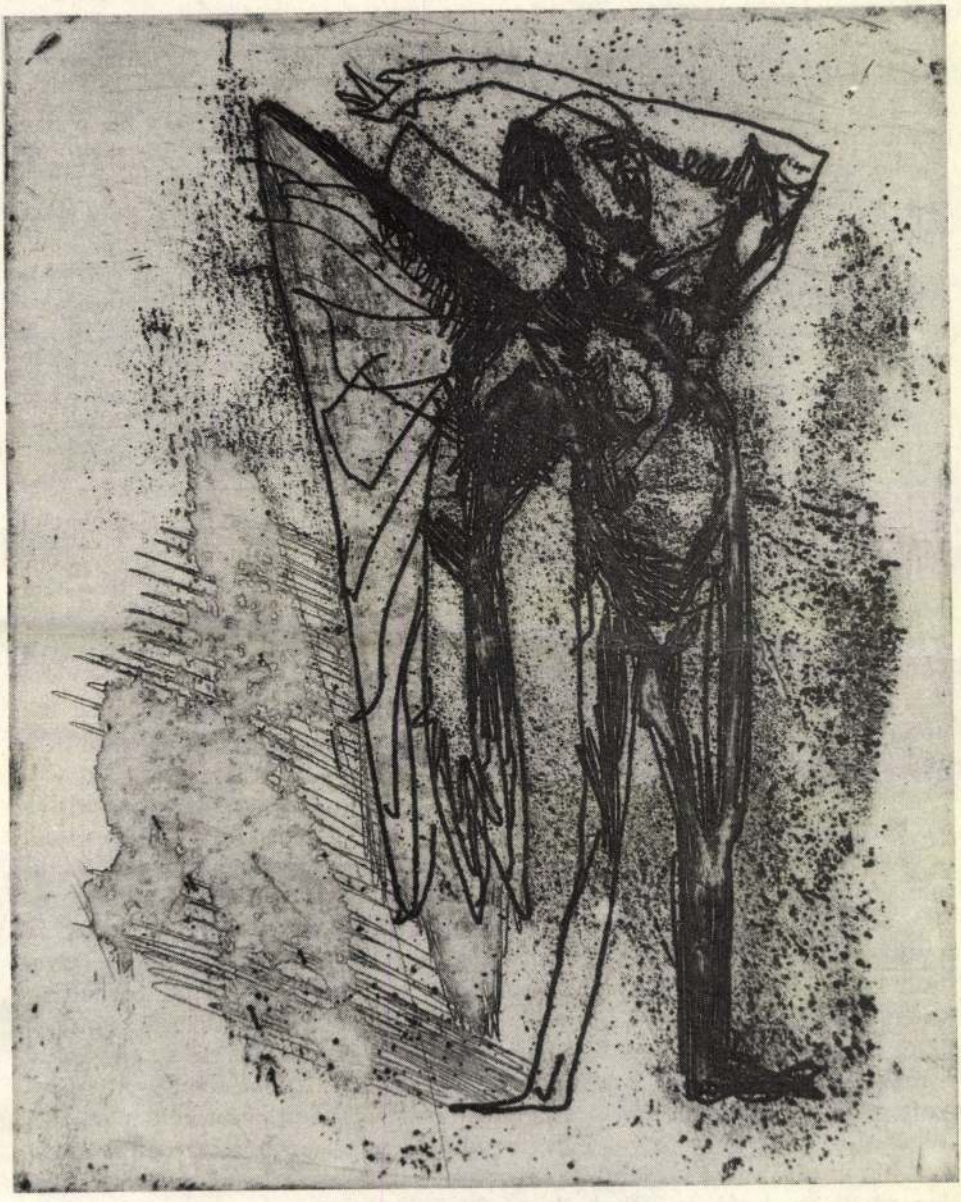

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

festő grafikusa
Pannonia

1979 3

1021

Béla Kondor „Auferstehung", Radierung

Gyula Illyés: Gedichte

Greise trinken jungen Wein

1.

Unter deinen unverhüllten Brüsten,
unter deinen strahlenden Brüsten
noch und noch nur eine halbe Stunde!
du leuchtend-süße —

Greise trinken jungen Wein
am dreißigsten Oktober
barhaupt, vor fuchsbauwarmem
Kelterhaus,
im Windschatten
beim Summen einer letzten Wespe —

in dieser flutenden goldenen Zugabe,
in der restlichen Gastlichkeit
der treuen Berge unsrer Jugend —

in der faltenlosen Bucht
der zu einem Meer schon ausgebreiteten
uralten Winde,
— *Eine halbe Stunde noch und noch in*
deinem Schoß, frauensüße Sonne —

Greise trinken jungen Wein
wortlos.

Vertrauensvoll halten Knochen, Muskeln
Rast nun,
in diesem guten Beieinandersitzen,
in diesem guten Indieferneblicken,
entlastet endlich
seit der Morgenfrühe, da
— *Ach ja, mit der Hacke gingen wir das*
ganze Leben. —

Greise trinken jungen Wein
aus dem Pokal des Horizonts —
aus seinem treuen *Gläschen!*
— aufglüht's vielleicht zum letztenmal —
auf dein Wohl, Vergänglichkeit!

Sommerwiesen, Wälder voller Vögel
schwimmen durch die Kehle,

Irgendeine Morgenfrühe ist's — des Seins:
der Hoffnung Zecherfrühe!

Auch für jene, die sich nicht vergnügten.

3.

Im diamantenen Staubgestiebe
des Großreinemachens, der Fegewut
im Herbst und Frühjahr,
bei den Vorbereitungen zum Weißen,
trinken Greise jungen Wein,
bei dem Männer-raus-Kehraus,
in jenem Luftzug, der den Frauen
schmeichelt
und mit Hundekälte das vertraute
Möbel leckt in unsrem Heim —

Über Ebenen, kinderleer,
klirren der Greise Gläser, trinken voll
Begehr
wir schweigend jungen Wein, bald zur
Erde, bald zum Himmel,
nicken weise dann und schwer:
da seht her, seht her,
wie es ihr, der Brüsteleuchtenden, vom
Blond Umspielten,
prächtig steht, wenn auf des Himmels
Schwelle
sie erblüht, die Hausfrau, flink zur Stelle,
tatendurstig, fiebernd das Gesicht —

Du, die gleiche stets und stets die gleiche
nicht,
du himmlisch süße, irdisch helle,
du unerreichbar wunderbares Licht!

du, die wir einst umschlungen hielten.

Aus dem Ungarischen von Rainer Kunze

Abendwunder

Kondor Béla

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ORVOSEGYETEM
Budapest

1970 MÁR 2.3

1021

Kondor Béla kiállítása

Kondor Béla a Műcsarnok három termében állította ki legújabb műveit.

Minden kiállítása jelentős esemény képzőművészeti életünkben. Több mint másfél évtizede szerepel képeivel, grafikáival a nyilvánosság előtt, pedig „csak" 39 éves. Barcsay Jenő, Kmetty János és Koffán Károly tanítványa volt a főiskolán és az egykori tehetséges növendékből érzékeny művész lett, aki nem a valóságot, a realitást akarja öncélúan átalakítani, és nincs szándékában felületes megfigyelésekből látványos kulissza-világot építeni a szájtátó közönség előtt. Mindig az ember érdekelte: miért csöppentünk a világra és ha már együtt vagyunk, miért nem segítünk egymásnak, miért szenvedünk értelmetlenül, miért öljük sárba a normális élet lehetőségét? Problémáihoz, művészi mondanivalójához jellegzetes stílust teremtett, melyet eredeti gondolatok nélkül sokan utánoztak — némelyek anyagi sikerrel.

SZIMBOLUMTEREMTŐ ERŐ, a szürrealisztikus látásmód, az intellektuális, tiszta konstruktivitás egyéni ötvözete jellemzi művészetét. Nagyszerű rajzkészségének és virtuóz technikájának is szerepe volt abban, hogy lassan, szinte észrevétlenül iskolát alapított, a „Kondor-iskolát", ahogy elnevezték a kritikusok.

Ezen a kiállításon úgy éreztem, mintha Kondort fojtogatná a sajátmaga-teremtette iskola komor környezete, mintha líraibb tájakra vágyódna. Elfáradt volna az „embertelen elleni harcban"? Nem tudom. Azt olvastam róla, hogy a régi pesszimista Kondor megváltozott, ez egy másik Kondor, nem az a könyörtelen vagdalkozó többé. Lehetséges, hogy igazi művész minden alkotásában megújul, és egy változó periódusban született mű magán viseli az átmeneti korszak bizonytalan megformálását, egyenetlenségét, a friss élmények habozó kijelentését. Mert Kondor ma már csak hasonlít ahhoz a Kondorhoz, aki 1964-ben a tokiói nemzetközi grafikai biennálé díját nyerte el. És ez a hasonlóság fékező és lendítő ereje így egyben az új úton haladó Kondornak. Reneszánsz ihletésű, aranyos hátterű, ikonokra emlékeztető festmények és nagyméretű vásznakra készült szénrajzok, hatalmas képek szegélyezik az eddig megtett utat — az utóbbi évek művei.

Nekem ezek nem tetszettek. Kicsit kapkodók, nem elég érettek, és a néhol felelhető előadásbeli pongyolaság, felületmegmunkálás mintha eltakarná a festő igazi arculatát, a mondanivaló tisztaságát, Az üresen hagyott felületek nyers vászon-illata nem a képzeletet mozgatja meg, hanem valami kínzó ürességet kelt a szemlélőben, aki ide-odarepdeső tekintettel kering a vásznak között az igazság megnyugvását keresve. De a nem eléggé egyéni képekben nem találja meg. Mintha a festő nem érezné magáénak őket. Némelyiken elődök konkrét nyomait is megtalálhatjuk.

ÉS IGAZAMAT BIZONYÍTJA Kondor Béla maga egy olyan monumentális, egyalakos festménnyel — szerintem főművével — amelyhez foghatót évek óta nem láthattunk a kiállításokon. Csodálatos festői érzékenységgel megfestett ember tekint maga elé végtelen szomorúsággal. Fogai között kést tart. Az Ítélkező. Sehol egy vádlott, mintha önmaga felett ítélkezne. A vétkes és bírálója áll előttünk egyszemélyben. Mindkettőt sajnáljuk, és ez a részvét fogja össze a festményt egésszé, emeli művészi magasságba. Talán Kondor, vagy akár mindannyiunk önarcképe lehetne. Szembenézés a múlttal az előrehaladás reményében. Nagyszerű alkotás az Ítélkező. Egyszer mindenkinek el kell számolnia önmagával és Kondor művészete az egyik tükör, melybe nyugodtan belenézhetünk, nem lesz hamis a kép, legfeljebb néhol homályos de a foltokat kifényesíti az idő és az Ítélkező.

Novák László

ROBLEMAI

temi oktatás új útjairól

Emésztőrendszer; (5) Légzés; (6) Kiválasztás; (7) Genitális készülék, szaporodás; (8) Anyagcsere és endokrin mechanizmusok; (9) Idegrendszer és érzékszervek. A mozgásszervekre például 4, a keringésre 8, a kiválasztásra 1 hét jut. Az integrált oktatásba már ezen a szinten célszerű bevonni klinikus orvosokat. Mivel a boncolási gyakorlatok nehezen integrálhatók, boncolási gyakorlatokat külön folytatnának a hallgatók hetenként egyszer három órában.

Lényegében hasonló alapelvekre épül a III., IV. és V. év oktatási programja is: a részleteket illetően Szentágothai professzor tanulmányának eredeti szövegére utalunk.

„Nem kétséges, hogy rengeteg kifogás emelhető a klasszikus egyetemi oktatás megszokott álláspontjáról a vertikálisan integrált oktatás, pláne ilyen radikális koncepciója ellen. Valamennyien abban a képzeletkórben nevelkedtünk, hogy az orvostudománynak a múlt század folyamán kialakult diszciplinái és tanszéki formái elengedhetetlen feltételei az orvosi oktatásnak" — írja Szentágothai professzor. — „A fejlődés súlypontja a határterületeken lévén, ez már eleve magával hozza a tárgyak közötti mind nagyobb és mind elkerülhetetlenebb fedéseket. Ennek pedig egyetlen megoldása az anyag vertikális integrációja és a metodikai eredetű diszciplinák határainak az oktatásban való elmosása."

Nem ülhetünk a babérokon

A vertikális integráció előnyei: időnyerés a hallgató számára, a vizsgákon megkövetelt tananyag (szöveg) mennyiségcsökkenése és az igazán lényeges alapelvek mélységükben való megértése, az azonos anyagi ráfordítás melletti lényegesen magasabb műszerezettségi színvonal, az elmélet és a gyakorlat közelebb kerülése, a túlterhelt alsó és a „potya" felső évfolyamok közötti ellentét megszűnése. „Nem szabad persze elsiklanunk ama tény fölött sem, hogy a legkonzervatívabb hagyományos oktatás is jobb, mint egy rosszul szervezett és fegyelmezetlenül végrehajtott integrált oktatás. A jól integrált oktatás óráról órára, vagy talán még ennél is rövidebb időegységekre lebontott, a végletekig kicsiszolt program kell, hogy legyen, amelyben minden mozzanat, az előadás ugyanúgy, mint a gyakorlat, precíziós óramű fogaskerék módján kell egymásba kapcsolódjék."

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

NÉPSZAVA
1965 SZEPT 1

Kondor Béla és Dabóczi Mihály kiállítása

Kiállítás ritkán váltott ki ilyen nagy érdeklődést és ritka alkalom, hogy ilyen elmélyülten nézzenek képeket a látogatók, mint az Ernst Múzeum legutóbbi — még a nyárvégi »uborkaszezonban« rendezett — tárlatán, melyet *Kondor Béla* képeiből és *Dabóczi Mihály* szobraiból rendeztek.

A két kiállító két ellentétes művészalkat. Dabóczi Mihály szobrain a formálás és az anyag szépségei állnak előtérben; a fa és a márvány finom erezete, a csiszolt felületek hajlékony egymásba simulása a tapintás izgalmát és örömét idézik fel — Kondor Béla festményei és grafikái a szellemet hozzák izgalomba, amellett mesterségbeli biztonságban ugyancsak a legmagasabb fokon állnak.

Kondor Béla, aki kilenc éve végezte a Főiskolát, máris érett, saját művészi világot teremtett, saját és ugyanakkor általános érvényű jelképekkel. A sok összetevő közül, amely ezeket a grafikai lapokat és festményeket jellemzi, a legfényegesebb az egyetemesség. Mindegyikben, még a legvázlatosabban is, az egész alkotó ember jelen van, gondolatainak, érzésvilágának, benyomásainak és látomásainak teljességével. A képek többsége gazdag motívumokban, azonban még az egyszerűbbekben is jelen van az egész kulturális örökség és a mai élet egész valósága, amellyel az alkotó állandó, eleven párbeszédet folytat. Végül: mindezt a humorral és fájdalommal teli küzdelmet a világgal, átfogó, természetes kötetlenségében is fegyelmezett esztétikai rend teszi műalkotássá. Ez az egyetemesség, a felülemelkedés minden lényegtelen jelenségen és szemponton, a felszín alatt rejlő belső valóság feltárásáért, a legnagyobbak sajátja. És korántsem elhamarkodott dolog ismét közéjük sorolni gyűjteményes kiállítása alkalmából Kondor Bélát. *(havas)*

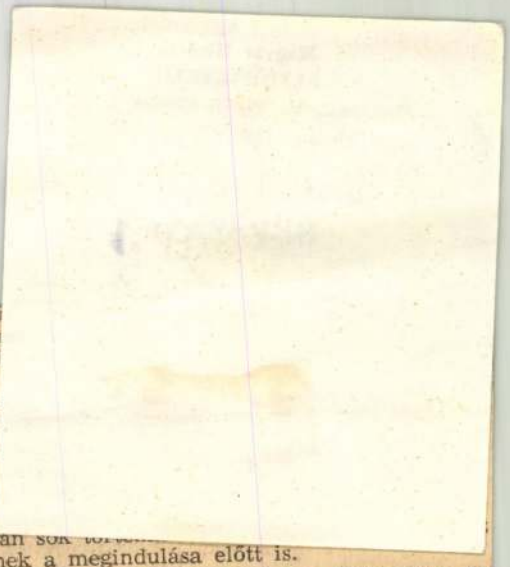

iskolatípu
mert ma
a gyerek
jövőjére
sokszoro
lyázók s

Tize
néhány
rekedni
csak a n
lyért olyan sok
iskolaévnek a megindulása előtt is.

Hiszen igaz, sok még a gond és a helyszűke; de például a 124 új budapesti tanterem igen tiszteletre méltó erőfeszítés eredménye. Olyan esztendőben, amikor a népgazdaság egén átvonultak a mezőgazdaság, az állattenyésztés veszteségeinek felhői és az árvízvédelem jelentős kiadásai.

De az iskolák ügyében minden lehető megtörtént.

MOST AZ ISKOLAÉV érdekében kell megtörténnie mindennek — de ez tízhónapos kemény csatát jelent új ismeretekkel, nemegyszer új módszerekkel (amelyek kialakítgatása sok éves feladat, és minden szeptemberben tovább bővül és bonyolódik, mint a jól felépített rejtvénypályázatok, és »ki mit tud«-ok sorozata.) Sokszor emlegetjük a művelődés új és új magaslatait — de soha nem ennyire jogosult rájuk utalni, mint ezen a napon, amikor a kőszegi hegyek és a Körösök lapálya között 160 ezer elsős ül először szembe a fekete táblával, lát először katedrát és húz először úgy vonalat papirosra, hogy az már »tudomány«!

Százhatvanezer elsős... Miskolcnyi nagyvárosra való hatéves... Most kezdik építeni — ha még nem is sejtenek róla semmit — azt az épületet, amelynek ormain ott a logaritmus, a szögfüggvények, Arany és Shakespeare, Petrarca és Radnóti, egész műveltségük tudásuk, jövőjük. Még csak vonalakat húznak — de *minden* ezekből a vonalakból lesz ezután.

MINDEN: és ez a minden valóban mély és igaz általánosítás. Aki most hatéves — a harmadik évezred küszöbén, a *XXI. század fordulóján lesz »meglett ember«*. Az űrhajósok röptével és a csillagvilágok titkait kutató rádióteleszkópokkal is-

1021

Leltári tárgy

avagy

Míves munka szobám falán

Aránylag jó nevű, idősebb grafikussal beszélgettem nemrég. Időszerű téma lévén, megkérdeztem, mi a véleménye a XI. országos tárlatról.

— Semmi. Én azt nem nézem meg. Nem művészet. Az egész magyar képzőművészet, úgy ahogy van, elveszítette a talaját. Hát mondja meg, kinek festenek, kinek kellenek a képeik?

Közbe akartam szólni, de nem engedte.

— Ne, nehogy azt mondja, hogy „ma még nem érti meg a közönség", s hogy majd . . Nem. Ezek nem fognak nyomot hagyni képzőművészetünk történetében. Se nem gyönyörködtetnek, se nem nevelnek, se „magasabb esztétikai értékük" nincs.

Nem maradhatott kétségem afelől, hogy „elkeseredett harcossal" állok szemben. Mert keserűség árnyalta elmarasztaló szavait.

Mivel magam is a grafikat tartom legjelentősebbnek ma a képzőművészetünk különböző ágai közül, efelé tereltem a beszélgetést.

— Az imént azt mondta, a sok idézőjeles művészt mind elküldené munkatáborba. Mondja, Kondor Bélát is?

— Na látja, fiam — és felhúzta szemöldökét —, magának jó szeme van. Kondor az egyetlen kivétel. Neki vannak gondolatai, és ki is tudja fejezni. Nem illusztrál, hanem gondolatokat, a maga gondolatait mondja el vonallal és színekkel. Ő művész.

Említettem még egypár nevet de ő csak legyintett:

— Utánérzés, mesterkéltség, álmoderneskedés, divat. Bár igaz, hogy a grafika még nincs egészen veszve. De értse már meg, hogy mi a fő baj. Mondtam: nincs talajuk. Festenek, szoborolnak, karcolnak. — Egymásnak. Egymást zsürizik, egymástól vásárolnak — az állam pénzén. És az „alkotásaik" majd ott függnek (ha nem maradnak raktáron) egy-egy állami hivatal falán, ahol négy-öt, vagy mindegy, hány, de elenyésző számú hivatalnok az első napon még rápillant, de aztán nem marad más, mint leltári tárgy. Akár a fogas a sarokban.

De hol vannak a vásárlók? *Az emberek?!* Akik azért járnak tárlatra, hogy vásároljanak. Hogy megálljanak egy egy kép előtt, és azt mondják: ez kell a szobámba. Szeretném majd alkonyi fénynél is látni. És reggel, mikor besüt a korai nap. Hogy mondjam még . . . *akarják, hogy az övék legyen.* Mert olyan szép, vagy olyan érdekes, olyan igaz . . .

Hol marad ez a funkciója a képzőművészetnek?

Itt az alkalom, hogy válaszoljak a költői kérdésre.

Egy fiatal budapesti grafikus gondolt egyet, és barátságból meg talán vagányságból is kiállítást rendezett Téten. Vagy harminc nagyméretű színes és fekete fehér rézkarcot hozott le. Sokalakos kompozíciókat és tájképeket. Szinte „hihetetlen": egy „hőbörgősnek" ismert fiatal művész realista alkotásai. Egyensúlyban tartott kompozíció, biztos vonalvezetés, lelkiismeretes, munkaigényes technika. Apró szépségekre kell odafigyelni, s örülni a játékosságoknak, amelyek gazdagítják az összhatást. A megnyitó — éppen csak a forma kedvéért — öt mondat volt. Aztán átvették a szót a képek. S az emberek hagyták hatni magukra a látottakat, kommentár nélkül. Okoskodó megfogalmazások helyett önkéntelenül mondogatták: szép. S ez azt jelentette, hogy jó, hogy igazi, hogy olyan, mint amit egyszer láttak a vonatablakból, hogy hangulata és levegője van a képkeretek között látott valóságdarabnak. Ami mégsem fénykép — világért sem naturalisták a szóban forgó rézkarcok —, mert a megörökítés igénye ihlette a művészetben az újrafogalmazásukat.

No, és az a bizonyos „funkció"?

Érvényesült. A képek jelentős hányada ma a tétiek otthonában van. Ki készpénzzel fizetett, ki részletre.

— Van más képe is? Gyűjti? Hobbija?

— Üres volt a szobám fala. És ez igazi, míves munka. Jó elnézni újra és újra.

— Hármat vettem, igaz, egyiket a húgomnak az érettségi sikerére. Ez legalább megmarad. Érték.

— Nem is olyan drága. egy pulóver is kerül enynyibe.

— Elhoztam a férjemet is. Azt mondta, ha annyira akarom, vegyük meg. Neki is tetszik.

Folytathatnám.

Nem akarom azt mondani, persze, hogy ez perdöntő bizonyíték. Hogy nincs igaza — sok mindenben — az idős grafikusnak. De vannak ilyen örömteli ellenpéldák. És biztosan nem ez az egyetlen.

— mi —

zett hozzászólásra.

Az ülésszak másik fontos, szintén nagy érdeklődésre számottartó napirendi pontja a külügyminiszter beszá-

niszteri választ. Az országgyűlés ülésszakáról a rádió és a televízió több alkalommal számol majd be.

U. L

egy alkalommal ismertetik a leginkább érdekeltekkel a tervezetet, hol szer...

A Minisztertanács ülése

A kormány Tájékoztatási Hivatala közli:

A Minisztertanács szerdán ülést tartott. Jóváhagyólag tudomásul vette a Minisztertanács elnökének tájékoztatóját a párt- és kormányküldöttség szovjetunióbeli látogatásáról.

A honvédelmi miniszter jelentést tett a Varsói Szerződés egyesített fegyveres erőinek a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban tartott gyakorlatán részt vett magyar parancsnokok és törzsek tevékenységéről.

A Szabványügyi Hivatal elnökének előterjesztése alapján a kormány rendeletet hozott a szabványosításról.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke beszámolt a gyermek- és ifjúságvédelem helyzetével foglalkozó vizsgálat tapasztalatairól. A Minisztertanács a jelentést elfogadta és köszönetet mondott a vizsgálatban részt vett népi ellenőröknek. A javaslatok alapján hozott egyik határozat arra kötelezi a művelődésügyi minisztert, hogy a gyermek- és ifjúságvédelemben résztvevő főhatóságok és társadalmi szervek bevonásával az év végéig dolgozza ki a soron levő és a távlati feladatokat. A kormány felkéri a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget, a Magyar Nők Országos Tanácsát, a Szakszervezetek Országos Tanácsát, a Hazafias Népfrontot, a Magyar Vöröskeresztet és az érdekelt főhatóságokat, hogy a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos tevékenységüket a Művelődésügyi Minisztériummal összehangoltan végezzék.

Tízszázalékos előleggel vásárolható többféle elektromos cikk

Az Országos Takarékpénztár a Belkereskedelmi Minisztériummal egyetértésben — a kellő árukészlet alapján — kedvezően módosította jó néhány elektromos cikknél az áruvásárlási hitel feltételeit. Eddig az egy éven belüli kölcsönnél 20 százalék, a 18 hónapos hitel és az

Július 10-től az áruhitelakcióban az alábbi cikkeknél tíz százalékra mérsékelték az előleget: asztali rádiók és zeneszekrények, valamint televízió készülék — kivéve az AT 1550-es típust, amely nincs az áruhitel-listán —, magnetofon, lemezjátszó, kétlapos villanyfőző elektromos sütővel, valamint hazai típusú porszívógép és a belföldi gyártmányú, 1800 forinton felüli mosógép. (MTI)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
KISALFÖLD
1968 JUL 11
Kovalcs Béla

...mez-
te ...okat, a készülő szervezeti és működési szabályzattervezet lényegét, az új gazdaságirányítási rendszer nyújtotta lehetőségeket és követelményeket. Növényvédelmi rendszerünket Európa-szerte elemzik, vizsgálják, mint a legjobban beváltat, sorra érkeznek a küldöttségek tapasztalatcserére. A korszerű növényvédelmi hálózatnak az is egyik eleven bizonyítéka, hogy Győrött is elkészült már több millió forintból a modern felszerelésű állomás.

Népgazdaságunk hatalmas összegeket fordít a növény...

...NIDEI N...

hoz. Talán sohasem tanulom meg ezt a boszorkányságot!

1968. június 15.

A csoport befogadott. Soós Piroska név szerint bemutatta a gépeket: Sanghaj, Róma, Ibolya, Rózsa... tudom, nem fognak többé bántani.

Budai Erzsébet megtanított a munka módszerére, 12 év tapasztalatával sietett segítségemre, és pár nap múlva már önállóan dolgoztam. A fonal engedelmeskedett akaratomnak, becsúszott a két fényes tárcsa közé, a csomó leheletnyire zsugorodott, az orsó elégedetten zümmögött.

A sikertelenség árnyai csakhamar eloszlottak, s a keserű érzést boldog öröm

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 APR

Könyvvilág

Kondor Béla
1021

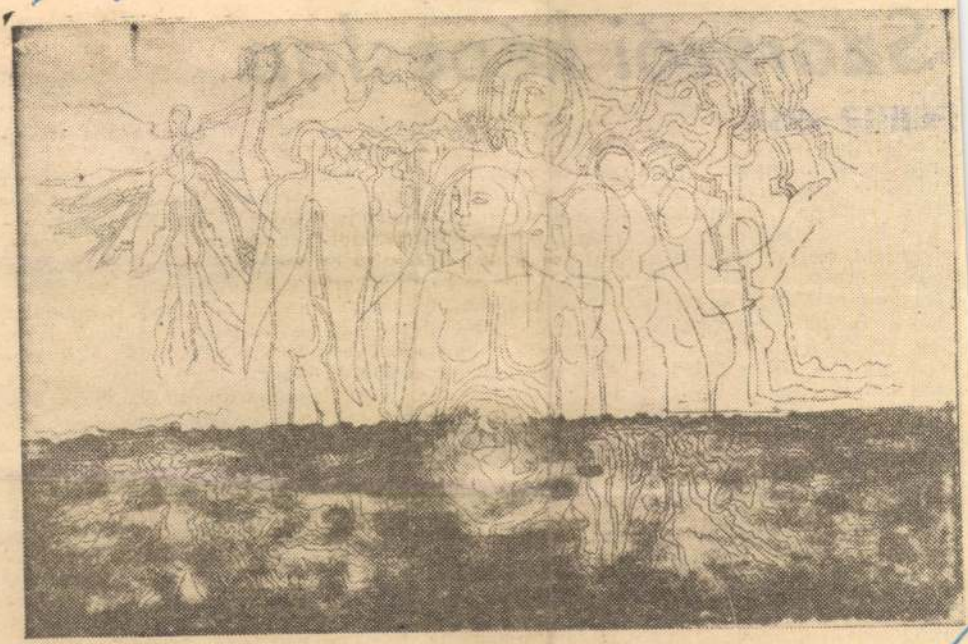

Kondor Béla: Pártütő angyal (Solymár István: Három évtized — harminc grafika, Képzőművészeti Alap.)

Szárszói képeslap

Balatonszárszónak alig kétezer lakosa van; de nyáron legalább ötször ennyi nyaralót fogadnak. A hét falu földjén gazdálkodó termelőszövetkezetben az itteniek közül háromszázan keresik a kenyerüket. Ugyanennyien járnak el a közeli falvakba és városokba.

A szárszói és szóládi közös tanács székhelye itt van. Januártól újabb két falu gondjaival törődnek. A fejlődést jól jellemzi az, hogy a faluban háromszáz fürdőszoba található; nyolc éve csapból folyik a víz. Két művelődési intézményükre lehetnek büszkék: a József Attila Múzeumra és az általános iskolára. A művelődési otthonban viszont csupán mozi működik. A József Attila Emlékkönyvtárat pedig csak szégyellni lehetett. A majd há-

Amikor leszálltam a vonatról, útmutató táblát kerestem, hogy hol lelem meg a híres múzeumot és a költő első sírját. A múzeumot még jelzi egy eldugott felirat, de a sírt nehéz megtalálni.

A temetőben bolyongok. Szédelgek a túl díszes márványsírok között. Kedvetlenül hajtogatom a bokrok ágait.

Végre rábukkanok.

A drótkerítéssel védett ketrecben megtalálom a régi sírkövet. A kerítés tetején rozsdás szögesdrót. Vajon miért? Ki bántaná a költő emlékét? Senki. A kerítésen belül három fiatal tölgyfa. A fehér kövön nehezen olvasható az írás. „E föld befogadta, mint a persely. József Attila első sírhelye."

★

És minden munkába bevonja az embereket.

— Nálunk hagyománya van a művelődésnek, a közösségi összefogásnak — mondja. — József Attila emléke is kötelez minket.

A költő szobra köré tavaly csináltunk egy csodálatos emlékparkot. A falu híres lett a népi írók harmincegynéhány évvel ezelőtti találkozóiról is. Veres Péter utolsó könyvének is *Szárszó* a címe. Emléktáblát helyeztünk el annak az épületnek a falára, amelynek helyén egykor az írók tanácskoztak. Hasznosítani akarjuk tehát a lelkesítő-ösztönző hagyományokat. A négy éve alakult kenyérgyár négy szocialista brigádjának például rendszeresen tartunk irodalmi előadásokat is.

★

1972 APR 24
Béla Kondor
1021

AUSSTELLUNGSCHRONIK

KONTRASTE

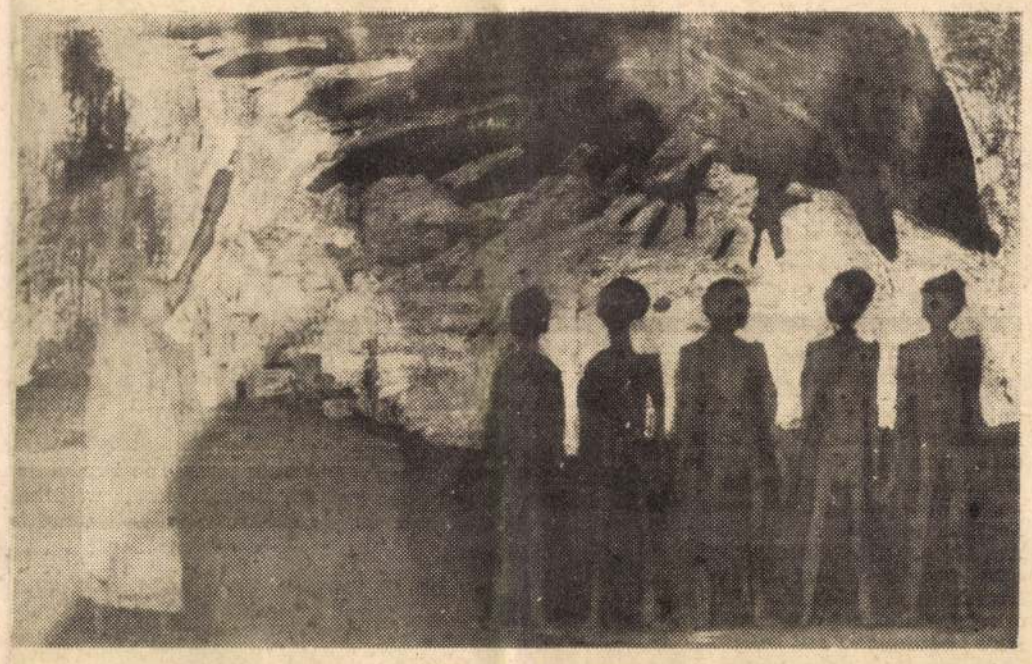

Béla Kondor: Chor

Unsere Vorhersage vom letzten Monat, in der wir nach der Scheinruhe im Leben der bildenden Kunst einen Frühlingsaufschwung prophezeiten, scheint zugetroffen zu sein. Eine Reihe interessanter Ausstellungen erweckten das Interesse des kunstliebenden Publikums. Und was noch interessanter ist: Für die einzelnen Ausstellungen, ihre Gleichzeitigkeit, für die einzelnen Werke und Schöpfungen war ein interessanter Kontrast kennzeichnend. Die größte Sensation des Monats März war das im Institut für Kulturelle Auslandsbeziehungen ausgestellte Material. In dieser kaum mehr als 10 m² großen Minigalerie stellten drei Künstler ihre in den letzten ein, anderthalb oder zwei Jahren geschaffenen Werke aus. Der jüngste der Aussteller ist 37, der älteste 41 Jahre alt, man kann sie also langsam zur mittleren Generation zählen. Die öffentliche Meinung hält alle drei trotzdem für junge Künstler, obwohl ihre Schöpfungen europäisches Niveau — im besten Sinne — haben.

BÉLA KONDOR

ist Maler und Graphiker zugleich. Obwohl er in beiden Gattungen zu den Besten der lebenden ungarischen Künstler gehört, ist doch in erster Linie seine grafische Tätigkeit berühmt. Eine etwa 15jährige schöpferische Periode steht hinter ihm, und während dieser anderthalb Jahrzehnte schuf er nicht nur einen individuellen Stil und eine eigene Formsprache, sondern viele Schüler und Epigonen scharten sich um ihn. Doch ist es nicht das wichtigste Spezifikum der Kunst Béla Kondors, daß man ihr leicht folgen und sie nachahmen kann, sondern der Gedankenreichtum der Werke und die Aufrichtigkeit, mit der er sich zu einer Verhaltensweise bekennt. Das Wesen der Kondorschen Kunst liegt in der Darstellung des Kampfes und des Verfalls des handelnden Menschen: Die Pyrrhussiege und die erschütternde Schilderung der siegreichen Niederlagen. Er stellt diesmal seine Gemälde aus, obwohl die Bezeichnung „Gemälde" (im späteren werden wir sehen, warum) die Wirklichkeit nicht deckt. Der Titel seiner einzigen Komposition größeren Formats ist „Das Bühnenbild einer Bartók-Oper"; dem Thema dieses Bildes verleihen dunkle Töne eine düstere Erhabenheit, und wer die Oper kennt, (es handelt sich um „Herzog Blaubarts Burg") glaubt sich nach kurzer Besichtigung des Bildes, nicht im Theater, sondern im dunklen und abergläubischen Mittelalter zu befinden. Und dann fällt plötzlich als Kontrast ein Stück des Schnürbodens ins Auge, und sonderbarerweise distanziert uns dieser entfremdende Moment nur vom Thema des Bildes und von der Identifizierung mit dem Mittelalter, der Kunst von Kondor hingegen bringt er uns näher. Das Humanum in Kondors Kunst ist unbestreitbar.

Die anderen drei ausgestellten Gemälde haben ein gemeinsames Thema (Die Kreuzigung) und auch denselben Titel (Christus). Diese Bilder zeigen sehr deutlich, daß Kondor eigentlich Graphiker ist. Auf den mit schwungvollen Pinselstrichen gemalten Flächen zieht er dünne Kreide- und Bleistiftlinien, wodurch er den auf dem gefühllosen Holzkreuz leidenden menschlichen Körper und seine Schmerzen darstellt. Eben deshalb ist das Bild gleichzeitig ein Gemälde und eine Graphik; durch diesen technischen Kniff wird auch der Gehalt geistig vertieft. Und ein weiterer Kontrast: im Hintergrund eines Bildes ist ein klappriger Traktor zu sehen. Durch diese Lösung wird das einmalige Thema der Kreuzigung in Zeit und Raum ins Unendliche erweitert.

GÁBOR PÁSZTOR,

der andere Aussteller, ist ein Graphiker par excellence und zugleich ein nonfigurativer Künstler schlechthin. Von seinen sechs ausgestellten Werken vertreten vier Graphiken (genauer: Lithographien) und zwei Gemälde die Entwicklung seiner Kunst in der letzten Zeit. Pásztor vertritt seit langen Jahren mit beachtenswerter Entschlossenheit und Folgerichtigkeit die vom eigentlichen Thema abstrahierte Schaffensmethode und Ausdrucksweise. Er kennt und bewältigt die in Europa und auf der ganzen Welt modernsten und neuesten Stile, und seine Werke zeugen davon, daß ihm jene Strömung am nächsten liegt, die trotz Landesgrenzen und sprachlicher Trennungslinien überall gemeinsam und dieselbe ist. Seine neueren Werke gehören zu jener Richtung der Gestenmalerei, in der die Emotionen auf den Verstand wirken; diese mit scharfen Konturen gezeichneten, geheimnisvollen Formen zeigenden Schöpfungen bewegen sich in der uralten und ständigen Sphäre der menschlichen Beziehungen, die den Worten vorangeht — oder, wenn man will, über den Worten steht. Denn das für die Werke Gábor Pásztors charakteristische Attribut: „nonfigurativ" bedeutet nicht, daß wir auf diesen Bildern und Graphiken gar keine Formen entdecken können.

In der Person von

MIKLÓS MELOCCO

ist auf der Ausstellung auch ein Bildhauer vertreten. Von ihm weiß man in den Fachkreisen seit langem, daß er ein Künstler von Qualität ist. Die Öffentlichkeit — obwohl seine Werke seit langem auf Ausstellungen zu sehen sind — wurde erst unlängst auf ihn aufmerksam, und zwar aus dem Anlaß, daß er eine Statue des großen ungarischen Dichters vom Anfang des 20. Jahrhunderts, Endre Ady schuf. Dann jedoch rückten das Werk und sein Schöpfer in den Mittelpunkt des Interesses, Diskussionen entflammten wie es in Künstlerkreisen so üblich ist, wenn ein ungewöhnlich neuartiges Werk die Gemüter erregt und die Lust an Diskussionen erweckt. Drei von den fünf ausgestellten Werken von Melocco sind wieder Dichterporträts.

Die interessanteste Statue ist ein zauberhaft sinnliches und durch Kontraste dehumanisiertes Werk: der „Torso einer 30jährigen Frau". Es ist die Gipsfigur eines auf dem Rücken liegenden, mit den Händen die Brüste bedeckenden Dreiviertel-Akts mit gespreizten Beinen, der uns, wenn wir ihn aus der Richtung des Kopfes betrachten, mit seiner reinen und ehrlichen Erotik begeistert, sehen wir ihn jedoch aus der entgegengesetzten Richtung an, so haben wir den Eindruck, in einem Sectionssaal zu sein. Nur der obere und vordere Teil der Schenkel sind nämlich bis zum Knie geformt, die hintere Seite fehlt, so können wir auch in die Herstellungstechnik der Gipsfiguren Einblick gewinnen. Andererseits neutralisiert der Künstler durch diese Kontraste, durch diese Entfremdung jede überhitzte und ungesunde Sinnlichkeit; so zeigt die Statue nur jenen Moment im Leben der liebenden Frau ergreifend, in dem sie auf dem Gipfel des Genusses des Lebens zum erstenmal den Hauch des Todes spürt.

András Kenessei

In der grössten Wirtschaftsgemeinschaft der Welt

(Fortsetzung von S. 1)

union wurden 2,3 Millionen, in den übrigen RGW-Ländern über 650 000 Neubauwohnungen ihrer Bestimmung übergeben, insgesamt konnten also 13—14 Millionen Menschen in einem Jahr eine neue Wohnung beziehen. Auch die Umsatzziffern des Detailhandels, insbesondere bezüglich der Dauerkonsumgüter, zeugen von einem steigenden Lebensniveau.

Dieser schnelle Anstieg kann nicht von der Tatsache getrennt werden, daß die sozialistischen Produktionsverhältnisse in den RGW-Ländern vorherrschend sind, ja, zumeist sogar Anspruch auf Ausschließlichkeit erheben können.

In bezug auf seinen wirtschaftlichen Entwicklungsgrad steht Ungarn unter den RGW-Ländern irgendwo in der Mitte. Auch die Zuwachsrate des Nationaleinkommens spiegelt im großen und ganzen diese Situation wider. Im vergangenen Planjahrfünft hat die ungarische Industrieproduktion im Jahresschnitt um 6,4% zugenommen, eine annähernd gleiche Zuwachsrate war auch in der Industrie der DDR und der CSSR zu verzeichnen, während sich die Industrieproduktion der übrigen RGW-Länder noch schneller vergrößert hat.

In den letzten Jahren ist in sämtlichen RGW-Ländern der qualitative Aspekt der Wirtschaftsgebarung in den Vordergrund gerückt: die inneren Proportionen der Volkswirtschaft, die Effektivität der Produktion, die Güte und das technische Niveau der Erzeugnisse. Zudem waren die Quellen der extensiven Entwicklung in der DDR, der CSSR und Ungarns größtenteils erschöpft. Doch mit Ausnahme Polens, wo im laufenden Fünfjahrplan 1,7—8 Millionen neue Arbeitsplätze zur Beschäftig[illegible]

meinen Interessen der Gesellschaft zu schaffen.

Die RGW-Länder stehen heute vor einem weiteren großen Aufschwung. Die materielle Grundlage zu diesem Aufstieg ist durch die in

RGW-Sitz in Moskau

langjähriger Arbeit geschaffenen Produktivkräfte, die verbesserten Produktionsverhältnisse und durch die immer engere Zusammenarbeit unserer Länder, die in Entfaltung begriffene sozialistische Wirtschaftsintegration, gegeben. Die in den Plänen der Jahre 1971—75 enthaltenen anspruchsvollen Ziele zeugen von der größeren Wirtschaftsstärke unserer Länder und spiegeln die tiefgreifende Gemeinschaft der Entwicklungskon[illegible]wider. Als gemeinsames Ziel

Mit der Durchführung der neuen Fünfjahrpläne nimmt das Wirtschaftspotential des RGW weiter zu. Die Produktion der Elektroenergie wird beispielsweise im Zeitraum 1970—1975 von knapp einer Milliarde auf 1400 Mrd kW/St. ansteigen, die Stahlproduktion von 156 auf 200 Millionen Tonnen. (Vergleichshalber sei bemerkt, daß die 10 EWG-Länder im Jahre 1970 909 Mrd kWh Elektroenergie und 140 Millionen Tonnen Stahl erzeugt haben.) Im selben Zeitraum wird die Erzeugung von Kunstdünger auf das Anderthalbfache und die Produktion von Textilien und Schuhen um 30% ansteigen. Da außerdem auch in der Landwirtschaft im Verkelt, deren Produktion zu einem beachtlichen Teil auch die Bedürfnisse anderer RGW-Länder befriedigt. Das gilt für den Maschinenbau und die Produkte der Chemieindustrie ebenso wie für die Industrien der allgemeinen Bedarfsartikel. In fünf Jahren wird der gegenseitige Handelsumsatz der Mitgliedstaaten um mehr als 60%, also schneller als das Nationaleinkommen, zunehmen und ein Gesamtvolumen von über 200 Milliarden Rubel erreichen. Selbstverständlich sind dies lediglich die ersten Schritte zur Realisierung des einmütig beschlossenen Integrationsprogrammes, da die vollständige Entwicklung längere Zeit und die Klarstellung heute noch umstrittener Fragen beansprucht.

Die politische Tragweite der Wirtschaftserfolge der RGW-Länder ist allgemein bekannt. Infolge des wachsenden Wohlstandes unserer Völker gewinnen die Ideen des Sozialismus an Anziehungskraft und geben einen anschaulichen Beweis dafür, daß nur der Sozialismus die gerechte Verteilung der Güter realisieren und in einer geschichtlich kurzen Zeit den Aufstieg aus der Rückstän-

BUDAPESTER RUNDSCHAU
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-146, 340-126
SAJTÓSZÁMLÁLÓ

Frühling
Modens
des S

D
LET
SCHRE

Die Mode ist — zumindest für die Damen — immer interessant, selbst dann, wenn sie, wie in diesem Jahr, keine überraschende oder „verblüffende" Neuheit bringt. Sich elegant anzuziehen und mit der Mode Schritt zu halten, ist der Wunsch jeder Frau. Die Frühlings- und Sommer-Modenschau bot eine gute Möglichkeit zur Information unserer Damen.

In der diesjährigen Frühlings- und Sommermode verleihen den Modellen die sanften, leichten Wollstoffe, die luftigen Seiden und Musselins eine jugendliche Note. Die gewagten Farbkombinationen mit ihren Kontrasteffekten sowie die modischen Farben, das reife Gelb, das Laubgrün, das Himmel- und Kornblumenblau, das Mohnrot und die ewige Mode, die Dunkelblau-Weiß- bzw. die Schwarz-Weiß-Kombinationen, sichern den Kleidern einen heiteren Charakter.

Die Mäntel und Kostüme von klassischem Schnitt sind nach unten ausgestellt, die Mäntel sind auf Taille gearbeitet und erweitern sich entweder zu einer Glocken- oder einer Trapezform. Neu ist der breite Kragen. Bei den Kleidern folgt der Schulterteil der natürlichen Linie und ist vielleicht nur ein wenig gepolstert. Der obere Teil liegt eng am Körper an, die Taille wird betont, die Röcke sind weit, oft mit Falten, bis zu den Hüften abgesteppt. Es ist interessant, daß in der neuesten Mode der Trichterärmel wieder auftaucht, wir sahen viele Varianten mit Krausen und Falten. In der Kollektion des Salons Clara wurden viele schöne Hemdkleider aus reiner Seide oder aus luftigem Musselin vorgeführt. Die Modeschöpferin Klára Rotschild wandte die Kombination der karierten und gestreiften Stoffe sehr geschickt und geschmackvoll an und milderte — dem Geschmack der Budapester Frauen entsprechend — den auf der ganzen Welt modischen Matrosenstil. Die Mäntel, Kostüme und Kleider werden oft paspeliert. Wie immer, wendet die Modeschöpferin auch diesmal ihr Lieblingszierelement, die Schleife an den Kleidern, Kostümen, Mänteln, am Hals, an der Taille und auch am Rücken, an.

Júlia Potoczky

Elegantes Modell mit Trichterärmeln und Faltenrock

Abendkleid aus schwarz-rot-grauem Musselin mit gekräuselter Stola

Kondor Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

JÖVŐ MÉRNÖKE

1964 MAR 23

Kondor Béla kiállítás Székesfehérváron

1964. március

Még nincs egy éve, hogy megnyílt az emlékezetes sikerű Csontváry kiállítás és most újra Székesfehérvárra zarándokolnak a festészet hívei: az István király múzeumban rendezték meg Kondor Béla kiállítását.

Dr. Fitz Jenő múzeumigazgató érdeme, hogy „falat kapott" egy olyan művész, akit álforradalmi jelszókat hangoztatva, félremagyarázott a kispolgári ízlés, igyekezvén begyömöszölni festészetét az individualizmus vagy irracionalizmus skatulyájába.

Pedig Kondor legszemélyesebb élménye közösségének sorsa; egy adott kor és társadalom a ma emberének életérzését akarja kifejezni, s az emberiség alapvető, örök kérdései foglalkoztatják: a Jó és Gonosz, a tisztaság és a bűn, a béke és háború. Mi az, ami az igazságkeresés szenvedélyességén túl szokatlanul újjá, elődökhöz és kortársakhoz csak nehezen kapcsolhatóvá teszi képeit? A festői látás forradalmi újdonsága. Az a mód, ahogy szemléli a világot és ahogy eljut erkölcsi ítéleteihez. Füst Milán szavait idézem: „A forradalom természeténél fogva úgy szemléli a világot, mintha még sohase látta volna. S íme újra kiderül, hogy a valóság nem valamely megszokható unalmasság, hanem soha ki nem meríthető újdonság, amely tényeivel túlszárnyalja fantáziánkat — hogy voltaképp a valóság az igazi fantasztikus számunkra: határtalanságánál, megismerhetetlenségénél fogva. S mihelyt érthetetlenné válik előtte, ami eddig érthető volt, ez már átértékelést jelent, s még inkább, ha mást tart sokkal inkább érthetőnek, mint elődei. S hogy elfogultságainak feloldásával mindenekelőtt társadalomszemléletünkön akar változtatni, mondani se kell."

A rég megszokott tárgyak és fogalmak új oldalról való nézése, a rácsodálkozás a világra, a gyermek és a művész izgalmas fölfedező képessége jellemzi Kondort. Ezt mutatja fölényes és mégsem hivalkodó rajztechnikája: a könnyed, kusza vonalak körültapogatják a formákat, játékosan kibomlik a lényeg, az ötletszerűnek látszó szerkezetek, jelenségek megmutatják belső összefüggéseiket.

Nézzük meg például itt közölt litografiáját. Bozontos szakállú, fekete-foltarcú tiszt irányítja a bonyolult hadiszerkezetet. A fegyvert elől közkatona cipeli, míg a harmadik alak (talán maga a művész) éppen elvágja a parancsnokhoz futó rádióvezetékeket. Nem lehet kétséges Kondor ítélete, gúnyos-groteszk részletek sora teszik nevetségessé a riasztó hadifelvonulást: a vezénylő tiszt visszafelé menetelő, nőicipellős lábai, a közkatona majomfarka és alfelébe csusszant borostás feje, a pompás-tollas sisak emelésére szolgáló fogantyú, a lent lelkesen rohanó, buschman rajzokra emlékeztető kis törpe-harcos csapat. Szellemes rajzi ötlet az előremutató pisztoly-kéz és a rézvitéz sarkantyúját folytató drótakadály. Más képekben is érvényesül Kondor ironikus hajlandósága. Ilyen például a Szent mártírnő című olajfestménye, vagy a Jónás a város falai előtt, melyen a hússzín lebernyegbe burkolt Jónás prófétál ügyetlen pátosszal, felemelt karal az ég felé, míg a hátérben a kapus hasonló mozdulata ad ellenpontot. Jónás mellett „ki rühellé a prófétaságot" megjelenik Ezékiel, a jó próféta alakja, hogy kiválassza és homlokukon megjelölje az igazakat, s jó útra vezérelje a gyávákat, hitetleneket, a gyilkosokat és minden hazugokat.

Ez a moralizáló, ítélkező állásfoglalás rokon az iszonyatos flamand mesterének Hieronymus Boschnak (1450 körül — 1516) mély erkölcsi tartalmú, gyakran szatirikus vízióival. Kondor vállalja a rokonságot, a jó és a rossz szimbólumait felvonultató, titkot sejtető sorozatot alkot „H. Bosch után" címmel.

Számomra különösen izgalmas másik sorozata: A várostrom I—IV. Az első litográfián tömör bástya állja a létrás, fegyveres ostromlók rohamát. A másodikon a vár vonalaiból kisejlik egy emberi arc; rádöbbenünk: nem középkori lovagvár ostroma, hanem egy ember élet-halál harca pereg előttünk. A harmadik képen a kődarabok között egyre inkább emberi alakot ölt a bástya, az ostromlók elkeseredetten rohamoznak a szemen, a fülön keresztül. A levegőben repülő zúg, testek hullanak alá, lövedékek repkednek. A negyedik képen már megszületett az ember igazi arca, az ostromnak vége, a gépmadár kis ponttá zsugorodik — beállhatna a küzdelem utáni csend, harmónia, de a győztes kezében most már önnön maga felé fordulva megjelenik az ágyú: az egyéniség harcát a külvilág után saját magával kell megvívnia.

Persze a néző nem találja meg mindig ily könnyen a kép lényegét. Sokszor be kell érnünk a vásznon megjelenő látomás gyönyörével, érezzük a művész indulatteremtő erejét, lendületét, de nem láthatjuk meg, csak megsejthetjük a gondolatot. Izgalommal figyelhetjük, mint kelnek életre a Hálóját foltozó halász egyszerű és mégis mozgalmas geometriájú felülete, a Darázskirály dekorativ lakk foltjai, Savonarola, a nők bálványa, haragos angyalok, dühös lovak; építkezések állványszövevényei előttünk kapnak biztos szerkezetet, szárnyra kelnek angyalok, madarak, repülők és emberek, megelevenedik egy különös világ.

Wirth Péter

A Központi Könyvtár új folyóirat

Évkönyvek, kongresszusi kiadványok

Compte rendu du 79. congrès de l'industrie du gaz. Paris, 1962. Paris. (F 7767)

Conférence sur la technique de compactage par vibration. — Konferanz über vibrations-Stampftechnik. Bp. 1963. (F 3116/B)

Cosmetic science 1962. Proc. of the 2. congress of the Intern Fed. of Cosmetic Chemists. London, 1962. Oxford—London, 1963. (F 3124)

Deutscher Fliegerkalender 1964. Berlin, 1963. (F 3107)

Az Egri Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Eger. 1. köt. 1963. (F 3116)

Egyesült villamosgépgyár gyártmányai. EVIG-Zsebkönyv. 1963. Bp. (F 3141)

Festési konferencia előadásai. Bp. 1963. (F 3121/B)

Gépészmérnöki Kar Tudományos Évkönyve. 1962. Budapesti Műszaki Egyetem. Bp. (F 3142)

Harmadik Országos Hajóipari Konferencia előadásai. Bp. 1963. (F 3100/B)

Iskolai könyvtárosok tájékoztatója. Az Országos Pedagógiai Könyvtár kiadványai. Bp. 1962. 11. sz. (F 7378)

Journal of the Annamalai University. Part B — Sciences. Annamalainagar. 34. vol. 1962. (F 7634)

Journal of the Annamalai University. Part C — Engineering and technology. Annamalainagar. 3. vol. 1962. (F 7632)

A Magyar Grafika és Papíripar Évkönyve 1963. Bp.. (F 1840/A)

Negyedik Hegesztési Konferencia előadásai. Bp. 1963. (F 3120/B)

Negyedik Mezőgépészeti Kongresszus. Gépipari Tudományos Egyesület kongresszusi kiadványsorozat. Bp. 1963. (F 3108)

Negyedik Tudományos és Alkalmazott Fotográfiai Konferencia. Bp. 1963. (F 3115/B)

Lefényképezték a Napot

A felvételt speciális automata berendezés felhasználásával, szovjet űrrakétáról készítették. A rakéta műszer-

...fárasztógépet kapott az

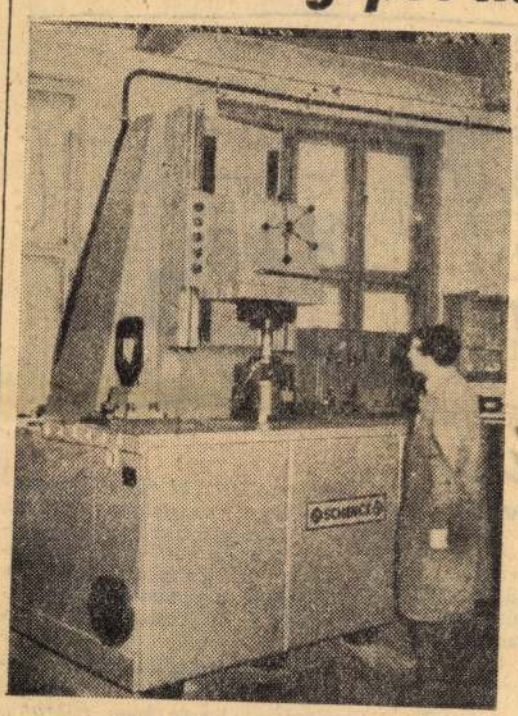

Schenk-típusú fárasztógép

A népgazdaság számára nagy jelentőségű és igen érdekes géppel gazdagodott egyetemünk. *Megérkezett a vasúti géptan tanszék számára egy nyugatnémet Schenk-gyártmányú programvezérlésű automatikus fárasztógép.* A nagy és bonyolult elektronikus vezérlésű berendezést a Bertalan Lajos utca 4—6 alatti repülőgép-laboratóriumban állították fel.

Dr. Rudnai Guidó professzort nagy örömmel tölti el ez a tanszék életében nem mindennapos esemény. *Szinte óránként érdeklődnek az egyetemi és ipari szakemberek a gép felől, és a professzor szívesen mutatja*

...ket. *A gépek f... gebben foglalk...* hetővé teszi mi... terjedelmű sze... rammal történ... mindig két ré... ismerkedni a ... vel. Ezt a tan... a hisztométerre... lés alapján áll... ját az új gép ...

Jelenleg a 30... közlekedő fővá... fellépő terhelés... a terhelés ala... rint vizsgálja

— Mennyibe... féle gép az

— A gép fel... temi oktatás... segítségnyújtás... szerűsítéséhez Programfárasz... lag irodalmi ... lásokra támas... gével azonbar... sérletek is és... igazolhatók le...

A gép nem ... lehet amortizá... az alapkutatá... Természetes a... könnyűszerkez... és méretezésé... szerzünk és ... a kikerülő mé... tudásuk kors... *hallgatókkal ... a gépet és m...*

— Milyen ...

— A gép te... dők. Hidraulil... ±20 tonna ... ±12 tonna ... Ez az erőint... programozható... A lengésszám ... járatban 0—40...

...seinkkel:

...hazánkban?

...yetlen szerke... ...ndezésszerinti ...gész világon is ... n csekély szá... közül a na... ...m alkalmasak, ...estre és nem ...a valók. *En... nagyok, hogy ...yobb szerkeze... ...et helyezni és ...k megfelelően* ...hídszerkezetek, ...lettartamát ki... minden olyan szabálytalanul ...szélyének van

gépek fára...

... eddig állandó ...A gyakorlatban ...l — különösen ...asági gépeknél ...egfelelően sza... erők lépnek ...lis, ha a lehető ...ságos feltétele...

...m

...ág idején

az új demokratikus, szociális követelményeknek. *Az oktatás általános elméleti jellege miatt a végzett hallgatóknak a gyakorlatban kellett a speciális szakismereteket megszerezniök, ami megnehezítette elhelyezkedésüket.* A legsúlyosabb volt a végzett épít...szhallgatók helyzete, akiknek legalább kétéves gyakorlatra volt szükségük, hogy a mesterségbeli ismeretek terén a végzett ipariskolások színvonalát elérjék. *Az építészmérnökképzés reformja* nem egyszerű szakmai vagy anyagi kérdés volt, hanem *közvetlen kapcsolatban állt az építészet esztétikájáról vallott felfogásokkal, világnézeti kérdés volt, a haladás és a maradiság harcának kérdése.* Bár az építészprofesszorok is felismerték, hogy szakítaniok kell a múlttal, azonban a tanácskormány számára mégsem állott rendelkezésre egy olyan terv, mely minden tekintetben alapul szolgálhatott az építésoktatás megfelelő reformjához. A közoktatásügyi népbiztosság ennek ellenére is elfogadta az építészoktatás „ideiglenes" rendezésének alapjául. „Az építésznevelésnek művészi szempontból való elmélyítése és a dolgozó társadalom szükségleteinek az építés terén való érvényesítése" elnevezésű reformot.

Kondor Béla, festő

EMLÉKKIÁLLÍTÁSOK. Kondor Béla harminc, a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában levő festményét és grafikáját mutatják be Szegeden a Bartók Béla Művelődési Központban. Hódmezővásárhelyen, a Tornyai János Múzeumban Almási Gyula Béla hatvan művét tekinthetik meg a látogatók; az 1976-ban elhunyt művész hosszú időn át a művésztelep vezetője volt.

-: Hk

8.

Nszabadság, Bp. 1979 júl. 3

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA ÉS A MISKOLCI GALÉRIA

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

Kondor Béla

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1975. JANUÁR 10-ÉN, PÉNTEKEN ESTE 6 ÓRÁRA

A MISKOLCI GALÉRIÁBA

NAGY LÁSZLÓ

MEGNYITÓBESZÉDÉT SZILÁGYI LAJOS OLVASSA FEL

KÖZREMŰKÖDNEK

A MISKOLCI ZRÍNYI ILONA GIMNÁZIUM KONDOR BÉLA NEVÉT VISELŐ RAJZTAGOZATOS OSZTÁLY TANULÓI

A kiállítás megtekinthető: febr. 9-ig, hétfő kivételével 10-18 óráig

Meghívó

Zrínyi Nyomda, Budapest

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

EGYETEMI ÉLET
Debrecen

1021

Kondor Béla kiállításáról

A Kossuth egyetem díszudvarán kiállított anyag darabszerint nem egyezik a katalógusban felsorolt képek (festmények) számával, ugyanis a magángyűjtők tulajdonában levő alkotások hiányoznak a kiállításról. A hiányzó igen fontos képek (körülbelül tíz festmény) nélkül is egységes a kiállított anyag — egy kép kivételével. A „Szárnyas farkas" című kép nemcsak keletkezési évét tekintve, hanem kifejezett mondanivalóját és formanyelvét illetően is elüt a kiállított festmények és grafikai lapok tematikájától. E kiállításon való szerepeltetése indokolatlannak tűnik, mert nem tudja felidézni a mai Kondor művészi útjának fejlődését, egyéni formanyelvének kiküzdését. A kiállított anyag az utóbbi négy-öt év terméséből való.

Kondor művészi egyéniségében szétszakíthatatlanul egymás mellett él, összefonódik az olajképek festője, a monotípiák készítője, és a míves rézkarcok megmunkálója. Ugyanakkor formakincse is rendkívül változatos, történelmi forrásvidékekre is utal. Az ikonok és régi mesterek (A. Dürer, H. Bosch) ihletése éppúgy megvan nála, mint korunk művészetének inspirációja. Kondor művészetét szimbólumteremtő erő és a mítosz-teremtés vágya egyaránt jellemzi. Néha a szürrealizmus határmezsgyéjén mozogva bonyolultnak, kuszának, szinte megfejthetetlennek tűnhet egy-egy képe, de a bonyolultság, kuszaság mögött mindig konstruktívan megszerkesztett rend uralkodik. Művészetének alapsajátsága a méretek meglepő ellentéte egy-egy felületen belül — a

VALAKI ÖNARCKÉPE

léptékváltás. Grafikáin és festményein nagyon sokszor láthatunk gondosan megmunkált kezeket. A kezek és fejek oppozícióba állításakor a cselekvés és gondolkodás egységét és különbözőségét fogalmazza meg Kondor. Az emberi tett, a mindig többet tenni akarás mellett ott munkál nála a gondolkodás, a szellemi erőfeszítés parttalan kiteljesíthetőség utáni vágy is. Ennek legadekvátabb megjelenési formája a grafika. Kondor talán grafikusként a legerősebb. A magyar grafika egyhelyben topogó, megújulásra képtelen korában alakította ki teljesen öntörvényű, szuverén művészi világát. Dürer emlékére készített sorozatán nyomon kísérhető klasszikus rajztudása. Az egész sorozat egy velejéig mai művész vallomása általános, évszázadokat átölelő örök emberi problémákról. „Igazság" című rézkarcának bal sarkában egy szikláról lezuhanó ember fölött a földgolyón állva egyensúlyoz az igazság „mai istene". Hatalmas, viszszataszítóan brutális megjelenésű. Az egész emberiség fölé magasodva hirdeti az igazság mindenekfölöttiségét. Ikonosztáz sorozatának lapjai szerkesztését tekintve azonosnak tűnők, de színhasználatukkal és figurák sokrétűen változatos fogalmazásával válnak Kondor sajátos „hitvallásává".

Kondor fent jellemzett grafikus látásmódja alapjaiban akkor is megvan, amikor olajképeit készíti. „Tüntető nők" című vásznán az erőszak elleni tiltakozásnak állít maradandó emléket. A vonalas rajzosság szépen váltakozik erős folthatásokkal a képen. „Küzdelem" című képe a küzdelem fogalmát idézi. Egy földön heverő figurára lesújt egy másik. Ezen a képen az alakok egyenlő léptékűek, a két ember viszonya áttekinthető. A szemünk előtt lejátszódó tragédiának mélyen emberi, súlyosan megrendítő katartikus hatása van. A két nagyméretű szénrajz a kiállításnak talán legfrissebb, legerősebb darabja. A „Rajz II." monumentális emberalakja hegedűt és vonót tart a kezében. A meggyötört, de mégis munkálkodó alak a saját életért és munkáért, a mindenért megszenvedett emberek—művészek szimbóluma.

Kondor világában a nagyobb mérvű tragikus hangvétel mellett jelen van az irónia és a torz fintor is. Ritka kivételként az oldottabb játékosságra is található példa (Plakát). Kondor szuggesztivitása oly mértékű, hogy képes átemelni a szemlélőt a saját tér, idő és formavilágába, de egyúttal feszült mindenre figyelést és a lényeglátás igényét is megköveteli. **Sümegi György**

Az orvosképzés diákszemmel

Hogy az orvosképzés terén komoly problémák vannak, már jó ideje és egyre égetőbben érezzük. Ahhoz, hogy a meglevő gondokat egy csapásra meg tudjuk oldani, nincsenek meg az anyagi lehetőségek, tehát kézenfekvő, hogy — átmeneti megoldásként — az oktatás egyes részterületein (például előadások, tankönyvek, gyakorlatok) ésszerű és megvalósítható reformokkal próbálkozzunk.

A következőkben hallgatótársaim véleményét összegezve próbálok kiemelni néhány hiányosságot, és felvetni egy-két javaslatot. Oktatóink nagy része is világosan látja, hogy az előadás mint ismeretátadási mód, mai formájában túlhaladott, és kevés eredménnyel jár. Ennek számos oka van. A legtöbb előadáson ugyanazt halljuk, mint ami a könyvekben is fejezetről fejezetre megtalálható. Másrészt gyakran az az érzése az embernek, mintha az egyetemnek az elméleti oktatás, a kutatóorvosok képzése lenne az elsődleges célja. Nagyon kevés előadás foglalkozik a gyakorlatban (a körzeti orvos gyakorlatában) előforduló esetekkel. De a betegbemutatással foglalkozó előadások is gyakran csak a diagnózisig jutnak el (például belgyógyászat). Kevés szó esik a therápiáról (különösen a gyógyszeresről), és az előadások gyakran fulladnak részletes és nehezen követhető elméleti fejtegetésekbe. Tehát általában ritkán nyújt többet annál, mint amit a tankönyvekből is elsajátíthatunk. Ezek után nem csoda, ha az előadások látogatottsága körülbelül 35—60 százalékos, és az ott levő hallgatók nagy része is csak az esetleges (egyes tárgyakból igen gyakori) katalógusok miatt jár előadásra, és néhány tárgy kivételével (biológia, kórbonctan, gyógyszertan) legfeljebb 10—15 medikus jegyzetel, a többi olvasással vagy egyéb dologgal tölti az időt.

Mit lehetne tenni tehát az adott körülmények között?

Az előadások legyenek fakultatív jellegűek. Ennek egyrészt az lenne az eredménye, hogy csak azok mennének előadásra, akik érdeklődnek az illető tárgy iránt, pontosabban a jelenlevő hallgatók mindegyike figyelemmel kísérné az előadót, s ez mindkettőjük munkáját eredményesebbé tenné. Másrészt az érdekesebb, tartalmasabb, a medikusokat is jobban érdeklő témák megbeszélésére ösztönözné az előadókat, hisz feltehetően az oktatóknak is kényelmetlen, ha 10—20 embernek adnak elő. Az intézetek két-három héttel előre összeállítanák és közölnék az egyes előadások témáját és az előadást tartó oktató nevét. Legyen kevesebb, de a gyakorlati oktatásra nagyobb hangsúlyt fektető előadás Próbálják meg úgymond „súlypontozni", a lényeges részeket kiemelni az előadók.

Azonkívül hasznos lenne az audio-vizuális oktatást a körülményekhez képest legmegfelelőbben kiszélesíteni (filmek, diapozitívek

jó, szinte barátságos hangulatban folyik. Néhány probléma azonban itt is adódik, elsősorban a gyakorlatok időtartamával és kihasználtságával. Egy-két csoport kivételével hiányolják a medikusok, hogy a sebészet gyakorlatokon több, úgynevezett kisműtétnél asszisztálhassanak vagy maguk is csinálhassanak ilyet. Másrészt sokan vannak olyanok, akik negyedéves korukban még nem láttak nagyobb hasi vagy mellkasi műtétet. A belgyógyászat gyakorlatok háromórás időtartamát viszont soknak és fárasztónak tartják a hallgatók. Ugyanazt a feladatot például két óra alatt is el lehetne végezni. Élettanból pedig hosszúnak érzik a négyórás gyakorlatokat, és az ezek nagy részét kitevő, békákkal folytatott kísérleteket. Sokkal hasznosabb lenne például a laboratóriumi gyakorlatokra több időt és több hangsúlyt fordítani.

Mivel a gyakorlatok sokkal aktívabb részvételt igényelnek mint az előadások, helyes lenne az az elgondolás, miszerint a gyakorlatok idejét át kell helyezni a délelőtti órákra, amikor a hallgatók is pihentebbek, szellemileg frissebbek. Tehát délelőtt gyakorlatok lennének, délután pedig két-három fakultatív előadás. Az így felszabaduló időt pedig a TDK-ra vagy a szakmai önképzés más formáira lehetne felhasználni. A gyakorlatokat azonban nem a mostani formájukban (nevezetesen heti két-három óra az egyes tárgyakból) kellene tartani, hanem ciklusosan, vagyis három-négy hétig (az illető tárgyra jutó idő arányában) csak egyazon klinikára, egyféle gyakorlatra járnának a hallgatók, a szigorló év beosztásához hasonlóan.

A gyakorlat-centrikus oktatást segítené elő az úgynevezett externista rendszer megvalósítása is. Ez lehetővé tenné, hogy az orvostanhallgatók már harmadéves koruktól bejárhatnának arra a klinikára, amelyik munkája éppen érdekli őket. Másfelől ez a lehetőség a hallgatók sokkal szélesebb rétegének nyújtana módot „önálló" munkára, mint a TDK, ahol bizonyos kritériumok miatt (jeles vagy négyes index-átlag stb.) csak a medikusok egy kis része dolgozhat.

Lehet, hogy ezek az esetleges változások felborítanák a klinikák és intézetek eddig megszokott napirendjét, de azt hiszem, hogy az egyetemnek elsődleges feladata az orvosképzés, mégpedig a minél jobb orvosok nevelése kell hogy legyen.

Lényeges lenne továbbá az érvényben levő tankönyvek revíziója. Szentágothai professzorra hivatkozva, valóban az lenne az egyik

yersanyagokat". A burkoló ületek polisztirolból, a szig- -kötések fából, a pi-kötések rafából készültek. Csak egy lamit nem említ. A pedagó- i szenvedélyt. Enélkül nem iletett volna meg egy kor- rű szakdidaktikai terv gon- latában, és nem kelnének tre Kegyes Klára, Kantájev örgy és Erdei Zoltán keze tt a molekulák anyagba t titkai. Pedagógusok lesz- ...

lik hozzá, hogy urán 238-at ink. De nyomdatechnikailag n tudjuk megcsinálni, hogy bványosan az U betű bal lán csücsüljön a 238-as. ba, a tudomány gyorsabban

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 JUN 18

Esti Hírlap

Kondor Béla

TIHANYBAN

SZÁRNYAS ANGYALOK ŐRZIK

1021 *Kondor Béla emlékkiállítása*

Titkát leeresztett szárnyú angyalok őrzik és megőrzik az időnek. *Kondor Béla* Tihanyban megnyílt emlékkiállításán a művek olyannyira önmagukért beszélnek, hogy alkotójuknak már életében is különleges rangot, szakmai elismerést adtak. S mégis nehéz most e festményekről, grafikákról írni, mert az az érzése az embernek, hogy a következő pillanatban feltűnik mögötte az ifjan mesterré vált mester, s az ablakon túl a nyári fényben, szikrázó Balatonra, az életre irányítja a figyelmét. Ennyire friss a seb, amelyet Kondor Béla 42. életévében bekövetkezett halála ütött, s ilyen jelentős az a művészet, amely a rendkívüli tehetséget az alkotói fantázia merészségében és szépségében állítja elénk.

A tegnap megnyílt kiállítás *Kondor Béla* hagyatékát sorakoztatja fel. A látogató tehát nem a teljes életművel ismerkedhet meg, hanem annak olyan válogatásával, amely méltán érzékelteti az életmű jellegzetességét, fontos vonásait. Komor, töprengő ember volt, nem félt a gondolattól, s nem félt a legvakmerőbb művészi ötlettől sem. S ami korábban csak egy adott téma általános érvényű megfogalmazásának tűnt, az most már a szimbólum erejével hat. A repülés iránti csodálat immár *felemelkedés*, az ember felszállása legszentebb dolgainak horizontjáig, birodalomfoglalása a jóban, a tisztában, s mindabban, ami a méltót elválasztja a méltatlantól. Ám ennek keserű ellentétét is láthatjuk Kondor művészetében: a zuhanást, a pusztulást, a belefúródást a reménytelenbe, a rossz-lehetetlenbe, s mindabba,

Önarckép

ami az emberben még kicsiny és gonosz. Kondornak oly engedelmes művészi keze volt, hogy a tehetség bármely ötletét követni tudta; a gondolat hol az asszociációk rendkívüli képi gazdagságában jelentkezett, hol egy-egy szorosra, némára szorított szájú portrében, amelynek szeméből tüzelt a mindenttudás békére kényszerítő csendje, vagy éppen fojtogató iszonyata. A rendkívül finom vonalú rézkarcok mellett a színes krétarajzok, monotípiák, s érdekes színvilágú festmények mutatják e tehetség szakmai, technikai skálájának tágasságát, gazdagságát.

S még ez is kevés volt: túláradó személyisége többet sodort magával. Szerette, s művelte a zenét, eredeti formájú, különleges hangzású hangszereket készített. A képzőművészeten, a zenén kívül a vers volt önkifejezésének harmadik eszköze. Kéziratok is bizonyítják gondosságát, elmélyültségét, mert amibe belekezdett, arról tudta; csak így, csak megalkuvás nélkül szabad művelni.

„Én folytonosan a jó halálra gondolok" — írta egyik versében, s mert nincs jó halál, tudjuk, arra gondolt, amely szükségszerűen bekövetkezve nem méltatlan, de a gonddal végzett munka után — az ő esetében éppen közben! — visszatérés „a semmiségbe, ahol minden megvan".

Talán jó is, hogy ez a halála után fél esztendővel megvalósult tihanyi emlékkiállítás nem akar mindenáron életműtárlattá válni, „csupán" rendkívüli alkotásokkal emlékezni, s immár emlékeztetni egy zseniális emberre, *Kondor Béla* festőművészre, aki szenvedélyesen, önmagát megviselve élt, aki tudta, hogy rendkívüli tehetsége van, s ez az ő legnagyobb emberi adománya, küldetése és felelőssége.

Harangozó Márta

szágban tesz látogatást.

E látogatásnak vasárnap késő este történt bejelentése a közvéleményben nagy érdeklődést, diplomáciai körökben pedig meglepetést keltett. Diplomáciai megfigyelők és a francia hírmagyarázók egyaránt rámutatnak arra: *A látogatást Pompidou elnök kezdeményezte,* az a tény pedig, hogy arra Brezsnyev kedvezően reagált s hajlandónak mutatkozott, hogy egyhetes amerikai útja után azonnal látogatást tegyen Párizsban is, azt mutatja: a szovjet kormány továbbra is fontosnak tartja a szovjet—francia együttműködést.

Brezsnyev washingtoni látogatása az érdeklődés homlokterében áll Bulgáriában is. A látogatás már napok óta a fő téma a lapokban és a televízióban.

A kommentárok egyhangúan azt az általános reményt tükrözik vissza, hogy a tárgyalások eredményei által szilárdabbá válik a világbéke,

megnőnek a különböző társadalmi rendszerű államok

RONC

Key

Száztí
ben ví
esett va
kai búv
ges, ki
tengeralattjáró — úgynevezett *batiszkáf* — a floridai *Key West* közelében

egy elsüllyedt hadihajó környékének élővilágát tanulmányozta, s eközben a roncsok közé szorult.

A búvárhajón tartózkodó négy tudósnak *ma délután öt óráig van elegendő levegője.*

A mentési kísérletek eddig *nem jártak sikerrel,* a mini-tengeralattjáró anyahajója, mert nincs megfelelő felszerelése ilyen feladathoz, segítséget kért. Az amerikai haditengerészet egy tengeralattjáró-mentő hajója a helyszínre érkezett, s két búvára túlnyo-

A búvárok csupán mintegy 20 méternyire tudták megközelíteni a fogságba esett batiszkáfot, mert felszerelésük nem volt elegendő mélyebbre merülésre életük veszélyeztetése nélkül. Megállapították, hogy *drótvágókkal lehetetlen kiszabadítani* a kutatóhajót, mert az beszorult a roncsok közé.

A kilenctonnás, mintegy hat méter hosszú alumínium tengeralattjáró két részre van osztva, amelyek között *nincs* átjárási lehetőség.

Nincs olyan zsilip sem, amelyen át

a megfigyelő üvegbúra alatt tartózkodó két tudós könnyűbúvár-felszereléssel elhagyhatná a hajót.

Az is valószínűtlennek látszik, hogy a másik részben levő két társuk magától kiszabadulhat. Békaemberfelszerelésükkel a 110 méteres mélységből aligha érnék el élve a felszínt.

A mentési munkálatokkal egyelőre szünetelnek, várják, hogy a kaliforniai San Diegóból megérkezzék egy különleges, légharangszerű merülő kamra, amelyben négy búvár helyezkedhet el. Abban reménykednek, hogy talán ezeknek sikerül robbanótöltetekkel kiszabadítani fogságából a kis búvárhajót és négy utasát.

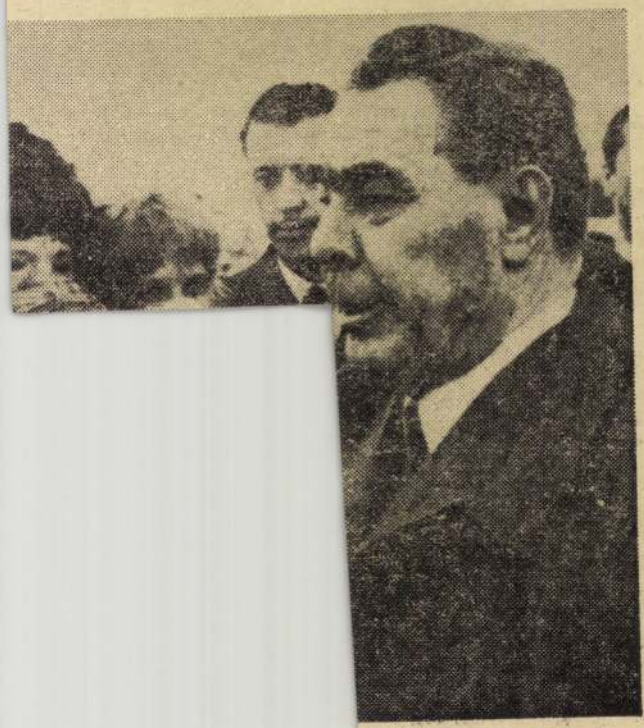

kolónia tagjaival beszélget.

Zajjat pr

Kairó, június 18.

Hasszán El-Zajjat egyiptomi külügyminiszter hamarosan európai körutazást tesz — közölték tegnap este az egyiptomi fővárosban. Felkeresi *Belgrádot* és *Madridot,* majd július közepén

1021 Béla Kondor

ARTS

A THIRTY YEARS RETROSPECTIVE — THE KÁROLYI MEMORIAL

Anniversaries give one a chance to draw up a balance sheet, for art as well.

Painters, sculptors, draughtsmen and designers work in lonely pursuit of their art, studios are not collective workshops. They can measure their success only by the response their finished product elicits. The information they receive only tells of the contact of two poles—themselves and the public. If artists want to compare their ideas with those of others, if they want to know their place in the community, they need larger forums which exhibit the general context in which they work. The present display in the Budapest Műcsarnok offers a general survey of the last thirty years in painting, sculpture and the graphic arts.

This is most useful and necessary for the self-knowledge of artists, but it concerns not only them and responsible authorities. Shows of this type always attract the public, figures speak of hundreds of thousands of visitors of comprehensive exhibitions.

The present exhibition reports on the position of the arts in Hungary in 1975. This limitation is partly due to technical reasons: there is no exhibition hall large enough to accommodate everything one wishes to show. The other reason is that the organizers of such displays can count on thorough knowledge on the part of the public. Visitors have seen previous shows, both collective and individual, and they are more or less acquainted with the artists. One or two paintings, plastic works or drawings tell them of the artist's present stage of development, of his plans and achievements.

I admit that a hundred thousand well-informed connoisseurs may look like a boast at least to those who have never tried to force their way in the throngs in the Műcsarnok. But the number is true all right, it even increases from exhibition to exhibition. And who would go to one which offers only unintelligible fragments of an artist's life-work? The explanation is very simple: in the last fifteen years the range of Hungarian art has been so wide that everybody can find his favourite style, and, on the other hand, everybody had to follow changes attentively since it was impossible to foresee the sudden emergence of an interesting personality or the surprising turn of style not only of the artist himself but of a whole school of art and even, as in the case of Béla Kondor, of graphic art as such.

All this does not make the reviewer's task any easier. It is impossible to list the works in the catalogue or to list only the best works—almost a thousand artists are represented. The coloured reproductions in this issue try to convey a picture of the main trends. The selection, although carefully made, is far from complete.

Sculpture has been discussed in another illustrated article but paintings and graphic art present also a much wider range and show more extensive sources of inspiration

opinion, this is more than a problem of terminology. It often conceals matters of principle (see the discussion on the supervision of agricultural co-operatives in many socialist countries). He also discusses typical supervision and control models in the various mechanisms of economic management. His typology of public administrative supervision is particularly noteworthy for it also throws light on the causes of differences in public administrative bodies of supervision and control. (Examples are taken from Hungarian practice.) This chapter is supplemented by a section dealing with types of public administrative control (types of control aimed at autonomous and related, external and internal, general and specific, administrative and executive activities).

Chapter 5 in part 2 deals with certain basic issues of central state control. Section 1 describes the situation as it developed gradually, and appears today in the form of central control bodies of the most diverse structure. It can be determined that there have been numerous and varied experiments in precisely this field. As a result bodies subordinated in some cases to the government and in some cases to the highest representative bodies have been established. Special reference is made to the Hungarian form of central state control which has included popular elements while maintaining its state nature. One part of this question is whether the socialist state needs only a central control apparatus, or whether a local (regional) one is also necessary. The variety of solutions raises the interesting problem of centralization v. decentralization.

In this same chapter the author also deals with the question of professional or lay control emphasizing the possibility of linking up the professional and lay elements, applying them in combination, as well as the need to establish correct ratios, even within the given fields of specialized control. Linked to this is an examination of historical and current institutions of joint party and state control. The author describes these forms of control as satisfactory in form and operation in their own time, and as having created the foundations for even broader popular control.

This brief review illustrates the complex way in which Lajos Török has tackled the question of control. Having dealt with all the marginal areas of supervision and control in a manner corresponding to their significance he at the same time has been able to provide a more lively depiction of the central control organization. And since the role of precisely these bodies is important from the points of view of both constitutional legitimacy and expedience, I cannot consider this issue to be one of public administrative techniques only. It is a question of public law in the broadest interpretation of the term.

Let me call attention to the fact that, using the historical and comparative method, Lajos Török has made it possible to display rapid changes taking place within the state organization as well as the fact that this body, which has outlined a variety of models, will most likely continue to be variable.

Lajos Török's work is an aid to a better understanding of the organization of the socialist states.

OTTÓ BIHARI

than are represented on the six reproductions here. A number of formal and substantial experiments had to be left out. Hungarian painters started to design tapestries about fifteen years ago but weaving has completely detached itself from painting. Nor are works included which are no more than promising experiments, and the Great Plain school had to be left out as well since they alone would have taken up all available space.

Dezső Korniss's *Shepherds* is an important painting. It is inspired by Hungarian folk-art —although not in its concrete motifs. The structure, palette and the iconography of the painting are based on the thorough study of the embroideries on shepherds' cloaks— in transcribing them to another idiom the artist remained faithful to their true spirit.

Pál Deim's *To the Memory of All Those Who Died a Senseless Death* is a good example of going beyond the traditional boundaries of painting for the sake of expression. This composition is a plastic work—a painted wooden relief. Deim's series of experiments offer a good example of the development of Hungarian art. He synthesized the attributes of the Szentendre school, especially the severe structure of Barcsay's paintings and the score-like pictorial language of Endre Bálint—but he went one step further.

Piroska Szántó's painting, *Szentendre Peacock*, shows the traces of another type of synthesis. In her art the colour structure creates the impression of musical harmonies. The metallic colours—mostly gold and silver—appear on a black background (as if they sprang up from silence), sometimes interrupted by lightning—like whites—but these colours have a symbolic meaning: they stand for life and death, the whole cycle of life. This intention is very clear on *Love*, a series painted at the same period as the *Szentendre Peacock*.

Margit Anna and Viola Berki experiment with another possibility: they humanize the freedom-ideal of surrealism, and create a gentler world with the naiveté of children who do not reject anything that is possible. The artists move in this world with wise restraint. Their experiment has been a starting-point and an encouragement to many young painters who proceed along their course and draw from this apparently inexhaustible source, enriching it with their own inventiveness.

Endre Sziráki's graphic series *Commonplace happiness* has been constructed with much care for colour and form: the artist used different means of printing. The third piece of the series shows all existing tendencies and results in contemporary Hungarian graphic art. It is clear that Sziráki has no technical problems; the majority of the graphic artists here shown handle the most complex technical problems of their craft with the same ease. Sziráki is able to use his medium for complex visual, emotional and intellectual communication and, with a full mastery of his craft, he has the courage to express the simple things which do not tolerate the slightest uncertainty: he expresses everyday life not in idylls but in truths.

The Károlyi Statue

It is not easy to erect a memorial to a man of our times. Time has worn out the traditional means, the representative forms— horsemen, figures in robes of state or classical robes have become anachronistic. A contemporary hero does not differ in his outward appearance from anybody else: he wears the same lounge suit, he travels by car, rail or plane and—if we disregard the fortunately exceptional occasions of battles—he needs no special environment for his deeds, decisions are made at desks and conference tables.

These contradictions constitute the sculptor's dilemma: he must give an idea of a man's greatness and of his impact on his age without having the means to do so, the least "falsification" or "correction" provokes immediate and passionate protest. The outstanding figures of our times are shown on photographs, films and on television, every-

body "knows" them and so there is a large critical public. Is it still possible to find a solution?

It is possible to say yes. Imre Varga's memorial to Mihály Károlyi was unveiled early this spring: it stands near Parliament, in a corner of Kossuth Lajos Square. The artist proved that with care and ingenuity it was possible to turn all limitations into virtues. This statue does not want to "lift up", or artificially heroicize Mihály Károlyi. He does not represent him with emphatic gestures, nor does he put him on a rostrum, or among supporting figures. The artist knew that this fabulously wealthy Hungarian aristocrat who had distributed his own property to the peasants, who courageously took over the leadership of the first Hungarian republic and whose life and political activity were guided by the highest motives could not be suitably represented in a spectacular way.

Károlyi's bronze figure is stooped and meditative, he stands among trees on a low grey marble pedestal, rather on three low stairs; the statue is framed by two metal broken arches which do not meet. The spectator need not look up to see him: he is not much higher than those who look at him. This tired figure leaning on his stick is not conspicuous. Varga not only showed Károlyi looking as we knew him—he added Károlyi's spirit, the radiation of his personality. He did not imitate or introduce the man, he presented Károlyi, giving visible shape to his image, as the nation knew him, in a lounge suit, stooping, old, leaning on his walking stick. He was heroically pure without heroic gesture: his memorial bears witness to his true self.

GYÖRGY HORVÁTH

ART IN PUBLIC OWNERSHIP 1945–1975

Public statues and monuments of the last 30 years in the Műcsarnok Gallery

Within the context of the celebration of the thirtieth anniversary of Hungary's liberation a special exhibition was held in the Budapest Műcsarnok entitled "Public Property 1945–1975".

Not all works of art placed under public ownership during this time were included, especially not all the paintings, statues and other objects which have come into the possession of the Ministry of Culture through annual state purchases. This exhibition was limited to monuments created for competitions, by commission or from the "investment" fund provided by a law requiring two pro mille of all large construction investments to be set aside for works of art connected with the building. Because the statues, murals and decorative objects for this exhibition were both physically and spiritually integral parts of their environments, they could not be brought together in one place. Some other arrangement had to be found. At first documentary photography seemed the obvious solution. But feeling that a simple listing of items, even with the best reproductions, would fatigue the interest of visitors, the organizers placed small-scale maquettes alongside the photographs of original works.

Four Thousand Works

Having met the minimum requirement of a suitable lay-out, the next step was much

NDOR Béla

Somogy 1985.1.

akár kibogozhatatlan titokzatosságában is nyomon követhető folyamat, melynek természetességét az jelenti, hogy két szó találkozása olyan kapcsolat lehetőségét rejti magában, ami kényszerű jelentésükön túlmutatva a végső egység példájává válik. A világ-szépség-virág gondolatlánc a Névtelen versében a végtelenbe vesző utat mutatja, ahol a gondolati azonosulás a meghatározó, amit a két szó szerencsés egymásra felelése csak megerősít. Ezzel vissza is lehet élni; hoztunk fel rá példát bőven. Itt azonban már másról van szó, többről is. A rím, önmagában, nemegyszer csak alkalmi ügyesség, s ebben nagyobb szerep jut a korigénynek, mint a költői leleménynek, s ezért éri be Tinódi sápadt monotóniájával vagy a XVIII. század értékben semmivel sem jobb ragrímeivel a kortárs olvasó.

A szó, mint jelentés, a valóság választott jelenségének érzékelhető burka, magában hordozza összes lehetőségét, s a gondolat mindig túllép az önmagával való azonosság sivár egyértelműségén. Minden szó egy világ képzetét hordja magában, s a szavak összecsengése – nem is csak jelképesen – olyan gravitációs teret hoz létre, melyben ellentétes erők is találkozhatnak.

Ahogy a Névtelen versében vagy Juhász Ferencnél, aki ebben a litániás zengésben talált vissza az ősi többértelműségében egymásra felelő titokhoz: Virágzó világasszony.

SZILÁGYI FERENC

Egy nyelvtudós estéje

(Paisiádák)

**Pais Dezső, a magyar nyelvtudomány „nagy öregje" 1973. március 20-án töltötte be 87. évét. Ez az írás eredetileg kissé megkésett születésnapi megemlékezésül készült, de hamarosan – április 6-án – bekövetkezett fájdalmas távozása folytán tarsolyomban maradt. Most adom közre, halála tizenkettedik évfordulóján, hiszen úgy tűnik, mintha tegnap este keltünk volna föl a kruzsok fehérasztalától.*

Egerszeg szülötte, a 88. évébe lépett nyelvészprofesszor nemcsak nagy tudásáról híres, hanem játékos szelleméről: keserédes humoráról, olykor szarkazmusba átcsapó csípős (ön)iróniájáról is. A több mint százesztendős heti nyelvésztalálkozón, az Erzsébet étterem fogalomszámba menő „kruzsok"-jában (a „kör, összejövetel" jelentésű orosz szót még a múlt században honosították meg oroszföldi rokonainkat kutató „finnugrászaink") a nyelvészeti témák közben gyakran előkerülnek élcelődő tréfái, jóízű történetei, amelyekből valóságos „Paisiádák" keringenek: egy rendkívüli, színes, gazdag egyéniség kötetbe kívánkozó anekdotái.

Belenyúltam tarsolyomba, s beletúrtam céduláimba, amelyeket egy-egy kruzsokbeli este után vetettem papírra – mert én is céduláztam pontosan, ahogy megtanított rá, mint ő az oklevelek adatait, vagy bennünket, mikor vizsgáztunk nála.

1968. október 22.

A kruzsok ekkor a Pilvaxban tartotta „vándorgyűléseit", a különteremben, Petőfi és Bem képe alatt. Egy kicsit hasonlít is Bem apóra: kérlelhetetlenségével,

Ó, fakó föld iszonyú láza!
vázzá száradó virága!
győzik e lázat ontani
tán tető láng-ormai,
az égi öv örök világa!

A vihar előtti csend soraiban a rím mögött tárul ki az ismeretlen és borzongató világ a gondolatilag már követhetetlen mássá-levés fényében:

Kő a virág,
katlan a tájék,
másvilág.

Weöresnél arra is van példa, hogy a rím az elődök verkligyakorlataként jelenik meg, korhangulatot festve, már-már a stílusparódia szintjén, amikor a rím olcsósága beleolvad a szegényes valóság közhelyeibe, s a kép hitelét veszítené, ha nem párosulna az elkoptatott rím olcsóságával *(Falusi fiú a városról beszél)*:

este ragyog, mint a holdvilág!
A sarkon rendőr, a lépcsőn szunnyadó anyóka,
s a ligetben mennyi virág!

A kép csak ezzel a rímmel válik igazán élessé, s ez egyben arra figyelmeztet, hogy ugyanaz a hagyomány más helyzetek és értékek hordozója is lehet. Példáink – valamennyit nem sorolhatjuk fel – két szó hangzásazonosságának környezetváltozását kísérték nyomon, pontosabban azokat a mozgásrendszereket, amelyekben a színét váltó gondolat mindig megteremti saját koordinátarendszerét, s a költői világegyetemen belül bármilyen képet felidézhet.

Juhász Ferenc is rátalált a rím ősi, kozmikus titkára, tolla alatt a Névtelen távlatai nyílnak ki, s itt ismét a rím lesz fontos, mert a szavak mágiájában minden jelenség állandóan átlényegül, a szó beleolvad abba, ami ráfelel, mert együtt és egymással vannak, s a flos florum már nem hasonlat, hanem valóban a virág virága:

Virág-Asszony, Virág-óra,
te, virágok Elhozója,
te, Virágzó Világasszony,
illatos Sohase-Alkony
s hull rá eső, föld és virág,
hull a megmaradó világ.

Ugyancsak az *Anyám*ból való ez a Babitsra emlékeztető, bujkáló belső rím:

Illatos Virág-Temploma,
üdvözlégy Világ-Asszonya,
üdvözlégy Virág-Buborék,
Szent Virág-Asszony Teljesség.

Nagyon messzire jutottunk, a mélységes mély múltnak kútjához, s Thomas Mannnal kérdezhetjük: ne mondjuk-e inkább feneketlennek? Látszólag egy tetszetős és az idők folyamán elkoptatott rím útját jártuk, kitérőkkel, máskor ügyet sem vetve stációkra, de tulajdonképpen az emberi választ kerestük, ami a rím történetébe burkolózva jelenik meg, mert fontosabb az, „akinek múltjáról kérdés és szó esik", midőn „az emberinek, történetének, művelődésének kezdeti alapjai tökéletesen megismerhetetlennek bizonyulnak" – ezek még mindig Mann szavai –, de a megmérhetetlen vagy

de rejtett melegségével is. Fiai voltunk mindahányan. Csakhogy ő nem azt kiáltotta felénk – szótlanul – „Ha nincs híd, nincs haza!", hanem: „Ha nincs nyelv, nincs haza!"

Szóba kerül a nyíregyházi irodalomtörténeti vándorgyűlés, a Nyugat megindulása: 1908.

– Akkor szakvizsgáztam.

– Kinél?

– Beöthynél, Szinnyeinél, Pecz Vilmosnál.

Hihetetlen szinte hallani, hogy e könyvtári klasszikusok a tanárai voltak, neki, aki maga is már-már élő klasszikus.

Gyűlölte a gerinctelenséget, a megalkuvást.

Szóba kerül az egyszakosság, amit idegen mintára szorgalmaztak némelyek.

– Őrültség volt. Én is voltam tanár. Mit kezdenek egy iskolában azzal, aki csak magyarhoz ért? De a talpnyalók ránk erőltették. Aztán kiderült, hogy marhaság, de mennyi kárt okoztak!

Majd a földalatti kerül valahogy szóba. A földalattiról meg az Opera. Jár most is az előadásokra. Talán Szokolay Hamletjét is bemutatják bérletben. – Javult egy kicsit a műsorpolitika: belátták, hogy nem lehet mindent elsózni a bérleteseknek. Annak idején levelet írtam Palló Imrének – először tréfásan. Aztán megsértődött, legalábbis úgy válaszolt – vagy válaszoltatott. Erre aztán ironikusan írtam. De aztán őt is leváltották. Különben személyesen is ismertük egymást, Kereszturyék révén.

S nemcsak a zene érdekelte: a színház, az irodalom és még a sport is.

Egy időben írók és művészek is jártak a kruzsokba: Karinthy Cini, Kondor Samu. Most rájuk terelődik a szó.

– Hogy Pilinszky járt volna itt, arra nem emlékszem. De Berda igen. Egyszer volt itt, de nagyon esetlenül viselkedett. Na, egyszer meg bejött a Százévesbe. Emmike is ott volt (a szlavista Úrhegyi Emília), Kenéz (Kniezsa István, szlavista professzor) s még néhányan. Valami egyetemi ülés után mentünk be. Rövid nadrágban jött, s Kenéz vette észre, aki ismerte. Odahívta, de csak azzal fogadta el a meghívást, ha fizet neki három deci bort. Kenéz megígérte. Odatelepedett közénk. Azzal kezdte, hogy kivette a zsebéből a két zoknit, amit ott mosott ki a Dunában a rakparton, s kiteregette száradni a szék karfájára.

Aztán gyűrött papirosból egy darabka kenyeret vett elő meg egy darab nagyon büdös sajtot egy félbemaradt zöldpaprikával, s zavartalanul falatozni kezdett, kortyolgatva közben a Kenéz hárslevelűjét.

Közben Wacha Imre is befut (akitől mindig megkérdezi, rokona volt-e a híres Wacha kalapos a Kiskörúton: neki is volt egy kalapja tőle ifjúkorában), ő oktatja a beszédtechnikát a rádiósoknak. A rádióról a tévére terelődik a szó.

– Kidobtam őket. Kedden lett volna a szereplés. Szombaton felhívnak: megyünk felvételre. Címet se tudtak mondani. Mondom: ide hiába.

– A nyelvész Pais?

– Aránylag nyelvész. (Most kedvenc szavajárása az *aránylag* – a búcsúszava is ez.)

– De hát *a* Margitka megbeszélte. (Az a főnöknőjük.)

– Akkor se.

Megsértődött a szervezetlenségen, udvariatlan, ajtóstul berontó stíluson – s nem állt képernyőnek. Nyakas volt, önérzetes s talán egy kicsit konok és makacs is.

A kalapra visszatérve valahogy a Gessner-kalap kerül szóba a Tell Vilmosból, aki (ami) előtt mindenkinek hajbókolni kellett (volna). Pedig ő a hajbókolást gyűlölte a legjobban.

Tell Vilmos története aztán előhozza a százszor megismételt klasszikus anekdotát, mikor a szakvizsgán Budenz Józsefről, a kruzsokot megalapító magyarrá honosodott finnugor nyelvészről faggatta delikvensét.

– Na, ki volt az a Budenz? Mit tud róla? ... Mély hallgatás, aztán csak fölragyog a képe:

– A kártyában a zöld felső!

– Mért nem mindjárt a tökfilkó?! De nem volt szívem elvágni, olyan jót nevettem rajta: Rudenz Ulrichhal keverte össze, annak a neve rá van írva a magyar kártyára, s csakugyan a zöld felsőre. Azt ismerte.

De legtöbbet s legszívesebben kedves folyóiratáról, a Magyar Nyelvről beszél, amelyet négy évtizede szerkeszt, világviszonylatban is páratlan pontossággal, szinte már kínos gonddal.

– Melich tanár úr nem nagyon törődött a szerkesztési elvekkel. Kapitälchennel szedetett olyasmit is, amit csak ritkítani kellett volna.

Szabó Dénes ellene mond: – Nem is törődhetett vele. Különben mikor jutott volna ideje azokat a remek etimológiákat kitalálni?

– Ez nagyon kétértelmű, Dini! Magam is gondolkozóba estem, hogy kell érteni. Vagy tán maga is haragszik Melich tanár úrra, mint Kenéz? Magának nem adott kölcsön?

– De igen.

– De maga meg is adta. Kenéznek is adott. De az sohase adta meg. Ezért haragudott rá egész életében.

Aztán megint csak a pénzre fordul a szó.

Az új ötforintosok nyomán a régi pénzek jönnek szóba. Mondja, hogy volt egy arany tízkoronása, a nagyapjától kapta.

– Nem Pais nagyapámtól, annak nem volt: attól csak egy ezüst hatost kaptam.

Legközelebb öt év múlva, 1972. január 8-án, megint csak szombaton jártam ott a „kis kruzsok"-ban, akkor már az Erzsébetben. A „nagy kruzsok" kedden este volt: sokszor annyian gyűltünk egybe, hogy el se fértünk az összetolt, hosszú asztaloknál.

Illyés Gyula *Fáklyaláng*jában a turini aggastyán azzal magyarázza hosszú élete titkát, hogy szenvedélyesen tud gyűlölni: a rosszat, az ostobát, az igazságtalant. Idézi is a latin közmondást, amelyet pataki professzorától tanult: „Furor conservat" (a harag megőrzi a fiatalságot).

A turini remete s a színpadon felhangzott szavai jutottak eszembe ma, a szombat esti „kis kruzsok"-ban. A nyelvtudós még „csak" 86. évében jár. Talán őt is ugyanaz tartja friss szellemi erőben, s reméljük, hogy kossuthi kort ér (ha már Kossuth-díjat kapott), ugyanilyen szellemi frisseségben.

Persze a „Furor conservat" mellett van egy másik rokon értelmű jelmondat is, a „Labor conservat" – a munka megőrzi a fiatalságot.

Arról panaszkodik, hogy ez a nap is nagyjából elment munka nélkül. Pedig érdekes témán dolgozik: „oklevélhamisítványokat" vizsgál, a *szent-* előtagú s *-falu*

Kondor Béla

1021 Kéziratok

1981. XII. 9. 10.45. Petőfi S.J.

Láttuk, hallottuk

- A műsorvezető Varsányi Gyula.

- Az utóbbi évek Kondor Béla emlékkiállításainak sorában, újdonságot kínál a pesti Vigadó Galériában megrendezett tárlat. Ezen a művész hagyatékából azok a képek, grafikák és kéziratok láthatók, amelyeket eddig a Kondor Család őrzött. Bojár Iván kritikus számára, milyen új élményt jelentett, ez a kiállítás ?

- Újdonságot, két dolog jelentett a számomra. Egy. 1950-ből szerepel a Kondornak egy tájképe,

- Sztálin-híd.

-Igen, és ez a grafika, tulajdonképpen semmit nem mutat a leendő Kondorból.

- Vajon miért szerepel ?

- Talán egy rossz didaktikai szempontból, talán hogy azért, hogy hadd lássa a nézőközönség, hogy ez a Kondor, akit bizony aki így deformálja a dolgokat, hát tud az másképpen is dolgozni és ugylátszik ez a Kondornak és a Kondor-izmusnak ilyen módon óhajtja a hitelét talán a közönség előtt megteremteni. Nincsen értelme. A másik ami újdonságot jelentett számomra az, hogy itt Kondornak a kéziratai, vers kéziratai is láthatók. Nem a versek érdekeltek ebben a pillanatban, hanem a verseknek a külalakja, megcsinálási módja, tehát ennek a manuális technikája . Alig van bennük javítás. Ahogy Kondor Ala prima festett, ugyanolyan ala prima irta a verseket, vagyis együltében, és egy-egy szót javitott csak rajta és hiányzik belőle mindenféle görcsösség. Itt kezdődött számámra, az ami érdekessé vált a Kondor kiállításon. Kondornak az egész gondolkodásmódja, moralizáló és mint moralizáló ember, tele van belső görccsel. Érthetően okkal, joggal. Ugyanakkor azonban a képének a megcsinálási módja, egy teljesen könnyed mestert mutat, egy olyanfajta embert, aki az európai képzőművészetnek az anyanyelvét, dadogás nélkül ismeri és tudja. Nincsen soha semmiféle kényszeredettség, egyetlen munkáján sem. Még akkor is ilyen teljesen spontánnak hat, mondjuk a Kőrajzai esetében, amikor hát bizony két-három Kőrajzot kell egymásra nyomnik ahhoz, hogy végsősoron megszülessék a nyomat. Mindegyik ugy fest, mintha ott előttünk ecsettel, egyvégtében, hirtelen fölvázolta volna. Ny ez a vázlatosság, ami szintén érdekes a számomra. Látszat vázlatosság. Kondor ilyen vázlatokban dobja föl azt, sokszor tetszetős formában ami egy nagyon keserves és nagyon megfontolt tartalmat takar. Mint olyen ember, aki tulajdonképpen akkor ül oda a vászonhoz, vagy akkor ül oda a rajzolókőhöz, vagy akkor ül oda a metszet számára szolgáló rézlemez elé, amikor benne már teljesen leszüródött minden mondanivaló.

Az ember elkezdi egy kicsikét részletesebben megnézni a képét, akkor rájön, hogy nem istenigazából meggondoltak ezek. Gondolok itten, elsősorban két képre. Az egyik az 1957-ben festett Várvédők, a másik az 1972-ben tehát élete utolsó évében festett Merénylet az olimpián cimü kép. Mind a kettőn a lövő emberek szerepelnek. A várvédők azonban magatartásukban, akkor amikor Geffenzivek és az egész képfelületet betöltően egy szilárd frontot alkotnak, valamiféle külső ellenség ellen, akkor egy ilyen tömbszerü megfogalmazást kapnak. Az Olimpia cimü képen pedig minden szétfolyik, minden értelmetlen, még a puskából kilőtt golyó is szinte szétspriccel és az erőszaknak a totális értelmetlensége mutatkozik meg ebben a képben. Azt hiszem, hogyha ezt a kettőt összehasonlitjuk egymással, tulajdonképpen rájöhetünk a Kondor-i gondolkodásnak a belső lényegére, mert formailag, tulajdonképpen a két kép között alapvető különbség ezt eltekintve nincsen.

- / zene. /

- - --

- Vácott, a Madách Imre Müvelődési Központban látható Szegedi György szobrászmüvész kiállitása, amely ezuttal meglepetéssel szolgál. Fábián Tamás kritikussal beszélgetünk.

- Itt a tőle megszokott nagy plasztikákkal szemben, egészen kisméretü plasztikákkal találkozunk, de egy olyan konstrukciós rendszerrel, amely egészében azt hiszem azonos értékü akármelyik nagy plasztikájával, beleértve mondjuk a Szegedi Árvizi emlékmüvet is. Ezek elsősorban a plexi üveg anyagában foglalmazódnak meg, részint támaszkodik főleg installációs ügyekben a másik kedvenc anyagára, a krómacél lemezre, de igazán plexi problémák fogalmazódnak meg.

-Egyébként roppant érdekes, hogy mik az igazi plexi problémák.

-Igen. Na most a plexni mint egy modern anyag, talán legjobban tudja kinálni az anyag szépségeit. Erre kevés rájöttek ez nem Szegesdi találmánya, hogy a polirozott plexi, az milyen látványélményt tud csinálni, ide hozzá kellazt is tesem,hogy a szépen fölcsiszolt polxi, az éleire kihozza a fényeket, és ez egészen fantasztikus ilyen fény és szin kavalkádot ad a látogatónak, nincs a teremben olyan kóbor fény, ami meg ne jelenne ezeken a széleken. De a plexinek a megmunkálása, maga azért korántsem ilyen egyszerü dolog, mint amilyennek ez látszik. Igaz ugyan, hogy könnyebben formálható mondjuk mint az üveg, de azért a plexi hajlitás számos veszéllyel jár, talán nem is érdemes ezzel annyira foglalkozni. Azzal azonban igen,

hogy egy ilyen anyag, amelyik átlátszó, remek fényvezető milyen lehetőséget, milyen formai lehetőséget kínál a szobrász számára és ez a formai lehetőség, a megfoghatóvá a tett szerkezet, az a szerkezet, amelyikmindenki számára világosan egyértelműen kifejeződik és nincs mellébeszélés.

- Segesdi egy nagyon érdekes gondolatkört tud itt ezekben a plexikben megfogalmazni. Régi vesszőparipám, hogy a modern művészettörténetét, a négyzet históriájaként lehetne megfogalmazni. Segesdi plexijeinek a túlnyomó többségét, a négyzetből kikövetkeztethető geometriai formációkban fogalmazza meg, tehát a kubus, a kockának valamilyen szelete, és ilyesmi. Az ami számára itt evidens formaként kivánkozik, és két oldalu a megközelités. Vagy arról szól, hogy a kockából hogyan bomlanak ki szabadabb, lazább ugyanakkor természetesen a szobrász által szorosan összefogott formák, vagypedig természetben föllelhető mozgékonyabb formák, hogyan szorulnak, hogyan szorithatók bele, hogyan komponálhatók bele egész pontosan egy ilyen négyzetbe. Szóval itt Segesdinek az a nagy találmánya, hogy érzésem szerint magától a szobrászatról tud szólni ez a kiállitás. Ilyennel ritkán találkozik az ember.

- Mindez persze kőben vagy fémben is megfogalmazódhat és meg is fogalmazódik más szobrászoknál. Ehhez az egy problémához tulajdonképpen mit tesz hozzá maga az anyag ?

- Igen.

- Hozzátesz-e valamit hogy az plexi.

- Igen. Mindenképpen hozzátesz, mert ezt ott látjuk legnyilvánvalóbbnak, ahol Segesdi a plexit és a krómacél lemezt hozza kombinációba. Hogyha a kocka, illetőleg a kocka szeletet, krómacél lemezből csinálja meg és abba a plexi testeket foglalja be, akkor a dolog ugyszólván az evidencia szintjén kinálkozik, hogy nem a szerkezet amelyik ilyen massziv, ilyen áthatolhatatlan, az most egyszeriben átláthatóvá, átjárhatóvá válik és ez a szobrászatnak egy nagyon régi problémája és amig lesz szobrászat, addig ez lesz a problémája, a negativ és a pozitiv formáknak az aránya, ezeknek a szerepe a plasztikai formálásban.

/ zene. /

- - -

- Most hallgassák meg képzőművészeti rövid hireinket.

AMücsarnokban a jövő héten nyilik a nagyszabásu magyar fotótör-

téneti kiállitás, de más kiállitótermekben már fototörténeti tárlatok sora várja a látogatókat. Például az Ujpesti Minigaléria A fotográfozásról cimü kiállitása, az amatőr foto történetéről nyujt áttekintést.

/ zene. /

- - -

- A konstruktiv művészettel foglalkozó Pesti Műhely áttekintő kiállitást rendezett eddigi tevékenységéről a Pécsi Galéria Széchenyi téri termében. A tárlaton többek között Henfö Tamás, Mengyán András, Keserü Ilona, Bak Imre művei láthatók.

/ zene. /

- - -

- A Budapesti Helikon Galériában állitotta ki Papp Oszkár festőművész, azokat a tüzzománc képeket, amelyekkel a közelmultban Devecseri Gábor forditásában megjelent Homéroszi himnuszok cimü könyvet illusztrálta. Béla Pál kollégám a kiállitás helyszinén először a vendégkönyvet lapozgatta.

- Köszönöm a személyes találkozást, Homérosz alakjaival. A görök kultura kincseinek méltó képviseletét élvezhettük. Szivfájditóan átélve, Devecseri Gábor nélkül. Nem csak a szinek és a formák csodálatosak, hanem az alakok dinamizmusa. F

- Nagyon ügyesen rajzol Papp Oszkár, tényleg nagyon jól rajzol és ugy érzi ezt az antik világot.

- Mi az ami felhozta Önöket ide ?

- A feleségem.

- Azt hiszem, hogy hasonlókat tudok mondani, a rajzok nekem is nagyon tetszenek. A zománcok az olyan olyan, olyan dekorativ mü, ami nem külön jelentkezik az anyagnak a csillogása a fénye, időt álló. Kő, talán más szempontból láttatja a világot.

- Én ugy éreztem, hogy Papp Oszkár kisméretü képeihez bensőséges tartást ad a Helikon Galéria. Csapó György kritikus, hogy látta ?

- Nekem is ez a véleményem. Valóban, pontosan azt állitott ki

és annyit, amennyi jó a nézőnek, fölfogja, hogy ugy mondjam megfürdik benne. Már előtte is csinált mitológiai tárgu tüzzománcokat, Homéroszi himnuszok Devecseri Gábor forditásában, megmozgatta, sokkal többet készitett, mint amennyi bekerült a könyvbe természetesen.

- Amit egyébként a kiállitáson láthatunk.

- Amit egyébként a kiállitáson látni lehet,

- Meg is lehet vásárolni.

- őt az egész munka folyamatát, ahogy a könyv készült látni lehet, ahogy az egyes szineket egymásra hozták, tették, nyomdatechnikailag előállitották, mert ezek illusztrációk és ezt kell elsősorban hangsúlyozni, hogy ezeket ő illusztrációknak szánta. Tudniillik fölmerült, ahogy hallottam itten, látogatók részéről,

- Például a dekoratifitás.

- Persze, dekorativ olyan értelemben, abban az értelemben, ahogyan a néző bejön, és ezt a sok szép szint, csillogást, látja. De ahogy mondani szokták nem ez a jellemző. Nem ez a jellemző, a jellemző a pogány homéroszi világnak a képek nyelvén való elbeszélése. Amit Papp Oszkár véleményem szerint elsőrangúan csinál.

- Egyébként ami a vendégkönyv tmusága szerint is nagyon megragadja a látogatót, az nem is annyira a képek csillogása, hanem az a humanizmus, ahogyan ezeket a mitológiai figurákat, alakokat, Papp Oszkár ábrázolja.

- Valóban, ezzel is egyetértek, itt egy állandó dinamikus mozgásról van szó és ez a mozgás valójában a festőben, magában játszódik le, és ez vetül ki ezekbe a tüzzománc dombormüvekbe.

- Egyébként Papp Oszkár nem először alkalmazza ezt a technikát, és ugy tudom, hogy nagyméretü tüzzománcait is láthatjuk Budapesten.

- Igen, valóban, ő 68 óta foglalkozik vele, aztán volt egy ú kiállitása a Fényes Adolf -teremben, ott voltak nagyobb méretü tüzzománcok is és egyébként a Felszabadulás téri aluljáróban vannak nagyobb méretü tüzzománcok, csupán dekoratiy diszitő funkciót töltenek be, nem ugy, mint ezek az illusztrációk, amelyek nem szó szerinti illusztrációk, nem szó szerint az eseményt, a cselekményt illusztrálják, de azt is bizonyos mértékig, hanem ahogy a homéroszi világ, a mitológia él a müvészben ma.

-.-.-.-

KONDOR Béla

partisans de — ou les opposants à — toutes les formes d'orientations et de genres les plus importants.

L'exemple des deux premières générations a été pour la troisième génération et celle de l'avenir une source d'enseignements sur le comportement des écrivains en ce qui concerne l'engagement et l'esprit de parti à l'époque du socialisme. Le sort de la première génération après 1949 a démontré que le repli sur soi-même, le renoncement total de l'écrivain à son influence, à la formulation de la vérité, pas plus que son assimilation totale à la politique du moment à laquelle il sacrifie sa personnalité, ne peuvent être une réponse valable à une politique erronée, exigeante avec outrance. Le destin de la seconde génération après 1956 apporte, par contre, la preuve que l'identification non pas à la tactique du mouvement, mais aux principes fondamentaux d'une politique à longue portée, non seulement n'implique pas le renoncement à la personnalité de l'écrivain, ne le bride pas, mais bien au contraire favorise la création de grandes œuvres qui s'imposent.

De cet aperçu très simplifié réduit aux proportions d'une esquisse se dégagent quand même certaines questions: quel est la valeur de l'époque évoquée dans l'histoire de la littérature hongroise, quelles sont ses caractéristiques essentielles, a-t-elle utilisé toutes ses possibilités et en a-t-elle créé pour l'avenir? Si nous jetons un regard en arrière, sur le quart de siècle écoulé, il apparaît qu'une littérature riche en talents et en possibilités avait franchi le seuil de l'année 1945. Entre les années 1945 et 1948 elle laisse apparaître dans de nombreuses branches et sous de nombreux aspects ses valeurs, mais sans que les principes coordinateurs du socialisme en soient le centre. En 1949, la pensée socialiste en est le pivot, mais la voie d'une littérature de valeur se rétrécit, pourtant à partir de ce mouvement d'une période à l'autre, à nouveau le chemin emprunté par la littérature s'est élargi par bonds successifs après 1953 puis après 1956. Étant donné qu'entre-temps, l'idéal socialiste en tant qu'échelle de valeur y a occupé une position centrale, il n'a plus jamais été question de l'en éliminer.

Ainsi, cette époque a donné de nouveau à toutes les tendances, à toutes les conceptions non ennemies du socialisme de larges et nombreuses possibilités, ce qui a ouvert plus librement qu'auparavant, la route au développement futur de tous les genres littéraires.

István B. Szabó.

BIBLIOGRAPHIE

Voir une bibliographie de la nouvelle littérature hongroise dans le prochain numéro des *Nouvelles Études Hongroises*.

Réflexions sur les arts plastiques

Jamais, peut-être, les arts plastiques hongrois n'ont été à tel point caractérisés par des tendances aussi nombreuses et contradictoires que dans la période actuelle. Il est toujours particulièrement difficile de se faire une idée exacte de la situation du moment, de distinguer les tendances communes, mais l'étude des écoles, des styles, du mouvement des différents groupes fournit pourtant, en général, des points de repère susceptibles d'orienter le chercheur. Dans la période actuelle, par contre, nous assistons à une sorte de chaos où tendances et groupes artistiques se développent dans une relative autonomie; au cours de ces dernières années, un certain nombre de ces groupes ont connu l'essoufflement, traversé des crises, ont souvent même abouti à l'impasse, tandis que les nouvelles orientations, elles, ne présentent pas pour le moment de traits communs suffisamment caractéristiques pour pouvoir être classées avec certitude.

Or, l'ensemble des problèmes que soulèvent les tendances artistques les plus récentes ne peut être compris à partir du seul développement autonome des œuvres et des tendances, et des problèmes particuliers qu'elles posent; il faut chercher à établir leur rapport avec le développement antérieur, d'une part, et avec la situation actuelle de l'art européen et américain, de l'autre, car la naissance de ces nouvelles tendances est fonction du mouvement des générations, du problème de l'essoufflement des styles, des changements dans les expériences personnelles liées aux processus sociaux, ainsi que des impulsions en provenance de l'art des pays étrangers.

Le tournant historique survenu en 1945 dans la vie de Hongrie a produit un grand changement dans le domaine des arts plastiques également. Par suite de la transformation de la société hongroise, l'ancien art officiel — à savoir le néo-classicisme, inspiré du *novecento*, de l'école dite romaine, et le naturalisme teinté de l'académisme de triste mémoire de la Société des Arts Plastiques — a définitivement perdu sa fonction. Trois groupes en somme, représentaient alors le progrès. Leur style était loin d'être homogène, certes, mais une affinité spirituelle indéniable en liait les membres, les réunissant en de véritables chapelles artistiques. Le premier de ces trois groupes était la société dite de Gresham, représentante tardive du style de l'école de Nagybánya (école « post-nagybányaïenne »). Ce groupe se réclamait de propos délibéré des traditions de Nagybánya, l'école impressionniste hongroise, en restant attaché au principe de la nature, et à un art où dominaient les éléments lyriques, subjectifs.

Le deuxième de ces trois groupes était celui des artistes de l'école dite européenne. Leur style était très varié; on trouve parmi eux à la fois les représentants du post-impressionnisme, du constructivisme allié au réalisme, de l'expressionnisme et du surréalisme aussi bien qu'au début, les non-figuratifs. Chez ces artistes, il s'agit moins d'un style commun que d'une affinité spirituelle; à l'opposé du groupe de Gresham, se réclamant du naturalisme pleinairiste de l'école de Nagybánya, les artistes de l'école européenne se proposaient de propager dans l'art hongrois la conception de l'avant-garde hongroise — l'art des « Huit » et des activistes hongrois — et des écoles européennes modernes, des divers « ismes ».

La Gresham aussi bien que l'école européenne se présentèrent, dès leurs débuts, comme des écoles et elles réussirent à se faire accepter comme telles, mêmes si, pour la deuxième, cette appellation n'a jamais impliqué un style homogène. Quant au troisième groupe, ses membres étaient surtout unis entre eux par le fait qu'ils acceptaient consciemment les nouvelles fonctions artistiques nées de la grande transformation sociale, déterminées par la situation nouvelle, la création d'un nouvel art collectif, monumental. Chez eux non plus, on ne peut pas parler d'un style homogène; l'activité de ces artistes qui essayèrent de se constituer en un véritable groupe avec leur exposition intitulée « Vers un art collectif », organisée dans les salles de l'École nationale des Arts Plastiques, en décembre 1948, était marquée au même titre par le post-impressionnisme, l'expressionnisme, le néo-classicisme, un réalisme d'inspiration plébéienne et par les tendances stylisantes des arts décoratifs. Dans les années cinquante, période de la simplification des objectifs « populaire » et « collectif » et de la réapparition des tendances conservatrices sous l'effet du « dogmatisme esthétique » dominant, ce furent naturellement les représentants de ce groupe qui subirent la crise la plus grave; et ce n'est qu'après un long détour, vers la fin des années cinquante, début des années soixante, qu'il parviendront finalement à réaliser leurs objectifs originels. Mais une bonne dizaine d'années s'était entretemps écoulée: réalisés avec un tel retard, ces objectifs ne pouvaient plus l'être de la même manière, puisque l'expérience sociale, source d'inspiration de l'art collectif, gage du crédit de la monumentalité, était, elle aussi, devenue entretemps sensiblement différente. C'est ce qui explique pourquoi cette tendance trouva le moyen de se réaliser en premier lieu dans l'art décoratif monumental.

Les tendances vulgarisatrices des années cinquante troublèrent, naturellement, non seulement l'activité des artistes séduits par l'art collectif, mais aussi celle des représentants des deux autres groupes, quoique d'une manière différente. Tandis que les partisans de l'art collectif s'efforçaient de ressusciter la peinture de genre du XIXe siècle, en partant du principe, simplifié à outrance, de l'intelligibilité, et en obéissant aux directives d'une politique artistique erronée, le groupe de la Gresham conservait son style lyrique, impressionniste, ce qui lui faisait courir le danger de verser dans l'anachronisme, l'académisme. Comme l'enseignement artistique supérieur de l'époque était surtout assuré par les représentants de ce groupe et que, contre les tendances naturalistes, schématisantes, c'étaient eux qui défendaient le principe de la qualité artistique, leur

influence sur les jeunes devait nécessairement être très grande. Ils étaient, en effet, très entendus et ainsi, la survie du style post-nagybányaïen se prolongea d'une façon démesurée; leur peinture, qui accentuait, dans l'esprit de l'impressionnisme, le rôle de la vision, devint inapte à formuler les problèmes intellectuels de l'époque, constituant une entrave au progrès, à la création artistique d'esprit large, riche en symboles.

L'influence des tendances dogmatiques sur les représentants de l'école dite européenne et sur le mouvement lui-même était différente. L'activité de l'école fut, en effet, supprimée par voie administrative. La plupart des membres restèrent, certes, fidèles aux principes et au style qu'ils avaient élaborés au cours des années quarante, mais ils furent mis au ban de la vie artistique, obligés de cultiver une sorte d'art catacombal, phénomène nécessairement anachronique au XXe siècle. Le développement de leur art perdit de son élan et prit des traits sectaires, faute de pouvoir trouver les points de référence, sans lesquels il n'est pas de vie artistique active. Le crédit moral de leur comportement humain et de leur art est prouvé par le fait qu'ils restèrent tout de même fidèles à leurs principes et qu'une fois le dogmatisme rigide de la période de 1949 à 1955 affaibli, ils furent capables de reprendre leur chemin, même si, cette fois, il leur manquait l'unité, l'organisation et la communauté d'idées qui avaient caractérisé l'école européenne en 1946/1947.

Les trois tendances apparues après 1945 que nous venons de mentionner, étaient en même temps représentatives de trois générations d'artistes hongrois. Les représentants de l'école « post-nagybányaïenne » et les membres les plus âgés de l'école européenne étaient nés avant 1900, leur attitude humaine et artistique s'était formée pendant le premier tiers du XXe siècle; lors de la grande transformation sociale (1945), ils avaient donc une œuvre, une vision et une conception de la réalité toutes faites. Les autres membres de l'école européenne, ainsi que les partisans de l'art collectif étaient nés au début du XXe siècle. Une partie d'entre eux avaient fait leur apprentissage chez les néo-classiques de l'école romaine; d'autres étaient les représentants de la vague d'avant-garde qui s'était épanouie pendant les années trente; elle avait été animée, au début, par le Cercle de Travail de Lajos Kassák, le mouvement des élèves de l'École nationale des Arts Plastiques, connu sous le nom de « Jeunes progressistes », puis, à partir du milieu des années trente, par l'école dite de Szentendre.

Les artistes nés entre 1910 et 1920 appartenaient à une génération avortée, décimée par la Seconde Guerre mondiale; même les plus doués d'entre eux n'avaient pas réussi à constituer une véritable « génération d'artiste ». Aussi, au cours des années cinquante, les artistes âgés alors de 45 à 50 ans, furent très vite suivis par les jeunes entre 1925 et 1930, dont la grande expérience avait été la Seconde Guerre mondiale, puis l'époque des grands élans d'après la libération, des illusions et de leur disparition en fumée. Bon gré mal gré, ils étaient les créatures du nouvel ordre social; la plupart d'entre eux avaient quitté un foyer paysan ou ouvrier pour s'inscrire à l'École nationale des Arts Plastiques.

Cette génération a joué un rôle complexe mais important dans la formation de la physionomie de l'art hongrois moderne. Certains parmi eux s'engagèrent, sous l'influence de leurs maîtres de l'École nationale des Arts Plastiques, dans

16 Noël à la campagne

17 Exposition en plein air à Szentendre

18 Tapisserie de Gyula Hincz

la voie des traditions de l'école « post-nagybányaïenne » (Tibor Csernus, Tamás Vigh); d'autres — la majorité — devinrent les rénovateurs et les réformateurs de l'école dite de Hódmezővásárhely, en s'imposant la tâche de continuer le réalisme plébéien de l'école dite de la Grande Plaine (József Németh, Ferenc Szalay), cela d'autant plus qu'étant tous d'origine paysanne, ils étaient particulièrement sensibles aux enseignements de cette école, qu'il se fût agi des idées, des thèmes, ou dans une certaine mesure, de la forme. Enfin, quelques-uns d'entre eux se joignirent aux artistes de l'école européenne, qui travaillaient à l'écart des autres (Lili Ország). Le talent le plus robuste de cette génération, Béla Kondor, créa — grâce surtout à ses œuvres graphiques — un art frôlant le surréalisme, art gros de symboles dont l'influence sur ses contemporains était révélatrice et qu'on peut à juste titre considérer comme l'ouverture de la tendance spéculative, spirituelle, de l'art hongrois actuel. Les meilleurs de la jeune génération sortie des bancs de l'École nationale des Arts Plastiques, au début des années cinquante, ont élaboré leur propre style au début des années soixante; c'est d'eux que se rapprochent les plus jeunes, malgré les différences qui les opposent à leurs aînés; ce sont en effet ces derniers qui ont frayé le chemin, c'est à leur nom que se rattache le mérite d'avoir été des pionniers.

L'art actuel, c'est-à-dire celui de la fin des années soixante, est étroitement lié aux possibilités de développement des écoles ci-dessus énumérées, au mouvement des générations. Certes, les ramifications des tendances ainsi que l'apparition de talents nouveaux, pleins de promesses, font qu'il est extrêmement difficile d'embrasser du regard l'ensemble du domaine des arts; certains de ses traits caractéristiques se laissent pourtant saisir dès maintenant.

Le trait le plus visible est la crise et la disparition du monopole de la peinture fondée sur la vision, sur l'expérience optique, relevant essentiellement, quant à la méthode, de l'impressionnisme. Malgré leur nombre toujours considérable, les peintures et les œuvres graphiques nées d'une telle conception se voient de plus en plus reléguées dans le domaine commercial; leur valeur esthétique est minime dans la structure actuelle de l'art hongrois et elles ne jouent plus un rôle essentiel. Le style procédant de la vision optiquement homogène, la transformation de cette dernière obéissant tout au plus, à des intentions subjectives, affectives, a cédé la place à la création individuellement motivée, résumant des associations libres, suggérant la signification symbolique de l'expérience vécue, ou bien encore à une réflexion abstraite engendrant l'image, à la recherche de relations plastiques pures.

La même lassitude se fait sentir chez les héritiers de l'école dite de la Grande Plaine. Ceux de l'école de Hódmezővásárhely poursuivent toujours leur activité d'inspiration populaire, centrée sur la présence de l'homme, et dont les thèmes sont empruntés à la vie paysanne; il n'en est pas moins vrai qu'ils encourent de plus en plus le danger de se répéter; leur style ne peut plus éviter de verser dans la décoration. Ce n'est pas un hasard si, tout récemment, l'attitude plébéienne, démocratique, qui avait été en quelque sorte la base idéologique de leur art, a cédé la place au courant néo-primitif, dont le rôle ne cesse de s'accroître dans l'art hongrois de nos jours (Viola Berki, Tamás Galambos).

L'évolution suivie par les membres de la génération de l'ancienne école européenne et par ceux dont la devise était « Vers un art collectif », n'est pas non plus dépourvue d'intérêt. Au cours des années cinquante, les premiers ont choisi le repli, la réclusion tandis que les rangs des derniers ont été décimés par la discorde; ils n'en appartiennent pas moins, jusqu'à nos jours, au nombre des animateurs de l'art hongrois actuel, même si leur œuvre peut dorénavant être considérée comme close. De toute façon, la peinture d'inspiration populaire de Endre Bálint, tributaire des formes chagalliennes; l'art de Jenő Barcsay, alliant la monumentalité aux valeurs décoratives; la peinture de Margit Anna, de motivation psychique, ou tendant, depuis quelque temps, vers une métamorphose picturale de l'art folklorique; l'art de Dezső Korniss, assimilant, tout en restant souverain, une série de tendances européennes modernes, dont, surtout, la calligraphie; celui du sculpteur Tibor Vilt, essayant toutes les possibilités de l'art plastique moderne; les sculptures de Miklós Borsos, greffant le purisme plastique non figuratif sur le classicisme; ou les compositions d'Erzsébet Schaár, qui s'inspirent de la sensibilité psychologique de la femme et absorbent les tendances scéniques du pop'art — sont autant d'exemples de l'art hongrois contemporain, qui entend s'élever au-dessus du provincialisme et, tout en conservant ses caractéristiques régionales, s'efforce de créer des valeurs esthétiques universelles. La plupart des partisans de l'art collectif ont, eux, trouvé leur véritable champ d'action dans les genres décoratifs monumentaux (Endre Domanovszky, Gyula Hincz).

Comme leurs aînés, nés au cours des dix premières années de notre siècle, les artistes de la génération entrée sur scène après 1945, peuvent eux aussi se réclamer d'un style à eux; leur activité tient un rôle important dans la structure de l'art plastique moderne. L'art de Béla Kondor, sensible aux problèmes éthiques, refusant toute école; les tableaux de Lili Ország, évoquant l'atmosphère de civilisations primitives, mythiques; les œuvres plastiques monumentales, animées d'un rythme nouveau, de Tamás Vigh; les sculptures à la fois satiriques et tragiques d'Imre Vargha; le coloris si riche, bien que réservé, d'Ignác Kokas; les tableaux néo-primitifs de Viola Berki et les feuilles graphiques d'Arnold Gross, respirant la naïveté des contes populaires — représentent la tendance de l'art hongrois moderne, qui, tout en marchant avec les tendances occidentales ou américaines contemporaines, s'efforce de donner une réponse autochtone aux questions que notre époque pose à l'artiste tant dans le domaine du contenu que dans celui des formes nées de ce dernier. Peu nombreux sont les représentants de cette génération à avoir rallié les tendances non figuratives; leur art exprime des significations différenciées, les relations plastiques y révèlent en même temps une signification émotionnelle, souvent même symbolique, une vision cosmique. Et cela non seulement chez des artistes comme Béla Kondor ou Lili Ország, mais aussi chez ceux qui font le pont entre cette génération et la suivante et, en général, les tendances les plus récentes, comme Pál Deim ou Ilona Keserű. Deim a, en effet, débuté comme élève de la peinture de Szentendre, tout spécialement de sa tendance à ne chercher que les émotions profondes, le mythe, qu'il a allié à l'exigence d'un ordre intellectuel devant régner dans les relations plastiques; tandis que l'art d'Ilona Keserű, qui ne dédaigne pas d'em-

prunter certains de ses éléments au pop'art, laisse percer l'expérience de l'art folklorique hongrois et, dans ses œuvres récentes, celle de la broderie « seigneuriale » qui joue un rôle si important dans l'art décoratif hongrois moderne. L'art de cette génération, désormais indépendant, ne doit pas être considéré comme la simple continuation ou une étape nouvelle des écoles et tendances hongroises nées au cours de la première moitié du xxe siècle; ne se contentant pas de continuer la tradition, ces artistes s'efforcent, en effet, d'en créer eux-mêmes une nouvelle; il n'en reste pas moins que leur art se rattache par des fils nombreux à l'art hongrois, ou, plus exactement, à la réalité hongroise.

Les tendances nouvelles semblent néanmoins rompre avec les problèmes des générations précédentes, avec cet art qui vibre à tous les problèmes de la société hongroise et qui est porteur d'une vision du monde. Il ne s'agit pas simplement ici des différences entre l'art « naturaliste » et l'art non figuratif, ni même du fait que la peinture-vision, telle que la comprenait l'école post-nagybányaïenne, a définitivement vécu. On ne peut pas non plus mettre ce problème sur le compte du mouvement des générations, même s'il est vrai que les tendances nouvelles recrutent leurs représentants parmi la nouvelle génération; en effet, plusieurs d'entre ces derniers — Ferenc Lantos, Tamás Hencze, Tibor Csiky — appartiennent, pour l'âge, à la génération Béla Kondor — Pál Deim. Ces tendances nouvelles ne gardent plus que le système de rapport des signes plastiques qui ne se réfèrent qu'à eux-mêmes, et ne dépassent pas leur propre sphère, seul demeure l'acte créateur d'objet et dépourvu de toute intention pouvant engendrer une signification artistique; or, une telle attitude marque un divorce radical avec les problèmes qui retenaient l'attention des tendances précédentes; aussi les modèles ne doivent-ils pas être cherchés dans l'art hongrois moderne, mais dans l'art contemporain occidental et américain.

Au cours de son histoire, l'art hongrois moderne a souvent reçu des impulsions de l'Occident, étant toujours lié, au niveau régional, ou provincial, aux grands courants artistiques internationaux. Mais, jusqu'à nos jours, ces impulsions venues du dehors ont toujours fini par être assimilées; et bien que, dans les sociétés modernes, on ne puisse plus parler de développement autochtone, la recherche de l'autonomie a toujours été sensible. Or, à présent, il n'en est plus ainsi. A défaut d'un éloignement suffisant, il est impossible de savoir si ces tendances qui plongent leurs racines dans le pop'art et l'op'art pourront, un jour, être assimilées par l'organisme de l'art hongrois, si elles seront capables de produire des valeurs autochtones, régionales, ou s'il s'agit plutôt de l'importation pure et simple des produits d'un art international, régnant dans le monde entier. Mais ce n'est plus là un problème propre à l'art contemporain hongrois; des problèmes semblables se présentent désormais, en effet, dans l'art d'autres pays également.

Lajos NÉMETH.

BIBLIOGRAPHIE

Németh, L.: Modern Art in Hungary, Budapest, 1969. Corvina. Voir encore les comptes rendus des *Nouvelles Études Hongroises.*

Les couches, anciennes et récentes, de la création musicale

On ne peut que se féliciter de la parution, dans la presse musicale mondiale, du nombre accru d'études et articles consacrés aux nouvelles tendances de la musique hongroise. On voit peu à peu apparaître, avec une clarté suffisante, les traits historiques et stylistiques qui permettent de faire la part, dans l'œuvre des compositeurs hongrois, des éléments et des groupes d'éléments anciens et nouveaux. Tout récemment, la revue *Tempo* (Londres) a consacré la majeure partie de son numéro 88/1969, à l'analyse approfondie de l'œuvre et de l'activité de compositeurs hongrois. Nous laissons donc cette fois-ci les détails pour faire porter nos remarques sur l'appréciation.

Les compositeurs, les critiques et les musicologues sont unanimes à constater que le milieu des années cinquante représente un tournant dans l'évolution de la vie musicale hongroise. C'est à ce moment qu'ils situent, en général, la limite entre l'ancien et le nouveau. Nous n'avons aucune objection à formuler à l'encontre de cette périodisation. Si nous envisageons l'activité des compositeurs hongrois en elle-même, la démarcation entre les deux périodes se situe en effet, sans aucun doute, aux environs des années 1954-1956. Cependant, une analyse plus subtile s'impose dès qu'il s'agit d'établir en quoi le nouveau est nouveau, et par rapport à quel état ancien, et quels sont les liens qui le rattachent aux différentes tendances, nouvelles ou anciennes, de l'évolution musicale européenne.

Il y a lieu de discuter surtout, avec les critiques hongrois et étrangers, sur la nature de cet « ancien », dépassé par l'évolution vers le milieu des années cinquante, et sur celles des forces historiques qui l'avaient engendré et maintenu en vie. Il est certain que la politique culturelle du début des années cinquante instaura un certain style musical en l'érigeant en expression, dans la musique, du réalisme socialiste. Mais cette tendance, devenue ainsi officielle selon toutes les apparences, était en réalité née de forces historiques convergentes.

Au seuil de la Seconde Guerre mondiale — vers la fin des années trente — les meilleurs artistes en Europe, avaient été amenés à protester activement sur le plan social. Leur comportement eut pour conséquence nécessaire de les tourner vers les sujets sociaux, souvent même politiques, vers les genres plus populaires et de rapprocher leur mode d'expression de traditions plus simples, plus intelligibles pour les masses.

Il est évident que cette tendance générale de l'époque fit que les composi-

poros, lapos, fantáziátlan közhelygyűjteménnyé avult. Anna és Mario megismerkedését, három találkozását taglalja a kétszemélyes komédia; az emberi játszmák legveszedelmesebbikét ismerteti, a férfi és nő közöttit. Sajnos csak általános iskolás fokon; kezdetlegesen, leegyszerűsítve, sablonosan. És ami a legnagyobb baj: ötletszegényen, szellemtelenül, unalmasan. Talán, ha a rendezőként debütáló Balázs Péter megpróbálta volna kissé elevenebbé, élőbbé, maibbá varázsolni a darabot... (Bár, hogy erre valamiféle mód egyáltalán található, azt is nehéz elképzelni.) Niccodemi művének összesen két erénye van. Az egyik, hogy előadása belefér két órába — és egy rossz darab esetében a rövidséget különösen méltányolja az ember —, a másik, hogy alkalmat teremt a közös játékra Eszenyi Enikőnek és Kaszás Attilának. Ők mindketten jó színészek, de aki eddig ezt nem tudta, az a Hajnalban, délben, estéből aligha tudja meg. Pedig most is tehetségesek, sőt kedvesek és rokonszenvesek, de itt két fecske sem csinál nyarat. A darab és a szerepek korlátai miatt legfeljebb egy-egy ügyes színészi megoldásra, néhány szép pillanatra futja csak jóravaló igyekezetükből. A többi bizonytalanság, menthetetlenül kiütköző hitetlenség és hiteltelenség. Kaszás úgy hőzöng, hogy az ember szinte látja, Balázs Péter mint játszhatott elő neki. Egyébként is zengőbb Kaszás a kelleténél; vígszínházi méretekhez szokott hangja sok itt. a Vigadó kamaratermében. Eszenyi jobban boldogul, de ez is mindegy. Csakis az a lényeg, hogy ennél a feladatnál jóval többre hivatottak mindketten.

Stuber Andrea

OLYMPIA
Győri Kisfaludy Színház

Molnár Ferenc darabjait is félre lehet érteni. A doktor úr kedves vígjátékát elviselhetetlen hosszúságú operetté lehet nyújtani, mint ahogy ez nemrégiben Debrecenben történt. A Győrbe vendégül hívott Félix László nem akart mást kihozni a drámából, csak azt, ami benne is van. A szerző jól megírt dialógusai, szellemes történetvezetése és figyelmet ébresztő alakjai elegendőek ahhoz, hogy kellemes estét szerezzenek. Pikírt humora, a felső tízezret karikírozó élcei, könnyedsége, lazasága és eleganciája egyaránt színpadot kap Félix rendezésében. Langmár András békebeli szállodadíszletében Wieber Mariann olyan ruhacsodákat vonultat fel, melyek láttán legfeljebb irigykedni és sóhajtozni lehet.

S e miliőhöz illően Olympia szép, vonzó, gazdag és felfelé tekint. Olympia szerelmes, repülni vágyó fiatal lány, akit kötnek a társadalmi elvárások. Olympia dacos, hideg, elutasító, s ezért szerelmét megszenvedi. Olympia szárnyal, majd megalázottan, eltaszítottan a földre zuhan. Mindezek az érzelmi hullámok kedves humorba vegyítetten vannak jelen Csomor Csilla játékában. A színésznő ezúttal is azt mutatja, hogy jól döntött, amikor a főiskolát befejezve tavaly Győrbe szerződött. Jelentős feladatokkal terhelik, és ő bizonyít. Ezúttal a kikent-kifent nagyasszonyt játszó Berek Kati oldalán: anya—lánya párosuk sziporkázó. Mint ahogy pergeti az előadást a Berek Kati—Bessenyei Zsófia kettős is. Mosolyba és úriasszonyos finomkodásba ágyazottak a késszúrásaik.

A férfiak közül a szenilis, családját szolgáló Plata-Ettingen herceget játszó Áts Gyula a legmegnyerőbb. Papp János inkább csak mosolyával hódít, de huszárkapitányi szenvedésében és bosszújában kevés a meggyőző erő. A többiekénél erősebb, már-már kabaréba illő eszközökkel teremt figurát Paláncz Ferenc és Úri István. Sikerük van nekik is: van, aki ezt a fajta humort szereti...

Csizner Ildikó

Kiállítás

KONDOR BÉLA RÉZKARCAI
Xantus János Múzeum, Győr

A XX. századi művészet, minden közösségi eszménye és törekvése ellenére, kedvezett és kedvez még ma is a „magányos farkas" típusú, előzmények és követők nélküli, egy-egy kultúrkör minőségét mégis meghatározó alkotóknak.

Rövid, de tartalmi és formai kifejezésformákban annál gazdagabb életművével Kondor Béla e fenti típus egyetemes mércével mérve is jeles képviselője.

A győri Xantus János Múzeumban bemutatott „Tizenkét kis rézkarc" mellett helyet kapott még Kondor öt, a Patkó-gyűjteményből származó, Auschwitz, Bányarém, Emlékek, Cirkusz és Ostrom című műve is, amelyek már magukban hordozzák a kondori életmű egészének egyéni vonásait.

A művész az ötvenes évek elején főiskolásként, Koffán Károly irányítása mellett ismerkedett meg a rézkarctechnikával, hogy aztán ebben találja meg önkifejező lehetőségeinek egyik sajátos eszközét.

Kondor művészetének központi témája az ember és sorsformáló ereje, példamutató etikai magatartása, az utókorra hagyatékozható tapasztalatélménye. Látomásszerű, a mitológia és keresztény szimbolika képi nyelvére átültetett alkotásainak ikonjellegű alakjai a homályba vesző múltba vetítik az örökké aktuális erkölcsi kérdéseket, méghozzá olyan felhanggal és felelősségtudattal, ami már-már súrolja az önpusztító lelki tépelődés határát.

Kondor rézkarcait, de rajzait is joggal nevezhetjük rendszerműveknek, hiszen bennük a művész nem ragad meg egy kigondolt vagy tapasztalt alaphelyzetnél, hanem messze bekalandozza a téma széles körű összefüggéseit, néhol variációit is.

A rézkarc finom, érzékletes vonalhálózata híven tükrözi azt a gigászi küzdelmet, amelyet Kondor saját korának művészeti és sorskérdéseivel sokszor magányosan vívott.

Almási Tibor

EMLÉKMŰPÁLYÁZAT 1956 VÉRTANÚINAK
Budapest Galéria

A 301-es parcellában felállítandó emlékmű tervére ez év májusában írta ki pályázatát a Történelmi Igazságtétel Bizottság, azzal a céllal, hogy „emléket állítson a Rákoskeresztúri köztemető 301-es parcellájában az 1956-os forradalom utcai harcaiban elesetteknek, ártatlanul meggyilkoltaknak és a forradalmat követő megtorlás minden áldozatának". Mint azt a Budapest Galériában október 23-án délután 5 órakor megnyílt kiállítás is bizonyítja: a Magyarország határain belül és kívül élő alkotók közül számosan érezték természetesnek, hogy beküldött művekkel is jelezzék, egyetértenek az emlékműállítás gondolatával. Az utóbbi évtizedek merőben más tematikájú emlékműpályázataihoz képest szembetűnik a nagy részvételi aktivitás: 97 munka érkezett be, amelyek mindegyikét megtekinthetik az érdeklődők a Budapest Galéria kiállításán. Ezúttal ugyanis a bírálat mechanizmusa is jelentősen eltér az eddig intézményesített gyakorlattól: nem volt előzsűri, minden pályamű a nyilvánosság elé került a hozzájuk tartozó részletes műleírásokkal együtt. Így a közönség egészen pontosan nyomon követheti, milyen választási lehetőségei adódtak a tekintélyes szakemberekből álló, s döntésében semmiféle külső befolyást nem tűrő zsűri tagjainak.

A TIB elképzelései szerint a most kiválasztandó terv alapján az emlékművet 1990. június 16-án avatnák fel. Az emlékmű költségeit a bizottság közadakozásból kívánja megteremteni, amelyhez az OKHB RT TIB 214-88883-2149-7496-os számú csekkszámlán lehet hozzájárulni.

Acsay Judit

Film

ROGER NYÚL A PÁCBAN
Amerikai film

A Walt Disney Co. és Steven Spielberg *Amblin Entertainment* nevű vállalkozásának hollywoodi házasságából páratlan produkció született. Hús-vér színészek játszanak együtt rajzolt figurákkal, tökéletesen és otthonosan mozogva egymás világában. A fordulatos és mulatságos bűnügyi történet hőse a Roger nevet viselő, lelógó fülű rajzfilmcsillag nyúl, akit ártatlanul vádolnak gyilkossággal. Egy részeges, Marlowszerű detektív (Bob Hoskins alakítja, remekül) siet segítségére, hogy megmentse a törvényszéki menyétek és a gonosz Doom bíró ármánykodásaitól. A „firkák" és az emberek sürgő-forgó filmvilágában sorra bukkannak föl az animáció leghíresebb figurái: Donald kacsa, Goofy, Csőrike, Pinocchio, Mickey egér és a többiek. Hoskins és színésztársai azonban nem egyszerű kétdimenziós animációs figurákkal szerepelnek együtt: partnereik a filmvásznon háromdimenziósnak, valódi szereplőnek ható rajzolt figurák, akik valódi pisztolyokkal lövöldöznek, valódi bútorokhoz vágják őket, valódi autókat vezetnek, miközben Hoskins egy rajzolt taxi volánja mögött ül. A hatás valóban fantasztikus.

A *Roger nyúl a pácban* Disney-ék hozzáértésének, az animáció nagy hagyományainak, Robert Zemeckis a közönség igényeit maximálisan kiszolgáló, népszerű rendezési stílusának, az Oscar-díjas Richard Williams rajzfilmes zsenialitásának, valamint az Industrial Light and Magic speciális effektusainak és mesés trükkjeinek ragyogó ötvözete. E rendhagyó, a csúcstechnológia alkalmazásának szempontjából filmtörténeti jelentőségű alkotásban zökkenőmentesen kapcsolódik egybe élő és rajzolt akció. Mi nézők csak tátott szájjal bámuljuk, mi mindenre is képes manapság a filmipar. S közben azért olykor kicsit nevethetünk is Roger nyúl kalandjain.

Hollós László

A PÁRIZSI DIÁKLÁNY
Francia film

— Öt év megfeszített munkája veszhet kárba egyetlen nap alatt! — emeli fel hangját figyelmeztetőleg, de pontosan ezekkel a szavakkal a párizsi diáklány. Ha mindez nem pusztán a magyar szinkron trehánysága, akkor gyaníthatjuk: Claude Pinoteau nem az egyetemista lét egzisztenciális problémáit kívánja feszegetni. Már csak azért sem, mivel az a bizonyos diáklány Sophie Marceau, a Házibuli I. és a Házibuli II. sztárja, aki most éppen új fedőnév alatt folytatja ugyanazokkal a kollégiával ugyanazt a történetet. Sophie ugyanis időközben hamvas szépséggé és a francia film üdvöskéjévé fejlődött (a franciák válasza Brookie Shieldsre stb...), változtatni kellett tehát a számára korábban kiagyalt kereteken is. A film kezdő képsora — amikor a kamera döbbent áhítattal pásztázik végig az ifjú hölgy arcának minden négyzetcentiméterén — sejtetni engedi a folytatást: bohókás szerelmet csipetnyi szexszel, természetesen a hagyományokhoz illeszkedő zenével és azokkal a díszletekkel (történelmi patina, Párizs, ifjúsági és egyete-

Kondor Béla rézkarca

mista szubkultúra, panzióélet stb.), amelyek miatt az európaiak többsége vonzónak találja Franciaországot.

Sophie Marceau tényleg szép, már színésznek sem kutyaütő, a fenti díszletek is beválnak, egy jó kis szerelmesfilm pedig sejtésem szerint még a világ egyetlen pontján sem bukott meg. Kár, hogy itt a szokásos befejezések elkerülése végett (egy szerelmesfilm tudniillik csakis kétféleképp, vagy beteljesüléssel, vagy szakítással végződhet) meglehetősen mesterkélt véget agyaltak ki a film készítői. Molière és a dzsesszrock találkozása egy vágóasztalon, nos, ez nem megy minden zökkenő nélkül.

Torma Tamás

Hanglemez

SZAGA VAN!
Edda Művek

A most megjelent munka a nyolcadik album az Edda Művek történetében. És ez a lemez a legkeményebb. Korábban a domináló gitárhangzást dús billentyűfutamok tették teljes akusztikai élménnyé. A hardrockzenét mostanra felváltotta a heavy metalra emlékeztető gitárklisék alkalmazása. Talán a keményedő életfeltételeknek köszönhető, hogy Pataky Attila és társulata erre a számukra új útra indult. És talán az is, hogy ez a fajta rideg fémzene a hallgatóság számára könnyebben emészthető.

A fentiekkel párhuzamosan sajnos a szövegvilág is leegyszerűsödött. Érdemleges gondolatoknak az ilyenfajta kifejezése túl direkt — bár kétségkívül rendkívül hatásos is lehet. Ráadásul Pataky remekül tud kapcsolatot teremteni közönségével és az Edda Művek hangszeresei kitűnően képzett muzsikusok.

Éppen ezért meggyőződésem, hogy a mostaninál sokkal érzelemgazdagabb anyagra is telik tőlük. A rajongókat persze semmiféle jóindulatú fanyalgás nem érdekli. Mégis úgy vélem, hogy bár ennek a lemeznek „szaga van", egy valódi rockalbumnak jobban örülhettünk volna. A magam részéről egyelőre maradok néhány korábbi Edda-album hallgatásánál. És kíváncsian várom „Eddáék" jövő évi produkcióját.

Gréczy Zsolt

SIBELIUS-MŰVEK

Kevés akadt századunk karmesterei között, akit annyi személyes támadás ért volna, mint Herbert von Karajant. Bírálták karakterét, sikerszerelmét, diktátori hajlamát, ám soha senki nem tagadta meg tőle annak elismerését, hogy igényes, hogy a legmagasabbra törekszik. Az olasz és Wagner-repertoár hasonlíthatatlan megszólaltatójaként szokás emlegetni, ám akik jobban ismerik munkásságát, tudják, hogy vonzódott az északiakhoz, Grieghez és Sibeliushoz. A hanglemezhetekre forgalomba került, a Deutsche Grammophontól átvett korongon három Sibelius-kompozíciót szólaltat meg: az *5., Esz-dúr szimfóniát*, a *Finlandiát* és a *Valse tristet*. Sibelius 1915-ben fejezte be Esz-dúr szimfóniáját, később jelentősen átdolgozta. A Finlandia ismert, népszerű alkotása. A zeneszerző 1899-ben részt vett abban a nemzeti mozgalomban, mely az orosz cári elnyomás ellen tiltakozott. A mozgalom lelkesítésére négytételes szvitet írt, ennek utolsó tétele, a *Suomi* önálló darabként folytatta életét, a finnek nemzeti zenéjének reprezentáns darabja lett. A Valse triste Järnefelt 1903-ban bemutatott *A halál* című színművének kísérőzenéje.

A Berliner Philharmonikert illetlenség lenne felfedezni. Európában csak a bécsiek és drezdaiak mérhetők precizitásukhoz, szép hangzásukhoz. Ez utóbbi oly mértékű, hogy akadnak, akik már-már „sterilnek" ítélik. A Sibelius-művek előadása fényes igazolása annak a zenei kultúrának, melyet Karajan Berlinben megteremtett. Nagyszerű hangszeres tudás jellemzi ezt az együttest, és természetesen Karajan szuggesztív egyénisége, „zenélő" habitusa. Ahogyan az 5. szimfóniában a kezdő, melankolikus tétel hangulatát felívelteti a diadalittas befejezésig, az Karajan mesterműve. A zenekar vonósainak hangszertudása szólistaértékű, de ilyen például az egyik főmotívumot megszólaltató kürtöké és fafúvóké is. Értékes lemez birtokába jutottunk. *(Deutsche Grammophon Resonace-sorozat, Hungaroton)*

Albert István

CÍMERJAVASLAT

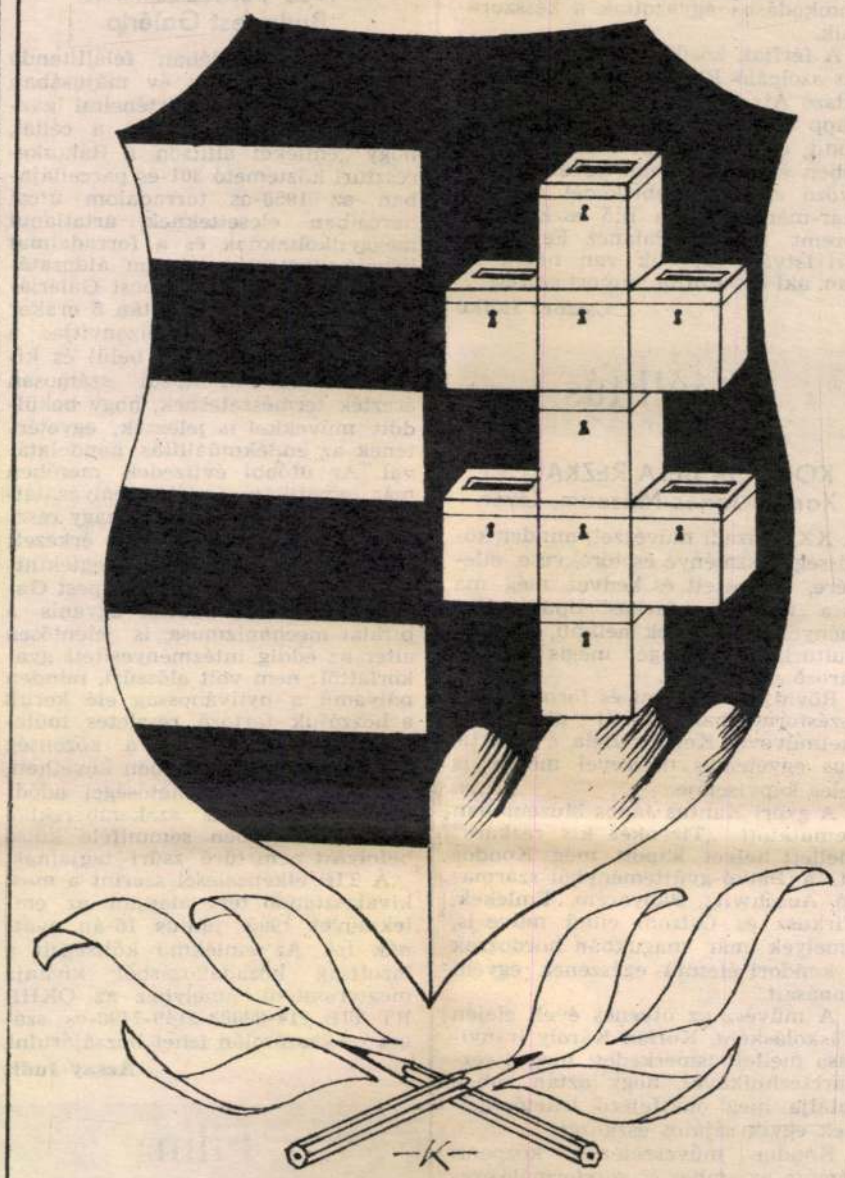

Folyóirat

A KORTÁRSAK VÉLEMÉNYE
Alföld

Az *Alföldet* mindig a „végén", azaz a kritikáknál, tanulmányoknál kezdem olvasni. Hitem, de tapasztalataim szerint (is) ez a legerősebb rovata. Ezzel nem azt állítom, hogy a vers vagy a szépprózа rovata érdektelen. Sőt! Az októberi számában Marno János, Kemény István, Kurdi Fehér János, Balázs Attila, Kovács András Ferenc versei mellett Nádas Péter, illetve Páskándi Géza drámáját (folytatásban) és Ferdinándy György elbeszélését olvashatjuk. Elismerve ezen írások értékeit, be kell vallani, hogy igazi pikantériát — politikait — Czimer József *Politikai mentségek* című írásában véltünk felfedezni. Hogy megértsük, a cikk előzményéhez, az Alföld augusztusi számához kell visszalapozni. Ebben olvashattuk Király István professzor visszaemlékezéseit, archaizált kifejezéssel a „maga szentségét". Lényegében az ötvenes-hatvanas évek irodalompolitikai gyakorlatát, döntéseit mentegette, magyarázta, s most ezeket vitatja Czimer József. A két cikk azért közérdekű, mert egyrészt adalék az említett korszak megértéséhez, másrészt nagyon is jellemző, szemléletes példa, tünet szellemi-politikai közéletünkre, közállapotainkra. Felmenthető-e az egyén, aki — ezt engedjük meg — jóhiszeműen egy szép eszmét, úgymond jó ügyet, de rossz gyakorlatot (párt) szolgált? Czimer József válasza: kategorikus nem. Az ítélkezés joga a történelemé, ám — a legnagyobb tisztelet hangján — ahogyan Czimer József is teszi — a kortárs is elmondhatja az ellenvéleményét.

Horpácsi Sándor

ÚJ TUKÖR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9—11. 1073
Telefon: 12-21-285, 12-22-408
Főszerkesztő: **FEKETE SÁNDOR**
Főszerkesztő-helyettesek:
GYURKÓ LÁSZLÓ
KÖRÖSPATAKI KISS SÁNDOR

Olvasószerkesztők:
BÉRES ATTILA
CSONTOS MAGDA
GERA MIHÁLY
Képszerkesztő:
KELETI ÉVA
Művészeti szerkesztő:
CSÍK BENCE

Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

Kiadja: **PALLAS LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9—11. 1906
Felelős kiadó: **NÉMETH JENŐ**
a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat vezérigazgatója
HU ISSN 0133—1361

89.1683 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: **SZLÁVIK ANDRÁS** vezérigazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (Hellr), Budapest XIII., Lehel u. 10/A 1906, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Helir 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: negyedévre 318,— Ft, félévre 636,— Ft, 1 évre 1272,— Ft.

1988. SZEPTEMBER 18.
XXV. ÉVFOLYAM
38. SZÁM
48 OLDAL
ÁRA: 10,– FT

ÚJ TÜKÖR

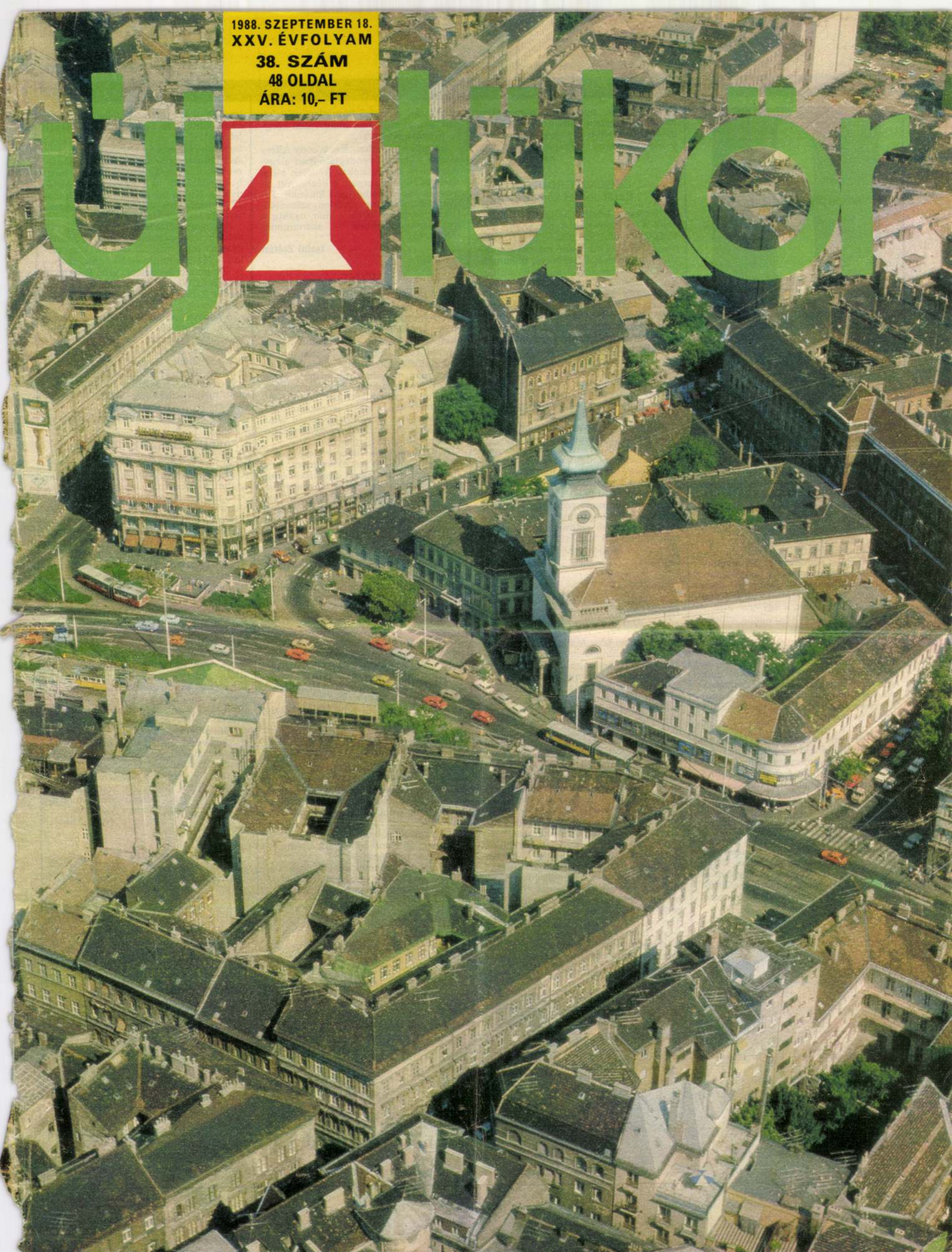

Heti ajánlat

Könyv

ANGYAL A VÁROS FELETT
Kondor Béla versei

Győri János, a kötet összeállítója keserűen perel a „hivatalos" irodalomtörténettel, amely a legújabb *spenót*-kötetben igen bonyolultan fogalmazva azt érzékelteti, hogy Kondor verseinek körülbelül annyi jelentőségük van a magyar lírában, mint mondjuk Nagy László rajzainak a magyar grafikában. Tulajdonképpen érthető is egy kicsit ez a vélemény: a Kondor-versek valahogy faragatlanok, az irodalomtudós, aki többnyire titkos költőként kezdte, számtalan formai simítanivalót talál rajtuk, s úgy érzi: bizony, ha Kondor nem Kondor, aligha lelnek e költemények kiadóra...

Csakhogy Kondor – Kondor.

Kondor pedig nem annyira a Műcsarnokban kiállított és ünnepelt festő, hanem sokkal inkább a főiskoláról csaknem eltanácsolt növendék, az óvodásoknak nem javasolt freskópályázó, a minden rossz szándék nélkül egzisztencialistának nevezett, s ezzel egyrészt talán megrémített, másrészt felbőszített vitázó, a *peintre maudit*-k, az elátkozott mesterek utóda, aki csak azért nem lett az abszint rabja, mert ezt az italt a Nárcisz eszpresszó nem tartotta. Szerelméről mintázta – ha igaz – Sarkadi *A gyáva* hősnőjét – röviden: Kondor életének második évtizede olyan volt, amelyben nem lehetett *nem* írni; s nem szatírát, hanem verset, töredezettet, szabálytalant, keserűt. Olyanokat – ez tény –, mint kicsi, fekete-fehér vagy nagy és színes, festményként számon tartott grafikái. E műveiből átfogó, lenyűgözően válogatott és nagyon szépen reprodukált összeállítást talál az olvasó a Ginács László tervezte, Gyomaendrőd nyomtatta pompázatos Kondor-összesben. Amely egyben még inkább érzékelteti egy részletes és őszinte életrajz hiányát. *(Szépirodalmi)*

Székely András

CSILLAGFORDULÓ
Barát József könyve

„...fecseg a felszín, hallgat a mély" – vélik a pesszimisták a peresztrojkáról. Világtörténelmi fordulat – így az optimisták. A Magyar Rádió moszkvai tudósítója a tényeket beszéltetve, dokumentumokat idézve foglal állást e vitában. Kötete zömében a szovjet sajtóban a glasznoszty jegyében napvilágot látott publikációkból és az átalakítás élharcosaival készült beszélgetésekből válogat, illetve azokat ismerteti – kommentálja. Az elénk táruló körkép nem ad okot az elbizakodottságra: a sztálini terror és a brezsnyevi pangás még beforratlan sebei, kiskirályok, korrupció, áruhiány, árdrágítás, alkoholizmus, kábítószer-fogyasztás, prostitúció, szélsőséges-intoleráns megnyilvánulások..., de mindezek immár a sajtónyilvánosság tükrében, nem agyonhallgatva, nem hamisra dekoráltan! S ebből megérthetjük, hogy a szovjetunióbeli változások legfontosabbika, a reformmozgalom szíve: a sajtószabadság határainak tágítása. „Mert növeli, ki elfödi a bajt." Következésképpen a valósághű látlelet, a közvélemény ellenőrzése, a minél szélesebb körű vita „a hozzáértő, dolgozó nép okos gyülekezetében" az első számú feltétele és garanciája a bajok kijavításának, a „második szovjet forradalom" kiteljesítésének. *(Háttér)*

Madarász Imre

A NAGY ÉRZELMEKTŐL RUGALMASAN KELL ELSZAKADNI
Varga Dániel regénye

Varga Dániel hőse Madocsay Péter statikusmérnök. Emlékeztet a hatvanas évek úgynevezett csellengő figuráira; számos különbséggel. Lézengését nem élvezi. Nem tiltakozik vele a viszonyok ellen. Erőtlen benne a kitörés vágya. Nem bántja a disszidálás gondolata sem. Filmhasonlattal: városbujócskázó ez a fiatal férfi, egyrendbeli gyógyíthatatlan szerelemmel a háta megett. Második, bürószexből állandóvá nemesedett kapcsolatát a szemünk láttára foszlatja széjjel. Aki történetet keres a műben, e szenvedélynek a lassú elfásulására kell figyelnie. A vonzó, de gyakorlatias kolléganő döntést kívánó gesztusaira mind összecsatolhatatlanabbul távolodnak egymástól szerelmük tartókapcsai.

A maga „váz nélküli" világában az önironikus, játékos-komolyan hamletes-kedő Madocsay nem alkalmas a házastársi fogyasztásra. Rendesen végzett munkája mellett – amit persze nem értékelnek – inkább a „mi lesz velünk, emberkék" dilemmáin tépelődik. Amúgy Hernádi Gyulá-san, Esterházy Péter-esen, Hajnóczy Péter-esen, sőt Horváth Péter-esen meg Márton László-san – és nem sorolom tovább a tehetségesen szintetizáló prózaíró közvetlen példaképeit, akiket különben mind vállal könyve fülszövegében.

Intimül – mondhatnám: Woody Allen-módra – ábrázol vendéglátó-ipari alegységeket és hangulatokat, költőiek a hasonlatai és párhuzamai, a közbeszőtt álmok és víziók pedig igen finomak. Fanyar optimizmusa jövőtlen színezetű. Hiába, ezzel az íróval – már nyakig a nyolcvanas években – szorongunk. *(Magvető)*

Iszlai Zoltán

MÓZES
Sigmund Freud tanulmánya

A lassan ötven éve halott bálvány maga nehezen viselte a bálványokat, ami nem ritka jelenség nagy egyéniségeknél. Döntögette is őket egész életében, sőt, mintha öregkorára következetesebben és lendületesebben tette volna, ami viszont nem mondható tipikusnak. Freudot olvasva a laikus lélekbúvár pillanatok alatt *in vincoli* kerülhet: lebilincselő az a kíméletlen, s mégis szórakoztató következetesség, amivel a kiszemelt téma fölött körözve lecsap a megfellebbezhetetlennek föltűnő igazságra.

A *Michelangelo Mózese* című tanulmány írásánál a szerző számára még alighanem éppen maga *a módszer lehetett elsősorban izgató: a legelvetemültebb freudistának is éreznie kell itt, hogy csak a megközelítés a nagyszerű és valóságos ebben az írásban, az összes többi merő fikció. Ha úgy tetszik, a még „félkész" Freud tüneti viselkedése tó, amelynek tükrében nézegeti magát. A Mózes, az ember és az egyistenhit* viszont már hatalmas folyó: közismert történeti és vallástörténeti forrásvidékről ered, ezer apró majdnem tény patakja duzzasztja, míg végül beleömlik egy „nahát, ki hitte volna" tengerbe. A jól irányzott tárgyi tudás és az alig kikezdhető vaslogika az olvasók nagy többségével elfogadtatja az e tárgykörben eddig hittnek éppen az ellenkezőjét. A nagy mágus megint sikeresen varázsolt el valamit. *(Európa, Mérleg-sorozat)*

Halay László

LOVAGOK ÉS LOVAGRENDEK
Zombori István könyve

„Az itt következő kötetben a lovagság történetét kívánjuk az olvasó elé tárni, korai kialakulásától kezdve virágkorán át egészen az 1400-as években bekövetkezett lehanyatlásáig, áttekintve a lovagok életét és a zárt közösséggé szervezett lovagrendek tevékenységét is" – írja az előszóban Zombori István, a téma első magyar monográfusa.

A folytatás is ennek megfelelően alakul. A szerző sorra veszi a „katonáskodó nemesek" szervezeteinek, céljainak jellemzőit, s közben nem feledkezik meg némi kultúr- és egyháztörténeti háttér felvázolásáról sem. A szöveget korabeli források részletei és a témához illő, stílszerű illusztrációk színesítik. Jelentős teret kap a lovagság magyarországi meghonosodásának és elterjedésének története is. Külön fejezet szól a nálunk alapított rendekről, a Sárkány és a Szent György lovagrendről.

Alig ismert érdekességeket is megtudhatunk. Ilyen például az, hogy az Aranygyapjas rend magyar lovagjai közé tartozott Mátyás király és II. Lajos, Báthory Zsigmond fejedelem, gróf Esterházy Miklós és Wesselényi Miklós nádor, valamint Zrínyi Miklós horvát bán, a költő-hadvezér.

A könyvet mindenki élvezettel forgathatja, elsősorban mégis azok kezébe való, akik – hozzám hasonlóan – nagy gyönyörűségüket lelték Walter Scott Ivanhoe-jának romantikus kalandjaiban, s a Robin Hood-mesék izgalmas leírásaiban, párviadalainak és cselfogásainak megörökítésében. *(Móra – Kozmosz)*

Szentgáli Zoltán

AKI HORGÁSZ AKAR LENNI...
Horgásztörténetek

Újabb érdekes és értékes kötettel gazdagodott a hazai horgászirodalom. Érdekes, mert horgász és nem horgász számára a titokzatos vizek nyújtotta élményekről, kalandokról szól, a napi gondoktól fáradt és elfásult olvasót a csendet, békét, gondtalan pihenést nyújtó természetbe vezeti. Értékes, mert itt az értéket éppen nem az irodalmár által kutatott és netán fellelt irodalmi érték adja, hanem az amatőr tollforgatók igyekezete, rátermettsége, témaszeretete.

A kis könyv tizenöt elbeszélést tartalmaz azokból az írásokból, melyek a Mezőgazdasági Kiadó, a MOHOSZ és a Magyar Írók Szövetsége által meghirdetett irodalmi pályázatra érkeztek be. Közülük csak egy származik hivatásos író (Bólya Péter) tollából. Így pontos számítás szerint az írások 93,3 százaléka egyszerű gyaloghorgászok műve, akik velük született tehetségük révén képesek betűbe önteni élményeiket, tapasztalataikat, kalandjaikat.

A pályázat bírálóbizottsága a tizenöt horgásznovellából tizenkettőt részesített díjazásban, további hármat a kiadó válogatott a könyvbe – az olvasnivalóra éhes horgászok és kívülállók számára egyaránt élvezetes írásműveket kínálva. *(Mezőgazdasági Kiadó – MOHOSZ)*

Nagy Miklós

KONDOR Béla UJ Tükör, XXV.é vf.38.sz.1988

Kondor Béla

A Kiállítási Intézmények meghívja Önt Kondor Béla festőművész kiállításának megnyitására. – Megnyitja: Pilinszky János, 1970. évi március hó 7-én, szombaton déli 12 órakor. Műcsarnok – Budapest, Hősök tere.

4967 fnyv 1

Kondor Béla

A Magyar Nemzet *megkérdezte:*

Mikor nyit ki újra a Fényes Adolf terem?

A Műcsarnok lassan két éve, 1988 januárjában adta át a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének a Rákóczy úton levő Fényes Adolf termet. Nem tudta üzemeltetni — a fenntartás költségei hét-nyolcszázezer forintra rúgtak —, a szövetség ugyanakkor már régóta szeretett volna saját kiállítótermet. A kiállítóhelyiség azóta egyvégtében zárva tart. *Miért?* — kérdeztük *Keve* Máriát, a szövetség ügyvezető titkárát.

— A terem szégyenletes állapotban volt, az egészet ki kellett tatarozni. Falakot bontottunk, új termeket nyitottunk, átszerveztük az egész installációt... Ki kellett cserélni az összes ablakot, már a zajszigetelés miatt is. Öt teherautónyi törmeléket szállítottunk el a teremből. Egy évig kerestük a kéményt, például, melynek hiányában gázkonvektorokat kellett volna felszerelni, ez viszont vagy tizenöt négyzetméterrel csökkentette volna az amúgy is szűkös kiállítóteret. A pénzszerzés sem ment nagyon gyorsan: a minisztérium csak ez év januárjában adta meg a minimálisan szükséges hárommillió forintot. Önerőből ennyit nem tudtunk volna előteremteni. Csak viszonyításképp: a szövetség egész évi költségvetése hétmillió font, s ennek egyharmadát azonmód be is fizetjük a Vörösmarty téri helyiségeink bérleti díjára.

A kiállítóteremben még mindig ostromállapotok uralkodnak. Ha minden jól megy, csütörtökön műszaki átadás, ma, szerdán pedig első tisztelgő látogatásukat teszik a választmány tagjai.

— Épp a szűkös költségvetésünk miatt ügyelnünk kellett arra, hogy minél kevesebbet emésszen fel majd a rezsi, s arra is, hogy a termet villámgyorsan, különösebb segéderők nélkül tudjuk átrendezni — folytatja Keve Mária. — Az Egyesült Izzó tizenkét voltos halogénizzókat adott ajándékba, egyik ötvösművészünk tervezte a puritán, ám szellemes lámpatesteket. Az installáció speciális szerkezetével félórás munkával fehérré, feketévé, szürkévé, vagy tojáshéjszínűvé varázsolható az egész borítás. Lesz vetítővásznunk, lesznek videoberendezéseink, keverőasztalunk. Este hat után a szélsebesen eltüntethető székek, a kihajtható ruhatár, a speciálisan tervezett asztalpult „segédletével" klubként működik majd a terem.

— *Mikor, s milyen tárlattal nyílik meg tehát a kiállítóhelyiség?*

— Októberben, Árkád Galéria néven. Az első tárlat *Kondor* Béla 1960. évi, legelső kiállításának anyagát tartalmazza majd, s mint huszonkilenc éve, most is, *Frank* János rendezi.

(t. e.)

megélénkülő déli, délnyugati szélben gyorsan emelkedik a hőmérséklet, a reggelre valószínű 12, 17 fokról délutánra 25, 30 közé azaz igazi augusztusi hőmérsékletre számíthatunk. A késő este is enyhe lesz, kevéssel 20 fok fölötti hőmérsékletre lehet számítani. Folytatódik tehát a nyáriasan meleg idő.

A szerdára várható legmagasabb hőmérsékletek:

Athén 28, Belgrád 29, Berlin 23, Bécs 26, Bulapest 28, Bukarest 27, Kijev 23, Leningrád 19, London 20, Madrid 29, Moszkva 19, München 23, Párizs 23, Prága 26, Róma 29, Szófia 27, Varsó 27 fok.

A Duna Budapestnél 278 cm, 15 fokos.

se elmondta, hogy Magyarország már régóta tranzitútvonalnak számít a kábítószer-forgalomban. A keménydrog-szállítmányok felderítésére a fővárosban is speciálisan képzett csoportot hoztak létre. A mostani akciót több hónapos „előkészítő" munka előzte meg. *Peer* Tibor alezredes, a BRFK gazdaságvédelmi alosztályának vezetője az ügy részleteit ismertetve szólt arról, hogy a most lefoglalt DAF típusú kamion magyarországi útjait már régebb óta figyelték az Interpol jelzése alapján. Ari *Ramazan* 37 éves török állampolgár a nyergesvontatóval szeptember 13-án, 22 órakor Röszkénél lépte át a magyar határt, 20 tonna földimogyoróval. Az éjszakát, illetve a másnapot, a XIX. kerületi parkolóban töltötte, majd este 9 órakor hagyta el a telephelyet. A rendőrség biztos „fülesre" ment, amikor fél órával később, a Soroksári úton leállította a kamiont. A járművet a cinkotai kamiontelepen vizsgálták át, s rátaláltak a heroinszállítmányra, amelyet a jármű ál-differenciálművébe rejtettek. Ez a heroinfogás *Európában is a legnagyobbnak számít az idén.* arra vall, hogy a szállítmányt tovább hígították volna, hiszen általában 30—40 százalékos minőségben „fogyasztják". A heroin „világpiaci ára" grammonként 60—80 dollár körül mozog, így a lefoglalt tétel értéke 1 millió 681 ezer dollár, vagyis mintegy 100 millió forint.

— **Egy mesterséges szigeten** épül fel a Fekete-tengeren az ukrajnai kikötőváros, Ogyessza új repülőtere — írta az Izvesztyija. A sziget kialakítása és a partvédelmi intézkedések 245 millió rubelt emésztenének fel. A parttól két kilométeres távolságban kialakítandó sziget leszállópályáját télen alulról fűteni fogják, hogy meggátolják eljegesedését. A parton egy repülőgéphangár és egy szálloda is épül.

— **HÁROM GENGSZTER** túszaként töltötte harmadik éjszakáját a Liege környékén levő kis Telff településen két kislány, (tíz- és tizenhárom évesek), valamint édesanyjuk. A házat keddre virradó éjszaka mesterlövészek és kommandósok vették körül, a környéket lezárták — és már biztos, hogy a túszejtők között van Philippe Delaire, az egyik legveszedelmesebb francia bűnöző is.

1021 Kondor Béla

1970. III. 5. 19.00 Tv./Dné/.

Melyiket az ötezerből? /6/.

Kedves nézőink, szeretnénk Önöknek bemutatni Kondor Béla grafikusművészt és Németh Lajos művészettörténészt. Kondor Bélának a kiállitása, ha jól tudom, szombaton fog nyilni.

Szeretném megkérdezni, mikor volt az utolsó kiállitásod?

- Hát, 64.-ben.

- S akkor ez az anyag, ez 64.-től terjedően ?

- Készült.

- Igen, tehát a 64.-től idáig készült anyagodat fogjuk látni.

- Igen. Igen.

- Akkor mi is megnézhetjük azt, ami a Velencei Biennálén szerepelt.

- Az is benne van, de hát az egy töredéke csak annak az anyagnak, ami ott szerepelt.

- Köszönöm szépen és ha most megengeded, megkérem Németh Lajost, hogy mutasson be Téged nézőinknek a müveiden keresztül.

Kardos Pál

1976. III. 5. 23.ae Tv./Tmé/.

Helyiket az Szerzőnek /4/.

Sedves nénőink, azaz nénk [illegible] bemutatni Kardos Pál grafikusművészt és Hamath Lajos művészettörténészt.

Kardos Pálának a kiállítása, ha jól tudom, szombaton fog nyílni.

Szeretném megfordezni, mikor volt az utolsó kiállítased?

- Mát, 64.-ben.

- A sakor ez az anyag, az 64.-ből tavjedőon ?

- Nemsült.

- Igen, tehát a 64.-ből idéig készült anyagodat fogjuk látni.

- Igen. Igen.

- Akkor mi is megnézhetjük azt, ami a Vigilanci Szemmelén szerepelt.

- Az is benne van, ez mit az egy tárgyáke csak annak az a-[illegible]

- Szerzőnek drópon és ki most megangaded, megkérem Németh Lajost, hogy [illegible] a [illegible] kerosztál.

- Hát nehéz ilyen rövid idő alatt valami képet adni Kondor Béláról, t.i. ő azok közé a kevés művészeink közé tartozik, akinek jelentősége, ugy érzem nemcsak elfogaltan mondom, tul nő ország határunkon, egyetemes értékü művész.

Azért mondom, hogy ez nem elfogult, az én véleményem csak, mert ezt már külföldön is felfedezték. Akár utalok arra, amikor a Tokiói Biennálé, Grafikai Biennálé egyik nagydiját nyerte, vagy pedig .Camus.-nak, korunk egyik legnagyobb irójának a véleményére, aki néhány rézkarcát látva, meghivta egy kiállitásra és előszót akart irni Kondor Béla müveihez, sajnos tragikusan korai halála miatt ez nem sikerült, vagy pedig mikor Luganóban volt egy kiállitás, ahova őt külön hivták meg, mint egy régebbi kiállitót Max .Ernst-.-el, Rausenberggel együtt, s ahol nagyon jó svájci kritikustól olyan kritikát kapott, hogy művészetében egy tragikus zsenit ismertek meg és művészete revelációként hatott Nehéz ebből a ki anyagból életművét megmutatni, főleg most, amit a Tv. nézői egy ilyen előzetesként kaphatnak.

T.i. itten Frank Jánosnak a kitünő és nagyon jól sikerült rendezésében együtt lehet látni rézkarcokat, monotypiákat, az ő sajátos karcait, papirkarcait és a nagy, monumentális jellegü festményeit is.

Ami talán a legmeglepőbb, hogy Kondornál nem lehet egy meghatározott stilust keresni, nem lehet művészetét szürrealitának, szimbolistának, expresszionistának mondani, benne van ez is, benne van a nagy tradició is. Művészete teljesen egyéni művészet és éppen ez, ami számunkra és talán ami nemzetközileg is érdekes. Itt valami olyan fogalmazódik meg a tiszta plasztika nyelvén a formával, a szinnel, a vonallal

ami egy itteni művésznek az életről, filozófiáról, irodalomról, dolgokról, szerelemről, emberről, mindenről, tehát az életről mondott egyéni véleménye és az ezzel teljesen . . . . . .-t forma. Szóval ez ritka, hogy valaki ennyire, azonnal formává tudja minden vágyát, gondolatát, problémáját tenni.

- Köszönöm szépen a bemutatást és a magam és a Televizió nevében sok sikert kivánok a kiállitáshoz.

- Én is köszönöm a szereplést.

- Nagyon szivesen.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉSZAKMAGYARORSZÁG
Miskolc

1971 ÁPR 9

1021

Gondolatok Kondor Béla kiállításáról

Kondor Béla

Tizennégy éve követem figyelemmel Kondor Béla művészetét, kortársa és tanúja voltam egy totalitás igényű művészi világkép, illetve e világképet hordozó művészet kibontakozásának. Az emberi lét, az etika nagy kérdéseivel tusakodó festő teremtette e világot, amelynek, mint minden igazi világnak, megvannak a belső törvényei, értékrendje és feszültsége.

Persze minden judiciumos művész megteremti a saját világát és jogosan lehet minden valamire való művet „mikrokozmosznak" minősíteni. Kondornál azonban nem csupán erről van szó, és nehéz is az ő világát dimenziói nagysága miatt „mikrokozmosznak" nevezni. Valóságos univerzum ez, homogenitása és arányrendje a nagy reneszánsz és késő középkori metafizikus koncepciókhoz mérhető.

A kondori világ etikai töltésű. Szüntelen élő valóság benne a kísértés, a démon, a fausti választ.

A reneszánsz és a középkor határmesgyéjén, az újkori európai kultúra vajúdásakor születtek ilyen víziónárius, szimbólumokkal telített művészi univerzumok, amelyek egyszerre követelték maguknak a prófécia és az ítélet, a káromlás és az alázat jogát. Az újkori művészetben már kevés ilyen példát találunk, talán még Delacroixban élt a totális világ teremtése utáni vágy, századunkban pedig leginkább Picassóban és Henry Moore-ban. Kondor azonban nem is annyira velük rokon, mint inkább a régiekkel, vagy az irodalom nagy mítosz- és univerzum-teremtőivel, a Dante és William Blake típusú látnokokkal.

Annak ellenére, hogy ily messze kell keresni a kondori világ rokonait, e világ mégis mai, korunk nagy etikai, egzisztenciális kérdései manifesztálódnak benne. Nem véletlen, vagy a divatnak tett engedmény például, hogy az egyik legújabb keletű képének címe „Űrhajósok", és egyik legnagyszerűbb kompozíciója a groteszket és a fenségest, a pantomimot és az ikonok csöndjét egyesítő „Tünteto nők". Kondor piktúrájának egyik jellemzője, hogy ötvöződik benne az általánosan emberi és a kortól, az egyéni pszichétől determinált.

Kondor mindig korunk és saját problémáit feszegeti, de minden egyéni mondandóját — az én és a külvilág közötti konfliktus, illetve harmóniakeresés, a férfi-asszony korreláció, annak felismerése, hogy az értékek csak szüntelen harc árán egzisztálhatnak, hogy az élet szüntelen állásfoglalás és döntés — azonnal az emberi lényeg magasságának és bonyolult szövevényének a szférájába emeli. Ezért érezzük képei előtt, hogy létezésünk alapkérdéseiről esik szó, művei egzisztenciális értelmüek. Kérdésfelvetése minduntalan a végső kérdéseket is feszegeti, mint ahogy az történt a múlt művészetében is a világképi jellegű, totalitás igényű nagy művészi oeuvrekben.

Művészetét az egyetemes, ugyanakkor a korunkban újra testet öltő etikai kérdések felvetése mellett korszakunkhoz köti számos formai elem is, mint például a képépítés mikéntje, a külső és belső vízió egymásba játszása, szimultán jelenítése, a megformált és a látszólag véletlenszerűen káotikus, ugyanakkor tudatosan bonyolított kusza vonalak ütemes váltogatása, a plasztikai jelrendszer ambivalenciája, az érzékien konkrét és az elvonatkoztatott egysége.

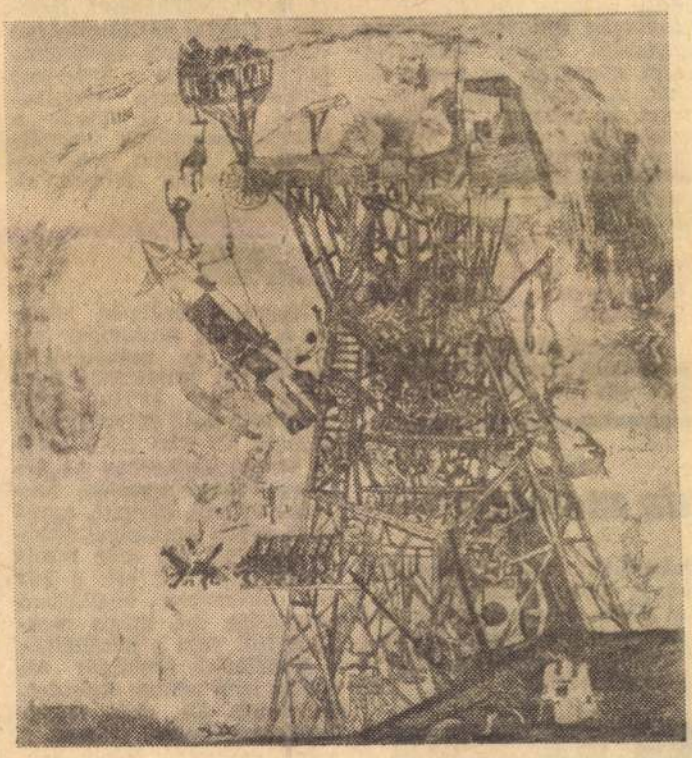

A több mint tíz évvel ezelőtt rézbe karcolt „Apocalipszis cum figuris"-tól a mostani kiállításon szereplő „Dürer emléke" sorozatig, a Madách-illusztrációktól, az 1967—69 között készített „Valaki önarcképe" látomással telített önvizsgálatáig, vagy a „Savonarola, a nők bálványa" keserű öngúnyú és tragikus ihletésű ikonos képétől az 1967-es és 1970-es „Szent Péter és egy nő" remekművekig Kondor nagy utat tett meg: életművet teremtett. Most éri még csak el a negyvenedik évét és már múzeumrangú, a nagyokhoz mérhető művek sorakoznak mögötte. Ha tovább tudja fejleszteni azt, ami már ma is jóval több, mint lehetőség, vagy ígéret, akkor művészettörténeti rangú mestert vallhatunk magunkénak, akinek életműve korszakos jelentőségű.

Németh Lajos

ÉSZAK-MAGYARORSZ

A háztáji termelés és jelentősége

Felmértük és összegeztük 1969 mezőgazdasági termelésének szerkezetét, eredményeit. A végeredménnyel elégedettek lehetünk. Országos átlagban a mezőgazdasági termelés 1969-ben 8 százalékkal emelkedett, javult a jövedelmezőség és a munka termelékenysége is. A viszonylag mostoha természeti és közgazdasági viszonyok közt termelő borsodi mezőgazdaság fejlődési, eredményességi átlaga semmivel sem gyengébb az országosnál. A sommázható, gazdasági és politikai tartalmat egyaránt magában foglaló végeredmény a következő: *országunk és benne megyénk mezőgazdasága 1969-ben maradéktalanul teljesítette, befejezte III. ötéves tervének feladatait, és most már tulajdonképpen terven felül termelünk.*

De mint általában, ennek, a mostani zárszámadásnak is van egy-két szépséghibája.

Dr. Soós Gábor, a MÉM miniszterének első helyettese a minap ezt így fogalmazta meg mezőkövesdi előadásában: *„Néhány negatív jelenség, néhány feszültség is keletkezett mezőgazdaságunk szerkezetében és termelésében".*

Első helyen említette a miniszterhelyettes a háztáji gazdaságok termelésének helyzetét, csökkenését. Nemrég a megyei pártbizottságon ugyancsak erről tanácskoztak. Részletes ismertető hangzott el arra vonatkozóan, hogyan is állunk a háztáji gazdaságok termelésével, s milyen lehetőségeink, további feladataink vannak.

Megyénk területén jelenleg a háztáji gazdaságok kezelésében és művelésében van 50 328 katasztrális hold szántóterület, 13 710 hold kert, 2673 hold szórványgyümölcsös és 6562 hold szőlő — utóbbi elsősorban az értékes Tokaj-Hegyalján. Megyénk háztáji, kisegítő, egyéni és egyéb gazdaságai évente legalább 200 ezer hízott sertést állítanak elő, s bár ezt elsősorban önellátásra használják fel, mégis megkönnyítik vele a húsellátást, a közellátást. Országos tényeink még inkább elgondolkodtatóak. Dr. Soós Gábor miniszterhelyettes mondta a már említett előadásban, hogy országunkban az összes mezőgazdasági termék 63 százalékát a nagyüzemek termelik meg, és ennek zöme bekerül az áruforgalomba, viszont a további *37 százalék arányú termékmennyiség a háztáji, kisegítő és egyéni gazdaságokból kerül ki.* Az országos átlagszámok megyénkre úgy vonatkoznak, hogy nálunk a 37 százalékos aránynál valamennyivel magasabb a háztáji, kisegítő, egyéni és egyéb gazdaságok termékelőállító tevékenysége.

A háztáji termelés megítélésében és értékelésében végletekkel is találkozunk. Vannak tsz-ek és községek, ahol szándékosan, vagy gondatlanul (a nem megfelelő [illegible] következtében)

egészíti egymást, sőt, éppen a kölcsönös harmónia biztosíthatja az ideális fejlődést mindkét termelő területen.

A kölcsönös kiegészítés, az optimális harmónia azt is megköveteli, hogy *a háztáji gazdaságok — tekintvén, hogy a takarmány nagy részét a közösből kapják — lehetőleg a szövetkezeten keresztül értékesítsék termékeiket.* Így a közös is jól jár. Megkapja a nagyüzemi felárat, ha teljesíti az értékesítési feltételeket, és ezt a felárat akár meg is oszthatja a tagokkal. És a megkülönböztetett területeken a közös megkapja az árkiegészítést, a végtermék-dotációt, hiszen a szövetkezet által értékesített háztáji termék olyan, mintha az is a közösben termett volna.

Szükséges hangsúlyozni, hogy amikor a háztáji termelés szintentartásáról, fokozásáról, de elsősorban korszerűsítéséről és a közössel való szorosabb összekapcsolásáról beszélünk, a reális tényekkel és lehetőségekkel számolunk. Azzal, hogy a nagyüzemi termelés fejlesztése eszköz- és anyagigényes, és hiába lenne pénz, ha nincs elegendő építőanyag, technikai felszerelés, nem utolsósorban: építő-szerelő kapacitás, hogy gyorsan elegendő nagyüzemi épületet létesítsünk a háztáji termelés ellensúlyozására. *Nincsenek meg tehát a nagyüzemi fejlesztés anyagi-technikai bázisai olyan mértékben, hogy gyorsan ellensúlyozhassuk a háztáji termelés csökkenését.* A háztáji termékekre viszont — mindegy, hogy hol fogyasztják el — szükség van.

Egy példa: egy levágott háztáji tehén évi átlagban 2500 liter tej elvesztését jelenti. Ezt a tejmennyiséget a tehén volt gazdája, vagy azok, akik a gazdától korábban megvették a tejet (szomszédok, rokonok, tejcsarnok stb.), a jövőben kénytelenek lesznek a központi készletből megvásárolni. És ha csak egy-két tehénről lenne szó, akkor senki sem szólna. De sajnos, több ezer tehénről van szó.

A háztáji gazdaságok munkájára és termékeire még hosszú ideig szükség lesz. Ezért az állam az eddiginél is fokozottabban teszi érdekeltté a tsz-tagokat és a szövetkezeteket a háztáji gazdaságok termelésének fejlesztésében és korszerűsítésében. Borsodban különösen sok a lehetőség és a tennivaló. Szerény számítások szerint is megyénk termelőszövetkezetei legalább évi 15 millió forint haszontól estek el amiatt, mert nem szervezték meg a háztáji termékek nagyüzemi értékesítését, mert nem segítették [illegible]

...ata mosógép

...odukcióban szuper-automata ...ben. A ruha mosásának min-...a el a gép, és programbeállító ...mosási műveletet végez, a tex-...ge szerint. A Hajdúsági Ipar-...ára kapható lesz.

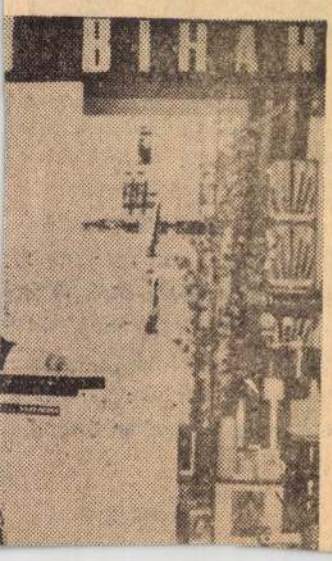

Kondor Bélára emlékezünk

Ma ötven esztendeje, 1931. február 17-én született Kondor Béla, kortárs művészetünk fiatalon elhunyt, kiemelkedő tehetségű alkotója. Érettségije után villanyszerelőként dolgozott az óbudai hajógyárban; innen került a Képzőművészeti Főiskolára 1950-ben.

Koffán Károlynál, a grafikai tanszakon fejezte be tanulmányait; a magyar grafika történetében forradalmat jelentő diplomamunkáját, a Dózsa-rézkarcsorozatot 1956-ban készítette. Nagyobb anyaggal első ízben 1959-ben mutatkozott be a Fényes Adolf teremben, gyűjteményes tárlata 1970-ben volt a Műcsarnokban. 1963-ban a miskolci grafikai biennálé nagydíját, 1964-ben a tokiói nemzetközi grafikai biennálé különdíját nyerte el; 1965-ben és 1971-ben Munkácsy-díjjal tüntették ki. 1972. december 12-én hunyt el Budapesten, Bécsi utcai műtermében.

A halála óta eltelt nyolc év számos emlékkiállítása egyértelműen bizonyította életművének korszakos jelentőségét a magyar képzőművészetben. Filozófikus hajlamú, mélyen moralista beállítottságú alkotó volt, aki a művészeti izmusok zavaros, mind gyakrabban hitelt vesztő világában klasszikus hagyományokon csiszolt tehetségével, a figurális művészet eszközeivel közérthető, ám mégis újszerű formanyelven fejezte ki gondolatait.

Minden gesztusával azon munkálkodott, hogy a tiszta, a nemes, a felszabadító és a megnyugtató felmutatásával rendet teremtsen a káoszban. Makacsul hitte és hirdette: a nagy emberi eszmények, és önmagunk folytonos keresésével kiküzdhető a teljes emberi élet, visszaszerezhető a mármár elveszettnek tetsző éden.

Akaratlanul is iskolát csinált; fiataljaink egész raja indult el nyomában.

Több száz festményre és grafikára rúgó hagyatékát az állam vásárolta meg a Nemzeti Galéria számára; ebből mutatunk be most egy fiatalkori Madách-illusztrációt.

T. A.

Népsz. 81 II. 17

— El lehet tiltani a vezetéstől olyan személyeket is, akiknek nincs még jogosítványa?

— El. Például, ha olyan fiatalok, akiknek még nincs vezetői engedélyük, feltörnek egy autót és rögtön ki is próbálják. A bíróság ilyenkor is alkalmazhatja a járművezetéstől eltiltást — ha közlekedési bűncselekmény is történt.

ban azt vesszük figyelembe, hogy az illető mennyit vezetett, s ezalatt okozott-e már balesetet. Nyilvánvaló, hogy ha valaki hosszabb ideje mindennap több száz kilométert is vezet — mint egy hivatásos — annak nagyobb az „esélye" a balesetokozásra. *Ezt az esetek elbírálásánál mindenképpen értékelni kell.*

Deák András

Radar a kasszában?

Az alább közölt — humorosnak is mondható — eset valóban megtörtént, s ezért is érdekes.

Egy vidéki nagyváros ABC-boltjának sasszemű eladónője (becenevén: „Madame Maigret") észrevette, hogy egy régi „kuncsaft", ősz hajú, előkelő tartású öregúr lop; a zsebébe csúsztat két doboz Fecske cigarettát. Csúcsforgalom volt éppen, s „Maigret-nének" csak annyi ideje volt, hogy odaszaladt a pénztárhoz, amelynél az úr sorbaállt, s a pénztárosnő fülébe súgta. — Nincs időm cirkuszolni, figyeld csak azt az ősz hajú ficeket... igen, azt... szóval megcupfolt két doboz Fecskét. Ha nem lesz ott a kosarában, blokkolj be még neki 14,60-at. A felelősséget vállalom.

A pénztárosnő úgy tett. A tolvaj — feltehetően izgalmában — meg sem nézte, mennyit fizetett, mi volt a blokkon, mert sürgősen eltávozott.

Ettől kezdve ezt a törzsvevőt nem látták az üzletben.

Ennek okát csak elképzelni lehet. Amikor megkönnyebbülve, boldogan elővette otthon a szajrét a zsebéből és már nyugodtabban megnézte a blokkot, s ott találta a 14,60-as beütést — minden bizonnyal azt hitte, a szellemek játszanak vele. S még mire is gondolhatott, ha nem arra, hogy a technika mai korszakában a pénztárosokat, a kasszákat ellátják láthatatlan radarkészülékekkel, amelyek kimutatják a lopott holmit is! Másképp hogyan kerülhetett volna a blokkra a zsebben rejtőző két doboz cigaretta ára? Es arra a következtetésre jutott: ilyen boltba nem érdemes járni!

Mert hogyan lophasson nyugodtan az ember olyan helyen, ahol — titokzatos, láthatatlan radarkészülékek vannak a kasszában?

(Vattai)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1968 AUG 9

1021 - Kondor Béla

Magyar Nemzet

A biennálén kiállító magyar festőművészek

Velence gondjairól és egy rendhagyó tárlatról

Az idei *Velencei Biennálé* bizonyosan „rendhagyó"-ként fog bevonulni a patinás nevű képzőművészeti seregszemle krónikáiba. Nem mintha a tárlat, a 35 részt vevő ország pavilonja különösebb szenzációt, művészettörténeti revelációt, vagy valamely divatos áramlat újabb hullámát hozta volna felszínre. Sőt, épp ellenkezőleg: az idei biennálé — a szemtanúk egybehangzó vallomásai szerint — távol áll attól, hogy valamiféle nagy, vagy éppen csak új felfedezést kínáljon látogatóinak. A „rendhagyó" jelzőt nem is ezzel, hanem megnyitásának enyhén szólva különös körülményeivel érdemelte ki: azokkal a tüntetésekkel, amelyek jócskán feldúlták az olasz rendőrséget, s megakasztották a biennálé gépezetének megszokott forgását is.

— Mi történt tehát Velencében?

— tettük fel a kérdést a megnyitó két szemtanújának, a seregszemlén részt vevő magyar művészküldöttség két tagjának, *Kokas* Ignácnak és *Kondor* Bélának.

— Utunk első külföldi állomásán, Bécsben hallottuk először, hogy Velencében „valami készül" a biennálé ellen; hogy a diákság ott is — akárcsak a milánói szobrászati triennálén, vagy a cannes-i filmfesztiválon — tüntetni akar, hogy a megnyitást megakadályozza — meséli *Kokas* Ignác. — És valóban; amikor Velencébe érkeztünk, meglehetősen feszült légkör fogadott bennünket. A biennálét háromszoros rendőrkordon vette körül, a városban pedig olasz, nyugatnémet és más országokból érkezett diákok osztogatták röpcéduláikat, lobogtatták feliratalkat. Csak egyet nem értettem — ám ezt valószínűleg ők sem tudták egészen pontosan —, hogy *voltaképpen mit is akarnak ezek az izgatott csoportok.* Jelszavaik néha kimondottan zavarosak voltak, s a *„Turisták, menjetek haza!"* és a többi „követelés" végeredményben semmiféle követhető koncepciót, logikus kívánságot nem tükrözött.

— Ezek a tüntetések egyébként sem voltak túlságosan nagyok. Magam is gyakran kijártam a Szent Márk térre és figyeltem, hogyan zajlanak le a diákakciók. A fiatalok általában a tér valamelyik pontján gyülekeztek, a rendőrök pedig az árkádok alól figyelték őket. A diákok sohasem voltak sokan, de nagyon igyekeztek hangosan viselkedni. A tudósítók hada persze rögtön odasietett, valahányszor valami „történt" és előkerültek a fényképezőgépek meg a jegyzetfüzetek, készült a szenzáció. Ám az újságírók majdnem mindig jóval többen voltak, mint a tüntetők.

— A bizonytalanság azonban ennek ellenére nagy volt Velencében. A biennálén elmaradtak a sajtófogadások és nem rendezték meg a tervezett nagy retrospektív futurista kiállítást sem, mert a tulajdonosok nem merték átadni a birtokukban levő tárgyakat. Zárva maradt egy ideig a biennálé pavilonjainak egy része is.

— Végül is

kik lehettek ezek a tüntetők?

Valóban diákok voltak?

— Részben feltétlenül igen. Az olaszok és a velencei művészeti főiskola hallgatói mindenesetre. És nekik bizonyos követeléseikben úgy gondolom igazuk is volt. — Csak azok a módszerek hatottak sután, ahogyan ezeket a követeléseket a nyilvánosság elé igyekeztek tárni. Mert a biennálé mostani szervezete valóban nem felel meg a mai követelményeknek: nem elég demokratikus a beküldött művek zsürizése, a díjak kiosztása, *a szervezésen pedig a műkereskedelem erős befolyása érződik.* A többi tüntetőkről, főként a németekről azonban sokan nem tudtuk megállapítani, hogy voltaképpen hogyan kerültek elő. A biennálé megnyitóján például — szabályos meghívóval érkezve — részt vett és tüntetett egy kisebb csoportjuk. Később egy éteremben láttam őket viszont. Négyfogásos ebédet fogyasztottak, kompóttal, borral, kávéval. Majd elégedetten napozni kezdtek. Éppenséggel nem keltették szegény — és forradalmár — diákok benyomását, sokkal inkább emlékeztettek egy *jópénzű turistacsoport* tagjaira. *Csak éppen szakállasok voltak és a hajuk volt hosszabb* a szokásosnál.

— Amikor Velencét elhagytuk, a biennálé a tüntetések ellenére természetesen megnyílt. Csak néhány pavilon maradt zárva, s fokozatosan ezeket is kinyitották.

Ősszel talán majd a zsüri is összeül,

hogy szavazzon és kiossza a díjakat.

— *Milyenek voltak a bemutatott művek?*

— *Új áramlat nem vetődött a felszínre az idén.* A részvevők legnagyobb része az op- és a pop-art törekvéseit folytatta: gépi konstrukciókat, naturális elemekkel kombinált munkákat állított ki.

— Számomra három tárlat nyújtott különös élményt: a *japánoké*, a *venezuelai* pavilonban bemutatkozott Marisol *Escobaré*, és a *mexikói* Rufino *Tamayo* kiállítása. A japán művészet nemzeti jellegzetességeit talán nem is kell külön említenem. Ők — amennyire a mai japán művészeket ismerem — különös erővel képesek ötvözni hagyományaikkal akár a legszeszélyesebb kísérleteket is. Egy példát említenék: Tomio *Miki* emberi fület ábrázoló konstrukcióit. Ezek a plasztikák — hatalmas acél és alumínium lapok és kis kockák — a *20. század ipari felkészültségének minden eredményét igénybe vették.* Csiszolt felületeiken csak úgy szikráztak a fények és a színek, az előttük sétáló nézők mozdulatai megmozgatták minden részletüket anélkül, hogy a művek maguk mozgékonyak lettek volna. Mégis, bár ezek a munkák csak most, az ipar ilyen fokú felkészültségével készülhettek, volt bennük — formáikban, vonalaik, plasztikus részleteik kígyózásában — a japán klasszikus művészet mértéktartó méltóságából is valami. Hasonló szellemben készültek a többi japán művész munkái is. Lehet, hogy tévedtek. Lehet, hogy a most bemutatott műveik zsákutcát jelentenek, nem fejleszthetők tovább. De az az út, amelyen valamennyien megpróbálnak haladni, úgy érzem, mégis vezet majd valamilyen eredményre, mert *a japán művészek nem szakítják el magukat nemzeti gyökereiktől.*

— Marisol *Escobar* „pop" hangvételű valóságos tárgyakkal, ruhadarabokkal, emberi testrészekről készült öntvényekkel és fotókkal kiegészített fa szerkezetei érdekesek voltak, és hatásukban néha egyiptomi szobrokra emlékeztettek. A feltűnés és a nyüzsgés nagyon nagy volt körülöttük, bár azt hiszem, hogy *ez részben a venezuelai művésznő szépségének és érdekes egyéniségének is köszönhető volt.*

— Rufino *Tamayo* színei gyönyörűek. Szinte önálló életre kel valamennyi, olyan erőt tud nekik adni. Benne, úgy gondolom, szerencsésen ötvöződnek a hagyományos mexikói művészet és az európai törekvések — elsősorban a Klee nevével fémjelzett klasszikus avantgarde — hatásai.

A biennálén szerzett benyomásairól szólva *Kondor* Béla is elsősorban Tamayo képeit említi.

— Tamayo művei végeredményben nem jelentettek különös meglepetést — mondja —, csak a biennálé mai környezetében hatottak szinte kirívóan. De ezen nem kell csodálkozni. *Ő a modern művészet klasszikusai közé tartozik,* ugyanúgy, mint Klee vagy Picasso. És ma már

igazi ecsettel, igazi vászonra festeni,

úgy, ahogy ő teszi, *ritka dolog,* bár számomra éppen ezzel szerzett különös örömet.

— Persze az „újítók" is vissza-visszakanyarodnak a művészet régebbi korszakaihoz. Frank Gallo amerikai művész festett epoxygyantából készült festett szobrai brutális naturalizmusukkal igazi „pop-szobrok" voltak, mégis sok volt bennük a szecessziós felhang, a századforduló idejéből kölcsönzött formai ötlet.

— A biennálé egészére egyébként *a művek tökéletes technikai megvalósítása* jellemző. Láttam például egy spanyol grafikus munkáit. Mindegyik egy-egy *cinkográfiai bravúrt* jelentett, s ezt ő is tudta, hisz több befestékezett nyomólemezét is kiállította lapjai mellett, tehát ezeket is művei közé számította, és nem technikai segédeszközként kezelte.

— Más formában és jelleggel, de ugyancsak a technika művészete volt a francia Arman tárlata is. Őt valahogy *a szakma művészének* éreztem, valahogy úgy, mint egy nagyon jó nyomdászt. Átlátszó műanyagba ágyazott megperzselt hegedűi, festékes tubusai, autómárkái sokszor szinte finomkodva, szinte mimikai gonddal, matematikusan kiszámított alaprajz szerint sorakoztak fel az anyagba ágyazódva.

— A biennálé díjait még nem osztották ki. Ha a zsüri összeül, milyen esélyekkel indulunk mi magyarok, a „versenyben"? — A kérdést beszélgetéseink végén Kondor Bélának és Kokas Ignácnak is feltettük. Egyformán válaszoltak.

A mai magyar művészet nem a divatok áramlatait követi és nem tudunk, de nem is akarunk versenyezni a biennálén felvonuló

„technikai trükkök"

egyikével sem. Ám ez fölösleges is. Mert ahogy — kettejük egyirányú gondolatait szavakba öntve — Kokas Ignác megfogalmazta:

— Az embernek mindig önmagát, a maga világát kell vállalnia és kifejeznie. A külső hatások pedig csak a felületet változtatják meg, ha *nem igazi, nem belső igényből* fakadnak. A művészet valódi fejlődését azonban csak ezek az utóbbiak jelentik, csak ezek biztosíthatják. Sikerünk — *mert a biennálén részt vevő művésztársak: Tamayo és a többiek, valamint számos haladó szellemű és a művészetet értő kritikus egybehangzó véleménye szerint sikert értünk el* — végső soron ezt bizonyítja, mutatva, hogy *utunk helyes,* jól választottunk és a felelet, amelyet munkánkkal itt Magyarországon az élet kérdéseire adtunk, megállja a helyét — *igaz.*

Horváth György

Losonczi Pál látogatása Bács-Kiskun megyében

Csütörtökön Bács-Kiskun megyébe látogatott *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács elnöke. Útján elkísérte *Vajó Péter*, a KISZ központi bizottságának titkára. Kecskeméten dr. *Molnár* Frigyes, az MSZMP megyei bizottságának első titkára fogadta és tájékoztatta az Elnöki Tanács elnökét *a megye mezőgazdaságának helyzetéről és iparának fejlesztéséről.*

Losonczi Pál ezután az Izsáki Állami Gazdaságba utazott, s felkereste a gazdaságban működő két önkéntes ifjúsági építőtábort. Elbeszélgetett a táborok lakóival munkájukról, terveikről, továbbtanulási szándékaikról.

Komócsin Zoltán interjúja a rádióban és a televízióban

A nemzetközi politika aktuális kérdéseiről hangzik el beszélgetés *Komócsin* Zoltánnal, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjával, a Központi Bizottság titkárával a Kossuth-adón és a televízióban *pénteken este 7 órakor.* A rádióinterjút 20 órakor a Petőfi-adón megismétlik.

MSZBT-küldöttség utazott a Szovjetunióba

Az Észt Baráti Társaságok Szövetségének meghívására csütörtökön *Kiss* Lászlónak, az MSZBT titkárának vezetésével tíznapos baráti látogatásra a Szovjetunióba utazott a Magyar—Szovjet Baráti Társaság háromtagú küldöttsége. A de-

Javítani kell a sütőipar helyzetét, a dolgozók munkakörülményeit

A Minisztertanács csütörtöki ülésének határozatai

A kormány Tájékoztatási Hivatala közli:

A Minisztertanács csütörtökön ülést tartott. Jóváhagyólag tudomásul vette *a külügyminiszter jelentését a Török Köztársaságban tett látogatásáról és ottani tárgyalásairól.*

A kormány elfogadta *a népi ellenőrzésről szóló törvény tervezetét* és úgy határozott, hogy az országgyűlés elé terjeszti.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság és a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium megvizsgálta *a sütőipar termelő tevékenységét és fejlesztésének lehetőségeit.* Az erről szóló együttes jelentést a kormány megvitatta, elfogadta és határozatokat hozott.

A Minisztertanács tudomásul vette a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter beszámolóját *az időszerű megazdasági munkák menetéről,* majd a miniszter előterjesztése alapján rendeletet hozott *a fűszerpaprika feldolgozásáról és forgalombahozataláról.*

A Minisztertanács ezután egyéb ügyeket tárgyalt.

*

A sütőipar vizsgálatáról szóló jelentés alapján a kormány több határozatot hozott.

Az állami sütőipart a következő években hatékonyan kell fejleszteni, gépigényeinek jobb kielégítésével *bővíteni kell termelési és szállítási kapacitását.* Szükséges, hogy a tanácsok fejlesztési alapjukból, lehetőségeikhez képest, az eddiginél *nagyobb támogatást nyújtsanak sütőüzemeinknek.* Vizsgáltassák meg a leállított pékségeket és amelyeket alkalmasnak találnak, *gondoskodjanak mielőbbi üzembe helyezésükről.*

A kormány felhívta az illetékes minisztereket és a SZÖVOSZ elnökét, hogy *megfelelő pénzügyi feltételek* és egyéb preferenciák nyújtásával segítsék elő a sütőipari kapacitás bővítését mind az állami, mind pedig a szövetkezeti és — szükség szerint — a magánszektorban is. A földművesszövetkezetek önállóan, vagy a termelőszövetkezetekkel együttműködve — *saját alapjaikból* — a lehető legnagyobb mértékben vegyenek részt a vidéki sütőipar fejlesztésében.

Javítani kell a sütőipari dolgozók munkakörülményeit. A Minisztertanács a munkaügyi miniszter, a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter, valamint a megyei és a megyei jogú városi tanácsok végrehajtó bizottságainak feladatává tette: vizsgálják felül *a sütőipari tanulóképzés körülményeit és decentralizálással, ösztöndíjak adományozásával, kollégiumi elhelyezéssel is biztosítsák a szükséges utánpótlást.*

*

A kormány felhívta a belkereskedelmi minisztert, a SZÖVOSZ és az OKISZ elnökét, hogy növeljék a kenyeret és péksüteményt árusító *szakboltok számát,* s ehhez a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok végrehajtó bizottságai nyújtsanak segítséget. Meg kell vizsgálni, hogyan lehet szélesebb körűen elterjeszteni azt a kezdeményezést, amelynek célja, hogy *a sütőipar a fővárosban és a nagy vidéki városokban a munkaszüneti napokon nyitvatartandó élelmiszerüzleteket és éttermeket friss kenyérrel és péksüteménnyel lássa el.* Gondoskodni kell arról, hogy a boltokba a *délutáni órákban* is szállítsanak friss pékárut.

A kormány felhívja a tanácsokat: behatóan tárgyalják meg a területükön működő sütőüzemek helyzetét, s a kormány határozatai alapján *tegyenek meg minden intézkedést arra, hogy a lakosság pékáruval való ellátása folyamatosan javuljon.*

A Minisztertanács köszönetét és elismerését fejezte ki mindazoknak, akik a vizsgálatban részt vettek, mélyrehatóan elemezték az okokat és összefüggéseket, s körültekintő javaslatokat tettek.

zett VIT-delegációnk

beszéde az ifjúsági nagygyűlésen

ki, hogy a VIT ne érhesse el kitűzött célját. Ez a törekvésük azonban nem járt sikerrel; a találkozó nemcsak hogy létrejött, hanem részvevői egységesen elítélték a háborús kalandorokat, s demonstrálták a békéért küzdők összeforrottságát az agresszorok ellen, a függetlenségért. Ez az egyik, s talán a legfontosabb politikai eredmény.

— Közismert, hogy a nemzetközi munkásmozgalomban léteznek *szakadárok,* s tevékenységük következményeit az ifjúsági mozgalom is hosszú évek óta érzi. Sajnáljuk, hogy Kína, Kuba, Albánia fiataljai nem voltak ott Szófiában, de ez *nem a mi hibánk.* A szakadárok nézetei elszigetelődőben vannak, új egység kovácsolódik nemzetközi méretekben. A dolgokat reálisan nézve, a Világifjúsági Találkozó is az egységre törekvők sikerét és igazát bizonyítja.

— A IX. fesztivál *az antiimperialista egység erősítésének sikeres politikai* fórumává vált. Jelképesnek is tekinthető, hogy ténykedésük első napját az amerikai agresszió ellen küzdő vietnami nép iránti szolidaritás fejlesztésének szentelték. Öt földrész mintegy 140 országának fiai és lányai *ítélték el az emberiség létét veszélyeztető imperializmust,* mindenekelőtt az Amerikai Egyesült Államok agresszív vezető köreit és az újfasizmus bölcsőjét ringató nyugatnémet revansistákat.

— A vietnami szolidaritás és az antiimperialista egység erősítése mellett a IX. Világifjúsági Találkozó *a szocializmus eszméi hirdetésének, védelmének, a szocialista erők egységét erősítő törekvéseknek a fóruma is volt.*

Biszku Béla ezután arról szólt, hogy míg ifjúságunk küldöttei a fesztivál eredményeinek részesei voltak, addig a nemzetközi életben más vonatkozásban is jelentős események történtek. A hat szocialista ország testvérpártjainak küldöttei nagy jelentőségű tárgyalást folytattak Bratislavában, s aláírták és nyilvánosságra hozták *egyeztetett, egységes álláspontjukat a nemzetközi kérdésekről.* A Központi Bizottság augusztus 7-i üléséről kiadott közlemény hűen tükrözi pártunk és népünk álláspontját, hogy *nagyra értékeljük e nyilatkozatot a szocialista országok, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egysége, a haladás és a béke erőinek világméretű harca szempontjából.*

— Mi mindent megteszünk, ami erőnkből telik, azért, hogy szocialista hazánk erősítésével és nemzetközi tevékenységünkkel hozzájáruljunk minden szocialista ország, minden más haladó erő összefogásának és egységének erősítéséhez.

A Központi Bizottság titkára ezután megállapította, hogy a világ ifjúságának IX. találkozója elérte célját, a küldöttek eredményes munkát végeztek, s a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának elismerését fejezte ki a küldötteknek azért, hogy a IX. Világifjúsági és Diáktalálkozón eredményesen képviselték hazánkat, ifjúságunkat, ifjúsági szövetségünket.

Biszku Béla nagy tetszéssel és tapssal fogadott beszéde után úttörők köszöntötték virágcsokrokkal a szófiai delegátusokat.

Befejeződött az aratás

A termés elegendő az ország ellátására

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás szerint az egész országban befejeződött a gabona betakarítása. Az idén jóval előbb beérett a gabona, mint az előző években — július végére már 98 százalékát learatták. Az utolsó 70 000 holdon a csapadék miatt a munkák némileg lelassultak, de így is körülbelül *tíz nappal előbb betakarították a kenyérnek valót, mint tavaly.*

A több mint 3 400 000 katasztrális holdnyi gabona 92—93 százalékát az idén már gépekkel, ezen belül *90 százalékát kombájnnal takarították be.* Ma már annak a gabonának a 80 százaléka is a raktárban van, amit nem kombájnnal csépeltek, s *augusztus közepére a cséplés is befejeződik az egész országban.*

A termés a vártnál jobb, *elegendő az ország ellátására.* külföldről kenyérgabonát nem kell behoznunk.

KONDOR Béla

Napjaink 1985. 3sz. XXIV. évf.

XXIV. ISTVÁNFFY GYULA NÉPRAJZI ÉS HELYTÖRTÉNETI GYŰJTŐPÁLYÁZAT / CÉLJA: NÉPHAGYOMÁNYAINK ÉRTÉKEINEK ÖSSZEGYŰJTÉSE / A PÁLYAMUNKÁKAT 1985. AUGUSZTUS 15-IG KELL BEKÜLDENI A HERMAN OTTÓ MÚZEUM CÍMÉRE / A PÁLYÁZATOT MEGHIRDETŐ SZERVEK ISTVÁNFFY GYULA-DÍJAT ALAPÍTOTTAK / EZT MINDEN ÉVBEN A LEGJOBB PÁLYAMŰ SZERZŐJE KAPJA MAJD / A MEGYEI EREDMÉNYHIRDETÉS 1985 OKTÓBERÉBEN LESZ, A MÚZEUMI HÓNAP MEGNYITÁSÁN / A PÁLYÁZNI KÍVÁNÓK TÁJÉKOZÓDHATNAK A HERMAN OTTÓ MÚZEUMBAN (MISKOLC, FELSZABADÍTÓK ÚTJA 28.) NAPONTA, A DÉLELŐTTI ÓRÁKBAN.

Ára: 11 forint

szem előtt tartani, illetve ezt a kettőt kell megfelelően párosítani. Az én helyzetemben elsősorban olyan darabokat kellett és kell a programban összeállítani, amelyek népszerűek.

— És hogyan szereztél tudomást az itteni közönség igényéről, hiszen évekig távol éltél ettől a plublikumtól?

— Azért a nyarak elég jelentősek voltak ebből a szempontból, ugyanis minden évben alkalmam volt úgy is, mint közreműködőnek, úgy is, mint a közönség egy tagjának részt venni a miskolci nyár rendezvényein. Látnom kellett például azt, hogy Cimarosa Titkos házasságára bejön a közönség, ugyanakkor Mozart Don Giovanniján előfordult, hogy tíz-tizenkét ember lézengett a nézőtéren. Miként azt sem felejtettem el, hogy Mozart—Goldoni művét, a Színlelt együgyűséget alig hallgatta valaki. Ezenkívül pedig tartottam a kapcsolatot az itt élő muzsikusokkal, Gonda Ferenccel, a Filharmónia kirendeltségvezetőjével, szóval viszonylag pontos képet kaptam a miskolci közönség igényeiről, a leendő programok repertoárlehetőségeiről. Már az idei műsort is ennek megfelelően állítottuk össze. Nem tudom, vajon teljes mértékben ennek köszönhető-e, de én jelentős sikernek könyveltem el, hogy erre az évadra körülbelül kétszázzal többen váltottak bérletet, mint a tavalyira.

— Végül is ebben a közegben szerinted milyen darabokat kell előadni?

— Repertoárdarabokat. Schubert-szimfóniákat, Bach Magnificátját, de ide sorolnám Bartók Concertóját is, vagyis azokat a darabokat, amelyekből összeálltak a bérleti ciklusok.

— Ez a műsor azonban nem teljesen a helyi elképzeléseken múlik. Az Országos Filharmónia mennyire volt toleráns?

— Azt kell mondanom, hogy nagyon jó kapcsolat alakult ki a Filharmóniával, nem erőszakoltak ránk sem műveket, sem előadókat, sőt messzemenően figyelembe vették a mi terveinket és kívánságainkat. Bízom benne, hogy ez a későbbiek során sem változik.

— Mi volt a véleményed a Miskolci Szimfonikus Zenekarról, amikor átvetted az irányításukat?

— A zenekar nagyon jó állapotban volt, amikor idejöttem. Jó képességű muzsikusok dolgoznak benne, gyorsan reagálnak mindenre, és igen magas művészi színvonalon tudják megvalósítani azt, amire vállalkoznak. És ami a legfontosabb, az együttesben olyan mintaszerű munkamorál tapasztalható, amihez hasonlóval csak ritkán találkozni. Van valami ügyszeretet, szolgálatkészség, ez például abban nyilvánul meg, hogy az igen magas próbaszám, fellépések és egyéb elfoglaltságok mellett képesek önként, plusz szólampróbákat tartani a szólamvezető irányításával. Az ilyesmi szinte elképzelhetetlen más együttesnél.

— Ennek ellenére, a zenekar két évtizedes fennállása során mindössze egyetlen hanglemezt készített, miközben nála semmivel sem különb fővárosi vagy vidéki társulatoknak több lemezük is van. Mintha a minőségen túl, valami egyéb is közrejátszana ebben. Mi erről a véleményed?

— Az a tapasztalatom, hogy itt a személyes kapcsolat a meghatározó. Ezalatt persze nem azt értem, hogy baráti, vagy valami hasonló kontaktus szükségeltetik, hanem arról van szó, hogy jelen kell lenni, be kell kopogtatni a megfelelő helyeken, mondani kell, hogy van egy jó műsorunk, tessék meghallgatni, mert szeretnénk ebből egy lemez-, vagy rádiófelvételt készíteni.

— És ezt a privát menedzselést vállalod?

— Természetesen. Hogy milyen végeredménnyel, azt persze még nem tudhatom, s nyilván nem is én vagyok az egyetlen, aki ebben lép. De azt tudom, hogy ki kell mozdulnunk, népszerűsíteni kell azokat az értékeket, amelyek az együttesben megvannak. Mert, ha egyszer mi itt Miskolcon lejátsszuk a csillagos eget — hozzáteszem, most még nem tartunk itt —, de ha egyszer ne adj' isten sikerül, akkor arról a magyar zenei életben senki sem fog tudni rajtunk kívül. És ez igazán nagy hiba volna.

— Nem lenne célszerű, épp a népszerűséget, az ismertséget segítendő felkérni a magyar zeneszerzők egyik prominens alakját arra, hogy írjon művet, műveket a Miskolci Szimfónikus Zenekar számára? Ez úgy tűnik, megoldhatná a rádió- és lemezfelvétel ügyét is.

— Igen az elképzelés nem rossz, mi is foglalkozunk vele. De ez sem lehet garancia, hiszen ennek az együttesnek már vannak kellemetlen tapasztalatai, a miskolciak nem is olyan régen játszottak már magyar ősbemutatót, aztán az összes felvételi lehetőséget egy fővárosi együttes kapta. Mindenesetre, nem adtuk fel, kapcsolatban vagyunk néhány zeneszerzővel, úgy hogy nem elképzelhetetlen egy újabb miskolci ősbemutató.

— Kinek a műveiről van szó?

— Azt hiszem, erről még korai volna nyilatkozni, majd ha konkretizálódnak az elképzeléseink, akkor szívesebben beszélek róluk.

— Hány évig szeretnél a miskolci zenekar élén dolgozni?

— Ez egy érdekes kérdés. Az ember általában addig van egy helyen, ameddig jól érzi magát.

— Ideális esetben.

— Igen. Én úgy érzem, hogy egyelőre a zenekarban nagyon sok olyan lehetőség van, ami feltétlenül kihasználandó, tehát remény van arra, hogy alapos munkával egészen messzire eljussunk. Ha pedig már eljutottunk odáig, hogy az együttes nagyon jól szól, összeszokottan tudunk működni, akkor meg azért érdemes ittmaradni. Ezt a felhőtlen állapotot természetesen nagyon sok minden beárnyékolhatja. Például, ha az ember munkáját nem értékelik megfelelően, ha nem érzi azt, hogy amit csinál, az fontos. De egyelőre ilyen probléma nincs.

D. SZABÓ EDE

Mindnyájunknál igazabban

Kondor Béla kiállításához

Kondor Béla monumentális művei között állva, olyan érzés kerít hatalmába, amilyet a legszebben Goethe fejezett ki, először látván Michelangelo Sixtus kápolna-beli freskóit. „Milyen nagy is az ember". Kondor műveinek hatása alatt így módosítom ezt az idézetet: „Milyen nagy is az ember, bárha a bukás és a kilátástalanság biztos tudata hatja át egész valóját".

Kondor művészetét a parttalan kiábrándulás határtalanságának átélése jellemzi. Ám ezt a keserű felismerést az önfegyelemből és az ember magasabb rendeltetéséből fakadó művészetében az emberi meg művészetében az emberi sorsra vonatkozó bizakodó prognózis az ember megnemesedésének — Nietzsche szavaival élve — az ember felülmúlásának a hite. Ez a meggyőződés formálja műveit az erő, a rendíthetetlenség és a bizalom megragadó üzeneteivé.

Kondor Bélát, akár a művészet legnagyobb személyiségeit, nem lehet stíluskategóriába foglalni. Művészete a múlt értékeinek áhítatos, de egyben kritikus tiszteletéből fakad, és magába olvasztotta az avantgardizmus lázadó, tisztulást igenlő szellemiségét. Munkásságát azért sem lehet stílárisan definiálni, mert nem a műtermi újdonságok rafinériája foglalkoztatta — bár ebben a vonatkozásban is gazdagította a művészetet —, hanem a minél mélyebb és teljesebb közlés vágya. Nem tudott belenyugodni abba, — ahogy nagy szellemi rokona, Ady mondotta —, hogy a „minden egész eltörött".

A próféták heroikus magányérzésétől indíttatva vállalkozott arra, hogy atlaszként tartsa a roskadozó világegyetemet. Emiatt vélte mellékesnek a stílusvitákat, a „haladiak" és a „maradiak" harcát, ezért merte egy grafikáján „slágerbiennálénak" nevezni a kétévenként ismétlődő velencei kiállításokat.

Nagy, világot átfogó indulata ellenére, mint képei és versei bizonyítják, lelkében megmaradt a minden széptől, jótól és bánattól áthatott, tiszta lelkű kamasznak, olyan embernek, aki mindnyájunknál igazabban tudott sírni.

Mindnyájan, akik ismertük, őrizzük az emlékezetünkben szeretetteljes gesztusainak és sebeket fakasztó indulatainak emlékét. Mégis, büszkék vagyunk arra, hogy kortársai lehettünk. Annyi más társammal együtt vallom, hogy a huszadik század magyar művészetében határkő volt: legalább akkora a hatása a magyar művészetben, mint Munkácsynak, vagy Ferenczy Károlynak. Az utókor bizonyára „Kondor-korszaknak" fogja nevezni az 1960-as, 70-es évek művészetét.

Mi, miskolciak, büszkén valljuk a magunkénak: itt őrizzük a múzeumban műtermének berendezési tárgyait, s ami még fontosabb, sok-sok itt töltött hónapjának emlékét, szemet és szívet nyitogató munkálkodásának erejét. Midőn ezt a szépen rendezett és reprezentatív kiállítást megnyitom, büszkén mondhatom, Kondor visszaérkezett ide, közénk, második választott hazájába.

DR. VÉGVÁRI LAJOS

*Elhangzott a miskolci Kondor-kiállítás megnyitóján.

A komikus és groteszk látásmód természetéhez

Kondor Béla
Művészet 1985/2/2,5.

1

2

A századforduló környékén *Van Gogh* még attól tartott, karikatúrának nézik majd szenvedélyesen vonagló képeit. Alig múlt el azonban néhány évtized, s az avantgarde törekvésekben a groteszk, komikus jellegű kifejezés jóformán természetes megnyilatkozási formává változott. Míg a korábbi időkben jobbára a szép, a fenséges esztétikai kategóriája volt a meghatározó, addig századunk művészete többszörösen is megkérdőjelezte ezt a felfogást. És pontosan korszakunk ellentmondásokkal terhes valósága nevében. Találóan írja Dürenmatt: „...inkább szerencsétlenek vagyunk, mint bűnösök. A komédia illik tehát hozzánk. Világunk éppúgy a groteszkbe vezetett el, mint az atombombához..., az apokaliptikus vízió lett groteszkül reális." Más kérdés, hogy a modern hazai művészetben csak szórványos nyomai vannak az efféle szemléletnek. Pusztán a hatvanas évekkel induló grafikai törekvésekben bontakozik ki az ironizáló, tragikomikus látásmód: gondoljunk csak *Kondor Béla* iskolateremtő munkásságára. Napjainkra viszont felduzzadtak, divatossá váltak, egyszersmind némileg ellaposodtak ezek a tendenciák. Pedig a komikus, groteszk kifejezés komoly dolog: nagy lehetőség. Érdemes lenne hát egy átfogóbb, alaposabb tanulmányt szentelni e „pogány, deviáns" témakörnek.

Egy rövid eszmefuttatásban természetesen csínján kell bánni a történelmi dimenziókkal. Nem mehetek vissza például egészen az ókorig, bár nyilvánvaló, hogy a komikus és groteszk felfogás gyökerei itt keresendők. Elég csak a kercsi terrakottákra, a szilénosz plasztikákra vagy a szókratészi gunyoroskodásra, ironizálásra utalni, aztán az antik tragédiákkal majdnem egyenrangú komédiákra, nem beszélve Arisztotelész viszonylagos teljességű elméleti összegezéséről. Ennek ellenére hiba lenne, ha a modern komikus jelenségek kialakulásában túlzottan nagy jelentőséget tulajdonítanánk az ókori örökségnek. Ahogyan a XX. századi művészet és világszemlélet közvetlenebb forrásait is elsősorban a romantika vagy a manierizmus korában látjuk, úgy ez ironikus, humoros, groteszk tendenciák esetében is ezekhez a periódusokhoz célszerű igazodni. Annál inkább, mivel éppen a romantikusok fedezik fel e kifejezési formák valódi jelentőségét, s ezzel együtt hátat fordítanak a klasszikus antik példáknak. A másik oldalon ugyanakkor a feledésre ítélt középkorra, egyszersmind a nemzeti tradíciókra irányítják a figyelmet. Innen érdemes hát nekünk is elindulnunk.

Nem mintha a középkor volna a komikus áramlatok egyedüli bölcsője. Inkább ez az a korszak, amelyik a leghatározottabban elutasítja a dinamikusabb, dialektikusabb valóság- és művészetfelfogást. Jóllehet pontosan a középkori ember élhette át a legintenzívebben a test és a lélek, a gyarló és ideális lét, továbbá a világ és túlvilág ellentéteit, ám mindezekből a feszültségekből sem a tragédia, sem pedig a komikus művészet nem tudott érdemlegesen kisarjadni.

1 Hieronymus Bosch:
A keresztvitel (részlet)
olaj, fa, 76,6x83,5 cm
2 Leonardo da Vinci:
Groteszk fejek,
tollrajz, 1485–90, Royal Library,
Windsor

2

Tanulmány

2 A komikus és groteszk látásmód természetéhez *Szuromi Pál*

Kiállítás

6 Az igazság törvénye szerint (Szalay Lajos kiállításáról) *P. Szabó Ernő*

10 Salgótarjáni egyedi rajz biennálé *Rideg Gábor*

14 Félgőzzel! Hátra! (A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállítása) *Nagy Zoltán*

18 Tiszán innen, Dunán túl *Kovács Gyula*

24 Szecesszió és avantgarde *Gellér Katalin*

Bálint

28 A Tisztaság könyvétől a Hazugságok naplójáig (Bálint Endre hét évtizede) *Bodri Ferenc*

31 Csodás tárgytöredékek (Bálint Endre életműkiállításáról) *Lóska Lajos*

Fórum

36 „Legszívesebben az eget festeném meg ..." (Beszélgetés Szabó Zoltánnal) *Acsay Judit*

42 Hídépítés Szolnokon (Beszélgetés Berényi Ferenccel) *Rideg Gábor*

Kitekintés

48 Prágai festmények Picasso korából *Sinkovits Péter*

53 Kleberg, a kutyabohóc és más furcsaságok (Jamie Wyeth – impressziók) *Antal István*

Dokumentum

57 Máttis Teutsch János: Művészetideológia II.

58 **Napló**

A borítón Bálint Endre: Zsennyei fadúc, faobjekt, 150x93 cm, 1971 (fotó Somfai)

1985. február, XXVI. évfolyam, 2. szám
A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének lapja – Főszerkesztő: Rideg Gábor
Szerkesztőség: 1121 Budapest, Agancs út 26–28. – Telefon: 166-048
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Levélcím: 1906 Pf. 223. – Telefon: 222-408
Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
84.2551/2–02 Zrínyi Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és
a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. – 1900)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 360,– Ft
Külföldön terjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, Postafiók 149. – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!
A folyóirat példányonkénti ára: 30,– Ft

Mert a korszak hivatalos eszmerendszerében pusztán a mennyei létforma rendelkezett igazi értékekkel, amikhez csupán a fenséges, magasztos szellemiségű kifejezés kapcsolódhatott. A középkori valóságban mindazonáltal kezdettől fogva megtalálhatók a groteszk, komikus jelenségek. Ne feledkezzünk meg az udvari bolondokról, a bővérű karneváli komédiákról, az ördögök jelenlétéről, akik külsejüknél, küldetésüknél fogva egyszerre komikus és félelmetes hatásúak voltak. (E tekintetben hallatlanul fontos és eredeti felismeréseket tolmácsol Mihail Bahtyin: François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája című kötete, Európa Kiadó Bp., 1982.). Ráadásul a keresztény hit lazulásával párhuzamosan egyre többször beépültek a mindennapi és a művészi gyakorlatba. Ott voltak a misztériumjátékok szereplői közt, a népi fametszők és kőfaragók munkáiban vagy a vaskos humorú plebejus irodalomban. Nem árt itt megjegyezni, hogy a nagy karneváli ünnepségekből kinövő komikus szemléletben még domináns szerepe van a szellemi nyitottságnak, az egyetemes és demokratikus jellegű valóságfelfogásnak. A hivatalos nézetekkel szemben például az anyagi, testi mozzanatok nemcsak az érzéki, erotikus világra utalnak, hanem egyúttal a folytonosságot, az élet szüntelen megújulását is kifejezik.

Hogy a középkori valóságban mennyiféle groteszk és komikus képzet halmozódott fel, erre talán *Hieronymus Bosch* vizionárius festészete a legjobb példa. Ha megfigyeljük a *Szent Antal megkísértése* című triptichon középső szárnyát, az elénk táruló mozgalmas jelenetben nem nehéz felismernünk a feketemisék vészterhes rituáléját. A főszereplő körül állatfejes papok, ádáz boszorkányok vagy különös repülőkonstrukciók nyüzsögnek, s többnyire csak a művész kivételes fantáziájának tulajdonítjuk e bizarr teremtményeket. Holott Bosch képzelete többé-kevésbé a „középkor alkonyának" fizikai és lelki realitásaira támaszkodott. A XV. század végének németalföldi társadalmában vagyunk, ahol háborúk, tűzvészek pusztítanak, virágkorát éli az inkvizíció, másrészt különféle népi eretnek mozgalmak működnek, s az egész korszakot átjárja az Utolsó ítélet bekövetkezésének rémülete. Ne csodálkozzunk hát, hogy a sátán evilági garázdálkodását idézi a műalkotás – tele szimbolikus, allegórikus célzásokkal. A korábbi állatábrázolásokból tudjuk: az ördög figurája gyakran szárnyas hal formájában jelenik meg. Mint ahogy az is nyilvánvaló, hogy a csillogó fémtárgyak vagy edénymotívumok valamiképpen az alkímiára utalnak. Szó, ami szó: Bosch képi világában a rút, a félelmetes és titokzatos elemek szerveződéséből alakul ki a groteszk, ironikus hatás, ami a vizuális komikum kibontakozásában perdöntő jelentőségű. Hiszen már itt is kiderül: egy bizonyos határvonalon túl a meghökkentő, az ijesztő képzetek önmaguk ellentéteibe csapnak át.

Furcsa elgondolni: Hieronymus Bosch és *Leonardo* majdnem egyidősek, mégis óriási szakadék választja el e művészeket. Az előbbi még ízig-vérig középkori szellem, az utóbbi mester viszont az érett reneszánsz egyik legjelentősebb reprezentánsa. Ebben a különbségben természetesen a német és az olasz társadalom fejlődéstörténeti eltérése is benne rejlik. Leonardo mindenesetre egy szerencsésebb, kiegyensúlyozottabb korszak gyermeke. Ez az időszak viszonylag újszerű harmóniát teremtett az ideális és a valóságos lét szépségei között, ugyanakkor fokozottan igénybe vette a tudományos, a mindennapi tapasztalás eredményeit. Mindezen túl azon-

3

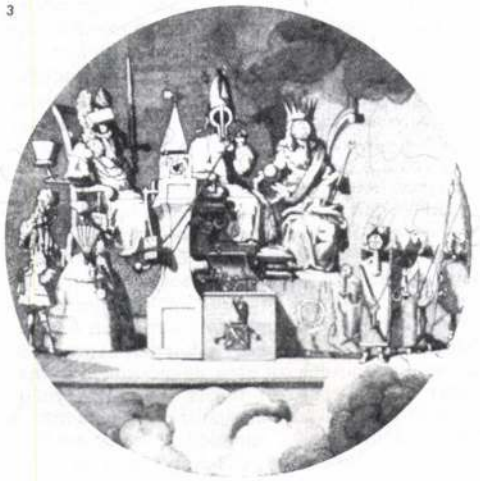

4

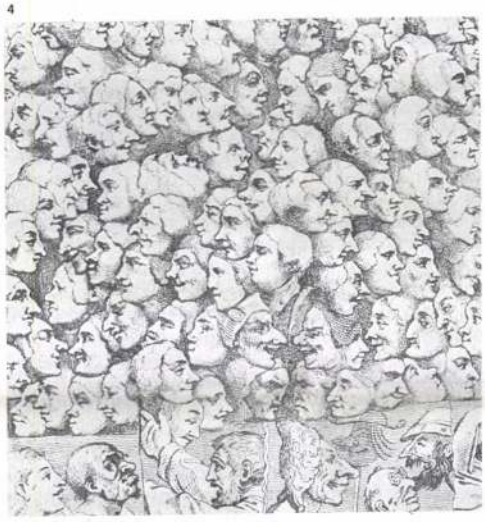

5

3 William Hogarth: Királyság, Püspökség és Jog, metszet, 1724
4 William Hogarth: Karakterek és karikatúrák, metszet, 1743
5 Francisco Goya: Caprichos-sorozat, nr. 45, rézkarc

6

7

ban Leonardo a figurális kifejezés minél hitelesebb és átfogóbb megoldására törekedett, így művészi vizsgálódásaiban szükségszerűen eljutott a torzabb, komikusabb jelenségek felfedezéséig. S ezen a ponton már a *Groteszk fejek* polarizált alakjai akaratlanul is visszautalnak Bosch figuráira, különösen a *Keresztvitel* csúfondáros szereplőire.

Persze Leonardo e tekintetben is kivétel, mivel a korabeli képzőművészet többnyire a szépség, a harmónia jegyében munkálkodott. Pusztán a XVI. században, a manierizmus évtizedeiben bontakoznak ki azok a társadalmi, ideológiai viszonyok, amelyek egyszeriben kétségessé tettek mindenféle nyugalmat és harmóniát. A reneszánsz válságperiódusa ez, amelyben sorra-rendre kiderült: mindössze csak illúzió volt a humanisták által megrajzolt békés, optimista világrend. A kibontakozó kapitalista termelés már is kimutatta szeszélyes, kíméletlen természetét, a természettudományos világkép átformálódása pedig alapjaiban rendítette meg a korábbi valóságfelfogást. Másrészt a reformáció eszmerendszere tulajdonképpen önmagára utalta az embert, s a mindennapi kapcsolatok Machiavelli kettős erkölcse szerint alakultak. Már ezek a mozzanatok is érthetővé teszik: a manierizmus korának a szkepszis, a relativizmus és az elidegenedés lett az alapélménye. S e világ szemléletének megfelelően a korszak művészeti felfogása is átalakult. Ha nem is tűntek el teljességgel a klasszikus reneszánsz elvei, mellettük viszont domináns helyet kapott a szokatlan, a bizarr, a meghökkentő, az egyéni arcélű ábrázolás.

Ekkor születik meg a modern értelemben vett tragédia és komikum. S a manierizmus ismeri fel először a humor igazi alternatíváit is, és az sem mellékes, hogy e látszólag ellentétes kifejezési formák ugyanabból a korszakból, egyazon világnézeti bázisból nőttek ki. Szinte közös gyökerűek. Hisz mindkét esetben a bonyolulttá változott, elidegenedett valóság a meghatározó, amelyből jóformán kiiktatódott az egyértelmű cselekvés és gondolat lehetősége. Voltaképpen ez a lelki meghasonlás és szkeptikus világlátás élteti Shakespeare drámáit, ahogyan a képzőművészetet is hasonló motívumok késztetik a groteszk, a meghökkentő vagy az irracionálisabb jelenségek megragadására. Külön tanulmányt érdemelne e roppant gazdag témakör: itt csupán két szélsőségesebb teljesítményre utalok. *Id. Lucas Cranach* tárgyilagos fogalmazású *A szerelmes agg nő és az ifjú* című képe például az áruviszonnyá változott emberi kapcsolatokon mosolyog, *Giuseppe Arcimboldo* portréi pedig a társadalmi, természeti elemek megcserélésével teremtenek fantasztikus, groteszk, szürreális hatást.

Az európai képzőművészetben mindenesetre a manierizmus korára esik a komikus és groteszk látásmód szélesebb körű térhódítása. Nincs ebben semmi meglepő, pláne ha a történelmi kulturális folyamatok belső logikáját vesszük alapul. Közismert, hogy már a reneszánsz művészet is eleven érdeklődést tanúsított az anatómiai, a fiziognómiai ismeretek, egyszersmind a kifejezési értékek iránt. A manieristák pedig tovább fokozták, fejlesztették ezt a törekvést, s közben nyilvánvalóan eljutottak a legszélsőségesebb, legmeghökkentőbb esetekig. Jellemző: főként Leonardo és *Raffaello* az inspirátoruk, akik a legtávolabb mentek el az emberi típusok és szenvedélyek ábrázolásában. Persze arról se feledkezzünk meg: a korabeli nemesi, polgári szalonokban már igény volt a szellemesebb, komikusabb jellegű alkotásokra, míg a korábbi századokban jobbára csak a népi kultúra közegében létezett ez a tendencia. Ugyanakkor itt már az ipari forradalom első időszakában vagyunk, amihez a könyvnyomtatás éppúgy hozzátartozott, mint a különféle grafikai nyomatok és metszetek széles körű elterjedése. Lényeges dolog ez, mivel a korszak ironizáló, szatirikus vénája pontosan ebben a közegben nyilvánult meg a legbátrabban, legtermékenyebben és leggazdagabban. Nem hiányzik innen a karneváli gyökerű, népi eredetű komikum sem, amely ezúttal is hol közvetlenebb, hol áttételesebb kölcsönhatásban állt a hivatásos képzőművészettel. Aligha kétséges például, hogy *Brueghel* aforisztikus, látnoki műveit nemcsak Bosch szelleme inspirálta, hanem

8

9

6 Honoré Daumier: Melankólia, rajz
7 Francisco Goya: Disparates-sorozat, nr. 7, rézkarc
8 id. Lucas Granach: A szerelmes agg nő és az ifjú, olaj
9 Giuseppe Arcimboldo: A víz, olaj
10 Hieronymus Bosch: Szent Antal megkísértése (részlet) olaj, fa, 131,5x119 cm
11 Max Ernst: Szent Antal megkísértése, olaj, vászon, 108x128 cm, 1945
12 Kondor Béla: Szent Antal megkísértése, rézkarc, 24,5x29,5 cm, 1966

a németalföldi plebejus fametszők szarkasztikus, eleven észjárása is.

Valamivel tovább időztem a manierizmusnál, de a vizuális komikum fejlődésvonalát nemigen lehet megérteni e korszak tüzetesebb vizsgálata nélkül. Látnunk kell például: az egyetemes művészet mozgásrendje többek között a reneszánszból kiinduló fiziognómiai, kifejezésbeli kutatásokra épül, s maga a szatirikus, humoros ábrázolás is ezzel párhuzamosan módosul, gyarapodik. A XVIII. századi *Hogarth*ot is elsősorban az emberi jellemek, szenvedélyek érdekelték, bár nem mindig tudott megállapodni a szenvtelenebb, analitikusabb fogalmazásnál. Igaz, az alkotó pusztán történeti, lélektani festőnek tartotta önmagát, ebből a pszichologizálásból azonban elég gyakran groteszk, karikaturisztikus művek születtek. A *Karakterek és karikatúrák* című metszet például művészi programnak is felfogható, amelyből konkrétan megtudjuk: Hogarth egyebek mellett Leonardo, *Carracci* és Raffaello nyomdokain akart haladni tipológiai elemzéseiben. Swift kortársa és harcostársa mégis merészen túllépett hitvallásán. Olyan zseniális politikai karikatúrákat is teremtett, mint a *Királyság, Püspökség és a Jog* című alkotás, amely formai, gondolati talányossága révén századunk szürrealista absztrakcióival rokonítható. Pedig ebben a látomásban valójában manierista és kortársi hatások ötvöződnek, beleértve a plebejus szatíra tanulságait is. Aki ismerős az angol népművészetben, nemigen lepődhet meg a haranggá stilizált asszonyon – egyáltalán –, a tárgyakkal jellemzett szimbolikus figurákon. E fejlődéstörténeti láncolatban *Hogarth* munkásságát tulajdonképpen határkőnek tartom, minthogy a kollektív szellemű, determináltabb valóságlátással szemben az ő művészetében jelentkezett először a kötetlenebb, individuáliasbb alkotói magatartás.

Az eddigiekből is kitűnhetett: a képzőművészeti komikum is többnyire ugyanazokhoz az elvekhez, módszerekhez igazodik, mint az irodalmi műfajoknál. Itt is alapvető jelentőségű a hiba, a lefokozás és a különféle kontraszthelyzetek kiaknázása, amelyekben Bergson mechanizmuselméletének is kitüntetett helye van. Tapasztalhattuk: egy-egy jelenség elég gyakran azért öltött ironikus, groteszk formát, mert az emberi, társadalmi mozzanatok valamilyen irányban elcsúsztak a mechanikusság, a tárgyiasság felé. Néha dologi, tárgyi jelleget kaptak a figurák, szemközt pedig a természeti és állati világhoz hasonultak. A XVIII–XIX. század legnagyobb művészei mindenesetre úgy építették tovább ezt a tendenciát, hogy többé-kevésbé lemondtak a külsőlegesebb, szélsőségesebb transzformációkról. Helyettük inkább a valóságos mozzanatok fantasztikusabb vagy józanabb kiélezésére törekedtek, nem is szólva a tömörebb, szervesebb kapcsolatú előadásról. *Goya* például világosan tudta: „Ha elalszik az értelem, előjönnek a szörnyek." S dinamikus rézkarcaiban valóban démonian groteszk körképet festett szélsőségekkel, borzalmakkal teli koráról. A spanyol mester bizonyos mértékig Bosch és Brueghel szatirikus, misztikus örökségét folytatta, másrészt a józanabb, földközelibb hogarthi szellemet még közelebb vitte a valósághoz. *Daumier* viszont Molière igazi utóda, aki virtuóz könnyedségű rajzaival egyszerre döfni, mosolyogni is tudott a francia nyárspolgáron, az emberi gyarlóságokon. Ő már ízig-vérig modern, realista művész: nála már a racionálisan felfogott kortársi ellentmondásokra kerül a hangsúly.

Ezzel nagy vonalakban visszajutottunk a modern művészet kezdeteihez. Ahhoz a paradox helyzethez, amikor Van Gogh csodálattal nézegeti Daumier karikatúráit, de önmagára nézve sértőnek érzi ezt a minősítést. Ennek ellenére éppen e holland mester lett az expresszionista áramlatok egyik atyamestere, s ez az irányzat programszerűen felvállalta a meghökkentő, a torz, a groteszk látomások igazságát. Akárcsak az intuícióra és az álomra apelláló szürrealizmus. Így aztán természetes: ezek a törekvések is jobbára azokra az ősökre hivatkoznak, mint akikről az előbbiekben szó esett. Amennyiben megnézzük például *Max Ernst* és Kondor Béla Szent Antal megkísértése című produkcióit, akkor a korszerű formaelvek felhasználása mellett a korábbi századok groteszk, vizionárius tanulságait is felfedezhetjük e művekben. Végül megemlítem: Fekete Gyula nemrégiben duzzogó cikket írt napjaink szatirikus, ironizáló szemléletének túlkapásairól. Hogy ma már minden alkotó gunyoroskodik, humorizál, akár van tehetsége, felkészültsége hozzá, akár nincs. Nos, e tekintetben Jean Paulnak lehet igaza: a komolyságot mindenki érti, a humort csak kevesen. Ám ilyenformán sem érdemes lemondani e kifejezési formákról, az egészségesebb, szellemesebb társadalmi és művészeti közélet kiépítéséről. Jókai ugyanis arra figyelmeztet bennünket: „...az igazi komikum és humor csupán a szabadelvű és felvilágosult népek tulajdona."

Szuromi Pál

11

12

10

Az igazság törvénye szerint

Szalay Lajos rajzai a Vigadó Galériában

Emberi szempontból teljesen érthető, ahogy saját életkoráról meditált az akkor hetvenéves *Szalay Lajos* az egyik interjúban, művészetét illetően azonban aligha kellett különbséget tennie egyes pályaszakaszai között. *„...az én koromban az ember legszívesebben már tízévenként araszolná az időt"* – mondta, összevetve *„az évek fiatalkori gazdaságát"* a későbbi időszakokkal – pedig ő is azon kevés művész közé tartozik, akik a hetedik X elérése után is változatlan szinten, változatlan energiával dolgoznak tovább. Munkabírását, pályájának töretlenségét jól példázza az az egyébként mellékesnek is tekinthető tény, amelyet a múlt év őszén, a *Vigadó Galériá*ban rendezett tárlatán állapíthat meg a néző; Szalayt már az ötvenes évek közepén, Argentínában foglalkoztatta *Franz Kafka* világa, illusztrációt is készített hozzá, hogy azután hetvenéves kora után térjen vissza újra a nála alig huszonöt évvel korábban született író elbeszéléseihez, s ragyogó rajzsorozattal – mintegy hetven művel – ajándékozza meg az Európa Kiadónál megjelent kötet olvasóit. Az akár nagybetűvel is írható – az ember jelenik meg ezeken a rajzokon, *„a maga társadalmilag adott helyzetében, a maga isteni kegyelemből kihullott, nyomorult, vergődő állapotában..."*, az Osztrák–Magyar Monarchia, de még inkább az elmúlt évezredekben élt, s a mai Közép-Európában élő ember, aki mindig is jelen volt lapjain.

Szalay Lajos számára régen vágyott feladat lehetett a Kafka-művek rajzi tolmácsolása. Ahogyan a Kafka-életmű, az ő pályája is egy olyan realizmus diadalát jelenti, amely sohasem ígér könnyű feloldást, amelyben a humánum, a szépség iránti vágy mindig döntő fontosságú motívumként, ugyanakkor azonban nehezen, csak kudarcok, tragédiák átélésével megvalósítható célként van jelen. *„Olyan vagyok* – fogalmazta meg ezt Szalay Lajos – *...mint egy televíziós készülék. Nincs hatalmam afölött, hogy a központban mit játszanak. Csak egyet tudok; a készülékre vigyáznom kell, hogy azon a legtisztábban jelenjen meg az, amit az első vagy a második csatorna lead."*

Természetesen nem csupán a Kafka-illusztrációk jelentik a folyamatosságot Szalay Lajos újabb pályaszakaszát illetően, ahogyan a magyar képzőművészeti életben való jelenlétének folyamatosságát sem. 1980-ban a *Magyar Nemzeti Galériá*ban rendezték meg gyűjteményes kiállítását, 1982-ben, az *I. Országos Salgótarjáni Rajzbiennálén* huszonöt, Salgótarjánnak adományozott rajzát mutatták be, 1983-ban az említett Kafka-illusztrációkból rendeztek kiállítást a *Kassák Múzeum*ban. Kiállításai, látogatásai révén tulajdonképpen már 1972 óta újra a hazai művészeti élet meghatározó jelentőségű képviselőjeként tartjuk számon, bár rajzművészete jóval korábban is inspirálta a magyar grafikát. Ahogyan egy alkalommal összefoglalta pályáját; a kortárs *Szabó Vladimir*től tanulta meg fiatalon, hogy mi a rajzilag igaz, *Hincz Gyulá*tól, hogy mi a rajzilag szép. Ennek eredményeként alakított ki. *„...egy olyan Szalay-féle rajzolást, amelyikkel felszabadítottam a rajzot a látvány akár igaz, akár szép varázslata alól, és szinte jogot adtam a grafikusoknak arra, hogy a formai szépségre és a formai igazságra való igyekezet helyett inkább azt rajzolják, amit ők személy szerint, őszintén éreznek."*

Személy szerint – s ez is a folyamatosságot, a még itthon kialakított világ következetes továbbépítését jelzi – Szalay Lajos 1954-ben például a *Hősi halottal* véíte elmondani azt, amit őszintén érez, s az emlékekben még fájdalmasan közeli világháború, a koncepciós perek után néhány évvel ez a kifacsarodott tagokkal heverő figura valóban a formákon túli igazságot idézi. Azt a szemléletet képviseli, amelyet minden korábbi és későbbi Szalay-rajz is, azt, amely szerint *„komolyan kell venni minden pillanatot, ez adja meg érzésem szerint a vallásos és nem vallásos rajznak egyaránt az ünnepélyességet. Hogy az ember valamiképpen mindig a végtelen előtt áll, a végső és személyes felelősségrevonatásnak szörnyű és elkerülhetetlen állapotában."*

Az „ünnepélyes" kifejezés helyett talán pontosabb lenne a *katartikus hatású.* Szalay Lajos rajzai – bármiről is beszél – mindig túlmutatnak a konkrét szituáción, mintegy átemelik egy másik szférába az ábrázolt motívumot, és sohasem elégednek meg azzal, hogy a nézők a rajzi szépségekben gyönyörködve kívül maradjanak a rajzi cselekményen. Azonosu-

1

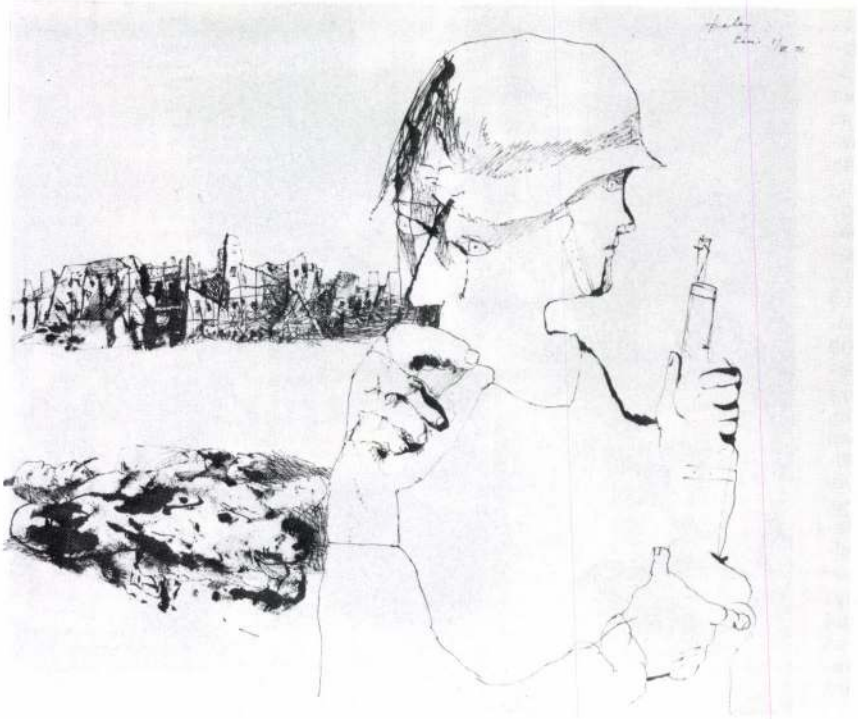

1 Szalay Lajos: Háború, tus, toll, 35,8x43 cm, 1971
2 Szalay Lajos: Hősi halott, tus, toll, 44x32 cm, 1954

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1971 SEP 11

Boldogságtöredék

Van-e ingerlőbb érzés, mint ablakon benézni egy idegen szobába? Az üvegen túl egy ember ül az asztalnál, sóhajt, beszél, feláll, járkál; s legyőzve a leskelődés okozta lámpalázat, ámulva vesszük észre, hogy két szeme van, két lába, két keze, vagyis hogy hasonlít ránk. Ámulatunk azonban nem csökken, mert van-e ingerlőbb érzés, mint magunkat meglesni?

Egy rendkívülien érzékeny ember „ablaka" nyílik ki előttem: Kondor Béla verseskönyve. Függönyt nem ismerő ablak, magasan lakó ember ablaka, aki megszokta, hogy zárkózott háztetőkre néz, s öntudatlanul végzi mozdulatait a kitárulkozó égbolt szomszédságában, mint a madár.

A leskelődés izgalmát a hasonulás öröme váltja fel, hogy igen, ilyen vagyok, vagy ilyen szeretnék lenni; ezt én is érezhetném így, amazt én is így vallom. Még a keserűráncokat, még az Isten szeme előtti csupaszságot is próbálgatom, hátha ráillik a megoszthatatlan; az ablaküveg védelmében az ember lehetetlen kalandokra is hajlamos.

A könyv meglepetés is, meg nem is. Ami a verseskönyvben megfogalmazódott, azt az ember eleve odaképzelte a festő Kondor Béla működése mögé. Vagy legalább valami ilyesmit. Legalább ennyi érzékenységet, kérlelhetetlen, megvesztegethetetlen erkölcsöt, saját bőrét kockáztató vakmerő játékosságot, ritka derűt és könnyet nyelő szomorúságot. Sajgó vágyat — a tökéletesség után? A boldogság után? A testi örömök után? A művészet után?

Alig láttam még művészt, aki ennyire ember akar lenni, aki ennyire keveset művészkedik, aki ennyire kerüli a vásártéri gesztusokat. Ami szintén nem meglepetés; minőséget jelez, azt, hogy nem a művészet a célja, hanem a művészettel akar valami más célt elérni. Valami olyasmit, amit különben másként is el lehet érni, amit minden ember elérhet, ha nem is tud festeni, vagy verset írni.

A költő Kondor Béla magától értetődő természetességgel találja el a „témát", a hangot; nem a festészetét illusztrálja, nem pletykál, sőt még csak nem is a képfantáziáját csillogtatja; hanem gyötrődve, elölről kezdve, vagyis teljes mezítelenséggel és eldobált fegyverekkel áll szemben a világgal. Ennyiben a könyv meglepetés.

A meglepetés okozta örömöt szeretném tovább adni ebben a rövid üdvözlésben.

Csukás István

Kondor Béla

inél (igaz, már
emberi élet, az
dagításának hi-
n erővel arad;
alistának mond-
, ha különbékét
szont megszakadt
amely egy korai
ózása szerint „Cé-
Derain vonalán"
izes-huszas évek-
yott ránk mást,
zót az ilyesmihez
l jól hozzászokott
vészeti életben.
rtént is, Megyeri
a Imre küzdelme
küzdelem volt.
csata. Meg is kel-
árát.
f teremben,

Ferenc

indulásánál
ek még az ötlete
A pálya irányára
tkeztetni. Munkái
a szép díszítmé-
kínosan ügyelnek
etlenül se mond-
lán azért őrzik
hogy létezésük
okán minden kü-
ég nélkül beleol-
lamelyik lakás
pedig manapság
r a nulla találá-

A Rádió szórakozt
a Tömegkommuniká
központ társulásából
idők legélvezetesebb
tett. Talán nem is k
lönösebb tudományo
ség, hogy a siker tit
sük. Az elmélet és g
rencsés összeházasítá
közönség — amely e
diószociológia által „felméretett"
— választott kedvenceivel találkozhatott a 22-es stúdióban. Vagyis a matematikai számítások alapján készült szórakoztató műsor — a közvélemény-kutatók másfél ezer rádióhallgatót és tévénézőt kérdeznek meg havonta — nemcsak nyilvános kísérlet volt élő adásban, de egyszersmind kívánságműsor is. Ezúttal pedig a közönség, hogy hogy nem, azt kívánta: csupa tehetséges színész, humorista, zenész, sportoló és dalénekes álljon a mikrofon elé. Szereplésük *Kettőtől-hatig* ... újra bebizonyította, amit amúgy is régen sejtünk: a tehetség sugárzása bármilyen hullámhosszon, a legegyszerűbb műsorformában, a legszerényebb műsoridőben is, ellenállhatatlan erővel hat a hallgatóra. Az egyéniség szabad érvényesülése a mikrofon előtt, az egyetlen biztos és hatásos módszer a közönség „fogvatartására" — üljön a hallgató akár otthon, a készüléke mellett, vagy legyen szociológiailag felmért, nevető áldozat „a 22-es stúdió csapdájában".

A műsor azért volt olyan ele-

könnyű fátyla mögül nemegyszer fájó és meztelen igazságok villantak elő.

Hallottunk tréfásan ingerült megállapításokat a tudományos nagyképűségről *(Benedek István)*, szenvedélyesen keserű szavakat a színészek túlterhelésének okairól és káros következményeiről *(Latinovits Zoltán)*, a női humoristák hiányáról *(Tabi László)*, majd e megállapítás eleven cáfolatát is megkaptuk rögtön egy remek kis paródiában *(Fehér Klára)*. Nyilatkoztak és válaszoltak a megfékezhetetlenek, a legyőzhetetlenek: színészek, színésznők, sportolók, dalénekesek. Komolyan tárgyaltak a beatzene várható jövőjéről és humorizálva egyik vidéki városunk közönségének rossz magaviseletéről. Ezenfelül suttogva terjesztett, városszerte keringő pletykákra is válaszoltak az érintettek. *Galambos Erzsi* elragadó hévvel, tényszerűen bizonyította: hogyan volt „állig beöltözve" azon a bizonyos szilveszteri éjszakán a tévében, amikor a fél ország ruhátlannak látta és hitte őt sejtelmes fátylaiban a képernyőn. És

Kondor Béla

Néhány héttel ezelőtt, ugyanitt, a *Kiállítási napló*ban azt írtam, hogy Kondor székesfehérvári kiállítását be kellene mutatni Budapesten is. Most újra találkozunk Kondor Béla nevével, de nem a bemutató rendezősége reagált ilyen villámgyorsan a sajtó szavára; ez egy másik kiállítás. A budapesti *Dürer-teremben* régebbi munkáit, nyolc év előtti grafikáit — köztük a Dózsa-sorozatot — mutatták be.

A pályát kezdő Kondor alkotásai egy egész életmű betetőzésére is elegendők volnának. Talán meglepő ez a kijelentés, de a szuperlatívusznak is van helye, ha igaz. A kiállításon rézkarcokat és néhány fekete, kihegyezett pittkrétával készült rajzot mutattak be. Kondor rajztudását emlegetni már közhely, de most bárki megbizonyosodhat róla a Bajcsy-Zsilinszky úton. Rézkarcainak gondolati tartalma, ötletei, kis méreteiben is monumentális kompozíciója, az alakok plaszticitása már felülemelkedett a művesség fogásain. Világosan „olvasható" rézkarctechnika teszi magas fokúvá, élvezetessé ezeket a — mint a festők csúnya szóval mondják — *komplett* munkákat.

Ettől, a kis grafikai anyagtól vezetett a fejlődés a fehérvári képekhez. A *Dürer-terem* bemutatója és a fehérvári anyag tulajdonképpen retrospektív Kondor-kiállítást alkotnak.

ez szépen: „Szükség van egy vezéreszmére, amelyért érdemes élni, kiállni, nem félni a felelősségrevonástól. Ebből a szempontból másodlagos, hogy a vezéreszme materialista, vagy idealista."

Szinte maguktól vetődnek fel a kérdések e válaszokat olvasva:

Milyen lehet a szaktárgyak ismeretanyagának világnézeti általánosítása ebben az iskolában? Milyen unalmas materializmus az, amelyet csak a fizika, a kémia reprezentálhat! És mit adhatnak a humán tárgyak ebben az iskolában a materialista meggyőződéshez, a kötelességszerű bevezetőkön kívül, melyek mereven kettéhasítják a leckéket? És ha adnak? Vajon azt a szigorúan következetes „marxista elemzést" adják, amely a versek legkisebb hasonlatait is pontosan megfelelteti egy-egy társadalmi-gazdasági jelenséggel? József Attila „Nyár" című versét éppen ebben az iskolában elemezték úgy, hogy a „darázs", amely „jön, megszagol" — a rothadó kapitalizmus.

Egyetlen példából nyilvánvalóan nem vonhatunk le általános következtetéseket a középfokú oktatásra. A középiskolások több tízezres seregéből mindössze hatvannak a véleményéről beszélhettem most.

Mégis óva intem azokat, akik egy legyintéssel tovább lapoznának. Igaz, hogy ez csak pillanatfelvétel abból a fejlődésből, melyen a középiskolás átmegy, de e pillanatfelvétel a fejlődés fontos stádiumát ábrázolja, hiszen érettségizőkről készült. Igaz, hogy ez csak egy középiskola a sok közül, de vajon sötétíti-e az átlagos képet, ha nem gimnáziumot, hanem

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1975 OKT 16
Hajdúbihari Napló

Kondor Béla

1021

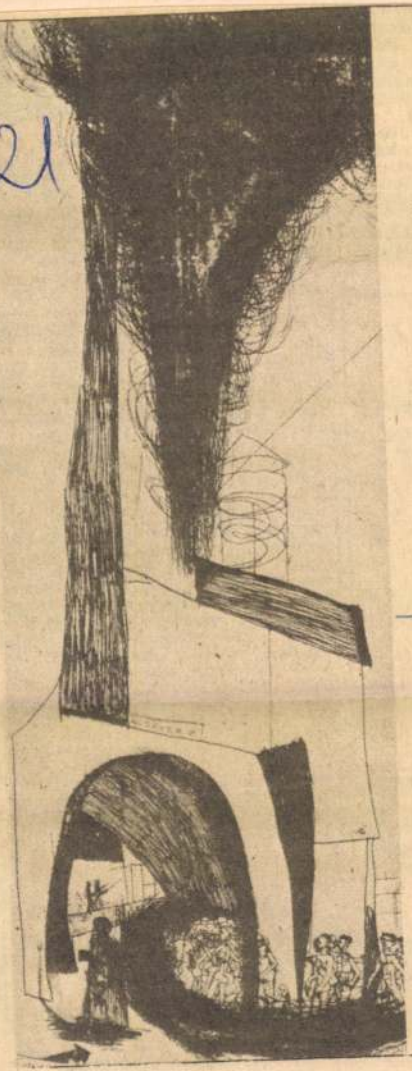

„Oly korban éltem…”

Az MSZMP megyei bizottsága, a Magyar Partizán Szövetség, a Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága rendezésében, a megyei Művelődési Központ közreműködésével „Oly korban éltem én e földön…” címmel október 14-én a debreceni Művész moziban kiállítás nyílt a koncentrációs táborok felszabadításának 30. évfordulója alkalmából. A vándorkiállítás, amelynek állomásai Debrecenen kívül Győr, Miskolc, Szeged, Szolnok, Pécs, Székesfehérvár és Salgótarján, a II. világháború lágereiben elpusztult áldozatoknak kíván emléket állítani. Anyagában szerepelnek többek között Ámos Imre, Kondor Béla, Kass János grafikái, rézkarcai; Farkas Aladár, Martsa István, Makrisz Agamemnon kisplasztikái; eredeti fényképfelvételek; a nácizmusról, a koncentrációs táborokról szóló könyvek, visszaemlékezések. A kiállítás legmegrázóbb része az tabló, amely a gázkamrákban elpusztult kisgyermekek rajzaiból nyújt válogatást.

A kiállítást, melyet különösen a középiskolások és szakmunkástanulók figyelmébe ajánljuk, kedden délután *Kollár János*, a Megyei Pártbizottság titkára nyitotta meg. Megtekinthető október 24-ig, naponta 10—18 óráig.

Kondor Béla: Auschwitz

A Nagyalföldi Kőolaj-gáztermelő Vállalat hajdúlói üzeme felvételt hirdet resszorkezelői munkakörbe műszakos munkára. Mun betanítást vállalatunk b Szakmaszerzésre lehetőse Jelentkezhetnek 8 általáno végzettek, vasipari szakm előnyben. Az üzem megkö 6.20, 6.38, 13.25 órakor H boszlóról, Nagyhegyes felé induló autóbusszal.

Mérlegkiadó nőt és díjbeszedőket vesz fel a Piaci Kirendeltség. Rákóczi u. 7.

Felveszünk jó kereseti lehetőséggel azonnali belépéssel FELDOLGOZÁSHOZ ÉS CSOMAGOLÁSHOZ NŐI DOLGOZÓKAT és villanyszerelő tekercselőt.

BARNEVÁL

Debrecen, Diószegi út 1. szám.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy [illegible] éves korában elhunyt. Temetése f. hó 17-én, péntek délelőtt 11 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából, egyházi szertartás szerint. Gyászolják: felesége, gyermekei, menye, unokái, testvére és rokonai. Lakás: Debrecen, Verseny u. 17.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy ID. SALLAI ISTVÁN nyugd. MÁV műszaki főellenőr 69 éves korában elhunyt. Temetése f. hó 20-án, hétfőn délután 3 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából, egyházi szertartás szerint. Gyászolják: felesége, gyermekei, vejei, menye, unokái, testvére és rokonai. Lakás: Debrecen, Budai Ézsaiás u. 66.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy MOGYORÓS IMRE postavezető kezelőellenőr 72 éves korában elhunyt. Temetése f. hó 17-én, péntek déli 12 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából, polgári szertartás szerint. Gyászolják: felesége, gyermekei, menyei, vejei, unokái, testvérei és rokonai. Lakás: Debrecen, Kálvin tér 6.

kmai napokon:
22-én és 23-án a nagyközönség
áig. 33 %-os vasúti kedvezmény!
llomásától a 100-as jelzésű autóbusszal,
pszínház u. saroktól villamos különjára tokkal.

Rendező: a HUNGEXPO Magyar Külkereskedelmi Vásár- és Propaganda Iroda

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970. MÁJ 6.

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen

1021

KÉT KIÁLLÍTÁS

KONDOR BÉLA KÉPEI

Kondor Béla egy nem régi nyilatkozatában meglepő vallomást tett saját művészetéről a következő kérdő mondattal: „Remélem, nem vagyok modern?" Nevetséges dolog lenne saját vallomása ellenében azt bizonygatni, hogy mennyire modern a művészete, hiszen teljesen egyértelmű az a szándék, amely ezt a feltételes mondatot kimondatta vele. Kondor Béla azoktól a modernista, álmodern művészetektől spekulatív művészi irányzatoktól kívánta magát elhatárolni, melyeknek semmi köze az igazi művészethez, melyeknek sem gondolati tartalma, sem formai tartása nincs, melyek nem tudnak megállni a saját lábukon, és ha kihúzzák alóluk a kölcsönzött talajt, menthetetlenül összeomlanak.

A Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán megrendezett nagy igényű kiállítássorozat keretében Kondor Bélának azokat a műveit láthatta a debreceni közönség, melyeket legutóbbi budapesti kiállításán is bemutatott. Az Egyetem Galéria működése tette lehetővé, hogy többek között világhírű képzőművészek bemutatói után Kondor Bélának, a jelenkori magyar képzőművészet reprezentáns alkotójának műveivel is találkozhattunk debreceni tárlaton.

A kiállításnak — melyen olajfestmények és különböző eljárásokkal készített grafikai művek láthatók — legmaradandóbb hatása az a rendkívüli biztonság, ahogyan Kondor Béla műveit létrehozza. Valószínűleg ebből következik alkotói nagyvonalúsága, a felszabadult alkotói magatartás, a művek elementáris ereje, ami magával ragadja a nézőt, akár rokonszenvet, akár ellenérzést váltanak ki belőle.

Kondor Béla mindent tud, ami egy önálló alkotóegyéniségnek szükséges ahhoz, hogy magát maradéktalanul kifejezze, és a néző ne maradjon passzív alkotásai előtt. Azok közé az igazi képzőművészek közé tartozik, akinek „vizuális gondolatai" vannak, melyek megjelenítése mindig elsődleges célja. A következtetések levonását a nézőre bízza.

Alkotói biztonságára mi sem jellemzőbb, mint hogy a kiállításon egymástól teljesen elütő eszközökkel létrehozott alkotások szerepelnek egymás mellett, a kiállítás mégsem tűnik eklektikusnak, mert az alkotói magatartás egysége összefogja a tárlatot. Mindenekelőtt az „Öreg udvarló" című kisméretű olajkép és két hatalmas grafikai vászna közötti különbségre gondolok, melyek egymástól távoleső művészi eszközök alkalmazásával keletkeztek ugyan, a mögöttük meghúzódó alkotói magatartás azonban csaknem azonos. Arról nem is beszélve, hogy mindkettő a mai élet problémáit érinti, a legmagasabb rendű művészi áttételek által.

Kondor Béla kiállítása ismét hozzájárult az Egyetem Galéria rangjának elismertetéséhez, és remélhetjük, hogy a folytatás is méltó lesz az eddigi gyakorlathoz.

M. V.

KELLE SÁNDOR TÁRLATA

A kiállítási intézmények, a TIT s a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum közös rendezésében nyílt meg Kelle Sándor tárlata a TIT Csokonai klubjában. A neves pécsi mestert Józsa János tavalyi kiállításának viszonzásául látta vendégül a debreceni Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. A tárlat már az első percekben meggyőz bennünket arról, hogy a pécsi képzőművészeti életet erős progresszivitás jellemzi, s a város művészeiben erősen él Rippl-Rónai, Vaszary s Egri szüntelenül újat s modernet kereső nyugtalansága. Hiszen Kelle is — a sajátosan baranyai tájak, évszakok s emberek megörökítésén túl — szívesen tárja fel a balatoni táj ritmusát s életrendjét.

Kellénél hol a természeti jelenségek utalnak a társadalmira (ilyenek pl. a *Ketten* és *Hárman* c. képei), hol pedig a figurális jelzések, mozdulatok figyelmeztetnek a természeti dolgokra. Mindezeket katalógusa előszavában olvasható ars poetikájában is megfogalmazta.

A szerkezetileg jól összefogott rendezés folytán a tárlat összességében többet ad egy-egy képről, mintha az önmagában vagy elszigetelten s nem az anyag folyamatos egységében lenne. Így jól követhető a művek felépítésének s fejlődésének iránya, s ebből formálódik gazdagabbá a művek érzelmi hatása, általában Kelle érzelmi gazdagsága, amit egyáltalán nem csökkent képeinek szigorú szerkezetisége. Színei is ilyen hangvételben kapnak értelmet. Kelle a formákat feszegető expresszivitásba is tud líraiságot oltani, minden képén egyensúly s zeneiségbe áthajló ritmus olvasható ki. Teret s formát rendszerező ereje legelhitetőbben a *Baranyai évszakok*ban tárul fel, a két éve készült *Tavasz, Nyár, Ősz* és *Tél* című vegyes technikával készült festményein. A szerkezetiséghez mindvégig s minden képén ragaszkodik. Még az „impresszionisztikus párába" merített balatoni képein is felismerhető a konstruktivitáshoz való vonzalma.

A tárlat biztatást ad arra is, hogy Debrecen és Pécs kettős kapcsolata mielőbb kiépül. A pécsi képzőművészeti élet határozott jellege s dinamizmusa sok termékenyítő gondolatot s iránymutatást jelenthet Debrecennek, s lényeges, hogy ezt Pécs is így tartsa nyilván, s a jövőben fokozódjék a két város művészeti kölcsönhatása.

Dr. Tóth Ervin

Nitrokémia ipartelepek felvesz fiúkat

kollégiumi elhelyezéssel Balaton-parti intézethez, szakmunkás ipari tanulónak.

A vállalat az első év második félévétől 250,— Ft/hó ösztöndíjas szerződést köt, mely összeget a rendes tanulói ösztöndíjon felül kapnak a tanulók.

A szakmunkásvizsga előtti utolsó félévben tanulmányi eredménytől függően kezdő szakmunkás bértétel 90%-át fizetjük.

Szakmunkásvizsga letétele után állandó 5 napos 40 órás munkahelyet biztosítunk.

Jelentkezés: a 303. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetnél 6—14 óráig, Fűzfő, gyártelep.

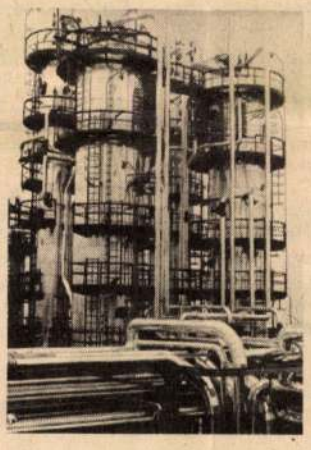

Dolgozókat alkalmaznak

Gyakorlott gyors- és gépírót azonnali belépéssel felvételre keres a Debreceni Ruhagyár. Jelentkezés a munkaügyi osztályon.

Ebesi Vörös Csillag Mtsz kőműves szakmunkásokat és segédmunkásokat keres felvételre. Bérezés teljesítménybér után. Jelentkezés a tsz irodáján.

A Tisza Cipőgyár debreceni gyára 3 fő TMK-lakatost vesz fel. Jelentkezni lehet Debrecen, Böszörményi út 7—11.

Segédmunkást azonnali belépéssel alkalmaz az Építőgépgyártó Vállalat 6. sz. gyára, Debrecen, Ispotály u. 10.

Biztosítási szervezőket jó kereseti lehetőséggel felvesz az Állami Biztosító debreceni járási fiókja.

Géplakatost TMK-munkakörbe, valamint betanított munkásokat azonnalra felveszünk. Debreceni Műanyagfeldolgozó Ktsz, Debrecen, Böszörményi út 57.

Számok gépelésében jártas gépírót felveszünk. Vas- és Műszaki

Irodák takarítására, valamint ebédkiosztáshoz középkorú női munkaerőt, segédmunkásokat, szerkezeti és lemezmunkában jártas lakatosokat, betanított lakatosokat alkalmazunk. Fizetés megegyezés szerint. Rostkikészítő Vállalat Debreceni Javítóműhelye, Bartók Béla u. 9.

Gyors- és gépírót, lakatos szakmunkásokat, férfi segédmunkásokat és raktári anyagkiadót felveszünk. BIOGAL Gyógyszergyár, Debrecen, Pallagi út 13.

Kerti munkásokat — állandó munkára — felvesz a Kossuth Egyetem. Jelentkezés a gondnoki csoportnál.

Portást és telepőrt felvesz a Debreceni Mezőgazdasági Ktsz. Debrecen, Hatvan u. 58.

Debreceni Állami Gazdaság géplakatos (hegesztővizsgával, hűtőgépszerelői gyakorlattal), csőszerelő, hűtőgépkezelő, villamostargon-ca-vezető

Bekölthető kétszobás összkomfortos ház igényesnek eladó. Margit u. 10.

Azonnal beköltözhető családi ház 200 négyszögöl telekkel eladó. Fűrész u. 8., Szotyori telep.

Családi ház két szoba, mellékhelyiség beköltözéssel eladó, egyszoba-összkomfortot beszámítok. K. Tóth u. 19. szám.

Tegez u. 76. sz. ház sürgősen eladó.

Bajnok u. 15. sz. ház és balkarú bőrvarrógép eladó.

Kétszobás, kertes családi ház eladó. Bellegelő 176, 1-es busz végállomásnál, Kovácsék.

Eladó házrész egy szoba beköltözéssel. Érdeklődni mindennap 5 órától. Nyomtató u. 16., Gyurcsik.

Szoba, konyha, spájz, előszoba, melléképülettel eladó. Köteles u. 10., Építők útjából nyílik.

INGATLAN

Eladó 154 négyszögöl telek, Bellegelő 172. sz. alatt. Érdeklődni Bellegelő 196. Szabadság telep.

Hajdúszoboszlón 117 négyszögöl beépíthető telek, közel a fürdőhöz, bekerítve eladó. Érdeklődni telefonon: 14-970.

763 négyszögöl szőlő kis kerti házzal Pacon, a Konzervgyárhoz közel, Bellegelő 562. sz. alatt sürgősen eladó megosztva is. Érdeklődni Tanító u. 4., Baloghéknál.

Eladó nagyon szép fiatal termő gyümölcsös, házzal együtt, igényesnek. Paci iskolánál, Dobozi u. 1.

LAKÁS

Gázfűtéses egyszoba-összkomfortos tanácsi Új Élet parki lakásomat másfél szobásra cserélem. „Május 1970" jeligére ajánlatot a kiadóba kérek.

Elcserélem komfortos lakásom debreceniért. Tatabánya, Hegy u. 19/5. Borosné.

Dunaújvárosi másfél szobás összkomfortos nagy erkélyes állami lakásomat debreceni hasonló lakásra cserélném. Pénzes József, Dunaújváros, Bocskai u. 1.

Szép bútorozott szoba, konyha használattal két egyműszakban dolgozó értelmiséginek kiadó. Botond u. 9., Árpád térnél.

Szabó Kálmán u. 29. sz. alatt egyszoba-konyha azonnal, albérletbe kiadó.

Külön bejáratú szoba egy dolgozó nő részére azonnal kiadó. Honvéd u. 39.

Kiadó külön udvarú szoba, konyha a Konzervgyárhoz, fürdőhöz közel. Sőrés u. 38. szám.

Külön bejáratú bútorozott szoba intelligens férfinak vagy diáknak kiadó. Villamoshoz 2 perc. Vendég u. 79. szám.

Magas áron vás
zakót,
nadrágot,
és egyéb
ruházati
cikkeket.

Külön bejáratú gázfűtéses bútorozott szoba, fürdőszoba használattal, értelmiségi férfinak azonnal kiadó. Nyár u. 19. II. em. 1.

Külön bejáratú szobakonyha fiatal házaspárnak május 1-től kiadó. Tokaji Miklós, Boldogkert, Arasz u. 9. szám.

Két-három fiút albérlőnek felveszek, Kodály u. 4. I. em. 2., Simonyi úti rendőrőrs mögött.

Mátrafüred központjában 2—3 szobás villa 6—8 személy részére, vállalatnak, május 1-től nyaralás céljára kiadó. Villám a buszmegállótól és az étteremtől 3 percre van. Vetter Sándorné, Mátrafüred, Kossuth u. 2.

Nőt albérlőnek felveszek. Nyíl u. 25.

Fiatal gyermektelen házaspár fürdőszoba haszná-

gépkocsi fel
Dr. Besseny
sereg útja 4

125-ös mo
adó. Viola u

Eladó 1 C
ös. Érdeklőd
Arany Jánc
cen.

Wartburg
lást 1970. j
kező új Sk
Ajánlatokat
jeligére a k

Skoda 10
gépkocsi igé
Érdeklődni
u. 17. II. e

Eladó viz
Velorex,
kantkocsi
Körtvélyesi
Mozi.

Moszkvic
13 000 Ft,
nyi u. 2.
em. 16.

Prima
NYSA 501-
adó. Érdek
csertő Pet
dáján, Bá
telefon: 6.

407-es M
eladó. Zrín

Renault
fogástalan
adó. Aján
sport" jeli
Hirdetőbe

Skoda Fe
kocsi eladó

Megbí-ha

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 SEP 19.

TÁJÉKOZÓDÁS

1021

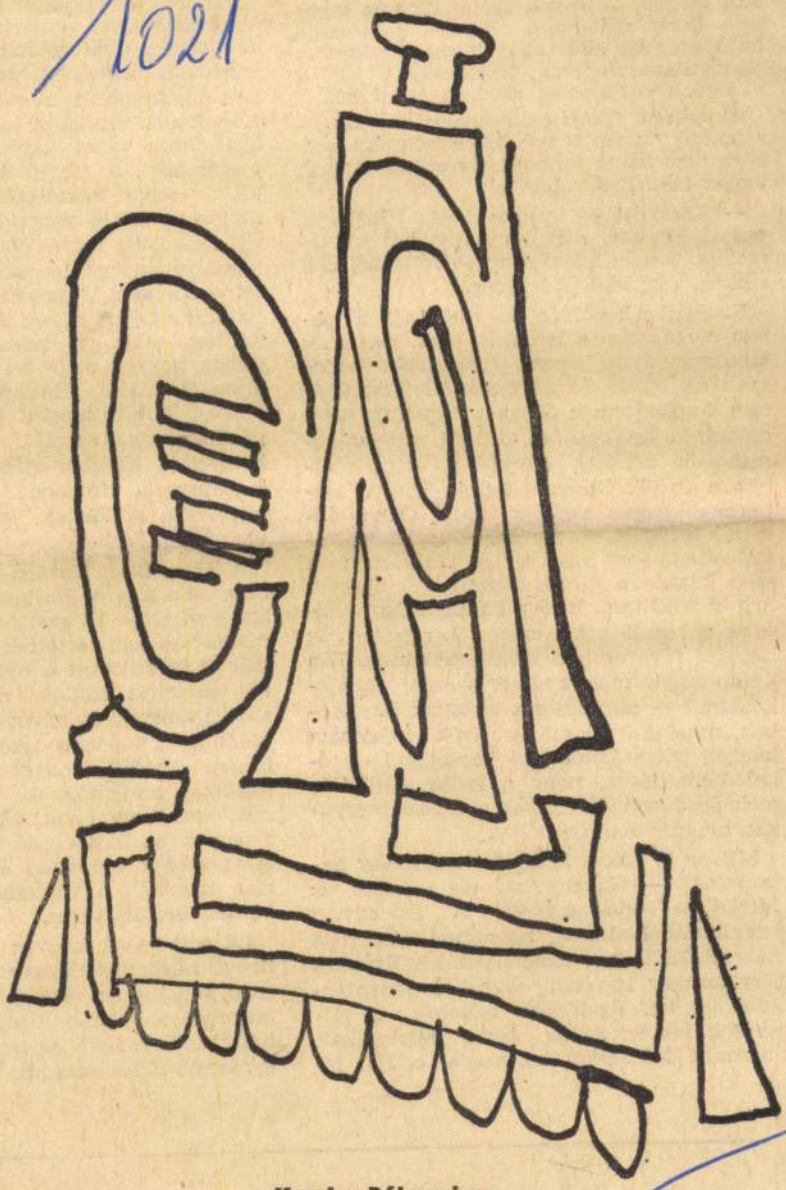

Kondor Béla rajza

alatt, a Morskie Oko
mú Tengerszem szik
óriás kavicsok ezek
te, simára csiszolt k
tetsző, esőcsepptől fé
hajoltam. Meghatott
gyermeki gyengédség
kedve nevetgélő, siki
tekintetem. Kirándulok hogolyoztak a ha-
tam megett. A rojtos szélű, sárosra tapo-
sott, fehér szőnyegen karcsú, szénfekete
hajú szépség állta az ostromot. Szemünk
összevillant. Jobban káprázta tott ez a
villogó, vad feketség, mint a júliusi hó.

Mondtam útimarsallnőmnek és tolmá-
csomnak: cigánylánynak vélném, ha arc-
bőre nem lenne tejfehér s a szeme meleg-
tenger-kék. Talán spanyol?

— Krakkói! — vetette oda Elzbieta,
vagyis Erzsike, szavaim nyugtalan tolmá-
csolója. S még hozzátette: — A varsói nők
szőkék, a krakkóiak feketék.

Krakkóba kerülvén, az eddiginél is job-
ban megnéztem a lengyel nőket. Végre is:
tanulmányúton jártam, s mi lehet fonto-
sabb az efféle színelemzésnél? Forgolód-
tam, kapkodtam a fejemet. Épp hogy meg-
csodáltam a városháza tornyát, a posztóke-
reskedők árkádos csarnokát, szippantot-
tam a Rynek Glówny: Közép-Európa leg-
harmonikusabb terének itáliai ízeket éb-
resztő levegőjéből, s máris folytattam ku-
tatásomat, azaz egyidejűleg szolgáltam a
szép kétféle s mégis összecsengő alakját.
Szinkronizáltam. Első pillantásra úgy talál-
tam: a varsói nők e napon Lengyelország
hajdani fővárosában vendégeskednek. Tán
küldöttséget menesztettek valami tanács-
kozásra? — szimpoziont tartanak Krakkó-
ban, miként mi magyar írók néhányan
lengyel pályatársainkkal Varsóban? — té-
pelődtem, látva, hogy a szőke hajhullá-
mok áradással fenyegetik a fekete boglyá-
kat, művészi hajkoronákat.

Milyen is volt a lengyel citerás lány ha-
ja színe? — töprengtem még estefelé is
Michalika barlangjában. A századvégi
cukrászdából alakult, kabaréval házasított
művész kávéházat ismeri minden Krakkót
járt magyar kávéivó, ecset- és pennafor-
gató szerzet. Egyidőben bábosok is ját-
szottak benne, azóta „Jama Michalika",
mármint Michalika barlangja, odúja, ta-

kánk lengyel atyjafia. A ki
vagy modellje? — most is
századvégi bútorokkal, m
trónszerű székekkel, zsöllyé
zett teremben. A kilencszáz
Kisielewski irodalmi kabaré
Florianska utcai kávéházb
léggömböt". A szereplők ko
lik a csinos felszolgáló lá
majdnem földet seprő, bord
ros szoknyát, fodros gallért
homályában így lappang a
Várom a szilaj, „érzéki ká
Reviczky Gyula nézett a Ros
latóban, üres gyomorral, a
várva, hogy a nagy szám u
üljön Perditája. Utoljára ta
efféle bohémtanyán pály
„szellem cigányaival". A
hölgyei a krakkói művészv
legényeinek, forrongó titá
festőknek, költőknek, színé
veskedtek.

A századvégi Európa zöld
híre, se szaga a Florianska
kát sem látok az asztalokon.
réelőadást sem tartottak azn
már megkezdődött a nyári s
ros szoknyás utódok narar
szeder szörpöt és kávét visz
utódainak, a pehely szakállú
hosszú sörényű modern fest
főiskolai hallgatóknak, ism
nek, irodalmároknak, lányol
s persze, az idesodródó civil
tal piktorok különben a szc
rián kapunál, a városfalon
badtéri kiállításaikat.

Liliputi kávét kértem az
libegő Léggömb kisasszonytó
is: ujjnyi legyen, nehogy ved
Bólintott s ilyképp tüzetesen
hattam. Barnának tetszett,
nyalattal. Erről eszembe lobb

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1962 DEC 15

1021

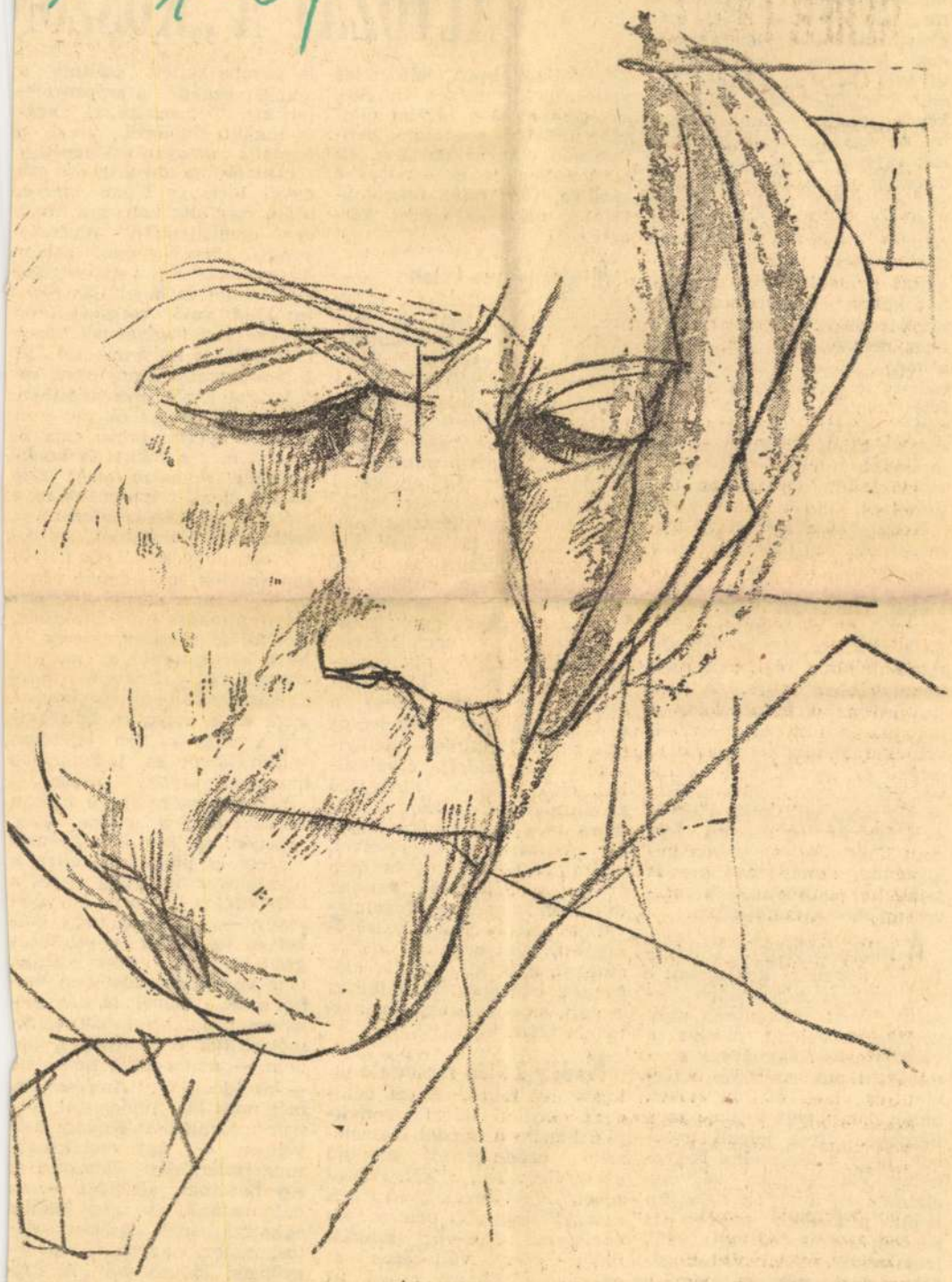

Kondor Béla rajza: Kodály Zoltán

VÁLTOZAT A „KOSZON

(Folytatás a 3. oldalról)

kedni látszott európai (és a még meg sem született magyar) műzene új lehetőségeinek feltárása. Szenvedélyes kíváncsiságát az költötte fel, ami e sokféle népi zenében *közös*, tehát az, ami túlmutat az egyes népzenei kultúrák sajátos — ha szabad így nevezni: nemzeti — jellegén és egyenesen utal a mindenütt egyforma ősire, arra a rétegre, amelyben az elsődleges kifejezés még nem tagolódott nyelvek, tehát elszigetelt közösségi rendszerek eszközei szerint. Bartók a még nem nemzetit kutatta, de ez a *még* zenei gyakorlatában *már*-rá emelkedett, a visszafelé megtett kutatóút törvénye szerint, legmagasabbá emelve a legmélyebbet, a legmesszebb ható öntudattal megvilágított legtávolibb öntudatlant.

Kodálynál a *már* eleve természetes és magyarázatra nem szorul. Ha Bartóknál a népi kultúra komplex fogalmából a nemzeti elemre esik viszonylag csekélyebb súly, Kodálynál az ősit helyettesíti mindinkább a régi, s a régit hovatovább a teljes. A népi kultúra az ő felfogásában a nemzeti kultúra egymást követő korszakainak maradandó értékű és egy folytonos, szerves változásban levő kollektív és egységes stilisztika törvényei szerint egységessé formált hagyománya. Eleven hagyomány, amely továbbra is fejlődésre és anyagának szerves továbbépítésére képes.

A stiláris egység e kultúrában — itt már konkrétan: a mai magyar népzenében — nem jelent túlságosan szűk korlátokat. Jelenti azokat a viszonylagos tudományos pontossággal meghatározható formai és tartalmi kereteket, amelyeken belül a zene még népzene. Nem jelenti azonban, hogy a történelmi hagyomány rétegeződése végképp elmosódott, hogy az egységen belül nincsenek nagyon is gazdag és sokszínű változatok, lehetőségek. Kodály felfogásában a magyar népzene e hagyomány beolvasztásával kapcsolódik az európai haladó kultúrához.

jött dallam, apró, jellegzetes változásaival milyen hiteles, az egész magyar népdal világába milyen pontosan beilleszkedő magyar dal lett. Ez az átlényegítés, ez a népzene csodája, s ez talán még fontosabb, mint az eredet kérdése.

A tudományos kutatás persze nem hanyagolhatja el az eredet kérdését sem és mulasztás volna nem felkutatni a talaj rétegeződését. Bizonyos, hogy a legősibb réteg az ázsiai—kelet-európai pentaton kultúrához tartozó. Ezt a tényt újabban egyesek kétségbevonják, sőt a mindig készenlevő bélyegzők egyikével könnyen bélyegzik narodnyiknak és nacionalistának azt, aki hiszi, amit lát és hall. Érvelésük, a másutt is létező pentatoniára való utalás, körülbelül olyan színvonalú, mintha a magyar nyelv finnugor eredetét — sőt általában az összehasonlító nyelvtudomány érvényét — próbálnák megcáfolni azzal, hogy a gyermekgügyögés mindenütt egyforma. Hatalmas mennyiségű dallam cáfolja érvelésüket, első hallásra meggyőző azonosságaival és kutató számára még meggyőzőbb, mert törvényszabta, eltéréseivel. Akik ezt nem érzik és nem értik, éppoly kevéssé vannak tisztában a népdal fogalmával, annak komplex sokrétűségével, mint azok a másik oldalon, akik kitagadnák, idegennek bélyegeznék mindazt a dalt, amelyben egy dúr-harmónia elfér.

Kodály Zoltán szemlélete világos és teljes. S ezt nemcsak elméleti írásai bizonyítják, hanem a népdal legszélesebb értelmezésen alapuló egész életműve, a XX. század zenei alkotótevékenységeinek ez egyik legszebb példája. Az énekszótól a C-dúr szimfóniáig ezer változáson át egyetlen alaphang szólal itt meg, a magyar népi hagyományé. Hogy ez a hagyomány a maga totalitásában is valóban

is szembe kellett szállnia a magyar zenének a század elején kísértő torzképével, vagyis inkább fétisével, azzal a feudális magyar úri zenéléssel, amely az idő tájt, oly sok évvel Liszt és Erkel művei után, már alig volt más, mint egy meglehetősen alacsony rendű középeurópai sablon magyarnak hitt sírvavigadó frázisokkal és hejehujás gesztusokkal való megspékelése. (Hogy ez a magyarnak hazudott nótázás milyen közel állt a legsilányabb könnyűzene világszerte közös ócskaságaihoz, azt bizonyítja az úgynevezett magyar operett óriási exportsikere, még a jobbfajta könnyűzene rovására is.) Egy hosszú életút folytonos és még ma sem teljesen befejezettnek tekinthető küzdelmei igazolják azt, hogy Kodályék helyesen mérték fel, honnan kell az új magyar zenekultúráért folyó támadásnak kiindulnia, hol áll az ellenség fő ereje. A harc kétségkívül a magyar maradiság, a frázis és megszokás feudális-álnépi lomhasága ellen folyt, és kétségkívül a magyar nép egységes kultúrájának és leghaladóbb hagyományainak jegyében.

Mindezt már eléggé tisztán lehetett látni a húszas évek közepén, amikor Kodály művészete és programja ellen a hivatalos zenei világ — és a félhivatalos zenei közvélemény — még elég nagy erőket és tekintélyt tudott mozgósítani. De készen álltak már vagy megszületőben voltak azok a művek is, amelyek nemcsak az ostobaság ostromát állták eredménnyel, ha nem — ami sokkal nehezebb — az időét is. Ami engem, még mint kis gimnazistát, először megragadott Kodály műveiben — úgy emlékszem, zongoradarabjait játszotta el egy barátom elsőként —, az dallamainak, és még inkább akkordikájának egészen sajátos, meleg, nagyon férfias és gyöngéd tónusa volt. A Székely keserves-ben is ezt éreztem: egy komoly férfi magányos és mégis mindnyájunk-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

Kondor Béla rézkarca: Eső

Kondor Béla

Restelkedve közlöm, hogy anyanyelvemen kívül csak franciául és németül beszélek. Valami keveset oroszul is.

— Nem értem... — mondja a velencei dáma. — A magyar barbár nyelv. A művelt magyarok beszélnek olaszul. Nekem is volt egy magyar bridge-partnerem. Az is beszélt.

Nem sértődöm meg. Ellenkezőleg. Ez a gyémánt-fülönfüggőkkel díszített provincializmus, ez az egyetlen idegen nyelvet is törve gagyogó fölényes neveletlenség inkább vigasztal.

Ismerős.

— Szegényke — mondja a csecsemőarcú, idős levélhordó az amerikai szociológusnőről, aki angol-francia-német nyelvtudásával kíváncsian járja be immár negyedszer Magyarországot. — Szegényke — ismétli a postás. — Ilyen derék lány és még magyarul se tud...

Részvéte őszinte.

Épp oly kevéssé haragudhat rá bárki, mint a Dzsambul városától harminc kilométerre fekvő, csakugyan isten-háta-mögötti szovhozban arra a kislányra, aki azt kérdezte tőlünk, magyaroktól: „És van Budapestnek kultúrháza? És van az a kultúrház akkora, mint a miénk?"

Mosolyogtunk. A francia írón, múlt évben, Párizsban, nem tudtam mosolyogni.

— Hallom, ön budapesti — mondta barátságosan.

— Örülök, hogy megismertem Önt. Nemrég jelent meg egy könyve nálunk. Nagyon tetszett.

A Hold felszínét egyre pontosabban tudják elképzelni. Földünk elé függönyt von a tantervi maximalizmus.

Tbiliszi és Bábolna

A karácsonyi Népszabadságban olvasom: „Ma vidékre indul a magyar külügyminiszter." Péter János ellátogat Tbiliszibe és Kijevbe.

A közlemény mintha annak a gyakran olvasott, gyakran hallott hírnek párja lenne, miszerint X. államfő budapesti tárgyalásai után vidéki körútra indult. Ma délelőtt Bábolnára érkezett, ahol lovasbemutatót rendeztek tiszteletére.

Aki járt a grúz fővárosban, bebarangolta a keleti negyed meredek kis utcáit, utazott a zsúfolt metrón, élvezte a nyüzsgést, a régi és új épületek harmóniáját, tudja, hogy Tbiliszi bizonyos értelemben városabb város, mint az országnyi Moszkva. S aki Moszkvából Leningrádba utazik, az épp oly kevéssé távozik „vidékre", mint a washingtoni lakos, amikor New Yorkba vagy Los Angelesbe költözik. Mert az Egyesült Államok nagyvárosai között nem lelhető fel az a hierarchia, amely — akár tetszik, akár nem tetszik — Magyarországon él még, s melynek természetes nyelvi kifejezése, hogy „leutazom" Jászberénybe, Gyöngyösre, Komáromba, de soha nem utazom „le" Budapestre. (A mi fővárosközpontúságunkat ugyanúgy a történelem magyarázza, akár az olasz vagy svájci városok természetes egyenrangúságát.)

Bárhonnan érkezem
lépem át az országhatá
dom. Legszívesebben
tájnak. Olyan jó viszor
den utazás után szebb
szép, de csúnyább a
Feltűnőbb. Minden uta
ra örülök a pesti hun
vetlenségnek, és mind
többé lesz a modortal
tágabb a megismert világ — a felidézhető, az összehasonlítás alapjául szolgáló — annál inkább tudom, hogy ide tartozom. Igyekszem kitapintani, hogy ez az idetartozás miben különböztet meg és miben hasonlít bennünket másokhoz.

Esténként pedig, amikor a televízió képernyőjén megjelenik Európa térképe (a Közös Piac országait nem mellőzve a meteorológiai jelentésből), szívből kívánom az ismerős, szeretett Párizs, Varsó, Bécs és Velence járókelőinek, hogy ne sújtsa őket se hóvihar, se hideghullám, se árvíz. És kívánom magunknak, hogy mind többek, távolibbak tudatában szerepeljen a megismert, féltett közkincsek listáján szép szülővárosom, Budapest. Hogy minél többen tudják, hol van, mekkora és milyen Magyarország.

Velenceiek, párizsiak, kazahok — magyarok is.

Orosz Já

Kondor Béla
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1963 MAR 23
1021

Kondor Béla: Az 1918—1919-es rézkarcsorozatból

nem az öngyilkos írót, az eseményt." Mikor aztán, az olvasásban előbbre haladva, elénk kerül Kosztolányi riportja, meleg szavai mögé nyugtalanító ellenszólamnak odaképzelhetjük a szerzőnek Farkas László által jellemzett viselkedését, vagy fordítva, a riport hangvételén ellenőrizhetjük az emlékező megfigyelésének hitelességét, esetleg elgondolkozunk magatartás és mű (ez esetben a riport) különös, bár nem ritka kettősségén, de mindenesetre abban az élvezetben van részünk, hogy mintegy vezénylő karmesterként magunk dirigálhatjuk az emlékezések, vallomások zenekarát, belátásunk szerint emelve ki a partitura bonyolult összecsengéseiből azt, amit a legfontosabbnak tartunk. Ha van alkotó olvasás, az ilyen gyűjteményeké az.

S MENNYI MEGLEPETÉST kínál! Ki gondolná, hogy a fiatal Kassák rajongott Juhász Gyulának az övétől annyira távol álló költészetéért? De írva van: „*A zsoltárok könyvét nem olvashattam volna meghittebb odaadással, mint az ő magyar tájképeit, Anna utáni csendes siralmait.*" Szabó Lőrinccel is szokatlan szerepben találkozunk: amikor Juhász Gyula írói működésének huszonötödik évfordulóját ünnepelték barátai Szegeden, a fiatal költő is jelen volt, mint az Est-lapok munkatársa és riportot írt az ünnepségről. Később, Juhász Gyula élve eltemetkezése idején, többször betört göresös magányába, hogy az életnek visszahódítsa az életuntat; a kötet egyik legmegrázóbb írása szól erről a hátborzongató lélektani

beck, Wilder, Faulkner, Hemingway mellé sorolhatjuk. Ezért is kár, hogy 1929-ben (huszonkilenc éves korában!) megjelent első regényét, a *Nézz vissza angyalt* nálunk csak most, több, mint negyed század múltán adták ki.

A NÉZZ VISSZA, ANGYAL önéletrajzi írás, amint Wolfe minden regénye. Az író azonban nemcsak ezért van olyan élénken jelen könyvében. Nyelvezete, lélegzetvétele, ábrázolásmódja is olyan, mintha költő volna, lírikus, akit sorsa arra kényszerít, hogy műveiben mindig önmagát mutassa meg a világnak. Szóáradatai, melyek némelykor szabályszerű prózai költeményként sodornak el, hol szónokiasak egy kicsit, hol türelmetlenül nagyot-markolók, hol érzelmesek, ragyogóan festőiek, hol filozófikusak, hol részletbeveszők. Ez a soha felnőtté nem vált nagy gyerek — az örökös messzevágyódó, a szakadatlanul álmodozó — lefegyverzően reális, józan és konkrét tud lenni. Ezzel a kiszámíthatatlan erővel nyűgözi le az olvasót az 1910-es évek Amerikájának víziójával. Altamontnak, az észak és dél határmezsgyéjére eső kis nyaraló-városnak víziójával, ahol még világosodás előtt megindulnak az újságkihordók, fagyosan döcög végig a lejtős-emelkedős utcákon az egyetlen villamos, és ahol mindenki titokban, de annál szívósabban igyekszik meggazdagodni. Ebben a szür-

varos, látomás
deződnek a v
kataklizmákba

MI KÜLÖN
ezt a boldog,
jánzó alkotóer
fenyegetően
tizmustól? A

ÚJ MAGYA

BEMUTATÓ:
SZÉLES VÁL

FÉLÚTON

Kondor Béla rézkarca: Várvédők (A Dózsa-sorozatból)

Budapest VII., Lenin krt. 9/11.
Tel: 221—285
Felelős kiadó:
SALA SÁNDOR
Nyomja:
SZIKRA LAPNYOMDA
Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető: bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta Hirlapüzleteiben és a Posta Központi Hirlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) Külföldiek részére előfizethető: Kultúra Könyv és Hirlap Külkereskedelmi Vállalat Budapest 62. P. O. B. 149.
Előfizetési díj: 1 hónapra 10 forint, negyedévre: 30 forint, félévre: 60 forint, egész évre: 120 forint.
KÉZIRATOKAT ÉS RAJZOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA!
INDEX: 25.244

Keressük Petőfit!

Mi a költői nagyság mércéje? Petőfi példája bizonyítja — hihetetlen, s mégis oly magától értetődő —, hogy az emberek száz év múltán is jóismerősüknek, rokonuknak, magukénak érzik, olyannak, akiről mindent tudni kell, akinek minden cselekedete fontos. Ezzel magyarázhatjuk, hogy a számtalan, s bizonyított tényeket tartalmazó tudományos publikáció ellenére — amelyekből kiderül, Petőfi sohasem járt Szibériában, nem járhatott, mert a segesvári csatatéren életét vesztette —, olyan szívósan él a közvéleményben Petőfi szibériai fogságának legendája. Idős emberek emlékei, szeretete, olvasmányai és hallomásai támasztják fel újra és újra a Petőfiről szóló hiedelmeket. De ez azt is bizonyítja, s cáfolhatatlanul, hogy Petőfi, a költő, nem „általában" a népnek, a nemzetnek, hanem külön-külön mindenkinek fontos.

Például azoknak, akik a Magyar Nemzetben közzétett felhívás óta megírják a Petőfi Emlékbizottságnak mindazt, amit Petőfiről valaha hallottak vagy olvastak, amit tudnak. Mint a nyolcvanhat éves *özvegy Csobay Lajosné Rektor Mária*, aki így emlékezik: „Nagymamámtól hallottam, kinek férje Petőfivel volt katona, hogy 1849. július 31-én déltájon, amikor futottak az ellenségtől, a nagy katonacsoport mellett jobboldalt, jött egy hátasló, amin két katona ült. Petőfi odaugrott, megkapta a ló farkát és felugrott a lóra, de ő már nem fért fel, visszaesett, a csoport továbbrohant, néztek hátra, de Petőfit nem látták"...

Egy másik levél írója Ladról a hetvenöt éves *Fenyvesi Zoltán:* „...a közleményt (hírt) a húszas évek egyik meleg nyári délutánján olvastam a Pesti Hírlap hírek rovatában: »...Tiszti fogolycsoport érkezett haza Oroszországból. A foglyok vallomása szerint Petőfi Alexander Petrovics leszármazottjai a csoportot elvezették a település temetőjébe és megmutatták Alexander Petrovics Petőfi sírját... A síremléken a név még olvasható volt. Ez a hely a Bajkál-tón túl, a kínai ha-

is ezt: — a mindennapi társas érintkezés természetes közvetlenségét, az annyit emlegetett embe-

„Vidék"

Az ÉS június 10-i számában *Vidék* cím alatt örvendezik a szerző (—gy), hogy az idei országos középiskolai tanulmányi versenyekben a „vidéki oktatás nemcsak megállja a helyét a fővárossal szemben, hanem túl is nő rajta."

A versenyt magam is nagy figyelemmel kísértem, de nem lelkesedem ennyire. Mert nézzük csak, mely városok középiskolái képviselik a győztes vidékieket. Nagykanizsa, Tata, Szekszárd, Keszthely, Esztergom, Debrecen, Eger, Budapestről nézve valóban vidéki városok. (A debreceni embernek viszont Hajdúhadház, Püspökladány, míg a miskolcinak Sárospatak, Mezőkövesd a vidék. A patakiak Mezőkeresztest tartják vidéknek.) De nem erről van szó, hanem arról, hogy a keszthelyi, debreceni, esztergomi, egri érettségik mindig is értek annyit az oktatás „tőzsdéjén", mint a fővárosi iskolákban szerzett végbizonyítványok. Ezek után sem tagadhatjuk — és erre jó példa Nagykanizsa —, hogy javult a vidéki oktatás színvonala. Engem csupán az keserít el, hogy a 10—12 esztendeje szervezett gimnáziumok (kisiskolák) tanulói közül egyetlen gyerek se jutott szóhoz a tanulmányi versenyen. Ezeken a kisebb településeken — ahol éppen a hátrányos helyzetben élő munkás- és paraszt gyerekek miatt szerveztek középiskolákat — bizony korántsem megnyugtató az oktatás színvonala. Bármilyen furcsán hangzik, a „hátrányos helyzetet" éppen az iskolák súlyosbítják, a sok képesítés nélküli nevelővel (Borsodban több mint 500-at számlálhatunk, a siklósi járásban nyolcvanan vannak a képesítés nélküliek), a középiskolákban tanító általános iskolai tanárokkal, s

egy baráti kez
Vagy itt a
már sajnos szi
Péter, egyik n

azokkal, akik
oktatják.
Mi ennek a
zem az MTI n
lentését: „A
lők gyermekei
csészettudomár
kezettek közöt
a természett
10—14 százalé
dig 27—32 sz
hogyha az ált
kolák továbbt
vizsgálnánk,
lenne az arán

ÉLET ÉS IRODALOM
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-226
SAJTÓFIGYELŐ
1972 JUN 24

Kutyák, divatkutyák

A kutyákhoz annyi a közöm, mint mondjuk a fecskéhez vagy a szarvasokhoz. A nagyvárosban tartott kutya véleményem szerint két funkciót tölthet be úgy-ahogy: enyhítheti a tulajdonos magányát (nemcsak otthon, hanem sétálás közben is), és még házat is őrizhet (ha félős a tulajdonos). De a kutyabarátoknak azt is látniuk kell, hogy kedvenceik már-már lehetetlenné teszik az önfeledt gyalogos közlekedést a parkokban és egyebütt, s azzal különösképpen számolniuk kell, hiszen szeretik a kutyát, hogy a nagyvárosi kutya élete: testet-kutyalelket megrontó rabság. Erről egyébként a kutyaürülék silány állaga is tanúskodik a pesti utcán.

Zelk Zoltán erélyesen tagadja, (ÉS, június 17.) hogy státusszimbólum lenne — az esetek zömét tekintve — a kutya. Holott formás cikke csak azt bizonyítja: nem minden kutyatulajdonos tehetős. A státusszimbólum fogalma azonban nem ilyen értelemben használatos.

A státusszimbólumok hajszolása nem a megállapodott gazdagságra, hanem a *feltörekvő*, leg csak látszólagos gazda folyamatára jellemző. Egys lakás is bővelkedhet státus bólumokban: nyugati italok garették címkéiben, nyugati kocsik fényképeiben. Az fényképének dédelgetése é státusszimbólum lehet, mint ga az autó! Hiszen a „státus *képéről* van szó.

Én sem állítom, hogy m kutya a tulajdonos státusát tott mutatni. Még a pedigré tyákról sem állítom ezt, hisz pedigrés kutya csakugyan és „jobb" kutya, mint a korc úgy gondolom, az esetek több tekintve — és itt nem a vid jellegű kerületekre gondolok, amilyen Pesterzsébet is — a tyák újmódi divatja félreérth lenül tükrözi a *hivalkodás* leg öntudatlan) igyekezetét. státusszimbólumnak neve akár valami másnak, a kutya tás pesti divatossága sokatm *társadalmi* jelenség.

Pásztohy Domo

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

1963 AUG 3

1021

Kondor Béla: Női arc

Bálványos H. Rezső: Férfiarc

Más szemében a szálkát...

HERMANN ISTVÁN a Korunk társ ez évi 7. számában „A gyengeség vagy a helytállás művészete" címmel cikket tett közzé. Jórészt külföldi forrásokból merítve — érdekesen ismertette a polgári társadalomban élő ember elidegenedés-érzetének változatait s történeti alakulását. Sajnos, ez a hasznos információ sem feledtette a mai esztétikai s világnézeti konzekvenciákra az állagosnál érzékenyebb olvasókkal a cikk tériuma! És nem a Szabó György felszólalásában fejtegetett maj szocialista realizmus-értelmezés környékére jutunk-e így vajon? Hol van hát Szabó szörnyűséges eltévelyedése?

KÉTSÉGTELEN, hogy Szabó György álláspontjának — az új kísérleteket a dekadens formarombolástól kellőképp el nem határoló — pongyola fogalmazásával lehet, s kell is vitatkozni; *emberiség ügyét 'irta zás lajára".* (Kiemelés tőlünk.)

Akárhogy forgatjuk alapvető kérdésről van szó. Vajon talán a Len szavára fegyvert fogó forr dalmárok végső fokon ne az egész emberiség ügy szolgálták — vagy nem erk csösen szolgálták azt —, an kor *mindenekelőtt* a ha lomért, a néphatalomért me tek harcba? Másrészt viszo mikor tekintette a kommun

1969 OKT 11
1021

PILINSZKY JÁNOSNÁL

— 1946-ban kötetnek alig nevezhető vékony füzete jelent meg: a Trapéz és korlát. Összesen tizenkilenc verset tartalmazott, a költő kiadásában. Rónay György a Magyarokban közölt róla felfedező-elismerő kritikát, s ebben annak a néhány versszerető embernek a nevét is leírta, akiknek anyagi segítsége lehetővé tette a megjelenést. Milyen előzményei voltak ennek az első kötetnek, hogyan alakult a folytatás?

— Kár, hogy elsőnek kötetgondokkal kezdjük. A publikálás számomra mindig meglehetős terhet jelentett. Ahogy „költőnek" se éreztem soha magamat, s írásra is előbb ösztönzött a beolvadás vágya, mint a kiválásé. A „költőnek" a gyerekekhez hasonlóan kell jelen lennie a világban, s kultúrára is egyedül azért van szüksége, hogy legyen ereje újra és újra elhajítani. És semmiképp se lehet entellektüel; miként a költészet se park, hanem fa.

— Hallhatnánk néhány szót mégis a történeti elemekről is?

— Tizennégy éves koromban hallottam először Ady-verset szavalni az önképzőkörben. Hatására, shakespeare-i kifejezéssel: úgy döntöttem, hogy költő leszek. Az ember kamaszkorában a legmeggondolatlanabb.

Széles út — keskeny út

— Egyhelyütt azt írja: „... a líra, minél inkább líra kíván lenni, annál kevésbé tűri meg az alapok bonyolultságát." Ezért van-e, hogy életműve — hangjában, tárgyában — egyetlen szigorúan, mondhatnánk makacsul meghatározott úton jár? Nem tart-e attól, hogy ez az út összeszűkülhet, lezárulhat?

— Ez a széles út — keskeny út problémája. Tudjuk, széles út vezet a kárhozatra, és keskeny az üdvösségre. A jó művész kötéltáncos. Egyedül a szűk út kényszerít mindig előre a széles ismeretlenbe.

— Költészetének jellemzőit — hangsúlyozott disztelenségét, szűkszavúságát — alkatinak tartja-e? Versei, nyelvi formájukat tekintve is, az eszközöltelenségig egyszerűek. Hogyan, milyen háttérből alakult ki költői nyelve?

— Ha megkérdeznék, mi is az én költői nyelvem, igazság szerint azt kellene válaszolnom: valamiféle nyelvnélküliség, valamiféle nyelvi szegénység. Az anyanyelvet édesanyám szerencsétlenül járt, beteg nővérétől tanultam, aki alig jutott túl a gyermeki dadogáson. Ez nem sok. Persze a világ ehhez hozzá tett ezt-azt, teljesen találomra, véletlenszerűen, nagyon különböző műhelyekből. Ezt *kaptam*. S mivel az anyanyelvben épp az a szép, hogy kapjuk, nem is akarunk hozzátenni semmit. Ezt sérelmesnek éreznénk. Olyan lenne, mint szépíteni a származásunkat. Viszont a művészetben az ilyen szegény nyelv is — ezt a szegények büszkeségével kell, hogy mondjam — megváltódhat. A művészetben a süketek hallanak, a vakok látnak, a bénák járnak, minden fogyatékosság teremtő és magasrendű erővé válhat.

— A Trapéz és korlát megjelenésének éve, úgy vélem, elkerülhetetlenül meghatározta a verseket kialakító élményanyagot. Alaptényezője volt ennek a háborúval, s annak „békés", front mögötti arcával, a náci koncentrációs táborokkal való találkozása. A téma húsz év után újra fölmerül a Rekviem-ben és a Sötét mennyország-ban. Hogyan keriilt személyes élményei közé a koncentrációs tábor; mi az egyetemes üzenet a nyers répáért meghaló francia fogoly látványában?

— A háború számomra valóban meghatározó élmény volt. Túl a tragikumán, megvolt a maga kegyelmi gesztusa is. Azt a didergő molekulát, aki voltam, belekényszerítette a nagy, rettenetes és testvéri masszába. Első, individualistának nevezhető korszakom mezítelensége tulajdonképpen csak előkészítette ennek a beöltözésnek tragikumában is megváltó pillanatát. Ugyanekkor súlyos igazságra ébresztett rá. Arra, hogy a művészet legfőbb tárgya a tragikum, a *jóvátehetetlen*. A múlt, a lezártság végleges közegében kell megtennie a művésznek az „első valódi, reménytkeltő lépést". Túl a humánumon s a legnemesebb szándékú pedagógián, ebben vélem fölfedezni a művészet eleve transzcendentális jellegét.

— Hadd vessek itt közbe egy kérdést. A dolog életrajzi vonatkozásai valamennyi olvasóját érdeklik. Hogyan került — fizikailag — az élmény közelébe?

— Mint katona kerültem ki negyvennégy őszén Németországba. Itt egyrészt olyan méretű, esszenciális ürességet és hazátlanságot kellett megtapasztalnom, mintha József Attila skizofrén világhiánya objektiválódott volna, egyetemes fokon. Másrészt az emberi közösségnek és összetartozásnak eddig nem is gyanított élménye várt rám. Földnek, világnak, embernek olyan egysége, ami utoljára talán csak a „nagy" irodalmakban, az őseposzok vagy a görög sorstragédiák idején volt birtokunk, s amit az újkori irodalmakban elfelejtettünk. Ismét megtanultuk, mit jelent éhezni és enni adni; mi a szomjúság és mi a mezítelenség. A könyörület. A hazátlanság és a megérkezés. Nem tudom, kellően tudtuk-e kamatoztatni, vagy sietve hagytuk feledésbe merülni a „nagy irodalmaknak" ezt a ritka újrakezdési lehetőségét, amit az ember soha önként nem választ, de ha egyszer „megkapja", legalább olyan ereje van, mint a mindennapos szegénységnek, amiből a népköltészet született.

„Az egyszeriség kínja"

— Mely gondolati, filozófiai hatások alakították ki szellemi arculatát? Melyek voltak legdöntőbb olvasmányai?

— Ha a legfontosabbakra gondolok, nem föltétlenül azokat említem, akik talán a leginkább hatottak rám, hanem azokat, akikre mint elérhetetlen eszményképekre fölnézek. Így mondom az Evangéliumokat, *Pascal*, *Kierkegaard*, *Platon*, s az újabb korból, kiemelt helyen, *Simone Weil* nevét. Weil műveit, alakját nálunk alig ismerik. Fiatalon, 1943-ban halt meg, Londonban, alultápláltság következtében, mint a paroxizmális részvét áldozata. Kristálytiszta műveiből paradox módon szinte semmit se jelentetett meg, szemben a kor számtalan, a nyelvi kommunikáció minden lehetőségét tagadó publikációjával.

— Milyen kapcsolatban áll életében vallásosság és költészet, költészet és magatartás? Katolikus költőnek nevezné-e magát?

— Nem. Legfeljebb szeretnék az lenni. De ki igazán katolikus költő? Utoljára Assisi Szent Ferenc volt talán. A költő ugyanis nem azt mondja, ami lenni szeretne, hanem ami. Ezért: katolikusnak vallom magamat — és költőnek.

— Milyen elődökkel és milyen kortársakkal érez rokonságot?

— Sokakkal érzek rokonságot és senkivel. Persze nem tudom, hogy akikkel rokonságot érzek, elfogadnának-e rokonuknak? Régiekre gondolok és élőkre, hazai és külföldi szerzőkre, s nem is föltétlenül írókra és költőkre. „Halottaim" közül, találomra, *Dosztojevszkij* és *József Attila* nevét említeném először. Kortársaim sorából *Weöres Sándor*, *Nemes Nagy Ágnes*, *Toldalagi Pál*, *Juhász Ferenc* és *Tandori Dezső* költészetét, *Németh László*, *Ottlik Géza* és *Rubin Szilárd* prózáját. Ami viszont „különállásomat" illeti, ez semmi egyéb, mint a minden emberben ott élő „egyszeriség kínja" és drámai rejtvénye.

— Milyen költészetet tart modernnek? Századunk sajátja-e ez a modernség?

— Erre a kérdésre épp ma rendkívül nehéz választ adni. A modern francia líra, például, egyre inkább könyvlíra, entellektüelek belügye, míg az amerikai költészet — névszerint *Robert Creeley*-re gondolok, akivel nemrég együtt olvastam fel Londonban — ismét kitört a könyvbeliség szűkösségéből. Annyira mai, hogy nem is jut eszembe, hogy modern. Lenyűgöz. Autentikus. Ennek a költészetnek elemi fölénye mellett a kontinentális avantgarde többségében provinciálisnak tűnik, szinte nincs is. És itt utalnom kell arra, hogy egyfajta spekulatív líra, bizonyosságra való törekvésében, megfosztotta magát még az elnémulás értelmétől is. Holott néha az az érzésem, krízisének jelen pontján, ahogy régen a nagy elődök, s talán a legnagyobbak *(Rimbaud, Valéry, Mallarmé)* individuálisan elhallgattak, ma a művészetnek magának kellene elnémulnia, s talán nem is csak egy időre. Valahogy úgy, mintha az egyházban hirtelen a karthausiak életvitele válna egyetemes gyakorlattá. „Az embernek meleg csend kell, és jeges tumultust adnak neki" — írta huszonhat évvel ezelőtt Simone Weil utolsó és legszebb tanulmányában.

— Melyik művét szereti a legjobban ma? Melyiket szerette a Rekviem, a Harmadnapon, illetve a Trapéz és korlát lezárása után?

— Mielőtt válaszolnék, közbevetőleg meg kell jegyeznem, hogy nagyon rosszkor érnek ezek a kérdések. Egyrészt: válságban vagyok. Másrészt: riport-kérdésekre spontánul illik felelni. De a spontán válasz nem föltétlenül hiteles, ha mégoly árulkodó is. Tehát: nem tudom megmondani, melyik művemet szeretem legjobban. Igazság szerint kétségbeejtően „könnyűnek találom" azt, amit idáig írtam. Ha viszont tehetségemet tekintem, valóságos csoda, hogy ennyire is futotta.

— Teljes eddigi életműve nem tenne ki többet egy átlagos vastagságú kötetnél. Láthatóan nem a verspublikációkból él. Elősegíti vagy hátráltatja a költő függetlenségét, ha a versírást egyben kenyérkeresetnek is tekinti?

Kondor, Béla rajza

— Ez a kérdés, azt hiszem, nem elvi kérdés. Költészetből az egész világon lehetetlen vagy nagyon nehéz megélni. Magam részéről jónak tartom ezt, és a költészet különös dicsőségének, hogy az egyetlen művészet, amiből nem lehet se meggazdagodni, se megélni. A mellékfoglalkozás a költő elengedhetetlen kenyere.

A filmről

— Egy régebbi írásában a filmnek, mint a kor nagy játékának kísértéséről beszélgetett. Amely elől nem lehet kitérni. Ennek a kísértésnek köszönhető-e, hogy egyáltalán „filmvázlatot" írt, ahogy a Rekviem-et nevezi?

— A film bizonyos értelemben „területen kívüli" művészet. Korrupt és még érintetlen egyszerre, barbár jövevény, akinek *játékát* igazában még nem tudták elrontani a „felnőttek" legkülönbözőbb skizmái. Akármilyen szinten is, de egy-egy forgatáshoz fölvonuló „stáb", munkájának számtalan névtelenjével valamiképpen a régi dómépítők mai rokona. Centrumában egy találmány áll. A technika szülte, vagyis az a valami, amire a „modern ember" egyedül képes még gyermekien csodálkozó tekintetet vetni. Maradék ámulatunk, s talán utolsó kamaszkori játékaink helye. Innét, hogy még a legfényesebb művész is odafigyel rá, ha nem is tartja még igazában művészetnek. Engem érdekel, mert épp „területen kívüliségében" a legalkalmasabb talán bizonyos újkori bajaink elemi és kikerülhetetlen fölismerésére.

Magyar költő — magyar költészet

— Egyízben egyetemi hallgatókkal beszélgetett. Az egyikük megkérdezte: magyar költőnek tekinti-e magát? Válasza a szélesebb nyilvánosságot is érdekelni fogja.

— Szóltam már költői nyelvemről. Megemlíteném még, hogy gyerekkorom is rendhagyó volt. Életem első szakaszának javarészét rokoni kapcsolatok révén, apácák között töltöttem, méghozzá olyan apácák között, akik egy javítóintézet felügyeletét látták el. Apácák és fiatal prostituáltak voltak hát első, életre szóló barátaim és játszótársaim. Minek tagadjam? A rendhagyó kezdet, érzelmi nyitás később sok fejtörést okozott sajátos „problematikám" felismerésében. Sokáig gyanútlanul hittem, hogy mindenki magyar költő, aki magyarul írja versét, autentikusságra törekszik, s többé-kevésbé művészet, amit csinál. Így hittem kezdetben, még naívul, s így hiszem ma újra, érett fővel.

— Tudomásom szerint jelenleg több idegennyelvű kötete készül egyszerre. Angol fordítását például Ted Hughes vállalta. Milyen érzés a hirtelen — talán váratlan — siker a költőt körülvevő csönd évei után? Csak hasznos-e a siker? Nem érzi-e zavaró hatását is?

— Természetesen örülök készülő idegennyelvű köteteimnek. Közülök a legelőrehaladottabb állapotban az angol nyelvű van, aminek megjelenését 70-re ígéri a Penguin-kiadó. A külföldi fordítások azonban, akárcsak a siker, kívül esnek a költő tulajdonképpeni gondjain. S ha lehet, még határozottabban éreztetik vele eredendő kiszolgáltatottságát.

— Hogyan látja a magyar költő helyét s lehetőségeit a világirodalomban?

— Minden valódi irodalom: egyszeri és egyetemes. Nem akar mindenképp szabadulni adottságaiból, de hűségéből se kovácsol elkülönülést. Ha valódian válaszolunk világunk hívására, akkor is teljesítettük hivatásunkat, ha feleletünk nem jut el a címzettekhez. Fő gondunk az lenne, hogy egy szuverén, az emberiség legjobb forrásaiból, egyetemességéből táplálkozó, azokat befogadó, végiggondoló, átélő irodalmunk legyen, tehát elsősorban nekünk melegítsen. És ahogy csak az igazi otthonok és csakis azok: tárva-nyitva álljon a világ felé.

— Min dolgozik?

— Itt egészen rövid lehetek. Új kötetemet készítem elő részben, ez egyúttal gyűjteményes kötetem is lesz.

— Úgy mint az eddigi Pilinszky-kötetek. Mikor fog megjelenni?

— A megjelenési időt nem tudom, a leadási időm 1970 február vége.

— Meggyőződésem, hogy hisz az emberben. Ilyen költészet nem születhetett volna meg e nélkül a hit nélkül. Témái, hangja mégis csaknem kizárólag komorak. A külső — tematikus — sivárság vajon belső kopárságot takar-e? Pesszimistának tartja-e magát?

— Optimisták vagy pesszimisták csak belátható távlatokban lehetünk. Az ember a maga beláthatatlanságával mindkét fogalmat meghaladja. Az a művészet, ami újra és újra kezébe veszi a jóvátehetetlent, mi volna egyéb, mint képtelen remény? Ha ebben a kérdésben valamit is szememre lehet vetni, inkább annak az embernek gyermekien csökönyös bizalma, aki még a kifulladás árán se akar fölébredni.

Lengyel Péter

ITT LEVÁGANDÓ

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem 1969 év_____ hó 1-től az **Élet és Irodalom** című hetilapot.

Előfizetési díj:
Negyedévre 24 Ft
Félévre 48 Ft
Egy évre 96 Ft

Az előfizetési díjat a nyugtával jelentkező kézbesítőnek fizetem.

Név: _____

Utca, házszám: _____

Város, község: _____

a megrendelő aláírása

VÉLEMÉNYÜNK SZE

MÉRCE

A gazdaságirányítás új rendszerének lényege — ha jól értem — az, hogy a tervgazdálkodási szabályozók rugalmas keretei között hatni engedi az értéktörvényt. Ennek következménye pedig — ha jól gondolom — az, hogy az árak és a bérek (a kereslet-kínálat, meg a szabályozók játéka szerint) közel kerülnek az áruértékhez és a teljesítményértékhez. Az értéktörvény hatalmas energiákat szabadít fel és hoz működésbe azzal, hogy önkényes mértékek helyett *valóságos* mértéket kínál a munkateljesítmény megítéléséhez. A pénz, amit egy vállalat és benne egy-egy ember keres, pontos kifejezője lesz annak, hogy *mennyit ér* a vállalat és benne egy-egy ember munkája.

Ez jó.

Az viszont nem jó, ha az egyes ember társadalmi értékét, erkölcsi megbecsültségét ugyancsak — és kizárólag — a pénz fejezi ki. Az a pénz, amely a zsebében lapul. Akinek kövér a pénztárcája, többet ér, akinek sovány, kevesebbet — rossz mérték ez, antidemokratikus mérték; alkalmazását eddig az elfogadhatatlan „polgári csökevények" számlájára írtuk.

Most azonban sokasodó jelek mutatják, mintha valami félreértés miatt elfogadottá kezdene rangosodni. A televízió lakáshelyzet-ankétján például egy felelős állású személyiség kifejtette: az fizessen több bért, aki jobb lakásban lakik; egy másik felelős személyiség ugyanezt mondta fordítva: az kapjon jobb lakást, aki meg tudja fizetni. A fejtegetés úgy is értelmezhető persze, hogy *fizessenek a gazdagok*. De én a másik értelmezést hallom erősebben: *lakjanak a gazdagok*. S aki nem tud fizetni, maradjon — vagy menjen — a pincelakásba.

Remélem, hogy ez a félreértés nem válik törvénnyé, s a pénztárcavastagság — mint mérce — továbbra is annak ítéltetik, ami: a polgári erkölcsiség felszámolandó hagyatékának.

— óv —

MIT NEHÉZ NEM ÍRNI

Glosszát nehéz nem írni, ha a glosszatémák házhoz jönnek, mégpedig nem is levelezőlap-hívásra, hanem csak úgy maguktól, öntevékenyen. Kizárólag a nagyon erős vagy nagyon óvatos egyéniségek képesek ellenállni a témák szirénhangjainak, de még nekik is ajánlatos az árbocrúdhoz kötöztetni magukat, nehogy elcsábuljanak és mégis papírra vessék a kérdést:

Mit írt Krúdy?

A Rádió és Tévé Újság szerint — tévéjátékot. „Az arany meg az asszony. Tévéjáték, írta: Krúdy Gyula." Ez áll ugyanis az RTV Újság 41. számának 7. oldalán. A közlés enyhén szólva a felfedezés újdonságával hat, kevésbé enyhén szólva forradalmasíthatja a Krúdy-kutatást, amely csupán egy Az arany meg az asszony című színpadi műről tudott, de nem is sejtette, hogy a több mint harminc éve halott író előrelátóan tévéjátékot is írt, arra az esetre, ha az utókor megvalósítaná a televíziózást. Pedig hát írt, pontosan úgy, ahogyan Shakespeare egy Hamlet című, Tolsztoj pedig egy Háború és béke című filmforgatókönyvet (illetve Tolsztoj kettőt is írt, egyet Amerika, egyet pedig a Szovjetunió számára). S úgy, ahogy Beethoven szünetjelet komponált a BBC-nek.

Mit írt a rendező?

Ez a második, felteendő kérdés, abból az alkalomból, hogy a mozik ismét műsorra tűzték a Tiltott terület című színvonalas magyar filmet. Amelyet elejétől végéig láttam, beleértve a főcímet is. És abban azt olvastam, hogy Vészi Endre elbeszélését filmre írta Vészi Endre és Gábor Pál. De olvastam Vészi Endre Vendég az esküvőn című elbeszéléskötetét is, és benne a Füstszagúak című novellát, amiből a Tiltott terület című film készült. A film új plakátján mégis az áll, hogy: írta és rendezte Gábor Pál. A fiatal rendező valószínűleg nagy meglepetéssel értesülhetett róla, hogy ő írta a filmet — következésképpen neki kellett írnia a Füstszagúak című novellát is, amiről eddig sejtelme sem volt. S bizonyára ugyanilyen örömmel konstatálta, hogy munkája, a plakátszerkesztő jó (vagy rossz) voltából, szerzői filmmé lépett elő, amit úgy is létre lehet hozni, hogy az írót egyetlen tollvonással megsemmisítjük.

Mit nem nehéz nem írni?

Erre a harmadik kérdésre könnyű válaszolni. Nem nehéz nem írni verset, mesét, monológot, illetve villámtréfát, kis jelenetet, rövid egyfelvonásost, bábjelenetet az Üttörővezető című lap pályázatára. Melynek az a célja — a kísérőlevél szerint —, hogy eredményesen léphessenek fel a dilettáns „művek" előadása ellen. A pályázati felhívás közli, hogy a pályadíjak: 1000, 600, 400, illetve 1500, 1000 és 600 forint értékű — figyelem! — vásárlási utalványok. Ezek a pályadíjak bizonyára lázas munkára serkentik majd a műkedvelőket, de aligha lelkesítik az írókat, akik általában a Nemzeti Bank által kibocsátott és bárhol, bármikor, bármire beváltható piros színű vásárlási utalványokért dolgoznak, ugyanúgy, mint a kohászok vagy az Üttörővezető szerkesztői. Akik úgy látszik, nem tudják, hogy nem csak a vers, a monológ, a mese, a villámtréfa, a kisjelenet a rövid egyfelvonásos és a bábjelenet lehet dilettáns, hanem a pályázati felhívás is.

H. L

BOLT

A múlt század nyolcvanas éveiben épült sugárúti — ma Népköztársaság útja — és a körutakon épült neoreneszánsz stílusú házak visszakapták eredeti formájukat. A földszinten is, a boltsoron. Az egymással versengő, hivalkodó cégéreket és a korhadt boltszekrények szedett-vedett együttesét kidobták. A sortatarozások nyomán — nem tudom, kit kell dicsérnem — félkörívesboltzáródások (ívelt boltablakok) egymásutánjával egységes városképi rezervátumot sikerült teremteni Pestnek egy részében.

Most aztán új divat jött: megint kezdik eltüntetni az íves boltokat, hogy a helyükre, a nagy kirakat kedvéért, egyenes vasbetongerendákat tegyenek, az íveket pedig betömik téglával. Nem a műemlékké nyilvánított házakon, ezt nem engedné nálunk a hatóság, de olyan *városképi jelentőségű* épületeken, melyeken még alig száradt meg a malter a helyesen értelmezett helyreállítás után. Hogy „állati" modernek legyünk.

Viszaívesíteni persze már nem lehet, de ennek az ostoba, költséges járványnak a megállítását javasolnám. Az, hogy Nyugaton még különb kirakatépítő-műemlékrombolásokat láttam, egy cseppet sem zavar.

í. j.

MÁR MEGINT A KÁVÉHÁZ

Boldogult úrfikoromban több budapesti nagykávéház — és egykét kiskávéház — szorgalmas látogatója voltam, köztük a Bucsinszkyé is, amely Budapest Nagykávéház néven és címen vonult be a magyar irodalomba, legkiválóbb törzsvendége, Nagy Lajos szíves közreműködésével. Kávéházjáró minőségemben fejcsóválva olvastam előbb a fröcscsöző fajvédők, később a baloldali szektások kirohanásait a kávéházi irodalom nemzetietlensége, illetve kispolgárisága ellen. Majd elmaradtak a fejcsóválások, mivel kipusztultak a kávéházak. De úgy látszik, nem pusztultak ki eléggé, ezért olvashattam ismét fejcsóválással a Kortárs szeptemberi számának egyik kritikájában az alábbi mondatot: *„Iróniájában és öniróniájában* (ti. a méltatott íróéban) *csipetnyi sincs a Budapest Nagykávéház önigazoló nyegleskedéséből."*

Több ízben újraolvastam a fejcsóváltató mondatot, de mindannyiszor kénytelen voltam úgy értelmezni, hogy egy meghatározott helyen található az a nyegleskedés: a Budapest Nagykávéházban. Ami nem valami működő vagy megszűnt vendéglátóipari egység neve, nem is gyűjtőnév, de nem is valamiféle címke, hanem *egyedül és kizárólag* Nagy Lajos regényének címe.

Úgy hiszem, tűrhetően jártas vagyok Nagy Lajos életművében s becsületszavamra állíthatom, hogy a Budapest Nagykávéházban nyoma sincs önigazoló nyegleskedésnek. Egészen másnak van mert az is könyörtelen.

Fennáll azonban annak a lehetősége, hogy a kritika írója nem is oda célzott, ahová talált, vagyis, hogy ő általánosító értelemben használta a Budapest Nagykávéházat. Csakhogy az nem általánosítható, ugyanúgy, mint a Párma kolostor, s mint a Bernarda háza, tekintve, hogy tulajdonnév, egy *regény* tulajdonneve. Mégis lehetséges, hogy a kritikus nem Nagy Lajost akarta elintézni, hanem csak úgy általában a budapesti, nagykávéházi irodalmárokat, akik önigazolólag nyegleskednek.

A kávéházi írók, ezek az önigazoló nyegleskedők, ezek szerint ismét megkapták a magukét. Csak az nem tudható pontosan, hogy kik? Azok-e, akik ma körmölnek Osváth emléktáblája alatt a Hungáriában (az egyetlen megmaradt, illetve feltámasztott kávéházrezervátumban), avagy azok, akik hajdan körmöltek ugyanott, mielőtt emléktáblává váltak volna.

Akár ezekre, akár azokra gondolt a kritikus, tény, hogy újabb körmöst kapott a kávéházi irodalom, pedig hát olcsó fogás egy írót és egy művet a lekezelt kávéházi irodalom hátán emelni a magasba.

há-ló-

EGY ÚJ MAGYAR DRÁMAÍRÓ

Állandó panasz tárgya az irodalmi sajtóban a magyar drámairodalom viszonylagos szegénysége. Persze, azért ez is fejlődik. Most például a pécsi Nemzeti Színház mutatta be egy újonnan feltűnt hazánkfia, név szerint Giraudoux *Judit* című drámáját.

Hogy honnan veszem, miszerint, hogy ez a bizonyos Giraudoux magyar? Onnan, hogy Rusznyák Márta, a Magyar Nemzet kritikusa, a szeptember 28-i számban, a művet hosszan, szakszerűen és színvonalasan elemezve, bőven ír a szerző stílusáról. A „szavak költőiségét" említi; szó esik bírálatában a „beszéd zeneiségéről"; részletesen értekezik a „hangszín, a hangmagasság, a szó vagy a mondat ritmusáról, időtartamáról". Megjegyzi, hogy „Holofernesz és Judit nagy dialógusa szinte liturgikus zsolozsmaépítésű, a felhangzó, szenvedélyes Judit-kiáltások pedig egyenesen kottázhatóak kell legyenek" *(sic!)*.

Mivel a darab fordítóját nem nevezi meg, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy Giraudoux, mielőtt 1944-ben elhunyt, nemcsak a Párizsban most felfedezett és kiadott *La Menteuse* (A hazudós nő) című regényét, hanem egy magyar nyelven írt darabot is hátrahagyott.

Ui. — Utólag sikerült kinyomoznom: feltevésem téves, Jean Giraudoux mégsem magyarul írta a *Juditot*. A darabot Czimer József fordította...

B. L. E.

Hozzászólás az Élet és Irodalom cikkéhez

Ismerte-e Vajda Paul Kleet?

Monsieur Dorival, a párizsi Modern Múzeum egyik igazgatója, a művészettörténész kongresszus ideje alatt Székesfehérváron járt és megnézte Körner Éva jeles művészettörténész és Vajda Lajos özvegye társaságában Vajda Lajos emlékkiállítását. Dorival megkérdezte kísérőitől, hogy Vajda Lajos ismerte-e Paul Kleet? Vajda Júlia a cseppet sem meglepő kérdésre azt válaszolta, hogy Vajda nem csak Paul Kleet, de korának valamennyi jelentékeny művészét ismerte.

Meglepő inkább az volt, hogy Perneczky Géza — az ugyancsak kitűnő művészeti író, bár nagyszerű érzékkel „csomagolta" ki Dorival selyempapírba bugyolált kérdésének sanda tartalmát —, félreérthető választ adott az Élet és Irodalom utolsó számában Dorival kérdésére. Perneczky Géza válasza nagyjából az volt, hogy Vajda nem ismerhette Paul Kleet, mert munkálkodásuk időben nem egyezett, és így Paul Klee hatása nem is érinthette őt...

Vajda Lajos kitűnően ismerte Paul Kleet, 1934—1940 között én magam is Vajdától tanultam meg Klee nevét. Vajda Lajos 1930—1934 között Párizsban élt és ez idő alatt aligha akadt olyan kiállítás, amit meg ne nézett volna, továbbá olyan művészeti revü és kiadvány, amit ne látott volna. Képzőművészeti műveltsége, filozófiai és irodalmi érdeklődése szinte közmondásos volt. Ugyancsak nyelvtudása is. Ma már mindez közismert Vajdáról. Éveken keresztül a sötét téli délutánokon az egykori Fővárosi Könyvtár olvasó- és folyóirat termében láthattuk Vajda Lajost, amint valami új dologgal ismerkedik. Vajda művészi nagyságát erősítette és nem gyengítette intellektusa és nagy műveltsége.

Legyen szabad Dorival kérdését annak a közismert francia művészeti sovinizmusnak rovására írnom, ami nehezen enged a Párizson kívül született képzőművészeti mondanivalóknak európai illetőséget szerezni. Perneczky Gézának viszont tökéletesen igaza volt, amikor a vajdai mű forrásainak helyét egészen másutt jelöli, mint Paul Klee-ét. A pontos igazság: Vajda ismerte Paul Kleet, de annak művészete rá direkt módon soha nem hatott. Remélem, hogy Perneczky Géza megérti hozzászólásomat, vagyis a hozzászólás mögötti tartalmakat. Vajdával kapcsolatban mindig csak az igazat mondhatjuk, hiszen ő maga is mindig igazat mondott.

Bálint Endre

Köszönöm Bálint Endre helyreigazítását, s ha ő mondja, nincsen okom kételkedni abban, hogy a harmincas években Klee neve és művészete ismert volt előttük. Csupán egy dolgot szeretnék hangsúlyozni: — nem Vajda műveltségét vontam kétségbe, hanem Will Grohman nagy monográfiájának adatait tiszteltem talán túlságosan. Ezek szerint ugyanis Vajda párizsi éveiben nem szerepelt Klee az ottani kiállításokon, és a Vajda életében forgalomban levő összesen tíz Klee-kiadvány is csupán rajzokat, litókat, két rézkarcot és néhány fekete-fehér festményreprodukciót tartalmazott. Hogy Vajda mégis felkutatta őt, az annál tiszteletreméltóbb teljesítmény.

P. G.

ÉLET ÉS IRODALOM

Irodalmi és politikai hetilap

Főszerkesztő: NEMES GYÖRGY

Főszerkesztő helyettes: GARAI GÁBOR

Szerkesztőség: Bp., V., Alpári Gy. u. 22. Tel.: 111—424: 310—920: 314—164: 111—087: 113—221. Kiadja: Lapkiadó Vállalat. Lenin körút 9—11. Telefon: 221—285. Felelős kiadó: Sala Sándor. Nyomta: Szikra Lapnyomda. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1.) Előfizetési díj negyed évre 24.— Ft. Külföldiek részére a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat.

KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Megjelenik minden szombaton.

INDEX 25 244

HÍRLAPRENDELÉS

Ez a küldemény belföldre bérmentesítés nélkül is feladható. Az esedékes díjakat kézbesítéskor a címzett fizeti.

POSTAHIVATAL

Postaszolgálati ügy

HELYBEN

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 JAN 17
1021

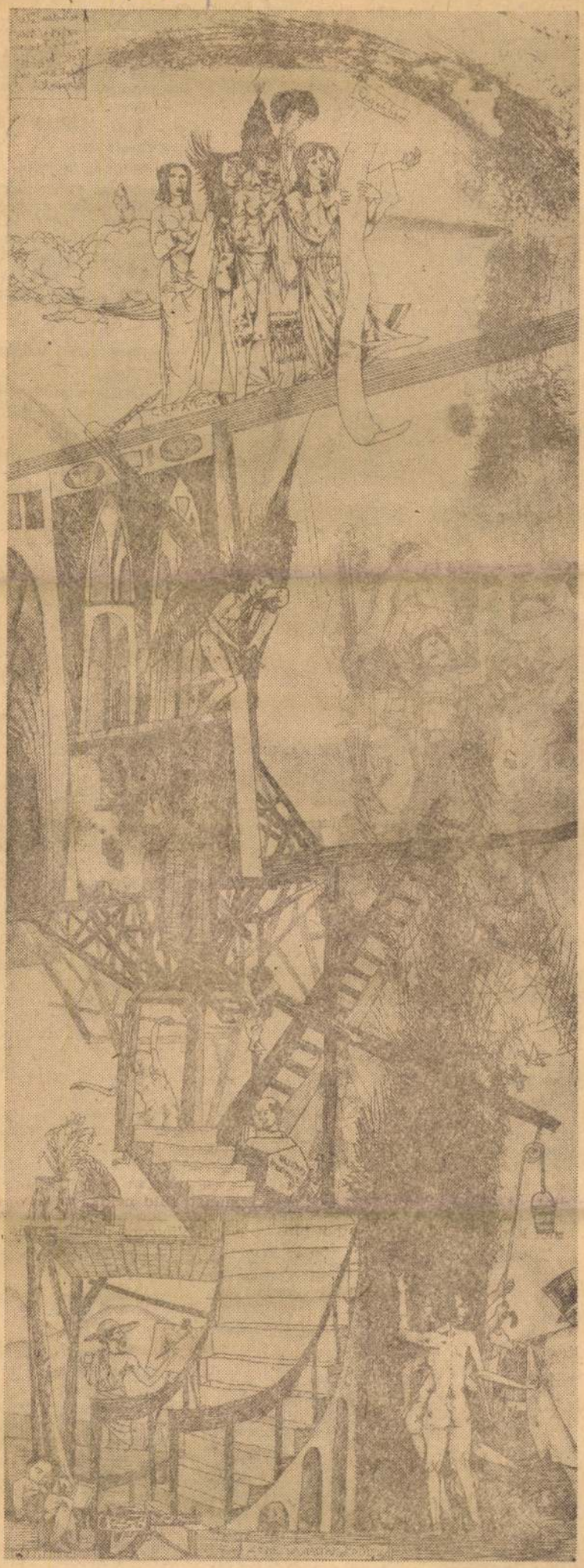

Kondor Béla: Hangverseny

AZ UTAS

GALAMBOS LAJOS ELBESZÉLÉSE

Ott állt a taxisofőr a téren, amikor megpillantotta a férfit, aki barna bőrönddel jött lefelé a hegyről. Tudta, hogy ő lesz az utasa. Az állomás jelzője berregett, a központ nyilván kocsit akart küldeni valahová, ő azonban nem nyitotta ki az ajtót, intett a mögötte levő kocsivezetőnek, hogy vegye fel a rendelést. Egy kicsit értetlenül nézett rá a társa, de ez a sofőrt nem érdekelte, egyedül csak a férfit nézte, aki lassan közeledett és figyelmesen, mégis oda nem figyelőn kerülte ki a villamosokat. Te leszel az utasom, gondolta a sofőr.

Amikor már bent ültek a kocsiban mindketten, megkérdezte az idegentől: hová szabad? Az utas megnevezte a város keleti részén fekvő nagy teret. Utcákon mentek, gyanakvó gyalogosokat kerültek ki, felkapaszkodtak a Duna-hídra, majd áthajtottak egy másik hídon, vagy inkább felüljárón, amelyen túl zajtalanabb városrészbe jutottak. A sofőr nézte az utast. Fiatal, derék ember, gondolta, nem lehet több harmincöt évesnél, vagyis annyi, mint én. Jó lenne beszélgetni vele.

— Ott aztán végzünk? — kérdezte, megismételve a címet.

— Nem — mondta az utas.

Legalább a napszemüveged vennéd le, úgy még könnyebben menne az olvasás is, gondolta a sofőr, ha egyáltalán olvasod azt az újságot, vagy csak ott tartod a kezedben.

— Ezen az úton sorompót szoktunk kapni.

— Tudom — mondta az utas.

— Nem baj?

— Nem.

Szeretek beszélgetni a vendégeimmel, gondolta a sofőr, annyi embert ismerek meg naponta, amennyit csak akarok. Műszak végén van miről beszélgetni otthon. Különb, mint egy regény, ha az ember el tudja mondani a családjának, miféle sorsokkal találkozott. Vannak olyanok, amelyeket el lehet mondani a gyerekek előtt is, legtöbbje azonban csak az asszonyra tartozik. Szerette a feleségét. Egyaránt értették egymást az éjszakákban, és a nappalokban, s ezt a sors különös ajándékának tartotta. Ismerte kollégái nagy részét s felfogta, hogy az ilyesmi csak igen keveseknek adatik meg. Hát

tőm nincs. Ha szervizen va
dig ellopják a hamutartót.

— Persze.

— Aztán később nekem
egy másikat.

— Igen, ez így van — mo

Vajon mi van a böröndj
szi? Nős ember ez vagy m
nem látok az ujján, ámbá
semmit. Milyen útja van
lenckor taxival utazik és
pályaudvarra megy?

— Könnyedén hozta a
nem üres?

— De üres.

— Visszaviszi valakinek

— Vissza.

— Utána a munkahelyé

— Nem — mondta az

A labdarúgó nemzeti ba
zegette az újságban, majo
gét, zsebkendőjével megtö
helyezte. Túlnanról hallat
dik a vonat.

— Vajon merről jönnek
kérdezte a sofőr, bár nag

— Ez például Szeged fe
Szabad lett a rampa, in

— Nem tehetünk róla —
—, hogy az ilyesféle állás
láját terhelik.

— Természetesen.

— Pedig mindkettőnkön
ról van szó.

— Természetes — mondt
Odaértek a megnevezett t
előtt megálltak.

— Legyen olyan kedves,
percet, aztán indulunk to
az idegen.

— Ahogy parancsolja.

Kivette a bőröndöt a hát
ment vele. Lehetséges, hogy
nélkül? Semmi értéke nem
a helye. Mit csinálok, ha fiz
gyen el? Megmondjam a fel
újra, működésem alatt imn
ilyen emberem volt? De nen
tam a szemét, amikor a na
vette. Nagy, barna, tiszta sze
a hátsó ülésre ült, ahogy a g
bereknél szokás, hanem mel
tette hátulra, amelyik állító

Várt.

Izgatta, ki ez az ember.

Aztán megpillantotta me
négyemeletes ház lépcsőjén
zében egy kékkockás utazó
vitt egy barna böröndöt, go
lehozott egy kékvászon ut
furcsa? Az utas sápadt-ba
pirosságot látott.

— Hová? — kérdezte.

Az utas megnevezte a v
fekvő nagy teret és megmo
is.

— Legalább húsz perc,
mondta a sofőr.

— Nem baj.

— Részemről szintén nem
gyig vagyok szolgálatban.

Megkerülték a háztömb
egy főútvonalra. Az utas fü
de néhány taktus után abl
parkot nézte, amelyen áth

— Ez a park! — mond
megijesztettem a fiamat.

Na, végre, gondolta a s
hát. Ami nyilvánvaló. Me
ember a másik mellett szó
fia. Ezek szerint van feles
Ki fog derülni minden. I
hogy valaki ne mutatkozz

KONDOR BÉLA 1

KERESETLEN ÖNTUDATOSSÁG

Szemérmessége most alighanem tiltakozna, és valószínű, hogy egyáltalán nem szemérmesen. Nem szerette az ünnepnapokat az emberi kapcsolatokban sem, s a fennkölt szavakat hamar megakasztotta egy kaján közbeszólással. Bántónak éreztük sokszor, de tartós sebet sohasem kaptunk tőle, mert erősebb volt szeretetének és gyengédségének emléke, és mindig sejtettük, hogy azért bánt bennünket, mert önmagát kínozza. Alighanem, bizonyára — mondom, mert egyre bizonytalanabb vagyok, hogy emlékeim hitelesen őrzik-e alakját. Hiszen a halála előtti utolsó megrendült hetekben ő maga ültette belénk a meglepő cáfolatokat. Hosszú, késő esti telefonbeszélgetésekben mondta el gondolatait, szavakba tette át terveit és kételyeit, s amire korábban aligha volt példa, dicsért is, a mi írásainkat tette főszereplővé legalább néhány percre. E kései órák

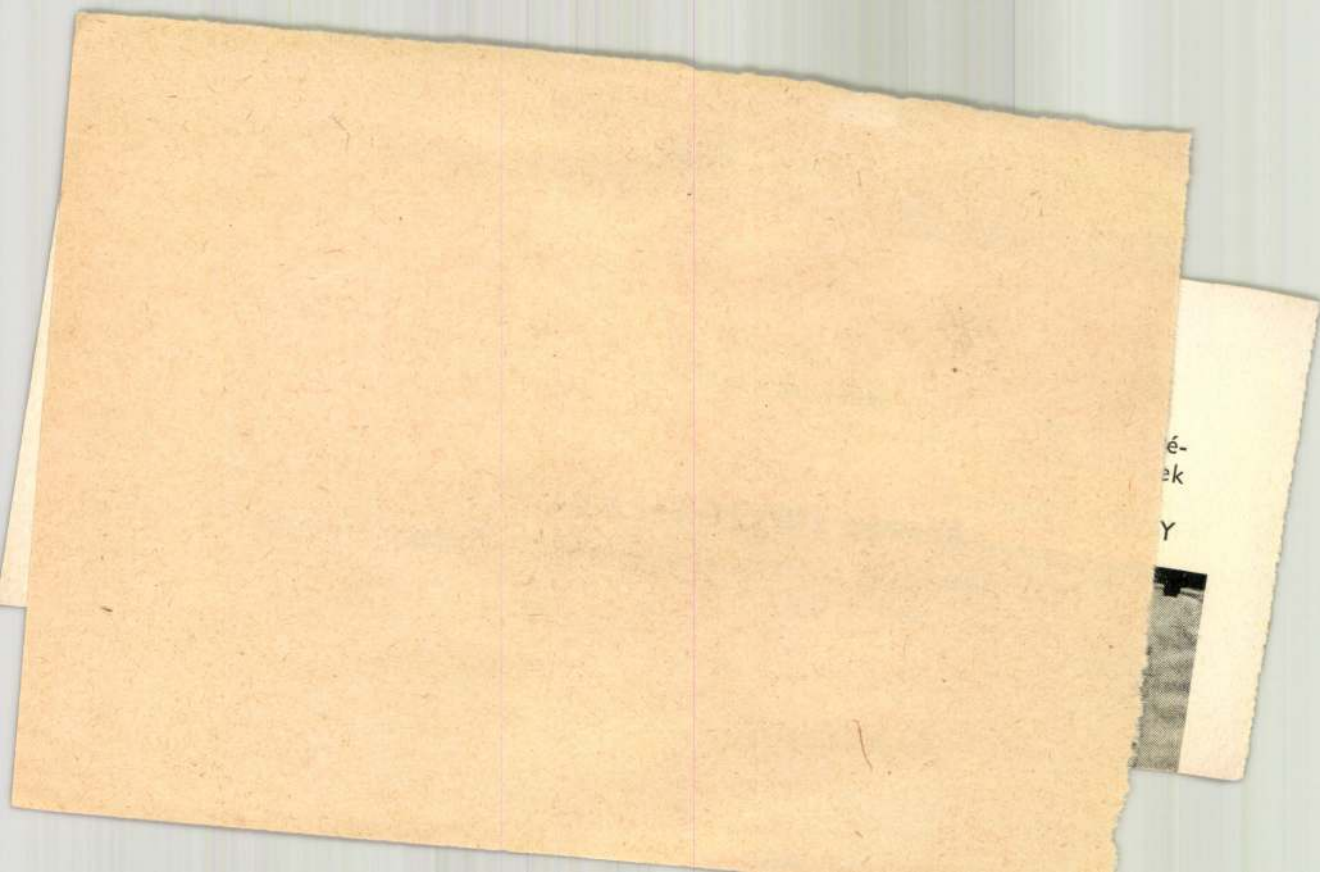

emléke azután előhívta korábbi félszavait, régi mosolyát és okos tekintetét, annak jeleit, hogy figyelt ránk, ismert bennünket és ragaszkodott hozzánk. A fiatalok és a külvárosok zsargonjait is azért szerette, mert érzelgősség nélkül közvetítették legbensőbb ügyeit, életének igazán nagy dolgait, a szemérmesség leplét borították érzeimeire és vallomásaira. És előhívták azt a figyelmet, amellyel elénk rakta újabb és újabb műveit, s előhívták mesteremberi kommentárjait is, amelyekkel munkáját kísérte, ha éppen munka közben toppantunk be hozzá. De voltaképpen mi ellen küzdök most e körülményes szavakkal? Nyilván az élő emlék és a kifejezés eredendő ellentétével is, de számom-

Forrás 1977/7-8-29.o.
Bodnár György: Keresetlen öntudatosság

KONDOR BÉLA 3

ra még gátlóbb az a gondolat, amely személyes emlékeim mérlegelését kisérí. Nem növelem-e meg esetleges közös dolgaink értékét, nem tolom-e magam abba a fénykörbe, amelyért csakis ő égett el. Pedig forrásanyagok közlőjeként nincs szükségem szorongásra, mert életem szerencséje úgy hozta, hogy majdnem két évtizeden át nemcsak baráti köréhez tartozhattam, hanem olyan szellemi találkozások részese is lehettem, amelyekben a hétköznapi élet dolgai egy művész történetévé fogalmazódtak át. Első találkozásunkat Nagy Lászlónak és Németh Lajosnak köszönhetem. Nagy László hozta el 1955 végén az Új Hanghoz, ahol az egyik szerkesztő voltam, Kondor Béla né-

Forrás 1977/7-8-29.o.
Bodnár György:Keresetlen öntudatosság

KONDOR BÉLA 4

hány rajzát, amelyekből azonnal közzé is tettünk. S fél év múlva Németh Lajos mutatta be ugyanennek a folyóiratnak a lapjain a Dózsa-sorozatot — a nagy felfedezés pillanatát rögzítve. Sokunknak boldog időszaka volt az Új Hang e két éve, hiszen egy önmagára találó nagy irodalom és művészet támogatói lehettünk. Ez a — mondhatnám — hivatalos találkozás alapozta meg a Quint Eszpresszóban eltöltött későbbi sok-sok órát, amelyekben már sokkal kevesebb szó esett a nagy ügyekről, de amelyekben az olyannyira nélkülözhetetlen emberi közösség alakulhatott ki. Kondor Béla, Körner Éva és

Forrás 1977/7-8-29.o.
Bodnár György:Keresetlen öntudatosság

KONDOR BÉLA

Németh Lajos társaságában én outsider voltam itt, hiszen kevés közöm volt a festészethez és nem szerettem az italt. Mégsem lettem idegen, közös volt bennünk, hogy egyikünk se választotta el hétköznapjait nagy ügyeitől. Sokáig csupán sejtettük, hogy Kondor Béla verseket is ír, ezért irodalmárként az én tisztem egy ideig csak a könyvkölcsönzés és az irodalmi témájú megbízásokhoz a szakirodalom ajánlása volt. Így született meg a Kaffka-portré, a Petőfi-sorozat, az irodalmi illusztrációk sora, s így készülődött kevesebb sikerrel a Tersánszky-portré is. A költő Kondor Bélát kettős szemérmesség fedte el előlünk, amely csak akkor nyílt meg, amikor a nyilvánosságra lépés gondolata megérett benne. Ekkor verseit nekem is megmutatta, amelyekben nemcsak a teljes érték lepett meg, hanem a keresetlen öntudatosság is. Annak idején azt tervezte, hogy illusztráció nélkül teszi közzé verseit — a verselő festő képzetét eleve elkerülendő. Megkért második kötetének áttekintésére is, amelyet azonban már sohasem fejezhettünk be. Ezek a lapozgatások már az utolsó heteket idézik. Itt végkép eltűnt a hétköznap és a művészet ellentéte, valami nagy elszámolás fogta egységbe panaszait és terveit, emberi gesztusait és gátlásait levető gondolatait. Utólag tudjuk, hogy a halálra

Kondor Béla 3

A tanítvány és tanár közötti kapcsolatunk ha nem is egészen, de bizonyos időre megszakadt. Még Szőnyi-növendék korában többször is fölkeresett Benczur-utcai lakásomon a képeivel. Azt hiszem, hogy még a művészettörténészek közül is kevesen tudják, hogy abban az időben Kondor igazi mestere, elindítója Cézanne volt. Kékbe ágyazott, gyöngéden rajzolt és rózsaszínű sárgás szürkékkel megfestett akt-tanulmányokat hozott. Ezek a képek hatottak reám, azonnal közöltem a véleményemet. Úgy emlék-

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Barcsay: Ember szól az emberhez

Kondor Béla 4

szem, szívesen vette. Bizonyos idő múltán a nagymarosi művésztelepen való tartózkodása idején Szentendrére is ellátogatott, hozzám jött, ilyenkor a Dunapartra mentünk, hogy ott csöndesen kicserélhessük a gondolatainkat. Inkább én beszéltem, ő hallgatott.

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Barcsay: Ember szól az emberhez

Kondor Béla

Mint negyed-ötödéves hallgatónak külön szobája, munkahelye volt, ott készültek a legszebb rajzai. Előttem vannak szárnyas figurái, angyalai, különös kompozíciói. Akkor már teljesen magára talált: formái érettek, lezártak voltak, alakjai szuggesztívek, magamban csodálkoztam azon, hogy ilyen rövid idő alatt milyen nagy utat tett meg a fiatal Kondor. Csoda történt.

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Baracsay: Ember szól az emberhez

Kondor Béla 6

Egy alkalommal a Bécsi-utcai műtermében több képében gyönyörködhettem: mestere volt a rajznak, a színnek. Már az első kiállításán általános sikert aratott. Halála előtt a szentendrei művésztelepen is dolgozott, ahol még megfestett tíz-tizenkét darab kisméretű képecskét, ezek voltak az ő művészetének utolsó gyöngyszemei. Az élete nehéz és gyötrelmes volt, utolsó néhány évét Kaponya Judit, élettársa, szintén kiváló művész, könnyítette meg. Rövid élete folyamán olyan életművet hagyott ránk, amely a magyar művészetnek egyik különös láncszeme.

BARCSAY JENŐ

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Barcsay: Ember szól az emberhez

KONDOR BÉLA 1

ANGYALT TARTOK A KEZEMBEN...

Nem mint barát és nem mint művészettörténész emlékezem most Kondor Bélára, bár megtehetném. Mert mint barát, voltak nehéz napok és hetek, amelyen átsegített engem és bizonyosan nem egyszer én is átsegítettem őt. Mint művészettörténész pedig — nem mint kritikus, mert a kész művel én nem foglalkoztam, csak a készülővel — sokszor kellett válaszoljak neki ősi jelek értelméről vagy egy gondolat ősi jelbe-formálásáról. Írtam is erről a Liberius-festménnyel kapcsolatban, de azt hiszem, egyszer meg kellene írnom a többi kép ikonográfiai kialakulásával kapcsolatos emlékeimet is. (Pl.

és
ni,
lva
éla
ko-
ár-

IN

KONDOR BÉLA 2

hogyan került a „király" felirat a Pléh Krisztus-ra, vagy hogyan alakult ki a tabernákulum ajtó kompozíciója, stb.) Azonban ismétlem, most nem a barát és nem a művészettörténész emlékeit keresem.

Én tudniillik ezek mellett modellje is voltam Kondor Bélának, sok éven keresztül ültem rajzaihoz és festményeihez.

FORRÁS 1977/7-8-31.

Dávid Katalin:Angyalt tartok a kezemben

KONDOR BÉLA 3

Itt nem azokról a képekről beszélek, amikor engem festett le, hanem azokról, amelyeken személytelenül alakultam kompozícióvá. Különben is ez volt a gyakoribb eset, amikor nem rólam volt szó, hanem sokszor csak egy mozdulatról, amit rólam rögzített a képre. Így nőttek szárnyaim és lettem angyal, aki ítélkezett és hírt hozott, lettem szárnyas ember vagy egy imádkozó alak. Máskor csodálatos és félelmetes szerkezetek

FORRÁS 1977/7-8-31.

Dávid Katalin:Angyalt tartok a kezemben

KONDOR BÉLA 14

vettek körül, Ezékiel látomását kölcsönözte nekem. Pedig tudta, hogy már az is sikerélmény számomra, ha egy szöget be tudok verni a falba, de ezeken a képeken azért illendően hozzáértő arcot kölcsönzött nekem. Sokszor pedig még a mozdulatom sem kellett neki. Leültetett, mint egy igazi modellt, megformálva körülöttem a környezetet néhány tárggyal. Aztán valami egészen mást festett, amit persze én csak néhány nap után tudtam meg. Csupán egyszer kérdeztem meg egy ilyen kép elkészülésekor, hogy tulajdonképpen én mihez kellettem. Úgy emlékszem, egy gépet festett akkor. Azt válaszolta, hogy ne haragudjak.

FORRÁS 1977/7-8-31.

Dávid Katalin:Angyalt tartok a kezemben

KONDOR BÉLA

Talán a legkedvesebb modell-élményem a következő. Volt egy nagyszélű fekete kalapom, megkért, hogy abban üljek a képéhez. Egy nagyobb méretű vászont készített elő ehhez. Kezembe tett, térdemre állítva egy cserép virágot. Ezt kellett tartanom a nagy fekete kalapban. Megkért, hogy ne nézzem meg a képet addig, amíg el nem készül. Ültem jó néhány napot, volt biztosan egy hét is, amíg készen lett a kép. A kész kompozíción egy angyalt tartok a kezemben. Persze a cserép virág is megmaradt, a lábaim elé helyezte a földre. A festmény felső bal sarkában felírva a kép címe: CSOKONAI. Hogyan alakultam át a költővé? A kalapom úgy ahogy megmaradt — bár az árvalányhaj igazán nem volt rajta az eredetin. A ruha pontosan megfestett felső részére sujtásokat rakott, az ujjak és a mandzsetták eredetiek maradtak, de a sujtásokkal szikár férfitestté

Dávid Katalin: Angyalt tartok a kezemben

formálódott az alak. Azonban, ha megfigyelik a festményt, látni fogják, hogy elteledkezett a női modellről és csak a felső testet alakította át a téma szerint: a szoknya, a női láb, a térd, a csípő a modellé maradt. A cipő is az eredeti, de az egy nemtelen darab volt: szíjjal megkötött saru. Néhány év telt el. A kép szerepelt kiállításokon, vevője is akadt, de ez azok közé tartozott, amelyeket nem akart eladni. Egy alkalommal valamiért ki volt téve a műteremben a kép — ez már sok esztendővel a festése után történt — amikor megkérdeztem tőle, hogy miért nem fejezi be, miért nem alakítja teljesen Csokonaivá az alakot. Hallom a választ: ,,Befejeztem — mondta — de miért ne adjak módot a művészettörténészeknek arra, hogy gondolkozzanak, mit is akartam kifejezni ezzel a kétnemű manusszal."

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Kondor Béla

DÉL-MAGYARORSZÁG

1966 JAN 9.

1021

Lépjen előre

Igen sok támadás, jogos vagy jogtalan kritika érte és éri manapság a modern művészetet. A *mázolmány, macskazene, irodalmi humbug, blöff* szinte állandó jelzőiül szegődtek egyes alkotásoknak, melyek a hagyományos művészi ábrázolásmód kereteiből kifeszülve más formában akartak hatni; nemritkán meghökkenteni, olykor megbotránkoztatni akarva a közönséget.

Látogatási naplók

A napokban a múzeumban jártam, s átlapoztam egy néhány utóbbi időben megrendezett képkiállítás jegyzetanyagát. A *Kondor*-tárlat látogatónaplójában érdekes bejegyzésekre bukkantam. Olyanokra, mint: *izgató, de sajnos többször érthetetlen, vagy képeit nem értem mind, bár úgy érzem, az igazi modern művészetet is megértem. Nem tudom mindig, mit akar nekem, a nézőnek mondani.* A kíváncsiság ördöge hajtott. *Balogh* Margit hagyatéki kiállításánál ezt találtam: *B. M. művészete kiváló és érthető.*

Persze elhamarkodott lenne ezekből a bejegyzésekből komolyabb általánosításokat is levonni már csak azért is, mert kevés hozzájuk hasonló reflektálás található a könyvekben. Valamire azonban mégis jók ezek. Arra, hogy feltegyék a kérdést: mi lehet az az érthetőség, melyet megtalálnak Balogh Margitnál és számonkérnek Kondor Bélától.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy teljesen helytelen lenne elmarasztalni, maradinak nevezni azokat, akik írásban közölték meg nem értésüket, hiszen tudjuk, hogy nagyon sokan úgy vannak vele, hogy *még csak problémát sem csinálnak ebből*, vagy megjegyzésre sem méltatják a Kondor Bélák művészetét.

Érthetőség és közérthetőség

Tegyük talán tisztába mindjárt az *érthetőség* és *közérthetőség* fogalmát. Értelmező szótárunk szerint érthető az „olyan dolog, amelyet meg lehet érteni". A különbség tehát a mindenki szóban van. Pártunk ideológiai irányelvei világosan leszögezik, hogy valamennyi művészetnek a mindenkihez, a közönséghez kell szólnia, s azok a művészek, akik valaha is a haladás szolgálatában állva hatni akartak a közönséghez igyekeztek eljutni, s ezért a közérthetőségre törekedtek. Nem itt idézzük először René *Clair* szavait. *Nem biztos, hogy a közönségnek mindig igaza van, de biztos, hogy azoknak az alkotóknak, akik megvetik a közönséget, soha sincs igazuk.* A publikum véleménye tehát mindig számít, különösen a szocialista művészet esetében, mely maga is támogatja a szocialista ember, közösség, társadalom kialakítását.

A szektás művészetpolitika a XIX. század művészetében vélte felfedezni a közérthetőség normáját. *Lobogónk Petőfi* — hirdették, s a klasszicizmus és romantika kétségtelenül erős bástyái mögé húzódva bírálták a modern vagy modern törekvéseket hordozó alkotásokat, azok létrehozóinak gyakran küzdelmes, értetlenséggel övezett életművét. Kétségtelen, hogy ezek között vannak tehetségtelen, hírnévhóbortban szenvedő lézengő ritterek, akik a látszatmodernség zsákruhájába bújtatják állítólagos művészetük amorf megnyilatkozásait. Szobafestők és kelmefestők mindig is lesznek, akik Picassónak képzelik magukat.

Nem rekedhetünk meg a múlt század művészeti ízlésénél, még akkor sem, ha pillanatnyilag szélesebb körben is népszerű, mint a mai képzőművészet, irodalom, zene. A nagyközönség érdeklődése mindig konzervatív természetű, az újat hajlamos idegenkedéssel, elzárkózással fogadni, de *ha igazán haladó, előremutató az az új, modern művészet, előbb vagy utóbb úgyis feloldja a jégcsapot, tapsra kényszeríti a tenyereket*, és mindenki érteni fogja: közérthető lesz. Ki gondol most arra, hogy a színházban a napokban felújított *Bolygó hollandit* 1843-as drezdai bemutatóján kifütyülték, s csak 1869-től tudja a közönség megemészteni azt a muzsikát, mely zenei analfabétákat ma is libabőrössé képes tenni.

Nincs recept

Mi tehát a teendő? A modern művészet megértésére természetesen nincs recept. Nem lehet senkinek pontosan megmondani, hogy ezt és ezt tegye, s akkor megérti, Kondor Bélát és Sztravinszkijt. De! *Marx* írta valahol: ha élvezni akarod a művészetet, művészetileg képzett embernek kell lenned! Valami ilyesmiről van szó. Igaz, nem lehet a társadalom minden tagjától megkívánni az általános intelligencián felül művészeti képzettséget, hiszen ha lehetősége mindenkinek is van, ideje és módja talán többeknek nincs ennek elsajátítására. Márpedig *a modern művészeteknél fokozottabban áll fenn az önképzés, a mű és művészet alaposabb megismerésének szükségessége — mint a megértés záloga.* Igaz, nehéz egy íróval, festővel, vagy zeneszerzővel lépést tartani, hiszen többek között azért is művészek, mert előttünk járnak. Ha viszont az igazán haladó ízig-vérig modern művészetet meg akarjuk érteni, ahhoz bizonyos mértékben óhatatlanul meg kell ismerni azt. Mert például ha valakinek fülel az operettre vannak hangolva, s egy kiadós estebéd után kényelmes fotelében szunnyadva hallgatja a *Cantata profanát* — egészen biztosan asítani fog és tökmagot rágcsálni: nem fogja érteni. Ha azonban előtte nem sajnálja a fáradságot, és elolvassa *Bartók* Béla művészi hitvallását a zene tiszta forrásairól, s így közelít a műhöz: hamarabb rájön arra, miről is van itt szó. És akkor könnyebben jut el addig, hogy élvezze, mindjárt, érthetőbb lesz számára az egész Bartók életmű és zene, a Kondor-festmény és a haladó, modern művészet.

S ha mindenki — aki csak teheti — ezt csinálja, akkor mindenki számára érthető lesz. Ami pedig a fenti premisszák értelmében már közérthetőséget jelent.

Nikolényi István

Új gép a kábelgyárban

1966 első munkanapjaiban nagy teljesítményű univerzális műanyagszigetelő gép érkezett a Magyar Kábelművek szegedi gyáregységéhez. A tartozékaival együtt mintegy 6 és fél millió forint értékű angol berendezés teljesítőképessége magas: 700—800 méter percenként. Ezzel az üzemben eddig alkalmazott „legerősebb" gépek teljesítőképességének több mint kétszeresét éri el. A kábelgyári szerelők a készülék alapozását — felállításának helyén — a műanyagüzemben már befejezték. Jelenleg az energia-bekötési munkálatokat végzik. Így minden remény megvan arra, hogy az első negyedév végére az új gép megkezdheti az üzemszerű termelést.

A szegedi kábelgyár múlt évi 360 millió forint értékű termelési tervét az univerzális nagy teljesítményű szigetelőgéppel és az év folyamán beállítandó további gépegységekkel 1966-ra 400 millió forintra emeli.

Külföldi művészek koncertjei

Petr Messiereur és Jarmila Kozderkova, az 1963. évi budapesti nemzetközi szonátaverseny győztesei február 9-én az Országos Filharmónia kamaratermében adnak közös műsort s fellépnek Debrecenben, Hódmezővásárhelyen és *Szegeden* is.

Marta Sosinska lengyel zongoraművésznő február 12-i budapesti koncertjén kívül ellátogat Békéscsabára és Debrecenbe is.

Pavel Gyergyikov bolgár operaénekes február 14-én Győrött, 17-én pedig az Országos Filharmónia kamaratermében ad műsort.

Februárban hallhatják először a pécsi és a budapesti zenebarátok Zdenek Buderhans, a Prágai Rádió szimfonikus zenekarának az 1959-es Prágai tavasz első díjával kitüntetett első fúvolását is.

Hiltrud Freund NDK-beli hegedűművésznő a jövő hónapban Klaus Bassler-rel, az NSZK zongoraművészével Miskolcon és Pécsett ad közös műsort.

Dr

A könyvszekrény üvegajtaja mögött néhány egészséges, szép alma hallgat. A tanácselnökkel kimerítettük a témát, s már csak úgy beszélgetünk. Tudom, méhszorgalommal gyűjtögető riporter számára haszontalan időpazarlás ez. Mert nem cikktéma. Chrappan János tanácselnök azonban jóbeszédű ember. Ízes minden szava. Szívesen hallgatom. Az asztalára pillantok: a gyümölcstermesztő szakkönyvre. Ő a szekrényhez lép, és három szép almát nyújt felém.

A természet furfangosabb?

— Drága almák ezek. Ha tudná, mennyi munkával, féltéssel mentettem meg. — Arca mozdulatlan, recsegős hangjában valami melegség.

Beleharapok az almába, üdítő a zamata.

— Idén csalódtam a ruzsaiak gyümölcstermesztői szaktudásában. A természet lepipált. Most bebizonyosodott: a szokásos évben tudunk termelni, máskor nem. Nincs elég szakismeretünk ahhoz, hogy kifogjuk az időjárás furfangjain — akár egy monológban, úgy illeszkednek egymásba a gondolatszemek. Hallgatok, nem zavarom köz-

Az ezerszemű Traffipax-szal

Még jobban megnőtt a tekintélyük a Csongrád megyei rendőr-főkapitányság közlekedést és gépjárműveket ellenőrző osztálya járőreinek, mióta radarberendezéssel is rendelkeznek. Egy másik kocsiban pedig ott van beépítve az ezerszemű Traffipax. Ez másodpercnyi pontossággal rögzíti fényképen az előtte haladó és szabálysértést elkövető gépjárművet. De mi történik az országutakon és a nagyforgalmú városi utakon este, amikor kigyulladnak a fények s reflektorok pásztáznak előre? A radarberendezés és a Traffipax akkor sem cel ezelőtt állított éppen a jobboldali lámpán. A főtörzsőrmester hátával nekiáll a baloldali lámpának, s eltakarja a fényt. Így a jobboldali lámpa fénysugara teljesebb erővel vetődik fölfelé és jobbra. Valósággal bevilágítja a tájat, a fény azonban elkerüli az úttestet.

A figyelmeztetés itt elegendő, s a gépkocsivezető azonnal a helyszínen állít a lámpafejen.

Fél óra múlva Szőreg alatt Nagygyörgy Zoltán kétegyházi lakos CF 09—31-es rendszámú Wartburgjának jelez nek megállást. A kocsi lámpái ugyanis felemás fényt bocsájtottak az útra. A baloldali lámpa sárga, a jobboldali pedig fehér fénnyel égett. Ez is szabálytalan, az már lenni szokott, a rendszámtábla pont az Izabella-hídon mondta fel a szolgálatot, állítólag egy huppanó miatt.

A taxi vezetőjét ismerik és elhiszik neki, hogy ezen az estén ez az utolsó fuvarja, s utána beáll a javítóba. Addig már megteszi a világítás nélküli rendszámtábla.

Az „öreg" is téved

Kiskundorozsma felől a város felé tart a 10-es AKÖV-nek egy autóbusza. A kötelező megállást jelző stoptábla előtt azonban nem egészen állt meg, a gépkocsi mindvégig mozgásban volt, mielőtt rátért volna a főútvonalra.

— Pedig öreg pilóta va-

1021

1981. II. 17. Kossuth 12,00 Áné

Déli Krónika

- Kondor Bélára emlékezünk. Müsoros est és kamarakiállitás lesz a müvész születésének 50. évfordulója alkalmából. A Magyar Nemzeti Galéria baráti köre délután 1/2 6-kor minden érdeklődőt szivesen lát a Galéria B-épületének földszintjén.

- Mondjuk ki végre! Most már igazán ismerjük el! Nincs mentség az akkori értetlenségre! Igy kezdődnek a Kondor Béla müvészetét értékelő kritikák, amelyek halála után jelentek meg. Életében ugyanis müvészetét inkább az értetlenség fogadta, nem a dicséret. Első nagy vitát kiváltó rézkarca a Dózsa-sorozat főiskolai diplomamunkája volt. Ujságok, folyóiratok lapjain folytatódtak a Kondor-polémiák. Nem csak ezzel a munkájával kapcsolatban, később is. Egzisztencialistának bélyegezték, avantgardenak, aki későn lett az, tehát elszállt müvészete felett az idő, és ehhez hasonló vélemények, bizonytalan tapogatózások müvészete értékeiről. Az első nyilvános elismerést az 1965-ös Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán aratta. A megjelent kritikák akkor már egyértelmüen és fenntartás nélkül a grafika és a magyar festészet korszakalkotó jelenségeként ünnepelték. Ebben az esztendőben kapta első Munkácsy-dijját. 1970-ben a Mücsarnokban volt kiállitása, a következő esztendőben pedig a Munkácsy-dij I. fokozatával tüntették ki. 42 éves korában, 1972. december 21-én halt meg Budapesten.

-- Lengyel Annát hallották.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÚJ EMBER
Budapest

1972 APR 9-

Kondor Béla

1021

Katolikus szemmel

Semmi szenzációt nem jelent Hugh J. Schonfield angol szerző „The Passover Plot" (A pészáchi összeesküvés) című könyve, melyről a Filozófiai Szemle és az Élet és Irodalom adott ismertetést. A könyv Jézusról szól és benne összeesküvőt, színészt, rendkívüli embert lát, aki megalkotta az emberiség egyik egyetemes mitoszát. Nem olvastam a könyvet, de az ismertetésből világos, hogy nem adhat hozzá újat mindazokhoz a Jézus életével foglalkozó tudományos és áltudományos művekhez, melyek a II. századi Celsustól napjainkig, de különösen a múlt században szerették volna megoldani, leegyszerűsíteni a Jézus-misztériumot.

Az összeesküvés vádja különösen régi. Az evangéliumokból tudjuk, hogy a főtanács ezzel vádolta Jézust, csak éppen már akkor sem sikerült bizonyítani, mivel a hamis tanúk csődöt mondtak. Szuggesztív, vonzó egyéniségében senki sem kételkedhet, hiszen úgy beszélt, „mint akinek hatalma van." De ezt színészi képességnek nevezni egyrészt tűnik. Igen, rendkívüli embernek ismerték meg, prófétát láttak benne apostolai is, amíg a húsvéti misztérium át nem alakította szemléletüket.

Schonfield Jézus húsvéti megjelenéseiben a tetszhalálból magához tért ember megjelenéseit, egyszerű továbbélését látja. Ez is régi kísérlet arra, hogy „megmagyarázható" legyen Jézus feltámadása. Schonfield azonban a jelek szerint nem tudja, hogy a modern bibliatudomány és egyáltalán a hittudomány az evangéliumokra támaszkodva Jézus feltámadás utáni megjelenéseinek leírásában világosabban látja, mint valaha, a megdicsőült állapot „egészen más" jellegét, és e leírások igehirdetői, pedagógiai célzatát. Jézus nem földi életét folytatta feltámadása után, hanem a „kiüresedés" állapotából a megdicsőült élet állapotába támadt fel, (többek között ezért ismerik fel e jelenetek leírásában oly nehezen még közvetlen barátai is.) A megjelenések leírásában az is felismerhető, hogy a földi élet után Jézus „másfajta" jelenlétét fokozatosan ismerik fel apostolai.

Persze, senkitől sem kérhető számon, hogy hisz-e Jézus Krisztusban, vagy sem. Azt azonban igen, hogy legalább a történeti Jézus egyéniségében a szinte felfoghatatlanul rendkívüli vonásokat elismerje még ha csupán emberi egyéniségnek tartja is. Ehhez azonban nem a bonyolult képzelődés vezet el, mely sokszor még nehezebben hihető eredményekre vezet, mint az evangéliumok, — hanem a tudományos módszerek alkalmazása. Legújabban a bécsi Holl professzor sokat bírált könyve éppen ezen a ponton ad széles körű eligazítást ebben a soha le nem zárható, mindig újra érdekessé váló témában.

(rosdy)

Nagyon sok embernek van színészi tehetsége. Csak az a baj, hogy nagyon kevesen kamatoztatják ezt a tehetségüket jó célok érdekében. (Maurois)

Száz éve született Alekszandra Kollontáj, egy cári tábornoki család sarja, akit forradalmi érdemeiért a Szovjetunió stockholmi nagykövetévé neveztek ki. Kollontáj asszony sok egyéb emberbaráti tette mellett a katolikus irodalomtörténetbe is beírta a nevét. Amikor Hitler seregei lerohanták Norvégiát, veszélyessé vált a hitlerizmus ellen keresztény meggyőződése folytán harcoló Nobel-díjas Sigrid Undset helyzete. Menekülnie kellett. Apró halászbárkákon, csónakokon menekült fjordról fjordra észak felé, amíg végül sikerült a még nem eléggé őrzött északi hágókon Svédországba menekülnie.

Stockholmban pedig Kollontáj asszony sietett a segítségére. Sigrid Undset Amerikába készült, hogy ott tovább harcoljon tollával a nácizmus ellen és hazája fölszabadításáért. De ezt a dán—norvég partok közötti vesztegzár miatt csak a földgömb megkerülésével tehette. Kollontáj asszony adott neki útlevelet, hogy a hatalmas Szovjetuniót átutazva, a transzszibériai vasúton Vlagyivosztokba és onnan Amerikába utazhasson. És nemsokára megjelenhetett a világszenzációt jelentő könyv: „Return to the future: Visszatérés a jövőbe." Sigrid Undset megjósolta az embertelenség, a fajirtás, a nácizmus közeli végét és világszerte millióknak adott erőt, hogy ezt a véget siettessék.

Azóta Sigrid Undset és bátorságban, emberségben méltó társa, Kollontáj asszony is halott. De emlékük előtt meghajlik minden humánus, az emberiség jövőjéért felelősséget érző lélek.

—i —ó

Lustasággal még senki se lett halhatatlan. (Franklin)

Egy okos ember barátsága többet ér, mint az összes butáké. (Demokritos)

Kéz kezet mos. De csak akkor, ha megvan hozzá a jó szappan, a tiszta víz és a jó szándék is: — a tiszta kéz.

Galgóczi Erzsébet műveit szeretjük, mert elrettentő példaképeivel, az antiszociális antihumánus alakok és helyzetek felsorakoztatásával a jobb, különb, tisztább emberekért küzd. Fogcsikorgatva teszi ezt, s ha adódik drámai helyzet, azt igazi író módjára alaposan kiélezi. Örültünk tehát, amikor a televízió a „Kinek a törvénye" című kötetéből három elbeszélésének képernyőre vitelét hirdette. Örömünk azonban hamarosan rossz szájízű keserűséggé vált.

Régente azt mondták a kárromló, vagy trágár beszédre, hogy nem bírja el a nyomdafestéket. Galgóczi Erzsébet parasztjainak indulatkitöréseit a nyomtatott papiroson a művek drámaisága és sodrása közben korántsem vettük annyira zokon, mint a televízió képernyőjén. Itt a rendező vagy forgatókönyvíró mintha kimazsolázta volna a legotrombább káromlásokat: a fiú, amikor megtudja, hogy apját az ő ruhájában temették el, anyjával csak úgy tud beszélni, hogy szájából ömlik az istenkáromlás, nem egyszer, nem kétszer, de szinte gólyószórós gyakoriságú csattogással. A színészi játéknak annyiféle változata van. Nem kényeskedünk. De a halmozása az ilyen ízléstelenségnek teljesen felesleges és bántó.

Az élet estéje magával hozza a lámpását is. (Joubert)

Az öregedés nem egyéb, mint rossz szokás, amire az igazán elfoglalt embernek nincs ideje. (Maurois)

A világon a legfantasztikusabbak a tények. (Molière)

Ne kezdd el a napot azzal, hogy ecetet iszol. (Maláji közmondás.)

Aki senkinek sem hisz, annak én se hiszek. (Neruda)

Az ember annyiszor hal meg, ahányszor egy jó barátot elveszít. (Bacon)

Minél nyílvánvalóbb, hogy az ember rászorul Jézusra, minél jobban érezzük életünkben annak a hiányát, amit jézusi-nak nevezünk, a művekben annál inkább rejtőzve jelenik meg ő maga. Már a nevét sem mondjuk ki, csak annyit: *valaki* ott van. A helyet sem, ahol van; *valahol* arrafelé jár.

A művekben folyton kudarcot vall Jézus megjelenítése, mert nem az ő valódi külleme a fontos, hanem a jelenléte. Maga Jézus a keresztről fölismerhető, nem a szakálláról; a világból, a haldoklás súlya alatt, nem a katedrálisokról; a halál pillanatáról, nem a szívéből kisugárzó fényekről. Valahogyan ilyen a jézusi jelenlét Kondor Béla legutóbbi képein: fölismerjük e képeken, nem pedig ráismerünk.

Színeinek lágyságában a szeretetet, mélységében a szenvedést. A Megfeszített teste a kereszt fáján valami vonalrendszer, festője nem biológiai pontosságra törekszik, hanem arra, hogy itt a jézusi „jel" legyen, „amelynek ellene mondanak". Azaz, Jézus legyen, akit az *egész* kép igazol, a háttérek töretlen tisztasága, az alakok egyetlensége, a szenvedés tónusa, de a kivérző szív is. Kondor Béla képeinek áhítata — groteszk módon — tragikus játékosság a végső dolgokban. Ez a festészet már nem ábrázolja a jézusi jelenlétet, hanem részt vesz benne.

(v. p.)

1972. április 9. (1344.)

ő irányát támogatva

a Hittudományi Akadémián

pelnek a történelmi ügyhöz méltóan, ha az elmúlt huszonhét esztendő egyes szakaszait elemezve gondolatban végighaladnak a megtett úton, amelyre a felszabadulás adta meg a lehetőségeket. Az elmúlt időszak tényeit taglalva kiemelte: szükségképpen új viszony alakult ki az egyház és az állam kapcsolatában. Megszűnt a feudális rend, az államigazgatást, törvényhozást, gazdasági, társadalmi és kulturális vezetést a nép vette kezébe.

Ezután hosszan elemezte az ország politikai és gazdasági alakulásának kedvező folyamatát, majd kiemelte a Hazafias Népfront jelentőségét és azokat a lehetőségeket, amelyeket a nagyobb tömegeket tevékeny egységbe kapcsoló mozgalom, a társadalom és benne a magyar katolicizmus előtt megnyitott. A magyar katolikus hívők és papok egyre nagyobb számban vesznek részt a Hazafias Népfront megyei szervezetében, az országos intézőbizottságokban pedig a Magyar Püspöki Kar elnöke, Ijjas József érsek foglal el megtisztelő helyet és vállal elismeréstől kísért szerepet.

„Az egyre szélesebben kibontakozó mozgalomban a közös célok felismerése elválaszthatatlan a közjó, a fejlődés és a béke együttes munkálásától. Ennek alapja egyre inkább csak a kölcsönös emberi megbecsülés és tisztelet lehet, — hangsúlyozta befejezésül. Mindezek az eszmék és azoknak tettekre váltható lehetősége bennünket, a papi hivatást már gyakorlókat, és azokat is, akik arra csak most készülnek fel — bizalommal és reménységgel töltenek el felszabadulásunk ünnepén. Népünk sorsának jó irányát magunk is támogatva, a megbékélés és az összemberi javak megvalósítása ösztönzi ezután is cselekedeteinket."

— Hogyan adták a názáreti Jézust halálra a főpapok. Mi pedig reméltük, hogy megváltja Izraelt. Ma hajnalban asszonyok mentek ki a sírhoz, ahol eltemették és már a sírját is üresen találták.

— Nem tudjátok, elfeledtétek, amit a próféták előre megjövendöltek. Krisztusnak így kellett szenvedni és így kellett bemenni dicsőségébe.

Elérkeztek Emmausz széléhez. Megálltak a vendégfogadó előtt. Ránéztek várakozva. Megszerették az idegent. Milyen szépen beszélt. Hogyan ismeri az írás minden részletét. Ha mást nem, de legalább megpihentette lelküket.

— Maradj velünk mert már esteledik.

Jól esett neki, hogy ilyen készségesen betért velük. Kleofás rögtön vacsorát rendelt a fogadóstól.

Az idegen szótlanul kezébe vette a kenyeret megáldotta, megtörte és odanyújtotta nekik. Úgy érezték, hogy az elveszett fény viszatért közéjük. Nem káprázat ez, hanem a csütörtök esti valóság és a fényben megismerték őt.

Fölállottak, hogy leboruljanak előtte, de már eltünt. Maguk sem tudták, meddig állottak mozdulatlanul. Az idő is megállott fölöttük. Egymásra néztek és kiléptek szótlanul az éjszakába.

Siettek vissza Jeruzsálembe.

Járj velünk, Urunk

a mindennapok ösvényein, hogy ezek is a Te országodba vezető utakká váljanak, mert józan hűségünk megszokott dolgainkban bölccsé és éretté tesz bennünket.

Járj velünk, Urunk, az utakon; ezek feléd zarándokoltatnak minket, hogy végül is feltaláljuk benned igazi lényünket.

Járj velünk, hogy hitből, szeretetből, és reményből élő emberekké válhassunk, hogy bátor fegyelem és tisztaság éljen a szívünkben, hogy formáljon bennünket a derű, a bizalom és az állhatatos türelem.

Minden azon múlik, hogyan álljuk meg a hétköznapokat. Általuk közönségessé válhatunk, de ők tehetnek bennünket szabaddá is, mint semmi más.

Ha sikerül felszabadulnunk a hétköznapokban önmagunk szolgaságából, ebből oly nagy szeretet fakad, mely nemcsak hogy minden dolgon keresztül hatol, hanem szárnyainak érett lendületén Isten végtelenségéhez jutunk, magunkkal ragadva a köznapok elveszített javait, amik az isteni Fölséget angyalokként dicsőítik.

Hugó és Karl Rahner

Cicognani bíboros a bíborosi kollégium új dékánja

VI. Pál pápa az elhunyt Tisserant bíboros utódjaként a 89 esztendős Cicognani volt bíboros államtitkárt nevezte ki a bíborosi kollégium új dékánjává. Ugyancsak kinevezte a Szentatya a bíboros-dékán helyettesévé a 76 esztendős Luigi Traglia bíborost, a római szentegyház kancellárját.

A bíboros dékánt hat bíboros püspök választotta s az ő jelölésüket hagyta jóvá a pápa. A bíborosi kollégium dékánja feladatai közé tartozik többek közt az is, hogy az egyház kancellárjával együtt ellássa a legfontosabb hivatali teendőket a Szentszék megüresedése esetén. Ugyancsak neki kell gondoskodnia a pápaválasztó konklávé összehívásáról is.

A lengyel püspökök a lengyel—német szerződés mielőbbi ratifikálásáért

Wroclawban konferenciára ültek össze a volt német területek katolikus püspökei és ez alkalommal is határozottan a lengyel—német szerződés mielőbbi ratifikálása mellett foglaltak állást. Hangsúlyozták a püspökök, hogy mindkét nép kapcsolatának jövőbeni fejlődésére milyen pozitív hatást gyakorolna országaik megbékélése. Kifejezésre juttatták ugyanakkor abbeli reményüket is, hogy a szerződés ratifikálása után a Szentszék a terület eddigi ideiglenes egyházi kormányzatát a reális helyzet elismeréseképpen véglegessé tegye.

Megtalálták a legrégibb evangélium-töredéket?

Az ötvenes évek folyamán a Holt-tenger melletti Qumran barlangban talált kéziratok között állítólag fellelték az evangélium eddig ismert legrégibb töredékét, amely a Krisztus utáni 50. évből származik. A felfedezést P. O'Callighan S. J. professzor, ismert papirológus és ótestamentum-kutató tette közzé Rómában. A „Biblica" hasábjain megjelent cikkben a professzor néhány még megfejtetlen töredéket ismertet. Szerinte az egyik görög betűs írás Szent Márk evangéliumának egy részletét tartalmazza. Más töredékekben állítólag Szent Jakab levelének, valamint Szent Pálnak a rómaiakhoz, Timoteushoz intézett levele részletei olvashatók. A közléssel kapcsolatban P. Alonso ószövetségkutató a Vatikáni Rádiónak adott nyilatkozatában kijelentette, amennyiben O'Callighan feltevései helytállóak, a töredék évszázadunk **legfontosabb bibliakutatási felfedezése lesz.**

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG

1972 MAR 25

Kondor Béla
1021

Kondor, Melocco, Pásztor

BEMUTATÓ A DOROTTYA UTCAI KIÁLLÍTÓTEREMBEN

Három művész összefogott és kiállítást csinált: pontosan ennyi az eszmei alapja a közös bemutatkozásnak, amelyre a címbeli szereplők szövetkeztek. És ez pontosan elegendő eszmei alap egy ilyen bemutatóhoz. Mert a *KKI kiállítóterme*, mértéktelenül sok ablakával, és mértéktelenül kevés falfelületével egyrészt az ilyen friss-gyors tájékoztatókra van kitalálva. Másfelől meg: Kondor két éve rendezett tárlatot, Pásztor a tavalyi miskolci biennálén mutatta be egyéni kollekcióját nagydíjasként, Melocco meg még régebben jelentkezett „hivatalos" kiállítással, tehát mindhárman újabb szereplésének itt az ideje. Annál inkább, mert mindhárman mesterségük legjavát képviselik, s mindhárman a jelen és a jövő szempontjából igen fontos, negyvenet túllépő, negyven felé lépő generációból valók.

Ennyi közös bennük, minden más eltérő. Csábító volna ugyan valamiféle utólagos koncepciót és szellemi egységet kitalálni az együtteshez, a művek azonban ellenállnak; stílusukban, műfajukban, szellemükben más-más szándékokat és eredményeket képviselnek.

Kondor Béla — hogy a falak sorrendjében haladjunk — a *kondorizmus* képviselője. Most is legjobb művelője annak az egy szóval jellemezhetetlen képi világnak, amelyet a negyvenegy éves művész több mint tíz esztendeje megteremtett, s amely több mint tíz esztendeje epigonok és megbűvölt utánzók kezén vált irányzattá a festészetben és a grafikában. A most kiállított művek egyébként az irányzatnak azt a periódusát képviselik, amelyet „katartikus kondorizmusnak" nevezhetünk, ha már benne vagyunk a terminológiai önkényeskedésben, s amely a műcsarnoki egyéni kiállításon mutatkozott meg teljességében. Nagy konfliktusok megtisztuló hullámverése, gyönyörű bukással vagy sajgó győzelemmel végződő drámák megvívása, tragikus irónia és gyász pojácasapkában — körülbelül ilyen vezérszavakkal lehetett határolni a képek tartalmát. Most is. Az *Egy Bartók-opera diszletterve* mélyre érett oltárképszíneivel, óaranyaival, gyászliláival és szürkülő kékjeivel valamiféle nehéz, középkorias fenséggé sűrűsödik, s noha a zenetörténet mind ez ideig egyetlen Bartók-operáról, a *Kékszakállúról* tud, nem ennek bartókosbalázsbélás metsző tisztaságát ébreszti: dúsabb, súlya ellenére oldottabb annál. S jóllehet, *A fából faragott királyfi* és *A csodálatos mandarin* viszont nem operája, hanem táncjátéka, illetve pantomimja Bartóknak — a zsinórpadlás motívumban, a derengő tetőablakokban, sárga királyokban, nagyvárost idéző optikai vibrálásban mintha e művek hangulata

vett „ember fia" szenvedéseiről, megcsúfolásairól, és győzelmes haláláról tudósít más-más fokozatban, más-más színvilágban és más-más formarendben. (Az ellentétet pedig talán a bernáthi türkiz eget, türkiz vizet, idillt a szó szoros értelmében feje tetejére állító *Balatoni emlék* képviseli.)

Mindehhez szakmailag csak annyit, hogy Kondor már apró gesztusokkal, könnyed mozzanatokkal képes megteremteni a sűrű atmoszférát, és ezek az érett, könnyeden evidens mozzanatok (talán az egyetlen, „bukott angyal" témájú képet leszámítva) sosem válnak könnyelművé.

Kondor képeinek feltárásához túl kevés, *Pásztor Gábor* műveinek értelmezéséhez túl sok a rendelkezésre álló fél hasáb. A kitűnő művész lapjai a legújabb európai grafikának és festészetnek ahhoz az áramlatához kapcsolódnak, amely a kifinomult vizuális élményeket termő op art, a titokzatos félgondolatokat, félérzelmeket keltő pop art és némiképp a nonfiguráció ötvözéséből született néhány éve, s amelyet többféle idegen szakkifejezéssel is illethetnénk, de amelyet egyik kifejezés sem jelöl pontosan. Lényege ennek a törekvésnek, hogy egyfelől rendkívüli szakmai gondosságot ír elő követőinek, továbbá, hogy valami megfoghatatlanul vegetatív, animális, hogy ne mondjuk, anális gesztus van bennük. Épp annyira megfoghatatlan gesztusok, hogy ezeket az idegen kifejezéseket ne lehessen a kritikában magyarán testiességnek, közönségességnek fordítani. Pásztor litográfiái szakmailag „európai nívón" tökéletesek, és a tiszta, precíz formák „európai nívón" valamiféle nyúlványszerű pszeudo-testek benyomását keltik. A nézőt emlékeztethetik természetrajzi könyvek anatómiai ábráira, napfényben csillanó luftballonokra vagy folyadékcseppekre is, de zárt, csökkentett gesztusuk éppoly keveset mond egyelőre, mint ennek az irányzatnak más nívós képviselői a tavalyi ljubljanai biennálétól a minap Budapesten bemutatott krakkói nyertesekig. Tartozunk azonban Pásztornak is, magunknak is azzal, hogy megírjuk: a két hasonló motívumú olajkép nyers és bizonytalan ízlést tükröz; a csillogó olajfesték éppen attól a technikai finomságtól fosztja meg a kompozíciókat, ami a litográfiák igazi értékét jelenti.

Melocco Miklós az egyetlen, akit nyugodt egyértelműséggel a pop art formai törekvés képviselőjének nevezhetünk. Azzal a feltétellel, hogy azonnal hozzátesszük: rendkívül egyéni, önálló és avatott képviselője ennek a törekvésnek. Gipszszobrainak, -torzóinak hatását tulajdonképpen *a kiállítás módja* fokozza meghökkentővé. A *30 éves asszony* lényegében pátoszos érzékiséggel, forrón lüktető testi lírával teli tiszteletadás a női nemnek, és kissé enervált, finom (leginkább talán *Medardo Rosso* nagyszerű életművéhez hasonlítható) líráját vágja ketté a gipszfigura váratlan, szoborontó műhelyekben megszokott feldarabolása.

A *Radnóti* két változata és *József Attila* mellszobra látnivaló folytatása annak a költőket-interpretáló sorozatnak, amelyet Melocco sok vihart arató és sok hívet szerző Ady-variációi nyitottak meg. Melocco valóban tudatosan, mármár kihívóan „deheroizál", a szenvedés, a megcsúfoltatás, az elesettség jegyében — ezért támadják. Kérdés, nincs-e oka-joga a ma művészének a megtört költőt elénk állítani, különösen, ha a tegnap, sőt, a ma emlékműszobrászai az egyszerre megtört és hérosz-költőből csak a hérosz állították közterekre. S nem is kérdés, hogy *nem köztérre* szánt plasztikában, egyéb műfajokban joga van ehhez a szobrásznak. Melocco *József Attilája* elragadtatott, nem evilági mosolyával, hunyt szemével tulajdonképpen a történelmi-irodalomtörténeti igazságot billenti egyensúlyba, amikor a sok győztes, erős József Attilával ellentétben azt a költőt állítja elénk, aki végül is a küzdelemben fölmorzsolódott, öngyilkos lett. A *Radnóti II.* változata talán már a halott halálraítéltt, jobbra billent, gyönyörű fejével, csukott szemével, élettelenül szétnyílt ajkaival, és az I. változat is mindenesetre a *„bolond, ki földre rogyván, fölkél és újra lépked"* költőjét, s nem a *„kiálts rám! s fölkelek!"* gondolatát idézi. Magyarázatot, „felmentést" Melocco ehhez az értelmezéshez a versből kap: a reményvesztettség, a harc feladásának gondolata éppúgy megszületett, éppoly gyakran született meg az életmű végén, mint a továbbélésé. További „felmentést" — ha szükséges — onnan kap a szobrász, hogy ez a szemlélete egyelőre sosem válik manírrá, mesterkéltté, s cinizmussá sem, továbbá, mindezt az érzelmi hitelt *plasztikai hitellel* szerzi meg: költőszobrai merész tektonikus megoldásokra, indokoltan bravúros mintázásra, a sommásan mintázott fejek és a már-már Bernini barokkos drapériaörökségét vállaló redők ellentétére épülnek.

Ennyi gondolatot, konzekvenciát kínál a három műfaj három kitűnő művészének együttes bemutatkozása.

Rózsa Gyula

HÍREK

Elhunyt dr. Holló Mária

Jánossy Ferencné dr. Holló Mária kandidátus, a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének főmunkatársa, elhunyt.

Az MTA Filozófiai Intézete saját halottjának tekinti. Temetése március 31-én, péntek délután 2 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

— **Elutazott Budapestről** a csehszlovák munkaügyi delegáció, amelyet Przemysl Tomasek, a csehszlovák szövetségi munkaügyi és szociálisügyi miniszter első helyettese vezetett. A delegáció az együttműködés továbbfejlesztéséről tárgyalt; Przemysl Tomaseket fogadta Lázár György munkaügyi miniszter is.

— **A magyar—olasz** ipari és gazdasági együttműködési vegyes bizottság építési munkacsoportjának alakuló ülésén részt vevő olasz küldöttség tiszteletére pénteken a Budapest Szállóban Simor János építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettes fogadást adott.

— **Ifjúsági delegáció** utazott pénteken — Illisz Lászlónak, a KISZ központi bizottsága titkárának vezetésével — Havannába, a Kubai Kommunista Ifjúsági Szövetség meghívására, hogy részt vegyen a szövetség második kongresszusán.

— *A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETÉNEK budapesti bizottsága pénteki tanácskozásán a fővárosi óvodák helyzetéről, az óvodai munka feltételeiről, az óvodában dolgozók élet- és munkakörülményeinek javításáról tanácskozott.*

— **Primőr-szőlőtermesztéssel** kísérleteznek Lakiteleken, a Szőlészeti és Borászati Kutató Intézet gazdaságában. Az üvegházban gazdagon megrakódott lugasok máris érlelik termésüket. A tervek szerint a telepről évente három vagon szőlőt értékesítenek — áprilistól július közepéig.

— *SZOKOLAY SÁNDOR Kossuth-díjas zeneszerző péntek este Békéscsabán, a Művelődési Központ hangversenytermében találkozott a komolyzene kedvelőivel. Legismertebb műveiből zongorán adott elő részleteket, majd ismertette jelenlegi munkáit, terveit.*

— **Szükségállapotot hirdettek ki** pénteken a kanadai Quebec tartomány hasonló nevű fővárosában, ahol két napja elemi erejű hóvihar dühöng. Péntek délutánra a várost 50—60 centiméter vastagságú hótakaró borította; sok helyen szünetelt az áramszolgáltatás, s a hóvihar tömegesen temette be a járműveket.

— *CAFÉ IZOTÓP lesz a címe annak az új szovjet filmnek, amelyet Mihail Kalatozov, a Szállnak a darvak című film rendezője forgat.*

BERTÓK JÁNOS, a párt és a munkásmozgalom régi harcosa, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, a Kohó- és Gépipari Minisztérium nyugdíjasa 72 éves korában elhunyt. Temetése március 29-én, délután fél 2 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben. — *Az MSZMP XI. kerületi Bizottsága; Kohó- és Gépipari Minisztérium.*

SZILI ISTVÁN, a Fővárosi Villamosvasút volt nyugdíjasa, aki több mint négy évtizeden keresztül vett részt a munkásmozgalomban, 68 éves korában elhunyt. Temetése március 27-én, hétfő délután 2 órakor lesz a Pesterzsébeti temetőben. — *A Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezetének elnöksége.*

TETTINGER LAJOS, a párt és a munkásmozgalom régi harcosa, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa, aki a pártnak 1931-től, a vasasszakszervezetnek 1928-tól volt tagja, elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása március 29-én, szerdán 15 órakor lesz a Farkasréti temetőben. — *Az MSZMP XIII. kerületi Bizottsága; a Vas-, Fém- és Villamosenergiaipari Dolgozók Szakszervezete.*

— **A görög nemzeti ünnep** alkalmából Michel-Georges Mazarakis, a Görög Királyság budapesti nagykövete pénteken este fogadást adott a nagykövetségen.

— **A munkásőrség felkészültségéről**, a társadalmi parancsnokok kiképzéséről tartottak pénteken sajtótájékoztatót Balatonaligán, a munkásőrség központi parancsnokképző iskolájában.

— *A IX. ORSZÁGOS EGYETEMI AMATŐRFILM-FESZTIVÁLT pénteken nyitották meg a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen. Az ország 18 felsőoktatási intézményéből 60 filmet neveztek be a seregszemlére; közülük 33 alkotás vesz részt a versenyen.*

— **Oktatási szerződést** kötött pénteken a Videoton és a Számítástechnikai Oktató Központ. A megállapodás értelmében a kis számítógépek programozóit, gépkezelőit, majd a későbbiekben szervezői és műszaki szakembereit a központ képezi ki. 1975-ben már háromezer szakembert készítenek fel a kis számítógépek kezelésére, programozására.

— AZ IDEI ÁRKÖVY-EMLÉKÉREMMEL a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Tanácsa dr. Kemény Imre egyetemi professzort, a Fogpótlástan című könyv szerzőjét tüntette ki, kimagasló tudományos munkásságának elismeréseként.

— **Visszatért a tél** a Lengyel-Tát-

Heti rajzos k

A lottó nyerőszámai: 10, 26, 36, 37, 77

A *Sportfogadási és Lottó Igazgatóság* közlése szerint a Pásztón megtartott *12. heti* lottósorsoláson a következő számokat húzták ki: *10, 26, 36, 37, 77.*

Megállapították az elégett Trabant utasának kilétét

A *Pest megyei Rendőr-főkapitányság* megállapította, hogy a március 21-én, az M—1-es országúton Herceghalom határában történt súlyos autószerencsétlenség másik áldozata *ifj. Pál Emil* 19 éves raktáros, Budapest, VIII., Horváth Mihály tér 6. szám alatti lakos volt. A kocsi vezetőjével együtt ő is bennégett a karambol következtében kigyulladt Trabantban.

Áruházi lopásért egyévi szabadságvesztés

Hosszú heteken át rendszeresen fosztogatta a kecskeméti önkiszolgáló üzleteket Kovács Péterné orgoványi lakos. Többnyire a szövetkezeti *Alföld Áruházból*, a *Centrum Áruházból* és a *Kossuth téri csemegeüzletből* lopott el különféle árucikkeket.

A Kecskeméti Járásbíróság Kovács Péternét *egyévi szabadságvesztésre* ítélte; Kovácsné és védője enyhítésért fellebbezett.

— UTNAK INDÍTOTTÁK pénteken az esztergomi Labor Műszeripari Művekből az NSZK-ba az első utánfutó lakókocsikat. A különböző kocsik készítésében már nagy gyakorlattal rendelkező vállalat ezzel egyik legújabb gyártmányának sorozatgyár-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 MÁR 13
ZALAI HIRLAP
Kondor Béla
1021

1977. március 13. ZALAI HÍRLAP

Harminc év felszabadult művészete

Kondor Béla: Darázskirály

HA A PUSZTA tényeket vesszük sorra, *Kondor Béla* művészi tevékenysége alig több, mint tizenöt év. Ám ez a bő másfél évtized meghatározó a modern magyar művészet történetében.

1931-ben született Pestlőrincen, és 1972 decemberében halt meg budapesti műtermében. A festészeti tanszak hallgatójaként kezdte a Képzőművészeti Főiskolát, de eltanácsolták, így a grafikus szakot végezte el. Diplomamunkáját, a *Dózsa-sorozatot* 1956 tavaszán karcolta rézbe. Önálló stílusú olajképeket 1958-tól festett. Ebben az évben kapta első illusztrációs megbízatását is. Első önálló kiállítását 1960-ban rendezte a Fényes Adolf teremben.

A szűkebb képzőművész közvélemény már diplomamunkájára felfigyelt. A fiatal grafikusok csakhamar iskolateremtő mesterként tisztelték. A szakkritika szinte kezdettől fogva, az időszak egyik legjelentősebb művészének minősítette. E nézet sajnos csak halála után vált hivatalossá.

MŰTERMÉBEN másfélezer mű maradt. A hagyatékot az állam 1974-ben megvásárolta a Magyar Nemzeti Galéria számára.

Kondor művészete *önálló világot teremtett, egyéni, intellektuális, formailag is újat hozó oeuvre-je egyaránt jelentős értéke a magyar és az egyetemes művészetnek.* Jellemzésére idézzük *Németh Lajos* találó gondolatait: *„Kondor tehát az európai kultúra nagy moralistáinak az útját követte, hogy a parabolák nyelvén hol szürreális jelentéskapcsolatok rejtvényszerű szövevényében, hol a régi mitoszok újszerű értelmezésével fogalmazza meg ítéletét az „Emberiség Történelmi Viselkedéséről", illetve ettől elválaszthatatlan, az emberi egzisztenciáról. Ítélete tragikus ihletésű, ám egyértelműen elkötelezett, az emberi védelme, dimenziója pedig történeti: összegződik benne a kollektív és az egyéni tapasztalat."*

A *Darázskirály:* Vegyük szemügyre figyelmesen, a nem nagy méretű — 34x28 centiméteres — festményt. Az első pillantásunk a kompozíció háromnegyed részét kitöltő férfialakra esik. A díszes ruhájú figura fején koronát visel, de ez a korona bohócsapka is lehet. A „király" a kezében, majdnem fejmagasságban, attributumot, darazsat tart. A fennmaradó képnegyedet, színes épületek dekoratív geometrikus formái töltik ki.

A MŰVÉSZ szimbólumaival külön-külön is érdemes foglalkozni, csak így juthatunk közelebb a kép jelentéséhez. A kondori képépítés módszere: meghökkentő formák és különböző korok motívumainak felhasználása új minőséggé lényegesítése segítségével új szimbólumrendszer kialakítása.

A Darázskirály tragikusan és groteszkül ellenpontozott alakjában Krisztus és Pierrot, a megváltó és a bohóc figurája egyesül. Kondor festménye megalkotása közben nem egy konkrét pszichikai tartalom (portré) kifejezésére törekedett, a kép sokkal általánosabb érvényű: *az emberi lét kérdéseire keresi a képzőművészet eszközeivel a választ.*

A király darazsat tart a kezében. Ez a kép jellemzőit is magán viselő rovar a Kondor művészetében kulcsszerepet betöltő repülés szimbólumának megtestesítője.

A mű vonal- és színvilága is szigorúan a tartalomnak van alárendelve. Szinte minden ecsetvonás meghatározott jelentést hordoz. Kondor művészetében a vonalak és a kontúrok majdhogynem mindent kifejeznek: az emberi létezés gyökeréig nyúló kérdésekre keresnek és adnak választ, ugyanakkor lehelletfinomságú személyes érzéseket jelenítenek meg.

A DARÁZSKIRÁLYT és általában az „ikonos" képeit dekoratív szín- és szigorúan kötött formavilág jellemzi. A kép tere majdnem síkszerű az elvont és a látványszintű tér vegyítése. A keveredés azonban szigorúan kiszámított: a mű jelentésének hatásfokát növeli.

A Darázskirály sűrítve magában hordja Kondor Béla művészetének legfőbb jellemzőit: az egyéni, eredeti alkotásmód sajátos szimbólum és formarendszerét, az emberi világ egzisztenciális kérdéseinek megjelenítését, egy olyan rendszerteremtő, a szellemi izgalmakra és kevésbé a szenzualitásra épülő művészetet, amely formailag is újat hozott modern képzőművészetünkbe.

Lóska Lajos

Kondor Béla: DARÁZSKIRÁLY (1963)

Bausz Sándor felvétele

sport — spor

zerűen védekező, harcos zalaegerszegiek ellen 90
rült csak a két pontot megszerezni."
stiek megérdemelt győzelmet arattak."

—ZTE 3:0 (2:0)

úti (Lábodi, Dravecz).
zkó, Dunai III., Tóth J. —
as, Törőcsik, Fekete, Nagy
árhidi Pál.
ntoni, Mihalecz, Molnár —
ti, Simon (Soós, a 46. perc-
. Edző: Szőcs János.

tt Bolemányit, s úgy helye-
tt az ötösről az üres kapu-
. 3:0.
A ZTE az első pillanattól
zdve a védekezésre összpon-
sított, csak arra törekedett,
gy minél kisebb arányú ve-
séggel ússza meg ezt a 90
ercet. Ez a felfogás aztán
nyomta a bélyegét a mér-
özés képére. Végig egyolda-
volt a játék, a Dózsa roha-
ozott, a vendégek védekez-
k. A zöld-fehérek szoros
mberfogással végülis megne-
ezítették az újpestiek dolgát,
iszen nagy-nagy fölényük el-
nére csak három gólt tudtak
lérni a lilák.

A ZTE kapujában *Bolemányi* az első gól előtt rosszul helyezkedett, utána viszont több bravúros védése is akadt. A védelemben *Antoni* jóval az átlagon felül játszott, de, különösen az I. félidőben, méltó társa volt *Molnár* is. A lényegében második beállósként szerepeltetett Pusztai a mezőnymunkából is kivette részét. Elöl *Bogáti* néhány gyors elfutással, *Péter* pedig két veszélyes, távoli lövéssel hívta fel magára a figyelmet.

Az Ú. Dózsa győzelmének fő részese a nagy kedvvel játszó, gólerős *Fazekas* volt. Rajta kívül elsősorban: *Tóth J.* nyújtott kiemelkedő teljesítményt.

★

A tartalékcsapatok mérkőzésén is az újpestiek győztek — 4:0 (2:0) arányban.

A labdarúgó NB I további eredményei

Videoton—Bp. Honvéd 3:3 (3:1)
Székesfehérvár, 20 000 néző. Gól

Haladás VSE—Kaposvári Rákóczi 1:0 (0:0)

MA...

A Rádió Kossuth-adóján: 6,00: Hírek. — 6,10: Kellemes vasárnapot! — 8,00: Hírek. — 8,10: Öt kontinens hét napja. — 8,26: Szovjet művészek operafelvételeiből. — 9,00: A MR és TV gyermekkórusa énekel. — 9,15: Magyar múzsa. — 9,54: Útközben. — 10,00: Hírek. — 10,03: Háromszög. — 11,04: Zenés reklámturmix. — 11,14: Vasárnapi koktél. — 12,00: Hírek. — 12,10: Édes anyanyelvünk. — 13,00: Nyakig a történelemben. — 13,10: Jó ebédhez szól a nóta. — 13,49: Rádiólexikon. — 14,19: Bemutatjuk új felvételeinket. — 14,39: Pillantás a szocialista világra. — 15,00: Hírek. — 15,13: Brahms: Kettősverseny. — 15,48: Az Értől az Óceánig. Adv-műsor. — 17,00: Hírek. — 17,10: Leonie Rysanek és Gianni Raimondi énekel. — 17,52: Párosító dalok és lakodalmasok. — 18,30: Hírek. — 18,40: Útközben. — 18,45: Sporthírek. — 18,55: Úszó jégtábla. Rádiójáték. — 19,45: Beethoven műveltségi verseny. — 21,17: Hangverseny. — 22,00: Hírek. — 22,10: Sporthírek. — 23,21: Négerség, avagy szegény fekete múzsa... — 23,41: Könnyűzene éjfél előtt, éjfél után. — 24,00: Hírek.

A Petőfin: 7,00: Egyházi félóra. — 7,30: Orgonaművek. — 8,00: Hírek. — 8,05: Mit hallunk? — 8,30: Hírek. — 8,33: Miska bácsi levelesládája. — 9,00: Népi zene. — 9,20: A Rádió kabarészínháza. — 10,30: Hírek. — 10,33: Színházról, rádióról, televízióról. — 12,00: Félóra Dave Brubeckkel. — 12,30: Hírek. — 12,33: Népdalok. — 12,58: A szebeni fiúk. Regény rádióra. — 14,00: Táskarádió. — 15,00: Nőkről nőknek. — 15,30: Hírek. — 15,33: Leányvásár. Operettrészlet. — 16,10: A vasárnap sportja. — 16,40: Keringők fúvószenekarra. — 17,02: Ötórai tea. — 17,30: Hírek. — 18,00: Mit üzen a Rádió? — 18,35: Nótakedvelőknek. — 19,30: Hírek. — 19,33: Sporthírek. — 19,43: Kritikusok fóruma. — 19,53: Tessék választani! Tánczene. — Közben: 20,43: Mikrofon előtt az irodalmi szerkesztő. — 21,43: Népdalcsokor. — 22,18: Hírek. — 22,21: A Rádió Dalszínháza. Házasodi Ausztria. Zenés játék. — 24,00: Hírek.

3. műsor: 8,00: Hírek. — 8,08: Csak fiataloknak! — 9,08: Magyar Zeneszerzők. — 9,31: Auber és Adam operáiból. — 10,00: Új zenei újság. — 10,35: A Nemzetközi Rádióegyetem műsorából. — 11,05: Hangverseny. — 12,00: Hírek. — 12,46: Kis magyar néprajz. — 12,51: Művészlemezek. — 14,00: Tosca. Operarészlet. — 15,00: Hírek. — 15,08: Az Ifjúsági Rádió műsora. — 15,38: Új lemezeinkből. — 16,09: Zenekari muzsika. — 18,00: Hírek. — 18,03: Kapcsoljuk a 6-os stúdiót. — 15,53: Hírek. — 19,56: Dokumentumműsorok és dokumentumjátékok szemléje. — 20,52: Jereb Ervin: Három tétel nyolcadokra. — 21,05: Mózes és Áron. Kétfelvonásos opera. — 23,00: Hírek.

Győr: Lapszemle nyugat-dunántúli lapokból. — Hangos portré. Az újságíró jegyzetfüzetéből. — Horgászoknak, halászoknak. — A hegy tetején született. — 9,50: Német műsor.

*

A TV műsora: 9,09: Műsorismertetés. — 9,10: Tévétorna (ism.). — 9,15: Iskolatévé. Francia nyelvtanfolyam. — 9,30: Mindenki iskolája. — Közben: 10,00: Hírek. — 10,35: A fehér delfin. Rajzfilmsorozat. — 10,50: Formák. — 11,15: Akiket várnak... — 11,45: Operarabarátok. — 13,43: Műsorismertetés. — 13,45: Van egy ötleted? — 14,00: Pedagógusok fóruma. — 14,45: A tavasz 17 pillanata. — 15,55: Hont Ferenc. Portréfilm. — 16,50: Reklám. — 16,55: A Magyar Televízió szabadegyeteme. — 17,55: Fő a feje! Vetélkedőműsor. — 18,25: Reklám. — 18,35: A Közönségszolgálat tájékoztatója. — 18,40: Esti mese. — 18,50: Tévétorna. — 19,00: A hét. — 20,00: Hírek. — 20,05: Egy nehéz nap éjszakája. Angol filmvígjáték. 1964. — 21,35: Telesport. Sporthírek. — Fedettpályás atlétikai Európa-bajnokság. — 22,35: Hírek.

*

A Jugoszláv TV műsorából: 8,45: Barázdák. — 10,00: Mágnes. Adás gyerekeknek. — 10,30: Pan Tau. Filmsorozat. — 11,00: Népi muzsika. — 12,15: A zöld terv iskolája. — 13,30: Kritikus pont. — 14,00: Özönvíz. Filmsorozat. — 14,50: Vasárnap délután — 20,00: Drámasorozat. — 20,55: Robinson-falu. — 21,45: Sportszemle.

2. műsor: 15,00: Röplabda. — 15,45: Kézilabda. — 17,00: Terematlétikai EB. — 20,00: Benny Hill szórakoztatja önöket. — 20,45: Huszonnégy óra. — 21,05: A film nagy pillanatai: Egy nyár krónikája.

*

Az Osztrák TV műsorából: 15,40: A kalózok királynője. Film. — 17,00: Pan Tau. Filmsorozat. — 17,30: Maja, a méhecske. — 18,00: Idősebbek klubja. — 19,00: Osztrák képek. — 19,30: Tv-híradó. — 19,50: Sporthírek. — 20,20: A tél, ami egy nyárnál is szebb volt. Tévéjáték. — 22,10: Sport. — 23,00: Hírek.

2. Műsor: 17,00: Atlétika EB. — 18,45: Utazás visszatérés nélkül. Film. — 19,50: Idegek nélküli emberek. Film. — 20,00: Könyvbazár. — 20,20: Prizma. — 21,40: Szájkosár nélkül.

*

Mozi, Zalaegerszeg, Ady: 16,30: 19,30: **Fekete gyémántok I—II.** (magyar), dupla helyárral. **Matiné: Periszkóp a fjordok között. Művészmozi:** 18,30: **Nem lesz olajháború** (marokkói), 14 éven felül. **Nagykanizsa, Béke:** 16, 18, 20: **Banditasirató** (spanyol—olasz—francia). **Matiné: Halló, itt Iván cár.**

HÉTFŐN

A Kossuth-adón: 8,00: Hírek. — 8,25: Mit üzen a Rádió? — 9,00: Versek. — 9,10: A hét zeneműve: Brahms: III. szimfónia. — 9,40: Óvodások műsora. — 10,00: Hírek. — 10,05: Iskolarádió. — 10,30: Csajkovszkij: A-moll trió. — 11,20: Állatok emberközelben. — 11,40: Don Segundo Sombra. Regény folytatásokban. — 12,00: Déli kró-

— 12,50: Hegedűverseny. — 13,25: Kis magyar néprajz. — 13,30: Hírek. — 13,33: Kossuth-nóták. — 14,00: Kettőtől ötig... A Rádió kívánságműsora Balassagyarmaton. — Közben: 14,30: 15,30: 16,30: Hírek. — 17,00: Ötödik sebesség. — 18,00: Utazás az agy körül. — 18,30: Hírek. — 18,33: Zenés szerkesztők és rendezők műhelyében. — 19,43: Népi zene. — 20,15: Labirintus. — 20,30: Hírek — 20,33: Derűre is derű. — 21,00 Örökzöld dallamok. — 21,54: Paikos diákok

1981.II.1.Kossuth 14.05/SzLné/

Gondolatjel.

-Február 17-én lenne 50 éves Kondor Béla akiről azt hiszem egyértelműen elmondhatjuk,hogy a felszabadulás utáni művészeti életünk legkiválóbb grafikusa.Sajnos Kondor azonban már évekkel ezelőtt meghalt,és ezzel egy nagyszerű művész pályája és munkássága szakadt meg. 1977 januárjában a Fészek Klubban emlékestet rendeztek Kondor Bélának,amit barátja az azóta szintén meghalt Nagy László nyitott meg.Hallgassuk meg a költő szavait a festőről és grafikusról.

-Kedves közönség!Barátaink!
Ma délelőtt eltünődtem,vajon Kondor ha nézheti milyen tiélkezéssel nézi ezt a néki rendezett baráti tisztelgést;emlékezést.Mert néki ugyan szüksóges nincsen ilyesmire.Akik ismerték Őt közelében éltek,sejthették mennyire borzongott a személyéhez kapcsolt ünnepélyességtől. Ilyesmiben persze nyilvánosan része nem volt.Ő egyszerüen csak müködni akart,s müveinek érvényesülését szerette volna.A végső és végzetes napokban már ezt sem óhajtotta.Most bácsánotát kérem,elnézését,nézzen félre még emlékezünk,sa tán megsejtjen,mig hajthatatlan és halhatatlan jellemét idézzük,s példájába kapaszkodunk nyilvánosan seregesen is.

-Ambrus Tibor 1972 nyarán készitett interjut Kondor Bélával.A munkamódszeréről kérdezte a művészt.

-Tulajdonképpen semmi különösebb elképzelésem nem szokott lenni,hanem elkezdek dolgozni,és akkor valami kijön. Az anyag mega is ad egy kiindulást,azt hiszem ez a legfontosabb.Akkor amikor már tudom,hogy milyen anyagba készül,akkor az az anyag már egy stilust ad,amin belül ha elindulok hát eljutok a végére.

-Persze ehhez elég sok segédeszköz áll tulajdonképpen az ember rendelkezésére,mert itt nálad is ezek a kis autónadellek,ezek a fészerkezetek,barkácsmunkák,ahogy Te nevezed őket,mind előkészületei tulajdonképpen ezeknek a rajzoknak,festmányeknek.

-Hát igen,hát mondjuk a fészerkezeteket,ahogy mondod, ez előbb volt meg rajzban,hát nem ugy,hogy egy bizonyos szerkezet megvolt rajzban,hanem voltak olyan általam térbelinek itélt szerkezetek papiron,különböző dolgok, volt egy nit ducm ón egyszerüen egy gépezet,ami esetleg müködő képes is lett volna,ha megcsináljuk,de volt ami nem,hanem csak a szerkezete,valaminek a szerkezete.És

akkor kíváncsiságból megpróbáltam ugyanezt gépben is megcsinálni. Na most ennek az az előnye, hogy ez nem szobor, se nem rajz, de végeredményben egy térbeli rajz, mondjuk olyan mint mikor az iskolában a kockákat megcsináltuk drótból, csak itt sokkal komplikáltabb szerkezetekről van szó, és az érdekessége az, amit többféle képpen meg lehet mutatni, az hogy ahány nézete van annyi féle. Később kipróbáltam lefotózni is különböző nézetekből, és volt olyan amiket mondjuk elég volt egy 15 fokos fordulat, hogy teljesen más tárgy képét mutassa, mert innen repülő volt, onnan hajó volt, ha már valamit bele akarunk magyarázni, pedig csak tulajdonképpen csak egy térbeli rajz volt.

-Kondor Béláról már életében különböző rejtélyes és különös történetek szinte legendák kaptak szárnyra. Kőszegi Gábor Maurer Dóra grafikussal és dr. Németh Lajos művészettörténésszel beszélgetett arról, hogy milyen ember volt Kondor Béla, és hogyan látjuk őt ma évekkel korai halála után.

-Még én javában főiskolás voltam és az anyám folyton azt kérdezte, hogy miből fogok megélni, ha befejezem a főiskolát, mert hogy annyira nem reális az a pálya. És mikor a Kondorral találkoztam egyszer a főiskolának az aulájában, akkor szóba elegyedtünk és én megkérdeztem tőle, hogy ő tulajdonképpen miből él, mert hát hallottam, hogy van neki harmóniuma, vagy orgonája, meg szóval mindenfélére telik neki. És erre Ő ilyen vidám jósággal elmesélte nekem, hogy a Képcsarnoktól megbízásokat kap, és le is rajzolt egy ilyen dolgot amit éppen csinálnia kell egy cklevélnek, valamilyen gyári díszcklevélnek a szélét kellett ábrákkal befedni. Lerajzolgatta, hogy mi ez, hát én nagyon csodálkoztam...

-...sornintát...

-...igen sornintát kellett csinálni, hát én nagyon csodálkoztam azon, hogy ő ezt egy ilyen megadással csinálja, mert én úgy gondoltam, hogy ez nem illik hozzá.

-Ahhoz hogy egy legenda keletkezzék egy ember körül ahhoz azt hiszem, hogy három dolog szükséges. Talán a sorrend is fontos lenne. Először a személyisége, egyénisége, erkölcse, másodsorban kell hogy mondjam a tényleges tevékenysége, a művészi munkáját, és harmadsorban pedig ez egy külső tényező, az igény a legendára. A közvélemény igénye. A legendateremtő közvélemény igénye.

-Tulajdonképpen Kondor műveket nem lehet látni, tehát ezért az új közönség, vagy a fiatalok elsősorban csak-

ugyan a Kender legendával konfortálódnak,vagy az irásokkal,vagy a harccal,ami Kenderért folyt,vagy Kender ellen folyt és nem tudják objektive nézni a müveket.Már a halála után megindult a legenda,hiszen például olyanokat meséltek róla,hogy Kender nehezen élt,ezért az ócskapiacon adott el rézkarcaiból,mint régen a középkorban, vagy Dürer idejében.Csakugyan nehezen élt,de hát ezért nemdjuk ilyen romantikus dolog nem adott neki,vagy nem kellett ilyen romantikus dologhoz nyulnia.De többről volt itt szó mint egy különös emberről való meséknek, anekdótáknak a továbbéléséről.

-Közvetlenül a halála után még egy elég nagy csoport volt,különösen az ón generáción belüek voltak akik őt utánozták,az ujabbak, a fiatalabbak,már ezért más ideálok után indulnak.Az viszont lehetséges,a müvész létnek a felfogása,azóta sem változott különösebben azóta is egy számunra a XIX.századi és romantikus müvész ideál létezik él itthon;aminek egy utolsó nagy képviselőjét a Kenderben láton.

-Az hogy az egyéniség és a müvészetét ón nem különböztetném meg,annak ellenére,hogy az utókorban,jelenleg talán inkább az egyéniségének a hatása emlékét,tehát a Kender legenda él.Azért nem különböztetném meg,mert ritka olyan példa van,müvészetpszichológiailag,hogy valaki ennyire összefonodott volna,az emberi lényeg és a müvész lényeg teljesen együtt élt,és számára a létezés az a mü készités,mü alkotás volt,a munka volt,hogy ő ezt egyszer meg is határozta.

-A Kender körül kialakult legenda az hogyan alakulhatott ki?

-Kender egy csomó mindenféle konvenciót felrugott és lehetséges,hogy nem is tudott alkalmazkodni az akkori világhoz,és ezért élt másképpen de végül is a szabadságnak az erejét érezte benne az ember,A müvészeknek általában egy ideálja ezt igyekeznek elérni és ez egy bizonyos mértékis a müvészet csinálásának a feltétele is,a korlátoknak az átugrása,és állandóan uj és uj nehézségek keresése.S a Kender,éppen ebben láton a tragikumát az ő életének,hogy tulajdonképpen egy avangard szellemü ember volt,egy kettősség létezett benne,és ettől volt ez a hirtelen szinte az öngyilkosságba való lecsuszása is.

-Akik csakugyan barátai voltunk,vagy szerettük,ismertük tudtuk,hogy olyan kedves bárány tekintetü tudott lenni, emberekhez,gyerekekhez,az állatokhoz,a másik oldalon olyan szigoru tudott lenni,elsősorban önmagával,de barátaival szemben is,minthogyha két ember lett volna,de

azonnal érződött,hogy ez az ember ugyanaz.Tehát ugyanebből a tőből jön ki.Ritka,hogy valaki ennyire meri vállalni,magára vállalni szinte a létszituációnak az átélését, tehát az emberi élet lehetőségeinek az átélését.

-Tulajdonképpen mindenkivel egy feszült viszonyban volt, egyszerüen nem hagyta ellaposcdni maga körül a viszonyokat,hanem kiélezte őket,és belemert emberekbe,esetleg talán kelleténél inkább,mert szerette volna tisztázni állandóan a saját helyzetét.És éppen még egy másik oldala az ő tragikus életének,az volt,hogy gondolom,hogy itt nálunk sajnos minden az ellaposcdás irányába,a minél kellemesebb,a minél kevésbé konfliktusabb irányba csuszik, és általában mindenki ezt igényli.Egy ilyen éles szellem mint amilyen a Kender volt...

-...most a müvészetére gondol?

-...nemcsak a müvészeti éltre,ugy általában,szóval lekerekitjük a dolgokat,és minél alacsonyabb szintre hozzuk hogy ne fájjanak.Kender ezt nem birta elviselni,és nyilván azt sem birta elviselni,hogy müvészeti vonatkozásban nem fejlődik tovább,nem tudott ujra megujúlni,nem tudott kinyitni,és el tudom képzelni,hogy ettől öngyilkos lett.

-Most a magánéletéről arról mit tud?

-Nézze én a Kender feleségével a Kaufman Ágival egy uszduában usztán,egy egyesületben,és őt jobban ismertem mint a Kendert,és én is csak ezeket a legendákat hallottam,hogy kidobott az ablakon egy széket,mert a felesége éjszaka fölébredt és megijedt a széktől,és csupa ilyen gesztusok,ilyen szélsőséges gesztusoknak a hire jutott el a fülembe.

-Most ezek igazak voltak?

-Szerintem igazak lehettek,és örülnék is neki ha ezek igazak lettek volna,mert ez elátálnesztja éppen az előbb elmondott fenegyerekről való elképzelésemet.

-Minden kornak ügy érzem szüksége van részben legendára, részben pedig,hogy exemplumot teremtsen magának.Ahhoz, hogy egy kor magával szembe tudjon nézni,ahhoz meg kell teremteni magának azokat az embereket,akik valahogy a kornak a leglényegesebb problémáit,illetve azokkal szembe mertek nézni.Ezért kell a müvészet,hogy kihegyezetten meg tudja fogalmazni a létszituációkat,az adott kor emberiségének,az emberi lehetőségeit.Ez a legenda ez nem szünhetik meg,tehát hogy ő azok közé az emberek közé tartozik akik itt Közép-Kelet-Európában a 60-as években ugy szembe

mertek nézni az emberek az igazi problémáival, mint hát nagyon kevesen.

1021

1981.II.2o.Televizió 2.Müsor 2o.3o Gné
Kondor Béla

- Soha nem szünő alkotói indulatban, másfél évtized alatt született meg Kondor Béla életmüve, amely páratlan erővel hatott az uj magyar művészetre. Festményei, grafikái, versei és gépi-konstrukciói a kor titkait, az ember összetett lényét kutatják. A lpzmoszt hóditó szárnyalás, az önpusztitó szenvedély, teremtő akarat, és a háborut hozó gyilkos ösztönök ellentmondását fogalmazta meg müveiben. Feloldást, lelki békét soha sem talált. Az élmény a töprengés az emlék és az álom jelenségei olvasható képi rendszerbe foglalja össze, amelyet az emberért aggodó nyugtalanság nagy erejü, robbanásra kész belső feszültség tart szüntelen mozgásban. A mindenség zsinorpadlásán játszott, törvénytudó ujjaira tekerte a kusza arcokat, a kusza kerteket, rajzlapra kivert poklot, háborut, az apokalipszis csödőreit, hogy ceruzájával leszurja őket, hogy végül béke, forma, rend legyen holtakkal bevetett mütermében. A földön, melyről most hártyavékony szárnyakon elrepült.

- Igy beszél róla a költő Zelk Zoltán.

- Meg nem mérem, meg nem itélem. Szoknyád ráncos ölébe ejtem. A mindenség minden titkai had csöpögjenek az óraketyegésre, idődöccenésre. Szivárgó áldás huljon az emberek fejére az enyémre, a tiédre. Elejtem, felejtem, megrendült szerelmem a szerelén ölébe ejtem, csillogó vörös földbe rejtem, hogy ujra titok legyen. Ujra.

- Összeszükültünk embernek lenni, és széttárul ott a titok, ahol titok lesz mindörökké. Mert forgó és zugó szerkezetek sompolyognak álmaink sima tekeredései közt. Suhanás és zuhanás. Rémitő dörrenések játszódnak hangtalanul, mert lehajoltál oldozni, bogozni madzagokat és drótokat kalapálni hihetetlen anyagokból. Majd egy forró, temérdek ráncos agy egyenesédik törékeny gerincoszlopára, amikor felállsz és lábaid vékonyak. Ime hátrasimitottad a hajad, aztán felkapod gyürhető papirjáidat, ahová sokszor egymás után irtad, igazság, igazság, igazság.

- Érzem, elvagyok veszejtve, mint emberpalánta az anyaméhben. Nem messze a születés, a félelem. A halálhoz hasonló irdatlan rázkódás, és szép kényelmes sötét lakóhelyen időtmult hordalékká válik. Gondolataim elszállnak felettem, hogy vissza né térjenek soha, kezem se őket, se a te kezeid nem ragadhatják meg. 3o év és még sem sikerült elveszitenem magam. Azt, ami tőlem legkevesebbét ér. Ronda gyüjtögetés, gyülölt élet, idétlen csak kapniakarás. A por, a szél és a viz munkája belepi utolsó épületeinket, utainkat, alkotmányainkat. Tudom, lesznek müvészek és ebben áll életem reménye, akik fogyó életük növekvő lázában igyekeznek majd akár évmilliókra szoló nyomót hagyni anyagban, jelrendszerben. Tartósan és cáfolhátatlanul. Az utánuk, vagy máshonnan jövő értelmes lények számára. Jelet hagyni, hogy voltunk és elbuktunk, de lényünkben és a jelekben a tanulság. Müvészet lehet csak, por, viz, szél, tüz ne ártson neki, az idő össze ne zavarja jelentését. Te hiu halandó, itt az örökkévalóság, mely bennünk és nem kivülünk. Botorkáló társam, aki verödsz napjai órái és órái percei közt öntudatlan, majd időnként örömöt ölsz, legalább a halál közelében ne vesd meg, amit még nem értesz.

- Az éjjel születtem, ma. Lelkesedéseket elgyilkolni, rémüldözéseket örömre váltani majd, vigyétek el használt ábrándjaitok. Tova, tova és tovább, messzebbre, magasabbra, e világ szép és felfele tart. Épitett szellős várrom. Szép és felfele tart e világ. De reménlünk és gőzzel bizakodnunk, legigazibb élni való kötelesség.

- Kondor Bélának a zenéhez különös belső kapcsolata volt. A prekklasszikusok mellett Bachnak, Bartóknak alkotásai csendültek fel keze alatt és játszott a maga készitette zeneszerszámokon is. Szüksége volt arra az emélyülésre, amit csak a zene biztosithat.

- Hogymért. Szinés a jelző, de fényes az ige. Olanná válnék, amilyen nem lehetek. Képzelödöm. Mert soha is nem lehet képtelenül. Képtelenség, szeretlek benneteket. Bennem valók vagytok, nem vagyok szépséges, nem tudok rögtön leborulni. Nemtudok, nem lehet. Mennyi reményteleńség emberek. Félek, hogy magamban őrülöm otthon heverő bolond. Mézes és mázas, egy másik szól akkor házamban, Rettegek az igazától, ami bennünket együtt sujt. És mért nekem kell mondanom, hogy a kő és a viz, a szikla és a tenger, kemény, keserü, gyilkos, életadó.

- Jaj Isten felejts el. Ne védd magadhoz sok jajom, s számos bajomközt lett káromlásaim, ne védd magadra komolyen. Bocsájtsd. Mi mindent lehet szidni, számitsd. Te, aki kő, vas, virág, a világot alakitva, és benne vagy magad is külsőre és levőségre szintén, ne csodáld, ha lényed lényére dühödni, lényegből fogant létére szót emel bárki esendő. Hiszen agyagból vett ányag gőzül és perel gázdjával, mintha ő maga utját jobban tudná. Jószándéku, de lenti. Irgalmazz ismeretlen ur. Irgalmazz nékik, s talán nekünk is lehet kissé és jobbá látóknak.

- Kondor Béla mellett az ecset, a ceruza nem pihent haláláig. Reménytelenül, fáradtan, sulyos betegen is dolgozott, még élete utolsó hónapjaiban is. Minden megnyugvás az elvégzés öröme által van, igy fogalmazta versében azt a boldogság töredéket, amely az ember jussa.

- Csodálkoznom kell, mert a halál nem valami különös földi formában jelenik meg, mint például a születés, hanem egy nagyszerü lakoma előtti pillanatnyi egyszerü éhség, biztos és jóleső, hiszen teritett asztalt igér. Én tudom miféle étkek várnak rám, szólt az ángyal és elvesztettes testét és elvesztette lélkét is hálaadással. Visszatért a semmiségbe, ahol minden megvan.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

1974 APR

TÁRSADALMI SZEMLE

Kondor Béla

1021

Kondor Béla: Emlék az üveggyárból

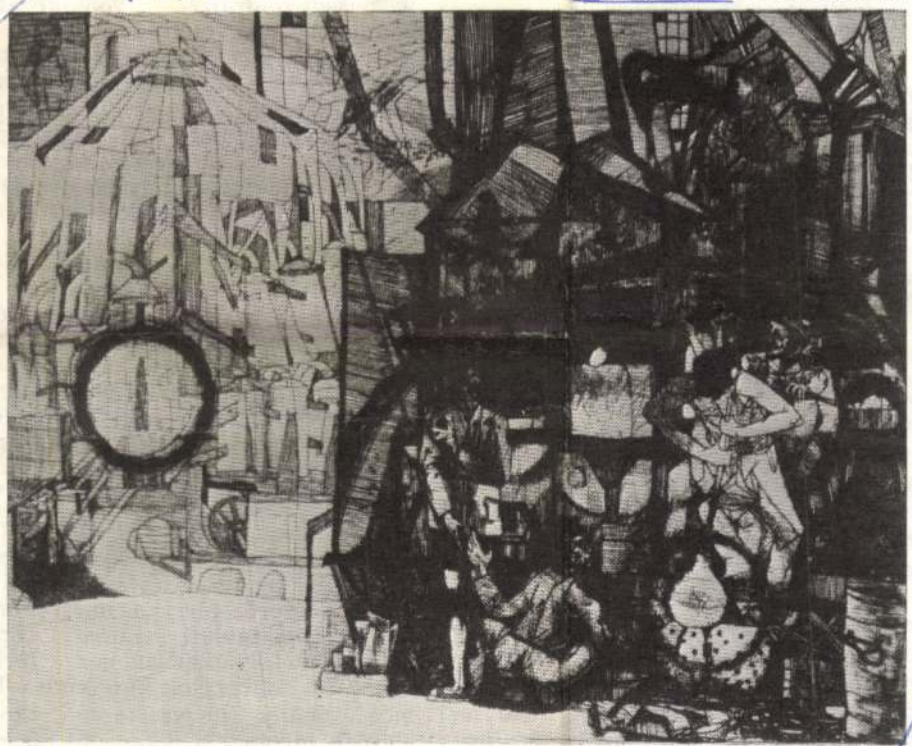

Így vagyunk ma még azzal az ellentmondással, amely a regionális tervezés igénye és a megyei keretekben való gondolkodásmód között feszül.

Egy gondo dásmód megváltoztatásának igénye

A közgazdasági gondolkodás eddig főként két síkon mozgott. Az egyik az országos arányok, célok, feladatok megértése, a másik az adott területen levő vállalatok kérdéseinek elemzése. Tehát jobbára vagy a legáltalánosabbal, vagy a legkisebb gazdasági egységgel foglalkoztak, és viszonylag kevés figyelmet szenteltek a regionális összefüggéseknek; ha pedig igen, ez az érdeklődés akkor is többnyire csak a saját megye határáig terjedt. Most azonban, amikor fejlődés szükségletei folytán a megyék rátérnek a közép- és hosszú távú fejlesztési tervek kidolgozására, ez a szemlélet fékezővé válhat, s a régi rutin-gondolkodásmód elégtelennek bizonyul. Látjuk például, hogy még az utóbbi években sem mindenütt alakult optimálisan az ipar területi elhelyezkedése a nyersanyagellátás, a szállítás és a munkaerő vonatkozásában. Ma már többnyire a helyi ipar hatósugara is túlhaladja a megyei kereteket, nem is szólva a nagyiparról, amelynek fej-

nag
ret
ság
egy
por
szü
gaz
egy

gye együttesen készítse el terveit. Ez még nem megoldott kérdés, de megoldása szükséges, mert ily módon lehetővé válik, hogy az ipartelepítés gazdaságos voltát megszabó tényezőket — a munkaerőhelyzetet, a szállítási távolságot, az értékesítési lehetőségeket, a nyersanyagellátást, az energiabázist stb. — természetes összefüggéseik szerint mérlegeljük. Bár az állami preferenciák rendszerének elvileg a fejlesztés térbeli hatékonyságát is szolgálnia kell, ez a követelmény ma még nem érvényesül elég következetesen a gyakorlatban. Arról van szó, hogy egy új objektum kifizetődő legyen önmagában is, egyúttal pedig helyesen szolgálja iparpolitikai céljainkat.

A gondolkodásmód ilyen értelemben való megváltoztatása annál inkább időszerű, mert a megyékben a 15—20 éves távlati fejlesztési tervekkel együtt folyamatban van a területfejlesztési koncepciók kialakítása. Most még „ahány megye, annyi szokás" alapján történik a dolog, de bizonyos,

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAGYVILÁG

1974 8

Kondor Béla
1021

Kon[illegible]: Sugárzás. Blake illusztráció

AZ UTOLSÓ GENGSZTER

Az ablaknál várva
Chicago halott szeszcsempészibe burkolt lábbal
az utolsó gengszter én vagyolbiztonságban végre,
golyóbiztos ablaknál várva.

Lenézek az utcára; ismerem
a két bérgyilkost — St. Louisi
Öregedésük tanuja voltam
... ahogy berozsdáltak csúzcezükben a puskák.

25 ÉVES VAGYOK

Rajongva bomolva Shelley-ért
Rimbaud-ért Chattertonért
ifjuságom nyamvadt hadovája
fültől fülig hatolt:
GYŰLÖLÖM A VÉN POÉT!
Különösképpen a visszatáncoló

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁJ 19

Zalai Hirlap

Kondor Béla

Kondor Béla, a nemrég elhunyt nagy tehetségű képzőművész emlékkiállítását tegnap nyitotta meg Nagy László költő, a Magyar Nemzeti Galéria földszinti teremsorában.

Kondor Béla

Kritika a Budapest, 1974. 1

Egy művész alkotása, akiről nem tudható, milyen és mennyi alkotással lesz jelen.
Kondor Béla: Király és királynő; (fotó: Kovács Ferenc)

1024

KRITIKA

nemzeti képtárvitájával párhuzamosan véleménycsere folyik *a modern művészeti* múzeum, s ezen belül a *kortárs képzőművészeti múzeum* feladatának, működésének néhány elméleti és gyakorlati kérdéséről. E vita anyagának ismeretében és tanulságainak felhasználásával a nemzeti képtár tervezetének a *kortárs művészettel* foglalkozó részéhez fűzök néhány gondolatot.

A Galéria gyűjteményének határa egyik oldalon adott, a magyar művészet kezdete. A másik oldalon is meg kell keresni ezt az időhatárt (hiszen „térben" a magyar művészet átfogó bemutatása lenne a nemzeti képtár feladata), amely biztosítja egyúttal azt is, hogy valóban csak maradandó értékek kerüljenek be e reprezentatív gyűjteménybe. És itt elérkeztünk a *művészettörténeti* és a *művészetkritikai* megkülönböztetés szükségességének alapvető okához, nevezetesen, hogy a kortárs művészetben alakulóban, mozgásban levő esztétikai minőségeket kell értékelni, sokszor vitában alakuló esztétikai mértékekkel. Így korántsem biztosítható az a szelekció, amely a gyűjtemény egy régebbi, történeti korszakot bemutató részében feltehetően már lezajlott, még kevésbé a tudományos igényű feldolgozás, a korszak adekvát bemutatásának alapfeltétele. (Bár ez a feltételezés a tervezet ismeretében sajnos nem is tűnik olyan indokoltnak, e terv szerint a történeti anyag feldolgozása, periodizálása korántsem megnyugtató. *Vadas József* a *Kritika* novemberi számában a legbántóbb terminológiai fogyatékosságokat szóvá is teszi.) *Hubay Miklós* októberi írásának egyik gondolatával szintén azt támasztja alá, hogy egy olyan jellegű intézmény, mint a Nemzeti Galéria, nem vállal*tegóriaként* vagy netán a többiele stílust integráló módszerként, alkotói magatartásként értelmezetthez? Úgy hiszem, nem ártana ezt is tisztázni.

Ez a művészettörténeti fórum jelleg természetesen nem jelenti, hogy — abszurd példát említve — a XX. századi vagy a felszabadulás utáni művészetet szabad volna kirekeszteni a Galériából, sőt kívánatos, hogy a korszak minden maradandó értéke helyet kapjon a gyűjteményben. De ennek megint csak az a feltétele, hogy olyan határa legyen a gyűjtésnek — időben meddig közeledjen a mához, a mozgásban, a változásban levő pillanathoz —, amely lehetővé teszi a tudományosan megalapozott döntéseket.

Nagy dicsőség lehet, hogyha egy művész még életében bekerül művével a nemzet legrangosabb gyűjteményébe, de vajon dicsőség-e, hogyha az alkotás még a művész életében kihull (vagy raktárpolcra kerül — ha egyáltalán valaha is „falat látott") az idő és a fejlődés minősítő rostáján?

Előbbi megfogalmazásomat ismételve: véleményem szerint tehát a Nemzeti Galériának mindenekelőtt olyan *korszerű* művészettörténeti fórum szerepét kell betöltenie, amely maradandó képzőművészeti értékeink bemutatásában *a művészettörténeti kutatás mindenkori legújabb eredményeire támaszkodik*. Ezért feltétlenül szükségesnek tartanám a Nemzeti Galéria és az *Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja* közötti minél szorosabb együttműködést. A kutatócsoportban folyó elméleti, történeti kutatások alapján tudományos módon meghatározható lenne (s ez a mód feltétlenül marxista művészettörténeti

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 JUN 8
Somogyi Néplap

Kondor Béla
1021

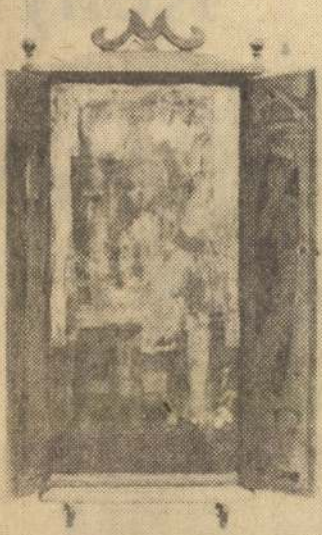

A Magyar Nemzeti Galériában Kondor Béla-emlékkiállítást rendeztek. Képünkön: Kondor Béla »Faliszekrény« és »Szárnyasoltár Dózsa emlékére« című műve.

Könyvheti körkép

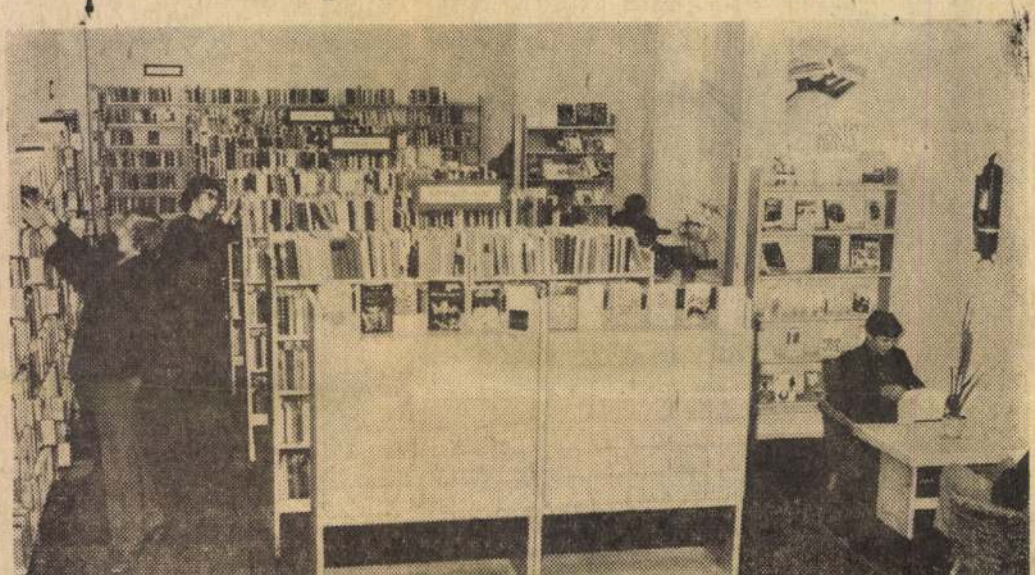

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1974 JUN 2 4
Budapester Rundschau

Béla Kondor
1021

Nahaufnahme des Malers

Gedenkaustellung von Béla Kondor in der Nationalgalerie

(Also — es geht nicht: Ich kann über ihn keine regelrechte Kritik schreiben. Jetzt noch nicht. Das ganze ist noch viel zu nahe. Mögen diese Zeilen eine verworrene, unregelmäßige Schrift sein, im schlimmsten Falle bringen sie mir den Tadel gelehrter Historiker ein.)

★

In seinen Jugendjahren — und hat er überhaupt je andere gehabt? — machte ihm sogar der Ringkampf viel Spaß. Deshalb waren seine Ohren so ausgefranst, obwohl sie sonst ganz akkurat und flachgebügelt schienen. Sein Gesicht, dieses bezaubernd-linkische Engelsantlitz, war wie ein Bronzerelief, von Pockennarben verunstaltet. Seine Spaziergänge frühmorgens führten ihn zu mir ebenso, wie zu den weinseligen Strolchen in rauchgeschwärzte Spelunken. Er sprach mit ihnen eine gemeinsame Sprache, ebenso auch mit Prominenten unserer Poesie, wie László Nagy oder János Pilinszky An Sonnabenden fanden wir uns, nach gutem Budapester Brauch, in der Bierstube zu den Zwölf Aposteln ein — Poeten, Maler, Musiker und sonstige Taugenichtse. Sein Seemannsgang, wie er vor dem Zeitungsverkäufer und dem Blumenhändler am Felszabadulás tér vorbeiwatschelte, ist mir noch lebhaft in Erinnerung: ein-zwei Tage nach unseren sonnabendlichen Zusammenkünften hielten diese Schritte vor meinem Tisch an, und vor mir lagen Stiche und Radierungen, noch feucht von Druckerschwärze. Viele dieser Werke — die Reihe „Jemands Selbstbildnis", diese prahlerische und sanfte Höllenfahrt von berückender Lauterkeit und einem übermütig selstgefällten Urteil, das Doppelgesicht eines nicht zu demütigenden Clowns und eines fehlbar-täppischen, gekrönten Hauptes — habe vielleicht ich als Erster zu sehen bekommen.

★

Wie hat er denn gezeichnet? Hätte er in der Renaissance gelebt, wäre er der glänzendste Stern am Hof von Kaisern, Päpsten und Fürstlichkeiten gewesen. Hieronymos Bosch, mit dem er so oft und so gern verglichen wird, hätte mit unverhohlenem Neid den unversiegbar hervorsprudelnden Strom seiner symbolisch-surrealistischen bildschaffenden Invention bestaunt.

★

Und wie sehr liebte er das Spiel! Mit allem konnte er spielen, mit allem, bis auf die Kunst. Leidenschaftlich spielte er mit der Modell-Eisenbahn oder mit selbstgebastelten prächtigen Musikinstrumenten. Auch mit dem Tod.

Selbstporträt 1969

★

Als ich ihn zum letzten Mal sah, nahm er fröhlich Abschied. Dann ging er fort. Im plötzlich aufgekommenen frühherbstlichen Wind flatterte sein Mantel, und erstarrte dann in der Luft, wie die Axt im Holz.

Ferenc Szamosi

Illustration

FECHTEN

Mit neuen Mannschaften zur WM

Für den ungarischen Sport gelten die großen Wettbewerbe im Fechten allgemein als Festtage, denn in keiner anderen Sportart hat es für Ungarn auch nur annähernd so viele olympische und Weltmeisterschaftssiege gegeben. Den diesjährigen Weltmeisterschaften, die am 17. Juli in der französischen Alpenstadt Grenoble beginnen, blickt die ungarische Sportöffentlichkeit allerdings mit gemäßigtem Optimismus entgegen. Zu den Ursachen dieses relativen Pessimismus äußert sich Verbandskapitän *Dr. Béla Bay* wie folgt:

Pál Gerevich

„Das schwierigste ist die Notwendigkeit, gleichzeitig mehrere Standard-Teammitglieder ersetzen zu müssen. Unser Olympiasieger im Degenfechten, Csaba Fenyvesi, hat einen Achillessehnenriß erlitten und muß sich zur Zeit schonen. Jenő Kamuti, der vergangenes Jahr den Weltcup in Florettfechten gewonnen hatte, konnte dieses Jahr infolge seines Berufes — er ist Arzt — kaum an Weltbewerben teilnehmen. Sein jüngerer Bruder, László Kamuti, ebenfalls eine Stärke der Nationalmannschaft, ist in seiner Form arg zurückgefallen, dasselbe gilt auch die siegreiche Olympiamannschaft (Kulcsár, Schmitt, Erdős, Osztrics) wurde mit dem diesjährigen ungarischen Meister Kolczonay, 21, ergänzt. Er hat noch nie an Weltwettbewerben teilgenommen und muß nun an Stelle des verletzten Olympiasiegers seinen Mann stehen. Im Säbelfechten haben wir in der Weltmeister-Mannschaft den verletzten Hammang zu ersetzen, wir hoffen mit Imre Gedővári, 23, die richtige Wahl getroffen zu haben. Er kann noch ein ganz großer Fechter werden, ebenso wie der ebenfalls junge Pál Gerevich, der auch in internationalen Fechterkreisen nicht mehr unbekannt ist, und erst unlängst mit imponierender Sicherheit die ungarische Meisterschaft gewonnen hat. Drei wohlbewährte und allgemein bekannte Fechter stehen uns hier noch zur Verfügung: Olympiazweiter Péter Marót und die beiden Brüder Kovács; alle drei waren schon Mitglieder einer Weltmeisterschaft. Bei den Florettdamen hat sich zum Glück nichts geändert, das vorjährige Weltmeisterteam kann auch diesmal antreten."

„Wie sind die Chancen?"

„Die sind ganz unsicher, zumindest was die genaue Placierung anbelangt. Unsere Florettfechterinnen dürften kaum schlechter als auf dem zweiten Platz abschneiden und werden mit der Sowjetunion um die Goldmedaille kämpfen. Auch in der Einzelwertung haben Bóbis, Tordasi oder die erst später aufzustellende Dritte gute Chancen. Die Degenfechter sind ohne Fenyvesi zweifellos nicht mehr so stark, es könnte passieren, daß sie nicht einmal unter die besten Vier aufsteigen, aber ebensogut können sie auch siegen. Győző Kulcsár repräsentiert internationale Klasse, aber es fragt sich, wozu er heute fähig ist. Für unsere Florettfechter wäre es schon eine Glanzleistung,

In der im Westen Ungarns liegenden Stadt Sopron finden vom 28. Juni bis 19. Juli die traditionellen Soproner Festwochen statt.

Es ist ein alter Brauch in Sopron, daß jedes Jahr im Juni im Baudenkmal neben dem Rathaus, dem sogenannten Feuerturm, die Posaunen ertönen, kundgebend, daß in Sopron die Zeit des Gesanges, Tanzes, Theaterspiels, der Konzerte und Sportveranstaltungen gekommen ist. Aus allen Teilen des Landes sowie aus den Nachbarländern Österreich, Tschechoslowakei, Jugoslawien, ja sogar aus fernen Ländern strömen die Besucher nach Sopron, die Hotels und Restaurants füllen sich, und auf den Straßen fahren dicht an dicht die Autos mit ausländischen Kennzeichen. Es herrscht ein Sprachgewirr wie einst in Babel, die Kellner müssen Bestellungen in deutscher, französischer, italienischer, serbischer, kroatischer und slowakischer Sprache aufnehmen.

Nur eine Sprache bleibt sich gleich, sie kehrt jedes Jahr wieder, immer in derselben Skala: die Sprache der Kultur.

Die diesjährigen Festwochen erhalten besondere Bedeutung durch die Tatsache, daß Sopron den 700. Jahrestag seiner Erhebung zur Stadt vorbereitet. Das Festprogramm wurde nach diesem Gesichtspunkt zusammengestellt. Ziel ist, diese an Kunstdenkmälern so reiche Stadt, die eine der schönsten Ungarn ist, anläßlich der Festtage noch zu verschönern. Wer in diesen Tagen Sopron besucht, kann selbst feststellen: die alte Stadt wird an allen Ecken und Enden reicher, freund-

Sicher fällt es den Bu-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 JUN 16
Népszava

Kondor Béla
1021

SZAVA 1974. június 16.

Kondor Béla szép szolgálata

Megindultan járjuk Kondor Béla emlékkiállítását a *Nemzeti Galériában*. Az 1972 decemberében, 41 éves korában elhunyt kiváló művész hátrahagyott munkáiból a modern magyar képzőművészet egyik legemelkedettebb, dimenzióját tekintve talán legnagyobb szabású életműve rajzolódik ki előttünk.

Kondor rövid pályája a szakadatlan metamorfózisok sorozata volt. Már 1960-ban, amikor a közönség elé lépett, érett mesterként mutatkozott be, de tehetségének méreteire jellemző, hogy minduntalan rá tudott cáfolni eredményeire. Ami kezdettől fogva állandó volt benne, az gondolati eltökéltsége: olyan művészet megvalósítására törekedett, amely átveszi, megőrzi és továbbfejlesztve adja tovább mindazt, ami a művészetben eleddig, mint minőség, felhalmozódott. A művészet teremtő tevékenység, *értékalkotó munka volt számára*, életforma, amely nem tűrte az elzárkózást, befelé fordulást, de cselekvő részt kért a világ dolgaiból. Merész és „szabálytalan" kompozíciói látszólag a forma hívének mutatták, ám a formai absztrahálás csak keret volt számára, amelyen belül megvallhatta a rend, s az etikus élet iránti igényét. Formaadása a lényeg feltárására irányult tehát, nem a szem, de a lélek békéjét, harmóniáját kereste.

Ezért, hogy művészete magába szívta a művészettörténetből mindazt, ami elősegíthette őt céljai elérésében. Ha az ábrázolás tárgya és témája úgy kívánta, visszanyúlt akár Hieronimus Bosch vízióiig is, de meg tudta szólaltatni a modern technikai konstrukciókat is, mégpedig úgy, hogy azok egyidejűleg tükrözték a kor ellentmondásait, mert vannak „épülő hidak", és vannak „háborús gépezetek".

Művei azért sokrétűek, mert azokba sohasem sugárzó készségeinek csak ezt vagy azt az oldalát, hanem teljes magamagát öntötte bele, küzdelmeit, bukásait, felemelkedéseit egyaránt. Innen képeinek szüntelen izzása, állandó szellemi feszültsége. A jó s a még jobb érvényre juttatásáért birkózott, s nem habozott legyőzni önmagát sem, ha szükségét látta. Egyszerre láttatta magát bukott és diadalmas angyalnak, aki ironikusan szemléli önnön küzdelmeit, és ítélkezik e küzdelem nevében.

S tette mindezt az emberért,

Kondor Béla: Női fej ágyúval

akit féltett és szeretett. Mint egyik méltatója, Dávid Katalin írja, félelmetes és lenyűgöző látomásait mindig az emberiesség forrásai táplálták, *„egész művészetét a szeretet, a megértés és a humanitás hatja át"*.

Elsősorban grafikus volt, a vonal nyelvén tudta a leginkább kifejezni magát. Grafikáinak apró emberkéi a festményeken megnőnek, s képi szépségük mellett szellemi szubsztanciává nemesednek. A színek költőisége ugyanazt a szerepet tölti be a festményeken, mint a grafikákon a tónus- és vonalellentétek: ellenjegyzi, helyrebillenti a figura kiváltotta disszonanciát, megteremti a kompozíció egységét.

Mérlegre téve most már Kondor lezárt művészetét, legnagyobb értékét *közéletiségében látjuk*. Nem szokványosan, hanem Ady módjára volt persze közéleti ember, kritizálni, sőt átkozódni is tudott. De akárcsak a költőt, őt is a *szolgálat szándéka* vezette minden gesztusában, a szolgálaté, amelyet a nálunkénál jobban jellemeznek Zelk Zoltán szép szavai:

„törvénytudó ujjaira tekerte
a kusza arcokat, a kusza
kerteket,
rajzlapra kivert poklot,
háborút,
az apokalipszis csődöreit,
hogy ceruzájával leszúrja őket,
hogy végül béke, forma, rend
legyen
holtakkal bevetett
műtermében, a Földön..."

Tasnádi

Írországi jegyzet

A kongresszusért a polgármester imádkozott

Négy nagy erejű pokolgép robbant Dublinban május 17-én, a délutáni csúcsforgalomban. Autóroncsok a robbanások után

Jó sorsom úgy hozta, hogy nemrégiben egy magyar delegációhoz csatlakozva *Dublinba* utaztam. Részt vehettem a foglalkozási balesetek és ártalmak VII. világkongresszusán. A TU —154-es gép és személyzete kényelmes utazást biztosított. sajnos, a járat csak Londonig közlekedett. Egyebek között [illegible] sajnos, mert a Heathrow [illegible] egyik *ugyanis sztrájkoltak.* De mire lemostuk az út porát, a fáradtságunk is eltűnt. Gyönyörködtünk annak az országnak a fővárosában, amelynek népe sohasem vezetett háborút, bár őt több ízben is megtámadták dánok, normannok, angolok...

Különös érzés lehet ezen a szigeten élni. *Nyugatra négyezer kilométernyi víz, keletre két tenger a kontinensig.*

körülmények között dolgozhassanak. Nem tudni, az imádság használt-e, vagy a küldöttek igyekezete, de a kongresszus a nagy távolságok és a sztrájk miatti közlekedési nehézségek ellenére is *jó munkát* végzett.

Számunkra a kiadós szünetek is különös jelentőségűek voltak. Ez is hozzátartozott az úgynevezett „sajátos ízhez". Gyakran és nagy igyekezettel és türelemmel magyarázták nekünk, hogy Írország leigázását *már 800 évvel ezelőtt* megkezdték az angol normann bárók. Ha ellenállni próbáltak, azt kegyetlenül megtorolták és a lakosság jelentős részét kiirtották. A nyomor még száz évvel ezelőtt is olyan nagy volt, hogy *egymillió ember éhínségben elpusztult, másfél millió pedig kivándorolt Amerikába.*

Csak többszöri beszélgetés után értettük meg házigazdánk (a kongresszus ír elnöke) oly gyakran emlegetett ír mondásának a jelentőségét: *„vezéreljen jó egészséged, évente szülessen egy gyereked és ír földben porladj el".* Ráfér erre a népre a szaporulat, mert nagyon fogy. *Száz év alatt felére csökkent a lakosság száma.* De nem a gyér szaporulat miatt. Azzal nem lenne baj, hiszen az 1000 lakosra jutó természetes szaporulat ma is *a legma*

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 135-068, 337-748, 340-720
1973 DEC 21
Csepel

Kondor Béla

1021

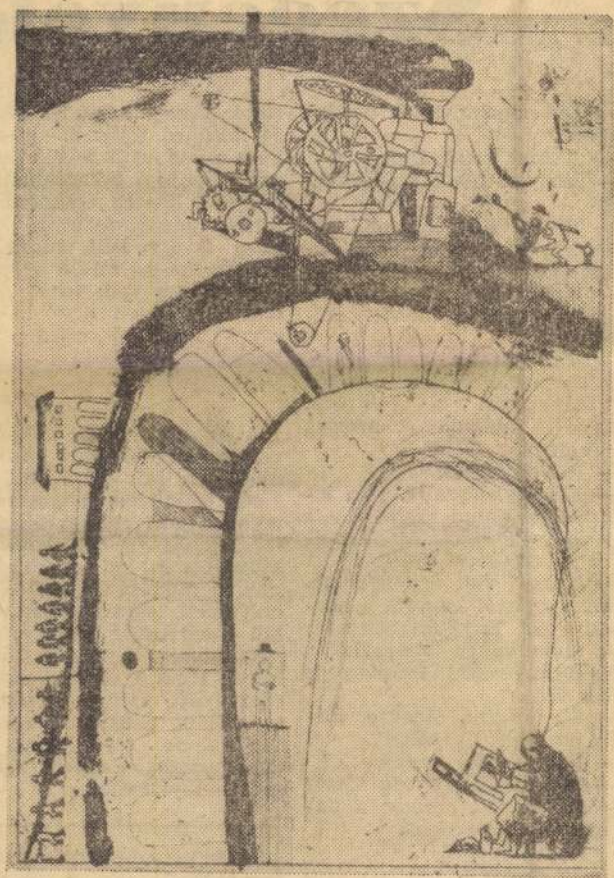

Kondor Béla: Madách-illusztráció

Szegények

— Ön szerint ki a gazdag ember?

— Akinek sok pénze van.

— Hogyan lehet valaki azzá?

— Uram! Régi igazság, aki dolgozik, nem ér rá pénzt keresni.

— Saját magát hogyan minősítené? Gazdagnak vagy szegénynek?

— Van három gyermekem, egy kis családi házam és mindkét lábamban a reumám. Döntse el, mennyit ér mindez a ranglistán!

— Havi keresete?

— Elmegy. Ugrálni nem lehet belőle, annyi szent.

— Hétvégi nyaralója, kocsija, a feleségének ékszerei?

— Nekem van egy gyűrűm. Amit a gyártól kaptam a harminc évért. Egyikünknek sem volt soha vágya telepakolni magunkat fuxszal. Honnan is jutott volna?

— Ön szerint élnek-e szegény emberek Csepelen?

— Persze. Hol nincsenek?

— Mit ért szegénység alatt?

— Talán azt, amikor a napi kenyér is kétséges.

— És a féldeci?

— Az megvan.

— Közelegnek a karácsonyi ünnepek. Mennyi pénzt szán a család ajándékaira?

tások összege megközelítette a 54 milliárd forintot, míg a idén elérte az 59 milliárdot. A egy főre jutó takarékban el helyezett összeg csaknem 560 forint, hatszáz forinttal több mint tavaly volt. Magyarországon ma 4,5 millió darab takarékkönyv van, tehát minden családban egy" (Részle egy világtakarékossági napr készült brosúrából.)

★

A gazdag embert a közked velt szórakozóhelyen látni na mint nap. Mit csinál, hol dol gozik, senki nem tudja, s talá nem is meri megkérdezni. Is mert alakja a belvárosnak, külvárosnak, a sportpályák nak, a művészvilág találkozó helyeinek, egyszóval minden hol megfordul. Whiskyt iszi martinival és martinit whis kyvel. Hosszú, filteres cigaret tára gyújt, napi két csomago is elfüstöl, á 32 forint. Ahog végignézek rajta, nincs eg ruhadarabja, amely haza gyártmány lenne.

1021 Kondor Béla

LÁSZLÓ ANNA ÉS CZELE GYÖRGY ELBESZÉLÉSEI
ÍRÁSOK MÓRICZ ZSIGMONDRÓL · ILLÉS ENDRÉRŐL
BARI KÁROLY · LÁSZLÓFFY CSABA · NIKLAI ÁDÁM
RÓNAY GYÖRGY ÉS VÁRKONYI ANIKÓ VERSEI
A KÖZOKTATÁS ÉS A KÖZMŰVELŐDÉS KAPCSOLATA

a Alföld

73
12

IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

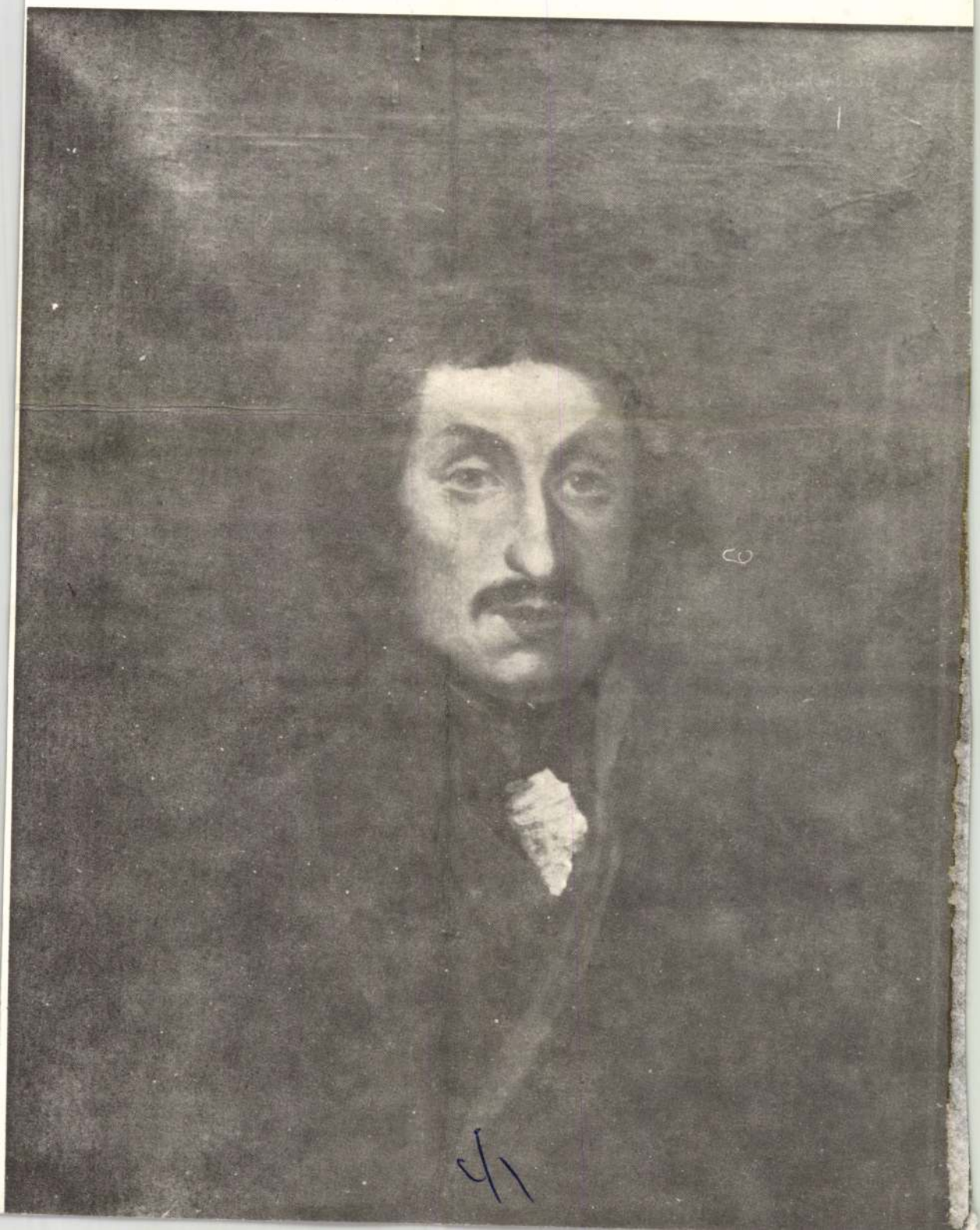

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 DEC
ALFÖLD

alföld

HUSZONNEGYEDIK ÉVFOLYAM – 1973. DECEMBER

tartalom

Niklai Ádám: Koncentrikus körök, Képeslap helyett, Apokrif 3
jegyzőkönyv-töredék, Példabeszéd az országút szélén (versek) 6
Takács Imre: Barátaimnak – részegen, Kovász és kő (versek) 8
László Anna: Majd a nyáron (elbeszélés) 22
Várkonyi Anikó: Szüntelen növő jelenlét, Megválthatatlan, 23
Száműzetés, „Győzelem" (versek) 24
Rózsa András: Himnusz hűségért, Dúdoló (versek) 25
Békési Gyula: Élet, Telihold, Ha itt a tél (versek) 34
Czele György: A gödörásó (elbeszélés) 36
Lászlóffy Csaba: A meg-nem-szabadított Tasso, Az utolsó szol-
gálat, Kopernikusz imája (versek) 37
Bari Károly: Éjszaka a Sárga Házban (vers)
Rónay György: A hajós hazatérése, Dante, 1972. X. 14.
(versek)

tanulmány

Rónay László: Illés Endre, az elbeszélő 38
Pomogáts Béla: Egy novella belső szerkezete (Móricz Zsig-
mond: A Vak Macska belső ügye) 46

közművelődés

Tar Károly: A közoktatás és a közművelődés kapcsolatáról 51

könyvek között

Tamás Attila: Illyés Gyula: Teremteni 56
Vass József: Kardos László: Író, írás, irodalom 60
Szekér Endre: Rónay György: Téltemető 62
Nagy István: Hegyesi János: Feleljetek nekem! 64
Kilián István: Bodolay Géza: Petőfi diáktársaságai 65
Simon Zoltán: Romány Pál: A tanyarendszer ma 66

c/1

figyelő

Imre László: A 90 éves Kós
könyv ürügyén
Márkus Béla: Rónay György
Köteles Pál: Követségben (Ic
Magyari Vilmos: Kiálts, város! (Szabó Magda drámája és a Csokonai Színház előadása) 69
Benkő Ákos: Németh István: HÍD-díja 72
Veress József: Pécsi filmszemle 76
Pálffy István: Októberi televízió 77
79

illusztrációk

Kondor Béla: Csokonai borító 1. oldal
Rippl (Rónai) József: Csokonai (1886) borító 2. oldal
Szilágyi Imre: Bacchus (Csokonai-illusztráció) borító 3. oldal
Móré Mihály: Csokonai (linómetszet) borító 4. oldal

A szöveg között *Raksányi Lajos:* Csokonai-emlékpad Csurgón (7.), *Tilless Béla* grafikái (21. és 50.), *Nagy Sándor János:* Csokonai-dombormű a Kollégium falán (55.).

Főszerkesztő: KOVÁCS KÁLMÁN · Helyettes főszerkesztő: JUHÁSZ BÉLA
Szerkesztő bizottsági tagok: FÜLÖP LÁSZLÓ, GYARMATI JÓZSEF, SIMON ZOLTÁN, TAAR FERENC

Olvasószerkesztő: TÓTH ENDRE

Kiadja a Hajdú Megyei Lapkiadó Vállalat – Felelős kiadó: Biri András – A Hajdú-Bihar Megyei Tanács lapja – Megjelenik havonként – Szerkesztőség: Debrecen, Vörös Hadsereg útja 26/A. I. em. Telefon: 14-377 – Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. – Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza – Kiadóhivatal: Hajdú Megyei Lapkiadó Vállalat, Debrecen, Tóthfalusi tér 10. – Terjeszti a Magyar Posta – Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (1900 Budapest, V., József nádor tér 1.) és bármely kézbesítő postahivatalnál – Évi előfizetés 72,– Ft, félévi 36,– Ft, negyedévi 18,– Ft – Átutalás a 215–96 162 sz. MNB-egyszámlára – Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az Alföld irodalmi és művelődési folyóirat nevét
Index 25.901
73.2075.66-21 Alföldi Nyomda, Debrecen

20124 MILANO
PIAZZA DUCA D'AOSTA 8 B
DIR. RESP. ANGELO NARDUCCI

1021 Béla Kondor

- 4 NOV. 1973

L'EC DEL STA MIL L'EC DEL STA MIL

INTERESSANTE RASSEGNA A PADOVA

La grafica ungherese

La mostra aperta fino a domenica 18

Per tre giorni Padova ha ospitato il summit della cultura ungherese in Italia. A conclusione di un convegno dei professori di filologia ungherese e ugrofinnica di sette università italiane, è stata inaugurata, presso l'oratorio di San Rocco, la mostra «Grafica ungherese d'oggi», che fino al 18 novembre darà modo al pubblico di conoscere la produzione della nuova grafica magiara, legata al nome del pittore Béla Kondor, spentosi a quarant'anni proprio nel periodo dell'organizzazione della rassegna padovana.

Il convegno, promosso dalla università di Padova, ha raccolto per la prima volta per un ampio scambio di idee e di esperienze gli specialisti che in Italia sono particolarmente rappresentati dal prof. Carlo Tagliavini, dell'Ateneo padovano, uno dei promotori dell'insegnamento di lingua e letteratura ungherese e di filologia ugrofinnica. Hanno presieduto a turno i lavori i professori Miklos Fogaresi, Gian Battista Pellegrini, Umberto Albini, Paolo Ruzicska, Nullo Minissi, Ladislao Toth, Paolo Santarcangeli. Hanno presentato relazioni e comunicazioni su problemi di fondo e didattici Géla Sallay, Jozsef Szaufer, Miklos Fogaresi, Ladislao Toth, Paolo Santarcangeli, Pal Fabian, Janos Balazs.

Nel pomeriggio dell'ultimo giorno di lavori, il dottor Giorgio Kalmàr, direttore dell'accademia d'Ungheria in Roma, ha inaugurato la mostra, che raccoglie 82 opere di 40 artisti contemporanei operanti nel settore della grafica.

L'importanza della rassegna ai fini di rendere sempre più approfonditi i contatti tra Padova e l'Ungheria, già esistenti da secoli grazie alla nostra università, è stata sottolineata sia dal sindaco, sia da Giorgio Kalmàr. Mario De Micheli ha poi delineato le caratteristiche della grafica ungherese contemporanea, ancora poco conosciuta in Italia, mentre assai più note sono le opere letterarie (poesia di Ady e Jozsef), la musica (Bartok e Kodaly), l'ultimo cinema (Jancsò).

«Gli artisti grafici d'oggi — ha detto De Micheli — ci danno l'opportunità di conoscere la situazione in cui attualmente si sta svolgendo la ricerca plastica nel loro Paese. Qui si incontrano artisti che si muovono da sponde surrealiste, simboliste, neo-romantiche, realiste: stanno facendo i conti con le esperienze delle avanguardie storiche e con le avanguardie d'oggi, partendo tuttavia dai loro nodi creativi, dalle loro verità contemporanee».

De Micheli ha quindi ricordato la figura di Béla Kondor, spentosi recentemente.

Questa mostra di grafica ungherese rappresenta un avvenimento a cui la cittadinanza ha già dimostrato un grande interesse, e si inserisce come un momento qualificante nella vasta attività di promozione culturale e artistica dell'amministrazione comunale.

Művészeti Lexikon II. 27.

1021

"A Miskolci Művésztelep grafikai műhelyében hosszú éveken

átt dolgozott Kondor Béla a kortárs képzőművészet fiatalon

Kondor Béla
grafikusművész

1921

meghalt mestere.

Budapesti műterme és lakása tárgyaiból a Miskolci Képtárban rendeztek be emlékszobát.

A lámpa, a szekrény, a sokszorositógép, a szépen faragott régi szék és mindenekelőtt a harmónium, amelyen oly sokszor játszott; grafikáival és festményeivel idézik fel emlékét, folyton tépelődő, sokat meg nem békélő egyéniségét.

Ezek a tárgyak a barátoknak a régi atmoszférát, a látogatóknak e jelentős életmű születésének környezetét mutatják meg.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

1973 MÁR –

Kondor Béla

1021

KONDOR BÉLA: A szelíd oroszlán megeszi a vad bárányt

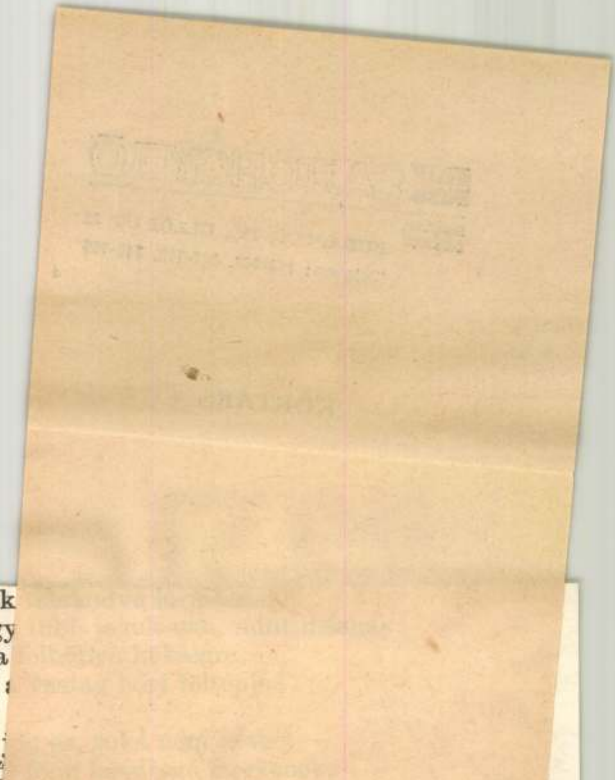

s kányák
tik, hogy
lítanak a
ésik, ki

ésik is,
ik lentr
an máris,
lyűként magát menten szeb

ogy zúzza!... Terebélyes két szárnyát
rjeszti, mint valami vitorlát,
et ér a súlyos madár könnyedén, –
ben szét a banda tollas nagylegény.

újtott nyakkal ront a merev tevére,
án terem, körültekint kevélyen,
csőrével kettőt-hármat, mesterit, –
ott asztalt a keselyű így terít.

n egyedül: közösben a társakkal,
y keselyű, egész falka, fal csak, fal, –
nek hátra bélcafatot, húst, lépet:
nkórász kányák, hollók, tépjétek!

cskos tor a keselyűké, ocsmány tor, –
rt követ mégse vess rájuk, vándor:
keselyű nem zabálna, nem falna,
halálnak volna szörnyű hatalma.

Kondor Béla

/1021

Magyar Nemzet

Az állami képzőművészeti vásárlások

III. kiállítása a Műcsarnokban

Mecénásnak lenni örömöt és felelősséget jelent. Örömöt, mert a művészet értékes, minden szempontból magasrendű alkotásainak „felfedezése" és támogatása szép és nemes feladat. És felelősséget, mert itt választani, ítélni kell; gyakorlatban valósítva meg a kultúrpolitika elveit — nemcsak a jelen, de a jövő számára is — a támogatás irányával és mértékével befolyásolván a művészet további útját. Erről a most végzett, de a jövő szempontjából sem közömbös munkálkodásról: *államunk mecénási tevékenységének* egyesztendei eredményéről számol be az a kiállítás, amelyet ezekben a napokban tekinthet meg a „szűkebb" szakma és a közönség a *Műcsarnok* termeiben.

A tárlat az 1967-es év mérlegét vonja meg — demokratikusan, a legszélesebb nyilvánosság elé bocsátva a megvásárolt, azaz támogatásra érdemesnek minősített festményeket, grafikai alkotásokat és plasztikákat. Látogatója azonban nincs könnyű helyzetben, ha a valóságos eredményt akarja megkeresni e hatalmas beszámoló rengetegében.

Nem teljes ugyanis a kiállítás által nyújtott panoráma. Számos fontos mű hiányzik belőle, nélkülük pedig az összképet enyhén szólva töredékesnek kell mondanunk. Hadd idézzünk egyetlen példát. A velencei Biennálén — mint ismeretes —, három művész: *Kokas* Ignác, *Kondor* Béla és *Vilt* Tibor képviseli művészetünket. Alkotásaik tehát külföldön vannak, s hiányoznak az itthoni tárlatokról — jelen esetben az állami képzőművészeti vásárlások III. kiállításáról. (Pontosabban szólva: kettejüket egy-egy mű képviseli — Vilt Tibor szobrai közül a *Fej*, Kokas Ignác képei közül pedig a *Zöld táj* szerepel a tárlaton — a harmadik művész, Kondor Béla kompozíciói közül pedig egyetlenegyet sem láthatunk a Műcsarnokban, holott hat grafikáját — négy monotypiát és két vegyes technikával készült lapot — vásárolta meg a Művelődésügyi Minisztérium.) És folytathatnánk a listát. Ám fölösleges, hisz máris világos, hogy a tárlat által nyújtott kép nem lehet teljes.

A jó művek egy része tehát hiányzik a műcsarnoki bemutatón. A problémák azonban, amelyek hosszú ideje vajúdnak képzőművészetünk életében, változatlanul jelen vannak itt is.

Művészpolitikánk elvei világosak. Többször leszögeztük, leírtuk, megvitattuk — és helyesnek találtuk őket. Csak éppen nem tudjuk mindig megfelelőképpen alkalmazni. Túlzott szavak? Aki kételkednék igazságukban, fáradjon ki a Műcsarnokba és tekintse végig a termeiben felhalmozott anyagot.

Az első problémát, és az első tévedést, épp ez a hallatlan bőség jelenti; mutatva, hogy ítélni, mérni még mindig nem akarnak, vagy nem tudnak a zsűrik, elsősorban a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjába azóta beleolvadt Képzőművészeti Alap úgynevezett *„kétmillió forintos" táblakép vásárlási keretének* válogató bizottsága, amelynek tavalyi átszervezéséhez — mint annak idején jeleztük — nagy reményeket fűztünk. E reményeink azóta sem teljesültek. Az alapvető probléma, amelyet számtalanszor hangoztattunk már, ugyanis változatlanul fennáll: átlagáron, nem túl jelentős eltérésekkel, ma is átvesznek minden elfogadható alkotást a beküldöttek közül. Holott az akció célja, ha következetesen hajtják végre, éppenséggel a kiemelkedő, kultúrpolitikánk szellemének megfelelően, *minőségileg* és *eszmeileg* egyaránt magasrendű alkotások támogatása lenne, nem pedig az, hogy mindent egy kalap alá söpörve, egyenlősítsen. Hiszen a felelősség azáltal nem szűnik meg, hogy elodázzuk a döntést, s a választás kötelessége alól nem szabad úgy kibújni, hogy minden lehetséget elfogadunk. Tanuljuk meg végre: a minőség objektív kritérium és ha van hozzá mércénk — márpedig van —, akkor kötelességünk is mérni, s ennek megfelelően támogatni az arra érdemest.

Jól tudjuk, a válogatás határait objektív körülmények — elsősorban *a kínálat minősége* — határozzák meg, s ezek festészetünk jelenlegi állapotában döntőnek mutatkoznak. Ám éppen ez a tényező az, amely e szempontok gondos érvényesítését követelné, szemben a mostani „szociális" törekvéssel. Táblakép festészetünk helyzetén ugyanis csak a minőség és az eszmeiség következetes támogatásával tudunk segíteni, mert ahhoz, hogy változásának, továbbfejlődésének objektív feltételeit megteremtsük, egyértelművé kell tennünk az elméleti után végre gyakorlati mércénket, követelményeinket is.

Hasonló kérdést, bár némileg sikeresebben megoldottat, jelent a kisplasztikát támogató vásárlások csoportja. A termés, a válogatás alapja ezen a területen szerencsésebb arányokat mutat, a kritériumok egyértelmű figyelembevétele, a vásárlás gyakorlata azonban még itt is hagy maga után kívánnivalót.

Több judíciumot, szerencsésebb kézzel végzett válogatást láthatunk a *Művelődésügyi Minisztérium vásárlásaiban,* különösen a grafikai és a szobrászati anyag területén. Itt valóban *felfedezhetjük a minőségi és a kultúrpolitikai szempontok nagyjából következetesnek mondható érvényesítését, a pozitív erejű művek bátrabb keresését és támogatását.* Nem sorolunk fel most neveket — a közönség ugyanis, ha figyelemmel kísérte az elmúlt év tárlatait, javarészt emlékezhet a kiemelkedő alkotásokra, azokra, amelyeknek tekintélyes részével most is találkozhat a Műcsarnok falai között. És, némi megszorítással, érvényes ez a tendencia a festményekre is bár itt a kínálat ismét jelentkező objektív problémái bizonyos határokat szabtak a vásárlók válogatási lehetőségeinek.

Ismét más problémát vetnek fel a *Nemzeti Galéria elmúlt évi szerzeményei* amelyekkel ugyancsak találkozunk a tárlaton. A magyar művészet múzeuma ugyanis érzésünk szerint, szűkös anyagi lehetőségekkel küszködik, s ha ezen nem sikerül változtatnunk a közeljövőben, igen keserves nehézségekkel találhatjuk szembe magunkat a későbbiek során.

Most ugyanis a Nemzeti Galéria a képzőművészeti alkotások vásárlására szánt összegeknek csupán töredékét kapja meg saját felhasználásra, s ezen az a tény sem változtat sokat, hogy az Állami Vásárló Bizottság által megvett művek egy részét a Galériának juttatják.

Megvonva a mérlegét az 1967-es esztendő vásárlásainak, ilyenformán a következő kép tárul elénk: a Nemzeti Galéria önálló gyűjtemény gyarapítására szánt pénzügyi kerete, amelyet az élő művészek alkotásainak megszerzésére fordíthatott, *mindössze 68 710 forint* volt, a Művelődésügyi Minisztérium rendelkezésére állt kétmillió-hatezer forint, az Állami Vásárló Bizottságnak 506 ezer forint, a táblakép vásárlásra egymillió 984 ezer, a kisplasztikai vásárlásra 494 ezer forintot fordítottak.

Ilyen anyagi lehetőségekkel azonban természetesen — mint az Állami képzőművészeti vásárlások III. kiállításán bemutatott anyag mutatja is — a Nemzeti Galéria csupán kullogni képes a művészet áramának nyomában, s helyzetét még bajosabbá teszi az, hogy nemcsak a jelen feladatainak kellene megfelelnie, de a múltban elkövetett mulasztásokat is ebből a minimumra szorított összegből kell helyrehoznia.

Munkatársai most nem tehetnek mást, többet: *elsősorban sokszorosított grafikákat, illetve egyedi lapokat szereznek* meg a gyűjtemény számára. Tevékenységük e szempontból sikeresnek mondható, hisz a megszerzett művek között ott van *Kmetty* János és *Hincz* Gyula egy-egy impozáns rézkarc sorozata, s *Uitz* Béla néhány szép műve. E lapok egy része azonban — mint Uitz művei, vagy Kmetty Jánosnak a huszas években készült karcai — az adósághoz tartozik, s mellőlük joggal hiányolhatjuk az újabb műveket. Tovább kell tehát bővíteni, vagy ha ez nem lehetséges, legalább jobban elosztani az anyagi erőforrásokat ahhoz, hogy a Galéria valóban el tudja látni feladatát: *a kortárs művészet legjobb alkotásainak teljes skálát felölelő gyűjtését.* A kérdés megoldásával nem várhatunk soká — ezért a munkáért ugyanis nemcsak magunk, de az utókor előtt is felelősek vagyunk.

Horváth György

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.
1968 JUL 19
MAGYAR NEMZET

Fogadás a bolgár nagykövetségen

A magyar—bolgár barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási egyezmény aláírásának 20. évfordulója alkalmából Vaszil *Bogdanov*, a Bolgár Népköztársaság budapesti nagykövete csütörtökön este fogadást adott a nagykövetségen. A fogadáson megjelent *Kállai* Gyula, az országgyűlés elnöke, *Szirmai* István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, *Benkei* András belügyminiszter, *Horgos* Gyula kohó- és gépipari miniszter, *Péter* János külügyminiszter, *Csémi* Károly altábornagy, vezérkari főnök, a honvédelmi miniszter első helyettese, továbbá a politikai, a gazdasági, társadalmi és kulturális élet számos más ismert személyisége. Ott volt a Budapesten akkreditált diplomáciai képviseletek több vezetője és tagja.

Budapestre érkezett dr. Ludwig Weiss osztrák miniszter

Csütörtökön este dr. *Csanádi* György közlekedés- és postaügyi miniszter meghívására a MAHART szárnyas hajójával Budapestre érkezett dr. Ludwig *Weiss* osztrák szövetségi közlekedésügyi és az államosított ipar miniszter. Látogatásának célja — az előző évben Bécsben folytatott hasonló megbeszélések folytatásaként — *kölcsönös véleménycsere* közlekedés- és postaügyi miniszterünkkel a Magyarországot és Ausztriát egyaránt érdeklő közlekedési és hírközlési problémákról, valamint a *két ország közlekedési és postai kapcsolatainak elmélyítéséről.*

Az osztrák miniszter fogadására a hajóállomáson megjelentek: dr. Csanádi György közlekedés- és postaügyi miniszter, *Földvári* László és *Rödönyi* Károly miniszterhelyettesek, valamint dr. Kurt *Enderl*, az Osztrák Köztársaság budapesti nagykövete.

Magyar—arab kereskedelmi tárgyalások

Burhan *Dajani*, az össz-arab kereskedelmi kamarák bejrúti irodájának főtitkára a

a szolidaritási akció e

Az Országos Béketanács elnökségéne

A közelmúltban lezárult *szolidaritási hónap eredményét, az Országos Béketanács elnöksége csütörtöki ülésén értékelte.* Az ország minden részéről beérkezett jelentések tanúsítják, hogy *a hónap fő politikai célkitűzései megvalósultak;* tartalmas, méreteiben minden eddiginél szélesebb, sokoldalúbb eseménysorozatban nyilvánult meg népünk békevágya. A szolidaritási hónap megnyitását követően Budapesten és az egész országban mintegy 120 nagyszabású demonstratív nagygyűlésen, 2500 békegyűlésen, 500 rétegtalálkozón, 150 jelentősebb rendezvényen fejezte ki népünk szolidaritását Vietnammal és az arab népekkel, s követelte az európai biztonság megteremtését.

A különböző rendezvényeken mintegy 3 millió ember vett részt. Az akcióba bekapcsolódtak a KISZ-szervezetek is; a tőserdei ifjúsági találkozón tízezren, a balatonszentgyörgyi békemajálison 6 ezer, a Radnóti békemenetben 15 ezer fiatal fejezte ki békevágyát, és *átütő sikerrel zárult a KISZ által meghirdetett Tranzisztor-akció is.* A szakszervezetek, a Nőtanács csoportos beszélgetéseken, ünnepségeken csatlakozott a szolidaritási hónap programjához. A Magyar Vöröskereszt *Budapesten 700, Szabolcs megye 13 üzemében 350 liter vért gyűjtött össze önkéntes véradás útján.* Az akció sikeréhez jelentősen hozzájárult a különböző szervezetek, a SZÖVOSZ, OKISZ, KIOSZ, a KISZ, a Jogász Szövetség, a Partizán Szövetség, az MHSZ munkája is. Az egyházak vezetői országos tanácskozásokon, lelkészei pedig megyei papi gyűléseken fejezték ki egyetértésüket a nemzetközi és a magyar békemozgalom célkitűzéseivel. Ebben az évben különösen gazdag program keretében ismertette különböző népek életét a Magyar—Szovjet Baráti Társaság és hasonló céllal dolgoztak a baráti országok kulturális irodái és a nemzetiségi szövetségek is.

A vietnami nép megsegítésére újra fellendült a gyűjtés, s *a vállalatok, intézmények küldeményei mellett nagy számban érkeztek egyéni adományok is.* A gyűjtés még nem zárult le, de a másfél hónap alatt beérkezett összeg máris meghaladja az egy iskolát, egy kórházat Vietnamnak akció segély összegét.

Az Országos Béketanács elnöksége megbeszélte a következő hónapok feladatait is. *Július 19-én az OBT nagygyűlést rendez Budapesten, amelyen megemlékeznek az 1954-es genfi egyezmény aláírásának évfordulójáról.*

A Béketanács eseménysorozatban emlékezik meg a húsz évvel ezelőtt *Wroclawban ülésezett első értelmiségi békekongresszusról,* s részt vesz a Béke-világtanács húszéves évfordulójának ünnepségeit előkészítő munkában is. A nemzetközi és a hazai békemozgalom évfordulóján *emlékplaketteket és kitüntető jelvényeket* adományoznak azoknak, akik húsz éve dolgoznak a békemozgalomban.

A genfi egyezmény aláírásának alkalmából az Országos Béketanács táviratot küld a most folyó párizsi előzetes tárgyalások mindkét küldöttségének vezetőjéhez.

— *Szerte a világon napról napra nő azoknak a száma,*

gatlanforgalom, sere Budapesten

egy 600 négyszögöles telken levő négyszoba komfortos, tanácsi rendelkezésű beköltözhető családi házat 410 ezer forintért vettek meg. Pestlőrincen, a Körmöcbánya utcában egy 160 négyszögöles, kétszoba komfortos, beköltözhető családi ház 210 ezer forintért cserélt tulajdonost. Igen magas áron értékesítettek beköltözhető öröklakásokat. Így például a II. kerületi Gábor Áron utcában egy háromszoba hallos összkomfortos öröklakást beköltözhetőséggel 360 ezer forintért adtak el. A VI., Népköztársaság útján egy szoba garzon öröklakást, ugyancsak beköltözhetően 130 ezer forintért vettek meg. A telekárakból néhány példa: a XII., Kútvölgyi úton 440 négyszögöles, társasház építésére alkalmas telket négyszögölenként 360 forintért vásároltak meg. A XVII., Rákoscsabán, az Alsópetény utcában családi ház építésére egy 160 négyszögöles telek négyszögölenként 120 forintért került új tulajdonos birtokába.

Csökkent Budapesten a lakáscserék száma. Tavaly az év első felében még 4320 lakáscserét bonyolítottak le a FIK közvetítésével, ez év első felében ez a tevékenység már csak 3190 lakáscserére korlátozódott.

G. J.

Az ENSZ legújabb s

meggy a világ élelmi

Az ENSZ most nyilvánosságra hozott évi statisztikai jelentése szerint a gazdasági fejlődés világviszonylatban lelassult 1967-ben. A mezőgazdasági termelés ugyanakkor — a fejlődésben levő országok kedvező eredményei következtében — jelentősen növekedett. Több helyen az élelmiszertermelés növekedése első alkalommal haladta meg a lakos-

Lenne több g ha több munka

A főváros környéké a Gázkészülék

A gázhasználat egyre növekszik a fővárosban, mind többen szeretnének *szén helyett gázzal fűteni.* A Budapesti Nemzetközi Vásáron nagy érdeklődést keltett a közönség körében a Fővárosi Gázkészülékgyártó Vállalat *gázkonvektora.* A készülék fűtőteljesítménye *magas, egy konvektorral két szobát is lehet fűteni.* A közelmúltban megnyílt belvárosi mintateremben a vállalat többi termékével is találkozhatnak az érdeklődők, sportfőzőkkel, falfűtőkkel és egyéb fűtőberendezésekkel. Az előállítást sem anyag-, sem géphiány nem akadályozza: *a gyár egyedüli problémája a munkaerőhiány.*

A vállalat az országos gázfejlesztési programban reá háruló feladatok *megoldására,* a felmerülő igény kielégítésére törekszik. Ennek megfelelően ebben az esztendőben 36 ezer darab gázkonvektor, 36 ezer egyéb fűtőberendezés és 15 ezer cserépkályha gázégő előállítását vállalja.

— A feladatokhoz 1040 fő-

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki

Kondor Béla

Lipsi Kronika
1943. febr. 24. 10 21
TV. 18.25/11/Gyné.

És kiállitási körsétánk utolsó állomásaként a sajnos nagyon tragikus hirtelenséggel és korán elhunyt Kondor Béla fotóiból rendezett kiállitást szeretnénk bemutatni.

A kiállitást a Helikon Galéria rendezte meg és március 25-ig tart nyitva. Talán az első és önkéntelen kérdés az, hogy hogyan értékeljük ezeket a fotókat ? A fotómüvészet körébe tartoznak, vagy egy sajátos megnyilvánulása a számos más müvészeti ágban is jártas Kondor Béla munkásságának ?

- Nehéz róla beszélni.. nehéz Kondorról igy beszélni és ezekről a fotókról. Nem olyan fotók, mint azt megszoktuk a fotó-kiállitáson. Ezek Kondor életmüvének szerves részei ugyanugy, mint a versei is. Hiszen a versei, már több mint két éve jelent meg a Boldogság töredék c.

kötete és irodalom kritikánknak nagy szegénységi bizonyitvány, hogy nem foglalkoztak eddig még vele ugy, mint amennyire megérdemelné. Mert véleményem szerint ez egy érdekes dolog. Kondor versei ugyanazt a világot sugározzák és a fotói is, mint a képzőmüvészeti alkotásai, mégis a maguk müfajában, a maguk müvészeti ágában mind önálló müalkotások. Arról van szó, hogy nem egy müvész különféle kirándulásai más müvészeti ágban, hanem a Kondor-i életmü szerves részei.

- Irja a fényképek témája nagyrészben általam készitett famodell czudabogarak. Alkalmaztam bizonyos kézenfekvő trükköket mégis ujra előállitható fényképekre igyekeztem, mégpedig ugynevezett fotogrammokra. Hogy miért állitom ki én ezeket a romlandó anyagokat egyáltalán ? A hiuságon kivül azért, mert örömöm telt a megcsinálásukban és ugy gondolom, hogy az örömteljes munka másoknak is örömet okozhat talán bármiről is legyen szó.

Ugyanis az ellenkezője biztosan igaz. Az unalomról van szó. Már tudott dolog, hogy a tessék-lássék megcsinálom tevés-vevés még megnevettetni sem tudja a tisztességes embert, egy időn tul már csak bajt csxik és szül. - Ezért csinálta a fotókat.

- Azt hiszem ez a hitvallásszerü katalógus előszó pontosabban megmagyarázza a Kondor Béla fotóinak lényegét, mint ahogy mi próbáltuk megkÖzeliteni. Tehát minden látogató számára teljesen világossá válhat a szándék és az eredmény.

- KÖszÖnÖm szépen a segitséget és kiállitási körsétánkat ezzel a kiállitással fejeztük be.

/Zene/

Vetés, gondozás, betakarítás

(FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEINK HELYZETE)

Fiatal képzőművészeink útját és lehetőségeit elemezve tetszetős volna valami „poénnal" vagy tudományos színezetű megállapítással kezdeni fejtegetésünket. Egyik módszer sem alkalmas arra, hogy fonalára fűzhessük mindazt, ami erről a végtelenül összetett s számtalan nézőpontból vizsgálható témáról elmondható. A „poén" ugyanis, hogy meddig fiatal manapság egy festő, egy szobrász vagy egy grafikus, amikor szemrebbenés nélkül nevezünk ifjúnak jó negyvenes, s immár jelentős életművel és szép sikerekkel rendelkező művészeket is, csak zsákutcába vezethez bennünket, s legföljebb véget nem érő magyarázatokba bonyolíthat, amelyeknek egyéb célja sem lenne, mint a magunk elé halmozott akadályok szívós leküzdése. Ennek pedig semmi értelme. Ám ugyanígy el kell vetnünk a másik ötletet is: a „fiatal képzőművész" státusának „tudományos" körvonalazását. A „fiatal képzőművész" kifejezés jelentéstartalmának meghatározása ugyanis ugyanolyan képtelenség egy rövid írásban, mint az egész ifjúság helyzetének vizsgálata, sőt, ha lehet, még nehezebb, hiszen ehhez olyan különleges „szakmai kérdések" tisztázása is elengedhetetlen, amelyek képzőművészetünk általános problémáinak irányába tolnák cikkünk mondanivalóját, tehát nagyon is eltávolítanának bennünket kitűzött célunktól.

Maradna tehát az önkényes „határok" megvonása. Ez azonban végképp nem célravezető, hiszen nem a „fiatalság" és a „felnőttség" fordulópontjait kell itt megkeresnünk — egyéni és társadalmi méretekben — ahhoz, hogy képzőművészeink indulásának körülményeiről, munkájuk lehetőségeiről és mutatkozó eredményeiről, azaz végső soron vizuális kultúránk, egész képzőművészetünk jövőjéről próbáljunk szót ejteni, hanem a pályakezdés általános és ezúttal „szakmán belül" jelentkező különleges körülményeit szükséges szemügyre vennünk. Okosabb tehát ha a „fiatal" jelzőt jelen esetben nem elsősorban az életkor megjelöléseként értelmezzük, hanem a „pályakezdő" kifejezés szinonimájaként, azaz *egyértelműen a most indult fiatal művésznemzedék dolgairól beszélünk.*

A hazai művészképzés, mint ismeretes, két, illetve — tágabb értelemben, az építészetet is a képzőművészet műfajai, a formák eszközeivel mondanivalót kifejező emberi nyelvek között tárgyalva — három felsőfokú intézmény kezében van letéve. A festőket, a szobrászokat és a grafikusokat a *Magyar Képzőművészeti Főiskola* bocsátja útjára. Az iparművészek — a formatervezők, az ötvösök, a belsőépítészek, a bútortervezők, a keramikusok, az üvegművészek, a textiltervezők, a divatkreátorok s a tipográfusok — a *Magyar Iparművészeti Főiskola* műhelyeiben kapják meg tudásukat. S végezetül az építészek, illetve — a szakma technikai művelőit a térképzés művészeitől némiképp elválasztva — az építőművészek a *műegyetem építészmérnöki karán* formálódnak. Ezúttal a Képzőművészeti Főiskolán nevelkedett fiatalok dolgairól szeretnénk szót ejteni.

A Képzőművészeti Főiskolát elvégzett fiatalok még korántsem kész művészek, hiszen mindazt, amit az iskola védelmet adó falai között megtanulhattak, még csak „belépőjegynek" tekinthetjük, lehetőségnek és jognak ahhoz, hogy az elsajátított tudást felhasználva művésszé érleljék magukat a mindennapok tapasztalatai, az élet sokoldalú átélése révén, felépítvén művészi és emberi egyéniségüket az iskolában elsajátított technikai és a társadalom által adott etikai alapokon. Ez azonban egyáltalán nem könnyű feladat, mert — ahogyan egy ízben *Bernáth Aurél*, a Képzőművészeti Főiskola jeles festőművész-tanára beszélgetésünk során megfogalmazta — „ahhoz, hogy ma önálló festő legyen valaki, keserves kenyeret kell végigennie". (S ez természetesen és értelemszerűen ugyanígy érvényes a grafikusokra vagy a szobrászokra is, bár Bernáth Aurél csak a maga tanítványainak, fiatal festőink többségének vívódásai láttán szűrte le a maga sommásan megfogalmazott véleményét.)

A pályakezdő művész tehát tudása alapjaival lép ugyan ki az iskola falai közül, *érlelődésének, „felnőtté válásának" folyamata azonban korántsem zárult le.* Segítségre, védelemre van szüksége még jó ideig, erkölcsi és anyagi támogatást kell kapnia ahhoz, hogy a képességei és az oktatás során megszerzett készségei mellé felsorakoztatva tapasztalatait, s tovább gyarapítva eszközeit, megfelelőképp, s immár a társadalom számára is hasznosan és tanulságosan kamatoztathassa tehetségét.

Fiatal festőink, grafikusaink és szobrászaink meg is kapják társadalmunktól ezt a nélkülözhetetlen gondoskodást: egy általuk és javukra alapított szervezet, a *Fiatal Képzőművészek Stúdiója* várja őket immár tizenkét esztendeje, mihelyt átlépték a Főiskola kapuját.

A Stúdió természetesen nem az iskola „meghosszabbítása". De nem is valamiféle „segélyszervezet"! Hiszen, mint alapszabálya is kimondja, célja az, hogy: „Tömörítse a tehetséges fiatal képzőművészeket, hogy közös erőfeszítéssel törekedjenek a szocialista realista képzőművészet kialakítására, és biztosítsa a pályájuk kezdetén álló fiatal művészeknek a kibontakozásukhoz és továbbfejlődésükhöz szükséges eszmei, kulturális és anyagi feltételeket, hogy alkotásaikkal szolgálják népünk kulturális felemelkedését."

Mindennek érdekében a Fiatal Képzőművészek Stúdiója alapos munkát végezve, sokoldalú támogatást nyújt: tanulmányutakat szervez, konzultációkat, bírálatokat rendez tagjai számára, hogy bővíthessék, elmélyíthessék tapasztalataikat. Pályázatokat ír ki a fiatalok számára, hogy próbára tehessék képességeiket, s munkájuk, eredményeik, tehetségük foka szerint megfelelő anyagi és erkölcsi elismeréshez juthassanak. Segíti a Stúdió a fiatalokat a pályakezdés műhelygondjainak leküzdésében is: műtermeket, szerszámokat és anyagokat bocsát tagjai rendelkezé-

BENJÁMIN LÁSZLÓ

A költészet – cselekvés

Ideálom — elvontan is, de valóságos példaképekként is — a cselekvő, jóért-küzdő, változtató ember volt: a kutató, a gyógyító, a forradalmár. Magam is ilyen akartam lenni. Néha-néha gyanakodtam ugyan, hogy ez az igény csak az ellentétes, a passzív alkatú ember nosztalgiájából eredt — mégis azt hiszem, hogy e gyanakvásaimban nem volt igazam. A vízbe fejest ugrani szerettem, és nem a lábamat lógatni bele. Ha mégsem lett belőlem igazi, igényeim szerinti cselekvő ember, az nem egészen rajtam múlott. Amint az sem, hogy eredendően derűs kedélyem és optimista szemléletem nem érvényesülhetett kellőképpen.

Az értelmes és hasznos tevékenység: a „sors, nyiss nekem tért" kívánalma sodort már gyerekfejjel a politika közelébe, és nevelte föl bennem az ugyancsak gyerekkorom óta nyugtalankodó költői hajlandóságot. Ha életem történetesen úgy alakul, hogy ifjúságomban nem kényszer és alkalom, hanem kedvem szerint kereshetek hivatást, találok testet-lelket-fantáziát egyszerre igénybevevő elfoglaltságot — ha, mondjuk, kutató orvos, sarkutazó vagy műbútorasztalos lehettem volna —, akkor talán kisebb intenzitással foglalkozom politikával is, költészettel is; az egyikkel talán csak mint érdeklődő, a másikkal tán csak mint olvasó. Így azonban tartósan — bár nem folyamatosan — megmaradtam aktív költőnek és aktív politikusnak. Aktív mindkettőnek, de egyiknek sem hivatásos.

Nem-hivatásos költő — ez persze a szó jó értelmében sem műkedvelőt jelent. Műkedvelő volnék, ha az írást az élet valamiféle felsőbbrendű többleteként, saját szórakozásomra és gyönyörűségemre gyakorolnám — holott igazán minden, csak nem szórakozás vagy gyönyörűség. Hivatásos akkor volnék, ha a költészetet életem alapjaként, központjaként, céljaként fognám föl, minden mást alárendelve. Annak tartottam és aszerint értékeltem — saját életemen belül is —, ami valójában: a sokféle és sokirányú emberi cselekvés egy részének, olykor elsőnek, olykor utolsónak az egyenlők között. De ha másirányú cselekvési lehetőségeimet korlátozottaknak vagy lehetetleneknek tudtam — ami elég sűrűn előfordult —, akkor az írást is csak a cselekvés pótlékának éreztem; olyankor hónapokra vagy akár évszámra is elment a kedvem tőle.

Általában nehezen, nagy belső feszültséggel dolgoztam; verseim többnyire igen heves, szertelen indulatok és a rendszeretető, fegyelmezett és fegyelmező tudat párharcából keletkeztek. Alighanem innen ered — és semmiképp sem határozatlanságból, belső bizonytalanságból — az a „vívódó" magatartás, amit kritikusaim hol megrovással, hol megbocsátóan, de mindenképp félremagyarázva, annyit emlegetnek rólam.

Változatlanul nem hiszek abban, hogy a költészet célja a tárgyias megfigyelés vagy a romantikus menekülés; még kevésbé abban, hogy akár ez, akár az a korszerű költői magatartás. Márpedig az a véleményem, hogy a nyugaton jó ideje hivatalossá és uralkodóvá vált, s nálunk is felújuló, magát kizárólagosan modernnek hirdető avantgard a romantika századunkbeli változata; a romantika pedig mindig menekülés: a valóságból a fikcióba, az adottból a meghaladottba, a valamiből a semmibe. Konkrétan az az avantgard esetében: a kiküzdött vagy kiküzdhető rendből a kényelmes zűrzavarba, az ellenőrizhető valóságosból az ellenőrizhetetlen valóságfölöttibe, az értelemből az ösztönökbe, a világos és határozott fogalmiságból a homályos és kusza képiségbe, a lényegest egy tömbből mintázó tömörségből az önkényes, találomra összehordott részletek halmazába — amely nem változik, ha hozzátesznek, ha elvesznek belőle —, az indulatos együttérzésből a személytelen szemlélődésbe; és így tovább. Ez nem forradalma a költészetnek, ha százszor annak hirdeti is magát. Ahogy a mi tegnapi költészetünk, amely szintén a forradalmi költészet címét igényelte, sem volt forradalom, csupán a romantika egy változata, emigráció a nyomott jelenből a tetszés szerint színezhető jövőbe, hőskultuszba a kedvetlen, kiábrándult, agyondresszírozott tömegből. Ki kellett jutni belőle, de nem azért, hogy az avantgard talán tarkább zsákutcájába keveredjünk. Amelynek sematizmusa és én-kultusza sem kisebb, csak leplezettebb a másikénál. Vagy nem az én, a költői én mértéktelen felpuffadását jelzik azok a versek, melyek hangjukban, problematikájukban — ha van bennük ilyen — minden ízükben függetlenítik magukat a személyiségükben és életükben sokfelől fenyegetett, a fejlett társadalomban eljelentéktelenülő és elárvuló társadalmi ellentétektől, eszmék és tények ütközésétől nyomorgatott közönséges emberektől? Nem sematikusak azok az — itthon és külföldön — elég nagy mennyiségben készült versek, melyeket mintha nem is eleven ember, hanem egy rosszul működő elektronikus költőgép gyártott volna?

Közösségi költő voltam, az is maradtam. Eszményeimet nem, csak korábbi romantikus illúzióimat tagadtam meg. Szembenézni a valósággal, akkor is, ha szürke vagy fenyegető; kikutatni és kifejezni a külső és belső ellentmondásokat a harmónia érdekében; együttérezni az emberekkel; rokon gondolatokat és rokon indulatokat keresni és ébreszteni; megérteni és megértetni a világ és a lélek lényeges mozzanatait — ezt érzem a közösségi költő dolgának.

Elődök és kortársak közül is sokan hatottak rám. Mindenekelőtt Petőfi, akit az ábécé megtanulása óta mindig olvastam; aztán a régiek közül még Vörösmarty és Arany, a nyugatosokból Tóth Árpád és Babits, a Nyugat második nemzedékéből József Attila és Illyés; de mások, fiatalabbak is. És idegen költők is; akiket csak fordításokból ismerek. Így nagy élményem volt az utóbbi időkben a modern spanyol költészet megismerése.

(1965)

Szurcsik János: Kaszakalapáló

sére, sőt a jeles teljesítmények jutalmazására, indokolt esetben, kisebb ösztöndíjakat szavazhat meg számukra. S mindezeken túl, de nem utolsósorban, bemutatkozási lehetőséget, nyilvánosságot biztosít a munkáknak, hisz a Stúdió valamennyi tagjának egyenesen kötelességévé teszi az évenkénti nagy, közös kiállításokon való részvételt. Ezen túl, hat fiatalnak minden esztendőben önálló tárlat rendezésére is alkalmat nyújt a budapesti Mednyánszky-teremben. (Igaz, ezt nem teheti mindig zavartalanul, mivel a Képcsarnok Vállalat, a kiállítóhelyiség gazdája, sok esetben kereskedelmi érdekeit érzi zavartatva a bemutatkozó fiatal netán kevésbé „kurrensnek" bizonyuló művei által.)

Hogyan élnek a fiatalok a számukra, érdekükben alapított, s vezetésük alatt álló szervezet — a Stúdió — eszközeivel? A kérdésre „részletes" számszerűséggel is válaszolhatnánk, ám a statisztikai adatok felsorolása — miszerint a Stúdió fennállásának tizenkét esztendeje alatt ennyi meg ennyi ösztöndíjat adott tagjainak, ide vagy oda szervezett tanulmányutat „X" számú fiatalnak, ezt meg amazt a műhelyt hozta létre, s tartja fenn tagjainak támogatására a Képzőművészeti Alap által gazdálkodásra biztosított hatszázezer forintból, s végezetül tizenegy esetben rendezett kiállítást valamennyi tagja számára, s vagy hatvan fiatalnak adott alkalmat az önálló bemutatkozásra — csupán a felületet mutatná, nem a lényeget. Ugyanis a Stúdió munkájának voltaképpeni és igazi eredménye aligha fejezhető ki számokban, hisz az nem más, mint egész képzőművészetünk gyarapodása a Stúdió szárnyai alatt felnőtt fiatalok műveivel és sikereivel.

A sikereken ezúttal azonban nem elsősorban a kifejezés szokványos értelmében vett eredményes szereplésekét, s nem az ezeket jutalmazó díjakat értjük. Bár éppenséggel ezen a téren sem kellene szégyenkeznünk, mivel — csak amúgy kapásból említve két példát — *Kondor Béla* néhány esztendeje kiállított grafikáival az egyik legrangosabb nemzetközi seregszemle, a tokiói grafikai biennálé díját, *Pásztor Gábor* pedig a párizsi ifjúsági képzőművészeti biennálé díját hozta haza, s akkor még nem is soroltuk fel a VIT-eken nyert értékes jutalmakat, kitüntetéseket! De ugyanígy hosszú sorokat tölthetnénk meg fiatal festőink, szobrászaink és grafikusaink hazai díjainak felsorolásával, elnyert művészeti kitüntetéseik felemlítésével is. A kitüntetéseknél azonban sokkal fontosabbnak érezzük azt, hogy éppen egy fiatal, a Stúdió első generációjából kikerült művész, *Kondor Béla* az, akinek egy évtizeddel ezelőtt történt bemutatkozása s azóta végzett munkája hatalmas mértékben s nagyon örvendetes módon befolyásolta, álmos állapotából a mai, tartalmilag és formailag egyaránt modern útjára vezette grafikánk törekvéseit. Azt tartjuk eredménynek,

Kalló Viktor: Köztársaság téri emlékmű

hogy ezek közé a fiatalok közé tartozott, körükből indult el *Csohány Kálmán, Kokas Ignác, Segesdy György, Berki Viola,* s hogy őket, az első nemzedéket, az alapítókat ma olyanok követik a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kötelékében, mint a máris jeles teljesítményeket mutató *Sváby Lajos, Deim Pál, Hézső Ferenc, Lakner László,* a festők, *Asszonyi Tamás, Borbás Tibor, Czinder Antal, Ligeti Erika, Szőllőssy Enikő* és *Papachristos Andreas* a szobrászok között. (S a felsorolás nem ért véget velük, sem az első, sem a második csoportban, hisz az előbbiek közül olyanokat „felejtettünk ki", mint *Szalay Ferenc, Orosz János, Udvardy Erzsébet* és *Szurcsik János,* a fiatalok közül pedig a már említettekhez kell sorolnunk *Bálványos Hubát, Konstantin Lászlót, Melocco Miklóst).*

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának munkájáról és tagjainak teljesítményéről azonban nem szólhatunk anélkül, hogy meg ne említenénk a közösség legjobb erőit megmozgató közös vállalkozásait, a *Stúdió pályázatait* is, mivel a közös és az egyéni kiállítások mellett ezek jelentik azt a fórumot, amelyen a fiataloknak módjuk van megmutatni legjobb képességeiket. Nincs most lehetőségünk arra, hogy valamennyi ilyen vállalkozásról beszéljünk, ezért ezúttal csupán két pályázatra szeretnénk hivatkozni, amelyek — megítélésünk szerint — a legtisztábban tükrözték fiatal képzőművészeink elkötelezett, pártos törekvéseit, egybehangzóan művészetpolitikánk célkitűzéseivel és pályakezdő művészeink egyéni — de a közösség igényeire pozitívan felelő — vágyaival. Az első pályázatot 1966-ban írta ki a Stúdió. Ezen a vietnami nép iránti szolidaritásukról vallottak fiatal képzőművészeink, a küzdelem képeit, s a baráti országokhoz fűződő szálakat állítva munkáik középpontjába. A másik, közelebbi példánk a Lenin emlékét idéző pályázat, amelynek résztvevői az 1970-es centenárium eleven, nem a múltat vizsláló, hanem a történelem tükrében is a jövő útjait felmutató, a példa erejével kötelességeinkre figyelmeztető légkörét idézték meg műveikkel. A konkrét művekre kiírt pályázatok mellett ez a két megmozdulás volt az, amely képzőművészetünk történetének utóbbi éveiben talán a legtisztábban vállalva feladatát, *a pártos művészet céljainak követésére szólította fel valamennyi műfaj művelőit.* Olyan eredményeket dokumentált a két pályázat, amelyek, bátran állíthatjuk, a legvérmesebb reményeket is felülmúlták, ismét bizonyítva, hogy ifjúságunk alapvetően elkötelezett szemlélettel — korunk és társadalmunk követelményeinek megfelelően — közelíti meg világunk fontos dolgait, sorskérdéseit.

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója azonban, bár a pályakezdő művészek gondjainak nagy részét magára vállalja, nem oldhat meg mindent. Eszközei végesek s nem alkalmasak valamennyi probléma maradéktalan megoldására. *Szükségük van ezért fiatal művészeinknek a legnagyobb mecénás, az állam lankadatlan figyelmére és közvetlen gondoskodására is,* hogy ne gyötörjék csip-csup gondok az érdemeseket, hogy ne kelljen formálódó egyéniségük gerincének megtörnie, ne kelljen „mindennapi kenyeret és ruhát festeniük, rajzolniuk", ahelyett, hogy magukat építenék az összesség javára.

Államunk, méltó mecénásként, erre is figyelemmel van: a világon először, s máig egyedülálló módon *háromesztendős ösztöndíjat* alapított a legtehetségesebb fiatal művészek számára, zavartalan fejlődésük biztosítására.

Az 1955-ben alapított *Derkovits-ösztöndíj* ez, amelyet minden tavasszal megpályázhat valamennyi tehetséges fiatal művész. A művelődésügyi miniszter rendelkezése szerint — a művészekből, valamint művészeti életünket irányító szervek képviselőiből alakult ösztöndíjbizottság javaslatára — minden alkalommal tízen nyerhetik el. A díj nyertesei három éven át havi háromezer forintot kapnak kézhez — s cserébe

Záhorzik Nándor: VIT

Somos Miklós: Menyasszony

egyetlen dolgot kell tenniük: becsülettel dolgozni. Munkájuk eredményességét ösztöndíjas idejük éveiben zárt körű munkabeszámoló-kiállításokon mérik le; majd az ösztöndíjas évek lejártával a kitüntetett fiatal lehetőséget kap rá, hogy nyilvános tárlaton lépjen a közönség elé műveivel.

Szép summa ez a havi háromezer forint. Három év alatt nagyobb összeget tesz ki, mint egy elsőfokozatú Kossuth-díj. Ám ez a pénz nem „nemzeti ajándék"! Magunk gyarapszunk vele, mert azok a fiatalok, akik alapítása óta megkapták a Derkovits-ösztöndíjat, a három esztendő leteltével szinte kivétel nélkül festészetünk, grafikánk s szobrászatunk jeleseiként álltak elénk. Néhány bekezdéssel előbb, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója eredményeiről beszélve, már említettünk egy sor fiatal vagy ifjúi évein túllépett művészt. Nos, munkásságukra ezúttal is hivatkozhatunk, mivel nagyobb részük ugyancsak Derkovits-ösztöndíjas volt.

Nem meggondolatlanul, nem az ellen- vagy rokonszenv labilis hangulataitól befolyásolva adományozza tehát államunk a Derkovits-ösztöndíjat, s nem is előlegként: hanem — s ez a legfontosabb! — egy *tudatos művészetpolitikai koncepció* részeként. S hogy nem vagy csak nagyon ritkán kell csalódnunk a kiemelt és segített fiatalokban, arra mutat, hogy átgondolt a cél, amelyet a magyar társadalom képzőművészetünk elé állított, s helyes a mérce, amellyel eredményeit méri.

Pályakezdő művészeink azonban nem csupán támogatást, segítséget várnak. *Próbát is igényelnek fiataljaink.* Erre azonban kevesebb alkalmuk van, mint fejlődésükhöz szükséges lenne. Mert igaz, hogy szervezetük, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója évente megrendezi közös bemutatójukat, részt vehetnek a számukra kiírt belső „stúdió-pályázatokon", ám erejük igazi próbáját nem mindenkor találhatják meg ezeken a bizonyos mértékig „védett" fórumokon. Munkásságuk leméréséhez, képességeik igazi vizsgájához többre volna szükségük: több szereplési alkalomra a képzőművészetünk teljes nyilvánossága számára kiírt pályázatokon, több megbízásra, több nagyszabású munkára, hogy ne csak modellkörülmények között, de a verseny mezőnyében is mérhető legyen erejük, s ne érhesse őket később csalódás, ne legyen olyan zökkenőkkel terhes beilleszkedésük a művészeti közélet egészébe, mint most, amikor a pályakezdés védett állapotát — többé-kevésbé — hirtelen követi a „felnőttség" felelős státusa.

Félreértés ne essék, nem jutalmakkal felérő, s meg nem szolgált, felelőtlenségre csábító megbízatásokat kérünk fiatal festőink, szobrászaink, s grafikusaink számára. Erre nincs szükségük. A tudatos művészetpolitikai koncepció azonban, amellyel fejlődésüket elősegíthetjük, nem zárható le a pályakezdés és a pálya egyetlen pontján sem. Mércénket lehetőségeikhez igazítva, ésszerű követelményeket támasztva, rendszeressé kell tennünk a fiatal művészeknek adott támogatást, s a vetés, gondozás után be kell takarítanunk munkájuk eredményét, mindnyájunk javára és örömére.

HORVÁTH GYÖRGY

Baranyi Ferenc

GÉPÍRÓLÁNY

Papírlapok, oly csöndesen
haladjatok a gépben,
hogy ne borzolja kedvesem
egyetlen zizzenés sem.
Fémbillentyű, szolga-fokon
légy neki engedelmes,
ha gyönge ujja unszolón
ér majd felületedhez.
Ne szennyezzétek, indigók,
a bőrét feketére,
mert tőletek – akár a jód –
sötét lesz tiszta vére.
S ha fáradtságtól leragad
szeme (ez is megeshet):

légy remekmű, te kézirat,
hogy felgyönyörködtessed!

Baranyi Ferenc

TANÁCS

Úgy legyél ma realista,
hogy észre ne vegye senki.

A valóság egyértelmű meztelenségére
húzd rá az üvegházi puritánság jólvasalt csuháját,
vagy csavard rá a kísértetiesség klu-klux-klan
lepedőjét,
vézna vállaira
garabonciás kivagyisággal
boríts műanyag-malaclopót.
(Ne félj, már nem tépázza meg a szél,
legföljebb fennen lobogtatja,
mint a korszerű költői merészség
minden kétséget kizáró zászlaját.)
Jó, ha a valóság iskolázatlanságát
tudós talár alá rejted,
amit a rádiólexikonból félfüllel elkapott
szavakból kell összeszőni.
(Ügyelj, hogy a „dezoxiribonukleinsav"
legalább háromszor forduljon elő
a lehetőleg rímtelen költeményben.)

E tanácsok
segítsenek mai költővé lenni.

(Megsúgom: lehetsz realista is,
csak ne vegye észre senki!)

Bényei József

I

Ha csak azért
hogy valakine
aztán megint
sétáljak hátrat
ha csak azért
hogy elesett gy
s poros kezét
megbocsátó las
ha csak azért
hogy unokám h
ha csak azért
hogy véletlenül
s kezét
kalapjához emelje
ha csak azért
hogy egyszer valakivel találkozhassam
ha nem felel
senki senki ha egyedül csak én beszélek
dohogva keserű indulattal
s ha beszélni se tudok majd
csak nézni a csönd mozdulatait
ha csak azért
hogy érezzem a levegő áramlását
élnék még valameddig

1971 FEB
IFJÚ KOMMUNISTA
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÖZLŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Fabók Gyula: Négyalakos portré

Csató Károly

SOROK GINSBERGNEK

Tegnap varrtam
– rongyos az ingem
Tegnap esett
ma hervad minden
A virágoknak még nincs nevük
A virágoknak nincs fegyverük

1966 SZEP - 9.

1021

SZABÓ GYÖRGY:

ÉVADKEZDÉS

A Szépművészeti Múzeum nagy kiállításával megnyílt a képzőművészeti évad: új anyagokkal várja közönségét a *Csók Galéria* és az *Ernst Múzeum* is. Az előbbiben Tóth B. László képei sok élménnyel nem gazdagítanak ugyan (csak megkésett, fáradt és erőtlen utó-impresszionista regiszter áll össze belőlük); az utóbbiban azonban szép alkotásokat, érdekes műveket, friss ötleteket találhat a látogató s egyúttal egy szomszédos ország szellemi életére is következtethet általuk. A mai román képzőművészet című összeállítás ugyanis, tizenöt művész termésének legjavával, a romániai festők és szobrászok eleven, a modern iránt fogékony köreibe vezet bennünket és ezáltal helyesen tükrözi azt a jelentős fejlődést, mely — éppen a szocializmus viszonyai között — Európa e részén kulturálisan is végbement.

Az első benyomásra hagyatkozva is nyugodtan és jólesően állapíthatjuk meg ugyanis, hogy az alkotók *imponáló felszabadultsággal* fordulnak szembe a konzervatív regulákkal és *őszinte hevülettel* keresik, kutatják helyüket, feladatukat. Mivel pedig néhány (a húszas-harmincas évekből származó) festmény alkalmat ad arra, hogy ezt az előrehaladást a történelem oldaláról is bemérjük, könnyen dokumentálható, mennyit emelkedett éppen a legutóbbi években a román képzőművészet ahhoz a szinthez képest, mely korábbi fázisait jellemezte. De bizonyíthatja azt is, milyen természetesen épülnek bele most, a ma világába azok a ritka, azidőtt elszigeteltségre ítélt vagy kitagadott avantgardista hagyományok, melyek a polgár-feudális esztétika szorításában akkor nem fejthették ki termékenyítő hatásukat.

A szobrok (a kiállítás legjobb művei) felett például talán *Brancusi* szelleme is ott lebeg, de nem a kiábrándító vég-summázatok könyörtelenségére csábít immár, hanem a lényegi jegyek megragadására serkent anélkül, hogy a formát a tartalom szolgálólányából annak despotájává erőltetné. A jelenség analízise, átvilágítása, letisztított újrateremtése amúgyis a legfontosabb karakterisztikuma ennek az anyagnak; ez óvja meg a legtöbb esetben (nyilván elsősorban francia és szerencsére nem német hatásra) az érzelgősségtől és ez segíti még legnagyobb, már-már központinak látszó problémájának, a népművészet és avantgarde ötvözése kérdésének bonyolult dilemmájában is, a szerencsés szintézis felé.

A népművészet Romániában is, akárcsak nálunk, döntően paraszti eredetű, tömörítő ereje, ábrázolómódszereinek soha nem naturalisztikus jellege, balladai sodrása azonban alkalmas lehet a felhasználásra később is, amikor a társadalom szerkezete már lényegesen továbbfejlődött, s biztonságos vonatkozási pontot jelenthet a különféle felületes divatok zűrzavarában. De nyilvánvalóan csak akkor, ha maga ez az etnográfiai örökség nem válik mítosszá, erőltetett jelképrendszerré s következésképp olyan dekorativizmussá, mely abba a hitbe ringat bennünket ugyan, hogy közel maradtunk a néphez, valójában azonban a népiség *illusióját* kelti fel csupán. A romániai művészek láthatóan érzik e problematika veszélyeit, még ha nem is mindig sikerrel küzdenek meg vele; a legjobbak azonban a merengő-érzelmes nosztalgiák helyett a *valóban népi értelmesség* irányába fordulnak és inkább távolabb lépnek tárgyuktól, inkább alkalmazzák a groteszk, az intellektuális humor, a rendteremtő analízis eszközeit, semminthogy egy mesterkélt rusztikusság hamis köreibe szoruljanak.

Ioana Kassagria szobrai (különösen a román oszlopfőket idéző *Groteszk figura*), *Costin Ioanid* domborításai, *Szervatius Tibor* finom iróniába bújtatott áhitatos alkotásai (mindenekelőtt a remekül megoldott *Anyaság bálványa*), *Georgeta Naparus* festményei akár a *Ballada*, akár a *Teknősbéka*), *Pavel Codita* erősen absztraháló képei (legfőképpen talán a *Monstera deliciosa és liliomok, fehér feketén*) olyan nemes — emelkedett játékosságot, könnyedséget és életszeretetet mutatnak, hogy ezzel mintegy az egész kiállítás szerencsés alaptónusát is megadják.

VÉSZI ENDRE:

Fintorgó magány

Nemcsak a halálban maradsz te magadra,
ha lyukas fogadtól villan az agy,
ottmaradsz nyüszítve, magad, magad,
fájdalmad humorát dühösen tagadva.

Kalapod, amit a szél ledobott
pörögve elgurul, reszkető inakkal
kergeted, csattan a nevetés, az angyal
nem fogja hálóba, csak mosolyog.

Emberi sűrűben, katlanos melegben.
vacogó szívedig ér a magány,
kiáltasz, de a kín magába zár,
s tátogatsz idétlen, humoros szerepben.

Mintázod arcodat viasszal, agyaggal,
s egy bizarr mozdulat a mélybe ránt,
mondanád s nem tudod: így a hiányt
magadban cipeled, összezárt ajakkal.

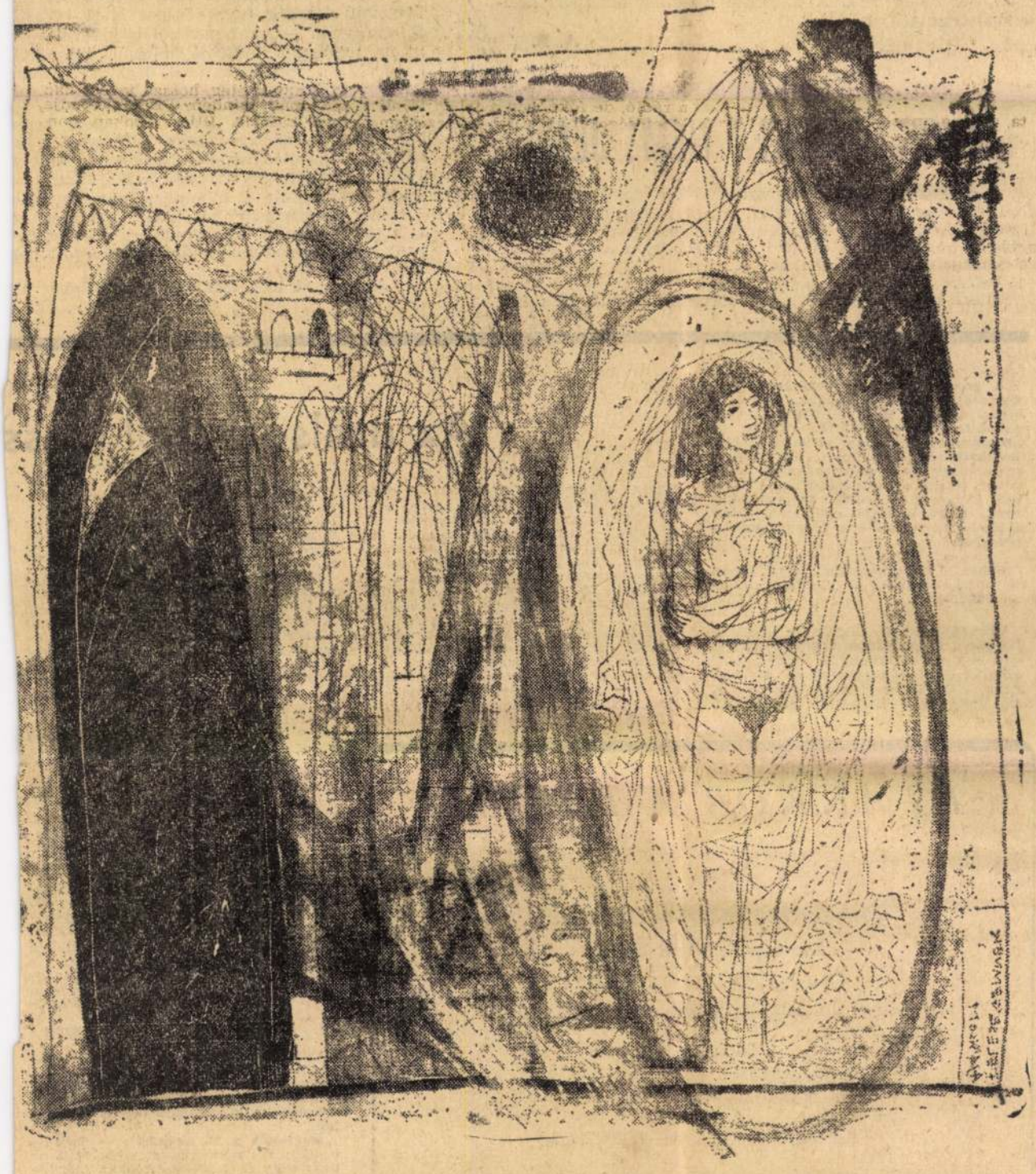

Kondor Béla: Babits illusztráció

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

LAPOKBAN

ÚJ SZEMLÉLET?

Egyazon vagy hasonló világnézetű művészek és kritikusok véleménye is gyakorta eltér, ha konkrét ítéletre kerül a sor. Az ízlés nem kanonizált; ne is legyen, nem is lehet. Nem feladatunk, hogy valamilyen „ízlések feletti" ítélkezésre vállalkozzunk a stílusirányzatok versenyében. Lássuk előbb a sokszínűen kibontakozó *teljesítményeket*, az *új* válaszokat a valóságunk *új* vizsgakérdéseire; ez adhat anyagot a tudományos értékű általánosításhoz.

Ezért nem vitatkozunk a **MAGYAR IFJÚSÁG** legutóbbi számában megjelent Az állami képzőművészeti vásárlások kiállításán című írásának egyes értékítéleteivel. A kritikus szíve jogával élt: elég, ha éppen csak jelezzük meghökkenésünket, amikor kitűnő festőnket, Bartha Lászlót oly súlyos szavakkal marasztalja el a formalizmus vétkében, hogy még a Képzőművészeti Alapot is megrója, hogy képét egyáltalán megvásárolta. Avagy megkérdőjelezi, hogy például Martyn Ferenc és társai *módszerei* „alkalmasak-e a szocialista tartalom kifejezésére", s Böhm Pált abban találja bűnösnek, hogy műve „szürrealizmusra *utal*". Még arról sem nyitnánk vitát, illendő-e a művészeti irodalom *egészét* a szocialista világszemlélet hiányában elmarasztalni, s oly utasításokat adni e tévelygő testületnek, amelyeket — a cikket be sem várva! — jórészt eddig is a magáénak tekintett.

Vannak azonban elvi kérdések, amelyekre a marxista esztétika már meggyőző választ adott, s ezt mai napság figyelembe nem venni legalábbis udvariatlanság.

Segesdy György példának okáért azért húzza a rövidebbet, mert művében a termékenységi mágia s a korai keresztény Madonna-ábrázolások formajegyei ismerhetők fel. „Az pedig abban az időben nem az anya és gyermeke viszonyát tartalmazta. (Nem fogadható el az az érv, hogy az idolszerű megfogalmazásban az ősi-eredeti emberi érzések öltenek alakot, mert csupán kezdetleges — korai — ideológia tükröződik benne.)" Ez a megbírált érv egyáltalán nem téves, ellenben marxista. Ezeknek a műveknek a közvetlen feladaton, s a kor tartalmi konvencióin átsütő emberi mondanivalója az érték, s nem az a mítikus-vallásos ideológia jellemző rájuk, amelynek, nem kis mértékben, *ellenére* érvényesültek. (Jól ránézett erre Savonarola is.)

S az sem valószínű, hogy a „valóság *tárgyi világában* rejlő *esztétikai érték* meggyőző tolmácsolására" kellene serkentenünk e bő listában kipellengérezett eretnekeket. Az esztétikai érték a valóság tárgyi világában tudniillik művészi értelemben még nincs bent. (*Igazi boci*, naplemente, *eredeti* pucér széplány stb.: ezek még nem esztétikai értékek.) Ha benne volna, ez kiküszöbölné a művészeket s talán a képzőművészeti kritikusokat is. Később került bele. Hogy miképpen: *ezzel* foglalkozik az esztétika. A többi a természettudomány és a fotoriporterek dolga.

S itt hat vissza a cikk történelmileg jól konkretizálható, pontosan minősíthető koncepciója az egyes ítéletekre. A korszerű művészi jelenségek csak korszerű szemléletmóddal közelíthetők meg. A marxista esztétika alkalmas kiindulópontnak tetszik.

A. B.

JÁNOS, JÓZSEF? NEM! JENŐ

A **NÉPSZABADSÁG** augusztus 20-i, ünnepi száma írást közöl Várkonyi Mihály tollából „Régi képeslap" címen. Ügyesen értelmezi egy harmincéves képes újság képeit, hirdetéseit, hogy végül a maga ifjúkoráról írjon a ma számára érdekes és jellemző sorokat...

De...

Miért kellett egy ma is szeretetnek örvendő, idős írót megbántania? Az [illegible] lottak díjmentesen vagy mélyen [illegible] Szekula J. (Jenő? János? József? — ezt úgy nem voltak hajlandók közölni ezért az árért!) könyvét..."

Lehet, hogy Várkonyi nem ismeri Szekul is hallott róla. Ez esetben érdeklődnie kellett Felhívnia a különleges tudakozót, vagy fellap dalmi Lexikont (III. kötet, 181. oldal), ahol ezt olvashatja a 86 éves Szekula Jenőről (nem János, de még csak Jolán, Judit, Júlia sem): egyetemen jogot végzett. Irodalmi pályafutását Hírlapnál kezdte: tárcákat, novellákat írt. Érd tozatos témájú romantikus regényeivel csakh rűségre tett szert... A Tanácsköztársaság idej mi kormányzótanács elnöki oszt. sajtóelőadója

Eljöhet az az idő, mikor Várkonyi Mihály azt fogják mondani a későbbi kor tájékozatla „Á, Várkonyi Mihály! A nagy filmsztár! Há sem lenne igazságos.

Erdé

EMLÉKKIÁLLÍTÁS?

Andrássy Kurta János műcsarnoki tárlatán, rémüldözve kérdezte meg a teremőr nénit, történt a váratlan tragédia? Mire a válasz:

— A művész úr elment ebédelni.

(A vendégnek nem is kellett sokáig várn hamarosan visszaérkezett.)

Valóban, mi történt? A **NÉPSZABADSÁ GYAR NEMZET** második hete — már több úgy ír erről a tárlatról, hogy *„Andrássy Kur rászművész emlékkiállítása"*.

Az emlékkiállítás nagy megtiszteltetés a számára, aki tulajdonképpen a halhatatlans De Andrássy Kurta momentán nem kér ebl adásból. Ezúton közöljük, hogy a legjobb e vend, két kisfiú boldog apja.

A PÉK FELESÉGE

Örömmel láttuk a **PESTI MŰSOR** legúj hogy a Filmmúzeum a harmincas évek emlé sát, A pék feleségét tűzte műsorára.

Ez az öröm nem szükségképpen, és nen a fontos Raimu-filmnek szól. Inkább azt se: kisszámú fecskék egyike végre igazi tavaszt Filmmúzeum — mint nevéből is kiderül — zeum, miképpen külföldi kollégái. Filmtörté konzervál s tesz elérhetővé, legkivált azokn hallomásból tudnak ezekről a hajdani „alapf retnénk, ha műsorát kizárólag eredeti hivatás lően állítaná össze. A korántsem iskolát tere ban készült álmodern giccsre, a Phaedrára és szükség. Máshol sincs, itt sincs. A valamilyer lyebb mértékben fogalmazandó, jó, „exluzív" r mek bemutatását a Filmmúzeumnak egy más lehetne rendszeresíteni. Ez is kell. De még ez szikusok rovására. Dürrenmattot, Becketet nem a Shakespeare-életműre előirányzott pa jják.

A ponyvát meg aztán még kevésbé.

A gonosz győzelme nem lesz mindig szükségszerű a világban — ez a távlat biztatta Hardyt. Tömören fogalmazta meg ezt a hitét Achernak: „Bármennyi legyen is az élettől elválaszthatatlan jó és rossz, annyi bizonyos, hogy az emberek sokkal keserűbbé teszik a szükségesnél. Ha ezernyi gyógyítható bajtól megszabadultunk, ráérünk majd eldönteni, hogy a jónál súlyosabb-e a gyógyíthatatlan betegség."

Ehhez a nyilatkozathoz joggal tehette hozzá büszkén: 5. vízszintes, 1. és 30. függőleges.

Az utolsó angol klass

VÍZSZINTES: 1. Község az edelényi járásban. 5. **Az idézet kezdete.** 15. Végett — szerbül (zarad). 16. „Az obsitos" költője. 17. Helység Indiában. 18. Férfinév. 19. Tejtermék. 20. Táncot jár. 22. Virágokkal beültetett terület. 23. Egyes előlények alakutánzási képessége veszély esetén. 25. A Szávába ömlik. 26. Római 551-es. 28. Igekötő. 29. Angolna — németül. 30. Napszak. 31. Petőfi tábornoka. 33. Spanyolországi helység. 35. Azonos mássalhangzók. 36. Hangtalan mozi! 37. Szabadság — franciául. 39. Start. 41. Az állatgondozó teszi. 43. Emelőgépek. 45. Zseblámpakellék. 47. Negáció. 50. Vadászkutya (felcserélt ékezettel). 51. A szavakat mondattá kapcsolják össze. 53. Fővárosa Beyrouth. 55. Claude, francia regényíró. 57. Gépies tanulás. 58. Kiejtett betű. 59. Fél elem! 61. Dróttal ellátott. 62. Vörös — angolul. 63. Méhlakás. 64. Ipari növény. 66. És — latinul. 67. Ág — németül. 69. Elvisel. 70. Felsőoktatási intézmény. 74. Fafajta. 75. Tisztít. 77. Nagyon — angolul. 78. Limonádé. 79. Csalit. 81. Siránkozás. 83. Gyorsan futó. 84. Fogyassza!

FÜGGŐLEGES: 1. Az idézet folytatása. 2. Kitűnő horgászbot készül belőle. 3. Kelet — franciául. 4. ... gyújt. 6. Somogy megyei község. 7. Vízi nimfa. 8. Adria, mássalhangzói. 9. Fül — angolul. 10. A súlyemelő teszi. 11. Löszdarab! 12. Részére. 13. Kaliforniai helység. 14. Sebészeti öltés. 19. Karsztos mészkőhegység a horvát tengerparton. 21. Folyó a Bataan-félszigeten. 24. Tartozást kiegyenlít. — 27. Megnevezést pótló szócska. **30. Az idézet befejezése.** 31. Nagy — angolul. 32. Fém — idegen nyelven. 34. Ilyen növény pl. a zsálya. 37. Állását visszaadja. 38. Nyelvtani fogalom. 40. Uralkodók ülőhelye. 41. Nagy-, óriás-, idegen szóösszetételekben. 42. Katonák nyári lakóhelye. 44. Utolsó posta. 46. A lanthán kémiai jele. 48. Félig-meddig! 49. Olasz város. 52. Ráma. 54. Vízinövény. 56. A természeti népek tiszteletének tárgya. 57. Kihalt új-zélandi futómadár. 58. Ragadozó madár. 60. Megy. népiesen. 63. Valamely tudományos intézet nem teljes jogú tagja. 65. Kopasztá. 68. Teljes (idegen). 69. Francia pozitivista filozófus, történész (1828—93). 71. Ilyen a falevél. 72. Tisztítsd! 73. Alaszkai kikötőhely. 76. Német személyes névmás. 80. Hosszmérték rövidítése. 82. Hangtalanul örül.

Bíró Zsolt

Az elrejtett idézet megfejtését 12 napon belül kérjük beküldeni.

A megfejtők között tíz példányt sorsolunk ki Ungvári Tamás „Az eltűnt személyiség nyomában" című kötetéből.

Megfejtés a 34. számból: — Tanulja végre meg: nem minket szolgálnak az ügyfelek; ez a dolog inkább fordítva van!

JUTALMAZOTTAK:

Barát Endre: „Lidérc" című kötetet nyerték: Dr. Baditz Pál, Miskolc —

ÉS AKKOR A PASAS...

Egy filmrendező feljegyzései

Magyar film

Irta: GERTLER VIKTOR és SZÁSZ PÉTER

Rendezte: GERTLER VIKTOR

Operatőr: HILDEBRAND ISTVÁN

Zeneszerző: RÁNKI GYÖRGY

Főszereplők:

Sinkovits Imre — 15 maszkban

Psota Irén — 5 maszkban

KORHATÁR NÉLKÜL MEGTEKINTHETŐ

Bemutató: szeptember 8.

1021

KIÁLLÍTÁSI KALAUZ

Séta és meditáció a Műcsarnokban

Március első felében több jelentős képzőművészeti kiállítás nyílt a fővárosban. Ezek közül most háromról szeretnék beszámolni. Mindhárom kiállítást a Műcsarnokban nyitották meg.

Egy különös „triptyhon"

E három képzőművészeti bemutató egész mai képzőművészeti életünk egy sajátos metszetét adja. Nem is annyira a stílusok és a minőségek sokféleségében, inkább a különböző művészi magatartásformák tekintetében.

A három kiállításnak már az elhelyezése is egy közismert képzőművészeti kompozíciótípus, a triptyhon (háromrészes kompozíció) asszociációját sugallja. A kompozíció két szélén, két egyéni kiállítással és a „sok alakos" középső „képpel", azaz egy népes vidéki képzőművészcsoport budapesti bemutatkozásával.

A jobboldali három teremben nyílt meg *Kondor Béla* egyéni kiállítása, s a képzeletbeli kompozíció másik oldalán, mintegy az előbbi ellenpontjaként, *Fabók Gyula* művei kaptak helyet a kamarateremben. Ez a kiállítás azonban nemcsak elhelyezésében pandantja Kondorénak. Kondor befutott, elismert művész, Fabók korábbi sikerei ellenére is lényegében pályakezdő fiatal. De ami ennél sokkalta jelentősebb eltérés közöttük, az a művészi, az alkotói magatartásuk különbözősége.

Fabók Gyula

Fabók kétségtelenül nagyon tehetséges, szakmailag kitűnően felkészült művész, aki még ráadásul technikailag olyan bonyolult és nehéz műfajban is, mint a tűzzománc, *szép, tetszetős* műveket készít. A zománcképek esetében ez a dekorativitás természetesen törvényszerű, sőt nélkülözhetetlen követelmény is, nemcsak a művész szubjektív törekvése.

A kiállításon a tűzzománcokon kívül festmények is szerepelnek, és itt már *a szépség és tetszetősség még tehetséggel párosulva sem csillapíthatja hiányérzetünket.* Summásan fogalmazva, a *művészi szenvedély, a lobogás hiányzik ezekből a képekből.* Az alkotói magatartás tekintetében — két nagyon végletes példával élve — a fölényes szakmai tudással rendelkező, virtuóz könnyedséggel, grációval dolgozó hajdani udvarfestőkhöz és az ugyancsak hajdani falusi fényképész mesterekhez tudnám hasonlítani a fiatal művészt. E két típus ugyanis nagyjából csak az előadásmódban különbözik egymástól, a keresettségben, a beállítottságban azonban nagyon is közeli rokonok.

Tudom, vaskos megfogalmazás ez így, és tulajdonképpen nem is fejezi ki hűen a véleményemet Fabók Gyula munkásságáról, akit ígéretes tehetségű művésznek tartok, de úgy érzem, *ezúttal nemcsak róla, hanem a mai magyar képzőművészeti élet egy általánosan is jelentkező tünetéről* — nevezetesen *a témával való azonosulás, a valamit kifejezni, mondani akarás, a szenvedély hiányáról* — van szó. S ez a tünet jól megfigyelhető, sokszor Fabóknál jóval kisebb tehetségű művészeknél, a Műcsarnok „sok alakos" kiállításán, az észak-dunántúli képzőművészek bemutatkozásán is.

Kondor Béla

És igazán ebben ellenpontja a kamaratermi egyéni kiállítás Kondor Béla tárlatának is. Most nem is annyira Kondor vitathatatlan és már oly sokszor elismert művészi jelenségéről, kivételes alkotói világáról szeretnék beszélni, hanem arról, hogy vajon miben is áll voltaképpen nagy hatásának titka. Kondor Béla jelentősége, véleményem szerint nem elsősorban ebben rejlik, hogy követői vannak, hanem, hogy *fellépése, munkássága bizonyos fokig szelektáló hatású volt,* főleg a mai magyar grafikában.

Vannak ugyan olyan művészek, akik Kondor munkásságából a maguk számára tanulságként csak a technikát, a nagy kézügyességen alapuló virtuozitást szűrték ki. Ezek a művészek, ha követőivé szegődnek, csupán külsőségekben hasonlítanak rá. De Kondornak nemcsak követői vannak, hanem ellentmondásra is késztet. *Az ő fellépésének hatására kényszerültek rá legjobb, legerőteljesebb művészi egyéniségű fiatal grafikusaink, képzőművészeink arra, hogyha nem akarnak hatása alá kerülni, ugyanolyan következetességgel és állhatatossággal építsék ki saját művészi világukat, mint ő.* Ez a következetesség, ez a részletekbe menő és az egészet egyaránt érintő végiggondoltság, talán ez a legimponálóbb mostani kiállításán is. Töretlenül tudja végigvinni, más nyelvre átültetni azokat a művészi kérdésfeltevéseket és válaszokat, azt a művészi törekvést, amely grafikáira jellemző. *Az utolsó teremben állították ki nagyméretű kompozícióit* (nem merem azt írni, hogy festményeit, mert van itt a rajz szokásos léptékeit meghaladva, a hatást mégse meghamisító szénrajz is), *amelyek a kiteljesedését jelentik Kondor művészetének. De csak pillanatnyi szintézis ez is,* hiszen Kondor intellektuális alkatú képzőművész, s mint ilyen, örökké kételkedő, örökké elégedetlen, de szakmai alaposságával sohasem érezte összeegyeztethetőnek, hogy kísérletezés ürügyén félig kész torzókkal, kiérleletlen, megoldatlan művekkel álljon közönség elé.

Az észak-dunántúliak

Sajnos, ez a műcsarnoki „hármas kompozíció", ha közelebbről szemügyre veszi az ember, kiegyensúlyozatlan, hiszen a kompozíció legsúlyosabb, legértékesebb része nem a központi kiállítás, hanem Kondor Béláé. Ezért ha a tárlatlátogatóknak ajánlhatnám, ne kövessék beszámolóm sorrendjét, s ne először a Kondor-kiállítást nézzék meg, mert akkor oly magasra helyezik a mércét, hogy annak az észak-dunántúli képzőművészeti kiállításon csak nagyon kevesen tudnak megfelelni.

E kevesek közé tartozik elsősorban *Bartha László*, a székesfehérvári *Áron Nagy Lajos*, és talán még az egészen más művészi alkatú veszprémi *Ircsik József*. A plasztikai anyagból pedig *Meszlényi János* és *R. Kiss Lenke* művei emelkednek ki. *Az említett művészek munkáin kívül is van ezen a kiállításon néhány figyelmet érdemlő munka.* Sokféle stílus, sokféle művészi akarat adott itt randevút egymásnak, és ez a sokféleség egy kicsit áttekinthetetlenséget is eredményez. Egy ilyen *bemutatkozó kiállításon nagyon nehéz pontos képet kapni az egyes kiállító művészek világáról,* hiszen még a legközépszerűbb alkotóknak is létezhet egy-egy kiemelkedően jó alkotása, és fordítva, a legeredetibb művésznek is bekerülhetett olyan műve, amely fölött elsiklik a figyelem.

Rideg Gábor

NÉPSZAVA
Budapest
1070 Nap 20
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VA
PJA
. MÁRCIUS 20, PÉNTEK

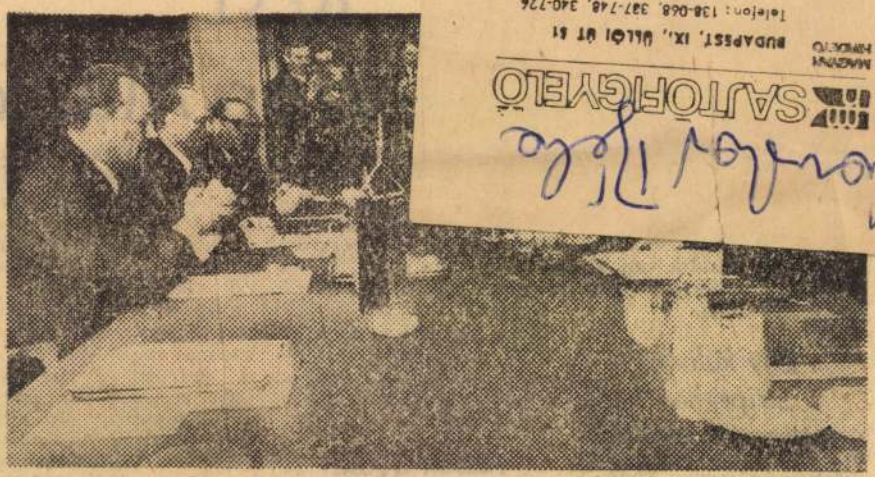

A két német állam kormányfőjének tanácskozásán: baloldalt Willy Brandt, mellette Egon Franke, jobboldalt Willi Stoph, mellette Otto Winzer
Telefotó — MTI Külföldi Képszolgálat

avaslatai
n
zésére

21-én Kasselben lesz

hány másodpercre megjelent a szálloda ablakában.

A tárgyalások 10 órakor kezdődtek. A Német Demokratikus Köztársaság küldöttei: *Willi Stoph, Otto Winzer, dr. Michael Kohl, Günter Kohrt* külügyi államtitkár, *dr. Gerhard Schüssler*, a Minisztertanács irodájának helyettes vezetője, *dr. Hans Voss*, a nyugatnémet ügyek osztályának vezetője az NDK külügyminisztériumában.

A nyugatnémet delegáció: *Willy Brandt, Egon Franke*, a belnémet ügyek minisztere, *Wolfram Dorn* belügyi államtitkár, *Conrad Ahlers*, a kormány szóvivője, *dr. Ulrich Sahm* és *Jürgen Weichert*, a belnémetügyi minisztérium miniszteriális igazgatója.

A tágyalásokat kezdeményező és a kancellárt meghívó Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnöke, *Willi Stoph* emelkedett először szólásra.

yilatkozata

Szövetségi Köztársaság egyenjogúságon alapuló, nemzetközi jogi kapcsolatainak kölcsönös felvéte-

(Folytatás az 5. oldalon)

Kádár Jánosnál

zánkba és gazdasági kérdésekről folytat konzultációt. A megbeszélésen részt vett *Nyers Rezső*, a Politikai Bizottság tagja, a KB titkára. Jelen volt *dr. Herbert Plaschke*, az NDK budapesti nagykövete. *(MTI)*

ő fogadta

60 ezer budapesti fiatal április 4-re készül

Az ország fejlődése a felvonulás képeiben — 13 ezer sportoló a menetben

Csütörtökön, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalában Szirbek Vilmos, a KISZ budapesti bizottságának titkára tájékoztatta a sajtót április 4-e ifjúsági programjáról. A tömegdemonstráció minden eddigitől eltér, nemcsak méretében, de jellegében is, mert *szorosan fegyveres erőink díszszemléjéhez kapcsolódik és 60 ezer budapesti fiatalt mozgat meg.*

A fiatalok — mint a KISZ titkára mondotta — felvonulásukkal elsőso ban azt akarják jelképe ni, hogy elért eredm nyeinkért a felszabadítók mellett, a felnőtt nemzedéket, az apák generációját, *a tegnapi fiatalokat üdvözlik és köszöntik.* Ezért vonultatják fel eleven színes élő képekben és gépkocsin haladó modelleken fejlődésünk sok jellemző eredményét. Megjelenik a felvonulási téren a *szocialista iparosítás* több nagyüzeme, de jelképesen, eleven, fiatalok hordozta kalászok képében a felosztott föld; megelevenítik a *pártegyesülést, az ellenforradalom* tést, egyszóval a legújabbkori történelmünkkel egyidős — vagy fiatalabb — budapesti ifjúság *bemutatja ezt a történelmet.*

A készülődés már folyik a sportolók körében is, akiket 13 ezres sereg képvisel. Felvonul valamennyi nagy klub és bemutatják a magyar sport nemzetközi vonatkozásban elért nagy eredményeit. Menetük élén a nemzetiszínű, a vörös és az olimpiai lobogót *Kulcsár Gergely, Zsivótzky*

Felszabadulási v

A
jobb

A felszabadulási mu kaversenyről szóló híre kel kapcsolatban az érdekli az olvasót, hogy versenynek milyen hat sa van a lakosságr Ezért *Kökény Istvánt* az ÉDOSZ titkárától a kérdeztük meg: *menny vel javulhat a lakoss ellátása az élelmiszerip ri dolgozók munkavers nye nyomán?*

— Elöljáróban anny — kezdi Kökény Istvá —, nálunk az élelmiszer iparban is hagyomány vannak a munkaverseny nek. Dolgozóink tavaly i részt vettek *a Magya Tanácsköztársaság 50. év fordulójának tiszteletér* kibontakozott versenyber S ez jelentősen hozzájá rult ahhoz, hogy 5 száza lékkal több árut adtal értékesítésre, mint előz évben. Az ország élelmiszeriparában pedig 5 százalék 9 milliárd forint értékű árut jelent.

— A felszabadulási versenyben is legalább 4

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Pesti Műsor

Kondor Béla

/1021/

KONDOR BÉLA EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

Az utóbbi esztendők egyik legrangosabb tárlatát rendezte meg a Nemzeti Galéria: *Kondor Béla emlékkiállítását tekinthetik meg az érdeklődők.* A művész hagyatékából összegyűjtött anyag rendszerezése *Dávid Katalin* művészettörténészt, a *Kondor-életmű* avatott ismerőjét dicséri.

Kondor Béla 1931 februárjában született Pestlőrincen. *Barcsay Jenő, Kofán Károly* és *Kmetty János* tanítványa volt a *Képzőművészeti Főiskolán;* diplomáját 1956-ban kapta meg. Kiállításon azonban már két évvel korábban is szerepelt. (A pályakezdés időszakából több — még „Próba" feliratot viselő, de a művész sajátos stílusáról már akkor is árulkodó alkotást mutat be a kiállítás.)

1957-es párizsi tanulmányútját követően Kondor Bélának 1960-ban Budapesten, a *Fényes Adolf teremben,* majd *Miamiban, Székesfehérváron,* azután ismét fővárosunkban volt kiállítása. Munkásságáért *Munkácsy-díjat* kapott. Tevékenysége viták, szenvedélyes vélemények keresztűzébe került. Alig másfél évvel ezelőtt, 1972 decemberében hunyt el — fiatalon; személyében a jelenkori magyar képzőművészet egyik legnagyobb, mesterként, példaképként tisztelt alakját ragadta el a korai halál.

A veszteség ma is fájó, az utána maradt űr betölthetetlen *(erről egyébként a nemrégiben rendezett Miskolci Biennálé epigon-alkotásai és a tisztelgő-emlékező művek nagy száma is tanúskodik).* Ahogyan Radnóti Miklós mondja: *„más távlatot ad a halál már"* Kondor Béla műveinek; most ragyog csak föl igazi fényében és jelentőségében törvényteremtő, formát és tartalmat újító művészete.

A *Nemzeti Galéria* kiállításának egyik terme a *Rézkarc-király* feliratot viseli. S valóban: *Kondor talán épp ezen a területen alkotta a legmaradandóbbat.* Madách-, Blake- és Nagy László-illusztrációi, az angyalok, gépek, vergődő, elbukó és megdicsőülő emberek sajátos együttese öntörvényű világot tárnak elénk, sokszor csupán néhány négyzetcentiméteres felületre sűrítve.

De becsülhetjük-e kevesebbre *a festő Kondor* munkásságát? Szemlélhetjük-e megdöbbenés nélkül a *Pléhkrisztus* vagy a *Csokonai* című képeket, a tárlat kétségtelenül kiemelkedő darabjait?

ÁLLANDÓ ÉS IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

AQUINCUMI MÚZEUM (III., Szentendrei út 139.). Nyitva: hétfő kivételével 10—14, vasárnap 10—18 óráig.

BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUM (XII., Stromfeld Aurél u. 16. Tel.: 354—536). Nyitva: kedd, csütörtök 15—19, szombat, vasárnap 10—18 óráig. — Kibővített, újjárendezett kiállítás

BÉLYEGMÚZEUM (VII., Hársfa u. 47. Tel.: 223—824). Nyitva: szerdán 10—18, szombaton 10—15, vasárnap 10—14 óráig. — Állandó világkiállítás — **Légiposta és Zeppelin-kiállítás — Elsőnapi borítékok kiállítása — Fournier-féle hamisítványgyűjtemény — 100 éves a levélboríték-rajzú bélyeg.**

GÁBOR ANDOR EMLÉKMÚZEUM (XIV., Zichy G. u. 8.) Nyitva: szerdán, pénteken, vasárnap 10—18 óráig.

GÜL BABA TÜRBÉJE (II., Mecset u. 14.) Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Á. sétány 40. Tel.: 160—184). Nyitva: hétfő kivételével 9—17., vasárnap 10—18 óráig. — Magyarország hadtörténete a honfoglalástól 1848-ig — Az 1848—49-es magyar forradalom és szabadságharc — Az 1919-es magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadserege — A II. világháború és Magyarország felszabadítása — Nevezetes csaták kilenc dioráma jelenetben — Fegyverbarátaink — Haditechnikai park — Tűzérségi kiállítás — **Pisztolytörténeti kiállítás — Hadtörténelmi és katonai térképek.**

HERCULES VILLA (III., Meggyfa u. 19—21.). Nyitva: hétfő kivételével 10—14, vasárnap 10—18 óráig.

HOPP FERENC KELETÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM (VI., Népköztársaság u. 103. Tel.: 228—476). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — A múzeum legszebb műtárgyai.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33—37. Tel.: 257—469). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — Az európai iparművészet remekei — Az európai kerámiaművészet — Mai magyar iparművészet — **Magyarországi szerb ikonok — Zsolnay-kerámia.**

JÓKAI MÓR EMLÉKMÚZEUM (XII., Költő u. 21.). Nyitva: szerdán, szombaton, vasárnap 11—18 óráig.

JÓZSEF ATTILA EMLÉKSZOBA (IX., Gát u. 3.). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.

KÍNA MÚZEUM (VI., Gorkij fasor 12. Tel.: 423—916). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig — Kínai porcelánművészet.

KISCELLI MÚZEUM (III., Kiscelli út 108.). Nyitva: kedd, csütörtökön és vasárnap 10—18 óráig. — A főváros képzőművészeti gyűjteményének kiállítása — Pest-Buda művészete 1686—1872-ig.

KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA MEGALAKULÁSÁNAK EMLÉKMÚZEUMA (XIII., Visegrádi u. 15. Tel.: 314—342). Nyitva: vasárnap kivételével 10—18 óráig

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM (I., Fortuna u. 4. Tel.: 161—024). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — A budapesti vendéglátóipar és idegenforgalom 100 éve — Képek a magyar kereskedelem történetéből.

MAGYAR KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11. Tel.: 427—565). Nyitva: hétfő és péntek kivételével 10—18 óráig. — A vasutak története — A légiközlekedés története — A közúti közlekedés története — A hajózás története — Eredeti történelmi járművek — Közlekedési munkásmozgalmi kiállítás — Közlekedési játékterem — **1904-es vasutas sztrájk — 100 éves a budapesti fogaskerekű vasút.**

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget. Tel.: 420—573). Nyitva: hétfő kivételével 10—17, vasárnap 10—18 óráig — Pásztorélet — Baromfi-, ló-, sertés-, szarvasmarha-tenyésztési kiállítások — Takarmányozási kiállítás — Erőgépkiállítás — Erdészeti, vadászati, halászati, borászati kiállítások — Ekék a XVII—XVIII. században — **Tokaj-Hegyalja borgazdasága.**

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (V., Kossuth tér 12. Tel.: 124—360). Nyitva: hétfő kivételével 11—19 óráig. — XIX. századi festészetünk — XX. századi festészetünk — XIX—XX. századi magyar szobrászat — **Régi művészet a Nemzeti Galériában — Kondor Béla emlékkiállítás.**

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14—16. Tel.: 134—400). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig — **Hahn Sebestyén ötvösremekei** — Károlyi Mihály emlékszoba (a Petőfi Irodalmi Múzeum épületében) — Kosztümgyűjteményi kiállítás (a Petőfi Irodalmi Múzeum épületében). — Az utóbbi kiállítás kedden és csütörtökön 10—18 óra között tekinthető meg.

MÁTYÁS TEMPLOM EGYHÁZMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNY (I., Szentháromság tér). Nyitva: naponta 9—19 óráig.

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM (XXII., Csókási P. u. 9. Tel.: 264—429). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — XV—XVII. századi bútorok — XIX. századi bútorművészet — Magyar bútorművészet a XVIII. században — Kályha- és kályhacsempe kiállítás — Római kori lapidárium — **Indiai miniatúrák.**

ÖNTÖDEI MÚZEUM (II., Bem u. 20. Tel.: 361—135). Nyitva: hétfő kivételével 10—17 óráig. — Ganz Ábrahám vasöntödéje — A Kárpát-medence 4000 éves öntészetének fejlődése — A XIX. századi öntöttvas kályhák — **Magyarországi táblaöntészet — Öntészet a háztartásban — A formázás fejlődéstörténete.**

PESTERZSÉBETI MÚZEUM (XX., Kossuth u. 39. Tel.: 278—017). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM (V., Károlyi M u. 16. T.: 187—076). Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig. — Csokonai Vitéz Mihály emlékkiállítás — Petőfi emlékkiállítás — Kassák emlékkiállítás — Majakovszkij-kiállítás — József Attila emlékkiállítás.

1974 JUN - 2

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAPTÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 JUN 1 2

Dolgozók Lapja (Komárom)

Kondor Béla

1021

Kondor Béla emlékkiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában

A képeken: faliszekrény és szárnyas oltár Dózsa emlékére
(MTI Fotó — Molnár Edit felvétele — KS)

Egy városból származtak, egy évben születtek, a másik két hónappal korábban. Gerőcsnek fogorvos volt az apja, a másiknak orvos. Bár a városban is volt gimnázium, mindketten az ősi diákvárosba kerültek gimnázistának. Az előkelőbb.

Az egyetemet már Pesten végezték el. Bár az ősi diákvárosban is volt egyetem, de Pesten mégis más. Gerőcs orvos lett, a másik fogorvos. Mindketten Pesten kaptak állást. Gerőcs Imre később letette a szakvizsgát, és gégész lett, a másik szájsebész. Gerőcs Imre kórházban, a másik klinikán.

Aztán megnősültek. Gerőcs, aki barna volt, egy szőke nőt vett el, a másik, aki szőke volt, egy barna nőt. Gerőcs Imre örömmel tapasztalta, hogy az ő felesége szebb, viszont a másiké gazdagabb. Ez kicsit aggasztotta, de bízott benne, hogy ezt a különbséget szorgalmas, kemény munkával ki lehet majd küszöbölni.

De aztán jött a háború, és egy időre eltűntek egymás szeme elől. Később Gerőcs fogságba esett, a másikról az a hír járta, hogy meghalt.

Gerőcs Imre elkeseredett. Úgy érezte, nem érdemes toakarta megelőzni, azon akart túltenni, azt akarta végleg legyűrni, vagy legalább felnőni hozzá. Most úgy érezte, mintha a végtelen űrben lebegne reménytelenül, a semmibe kapaszkodva.

Egy napon új fogolyszállítmány érkezett a táborba, és azok között volt a másik is. Sápadtan, csont-bőrré aszálódva. Gerőcs Imre boldog volt. Sokáig szorongatta könnyezve a kezét, ölelte a vállát.

— Hány kiló vagy? — kérdezte később.

— Ötven, talán — sóhajtott a másik.

Gerőcs Imre alig észrevehetően elmosolyodott. Ő ötvennégy volt. De a mosoly rögtön ráfagyott az arcára, amikor meglátta a másik rangjelzését és kitüntetéseit. A másik őrnagy volt, míg ő csak százados, és a másikat két kitüntetéssel több díszítette.

meg ott folytatnám, ahol gyerekkorunkban abbahagytuk. Emlékszel, Imre?

Gerőcs emlékezett. Akkor is mindig a másik volt a vezér, ő csak az alvezér. A másiknak nagyobb tekintélye volt a srácok előtt, és amikor vezért választottak, egyhangúan őt kiáltották ki. Hiába próbálta Gerőcs néha megvesztegetni a fiúkat színes üveggolyókkal, gombokkal, csokoládéval, nem ért semmit. Amikor választásra került a sor, mindig a másik került ki győztesen.

Aznap este sokáig beszélgettek a barakkban.

— Tudod — mondta elgondolkozva a másik —, sok minden megfordult a fejemben az utóbbi időben, és egyszerűen nem tudok tisztába jönni magammal. Úgy érzem, elherdáltam eddig az életemet, jobban mondva, nem éltem jól. Természetesnek vettem min-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 JUN 2
Tolnamegyei Népújság

Kondor Béla

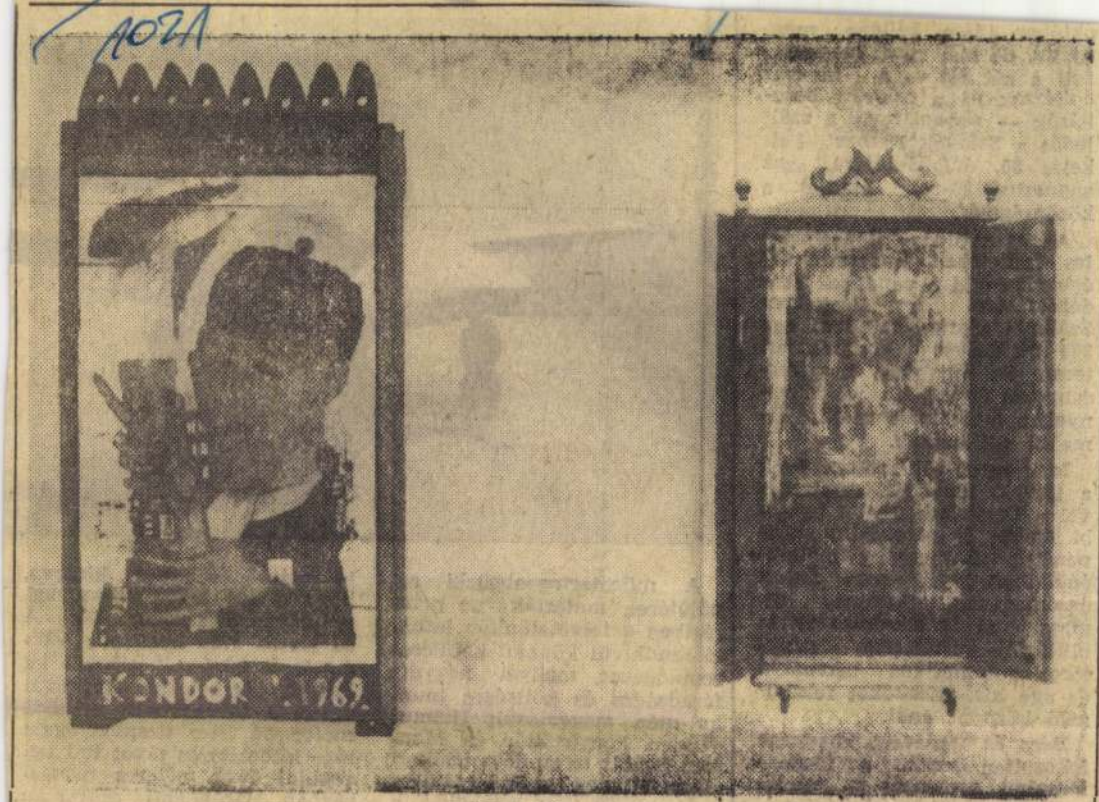

A Magyar Nemzeti Galériában Kondor Béla-emlékkiállítás nyílt. Képünkön: Kondor Béla: Faliszekrény és Szárnyas oltár Dózsa emlékére c. műve.
(MTI-fotó — Molnár Edit felvétele — KS)

október 15-én kellene megnyitni, de már most megegyezett a két fél — a magyar építészek és a szlovák beruházók — abban, hogy a szállodát a Szlovák Nemzeti Felkelés 30. évfordulójára, azaz augusztus 29-re, átadják a közönségnek.

Az új szálloda kilencemeletes épületében összesen 947 ágy áll majd a vendégek rendelkezésére. A Bratislava Szálloda „tartozéka" lesz egy 360 férőhelyes kongresszusi terem is, amelyben hangversenyeket és egyéb rendezvényeket tarthatnak majd; filmeket vetíthetnek.

Már most elkészültek azok a tervek, amelyek segítségével a Bratislava Szálló további sport- és társadalmi központtal bővíthető: a melléképületben 25 méteres fedett úszómedence, szauna, kis, masszázsra is alkalmas rehabilitációs tornaterem, négysoros automatikus tekepálya és egy kis, frissítőket felszolgáló központ épül.

Bécs és Budapest közelsége fokozottan ösztönzi az idegenforgalmi szerveket a „városstrió" közös népszerűsítésére — különösen a tengerentúli utazási irodák számára. Főként Csehszlovákia és Magyarország idegenforgalmi szervei

A münster-osnabrücki repülőtéren mutatták be nemrégiben a felvételünkön látható rendkívül könnyű kétüléses repülőgépet, mellyel négyévi fáradságos és költséges munka után megvalósult Helmut Wilden konstruktőr és Manfred Scholz tesztpilóta ifjúkori álma. Minden szabad idejüket és megtakarított pénzüket a „VOWI" (Volksflugzeug Wilden) megszerkesztésébe fektették. Az első repülés kimenete. le biztató és nincs kizárva, hogy a 440 kg-os műanyag repülőgépből „sláger" lesz. A 80 lóerős 1700 köbcentis VW-motorral felszerelt gép 225 kg hasznos terhet tud magával vinni. A takarékosan működő motor 85 liter üzemanyaggal ezer kilométeres távot tud berepülni 5000 méteres magasságban. Óránkénti sebessége 200 km. Startoláshoz és landoláshoz 130 méter hosszú sík terepre van szüksége. 500 db

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 JUN - 9
Békésmegyei Népújság

Kondor Béla festő- grafikusművész

KÖRÖSTÁJ

KULTURÁLIS MELLÉKLET

Kiállításról kiállításra

1021

A valóság valóságos víziói

Faliszekrény, önarcképpel

Rövidnek tűnő az életem és kopott, öreg krónikákban kerestem vigasztalást. De nem találok csak olcsó kardpengecsöngést mosolygó királyok véres ujjnyomát lelem.
(Kondor Béla: Boldogságtöredék)

Amint teremről teremre járunk Budapesten, a Nemzeti Galériában megrendezett Kondor Béla emlékkiállításon, mind erőteljesebben fogalmazódik meg bennem a Mondat, amellyel — úgy vélem — valami keveset ki lehet fejezni Kondor művészetéről: *„A valóság valóságos vizióit látom itt, egy tragikusan igaz világ nyílt és raffináció nélküli kitárulkozását, a kondori véleményt az Emberről."*

Lehet persze, hogy másképpen is ki lehetne fejezni azt a megragadó és megdöbbentő érzelmi-értelmi hullámzást, melyet azonnal érez az ember, ha képei elé áll, nos, lehet; de senki sohasem meg nem kerülheti művészetével kapcsolatban azt, hogy tragikus, hogy nyílt, hogy kendőzetlen, hogy vízióiban is a legvalóságosabb, hogy egyetlen kiáltás a jóért, a nemesért, a könnyen fecsérelt szépségért, mely azért mégis legfontosabbként kell, hogy megállíthatatlanul, örökös folyamatként csiszolja-vésse minden ember személyiségének nyers gyémántját. Amikor arra hív fel, hogy milyen esendő az ember, hogy menynyire képes önmagát pusztítani, akkor is ott rejlik expresszív hatásában ezek ellenkezője: hogy mennyire *nagy lehet az ember*, ha önmaga is azt akarja, hogy mennyire *képes felemelni magát*, ha úgy akarja, hogy mennyire *úra lehetne az egész világnak*, a valóságnak, a jelenségek megszámlálhatatlanságának, ha felismerné végre egyszer és mindenkorra: *képes erre!*

Kondor hősei legtöbb grafikal lapján a százak és ezrek. Soha nem egy, hanem a tömeg, az emberek sokasága. Mégis mind, akár száz, akár ezer, akár csak tucatnyi, az Embert példázza. Úgy is, ha lóg a bombán vagy valamiféle szörnyű, apokaliptikus gépezetet irányít, úgy is, hogy Szent Antalt kísérti és úgy is, hogy tömegével pusztulva hull le a magasból az Égi háború kegyetlen víziójában. Arcai ugyanazt tükrözik: vívódást, dühöt, töprengést esettséget és nagyságot. A Férfifej, az Önarckép 1967., az Esküvő emberpárja, a Virág emberpárja és Az öreg király — példák és megvalósulások.

Dávid Katalin írja a kiállítás katalógusában: „Az az élmény, amelyet átélt, s amelyen átvezetett bennünket, igazi művészetet teremtett, megragadta a dolgok egészét, hogy megnyissa a lét végtelenségét. Műveiben az esztétikai élmény már egyben értékélményt is magába ötvöz: a dolgok megítélésének képességét, az ember világának vállalását."

Amit vállalt, és ahogyan vállalta, emlékkiállítása híven tükrözi. Negyvenegy éves volt, amikor elment, most, idén februárban lett volna negyvenhárom. Hatalmas lánggal, gyorsan élt, és rövid ideje alatt a magyar grafika meghatározó erejű művésze lett, olyan művész, aki hosszú időre magához ragadta a grafikai kifejezés szuverén formálását, önmaga arcához való igazítását.

Az emlékkiállítás a Nemzeti Galériában nagy siker. Naponta több százan látogatják, erősödő képzőművészeti közérdeklődésünk ismeretében is nagyon sokan.

Bizonyára, nem minden látogatója *érti*, hogy miért? De, hogy valamennyien *érzik*, az bizonyos. És ez az a pont, ahol Kondor Béla művészetének lényegét a legjobban megsejthetjük.

Sass Ervin

izenegyedik évadjá
us 5-én a gyulai Várszínház

lszabadulásának 30., fennállásának 760. évfordulóját is ünnepli a Gyulai Nyár

r 1974-ben is figyelemkeltő A rendezők, ez- város felszaba- fennállásának rdulóját is kö- ram gerincét hagyományosan zvények képe- az eszperantó s a Várszínház jelentős ju- ző, a XII., az . évadját kez- ben.

kezdődő *eszpe- yetem* kulturá- itánya délelőtt si tanács dísz- r. *Vidó István*, elnöke mond , majd *dr. Ba-* emi tanár tart- t „A kék Duna l. Mintegy 300 ak az egyetem világ minden ldigiekhez vi- gram is bővül, yelvi továbbb- nak. Jelentős rkezik *Kádár* ntó nyárj egye- „Körösök vidé- sa, mely a bé- ldulásának ese- hallgatóság elé. résztvevői vár- atókon, hang- hés-táncos ösz- részt vesznek, szabadtéri be- atnak, és meg- város és a kör- mészeti és tör- el.

irszínház első s 5-én lesz. *A nagyszerű* észes történelmi erenc Jászai-dí- rab főbb szere- ri. *Máriáss Me- Ferenc, Iványi Zsigmond, Bán- Szoboszlai Sán- István és Szé-* tják. Július 21- án Jászai-díjas rso de Molina: *lovag* című víg- majd a nézők. p *Éva, Szakács* ila, *Fülöp Zsig- Miklós, Kertész* nások. programját ki- si estek" című klór-est, mely- atója augusztus zreműködik a ssi, a gyomai

Körösmenti és a gyulai Körös táncegyüttes, valamint a sarkadi Röpülj páva-kör, a tótkomlósi citerazenekar és a megye több népművésze. A műsort *Born Miklós* állította színpadra.

Változatos programot ígér a Gyulai Nyár időszakában a szabadtéri színpad, ahol — többek között — fellép a *Lowe Affair* amerikai beat-együttes is.

Értékes és országos jelentőségű a kiállítások programja. *Kohán György* Kossuth-díjas festőművész hagyatékából ismét új válogatást mutat be a Dürer Terem, június 23-ig pedig *Buza Barna* szobrászművész gyűjteményes kiállításának ad otthont a múzeum. Augusztus 9-én nyílik a *Székely Aladár Országos Fotókiállítás*, szeptember 13-án pedig a gyulaiak *Őszi Tárlata*.

A találkozók sorából kiemelkedik a szovjetunióbeli testvérmegyénkben, Penzában jártak találkozója augusztus 19—20-ig, a népművelési oktatók és kutatók XX. nyári konferenciája, mely augusztus 16-án kezdődik. Augusztus 23—24-én lesz az üdülőhelyi városok vezetőinek tanácskozása, az országos biológus napokat pedig szeptember 20-án nyitják meg. Már hagyományosan idén is megnyitja kapuját a képzőművészek művésztelepe július 29-én, a pedagógus képzőművészek művésztelepe június 14-én és a fotóművészek tábora augusztus 4-én.

naradt
en...?
óta folyt a
en a könyv-

Árubemutató, amely teljesitette feladatát

Sok látogatót vonzott atej- és tejtermék-bemutató

A fiatalok körében is nagy érdeklődést váltott ki az automata mosógép

Kovács Béla

mel van jelen a felszabadított területeken, mintha érte nem kellett volna százezrek életével, földig rombolt otthonokkal, szétszakított családok fájdalmas sorsával fizetni.

Gyakran tapasztalom, hogy a mesterségbeliek igaz dolgokról szólva a dokumentáláshoz kevésnek érzik a valóságot, ezért azt teleaggatják a szakmai fogások karácsonyfadíszeivel. Ez a film ismét meggyőzött arról, hogy a magunkban világosan elrendezett igazság a dokumentálás legfőbb dramaturgiai feltétele. A film készítői nem csupán ismerték, és egyéves szolgálatuk során mélyebben megismerték a vietnami valóságot, de őszintén és nyíltan azonosultak annak a népnek a sorsával, amelynek szenvedése semmivel sem mérhető és igazsága senki által el nem vehető.

Ezen az emberi szűrőn át érkezett Dél-Vietnamból az üzenet, ezért volt igaz, a képek többségében fájóan igaz. És ezért volt új is, hiszen ezekről a helyekről éveken át a híradókban csupán a nyugati filmügynökségek és tv-társaságok szándékoltan egyforma, szokványképeit láttuk.

Végül Róbert László szövegéről néhány szót. Írott és képen megfogalmazott riportjainak évek óta sajátossága, hogy bennük együtt van jelen a szenvedélyesség, a líraiság és a tényközlő pontosság. Ezzel a tulajdonsággal — kevesek erénye — vált a film igazán szívet szorító és egyben élményt adó üzenetté.

DIÓSDI LÁSZLÓ

MIT JÁRKÁLSZ FELÖLTÖZVE?

Az elmúlt héten elhatároztam, hogy vasárnapig annyi derűvel töltődöm fel a képernyő előtt, hogy a következő hét drámáin, szatíráin sőt humoros műsorain sem izgatom fel magam. Ebből a célból kijelöltem magamnak minden olyan műsort, mely előreláthatólag optimizmussal fog eltölteni. Valamennyiről olvashatnak méltatást ebben a rovatban, s így eldönthetik volt-e okom a bizakodásra. Nem mondom, egyes részletek derűvel töltöttek el (bár lehet, hogy ez nem is állt szándékukban) Móricz Virág Bölcs mosoly című tévéjátékában az öreg professzor nevettetett meg (Rajz János), aki falusi luxuspalotájában abban reménykedik, hogy ifjú felesége (Bara Margit) legalább itt falun nem fogja megcsalni őt, mert nincs kivel. De mit tesz isten, mint két ízben is elmondják: „A patikának üveg ajtajában, — Búsul, búsul a gyógyszerészlegény." Ő, amellett, hogy rosszul is van idézve (helyesen: „egy gyógyszerész segéd"), még meg is csalja a profot a feleségével. Szerencsére az öreg egyik alkalommal sem tudja tetten érni őket, mert a rengeteg lépcsőn izgatottan lesietve (erre kellett a falusi palota) két ízben is eltöri a lábát, s az így keletkezett fájdalom feledteti vele szíve aggodalmát. Felesége hűtlenségéről valószínűleg csak e tévéjáték bemutatása alkalmával szerzett tudomást. A Glóbusz kis hibával című Radványi Ervin műsorban inkább az töltött el derűs álmélkodással: miért határozzák el a tévében időnként, hogy ez az egyébként igen jól író és kitűnően fordító munkatársuk — humorista és konferanszié. A képernyő tanúsága szerint: őt feszélyezi ez a dolog leginkább. S egy kicsit a nézőt. (Buzáné Fábri Éva szerkesztő —, aki legutóbb Horvát János és Tamási Eszter segítségével — bravúros munkát végzett a Május 1. „non-stop" spontán szórakoztató műsor megszervezésével — szerkesztő kollégáját túlságosan szabadjára engedte.) Vampilov vígjátékának (Az elsőszülött) inkább csak az zavart: miért nem mulatok rajta olyan fenntartás nélkül, ahogy cseles — noha előrelátható — fordulatai megérdemelnék. Kár volt a drámai-lírai alkatú tehetséges Lukács Sándorra bízni a kedves és jószívű csirkefogó szerepét, s ezzel Csehov világa felé eltolni az oroszba átoltott Feydeau-i bohózatot. A valódi Feydeau viszont végre a helyén volt. (Heltai Jenő szövegét televízióra alkalmazta Boldizsár Miklós, rendezte Vámos László, operatőr Czabarka György, dramaturg Lehel Judit.) A karrierista és erkölcscsősz képviselő (Tahi Tóth László), s a mindent majdnem felborító, de végül akaratlanul is elrendező bolondos, ifjú feleség, aki permanensen elfeledkezik felöltözni (Almási Éva): igazi bohózati jellemek. Kitűnő játékukra építi a rendező a sodró tempójú tévébohózatot. (Annyi komótos tévé-vígjáték után) Ebben már valóban, alig találok belekötni valót. Talán csak annyit: miért rohangált a „komoly" szituációkban a hősnő ennyire felöltözöttenmeztelenül. A hatalmas kalap alatt egy csipkés, fodros hálóing (mindég csak a kalapig jutott el az öltözködésben) sokkal mulatságosabb lett volna, mint az időnként combig szétlibbenő ékes pongyola. E kedves és meglepő látvány révén felfakadó derültségről a néző inkább csak a szerencsés férfiszereplők magatartásából értesült. A jó bohózat rendkívül finom szerkezete nehezen tűri a közvetettséget: frappáns, gyors nevetések hajtják kerekeiket. Egyensúlya annyira érzékeny, hogy a pongyola és a hálóing közötti különbséget is megérzi. De azért pongyolában is mulatságos volt.

HÁMOS GYÖRGY

Kondor Béla emlékezete

Egyetlen filmcsík, amely megőrizte volna, járását, arckifejezése változását — egyetlen magnószalag, amely megőrizte volna kissé érdes, ironikus beszédstílusát — egyetlen dokumentum, amely mozgását, elevenítené meg: *nem* szerepel a filmben. Csak fotók és festmények, néhány műtermi részlet, de az is már az ő távollétében, halotti interieurben.

Mégis, kevés ilyen dinamikus, feszültségekkel és gyötrelmekkel teli filmet láttunk az utóbbi időben. A feszültség, a gyötrelem, az önmagával és a külvilággal való állandó küzdelem még a fényképek statikus beállításán keresztül is érvényesül. A néha kamaszosan hetyke póz, a kacsintó szem, a féloldalas, gúnyos mosoly nem tudja elrejteni azt, ami mögötte van: az állandó keresést, vívódást, kiegyensúlyozatlanságot.

A Kondor Béláról szóló, 37 perces tévéfilm semmit nem mond el a művész életéről, legfeljebb számokkal annyit, hogy negyvenegy éves volt, mikor meghalt. Ez minden. A festő életrajzát, pályájának alakulását, stílusának fejlődését, a belső kudarcokat és külső sikereket, vagy fordítva, a belső sikereket és külső kudarcokat éppúgy nem ismerteti, mint képeit sem. Egy-két lakonikus jelzésszerű mondattól eltekintve nincs benne művészettörténeti elemzés. S aláfestésnek, adott esetben párhuzamnak vagy magyarázatnak Kondor Béla, a festőköltő versei hangzanak el. Maros Rudolf zenéjéből összeállított zenei kompozíció kitűnően hangsúlyozza, érzékelteti a művek atmoszféráját.

Ez a film *nem* ismeretterjesztő. A szerkesztő-rendező *Zsigmondi Boriskának* nem volt — nem is lehetett — célja, hogy azok számára magyarázza meg Kondor Béla művészetét, akik eddig még sohasem találkoztak vele. A film élvezetének előfeltétele, hogy a néző már eleve tisztában legyen vele: ki volt Kondor Béla. Tudnia kell, hogy az ötvenes években induló festőgeneráció egyik legtehetségesebb képviselőjének számított már egész fiatalon. És nagyon sok hányattatásban, visszautasításban volt része, főként pályakezdéskor. Diplomamunkájának a Dózsa parasztháborút ábrázoló rézkarc-sorozatot készítette — s aztán később is még több Dózsa-műve született. Itt, a filmben külön fejezetként szerepel „Oltár Dózsának" címmel ez a témakör. Mindig izgatta gyötörte, újra és újra festésre késztette a borzalom, a gyilkolás, a háború, a kivégzés számtalan megnevezhetetlen régi és mai formája. Katapultok és repülőgépek, félelmes rovarok és utolsó ítéletben vonaglók, forradalmárok és az őket eltiprók — mindig visszatérő témái. És a filmben ismétlődve is megunhatatlanul vonulnak fel ezek a jelenetek — s bennük a jellegzetes, torz, csontvázszerű figurák, nagy tömegben, kuszán s közben egy keményen megformált angyal úszik át valahol. Vagy végtelen fínoman, lágyan megrajzolt női profil, összecsukódó ujjak kelyhe töri meg a borzalmat és kérdőjelezi meg a harcot, szelíd

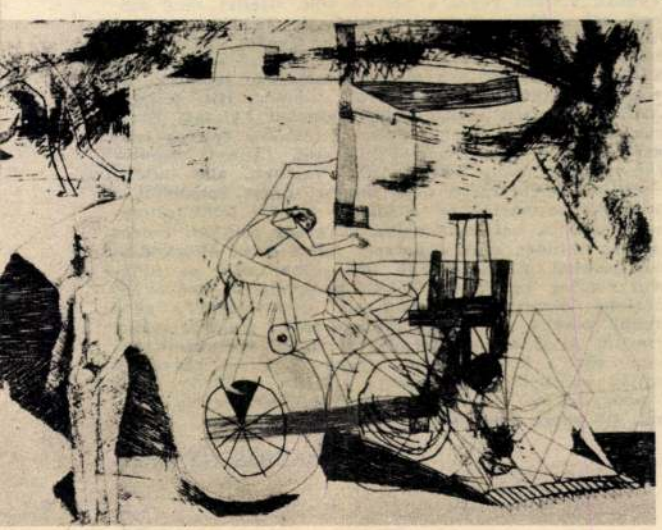

ellenpontként. Kondor Bélára hatott Hieronymus Bosch szabálytalan víziókat teremtő képzeletvilága — de az ő saját, a képzeletvilágának szinte kimeríthetetlen bőségéről ez a film tanúskodik leginkább. Egyetlen képen belül is számtalan, eddig alig észrevett, rejtőzködő kis figura kerül a rivaldafénybe. A tv-adás nem ugyanazt adja, mint egy kiállítás logikus rendje — a film, *ez a film* szuverén módon emeli ki, sűríti, az egyes motívumokat, hogy más élményt nyújtson, mint a festmények: filmélményt. Nem csal — a képeket mindig totálban is látjuk, egy-egy pillanatra, inkább jelzésszerűen, de az igazi mondanivaló a

részletek felfedezésében rejlik. Nem minden festő életműve tűrné el ezt a módszert: Malevics, Mondrian vagy Moholy Nagy László képein nincsenek részletek: csak az egésznek együtt van értelme. Kondor viszont hálás téma — monumentális angyalalakjai, prófétái, vagy a rézkarcok, rajzok legtöbbször őriznek valamelyik — vagy akár több — sarokban is egy-egy önálló kiskompozíciót, beépítve az egészbe, szinte elbújtatva a ruharedők közé.

A film egyetlen hibája, hogy nem eléggé tagolt. A fejezetcímek, mint pl.: Óda a szépséghez, Hősök arcképcsarnoka, Romantikus tanulmány, Pléh Krisztus stb. még tematika szerint sem választják el elég világosan a műveket. Természetesen, maguk a képek sem hagyják, hogy őket bármilyen skatulyába szorítsák — tehát nehéz is a megkülönböztetés. De akkor talán valamilyen más (kronológiai, stiláris stb.) szempontot is lehetett volna érvényesíteni.

Zsigmondi Boriska filmje nincs túlbeszélve. A rendező a képekre bízta, hogy beszéljenek magukért. S ez valóban megtörtént, színekkel, egymást váltó tisztább és elmosódó formákkal, teljes kompozíciókkal és kis részletekkel. Nem ismeretterjesztő film. Más a célja. De eredménye, hatása nyilván az lesz, hogy azokban is felébreszti az érdeklődést Kondor iránt, akik még sohasem látták képeit sem eredetiben sem reprodukciókon.

PASSUTH KRISZTINA

Glóbusz — több hibával

Elhamarkodott lenne a május 24-én bemutatott *Glóbusz — kis hibával* című adásból azt a következtetést levonni, hogy az egyszerű halandó és a humorista között nem is olyan nagy a különbség. Csupán annyi, hogy ha az előbbinek jut eszébe valami a világ és a többi ember gyarlóságáról, az általában nem jár különösebb következményekkel, míg ha ugyanez a humoristával esik meg, abból előbb-utóbb tévéműsor lesz. Legfeljebb azzal a különbséggel, hogy akkor is készülhet tévéműsor, ha a humoristának semmi nem jut az eszébe.

Elhamarkodott lenne azonban efelett bosszankodni. Nem azért, mert nem ez volt az első ilyen eset, és ismerve a műfaj színvonalát, feltehetően az utolsó sem. Hanem mert gondoljunk csak bele, mennyivel kínosabb lehetett ez az egész a humoristának, mint a nézőnek. Micsoda kínok kínja úgy műsort csinálni, hogy az embernek nem jut eszébe semmi. Micsoda gyötrelem a felismerés: nincs más megoldás, újak híján a régi patronokhoz kell nyúlni. Azok legalább már beváltak egyszer-kétszer. Mint például a pikantéria. Vaskosan. Jöjjön tehát, bármily keserűség, az öreg selejtes glóbusz, melynek legfőbb hibája és humorforrása — na mi? —, hogy a rajta élő, kissé ódivatúan manuszoknak titulált lények némely hímnemű tagjai minduntalan a bokorba rángálják az arra haladó nőnemű lényeket, s egy teljes lányosztályt tanárnőstül együtt. És jöjjön az erősen bugyutára vett hős áll, akit először nőismerőse vél betegnek, mert nem akar tőle semmit, majd a férfi társbérlője betegesnek, mert úgy gondolja akar tőle valamit.

Mindenesetre azért már két jelenet megvan. Harmadiknak pedig ott az évekkel korábban készült kisfilm, csak meg kell változtatni a címét. De ez még mindig nem minden. Illetve nem műsor. Kell még valami, hogy kilegyen az idő.

És ekkor a humorista, az ügy érdekében, mert mégiscsak nézők millióinak vidámsága és kikapcsolódása forog kockán, feláldozza magát, egy alsótagozatos nebulóknak magyarázó nyájas tanítóbácsi álarcát öltve magára, odaáll a kamerák elé, és hosszan beszél az idő kerekéről meg a földgolyót rongáló emberiségről, miközben tényleg ott forognak mellette valamiféle rozoga kerekek, és ha nem is az emberiség, de a tévé trükkmestere tényleg ott rongál egy földgömböt, mindenféle lyukakat pukkantva.

Ezek után nem lehet csodálkozni a közhiedelmen, amely zord és kedélytelen embereknek tartja a humoristákat.

BÁRSONY ÉVA

Elmúlás és vidéke

Az elmúláshoz nem kell okvetlenül magas kort megérni. Bővebb tréfálkozás helyett elégedjünk meg egy rövid utalással: a bennünk működő „számlálószerkezet" kérdése az egész.

Arany Jánosnak van egy költeménye, melynek *Hatodik énekénél* az én kötetemben örökké ott a könyvjelző. „Egyszersmind beszéle értelmesen, halkan: Milyen álom volt ez! hogy már meg is haltam, Be jó hogy te itt vagy — lelkem újraéled: Nem lehet kimúlnom, hogy ne szóljak véled." (Az „egyszersmind" szó tartalmához még annyit: a megelőző sorban az van, hogy kezét nyújtá, mely hideg volt, mint a jég.)

A költészet — az elmúlásról szóló költészetre különösen áll ez — nem lehet ennél kisebb sorsú. „Nem lehet kimúlnom, hogy ne szóljak véled." (Kisebb igényű lehet.)

Így szólnak vélünk a költők. De: mikor? És ha nem épp jókor, az mit ér?

Azt akarom kérdezni ezzel: Amolyan igazándi epilógust írt-e már költő a világon? Amikor az a jég-kéz már ahhoz is hideg?

Amikor a legjobban kellene? Mi több: amikor már nem kell!

Minden epilógus-vers esendőségét ez a paradox helyzet adja. Arany János *Epilógusa* sem kivétel. Az elmúlás „ábrázolása" csak más személyek jelenetezése által lehetséges. Arany 1847—48-ban „megcsinálta" már Toldi halálát. *Az* a remekmű. Harminc év múltán született *Epilógusa* csupa töredékesség. És csupa optimizmus. (Hiszen annyi elmaradt reménylehetőségről emlékezik meg!)

Ilyen is *lehetne* az élet? Amilyen a végén mégsem?

Vagy inkább: az a bizonyos *Hatodik ének*, Toldi halála ifjonti képzeletjáték? Igazságot tehetünk-e?

*

Akár egy előadás keretében is, az *Epilógus*ról? Mert Keresztúry Dezső — végső soron — előadást tartott az alkalmi tanítványszerepbe szép tisztelettel és lebírhatatlan humorral beugró Sinkovits Imre remek közreműködésével. Remek volt Sinkovits, mert évtizedeket fiatalodott vissza az elmúlás nagy versének „kapcsán". (Ha már a Kapcsos Könyvről volt szó, szabadjon használnom a csúnya szót.) Mintha ott ült volna az iskolapadban, selymák-selymájaként. Hiszen az igazi kópéság mélyén a leghamisítatlanabb *igazság* lapulhat csak. Mintha minket kanyarított volna oda Keresztúry professzor szigorú — és ugyanilyen remekül játékos — katedrája elé (a katedra szigorú csak!), és felelgetett, felolvasott, mikor mit kellett. Ritka színészi teljesítmény, hogy nem valamit vagy valakit ad nekünk a megszemélyesítő, hanem — félrelép és helyet csinál nekünk.

Ez volt talán a legizgalmasabb.

És az *Epilógus*nak az a versszaka, amelyben a. „Azt nem hozta, Attól makacsul megfoszta" elhangzik. Tessék elolvasni a verset! Látható: mekkorát döccen itt a ritmus! Épp itt! Hiszen az *Att*ólmaka-*csul*megfoszta sormetszet megy pocsékba. Menjen!

Mi „jön be" helyette! És Sinkovits is hogy megcsinálta!

(Egy sakkmester önjátszmaelemzéséhez elegendő felkiáltójelet szórtunk el itt.)

Később, még egyszer van ilyen ritmusmegtörés. „S hogy megint ültessek, oltsak." Talán ez az egyetlen mozzanat, amit valaki hiányolhatna az előadásból. Hogy ilyesmikről nem esett szó.

Én nem hiányoltam. Akkor már: hadd hiányoljak sokkal többet. Például azt, hogy ez az Arany János nem volt boldog. Mert amilyen „tisztességes ember" volt (Nessus-ozott is!), megmondta volna, ha csakugyan az, és itt csak így-úgy szomorkodik.

Ő nem lett boldog. Ő sem. Pedig mit meg nem tett annak a gyulaipálos-akadémiás világnak! Ő aztán megtette. (Hiányzott is neki Petőfi.) És nem, és nem. Nem lett boldog és nem lett boldog. Ezentúl az *Epilógus*nál is ott a könyvjelzőm.

TANDORI DEZSŐ

VÉRNÁSZ

Ma már letagadhatatlan tény: a zenés szakma minden fenntartása ellenére a Vérnász világsiker. Tíz éve szerepel az Operaház játékrendjén, külföldi vendégjátékain, bemutatták Amerikában és Európa nagyvárosaiban, tíz nyelvre lefordították, s ha a külföldi kritikák egy része osztotta is a hazai szakmai kifogásokat, az előadást a közönség a szívébe zárta. A zenedráma hatásossága diadalmaskodott a komponálástechnika művessége felett, a muzsika szenvedélyes izzása, sodró gátlástalansága semmissé tette a műhelymunka, a kifinomult ízlés meggondolásait. A Vérnász a maga sajátos „magyar verizmusával" ékes bizonyítéka lett az operaműfaj életképességének.

Kézenfekvő tehát az ötlet, hogy a tévé Zenés Színháza oly sokféle típusú-jellegű, műfajú-stílusú kísérletezés után a maga számára is megörökítse Szokolay operáját és egy biztos sikerre építsen. A mű sorsa ily módon az új magyar opera másik kiemelkedő sikerdarabjával, Petrovics C'est la guerre-jével ellentétesen alakult: azt a tévé fedezte fel és adta át a színpad élő nyilvánosságának, — ezt a közönség elismerése késztette filmbeli megörökítésre. Csakhogy Petrovics egyfelvonásosa lényegében kevés változtatást igényelt, Szokolay egész estét betöltő zenedrámáját viszont nem lehetett a maga teljességében a képernyőre vinni. A műsor szerkesztője és dramaturgja helyesen ismerte föl, hogy egy mai operát ha mégoly hagyományos eszközökkel él, dallamokkal operál, hatásos finálékkal építkezik is, három felvonásnyi terjedelemben nem viselne el a közönség. Így az átdolgozás a sűrítésre, tömörítésre koncentrált. Véleményem szerint okosan hagyták el a szimbolikus képsorokat: a Halál, a Hold, a Három Favágó jelenetét, — a mű lorcai világa ugyan szegényebb lett ezzel az operációval, a néző mégis egységesebb képet nyerhetett s követni tudta a cselekmény sűrítettségét.

Szabó Anita és Moldován Stefánia

A dramaturgiai munka, a tömörítés érdekében történt húzások azonban önmagukban csak mintegy a mű keresztmetszetét eredményezték volna, sajátos televíziós karakterét a gyönyörű díszleteknek és a rendezés metszően kemény fekete-fehér kompozíciós elvének köszönheti a film. Mikó András bölcsen nem saját operai rendezésének adaptációjára, hanem egy új, tévés műfaj megteremtésére törekedett. Koncepciójába szervesen illeszkedik Kézdi Lóránt terve: ez az általa megálmodott stilizált környezet pótolja azt a hangulati elemet, amely a sűrítés áldozatául esett, egyszersmind kitágítja a szereplők történetének világát, s valódi Lorca-atmoszférát teremt.

A nemzetközi nagydíjas Hungaroton lemez-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 JÚN 15
FILMVILÁG
Budapest

felvétel zenei anyaga alapján készült filmváltozat többek között azért is mondhat többet a nagyközönségnek az operai előadásnál, mert — hála a kiváló zenei felvételnek — az egyébként vastagon hangszerelt zenekar nem fedi el az énekeseket, s jóformán mindvégig pontosan lehet érteni szövegüket. Ez pedig kivált új kompozíció esetében nagyon fontos mozzanata a tévéváltozatnak. Mikó András szereplőmozgatása is a vizuális hatást erősíti: közeli felvételek komponálásával, egyes jelenetek intimitásával, mások távlatával olyan képi dramaturgiát teremtett, amely a cselekmény mögé néz és a mű érzelmi hatását igyekszik elmélyíteni. Nagy segítségére voltak főszereplői, akiknek korábbi hangfelvételük alapján most egy újfajta játékstílust kellett elsajátítaniuk: a kamera igényeinek megfelelő árnyaltabb mimikát és visszafogottabb gesztusrendszert. Különösen a két női főszereplő remekelt: Házy Erzsébet és Komlóssy Erzsébet, de a többiek is Szőnyi Ferenccel és Faragó Andrással az élen megérezték a rendező szándékát és kiváló lemezfelvételük zenei kifejezéséhez alkalmazkodva formálták újjá alakjaikat. Az új, képernyőre komponált Vérnász egy csöppet sem szegényebb a hosszabb és teljesebb operaszínpadi változatánál: feltehetően követni tudja a tévé széles körű közönsége és bizonyára újat mond a színpadi verzió kedvelőinek is.

FEUER MÁRIA

AZ UTOLSÓ TEKERCS

A szín hatalmas hodályt ábrázol, a falak újságlepedőkkel vannak végigtapétázva. Az újságlapok — jellegüknél fogva — a külvilágra nyílnak, mintha üvegablakok volnának; ez a szoba nem a végső magány kerete, nem Beckett öregének odúja. A fiókos asztalnál a frissen borotvált Páger ül, hullámosra fésült ősz haja csillog az erős villanyfényben. Ez a maszk inkább idézi Hauptmann Naplementé-jét, mint a rezesorrú, borzas-borostás Krappot.

Aztán elkezdődik a játék: Páger egy kulcscsomót kapar elő a zsebéből, közel emeli a szeméhez, egy banánt vesz elő és gondosan visszazárja a fiókot, fel és alá járkál, félálomban eszik. Majdnem hanyatt vágódik az eldobott banánhéjon, de nem nevetünk, mert nem tréfa és nem bohóckodás: az öregség kiszolgáltatottsága és szörnyű automatizmusa. A képernyőről eltűnnek a díszlet és maszk hiányosságai, csak Beckett és Páger marad. Nem egy félórára, amíg meredten ülünk a képernyő előtt, hanem végtelenül hosszúnak tűnő időre. Szinte erőszakkal kell megszabadulnunk a hatásától, mert a reménytelen magánynak ez a foka elviselhetetlen. Beckett ebben az egy felvonásosában tovább lépett azon az úton, amin a Godot-ra várva elindult. Ott még felcsillan valami groteszk hit, a hátha holnap történik valami reménykedése. Itt nincs holnap. Tegnap sincs. Beckett leszámol azzal az illúzióval, hogy az öregségben legalább az ifjúkor emlékei megmaradnak. Nem maradnak meg. Az emlékek előbb pusztulnak el, mint maga az ember. Az öreg Krapp értetlenül silabizálja férfikora feljegyzéseit és idegenkedve hallgatja harmincéves tekercseit: nem róla szólnak. Neki már semmi nem szól, a csend várja, az utolsó tekercs halkan surrogó forgása.

A mű fő témája nem az öregség biológiai sorstragédiája, hanem az ember „veleszületett" magánnyossága, amit a férfikor nagy pillanatai, a szenvedély és szerelem sem tudtak áttörni. Nyomasztó mű, nehéz élmény, amit egy nagy író és egy nagy színész tett hitelessé. De Krapp helyett inkább a Godot-ra várva két hősét választjuk, akik reménytelenül is reménykednek.

Az utolsó tekercs tévéváltozatának rendezője Dömölky János, díszlettervezője Nagy Vilmos. Dramaturg: Benedek Katalin.

MÁGORI ERZSÉBET

Kortárs és

PORTRÉFILM FR

Szerénytelenül, személyes vallomással kell kezdenem e szerény jegyzetet. Régen ismerem (ha nem is személyesen) a Temesvárott élő Franyó Zoltánt. Egy időben ugyanis a legújabbkori magyar publicisztika vázlatának megírását terveztem — e kísérletet is, mint annyi mást felibe hagytam — és akkor, olvastam azokat a maguk korában rendkívül bátor cikkeket, amelyeket a k. u. k. katonatisztből Ady és Jászi Oszkár fegyvertársává lett Franyó írt, és azokat a napilapokat, hetilapokat, folyóiratokat is, amelyet kitűnő problémai érzékenységgel, szenzációhajhászást mellőző élénkséggel szerkesztett. Később megismerkedtem bámulatos méretű műfordítói tevékenységével is. Most, olvasván, hogy a tévé egy beszélgetést sugároz vele, kezembe vettem azt a hét esztendeje, az *Európá*-nál megjelent, *Lírai világtájak* című válogatását, amelyben — Bakkhülidész *A béké*-jétől Jevtusenko *Babij Jár*-jáig és Voznyeszenszkij *New York-i madár*-jáig — a líra világtájainak és világkorszakainak legszebb (legalábbis az enciklopedikus érdeklődésű és jó érzékű Franyó számára legszebb) versei olvashatók.

Ez az újabb „találkozás" a műfordítóval megvallom, egy kissé megijesztett. Hiszen most mégis csak egy 87 esztendős embert fognak láttatni a vajon ho het ez a Franyó ahhoz, akit műfordításaiból, cikkeiből, lapjaiból (és tegyük hozzá, egyéni hangú, szép verseiből is) megszerettem?

A legszebb meglepetés ért. Franyó Zoltán töretlen szellemi ifjúsága — és Szabolcsi Miklós felkészültségét nem fitogtató, „alanyát" megnyilatkozni hagyó „riporteri" szerénysége — segítségével a tévé ezzel a műsorral folytatni tudta azt a varázslatos sorozatát, amelynek során a magyar szellemi élet nagy öregei nemcsak azt bizonyítják, milyen érdekes és tanulságos az, amit hosszú életük során csináltak, hanem azt is, hogy az állandó munka fiatalnak tartja meg az embert. Franyó Zoltán sok és sokféle küzdelem (és küszködés) részese volt, amióta hetven esztendeje (igen, *hetven* esztendeje!) papírra vetette első versét. De a munkát a legbonyolultabb történelmi és személyes szituációban sem hagyta abba. Mindig munkával építette személyiségét és személyiségével munkáját. És most nem egy — hogy' is szokták mondani? — bölcs és kedves öregúr, hanem egy bájos, megnyerő, önironikus és (nem tudok jobb szót) daliás férfi beszélt magáról. Egy fehér hajú tévésztár!

Még a pondrókról is viccelődött, amelyek — állítólag — várják. A szenilitásról is, amelyet hogy élete során — eddig — 64 kötete jelent meg, és tíz újabb kötet már „nyomdakész", a többit most rendezi sajtó alá. Szabolcsi egyik rákérdezése révén az is kiderült, hogy ő volt az, aki József Attila telefonkérésére — egy éjszaka alatt — németre fordította a *Thomas Mann üdvözlése* című verset. Kifejtette röviden *ars poeticá*-ját — miszerint egy igazi műfordító nem foglalkozhat ma ezzel, másnap azzal a költővel; hanem évekig kell elidőzni egy nagy poétánál. Arról nem kellett beszélnie — ezt életműve és személye példázza — hogy az egyes mesterekkel való hosszas foglalkozást csak abban az esetben lehet összeegyeztetni azzal, hogy ugyanakkor bejárjuk a líra (és az epika) minden valóban érdekes világtáját, ha a fordító annyi ideig él (és *úgy* él) mint Franyó. Ha az élet, a munka és a szellem szoros és szorgalmas testvériségben segítik az illetőt...

Úgy érzem azonban, minden további szavam csak közhellyé válna... A lényeg az, hogy — mint Szent-Györgyi-, a Wigner- vagy a Gegesi Kiss-műsor esetében is — megint kaptunk egy megismételhetetlen tévéportrét. Amelyet éppen azért kellene — és talán nem is csak egyszer — újra látni a képernyőn...

ANTAL GÁBOR

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 — 5
ÉLETÜNK

Kondor Béla
1029

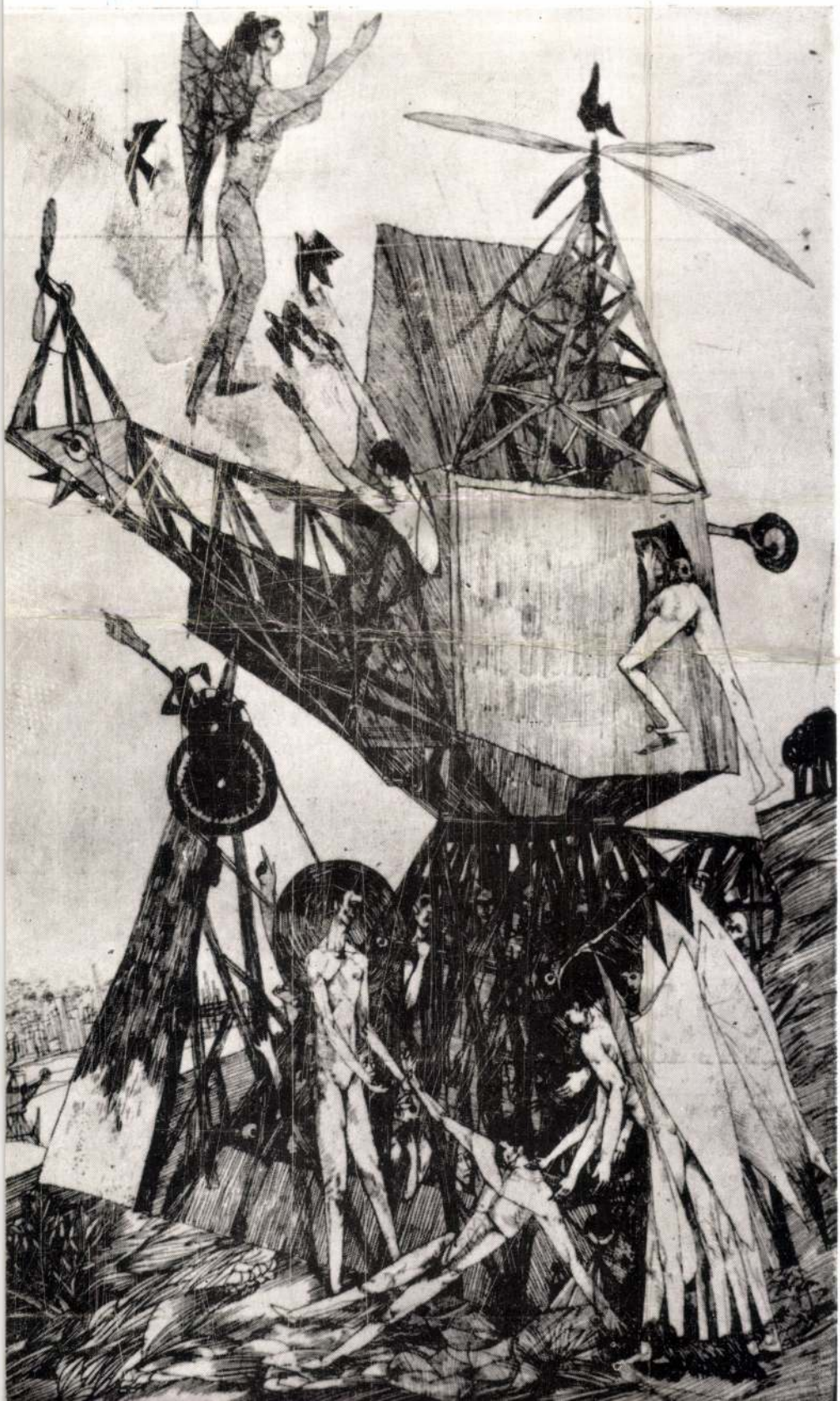

élet és IRODALOM

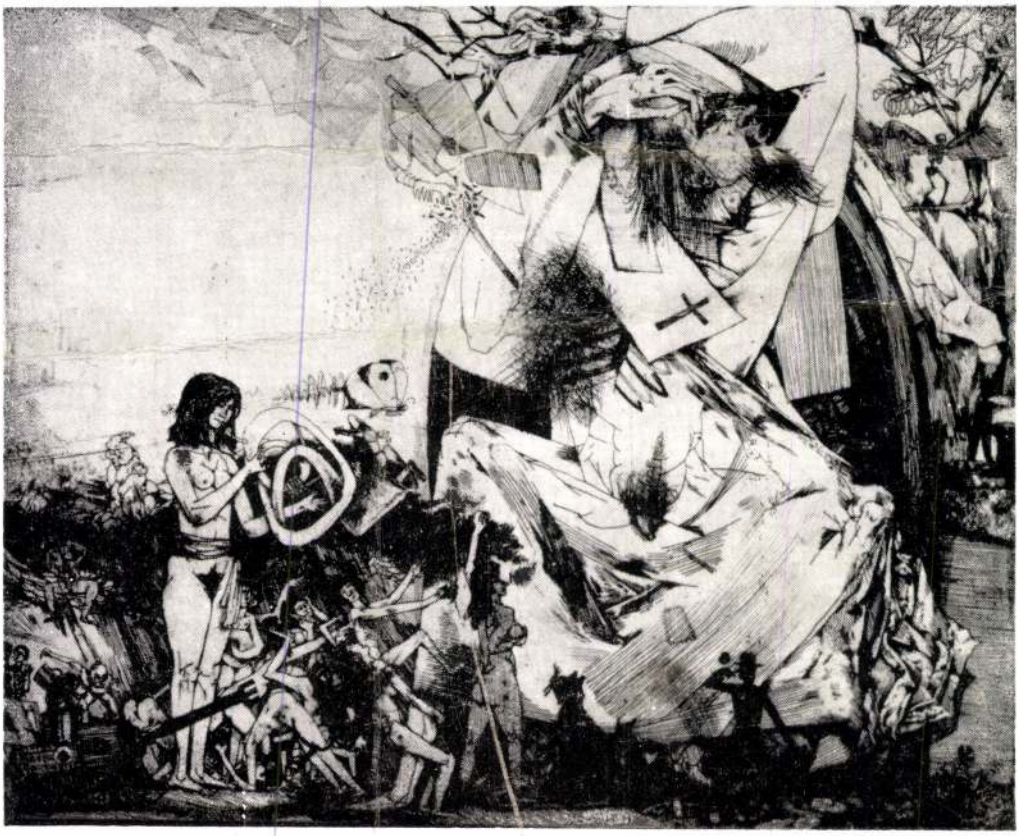

IRODALMI,
MŰVÉSZETI
ÉS KRITIKAI
FOLYÓIRAT

1973/5

Kovalcsik Béla
1021

IRODALMI,
MŰVÉSZETI
ÉS KRITIKAI
FOLYÓIRAT

1973/5

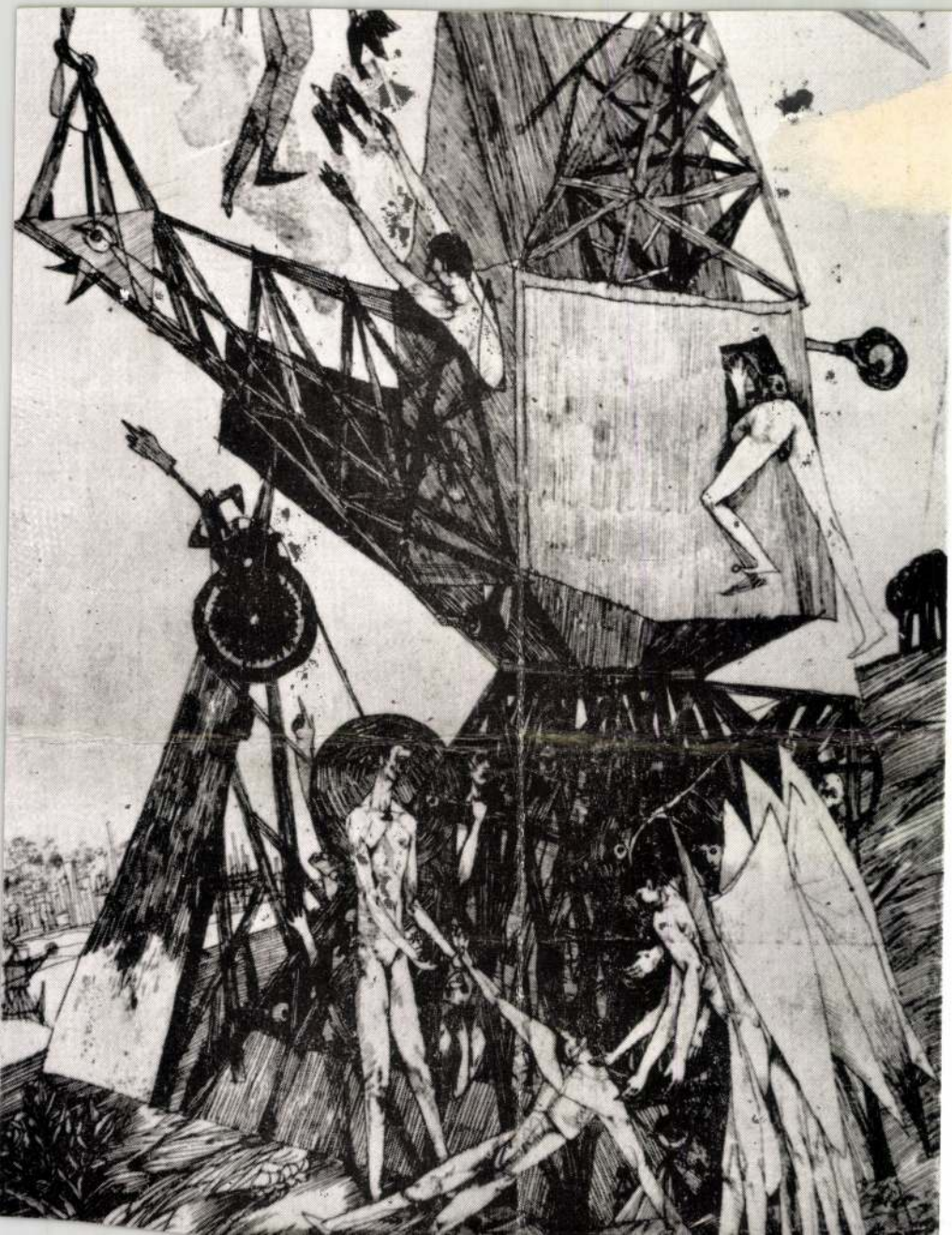

art in the sixties. He graduated from the Academy of Fine Arts in 1956. His first exhibition, staged in 1960, was received, on the one hand, with fierce attacks and, on the other, with enthusiasm. He had his last one-man-show in 1970. Now his works are displayed in a memorial exhibition at the National Gallery in Budapest.

Though Kondor died young his oeuvre was of outstanding significance in Hungary's intellectual life, for it served as a model encouraging a whole generation to unfold their art. The series of graphics on the theme of György Dózsa's 1514 peasant war, his diploma work for the Academy, revealed him as a master. Even in those early days he was an artist of brilliant attainments. But, what is more, he had a message to convey to the world and he worked fully aware of his mission. The art historian Lajos Németh, who was among the first to be attracted by the extraordinary abilities of the young artist, called his art "the Archimedes point" of contemporary Hungarian art.

And that is what it was. His life, too, was connected with important events of Hungarian history. He could assess by means of his personal fate what socialism meant: as a result of talent-scouting Kondor, an electrician in a shipyard, was sent to the Academy of Fine Arts in 1950.

In practically all his works he dealt with themes which were topical or of public interest. Revolution and demonstrations, happenings and space travel were all represented in his works. In spite of that he often met with a lack of comprehension. Some people only realized during the last years of his life that in the depths of biblical and mythological subjects, in the world of demons and angels, Kondor was always speaking to the present in an idiom of Activism which embraced elements of Surrealism too.

He was a personality who created a style; he found mental stimulation in the common treasures of universal culture. He was equally fascinated by the mocking adoration of reality in the art of Hieronymus Bosch as the most realistic vision of Dürer's horsemen of the Apocalypse. As a practising illustrator of books and as someone with very wide interests, he learnt from poetry too, perhaps most from William Blake and Dylan Thomas. He was also attracted by folk art and passionately collected rare books on ethnography. He was very musical: he often played to his friends on the simple instruments he had made himself. He wrote poetry too—good poetry what's more—which he published under the title *Fragment of Happiness*.

He went in for all forms of graphic art. He often used pastels; he did a series of monotype self-portraits; he was an accomplished etcher and was awarded the Grand Prix of the Tokyo Biennale of Graphics for his series of etchings entitled *Romantic Studies*.

In his easel-paintings, too, the methods of graphic art predominated; his paintings are almost monochrome with linear elements as their principal components. Unfortunately, he produced only a few works of major dimensions, perhaps the most important of them is the panel made for the Grand Hotel on Margaret Island, Budapest, on which he depicted the legend of St. Margaret—after whom the Island is named—in reddish gold colours with a montage technique and magical myth-like quality.

József Vadas

At the exhibition

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 9
HUNGARIAN REVIEW
Budapest
Béla Kondor
1021
ART

BÉLA KONDOR. The painter and graphic artist Béla Kondor, who died two years ago, was one of the most original personalities of Hungarian

Achievements of exploring Mars

With the issue of a set of seven stamps and a block, the Hungarian Post Office has demonstrated the achievements of the exploration of the Planet Mars over the past years. Each of the stamps in the seven denominational set is 56×43 mm. 530,000 perforated and 8,500 unperforated sets have been issued; the 10 forint block has been printed in 9,500 copies.

Gyula Péntek

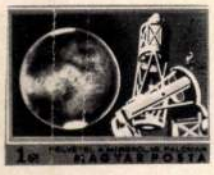

CHEF'S CORI

Practically all over the world public opinion identifies Hungarian cuisine with paprika. It is a fact that we often use paprika as a spice in our dishes, but green pepper—from one type of which paprika comes—is just as popular an ingredient in Hungarian cooking, especially from mid-May till October when it is available fresh. Here are some recipes using green peppers.

Stuffed Peppers

For four persons: 12 peppers, 500—600 gm meat, 1 egg, salt, pepper, about a cup of half-cooked rice, tomato purée, sugar.

If possible two kinds of meat, beef and pork should be used for the stuffing. Wash and mince the meat, mix it with the rice, one egg, some salt, and ground pepper. Blend well. Wash the peppers, remove the stalks, seeds and veins, stuff them loosely with the mixture. Put the stuffed peppers into a fire-proof dish, cover them with watered-down tomato-purée and bake them gently until well cooked. Add two or three cubes of sugar if the tomato sauce is too sour.

Stuffed peppers in a different way

Wash and cut into cubes 600 gm of meat (again a mixture of pork and beef if possible), chop an onion and cook it in two tablespoonfuls of oil till golden brown. Add a teaspoonful of paprika and the meat, and, adding a little water, stew till tender. Strain off the gravy and mince the meat. Mix it well with the egg and with a dessertspoon of boiled rice for each pepper. Fill the well-washed peppers with this mixture. Put them into a fire-proof dish. Mix the strained off gravy with 1 1/2 cups of sour cream, pour it over the peppers, put it in a medium-hot oven ar minutes (till the peppers

Lecsó

Ingredients: 1 kilo of of tomatoes, 1 large onic furter sausages.

Chop the onion, and fry of oil till golden brown paprika, the peppers, wa strips, the skinned tomatc der a lid till half cooked. A rings. Remove the lid an till liquid evaporates and

This dish can be mad sausages. Beat one egg p and add to the *lecsó*. Stir v are cooked.

Plums are one of the fav Here is a recipe for plum pastry.

Plum pie

Make 20 gm of yeast r sweetened milk. Add it to of salt, one egg, sugar to milk. Stir and beat the n spoon till the light dough 50 gm butter and add it l dough, working it in with dough aside to rise, then p Sprinkle with 50 gm groun hed, stoned plums. Sprink tor-sugar and bake in a h cut it into squares and ser

Terka Pogány

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1974 OKT 19

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021 Kondor Béla

Kondor Béla elveszettnek vélt rézkarca: A gyöngyösi húsüzem építése

gyen akadtak olyanok, akik egy vagy két névnél többre emlékeztek. (Jó megoldásnak számítom, ha valakinek legalább a vezetéknevét tudták, még ha kisebb helyesírási hibával is; aki azonban *Damjanich János*-t átkeresztelte *Sándor*-nak vagy *Ferenc*-nek, annál ezt úgy vettem, hogy nem ismeri a kérdéses személy nevét.)

A két legtájékozottabb hallgató hét, illetve hat aradi vértanút tudott felsorolni név szerint, a következő kettő már csak négyet, illetve hármat. Tízen voltak, akik két, és hatan, akik egy kivégzett tábornok nevét ismerték. Kik estek ki leginkább a nemzeti emlékezetből? Valószínűleg az a három aradi vértanú, akinek nevét senki sem jegyezte föl a negyvenegy lány és fiú közül: *Nagysándor József*, *Schweidel József* és *Kazinczy Lajos*. (Igaz, Kazinczy tábornokot — Kazinczy Ferencnek, az írónak a fiát — nem október 6-án, hanem október 25-én lövette főbe Haynau, de ugyancsak Aradon: a 125 évvel ezelőtti októbernek ő a tizennegyedik aradi vértanúja!)

★

A hiányos tudásnál nem kisebb baj a rosszul tudás. E nagyon jó szándékú lányok és fiúk egy része úgy tudta, hogy jóformán mindenki „aradi vértanú", aki hazánkban 1514 és 1944 között önfeláldozóan küzdött a szabadságért.

lett az első magyar külügyminiszter), esetleg *Eszterházy Károly* püspökre (akinek a kétszáz évvel ezelőtt épített egri Líceumot köszönhetjük, melyben ma a tanárképző főiskola működik). Vértanú egyikük sem volt.

Többen aradi vértanúként említették az első felelős magyar minisztérium következő tagjait: *Batthyány Lajos*, *Deák Ferenc*, *Eötvös József*, *Klauzál Gábor*, *Mészáros Lázár*. (Közülük *Batthyányt* Pesten végezték ki; minisztertársai azonban mind életben maradtak, sőt *Deák* és *Eötvös* — tudjuk — két évtizeddel később is nagy szerepet töltött be a magyar közéletben.) Természetesen a reformkorban bebörtönzött *Lovassy László* is megkapta tőlük az „aradi vértanú" címet, noha ő csak 1892-ben halt meg — és nem Aradon.

Néhányan úgy tudták, hogy az 1848—49-es honvédtábornoki karból *Bem*-et, *Dembinski*-t, *Klapka György*-öt és *Perczel Mór*-t Aradon végezték ki az osztrákok. Az igazság az, hogy ők — és velük együtt a már említett *Mészáros Lázár* tábornok — nem várták meg az ellenség bosszúját, hanem külföldre menekültek.

Egy „szavazattal" aradi vértanúnak minősült *Kiss János* altábornagy is, akit 1944-ben végeztek ki a nyilasok — mint a Magyar Front katonai vezérkarának tagját. A *Kiss Ervin* név is előfordul valaki-

elmaraszta[illegible] volt a célom, hogy gükben most érettségizett fiatalokat, vagy azt a húsz-harminc északmagyarországi és budapesti középiskolát, ahol ez a negyvenegy lány és fiú a történelmet tanulta. Inkább arra akartam rámutatni, milyen veszélyekkel jár az, ha iskoláinkban túlzottan félünk a nevek, évszámok stb. megkövetelésétől. Így személytelenné válik történelmünk, és szabadságküzdelmeink 1514-től 1944-ig egyetlen, arc nélküli eseménysorba mosódnak össze.

Úgy látszik, történelemóráinkon a „vértanú" fogalmát is tisztázni kellene, mert ez nem azonos sem a *szabadságharcos*, sem a *hős* fogalmával. A magyar nyelv értelmező szótára szerint a *vértanú*: „az a személy, aki valamely eszméért, elvért, meggyőződésért feláldozza életét; mártír".

1849 októberének aradi vértanúi méltók arra, hogy név szerint is emlékezzünk rájuk.

Pásztor Emil

Fekete

A szeptember 21-i ÉS Vé[illegible]
nyünk szerint rovatában
„—ök" aláírású glossza a [illegible]
és fehér mosogató (mint m[illegible]
kör) fogalmát helytelenül
mezi.

A szakmai zsargon fekete
gatásnak nevezi a beszen[illegible]
dött serpenyők, üstök, kon[illegible]
lábasok, tepsik tisztítását. Aki ezt
végzi: a fekete mosogató. A név

gépészmérnök

Operatőr: Ragályi Elemér

Érzéketlenség? Rövidzárlat?
Vagy a sors tréfája?

Nemrég, baráti meghívásra, s tapasztalataim bővítése okából, egy filmforgatáson vettem részt. S közben — ki tudja, hányadszor — újra megbizonyosodtam, milyen főrangú szerepe van a „látvány művészetében" az operatőrnek. Ő *látja* először a képet. Kameramozgatásával olyan *fordulatokat* is teremt, amelyek a mű tartalmába épülnek. Elképzel, rögtönöz és rögzít, egyszerre.

Ilyetén, már-már unalmasan közhelyszerű „fölfedezésembe" azonban bűntudat is vegyült. Kritikusaink — magamat sem kivéve — gyakran hányavetien kezelik az operatőrt. Érdemeit a rendező javára írják. S teljesítményeit, néhány raktári jelző segédletével, a steril „esztétikum" rendjébe sorolják. (Igaz, az elkészült filmben sokszor nem választható külön a rendező és az operatőr munkája.)

El is határoztam, ott a helyszínen, hogy legközelebb kerek elmefuttatást írok a képek művészeiről. Sáráról, Illésről, Zsombolyairól, Ragályi Elemérről. E szuverén egyéniségekről, akik nemcsak a „képekkel" törődnek.

De előbb meg kellett írnom az *Almodó ifjúság* című filmről szóló kritikámat.

És tessék! Most jött a szakértelemhiány? A pillanatnyi sötétség? Vagy az erkölcsi elhatározás vicce?

Két *összetéveszthetetlen* egyéniséget jelesül összetévesztettem. Önkéntes bűntudatból nyilvános szégyenbe estem. *Ragályi Elemér* helyett kiváló szaktársát, Zsombolyai Jánost neveztem ki a film operatőrének.

De szerencsére, ennek csak én láthatom a kárát.

Ragályi Elemér dicséretét ugyanis meg kell ismételnem. Immár az illetékes nevére szólóan. Kijelentvén, hogy emlékezetünkben „a szí-

Kinek használ?

Nem szoktam szerkesztőségeknek leveleket írogatni. Gergely Mihály *Érettségi előtt* című írása a 38. számban azonban oly kellemetlenül lepett meg, hogy nem birom ki szó nélkül.

Gergely Mihályt realista írónak ismerem. Ebben a novellájában azonban alaposan elrugaszkodott a valóságtól. Már-már azt kell hinnem: hallott bizonyos pletykákat, rémhíreket „a mai ifjúság" szabados viselkedéséről, s ezek alapján festette meg a maga rémlátását arról az „erkölcsi fertőről", amelyben cinikus és felelőtlen középiskolás szereplői — állítólag — leledzenek.

Nem szándékom védelmezni a mai fiatalokat, hiszen tudom, hogy sokféle fiatal van. Még azt is elképzelhetőnek tartom, hogy *egy* ilyen eset *valahol* előfordult. (Ebben az esetben viszont — szerintem — az lett volna az író dolga, hogy a felszín mögé ásson, hogy megmutassa, vagy legalább érzékeltesse: mitől lettek ilyenek az elbeszélésben ábrázolt fiatalok.) De — mint nemrég még diák, most pedig pedagógus — tapasztalatok tömege alapján állíthatom, hogy a csoport-szex nálunk legfeljebb galeri-bűnözőkre, nem pedig normális, tanuló, vagy dolgozó [illegible] zán összefűzött párbeszédeivel, formailag roppant modernnek látszik. Valójában azonban ókonzervatív. Hatása — valószínűleg az író szándéka ellenére — csakis a Tóth Tihamér-féle álszentséget erősíti.

Sajnálom, hogy az Élet és Irodalom szerkesztősége — mely anynyi bátor és megszívlelendő cikket közölt már az emberhez méltó szerelemről — nem mondta meg ezt az írónak.

Papp Annamária

Papp Annamáriának sok szempontból igaza van, de hogy magunkat és az írót magyarázzuk, ki kell jelentenünk a következőket:

1. Szépprózai alkotásról van szó, fiatal szereplőjének cinikus és általánosító véleményét semmiképp sem szabad az író véleményének tekinteni.

2. Ellenkezőleg: az író épp azért adott olyan végletes véleményeket fiatal szereplője szájába, hogy felhívja a figyelmet arra az erkölcsi szabadosságra, amelynek még mérsékeltebb megnyilvánulásával sem lehet egyet-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 30

Esti Hirlap

Kondor Béla, festő-grafikus művész

1021

A hangsáv mellett

Az *Angyal, ördög, költő* című vers bemutatójával *Kondor Bélára* emlékezett tegnap a Rádió. A fiatalon elhunyt, kivételes tehetségű festő-grafikus művészre, aki töprengő versei révén költőként is figyelmet érdemelt. Kondor írásai a merengő, helyét a világban örökösen felmérő, önmagát a dolgokkal szembesítő ember alkotásai. Nem egy versében szinte próféciát érzünk, amelyben sajnos az ő fiatalkori halála teljesült be. Kondor Bélára emlékezni hálás feladat a *Boldogságtöredék* című versesköteté alapján. A műsor rendezője azonban nem elégedett meg a költemény egyszerű bemutatásával, amely önmagában is szép, hatásos és megdöbbentő lehetett volna. Mindenáron bravúros produkciót kívánt létrehozni, s a fölöslegesen karakterizáló szövegmondással éppen a lényegtől, a vers értékétől fosztotta meg a rádióhallgatót. Kondorra a *bonyolult egyszerűség* volt jellemző. Fölösleges volt ezt tovább bonyolítani. Fölfedezni valami olyat, ami nem egyezik Kondor jellemével, s — nyugodtan leírhatjuk — költészetével.

(h. m.)

uz—15
éjszakai
lása

kiképző központ vezetője a Szojuz—15 által végzett űrkísérlet sajátosságairól szólva kifejti: — A nappali leszállás természetesen könnyebb feladat. Az űrrepülések azonban rendszeresebbé válnak és

tudnunk kell bármilyen viszonyok között dolgozni: leszállni, illetve betájolni az űrhajót a leszállás előtt.

Be kellett bizonyítani, hogy éjszaka éppen olyan megbízhatóan és pontosan lehet dolgozni, akárcsak nappal. Úgy gondolom, hogy a Szojuz—15 legénysége ezt be is bizonyította.

WASHINGTON

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 NOV 1.

HÉTFŐI HIREK

Kondor Béla.

● A III. MISKOLCI országos grafikai Biennale vasárnap délelőtt nyílt meg a miskolci Nemzeti Színház társalgójában. 170 rézkarcot, korajzot, fa- és linómetszetet láthat a közönség. 50 grafikával szerepel a tárlaton Kondor Béla grafikusművész, a tavalyi Biennale nyertese.

Kondor Béla

MAGYAR HÍRLAP SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

Budapest

1990 MÁR 8

Kondor Béla festőművész új munkáinak kiállítása szombaton délben nyílt meg a Műcsarnokban. A tárlat április elejéig tekinthető meg.

1991

Kondor Béla festőművész

MEGHÍVÓ

542-72. MEM Kiállítási Iroda Nyomdaüzeme

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

Kondor Béla

FESTŐMŰVÉSZ

Melocco Miklós

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

Pásztor Gábor

GRAFIKUSMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSAINAK MEGNYITÁSÁRA

1972. MÁRCIUS 17-ÉN PÉNTEKEN
17,30 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

Németh Lajos
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK
KIÁLLÍTÁSI TERME

BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1980 NOV. 28
PETŐFI NÉPE
Kecskemét

Tények, tervek, kiállítások

1021

Kondor Béla

A kecskeméti művésztelepen megélénkült az élet. Jelenleg itt dolgozik grafikusművészeink közül Kondor Béla és Kajári Gyula, öt fiatal szobrászművész: Melocco Miklós, Medve András, Baksa-Soós Krisztina, Stremeny Géza és Hondromatidisz Rigasz, valamint Lengyel Károly, Brokés Ágnes, Zöld Anikó és Thuri Endre festőművész. A téli szünidő alatt vendégül látják — többek között — László Gyula professzort.

A Kecskeméti Katona József Múzeumban nyáron nyílt tárlat a művésztelepen dolgozó fiatal festők képeiből. A telep egykori lakójának, Kátai Mihálynak, Kiskunfélegyházán, a művelődési házban mutatták be képeit. Kondor Béla grafikaiból Budapesten nyílt kiállítás, Medve András a jubileumi képzőművészeti tárlaton szerepel, Zoltán Mária festőművésznő, aki szintén az alkotóház vendége volt, a Fényes Adolf-teremben mutatja be képeit, köztük azokat is, amelyeket a kecskeméti művésztelepen festett. Terveikben szerepel, hogy a hagyományokhoz híven ezen a télen is megrendezik közös „folyosókiállításukat" az alkotóházban.

Sajnos, a művelődési intézmények — Kecskeméten nincs kiállítási terem — nem hozakodnak elő kéréseikkel, hogy egy-egy alkalommal klubtárlatot rendezzenek a fiatal művészek képeiből. Az ilyen alkalmak pedig jól szolgálnák a képzőművészeti közízlés fejlődését.

A bajai képzőművészek terveiről és eredményeiről Éber Sándor festőművész tájékoztatott. A városban élő és dolgozó művészek tavaszi, montreaux-i bemutatkozása után Weintrager Adolfnak kiállítása nyílt Budapesten Baja testvérvárosában, a zombori művelődési központban nyílt Göldner Tivadar képeiből kiállítás a két város közti kulturális együttműködés keretében. A bajai művelődési központ ifjúsági klubjában rendszeres vendégek a festők, gyakran tartanak vetítettképes előadásokat századunk képzőművészetéről. A gépjavító állomás KISZ-esei november 16-án meglátogatták Éber Sándort műtermében, megismerkedtek a művésszel és megtekintették új képeit.

A tanítóképző százéves jubileuma alkalmából rendezett ünnepi tárlat után Baja festői zombori bemutatkozásra készülnek. Kiállításuk a jövő ősszel nyílna a jugoszláv városban. Hamarosan új „múzeummal" is büszkélkedhet Baja. A Nemzeti Galéria és a Művelődésügyi Minisztérium védetté nyilvánította idős Éber Sándor festőművész hagyatékát, az értékes anyagból összeállított tárlatot az érdeklődők is megtekinthetik.

Cs. K.

egyéni verseny, Rákóscsaba, Volán-tornaterem, 10 óra.

TEKE

Országos egyéni női és férfi-bajnokság: Budapest, Knopp Imre utca, 8 órától.

TORNA

Felnőtt női, férfi I—II. osztályú és ifjúsági I. osztályú egyéni országos bajnokság, szabadon választott gyakorlatok. Budapest, Játékcsarnok 8 órától.

ÖKÖLVÍVÁS

Magyarország 1970. évi felnőtt egyéni bajnokságának döntői: Budapest, Sportcsarnok, 10 óra.

Kamuti a hatos döntőben

A bécsi Stadt Halleban csütörtökön megkezdődtek 21. osztrák nemzetközi

én a középfokú iskolai kosárlabda-bajnokság megyei döntője.

Az elnökség végül meghallgatta az idei OIK Kiskunfélegyházán tartandó területi döntő szervező bizottságának jelentését az előkészületekről.

Középfokú iskolai bajnokság

Nők:

Katona Gimn.—Közgazdasági Szakközépiskola 59:42 (33:29)

Vezette: Perjési, Sere.

Ld.: Rezák 18, M. Kiss 17, Csenki 15, ill.: Báder 27, Szecsődi 7.

A városi bajnokság végeredménye

1. Bányai	2	2	—	111 : 69	4
2. Katona	2	1	1	95 : 89	3
3. Közgazda.	2	—	2	75 :123	2

A megyei döntőbe jutott a Bányai Júlia Gimnázium és a Katona József Gimnázium.

Fiúk:

Bányai J. Gimn.—Közazdasági 73:42 (36:15).

Vezette: Szabó, Tóth.

Ld.: Horváth 20, Kovács 7, ill.: Szabics és Vágy 10—10.

A Bányai Júlia Gimnázium veretlenül jutott tét a megyei döntőbe.

OLIMPIA

lek), 3. Ivicz (Tiszakécske). Csapatversenyben: 1. Tiszakécske Újbögi Ált. Iskola, 2. akitelek Központi Ált. Iskola, Lajosmizse Központi Ált. kola.

Kecskemét járást a megyei öntőn Farkas Attila, Boros ntal és Tubak Irén képviseli.

Kondor Béla:
Szent Antal megkísértése,
rézkarc, 24,5×29,5 cm, 1966
(fotó Somfai)

Kondor Béla,
Munkácsy-díjas festő- és
grafikusművész.

Művészet, 1980. júl. 39. old.

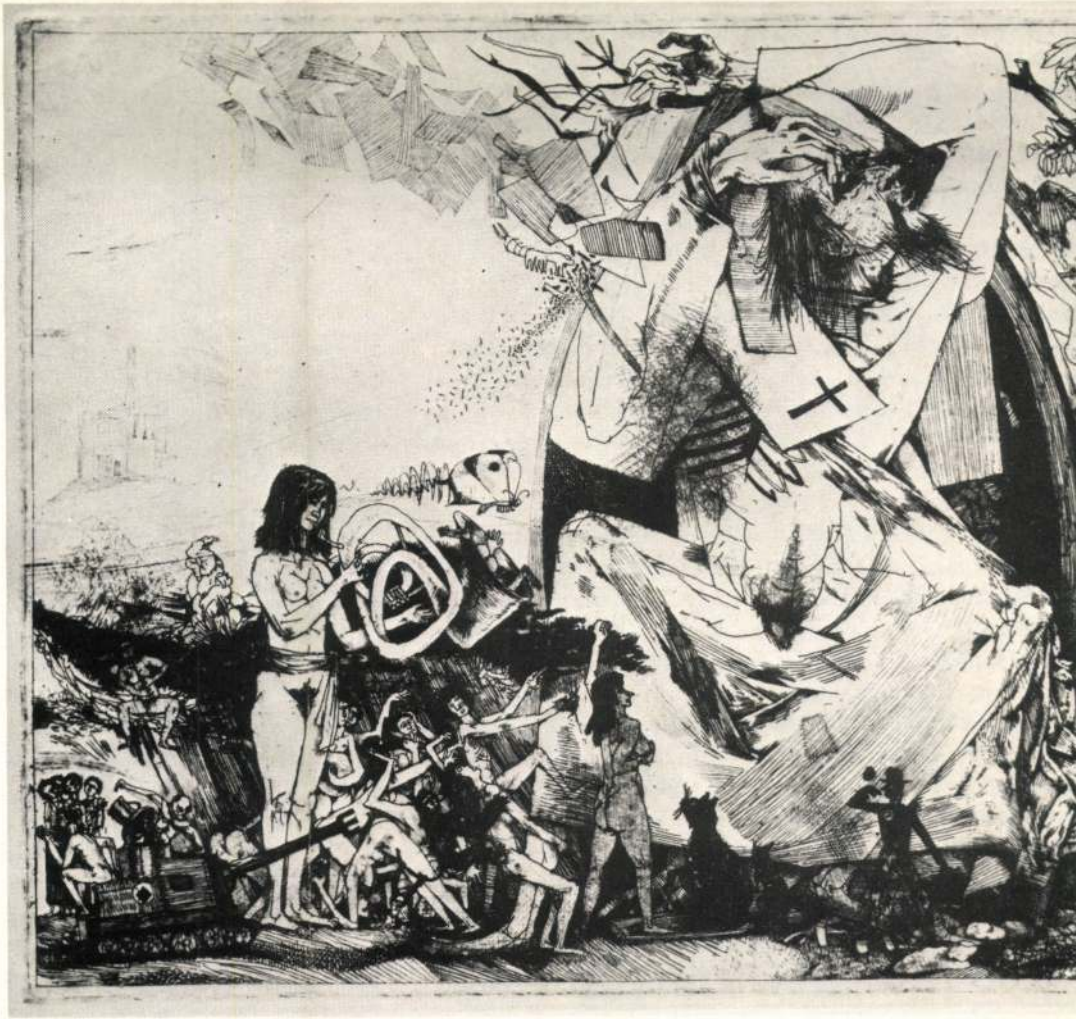

* Az interjú a Magyar Helikon *Kondor Béla arcképe* című kötete számára készült 1979 januárjában *(Szerk.)*

felerősödve, mikor mi került előterbe, mit alójához alkalmas kifejezési eszköznek; de az ett zenélés időszaka, minden valószínűség lódott. Az én életem pedig, erre a pályára kéfogva zenei intézményekben és a zene jegyézene Kondor Bélával érte el beteljesedését, ıt meg körülöttem és bennem is. Első találváci utcában volt, egy társaságban, ahol egy eket lehetett hallani, amelyeket abban az idő- e a rádióból nem ismerhettünk. Napjaink éről a legszűkebben vett szakmabeliek között lt tudomása, nyomtatott irodalma, kottaagyarországon. Felfedezése az ember belső és revelációként hatott. Mindez a hatvanas mi konjunktúrában, 1959-ben történt, azoka művészeti élet kitárulása, gazdagsága, fely csak a századelővel vagy a negyvenes évek tható. Webernt, Schönberget, konkrét és nei kísérleteket, Nonót, Stockhausent hallott volt. Később többször találkoztam vele, ek Klubjában is, de végül megint a zene hogy alkalommal beszélgetés közben hangszeükre terelődött a szó. Kondor Béla a hangsmerte, minden „szerkezet" sokat mondott felrajzolta és elmagyarázta az orgona belső gy vasárnap, kora délután, beszélgetésünk előzetes megbeszélés nélkül elhozott egy yvet Budára, a Márvány utcába, ahol akkor lakott abban a házban, az ablakok a Királyı néztek. Kondor Béla életének olyan periódharmóniára vágyott. Alighanem fogékony a: sok hangszerem volt, átmenetileg akkor ban. Ezt csak annyiban érdemes szóba hozı lényegtelennek tűnő mozzanatot – a bőgő-

– Mit jelentett a festőnek a zene?

– A transzcendenciát. A túlvilág e világra való transzponálását. A zene lényegét érezte meg. Életében, szerelmeiben és több képében is vezérelték ilyen kísérletek: a mennyország lehozása földi létünkbe, még akkor is, ha az természetszerűleg az ellentétébe csap át. A lehetetlent kísérelte meg mindenkor. Tudta, hogy a zene azt jelenti számunkra, amit az életben nem érhetünk el. Muzsikálásában és zenei tárgyú képein sehol sem jelentkezik a Rossz, sem a Pokol, még árnyékában sem. A zenével való érintkezés lágyít, harmónia teremtésére kísért, mindenesetre egyik célja ez lenne. Perneczky Géza művészettörténész fel is rótta – és igaza volt –, hogy mindez fellazítja, feloldja Kondor Béla korábbi feszültségeit. Csakugyan, több zenei témájú, a zene szférájával érintkező műve jött létre, a zenei motívumot grafikai lapjaiba és illusztrációiba is beszőtte, s áttételesen vagy konkrétan táblaképein is megjelent a zene. Elsősorban a transzcendenciát jelentette tehát, a jóra való törekvésének szimbólumát. Természetesen a muzsikálás öröme, a zenei örömszerzés sem állt távol tőle. Örömmel muzsikált, sőt ezt tudatosan a zene lényegéhez tartozónak tekintette, de célja nem a „kikapcsolódás", nem problémáinak vagy feszültségeinek levezetése volt. Ami a szándékát illeti, az nem hasonlítható például Einstein muzsikálásához. Indítékait tekintve Kondor Béla zenélése inkább a Bolyaiakéval rokon: az ő számukra a zene – a játék, zenei teóriáik és a zeneelmélet – egylényegű volt a világnézetükkel. A zenét tehát – festészete és költészete mellett – a mondott okokból s művészetében elfoglalt helye szerint is Kondor Béla harmadik alkotóterületének és lénye egyik alkotóelemének nevezhetnénk.

– Tanult valaha valamilyen hangszeren játszani? Aktívan is zenélt?

– Rövid tájékozódás után valószínűleg a legtöbb hangszeren tudott volna játszani. A muzsikusok körén belül, úgy hiszem, egyfajta zenei alkat vagy típus ez, amely ha egy – netán számára addig ismeretlen – hangszerhez nyúl, az „megszólal". A technikához, gépekhez, szerkezetekhez hasonlóan az instrumentumokhoz, magukhoz a hangszerekhez is köze volt. Szüleitől hallottam, hogy

MP MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1980 JUL 13
NÉPÚJSÁG (HEVES)

Kondor Béla
Munkácsy-díjas festő- és grafikus-művész
1021

Kondor Béla: Litográfia műhely

Sebestyén Miklós Erdős Péter Boros

Hogyan szórakozunk?

Kerekasztal-beszélgetés a magyar „szórakoztatóiparról"

órára — igaz, néha sokkos állapotban — betér kiheverni azokat az inzultusokat, amelyek esetleg napközben érik.

egy hatszáz üzletben á lunk hanglemezt. Nem szem, hogy a lemezjáts problémán kívül a mi te letünkön igazi akadály lennének. A lemezek mi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KRITIKA
Budapest

VIII. ÉVFOLYAM
1970. JÚNIUS

6

1970 JUN
1021

Szerkesztő bizottság:

DARVAS JÓZSEF
NYÍRŐ LAJOS
SŐTÉR ISTVÁN
SZABOLCSI MIKLÓS
ZOLTAI DÉNES

Szerkesztik:

ALMÁSI MIKLÓS
DIÓSZEGI ANDRÁS
(felelős szerkesztő)
WÉBER ANTAL

Szerkesztőség:
Budapest XI., Ménesi út 11/13.
Telefon: 467—962

Zsámboki [illegible]
ban

VITA

Szabó Gyö[illegible]
Láncz Sánd[illegible]
Fekete Sán[illegible]
hazafiságl[illegible]

KRITIKA

Mit tanuljunk a régiektől? *(Hernádi Miklós)* 43
Thiery Árpád: Évszakok *(Majoros József)* 46
Virágkorok nyomában *(B. Mészáros Vilma)* 48

SZEMLE

Mesterházi Lajos: Vakáció *(Fenyő István)* 52
Tamás Aladár: Nyugtalan árnyak *(Béládi Miklós)* 54
Sükösd Mihály: A kívülálló *(Kenedi János)* 55
Kamjén István: Hányódás *(Cynolter Károly)* 57
Májusfák. Magyar líra 1945—1948 *(Köncöl Csaba)* 58
Marsall László: Vízjelek *(Pomogáts Béla)* 60
Kulcsár Kálmán: Az ember és társadalmi helyzete *(Síró Ágnes)* 62

KOMMENTÁR

Rejtély és megoldás *(Eörsi István)* 64

Címlapon: Kondor Béla: Öreg udvarló c. festménye

Fotó: Kónya Kálmán

Kondor Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 FEB 15

SOMOGYI NÉPLAP
Kaposvár

1021

KONDOR BÉLA

A mai magyar grafika immár határainkon túl is jelentősnek tekintett fiatal mesterének, Kondor Bélának műveiből 12 válogatott lapot jelentetett meg a Corvina. E lapokon Kondor művészetének legjellegzetesebb vonásaiban gyönyörködhetünk. A szürrealizmustól a konstruktív szerkezetig terjedő ív egy sokoldalú, a mesterség eszközeit a virtuozitásig birtokló művész álmairól és eredményeiről vall.

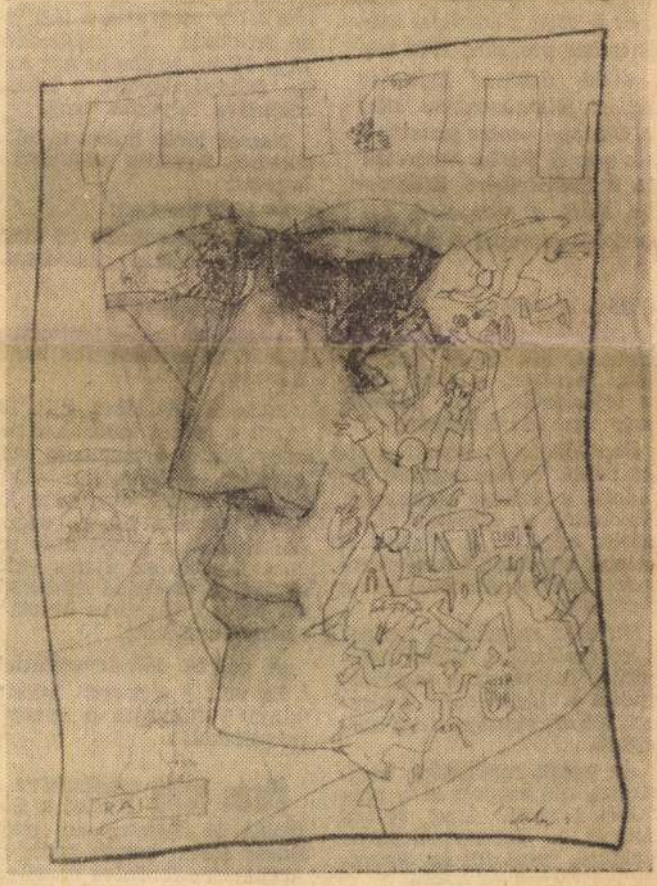

Gondolat.

Óda a szépséghez.

meg a németek

Alvilági szinjáték című, a ben megjelenő regényéből, ncsoportnak állít emléket. A szből, költőből, szobrászból karhatalmi alakulaton — a ett, és a pesti Városliget szé- ből indult portyára 1944 tél- k ellen. Számos legendás udapest felszabadulása előtt s a Gestapó kezére juttatta a két nőt. A Várba hurcolták után a Számonkérő Különít- raun Évát, a mozgalom Li- iborcként szerepel a regény-

ént, 1945 elején.

horkant, két lábra ágaskodott, kecsesen, mintha zenére lépkednék. Azt hihette, hogy tust fúj a zenekar.

Repülőkötelék húzott a liget felett. Vakító sugarak fúródtak a vaskos sötétségbe. Pásztázták az égboltot: fényszórók keresték a gépeket. A katona küszködött megbokrosodott lovával, ám nem bírt a paripával.

Hirtelen megszólalt a ligeti körvasútnál a német légelhárító. Torkolattüze megvilágította a légvédelmi tüzéreket. Német vezényszavak harsogtak.

Az egyik repülőgép megbillent, tűz csapott ki a potrohából, majd láng festett fáklyát a mennyboltozatra. Valahol, jóval túl az Angolparkon, lezuhant a gép.

A ló hosszú vágtába ugrott.

— Azanyátok ne sírasson! — Káromkodott a tizedes. — Épp most kellett kezdenetek? Állj meg, Ali! A basák istenére! Hó!

Piros József nagy üggyelbajjal megfékezte lovát, és csuklójára csavarva a gyeplőszárat leugrott a nyeregből. A földre vetette magát. Ali remegő orrcimpával, négy lábát megvetve, fülét hegyezve állt, mintha ércből öntötték volna. Akár társait, a hét vezér lovait.

Újra sötétség és csend ereszkedett a tájra. Elzúgtak a repülők, csupán holt társuk hamvadt valahol tüzében.

Öten kúsztak a körvasút német állása felé. Öt kiskás. Egyikük a légelhárító ágyúhoz közelítve féltérdre állt, s egy köteg kézigránátot hajított a német tüzérek közé, megcélozva az irányzó katonát és az irányzóberendezést.

Utána még ketten dobtak kézigránátköteget a német állásra. Aztán mindannyian hátraarcot csinálva és többször hasra vágódva, ügyesen fedezve magukat, eltűntek a vágányok között.

A Vörös Brigad átesett a tűzkeresztségen.

A kézigránátkötegek sorra robbantak. Üvöltés, jajveszékelés, német káromkodás kísérte-követte dörrenésüket:

— Herr Gott! Szakrament!

A gépágyú irányzója találatot kapott. Két német pedig némán elterült a földön.

Piros József a kopár fűben hasalva, lova kantárszárát markolva megvárta a légiriadó lefújását. Jó negyedóra vagy félóra is eltelhetett, mire feltápászkodott, s lovára zökkenve folytatta útját.

Német járőr bukkant fel a sötétből. Egyikük rákiáltott a lovasra:

— Halt machen!

Társa előrerohant, és megragadta Alibasa kantárszárát.

— Absteigen!

— Nix dájcs! — kiáltotta a káplár, és sarkantyúba kapta a lovát.

Alibasa két lábra állt, lerázva a német katonát, s néhány könnyed táncléptés után egyetlen szökkenéssel rövid vágtába ugrott, elragadva lovasát. Mire a három német észbekapott s géppisztoly sorozatot eresztett utána, valósággal a levegőbe emelkedve, hosszú vágtában úszott a sétány fái között.

A golyók célt tévesztettek.

Ez volt a cirkuszi mutatvány! Felülmúlta a spanyol magasiskolát.

Piros félig megkerülve a ligetet a Stefánián át vágtatott az Ajtósi Dürer sorra, onnan pedig az Aréna útra fordulva hazaügetett.

A Vörös Brigád kisded csapata kanyargós út után, megmászva az Angolpark kerítését, megbújt a hullámvasút alatt. S amikor úgy találták, hogy minden elcsendesedett, az elhagyott Szalma-báron át kisurrantak a mutatványostérre. Ott járőrré alakulva, élükön a hadapródormesterrel, elhúzva az Állatkert mellett a Szépművészeti Múzeum mögött az Aréna útra tértek.

A Hősök terénél szembetalálkoztak egy kisebb megerősített német alakulattal, ugyancsak amolyan járőrféléével. Épphogy tisztelegtek tessék-lássék módon. A fiúk úgy markolászták puskaszíjukat, hogy nyomban lekaphassák vállukról a fegyvert. Zebu géppisztolya závárzatán nyugtatta kezét.

A németek parancsnoka ugyancsak géppisztolyát szorongatva, leplezetlen gyanakvással méregette a magyarokat, és megkérdezte:

— Nem találkoztak-e errefelé, mostanában egy lovassal? Egy huszárral — tette hozzá.

Spanyol tudott németül, ő válaszolt:

— Huszárral?

— Magyar huszárral — erősködött dühösen a német a maga nyelvén.

— A magyar huszár már rég leszállt a lóról! — magyarázgatta álmélkodva a [illegible] titkár. — Manapság

/1021

Ircsik József: Anyám

Ára: 6,— Ft

Az Alföld Képcsarnoka

KONDOR BÉLA

Ismerünk olyan művészeket, akiket, bár a legjobbak közé tartoznak, mivel nem jelentkeznek elég sűrűn a nyilvánosság előtt, elfelejt a közönség, s olyanokat is, akiket viszont számon tart annak ellenére, hogy ritkán lépnek kiállítással a közönség elé. Ez utóbbiak közé tartozik Kondor Béla is, aki szélsőséges magatartásával legalább annyira hozzájárult elismertetéséhez, mint tehetségének imponálóan megnyilatkozó remekműveivel.

Mindössze 35 éves, három kiállítás áll mögötte, 1954-ben a Fényes Adolf teremben, 1964-ben Székesfehérvárott állított ki, s ennek anyaga került némi változtatással és kiegészítéssel bemutatásra 1965 augusztusában az Ernst Múzeumban. Ha netán némelyek csak a grafikust ismerték és méltányolták addig, itt a festővel is találkozhattak és megállapíthatták, hogy a festő és a grafikus közt az utóbbi még az előbbit is fölülmúlja. Talán így pontos a kifejezés, mert ebben a festő elismerése is benne foglaltatik. Ha mint grafikus már nem is alkotna többet, akkor is a legnagyobbak között volna a helye a hazai grafika nagyon erős mezőnyében, mégha akár Zichy Mihályig szélesítjük is visszafelé a kitűnő grafikusok sorát. Az is észrevehető volt a kiállításán, hogy a festő és a grafikus nem szakadt ketté benne, ugyanaz a látásmód és kifejező kultúra élteti mind a kettőt. Talán mégis azzal a megszorítással, hogy mint festő egyelőre kevesebb teret enged a szabad asszociációk láncolatának. Ami rá, a rendkívüli szakmai felkészültség mellett legjobban jellemző, látásmódja egyéni volta, jelképteremtő fantáziája, a korproblémák iránti érzékenysége, világnézetét pontosan kifejező szimbólumrendszere, a látszólagos ellentmondások szinte végtelen sorozata, amihez természetesen meg lehet találni a magaslati pontot, ahonnan nézve egységbe olvad minden. Kondor Béla legjobb példája annak, hogy az ismert izmusoknak nincs korlátozó jellegük, ha vérbeli művész teremti újjá őket. Számos munkájában úgy szürrealista, hogy mi azt már realizmusnak érezzük. Úgy realista, hogy mégsem tapad a földhöz, a látott valósághoz, hanem bármit hozzon létre, az mindig a művészet teremtő munkájának eredménye (már ti. nagyszámú valóban jó műveiben). Kondor Béla azok közé tartozik, akik maguk *teremtik* művészetüket. Ennél többet a legnagyobbakról sem mondhatunk.

SZÍJ REZSŐ

Kondor Béla
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1965 DEC
ALFÖLD

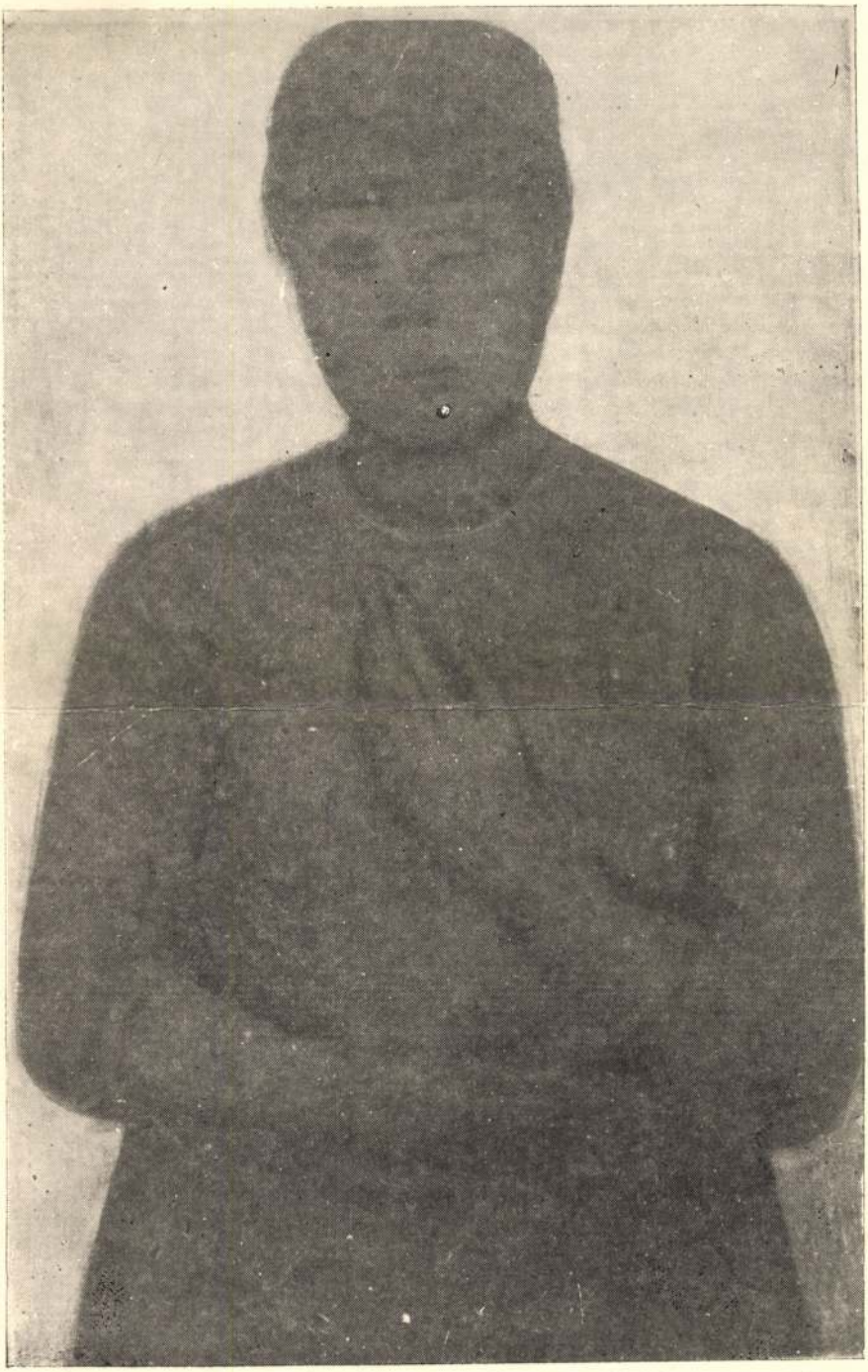

Tilless Béla: Várandós

Az Alföldben folyik a táncdal-vita. Hogy meddig és milyen eredménnyel, azt én nem tudom, de gondolom, a szerkesztő rövidesen pontot fog tenni a végére. Nem azért, mintha hiján volna a hozzászólásoknak, hanem azon józan meggondolás alapján, hogy az ilyen jellegű csatározás ítéletnapig is elhúzódhat anélkül, hogy a kétszer tíz perces hosszabbítások változtatnának a döntetlenen. Nos, éppen ezért vállalkozom arra, hogy egy glossza erejéig szembeszálljak az egyik gúnyorosan fölényes táncdalszövegíró hozzánk elküldött levelével.

Mondanom sem kell, hogy a sértett félnek milyen az alapállása. Ez persze, érthető, viszont van a levélben egy olyan kitétel, amire érdemes odafigyelni. Ezt írja szószerint: „Legyünk tárgyilagosak. Tegyük fel, hogy eme – egyébként igen tartalmas és színvonalas irodalmi és művelődési folyóiratnak – elengedhetetlen feladata volt: hat oldalon keresztül táncdalszövegeket közölni (melyekért mellesleg a szerzői jogok értelmében a szerzőknek honorárium jár – és ez a cikkíró bűne – miután nyomtatásban megjelentek, ún. másodközlés) – némi összefüggéstelen rosszul asszociált helytelen logikai sorrendben felépített prózával tarkítva, amely a marxista ideológia vélt bástyája mögül szórja kisded tüskéit."

Elolvasva, ugye ez sem érthetőbb, mint egy táncdalszöveg, egy azonban határozottan kihallható belőle. A slágerszerzők nagyon járatosak a szerzői jogdíj körül. Mihamar fején találják a szöget, s máris anyagiakkal fenyegetőznek. Ami például sohasem jutott volna eszébe egyetlen írónak sem, hogy ti. kritikákban, recenziókban, méltatásokban megjelent idézetekért jogdíjat követeljenek, az a táncdal-szövegíróknál azonnal valutáris kérdés. Ilyen formán tehát kockázatos dolog velük vitatkozni. S most én is abban a dilemmában vagyok, hogy esetleg ugrifüles szerzőnk nem fogja-e követelni rajtam a cikkéből kiemelt részlet megfelelő ellen-javadalmazását? Mindenesetre, ha ezt tenné, ezen helyen kijelentem, hogy nem leszek szűkmarkú kérése teljesítésében. Hiába, az eredeti ötleteket honorálni kell.

Nem utószó

Engedtessék meg, hogy még egy polémiához tegyek hozzá néhány gondolatot. Az *Élet és Irodalom* hívta fel rá a figyelmet, hogy x megyében milyen különös álláspontot alakítottak ki felelős népművelési munkások az író–olvasó találkozók ügyében. Később Mesterházi Lajos is közbeszólt az Esti Hírlap hasábjain s miután ebben a dologban még nem lehetett utószót fogalmazni, talán nem lesz tanulság nélküli, ha személyes élményeink is megidéztetnek e váratlan pereskedésben.

Rövid két hét alatt kétszer is résztvettem író–olvasó találkozón. Az egyik helyen sikerült, a másik helyen nem. Az első esetben a mozielőadás szünetében „dobtak" közönség elé s akartam–nem-akartam, az volt az érzésem, hogy most afféle vándorartista vagyok, aki szellemi tótágasokat kénytelen produkálni a félre értelmezett szervezés következtében. Megvallom őszintén, restellkedtem és szégyelltem magam.

A második találkozó azonban kárpótolt az első bosszúságért is. A művelődési ház klubszobájában kellemes beszélgetés alakult ki, s a találkozó végével úgy távozhattunk, hogy érdemes volt azért a pár óráért. Ti. megszűnt mindkét fél részéről az a gátlás, hogy most csak terhére vagyunk egymásnak, s éppen ezért lehettünk őszinték, érdeklődőek és kitartóak is egymás gondjainak a végigkövetésében.

Megérte? Nyilvánvalóan. Dehát, hogy ilyen megnyugtató érzéseink legyenek, ahhoz mindennél szükségesebb a hullámhosszak egybehangolása. Az író részéről csak úgy, mint hallgatói részéről. S ha ez megvan, az álláspontokat is könnyű kialakítani.

(a. n.)

1967 NOV 26.
1021

Nemzet — Vasárnap, 1967. november 26.

Ki mit tud – LÁTNI?

Gondok és eredmények a vizuális kultúrában

A látás művészete korunk egyik legtöbbet emlegetett, legtöbbször vitatott kérdésévé emelkedett az utóbbi években. Szakemberek százai vitatják meg alkalmazásának, fejlődésének tendenciáit — könyvek, cikkek és tanulmányok tucatjaiban véve bonckés alá egyes területeit, ankétok, tanácskozások során foglalkozva az általa felvetett lehetőségek tisztázásával, s a még nyitott problémák megoldásával.

A vizualitás, a látáskultúra fogalma azonban meglehetősen tág, s ennek következtében nagyon nehezen körvonalazható. Határainak megállapítására egyetlen kritérium áll rendelkezésünkre: a befogadó érzékszerv, illetve a rendelkezésre álló művészi kifejező eszközök köre. S így, ebben az értelemben kétségtelenül a vizuális művészetek sorába tartozik például — többek között — az építészet is a formatervezés ugyanúgy, mint a képzőművészet valamennyi ága.

Hatalmasak tehát azok a különbségek, amelyek e közös kategórián belül elválasztják egymástól a vizuálisan befogadható művészeteket, s népes családjuk valamennyi ága sajátos és csak egyenként megoldható kérdések özönét veti fel. Ez a különös »hierarchia«, amely a művészetek között az idők során kialakult, sajátos módon a praktikumot szolgáló, s az ily módon könnyebben megítélhető, befogadható műfajok felé billenti a mérleg nyelvét. Mindenki tudja például, hogy milyen keresettek lettek az utóbbi években a célszerű és egyben esztétikailag is magas színvonalat képviselő modern bútorok, vagy milyen népszerűségnek örvendenek a formatervezett gépek és háztartási eszközök — amelyekről számos pszichológiai vizsgálat mutatta ki immár, hogy menynyivel használhatóbbak, sőt termelékenyebbek kevésbé gondosan formált, bár sok esetben ugyanolyan konstrukciós előnyökkel bíró társaiknál.

A köztudat azonban máig is értetlenül, vagy — jobb esetben — jóindulatú beletörődéssel fogadja a vizuális művészetek másik, rendkívül fontos csoportja: a képzőművészet eredményeit, a festők, szobrászok és grafikusok munkáit. A dühös visszautasítás, amelyet nem egy alkalommal tapasztalhattunk, világosan jelzi, hogy vizuális kultúránk épületén még ma is hatalmas rések tátonganak, s hogy ezek nagyon sokszor egyenesen a konstrukció alapjaiból indulnak ki: forrásuk a megközelítés módja, amely fogódzó és mérce nélkül, előkészítés nélkül »hozza létre« a találkozást az alkotás és a nézô között.

Ismerjük tehát a bajt, tudjuk a forrását is. És keressük rá a gyógyszert — tanúsítják ezt a megjelent írások, és az ankétok sora, legutóbb pedig az a konferencia, amelyet november 23-án és 24-én rendezett meg a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Képzőművészek Szakszervezete. E tanácskozás egyik előadója, *Bánszki* Pál, a Népművelési Intézet művészeti osztályának csoportvezetője *Társadalmunk vizuális, képzőművészeti, esztétikai kultúrájának jelenlegi állapota* címen tartott referátumában rendszerbe fogva ismertette azt az állapotot, amely »ellen« küzdve meg kell kísérelnünk a felemelkedést, de amely — mint előadásából is kiviláglik — tendenciával egyben bázist is jelent ehhez a küzdelemhez.

A Bánszki Pál által ismertetett egyik felmérés négy művész egy-egy alkotásába sűrítette a jelenleg élő haladó hazai festészeti törekvések legjellemzőbb irányait, s így — *Kurucz* D. István: *Állami gazdaság csikósa*, *Németh* József: *Hóolvadás*, *Orosz* János: *Nap, Hold és állatok*, valamint *Kondor* Béla: *Repülés* című művét tekintve a közvéleménykutatás alapjának — mérte fel 860 megkérdezett személy válaszai alapján az általuk képviselt csoportok vizuális — képzőművészeti felkészültségét, ismertetve »választásukat«. A kérdésre adott feleletek összesítésénél kiderült, hogy a megkérdezettek legnagyobb része Kurucz D. István képe mellett foglalt állást. (A megkérdezett hódmezővásárhelyi kiállítás látogatók 39,8 százaléka választotta az ő művét, 22,9 százalékuk Németh József, 13,1 százalékuk Orosz János, 11,1 százalékuk pedig Kondor Béla alkotását részesítette előnyben. A lakásukon felkeresett személyek közül — a reprodukciók segítségével feltett kérdésre — 61 százalék Kurucz D. István, 24 százalék Németh József, 8,3—8,3 százalék pedig Orosz János, illetve ~~Kondor~~ Béla művét választotta ki.)

A tanulságok — amelyeket e vizsgálat alapján, Bánszki Pállal együtt, levonhatunk — nyilvánvalóak. A közönség nagy része — különösen azok, akik nem látogatják a kiállításokat — előnyben részesíti azokat a műveket, amelyek megközelítésére és befogadására a köznapi tapasztalat alapján kialakult, a tárgyak egyszerű felismerésének képességét jelentő ismeretekkel is képes. Az a kép vagy szobor, amely ennél *többet* kívánna tőle, nem számíthat »megértésére« — s csak szerencsés esetben kerüli el »sznob«, »nevetséges«, »érthetetlen« és hasonló jelzők áradatát.

A másik, a »biztató« felmérés, amelyet Bánszki Pál ismertetett, a fiatal képzőművészek tavalyi, *Stúdió 66* című reprezentatív kiállításán készült. Kidolgozói azokat a reakciókat igyekeztek »feltérképezni«, amelyeket a bemutatott képek a tárlat látogatóiból kiváltottak. A legfontosabb az, hogy a megkérdezettek »stílusválasztásban« megmutatkozó ízléskülönbségek már nem mutatnak olyan, sokszor végletes, polarizálódást, mint a vásárhelyi közönség esetében. A látogatókat — ez esetben javarészt fiatalokat — többé-kevésbé egyformán vonzották a különböző felfogású képek; választásukat tehát nem annyira a stílusok külsőségei irányították, hanem a művek belső tartalma. Ez a tendencia azt mutatja, hogy a fejlődés — bár nem mindig halad a kívánt irányban és ütemben — a képzőművészeti műveltség területén is kétséget kizáróan létező valóság.

A helyzetet persze — mindezek ellenére — nem idealizálhatjuk. Hiszen az említett *Stúdió 66* című tárlatot összesen 12 840-en tekintették meg. Ez a szám átlagosnak mondható; és nagyon kevés — különösen ha egy közepes film milliós nézőseregével vagy a tévé minden este képernyő elé ülő négy-ötmilliós nézőtáborával hasonlítjuk össze. Egy-egy kiállítást persze soha nem fognak ennyien felkeresni. Ez lehetetlen volna. A magunk elé tűzött mércét azonban a mostaninál jóval magasabbra kell emelnünk. Ám, hogy ezt megtehessük, ahhoz nem elég az óhajok kifejezése. Összefogott, tervszerű munkára, tettekre van szükség. Olyanokra, mint az iskolai művészeti oktatás helyzetének megnyugtató megoldása — s az irodalmi és a zenei nevelés szintjére való felemelése —, a korszerű művészetet bemutató állandó fórum létrehozása és egy rendszeresen megjelenő képzőművészeti hetilap, amely végre betöltené azt a szerepet, amelyet az ízlésnevelés és a képzőművészeti kritika terén jelenleg a napilapok és az irodalmi folyóiratok kénytelenek vállalni; valamint a már most is rendelkezésre álló eszközök jobb, tervszerűbb, egységes koncepcióra épülő felhasználása.

Horváth György

MAGYAR NEMZET
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Magyar Hírlapírók

TÚLÉ

Boldizsár Iván drámája a Kat

KULCSMONDATA

a drámának más ugyan, mint amelyik itt az élre kívánkozik, de a műben feltett nyugtalan kérdésekre a válasz talán mégis e felől a mondat felől érkezik a legmelegebb emberi szóval. Második drámájában, a *Ferde torony*-nál sokkalta mélyebb, sokkalta összetettebb színpadi játékban, az emlékezés lírájával és a vallomás erejével áthatott *Túlélők*-ben, *Boldizsár* Iván azt kérdi a világtól, arról faggatja saját magát, vergődő lelkiismeretét, hogy lehet-e egy embert akarata ellenére üdvözíteni? Szabad-e az elveszejtő erőszak ellen megmentő erőszakkal élni? A kérdésre világnézet és vérmérséklet, jogérzék és erkölcsi meggyőződés szerint lehet igen-igennel, vagy nem-nemmel válaszolni s a feleletet érvekkel s egy teljes emberi személyiség és magatartás hitelével alátámasztani.

De a lelkiismeretet csakugyan belevonni a kérdés forró, drámai belsejébe s felgyorsítani, tevékennyé tenni a gondolatot mégis azzal a bizonyos, mellékesen elhangzó mondattal lehet. Igazával és szépségével ez a mondat érinti meg a nézőt a legmélyebben, mert benne lappang valahol a válasz mindarra a nyugtalanságra, amely nehéz idők túlélőit el-elfogja s amelyet a *Túlélők* férfi-hősében, egy ügyvédben Boldizsár ábrázol, maga is átél és nézőivel átélet.

A háborúban egy fiát elveszített, szelíden eszelős kis öregasszonyt igyekszenek a cselekmény szereplői rábírni arra, hogy fia kihűlt-kihalt szobájába fogadjon be egy szökteteit munkaszolgálatost, egy írót, bújtassa el eszeveszett idők legeszeveszettebb, utolsó idején — a cselekmény döntő része 1944. december 11-én játszódik. Az anyának ez a szoba szent; házi kegyhely, emléktemplom, s azt mondja, »én oda nem engedek be idegeneket«. Erre szólal meg egy leány, az Ellenállás egyszerű és kemény kis közkatonája, és ejti ki azt a mondatot: »*Ha egy ember halálos veszedelemben van, nem idegen.*«

Ha egy ember halálos veszedelemben van, nem idegen — e felől a gondolat felől csap fel az a láng, amely bevilágíthatja embertelen korokban a társadalom felelősségének teljes körét és amelynek fényénél az író megtalálja, ha művében nem mondja is ki, a társadalom lelkiismereti, erkölcsi, politikai kérdéseire a választ. A választ, amely társadalmi konfliktust társadalmi módon old meg.

A CSELEKMÉNY

egyszerű és áttekinthető vonalú, de az emlékezés és a lelkifurdalás sűrűjében bonyolultabbá, teltebbé, teljesebbé válik — igaz, néhol, különösen az elején az ügyvéd drámakezdő monológjában, a magányos vitában az emlékekkel, az önváddal, holt barát árnyával, kuszábbá is. Úgy tűnik fel, Boldizsár nehezen és homályokkal terhelten indít még el drámát. A későbbiek folyamán azonban ez a köd felszáll és előtörténet. Szálai, amelyek az elején szakadozottnak tetszettek, megtalálják egymást és szoros, logikus fonadékká rendeződnek. Minden motívum, amely a monológban zaklatott és dúlt volt, a gondolkodás és az emlékezés laza szabálytalanságainak szabályai szerint, később világosan, rendben visszatér, kiadja titkát és kiadja a cselekmény tiszta rajzát.

Egy ügyvéd, akinek figurájában az író a magyarországi fasizmus polgári ellenállásá-

lant a nagyobb bi... azaz a viszonylag véde... ságot a szabadság kockázataiért. Ennél azonban mélyebbek és megrázóbbak a tömegokok, amelyekkel a szökés elől kitér: az osztozás társai sorsában s a megalázottság, amely független gondolkodót is belenyugvó polgárrá minősít le, polgárrá, aki tisztelni kényszerül szemétre való törvényeket is. Boldizsár Iván itt, az író és az ügyvéd párbeszédében ér el művének nemcsak a legdrámaibb és a legszínszerűbb helyzetéhez, hanem azokhoz a gondolatokhoz is, amelyek háborúról és jogról, erkölcsről és emberről, társadalomról és lélekről mást, újat, meglepőt és igazat tudnak felfedezni. Megint bebizonyosodik, hogy drámában a valódi feszültség nem hatás-eszköz csak, hanem eszmék kohója s az igazi konfliktus igazságokat paftant ki magából. Ettől az eszmeileg magas és színpadilag hatásos dialógustól lesz visszamenőleg és a továbbiakra is igazzá az a lélekismereti dráma, amelyet az ügyvéd átél, vesztőhelyi vízlókkal, önvádakkal viaskodva amiatt, hogy nem volt elég erős — nem volt elég erőszakos — kimenteni egy embert, a barátját, a sorsa, szemétre való törvények, megváltozott, megalázott jelleme karmaiból.

Túl azon, hogy Boldizsár az egyéni felelősség kérdéseit, mártír és áldozat nagyon is relatívvá lett viszonyát firtatja, drámájával ezeknél átfogóbb problémakört is nyit. A néző éppen annak az idézett mondatnak a sugallatára: »ha egy ember halálos veszedelemben van, nem idegen« — nem térhet ki a dráma egész folyamán az elől a gondolat elől, hogy közös veszélyben az embereket nem lehet egyenként, nem lehet szálanként megmenteni. A drámában szereplő írót sem lehetett. Egy társadalomban, amelynek tagjai elidegenednek egymástól, amelyben az emberek, ahogyan az író kimondja, félnek egymástól — tehát a fasizmustól, az erőszaktól körülszorított és megrontott társadalomban — minden egyes ember voltaképp halálraítélten él s a vak sorson múlik, mikor hajtják végre rajta. Közös veszélyt csak közösen lehet kivédeni. A társadalom önvédelmének gondolata süt át Boldizsár Iván drámáján s ha az író gondolatainak nagy rajzá-

A vesztőhely víziója
(Szlovák György rajza)

né is
inden
yolult
igazságok elemzéséhez és felismeréséhez segítené a nézőt.

AZ ELŐADÁS a *Katona József Színházban* rendezőileg is, színészileg is a gondolatok sz...

Barlach és Koll... nyílt ki... a Szépművészet...

A Szépművészeti Múzeum márványtermében szombaton kiállítást nyitottak meg Ernst Barlach és Käthe Kollwitz szobraiból, illetve grafikáiból. A tárlatnak az is külön jelentőséget ad, hogy Kollwitz születésének századik évfordulójához kapcsolódik. A nagy-

Kondor Béla

MEGHÍVÓ

542-72. MÉM Kiállítási Iroda Nyomdaüzeme

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

Kondor Béla

FESTŐMŰVÉSZ

Melocco Miklós

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

Pásztor Gábor

GRAFIKUSMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1972. MÁRCIUS 17-ÉN PÉNTEKEN
17,30 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

Németh Lajos
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK
KIÁLLÍTÁSI TERME

BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8.

1021

Kondor Béla

BÚCSÚ KONDOR BÉLÁTÓL

Pestlőrincen született, 1931-ben. Meghalt 1972. december 12-én, Budapesten. Koffán Károly növendéke, már főiskolás korában mesternek számít, grafikáit egymás után közlik a folyóiratok. A Fényes Adolf Teremben, 1960-ban rendezett kiállítása reveláció volt az újjászerveződő magyar művészeti életben. Négy év múlva, a fehérvári tárlat már azt bizonyította, hogy a mai magyar művészet meghatározó jelentőségű egyénisége. Ugyanebben az évben grafikáit láthattuk a Dürer Teremben. 1965-ben az Ernst Múzeumban nyílik gyűjteményes kiállítása. 1968-ban — Vilt Tiborral és Kokas Ignáccal együtt — szerepel a velencei biennálé magyar pavilonjában. 1970-ben újabb műveit állítja ki a Műcsarnokban. 1972-ben közös kiállítást rendez Melocco Miklóssal és Pásztor Gáborral. Számos, külföldre küldött magyar kiállításon vett részt. Sok könyvet illusztrált. Közben néhány nagyobb méretű kompozíciót készít: a margitszigeti Nagyszállóba, a Duna Hotel Intercontinentalba. Legújabb pannóját néhány napja avatták a Kereskedelmi Kamara új székházában. Tíz éve csaknem minden jelentős grafikája az Élet és Irodalomban jelent meg először. Dylan Thomas műveihez készült rajzait szintén lapunk közölte alig két héttel ezelőtt. Ez a sorozat lett életének utolsó bemutatkozása.

Két könyve jelent meg. Az egyik: az a grafikai album, amelynek előszavában Németh Lajos a mai magyar grafika „archimédeszi pont"-jának nevezte. A másik könyv: saját rajzaival illusztrált verseskötete.

Több külföldi és magyar kiállításon nyert díjat, Tokióban és a miskolci grafikai biennálén. 1971-ben Munkácsy-díjat kapott.

Munkásember volt. A hajógyárból került a főiskolára. De a főiskola után is rengeteget dolgozott. Gyakori vendége volt a szentendrei és a miskolci művésztelepnek. Nem tudta, hogy ilyen közeli a halál. Újabb kiállításra készült, a Helikon Galériában...

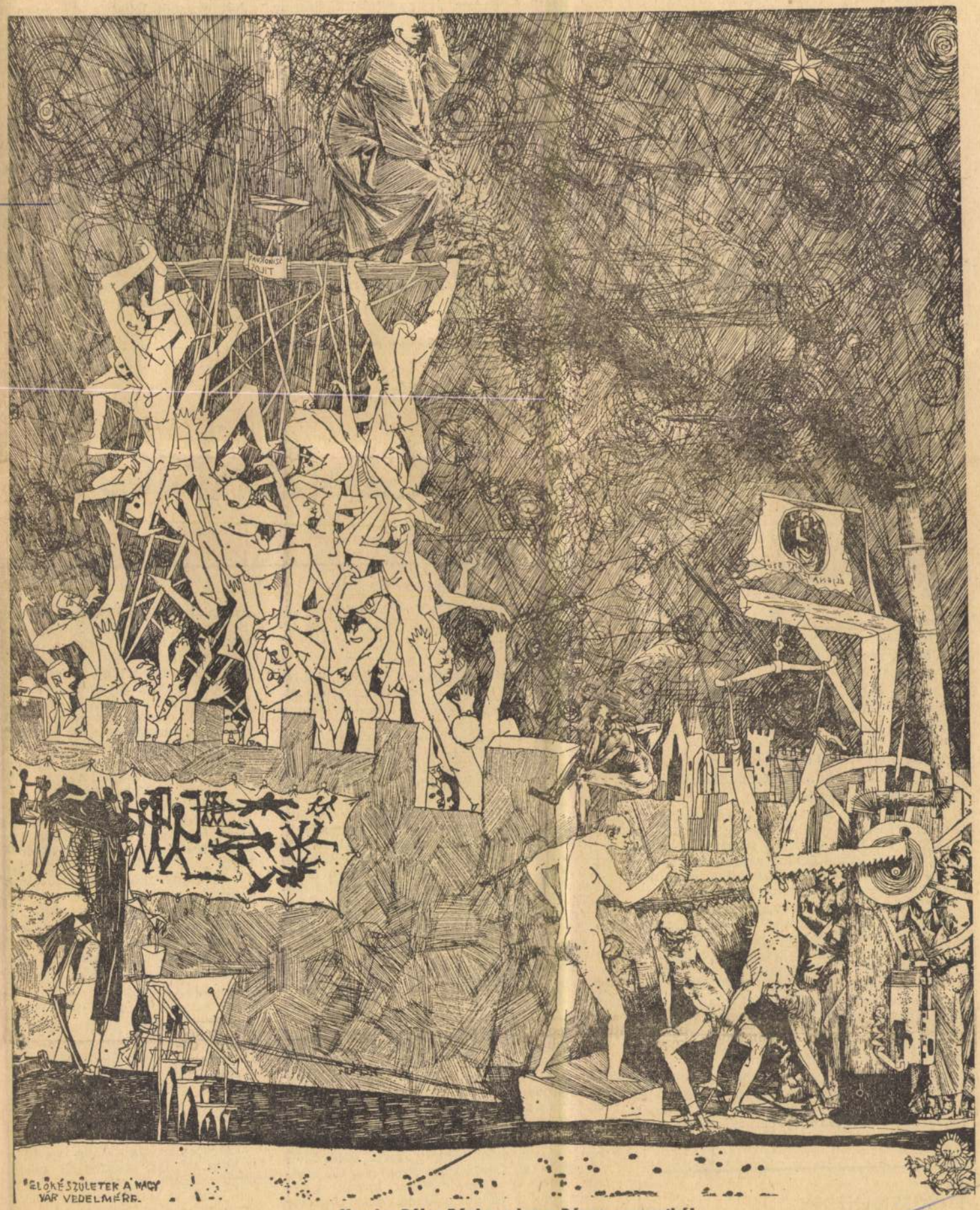

Kondor Béla: Rézkarc-lap a Dózsa-sorozatból

ÉLET ÉS IRODALOM

MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 21
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SAJTÓFIGYELŐ

Részlet a Lakásügyi Társadalmi Bizottság Felettes Ember által közölt jelentéséből:

„Megállapítottuk, hogy IJ. lakása nem egészen olyan, amilyen. Szuterén, az igaz, de nedvességet nem észleltünk. Nyirokszagot sem.

Ellenben nem láttuk nevezett Júlia nevű gyermekét. Így kérdéses, való adatot tartalmaz-e beadványa, mely szerint harmadmagával él egy szobában? A gyermeket tehát nem láttuk, de az asztalon Cinzanot igen, s több, vendégeskedésről tanúskodó poharat. Mi az italból nem fogyasztottunk, IJ. meg sem kínált bennünket, bár természetesen ezt vissza is utasítottuk volna.

A panaszos által túl kicsinek mondott szobában nagy terjedelmet foglal el a padlótól mennyezetig érő könyvespolc, s így rápillantásra is feltűnt soktucatnyi, darabonként többszáz forintot érő könyv, album, képzőművészeti kiadvány."

A folytatás is ilyen szép.

Nem tudom, miért borultam ki tőle.

Persze, már lecsillapodtam.

Csak az első órámon nem ment a tanítás.

A szobánk valóban nem ronda.

Kár, hogy Julika olyan rendetlen. Eltanulta tőlem, ha másutt már nincs hely, a fal mellé, valamelyik sarokba, csak a padlóra tornyozza a könyveit.

Julikát le kell szoktatni arról, hogy a könyveit kényekedve szerint rakosgassa!

És arról is, hogy ha a heverőn nyüzsög, ne dülleszkedjen a falnak. Potyog. Egyébként nagyon jó kis fal ez. A faliszőnyegem Piros-fekete-sárga.

A repróim is szépek. Majdnem mind Csontváry. Persze, még ennél is jobb, hogy akármikor kinyithatom a legeslegnagyobb albumomat (bizony, sokszáz forint volt) és akármeddig nézegethetem a Cédrust, a Mária-kútját, a Festőt, a Holdtöltét Taorminában és a Baalbeket is.

Ilyenkor, este, még a függöny színein is elcsodálkozom. Nappal viszont nem tudok mit kezdeni vele. Többször is félrehúzom, mert szeretnék egy kis napot. Szeretnék egy kis napot! Nem tudom, miért olyan fontos ez.

Túl sokat szövegelek történelemórákon a harmincas évekről, barlanglakásról, tömegnyomorról, tébécéről. Lehet, hogy ez a bajom.

A függönyöm viszont hiába szép. Vagy ráborítom a szobára, és akkor pisloghatunk, vagy gurítgatom félre, akkor mintha világosabb lenne, de akár kint is ülhetnénk az utcán, ott se látná jobban senki, mit teszek, merre fordulok, lépek. Ilyenkor este, persze barátságosabb is minden. És csöndes.

Anyám úgy tesz, mintha aludna, és nem zavarná a villany.

Julika valóban alszik, egészen kimerült, amíg részletesen elmesélte, mit tanultak környezeten a kőolajbányászatról, és zuhogó esőben — az ernyőt hozta elém — szavalta a Tiszát.

Julika nagyon rendes, és hivatalosan is meg van állapítva, hogy a szobánk nem ronda.

A fene egye meg.

Ó, a fene egye meg!

Ha legalább maradt volna valami abból a Cinzanóból... Az ember, úgy látszik, soha nem lehet igazán előrelátó.

PÁL RITA ELBESZÉLÉSE:

CINZANO

Nem mondhatnám, hogy az utóbbi hetek megnyugtattak. Pedig így is történhetett volna.

Ma ráadásul az órámról is elkéstem. Elkéstem? Egy órával később mentem be. Mióta Vali beteg, állandóan helyettesítgetünk, naponta változik az órarend. Így aztán csak álltam a tanáriban és jó időbe telt, amíg megértettem, nem egyszerűen óracseréim vannak, de hat óra helyett ma hét lett volna. Bement helyettem egy kolléga, a jövő héten én megyek korábban, tehát akkor mához egy hétre hat óra helyett hetet... Még sokáig nem értettem az egészet, úgy látszik, már akkor se értettem, amikor aláírtam a körözvényt.

Attól a négy órától, amit ma az öt-hatodikosokkal kell „letölteni", előre fáztam. Nem mindig fázom tőlük. A jobbik eszemmel persze tudom, hogy mindenképpen eléggé reménytelen dolog. Mikor még normál suliban tanítottam, tudtuk, melyik osztályban ki az, akinek az elviselésére külön fel kell készülni.

Itt nyolcan-tízen „esélyesek" egy osztályban. Szerencsére nem mindig vannak formában. Az például izgalmas is lehetne, hogy éppen ki lesz az ügyeletes főhangadó? Zoli? János? Ági? A három Jóska közül az egyik? És melyik? A szemüveges? Az angyalarcú kis szőke? Akivel már csak azért is bevásároltam, mert az év elején úgy megtetszett a pofija, hogy külön kértem az osztályomba. Megkaptam. Tanulság: a szép gyerek nem mindig jó gyerek.

Mire a hosszú folyosó legeslegvégére érek, máris hulla vagyok. Pedig itt most kezdődik a nap. Délután négykor.

Néha egészen szépre sikerednek a napok. Most csak a fáradtság.

A padokból jobbra-balra lógnak ki a gyerekek. Van, aki fel se állt. Nem szólok, várok. Végre eljutunk addig, hogy olvashatom a névsort.

Mocorognak.

Nyüzsögnek.

Elfáradtak a munkában, és most ugrálni szeretnének, rohanni.

Nem fáradtak el, és most ugrálni szeretnének, rohanni.

Tizennégy-tizenhatévesek.

Nem tudom, mit csináljak Julikával?

Julika a saját kislányom.

Mit csináljon az ember a gyerekével, ha sírásra fordul a kedve? De milyen sírásra? „Ugye, mi nem vagyunk szegények? Ugye, azért mi nem vagyunk szegények?" — zokog a nyakamba és nyugtatgatom, hogy nem vagyunk szegények. Igazán nem.

Csakhogy most már végképp nem érti az egészet. Titokban mindig azt hitte, „gazdagok" vagyunk. Titokban, mert ha kimondta, legyintettem, a gazdagságot is ellegyintettem egy szóval, fintorral. Nem csaptam be, mert hát gazdagok se vagyunk. Ez is igaz.

Julika, légy szíves hagyjál, majd este elmagyarázom, feltéve, ha ébren leszel még fél tízkor, mire hazaérek. Vagy elmagyarázom reggel, mielőtt iskolába mész, feltéve, ha akkor nem leszek túl álmos.

Julika, erről komolyan kell beszélni, tudod, hogy mindig beszámolok neked az „ügy"-ről, csak hát most itt az iskolában nem érek rá ezen gondolkodni, pedig hidd el, az ügy engem is nyugtalanít, bizony nyugtalanít...

A gyerekekkel a főneveket nyúzom. Úristen, hogy én már mennyire únom a főneveket. Elernyedünk. A szöszi Jóska csendes. Hányingere van. Mióta a bőrgyárban dolgozik, sokszor van hányingere.

Mi az ige, a főnév, köznév, tulajdonnév, gyakoroljuk a ragos főnevek helyesírását... Esetleg olvashatunk. „A zöldségtermesztés." „Gabonafélék." Csupa ilyen érdekfeszítő olvasmány található a „Magyar nyelv és irodalom a dolgozók iskolája 5—6. osztálya számára" című tankönyvben. És ezt a könyvet végig kell kínlódni. Azért írták, szerkesztették, nyomtatták.

Magdi filmeket hozott. Bizonytalankodik. Nem mer szólni. Egyébként se szívesen beszél. Inkább énekel, ha kérjük rá. Elég jól énekel.

Aztán valahogy mégis csak rákezdik és már az első szónál tudom, hogy „ha jók leszünk, vetítünk?"

Vetítsünk.

Nézzük a Bátor Nyuszit, a Vadölőt, Robinsont, A néhai bárányt, Mauglit... szépen elcsitulunk. Talán Jóskának se fáj már a gyomra.

A sötétben megint érzem a szédülést, amit azt hiszem, most már örök életemben érezni fogok, ha három-négy emeletekre kell felmászni egy hatalmas, hivatali épület összevissza tekergő lépcsőházában és egyik, vagy másik ajtónál sorbanállok az emberkígyó végén, vagy ha keresni kell a százötös, vagy kettőszázhuszonnyolcas szobát, ahol közlik: HJ, JH, XY, YX nem tud fogadni, értekezleten van, Pestre utazott, szabadságra ment, jöjjek egy hónap múlva, próbáljam meg délután, próbáljam meg jövő héten, próbáljam meg időszámításunk után a negyedik évezredben.

Kész vagyok.

Viszonylag sok mindent kibírok. Végigcsinálom mindazt, amit kell, aminek értelme van.

De most kész vagyok.

Tavaly nyáron már a harmadik Társadalmi Bizottság jött lakásnézőbe. Éppen örömmámorban úsztam. Előző nap érkeztem Münchenből, ahová már csak azért is érdemes elmenni, mert semmihez sem hasonlító érzés az újra itthon! itthon! itthon!

És jött ez a bizottság is, egy Doktor úr, meg egy Tanár úr, hogy megnézzék, szobakonyhás szuterénlakásunk nem változott-e át időközben kacsalábon forgó várrá? Siettek. Amit sebtében közöltek, annak a lényege: hülye voltam egészen eddig. Nem így fogalmazták, mert finom emberek, igen választékosan beszéltek, ezt már abból észrevettem, ahogy egymást szólították. Szóval hát nyugodt lehetek. A nevem minden bizonnyal ott marad a bűvös papíron és később egy még bűvösebb papíron olvashatom, mikor költözhetünk a két szobába.

Kicsit azért nyugtalan voltam. Vagy nagyon?

Az utóbbi hónapokban már annyira fontos lett az egész, mintha egy szokatlan veszedelemből igyekeznék szabadulni. Holott igazán megszokhattam, a gyerekkoromban, felnőttkoromban volt időm megszokni ezt a lakásnak nevezett valamit.

Sőt! Julika is megszokhatta volna. Majdnem tízéves. És akkor jön ezzel a fenenagy sírással. Hogy csúfolják az iskolában. Mert pincében lakunk. Ami nem is igaz, még akkor se, ha két méterre az ajtónktól már a fáskamrák sorjáznak. És egerek... Hát persze, hogy vannak. Minden valamirevaló fáskamrában egér is van. Ezért egy kicsit vigyázni kell, ha nyitjuk-csukjuk az ajtónkat. Egyébként nem vészes. Julika fekete cicája nem csak szép, de ügyes is. Így aztán ha besurran hozzánk egy-egy egér (eléggé ügyesen mégsem lehet nyitni-csukni az ajtót), a sorsa el is dőlt. Az persze nem szép a cicától, hogy amikor már úgyis megfogta azt a nyavalyás cincogót, el-elengedi, utána kap és úgy villog a szeme, mint egy igazi fenevadnak. A macskák már ilyenek. Julika tulajdonképpen mindig nagyon büszke volt a cicánk tudományára, amihez szükségeltettek az egerek is. Valahogy majd el kell hitetni vele, hogy az egereket továbbra se szégyellje. És sok mást se. Csak még azt nem tudom, hogyan szövögetem tovább mindennapos beszélgetésünket, amikor odaérünk, hogy „...és akkor igazán minden nap úgy fürödhetünk, mint az üdülőben?" Bizony, Julika!

A gyerekek fölváltva olvassák a diafilm szövegét. Nem árt nekik, eléggé döcögnek a szavakkal. Másrészt sokkal jobban örülnek, ha én olvasom. Ha jókedvem van, belefeledkezünk a képekbe, rajzokba, történetekbe.

Most rájuk hagyom.

Így aztán csak-csak telik az idő.

Aminek örülni is lehetne. Nem annak, hogy telik, de hogy van. Órák és abban percek, amelyekre jó visszagondolni.

A hetedikesekhez félek belépni. Nem úgy, mint a gyerekosztályokba, hogy bírom-e szusszal, ideggel, hanggal... Itt felnőttek várnak, nem túlkoros, nappali tagozatról kiebrudalt „diákok".

Félek, mert hajnalban kezdték a napot, nyakig vannak mindenféle gondban és ha megfeszülünk is, majdnem legyőzhetetlennek érzik itt a tudományt, amelyből — nem is sejtik — olyan nagyon keveset kapnak, és még az is sok. Ezért aztán fontosak az első percek, a hang, a mozdulat, a szó és a te-

KISS BENEDEK:

Üvegfúvók

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 AUG 29

Magyar Hírlap

Kondor Béla

KIÁLLÍTÁSRÓL KIÁLLÍTÁSRA

MAI MAGYAR GRAFIKA ÉS KISPLASZTIKA DÓZSA GYÖRGY EMLÉKÉRE. A Magyar Nemzeti Galériában nyílt kiállítás legsikerültebb alkotásainak azokat kell tekintenünk, amelyek nem illusztratívan közelednek a történelemhez, hanem a gondolatok, az érzelmek oldaláról, a képzőművészet sajátos eszközeivel élve. A művészek többsége sorozattal jelentkezett.

Gyakoriak ugyanazon lapnak a színes variációi. *Kondor Béla* tíz egyforma méretű, azonos rajzú monotípiájának mindegyike más színű; nagyon finom, érzékletes, szinte leheletszerű színharmóniákkal komponálja meg a Dózsa-felkelés nagyszerű voltát és elbukásának tragédiáját. *Gy. Molnár István* három lapján elvont formákkal, a színek módosításával fejezi ki gondolatát. *Lenkey Zoltán* lapjain a fej fehér vázaként feszül az előtérben, de az események menete szerint diadalmasan erőteljes, vagy zavarodottan, kuszáltan összetört: mögötte a színek kontrasztjai húzzák alá a mondanivalót.

Több alkotónál találkozunk egy-egy visszatérő motívum — mintegy zenei tétel — variációival. *Martyn Ferenc* elvontan fogalmazott-szerkesztett figurájával, a Harcos alakjának átfogalmazott változataival fejezi ki a készülődést, az összecsapást, a leveretést. *Swierkiewicz Róbert* Virág Dózsa emlékére című három monotípiáján variálja a témát. *Somogyi József* ceglédi szobrának terveivel képviselteti magát. *Kocsis Imre* vászonra applikált linómetszete artisztikusan, gazdagon adja elő gondolatait. *Czinke Ferenc* Variációk egy Dózsa-fejhez című művén a töviskoszorús fej és a fel-felcsapó lángok térnek vissza módosult formákban és színekben. *Stettner Béla* Paraszttánc, Harci tánc, Tűztánc című hármasán az évszám és az átvonuló vízszintes osztó tételek harmonizálása köti összse a lapokat. Egyes művészeket azonban az azonosságnak az ismétlése tévútra vitt. *Kass János* sorozata rendkívül szellemes, ötletei mégis pop-os viaszbábuszerű fejeinek személytelen érzéketlensége nem alkalmas a kor feszítő erőinek kifejezésére. Hasonlóan félrevezette *Kovács Imrét* a lobogás tetszetős megoldása.

A kötetlen asszociációk sora a leggazdagabb és legváltozatosabb. *Szántó Piroska* Csatatér II—III. lapjai kísérteties látomásként idézik a pusztulást, Magyar Pietája pedig a főúri önzés következtében elmulasztott nemzeti felemelkedés meghiúsult lehetőségének állított monumentum. *Koffán Károly* tónusosan fokozott és halványított, ölelő, küzdő, kérő és tiltó kezekkel fejezte ki gondolatait. *Duray Tibor* szimbolikus tusrajzai rendkívül érzékletesek. *Raszler Károly* Egetverő lángok címen három lapon köszönti a felkelést. *Csohány Kálmán* kilenc lapon fogalmazta meg a Dózsa-felkelés balladáját. *Feledy Gyula* Tisztelet Dózsa Györgynek című alkotásain az anyagok és színek más-más hatásával utal a döbbenetes eseményekre.

Az illusztratívan felfogott alkotások zöme szintén sorozat. Számtalan lapon tér vissza a megkoronázott fej, sokszor az emberevés szégyenteljes aktusa; *Sziráki Ferenc* Emberek-ordasok című sorozatát teljesen ennek a gondolatnak szenteli. *Szalay Lajos* drámaian fogalmazza lapjait; *Szabó Vladimir* munkáin az erős színek szinte már mondává transzponálják a történelmet. *Józsa János, Gácsi Mihály, Bognár Árpád, Banga Ferenc* gazdagon, változatosan jelenítik az eseményeket.

Nehezebb helyzetben voltak a szobrászok, hiszen a téma emlékműbe kívánkozik, s nem kisplasztikába. Teljes értékű megoldással talán csak *Veszprémi Imre* jelentkezett: elnagyolt kövekből épített monumentumával. Néhány mű a hadra kelt tömeget ábrázolja, így *Kiss István* Dózsa-emlékművének eredeti terve is. *Nagy Sándor* kompozíciója a mozgásba lendült, dinamikus tömeget jeleníti, *Kampfl József* pedig a kiegyenesített kaszás parasztok között megjelenő parasztvezért.

Az érmek többsége, a grafikákhoz hasonlóan, Dózsa portréját: a tüzes trónon ülő parasztvezérnek az alakját fogalmazza meg. Néhány ettől eltérő témájú érem közül *Csikszentmihályi Róbert, Kiss Kovács Gyula, Lisztes István, Szabó Iván* szerepel kiemelkedő alkotással.

AZ EURÓPAI TÁJKÉPFESTÉSZET KEZDETEI. A Szépművészeti Múzeum új kiállítása öt szocialista ország: Csehszlovákia, Lengyelország, az NDK, a Szovjetunió és hazánk múzeumainak összefogásából született. A mintegy száz évet felölelő anyag (1550—1650) egy műfajnak, a tájképnek a kialakulását követi nyomon feltűnésétől önállósodásáig, majd a nemzeti iskolákban való elkülönüléséig.

Korábban a táj — akár miniatúrákban, akár freskókon vagy vallásos tárgyú táblaképeken fordult elő — csupán a főcselekmény kísérője, jóllehet, sokszor telítődik szimbolikus tartalommal, mert a kozmoszt hivatott megjeleníteni. Az elkülönülés kezdeteit a vallásos vagy mitológiai tárgyú képek jelentik: az alakok a kép tágas terében, a precízen megfigyelt táj előtt jelennek meg. Ezt megfigyelhetjük mind a németalföldi, mind az olasz iskola mestereinél, a holland iskolához tartozó *Cornelys Buys* Dávid és Góliátján, a flamand—olasz iskola tagjának, *Paolo Fiammingónak* Jákob és Lában kibékülése című képén, de különösen a nagy velencei hagyományokat képviselő *Paolo Veronese* késői munkáján, Az irgalmas szamaritánuson.

A tájképfestészet gyors fejlődése Németalföldön ment végbe, ez időben különül el a flamand és a holland iskola. Az előbbit a fantasztikumok jellemzik, ez jelenik meg a szigorú szabályok szerint komponált képeken (*Maerten van Valckenborch:* Hegyi táj, Bábel), majd ezt a sajátosan flamandnak érzett fantasztikus-dekoratív tájak követik *Joos de Momper* és követőinek alkotásaiban. Ennek nyomán születik meg *Rubens*, majd az ő nyomdokaiban az ifjabb *Teniers* műveiben a flamand nemzeti realista tájkép. A szabad polgári állammá lett Hollandiában már korán jelentkeznek a realista törekvések. A holland tájképfestészetben éri el a műfaj egyik legsajátabb csúcspontját: a nemzeti táj precíz megfigyelése, a folyton változó atmoszféra mesteri érzékeltetése, a mindennapok hangulatainak a megjelenítése válik a művészek célkitűzésévé (*Jan van Goyen, Pieter Molyn, Salomon van Ruysdael, Pieter Potter* alkotásai).

Itáliában Velence után Bologna és Róma vált a tájképfestészet központjává. Bolognában *Annibale Carracci* idillikus tájai, s a Németalföldről érkezett *Adam Elsheimer, Paul Bril* alkotásai karakterisztikusak, míg Rómában született meg a heroikus tájkép, elsősorban a francia *Nicolas Poussin* és *Claude Lorrain* tevékenysége nyomán: az ő munkásságuk már a későbbi századok művészetét vetíti előre. Így a gazdag, átgondoltan rendezett kiállítás a késő középkortól az újkor kialakulásáig követi nyomon e fontos festészeti műfaj alakulását.

Láncz Sándor

Kairói és moszkvai állásfoglalás a szovjet—egyiptomi kapcsolatokról

Az ASZU első titkárának alexandriai beszéde

(MTI) Az egyiptomi—szovjet barátság az imperializmus és a kolonializmus ellen vívott harc közös érdekein, továbbá a gazdasági, a politikai és a katonai együttműködésből eredő kölcsönös érdekeltségen alapul. Egyiptom *ragaszkodik ehhez a barátsághoz* — jelentete ki *Szajed Marei*, az Arab Szocialista Unió központi bizottságának első titkára, az alexandriai politikai káderek vasárnapi találkozóján.

A szovjet—egyiptomi barátság jelentőségét méltatva Marei felidézte a kétoldalú kapcsolatok fejlődésének *három szakaszát*. Amikor 1955-ben az Egyesült Államok nem volt hajlandó fegyvert szállítani az önvédelemre berendezkedő Egyiptomnak, a Szovjetunió megadta a szükséges katonai segítséget. Amikor a Világbank az Egyesült Államok nyomására visszavonta az asszuáni nagygát felépítéséhez ígért kölcsönt, a Szovjetunió vállalta a hatalmas beruházás finanszírozását. Végül az 1967-es izraeli agressziót követően a Szovjetunió hatalmas katonai támogatást nyújtott az egyiptomi fegyveres erők újjáépítéséhez.

Az ASZU első titkára rámutatott arra, hogy az egyiptomi—szovjet kapcsolatok kereteit *a kölcsönös érdekek határozzák meg.* — Most arra van szükség — mondotta —, hogy ezt a barátságot visszahelyezzük a maga valóságos keretébe. Marei bejelentette: a következő napokban *ASZU-küldöttségeket* állítanak össze azzal a céllal, hogy látogatást tegyenek *több szocialista és nyugati országban.* A küldöttségek kifejtik Kairó álláspontját a közel-keleti válság jelenlegi állapotáról.

A *UPI* amerikai hírügynökség szerint Marei, Egyiptom további szándékaira vonatkozóan, kijelentette: „Eltökélt szándékunk, hogy *megőrizzük a szovjet—arab barátságot*... De mindenekelőtt arra vagyunk eltökélve, hogy *felszabadítjuk megszállt területeinket* és megőrizzük döntési szabadságunkat." Az ASZU első titkára a következőkben kjelentette, hogy Egyiptomot, akárcsak bármely más országot, megilleti a saját érdekeinek megfelelő nemzetközi stratégia kialakításának a joga, s e tekintetben szabadon kíván dönteni.

A kairói *Al Ahram* azt jelentette, hogy Egyiptom és Líbia egyesített politikai vezetése *szeptember 15-én*, Tripoliban tartja első ülését, amelynek tárgya a két ország *teljes egyesítésének* előkészítése lesz. A lap legfrissebb értesülése szerint az Arab Köztársaságok Szövetségének *elnöki tanácsa október elején* Kairóban tartja meg soron következő ülését.

A nyugatnémet kormány szóvivője bejelentette, hogy *Willy Brandt* kancellár hétfőn Münchenben *egyórás megbeszélést folytatott Heikallal*, a kairói *Al Ahram* főszerkesztőjével, aki a nyugatnémet sajtó- és tájékoztatási hivatal meghívására tartózkodik az országban. A szóvivő nem nyilatkozott a megbeszélések tárgyáról, csupán azt közölte, hogy a találkozó *Willy Dauménak*, az olimpiai szervező bizottság elnökének egy tóparti villájában jött létre.

A Brandt—Heikal találkozóval összefüggésben a külügyminisztérium szóvivője *alaptalannak* minősítette egy bejrúti lap jelentését, amely szerint „Nyugat-Németország közvetítő szerepet játszik Egyiptom és az Egyesült Államok között".

Az Izvesztyija kommentárja

(TASZSZ) *Mihail Mihajlov*, az *Izvesztyija* hírmagyarázója megállapítja, hogy *Ihszan Abdel Kuddusz*, az *Akhbar el Jom* című kairói lap főszerkesztője bekapcsolódik *a szovjet—arab barátság és együttműködés ellen irányuló kampányba.* Kuddusz Hogyan lesz tovább? című cikkében — mint a hírmagyarázó írja — enyhén szólva *furcsán vélekedik* a Szovjetunió és az Egyiptomi Arab Köztársaság kapcsolatainak jellegéről.

Az Akhbar el Jom főszerkesztője egy másik cikkében „kétségbe akarja vonni a Szovjetunió hűségét az Egyiptomi Arab Köztársasággal megkötött barátsági és együttműködési szerződéshez". Az ilyen ostoba állítások csupán *az imperialistáknak és az izraeli kormányférfiaknak okozhatnak örömet*, de kárára válhatnak az egyiptomi népnek és az izraeli agresszió következményeinek felszámolásáért vívott igazságos harcnak. Az Izvesztyija hírmagyarázója megállapítja, hogy *Kuddusz „rágalmazni merészeli a Szovjetuniót".*

A szovjet—arab együttműködés, a Szovjetunió és az Egyiptomi Arab Köztársaság barátsága „stabil szerepet tölt be az arab népek antiimperialista pozícióinak erősítésében, az izraeli agresszió következményeinek felszámolásáért vívott harcban. Az EAK-ban végrehajtott haladó reformok, a köztársaság politikai, gazdasági és védelmi erejének növekedése — mint ahogyan azt nem egy ízben jelentették ki az EAK vezetői — *elválaszthatatlanul összefüggnek a Szovjetunió segítségével*, támogatásával, tapasztalataival — írja Mihajlov.

„A Szovjetunió *az egyiptomi nép és más arab népek oldalán* állt a múltban, áll ma, és ezt teszi *a jövőben is*, mert e népek ügye jogos, és mert a közel-keleti béke alapja nem lehet más, mint *az arab földek teljes felszabadítása* az izraeli megszállók igája alól... Mély meggyőződésünk az is, hogy Egyiptomban az uralkodó törekvés tovább fejleszteni a szovjet—egyiptomi baráti viszonyt, amelynek *nem árthatnak konjunkturális ingadozások*, mert a két országban élő népek alapvető érdekeinek közös voltán nyugszik" — írja az Izvesztyija.

Nixon elnökkel tárgyalt

oldásba veti, jóllehet ezt nem tartotta tanácsosnak kifejteni.

Az amerikai választókat célbavevő magabiztos jóslatok ellenére a Nixon-kormányt tájékozott megfigyelők szerint *egyre nagyobb nyugtalansággal* tölti el a dél-vietnami katonai helyzet alakulása. Ezzel hozzák összefüggésbe, hogy *Laird* hadügyminiszter hétfőn látogatást tett a kaliforniai San Clementében tartózkodó Nixonnál.

(AP, AFP) *Nixon* elnök hétfőn San Clementébe, a „nyugati Fehér Házba" kérette *Melvin Laird* hadügyminisztert, hogy *a kötelező katonai szolgálat megszüntetésének* tervéről tanácskozzék vele.

A tanácskozás után Nixon bejelentette, hogy teljesíti az 1968-as választási hadjárat során tett ígéretét, amely szerint *1973. július 1-ig megszüntetik a katonai sorozást* és bevezetik az önkéntes katonai szolgálatot. Az elnök most azért tartja megvalósíthatónak ezt a tervet, mert hadügyminisztere arról számolt be

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-295, 188-307

Élet és Irodalom

1969 MÁR 29

Kondor Béla

1021

Kondor Béla: Tanulmány

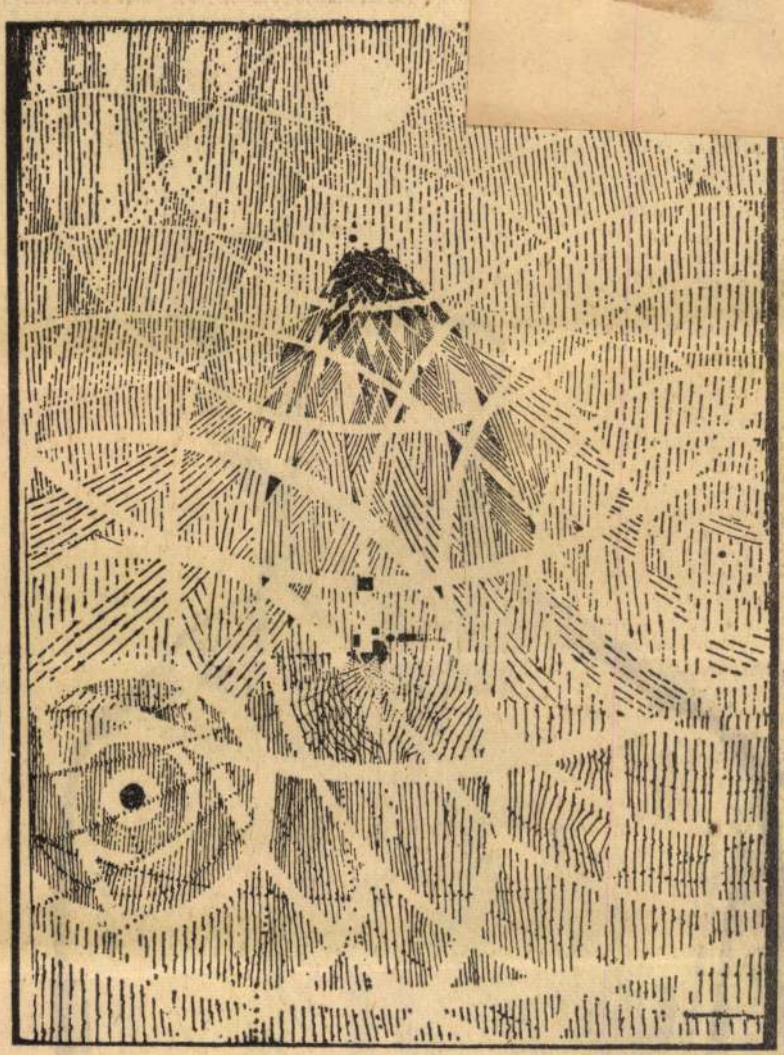

Gyarmathy Tihamér: Kompozíció

a Tanácsköztársaság azzal a tanulsággal szolgál számunkra, hogy ebből a „kölcsönös lekötöttségből" csak egyfelé vezet kiút, a szocializmus irányába. XX. századbeli történelmünk mindkét nagy haladó korszaka a szocializmus nevét viseli zászlaján. Az 1919-et megelőző, 1919-be torkolló korszak a szocialista forradalom kivívását készíti elő, az 1945 után kibontakozó fejlődés pedig a szocializmus felépítését. Csak ez a cél volt képes összefogni a haladó erőket, enélkül viszont — megfelelően erős haladó polgárság hiányában — a fejlődés szükségképpen a reakció aggresszív formáinak, az ellenforradalomnak győzelméhez vezetett. Társadalmi rendszerünk történelmét az utolsó időszakban szilárdan, és egyre szilárdabban e törvények felismerése szabja meg. Úgy érezzük, ma ismét nem az utolsó sorban menetelünk, de nem is mindenáron a legelsőben, hanem — tőlünk telhető mértékben és formában — az elsők között. Országunk nem képvisel külön utat, de járható utat a szocializmus felé. Azon vagyunk, hogy megváltoztassuk társadalmi feltételeinket, az első és utolsó hely közötti ingajárat helyett az egyenesvonalú, stabil fejlődés társadalmát kívánjuk megteremteni.

Ebben a törekvésünkben kiirthatatlanul benne él a Tanácsköztársaság történelmi tapasztalata. 1919. március 21. nem távoli emlék számunkra, hanem mai társadalmunk születése napja.

ÉG

zió, a színház, a film és még nagyon sok minden ezért saját adott lehetőségeit sem éri föl.

●

A provincializmus olyan, mint a hétfejű sárkány; nagynehezen levágják egy fejét — kettő nő helyébe. A végre-valahára lassan nálunk is elterjedő autó például neandervölgyi közlekedés-morált honosít meg, miközben a pótkiélések, a hepciáskodás, a fölvágás szánalmasan provinciális és amellett veszedelmes eszközévé válik. Kőbaltát lóbáló ősemberek pöfögnek a Nagykörút szecessziós gipszbálványai alatt, és fejüket riadtan kapkodó, halálra rémült vadak csordái ugrálnak félre előlük egymást taposva, az utolsó pillanatban. Parasztdok ezrei hősies áldozatok árán valósítják meg a történelmileg már éppen eléggé kompromittált és valaha általuk is gyűlölt úrigyerek-ideált elkényeztetett, züllésre hajlamos, zsarnokká tett gyermekeikben.

A provincializmus a keservesen megszerzett történelmi tapasztalatot is a maga sajátos fénytörése szerint torzítja. Lehetővé teszi például a nemzet szellemi vagyonát fenyegető kontraszelekciót úgyszólván minden téren, egy provinciálisan értelmezett történelmi igazságszolgáltatás nevében. Valójában — nem nehéz belátni — éppen az igazi, a maradéktalan és végérvényes történelmi igazságszolgáltatás lehetőségét rontja, amikor minőséget áldoz. A tehetség semmivel sem pótolható.

Tudja-e a mérnök, aki a lakásajtóra szögezett névtáblájára odaveti a foglalkozását is, mégpedig így: „okl. mérnök", hogy nevetséges? Olyasmit közöl, amit ott és akkor senki sem kérdezett tőle. Magában beszél tehát, és dicsekszik. Nyilván fontos neki, hogy mérnök, és ez rendben van, mert a társadalomnak is fontos; de hogy az ajtajára is kiírja, a neve alá, arra vall: még ma is szüksége van e tisztes foglalkozás rangjára, mert úgy érzi, a neve nem elég, hogy megfelelően megkülönböztesse őt a többi embertől. A doktori címét használó válogatott sportoló bizonyára arra kívánja fölhívni a figyelmet, nemcsak fizikai teljesítményekre képes. Ez ugyan örvendetes, de kit érdekel ott, ahol kizárólag a fizikai teljesítmény számít? Arról nem beszélve, hogy akadnak, akik két doktorátus birtokában is inkább fizikai teljesítményekre alkalmasak csupán. Az ajtókra szögezett önérzeteknek ez a kómikus exhibicionizmusa, legalább részben, alighanem K. u. K.-örökség lehet.

●

Ezek a provincializmus mosolyognivaló, kis tünetei; nem ártanak senkinek, és valahogy kellenek a közérzetünkhöz. Többnyire ártalmatlan, bár igen ellenszenves a falusi életforma virgoncan továbbélő hagyománya az egymás magánélete iránti mohó érdeklődés is, meg önmagunk szüntelen és nyílt összehasonlítása — egyénileg és nemzetileg — másokkal, fittyet hányva persze a reális összehasonlítás minden követelményének. A nemek közötti érintkezés provinciális külsőségeinek és szabványainak napjai viszont meg vannak számlálva; az ifjúság bámulatos munkát végez ezen a téren. Egyáltalán, a fiatalokra — azt hiszem —, lehet számítani abban, hogy végképp elhagyjuk e kényelmes, magyarnótás, pántlikás, kocsmaszagú provinciát, és —csak a legjobbat vigyük tovább magunkkal.

Kondor Béla

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 APR 14

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Debrecen

Nem kedden délelőtt, hanem kedden délután öt órakor nyílik meg Kondor Béla festőművész kiállítása a Kossuth egyetem díszudvarán. Ezt tudtuk meg tegnap délelőtt, az előzetes híradással ellentétben.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KRITIKA

1968 ÁPR

Kondor Béla

KRITIKA

1021

4

VI. ÉVFOLYAM 1968. ÁPRILIS

A TARTALOMBÓL

ALMÁSI MIKLÓS: Hol vannak azok a bizonyos falak . . .? (Kovács András új filmjéről)

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: Öt magyar író

SŐTÉR ISTVÁN: „Lektori jelentés"

BÁLINT GYÖRGY: „Tiszta" irodalom?

SOMLAI PÉTER: Gyurkó László: Lenin, október

HERMANN ISTVÁN: Vannak-e elveszett nemzedékek?

NÉMETH LAJOS: Kondor Béla pannója (cikk és műmelléklet)

A
Magyar Tudományos Akadémia
Irodalomtörténeti Intézete,
a Magyar
Irodalomtörténeti Társaság
és a Magyar Írók Szövetsége
folyóirata

Szerkesztőbizottság:

DARVAS JÓZSEF
NAGY PÉTER
NYÍRŐ LAJOS
SŐTÉR ISTVÁN
SZABOLCSI MIKLÓS
ZOLTAI DÉNES

Szerkesztik:

ALMÁSI MIKLÓS

DIÓSZEGI ANDRÁS
(felelős szerkesztő)

WÉBER ANTAL

Szerkesztőség:

Budapest, XI., Ménesi út 11/13.
Telefon: 467—962

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kondor Béla

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1972 DEC 20

Eltemették Kondor Bélát

Családtagjai, barátai, pályatársai, tisztelői sokasága, az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotó mesterei róták le kegyeletüket kedden Budapesten, a Farkasréti temetőben, a hirtelen elhunyt Kondor Béla festő- és grafikusművész virágokkal borított ravatalánál. Barátai nevében Nagy László Kossuth-díjas költő vett végső búcsút a művésztől. A Magyar Képzőművészek Szövetsége nevében Somogyi József Kossuth-díjas szobrászművész, a szövetség elnöke hajtott fejet a gondolataiba, művészeti céljaiba vetett hitéhez mindvégig hű alkotó előtt.

sziget, Telefon:

és vállalatok,
részére

zetői

sok érdeklődőt.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest

1970 JAN 9

1021

Fünfte grafische Biennale in Miskolc

Der Hl. Franziskus predigt den Vögeln
Grafik von Béla Kondor

Kondor Béla

In Miskolc, diesem wichtigen industriellen Zentrum von Nordungarn, wird seit zehn Jahren — alle zwei Jahre — die Heerschau aller Grafiker des Landes abgehalten.

Die Schau in Miskolc gewinnt dadurch an Wichtigkeit, daß die Künstler nur solche grafische Arbeiten einsenden dürfen, die man vervielfältigen kann. Dieser Umstand hat eine doppelte kulturpolitische Bedeutung: erstens soll dadurch eine Massenbasis der Produkte der bildenden Kunst geschaffen werden, da grafische Werke auch für Minderbemittelte erreichbar sind, zweitens sollen die Künstler von dem Bewußtsein angespornt werden, daß ihre Werke für eine Vielzahl von Menschen gelten und viele Heime schmücken werden.

Diese Ziele der Biennale von Miskolc haben sich in unserer grafischen Kunst verwirklicht: die Zahl und die Qualität der eingesandten Arbeiten wächst von Jahr zu Jahr. Teilweise ist es auch ein Verdienst dieser Biennalen, daß die Werke unserer Grafiker jetzt schon auf internationaler Ebene Geltung gewinnen und von Tokio bis Ljubljana zahlreiche Preise gewinnen.

Die Grafiker wissen, daß sie für große Massen arbeiten, dennoch bemühen sie sich nicht, unbedingt leichtverständlich zu sein. Sowohl die individuelle Mitteilung, wie der Stil der Arbeiten sind recht verschieden: das lyrische Nonfigurative, die surrealistischen Tendenzen, der Symbolismus und der novellistische Realismus sind hier aufzufinden.

Unter den älteren Meistern wollen wir in erster Reihe die abstrakte Farbenharmonie der „Festlichen Meditation" von *Endre Bálint* erwähnen. In der Gruppe der Surrealisten steht *László Lakner* im Vordergrund, obgleich seine Werke diesmal eine gewisse Stagnation verraten.

Was die novellistischen Realisten anbelangt, muß man bemerken, daß die ungarische grafische Kunst — was nicht nur diese Biennale beweist — intellektueller Natur ist. Sie will vor allem Gedanken mitteilen, manchmal auch mittels einer Kette von Assoziationen. Dies wird verständlich, wenn wir uns ins Gedänchtnis rufen, daß sich unsere grafische Kunst zum großen Teil durch die Buchverlage entwickeln konnte, für die sie Illustrationen verfertigte. Die Verlagsanstalten waren dezentralisiert und konnten Künstler von sehr verschiedener Art und Richtung beschäftigen. Die Malerei und die Bildhauerei jedoch wurden viel zentraler beeinflußt und waren daher längere Zeit hindurch viel gebundener im Stil. Unsere Illustratoren wollen aber den begrifflichen Inhalt nicht einfach darstellen, sondern Zeichnungen produzieren, die den literarischen Werken gleichwertig sind. Das erweist sich bestens in den Werken von *Kálmán Csohány*, der vor zwei Jahren den Biennalepreis erhielt. Auch die Blätter folgender Zeichner verdienen erwähnt zu werden: *Csaba Rékassy, Ernő Kunt, Pál Mizser, Gyula Hincz* und *János Kass*. Die Zeichnungen von *Gábor Pásztor* müssen hervorgehoben werden, denn seine individuellen Mitteilungen sind von politischen Affekten durchdrungen. *Béla Kondor* gehört zu dieser Gruppe. Seine Werke sind am ehesten *in der Sprache der bildenden Kunst* verfaßt: er vertraut sich aber nicht bloß den bildlichen Begriffen an, sondern dient mit jeder Nuance seines Stils der Verwirklichung seiner Aussage.

Ferenc Czinke, Károly Kerti, Károly Jurida und *Lenke Diskay* verwenden die Formen und die Traditionen ungarischer Volkskunst mit ihrem zeitgemäßen Stil.

Arnold Gross, Lajos Kondor und *István Gy. Molnár* bringen eine neuartige, lyrische urbanistische Folklore.

Den großen Preis der diesjährigen Biennale erhielt *Gábor Pásztor*, der Preis des Kunstfonds wurde *Béla Kondor* zugesprochen.

Iván Bojár

Skandal um Lit[illegible]

de November, anfang Dezember ist in Paris die der literarischen Preise. rhalb weniger Wochen n zahlreiche Jurys zusam- und verteilen ihre Preise. Wunder, wenn bei der ision so vieler Autoren, srichter und Interessen n ein Jahr ohne Skandal geht. Ja, der Skandal ist r ein notwendiger Be- dteil des ganzen Preis- ems, denn bereits seit rzehnten ist der Hexenkes- der literarischen Preise ht so sehr die Entdeckungs- te der echten Werte, son- n vielmehr der Kampfplatz antagonistischen (oder, im genteil, der momentan mit- ander verbündeten) Ver- sinteressen. Somit ist der andal sozusagen ein „ein- lkuliertes Risiko", Teil je- r Publicity, die der Ertei- ng oder Verweigerung eines éises folgt und mit fast ge- au ermittelbarer Quote die uflagezahl des betreffenden uches hebt.

Allerdings scheint diesmal er Skandal die „zweckmäßi- en" Grenzen überschritten u haben. Im Vorjahr verließ Aragon die Kommission des Goncourt-Preises, dieses Jahr traten drei Kommissionsmit- glieder wegen Meinungsunter- schiede um den Renaudot-Preis zurück. Étienne Lalou, Roger Grenier und Maurice Nadeau dankten ab, nicht nur, weil sie mit der Preisverteilung nicht einverstanden waren, sondern weil sie auch gegen das ganze Verfahren Einspruch erhoben. Sie beanstandeten im wesentlichen, daß es vor der Abstimmung gar keine Diskussion innerhalb der Kommission gab — die Standpunkte im Vorhinein abgesteckt waren, daß man beim Verleger des preisgekrönten Buches den Tag vor dem Abend lobte, da man der Stimmenmehrheit schon vor Zusammentreten der Kommission sicher war.

Die Angelegenheit wirbelte großen Staub auf, zum Teil, weil die drei zurückgetretenen Jurymitglieder bedeutungsvolle literarische Persönlichkeiten sind, deren Ersetzung, wenn überhaupt möglich, durchaus nicht einfach sein wird. Außerdem sind alle drei bekannte Kritiker und literarische Leiter eines Verlages, und als solche nicht ganz frei vom keineswegs unbegründeten Verdacht, deshalb zurückgetreten zu sein, weil nicht ihr „Stall" das Rennen machte. Vor allem aber trug Lalous Erklärung zur Auslösung des Skandals bei, weil er einigermaßen den ganzen Mechanismus der Preisverteilung enthüllte. Er sprach das aus, was in literarischen Kreisen wohl bekannt, aber immerhin bisher unschicklich war, vor dem großen Publikum zu lüften, daß die Preisverteilung nicht das Ergebnis des freien Meinungsaustausches und des Geschmackkampfes der Jurymitglieder, sondern der Niederschlag der verschiedenen Verleger- und Machtinteressen sei, dem zahlreiche „meinungsgestaltende" Soupers und Visiten vorausgingen.

Und quasi auf „Bestellung" beleuchtete gleichzeitig mit dem Skandal das Material eines der bedeutendsten französischen Meinungsforschungsinstitute (IFOP) das Verhältnis der Franzosen zu den literarischen Preisen. Interessante Fakten kamen zum Vorschein: das Kaufen von Büchern beschränkt sich auf eine verhältnismäßig enge Schicht — 69% der Franzosen kaufen kein einziges Buch im Jahr und nur 20 von 100 Erwachsenen erwerben mehr als fünf Bücher. Die Namen der Preise sind allerdings mehr Leuten bekannt als es Bücherkäufer gibt (49% im Vergleich zu 31%) und wer ein prämiertes Buch kauft (die Mehrheit der regelmäßigen Buchkäufer), tut es vor allem aus gesellschaftlichem Bedürfnis: man muß das Buch kennen, weil die Leute darüber sprechen...

Nach all dem ist es nicht verwunderlich, daß die literarische Beilage von *Le Monde* in einem Leitartikel die Frage stellte, ob die literarischen Preise nicht überhaupt abzuschaffen seien. Als wichtigstes Argument führte die Zeitung den Umstand an, der in dieser eigenartigen Diskussion bereits früher aufs Tapet kam, aber keinen Anlaß zum Streit gab, da jedermann damit einverstanden war: daß nämlich auch dieses Jahr, wie bereits seit langer Zeit, die zwei größten literarischen Preise (Goncourt und Renaudot) dem angenehmen Mittelmaß und nicht dem wirklichen künstlerischen Bahnbrechen oder einer hervorragenden künstlerischen Persönlichkeit zuerkannt wurde.

Wohl informierte böse Zungen wollten wissen, daß sich hinter dem ganzen Kampflärm die Kraftprobe eines geheimeren und größeren Krieges abspielt: die größte Vertriebsgesellschaft, Hachette (deren eigener Verleger Grasset ist, und die Verteilung des Renaudots-Preises an ein Grasset Buch löste den ganzen Wirbel aus) und einer der bedeutendsten literarischen Verlagsgesellschaften, Gallimard, bekämpfen sich in den Jurys — undzwar nicht nur aus Eitelkeit, sondern weil sie sich zur Verhandlung ihres demnächst zu erneuernden Vertriebskontraktes gegenseitig gute Punkte verschaffen wollen; diese können im Vertrag allerdings nur eine Verschiebung von einigen Promille in den Provisionen, aber in Wirklichkeit, Jahre hindurch, Hunderttausende von Franken bedeuten.

Zu prophezeien ist auch hier nicht leicht, aber soviel dürfte gewagt werden: an Stelle der zurückgetretenen Jurymitglieder werden früher oder später neue gefunden, oder die alten werden zurückgelockt. Das französische Verlags- und Vertriebswesen kann schwerlich auf das System der literarischen Preise verzichten, da es daran materiell zu stark interessiert ist. Was sich immerhin im gebrochenen Spiegel dieses Glas trüben Wassers abzeichnet, ist die ausschlaggebende Rolle der verflochtenen materiellen Interessen, im auf seine Scheinunabhängigkeit so stolzen französischen geistigen Leben.

Péter Nagy

Gesichter und Geständnisse

· Bálint

Redakteur Bálints, Ernő Mihályfi, einen Nestor der ungarischen Presse: József Fodor, die Witwe seines Freundes und Schicksalgenossen Miklós Radnóti, den in London lebenden Freund György Buday, sowie noch manche anderen Freunde und Genossen Bálints. Er ließ auch Bálint selbst „Geständnisse" ablegen, indem er mit Kennerhand „funktionierende" Zitate aus seinen Schriften lieferte. Natürlich wäre noch manches über Bálint zu sagen gewesen, wie z. B. über seine beispielhaften „einfachen Sätze", seine Gabe „in Axiomen zu denken".

Dieses portraitierende und zu Geständnissen anregende und beichtende Büchlein hat sein Ziel erreicht, hat die Aufmerksamkeit erneut auf jenen künstlerisch fühlenden, gelehrten und kampfbereiten Journalisten gelenkt, der in einer Person Karl Kraus und Egon Erwin Kisch, der Tribun und Taktiker der fortschrittlichen ungarischen Presse der dreißiger Jahre war, dem die Feder vergebens aus der Hand gerissen wurde, denn sein Wort wirkt weiter auf jene, die ihn persönlich nicht kannten, aber durchwegs seine Schüler sind.

Gábor Antal

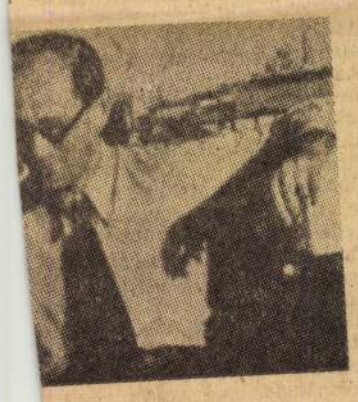

y Bálint

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

DEC 20

Zalai Hírlap

Kondor Béla festő - grafikus -

— **Eltemették Kondor Bélát.** Családtagjai, barátai, pályatársai, tisztelői sokasága, az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotó mesterei rótták le kegyeletüket kedden a Farkasréti temetőben a hirtelen elhunyt Kondor Béla festő- és grafikusművész virágokkal borított ravatalánál.

	u. 23.	155 299	Béke út

Kondor Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 DEC 18.
1021

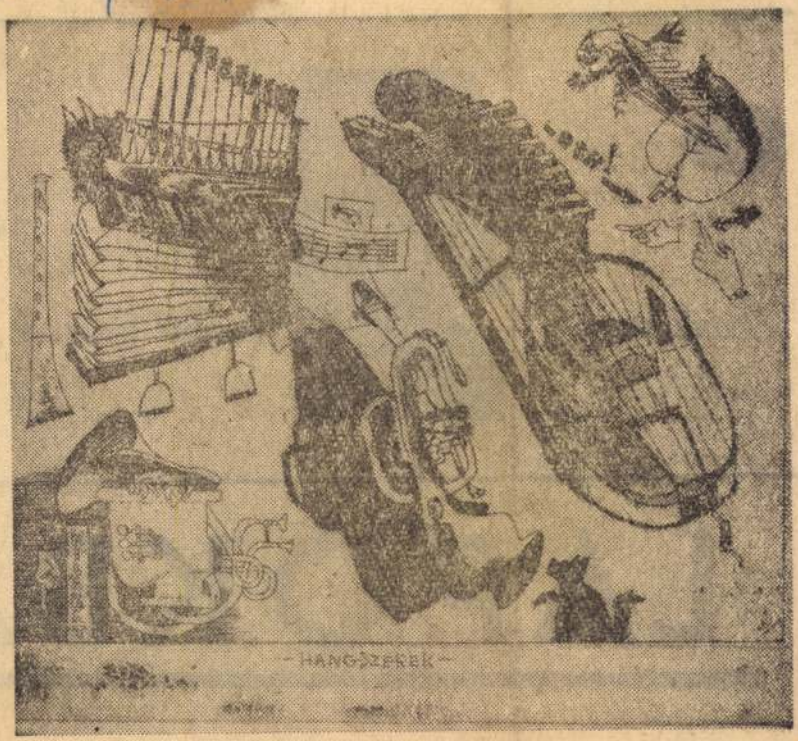

Kondor Béla: Hangszerek

CSEI:

Őszinte vagyok .....

Nem kell protekció....

LAPOKBA

HÚSZÉVES SZENZÁCIÓK

ZENÉS SZÜL

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-295, 188-307

Élet és Irodalom

1969 MAR 22

1021

Kondor Béla

Kondor Béla: Lánchídi tüntetés

MEZEI ANDRÁS:

Szalmaszálak

„Ha csúfolnának, vagy bántanának fiam, csak mondd azt, hogy az apád a fronton tűzharcos volt" — adta védelmül, pajzsként 1943-ban az apám. Védelmül adta, mintha ez megoltalmazna, úgy tett legalábbis. Jól tette. Csakhogy az én számból, éreztem, rosszul hangzana ez is, hiába igaz, hogy az első vonalban harcolt valamely fronton az első világháborúban — nem vagyok én egy igazi „tűzharcos" fia. Legalábbis most nem — éreztem akkor. Annyira nem, hogy még előttem is nevetségesen hangzott az egész. Miért igyekszünk annyira — szerettem volna megkérdezni —, mikor úgyse hiszik el, vagy pedig egyszerűen nem veszik figyelembe. De tulajdonképpen még engem se hatott meg vele. Én se néztem rá büszkén, mint ahogy elvárta volna, mert ne azért mondjuk, hogy jó hazafiak vagyunk, hogy ne üldözzenek... Ezt éreztem én inkább, még igen keveset sejtve a veszélyből, hogy a rohamok élére, a tömegsírok szélére állítottak fölött ezek az erőtlen kifogások, mentegetőzések, önigazolások mit [illegible] koriba tettek? Talán a fuldoklóknak az utolsó szalmaszálat:

„A fiam egy vagon katonai fehérneműt mentett meg, főjegyző úr, a vörösök elől. A fiam nem lehet kommunista!" — könyörgött anyai nagyanyám, amikor már a csendőrök vitték a nagybátyámat 1944-ben, hogy a halott-híre jusson csak vissza később a falujába. Amit a nagymama a vagon katonai fehérneműről mondott: igaz volt. Nagybátyám, mint besorolt újonc, valóban „megmentett" egy vagon katonai fehérneműt Nógrád megyében, tizenegy évvel a születésem előtt, de a második világháború első éveiben mégis azt mondták rá, hogy orosz rádiót hallgat, kommunista lapokat olvas Balassagyarmaton. Ez nem volt igaz, de én is elhittem szinte, hiszen ezért vitték el. Nekem is úgy tűnt: azért egy kicsit kommunista. S az, hogy valóban a fehérek oldalán lett volna 19-ben, már valószínűtlennek tűnt akkor előttem is. Ki hiszi el? És különben is *ki akarja* ezt *éppen most* elhinni? — kérdeztem volna a nagyanyát akkor a mai eszemmel, de néki mindez az utolsó szalmaszál volt, amelyért ki kellett nyúlnia mégis...

Úgysem a tények az igazak — kezdtem mal, de egész l a világbillenést, éreztem már a nek. S mikor a később, már hit bácsit, a nagyb tát vitték el, s még igazolással az általa örökül ötvenes években de az állam ad kérvényeztük, h szen adózni ke keltük ehhez a mot: nagybátyá ték el, és ez így

Végül is erk ítélt arra hivat — ha nincs m hamis értékrei telen, csak szo mint azt a na akár az Egy József Attiláná gokban van a kis közép-eur Hadd mondjal dát, *legendás* lyet egy kedv lottam egyik ő

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAGYVILÁG

1973 MÁR. 2.

Kondor Béla

1021

Kondor Béla: Szent Antal megkísértése

Szereplő személyek:

EMERENZIANO PARONZINI, h
FORTUNATA TETTAMANZI, a
CAMILLA TETTAMANZI, szint
TARSILLA TETTAMANZI, a leg
PAOLINO MENTASTI, szerelmes
TERESA, sokat megélt házvezetőn
A PRÉPOST, hivatalból bölcs, magánszorgalomból áhítatos
KÁZMÉR ATYA, a helyettese, szeret leskelődni
RAGGI DOKTOR, az önmérséklet és a vitaminok tisztelője
A KÖRZETVEZETŐ, fekete ingben
A KERTÉSZ, nem érti az egészet

Történik Észak-Olaszország egy kisvárosában, 1930 körül.

BEMUTATKOZÁS

PARONZINI Isten óvjon meg benneteket a szerelemtől, mert a szerelem teszi tönkre a házasságokat. Ezért szeretném, ha sikerülne — és ha szeretném, miért ne sikerülne — a Díj és Illeték Kiszabási Hivatalban oly igen megedződött finom kezeimmel kiszakítani eme díszes város pompás női testületéből a számomra legideálisabb asszonyt. Ne legyen se csúnya, se szép, se öreg, se fiatal. Ne tehetős legyen, hanem gazdag. És ne legyenek rokonai, ha igen, akkor csak kevés és öreg. Ne akarjon gyereket, vagy talán az lenne az igazán tökéletes megoldás, ha nem is lehetne gyereke. Feltétlenül legyen szépen berendezett saját lakása. Természetesen legyen szűz, vallásos és makulátlan család leszármazottja. Jelleme az lehet olyan, amilyet az isten adott neki. Azt majd úgyis átalakítom. *(Eltűnődik.)* A bizalmamért természetesen meg kell küzdenie. Meg kell ismernie egyéniségem áthatolhatatlan titkait. Pontosan ismernie kell a szigorú szabású

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 DEC 30
ÉLET ÉS IRODALOM

Kondor Béla

PETŐFI

1021

Kondor Béla: Petőfi a Lear királyban

Ő PETŐ

K UTÁN

Ha nem is tűz-víz egy-
itárs, de az első félóra
gatnak, a költő lelke el-
en a két napban dolgoz-
apok, véres harcok em-
onulás február 4-én egy
még azon éjjel Szerda-
be, ellentől üldöztetve,
ebesnek vonulóban vet-
y menet alkalmával ti-
unk szemközt az ellen-
este, s a nap minden
ditanácsot Bem, Petőfi
egrendülve a harcoktól,
gyel, tapasztal. Szeren-
nem kellett, mert az
tudtak vagy franciául,
y a vezérrel megértes-
töprengett Petőfi? Az
yok, a várható ered-
itak számára. Látta a
tést, a többszörös túl-
ár Szeben felől érkező
s, tudhatta, hogy a jö-
elmek esetén sem ja-
(Elolvasandók idevo-
n hazudik, nem kisebb-
abadság győzelmének
á eddig még nem ta-
s, fiatal, csatákbban
S egyáltalán ennyi
szerre, s egyhelyt.
s ellenséges halottak.
mellettük. Sem szá-
véttel, sem gyűgyölet-
ndékkal az agonizálók
tart, aki katona, aki
ie kell harcos módra,
, mintha cselekednék.
t az ütközetek mélye
nyebb próbatételeket
óval mondva: teszte-

éjszaka volt, világos, akárcsak mint a nappal, de rendkívül kemény hideg, a hó csak úgy sírt, jajgatott az ágyúk talpa alatt. Kétnapos, háromnapos hallgatás a hintó mélyén, egy-két falat, kívülről lövöldözés, néhány korty, néhány unott szó az utitárssal. „Petőfi — írja Csutak —, Szerdahelyt este a tűznél könnyezve csak ennyit mondott: Isten, légy igazságos." A bénító csatatér és a csatatér emésztő cselekvésigénye. Könnyű a közembernek és minden beosztott katonának, indulnia kell, ha szól a parancs, tüzelnie kell a *tüzeljre*, hadakoznia, vagy megállnia, ha álljt, vagy helytállást parancsolnak. Csakhogy neki, Petőfinek, éppen harc közben semmilyen parancsa nem volt, legfeljebb az (a megalázóan atyai), ha Bemnek eszébe jutott, hogy ütközet előtt hátra rendelje az arcvonalról. „Szerencsére" azonban ezekben az ütközetekben negyedórák alatt mindenütt fellobbant az arcvonal. Ezután többet nem ír szerelmes verset. Pontosan tudja a csaták végét, a lehetőségek végét, jóval előbb, mint a katonák, előbb, mint Görgey vagy Bem, de nem csügged, sőt hangosabbra kényszeríti énekét. Nincs rá esély, s ez a kétségbeejtő, hogy a sebesültek lemészárolása megtoroltassék. Ha néhány tíz vagy száz gyanúba fogható személyt kivégeznek, talán két-három gyilkos is közéjük kerül, de a többi áldozat lesz, ártatlan vérük újabb bosszúért kiált. Mi a teendő? Figyelni Bem viselkedését, ő a megtorlást a harcban soha nem mulasztja el, de soha nem ont egy cseppel sem több vért a szükségesnél.

„A vonulás jó két kilométernyire nyúlt az erdők között emelkedő úton. Az élen és a végen meg-megújult a lövöldözés, de folyton hallani lehetett a csatárok, s a

SZILVESZTER ÉS SZILVESZTER

Két műsort mutatott be az *Irodalmi Színpad* az elmúlt napokban: az egyik az Apostol Szilveszteréről, a másik szilveszter éjszakájáról szól. Mindkettő Petőfi Sándort idézi.

Kockázatos dolog szinte egyidőben *két* Petőfi-bemutatóra vállalkozni. Különösen most, amikor az egész ország „Petőfit keresi", s amikor csak a Belvárosi Petőfi Emlékünnepségek programja ötven nyomtatott oldalt tölt meg. Más *egyszer* ünnepelni és más előadásokat tartani sorozatban, bérletes közönség előtt: a kettőt csak úgy lehet párosítani, ha méltó színházi előadás tiszteli meg az ünnepet. Bölcsen tudta ezt az Irodalmi Színpad és mindkét műsorában sikerrel tett eleget vállalt feladatának.

A *Selmeczi Elek* szerkesztette, *Gáspár János* rendezte irodalmi összeállítás szilveszter éjszakáján játszódik. Egy jókedvű társaság Petőfi verseit, életének eseményeit mondja föl egymásnak és a közönségnek. A jobbnál jobb bordalok hatására a vidám ünneplők egyre nagyobb kedvvel hörpintgetik az asztalokon elhelyezett coca-colát és traubi-szódát. Ezután engednek abból az addig következetesen vállalt elvből, hogy kevésbé ismert versekből mutassák föl Petőfi jól ismert arcát; ekkor szólal meg az *Egy gondolat bánt engemet* és még néhány [illegible] a színpadi

1021

Kondor Béla rajza

a receptfombot — gyors ... ségek az *emberek közötti érintkezés* alaphibai és csak a pszichológiai kultúra elő haladásával szűnhetnek majd meg, tehát *nem* egy „elhibázott" (bürokratikus, nag üzemi, lélektelen stb.) egészségügyi szervezet kórtünetei, hanem az alapjában *jó* te denciák ellen ható *időleges* tényezők. Ezt azért kell így (a látottak és tapasztaltak alapján) leszögezni, mert az időnként divattá váló orvosellenes társadalmi hangulatok ártalma, tehát az orvos és beteg közötti vita és látszatellentét túlhangsúlyozása — eddigi fejtegetéseink szerint — éppen ebben az alapvetően bizalomra és humanizmusra épülő különös emberi kapcsolatban a legveszedelmesebb.

6

A továbbjutás útjai tisztán kirajzolódnak. *A humanista nevelésből bontakozik ki az egészségügy következő fejlődési foka, az orvos kommunista erkölcsisége.* A mélyebb összefüggések tisztázására vissza kell nyúlni az orvosképzésig. A sajátos orvosi magatartás gyökerei az egyetemi évekhez vezetnek, a hivatás értékrendszerét az egyetemi évek alatt, az átalakulás éveiben ismerik meg az orvostanhallgatók. Az orvosok etikailag nem lesznek valamiféle „különös emberekké", köztük is megvan az önzés és altruizmus, a humanizmus és közömbösség minden árnyalata, de más arányokban és más kifejezési módon, mint a népesség egyéb rétegeiben. Az orvostanhallgató sem intellektuális motor, aki csupán a kémia és fizika mellékoltárainál mutatja be vizsgaáldozatát, hanem szíve mélyén humanista, és érzi, hogy amit egy hu-

Budapest túlzsúfoltsága

A városiasodás folyamata hazánkban a felszabadulást követően rohamossá vált. A városlakók száma 1949 és 1960 között 17,7%-kal növekedett, a falvak népessége már csak 2,8%-kal. A következő években a tendencia változatlanul érvényesült és az utolsó három esztendőben a városok lakosságának 6%-os növekedésével szemben a falvak népessége már 2,1%-kal csökkent.

A városiasodás folyamata önmagában igen sokra értékelhető jelenség, hiszen közismert, hogy a városok képviselik a magasabb életszínvonalat, a jobb kommunális ellátottságot, a fejlettebb kulturális körülményeket, szóval mindazt, amit az átlagember a felemelkedés jelének ítél.

Bármennyire is örvendetes a fejlődés, az a körülmény, hogy ez nem egyenletesen oszlik meg területileg, erősen elgondolkoztató. A több milliós Budapest erősen kiugrik, majd nagyságrendileg elkülönülve 4—5, egyenként százezres nagyságrendű város (Miskolc, Pécs, Debrecen, Szeged és Győr) következik. E két kategória között nincsenek települések, de a többi város fejlődése is vontatott. Jól példázza Budapest növekedését, hogy amíg az összes magyar városok népessége tizenegy év alatt 670 ezer fővel növekedett, egyedül Budapest ennek több mint egyharmadát szívta fel. Nagyságrendi helyzete folytán kiemelkedik a magyar városok közül és ez igen sok hátrányt jelent. Szervező ereje ennek következtében olyan jelentős, hogy bármi módon is törekszünk az ésszerű decentralizációra, az egyetlen központba tömörített túlnyomó erő fékezi ilyen irányú törekvéseinket. Hiába jelentős kultúrcentrum Pécs, ipari bázis Miskolc, úgy tűnik, igazi központ csak Budapest lehet.

Miként jött és jöhetett létre ez a nagyméretű tömörülés? Meddig tarthat — káros következmények nélkül — a fejlődésnek ez a folyamata és milyen tervszerű intézkedésekkel mérsékelhető a túlfejlődés? E kérdések bármelyikét szemeljük ki, a válasz egyformán nehéz. Elsősorban: nem tudjuk kellően indokolni a főváros túlzsúfoltságát. Bár eddig úgy-ahogy eleget tett feladatainak, jogos az aggály, hogy a további fejlődés során mi következik be magában a fővárosban, másrészt ki tudnak-e alakulni kisebb, mégis kellő erejű központok?

Mielőtt a felvetett kérdések vizsgálatába kezdenénk, ki kell térnünk arra, hogy Budapest lakosságának számát a népszámlálás adatai nem is fejezik ki. A népszámlálás az egy adott időpontban itt tartózkodók számát rögzíti. Az időpont az év utolsó napjának utolsó órája. Ebből következik, hogy a népszámlálás a lakosságot éjjeli tartózkodási helyén figyeli meg, mutatja ki, ami rendszerint azonos az állandó lakóhellyel. Ezzel szemben a városban nappal többen tartózkodnak, mert lakóhelyükről különböző céllal — zömmel munkába — a városban járnak. A város munkahelyeinek száma meghaladja a városi lakosság munkavállalóinak számát.

Budapesten e különbség igen jelentős. A munkába járók száma egy 1960. évi felvétel szerint 140 ezer fő, akik éppúgy igénybe veszik a főváros berendezéseit, szolgáltatásait, mint az állandóan itt lakók, sőt igénybe veszik a bejárók hozzátartozói is, amiből az következik, hogy Budapest lélekszámát 2,5 millióra becsülhetjük.

Budapest túlzsúfoltságát az ipari koncentráció idézte elő. Fejlődését lényegében

a vasúthálózat központosításra törekvő kiépítése indította el. A múlt század második felében kialakult hálózat Budapestre irányuló sugaras rendszerű. A periférikus összekötő vonalak csak később épültek ki, s ezek egy részét a később megváltozott országhatárok levágták. Gyakorlatilag majdnem minden szállítás az ország különböző tájai között csak Budapesten keresztül történhet.

Ennek révén a maximális haszonra törekvő ipar legkedvezőbb telephelyei itt alakultak ki, itt jöttek létre azok az üzemek, amelyek akár a belső fogyasztás, akár a kivitel céljaira termeltek. Budapest az ország legjelentősebb munkapiacává vált, az iparban foglalkoztatott népesség több mint kétharmada itt helyezkedett el. Vidéki városaink jelentősebb ipari funkcióhoz alig jutottak.

Az ipari koncentráció már a felszabadulás előtt súlyos probléma volt. A tőke nem vállalkozott vidéki ipartelepek létesítésére, mert a vidék közműellátottsága hiányos volt, az üzem által megkívánt szolgáltatások jelentős járulékos beruházásokat kívántak volna.

Az ipari decentralizáció szükségességét a szocialista alapokon nyugvó tervgazdálkodás nemcsak magáévá tette, hanem abból indulva ki, hogy az ország iparosítása tulajdonképpen csak most kezdődik, határozottan állást is foglalt a vidék iparosítása mellett. Az ipari decentralizáció szükségességének elismerése mellett, és bizonyos eredmények ellenére a főváros ipara tovább fejlődött, népessége növekedett. A decentralizáció eredményét fejezi ki az a tény, hogy az állami iparban foglalkoztatottak között a budapestiek aránya az 1949. évi 52,5%-ról 43,1%-ra csökkent. Ezzel szemben amíg a vidéken iparban foglalkoztatottak száma 106%-kal, a Budapesten dolgozók száma 96,7%-kal emelkedett. Abszolút számban kifejezve ez azt jelenti, hogy a budapesti munkahelyek száma (az összes ágazatokat figyelembe véve) tíz év alatt 450 ezerrel növekedett!

Az iparban foglalkoztatottak száma tehát Budapesten megduplázódott minden elv és határozat ellenére. Az állami beruházások területi eloszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy azoknak 1950—54 között 22,5%-át, 1955—57 között 28,7%-át, 1959-ben 33,1%-át és még 1962-ben is 27,8%-át Budapesten valósították meg, ilyen arányban növelve a budapesti ipari munkahelyek számát is. A Budapesten létrehozott új ipari munkahelyeket részben az itt élő és korábban nem kereső nőkkel töltötték be, de mintegy százezer munkahelyről kimutatható, hogy az időközben itt letelepültek, és mintegy százezerről, hogy a bejárók foglalták el.

Az ipar fejlődését az ötvenes évek elején az úgynevezett ipartelepi kategorizálás révén akarták Budapesten korlátozni. A városrendezési szempontokból zavaró hatást kifejtő üzemek elsorvasztását javasolták úgy, hogy ezekbe újabb beruházásokat nem engedélyeznek, területi fejlődésüket megakadályozzák, különösen a zavaró, bűzös, zajos, poros üzemekét.

A munkahelyek száma ennek következtében sem csökkent. Az ipar, erőteljesen megnövekedett termelési feladatai betöltése érdekében, ha nem tudott építeni, második, harmadik műszakot állított be, a termelést — a városon belül, különböző telephelyei között — átcsoportosította, ott és úgy növelte foglalkoztatottainak számát, ahogy és ahol lehetett. A beruházások aránya Budapest és a vidék között nem változott, sőt átmenetileg növekedett is, és amíg vidéken jelentős számú új ipartelep jött létre, Budapesten rekonstrukció címén tovább növekedett az ipari munkahelyek száma.

A kitűzött cél elérése érdekében — megalapozott gazdasági megfontolásokra támaszkodva — a fejlődés korlátait nem üzemenként, hanem iparáganként lenne célszerű meghatározni. Budapesten — elvileg — csak azok az iparágak maradhatnak meg, illetve fejleszthetők, amelyek magas termelékenységűek, nem nyersanyagigényesek, nem vesznek túlzottan igénybe olyan kommunális szolgáltatásokat, amelyekből a lakosság igényeit is nehéz kielégíteni, termékeinek zömét Budapesten használják fel, környezetükre nincsenek káros hatással és nem igényelnek jelentősebb üzemterületet.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Kondor Béla
1965 — 2 —
VALÓSÁG

E szempontok külön-külön mérlegelendők és összevetés alapján lehet dönteni, hogy fejlesztésük, illetve telepítésük hol indokolt. Vizsgálni kell azt is, hogy egy-egy üzem vagy iparág területileg nem választható-e szét, hiszen ezzel is csökkenteni lehet a munkahelyek zsúfolódását. Jó példa erre Amerikában a General Motors üzemeinek területi elhelyezkedése, ahol a központi telephely csak az összeszerelést végzi, a különböző alkatrészeket pedig száznál több szétszórtan elhelyezkedő részleg gyártja.

A magas termelékenységű iparágak azért fejleszthetők Budapesten, mert a termelt értékhez viszonyítva kevés munkaerőt igényelnek. Magas termelékenységű iparágakban általában jelentős a szakképzett munkások aránya, akiktől egyben magasabb iskolázottságot kívánunk. Az alacsony termelékenységű iparágakban a munkaerővel szemben támasztott követelmények kisebbek. Magasabb arányú a betanított és a segédmunkások aránya, több nőt tudnak foglalkoztatni, ami vidéken jelentős előny. A termelékenységet tekintve Budapesten fejleszthetőnek ítélhető a malom- hús-, tej-, szesz-, a vas-, acél-, és fémipar, a mezőgazdasági gépgyártó, a villamoskészülék- és gépgyártó ipar.

A felsorakoztatott többi szempont azonban sok esetben ellentmond a fentieknek, mert a nyersanyagigény tetemes szállítást köt le, és ha a fogyasztás helye nem Budapest, akkor felesleges szállításokra kerül sor. Áll ez például a malom- és cukoriparra, mert előbbinél a korpát vissza kell szállítani a mezőgazdasági területre, utóbbinál a nyersanyaggal szemben a készáru csak 15%.

Ezekkel szemben a kozmetikai-, az édesipar és a villamos gépek és készülékek gyártása budapesti telepítést igényel, mert ezek termékeinek zömét itt vásárolják meg, és termékeik szállítása különben sem jelent számottevő feladatot. Sokkalta egyszerűbbnek látszik azt meghatározni, hogy mely iparágak nem valók Budapestre. Kifejezetten helytelen például olyan iparágak, mint a vas-, fém-, és fatömegcikk ipar, a téglagyártás, a finomkerámia, az üvegipar, a bútoripar, a hordó- és ládagyártás, a bőrkonfekcióipar, a textil- és ruházati ipar, a konzervipar budapesti fejlesztése. Ezekben az iparágakban Budapesten 180 ezer főt foglalkoztatnak, e létszám aránya ugyanezen iparág országos munkáslétszámához viszonyítva közel 60%.

Ha az ezekhez az iparágakhoz tartozó budapesti üzemeknek csak felét — elsősorban a tömegcikk-, a textil-, a bőr- és a ruházati ipart — kitelepíthetnénk, az ipari munkahelyek száma százezerrel csökkenne. De vidékre telepíthető a gépjavító ipar, a faipar jelentős része is, ami újabb ötvenezer munkahelyet jelent. Ez legalább fele részben a bejáró dolgozók számának csökkenését eredményezné, fele részben érintené a budapesti lakosok munkahelyeit.

Természetesen ez nem hajtható végre rövid időn belül. Első lépés, hogy az idesorolt üzemeknek nemcsak újabb beruházásokat ne engedélyezzünk, de termelési terveiket se fokozzuk. A jelentkező igényeket már új vidéki telephelyeken kell fedezni. Ha tíz évvel előbb ebből a meggondolásból indultunk volna ki, és nem a városrendezési elvekből, nem következett volna be, hogy egyedül a fentebb felsorolt iparágakban a munkahelyek száma 75 ezerrel növekedett.

Miután tisztáztuk a kérdést, hogy Budapest túlzsúfoltságát, aránytalan méreteit az ipari koncentrációra való törekvés hozta létre, s iparunk tovább fejlődésében még mindig érvényesülnek olyan törekvések, amelyek ezt fokozzák, meg kell vizsgálni azt is, hogy meddig növekedhetnek a főváros méretei, és milyen következményekkel járna a zsúfoltság további fokozása.

Az ipar budapesti túlméretezéséből eddig is számtalan súlyos következmény adódott. Budapestre az 1960. évi felvétel szerint naponta 140 ezren jártak be munkába. Budapest munkaerővonzása 1929-ben 13 ezer főt érintett, 1956-ban már 52 ezret. Az ingázásban résztvevők átlagos utazási távolsága 1929-ben 12, 1956-ban 18, 1960-ban már 32 km volt.

Az ingázásban naponta eltöltött idő terheli a dolgozókat, a szállítási eszközöket, költségigényes. A bejárás távolságának növekedésével rohamosan nőnek ezek a ter-

hek. Száz fő 20 km távolságról való bejárása
1,1 millió forint kiadást jelent a népgazdaság

A budapesti ipari koncentráció igényei a
korlátozzák a lakosság ellátását, illetve olyan beruházásokra kényszerítik a fővárost, amelyek egyes vidéki városok fejlődése szempontjából rendkívül jelentősek lennének. Budapest víztermelését 1950—1960 között meg kellett kétszerezni, de a háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége mindössze 30%-kal emelkedett, az ipari víz mennyisége megháromszorozódott. Ennyi vízzel közel két millió fő háztartási vízigényét lehetett volna biztosítani, vagyis minden városunkban megteremthettük volna a teljes vízellátást.

Hasonló a helyzet a gáztermelést és fogyasztást illetően is. Most, hogy Budapest gázigényeit részben az alföldi és déldunántúli gázkutakból és a dunaújvárosi vasműből származó gázzal elégítjük ki, önkéntelenül felmerül a kérdés, nem tudnánk-e ezt a gázt felhasználni az Alföld energiaszegény területein, ahol az iparosítást korábban éppen ez a hiány akadályozta.

Az ipar további fejlesztését már területileg sem bírja a főváros. Megnövekedett határai között tíz év alatt 4000 hektár területet vett igénybe az ipar, ami negyvenszer nagyobb, mint a Városliget. Budapesten az ipar további területfoglalását korlátozni kell. Ezzel kapcsolatban az iparágak területigényét nem lehet figyelmen kívül hagyni. Száz munkahelyre számítva a tömegcikk iparban 1,7, a faiparban 1,5, ezzel szemben a gyógyszeriparban mindössze 0,3, a finommechanikában 0,2 hektár területre van szükség. A vegyipar igen jelentős vízfogyasztó, a textilipar elektromos energiából igényel sokat.

A budapesti túlzsúfoltság csökkentésével kapcsolatban le kell számolnunk két illúzióval. Egyik az, miszerint pusztán adminisztratív eszközökkel (rendeletekkel, előírásokkal), gazdasági kényszer nélkül javíthatunk a főváros helyzetén. Másrészt látnunk kell, hogy Budapest túlzsúfoltságának feloldása elképzelhetetlen az ország egészére kiterjedő ésszerű településhálózat kialakítása nélkül. Az ipar telepítése révén viszont növelhető azoknak a városoknak súlya, amelyek egy-egy megyeterületnél nagyobb egység központjaivá válhatnak. Ezek ipari potenciálját olyan méretűvé tudjuk fejleszteni, hogy a városba tóduló falusi tömegeknek nem egyedül Budapest lesz a céljuk. A munkalehetőség, és ezzel együtt mindaz, amit ma csak Budapest nyújthat, másutt is fellelhető majd. Kialakulhatnak Budapesttel csaknem azonos rangú központok a fővárostól mintegy 150—200 km távolságban. Ezek együttese egy külső városgyűrűt alkothat az országban. Budapest szívóhatását korlátozná egy másik belső városgyűrű, amely mintegy 100 km távolságra alakulhat ki.

A külső gyűrű öt tagját (Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr) egyenként 200 ezer lakosúra, a belső gyűrű hat tagját (Tatabánya, Székesfehérvár, Dunaújváros, Kecskemét, Szolnok és Hatvan) egyenként 100 ezer lakosúra fejlesztve, a kétmilliós Budapesttel együtt 12 városunkban mintegy 3,6 millió ember élne. Ugyanekkor mintegy harminc helyi jellegű, alacsonyabb rangú központunk egyenként 30—50 ezer fővel további 1,2 millió városlakót fogna egybe. A városiasodás ebben az esetben azt eredményezné, hogy az ország területén a földrajzi adottságoknak megfelelő egyenletességgel oszlanának meg városaink. Ebben az esetben a városi lakosság aránya 50%-os lenne, ami megfelel az európai urbanizáció egészséges méreteinek.

Ha nem nyúlunk ezekhez a kérdésekhez megfelelő határozottsággal, akkor is elkerülhetetlen az 5 millió városlakó, azzal a különbséggel, hogy egy 3 milliós főváros és egy sereg komolyabb szervező funkció ellátására alkalmatlan úgynevezett „vidéki" városunk lesz. Budapest ezt a mérhetetlen fejlesztést már nem bírná el. A szolgáltatások továbbfejlesztése már nemcsak gazdasági, de műszaki nehézségekbe is ütközne, területhiány lépne fel, újra bővíteni kellene a város igazgatási határait. Ezzel szemben az anyagi erők ésszerű felhasználásával kialakulhatnak a korszerű magyar középvárosok.

RUISZ REZSŐ

1021

Kondor Béla festőművész

1972. VII. 8. Petőfi 21,55 /11/

Alkotómühelyben

Kondor Béla festőművésszel beszélget AMbrus Tibor.

- Mindig érdekelt a művész munkának a mechanizmusa, hogy tulajdonképpen a művész megnyilatkozás indulatához milyen eszközök segitik hozzá azt aki az illető művészeti ágat, művészetet müveli.Mert azt hiszem ez azért azonos az irónál, és a festőnél, a szobrásznál. Gndolom, minden alkotó embernél.

- Tulajdonképpen semmi különösebb elképzelésem nem szokott lenni, hanem elkezdek dolgozni és akkor valami kijön. Az anyag maga is ad egy kiindulást, az a legfontosabb, mert először mondjuk csak nagyon homályosan van kialakulva az, hogy mit akarok csinálni, de akkor amikor már tudom, hogy milyen anyaggal készül, akkor már az az anyag egy stilust ad, amin belül ha elindulok, hát, eljutok a végére.

- Persze ehhez elég sok segédeszköz áll tulajdonképpen az ember rendelkezésére.Hát itt nálam is, ezek a kis autómodellek, ezek a faszerkezetek, barkácsmunkák, ahogy te nevezed őket, mind előkészületei tulajdonképpen ezeknek a rajzoknak, festményeknek.

- Hát igen. Mondjuk, a faszerkezeteket, ahogy mondod, elöbb volt meg rajzban, nem ugy hogy egy bizonyos szerkezet, megvolt rajzban, hanem voltak általam térbelileg kimért szerekezetek, papiron. Különböző dolgok.

1972. VII. 8. Detöri 21,55 /11/

Alkotómühelyben

Kondor Béla festőművészzel beszélget Ambrus Tibor.

- Mindig érdekelt a művész munkának a mechanizmusa, hogy tulajdonképpen a művész megnyilatkozás indulatához milyen eszközök segítik hozzá azt aki az illető művészeti ágat, művészetet műveli. Mert azt hiszem ez azért azonos az irónál, és a festőnél, a szobrásznál. Gondolom, minden alkotó embernél.

- Tulajdonképpen semmi különösebb elképzelésem nem szokott lenni, hanem elkezdek dolgozni és akkor valami kijön. Az anyag maga is ad egy kiindulást, az a legfontosabb, mert először mondjuk csak nagyon homályosan van kialakulva az, hogy mit akarok csinálni, de akkor amikor már tudom, hogy milyen anyaggal készül, akkor már az az anyag egy stílust ad, amin belül ha elindulok, hát, eljutok a végére.

- Persze ehhez elég sok segédeszköz áll tulajdonképpen az ember rendelkezésére. Hát itt málam is, ezek a kis autómodellek, ezek a faszerkezetek, barkácsmunkák, ahogy te nevezed őket, mind előkészületei tulajdonképpen ezeknek a rajzeknak, festményeknek.

- Hát igen. Mondjuk, a faszerkezeteket, ahogy mondod, előbb volt meg rajzban, nem úgy hogy egy bizonyos szerkezet, megvolt rajzban, hanem voltak általam térbelileg kimért szerekezetek, papiron. Különböző dolgok.

- Volt ami, mit tudom én, egyszerüen egy gépezet, ami esetleg még müködőképes is lett volna, ha megcsináljuk, ez ott ami nem, csak a szerkezete. Valaminek a szerkezete. És akkor kiváncsiságból megpróbáltam ugyanezt térben is megcsinálni. Na most, ennek az az előnye, hogy ez nem szobor, se nem rajz, de végeredményben egy térbeli rajz, mondjuk gondolj amikor az iskolában a kockákat megcsináltuk drótból, csak itt sokkal komplikáltabb szerkezetekről van szó, s az érdekessége az, amit többféleképpen meg lehet mutatni, az hogy hogy ahány nézete van, annyiféle. Később kipróbáltam már, lefotózni is. Különböző nézetekből és volt olyan, ami elég volt egy 15 fokos fordulat hogy teljesen más tárgy képét mutassa, mert innen repülő volt, onnan hajó volt, ha már valamit bele akarunk magyarázni, de tulajdonképpen csak térbeli rajz volt.

- Most emlitetted a fotót. Ezzel alapos meglepetést okoztál.Nekem. Én nem tudtam rólag, hogy fényképezel is.

- Ezek a fényképek, amit mutattál nekem, nagyméretü fotólapokat, lényegében, ennak amit most elmondtál az illusztrációi, azt hiszem. Különböző trükk felvételekkel vagy fotós trükkökkel nagyon érdekes, szinte absztrakt figura és vonalvilágot kombináltál össze magadnak.

- Volt ami, mit tudom én, egyszerűen egy gépezet, ami esetleg még működőképes is lett volna, ha megcsináljuk, ez ott ami nem, csak a szerkezete. Valaminek a szerkezete. Es akkor kiváncsiságból megpróbáltam ugyanezt térben is megcsinálni. Na most, ennek az az előnye, hogy ez nem szobor, se nem rajz, de végeredményben egy térbeli rajz, mondjuk gondolj amikor az iskolában a kockákat megcsináltuk drótból, csak itt sokkal komplikáltabb szerkezetekről van szó, s az érdekessége az, amit többféleképpen meg lehet mutatni, az hogy hogy ahány nézete van, annyiféle. Később kipróbáltam már, lefotózni is. Különböző nézetekből és volt olyan, ami elég volt egy 15 fokos fordulat hogy teljesen más tárgy képét mutassa, mert innen repülő volt, onnan hajó volt, ha már valamit bele akarunk magyarázni, de tulajdonképpen csak térbeli rajz volt.

- Most emlitetted a fotót. Ezzel alapos meglepetést okoztál.Nekem. En nem tudtam rólag, hogy fényképezel is.

- Ezek a fényképek, amit mutattál nekem, nagyméretü fotólapokat, lényegében, ennek amit most elmondtál az illusztrációi, azt hiszem. Különböző trükk felvételekkel vagy fotós trükkökkel nagyon érdekes, szinte absztrakt figura és vonalvilágot kombináltál össze magadnak.

- Mire szánod ezeket a fotókat? Előtanulmány ez, vagy pedig maga a fényképezés érdekel?

- Hét, először maga a fényképezés érdekelt, én nem tudok még nagy technikával fotózni, dehát érdekelt maga az eljárás először is. Aztán másodszor az, hogy vannak olyan dolgok, amiket nem érdemes például megfesteni, megrajzolni, egyszerüen lelehet kattintani fotón, hát igy kezdődött a fotózás, aztán ugy folytatódott, mint mindenki másnál, hogy egyre jobb gépet szeretett volna, egyre jobb ezt, egyre jobb azt, egyre jobban belejött és már nem volt jó, ahogy azt az OFOTÉRT-ben előhivják, na akkor elkezdtünk a vegyszerekkel foglalkozni, akkor nagyitót venni, de azért nagyon érdekes dolog az, hogy egy negativból miket vágok ki és hogyan. Egy negativval lehet csinálni például az én szerkezeteim esetében, hát egészen homlokegyenest egészen másféle fotókat, a világitást is bele számitva, az elforgatást, akkor, hogy milyen messziről, a nagyitás mértékét, másképp néz ki ha olyan picikéből nagyobba látja az ember. De nem tekintem ezt mesterségemnek, a fotózást, habár családi képeket is tudok csinálni, vagy portrét, de azért legföljebb egy jó gép, vagy pedig egy nagyon rossz gép, az is jó.

- Mondod, hogy nem tekinted mesterségednek a fotózást, mégis emlitetted, hogy ezeket a fotókat esetleg kiállitod.

- Majd még meglátom, hogy mire jutok. Mindenesetre, két éve fotózok. Sőt. Én nem tudom, hogy 3 év mulva nem jobbakat fogok-e csinálni vagy abbahagyom.

- Lényegében a technikai érdeklődés vitt a fotóhoz is. Ez a technikák, a különböző technikák iránti érdeklődésed, az egész eddigi pályafutásodon mindig megnyilvánult. Nagyon sokoldaluan bántál az anyagokkal, és mindenhez hozzá mertél nyulni a rézkarctól kezdve a litográfián keresztül, a festékig mindenhez, még a fához is, hiszen hangszert is csináltál, szekrényt is csináltál. Valahogy az az érzésem, hogy a világ iránti érdeklődésedet is ez a technikai korlátlanság szabja meg.

- Hát, ez korlát szerintem, ha visszakanyarodunk a beszélgetés indulásához, akkor emlékszel, hogy azt mondtam, hogyha már megvan az a technika, amivel dolgozni fogok, akkor már megy. Azért nézz körül ebben a bazárban, hogy itt mi mindent lehet csinálni, hányféle technikával lehet foglalkozni, akkor az embernek van olyan érzése, mint egy nagy könyvtár közepén, hogy képtelenség itt olvasni.

- AZt mondtad, ha már a technikát kiválasztottad, az már megszab egy stilust is. De ez még mind csak technika, a stilus is csak eszköze a kifejezésnek, de mi az, amit ki akarsz fejezni?

- Hát ezt én pontosan nem tudom, mert ha tudnám, akkor biztos kifejeztem volna.

- Majd még meglátom, hogy mire jutok. Mindenesetre, két éve fotózok. Sót. Én nem tudom, hogy 3 év mulva nem jobbakat fogok-e csinálni vagy abbahagyom.

- Lényegében a technikai érdeklődés vitt a fotóhoz is. Ez a technikák, a különböző technikák iránti érdeklődésed, az egész eddigi pályafutásodon mindig megnyilvánult. Nagyon sokoldalúan bántál az anyagokkal, és mindenhez hozzá mertél nyúlni a rézkarctól kezdve a litográfián keresztül, a festékig mindenhez, még a fához is, hiszen hangszert is csináltál, szekrényket is csináltál. Valahogy az az érzésem, hogy a világ iránti érdeklődésedet is, ez a technikai korlátlanság szabja meg.

- Hát, ez korlát szerintem, ha visszakanyarodunk a beszélgetés indulásához, akkor emlékszel, hogy azt mondtam, hogyha már megvan az a technika, amivel dolgozni fogok, akkor már megy. Azért nézz körül ebben a bazárban, hogy itt mi mindent lehet csinálni, hányféle technikával lehet foglalkozni, akkor az embernek van olyan érzése, mint egy nagy könyvtár közepén, hogy képtelenség itt olvasni.

- Azt mondtad, ha már a technikát kiválasztottad, az már megszab egy stílust is. De ez még mind csak technika, a stílus is csak eszköze a kifejezésnek, de mi az, amit ki akarsz fejezni?

- Hát ezt én pontosan nem tudom, mert ha tudnám, akkor biztos kifejeztem volna.

- S abba hagytam volna az egészet. Tulajdonképpen nem tudom pontosan, hogy miről van szó, csak azt veszem észre, amikor valamivel kész vagyok, ha kész vagyok az azt jelenti, hogy nem tudok már rajta mit csinálni, vagy ha tudnék is, akkor rosszabb lenne tőle, szerintem, a tapasztalataim alapján, mert voltak ilyen tuldolgozási mániáim, hát akkor ugy érzem, hogy nem nem oldottam meg szóval nem sikerült tökéletesen kifejezni azt amit akartam, egy-egy munkámba se, sose, és hogyha pedig azt gondoljuk, hogy ha az ember öregszik, mondjuk az lenne a kifejezése, hogy azt az időt kifejeztem, ami alatt éltem, a különböző ide-oda kapkodásaimmal vagy vagy föllendüléseimmel, letöréseimmel, ugy is föl lehet fogni, de ez viszont nem egy munkára ingerlő dolog lenne, ha igy fognám föl.

- Most nemrégiben jelent meg egy kötetre való versed. Ezek a versek, akkor ugy is tekinthetők, mint az anyaggal szembeni egyfajta tehetetlenség következményének? Hogy amit nem tudtál, szándékod szerint, megvalósitani, a festő anyagával, azt próbáltad meg a versben, irásban?

- Hát nem, nem csak, de mint ahogy vannak olyan dolgok amiket nem érdemes lefesteni, mert a fotó, ugyanugy nem érdemes, vannak dolgok, amiket nem érdemes se lefotózni, se lefesteni, egyszerüen leirni, mert eszembe jutott valami.Most azt a különböző anyagokba áttenni sokkal egy-

- S abba hagytam volna az egészet. Tulajdonképpen nem tudom pontosan, hogy miről van szó, csak azt veszem észre, amikor valamivel kész vagyok, ha kész vagyok az azt jelenti, hogy nem tudok már rajta mit csinálni, vagy ha tudnék is, akkor rosszabb lenne tőle, szerintem, a tapasztalatsim alapján, mert voltak ilyen tuldolgozási mániáim, hát akkor ugy érzem, hogy nem nem oldottam meg szóval nem sikerült tökéletesen kifejezni azt amit akartam, egy-egy munkámba se, sose, és hogyha pedig azt gondoljuk, hogy ha az ember öregszik, mondjuk az lenne a kifejezése, hogy azt az időt kifejeztem, ami alatt éltem, a különböző ide-oda kapkodásaimmal vagy vagy föllendüléseimmel, letöréseimmel, ugy is föl lehet fogni, de ez viszont nem egy munkára ingerlő dolog lenne, ha igy fogném föl.

- Most nemrégiben jelent meg egy kötetre való versed. Ezek a versek, akkor ugy is tekinthetők, mint az anyaggal szembeni egyfajta tehetetlenség következményének? Hogy amit nem tudtál, szándékod szerint, megvalósítani, a festő anyagával, azt próbáltad meg a versben, írásban?

- Hát nem, nem csak, de mint ahogy vannak olyan dolgok amiket nem érdemes lefesteni, mert a fotó, ugyanugy nem érdemes, vannak dolgok, amiket nem érdemes se lefotézni, se lefesteni, egyszerűen leírni, mert eszembe jutott valami. Most azt a különböző anyagokba áttenni sokkal egy-

szerübb ezek szerint, hogyha veszek egy darab papirt és egy ceruzát és leirom.Mindenesetre többre nem is futja. GOndold el, hogy itt is az idővel szalad az ember versenyt, mert már a ceruza is lassu.Hát gondolok egyet az gondolat. Kész. Egy másodperc, egy tized másodperc, utáltam mindenféle képzőművészetét nézni is meg csinálni is, de annyira komplikáltnak találtam, hogy hogy ugy éreztem, hogy nincs annyi erőm nekem, hogy még egy közepes képet is létrehozzak vagy rajzot.

- De végül is létre hoztál egy számban is tekintélyes nek mondható életművet. Én elakartam mondani valamit a szárnyas embereiddel, az Ikaruszaiddal, elakartam mondani valamit. Az aranyalapra festett és fintorgó szentjeiddel.

- Hát valószinüleg, azt én magam nem tudom, ~~kagy~~ megitélni, hogy mit csináltam. Ugy gondolom, meg mondom, visszatérve megint csak visszatérve ahhoz a gondolathoz, hogy ha megoldottam volna, akkor meg van oldva és kész. Nem csinálom tovább akkor, elmegyek egy másik szakmába.

- Jól esett csinálni?

- Mit?

- Hát, a képeidet.

- Nem mindig. Illetve ritkán, ritka esetben. Ritka esetben.

- Mondd, a Margitszigeti Nagyszállóhoz készitett pannódat szereted?

- A^{Z}t igen. Igen. azt igen vidám, játékos dolognak szántam, kicsit a mesevilágon, a Margit legenda körül van meg a Krudy által leirt régi Margitszíget, ma csak Hajógyár meg

meg a Duna, ami az egészet összefogja az a Duna.

- Most ha már azt mondtad, hogy a Margit legendát szereted, melyik az amit nem szeretnéztél csinálni?

- Olyan munkám? Hát nem emlékszem rá. Azt nem csináltam meg. Azt abbahagytam.

- Hát végül mégiscsak szeretted mindazt ami elkészült?

- Nem ugy értem, hogy szerettem, nem szerettem, hanem ugy értem, hogy nem, hogy rossz, rossz vonalon vagyok, vagy szóval, hogy ebből nem lesz semmi.

- Akkor inkább elégedetlenség.

- Hát, mondjuk ugy, tehetetlenség. Van olyan munkám, amit már mit tudom én, 2 vagy 3 éve elkezdtem, félig megvan valahogy, és az ugy ugy azóta is bántja az eszemet, hogy hogy fogom folytatni. Vagy nem tudtam folytatni, vagy nem volt ötletem tovább folytatni, vagy pedig aközött ingadoztam, hogy hogy kéne ötlet, vagy nem kéne ötlet, vagy kész, vagy kész, el lehet dobni alapon, vagy pedig közbejött, hát ugye, már közbejött olyan is, hogy más munkát sürgősen meg kellett csinálni, mert pénzből is él az ember. A fél kész munkák, amit már nézegetek 1 éve, 2 éve, hogy mi lesz ebből és ránézek és akkor ugy elszégyelem magam, hogy gyorsan bemegyek a kisszobába, s becsukom az ajtót.

- Talán gondolom, hogy mégsem a technikák a legérdekesebbek a müvészetben, semmiféle ágában, ezért mondjuk a keresésednek ha van értelme, a technikák között, talán az,

meg a Duna, ami az egészet összefogja az a Duna.

- Most ha már azt mondtad, hogy a Margit legendát szeretted, melyik az amit nem szeretsztél csinálni?

- Olyan munkám? Hát nem emlékszem rá. A"t nem csináltam meg. A"t abbahagytam.

- Hát végül mégiscsak szeretted mindazt ami elkészült?

- Nem ugy értem, hogy szerettem, nem szerettem, hanem ugy értem, hogy nem, hogy rossz, rossz vonalon vagyok, vagy szóval, hogy ebből nem lesz semmi.

- Akkor inkább elégedetlenség.

- Hát, mondjuk ugy, telhetetlenség. Van olyan munkám, amit már mit tudom én, 2 vagy 3 éve elkezdtem, félig megvan valahogy, és az ugy ugy azóta is bántja az eszemet, hogy hogy fogom folytatni. Vagy nem tudtam folytatni, vagy nem volt ötletem tovább folytatni, vagy pedig aköszött ingadoztam, hogy hogy kéne ötlet, vagy nem kéne ötlet, vagy kész, vagy kész, el lehet dobni alapon, vagy pedig közbejött, hát ugye, már közbejött olyan is, hogy más munkát sürgősen meg kellett csinálni, mert pénzből is él az ember. A fél kész munkák, amit már nézegetek 1 éve, 2 éve, hogy mi lesz ebből és rúnézek és akkor ugy elszégyelem magam, hogy gyorsan bemegyek a kisszobába, s becsukom az ajtót.

- Talán gondolom, hogy mégsem a technikák a legérdekesebbek a művészetben, semmiféle úgában, ezért mondjuk a keresésednek ha van értelme, a technikák között, talán az,

hogy szeretnék olyan annyira kézhez álló technikát kitalálni, vagy megtalálni, lehet hogy már meg is van, valahol, valaki megcsinálta, én nem tudok róla, szóval amiben mindig kevesebb akadályom legyen az elgondolás és a megvalósitás között.

Kondor Béla festőművésszel beszélgetett Ambrus Tibor.

SZÁM: 7152/87.

ELŐADÓ: Sárdiné

TÁVBESZÉLŐ:

Válaszában hivatkozzék ügyiratszámunkra

BUDAPEST FŐV. TANÁCSA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK

Művelődésügyi FŐOSZTÁLYA FŐIGAZGATÓSÁGA

1840 BUDAPEST, V., VÁROSHÁZ U. 9–11.

CÍMZETT: Aradi Nóra elvtársnőnek igazgató

MTA Művészettörténeti Kutató Csoport
Budapest, I.
Uri u. 62.

TÁRGY: Kondor Béla emléktáblájának elhelyezése.

M... ...ATÓ CS.
Iktatás kelte: 1987. XI. 4.
Iktatószám: 7521 987
Ügyi...: Hetényi Ágnes ... db

Kedves Aradi Elvtársnő!

Kondor Mária kezdeményezése alapján foglalkozunk Kondor Béla emléktáblájának, egykori lakóházán /Bécsi u. 1./ való elhelyezésével. Feltételezzük, hogy Kondor Máriát a művész ez év december 12-i, 15. halálozási évfordulója indította e javaslatra. A tábla szövegtervezetére az alábbiakat ajánlotta:

K o n d o r B é l a
festő és grafikusművész
1931-1972
e házban élt és alkotott
1958-tól haláláig

Ezuton kérjük szíves szakértői véleményüket a javaslathoz, egyetértés esetén a tábla fentiekben javasolt szövegéhez is.

Budapest, 1987. november 2.

Elvtársi üdvözlettel

/ dr. Henye Nándorné /
főosztályvezető-helyettes

Budapest Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottságának Művelődésügyi Főosztálya 6

Föv. 3. r. sz.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

KÖNYV VILÁG

Kondor Béla

1972 FEB

1021

Illusztrálta Kondor Béla

Kondor Béla nem könnyű interjúalany. Pedig beszélgetésünk előtt azt reméltem: érdekes és magasröptű elméleti fejtegetéseket hallok majd tőle képzőművészet és irodalom viszonyáról, hiszen a kiváló festő és grafikus nemrégiben költőként is bemutatkozott: *Boldogságtöredék* című verseskötete, melyet maga illusztrált, igazi meglepetés volt a jó képzőművészet és a jó irodalom kedvelőinek.

Kondor minden kérdésre szívesen válaszol, de mikor esztétizálásra, elméletieskedésre próbálom rávenni, határozottan kitér:

— Nem tudok és nem akarok esztétikai elveket megfogalmazni, mert minden olyan, ma szavakba foglalt elmélet, ami a munkámra vonatkozik, holnap talán már gátolni fog...

Boldogságtöredék című könyvéről elmondja, hogy eredetileg nem olyanra tervezte, ahogyan megjelent:

— Az volt az elképzelésem, hogy egy teljesen „összefirkált" könyvet csinálok, áthúzásokkal, javításokkal, a sorok közé írott rajzokkal, a szabad asszociáció törvényei szerint. Erre a mi nyomdai viszonyaink között nem volt lehetőség, de azt megtehettem, hogy a kiszedett és betördelt versekről készült végleges tükörbe, a szöveg tördeléséhez alkalmazkodva, rajzolhattam bele az illusztrációkat. Ez persze sajátos könyvműfaj, ritkán kap rá lehetőséget az ember; talán egyszer az életben.

— Mégis: mi dönti el, hogy bizonyos érzések, gondolatok — kifejezni kívánt tartalmak — versben avagy festményben, grafikában fogalmazódnak-e meg?

— A versek azért íródtak, mert nem éreztem szükségét, hogy festményben fogalmazzam meg a bennük foglalt asszociációkat. A legtöbb versem csak néhány mondat; ha adott pillanatban kéznél van a papír, ceruza, megvan a vers... Mellesleg már főiskolás koromban terveztem egy olyasféle könyvet, amelynek a betűit is magam rajzoltam volna szabad kézzel. Úgy képzeltem, hogy rézlemezre írom a szöveget is, amely szervesen beleolvad a rajzokba, firkákba. Blake csinálta hasonló eljárással a könyveit. Ő lakkal írt, tükörírással, s a versei a rajzokkal csodálatos szimbiózisban jelentek meg a lemezeken, amelyekből a könyv összeállott.

— S miért nem jött létre ez a tervezett kötete?

— Kezdő koromban nem győztem volna anyagilag; rengeteg idő kellene hozzá, s nagyon drága a nyomás is. Most meg már aligha lenne hozzá türelmem, azt hiszem.

— S mi a véleménye a „hagyományos" könyvillusztráció műfajáról?

— Nem nagyon kedvelem.

— De hiszen több tucatnyi remek könyvet illusztrált, s eleinte grafikusi hírnevét is könyvillusztrációinak köszönhette... Jóval később vált elismertté Kondor Béla, a festőművész — mint a grafikus.

— Legfeljebb tizenöthúsz könyvet illusztráltam tizenöt év alatt. (Talán azért tűnik többnek, mert csináltam néhány könyvborítót is.)

— S miért idegenkedik a műfajtól?

— Leginkább azért, mert a jó könyvnek szerintem nincs szüksége illusztrációra. (Persze csak a szépirodalomról beszélek; a szakkönyvek illusztrációinak más a funkciója.) S úgy tizenöt évvel ezelőtt, mikor a pályámat kezdtem, az illusztrációt meglehetősen iskolás módon fogták fel: az volt a feladat, hogy a rajzok a könyv egyes konkrét jeleneteit illusztrálják.

— De hát mára már rég túljutottak a kiadók ezen a szemléleten...

— Többnyire valóban, de a technikai problémák nem szűnnek meg. Anyagi, nyomdatechnikai okokból ma is eléggé korlátozottak a könyvet illusztráló grafikus kifejezési lehetőségei; mindig arra kell gondolnia: ezt sem lehet, azt sem lehet megrajzolni, mert a finomabb vonalak „nem jönnek ki" a nyomtatásban. Ezzel együtt is előfordult néhányszor, hogy húzódozva fogtam bele valamilyen illusztrációs munkába, aztán fokozatosan megtetszett a feladat; ötleteket adott, s még a magam örömére, a megrendeléstől függetlenül is festettem, vagy rajzolgattam utána.

— Melyek a legkedvesebb könyvei, amelyeket illusztrált?

— Az első könyv, amit illusztráltam, Dürrenmatt: *A baleset* című kötete volt. Szerettem Hemingway: *Az öreg halász és a tenger*-éhez készített fametszeteimet, Thomas Mann: *Varázshegy*-ének illusztrációit, Jarry: *Übü király*-át, s talán mind között leginkább Nagy László: *Arccal a tengernek* című kötetét. Nagy László régi barátom, verseit jól ismertem, s felvillanyozott a feladat: grafikai parafrázisokat készíteni verseinek gondolataira, hangulataira.

— Hadd kérdezzem meg, mi a véleménye általában a szép könyv, a bibliofilia műfajáról, vagyis a könyvről, mint esztétikus tárgyról?

— A mi fogalmaink szerint a bibliofilia többnyire egyet jelent az illusztrált könyvvel. Őszintén szólva én külön-külön nézem meg a szöveget és a rajzokat. De a könyvben számomra mindig a szöveg a lényeg; annak csak szerény kísérete lehet a könyvdísz. A szép könyv ismérvei: a szép szedés, a jó papír, az oldalak megfelelő arányai, a szép betűtípusok. Vegyük például az angol vagy az olasz kiadványokat: a filléres zsebkönyvek is milyen esztétikusak. Mert az oldalakon nincsenek „kígyók" (vagyis a sorokon nem kígyózhatnak át a szóközök foghíjai); jók az arányok, tiszta, megnyugtató a szedés és az oldalak képe. Nálunk a díszkiadás jobb papírt, drágább kötést, de főként sok illusztrációt jelent. Ám gyakran nem megfelelő betűtípussal nyomják a szöveget a jó papírra — pedig a nyomdászaink tudnak szépen dolgozni. Meggyőződésem szerint a szép könyv mindenekelőtt a nyomdászokon — felszerelésükön, idejükön, odafigyelésükön — múlik. Szívesebben veszek kézbe egy szépen szedett, jól tördelt, gondosan kötött könyvet, minden dísz vagy illusztráció nélkül, mint egy tessék-lássék összecsapott kötetet, bármilyen jó grafikák tarkítsák is az oldalt.

— Befejezésül az obligát zárókérdés: mi jelenik meg legközelebb Kondor Béla illusztrációival?

— Jékely Zoltán gyűjteményes verseskötetéhez csináltam rajzokat és borítót, s Április Lajos összegyűjtött verseihez címlapot.

Zsugán István

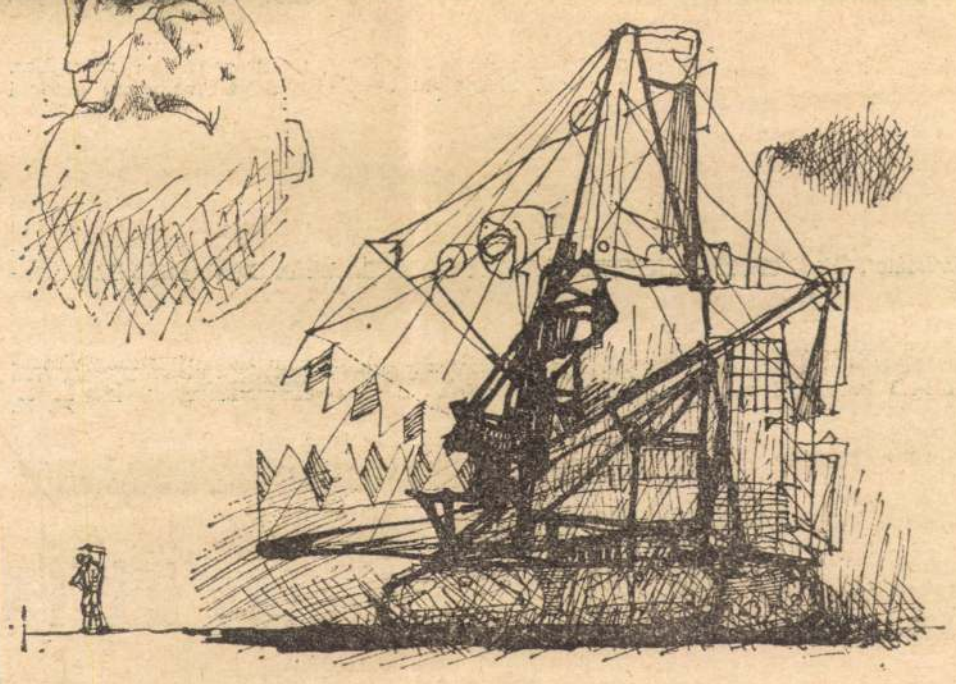

Kondor Béla illusztrációja Nagy László: Arccal a tengernek című verseskötetéhez

Jog, képernyő, könyv

A közélet fokozódó demokratizálódása, az állampolgárok aktivitásának növekedése nyilvánvalóvá teszi, hogy korunkban egyre nagyobb a jogi ismeretek, a jogi jártasság, a helyes jogi szemlélet jelentősége. A televízió *Jogi esetek* című sorozatát is nyilvánvalóan ez a felismerés hívta életre tavaly szeptember végén. A Jogi esetek minden jelentkezéskor megerősíti a nézőt, hogy bizalma, mellyel a műsort fogadta, nem alaptalan. Közérdekű, hasznos és közérthető a televíziós jogi ismeretterjesztés.

A paragrafusokra, a döntésekre támaszkodó szakértelmet a műsorban három bíró biztosítja: a bonyolult jogi kifejezéseket „magyarítva", köznyelven ismertetik. A közvéleményt három „laikus" képviseli, aki a köznapi életben, a hétköznapok, jogi problémáiban jártasak, s tapasztalataikkal gazdagítják a jogi esetek megtárgyalását.

A vitaműsor a televízióban havonta jelentkezik, de jogi kérdések, jogi esetek naponta merülnek fel ezer és ezer embernél, sok-sok munkahelyen és családi környezetben egyaránt. A televízió szerkesztősége egy folyamatot indított el az emberek jogi gondolkodásában, folyamatot a jogi ismeretek szélesítésében. Meg akarja ismertetni a gyakorlatban előforduló jogi formulákat, természetesen nem a szakjogászokra tartozó részletekbe merülve, hanem az időszerű, hétköznapok adta tennivalókra vonatkoztatva.

Koós Bélát, a műsor szerkesztőjét kérdezzük eddigi tapasztalatairól:

— A műsor iránt nagy az érdeklődés — mondja. — Minden adás után sok levél érkezik a szerkesztőkhöz, az emberek elmondják saját jogi problémáikat, tanácsot kérnek. Van olyan eset, amikor a hallgatókból — a hallottak alapján — egy régi, néhány éves ügy bukkan fel, és most kérnek tanácsot, javaslatot.

— A műsorvezető dr. Petrik Ferenc. Úgy irányítja a vitát, hogy egy-egy, feltehetően sok embert érintő kérdésnél megnevezi, javasolja azokat a jogi könyveket, amelyből a nem jogász hallgató is érthet. Ezért ajánlottuk dr. Kertész István: *A fegyelmi felelősség*, dr. Weltner Andor: *Az egészség és testi épség védelme* című könyveket. Ez utóbbi igen hasznos az üzemek munkavédelmi megbízottai számára.

— Legutóbbi adásunkban a válás után felmerülő jogi kérdésekről szóltunk. Ezek megértéséhez ajánlottuk *A családjogi törvény magyarázata* című kiadványt, amelynek nyelvezete népszerű, közérthető. Mindazok a hallgatóink, akik levélben fordultak hozzánk akár örökbefogadási, akár egyéb családjogi problémával, arra e könyvből is választ kapnak.

Szinte naponta, de legalábbis hetenként forgatjuk, lapozgatjuk a *Munka Törvénykönyvét*. Szinte naponta keresünk választ a munkaviszony szabályaira, a munka díjazásának kérdéseire, a munkaidő, a pihenőidő, az anyagi felelősség, a társadalombiztosítás, az egészség és testi épség védelme és egyéb munkaügyi rendelkezésekre.

De a munkaügyeken kívül számtalan más fontos kérdés is felmerül. A *Lakásügyi jogszabályok* szintén minden család legfrissebb problémáiban igazítanak el. A jogok, kötelezettségek, a lakásbérleti jogviszonyok, a bérlőtárs, és társbérlő jogai, a lakáscsere, a lakbérek és nem utolsósorban a lakbér-hozzájárulási rendeletek természetesen elsősorban a jogászoknak, a lakásügyek el foglalkozó közigazgatási szakembereknek szólnak, de persze hasznos, ha a nem jogász olvasók — akik azonban lakásbérlők — tájékozódnak a jogszabályok rengetegében, s nem állnak tanácstalanul, felkészületlenül egy-egy esetleg felmerülő vitában.

A Jogi esetek című adás növelte az érdeklődést a jogi kérdések iránt. A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó kiadványai megfelelnek ennek az érdeklődésnek. Gyakorlati segítséget nyújtanak a vállalatok és szövetkezetek jogtanácsosainak a jogi szakkönyvek; ám a kiadó gondozásában megjelent *Fiatalok jogi kézikönyve*, a *Társadalombiztosítási kézikönyv* és az előkészületben levő Bartos—Kilényi szerzőpár: *Mindenki jogi kézikönyve* — a már említett *Munka Törvénykönyv, Lakásügyi Jogszabályok* és *A családjogi törvény magyarázatán* kívül — valóban mindenkié.

Mint ahogyan mindenki számára — annak ellenére, hogy szintén jogi könyv — valóságos kriminalisztikai olvasmányélményt nyújt dr. Barna Péter: *A bűnüldözés elvi kérdései* és dr. Molnár József: *Galeribűnözés* című munkája.

Cs. Ryndák Ilona

A diktátor tolmácsa

Hitler tombol. Hitler mosolyog, de hazudik. Hitler igazat mond, mert a hosszú háború rémével fenyegeti a világot. Hitler összeroppan. Paul Schmidt mindezt közvetlen-közelről látta, mert a náci diktátor tolmácsa volt. Óhatatlanul arra gondol az olvasó, hogy milyen bűnök terhelik a Harmadik Birodalom egykori külügyi hivatalnokát. Schmidt, úgy-ahogy lehet, igyekszik tisztára mosni magát. Jellemzi ezt visszaemlékezésének egyik epizódja. Amikor 1937-ben Mussolini és Hitler, valamint egyenruhába öltöztetett lakájhada Mercedes-autókaravánján végigvonult Berlin főutcáin, akkor nagy feltűnést keltett, hogy a német birodalom „vezérének" a tolmácsa civil módra öltözött. Zsakettben és cilinderrel a fején forgolódott az egyenruhák tengerében. Hitlernek ez nem tetszett és azonnal intézkedett. A tolmács három egyenruhát kapott, a diktátor parancsára, így egy SS-öltözéket is. Schmidt azt írja, hogy a náci birodalom bukása után az amerikaiak „csodálkozó kérdéseket" tettek fel neki, hogyan is jutott SS-egyenruhához. Ez az epizód is érzékelteti, hogy Schmidt mindenképpen csökkenteni akarja saját felelősségét. Bár annyit megállapíthatunk, hogy nemcsak egyszerű tolmács volt a nácik diplomáciai gépezetében, hanem ő volt Ribbentrop külügyminisztériumában a fordítóiroda vezetője is. Ez történeti tény.

Schmidt szerepének és felelősségének vitatásánál lényegesebb az, hogy szemtanúja volt a második világháború kirobbantásához vezető diplomáciai csatározásoknak. Eddig ismeretlen részleteket tudhat meg az olvasó a rendkívül feszült hangulatú tárgyalásokról. Ki tudta például, hogy Ribbentrop és Henderson egy ízben csaknem összeverekedett, mert a német külügyminiszter úgy érezte, hogy mindent megengedhet magának? Vagy ki ismerte a náci propagandagépezet titkos fordítóirodáját, amely Berlin kellős közepén dolgozott, mégis légmentesen elzárták a külvilágtól, mert itt már előbb ismerték a később elhangzó Hitler-beszédek szövegét, vagyis a legújabb agresszív terveket-fenyegetéseket? Hányan ismerték a két diktátor tárgyalásainak hiteles történetét, pontosabban azt, hogy Hitler beszélt és Mussolini hallgatott. Schmidt találóan „Brenner-monológ"-nak nevezi a két katasztrófapolitikus megbeszéléseit. Arról is keveset tudunk, hogy a németek még az első számú szövetségesükkel, a fasiszta Olaszországgal szemben sem tartották be a legelemibb diplomáciai játékszabályokat. Gátlás nélkül meghamisították a tárgyalások jegyzőkönyvét.

Új adalék Hitler politikai torzképéhez az is, hogy 1944-ben, amikor a nácik számára a hadihelyzet már több volt, mint katasztrofális, akkor Antonescutól kért tanácsokat, milyen stratégiát alkalmazzon a keleti fronton. Hallgatott tehát a román marsallra. Mit ért Antonescu katonai szakértelme, ez aztán kiderült. Mindenesetre ez a történelmi epizód is jellemző Hitlerre.

Sok, eddig ismeretlen részletet tár fel tehát Paul Schmidt. Bepillantást enged Európa kritikus esztendeinek diplomáciai kulisszatitkaiba. Bár a teljes igazságot természetesen nem tudhatjuk meg visszaemlékezéseiből.

M. K.

(Paul Schmidt: Hitler tolmácsa voltam. Gondolat. 400 oldal, fűzve 15 Ft.)

Számoljuk

Eleget tudok-e matematikából? — teszi fel Lukács Ernőné és Rábai Imre könyvének címe azt a kérkést, amit minden fontosabb vizsga előtt mindenki feltesz magának. „Van, aki egyszerű és szerény nemmel felel erre, de még aki sokat is tud, az is úgy érzi, hogy nem eleget" — írják a szerzők a példatár bevezetőjében. Régi mondás: a bölcs ember annyival okosabb a többinél, hogy tudja, mennyi mindent nem tud. Az érettségi vagy felvételi bizottság azonban nem nagyon méltányolja az efféle bölcsességet, a sűrű „nem tudom"-ozást. Ezt a kényelmetlen helyzetet biztosan elkerüli, aki türelmesen végigolvassa, megfejti, megemészti a könyv példáit.

Azt szoktuk mondani h
„t
n
fe
v
ig
m

Így írt To

Kosztolányi Dezső az írásművészet csodájának tartotta Tolsztojt.

Tolsztoj életének nagy részét falusi birtokán, Jasznája Poljánában tölti, de fiatal éveiben sok helyen megfordul, majd részt ves a krími háborúban. Amikor hazatér birtokára, a cár Oroszország utolsó évtize deit éli.

1862-ben írja naplójába „Érzem az erőt és az ösz tönt, hogy írjak valamit. Ifjúkori feljegyzése: „az akarom, hogy nevem halla tára mindenki elnémuljo és engem tiszteljen." Maj kételyek gyötrik: „Elkép zeltem, hogy a földön ninc boldogság olyan ember szá mára, akinek mint nekem ilyen széles orra van, ily kis szeme. Ez a kifejezéstelen arc, ezek a silány, lotytyadt, tétova, minden nemesség nélküli vonások ezek a nagy kezek és lábak egy otromba muzsikra emlékeztetnek."

Legnagyobb művén, a *Háború és békén* hat évig

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő grafikusművész (1931–1972).

Magyar Építőművészet, 1988/3, 60. old.

46

46 Kondor Béla falképe a Margitszigeti Nagyszálló halljában

45

45. Kollégium, Szombathely. Építész: Nagy Elemér, 1966

KOGART

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI:

UPC

TELKI KÓRHÁZ

MÉDIATÁMOGATÓK:

VILÁGGAZDASÁG
Az üzleti napilap

metro

KONDOR BÉLA

FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ

KOGART KIÁLLÍTÁSOK

The Kovács Gábor Art Foundation cordially
invites you and a guest to KOGART House
for the opening of the memorial exhibition of the

PAINTER AND GRAPHIC ARTIST

BÉLA KONDOR

on the occasion of the 75th anniversary of his birth.

Opening: Friday, 19th May, 2006, 6pm

The exhibition will be opened by

Zoltán Rockenbauer

The exhibition will be on view through:
20th August 2006, open every day from 10 am to 6 pm

KOGART HOUSE • 1062 BUDAPEST, ANDRÁSSY ÚT 112.
PHONE: (06-1) 354-3820 • (06-1) 354-3836
E-MAIL: INFO@KOGART.HU • WWW.KOGART.HU

A Kovács Gábor Művészeti Alapítvány
szeretettel meghívja Önt és kedves Partnerét

KONDOR BÉLA

FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ

születésének 75. évfordulója tiszteletére rendezett
emlékkiállítás megnyitójára a KOGART Házba.

A megnyitó időpontja:
2006. május 19. (péntek), 18.00 óra

A kiállítást megnyitja:

Rockenbauer Zoltán

A kiállítás megtekinthető:
2006. augusztus 20-ig, naponta 10.00 és 18.00 óra között.

KOGART HÁZ • 1062 BUDAPEST, ANDRÁSSY ÚT 112.
TELEFON: (06-1) 354-3820 • (06-1) 354-3836
E-MAIL: INFO@KOGART.HU • WWW.KOGART.HU

Kondor Béla

A más uton haladók közé tartozik Bohus Zoltán és Nádler Tibor szobrász is. Kecskés H. Tibor, Ef Zámbó István, Szabó M. László, Szkladányi József, Holdas György müveit a "legérdekesebb" jelzővel illette a kritikus. De rögtön utána azt is kijelenti, hogy a választott példaképekhez legfeljebb „csak közelednek" és nem közelitik meg őket. Az előző nemzedékhez tartozik: Kondor Béla, Deim Pál, Keserü Ilona, Berki Viola, Melocco Miklós, akik ugyan szintén példaképeket követtek utjuk elején.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX. évf. 51. sz. 12. lap.

Kondor Béla

Lakner László neve, mint a montázs technika meghonositója -Kecskés H. Tibor két festményével kapcsolatban-került szóba. Ef Zámbó István munkájáról a kritikusnak Kondor Béla jut eszébe és Vajda Lajos, "akitől Kondor tanult".
Farkas Ádám és Váró Márton már nincsenek a tanitványok sorában. Önálló művészek mint Almásy Aladár, Banga Ferenc, Szemethy Imre, a grafikusok küzül.
Kiemeli Nagy Gábor Kondor parafrázisait, de ennél is a régi leckék ismétlésére utal.
A "Fonnyadt bimbó" c. részletes Vadas-kritikát lásd: Farkas Ádám nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX.évf.51. sz. 12. lap.

Kondor Béla, festő

L:Kokas Ignác

Rózsa Gyula:Egy igényes mügyüjtő 9.

Népszabadság Bp. 1977. jún. 19.

Kondor Béla, festő-grafikusművész

a téli könyvvásárra megjelenik a Szulácsy kötetnek a második kiadása. A másik kötet Kondor Béláról szól.

Kulturális magazin

1976. nov. 28. Kossuth, S. 55 |K Gyné|

Kondor Béla, munkácsy-díjas festő, grafikus művész.

Velencei Biennale 1980. A sorrendben a 39.-ik.
Visszahallva valamint beszélgetve a látogatókkal és a teremőrökkel, a művész-résztvevői megállapíthatták, hogy sikere van a magyar pavilonnak.
Ezt alighanem a jól és igényesen összeválogatott anyagnak köszönhetjük, amely folyamatot mutat Barcsaytól Záborszky Gáborig, Kondor Bélától Bukta Imréig.

Molnár Zsolt: Sebzett oroszlánok.
Magyar Ifjúság, 1980. okt. 31.

Kondor Béla (1931-1973)

„Két fejfi" ceruzarajz 25x25 cm
s.l.j.: Kondor
kiállítási ár: 5000 ft.

BÁV 52.Képaukció katalógus Bp.198o.szeptember

Kondor Béla Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Egy XVIII. századi, belvárosi volt kolostorban nyitotta meg első termeit és helyezkedik el végleg a székesfehérvári képtár. Kezdetnek négy elhúnyt modern mesternek, Bokros Birman Dezsőnek, Vajda Lajosnak, Országh Lilinek és Kondor Bélának a hagyatékából rendeztek be egy-egy állandó emlekgyűjteményt az építészetileg is igen gazdag műemlékbelsőben.

— Egy mű a Kondor Béla-gyűjteményből:
„a Daru" (Építkezés) című olajpasztell 1963-ból.
(repr.)

Népszabadság, 1981. febr. 15.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Berki Viola Szentendrén Barcsay Jenő, Miháltz Pál, Balogh László és mások személyes hatására, tanácsára ráébredt arra, hogy megtarthatja, vagy elvetheti a perspektíva klásszikus törvényeit. — Kondorral más volt a helyzet, — mondja Berki Viola, — Kondorral nemigen lehetett beszélgetni. Ő csupán dolgozott s nagyokat hallgatott. Ha jöttek a barátok, akkor is hallgatagon értették egymást.

Nádor Tamás: „Tisztán köll festem."

Magyar Ifjúság, 1981. jan. 30.

Rozsdai Béla

Méltatás.

Nemyhárt László: Amit a művész lát.
MŰVÉSZET, 1979. július - 2.lap.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Püspöky István eszmélése, tájékozódása kezdetén Feledy Gyula, Lenkey Zoltán, az emlékeiben is egyre jobban fölénk tornyosuló Kondor Béla jelentettek a rajzot. Nem véletlen hát: Püspöky mindent a vonalon, a vonal költérzetével határoz meg.

Molnár Zsolt: Püspöky István.
Magyar Ifjúság, 1981. máj. 15.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

A Zichy kastély felső termében „Tendenciák 1970, 1980" című kiállítás látható, ami egy második kiállítás egy sorozatban, mely 6 részből áll. A kiállítást Hajdú István látta. — A földszinten egy kamara jellegű bemutatón Bálint Endre és Országh Lilin keresztül Kondor Béláig, Major Jánosig látható egy realizmus értelmezés. A katalógus és a kiállítás szerzői úgy gondolják, hogy mindez előzménye annak a tendencia sorozatnak, ami a kastély felső termében látható.

Láttuk, hallottuk.

1980. okt. 3. Kossuth 17.42 |M.|

Kondor Béla

A szegedi táblafestészeti biennále

Magyar Nemzet 1983. IX. 15.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész
Lenkey Zoltán grafikusművésszel beszélget
az adásban Dobok Béla. – A művész elmondja, hogy Kondor Bélától nagyon sokat
tanult, – nagyon sokat jelentett számára.

Lovak fekete-ben, fehérben.
1980. VIII. 29. Kossuth 20.40 – /Kné/.

Vondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész.

„II. Lajos halála" (La morte del re Luigi secondo),
183.6 × 286 cm. 1972.
István király Múzeum, Székesfehérvár.

(reprod.)

Művészet, Budapest, 1980. okt. 5. old.

Béla Kondor (1931–1972)

Ohne Abstriche bei den jungen bildenden Künstlern zu machen, muss man schliesslich auf die grossen Doyens aufmerksam machen, die als „Vorläufer der Gegenwartskunst" von Szentendre mit je einem Werk im Ausstellungsraum des CH vertreten sind: Jenő Barcsay, Dezső Korniss (Jahrgang 1908), und Béla Kondor (1931–1972).

Tasnádi: Kunst von Szentendre.
Budapester Rundschau, 1981, okt. 5. 12. old.

Kondor Béla

Emlitezés Vajda Lajosné

Vlaspar Nemzet 1983. VIII. 6.

Kondor Béla

Rajzalbuma jelent meg

Magyar Nemzet 1983. XII. 30.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

a művészsors, a Baráti Kondor Béla két verse ölelte körül – Kulcsár Imre tolmácsolásában – B. Szepka Magdolna művészettörténész személyes vallomássá nemesedett, megnyitó beszédét a Miskolci Galériában, Lenkey Zoltán grafikusművész emlékkiállításán.

Lenkey Zoltán emlékkiállítása.

Ecseg – Magyarország, 1984. febr. 23.

KONDOR Béla

" A Fodor András által éltetett fiatal tanitványi-baráti kör tagjaként megismerte a méltatlanul elfeledett Varga Hjdu Istvánt, majd később Kondor Bélát. [...]...1966ban pedig felment Kondor Bécsi-uti müteremlakásába."

Németh Lajso: Fülep Lajos és a modern müvészet.
In. Jelenkor, 1985. 9.sz. 783.p.

KONDOR Béla

"A szobrászok közül Medgyessy, Bokros Birman és Vilt érdekelte és hozzászólása is bizonyitja, hogy mily nagyra tartotta Ferenczy Béni Petőfi szobrát, a feleségéről készült rajzait pedig zseniálisnak titulálta, mint ahogy annak minősitett Kondor műveit is. Schaár Erzsébet szobrait nem ismerte, azok elmondás és néhány reprodukció alapján érdekeltek."

In. Németh Lajos: Fülep Lajos és a modern művészet. = Jelenkor, 28.évf. 9.sz. 1985. 784.p.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Szépség és Külső megjelenés tekintetében a magyar könyvek évek óta a világ élvonalában állnak. —

Kondor Béla rézkarcai egy albumban jelentek meg — melyek segítségével Németh Lajos szavaival élve „az egyszerű isteni és ördögi komédiát magyarázatok nélkül akarta megvalósítani".

TV-Híradó 2.

1981. II. 7. Televízió 2. műsor

Kondor Béla, festő

d: Orosz János

Vadas József: Csendében 12.

Élet és Irodalom, Bp. 1985. okt. 8. XXIX/6

Kondor Béla, festő

d: Deim Pál

Vadas József: Tárt kapuk

12

Élet és Irodalom 1985. április 12. XXIX/15

Mondor Béla, festő

L: Donát János

Vadas József: Hanu és mázány 12.

Élet és Irodalom Bp. 1985. máj 3 XXIX/18

Kondor Béla, festő

L: Kokas Ignác

Vadas József: Képagónia

13

Élet és Irodalom Bp. 1985. nov. 29. XXIX/48

KONDOR Béla

"A hatvanas évtized végéig a társadalom és a müvészek viszonyát a kulturához, a történelemhez, az időhöz, a mindennapi élet dolgaihoz némi heroikus indulat és jó adag lágy nosztalgia szabta meg, a régi nagy korok, a klasszikus teljesség vágy uszott, halovány füstként a levegőben, Kondor képei fölött éppugy, mint Schaár vagy Vigh Tamás szobrai...körül."

KOVALOVSZKY Márta: Századvég előtt. In. Életünk, 22.évf. 10.sz. 1985. 930.p.

KONDOR Béla

"A hatvanas évek második fele - ma egyre inkább így látjuk valami aranykorra emlékeztetett, sokszínüsége, telitett harmóniára törekvése, a klasszikus koroktól örökölt teljesség igénye avantgarde bátorsággal párosult. És így valóban nagy müvek születtek, életmüvek bontakoztak ki, koronázódtak meg Kondor, Schaár, Vilt..."

KOVALOVSZKY Márta: Századvég előtt. In. ÉLETÜNK, 1985. 10.sz. 928. p.

Kondor Béla

Falemezekre festett, teljes falfelületet beborító nagyméretű pannója tünik a belépő elé a Margit szigeti Nagyszálló földszinti halljában. Az alkotás festói eszközökkel idézi fel a szüget „történetét". Az ábrázolt historia ikonografiailag megfejthető, mint a keretszrejtvény. A képzőművészeti alkotás rangjára azonban sajátos festói formanyelve emeli. Az alkotó egyaránt élt a „vizuális beszéd" hagyományos és legújabb eszközeivel. A sziget historiáját, a több rétegű történelmet a megelőző évszázadok művészeti tanulságainak felhasználásával is hitelesíti és kifejezi.

Bánszki Pál: A Margitsziget legendája.

Népművelés 1970/5 45 old.

agressziv gépezet szimbóluma, e pólusokat azonban gyakran irónikusan keverte, egyazon figurációban villantotta fel. Összegüggő mitológiai rendszert épitett fel.

FORRÁS 1977/7-8/23o.
Németh Lajos: Kondor helye a kortárs művészetben

KONDOR BÉLA 2

1962-ben a Miamiban mutatta be rézkarcsorozatát. A legnagyobb sikert 1964-ben kapta a tókiói grafikai biennálén egyik nagydijat nyert el a Romántikus tanulmányok sorozatára. Festményei közül kevés került bemutatásr a életében,

FORRÁS 1977/7-8/23o.

Németh Lajos: Kondor helye a kortárs művészetben

KONDOR BÉLA 1

müvei közül több szerepelt külföldön. Első bemutatkozása az 1958-as luganói grafikai biennálé volt, sikerét mutatja, hogy nyolc évvel később már meghivott müvészként, különkiállitáson nagyobb kollekciót mutathatott be Rauschenberggel és Max Ernsttel.

FORRÁS 1977/7-8/23o.

Németh Lajos: Kondor helye a kortárs müvészetben

Kétszer szerepelt nagyobb grafikai anyaggal Jugoszláviában, néhány müvét kiállitot ák Párizsban, Londonban, Velencében. Igazán reprezentativ anyaggal azonban csak 4 évvel halála után 1976 őszén Milánóban szerepelt.

FORRÁS 1977/7-8/23o.

Németh Lajos: Kondor helye a kortárs művészetben

Kondor Béla, grafikus

Gross Arnold műve: a Kondor Béla-emléklap.

P. Szücs Julianna: A megtalált és a néttördelt rend 7.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 6.

Kondor Béla, festő

1

Kondor Béla munkásságának márciusban (1970.) volt kiállítása a Műcsarnokban. (37 festmény, 43 grafikai lap volt látható.) A cikkíró ezt az alkalmat Kondor eddigi munkásságának – eredményei, küzdelmei, fejlődésének – áttekintésére használja fel.
Megemlíti a vitákat keltő első Kondor-kiállítást (1960.), a második önálló kiállítását (1968. Ernst Múzeum).

Mikós Pál: Ikonográfia 19-21. o.

KRITIKA, Bp. 1970. június VIII/6

Kondor Béla, festő

2

a Munkácsy-díj (1965), a tokiói grafikai bienn-
nálé díjának (1964) elnyerését, szereplését
1968-ban a velencei bienn-nálén, s jelenleg Párizsban.
Kondor működésének elemzése czúttal első-
sorban az ikonokra terjed ki. „képei többet
rejtenek, mint amit racionális úton kihüvelyez-
hetünk belőlük..."
Miklós Pál: Ikonográfia

19-21. o.

KRITIKA, Bp. 1970. június

VIII/6

KONDOR BÉLA 10

Kiállitott az 1968-as velencei biennálé magyar, pavilonjában, az 1976-os milánói magyar tárlaton, a tárlat plakátjára és katalogusának cimoldalára Kondor művészete méltó társak között került.

FORRÁS 1977/7-8/90.00
Bordi Ferenc: Németh Lajos: Kondor Béla

Kondor Béla, kstő

L: Szabó Iván

Haromgozó M: A vásárhelyiek a Műcsarnokban 2.

Esti Hirlap, Bp. 1979 jún. 14.

Kondor Béla, festő

megemlítve

Pomogáts Béla: A férfikor dallama 757-759.

Jelenkor, Pécs, 1980. júl.-aug. XXIII/7-8.

Kondor Béla, festő

Jellegrete alakja a
60-as években a
képzőművészeti határokriak.

Aradi Nóra: Művészet és történelem 694-700

Jelenkor, Pécs, 1980. júl.-aug. XXIII/7-8.

Kondor Béla

„Valaki ó marchépe"
(repro)

Horváth György: A korral szembesülve.
Művészet, 1980. április – 3 lap –

Kondor Béla, kstó

L: Deim Pál

P. Lucs J: Faustus doktorral a Lucsarnokban 13.

Nénszabadsag, Bp. 1980. márc. 23.

KONCZ BÉLA

Méltatás

Kerékgyártó István: Festészet, mükereskedelem, mecenatura.
MÜVÉSZET, 1979. november - 8. lap.

Kondor Béla

„Az angyal megjelenik Lóthnak"
(repro)

Gopcsa Kodalin: A tihanyi tárlatok.
Művészet, 1980. február – 8. lap.

Kondor Béla

Pléh Krisztus.
(vegyes)

Menyhárt László: Amit a művész lát.
Művészet, 1979. júnus – 2 lap.

Kondor Béla

Kondor Béla filozófiai és etikai kérdéseket vetett föl és válaszolt meg művében.

Heitler László: Cziráki Lajos: ~~Piros~~ ~~XXXXXX~~ drapéria.

MŰVÉSZET, 1979. julius - 33. lap

Kondor Béla

Kondor a társadalomhoz szólt
érdes hangon, arokért harcolt, a-
kik akaratuk ellenére nem lettek
az új társadalom legjobb támaszai,
ezért válhatott példája és műve fegy-
verré halála után.

Heitler László: Cziráki Lajos: Piros drapéria.
MŰVÉSZET, 1979. julius - 33. lap.

Kondor Béla, festő

Megemlíve.

Csine M.: Nagy Lánló: Jönnek ... 115-116.

Tinató: Szeged, 1979. okt. XXXIII/10.

KONDOR BÉLA

Méltatás

Kerékgyártó István: Festészet, mükereskedelem, mecenatura.
MÜVÉSZET, 1979. november - 8. lap.

Kondor Béla

Az anyagal megjelenik Lóth-
nak (repro)

Gopaska Katalin: A tihanyi tónalatok.
Művészet, 1980. február — 8. lap.

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

Tóth Éva: Samu levelei

Jelenkor, Pécs, 1980. okt.

892-894

XXIII/10.

Kondor Béla

Hatott Révész Napsugár rézkarcaira.

Bojár Iván: Kiállításról — kiállításra; Magyar Hírlap 1970. III. 10. 9. /—

Koncz Béla

A művész szinci a föld,
az ugyag, a vas szine, az
eristé, az aranyé és a vö-
rösrézé.

Kezek gyártó Isti az: A „Nagymama kamrájától"
Művészet, 1977. november - 18 lap.

Horváth Béla

A Derkovits kollégium megszüntetése után Horváth Béla 1948-ban a Képzőművészeti Főiskolára került.

Kerékgyártó István: A „Nagymama kamrája”-tól... Művészet, 1977. november - 18. lap.

Koncz Béla

„Összetartozás"
" (repro)

Kerékgyártó István: „Nagymama kamrájától"...
Művészet, 1977. november – 20 lap

Koncz Béla

„Gyász"
(repro)

Kérékgyártó István: „Nagymama kanozájától"...
Művészet, 1977. november - 20. lap.

Kondor Béla, festő

L: Stettner Béla

–: Kiállítások, koncertek

8

Esti Hírlap, Br. 1979. szept. 5.

Kondor Béla

„Pléh Krisztus"
(repro)

Munyhárt László: Amit a művész lát.
Művészet, 1979. július – 2. lap.

Kondor Béla

Kondor Béla Emlékkiállitása nem a már ismert főműveket vonultatta fel, hanem bemutatott viszont sok addig ismeretlen mestermüvet a hagyatékból.
A kiállitást Dávid Katalin rendezte.

Gopcsa Katalin: A Tihanyi Tárlatok.
MÜVÉSZET, 1980.február - 8.lap.

Kondor Béla

"Saját tollakkal" cimmel Vadas József ir Feledy Gyula gyüjteményes kiállitásáról, mely most nyilt meg a Mücsarnokban. Kritikájában emlékeztet az 1956 utáni idők kulturális politikájára a "felfrissült szellemi élet"-re, minek következtében olyan alkotások születtek, mint Somogyi József és Vigh Tamás szobrai, Bálint Endre és Kokas Ign.ác festményei. Majd megemliti a kivételes tehetségü Kondor Bélát.
Ezen kivül felsorolja még Feledy Gyula tanitó mestereit is.
Fenti cimü részletes beszámolót lásd: Feledy Gyula nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. dec.1. XXIII.évf. 48.sz. 12. lap.

Kondor Béla, Pestó

Megemlítve.

Grecsa F: Adok nektek arany vemőt. 70-72

Tiszatáj, Szeged, 1979, nept. XXXIII/9.

Kondor Béla festő-grafikusművész
a Műcsarnokban megnyílt Jubileumi
Képzőművészeti kiállítás tiszteletével adó-
zott a nagy mesterének és nevelőjének,
Domanovszky Endrének, Ék Sándornak
Tornyi Józsinak, Kondor Bélának!

Aradi Nóra: Jubileumi Képzőművészeti
kiállítás.
Kritika, Budapest, 1945. 6.

Kondor Béla

A vallásos művészet területéne tartozik Kondor egy zöld tónusu keresztre feszitett Krisztusa.

Boda László:Egyházművészeti szempontok a zsinat után
Vigilia 1972/2 79.old.

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

Aratói Károly: Róma Sándor: Kietlen vidéken 956-957

Jelenkor, Pécs, 1980. október XXIII/10.

Kondor Béla, munkácsy-díjas festő-grafikusművész

A legnagyobb hazai kincseiriket gyűjtő múzeumunk, a Nemzeti Galéria felbecsülhetetlen értékű alkotásokat őriz. A Galériának, – akárcsak a többi múzeumnak elővásárlási joga van, de természetesen a kép, v. szobor tulajdonosa által megszabott árat meg kell fizetni. – A kortárs „nagyok" Barcsay Jenő, Bálint Endre, Korniss Dezső művei szerepelnek a vásárlási listákon, Varga Ymrétől is vettek volna, csak éppen nem készültek újabb kisplasztikák. – Húsz év távlatából Kondor Béla képei is másként mutatnak. A 60-ás évek elején még néhány száz forintért árulták rézkarcait, ma már ennek többszörösére sem nagyon bukkannak fel művei a piacon.

Lakatos Mária: Vásárló múzeumok.
Magyar Hírlap, 1984. jáb. 28. 20-21-old.

Kondor Béla

emlékkiállitás nyilt Leninvárosban

Magyar Hirlap 1977/232/6

Kondor Béla festőművész

a balatonboglári kápolnában még az évben rendezik meg Barcsay Jenő és Kondor Béla kiállítását.

Művészeti magazin

1977. VII. 27. TV. 21.30 |Kiné|

Kondor Béla

Kondor Béla egyik jelentős festménye egy bezárt vejtőn függ a szentendrei tárlatón.

Balla Erzsébet: A Szentendre Múzeum 50 éve.
Új Tükör, 1976 felmaz 19 - 3 lap

Kondor Béla

Kondor 1971-ből való tanulmánylapjai kiváló rajzoló erényeit, vonalainak, tónusainak érejét példázzák. A tanulmánylapok a Devényi gyűjteményben vannak.

Salamon Nándor: Devényi Iván műgyűjteménye. Művészet, 1978. április - 2 lap.

Kondor Béla

A Dévényi gyűjteményben van a „Triptichon", a „Feifi fej", az „Orate" négyfigurás ikon, Kondor Béla jeles művei.

Salamon Nándor: Dévényi Iván műgyűjteménye
Művészet, 1978. április - 2 lap.

Kondor Béla

A Dévényi gyűjteményben van az 1970-ben készült „Kék szakáltú herceg", Kondor Béla az emása, és az „Angyal és festő" című kép.

Salzmann Nándor: Dévényi Szám mingyűjteménye
Művészet, 1978. április - 2 lap.

Kondor Béla

Kondor fotomontázsai a fény-
tér-forma problémát, a fény-
tér-forma katasztrófák jelrésé-
vé alakító fényképei a Moholy-
Nagy-Kepes-Gyarmathy fotogra-
mok közeli rokonai.

Szabó Júlia: A fotó mint a képzőművészet...
Művészet, 1978. március – 29. lap.

Kondor Béla

Méltatás.

Takács József: Internacionális tevékenység a ...
Művészet, 1978. március - 31 lap.

Tabáros József: Internacionális tevékenység a ...
Múnszet, 1978. márcus - 314 p.

Kondor Béla, fest.

L.: Gross Arnold

—: Kondor - emlékkonvent 2

Esti Hírlap, Bp. 1978. febr. 28.

Kondor Béla, festő

Emlékére írt vers.

Marsall László: Két szárnyas nerkezet 40.

Tiszatáj, Szeged XXXII/5.

~~[illegible]~~ 1978. május

Kondor Béla, festő grafikus

L.: Kmetty J.

— : A hétvégi . . . . 9.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 22.

Kondor Béla, Jestő

L.: Kéky Piroska

—: A hétvégi . . . .

9.

Nincs szabadság Bp. 1977 jan. 15.

·ot

Kondor Béla, Jenő

L.: Barta Lina

— : A hétvégi . . . . 9.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 8.

Kondor Béla

"Nem létező ellentétek" cimmel a lap "Visszhang" c. rovatában közli Bencze László hozzászólását Vadas József: "Ami a mappából kimaradt" c. kritikájához. Bencze nézeteltérését a Bauhaus programmal és főleg Victor Vasarely művészetével kapcsolatos állitások váltották ki. Összehasonlitásképpen néhány külföldi és magyar művésznevet emlit meg: Csontváry, Kondor Béla, másfelől Szinyei Merse, majd Benczur Gyula szerepel a hozzászólásban.
Bencze László cikkét lásd: Vasarely nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli.10. XX. évf. 28. sz. 2. lap.

Kondor Béla, Jestő

Megemlítve

Czine Mihály: „Pirosan áttör idő és ködön"
– Bunyi Nagy Gáulától –
277-280

Jelenkor, Pécs, 1978. márc.

XXI/3

Kondor Béla, festő

„Ódolat Kondor Béláról" – Vers.

Karpáti Kamil: „A szentek bevonulása a városba" 39-41.

Jelen kor, Pécs, 1978. január

XXI/1

Klondor Béla, festő

L.: Műmellékletek: 9.

Klondor Béla: A szentek bevonulása a városba Műmellékel 2.

Jelenkor, Pécs, 1978. június XXI/1

Kondor Béla, festő

L. Csók István

Dévényi T.: Egy jubiláló Corvina-sorozat 50-51.

Jelenkor, Pécs, 1978. január XXI/1.

Kondor Béla, festő

L.: Geczer Lujza

[Kécsi Margit: A repülés géniuma] → 7. old.

Geczer Lujza: Lógó textilnáfak 8.

Látóhatár, Bp. 1978. Jelmár

Kondor Béla, festőművész

Balatonboglárom, a két kápolna egyikébe tervezik a művész műveinek kiállítását.

Rádiónapló

1997. VIII. 11. Petőfi 14.00 / Ft.

Kondor Béla, festő

L.: Szemethy Imre

P. Szűcs J.: Epika, grafika ... 6,

Népszabadság, Bp. 1976 dec. 4.

Kondor Béla, festő

L: Gerson Pál -

Láncz S: Képzőmův. Krónika 705-710

Jelenkor, Pécs 1976. júl-aug. XIX/7-8

Kondor Béla festő

vers Kondor Béla: Pléh Krisztus
c. képére

Bertók László: Könyörgés mélyről keresztet 713-714
Jelenkor, Pécs 1976. jul.-aug. XIX/7-8.

Kondor Béla, festő

grafikáitól tárlat nyílt meg Diósjenőn

Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 16.

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Egy tűrelmes kritikus 9.

Népszabadság, Bp. 1977. febr. 20.

Kondor Béla, festő,
grafikus

L.: Bencze László

P. Szücs J.: Egy Konok 6,

Népszabadság Bp. 1977 febr. 26.

Kondor Béla

"Egy fiu a házból" cimmel Frank János az irodalom és a képzőművészet, az irók, költők és képzőművészek kapcsolatát fejtegeti cikkében. Ir barátságról, kölcsönös megértésről, azonos felfogásról s ezt megerősíti veeemlékezik Móricz és Medgyessy, Karinthy és Bokros Birman, vagy Juhász Ferenc és Hantai Simon közötti szellemi kapcsolat/ra. A fenti három képzőművészen kivül megemliti még az u.n. "irodalmi müvészeket": Ferenczy Béni, Kondor Béla, Schaár Erzsébet nevét. Fenti cikket lásd: Medgyessy Ferenc nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 14.
XX. évf. 33. sz. 13. lap.

Kondor Béla festő-grafikusművész

A Corvina Kiadó a képzőművészeti világhét alkalmából jelentette meg Németh Lajos Kondor Béla életművét összefoglaló munkáját.

Békés Megyei Népújság, 1976. szept. 26.

Kondor Béla

Kondor Béla halálának
ötödik évfordulója alkal-
mából január 28-án em-
lékestet tartottak a Ferik
klubban.

— : —

Tükör, 1977. február 6 – 43 oldal.

Kondor Béla, grafikus

L.: Vilt T.

— : Harminc . . . 7.

Népszabadság Bp. 1976. jún. 25.

Kondor Béla grafikusművész a Miskolci Képtárban volt látható a művész műveinek ajándékozása. – A teljes Kondor-hagyatékot 2,5 millió forint vette meg az állam, hozzávetőleg egyötöde van a Miskolci Képtárban.

(makai): Kedden délelőtt a Képtárban.
Déli Hírlap | Miskolc |, 1976. jan. 7.

Kondor Béla

Móré Mihály grafikus 1948-ban, a népi kollégiumnak megalakulásakor jelentkezett a Derkovits-kollégiumba. Többek, között Würtz Ádámmal. Kondor Bélával tanult együtt.

Szabó Ernő: A grafikusnüvész
Hajdu-Bihari Napló, 1977. márc. 20.

Kondor Béla

A Miskolci Képtárban Kondor-
teremet rendeztek be, a művész,
alkotásaival, munkaeszközeivel és
bútoraival.

Csutorás Annamária: Volt egyszer egy
Munkácsy...
Észak-Magyarország, 1976. márc. 28.

Kondor Béla, festő,
grafikus

L.: Varga Imre

Varga Imre: Kondor Béla 195.

Látóhatár, bp. 1976. december

KONDOR BÉLA, grafikus

Sokan könyvillusztációkkal tették hiressé nevüketKöztük van:Gross Arnold,Gyulai Liviusz,Kass János,Kondor Béla,Kondor Lajos,Rasztler Károly,Würtz Ádám,stb.legjelentősebb alkotásaik bizonyitják,hogymily sokszinü és mozgékony volt a magyar grafika. 39.old

Solymár István: Mai magyar rajzmüvészet 39.old

Müusák, Müzeumi Magazin, 1972. 2.sz. Bp.

KONDOR LAJOS, grafikus

Sokan könyvillusztációkkal tették hiressé nevüketKöztük van:Gross Arnold,Gyulai Liviusz,Kass János,Kondor Béla,Kondor Lajos,Rassler Károly,Würtz Ádám,stb.legjelentősebb alkotásaik bizonyitják,hogymily sokszinü és mozgékony volt a magyar grafika. 39.old

Solymár István: Mai magyar rajzművészet 39.old

Művesák, Múzeumi Magazin, 1972. 2.sz. Bp.

KONDOR BÉLA, festő

Kondor Béla: " Dózsa beszéde a ceglédi piacon", című festménye.- Fekete repr. 9.old

Csoóri Sándor: Dózsa 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 2.sz. Bp.

Kondor Béla

Moravay László nyugalmára

Magyar Nemzet 1984. 1. 3.

Kondor Béla

Kiállítás Szekszfehérvárott

Meggy Nemzet 1984. 11. 7.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Csohány Kálmán a magyar grafika legújabb évtizedeinek egyik meghatározó alakja, volt. Sűrű, szigorú, szerkesztett érzelmesség lelkületének szolidaritásából eredt, karaktere Kondor Béla és Hincz Gyula intellektualizmusát ellenpontozta grafikánkban.

Losonci Miklós: az alkotás maradandó értékei.

Pest Megyei Hírlap, 1982. júl. 20.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Banga képei a „művészet" feladatát firtató kérdésekre is azt az ironikus-groteszk választ adják, aminek tőhangzóit Bosch, Archimboldo, Breughel, Dubuffet, vagy Kondor Béla munkáltak ki – a történelem magyarázta akcentuskülönbséggel.

Aknai Tamás: Banga Ferenc és a szentendrei grafikusok.

Dunántúli Napló, 1982. március 13.

Kondor Béla festőművész

P. Szabó Ernő: Kalitkák és árgyélusok

Művészet, 1983. augusztus

Kondor Béla, festő

L: Varga Imre

Vadas József. Szolnok, kánal 12

Élet és Irodalom Bn. 1983. dec. 16. XXVI/50

Kondor Béla, festő

L: Keri Ádám

Lánc S: Képzőműv. krónika 715-718

Jelenkor, Pécs. 1982. júl-aug. XXV/7-8

Kondor Béla, festő

L. Barsay

Láncz S. Képzőmův. krónika 453-456

Jelenkor, Pécs, 1982. máj XXV/5

Konkoly Béla, költő

megemlítve
és l.: Nagy László

Türkös Tibor: Nagy László (6.) 527-534

Jelenkor, Pécs, 1982. június XXV/6

Kondor Béla, festő

L: Réti István

Vadas J: Ferenczy Pál kondorig 13

Élet és Irodalom Br. 1983. nov. 11. XXVII/45

Kondor Béla, festő

L: Gyulai líriusz

Havas Ervin: A szép könyvek ügyében 15

Nincszabadság Bp. 1981. nov. 22.

Kondor Béla, festő

L. Herman Lipót

–: Hír 8.

Népszabadság Bp. 1981. szept. 26.

Kondor Béla, festő

L: Berki Viola

P. Szűcs J: „Húszforintos" stratégia 15.

Népszabadság Bp. 1981 szept. 20.

Kondor Béla

Darázskirály

A bovitóhátlapján

Művészet, 1981. május

Kondor Béla, festő

megemlí hve

Rónay György: Írás és szolgálat 760-763

Jelenben, Pécs, 1977. júl-aug. XX/7-8.

Kondor Béla

"Képek a várfalon" cimmel, a Nemzeti Galéria kiállitásáról ir Vadas József és felsorolja azokat a müvészeket, akiknek alkotása a "Képek és szobrok három évtized müvészetéből" c. tárlaton szerepel: Anna Margit, Baranyó Sándor, Balogh András, Balogh Ervin, Barcsay Jenő, Barta Lajos, Barba László, Bartl József, Bálint Endre, Benedek György, Benedek Jenő, Berényi Ferenc, Berki Viola, Bernáth Aurél, Bér Rudolf, Bokros Birman Dezső, Borsos Miklós, Breznay József, Csáky-Maronyák József, Csernus Tibor, Csikszentmihályi Róbert, Deim Pál.

A müvésznevek felsorolásának folytatása a 2.-es cédulán következik.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27. XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Kondor Béla

Domanovszky Endre, Ék Sándor, Farkas Aladár, Fejér Csaba, Ferenczy Béni, Fónyi Géza, Fóth Ernő, Frank Frigyes, Gadányi Jenő, Göllner Miklós, Gyarmathy Tihamér, Hajnal János, Hincz Gyula, Holló László, Iván Szilárd, Kerényi Jenő, Keserü Ilona, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Kóka Ferenc, Kokas Ignác, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kucs Béla, Lakner László, Makrisz Agamemnon, Marton László, Martyn Ferenc.
A tárlaton szereplő többi név a 3.-as cédulán következik.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Kondor Béla

„Szarnyas farkas"
(repro)

Pap Gábor A Galéria mint – és maradt
Művészet, 1976. november – 12. oldal.

Kondor Béla, festő

mejemlíme.

7.

Hajdu R G: El hallgatott vagy nem létező Tényes

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 26

Kondor Béla, festő

L: Kondor Imre

Szabó Ernő: Nyílt-emberek között. 93-95

Alföld, Debrecen, 1978 évf. XXIX/4

Kondor Béla, festő

megemlítve.

Szabolcsay Lajos: Az indulás bizonyossága. 739-742.

Jelenkor, Pécs, 1977. júl.-aug. XX/7-8.

Kondor Béla

Kondor szinte mindig egész alakokkal komponál, ezekel mint pozitív formákat negatív formahőzegben szerepelteti.

Schenk Lea: A monumentalitás hirdőjelei. Művészet, 1978. december - 18. lap.

Kondor Béla

Méltatás.

Scheuk Lea: A monumentalitás kritériumai.
Művészet, 1978. december – 18. lap.

Kondor Béla, grafikusművész

A magyar grafika Kondor Béla és a nyomában szerveződött grafikus „aranycsapat" munkásságával, már a hatvanas évek elején világhírnevet vívott ki magának.

Á. Szabó János: A grafikai hét vége.
Fejér Megyei Hírlap, 1978. máj. 26.

Kondor Béla, festő

1

L. Hajdú, Étienne

Sík Csaba: Művek, jelek, jelképek 100–114
Új Írás, Budapest, 1983. aug. XXIII/8

Kondor Béla, kstő

L: Konok Tomás

Vadas József: Föld, víróg, nélkül. 13

Élet és Irodalom Bp. 198 4. aug. 31. XXVIII/35

Kondor Béla, festő

megemlítve

Nemes György: Költön ár nyéhában 14.

Élet és Irodalom, Bp. 1984. aug. 10. XXVIII/32

Kondor Béla, fotó

l: Baránszky Jenő

Vadas József: Találó fotó

12.

Élet és Irodalom Bp. 1984. júl. 20. XXVIII/29

Kondor Béla

Láncz Sándor: Képzőművészeti Krónika

Selenkor, 1984. IV. hó

Kondor Béla

Szuromi Pál: Rezignáltan, kulturáltan

Művészet, 1983. november

Kondor Béla

Bánszky Pál: Képlár Kuskemiten

Művészet, 1983. November

Kondor Béla festőművész

Kovács Gyula: Túl a technikán

Művészet, 1982 november

Kondor Béla festőművész

Fejér Ernő, Tizenöt év a Miskolci Galériában

Művészet, 1982. június

Kondor Béla festőművész

Pogány Gábor: Láng és bivaly

Művészet, 1982. szeptember

Kondor Béla festőművész

Kovalovszky Mária: Nyelvlecke

Művészet, 1982. október

Klondor Béla festőművész

Egry Margit: Svéd vélemények a modern magyar művészetről

Művészet, 1982. október

Kondor Béla festőművész

Menyhárt László: A közvetlenségről – közvetlenül

Művészet, 1982. június

Kondor Béla festőművész

Hidvéghy László: Profán oltárok
Gicsy János triptichonjairól

Művészet, 1982. március

Kondor Béla festőművész

Acsay Judit: Adatok multról és jelenről

Művészet, 1982. augusztus

Kondor Béla festőművész

Nagy Zoltán: Nemzeti társalok - a közelmultban és ma

Művészet, 1982. augusztus

Kondor Béla festőművész

Kondor Imre: Egy műfaj önismerete.
XV. Miskolci Grafikai Biennálé

Budapest, 1982. február

Kondor Béla festőművész

Lóska Lajos: A képzelet valósága.
Kovács Tamás grafikái

Művészet, 1983. július

Kondor Béla festőművész

Loska Lajos: Képmesék

Művészet, 1982. február

Kondor Béla festőművész

Kovács Gyula: Kötődés a valósághoz

Budapest, 1983. január

Kondor Béla festőművész

Gyetvai Ágnes: Korfarsaink közgyűjte-
ményben

Művészet, 1982. március

Kondor Béla festőművész

Kovács Péter: Tudunk-e vitatkozni?

Füvészek, 1982. március

Kondor Béla festőművész

Tóth Elemér: A salgótarjáni Nógrádi Sándor Múzeum

Budapest, 1982. november

Kondor Béla festőművész

Heller László: Képek és arcok

Művészet, 1983. január

Kondor Béla festőművész

Kántor Lajos: Szák Ferenc vonalhálója

Művészet, 1982. július

Kondor Béla festőművész

Ujlaki Gabriella: Kasseli diptichon

Művészet, 1982. december

Kondor Béla festőművész

Kurnák Imre: Falak között

Művészet, 1982. december

Kondor Béla festőművész

Sinkovits Péter: Tisztelet Picassónak

Művészet, 1982. március

Kondor Béla festőművész

Szuromi Pál: Egy szelíd és fanyar képíró

Művészet, 1983. Junius

Kondor Béla festőművész

Heller László: Harcok és álmodások

Művészet, 1983. május

Kondor Béla festőművész

Fábri Péter „... akkor pedig szinről
„szinre"
Karátson Gábor festészete

Művészet, 1983. augusztus

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Az adományozásokból 1968-ban alakult képtár nemrég része lett a Borsod megyei Múzeumi Szervezetnek. Így a pataki és miskolci gyűjtemények egyesítésével megnyílhattak ezt a kiállítást. — Kondor Bélát ma már iskolateremtő mesterként tisztelik — részletes áttekintést ad a kiállítás róla és az őt követő, vagy vele együtt felnövő magyar grafika műveiről is.

Végvári Lajos: Új magyar művészet, Sárospataki Képtár.

Tükör, 1982. jún. 25. 3. old.

Kondor Béla

"Uj müvek – régi keretben" cimmel Vadas József ir a mai képzőművészet állapotáról. A "Festészet 77" és a "Szobrászat 77" c. kiállitásokkal kezdi, s folytatja az elmult évtizedek jelentősebb eseményeivel. A hatvanas évek "nagy egyéniségei" között sorolja fel Ferenczy Béni, Somogyi József, Varga Imre kiváló alkotásait, majd Bálint Endre "nagy művésszé éréséről" Kokas Ignácnak az 1968-as velencei biennálén szereplő képeiről, Gross Arnold és Kondor Béla grafikai munkásságáról beszél.
Az elmult ~~évtizedekből~~ évtizedből csupán Melocco Miklós Ady-szobor variációit és Schaár Erzsébet utolsó munkáit emliti meg. A továbbiakban a képzőművészet külöféle válfajait és az azokkal kapcsolatos problémákat fejtegeti.
Fenti c. cikket lásd: Ferenczy Béni nevénél
Élet és Irodalom, Bp, 1978. aug.19. XXII. évf. 33. sz. 12. lap.

Kondor Béla, festő

L. Kornis Dezső

Kondor Béla: Rajz

Borító 2

Zelenbar Pécs, 1979. ápr.

XXII/4.

Kondor Béla, költő

Megemlítve.

Nagy László: Jönnek a harangok értem 115-116.

Tiszatáj, Szeged, 1979. okt. XXXII/10

Kondor Béla, festő

L: Vajda Lajos.

Aczél Kovách Tamás: Itt Budapestről
Esti Hirlap,

3.

Bp. 1978 jul. 11.

Kondor Béla

Méltatás.

Sz. A.: „Játszani is engedd..."
Új Tükör, 1979. január 14–21. lap.

Vendor Béla

A XX. kerületben működő képtárban volt a művész-nek kiállítása.

Losonci Miklós: Kincsei Aja textiljei.
Új Tükör, 1978. augusztus 27 - 3. lap.

Kondor Béla

Kondor Béla kispesti kiállításán bemutatták a „Szakállas embert", két krisztust, meg néhány férfi-portrét.

Szamosi Ferenc: Kondor Béla képei.
Új Tükör, 1979. május 20–4. lap.

Kondor Béla

A művész képteremtő fantázia-
ja egyedülálló, valami új szüle-
tik művészetében, eddig nem volt
módon fogalmazta meg műveit.

Szamosi Ferenc: Kondor Béla képei.
Új Tükör, 1979. május 20–4. lap.

Kondor Béla

Kondor Béla képeit bemutatták
az Nagy Balog János Múzeum-
ban kiposten. A kiállításra a
művészek 20 alkotása szerepel.

Szamosi Ferenc: Kondor Béla képei
Új Tükör, 1979. május 20-4. lap.

Kovács Béla

Méltatás:

Szarvas Ferenc: Szentgyörgyi József festményei.
Új Tükör, 1979. április 22 – 3. lap.

Kondor Béla

„Az idő múlása"

(vegyv)

Kovács Péter: Székesfehérvári kiállítások 1963-1978.

Művészet, 1978. október - 8. lap.

Kondor Béla

grafikai kiállítása a
Békéscsabai Munkácsy Múzeumban
1977. febr. 25 - márc. 27.

– katalógus a könyvtárban –

Kondor Béla

Méltatás.

Kósa Ferenc: Ar alkotás etikája.
Művészet, 1979. felmar – 44. lap.

Kondor Béla, festő

L.: Kolozs Tamás

Aradi Nóra: Művészetszemlélet és kritikusi hitel 159–160

Jelenkor, Pécs, 1978. febr. XXI/2.

Kondor Béla, festő

L. Csokány Kálmán

– Kinek ajánlja ? 14.

Nérszabadság, Br. 1977 dec. 4

Kondor Béla 1 festő

Németh Lajos : Kondor

↓

– : Most jelent meg : 8.

Nérszabadság Br. 1977 dec. 21.

Kondor Béla, grafikus

L. Kovács Tamás

Rózsa Gyula: Jó tárlat, szűk körben

7

Népszabadság, Bp. 1977 dec. 21.

Kondor Béla, festő

L.:Szőnyi István

Salamon Nándor:Magángyűjtemény - közszemlén 890.
Élet és Tudomány,Bp.1977.jul.15 . XXXII/28.

Kondor Béla, festő

l. Lóránt János

Rózsa Gy: Az Aurora emléke 7.

Népszabadság, Bp. 1977 nov. 25.

Kondor Béla

A székesfehérvári Csók István Képtárban "Magyar művészet 1945-49" c. kiállitáson szereplő művészek: Bálint Endre, Bán Béla, Barcsay Jenő, Bencze László, Berda Ernő, Bernáth Aurél, Czóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Domanovszky Endre, Domján József, Ferenczy Béni, Gádor István, Hantai Simon, Háy Károly László, Kaesz Gyula, Kassák Lajos, Kerényi Jenő, Koffán Károly, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kozma Lajos, Kurucz D. István, Mikus Sándor, Pátzay Pál, Somogyi József, Szabó Iván, Szabó Vladimir, Szalay Lajos, Szántó Piroska, Szentiványi Lajos, Szőnyi István, Vajda Lajos, Vilt Tibor.
Vadas József: "Magyar művészet ahogy volt" c. kritikájában számol be az itt felsorolt művészek munkájáról. A részletes beszámolót lásd: Szőnyi István nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov.5. XXI. évf. 45. sz. 12. lap.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

6

Művészet, 1984, aug. 18-old.

A katasztrófa árnyékában. A Dózsa-sorozat és a Blake-illusztrációk készítése közti időszakban Kondor lényegében megteremtette művészetének filozófiai, ikonográfiai, technikai-formai alapjait, s a hatvanas évek elején készen állt arra, hogy összefoglaló művekben egyesítse a fentebb már ismertetett, szerteágazó előfeltevéseket. Minthogy az emberi világot gyökereiben ellentmondásos jelenségnek találta, ezekben az összefoglalásokban is az emberi lét kétarcúságát ragadta meg.

A géprepülés géniusza (1964), amely felfogásában is ikonográfiai típusában is a korai nagy vásznak, az *Őrangyal* és *A forradalom angyala* című kép örököse, úgy állít emléket az emberiség technikai alkotótevékenységének, hogy annak pozitív és negatív aspektusait egyaránt felsorakoztatja. Egymás mellett látjuk tehát az eredményeket és a kockázatot, a civilizációs fejlődés ábrázolását és a világrobbanás vízióját. Míg azonban a katasztrófa itt csak lehetőség, alárendelt mozzanat, s a kép középmezejének zuhanó, lebegő motívumai korántsem egyértelműek, addig a *Romantikus tanulmá-*

4

Kondor Béla, Munkásmozgalmi történelmi témájú festményén.

8-óra, Művészet, 1984. aug.

tudnak állni. 1920-ban rajzolja Liszickij mesekönyvét a két négyzet történetéről, 1919-ben adják ki politikai plakátját, a *Vörös ékkel zúzd szét a fehéreket* címűt. Ennek az időszaknak jelentős művei Liszickij prounjai – ezek a jövőbeli épületeket, űrvárosokat idéző formakompozíciók (1919–1924), Malevics absztrakt téri kompozíciói, az ún. architektonok (1923), és planetáris épülettervei, szocialista szatellista városai (1924–25), Tatlinnak a térbejövőbe rugaszkodó terve, a III. Internacionálé tornya (1920).

Ilyen erőfeszítésre – az alapelvet megtagadva, a formai elemeket felhasználva való továbbfunkcionálásra – a magyar avantgarde-nak a proletárforradalom idején nem volt szüksége: Berény, Uitz, Pór, Nemes Lampérth monumentális kompozícióiba, plakátjaiba, pannóterveibe, ezekbe az agitációt szolgáló műfajokba a korai magyar avantgarde szintetikus formanyelve szervesült.

Az orosz képzőművészeti és irodalmi avantgarde a húszas években egy utolsó monumentális erőfeszítést tesz arra, hogy belső ellentmondását, a művészet és az élet közti szakadékot áthidalja. A szintézist megteremteni akaró kísérletből heroikus és tragikus sorsú kezdeményezések és vállalkozások születnek, olyan új műfajok, mint az orosz design, a fotó, a filmművészet, az építészeti konstruktivizmus (Rodcsenko, Tatlin, Melnyikov, Scsuszev, a Vesznyin-testvérek, D. Vertov, Ejzenstejn munkái).

Hatalmas erővel termékenyítették meg ezek az új vagy nyelvezetükben radikálisan megújított műfajok Európa művészetét, így többek közt a húszas évek végi magyar művészet is megpróbált belőlük erőt meríteni – de ez a kísérlet elszigetelt maradt.

Az 1919-es törés megszakította a tízes évekbeli magyar avantgarde szerves továbbélését. Az emigrációban elsajátított, orosz ihletésű, alapformákkal építkező konstruktivista formanyelv itthon talaj nélkül nem tudott gyökeret verni, s hiába figyelt fel néhány fiatal művész az egykorú orosz műfaji kezdeményezésekre, nem remélhették, hogy ennek eszköztárát igénybe véve felrázzák a közszellemet tunya tespedtségéből, és hogy megbirkóznak a kultúrpolitika ellentétes tendenciájával.

Hán Anna–Körner Éva

KONDOR Béla (festő)

Melocco Miklós Kondorról készült halotti maszkjának fotója
közölve: Uj Irás, 25.évf. 9.sz. 1985. 56.p.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Tontosan negyedszázada nyílt meg a székesfehérvári múzeum képtára, a Csók István Képtár. A 25 éves jubileum alkalmával kiállítást rendeztek a képtárban. — Az utóbbi években közölt művészeink hagyatékai gyarapították a képtárat. Fehérvárra kerültek például Kondor Béla, Orosdy Lili művei.

Jó reggelt!

1980. III. 27. 4.25 /N/.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

E tárlat megnyitásáig rajzkiállítás még nem volt hazánkban. Ez az első tárlat, mely a rajz műfajához kötötte magát. – A kezdeteknél valóban azok álltak, akiket a tárlat a történeti folyamat elejére helyez. A következő nemzedékhez tartozik Kondor Béla, Gyulai Líviusz.

Horváth György: Rajzkiállítás a Nemzeti Galériában, Magyar Nemzet, 1980. május.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész:

"Vallási" monotípia, 57x79 cm, 1966.

A Kulturális Minisztérium tulajdona

Művészet, 1980. 5. sz.

csaiiak, avagy „fejlődésének" a bemutatása a cél, hanem a magyarországi képzőművészet és iparművészet társadalmi megrendelésének, munkájának és társadalmi fogadtatásának felidézése történelmünk háttere előtt; más vonatkozásban annak a megmutatása, hogy milyen társadalmi-politikai környezet várta – támogatta, kérte és fogadta – ezt a komplex vizuális kultúrát a felszabadulás óta eltelt három és fél évtizedben. Ez pedig nem a „főművek" egymásra zsúfolásával mutatható be. Hogy mi kerüljön a lehetséges anyagból, a szóba jöhető művek közül a falra, csak egy dolog mondhatta meg: képviseli-e korát az adott kép, szobor, grafika, iparművészeti kompozíció, ipari művészeti alkotás? Ha igen (és persze ha ezenfölül még el is helyezhető a kiállítási teremben a többi munka sérelme nélkül, illetve ha egyáltalán mozdítható a helyéről önnön veszélyeztetése nélkül), úgy habozás nélkül ráesett a választásunk.

Arra azonban mindvégig szigorúan ügyeltünk, hogy ezeket az „igen"-eket ne mi mondjuk ki, hogy ne a mai értékítéletünket vetítsük bele a múlt évtizedekbe. Épp ezért csak olyan – természetesen értékes! – műveket igyekeztünk választani, amelyeknek a maguk idején is intenzív visszhangja volt, amelyek példát és mércét jelentettek a kortársaknak. Ezt az értékelést elsősorban a korabeli kritikákból, a művek kiállítási szerepeltetésének súlyából és a művek

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Koffán Károly tanára volt Muray Róbertnek, aki mint nagyszerű tanárról szól róla. Mindent megmagyarázott és mindent meg is mutatott. Neki köszönhető – mondja Muray Róbert, – hogy Kondor Béla elvégezhette a főiskolát.

Csorba Mária: Koffán Károly kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában.

Pesti Műsor, 1980. jún. 4. 66-67 old.

Kondor Béla „festő" és grafikusművész.

„Művészet és társadalom 1945–1980" címmel megnyílt a Műcsarnokban, hazánk felszabadulásának 35 éves fordulója és az MSZMP XII. kongresszusának tiszteletére rendezett kiállítás.—

Kondor Béla színkarcai szerepelnek a kiállításon.

Wehner Tibor: Ünnepi kiállítás a Műcsarnokban.
Dolgozók Lapja, 1980. márc. 30.

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

Türkéj Tibor: Károlyi Amy: Vers és napló

1053-1054

Jelenkor, Pécs, 1981. nov.

XXIV/11

Kondor Béla, lesTő
grafikus

L.: Nagy László

Tüskés Tibor: Nagy László 263-270

Jelenkor, Pécs, 1982. márc. XXV/3

Kondor Béla, festő

L: Tóth Ernő

Dér Endre: Új lap a noteszban 74-80

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. dec. 1981/3

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Egy palást kihantolása 70-73

Tiszatáj, Szeged, 1981. dec. XXXV/12

Kondor Béla, festő

L: Lacza Márta

P. hűcs 7: Türelmi idő 7

Nepszabadsag. Bp. 1981. ápr. 29.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Gross Arnold amikor elvégezte a főiskolát és végre úgynevezett főbérlő lett, egészen kicsi lakásban lakott, de odaköltözött hozzá az akkor utolsó éves Kondor Béla. – Kondorral jóformán kizárólag kölcsönös „letolásokat" váltottak, pedig már életében tudta róla: ha a zenében Bartókot mond, a költészetben József Attilát, – a képzőművészetben csak Kondor Bélát mondhat. Mert Kondor azt láttatja, ami a legnehezebb: a XX. század utolsó, súlyos évtizedeinek emberét, világképet ad, egy kor mély keresztmetszetét festi meg – mondja Gross Arnold.

Nádor Tamás: Látogatás Gross Arnold műhelyében.

Magyar Ifjúság, 1980. máj. 30.

Kondor Béla

"Fonnyadt bimbó" cimmel a Mücsarnokban rendezett "Studió 76" c. kiállitásról Vadas József ir. Néhány olyan névvel kezdi akiknek hatását érezni lehet a fiatalok munkáján. Ezek a művészek: Domanovszky Endre, Kokas Ignác, Sváby Lajos. Véssey Gábor: "Mesterek és tanitványok" c. kompozicióját a kiállitás mottójául javasolja mintegy magyarázatképpen a művek tartalmára. Babos Éva, Gábor István, Hidvégi Valéria és Kollár György művészeket a mesterek követői közé sorolja. Ezután következnek a más utat keresők: Dienes Gábor, El Kazovszkij, Záborszky Gábor. Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX. évf. 51. sz. 12. lap.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Minden generáció tulajdonképpen kapocs az előtte járók és az őt követők között. Így való igaz, hogy a mai ötvenesek – Reich Károly, Kondor Béla, Feledy Gyula és a többiek –, akik a felszabadulás után kezdtek a pályát Szalay L., Hinz Gy., Konecsni Gy., Ferenczy B., Buday Gy., Vajda L., Varga Nándor L. közvetlen, vagy közbetett tanítványai ~~vannak~~, – mondja Kass János.

Tandi Lajos: Kass Jánosnál.
Tiszatáj, 1980. 7. 93. old.

Kondor Béla, festő és grafikusművész

A Műcsarnokban megnyílt kiállítás címe: „Művészet és társadalom 1945–1980." A termek egyik oldalán a társadalom politikai jellemzői, a másik oldalon negyvennek az elmúlt 35 évnek a művészi megnyilvánulásait tárja elénk a kiállítás.

Kondor Béla alkotásai láthatók a kiállításon.

Molnár Judit: Kiállított történelem.
Magyar Ifjúság, 1980. ápr. 18.

KONDOR BÉLA

Kondor Béla öt müve szerepelt Milanoban kiállitáson.

Arte ungherese contemporanea,
Milano, Palazzo Reale,
Dicembre 1979 - gennaio 1980.
Katalogus 15.-19.sz. 1 kép.

Firenze, é.n. sztl. o., képek.

Kondor Béla

A hetvenes években a művész a Csepel Galériában Petőfi illusztrációit mutatta be. A művész a Berceniyi utcai diákotthonban is rendezett kiállítást.

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évkből. Művészet, 1980. október - 9 lap.

Ybl Miklós Béla

Ybl Miklós Béla neve egy műfaj
jelképévé is vált.

Kovács Péter: Új művészet 1970-ben.
Művészet, 1980. október – 14. lap.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

a Tanácsköztársaság a képzőművészetben c. kiállítást a forradalom 60 évfordulójára a Magyar Nemzeti Galéria Móron, a Lamberg-kastélyban mutatta be. A negyvenedik- és ötvenedik évforduló idején pályázatok is ösztönözték a művészi feldolgozást. Kondor Béla, Pásztor Gábor és többen grafikai munkásságuk java termésének tartozó műveket szenteltek a kommün emlékének.

Á. Szabó János: Kiállítás Móron.
Fejér Megyei Hírlap, 1979. márc. 23.

Kondor Béla, festő- és grafikus művész

Kondor Béla magányosan fenséges alajképe, groteszken ~~fenséges~~ szépséges Zrínyije a küldetésszerűség, a félszegen, de tragikusan vállalt küldetés megfogalmazása és az én-líra letagadhatatlan alkotása – a Somogyi-szaborban árnyéka sincs a szubjektív vallomásnak. (említve).

Rózsa Gyula: Somogyi-Jegyzetek (II.) Zrínyi Miklós Kritika, 1979. 10. 19. old.

Kondor Béla, festő

L.: Szabó Vladimir

P. Kücs J.: Egy anatronizmus változásai 7.

Népszabadság Bp. 1980 okt. 17.

Kondor Béla, grafikus

L: Gácsi Miklós

Bársony Éva: Nesze mentek a háromkirályok? 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 dec. 24.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

A rajz döntő mozdulat a képzőművészet minden bekövetkezhető, leendő értékeihez. Van amikor annyira erős, hogy önmaga marad, mint Kondor Béla Szent ágostona, Hincz Gyula aranykora, Szalay Lajos Golgotája (említve).

Losonci Miklós: alap, nyitány és befejezés.

Pest Megyei Hírlap, 1980. ápr. 26.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Móri Járási Művelődési Központjában, a Lamberg-kastélyban nyílt meg a „35 év magyar művészete" című kiállítás. A művek a Magyar Nemzeti Galéria anyagából vannak válogatva.
A művész műve szerepel a tárlaton.

A. Szabó János: Móri galéria. 35 év művészete.
Fejér Megyei Hírlap, 1980. ápr. 20.

Konduit Béla

Méltatás.

Kovács Péter: Új művészet 1970-ben.
Művészet, 1980. október – 14. lap.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész.

a Miskolci Képtárban rendezett kiállításon külön egységként kezelt Kondor Béla emlékszoba látható.

Tasnádi Attila: A XX. század magyar festészete a Miskolci Képtárban.

Népszava, 1979. febr. 23.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Hosszabb-rövidebb ideig igen sokat dolgoztak itt nem csak tagként, hanem vendégként is, a harmincas években Tornyai János, vagy egyetlen nyáron, 1972-ben Kondor Béla, szentendrén.

P. Szabó Ernő: Ötvenéves a „Régi Művésztelep". Szentendrei Képtár.
Tükör, Budapest, 1979. júl. 1.

Kondor Béla festő- és grafikusművész

„Pléh Krisztus" olaj, vászon, 145 x 185 cm. 1964. Magyar Nemzeti Galéria. | repr.

„Kondor-emlékszám", részlet Kondor Béla emlékére a Fészek Művészklubban 1944-ben rendezett kiállításáról. | repr. |

Művészet, 1979. júl. 3–4 old.

Kondor Béla

Kondor Béla 50-60 évekbeli
művei nyújtottak előképet
Kesesű Ilona, Bornemisza
Péter szárnyas alakjaihoz.

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből.
Művészet, 1980. október - 9. lap.

Kondor Béla

Az 1976-os kassai Expozíció kiállításon szerepelt Kondor Béla „Katasztrófa" sorozata.

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből. Művészet, 1980. október – 9. lap.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

A ma megnyílt siófoki kiállítás címe: Művészet a művészetben. A Művészet c. folyóirat m. évi számai értékelő tanulmányokat, kritikákat, eligazító írásokat közöltek. Dévényi Iván gyűjteményében látható a tragikusan korán eltávozott Kondor Béla művek.

TV-Híradó 2.

1979. aug. 7. Televízió 2, 21.00 /VGné/

Kondor Béla

Méltatás.

Véray Katalin: A pluralizmus születése.
Művészet, 1980. október – 25. lap.

Kondor Béla, festő

□ KONDOR BÉLA rézkarcainak kiállítása december 11-ig látogatható az újpesti Mini Galériában.

-. □ Kondor Béla 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 nov. 29.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Esztergom képzőművészete sok irányból, összefutó eredőkből táplálkozik, vállalva a befogadó, az ötvöző és a kisugárzó szerepkört, – az elmúlt 34 évben több művész került kapcsolatba Esztergammal: kiállításon mutatkozott be Kondor Béla, Lossonczi Tamás, Vigh Tamás is.

Wehner Tibor: Befogad, ötvöz, kisugárzik.
Népművelés, 1980. 1.

Kondor Béla festő- és grafikusművész

A Műcsarnokban láttuk a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat negyedszázados jubileum alkalmával rendezett retrospektív kiállítást. – Azok a művészek művei is szerepeltek itt, akik rendszeresen, vagy egy-egy alkalommal állítottak ki Vásárhelyen: ~~Meg~~ Z. Gács György, Kondor Béla és Almási Gyula Béla és még többek művei.

Tandi Lajos: Jegyzetek két tárlatról.
Tiszatáj, Szeged, 1979. 10. 88. old.

Kondor Béla „festő-és grafikusművész.

A régi szentendrei művésztelep jubileumi kiállításán szerepel a művész alkotása.

Losonci Miklós: Szentendre festői világa.
Pest Megyei Hírlap, 1979. jún. 10.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

A Műcsarnokban került megrendezésre Feledy Gyula grafikusművész tárlata. A Kondor Béla vezette ~~[illegible]~~ generáció volt az – ehhez tartozik Feledy is, – amely a grafikát ismét talpra állította, a miskolci grafikai biennále létrehozásával önálló fórumot teremtett neki, majd Feledy Gyula és Raszler Károly voltak azok, akik a litográfiát ismét meghonosították.

Lánc Sándor: Képzőművészeti krónika.
Ilenkor, 1980. febr. 156. old.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Szegeden, a Móra Ferenc Múzeum Képtárában tíz plakát – a két évenkénti Miskolci Ösz. Grafikai Biennáléról – kiállítása látható. A tárlat Hincz Gyulától, a legidősebb első Nagy-díjastól, a legifjabb Banga Ferencig, átfogja a grafika húsz éves fejlődését. – A fiatalon elhúnyt Kondor Béla sajátos rézkarcaival forradalmian újat alkotott.

TV-Híradó 2.

1980. febr. 6. Televízió 2. 21.20 /Vgné/.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

„Az angyal megjelenik Lótnak",
olaj, farost lemez, 51.8 x 34.3 cm, 1971.

/repr./

Művészet, 1980. febr. 11. old.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Délmagyarország 1966 okt.11.

Kondor Béla grafikus M.D.K.

vázlatai a IV. képzőművészeti kiállitás-
ton.

Redő F. IV. Magyar képzőművészeti kiállitás
hűvtört. Ért. 1954 1 n. 169.

Kondor Béla

Leskovits ön töndíjat kapott. 1964 ben a tokiói IV. nemzetközi graf. biennálén díjat nyert. Illuntrációi: Thomas Mann: Varázshegy; Hemingway: Öreg halán és a tengek; Guevara: Sánta ördög (emlitve) Mostani kiállítása Emlitve: Fegyvekgyűjtemény, Hadakozás, Lovasvsata, Trójai faló (1961) Blake a profétákkal vacsorázik, Amor omnia vincit, Liskusz, Eszpresszó Rézkarc (szepkő)

Jelenkor 1966 IV-n. 350 old

Konstan Béla

ÁKK

Bajár Mór: Kiállításról-kiállításra
Magyar Hírlap, Bp. 1970. márc. 10.

Komdor Béla

Virágok; monotypia, 5ox 6o cm

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o

Kondor Béla, Jestő
grafikus

Grafikáiból nyílik meg tárlata

Zalaegerszegen. (Máj. 30.)

—: o Kondor Béla 8.

ESTI HIRLAP Bp. 1975. máj. 30.

Kondor Béla
festő-grafikus

Méltatás.

Bán András: Négyszemközt a művel.
Művészet, 1974. október - 37. oldal.

Kondor Béla

Miklós Béla: Kondor Béla világa (elemző cikk)

Jótóhatár 74. Sept 211. o.

Kondor Béla

Vadas József: Rkórki képe

elemző cikk

Jótóhatár 74 szept 216.o.

Kondor Béla

Németh Sajos: Kondor Béla halálára

(nekrolog)

Nagyvilág 73/3 471.o..

~~Kondor~~ Kondor Béla

foto"

„Exkavátor"

„Grafika"

Repr.

Képzőművészeti Almanach 3

Corvina 1972

Kondor Béla, grafikus

Szerepel Firenzében a III. grafikai Biennálén.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 14.

Kondor Béla, grafikus

Kiállít a prágai nemzeti galéria
tárlatán.

— :□ Három magyar .... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 19.

Kondor Béla

Bemutatott művei:

„Béke", litográfia, 45 × 63 cm, 253,
„Trójai ló", litográfia, 48 × 59 cm, 254,
„Várostrom", litográfia, 48 × 64 cm, 255. p.

L'art de Hongrie du X au XX siècle,
Paris, 1966. Kiállítás, katalógus.

Kondor Béla

„Repülés," litográfia, 38 x 63 cm, 256. sz.

„Illusztrácio Madách egy művéhez,"
65 x 48 cm, 257 sz.

L'art de Hongrie du X au XX siècle

Paris, 1966. kiállítás, katalógus.

Kondor Béla

Szerepelt a magyar grafikai kiállításon Hollandiában (1968)

N.N.: Külföldi kulturális kapcsolatok

Petőfi Népe 1969 I. 10

Kondor Béla MDK

rész vesz a kiállitásán.

– Miskolci képzőművészek grafikai kiállitása Salzburgban

Érjek magyarország 1964 szept. 11.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Magyar szó 1965 juni.13.lap

Kondor Béla

1963-as képe a Darázskirály, 1964-ből valók a Romantikus tanulmányok.

Németh Lajos: Modern [illegible] [illegible], Corvin 1965

180 l.

Koudor Béla

Exkovátor.
Grafika.
Ikonosztáz III Mourtypia. 65 x 54,5 cm.
Grafika.

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972

Kondor Béla

1956-ban készíti a Dózsa népe c. rézkarcsorozatot. 1959-ben kiállít a Fényes Adolf teremben.

Námeth Lajos: Kondor megyes mimmel, Cosmi 1968

Kondor Béla

1931 - 1972

Zola utolsó írása (nekrológ)

a 14. oldalon (Rózsa Gyulától)

Kübeka 1977 február

Kondor Béla grafikus

Béke és haladság (VII.) 25. sz.

1956 jun. 20. 14-15 l. Repr.

Vajda István: kiállítás-avatás

Kondor Béla grafikusművész

A hatvanas évtized a hazai grafiknagy korszaka volt. Szinte egyidőben lépett pályára Kondor Béla, Major János, Würtz Ádám.

(-megay): Néhány könyvét sok pályatárs életműnek elfogadná.
Magyar Konzervipar, 1976. dec. 22.

Kondor Béla.

"Béla Kondor, le Hongrois, qui est un authentique génie tragique, apporte une révélation à chacun de nous."

Arnold Kohler.
Le Tribune de Genève 23. Avril 1966.

MDK

Kondor Béla, grafikus.

A jó legyözi a gonoszt.	Réz.
Tanulmány.	Krétarajz.
Apokalipszis bábokkal és masinákal.	Réz.
Kiüzetés.	Rézkarc.

Műcsarnok.-Tavaszi Tárlat. 1957. Kat.15.1.

Kondor Béla

A Szófiában megrendezésre kerülő „Elkötelezett művészek" c. kiállításon a művész is képviseli a magyar művészetet.

Képes Krónika
1943. márc. 14. televízió 14.40/11/KG/mé.

Kondor Béla

„Valaki önarcképe" c. grafikája

emlékre

Magyar Nemzet 1972 augusztus 20
9. old

Kondor Béla

grafikáját
~~Felvételei~~ illusztráljuk

a Budapest c. folyóirat 1974. 6. számát
címlap belső oldala

Kondor Béla

A helsinki Amos Anderson Művészeti Múzeumban Graff Árpáddal egyetemben márc. 11-től kiállít.

Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 64. l.

Kondor Béla

Grafikái bemutatásra kerültek a párizsi Musée Galliera-ban a mai magyar képzőművészeti kiállítás keretében.

Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 25. l.

Kondor Béla

1

Gondolatok K. B. Vallitásáról.

a cikk a 4. oldalon

Évszakmagyarország 1970 április 9

Kondor Béla

3

„Apocalipsis cum figuris"

„Dürer emlékre" c. sorozatai

emlékre

Ersatznapyrorság 1970 április 9

4. old

Kondor Béla

2

„Tüntető nők"

„Ürhajósok" c. Zipe

emlétve

Ésakmagyarország 1970 április 9

4. old.

Kondor Béla 4

„Madách illusztrációi"

„Valaki önarcképe" c. művei

emlékve

Északnapyarország 1970 április 9

4. old.

Kondor Béla 5

„Savonarola, a nőt bálványa"

„Szent Péter és egy nő" c.

műveí emlitve

Északmagyarország 1970 április 9

4. old.

Kondor Béla

„Három változat" c.
rézkarcai szerepelnek az „Új
művek" Tiállításon a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1971 március 9
4. old.

Kovács Béla

Zola című cikk a

4. oldalon

Magyar Nemzet 1971 április 15

Kondor Béla

2

„Justitia"

„Arányok" c. rézkarcai

emlétve

Magyar Nemzet 1971 junius 2

4. old.

Kondor Béla 1

Rézkarcai (8 db) szerepelnek

a „Magyar grafika Ziállétéra Dürer

emlékesztére" a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1971 június 2

4. old.

MDK

Kondor Béla

Dózsa ceglédi beszéde, rk.

" halála I-II. rk.

Mohács, rk.

M. Forradalmi Művészet kiáll. 1957. Mücs.

MDK

Kondor Béla, graf.

Tanulmányok. Ceruza.

Műcs.-IV.M.képm.kiáll. 1954.jan.-febr. kat.15.l.

MDK

Kondor Béla, festö-graf.

Voltaire -illusztrációk. Toll

Voltaire-illusztrációk. "

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan. Kat. 21.l.

Kondor Béla 1

„Dórsa a füzes tránon" c. triptichonja

szerepelt a KKI Ziállítóterében rendezett

Ziállításon

(Kondor - Melocco - Pásztor)

Magyar Nemzet 1972 március 31

4. old.

Kondor Béla 2

„Krisztus"

„Kérus" c. műveri emlitve

szerepelnek a KKI Ziállitátermében rendezett

Ziállitáson

(Kondor - Melocco - Pásztor)

Magyar Nemzet 1972 március 31

4. old.

Kondor Béla 3

„Balatoni emlék" c. műve

szerepelt a KKI Ziállítótermében rendezett

Ziállításon

(Kondor - Melocco - Pástor)

Magyar Nemzet 1972 március 31

4. old.

Kondor Béla
festő

Kondor művészete gondolati, de
mégse elvont, mindig megma-
rad a konkrét terrénumán
belül.

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla

festő és grafikus

Méltatás.

Koffán Károly: Néhány szó Kondor Béláról

Művészet, 1973. január - 2 oldal.

Kondor Béla, festő

Megemlítve.

P. Kiss Julianna: Végvári I. János Képei 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 21.

Kondor Béla, grafikus

Leningrádban nerepel.

– : Magyar Képzőművészeti Kiállítások Külföldön 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 26.

Kondor Béla

„Mecénás-e a mügyüjtő? cimmel Vadas József ir az utóbbi aukció-kiállitásokról. Felsorolja a müvészeket és az ott szereplő alkotásaik értékelését ismerteti:
Munkácsy Mihály, Derkovits Gyula, Nemes-Lampérth József, Ámos Imre, Ferenczy Károly Rippl-Rónai, Ferenczy Noémi, Keleti Gusztáv, Hollósy Simon, Glatz Oszkár, Vaszary János, Koszta József, Anna Margit, Korniss Dezső, Kernstok Károly, Spányi Béla, Csók István, Gulácsy Lajos.
A tárlaton szereplő nevek felsorolásának folytatását lásd: a 2. sz. cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o.
XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Kondor Béla

Mednyánszky László, Szőnyi István, Victor Vasarely, Czóbel Béla, Kmetty János, Bálint Endre, Barcsay Jenő, Domanovszky Endre Benedek Péter, Ilosvai Varga István, Mattioni Eszter, Molnár C. Pál, Istokovits Kálmán, Boldizsár István, Bortnyik Sándor, Keserü Ilona, Kondor Béla, Deim Pál, Schaár Erzsébet művészek alkotásai kerültek bemutatásra az aukció kiállitáson.
A müvek értékeléséről szóló részletes beszámolót lásd: Munkácsy Mihály nevénél. Cime: "Mecénás-e a mügyüjtő?"

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o.
XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Kondor Béla

Méltatás

Somogyi Borbála: Népi fanagyoányok
Tidiór, 1976. márc. 16-19 oldal.

Kondor Béla

Friss szemleletével új Langot Lozott képző művészetünkbe

Bánszky Pál - Németh József

Már Magyar Művészet

Kondor Béla

Rózsa Gyula: "Négy portré" c. könyvét ismerteti Agh István: "Csoportkép" cimmel.
A könyvismertetés mellett, nemcsak felsorolja a négy müvészt és tanáraikat, hanem velük kapcsolatban saját véleményét is kinyilvánitja.
A müvészek: Kokas Ignác, Kondor Béla, Varga Imre és Vigh Tamás. Főiskolai tanáraik: Bernáth Aurél, Mikus Sándor, Ferenczy Béni, BarcsayJenő, Kmetty János, Koffán Károly.
Agh István irását lásd: Varga Imre szobrász nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1977. dec. 3.
XXI. évf. 49. sz. lo. lap.

Kondor Béla

A Modern magyar gyűjtemény kiállítássorozatának a Csók István Képtárban Székesfehérváron megnyitott tárlaton szerepelt.

Magyar Hirlap 1978-31-1

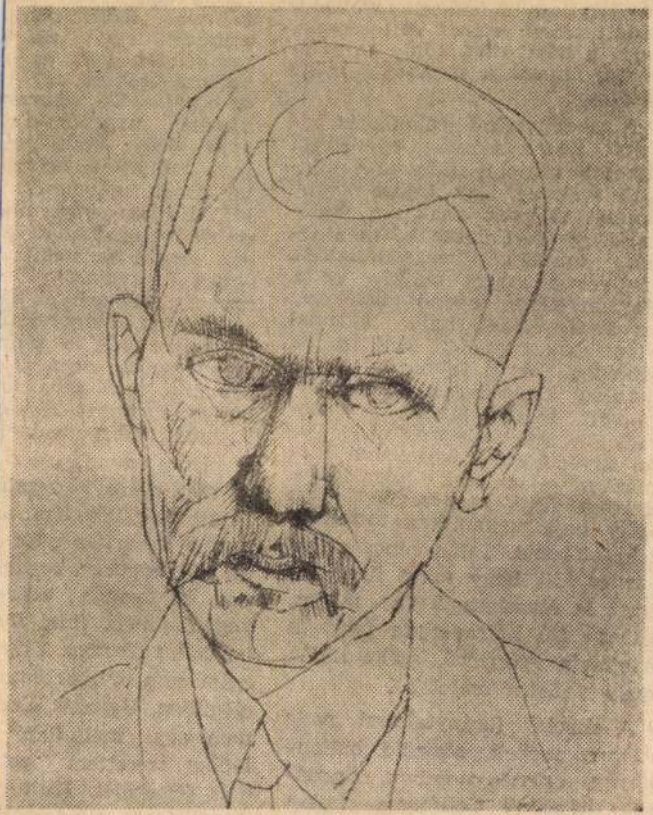

KONDOR BÉLA grafikája

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikus – szüvész

„A költésnet napja".

Délmagyarország, 1984. ápr. 7. 7-eld,

ra könyökölt, a csuklyát lehúzta és folytatta monoton tevékenységét; annyi eltérés volt csupán, hogy a héjat nem köpte az utastérbe, hanem a mellvéd mögé ejtette.

Átmeneti színű szakálla és bajusza kusza szőrös egyveleget alkotott sampon után síró hajával, melynek egy tincse jobb szemét teljesen eltakarta. Valószínűleg ezért dobta hátra a fejét minden kézmozdulatnál, mellyel a magot szájába vette. Természetesen meddő igyekezet ez a ténykedés, haja azonnal visszahullott eredeti helyére, a szemébe. Ez a fejmozdulat valamikor kizárólag lányok sajátja volt, de úgy látszik — a nemek öltözete és egyéb külső jelei egyre inkább közeledve egymáshoz — ez csak megszokás, beidegződés kérdése; a fiúk nagy haja ugyanilyen mozdulatokra késztet. Talán nincs messze az idő, hogy majd ilyen leírást is olvashatunk: a magas, karcsú fiú hátravetette fejét és megrázta gyönyörű, szőke haját, mely vállaira omlott...

A dzseki (aránytalanul nagy rávarrt zsebek, olajzöld ballonanyag, ezüstös gombok, zippzárak, bőrszínű California címke) hatalmas készletet tárolhatott, mert menet közben is szünet nélkül ismétlődtek a megszokott

jat örölte, forgatta, Abbahagyni? Egy rág képtelen. Ezért rágcsá előhúzott egy nagy, zsebkendőt, vele és m padlóra hullott egy c és héj. Te karcsú büszke napraforgó, szép virág, hová jut lyen méltatlan helyre, vá züllött magvaid?! kifordította, kiporolta zsebét, melyben talán e ben (ősztől tavaszig) olajos magvakat. Ide egyszer kitakarítani. H villamoson, emberektől körülvéve? Őt — társa nem zavarta ez a me rülmény, sem lábai el kintélyes, nagy rakás Nyugodt, kiegyensúlyoz ő, bizonyára nem kap az élet ezernyi izgalm Szinte már irigylem, ar zem a takarítás után ült elégedettség sugárz nos, én gyenge, esenc vagyok, mert íme, tör be kell vallanom, prim neim sem civilizálódtal elégítően. Ugyanis éled nem egy méltatlan lábbal szerettem volr déli féltekéjét. Kultúrá mindketten elégtelenre tunk. Szégyellem maga

BÁNKI

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Eléskezett a vásva várt idő, amikor most először a teljes egységet és folyamatot láthatják művészetünk eredményeit, fejlődését a középkortól máig a Magyar Nemzeti Galériában.
— Hála a rendezőknek, hogy a nagyszabású szet a 60-as évekig tágították, méltó módon érzékeltetve pld. Kondor Béla, Kokas Ignác, Németh József és Deim Pál törekvéseit.

Új állandó kiállítás a Nemzeti Galériában.
Vas Népe, 1983. okt. 8.

Kondor Béla, Munkácsy díjas festő- és grafikusművész

Dévényi Iván gyűjteményét az esztergomi Balassi Bálint Múzeum mutatja most be, – Kassák Lajos, Bálint Endre, Borsos Miklós, Kondor Béla, Korniss Dezső, Anna Margit – ezek a művészek azok, akiknek kiemelkedő szerep jutott gyűjteményében.

Kondor Béla műve: „Triptichon" (Katalinoltár). [repr.]

P. Szabó Ernő: Tisztelet a gyűjtőknek.
Magyar Ifjúság, 1983. júl. 29. 31–33-old.

Kondor Béla

Kiállítás a kultúvatis
fórum alkalmából

Magyar Nemzet 1985. X. 22

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Barcsay Jenőt 1945-ben a Képzőművészeti Főiskola tanárává nevezték ki: „a művészeti bonctant és a szemléleti látnivalót" oktatta növendékeinek. (Az ötvenes években például Kondor Bélának, akinek anatómiai rajzai a mesterével vetekedtek.)

T. M.: Barcsay Jenő kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában
Anatómia és drapéria.
Somogyi Néplap, 19-84. máj. 19.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Jubileumi kiállítás-sorozatot nyitottak meg vasárnap a boglári kápolnákban. Tíz éve nyílt meg a kéknyolc éve a vörös-kápolna. A kortárs művészet adott rangott e kiállítóhelyeknek. Csupán emlékeztetőül: Barcsay Jenő, Kondor Béla, Czóbel Béla, Kerényi Jenő, Somogyi József, Reich Károly alkotásait állították ki a kápolnákban.

Horányi Barna: Vaszary, Csikszentmihályi.

Somogyi Néplap, 1984. máj 29.

Kondor Béla, festő

megemlítve

Kertész Ákos: A bűnös művészet 3

Élet és Irodalom Bp. 1984 · fell · 10 · XXVIII/6

Kondor Béla

Léptáregyüttes a Cifrapalotában

Kecskemétén

Forrás 1983/9

Kondor Béla, festő

L: Vígh Tamás

Frank János: Smohay

12-13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. márc. 16. XXVIII/11

Kondor Béla, költő

l.: Ybl Miklós

Boi Ambrus: Elveszett művészet 1.

Élet és Irodalom Bp. 1984. febr. 24. XXVIII/8

Mondor Béla, festő

l: Deim Pál

Vadas József: Történelmi leckék festőknek 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. febr. 10 XXVIII/6

Kondor Béla, festő

L: Maurer Dóra

Kadas József: Kuvári képek

12.

Élet és Irodalom BP. 1984 ápr. 6 XXVIII/14

Kondor Béla
Kiállítás alkalmából

Magyar Nemzet 1985. 11. 21.

Kondor Béla

Kölcsönadott műalkotások

Magyar Nemzet 1985. 1. 9.

Kondor Béla

Kiállítás a Prágai Nemzeti

Múzeumban

Magyar Nemzet 1985. 1. 15.

Kardos Béla

Meghalt Kroffán Károly

Magyar Nemzet 1985. XI. 11.

Kondor Béla grafikus

Szeretem Kondor Bélát – ne felejtsük el, hogy ő is a körépkorból indult ki — mondja Szentessy László

Vaderna József: „A neszmelyi képíró"
Szentessy László műhelyében.

Dolgozok Lapja 1983 jul. 23

Kondor Béla, Munkácsy-díjas "festő-grafikus művészet"

A Derkovits-ösztöndíjat 1955-ben alapította az oktatásügyi miniszter a Magyar Képzőművészek Szövetsége javaslatára. Az alapítás óta 30 esztendő telt el, a több száz hajdani ösztöndíjas közül jónéhányan Munkácsy-díjas művésszé értek, mint például Kondor Béla, vagy Kóródi József.

—cs—i—: A Derkovits-ösztöndíjasok bemutatkozása.
Zalai Hírlap, 1984. márc. 3.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész
Lenkey Zoltán emlékkiállítását a Miskolci Galéria rendezi. A márc. 25.-ig nyitva tartó kiállítást B. Supka Magdolna művészettörténész nyitja meg holnap; a megnyitón az egykori barát, Kondor Béla verseit Kulcsár Imre műsora mondja el.

Déli Hírlap, 1984. febr. 21.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

A Kecskeméti Képtár gyűjteményében vannak olyan alkotások is, amelyek a hatvanas évek művészetét reprezentálják: például Korniss Dezső és Kondor Béla művei.

P. Szabó Ernő: „Naparcúnak kell lennie..."
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 31. old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Szemethy Imre a Képzőművészeti Főiskolán Ek Sándor osztályába járt és egyáltalán nem rejtette véka alá, hogy az akkoriban borzongató gondolati és mesterségbeli magasságokba ennelkedő Kondor Bélát tekinti jelenkori példaképének. A múltból pedig Hajeronymus Bosch kísértetidézését.

(dsz): Szemethy Imre grafikái.

Fejér Megyei Hírlap. 1984. júl. 19.

Kondor Béla, munkácsy díjas festő-grafikusművész. 2) Folytatás

A székesfehérvári tárlat eljő terme lényegében tisztelgés a két nagy, a különböző dimenziók felé eltávozott Kondor Béla és Csernus Tibor előtt. – Kondor munkásságához, jelenléte fontosságához ma már nem szükséges kommentárt fűzni – a kor tabfójában egyértelműen ő a centrális alak, a legérzékenyebb tanítvány és a tudás minden fájdalmával fölkent mester; a szükségszerűen tragikus hívorz, akinek élete, görnyedve terhei alatt, a zsenik kudarcában ért véget.

Acsay Judit: Törzsek, szakutcák nélkül?

Magyar Ifjúság, 1983. dec. 16.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész 1) Folytatás

A* Csók István Galériában rendezték meg a huszadik század magyar művészete című kiállítást. – Önálló erőt képviselve törtek előre azok a fölig Bernáth-fiatalok, – köztük Lakner László, Rácsonus Tibor, akiknek művészete a „nagy szuverén" Kondor Béláéval együtt a hatvanas évek közepére a magyar képzőművészet legégéretesebb elemévé váltak.

* székesfehérvári

Acsay Judit: Térutak, zsákutcák nélkül?
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 16.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Simon Magdolna művészettörténész a XIX–XX. sz. i magyar képzőművészetet bemutató állandó kiállítás rendezője. A múlt század elejétől az 1960-as évek végéig átfogja a magyar képzőművészet legjellegzetesebb irányzatait. – Figyelmet érdemel az a terem, ahol a modern magyar piktúra olyan klasszikusainak a művei láthatók, mint Derkovits Gyula, Dési Huber István, Egry József, Ámos Imre, Kondor Béla, Korniss Dezső.

Heltai Nándor-Koloh Elek: A rendezők véleménye.
V.M.: Képtár a Cifrapalotában.
Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

Új, állandó kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában, művészetünk eredményeit, fejlődését a középkortól máig bemutató kiállítás. — Hála a rendezőknek, hogy a nagyszabású évet a hatvanas évekig tágították, miéltó módon érzékeltetve például Kondor Béla, Kokas Ignác, Németh József és Deim Pál törekvéseit.

Losonczy Miklós: XX. századik festészet és szobrászat.

Nógrád, 1983. okt. 11.

Kondor Béla Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

a Magyar Nemzeti Galériában megnyílt a XX. sz.-i festészet és szobrászat c. új, állandó kiállítás. — Hálá a rendezőknek, hogy a nagyszabású ívet a hatvanas évekig tágították, méltó módon érzékeltetve pld. Kondor Béla, Kokas Ignác, Németh József és Deim Pál törekvéseit.

L.M.: XX. századi festészet és szobrászat.

Dolgozók Lapja, 1983. okt. 9.

Kondor Béla
Grafikus-festőművész

Szürnaturalizmusa nemcsak formalista-hanem naturalista, műveiben nemcsak a valóságujrafogalmazásának vagynuk tanni, hanem alapelvű szemléltetésnek a figuráknak az emberi szórnak megfelelő ábrázolásával.

Magyar Műhely 1969 I. 32

Kondor Béla

Az emléklapan Gross Arnold beépéti a rézkarcba Kondor legjellemzőbb motívumait (maszka, repülő, lebegő tárgyak-emberek). Az egyik házikó triptichonos tagolásában sok aprántalás van Kondor életére és halálára.

P. Szűcs Julianna: Kondor Béla emléklap; Nagyújtó, 1973/3. sz. 12. l.

Kondor Béla
festő

Csohány Kálmán „Valaki emlékezve"
című művében Kondor Bélát idézi meg.

Horváth György: A műhelyszerűség grafikusa
Művészet, 1973. március - 41 oldal.

MDK

Kondor Béla, [ ]

Németh Lajos könyvéről írva
vizsgálja munkásságát a cikk.

Miklós Pál: A modern magyar képzőművészetről
20-25. o.

KRITIKA, BP. 1969. március VII/3.

MDK

Kondor Béla, grafikus

Megemlítve.

Körner Éva: Periodizáció és művészettörténet
25-29. o.

KRITIKA, BP. 1969. május VII/5.

M.D.K.

Kondor Béla, festő, grafikus

„Blake - illusztrációját
ezen lapon közli:

és nevét említi

- Bencze Gyula: Képzőművészetünk tegnapja, jelene, fejlődésének néhány kérdése

- Művészettörténeti Értesitő, 1965. XIV.évf. 3.sz.

231. + 236. old.

Kondor Béla

2

Művészete mindig a figurativitás formakörén belül maradt, és mindenek-előtt szimbolikus-szürrealis karakterű.

Kutika 1971 október 7
21. old.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla versben emlékezett
meg Erdélyi Attila festő barátja-
ról aki Párizsban rákban halt meg.

Koffán Károly: Néhány szó Kondor Béláról.
MŰVÉSZET, 1973.január - 2.oldal

Kondor Béla

„II. díjat Zapott a Nanseti Galéria „Hommage à Dórsa" a Ziállitáson

Napjaink 1972 október

Kondor Béla

A „Valaki övarcképe", az „Egy mesterember arcképe"-szerű címek a művészre utalnak. Önmagát kutatja a kúsz-egynehány lapból álló sorozatban (monotípia, papírmetszet). Ez a makacs „kutatás" az idős Rembrandtra emlékesteti a szerzőt.

Tölgyesi János: Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban; Képzőművészeti Almanach 3; Corvina 1972, 19.1.

Kondor Béla

41 éves (1970-ben!), 10 éve rendszeres önálló kiállításai. Egészen fiatalon „iskolát" teremtett. Művészete a magyar líra Nagy László- és Juhász Ferenc-féle irányával tart rokonságot. Nagy László kötetében az ő grafikái szerepeltek.

Tolnyesi János: Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban; Képzőművészeti Almanach 3; Corvina (1972, 20. o.

Kondor Béla

Erősen foglalkoztatja – elméleti vonatkozásában – a művész társadalmi szerepe (l. a Képzőművészeti Almanach 1-ben a körkérdésekre adott válaszát). Tanult a szürrealizmus mestereitől, de nem szegődött egyikük nyomába sem. Képein az ember és a gép új szimbólumvilágát jelenítik meg.

Tolnyai János: Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 20.o.

4.

Kondor Béla

Németh Lajos Picasso szimbólum-teremtő törekvéseivel rokonítja az övét. A régi és az új szimbólum-összeszövődésének mintájára idési meg a keleti ikonok világát, Dürer szimbólum-rendszerét vagy Bosch látomásait. Németh Lajos művészetének legjobb ismerője.

Tölgyesi János: K. B. kiállítása a Műcsarnokban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972; 21. l.

Kondor Béla, grafikus

Szerepel a Nemzeti Galéria ban.

Rózsa Gyula: Emlékla-pok Dózsáról M.S.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 3.

Kondor Béla, grafikus

A balatonnárszói József Attila-múzeumban Kondor Bélának a Mama-motívumhoz készült grafikáit.

(f.f.): „kép, mint ő maga ..." 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug. 11.

Kondor Béla

Emberpár, 1960, olaj
Imádkozó barátok, 1962, olaj
Angyal zásslóval, 1961, olaj

Műgyűjtő, 1972. 2. sz. 23-24. l.

Kondor Béla
Apokalipszis

József Attila illusztrációi:
"Medáliák II."
"József Attila illusztrációi:
"Flóra"

repró

B. Supka Magdolna: Kondor Béla kiállítása.
Művészet, 1972 - július - 43 oldal.

Kondor Béla
grafikus

A kiállításon Rembrandt, Munkácsy,
József Attila és Gellért Endre
művéhez illusztrációi szerepelnek.

B. Supka Magdolna: Kondor Béla kiállítása
Művészet, 1972. július – 43 oldal

Kondor Béla

grafikus

Kondor Béla mesterei, Barcsay Jenő, Kmetty János és Koffán Károly voltak.

B. Supka Magdolna: Kondor Béla kiállítása. Művészet, 1972. julius – 43 oldal.

Kondor Béla

Grafelius

Kondor Béla művészete tartalmat ábrázoló Műveinek megértése gondos tanulmányozást, érdeklődést igényel.

B. Supka Magdolna: Kondor Béla kiállítása. Művészet, 1972. julius - 43 oldal.

Kondor Béla

A nevéhez kapcsolódó első – grafikai – avantgarde lendület után új hullám kialakulását konstatálja a szerző. Nem oly misionárius, mint az övé.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képző-művészeti Almanach 1, Corvina 1969, 28.l.

Kondor Béla

A körkérdésre nem ad választ, ehelyett további kérdéseket jamasal megválaszolásra.

Körkérdés; Képzőmű v. Almanach 1, Corvina 1969, 119.l

25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
rtási ideje alatt látogathassa
ályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
főigazgatóhelyettes

Kondor Béla

A szürrealitást ő plántálta át a magyar grafikába, de ez Bosch, Blake, Rimbaud művészetével rokon. Ő a „gondolati grafika" első kazai képviselője. A kiállításon az elmúlt évek válogatott rézkarc-anyagával szerepelt (Égi háború, Cirkusz, Szent Margit legenda, „A tett halála az okuskodás" c. Madách-illusztráció).

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 26. l.

Kondor Béla

A szerző Gross Arnolddal veti össze. Kondornál a „szüntelen lázadást" hangsúlyozza „az elidegenedettség külső és belső erőivel szemben", „az elvesszett Édenért" folytatott harcot.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 27 l.

Kondor Béla

Az ő hatására indult Lenkey Zoltán és Konstantin László. Szerepeltek a kiállításon.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 25.l.

Kondor Béla

Az ő példája segítette a hortáns magyar grafika átkeresését. 1959-es kiállításával (Tényes Adolf-terem), amelyen első Blake-illusztrációi szerepeltek, új kanyot ütött meg a magyar grafikában. Nem alakult ki Kondor-iskola, bár nekányan formálisan utánozták.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 25.l.

Kondor Béla

A kiállítók közül ő és Lahner László alkotott egyenértékűt grafikában és festészetben.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 25. l.

Kondor Béla

1

Zola szóló önsefoglaló-elemző sorok a 21. oldalon.

„Németh Lajos: Szimbolista és szürrealista törekvések a Tartás magyar lépzőművé-szetben"

Kritika 1971 október 21. old.

Koudor Béla

Neve 1960-ban vált ismertebbé: Fényes Adolf Terem-beli kiállítása nagy vihart kavart. További kiállítá-sai: Miami (USA), 1962; KISZ Fiatal Művészek Klub-ja, Bpest, 1963; Istvan király Múzeum, Székesfehér-vár, 1964; Dürer-Terem, 1964; Ernst Múzeum, 1965; Műcsarnok, 1970.

Dévényi Iván: Koudor Béla; Műgyűjtő", 1972. 2. sz. 24. l.

Kondor Béla

Több könyvet illusztrált: Dürrenmatt: A Galeset; Ramuz: A nagy-nagy sondrebondi háború; Tolsztoj: Ivan Iljics halála; F. Carco: Villon; Nagy László: Arccal a tengernek; A. Jarry: Ubu király.

Devényi Iván: Kondor Béla; Mügyűjtő, 1972. 2. sz. 25. l.

Kondor Béla

Németh Lajos: Kondor Béla pannója a margitszigeti Nagy szállóban. - Kritika, 1968. 4.sz.47-49.l.

Széles Klára: Kondor Béla és Nagy László. - Tortárs, 1968. 11.sz.1841-1843.l.

az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

16o. l.

Vondor Béla

1931-ben született Pestlőrincen. Érettségi után egy ideig fizikai munkás volt, majd felvették a Képzőművészeti Főiskolára. Barcsay, Kmetty és Kádár voltak a tanárai. A régi korok (trecento, ikonfestészet, H. Bosch, W. Blake) és a modern irányzatok (kubizmus, szürrealizmus) egyaránt érdekelték.

Dévényi János: Vondor Béla, Műgyűjtő, 1972.2.sz. 24.l.

Kondor Béla

"Friss tárlatok" cimmel Szabó György ir a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitó termében rendezett -három fiatal müvészkiállitásáról: Kondor Béla: "Krisztus II." c. képéről megjegyzi, hogy az emlékezetes lesz, mert „ritka egyensulyban van meg benne a müvész áhitata és kegyetlen kritikája." A müvet ismertetve elmondja a kereszten függő Emberfia sejtelmes alakját, a szenvedést, a tehetetlenséget, a magasba emelt kar könyörgő mozdulatát, s az egész mü "emelkedett" hangulatát.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. márc. 25.
XVI. évf. 13. sz. 12. lap.

Kondor Béla festőművész

A Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitó termében rendezett kiállitását március 17-én nyitják meg,-közli a Kiállitások c. rovat. Melocco Miklós szobrászművész és Pásztor Gábor grafikus művész kiállitását ugyanitt, ezen a napon nyitják meg.

Frank János: "A rézkarc sorsa" c. beszámolójában beszél Kondor Béláról, s grafikáiról.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. márc. 11.
XVI. évf. 11. sz. 2. lap.
12. "

Kondor Béla
volt Lenkey Zoltán első tani-
tó mestere.

Benedek Miklos: A biennále nagydíjasa

Észak-Magyarország 1973/294 4 old

Kondor Béla, grafikus művész:

Jún. 26.-án nyílik meg a BNV-területén a „Harminc győzelmes év" című, tőz szocialista ország képzőművészeti kiállítását. A magyar grafikát a művész művei is képviselik.

Népszabadság, 1976. jún. 25.

Kondor Béla
grafikus – festő

M.D.K.

Darázskirály
Savonarola
Bosch-variáció
Pegazus
Idő mulása

} akvarell

Németh Lajos: Kondor Béla művészetéről
Művészet, 1964. április – 24 lap.

M.D.K.

Kondor Béla

"Tragikus pátoszu, szatirikus hevületü korszaka lezárult, s most a liraibb játékok, a törékenyebb és áttetszőbb grafikai nyelv felé fejlődik",- irja a müvész munkájáról Perneczky Géza: "A pátosztól a groteszkig" c. kritikájában, a Képzőművészet c. rovat keretében, a Mücsarnokban rendezett jubileumi tá latról.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. január 4.
XIII. évf. 1. sz. 9. lap

Kondor Béla, festő

MDK

1

A Műszarnok ban állította ki legújabb műveit: 1965-ben Budapesten volt tárlata majd a Velencei Biennálén és Bécsben mutatkozott be.

Nyilatkozatában beszámol nagyon is változatos életútjáról: villanyszerelőként kezdett, volt bíkozó s lett festő, grafikus.

Harangozó Márta: Nem vagyok híve a kilengéseknek

Bp. 1970. márc.

2

ESTI HIRLAP, V

19.

Kondor Béla, grafikus

Békés megye díját nyerte. (10000 Ft)

—: Magyar grafikai kiállítás nyílik a Nemzeti Galériában 8.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 22.

Kondor Béla, festő

MDK

2

Mostani kiállításán 40 grafikát és 30 festményt mutat be.
(Próféta, Baltás király, Zrínyi, Szent Péter és egy nő, Terzánszky Jóni Jenő stb.)

Harangozó Márta: Nem vagyok híve a kilengéseknek

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. márc. 19.

Kondor Béla, [grafikus] (1) MDK

„a grafika Juhász Ference."

"Sok zaklatást kellett eltűrnie, míg hívinta szennedélyes hangvételű műnészetének elismerését. A perifériákról indult, de mihamar eljutott a modern élet nyugtalansággal, feszültséggel teli lélekrajzolásának átérzéséig, megértéséig."

Artner Tivadar: Fiatal grafikusok a Tavaszi Tárlaton

Esti Hirlap, II.évf.110.sz. 1957.máj.14.kedd.2.old.

Kondor Béla, [grafikus] (2) MDK

„Szilárdan komponált drámai izzású rajzai látomáserejűek, érzelmi fűtöttségük a későgótika expressziozmusával rokon."

A jó legyőzi a gonoszt —
Apokalipszis bábokkal és masinákkal.

Artner Tivadar: Fiatal grafikusok a Tavaszi Tárlaton
Esti Hirlap, II.évf.11o.sz. 1957.máj.14.kedd.2.old.

Kondor Béla
grafikus

M. D. K

Méltatás.

Kondor Béla: Kondor Béla levele szerkesztőségünkhöz
Élet és irodalom, 1962. január 20— 3 l.

M.D.K.

Herndon Béla

grafikus

„Szárnyas ember"

(repro)

Élet és Irodalom, 1965. szept. 4 - 1 lap.

M.D.K.

Thondor Béla
Grafikus

Műveivel részt vett a kiállításon

Lánoz Sándor: Képzőművészeti Krónika
Élet és Irodalom, 1961. nov. 18-10 l.

M.D.K

Mondat Béla

Grafikus

Másfél évvel előtt volt kiállítása Szekszárdon. 1965. Lovassy Mihály-díjat kapott. Most gyűjteményes kiállítása volt az Ernst Múzeumban.

Frank János: Mondat Béla
Élet és Irodalom, 1965. aug. 28. – 9 lap

Kondor Béla
grafikus

M.D.K.

Madách, Blake illusztrációi, Hieronymus és Bosch adaptációi
eredeti, jellegzetes Kondor rajzok.

Frank János: Kondor Béla
Élet és Irodalom, 1965. aug. 28 - 9 lap

MDK

Kondor Béla
festő

A Margitszigeti Nagyszalló
halljat diszíti kompozíciója.
Ez a mű égi aspirációk és
földi vagyak érdekes keveréke.

Bauer Jenő: Kondor Béla margitszigeti pannója.
Művészet, 1969. julius – 33 lap.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Kondor Béla
festő

Részt vett a tárlaton „bemutatta Darázskirály"-at, a „Tengerész álmá"-t és a „Bohóc püspöki sapkában" című kompozíciót.

Horváth György: Egy elszalasztott lehetőség
Magyar Nemzet, 1969 okt. 21.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla
Grafikus

M.D.K.

Munkáit először mutatják a társaságban.

Horváth György: Egy elszalasztott lehetőség
Magyar Nemzet 1969 okt.21.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kondor Béla: grafikus

L.: Pór B.

Lukács T.: Harmine .... 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jún. 24.

Kondor Béla, grafikus

„A szocialista művészet ma" 1. címmel nyílik kiállítás márc. 30.-án a Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán, melyen a művész grafikái is láthatók.

Hajdú-Bihari Napló, 1948. márc. 29.

Kondor Béla festő- és grafikusművész

a szentendrei művészet nagy egyéniségei és fiatalabb alkotói számosan folytatták Vajda magavágta útján, többnyire egy-egy részfeladatot vive a teljes megvalósulásig. Hozzá mérhető korszakjelző egyéniség azonban nem köztük született, hanem a zseniálisan szabados Kondor Béla volt, aki akárcsak Vajda Lajos, teljességében minden ellentmondásával együtt vizsgálta és értelmezte a világot és tükrözte jelképes erejű ábrázolásokban.

Heitler László: Emlékkiállítás Vajda Lajos műveiből.

Napló (Veszprém), 1974. szept. 16,

Rondor Béla

Méltatás.

Kaydi István: Stúdió Nacional.
Művészet, 1979. április - 12. lap.

Kondor Béla, festő

h.: Pór Bertalan

2.

-: Hatvanhétféle naptár

Esti Hirlap, Bp. 1978-nov. 9.

Kondor Béla, festő- és grafikusművész
a XVIII. kerületben lévő lakótelepen több,
eddig névtelen utca kapott nevet:
Csantavéry, Kondor Béla, Vajda Lajos
utcája és sétány a művész nevét kapta.

Jó reggelt!
1978. okt. 16. 4.25 |N.|

Kondor Béla, festő- és grafikusművész

Gácsi Mihály a barátok, pályatársak között elsőnek említi Kondor Bélát a „Samu"-t, aki legjobb barátja volt és évfolyamtársa. Amikor Gácsi otthagyta a főiskolát, Kondor került a helyére. Ma is őriz Kondortól tucatnyi kiadatlan verset. Első közös tárlatuk az Ernst Múzeumban volt.

Kádár Péter: A grafikus hitvallása.
Népújság (Tolna), 1978. aug. 6.

Kondor Béla festő

Az új szentendrei múzeumban kiállítás nyílt a Szentendrei Festők Társasága ötven éve történt alapításának tiszteletére. – A művész életművét képviseli e tárlaton: „Szent Péter és egy nő", – „Háború", – „Emelődaru" c. művei. (említve)

h. gy.: Kiállítás egy új múzeumban.
Magyar Nemzet, 1978. febr. 26.

Kondor Béla

Méltatás.

Vadas József: Kulturális központ — ...
Művészet, 1978. október — 18. lap.

Kondor Béla

Méltatás.

K. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények.
Művészet, 1978. október - 12. lap.

Kondor Béla

1964-ben nőtt Kondor Béla
kiállítása Székesfehérvárott

Kovács Péter Székesfehérvári kiállítások 1963-1978
Művészet, 1978. október 8 lap.

Kondor Béla, festő

L: Szőnyi István

Bereczky L: Az elődök vonzásában

11

Nepszabadság Bp. 1978. szept. 10.

Kondor Béla

Mélytalás

U. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények
Művészet, 1978. október - 12. lap.

Kondor Béla

1964-ben volt Szekesfehér-
várott a művésznek kiál-
lítása.

Vadas József: Kulturális központ – . . .
Művészet, 1978. október – 18. lap.

Kondor Béla

Méltatás.

B. Supka Magdolna: Tóth Mengyhert nyomában
[illegible]et, 1976. március – 11 oldal.

Kondor Géla

Alkotásait 1960-ban önálló kiállításon arattak megérdemelt sikert

Kmetty János – Festő voltam és vagyok

60 oldal

Kondor Béla, Jestő

L.: Egry J.

Gellért G.: Találkozás .... 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 5.

Kondor Béla, Jestő

L.: Csontváry

(hm): Csontváry . . . . 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 25.

Kondor Béla

Kondor Béla megkeremtette óriási
anyagalát, amelyeknek harsónái
hiábavalóan zúgtak üres műter-
mében.

Kernács Gabriella: Ember és kalitka.
Müvészet, 1976. április - 18.oldal.

Kondor Béla, grafikus

L.: Lenkey Z.

— : Megnyílt ...

5.

Népszava, Bp. 1975. dec. 2 ..

Kondor Béla, grafikus

— **Kondor Béla** Munkácsy-díjas grafikus- és festőművész síremlékét, melyet a művész egyik rézkarca alapján formált meg Buza Barna szobrászművész, vasárnap 11 órakor leplezik le a Farkasréti temetőben.

— : Vasárnapi mozaik

12.

Népszava, Bp. 1975. okt. 19.

Kondor Béla

Illusztráció Nagy László „Búcsúvnik a lovacska" c. versékhez. (repr.)

Művészet, Budapest, 1974. 8. 8. old.

Kondor Béla, grafikus

L.: Martyn Ferenc

Rózsa Gy.: A válogatás ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 17.

Kondor Béla, grafikus

l. : feledy Gy.

Rózsa Gy. : Intelligens ... 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. dec. 21.

Kondor Béla, grafikus

L.: Almásy Aladár

R. Gy.: Csak néhány ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. nov. 21.

Kondor Béla grafikusművész

A Kecskeméti művésztelep alkotói közös kiállításon mutatják be új alkotásaikat a sajtószekház pinceklubjában. — A városi tanács egykori öreg könyvtatozán – jó volna ismét használatba venni –, a művész is készített litográfiákat.

Halász Ferenc: Művésztelepi tárlat Kecskeméten, Petőfi Népe, 1976. febr. 12.

Kondor Béla

Kondor Béla a transzpozíciót, az asszociatio jelentéjét valasztotta és átírta azt a mértéh és minőségértelmezést, amelyet a Gresham honosított meg.

Németh Lajos: A Gresham - mult és jelen.
Müvészet, 1976. december - 6. oldal.

Kondor Béla

Expozició c. fotóművészeti tárlaton szerepelt Hatvanban

Magyar Hirlap 1976/268/4
Hegyi Expozició Hatvanban

Kondor Béla, levele

L.: Kassák 2

Bodri f.: Kiállításai 1124-1130

JELENKOR, Pécs, 1975. december XVIII/12.

Kondor Béla, festő

L.: Gorka G.

Bodri J.: Művészeti 819-822

JELENKOR, Pécs, 1975. szept. XVIII/9.

Kondor Béla, grafikus

L.: Lóránt Zsuzsa

Harangozó M.: Festmények ... 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 dec. 17

Kondor Béla, grafikus festő

L.: Búza Barna

M. Szántó J.: Díszkút 3,

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 2,

Kondor Béla

"A valóság kihivása fontos elem" művészetében. Köztudott, hogy nagyszerü rajzkészsége mellett, "szükségét érezte a természeti megfigyelésnek, állandóan rajzolt élő modell után is."
A hatvanas évek második felében a "Valaki önarcképe" c. sorozattal került ki válságos időszakából. Hitelességre vágyik. Arcképet akar csinálni, de nem a sajátját, vagy más emberét óhajtja megrajzolni, hanem olyan „valakiét, aki bárki lehetne. Az ember és önarcképe, arról a helyzetről vall, mikor a festő leltárt készit."
A müvészt a történelemből lehet megérteni, ő pedig a legujabbkori történelmünket segit megérteni. Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 1. XVIII. évf. 22. sz. 13. lap.

Kondor Béla
grafikus

1973-ban Kondor Béla emlékének áldoztak a Tihanyi Múzeumban.

Tóbiás Áron: Vilt Tibor mühelgeben.
Tihor, 1974. aug. 13 - 10 lap.

Kondor Béla

A Petőfi Irodalmi Múzeum a költészet napjára állandó József Attila-kiállítást rendezett. E kiállítás előterében a művész olyan alkotása látható, melyek a költő életútját értelmezik.

Losonci Miklós: Küzdelmek, kísérletek.

Pest m. Hírlap, 1974. ápr. 18.

Kondor Béla, festő

L: Bernáth Aurél

-: Tárlatok a Balaton Partján 8.

Esti Hírlap, Bp. 1977. jún. 2.

Kondor Béla

Méltatás.

Szikely András: Diskay Lenke grafikái
Tükör, 1977. aug. 7 – 3 oldal.

1.) "

Kondor Béla, festő-grafikusművész

A tér és a tömeg megjelenítésében eltérő eszközzel élő nemzedék nyomában bontakozott ki az új magyar grafika – még mindig a természet vonzásában, – amelynek első generációjából már csupán szellemével és hatásával van jelen a korán eltávozott Kondor Béla. – Magyar Nemzeti Galéria kiállítása.

Láncz Sándor: Képzőművészeti krónika.

Jelenkor, 1977. 1. 69. old.

Kondor Béla

Az alig több mint két esztendős Flatvány Lajos Múzeum eddig modern művészetünk reprezentálásaf vonta magára a figyelmet. A művész nevét olvashatjuk a korábbi kiállítások katalógusában.

Somogyi Borbála: Népi faforagványok.
Tükör, Budapest, 1976. márc. 16.

Munkáit szimbólumteremtő erő jellemzi. A szerző idézi Németh László sorait /"nem iskolákban, stilusokban gondolkodik"/. Az alábbi olaj- és lakkfestmények, illetve olajpasztellek kerülnek kiemelésre - Jónás a város falai előtt, Régi repülőgép, Férfi konstrukcióval, Darázskirály, Bukás, Bohóc püspökruhában, Nő gitárral, Építők, Szent Péter egy nővel, Lidérc, Öreg udvarló.

Dévényi Iván - Kondor Béla; Mügyüjtő; 1972/2, 25.1.

Sokszorositott grafikái közül a Cirkuszt és a Romantikus tanulmányt, monotipiái közül a Valaki önarcképe cimü ciklust emeli ki a szerző.

Dévényi Iván - Kondor Béla; Mügyüjtő, 1972/2, 25.l.

Fametszeteiben, rézkarcaiban, toll- és ceruzarajzaiban, táblaképeiben és Árpádházi Boldog Margit legendáját megörökítő pannójában /Margitszigeti Nagyszálló/ egyaránt elhivatott művésznek bizonyult.

Dévényi Iván - Kondor Béla; Műgyüjtő, 1972/2, 25.l.

Rondor Béla
Grafikus-festő

Méltatás

Passuth Krisztina: Régi szerbikonok.
Tükör, 1974. jun. 4-14 lap.

Kondor Béla

festő

„Pléh Krisztus"
„Ou öreg király"
„Üzhajos ó sor"
} repro

Passuth Krisztina: Kondor Béla.

Tihor, 1974. jun. 11-16 lap.

Kondor Béla

festő

Szent Antal megkísértése" (bukás)
"A géprepülés gém ussa"
"Az angyal megjelenik Lóthnak"
} repro

Passuth Krisztina: Kondor Béla.
Tükör, 1974. jun. 11-16 lap.

Kondor Béla
festő

Szent Antal megkísértése", vala-
"mint a Darázs király", „Ezekiel
proféta" emlizettes művei.

Passuth Krisztina: Kondor Béla
Tükör, 1974. jun. 11-16 lap.

Kondor Béla

festő

A művészt Madáchtól leginkább a Falansztér-jelenet fogta meg. Női fej ágyúval, Krisztus a keresztén szaintalan változatban szerepel műveszeteben.

Passuth Krisztina: Kondor Béla.
Tükör, 1974. jun. 11 – 16 cap.

Kondor Béla
festő

Kondor Bélát Madách Ember tragediája ugyanúgy megihlette, mint Blake költészete.

Passuth Krisztina Kondor Béla.
Tükör, 1974. jun. 11 – 16 lap.

Kondor Béla
festő

A művész diplomamunkája a Dózsa-sorozat volt, a harc és utána a meglor-bás véres jelenetei vézkarcokon.

Passuth Krisztina: Kondor Béla.
Tükör, 1974. jún. 11 - 16 lap.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla még nem volt 40 éves, amikor 1972 decemberében meghalt. A magy magányos egyenességik közé tartozott.

Passuth Krisztina: Kondor Béla.
Tukör, 1974. jun. 11-16 lap.

Kondor Béla

festő

Kondor Béla emlékkiállítása
nyílt meg a Nemzeti Galériá-
ban.

Passuth Krisztina: Kondor Béla,
Tükör, 1974. jun. 11 – 16 kap.

Kondor Béla grafikusművész.

Lipták Gábor háza a magyar irodalmi és művészeti élet valóságos találkozóhelye volt. Grafikai gyűjteményében szerepel a művész egy rajza, egy férfi fej, akinek a kalapja a tihanyi templomtorony (említve)

Kaleidoszkóp.

1973. XII. 26. URH 20.41

Kondor Béla festő-grafikusművész

A TV Galériának nagyszabású tervei vannak, portréfilmeket akar készíteni képzőművészekről, – így a művészről is. Zsigmondi Boris filmrendező dolgozik portréfilmén.

Torday Aliz: Képek – zenére, filmre, versre.

Film, Színház, Muzsika, Budapest, 1974. márc. 23.

Kondor Béla festőművész

Kolozsváry Ernő győri tanár műgyűjtő gyűjteményében a művész néhány alkotása szerepel „Rajz I" c. vázna, „Régi házak" c. (ecsetre)

Heitler László: Beszélgetés egy műgyűjtővel. Életünk, 1974. 1. 68. old.

Kondor Béla

a Miskolci Képtárban ápr. 6.-án az „Új szerzemények" c. grafikai kiállítás, nyílt meg, ~~melyen~~ a művész néhány lapjával gazdagodott a Képtár.

Északmagyarország, 1974. ápr. 7.

Kondor Béla

„Új grafikai lapok" c. kiállítás nyílt a miskolci képtárban. A művész lapjait látjuk a grafikai teremben.

Déli krónika.

1974. IV. 6. 12.00 (Ism.)

Kondor Béla

Tihanyban, az egykori apátság épületében elhelyezett művészemben volt kiállítása 1943-ban.

Tabéry Áron: Vilt Tibor műhelyében. Tükör, 1944. aug. 13.

Kondor Béla

Az ujjáalakított miskolci képtár szombaton nyílt meg grafikai kiállításán a művész alkotása is szerepel.

Nógrád, 1974. ápr. 7.

Kondor Béla, grafikus, festő

A szent Margit-témra többszöri megoldásáról, a változatok forrásairól, táptalajáról írt elemző cikk.

Kózsa Gyula: Egy motívum sine változása

6–7. o.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974. jún. 14.

Kondor Béla, festő, grafikus

Emlékkiállítása a Nemzeti Galériában látható.

— A hét végi kulturális programból

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 8.

Kondor Béla, grafikus

Rajz I. c. öt négyzetméteres
szénkompozíciója
kiállítva.

↓

Rózsa Gyula: A Kolozsváry-gyűjtemény
Győrött

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 7.

Kondor Béla, grafikus

L.: Valli Dezső

P. Szűts J.: Ekklektikák 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 3.

Kondor Béla grafikusművész

A régi és a már lebontott épületben dolgozott többször huzamosabb ideig Kondor Béla.

Oravec János: Épül az új miskolci művésztelep.
Észak-Magyarország, 1975. nov. 27.

Kondor Béla festő-grafikusművész

Szegeden, a Horváth Mihály u.-i Képtárban nov. 9.-ig tekinthető meg a művész emlékkiállítása.

Láttuk, hallottuk...

1975. X. 19. 11. 51. Petőfi.

Kondor Béla, Jestő

L.: Czóbel

Vayer L.: Szentendre .... 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1976. máj. 15.

Kondor Béla, festő

L.: Kiss Nagy Endre

Rózsa Gy.: Győzelem ... 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1976. márc. 31.

Kondor Béla, festő

L.: Gross Arnold

Kőhányai J.: Dessz és — 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 27.

Kondor Béla

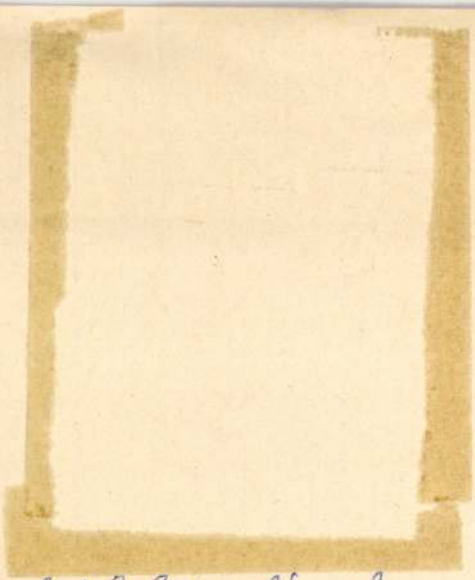

Losonci Miklós: Gondolat Michelangelónak.
Kondor Béla emlékének.

Pest Megyei Hírlap, 1945. dec. 24.

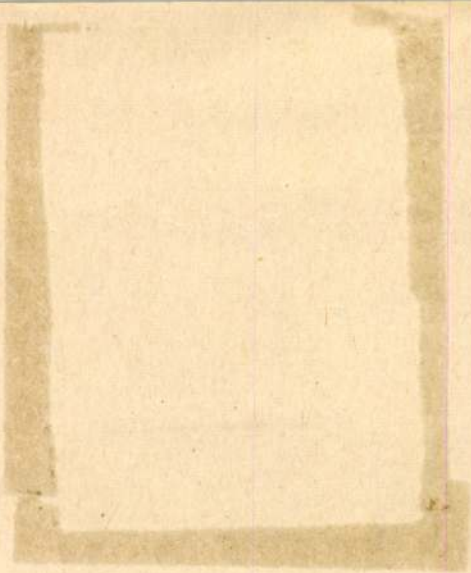

Kondor ~~x~~ 32.

Alig huszonöt esztendővel Derkovits példát adó fametszet ziklusa után Dózsát csinálni, méghozzá grafikában kockázatos vállalkozás. Kondor tul a főiskolán, tul a diplomamunka kötelezőjén, 196o-ig dolgozik ezen a feladaton a anélkül, hogy a kritikai elismerésr vagy akárcsak regisztrálást kapna megalkotja az 1944/45-re emlékeztető, 1949-re rádöbbentő 1953-55-öt végigcsinálo, Dózsa sorozatát.

Uj irás 1974/3 92.o.

A Dózsa sorozatot csakugy,mint az 1918-19-es ciklust a későbbi esztendőkben mindenki, a szakirodalom is igyekezett elfelejteni.Lehet,hogy maga Kondor is.Az 1960-as kiállitást követő időben próbálták Kondor az avantgarde-tábor zászlórudjára felfeszíteni,a Dózsa lapok készitője forradalmi müvész.

Uj Iras 1974/3 92.o.

Rózsa Gy:Kondor

Adatok szerint tudom csupán,hogy Felszabadulásunk 15.évfordulója cimmel rézkarc sorozatot készitett,s ebből A Gyöngyösi vágóhid épitése, a Külszini fejtés és a Kombájn a hevesi járásban lapokat bemutatta az 196o-as VIII.Magyar Képzőművészeti Kiállitáson,az adattári cédulák titka,hogy a Mücsarnok 1957-es Magyar Forradalmi Müvészet kiállitásán négy Dózsa lapjával szerepelt

Uj Irás 1974/3 '91.o.

Rózsa Gy:kondor

A jó legyőzi a gonoszt egy 14,5x14,5cm-es rézkarc,amelyet Kondor az 1957-es Tavaszi Tárlaton mutatott be a Mücsarnokban,s amelynek a kataloguson kivül semmiféle nyomát nem találtam.Általában Kondor pályakezdő éveinek csak az irásos nyoma él a szakmai köztudatban is ,irásos nyoma,azaz jó vagy rosszindulatu botrány krónikája.

UJ Irás 1974/3 9o.o.
Rozsa Gy.:Kondor

1959 táján fölfedezni kezdték:Kondor 1956-ra az izmusok ismerete nélkül az izmusok minden tanulságát elsajátitotta.Kondor és Vigh Tamás fölényes biztonsággal,saját hangjának természetességével közölte mondanivalóját a világgal.

UJ irás 1974/3 91.o.

Rózsa Gy.:Kondor

Az északi gótikán és reneszánszon kivül Goya, H. Bosch, majd később William Blake, az expresszionizmus és a romantika hatását mutatták ki elemzői. A korai tusrajzok Nemes Lampérthra emlékeztető, a korai Kmettyt idéző hangvétel miatt Kondor nem került az izmusok hatása alá.

Uj Irás 1974/3 91.o.

Rózsa Gy.:Kondor

Barcsayn és a klasszikusokon nevelkedett Kondor. Szóbeli visszaemlékezése szerint a főiskolás Kondor Körner Éva révén jutott be a Szépművészeti Muzeum grafikai osztályára az ötvenes évek derekán, s fennmaradt rajzaihak tanusága szerint szivósággal, tehetséggel vette birtokáb a nagy klasszikusokat.

Uj Irás 1974/3 91.o.

Rózsa Gy.:Kondor

Kondor Béla 25.

A korai Cezanne-i kubista fokozatot még később, és az emlitettek nyomán, a szürrealizmust pedig alighanem az 1960-as évektől tudná kimutatni egy alapos elemzés. Lázadása kezdetben annyi, hogy nem azokat az ajánlott klasszikusokat és nem-klasszikusokat követi, akiket a kor előir. Indulása-az igen nagy különbségek ellenére-ennyiben hasonlitható Vigh Tamáséhoz.

Uj irás 1974/3 90.o.

Rózsa Gy.:Kondor

Kondor Béla 24.

Mai szemmel itélve lázadása tulajdonképpen nem más, mint a mindenkori jótanuló természetes viselkedése; nagy példaképektől tanul: 1955-ös, 1956-os rajzai és vázlatai szerint az Anatómia Barcsay jától, Dürertő, Holbeintől, a német-német-alföldi késői középkor, korai reneszánsz mesterei től. A magyar aktivizmus felfedezését csak 1957-es tüs-pác rajzain lehet lemérni

Uj Irás 1974/ 3 9o.o.

Rózsa Gy.: Kondor

Még a legutobbi években is a kritika jórésze érthetetlenségét kifogásolta, hát még ugyaez a formanyel az ötvenes évek első felében, az ötvenes évek első felénel főiskoláján. Kondor nem tudja v. nem akarja elfogadni azt a szükre szabott esztétikai- szakmai ideált, amit a sematizmus hivatalos és kötelező példaként művész és müvésznövendék elé állit a szocialista realizmus jegyében.

Uj Irás 1974/3 9o.o.

Rózsa Gy.:Kondor

Kondornak stiluskorszakai nincsenek.Tizenhat éves munkássága egyelten korszak csupán,látványos forsulatok,tettenérhető váltások, cezurák nélkül.Az 1956-os Dózsa sorozat egy-egy lapja-a Dózsa ceglédi beszéde szivós-érdes állványzatával,a Hangulatkép archaikus iróniába csapó fájdalmával,aDózsa kivégzése zaklatottan torlódó,mégis tökéletesen egyensulyos tömegkompoziciójával-egyértelmüen állitható a negyven éves Kondor rézkarcai mellé.

Uj Irás 1974/3 9o.o.

Rózsa Gy:Kondor

Kondor Béla 21.
1973.márciusában fotóiból nyilik kamarabemutató ,junmúsban Dávid Katalin rendezi meg Kondor Béla emlékkiállitását a müvész hagyatékából a tihanyi muzeumban.

Uj irás 1974/3 9o.o.
Rózsa Gy.:Kondor

Kondor Béla 2o.

Elkészül A Szentek bevonulása a Mennyországba cimü faliképe a Kereskedelmi Kamara számára. Az eredetileg goblen-kartonnak tervezett, végül nagyméretü táblaképpé fejlödött müvet a megrendelő képvoselői nem kivájják a Kamara Kossuth Lajos téri uj székházában elhelyezni.

1972.december. 12-én délután Kondor Béla meghal.

Uj Irás 1974/3 9o.o.
Rozsa Gy.:Kondor

Kondor Béla 19.

1972.március 17-én Kondor Béla,Melocco Miklos és Pásztory Gábor közös kiállitása nyilik meg a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállitótermében.A Kondorra vonatkozó kritika feltétlenül elismerő.1972 nyarán két pannót állit kifölöl a balatonszárszói József Attila emlékmuzeum ujjárendezett kiállitásán.

Uj Irás 1974/3 90.o.
Rózsa Gy.:Kondor

Kondor Béla 18.

1970.március 7-én nyilik meg Kondor Béla ujabb kiállitása a Mücsarnokban.A tárlat élénk és ellentmondó kritikai visszhangot kelt.1971-ben Boldogságtöredék cimmel,Versek és rajzok alcimmel kötete jelenik meg a Szépirodalmi Kiadónál 4800 példányban.1971-ben Kondor Bélát a Munkácsy dij első fokozatával tüntetik ki.

Uj Irás 1974/3 89.o.

Rózsa Gy.:Kondor Béla

Kondor Béla 17.

Az 1968-as velencei biennálé magyar kiállitásán Vilt Tibor szobrai, Kokas Ignác festményei mellett harminchét grafikáját és két olajképét mutatja be. 1969-ben a Corvina Kiadó Kondor Béla cimmel tizenkét lapos grafikai mappát jelentet meg ötezer példányban, az előszót Németh Lajos irta.

Uj Irás 1974/3 89.o.

Rózsa Gy.: Kondor Béla

Kondor Béla 16.

1968 elején adták hirül a lapok, hogy első monumentális alkotását elhelyezték a Margitszigeti Nagyszálló előcsarnokában./Fannó, falemez 8,6x3,75m-Perneczky Géza:A Nyulak szigetének története.Kondor Béla festménye a Margitszigeti Nagyszállóban.Magyar Nemzet 1968.febr.17.4.o./

Uj Irás 1974/3 89.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

1966-ban meghivott külön kiállitó a luganói biennálén.1967-ben Gádor Istvánnal és Vilt Tiborral együtt mutatkozik be a bécsi Coolegium Hungaricumban.1968-január.17-én uj és a kritika számára változást jelző grafikai müveit mutatja be az V. kerületi Népfront klubban.

Uj Irás 1974/3 89.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

A Népszabadásg nem ir a kiállitásrol.A másfél hónap mulva megnyiló X. Magyar Képzőművészeti Kiállitáson bemutatott képeit/Darázskirály,Férfi konstrukcióval/ és grafikáit a kritika részint lelkesen üdvözli,részint élesen támadja. Hasonlóan oszlik meg a vélemény a decemberben megnyiló III. miskolci biennálé alkalmából,ahol -mint az előző biennálé nagydijasának-egyéni grafikai bemutatoja van.

Uj Irás 1974/3 89.o.
Rózsa Gy:Kondor Béla

Kondor Béla 13.

Müveit Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Esztergomban mutaják be ugyanebben az évben, Budapesten, a Dürer Teremben grafikai kamarakiállitása nyilik 1964 márciusában. 1965-ápr.3-án Kondor Béla a Munkácsy dij II. fokozatával tüntetik ki. Augusztusban kiállitás nyilik az Ernst Muzeumban. A megjelent kritikák egyértelmüen és fenntartás nélkül a grafika és a magyar festészet korszakalkotó jelenségeként ünneplik.

Uj Irás 1974/3 89.o.

Rózsa Gy: Kondor Béla

Kondor Béla

"Akárki képe" cimmel Vadas József emlékezik a müvészre, s átfogó képet ad életéről, küzdelmeiről, müvészetéről.
Annak ellenére, hogy nem volt„közéleti ember", de "közéleti müvész volt"-irja. Az 1956 utáni korszakot megemlitve bizonyitja, hogy milyen érzékenyen „reagált a magyar társadalom multjára és jelenére" és milyen mélyrehatóan élte át saját sorsában a nemzet sorsát.
Hivatkozik a müvész diplomamunkájára, a Dózsa-rézkarcsorozatra, majd későbbi grafikáira, s szárnyasoltárára, melyen szintén Dózsa Györgynek állit emléket.
Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 1.
XVIII. évf. 22. sz. 13. lap.

1964.március 8-án tárlata nyilik meg a székesfehérvári István király Muzeumban.A sajtó egyik része a teljes elismerés hangján üdvözi,mint az uj magyar képzőművészet egyik mesterét,a másik rész hallgar a kiállitásról.Frank János kritikája azzal fejeződik be,hogy "Kondor Béla kiállitását be kellene mutatni nagyobb nyilvásosság előtt a fővárosban is./Élet és irodalom 1964.márc.28.9.o./

Uj Irás 1974/3 89.o.

Rózsa Gy:Kondor Béla

Kondor Béla 11

Az 1963 május 26-án megnyilt IV studio kiállitáson ötezer forintos dijat kap, október 27-én a II. Miskolci Grafikai Biennálén Borsod megye 6ooo forintos nagydiját itélik neki, szerepel a képzőművészek párizsi biennáléján. 1964-ben rész vett és dijat nyert a tókiói IV. nemzetközi grafikai biennálém, az egyetlen, megkésett Magyar Ifjuságot kivéve/1965. január 9./ semmiféle közleményt az akkori sajtóban erről nem találtam.

Uj Irás 1974/3 89.o.

Kondor Béla lo.

A cikkhez tiz nap mulva Dési Huber Istvánné szól hozzá a lap levelezési rovatában/1963 ferb.2o.5.o../A riport emliti a Fiatal Művészek Klubjában közelmultban megrendezett ugyancsak vihart kavart kiállitást,valamit három üvegfestményt,amelyeket a balatonföldvári templom számára készitett.

Uj Iras 1974/3 88.o.
Rozsa:Kondor Béla

1963.február.1o-én feltünést keltő riport jelenik meg réla a Magyar Nemzetben/Kristof Attila: Kibékitő látogatás egy "haragvó" müvésznél,9.o./ Az irás tragikus képet fest Kondor helyzetéről, nem kap megbizást,nemvásárolnak tőle,tönkreteszi a munka és az ital,oly viták kereszttüzébe került,amelyben látszólagos hivei és ellenfelei egyaránt félreértik,magára maradt és sem ő maga ,sem a képzőmüvészeti irányitás nem tesz semmit az állapot megszüntetésért.

Uj Irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy:Kondor Béla

A zsüri a fekete-fehér kartont jóváhagyja, a kész pannókat alkalmatlannak találja arra,hogy tervezett helyükre,egy Pécsuránvárosi óvodába kerüljenek.A képek Kond r tulajdonában maradnak. 1962-ben kiállitása nyilik a Miaim-i Museum of Modern Art-ban,1962-ben jan. 2o-án terjedelmes levele jeđenik meg az Élet és Irodalom 5.oldalán. Kondornak Bencze Gyula válaszol,ugyanott,ugyanolyan hangnemben,

Uj Irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy:Kondor Béla

A kritikák elismerik rendkivüli tehetségét és szemléleti-stilusbeli fenntartásokat tesznek szóvá.A kiállitáson szerepel kétMajolika terv és egy Szgraffito terv cimü táblaképe. a szgraffito tervet a zsürü nem fogadja el, a majolika elkészitését a kerámiagyár nem vállalja.Az utobbi témát-játszó és muzsikáló gyerekek-két falemezre festett pannóban valositja meg.

Uj Irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy.Kondor Béla

196omárciusában megrendezi első önálló kiállitását a budapesti Fényes Adolf teremben.
/A későbbi publikációk tulnyomó része,egymástol átvéve a técedést,dátumként 1959-rt rmlit.A tárlat 196o m rcius 25-én du 6-kor nyitotta meg Pilinszky János, a Magyar Nemzet 196o.ápr.12-én a Népszbadság 28-án közöl kritikát rola/

Uj Irás 1974/3 88-o-
Rózsa Gy.:Kondor Béla

Kondor 33.

Kondor Dózsája is tudatos anakronizmus, akárcsak a Derkovits Dózsája volt és témában, stilusesz-közökben is hasonló módon, hasonló okok miatt archaizál: megragadja és kiforditja a történelmet. Természetesen Kondor sem aktualizál.

Uj Irás 1974/3 92.o.
Rózsa Gy.: Kondor

Ágyuvonszolókban nyoma nincs az 1956
előtti festésnet gyanusan indulózo,zavar-
tanalul forradalmárkodó opitimizmusának
,olyanképpen hiányzik a Menekülők vonszolt
horizont lis kompóziciójából, a Dózsa halá-
la I. tört szinpadából az a világvégéig ta-
szitó tragikum-érzet,ami 1956 körül létezett

Uj Iras 1974/3 92.o.

Rózsa :Kondor

Kondor 35.D.

A Dózsa sorozat 1955-1960 között foglalkoztatta. Az egészet átfogja-s a ciklust egységessésteszi- az az erős katarzistudat, amelytől a Nagygyülés Budán, pátosza, a Tábortüznék idillje is törtté. komolyá nehezül, és amelytől a Fegyvert vissza! sátáni groteszkje, az Igy jár minden rendbontó geometriába vonagló fajdalma is fenségessé válik.

Uj Irás 1974/3 92.o.

Rózsa: Kondor

Kondor 39

1968-ban állitotta fel első monumentális munkáját a Maggitszigeti Nagyszállóban.

Uj. irás 1974/3 95.o.

Rózsa:Kondor

A Cirkusz II rézkarc/1961/ábrázol egy szépszemü leányaktot ,nevetségesen bizonytalan,kerekes székre kerülve,s velük szemben egy balta-kalapácsot emelő,arctalanul sötét figura,meg egy ellenségesen stabil traktor hagyott kétséget a harc kimeletéről.A Romanituk tanulmáyn I.II jelü rézkarcon/1964/ vörös szárnyas figura harmóniáját elsöpri a rank-rakéta-alkotmány.

Uj Irás 1974/3

Kondor 41

Készitett illusztráciot Az ember tragédiájához.

Az avantgarde,nem avantgare huzavonában örlödött fel

Kondor Béla.

A belvárosi kamarakiállitás mutatta meg,hogy megerő

/1988-as/

sodtek müveiben a nyolc-tiz éve elhagyott,hittel

teli tendenciák.

Uj Irás 1974/3 99.o.

Rózsa Gy:Kondor

Kondor 42.

A hetvenes kiállitáson szerepelt a Tüntető női, A Szentek bevonulása, a Valaki önarcképe. Ezek eldöntötték, hpgy Kondor Béla nemcsak példát adott gondolati mélységére, etikai elkötelezettségre, egy eljövendő, szöcialista magyar müvészetnek, hanem megteremtette a magyar szocialista müvészetet.

Uj Irás 1974/3 99.o.

Rózsa: Kondor

Kondor

emlékkiállitás nyilt a tihanyi muzeumban

Magyar Hirlap 1973/212/6

hitét,akaratát nem tudták sem 1949,sem 1956 ,sem a főiskolai hercehurcák,sem a politikai vargabetük megtörni,végül,felnőttként,1960 táján, egy megkezdett elkötelezett életmüvel a háta mögött legalább ideig-óráig müvészként kisiklani.

Uj Irás 1974/3 93.o.

Kondor 36.

Németh Lajos, a fiatal művész pártolására siető fiatal művészettörténész hiába irja 1956 nyarán a figyelmeztető lényeget, senki sem emlékszik rá. Az 1957 utáni kifogás természetesen a közérthetőség nevében szólal meg, a kiállításkritikákban is, s a zsüri döntésekben is. A későbbi tiprodo Kondor művekről ismert szárnyas emberpár még optikailag egy enrangu a kiegyensulyoztt, áttekintő szerkezetekkel, a Kések ember, késes, mint fenyegető.

Uj irás 1974/3 93.o.

Kondor 92.37.

1960 körül müvelte azt a sommázó, tiszta vonalakból és nyugodtan egységes felületekből szerkesztett, életem konstruktivizmust, amit pályatársai csak igen lassan a hatvanas évek derekára érnek el.

Uj Irás 1974/3 93.o.

Rózsa :Kondor

Kondor Béla

emlékkiállitása nyilt meg május 30-án a zalaegerszegi Göcsej Muzeumban.Hetven alkotását mutatják be.

Magyar Hirlap 1975 149/8

Kondor Béla

emlékszobát rendeztek be az átépités után julius 26-án megnyilt Miksolci Képtár kamara" termében.

Magyar Hirlap 1975/2o6/13

Kondor Béla

A Miskolchoz igen sok szállal kötödő müvész nek igen gazdag kiállitásá van a Miskolci Képtárban, 180 müvét őrzi a muzeum, s most nemcsak rajzait, hanem személyes tárgyait is bemutatják.

Magyar Hirlap 1975/221/4 N.S.L.

Kondor Béla

1972-ben vették fel a szentendrei müvésztelepre.

Az ujjáépitett szentendrei régi müvésztelep első éveiből cimü kiállitáson szerepelt Szentendrén.

Magyar Hirlap 1974 271/6

Láncz:kiállitásról kiállitásra

Kondor Béla

meghalt, Nagy László nagyon szerette őt.

Uj Irás 1974/12 132.o.

Nagy László: Életem

Uondert Béla

Méltatás.

Kovács Gyula: Festők, grafikusok műtermében.
Művészet, 1976. május - 4. oldal.

Kondor Béla

és kortársai grafikai kiállitása nyilt meg
az I László gimnáziumban Köbányán .

Magyar Hirlap 1974 327/8

Kondor Béla

Lukácsy Sándor: Vidék Bpesten
Kiállítás tanulsá-
jokkal

Magyar Hírlap, 1985. V. 21

Kondor Béla

Beszélgetés Müller Lipsiddal

Mozgó Világ 1985/3

Kondor Béla

Rajzbiennálé Salgótarjánban

Magyar Nemzet, 1986. XI. 18.

Kondor Béla fm. gr

Muzsika
Auschwitz
Egy háború c. művek

→ Bálint Endre
MŰVÉSZET 1985/10/20

Kondor (Béla)

A'.R. nem

->Ábrahám Rafael

MŰVÉSZET 1985/5/10

Kondor Béla fm

képi utóigából merít

→ Tóth Ernő fm

MŰVÉSZET 1985/11-12/96

Kondor Béla

Katalin-oltár c. fest.

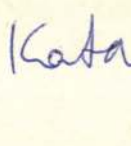

→ Képes György
MŰVÉSZET 1985/8/53

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész

A byszti Történeti Múzeum kiscelli részlegében új, állandó kiállítás nyílt. E kiállítás jelzi a mai magyar művészet irányait és teljesítményeit. – Külön fejezet foglalkozik Barcsay, Kondor Béla, Lakner László, & Országh Lili művészetével.

L.M.: Századunk üzenete.
Kisalföld, 1983. okt. 29. 8. old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész a budapesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében megnyílt új állandó kiállításon külön fejezet foglalkozik Kondor Béla, Lakner László műveivel.

Losonci Miklós: Képzőművészetünk mítosza és jelene a Kiscelli múzeumban.
Népújság /Heves/, 1983. okt. 29. 6. old.

Kondor Béla grafikus

→ Vilt Tibor

MŰVÉSZET 1985/7/12

Kondor Béla. Munkácsy-díjas festő-ágrafikusművész

Szentendrei találkozások címen a Szentendrei Képtárban látható Molnár Edit fotóművész tárlata. Nyitányként Molnár Edit fotóönarcképe tekint ránk, Kondor Béla felvétele, akiről több fényképet is készített, felvázolva a külső arcmásban belső lényét.

Losonci Miklós: Szentendrei találkozások.
Pest Megyei Hírlap, 1984. júl. 11.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festői grafikai művek

2.) folytatás

8 VASÁRNAP

9.30

TIT TÁRLATVEZETÉS

Kondor Béla művészete

Vezeti: Bolgár Kálmán művészettörténész

Magyar Nemzeti Galéria, 1984. júl.-aug.

Kondor Béla fm

hatása

↓

→ Szentgyörgyi Józsefre

MŰVÉSZET 1985/ 8/16

Kondor Béla festő, gr

Varga J. szobra

→ Varga Imre Sz

MŰVÉSZET 1985/10/35

Skondor Béla

hatása

↓

→ Orosz János

MŰVÉSZET 1985/5/38
41

Kondor Béla fm. gr.

inspirálta
S. A. M-t.

→ Sárosi A. Miklós gr.

MŰVÉSZET 1985/10/51

Kondor Béla, festő

L. Makovecz Imre

Németh Lajos: Makovecz Imre épületeiről 42-43

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/6

Kondor Béla, Jestő

L. Ungár Péter

– Szövetségi hírek

Boszó 3

Magyar

Építőművészet, Ap. 1983

83/1

Kondor Béla

Rajz

Magyar Nemzet 1987. VII. 3.

Kondor Béla

Kenessei András: Egy nagyminőszet
érzékeny egyensulya

Magyar Hirlap, 1985. X. 31

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

a Tavaszi Fesztivál keretében a Magyar Nemzeti Galéria Kondor Béla életmű-kiállításával és Barcsay Jenő „Anatómia", valamint „Ember és drapéria" c. műveinek eredeti bemutatásával szerepel a Fesztivál.

Esti Magazin

1984. III. 1. 18.30 /Bereckiné/.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Tehetséges fiatal képzőművészek alkotó munkáját segíti a Derkovits-ösztöndíj, melyet 1957-ben alapított az oktatásügyi miniszter a Magyar Képzőművészek Szöv.-nek javaslatára. — Komoly művészre értek a hajdani ösztöndíjasok közül, pl. Kondor Béla, Kémeth József.

-a-i-: Derkovits-ösztöndíjasok bemutatkozása.
Fejérmegyei Hírlap, 1984. márc. 3.

Kondor Béla

Festői formák

Élet és Tudomány 1985. XL 1.

Kondor Béla

Kiállítás az európai kulturáli fórum alkalmából

Nefrsane 1985. X. 22.

Kondor Béla

Pathó Imre - gyűjtemény

Győrben

Magyar Nemzet 1986. V. 8.

Kondor Bela

Kiállítás Salgótarjánban, a
Nógrádi Sándor Múzeumban

Nepszava 1985. X. 1.

Kondor Béla

Európai Testület - ma

Weimar 1985. XI. 1.

Kandor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész

Palicz József festőművész olyan alkotó légkörben nevelkedhetett, ahol Kandor Béla volt az évfolyamtársa.

K.Z.: Palicz József kiállítása a soproni képcsarnokban.
Kisalföld, 1984. máj. 11.

KONDOR BÉLA

ÚJ MŰVÉSZET

1998/dec.

P-9396

35.o.

eretett anyanyelvünk elleni minden sértést
idiomához fordulok, amelynek megsértése
etem a szívem anélkül, hogy a legcsekélyebb
tól kellene tartanom. Márpedig, kedves
ndhatván azt, ami eszembe jut, hogy
, aminek bizonyítéka, hogy az ott tar-
geimet, amelyek egyébként eléggé gyönge

akár azonnal is, a feleségem pedig

KONDOR BÉLA

Új művészet

1997. okt. – nov.

16. o.

KONDOR BÉLA

ÚJ MŰVÉSZET

1997. ÁPRILIS

2.0.

KONDOR BÈLA

Új művészet

1997. dec.

3.0.

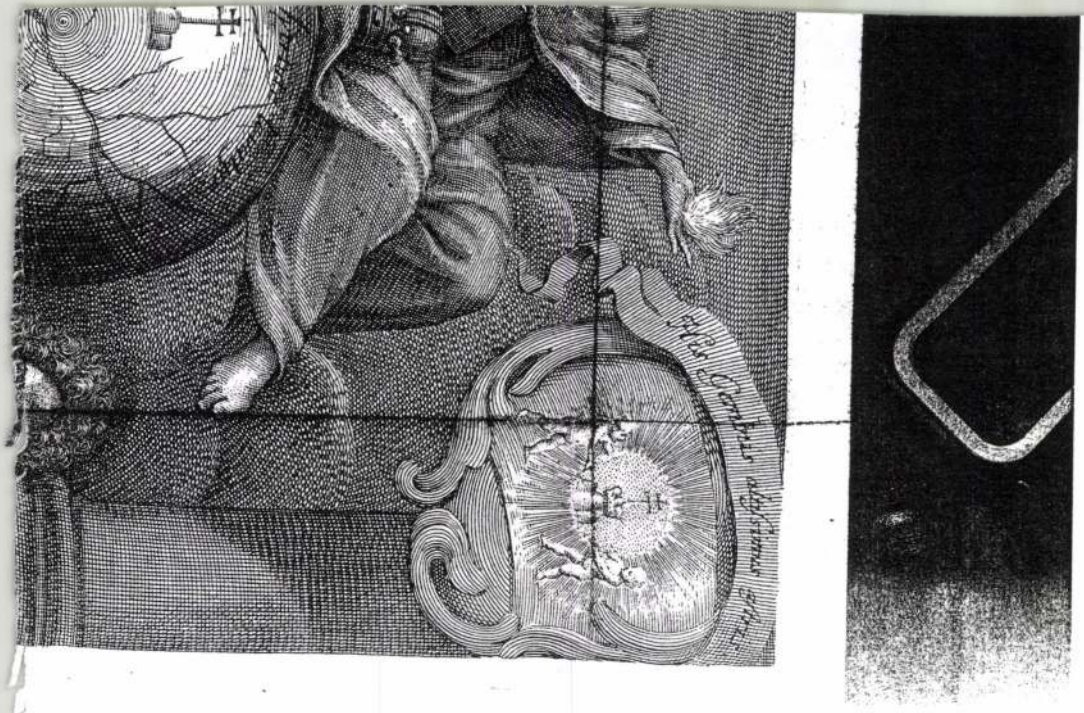

KONDOR BÉLA

Új művészet

1998. dec.

35.o.

Kondor Béla

Pécs – a mizerná vásárka

Wepnana 1985. III. 6.

Kondor Béla

Nemzet Lovi Jestészeti kiállítás
a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1985. XII. 17

Kondor Béla, fsh.

d: Mágor Ágnes

Vadas József: Végzetes finomságok 12.

Élet és Irodalom. Bp. 1986. márc. 7. XXX/10

Kondor Béla, testő

L: Egry József

_: Keti ajánlat.

3.

Új Tükör, Bp. 1986. marc 16

XXIII/11

Kondor Béla, költő

A: Gruber Béla

Vadas József: Testelt öt évet 13.

Élet és Irodalom Bp. 1986. nov. 21. XXX/47

Kondor Béla, festő

L: Földi Péter

Sz. A: Párizstól Melanéziáig 24-25

Ü; Jübin Bp. 1986 aug 17. XXIII/33

Kondor Béla festő

L. Kántor János

– Heti ajánlat

Új Tükör, Bp. 1986 júl. 6

3.

XXIII/27

Kondor Béla, festő

L: Nagy Sándor

–: Heti ajánlat 3.

Új Tükör Bp. 1986. júl. 20. XXIII/29

Kondor Béla, jestő

L: Gross Arnold

Arató Antal: Képkölcsönzés a könyvtárból 2.

Élet és Irodalom Bn. 1986. már. 14. XXX/11

Kondor Béla, festő

L. Kobados Árpád

Vadas József: Zsonglőr a holadék felett 13.

Élet és Irodalom Bp. 1986 fel. 14. XXX/7

Diplomamunkája a Dózsa-parasztháboru témára készitett,később több lappal kiegészitett rézkarc sorozat.A diplomamunka ismét vitát kavar a főiskolán, a vita a közvélemény előtt tovább gyürüzik./Vajda István:Müvészavatás; Béke és Szabadság 1956 jun.2o.,14 old,Németh Lajos:Kondor Béla rézkarcairól?Uj Hang 1956. aug.48.old./

Uj irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

1957-ben három éves Derkovits-ösztöndijat kap,ugyanebben az évben az ösztöndijat felhasználva Párizsba megy tanulmányutra.1958-ban szerepel a luganoi Bianco e Nero nemzetközi grafikai kiállitáson.1959-ben,a jubileum esztendejében rézkarc sorozatot készit a Tanács köztársaság témájára, néhány lapot bemutat a VII Magyar Képzőmüvészeti Kiállitáson a Mücsarnokban.

Uj irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy:Kondor Béla

Kondor Béla 1

festő és grafikusmüv sz 1931. február 17-én született Pestlőrincen. Apja eredetileg vasmunkás, később hivatásos altiszt a hadsegegben, még később, a felszabadulás előtt és után tisztviselő. Gyermekkorát a tipikusan elővárosi félig munkás, kispolgári környezettel lehet jellemezni,

Uj irás 1974/3 87.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

1949-ben érettségizett, a Gazn Hajógyárban kezdett dolgozni,az üzem képzőművész körében rajzolt.Képességeire a Képzőművészeti Főiskola két tanára figyelt fel egy 1951-es gyári tehetségkutató akció alkalmával,javasolják,hogy kérje a felvételt az intézménybe.Vizsgát tesz, felveszik.

Uj irás 1974/3 88.o.
Rózsa Gy.:Kondor Béla

Kondor Béla. grafikusművész

Vasárnap délután Zelk Zoltán idézi meg a törvénytereintő mestevek – Ferenczy Béni, Vajda Lajos, Kondor Béla – emlékét versek és szavak segítségével.

(if): Élő példaképek.

Hajdú-Bihari Napló, 1976. jan. 27.

Kondor Béla

az új Galériában láthatók – szétszórva a teremben – Kondor Béla és Csernus Tibor művei. „Szent antal megkísértése" (Bukár) (említve)

Láncz Sándor: Képzőművészeti Krónika, Jelenkor, 1976. 3. 253. old.

Kondor Béla, festő-grafikus művész

a 25 éves szemyei művésztelepre, állandó visszatérő művészek egy része sajnos már csak műveinel tért vissza a jubileumi számadásra. – Kondor Béla, Schaár Erzsébet egy lezárt életművekkel fémjelzik meg a helyét és rangját e művésztelep 25 évének.

Ratkai Ida: 25 éves a szemyei művésztelep.

Vas Népe, 1976. jún. 20.

Kondor Béla

a Magvető Kiadó kiötte gyűjtötte azokat az interjúkat, amelyeket Frank János 1964- és 1971 között kérzített művészeinkkel, – melyek között ott van a művész is.

Dévényi Iván: Szóra bírt műtermek. Frank János könyve.

Tolna Megyei Népújság, 1976. ápr. 25.

Kondor Béla, 2.) Folytatás.

a Hatvany Lajos múzeum fotó/művészet kiállításának a dott helyet. - Itt szerepel a művész utolsó évében egy lapon készített fotó-szériái. (többszörös expozícióval). (említve).

Láncz Sándor: Képzőművészeti krónika. Jelenkor, 1977. 1. 43. old.

Kondor Béla, festő

L.:Mácsai István

Vekerdi László:Az értelmezés esélyei 538-542

Jelenkor, Pécs, 1977. június. XX/6.

KONDOR Béla

KOVALOVSZKY Márta: 1987, Sea: Don Giovanni.
Életünk, 1989.3.sz. 427.p.

Vrondov Béla

grafikumárén

A Hermann Ottó Múzeum Képtárában állítottál
ki az előző kiennálé nyertesének tárlatát.

Népnara
1980 jan 25.

Végvári Lajos
ünne

KONDOR BÉLA

poszthomusz Kossuth dij. 1990. márc. 15.

JÚLIUS

z	Tihamér, Annamária Ottó	**16**	V Valter
		17	H Endre, Elek
		18	K Frigyes
		19	Sz Emília

Kondor Béla festő és grafikus

posthumusz Kossuth-díj

Népszabadság, 1990. márc. 14.

Kondor Béla 1980

● KONDOR BÉLA 1960-ban rendezett s a megnyitás utáni harmadnap bezáratott kiállítását nyitották meg újból tegnap, a volt Fényes Adolf Teremben. A tárlat december 31-ig tekinthető meg.

Népszabadság, 1989. dec. 13.

KONDOR Béla Film Színházi Művek 1988. X. 26. 27. p.

KONDOR BÉLA VERSEI

Pálfy Margit Valaki önarcképe címmel Kondor Béla, a tragikus fiatalsággal elhunyt képzőművész verseiből összeállított esttel jelentkezik a budapesti Egyetemi Színpadon. Az Eötvös Alapítvány támogatásával készült pódiumműsor, melyet Seregi Zoltán rendezett, november 26-án szombaton, 27-én vasárnap este 7 órakor látható. Látványtervező: Kulifai Tamás. (Fotó: Kulifai Tamás)

A hét műsorából. Jelenet Sha angol tévéváltozatából

rácia semmiképp sem maradhat ki a működéséből. Ebben mind a négy felkért jeles vitaindító előadó: *dr. Andics Jenő*, az MSZMP KB agitációs és propaganda osztályának vezetője, *dr. Kéri László* szociológus, *dr. Sólyom László* jogász és *Szabó István* filmrendező egyetértett. A konkrétabb értelmezések tekintetében azonban eltértek a nézeteik. Maguk a nézetek élesebben vitáztak egymással, mint az előadóik.

Csak egy-két sarkítottabb tézist ragadnék ki a felrajzolt gondolatokból. Kéri László úgy tekint a Magyar Televízióra, mint az ország legnagyobb termelőüzemére. Termeli és elosztja eme üzem az ismereteket, a társadalmi tudást. Működésében egymás mellett található a sokféle égető hiány és a sokféle égető pazarlás — pénzben, kapacitásban, munkaerőben és munkaidőben. Tipikus nagytermelői struktúra és magatartás Magyarországon — tehetem hozzá. Eszerint tehát *azzal* küzd tévénk a *munkájában*, ami ellen *küzdeni látszik a munkájával*. Megértem: nehéz ezt a skizofréniát tartósan elviselni.

Szabó István nem is tamás napon volt a vitában jelenésük. Szabó azonban így is frontálisan „ütközött" Kéri álláspontjával. Teljességgel más modellt dobott a szakmai köztudatba. A Magyar Televízió semmi esetre se legyen koncentrált nagyüzem. Álljon inkább kis létszámú, de rátermett szerkesztőségekből. Ezek ne termeljenek a szó mai értelmében, hanem — rendeljenek. Az alkotók tömörüljenek önálló műhelyekbe; az ő produkcióikból válogathasson szabadon a szerkesztőirendelői gárda. Ám ugyanakkor Szabó feltétlenül szükségesnek tartja bővíteni a tévének dolgozó al-

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész (1931–1972).

Nagy Zoltán: Temp-rom-tér a Kiscelli Múzeum sy kiállítóterme, az ábrahám-kiscelli trinitárius kolostor és templom, Bp., 1942

Enteriőr Kondor Béla, Vigh Tamás, Csernus Tibor, Kiss Nagy András, Román György, Ország Lili műveivel. (repr.)

Művészet, 1989., 3., 4-old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész (1931-1972).
Tarr László: Új emléktáblák a fővárosban

Említést érdemel még Kondor Béla, festőművész emléktáblája, Bécsi utca 1. sz., azon a házon, amelyben lakott, alkotott és ahonnan utolsó, végzetes útjára indult.

A József utca 37. sz. házon az emléktábla nem kevesebb, mint 16 művész nevét örökíti meg, akik ebben a művészházban laktak és alkottak.

Budapest folyóirat, 1988., 10., 29-old.

Kondor Béla

festő – grafikusművén

Kiállítása Magyar Nemzeti Galériában.

Dévai Gudre
ci Ne
– 3. old –

Ú. i Tázi
1989 ápr. 16

Kádár Béla

Molnár Edit fényképész

Magyar Nemzet 1984. VIII. 4.

Kondor Béla

Kondor Béla kiállítása az Ernst Múzeumban volt.

Gálzor Ernte: Művészet és álmüvészet..
Művészet, 1981. június – 4. lap.

Kondor Béla

Kondor Béla emlékére című kép-
ben örökítette meg a művészt.

Pataki Gábor: Vári Dezső kiállítása.
Művészet, 1981. május – 56. lap.

Kondor Béla, Jestő

L: Barabás Miklós

Sümegi György: Szilády Károly archeológusarnoka 72-76

Forrás, Kecskemét, 1982. május XIV/5

Kondor Béla, festő
Grafikus

L: Huszárik Zoltán

Sarkantyú Mihály: Huszárik mint képzőművész 84-87

Forrás, Kecskemét, 1982 október XIV/10

Kondor Béla, festő

L. Nagy László

Tüskés Tibor: Nagy László (7) 737-744

Tiszatáj, Pécs, 1982. júl-aug. XXXV/7-8

Kondor Béla

„Valaki önarcképe"
(repro)

Kovács Péter: A művészettől a...
Művészet, 1981. május – 4. lap.

Kondor Béla

Méltatás.

Tímár Árpád: Történelmi távlat...
Művészet, 1981. június – 6 lap.

Kondot Béla, Jestő

L: Székely Bertalan

mol—: Nagyszabású kiállítás ... 2

Esti Hirlap Bp. 1981 szept. 30.

Kondor Béla, festő

L: Anna Margit

J. K. Magángyűjtemények kincsei ... 6.

Nincszabadság Bp. 1981 okt. 16.

Kondor Béla, festő
Grafikus

L: Almásy Aladár

P. Kűns Julianna: Mit csinál a rél, ... 13

Népszabadság Bp. 1981 dec 13.

Kondor Béla

Méltatás.

Lóska Lajos: Teknőszámyú angyal
Műveszet, 1981. május - 28. lap.

Kondor Béla, festő

L: Vajda Lajos

Molnár Gabriella, Műgyűjtők kincsei 2

Esti Hírlap Bp. 1981 okt. 21

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő- és grafikus-
művész

Góór Imre festőművész, író, a Kecskeméti Művésztelepen írta meg a „Változó időket" melyben igen sok művészről ír és ezek között igen fontos alkotókról ír, mint Kondor Béla, vagy Bérki Viola, vagy Táth Menyhért.

A változás bolandja.

1982. jan. 2. Kossuth 14.39 | M. |

Kondor Béla

festő - grafikusműrész

13 fis vézlarca az újpesti
Mini Galériában.

Stúdió '80
1980. XII. 2.
TV. 21,05 Ánel

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész.

Decsi Kiss János: Ki látta Gácsi Mihályt? Dombóvár 89 – Egy emlékkiállítás margójára.

Akik közelebbről ismerték Gácsit, elmondhatják, mit jelent számára a repülés. Pontosabban az az élmény, mikor legigazibb karátját először ültette repülőgépbe. Kondor Béla első légi útjáról gyermeki izgalommal mesélt, úgy mint mikor Ikarosz történetét adja tovább az ember. A csattanó akkor következett be, mikor Kondor a saját édesanyját vitte repülni, olyan határozottsággal, mint aki bejáratos a mennyei forgalomba.

Művészet, 1989., 11–12., 14-old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész (1931–1972) (1.) Folytatás.

P. Szabó Ernő: Csillagnéz, s ők visszanéznek? Nagydíjasok Miskolcon.

Ki-ki igyekezett megtalálni a maga Cyranóját, ez a törekvés azonban a 60-as évek végére egyre több akadályba ütközött. Kevesen voltak képesek olyan magasra szállni, amilyen távolságokon Kondor Béla hőszei átkeltek és így aki útra kelt, egyre inkább a már ismert, veszélytelen ösvényre kényszerült.

9. „Rajz", ceruza, színes tus, 43 x 30 cm, 1963. (repr.) — A második biennálén Kondor Béla kapott nagydíjat. (A miskolci zsűri, a rendezők második szép gesztusa vele szemben, hogy 1973-ban már létezett a Kondor-emlékérem).

A miskolci Országos Grafikai Biennálék nagydíjasai:

II. 1963: Kondor Béla

Művészet, 1989., 11–12., 37–38-old.

Kondor Béla, Munkácsy díjas festő-grafikusművész (1931-1972).

Feledy Balázs: Egy individualista festő Kovács Tamás Vilmos.

Kovács Tamás Vilmos szinkezelésében extatikus jelenetei eszünkbe juttathatják Kondor Béla képeit, de ugyanakkor Szentgyörgyi József pikturáját is.

Muvészet, 1989., okt., 34-old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész (1931–1972).

Megay László: A rézmetszés klasszikusa, Rékassy Csaba.

Kik és hányan nincsenek már abból a páratlan tehetségű, grafikus nemzedékből, melyet Kondor Béla neve fémjelez és úgy teremtett iskolát, hogy abban minden mester a többitől szellemileg független. Nincs már itt, a társaság rangidőse, Csohány Kálmán, elment Stettner Béla is fiatalon, régóta hiányzik Lenkey Zoltán és újabban Rékassy Csaba.

Az előző évi Tokiói Grafikai Biennálén Rékassy díjat szerzett egyik lapjával. Itt hasonló elismerést a hazai művészek közül csak Kondor Béla kapott.

Művészet, 1989., 11–12., 20-old.–22-old.

Kondor Béla, Munkácsy-díjas festő-grafikusművész (1931-1942).

Végvári Lajos: Groteszk mesék. Pető János grafikáiról

Pető Jánosnak a szeszélyes vonalrajz és a tónusos plasztícitás jellemzi legjava műveit. Ebben a vonatkozásban Kondor Bélát követi, tőle kapott bátorítást a konkrét megjelenítés és az éppen csak sejtető „elnagyolt" vonalrajz alkalmazására.

Művészet, 1989., 11-12., 102-old.

Kondor Béla

festőművén

Kiállítás nyílt a Mini Mú Galériában a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből: „Nagy mesterek vázlatai" címmel.

(Ott. 22 i.)

Déli Hírlap
1982 nept. 11

Kondor Béla

festőművén

1983 nov.-ben a Magyar Nemzeti Galéria emlékműziállitását rendezi meg.

Művénet
1983 aug.

Kondor Béla

festőművész

A Művész vándorkiállítása 1982 febr. –
július franciaországban

Művészet
1982/4.

Kondor Géla 1.

Grafikus-festőművész

Emlék kiállítás Korányi Szanatoriumban

Magyar Hírlap 1973 XI. 312

Kondor Béla, festő

MDK

A fiatal, Derkovits-díjas festő első önálló kiállításán (fényes Adolf Terem) rajzok, rézkarcok, monotypiák, festmények láthatók. Még küzd a kifejezéssel, festő-kísérleteiben a technikával, – a művész, az egykori hanz hajógyári munkás.
Egyakori az ezmei ellentmondás műveiben, a tartalom és forma egyszínek hiánya: Dózsa-sorozat, Tanácsköztársaság karcok, Kiűzetés a paradicsomból, A jó legyőzi a gonoszt stb

~~Péter Imre~~: Tegyetek kiállításokról

8l

Népszabadság Bp. 1960 ápr. 28.

[ ]

Kondor Béla, festő

mejenli he.

E. Fehér Pál: A tudatos kollő 7

Népszabadság, Bp. 1979 jún. 8.

Kondor Béla

Részt vett a Magyar Nemzeti Galériában megrendezett rajzkiállitáson.

Magyar Hirlap 1980/5/15/6

Wagner:Levélféle egy rajzkiállitásról

Kondor Béla, festő

L: Hincz Gyula

Rózsa Gyula: Grafika férfikorban 7.

Nemszabadság, Bp. 1979 dec 12.

Kondor Béla, festő

Szécsi Margit „Imák" c. versét
Kondor Béla emlékének
ajánlja.

Csoóri S.: „A földből jő el ...." 25-29

Tiszatáj, Szeged, 1980. márc. XXXIV/3.

Kondor Béla, testó

L: Nagy László

Csoóri S: Egy másik élemű tövedé ke 34-34

Tiszatáj, Szeged, 1980, jan. XXXIV/1.

Rondor Béla

A művésznek kiállítása volt
Esztergomban

Bodri Ferenc: Az esztergomi modern gyűjtemény...
Művészet, 1979. május – 27. lap.

Kondor Béla, kső

□ KONDOR BÉLA monotípáit mutatja be a szegedi Bartók Béla Művelődési Központ legújabb kiállítása. A tárlat július 29-ig tekinthető meg.

2.

–:□ Kondor Béla

Esti Hírlap, Bp. 1979. júl. 7.

Kondor Béla, festő

megemlítve

M. Tolnay István: Adok nektek aranyvesszőt 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979 jún. 2

Kondor Béla, kstő

L: Samu Katalin

Rózsa Gy: Hódmezővásárhelyi kiáll.. 7.

Népszabadság, Bp. 1970 jún. 22

KONDOR BÉLA

Művészetét széles társadalmi megbecsülés, kivételes kritikai elismerés kisérte, mégis megujulóanyagi gondokkal küzködött, pedig rendületlenül dolgozott. Egyetlenmegrendelt szárszói tablójáért a tisztelet dijat, különös tévedés folytán, - máig sem kapta meg.

Kerékgyártó István: Festészet, mükereskedelem, mecenatura. MÜVÉSZET, 1979. november - 86lap.

Kondor Béla

Almásy Aladár, Barcsay Jenő, Brankovics Éva, Csikszentmihályi Róbert, Csohány Kálmán, Fodor József, Z. Gács György, Hézső Ferenc, Kohán György, Kondor Béla, Kurucz D. István, Magos Gyula, Medgyessy Ferenc, Nagy Gábor, Németh József, Püspöky István, Somogyi József, Szabó Zoltán, Szalay Ferenc, Szurcsik János nevét sorolja fel Vadas József: "Vásárhely Országos tárlata" c. kritikájában, mely a Műcsarnokban rendezett "Vásárhelyi őszi tárlatok" c. kiállitást ismerteti.
A tárlaton szereplő művészek közül a fentiek munkájával, bemutatott müveikkel, eredményeikkel hosszan, részletesen foglalkzik.
Vadas József fenti cimü beszámolóját lásd: Szemethy Imre nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 30. XXIII.évf. 26. sz. 13. lap.

KONDOR Béla

Németh Lajos: Kondor Béla költészetéről.= Herman Ottó Muzeum Évkönyve XXVII. Miskolc, 1989 91 - 98. p.

SZETA

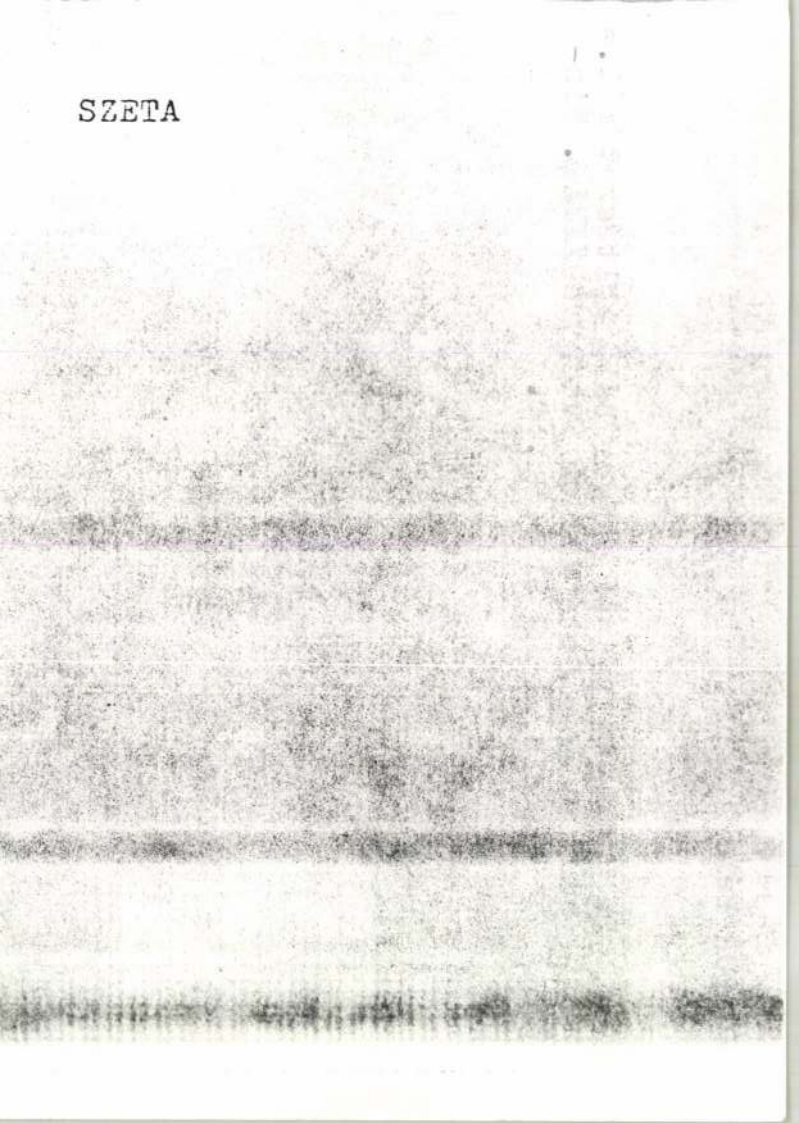

KONDOR Béla

- magát tartja felfedezőjének, ő irt róla először 9.p.
- kapcsolatukról 11-12.p.

A művészet igazában van a szabadásg világa : Beszélgetés a hetvenéves Végvári Lajos művészettörténésszel. = Herman Ottó Muzeum Évkönyve, XXVII. 1989

KONDOR Béla

PATAKI Gábor: A székesfehérvári István Király Muzeum uj állandó kiállitása. = Uj Müvészet, II.évf.1.sz. 1991

23-24.p.

KONDOR Béla

BÁN András: Az avantgárd előretürtése : Beszélgetés Beke Lászlóval. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 3o.sz.1991 febr. 4. 7.p.

Az MNG 60-as évek kiállitásáról

rinbergovi a bol
j zaťom.

v Bytči, doložený
)7 a v jeho listoch
nia zemepanských
mojšieho zámku.

v Trenčíne, dolo-
v rokoch 1582—
mestské múry

v Prešove, pôvo-
1741, keď sa stal

KONDOR BÉla

JUHÁSZ Ferenc: Ki tudja megmondani? = ÉS XXXV.évf. 6.sz.1991 10. p.

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ...

Felkérjük, hogy a fenti kutatá
példányát az MTA MKCS Könyvtár
küldeni sziveskedjék.

KOSDOR BÉLA

Forrás 1977/7-8-29.o.
Bodnár György:Keresetlen öntudatosság

Kondor Béla 1

már fiatalon,főiskolás korában magára talált.Páratlan egyéni,szuggesztiv müvészetével kortársainak müvészeti szemléletét egycsapásra megváltoztatta.Mestere volt Szőnyi István és Koffán Károly.Koffán és Kondor között barátság jött létre.Mestere azonnal felfedezte nem mindennapi tehetségét,mindenben segitette,s ha kellett bátran kiállt mellette.

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Barcsay: Ember szól az emberhez

Kondor Béla 2

Barcsay hetenként kétszer találkozott Kondorral. So ha nem hiányzott az órákról, tátgyait komolyan szerette. Képeinek tárgya mindig is az ember illetve az emberiség problémái, a képről mindig az ember szól az emberhez.

Forrás 1977-7-8/27.ol.
Barcsay: Ember szól az emberhez

Kondor Béla †

1972 december 12 -én halt meg.

Forrás 1977/7-8-32.o.
Dávid Katalin:Angyalt tartok akezemben

Kondor Béla
festő

Méltatás

Papp Gábor: Kiállítások.
Művészet, 1974. augusztus - 35 lap.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla emlékére a Fészek Klubban rendezték „A mindenség mutogatója ki állítást.

Papp Gábor: Kiállítások.
Művészet, 1974. augusztus - 35 lap.

Kondor Béla

grafikus

Nagy László „Faccal a tengeren" című versgyűjteményet Kondor Béla látta el a védőborító, kötéstervek és az illusztrációkkal.

Bauszkyné Kiss Éva: Az irodalmi illusztrációkról

Művészet, 1974. augusztus – 7 lap.

Kondor Béla
Grafikus

Miltatis

Barószkyné Kiss Éva: Az irodalmi illusztrációkról.
Művészet, 1974. augusztus – 7 lap.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla vendéz fűződik
Madách és József Attila műve-
nek illusztrációja

Bánszhyné Kiss Éva: Az irodalmi illusztrációkról.
Művészet, 1974. augusztus - 7 lap.

Kondor Béla
grafikus

Illusztráció Nagy László „Bécsi-
zik a lovacska" c. versékez.
(repro)

Bánszkyné Kiss Éva: Az ir odalmi illusztrációkról.
Művészet, 1974. augusztus-7 lap

Kovács Imre grafikus

a Stúdió '73, a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának-évente megrendezett-idei kiállításán a jelképet és részletezést egyesítő kompozíciója szerepel. (említve)

Miklós Pál: Képzőművészeti krónika. Jelenkor, Pécs, 1974. febr. 173. old.

Kondor Béla

Ez év júniusában nyílt meg a mester retrospectív kiállítása, amely magában foglalja az elhunytnak számos festményét és grafika művéti-t tárlat a tihanyi múzeumban szerepel.

I.F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. június 17

Kondor Béla

Budapesten született 1931-ben, 1972. decemberében hunyt el. Középiskolai tanulmányai nak befejezése után az óbudai hajógyárban nyert alkalmazást mint villanyszerelő.

I. F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. junius 17.

Kondor Béla

Utóbb a bp-i Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be, hol mesterei Borosay Jenő, Koffán Károly és Kmetty János voltak. Első önálló tárlata Budapesten 1960-ban.

I.F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. június 17.

Kondor Béla

1954-óta szerepelnek különböző" külföldi kiállításokon jelentős művei: így 1958-ban a luganói Nemzetközi grafikai kiállításon, a floridai Miamiban, a Modern Art Múzeumban.

I. F.: A tiszteletre Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. június 17.

6p

Kondor Béla

Szerepelt ugyanosak 1963-ban a párizsi Fiatal Művészek Biennaléjén; 1964-ben a tokiói 4-ik grafikai nemzetközi Biennalén; az 1968-as Velence-i Biennálén.

I.F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. jun. 17.

Kondor Béla

Bemutatta továbbá alkotásait San Paulo, Bécs, Budapest, Székesfehérvár-i tárlatokon. A tihonyi kiállításon 1.500 művét láthatjuk.

I. F.: A tributo to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. jun. 17

Kondor Béla

Stílusa teljesen egyéni és nem sorolható egy magyar művészeti irányba sem. Művészi egy bizonyos nosztalgia érzékelhető a klasszicizmus iránt. Sokat tanult a szürrealizmusból.

I. F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. jún. 17.

Kondor Béla

Grafikus művészete egyensúlyban van az értelem és öntön között, ezt azonban nem valósítja meg konstruktivista pellemben; az emberábrázolást a nagy hagyományok tipteletében valósítja meg.

I. F.: A tribute to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. jun. 17.

Kondor Béla

Kövegbenyomott két reprodukciója: „A bomba", valamint a „Darázs király".

I.F.: A tributo to Béla Kondor. Daily News, Budapest, 1973. jun. 17.

: Kondor Béla

a Petőfi Irodalmi Múzeum Új József Attila kiállításon látható néhány grafikája,

~~Lupp:~~ Magyar Hírlap, 1944. ápr. 13,
Lupp: Lírai geometria.

Kondor Béla

Németh Lajos könyve a „Modern magyar művészet", átfogó képet ad a képzőművészetnek arról az időszakáról, mely az 1890-es évektől napjainkig tart. Szuggesztív és érvényes jellemzését nyújtja a XX. s. kiemelkedő egyéniségeinek. Könyvében a művész munkasságáról ír.

D. I.: Új művészeti könyvek.
Vigilia, 1969, febr. 131-132 old.

Kondor Béla grafikus

A X. Miskolci Orsz. Képzőművészeti kiállításon szerepelnek alkatásai, melyek mutatják, hogy a művész ma is szeizmográfként reagál a világ eseményeire.

Szerecsi János: X. Miskolci Országos Képzőművészeti kiállítás.
Népművelés, 1969. febr. 28-29 old.

Kondor Béla

a Műcsarnokban rendezett Stúdió 77-68 c. kiállításon szerepelnek művei, drámákkal teli grafikai lapjai.

Zs. d.: Fiatalok kiállítása a Műcsarnokban.
Szolnok Megyei Néplap, 1969. dec. 31.

Kondor Béla

A Műcsarnok ban megnyílt Nemzetközi katonai Képzőművészeti kiállításon szerepel műve: grafikái.

Fejér megyei Hírlap, 1969. márc. 2.

Kondor Béla

Kismadár p. monotypia
298×420

XX. sz-i Magyar Grafika
Sarasia Kriz. Szombathely 1974.

Kondor Béla

kismadár rep.

XX. Országos Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1976.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

MEGHÍVJA ÖNT

KONDOR BÉLA

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1974. MÁJUS 18-ÁN, SZOMBATON DÉLI 12 ÓRAKOR

A MŰVÉSZ HAGYATÉKÁBÓL VÁLOGATOTT TÁRLATOT

NAGY LÁSZLÓ
KOSSUTH-DÍJAS KÖLTŐ

NYITJA MEG.

Kaudor Béla

74 5 fnyv 14 6020 — Fv.: Patyi Árpád

Kondor Béla 3

Hisz ő tudta leginkább, hogy neki is voltak szellemi ősei; a németalföldi Hieronymus Bosch a spanyol Goya, a francia Callot, a norvég Rusor, és időben utolsóként Vajda Lajos. Sorolhatnók fal és táblaképeit, és az általa illusztrált vagy róla készült könyvekel. De most csak kettőt emeljünk ki.

Bojár Iván: Meghalt Kondor Béla

Magyar Hírlap 1972/345 10 old.

Kondor Béla 4

Szinte jelképes hogy Thomas Mann Varázshegyét és Hemingway Öreg halászát illusztrálta. Az előbbi az induló, a háború kétségbeibe taszított ifjúság, a tájé kozodás, az utóbbi pedig a halál küszöbén a sors értelmére még egyszer rákérdező, erejét utoljára megfeszítő ember regénye.

Bojár Iván: Meghalt Kondor Béla.

Magyar Hírlap 1972/345 10 old.

Kondor Béla

„A festő" grafika

(repr)

Péter Imre: Stadió 58–68

Népművelés, 1969. febr. 30–31. old.

Kondor Béla

Grafikus „Darázskirály"-a

Németh Lajos: Gondolatok a X. Magy. Képzőművész-i Kiállításról

Kritika 1965 11sz. 47.l.

Kondor Béla 1.

Harmadmagával állit ki a Kulturális Kapcsolatok Intézetének termében. Festészete ilyen kérdőjeleket állit: Krisztus ait ki feszitette meg, kiért szenvednek, kinek a megváltói? Skarusa hova készült repülni, miért kellett lebuknia? Egyáltalán szimbolum-e mindez, vagy csupán régi miloszok travesztiája?

Bojár Iván: Kiállitások.

Magyar Hirlap 1972/82 6 old.

Kondor Béla, grafikus

MDK

Bartókról készült portréja
jelent meg a Kortársban.

H. Z.: A májusi folyóiratokról 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. máj. 22

MDK

Kondor Béla, grafikus

Új művek c. kiállítás, Műcsarnok.

Rózsa Gyula: Stabil mobil

7.

Népszabadság, Bp. 1971. március 11.

Gyenes Béla
festő - grafikus

M.D.K.

A kiállításon bemutatta festményeit a többi között a „Parasztkirály"-t.

Péter Imre: A monumentalizmus bűvöletében.
Művészet, 1966. január – 10 lap

Vándor Béla

A jelenkori magyar képzőművészet

1972 decemberében elhunyt Vándor egyéni-

sége 1931-ben született Pestszentlőrincen.

Érdekes, hogy egy darabig gyári munkás

volt, majd felvették a Budapesti Képző-

művészeti Főiskolára; itt jó mesterek -

Barcsay Jenő, Szmetka János és Koppány

Károly - voltak tanárai.

Szerző: Vándor Béla

Vigília 1973/2 120 old.

Kondor Béla 2

Tanulmányai során szenvedelyes érdeklődéssel fordult a régi korok festészete (román freskok, gótika, trecento, ikonfestészet, Hieronymus Bosch, Dürer, William Blake), az avantgarde irányzatok (kubizmus, expresszionizmus, szövrealizmus) és a XX. századi európai művészet protagonistáinak (Rouault, Chagall, Picasso, Klee) életműve felé.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 120 old.

Kondor Béla 3

1957-ben Párizsban járt tanulmány-
úton, majd Derkovits-ösztöndíjas volt
három évig. Kondor első önálló kiál-
lítására 1960-ban került sor a Fényes
Adolf teremben; a tárlaton mintegy
húsz olajfestmény és egy sorozat grafikai
mű (Kiüzetés a paradicsomból, Szent Fe-
renc predikál a madaraknak stb.) volt
látható

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 120 old.

Kondor Béla 4

1958-ban - röviddel első tárlata előtt - kezdődött el a művész könyvillisztrátori működése; ebben az évben jelent meg tusrajzaival - a Magvető Kiadónál - Dürren matt „a baleset c. novelláskötete, amelyet a későbbi években számos további - Kondor rajzokkal - metszetekkel illuminált - könyv követett, így Ramuz „A nagy-nagy sorsdrabondi háború" c. elbeszélő költeménye, Guevarától „A sánta ördög". Thomas Mann „A varázshegy"-e.

Déveny Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 1200 old.

Kondor Béla

Tolsztoytól az „Iván Ilics halála", Francis Carco Villon-regénye, Nagy László „Arccal a tengernek" c. verseskötete, Alfred Jarry „Übü király" c. bizarr szimmüve és Jékely Zoltán versgyűjteménye „Az álom útja". A kiadványokhoz készült rézkarcai, fametszetei, tusrajzai, (s mindenekelőtt saját verseskönyvének, a „Boldogságtöredéknek" tollrajzai...) a magyar könyvillusztráló művészet megvásárá váró történetében külön fejezetet – s jelentős fejezetet – biztosítanak Kondor Béla számára.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 120 old.

Kondor Béla 6

1962-ben az Egyesült Államok-beli Mi-
ami múzeumában nyílt kis tárlat sok-
szorosított grafikáiból, majd 1963-ban
a budapesti Fiatal Művészek Klubjában.
1964 tavaszán a budapesti Dürer teremben
az 1514-es Dózsa-felkelés emlékét idéző réz-
karc-sorozatból (ez volt Kondor főiskolai
diplomamunkája) nyílt kamarakiállítás,
néhány hét múlva pedig a székesfehérvári
I. István király Múzeum rendezett nagysza-
bású, gyűjteményes Kondor Béla-tárlatot.
Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 120-121 old.

Kondor Béla

A művész további tárlatai (Ernst-múzeum 1965, Műcsarnok 1970, Kulturális Kapcsolatok Intézete 1972) az „Egyházi gyűjtemények kincsei" című tárlaton (Magyar Nemzeti Galéria 1970) szerepelt munkái és Árpádházi Szent Margit legendáját megjelenítő 25 négyzetméteres pannója (Margitszigeti Nagy-szálló a Kondor-oeuvre kiteljesedését, klasszikussá érését tanúsították.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 121 old

Kondor Béla 4

A bemutatott olajfestményeket és olajpasztelleket („A gép repülés szimbolúma", „Perfi konstrukcióval", „Szerb Krisztus", „Kis triptichon", „Augyal fekete alapon", „Gulliver és egy törpe", „Jónás a város falai előtt", „Régi repülőgép", „Hálóját foltozó halász", „Ezékiel augyala bemegy a házba" stb.) s a ceruzarajzok, litográfiák, rézkarcok, monotipiák együttesét pátosz és humor, játékosság és komolyság ötvözete, hol groteszk, hol emelkedett, hol ironikus, hol gyengéd hangvétel, mindenekelőtt azonban: szüverén festői és grafikai nyelv, „változatos és meggyőző vizuális formák" (Perneczky Géza) szimbolumalkotó erő jellemezte.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 121 old.

Kondor Béla 9

A 60-as években és a 70-es évek elején a művész olyan felejthetetlen alkotásoknak adott életet, mint a „Darázskirály" a „Szvonarola" a „Bohoc püspökrühában" a „Szent Péter egy növel", az „Urhajósok", a „Tintető nők" a „Zrínyi Miklós, a költő", a „Balatoni emlék", a „Fléh Krisztus", az „Egy Bartok-opera díszletterve", a „Baltás király" és az „Egy matróz álma". Szmúsok, irányzatok skatulyáiban elfrem helyezhető munkásságáról sorra jelentek meg a művész eszme és formavilágát behatóan analizáló cikkek és tanulmányok. (Dúrácz Béla, Rózsa Gyula, Losonci Miklós és mások írásai), amelyek Kondor mester-voltát hangsúlyozták.

Dévényi Iván: Kondor Iván

Vigilia 1973/2 121 old.

Kondor Béla 10

Pernecky Géza arra tapintott rá, hogy fejlődése során a művész „egyre közelebb került a jelen élethez... Élményanyaga és energiája társadalmi természetű, és csak másodsorban művészi" Frank János - Kondor grafikai életművéről (Dossa - Madách, - Dürer - emléke, Valaki ónarcképe sorozat, Cserebogár és Hangyák, Szerelmespár, Betlehem, Virágcsokor stb.) - szolva azt alapitotta meg hogy a művész „iskolát nyitott a magyar grafikában.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 121 old.

Kondor Béla 11

Festő, grafikus, költő, muzsikus, hangszerkészítő, ezermester, fotóművész, - szines és univerzális ember volt. Érdes szavainak, látszólagos nyerseségének felhánya alól hamar előtünt melegszivüsége, kollegialitása, lelkének nemessége és jósága.

Devényi Iván: Kondor Béla

Vigilia 1973/2 122 old.

Kondor Béla M.D.K.

Tengerész álma,

Ritly Valéria: Kondor Béla festményeinek és grafikáinak kiállitása az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1965. augusztus 25. 4. 1.

Kondor Béla

Alakot és madarat ábrázoló rajzát "Illusztráció" címmel hozza a lap. Felirata: "Egy város romjai bontakoznak elő és madarak..."
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. nov. 9.
XVIII. évf. 45. sz. 14. lap.

Kondor Béla

"A gyöngyösi husüzem épitése" cimmel a lap bemutatja a müvész -elveszettnek hitt- rézkarcát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. okt. 19.
XVIII. évf. 42. sz. cimlap.

Kondor Béla, Jestő

Szentendrei.

Szikla Júlia: Ihlető város a Duna partján 4.

ESTI HIRLAP! Bp 1973. szept. 28.

Kondor Béla, grafikus

A VII. miskolci Orsz. Grafikai Biemálén első írben adják ki a Kondor Béla ~~[illegible]~~ - emlékplakettet.

— : Kondor emlékplakett 2.

ESTI HIRLAP! Bp. 1973. szept. 27.

Kondor Béla

Az angyal megjelenik Lótkuk
sepr. o. ar. farost
51x34,3

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Hétlövő rep. o.v. 298x164

Kondor Béla emlékkiállítása
MNG. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Ipari tájkép repr.
o. cer. format 28,2 x 33

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Színes oltás Dózsa emlékére
repr. o. fa. 34 × 34,5

Kondor Béla emlékkiállítása
MNG. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Szárnyas oltár Dózsa emlékére
repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
M N G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Gyilkosság az Olympián
repr. o. pastell 34,5 x 51,7

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Várlat II. Lajoskor repr.
o. szín. cer. fa 34,3×51,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Krisztus II. repr.
o. sín. cer. farost 99,7 x 60,8

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Ikonosztáz I. repr.
mon. 67x54

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Ikonosztáz II. mon. 67,2 x 84,4

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Hősök arcképcsarnoka lit. 33x58
repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Vagy nem tetszik tán amit alkotók (Madách ill). repr.
lit. 64,5 x 47

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Ticianyi Múzeum

Kondor Béla

Romantikus tanulmány repr.
vérk. 29x39

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi kiállítás.

Kondor Béla

Romantikus tanulmány I. sepr.
vérke. 39,5 x 29

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Az agyatlanítás nótája.
(Jarry ill.) mon. 49x60

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Fej repr. mon. 41,5x29

Kondor Béla emlékkiállítása
Ki. N. G. 1973. Tihany Múzeum

Kondor Béla

Két arckép repr.
pasztell 61,6x88

Kondor Béla emlékkiállítása
Kr. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Férfifej kis képpel repr.
mon. 42,3x29,6

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Egy háború rep.
rézk. 58 x 49,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M N G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Térfifej pirosban repr.
mon. 42,2 x 30

Kondor Béla emlékkiállítása
M N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Veronika kendője repr.
Mon. 66x52

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Hasc repr. mon. 29,5 x 42,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Happening III. repr.
sérk. 26.5 x 33.5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Emberpár és király repr.
mon. 30x42,3

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Macska eiszággal nepr.
réce. 29 x 19,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Tromlitás repr. moon. 29,7×42,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Bosch után a pokol repr.
cc. alv. papír 30×43

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Királyi pár repr.
mon. 30x42

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

A két kezet Szodomában repr.
o. cr. fest 65x30,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Régi sár repr.
o. cer. farost 17×22,3

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Szokállos férfifej repr.
mon. 69x49

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Happening IV. repr.
rézk. 42 x 29,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Rézsy embo repr.
mon. 41,7 x 29,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Férfifej rep.
Mon. 42,4x29,3

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

MDK

Kondor Béla, grafikus

Megemlítve.

Rónay György: Követők és követők 7.

Népszabadság, Bp. 1969. okt. 29.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Tiszatáj 1966 szept.p.747.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Népszabadság 1967 juli.18.p.8.

.

MDK

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Népszabadság 1967 dec.14.

Kondor Béla

résztvett a velencei biennálén

Néray Katalin: Rendhagyó biennálé Velencében
Magyar Nemzet 1968 jul. 6. 4.o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kondor Béla

Szerepelt az 1968-as Velencei Biennálén

Magyar Nemzet, 1968, juli 6, Nemzetiy Katalin, Rendhagyó Biennáli Velencében –

Kondor Béla

A Jelenkor cikkeket közölt róla

Dévényi Iván: Képzőművészet a Jelenkorban

Jelenkor 1968 X. v. 883 old.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1966 okt.22.

MIK

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 ápr.p.41.

Kondor Béla MDK

A Műcsarnokban kiállitást rendeznek
a Tanácsköztársaság évfordulója tiszteletére.
Ez a VII. magyar képzőművészeti kiállitás.
Fenti művész munkái is részt vesznek.

Esti Hirlap 75 sz. 1959. márc. 29. 2 old.

Kondor Béla

neve emlitve

„Folytathati-e Derkovits ügyla?"

Magyar Nemzet 1970 április 4
15. old.

ARGUS

SWISS SERVICE

Internationaler Argus der Presse AG, 8030 Zürich, Postfach, Tel. 01 344937. Argus International de la Presse SA, 1228 Plan-les-Ouates/Genève, Case postale, Tél. 022 71 26 62. Weitere Angaben über untenstehendes Organ/précisions supplémentaires sur la publication mentionnée ci-dessous: Argus-Media-Information Tel. 01 344937

1021 Béla Kondor

Basellandschaftliche Zeitung
Liestal (CH)
Aufl. t. 14 100

10.Jan 1973

Selbstmord ungarischer Intellektueller

Wien, sda (afp). Innerhalb weniger Wochen haben drei ungarische Intellektuelle Selbstmord begangen. Die ungarische Presse hat über den Tod der Schriftsteller und Künstler kurz berichtet, deren Verzweiflungstat jedoch auf persönliche Gründe zurückgeführt. Einer der Toten ist der junge Romanschriftsteller und Dramaturg Lazlo Kamondy, der am Jahrestag des Aufstandes von 1956 aus dem Leben schied. Bei den beiden anderen handelt es sich um die 40jährige Theaterschauspielerin Eva Domjan und den 41jährigen Maler Bela Kondor, der als einer der Repräsentanten der modernen ungarischen Malerei galt.

72jährige Staatsoberhaupt seine Zustimmung in einem Gespräch mit Vertretern von sieben Reichstagsparteien, die eine Verlängerung des Mandats befürworten.

Die jetzige sechsjährige Amtszeit des Staatspräsidenten, der als Garant eines guten Verhältnisses Finnlands zur Sowjetunion gilt, würde 1974 auslaufen. Kekkonen hatte es jedoch in den vergangenen Wochen öffentlich abgelehnt, sich im kommenden Jahr einer Wie-

Kondor Béla

Medgyessy Ferenc, Melocco Miklós, Miháltz Pál, Németh József, Orosz János, Papp Gyula, Pirk János, Pór Bertalan, Ridovics László, Sarkantyu Simon, Schéner Mihály, Scholz Erik, Sikuta Gusztáv, Somogyi Árpád, Somogyi János, Somogyi József, Sváby Lajos, Szabó Vladimir, Szabó Szalay Ferenc, Szentiványi Lajos, Szentgyörgyi Kornél, Szőnyi István, Szkok Iván, Tar István, Tóth Béla, Vigh Tamás, Záborszky Viola.
A kiállitást ismertető részletes kritika, -Vadas József cikke- Bernáth Aurél nevénél található.
Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Kondor Béla festő-grafikusművész

Képzőművészeti bemutatót rendeztek a veszprémi Bakonyi Múzeum saját anyagából, amelyek nagyrésze az alkotók tihanyi tartata után ajándékkent került a gyűjteménybe. – Itt látható a művész „Férfifej repülőgéppel" – „Égi-háború" – „Emberkék (Bomba" – „Családikép művirággal" c. (említve) művei.

Gombos Márta: Műgyűjtemény bemutató a Bakonyi Múzeumban.

Napló (Veszprém), 1977. febr. 24.

MDK

Kondor Béla, festő

Szerepel a tárlaton.

Egyik-másik műve pesszimista, vagy groteszk, cinikus (Király és királyné, Vő gitárral)

Rózsa Gyula: XI. Magyar képzőművészeti kiállítás

9

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

MDK

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 febr.p.l.

Kondor Béla festő M.D.K.

Régi repülő, olaj, repr.
Dühös ló, litográfia, repr.
A zsidók királya, repr.

Németh Lajos: Kondor Béla

Magyar Építőművészet 1966/1. 55.l.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Népszabadság 1965 okt.3.1.lo.

Kondor Béla, grafikusművész a Megyei Művelődési Központ művészklubjában Kass János és Kondor Béla grafikai tárlatát követően Fodor József kiállítását rendezik meg

R. K.: Fodor József festményei a művészklubban.
Petőfi Népe, 1977. máj. 25.

Kondor Béla 2.

A Balatoni emlék – miként már a cime is mutatja – egyértelmüen a müvész személyes világához kötött. A képen látható fürcsa alakról azonban ismét csak nehéz eldöntenünk, hogy varjon totágast álló garabonciáse, akinek égben kalimpáló lábai csak mimelve ismétlik a hullo Ikarusz mozdulatát, vagy pedig – a Kondornál oly ritkán tapasztalható – fellörö jókedo allegóriája?

Bojár Iván: Kiállitások.

Magyar Hirlap 1972/82 6old.

Kondor Béla 3

S folytathatjuk a sort a Korus I. ci-
mü kép mesteleu gyermekalakjaival, aki-
ket egy háttal állo figura vezényel, s
akiknek feltörö ciuket elfogja az egek-
töl egy, a kar fölött terpeszkedö ször-
nyüséges madár.

Bojár Iván: Kiállitások.

Magyar Hirlap 1972/82 6 old.

Kondor Béla, grafikus

Leningrádban szerepel.

–: Magyar Kiállítások hülföldön

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. jún. 4.

Kondor Béla, grafikus, festő

A két éve elhúnyt művész kiállítása a Nemzeti Galériában látható.

Harangozó Márta: Repülés és angyalarc

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. jún. 8.

Kondor Béla, grafikus

Rézkarcaival szerepel.

↓

– Magyar napok Mantovában 1/2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. jún. 8.

Kondor Béla, grafikus

kerepel Leningrádban.

– : Magyar népművészeti tárlat nyílt Leningrádban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. júl. 13.

Kondor Béla

Gondolkodó, 1940

olaj, vászon 66x50cm

Budapest, MNG.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974
266.

Kondor Béla György

börtönsarok kályhával, 1944

olaj, karton 40x24cm

magángyüjtemény

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 271.o.

Kondor Béla festményei

Labirintus (rézkarc, réstlet), Népi hangszer, A stelid orosztán megesti a vad bárányt, Liberius pápa (olaj), Fali stekrény, Europa elrablása Vázlat az Auschwitzi Múzeumba került sorozatból

Kortárs 1973/3 4o6, 425, 426, 440, 469, 471, 487. old

Kondor Béla festőmüvész

Részt vett a Képzőmüvészek Szövetsége által rendezett "Uj müvek" kiállitáson a Mücsarnokban.

c: Három változat

Kortárs 1971/6 1ooo. old.

Kondor Béla festőművész

Tasnádi Attila " A Kilencek és a Studió" c. cikkében szerepel.

Kortárs 1969/4 666. old.

Kondor Béla festőművész

Széles Klára Nagy László verseivel veti össze Kondor festészetét.

Kortárs 1968/11 1841. old.

Kondor Béla festőművész

Részt vett a XI. Magyar Képzőművészeti Kiállitáson a Műcsarnokban 1968-ban.

Kortárs 1968/11 1673. old.

Kondor Béla

Részt vett a Magyar Nemzeti Galériában 1968-ban rendezett grafikai kiállitáson.

Kortárs 1968/9 1499. old.

Kondor Béla

a Műcsarnokban rendezett Stúdió 58-68 c. kiállításon szerepelnek művei, drámákkal teli grafikai lapjai.

Ks. a.: Stúdió 58-68
Pestmegyei Hírlap, 1968. dec. 23.

Kondor Béla grafikus

A Stúdió 58-68 c. kiállítását a Mücsarnokban rendezték, melyen lapjai szerepelnek.

-rz-: Stúdió 58-68

Dunaújváros, 1968. dec. 30.

Kondor Lajos

Grafikai kiállítás nyílt „Forradalomról forradalomra" címmel a Gák Galériában, melyen alkotása szerepelt.

Népszabadság, 1969. márc. 2.

KONDOR BELA, grafikus

A Székesfehérvári Istvan Kiraly Múzeum Képzőművészeti Gyüjteménye 1968-69-ben 60774 forintott forditott dito ~~tost~~ vasarlasokra.-Vétel utjan került a gyüjteménybe Kondor Béla egy grafikaja. 169.old

FITZ JENŐ: Jelentés a fejérmegyei Múzeumok 1968-69. évi tevékenységéről.-Képzőmüv.Gyüjt. 169.old

ALBA REGIA, Az István Király Múzeum Évkönyve, XI. 1970. Székesfehérvar, 1971

Kondor Béla

Toronyszerü hatalmas, emberkinzó gépezetet áb
rázol a müvész rézkarca a cimlapon.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. szept. 7.
XVIII. évf.36. sz. cimlap.

Kondor Béla

"Ajándék" cimmel a rajz egy vázát ábrázol, tele virággal, előtte angyal és a váza körül táncot lejtő apró figurákkal.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juli. 13.
XVIII. évf. 28. sz. 15. lap.

Kondor Béla

Bálint Endre, Kass János müvészeknek Az ember tragédiájához készitett illusztrációiból válogatást közöl Vadas József, a Corvina Kiadónál, Somlyó György szerkesztésében megjelent többnyelvü, Nemzetközi Költői Almanach részére, Madách Imre születésének 150. évfordulójára.
"Arion 7." c. közlemény.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juli. 13.
XVIII. évf. 28. sz. 6. lap.

Kondor Béla

Nagy László: "Tisztelegjen a szó a nagyszerü és romlatlan mü előtt!" cimmel Kondor Béla emlékkiállitásáról számol be, a tárlat megnyitójaként,-május 18.-án a Nemzeti Galériában elhangzott beszédében: Barcsay, Kmetty, Koffán tanitványa volt, akik "szerették, segitették, fortéllyal vették szárnyuk alá, mert már a főiskolán is hajszolt vad volt."
Müvészetének rendszere van, "szimbólumok, tömény jelek hordozzák eszméit...A teremtett világ, ami sokfajta grafikáiban, festészetében öntörvényüen él, annyira uj, hogy csaknem teljesen elüt a magyar hagyományoktól,"-mondja a müvész hagyatékának bemutató kiállitásán.
Élet és Irodalom, Bp. 1974. május 25.
XVIII. évf. 21. sz. 12. lap

Kondor Béla, grafikus, 70 éves

Grafikáiból nyílik kiállítás febr. 28-án Kondón.

— : Kondor-kiállítás 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 25.

Kondor Béla, festő

Emlékkiállítása nyílik meg a

Miskolci Galériában.

— : Hit

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jan. 11.

Kondor Béla

a művészről készített portréfilm a művész monumentális festményeit és grafikáit mutatja be, saját versei kíséretében.

Tavaszi tervek a téren.

Magyar Nemzet, 1974. márc. 22.

Kondor Béla

mint grafikus az 1950-es évek végén mutatkozott be. Mestere Koffán Károly volt.

Sinkovits Péter: Recent exhibitions. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 55. p.

1931

Kondor Béla

Nem érte meg Helikon Galériabeli, még életében elhatározott kiállítását. A kitűnő grafikus- és festőművész úgy tervezte és ez valósult meg hogy ezuttal, kivételesen fém képeiből rendez tárlatot.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra

Magyar Hírlap 1973/58 6 old

Mándoki Béla
részt vett a magyar képzőművészeti
kiállításon Koppenhágában

Magyar Hírlap 1972/286 13 old.

Kondor Béla 1.

Életének negyvenkettedik évében elhunyt Kondor Béla Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész. 1954-azaz huszonhárom éves kora-óta állított ki; idehaza és külföldön egyaránt, elismerést és díjakat aratva odakint és idebent; s mellé csodálatot is; barátoktól műértőktől s a kritikusok java részétől is, mindenek előtt pedig követőitől, akik oly hamar kerültek vonzáskörébe.

Bojár Iván: Meghalt Kondor Béla

Magyar Hírlap 1972/345 10 old

Kondor Béla

Kondor festészete és grafikája szinte a semmiből bukkant fel, nem kötödött az elődökhöz, a közvetlen kortársakhoz sem. Viszont még nem érett meg az az idő, amikor az ő müvészete majd egy sokszínü orkeszter egyetlen szólamának tünhet. Magányosan indult; imponáló egyedülvalósággal, ennek az egyedülvalóságnak a kihivásával, müvészeti szándékaiban hajlíthatatlanul; nem pózból és megcsak nem is a feltünés szándékával.

Bojár Iván: Meghalt Kondor Béla

Magyar Hirlap 1972/345 10 old.

Kondor Béla grafikusművész

Az új-belgrádi Modern Művészeti Múzeumban tegnap megnyílt magyar kiállításon a közelmúltban elhúnyt művész alkotásai is szerepelnek.

B.F.: Belgrádban megnyílt a magyar képzőművészeti kiállítás.

Magyar Szó, 1973. szept. 4.

Kondor Béla

Több alkotó kimaradt a felsorolásból mert az író nem talált megfelelő „skatulyát" számukra. Ezt történt az művésszel is.

Vadas József: Képző- és iparművészeti kultúránk.

Ifjú Kommunista, Budapest, 1973. szept. 41. old.

MDK

Kondor Béla, grafikus

szerepel a Stúdió 58-68
Kiállításon.

Róma gyula: Fiatalok tárlata? 7

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 10.

M.D.K.

Kondor Béla festő

Falikép a Margitszigeti Nagyszálló előcsarnokában, repr.

Magyar Építőművészet 1968/2, 23.1.

Kondor Béla

Zrinyi - portré a IX. miskolci kiállitáson
/XVI-XVII. sz-i családképek modorában/

Molnár Vera: A IX. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállitásról
Északmagyarország 1967. jan. 25.

Kondor Béla

Ózdi Kohászati Üzemek 5000 Ft-os díját kapta.

/bm / Megnyilt a IX. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállitás

Északmagyarország 1967.jan.10. 3.l.

Kondor

részmételét hiányolja

Perneczky Géza: „Intergrafik 67"

kiállítás a Műcsarnokban.

Magyar Nemzet, 1967.IX.26.4.o

Kondor Béla
graphics

M.D.f

„Tanulmány"

Élet és Irodalom, 1968. julius 20 - 1 lap

M.D.K.

Kondor Béla

"Tanulmány" c. rajzának rèpr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli. 5.
XIII. évf. 27. sz. 7. lap

Kondor Béla, festő

MDK

Kiállítása nyílt meg
a Műcsarnokban.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1970. március 8.

Kondor Béla
grafikus

Rajza Repr.

Új Írás, Bp. 1968. I. forítón

Condor Béla

Szerepel az alábbi tárlaton

N.N: grafikai kiállítás
Békéscsabán

Békés megyei Népújság 1970 I. 25

M.D.K.

Kondor Béla

"Illusztráció" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 25.
XIII. évf. 43. sz. 2. lap

Kondor Béla

Több falképet készített szálodáshoz

Mihályfi Ernő: Folytatható e Derkovits útja?

Magyar Nemzet 1970 IV. 4

Kondor Béla

Résztvesz a centenáriumi
Miállítása

Lenin, az ember
Magyar Nemzet, Bp. 1970. ápr. 18.

Kondor Béla

Rajz, ceruza.

Napjaink, 1965. 8. u. 8. old.

Kondor Béla, festő

MDk

Aug. 14-én Kiállítása nyílik meg
a Ernst Múzeumban.

— : Röviden

6

NÉPSZABADSÁG 1965. aug. 12.

MDK.

Kondor Béla

Kiállitási kritika

Magyar Szó 1965 juni.13. lap -

Kondor Béla

Művei Salzburgban kiállítva.

említve.

Napjaink, 1964 10. sz. 2. l.

Kondor Béla

Madách-illusztrációi.
(Az ember tragédiája II. színe).

rézkarc, reprodukció.

Napjaink, 1964. 10. sz. 4. l.

MDK

Kondor Béla festő

Idő mulása, op.

Ezékiel angyala bemegy a házba, op.

Gulliver,és egy törpe, op.

Kondor B.kiáll. István kir. Muz. Székesfehérvár, 1964.

wendet wird.

G.LÜKÖ: Darstellung des Myt
Felsenzeichnungen vom Uralg
ábrázolása az Ural vidéki s
Mit deutschem und russische

Der Autor glaubt in de
kels von N.V. Csernyecov, d
Ste 3-10 unter dem Titel "
gen" erschienen ist, die A
stern zu entdecken.(Die An

MDK

Kondor Béla festő

H.Bosch után I, II., op.

Kondor B.kiáll. István kir. Muz. Székesfehérvár, 1964.

ben den Gebräuchen bei den
wirtung lesen wir über weib
ten, sodann wird eine Hochz
rasvak gesehen hatte, ausfü
lung der Hochzeitslieder fo
obachtungen, die der Autor
dem System der Viehzucht ge
wandschaftlichen Verhältnis
dem Leser vor Augen geführt

Der zweite Teil der A
sche Beobachtungen aus dem
über den, mit künstlicher
kerbau, über ~~den~~ die Ernte, die

Konchor Béla, grafikus

MDk

Kiállítása megtekinthető az
Ernst Múzeumban.

– A hét népi kulturális programjából 11.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1965. aug. 14.

Kondor Béla

Litográfiája. repro.

Napjaink, 1965. 9. n. 8. old

Kondor Béla, Lajos MDK

Kiállítása nyílt meg az
Ernst Múzeumban.

—: Kulturális hírek 10

NÉPSZABADSÁG, dt. 1965. aug. 15.

Kondor Béla, grafikus

Tárlata a Ernst Múzeumban.

-: A hét képi kulturális programjából

11.

NÉPSZABADSÁG

1965. aug. 19.

Kondor Béla, grafikus

Szerepel Solymár I. albumában.

— : Budai és pesti láthépek 2.

ESTI HIRLAP, B .1972. máj. 12.

Kondor Béla, grafikus

Skegemlítve.

Rózsa Gyula: Szalay, a haladó hagyomány

7.

Népszabadság, Bp. 1972. aug. 4.

Kondor Béla, grafikus

Részt vett a Kiállításon.

– : József Attila – emlékmúzeum
Balatonszárszón

Népszabadság, Bp. 1972. júl. 12.

Kondor Béla, grafikus

Megemlítve: tékozló-sorozata.

—: Ötszáz év Dózsa-képe

M.7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 25.

Kondor Béla, grafikus

Kompozíció:

Repr.

Kondor Béla Dóra-sorozatából: Ágyú vonszolók

M. S.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 4.

Konda Béla

Irodalmi ihletésű grafikáinak
a Petőfi Irodalmi Múzeumban nyílt
kiállítása

Népszava 1972 április 14
2. old.

Kondor Béla

Műve szerepel a Nemzeti Galéria

„Emlékezés Dózsa Györgyre" c. Ziállításon

Magyar Nemzet 1972 augusztus 20

9. old.

Kondor Béla

„Hazám"

„Mama" c. munkái szerepelnek

a balatonszárszói József Attila Kiállításon

Magyar Nemzet 1972 szeptember 7
4. old.

Kondor Béla

Műve szerepel az „Állami vásárlások"

Műcsarnokbeli Viállításán – neve említve

Pestmegyei Hírlap 1972 január 22
Nyolch

KONDOR BÉLA

róla lévült fénylép
az 1. oldalon (Koffán Károly felv.)

Kritika 1973 február

Kondor Béla

„Romantikus tanulmények" c.
műve a Studió '64 kiállításon
szerepelt – említve

Kritika 1973 március
27. old.

2

Kondor Béla

1956-ban diplomázott

Diplomamunkájával kapcsolatt Dózsa rézlaro-
sorozata emlitve

Kritika 1973 február
14. old.

Kondor Béla

Családtagjai, barátai, pályatársai, tiszteloi sokasága, az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotó mesterei rották le kegyeletüket kedden a Farkasréti-temetőben a hirtelen elhunyt Kondor Béla festő és grafikusművész virágokkal borított ravatalánál.

Észak-Magyarország 1972/299 7old.

Kondor Béla

Lenkey Zoltán pályájára nagy hatással volt Kondor Béla

(bm) Miskolc „elégedetlen" fia

Eszak-Magyarország 1973/81 4 old.

Rondor Béla

Munkácsy-díjas festő- és grafikusművésza, életének 43-ik évében elhúnyt

Forrás-Magyarország 1972/294 7 old.

Vhondor Béla
illusztrációja Hemingway Az öreg halász
és a tenger című kötetéből (Magyar Helikon)

Magyar Hírlap 1971/148 III. old.

Kondor Béla

A miskolci Országos Grafikai biennálén részt-
vett többek között Csohány ,azl967-es biennálé
díjas külön teremben állit ki,Ravasz Erzsébet
-Kondor Béla hatása rézkarcain már fehérvári kiáll
tásán figyelmeztetett-Kunt Ernő fametszetek,
Vass János Szent György c. lapja,Kondor Béla

Magyar Hirlap 1969/343/9

Kondor Béla, festő, grafikus

Megemlítve: (Drégely László tett határa.)

P. Kiécs Julianna: Díszítő szimbolumok 7.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 23.

Kondor Béla, grafikus

Megemlítve. Hatása, egyénisége.

P. Simcs Julianna: Új lehetőségek, új utak

7.

Népszabadság, Bn. 1974. jan. 4.

Kondor Béla, grafikus

Negemlítve.

Kékely András: Stúdió '73

7.

Népszabadság, Bp 1973. dec. 28.

Kondor [Béla], grafikus

Megemlíthe.

Sz. A.: Dunántúli festők tárlata kaposvárott

7.

Népszabadság, Bp. 1973. dec. 4.

Kondor Béla, grafikus

A fények klubban nyílt meg emlékkiállítása.

— :o Kondor Béla ...

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 5.

Kondor Béla, festő

● KONDOR BÉLA KIÁLLÍTÁSA nyílik meg ma délután a XIX. kerületi Ifjú Gárda Művelődési Házban.

8.

– :O Kondor Béla

Esti Hírlap, Bp. 1979. ápr. 13.

Kondor Béla

gazdag munkásságát átfogó emlékkiállitást nyitották
meg V.18-án a Nemzeti Galéria termeiben,
2oo alkotása látható ott a művésznek.

Magyar Hirlap 1974/136 13

Kondor Béla

grafikái jól egészitik ki a Petőfi Irodalmi Muzeum József Attila kiállitását.

Magyar Hirlap 1974/lol Byp:Lirai geometria
6.old

MDK

Kondor Béla festő

Ülő nő tanulmány, kr.

Majolika vázlat, monotypia

" " 10 "

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Cirkusz I., rk.

" II., "

Eszpresszó, rk.

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Női fej tanulmány, cer.

Hegytetőn, rk.

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Hadakozás, rk.

Fegyvergyüjtemény, rk.

Amor omnia vincit, cer .

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

ADK

Kondor Béla festő

Repülőgéproncs, rk.

Gyilkosság, "

Templom, "

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Én és egy hölgy, monotypia

Ágyban párnák közt halni meg, rk.

Előre proletárok! rk.

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Kék fej, monotypia

A végitélet harsonája, monotypia

Modell eresztés, "

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Majolika vázlat II., monotypia

Bányarém, rk.

Blake és az angyal, rk.

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

Kondor Béla festő

Egy emlékezetes ábránd, rk.

A pokolbeli nyomda, rk.

Blake prófétákkal vacsorázik, rk.

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Kiüzetés vegyestechnika

Bosch után I., "

" " II., "

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

Kondor Béla festő

Motorszerelő műhely, rk.

Betegség, rk.

Képkivágások, vegyes techn.

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Gyilkos keselyü, lit.

Blake illusztráció I-III., sz.rk.

Fantasztikus üveggyár, rk.
Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Női fej

Angyalpár

Kék táj

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Csendélet maratóeszközökkel

Két fej

Forradalom

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

Kondor Béla, költő

„Jelet hagyni" c. verskötete

↓

—: Most jelent meg 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 7.

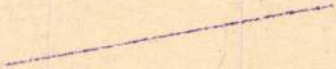

Kondor Béla, Jelet

Megjelent Jelet hagyni c. verskötete.

— : Jelet hagyni

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. dec. 23.

Kondor Béla, grafikus

Megemlítve.

(Szirácki Endrével kapcsolatban.)

P. Szücs Julianna: Szenvtelenül és szenvedélyesen

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. nov. 6

Kondor Béla
festő - grafikus

Méltatás

Vinkler László: Lóránt János ujabb grafikáiról.
Művészet, 1974.december - 24.oldal.

Kondor Béla
grafikus

Kondor Béla emlékkiállítása
a Műcsarnok rendezésében
Komlón január 2-án nyílt
meg.

----:Kiállítási naptár.
Művészet, 1975. január - 49. oldal.

Kondor Béla

festő - grafikus

Miskolcon, a Miskolci galériá-
ban január 10-én nyílt meg
Kondor Béla emlékkiállítása.

-----:Kiállitási naptár.

Művészet,1975.január - 49.oldal.

Korrektor Béla
festő - grafikus

A művészt baráti szálak fűzték
Miskolchoz, ahol gyakran járt.
Miskolc város az emlékkiállítással
tisztelgett az elhunyt művész előtt.

----:Kiállítási naptár.
Művészet, 1975. január - 49. oldal.

Kondor Béla
festő

A miskolci Kondor kiállításon közel
100 mű szerepel. Ez az anyag az 1974
-es Magyar Nemzeti Galéria anyagá-
ból való.

----:Kiállitási naptár.
Művészet, 1975.január - 49.oldal

Kondor Béla
festő

Méltatás

—: Mult, jelen, jövő.
Műveket, 1975. nov. —2 oldal.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla „Rajz I" című
kompozíciója a gyori kolors-
vári gyűjteményben található.

Salamon Nándor: Bemutatjuk a ...
Művészet, 1975. március - 15 oldal,

Kondor Béla

Kis szárnyasoltóra a szerző tulajdonában van.

Dévényi I.: Gyűjteményem; Műgyűjtő, 1970. 3. sz. 12. l.

Kondor Béla

Képviselve van Beck Zoltán gyűjteményében.

Szabó Mihály: Házimúzeum Oroszlán; Műgyűjtő, 1970. 3. sz. 16.l.

Kondor Béla

Szent Péter a kulccsal c. képének reprója.

Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 14. l.

Kondor Béla

A Burkolók, Szent Péter a kulcsal, Pokol bejárata Köves Oszkár tulajdonában.

K. Gy.: Köves O-nál; Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 15. l.

Kondor Béla

Szerepel az alábbi táblatan

Bojár Iván: Orsz. grafikai
biennale miskolcon

Magyar Hírek 1969 XII. 13

Konstor Béla

1. Darázskirály olaj 34x27
2. Bohóc püspöksapkában olaj 100x40
3. Tengerész álma olpont. 60x63

Magyar Művészet 1945-1969
Műcsarnok

Kondor Béla

1. Dombos táj olaj temp. 60x80
2. Kolostoralapítás —"— 60x80

V. Balatoni Nyári Tárlat
1970. Keszthely

Kondor Béla

„Önarc Lép 4 1968"
Magasnyomáši monotypia 60 x 50 cm
– 11. Lép –

Kondor Béla album Gev. Németh L.
Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„Romantikus tanulmányok II."
1964. Akvarell vászon 30 × 39 cm
– 4. reprodukció –

Kondor Béla album bev. Németh Lajos
Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„Romantikus tanulmányok I.
1964. Színes ízkarc 39 x 30 cm
– 3. reprodukció –

Kondor Béla album bev: Németh Lajos
Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„A tett halála az okoskodás"

Madách illusztráció 1966 Litografia 50x60 cm

– 7. kép –

Kondor Béla album bev: Németh L.

Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„Óda a szépséghez" Babits illusztráció

1966. Litográfia 50X60 cm

– 8. kép –

Kondor Béla album ben. Németh Lajos

Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„Festő" VI." Magasnyomási monotypia 50X60 cm

– 9. kép –

Kondor Béla album bev: Németh Lajos

Bp. Corvina 1969

Kondor Béla

„Önarckép I." 1968.
Magasnyomású monotypia 60×50 cm
— 10. tép —

Kondor Béla album bev.: Németh L.
Bp. Corvina 1969

Kondor Béla grafikus

Szerepel a „Studió 58-68" Ziállításon

a Műcsarnokban - emlétve

Pestmegyei Hírlap 1968 december 23

4. old.

Kondor Béla

„Blake illusztráció"
1964. Színes rézlarc 13,8 x 15 cm
– 5. reprodukció –

Kondor Béla album bev: Németh Lajos
Corvina Bp. 1969

MDK

Kondor Béla

Kiállitási hir

Budapester Rnndschau 1968 márc.15.

965. 5000. FNyV. 4. 3233.

Kondor Béla

A Műcsarnokban rendezett Stúdió 58-68 c. kiállításon szerepelnek drámákkal teli grafikai lapjai.

Gs. d.: Stúdió 58-68
Heves megyei Népújság, 1968. dec 23.

Kondor Béla grafikusművész

Felszabadulásunk 26. évfordulója alkalmából Munkácsy Mihály-díj I. fokozatával tüntették ki.

Szocialista Művészetért, 1971. jún. (?)

Kondor Béla.

Hazánk felszabadulásának 26. évfordulója alkalmából a munkácsy Mihály-díj I. fokozatával tüntették ki.

Csongrád Megyei Hírlap, Szeged, 1971. ápr. 3.

Kondor Béla

„Bartók" (repr.)

Budapest, 1941. nov. 36. old.

Kondor

2

Madách, Rimbaud, Gellérri Andor
Endre, József Attila ihlette rajzai
emlitve

Magyar Nemzet 1972 április 13
4. old.

Klondar Béla

A Margit-sziget legendája

(színnyomat, melléklet)

Népművelés 1970/5 45old.

Kondor Béla

Margit sziget legendája
(részlet a pannoból)

Népművelés 1970/5 45 old.

Kondor Béla

grafikai lapjait két olajfestmény,
pannó egészítette ki – „Jelenség" 1968.
három négyzetméteres

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 33. o.

Frank: XXXIV. Helencei B.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kondor Béla

a Nemzeti Galériában kiállítók közül
csupán Lakner Lajosnak és K. B-nak
egyenértékű a grafikai és festői tevékenysége

Képzőművészeti Almanach Bp. 1969. 25. o.
Németh: Mai magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla

az ő példája segítette a hostás magyar grafika útkeresését

a Tényes Adolf-teremben 1959-es kiállítása szerepeltek első Blake-illusztrációi, amelyben új hangot ütött meg a magyar grafikában

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 25. o. Németh

Mai magyar grafika

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kondor Béla

A modern magyar grafika „nagykorúsodásának" záloga K. B. jelentkezése.
Olyan rencek lapokkal szerepel, mint az „Égi háború", „Cirkusz", „Szent Mavrgit legenda", „A tett halála az okoskodás"

Képzőművi. Almanach Bp. 1969. 26. o Németh
Mai magyar grafik

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla

nevével fémjelezhető első avantgarde
hullám után most új hullám duzzadá-
sának lehetünk a tanúi

Képzőművi. Almanach Bp. 1969. 28. o. Németh:
Mai magyar grafika

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kondor Béla

a „gondolati grafika", amely az úgyszól-
ván bölcseleti kérdések képi realizáció-
ja, nálunk K. B. művészetében fogal-
mazódott meg először

Képzőművi. Almanach Bp. 1969. 26. o.

Németh. Maimaszaro

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla

legszigorúbb formavend, átgondolt
kompozíció, lenyűgözően pontos rajz

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 26. o.

Németh: Mai magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla

a fölényes mesteri tudás eszköz volt szubjektív vizjói mind szabadabb tolmácsolására

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 26. o.

Németh: Mai magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Kondor Béla

nevéhez fűződik az avantgarde szellemű magyar grafika csatanyerése

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 25. o.

Németh: Mai magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Kondor Béla, festő, grafikus

nevét omliti kesernyés rezignációval Szij Rezső a XXI.debreceni őszi tárlat beszámolójának végén, azzal kapcsolatban, hogy miért nem tudott egy debreceni képzőművészeti központ kialakulni, holott Medgyessy Ferenc mellett – többek körök – Hrabéczy Ernőre, Holló Lászlóra hivatkozhat; ugyanakkor pld. Kondor Béla még Budapestről is vor-szor jár le Vásárhelyre dolgozni.

Alföld, Debrecen, 1966. XVII.évf. 1.sz.

74. old.

Mándor Béla

Sámson (litográfia)

Népművelés 1970/3 27 old.

Kondor Béla

Dévényi Iván róla szóló írását ígéri a következő számban.

Műgyűjtő, 1972. 1. sz.

Kondor Béla grafikus

Művei kiállításon szerepelnek a KKI kiállítóterében, a Melocco Miklóssal és Pásztor Gáborral közös kiállítás március 17-én nyílik.

Magyar Nemzet 1972 március 14
4. old.

Kondor Béla

Dedrovits örstöndíjas
– neve emlitve

Magyar Nemzet 1972 február 20
11. old.

Kondor Béla

neve emlitene

„Foglijas Gieumilé" Magyar Nemzet 1971 december 12
11. old.

Kondor Béla

a litográfiai technikával dolgozik.

Fraule János: Mi az a vénkarc?

Élet és Irodalom, 1942. febr. 5.

Kondor Béla

Grafikái szerepelnek a Csontvány-kiállítóteremben.

Polesinszky Veronika: Kultúrpalota a Belvárosban.

Nepszava, 1972. jan. 12.

Thondor Béla
grafikai és Vilt Tibor szobrai
Mellett Thomas Ygnác képei szerepel-
nek XXXIV. velencei biennálé magyar
kiállításán

Rózsa Gyula: A Munkácsy-díj nemzedéke

Ny Nais 1972/1 109 old.

Kondor Béla festő M.D.K.

Dési Huber Istvánné Levele A" Kibékitő látogatásról"
/Kristóf Attila cikkéhez/

Egybeveti helyzetét Derkovit, Dési Huber, Sugár a. sorsával.

Tisztelt szerkesztőség

Magyar Nemzet 1963. február 20. 5.1.

Kondor Béla MDK

Bombázás, repr.

VIII. Miskolci Orsz. Képzőm. Kiáll. 1964

Kondor Béla.

Művei szerepeltek Debrecenben, az Egyetemi Galériában rendezett kiállításon.

Táth Ervin: Az Egyetemi Galéria Kiállításának mérlege

Hajdu-Bihari Napló, 1971. aug. 1.

M.D.K

Kondor Béla
grafikus

"Daraboskirály" (repro)
("X. Képzőművészeti Kiállítás")

Élet és Irodalom, 1965. okt. 16 - 3 lap

Ylondor Béla
grafikus

M.D.K.

„Hangverseny"

Élet és Irodalom, 1966. jan 1 - 3 lap

M.D.K.

Skondor Béla

festő.

A nyarion rendezett kiállitást.

Laúcz Sándor: A X. Magyar Képzőművészeti Kiállitás elé.

Művészet, 1965. október – 20 lap.

Kondor Béla

Rajz (repró)

Korkép 1964 V.n. 766old

Kondor Béla

Egyaránt otthonos a rézkarcban, litóban, monotypiában és a pasztellben.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, Kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 25. l.

Kondor Béla

Nevéhez fűződik az avantgarde szellemű magyar grafika csatanyerése, ugyanakkor klasszikus tradíciókhoz is kapcsolódik. Főiskolai diplomamunkája nitójakor elhangzott a hijelentés: sküreri munkák.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 26. l.

Kondor Béla

Bécsi nagydíjat kapta

a magyar grafikusok Dürer emlékére

rendezett kiállításán

Némpara 1971 május 30

9. old.

Kondor Béla

A kritika megállapitja: "Kondor egy emlékezetes és nem akármilyen értékü dologgal tudta gazdagitani a klasszikus grafikát: a mitológiai kollektivitás elidegenitésével." A továbbiakban hosszasabban elemzi a müvésznek ezt a korszakát, beszél előrehaladásáról, majd rátérve jelenlegi kiállitásán bemutatott müveire, elismeréssel szól néhány erőteljes, uj alkotásáról, de egyben figyelmezteti a müvészt hogy nem azt várják tőle, "...hogy angyalait és prófétáit olyan értelemben konszolidálja, hogy azok a harmincas évek magyar posztimpresszionizmusához váljanak hasonlóvá..."

Élet és Irodalom, Bp. 197o. márc. 21.
XIV. évf. 12. sz. 12. lap

Kondor Béla

"..mindig eklektikus volt, de régebben démoni erőt éreztünk ebben az eklektikában. Most rutint és elnagyoltságot érzünk - és ami ebből következik: a mondén siker feltételeit," -mondja Perneczky Géza, s befejezésül megjegyzi: a művésznek ajánlatos elkerülnie "a jellegzetes magyar buktatót, a harmincöt-negyvenéves korban divatos megtorpanást.!"

Élet és Irodalom , Bp. 197o. márc. 21.
XIV. évf. 12. sz. 12. lap

Kondor béla, grafikus MDK

feszültség, ellentmondásosság, rívódás fejeződik ki lapjain: Gyilkosság, Dühös ló, Golgota. Gyakran gyengéd s mélyen emberi egyszerre: Modellerezlés, Hegytetőn, Cirkusz II. (A III. Miskolci bisz. Grafikai Biennálé)

Rózsa Gyula: Biztató sezegszemle 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp 1965. dec. 1.

Koudor Béla

"Koudor iskoláról beszélni ma már közhelyszámot. Nem volt tanár, voltak tanítványai, akikkel sohasem találkozott. Tanítványai a szellemét hozták."

Frank János: A grafikáról általában. – Műgyűjtő, 1969. 1. sz., 26. l.

Kondor Béla, grafikus

- Megvédjük a piros virágot c. monotypiája a XI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon

Ujvári Béla: A XI. M. K. Kiállítás
Magyar Ifjúság, 1968. V. 3. 15. l.

Kondor Béla

művei nem szerepelnek e kiállításon, annak modern részében; az ő művei is magán viselik a német gótikus művészet örökségét, ugyanakkor valami eklektikus zammattal adják vissza a középkor hanyatló korszakát

Perneczky Géza: The Paris Exhibition of Hungarian Art. The New Hung. Quart. Bpest 1967. 25. p. 186 l.

Kondor Béla.

az uj magyar grafika képviselőjének müveire a kiállitáson kevésbbé figyeltek fel.

Perneczky Géza: The Paris Exhibition of Hungarian Art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967/1881 25. sz

Kondor Béla

műve:

„Szent Margit legendája", 1968.

XIII. Margit szíget, Nagyszálló. 63 számu reprodukció.

Székely András: A szárévés Budapest szobrászból, Budapest, 1972.

30 l

Lándor Béla

Diploma munkája rézkarc sorozata, mely az 1514-es magyar parasztázadást ábrázolja. Első bemutatkozása nem járt sikerrel, éprevétlen maradt, illetve tiltakozást váltott ki.

Rózsa Gyula: „Hungarian variations on grand art, op art and pop art." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972. 48. sz. 1881

Kondor Béla

1972 tavaszán két művésztársával egy budapesti tárlaton mutatta be művét: Egy Bartók opera szinpadi díszletét. Egy másik alkotása: „A szentek bejárata a Mennyországba.

Rófsa Gyula: Hungarian variations on grand art, op art and pop art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972. 48. sz. 1891

Kondor Béla

1931-ben született; 1951-ben felfedezték a hajógyári munkásnak a tehetségét s rövidesen a Képzőművészeti Főiskolára került. 1956-ban kezdte el művészeti pályafutását.

Rózsa Gyula: „Hungarian variations on grand art, op art and pop art." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972 48 m.

1871

Kondor Béla

A Mücsarnokban rendezett kiállitásáról "Magyar romantika" cimmel számol be Perneczky Géza: „Az a grafikai nyelv, amit megalkotott ‚több évszázadra visszamenőleg'-/Külön idézőjelbe teszi/-demonstrálta a müvész morális ellenőrző szerepét, látnoki képességeit, önismeretre ébresztő hatalmát. De csak igy idézőjelben, s csak nálunk Magyarországon," -irja. Majd megemliti a külföldi müvészek legnagyobbjait -nem összehasonlitásképen-mint olyan alkotókat, akik "..ezt a szerepet már ellátták."

Élet és Irodalom, Bp. 197o. márc. 21.
XIV. évf. 12. sz. 12. lap

MDK

Kondor Béla, grafikus

A József nádor téren nyílt meg grafikai kiállítása.

Kondor Béla egyike a legtehetségesebb és legritatottabb művészeinknek. Tragikus, olykor pesszimista, kiábrándult és reménytelen a magatartása, a látása, az előadása. Kísértés, a Valaki önarcképe c. sorozat, a Plakát, a Köd mutatják víródását, harcait, megjárt tájait, ...

Rózsa Gyula: A víródó önarcképei 8

Sp. 1968. jan. 21.

Népszabadság

MDK

Kondor Béla, festő

Tárlata – festmények, grafikák – sok ellentmondást vált ki a rajongók és a panyalgók köréből. Néhány kiragadott példa a kiállítás anyagából: Tárcosnő, a Kürdelem, Szent Péter és egy nő II., Kati II., stb.

Rózsa Gyula: Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban 7.

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 13.

1.

Kondor Béla

Vívódíkb, elégedetlenebb, harcosabb, mint Gross Arnold, állapítja meg a recenzens a Műcsarnokban rendezett kiállításról. Ezért gyenetlenebb: nem ismeri pontosan a neki megfelelő képméretet, s nem egyszer indokolatlanul üresen hagyja.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra; Magyar Hírlap 1970. III. 10. 9. l.

2.

Kondor Béla

Eredendően grafikus alkat, s lapjan az üres felületnek súlya van; nem így képein.

Bojár Iván: Magyar Hírlap, 1970. III. 10. 9. l.

Kondor Béla, [grafikus]

MDK

Rénletesebben kitér identőrégére.

Németh Lajos: Kj törekvések a magyar képzőmű-vészetben. 34–37. old.

KRITIKA, BP. 1969. április VII/4.

Kondor Béla 1

Démoni indulat és bizarr fantázia jellemzi Kondor Béla különös képeit. Riasztó vízió-kat, nyomasztó álmokat jelenit meg a művész, a valóságtól elvonatkoztatott, mégis a kor nagyon is ismerős félelmeit, szoron-gásait kifejező képein. „Itélkező" című vásznán torz fantom, szájában kés, szemé-ből bosszú és fenyegetés sugárzik.

(b.e.) Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban

Országs-Világ 1970/14 23 old.

Kondor Béla 2

A „Küzdelem" két örjöngő figurája, győző és legyőzött, egyképpen a pusztulás, a halál iszonyatát kelti fel. A „Táncosnő" groteszk alakja – maga a szédület – a színek vad kavargásába omlik. A „Lidérc" ijesztő, földöntúli erők fenyegető hatalmát jelképezi. Egy-egy, a reálishoz közeledő tájkép, nyugalmas percek természetlátása, feloldja az extrem vonalak, bugyá színek, lázas látomások görcsös izgalmát.

(b. e.) Kondor Béla kiállítása a Műcsarnokban

Ország - Világ 1970/14 23 old.

Kondor Béla

Bethlehemesek rep.
0. pentell, papír 69 × 15

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Hárfázó angyal repr.
o. pastell, papír 69 x 55

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Hondos Béla

Kettős fej szén. v. 50×40

repr.

Hondos Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Happening I. repr.
vörös. 29,5 x 40

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Krisztus a keresztén repr.
mon. 29,5 x42,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M N G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla, grafikus

Nagy sikere volt a Nemzeti Galériában megrendezett bemutatójának.

— : Kilenc és fél millió látogató q.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 14.

Kondor Béla

a szentendrei művésztelep rangos tagja.

Csekc László: Dunakanyar, Budapest,

1973. 1391

461

Kondor Béla

nove említve

Művészettörténeti értesítő 1972

296, 305, 307, 315, 320. old.

Kondor Béla

Gross Arnold: Kondor Béla emléklap (résslet)
Kondor Béla emléklap

Műgyűjtő, 1973/3. sz. elülső borító; 13.1.

Kondor Béla

A Cornina, 12 sokszorosított grafikájának reprodukciójával, albumot jelentetett meg. A szerző ideéz Németh Lajos előszavából: „pátosz", „expresszivitás", „irónia" jellemzi műveszetét. Szinte iskolát alapított.

Bojár Iván: Kortárs műveszek, Magyar Hírlap 1970. jan. 29. 6. l.

Rondor Béla

festő

Tihanyban rendezték Rondor Béla festőművész emlékkiállítását.

---: Kiállitási naptár.

Művészet, 1973.szeptember - 46.oldal

Kondor Béla

Kiállítása nyílt a Műcsarnokban.

Magyar Hírlap, 1970. III. 8. 9. f.

Kondor Béla

Hatása megmutatkozik az övéivel egy időben, nyomcsak a Műcsarnokban rendezett, észak-dunántúli képzőművészek kiállításán.

Bojár Jutta: Kiállításról – kiállításra; Magyar Hírlap, 1970. III. 10. 9. l.

Kondor Béla grafikus

A X. miskolci országos tárlaton új értékrendet teremtő művészetének fejlődéséről három új lappal ad hírt.

Kovács A. Béla: Képzőművészetünk X. miskolci országos tárlata.

Napjaink, 1968. dec.

Kondor Béla
grafikus

Hosszú időn át verít vett a
Miskolci Országos Grafikai
Biennalekon.

Gyarmathy Béla: Rajzok - Rajzok.
Müvészet, 193. december - 11. oldal

Konrád Béla
festő

"Az áldozat" (részlet)
" (repró)

A borítón.
Művészet, 1973. december

Kondor Béla
grafikus

Méltatás: — Kondor Bélát erős szálak fűzték Miskolchoz, ahol hozzáférhető nyomdagép állt rendelkezésére.

V.L: Eredmények és tervek Miskolcon.
Művészet, 1973. december - 5 oldal.

Kondor Béla
festő

A miskolci művésztelepen
dolgozott a múltban.

Csabai Kálmán: A művésztelep története.
Művészet, 1973.december - 6.oldal

Rondot Béla
festő

Rondot Béla művészete nagy
hatással volt Feledy Gyulára,
Csohány Kálmánra, Kelássy
Csabára, Pásztor Pálra.

Bartha Attila: Két műterem . . .
Művészet, 1973. december - 20 oldal.

Kondor [Béla]

Nincs említés.

S. Nagy Katalin: Művészetszociológiai vizsgálat 21 lakásban; Ipari Művészet, 1973/5-32. 5. l.

Komlós Béla

A Műcsarnokban kiállítása nyílt.

Magyar Hírlap, 1970. III. 17. 11. l.

Kondor Béla

festő

Kondor Bélát a Farkasréti temető-
ben helyezték örök nyugalomra.
A szinál a Szövetség nevében Somo-
gyi József szobrász beszélt.

---.--- : Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.január - 2.oldal

Korodor Béla
festő és grafikus

1972. december 12-én 41 éves
korában váratlanul elhunyt
Korodor Béla grafikus és festő.

—: Korodor Béla.
Művészet, 1973. január - 2 oldal

Kondor Béla
festő

A „formanélküliség" tendenciája jellemzi Kondor hosza rajzi, oldott már-már impressionisztikus festménye és nihány grafikája.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

Kondor Béla verseskötete jelent meg, 1970-után. A Dorottya utcai kiállító helyiségben bemutatta a Korpusz sorozatot és az új Dórsa sorozatot is.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MÜVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

A Nemzeti galéria új Dórsa tárlatán bemutatta Dórsa sorozatát. A Petőfi Múzeumban kiállította mikány illusztrációját.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

Kondor Béla 1972 nyarán mü-
termet kapott az egyjá épített szent-
endrei művésztelepen, ahol elkészi-
tette több remekművet.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla

festő

Kondor Béla a szentendrei művész-
telepen készítette az Ujj József Attila,
Petőfi és fékai grafikai sorozatát,
a „Bevonulás a városba" című pan-
nót.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő - grafikus

A „formasnigor" klasszikus példája Kondor „Savonarola", „Darázsfák rály", „Szent Péter és egy nő", „Munkások", „Valaki Ő nárcipe" című művei.

Németh Lajos: Kondor Béla.
MÜVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

„A tett halálba az okoskodás"
(Madách illusztráció, vérhan)
„Halált ábor" (vérhan)
„Női fej a gyúval" (vérhan)

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

Pohorbeli szerhezet" (vérkarc)
" Cirkusz" (vérkarc)
" Ongyalok bahasa (vérkarc)

Németh Lajos: Kondor Béla.
MÜVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő-grafikus

A „Lidérc", a „Gitáros nő" és a „Táncosnő" cimű Kondor mű-vekben a formasnigor és a forma nélküliség egyesül.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő - grafikus

Kondor olyan képeinek az emberi-
vapa, mint a „Darázskirály", a
„Gitáros nő", az „Asszony ikszerlek-
nőssel" az emberi lelek mélyvíte gúve
tehent.

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

"Az áldozat"
(repro)

Bonbon
Művészet, 1973. március

Kondor Béla

festő

Valaki érkezik (monotypia)
"Égi csata" (vérkarc)
"Valaki érkezik. X." (monotypia)

} repro

Németh Lajos: Kondor Béla.
Művészet, 1973. március – 13 oldal

Kondor Béla
festő

"Stélhező"
"Proféta"
"Harc a madárijesztővel"
} repro

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

„Feififej"
„Tüntető nők"
„Gyéhossag az Olimpiáu"

} repro

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
grafikus

"Krisztus III"
"Krisztus I."
"Krisztus II"

repro

Németh Lajos: Kondor Béla.
MŰVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
grafikus

Részt vett a Firenzei Grafikai Biennalen.

•–• Magyar művészek kiállitásai külföldön.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 46.oldal

Kondor Béla
festő

Miltalás.

Tunicz Árpád: Dyak, jut alunak – nem kiányérzettel
Művészet, 1973. április – 43 oldal.

Kondor Béla

„Szent Margit legendája" – freskó
(1968) XIII. Margitsziget, Nagyszálló
– színes fotó

A százéves Budapest szobraiból
Bp. Corvina 1972 63. kép

Kondor Béla

emlékkiállítása június
17-én nyílik a Tihanyi
Múzeumban

Magyar Nemzet 1973 június 12
4. old.

Kondor Béla

42 éves korában hunyt el; a magyar festészet terén új utat nyitott meg, megszabadítva a művészet ez ágát a naturalizmus bilincseitől.

Nagy Zoltán: Studio 72 – Exhibition of young artists. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 50. szám.

1901

Kondor Béla, grafikus MDK

Jugoszláviából meg- 3
hívták a híres palic-i művésztelep
ez idei képzőművészeti vitájára.

Női fej. (Rajz.) Repr
2.

G. M.: Kondor Béla kiállítása

ESTI HIRLAP Bp. 1964. ápr. 9.

MDK

Kondor Béla, grafikus

(1)

A székesfehérvári Képtárban 62 műve látható. A tárlatot, további bemutatásra Szeged, Miskolc, Veszprém, Pécs kéri.

Budapesten a Dürer Teremben nyílt meg 21 rézkarclapból és 8 tanulmányrajzból álló kiállítása.

Gy. M.: Kondor Béla kiállítása 2

ESTI HÍRLAP

Bp. 1964. ápr. 9.

Kondor Béla grafikus

Studio tag volt, neve
emlitve

„Studió 58-68"

Mappa Wernset 1969 jan 7

Kondor Béla

egyike az említésre méltó művészeknek; műveiben önállóság és eredetiségről tesz tanúságot.

Németh Lajos: „Hungarian Art 1945-1969." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1970. 37. sz. 197 l

Kender Béla

forradalmi rézkarcsorozatából:

a „Teherautós fűtőtől 1918-ban" reprodukciója

– A Magyar Nemzet Galériája –

Magyar Nemzet 1968 nov 17

Kondor Béla

"Happening" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. aug. 1.
XIV. évf. 31. sz. 5. lap

Kondor Béla

Dombos táj; Kolostoralapítás c. képe (eml.)

szerepel az alábbi. tárlaton

Horváth György: Az V. balatoni nyári. tárlat Keszthelyen

Magyar Nemzet 1970 VIII. 12 Hold.

MDK

Kondor Béla, grafikus

hezepel a Műcsarnok

tárlatán.

Dugán István: Képzőművészet – öfmillióért

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. júl. 8.

Kondor Béla

Szerepelt a XXXIV. velencei biennálén

N.N.: szerepelt a Képzőműv. Almanach

Somogyi Néplap 1969 XI. 11

Kárdos Béla

Említve

F. L. Rézkarcok és metszetek
Magyar Hírlap, Bp. 1970. sep. 1.

MDK

Kondor Béla, grafikus

Szerepel a Nemzeti Galériában.

Rózsa Gyula: Mai magyar grafika 9

Népszabadság, Bp. 1968, március 31.

Kondor Béla
grafikus

M.D.Y.

„Lánchidi tüntetés" c. képet

Artner Tivadar: Fiatal grafikus a Műcsarnokban
Magyar Ifjúság, 1959. ápr. 30.

Kondor Béla
festő

Kondor Béla festőművész kiállítása a Helikon Galériában volt II. hó 22-én.

- . - Kiállítási naptár.
Művészet, 1973.február - 46.oldal

Kerecsényi Béla
grafikus

A debreceni „In Memoriam Bartók" kiállításon részt vett.

Kovács Gyula: Nyári tárlatok.
MŰVÉSZET, 1972. szeptember - 34.oldal

Kondor Béla

Grafikus

Kondor Béla műrészete hatással volt Pelő János munkásságára.

jegyzetek.

Horváth Béla: Kiállítási xxxxxxxx.
Művészet, 1973. január 5. oldal

MDK.

Kondor Béla grafikus

"Tanulmány I. " /kreta/
"Tanulmány II."/ kréta/
"Kosztümtanulmanyok /I.,II.,III./ " /kréta/
"Tanulmány III. " /kréta/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Mücsarnok,1955. 32.1.

H.D.K

Klondor Béla
grafikus

Raj.

Élet és Irodalom, 1960. okt. 28. — 44 szám. — 5 l.

Kondor Béla MDK

A legszebb magyar versek készülő antologiájának pályázatára beküldött
v e r s - i l l u s z t r á c i ó i
az Irodalomtörténeti Muzeumban rendezett
kiállitáson.

ARADI NÓRA: KÖLTÉSZET ÉS GRAFIKA;
MAGYAR NEMZET. 1958. IX. 28. 9.1.

Kondor Béla MDK

"élménytágité, merészen ujszerü müvei" Az Irodalmi Muzeum kiállitásán.

Artner Tivadar: Igazi modern Illusztrációkat!

Esti Hirlap. 1958. IX. 25. /III. 225. /

Kondor Béla

MDK

részt vesz a Luganoban megnyilt V. nemzetközi "Fehér,fekete" grafikai kiállitáson.

Esti Hirlap 83 sz. 1958. ápr. lo 2 old.

MDK

Kondor Béla

havas: Fiatal képzm.Studiójának kiáll. Népszava,
1958. szept. 17.8. 1.

MDK.

Kondor Béla
grafikus

Női portré (repro)

Élet és Irodalom, 1962. április 21—28.

MDK

Kondor Béla

Cifka P: Grafikánk a VI. M. Képzm.Kiáll.tükrében.
MN. 1956. jan. 11.

MDK

Kondor Béla

Bencze L: Gondolatok a VI.M. Képzm.kiáll.ról.
A m. képzm. mai eredményei. Csillag, 1956. 2.sz. 341-
364 l.

Kondor Béla

grafikus

M.D.K.

Blahé illusztráció

Élet és Irodalom, 1962. febr. 10 - 3 l.

(5) Kondor Béla
festő

A ma, a jelen problémáiban élő művész. Kapcsolata a középkorral, vagy a múltszázad nagy romantikusaival nyilván semmi esetre sem visszamutató „historizmus", csupán a lélek mélyén élő, s gyakran lázongva feltörő problémák azonosságára utal, „időn és téren át".

Kádár Zoltán: Kondor Béla debreceni kiállításának
Alföld, 1970. 6. 62-63.

(4) Kondor Béla

festő

Fontos művészetében a nagy dimenziókban gondolkodó térkompozíció, a formát sajátos benső struktúrája, a színek sőt a finom árnyalatok jelentése, jóllehet alig tart kapcsolatot az impressionista színszemlélettel. Bár festészete sokkal szín és valőrgazdagabb, mint pl. nagyerejű mesterének, Barcsaynak színvilága.

Kúdár Zoltán: Kondor Béla debreceni kiállításával

Alföld, 1970. 6. 62-63.

⑥ - Kondor Béla
festő

Így magyarázhatók az olyan képek is, mint a grafikai művei közt szereplő „ikonosztázok". A művei csupa keresés, nyitottság, a jelen élet forrongó, égető titkainak megfejtésére irányuló kísérletek.

Kádár Zoltán: Kondor Béla debreceni kiállításával
Alföld, 1970. 6. 62-63.

Kondor Béla

szerepelt a XXXIV. Velencei Biennálé
magyar pavilonjának kiállításán

Képzőműv. Almanach Bp. 1969. 32. o.
Frank: XXXIV. Velencei B.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

① Kondor Béla

festő és grafikus

A felszabadulás utáni festő és grafikus nemzedék legegyénibb hangú, s talán legsokoldalúbb képviselői közé tartozik. A felszabadulás idején mindössze 14 éves. A főiskolai évek, Barcsay, Kmetty, Koffán mesterek iskolájában töltött tanulmányok után gazdag termés, megérdemelt sikerek sorozata következik. Számos hazai kiállítás, a Munkácsi-díj mellé külföldi sikerek is felsorakoznak:

Kádár Zoltán: Kondor Béla debreceni kiállításáról

Alföld: 1970, 6. száma 62-63. old.

Kondor Béla

Szélés Klára: Szövevények és nekezetek (Kondor Béla rajzairól). – Alföld, 1967. 18. évf. 9. sz. 72-74. l.

Az 1967. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

83. l.

MDK

Kondor Béla, grafikus

Kiállít a miskolci grafikai biennálén.

Rózsa Gyula: Élen toporgás? 7

Népszabadság, Bp., 1967. dec. 14.

c9

③ Kondor Béla
festő

Művészetét az „avantgarde" körébe sorolják; hozzátehetjük, hogy egyesek szerint „szürrealista" művész. Kondor művészetének formanyelvét a látott valóság elemeiből válogatja ki, bár gyakran elérkezik az ún. „non-figuratív" – helyesebben „non-objektív" – kifejezésmód határáig.

Kádár Tamás: Kondor Béla debreceni kiállításáról
Alföld, 1970. 6. 62-63.

② Kondor Béla
festő és grafikus

1958-ban a luganói nemzetközi grafikai kiállítás
1962-ben Miamiban a modern művészeti múzeumban rendezett tárlat.

1963-ban Párizs, a fiatalok biennáléja
1964-ben a tókiói nemzetközi grafikai biennálé díja.

1965-ben a Saó Paulói VIII. biennálé,

1967-ben a bécsi Collegium Hungaricum

1968-ban Velence, a XXXIV. biennálé. Minden fényes bizonyítéka a nemzetközi elismer~~ésnek~~-tetésnek.

Kádár Zoltán: Kondor Béla debreceni kiállításáról

Alföld 1970. 6. sz. 62-63. old.

M.D.K.

Kondor Béla, grafikus

névét az 1957 után fellendült könyvművészetünk illusztráló élgárdájának tagjai között emliti:

ALFÖLD, Debrecen, 1966. XVII.évf. 4.sz. 77. old.

Kondor Béla

Szerepelt a Studio 64 Kiállításán.

Zalai Hírlap 1964. dec. 20.

M.D.K.

Kondor [Béla], grafikus

nevét, Csontvárycival és Borsos kiklósával együtt, abban az összefüggésben említi Szij Rezső a XXI. debreceni őszi tárlat beszámolójában, hogy a vidéki kiállítások számos esetben megelőztér a fővárost.

ALFÖLD, Debrecen, 1966. XVII.évf. 1. sz.

69. old.

Kondor Béla

Illusztrációi szerepelnek
a Petőfi Irodalmi Múzeum
Ziállításán „Madách és univerzuma"

Magyar Nemzet 1973 junius 28
4. old.

Kondor Béla.

A Helikon Galériában alkatásai szerepelnek. „Csend" – „Katasztrófa" c. sorozata és fotói szerepelnek. (említve)

Losonci Miklós: Séta a kisgalériákban.
Pest M. Hírlap, 1973. márc. 8.

MDK

Kondor Béla festő

Régi repülőgép, o

A géprepülés szombóluma, o.

Épitők, o.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

ene). Dieser Beruf existier-
igen Jahrhunderts. Über
elnden Frauen, die beschrie-
ollkommenes Bild über die.
die ausschliesslich vom
us geschlossen worden wa-
kel von J. HEREPEI "An-
Töpferei in Siebenbürgen"
die in Siebenbürgen bekannt
öri bokály"(Krug aus
et aus dem deutschen
iss, oder ein Gefäss für
Getränkes, Weihwassers

Kondor Béla

a Corvinának a most induló grafikai album-sorozatában jelennek meg grafikái. Ezek mappázerűen megoldott könyvek, tehát kivehető grafikai lapokkal.

Képes krónika.
1973. márc. 17. Televízió, 17.40/11/KGyné

MDK

Kondor Béla festő

Mandorla, o.

Angyal, fekete alapon, o.

Szent mártirnő, o.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár 1964.

ahlzeiten, bei der Be-
iche Handarbeiten, Trach-
it, die der Autor in Ka-
rlich beschrieben. Mittei-
gen. Sodann werden die Be-
insichtlich der Yurten,
acht hatte, und dem ver-
der Sippen zueinander,

beit enthält ethnographi-
adschikistan. Wir lesen
ewässerung verbundenen Ak-
mittels der Sichel ge-

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Epitkezés

Orate

Menedéket

Kondor B. Kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Hűség

Szomoru nő

Könyökére támaszkodó férfi

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

A géprepülés géniusza

Karcolt fej

Falanszter I.

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MNK

Kondor Béla festő

olajf.:

Hálóját felhuzó halász

Jónás a város falai előtt

Pléhkrisztus

Kondor B. Kiáll. Ernst Mus. 1969.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Savonarola

Pilinszky János arcképe

Darázskirály

Kondor B. kiáll. Ernst Múz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Angyal fekete alapon

Szerb Krisztus

Mandorla

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Szent mártirnő

Apáca és a pap /Pap és papné/

Régi repülő

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Nő szoborral

Dante és Vergilius

Női fej csendélettel

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Zászló

Támaszkodó férfi I.

Támaszkodó férfi képpel II.

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Kombájn

Konstruktiv táj

Mennyegző

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

Kondor Béla

1963-ban Párizsban a Fiatalok Biennaléján szerepel képeivel, 1964-ben a IV-ik nemzetközi grafikai Biennalén, Tokióban díjat nyert. 1965-ben Munkácsy díjjal tüntették ki. Rézkarcai számos hazai és külföldi kiállításon.

L'art de la gravure du XX au XX siècle, Paris, 1966. kiállítás katalógus.

Kondor Béla

A Budapesti képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait, majd 1957 Párizsban volt tanulmányúton. 1954 óta rendszeresen veszrészt tárlatokon; 1958-ban Luganoban, a nemzetközi grafikai kiállításon mutatta be műveit.

L'art de Hongrie du X au XX siècle, Paris, 1966. Kiállítás, katalógus.

Kondor Béla

Egy sajátos egyéni stílust kreált, a szürrealista irányzatot a konstruktivistával keverve. Az új nemzedék egyik legjelentősebb alakja; hinek követői vannak.

L'art de Hongrie du X au XX siècle, Paris, 1966. Kiállítás, katalógus.

Kondor Béla festő

olajf.:

Emberpár

Epitők

Gyilkos

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

NDK

Kondor Béla festő

olajf.:

A forradalom angyala

A forradalom kis angyala

Férfi kulccsal

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

NDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Épülő Erzsébet hid

Hegyes táj

Épitkezés

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Daru

Két fej

Férfi konstrukcióval

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajpast.

Pokol I.

Pokol II.

Régi ház

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajpaszt.:

Csellista szemüveggel

Jónás

Betlehemes gyerek

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olaj, fa, szt.:

Ezékiel, o.p.

Guliver és egy törpe

Hárfázó angyal

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MEK

Kondor Béla festő olajf.:

Muzulmán

Kaffka Margit emlékére

Kiüzetés a Paradicsomból

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő olajf.:

Kohó

A tengerész álma

Király szemüveggel

Kondor B. kiáll. Ernst Mus. 1965.

MDK

Kondor Béla festő olajf.:

Fej arany vonallal

Bombázás

Szerb pap

Kondor B. kiáll. Ernst Múz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő olajf.:

A nagy gép

Johanna

Zöld fej

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

olajf.:

Falanszter II.

Kócbaba

Bleriot emlékére

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MNK

Kondor Béla festő

Bosch emlékére, vegyestechn.

Madách illusztráció I., lit.

" II., "

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Utszéli feszület, rk.

A malom /Blake/, rk.

Madár, sz."

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

MDK

Kondor Béla festő

Dante fej, tus

Fiatal férfi angyal, tus

Magányos lovas, "

Kondor B. kiáll. Ernst Muz. 1965.

Kondor Béla

festő

1970-ben hiszutett Németh Lajos
rövid tanulmányt Kondor Bé-
lának a Műcsarnokbeli kiállítása
után.

Németh Lajos: Kondor Béla.

MÜVÉSZET, 1973.március - 13.oldal

Kondor Béla
festő

11 Dk.

Hamlet-sorozatából
(fametszet) repro.

Élet és Irodalom, 1960. dec 2. – 7 l.

Kondor Béla

festő

M.DK

Rajza (illusztráció)

Tatay Sándor: Mandula rumban – 21 l.
Élet és Irodalom, 1960. dec. 23.

Kondor Béla, grafikus

Kossuth-díjat kapott.

—: Grafikus egyéni kiállítás Debrecenben 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 27.

Kondor Béla, grafikus

Szerepel a firenzei III. grafikai biennálén.

—: Magyar kiállítások külföldön, külföldiek Magyarországon 7.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 6.

Kondor Béla

a szentendrei új művésztelep

lakója - emlére

Magyar Nemzet 1972 július 8

4. old.

Kondor Béla grafikusművész

Vasárnap műsorösszeállítás emlékezik a nemrég elhúnyt művészre a tévében.

Esti Hírlap, 1943. (2.) (2.)

Kondor Béla

Fotóinak a Helikon Galériában rendezett kiállításáról szóló cikk a 4. oldalon

Magyar Nemzet 1973 március 10

Kondor Béla

fotóinak kiállítását a
Helikon Galériában rendezzük meg
1973-ban

Moszkva 1973 január 19
Zold

Kondor Béla

Albrecht Dürer születésének 500. évfordulója alkalmából magyar grafikai kiállítás nyílt tegnap a Magyar Nemzeti Galériában. Békés megye tanácsának 10 ezer forintos díját Kondor Béla kapta.

Díjkiosztás a Dürer-évfordulon

Magyar Hírlap 1971/141 8 old.

Kondor Béla, grafikus

A Szokonai-bibliográfiában megjelent Kondor Béla Szokonai-portréja.

—: Szokonai-dokumentumok 9.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 13.

M.D.K

Kondor Béla
festő-grafikus

Az Ernst Museumba rendezett tárlaton bemutatta grafikai műveit, olaj-festményeit, pasztellképeit, rézkarcait. A művésznek 6 éve volt tárlata a Fényes Adolf teremben.

Frank János: Kondor Béla
Élet és Irodalom, 1965. aug. 21 - 9 lap.

Kondor Béla, grafikus

Tv-film készül róla.

–: Új politikai művek, művészeti sorozatok, sportközvetítések 7.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 22.

Kondor Béla

3

„Egy Kondor dokumentum" c. írás

a 14. oldalon.

– Vaya Gábor riportu magnóra vett Kondor szövege egy rötetlen baráti beszélgetésből kiszakítva, majd a művész halála után közölve...!?

Kritika 1973 február

de. D. K

KONDOR Béla grafikus

Részvétel a kiállításon

Putka Mária: Második séta a IX. Magyar Képzőművészet Kiállításon

Magyar Nemzet 1962. -''

MDK

Kondor Béla

Tolsztojt áb zároló zajzának reprodukciója. (eredetileg megjelent az Élet és Irodalom-ban.)

Tolsztoj emlékkönyv. Szerk. Tóbiás Áron.
Bp. 1962. 139–141. o.

Kovács Béla

festményeivel és rézzel a

XI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon

— emlékül

Pestmegyei Hírlap 1970 április 28

Szold.

Kondor Béla grafikus

műveivel részt vesz a XI.
Magyar Képzőművészeti Kiállításon
– emlékbe

Pestmegyei Hírlap 1978 április 28
8. old.

Kondor Béla, [grafikus]

Megemlítve: Kimaradt a bibliográfiából.

Zircz Péter: Bevezető a művészettörténet irodalmába 308-309.

KÖNYVTÁRCS, Bp. 1969. május XIX/5.

MDK

Kondor Béla, festő

A margitszigeti Vasgyár számára készített pannójáról közöl reprodukciót és méltatást a moszkvai Szkusztvo.

– : Kulturális hírek

Bp. 1970. március 7.

Népszabadság, V. 14.

Kondor Béla. festő

- munkái a Nemzeti Galéria grafikai kiállításán

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. aug. 563. o.

Kondor Béla, festő

- az Új művek c. művészeti kiállítás színpjében

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. máj. 342. l.

Kondor Béla, festő

-25 m²-es pannóján a margitszigeti Nagyszálló előcsarnokában Szt Margitot ábrázolja.

Jajczay János: Árpádházi Szt Margit ikonográfiája

Vigília, 1971. máj. 311. l.

Kondor Béla, festő

– művei az Egyházi gyűjtemények
kincsei c. kiállításon a Nemzeti
Galériában

D. I.: Kiállítások
Vigília, 1971. jan. 62. l.

Kovács Béla

Lapja „Tanulmány"
a 7. oldalon

Budapest, 1970 június 28

Kondor Béla

Műve szerepel a „Mai magyar lépszőművészek" c. kiállításon Párizsban

Érzékmagyarország 1970 április 29
5. old.

Kondor Béla

mívei szerepeltek a
velencei biennálén

Magyar Hanszet 1971 január 31
11. old.

Kondor Béla grafikus

Munkácsy díj I. fokozatát kapta

Magyar Nemzet 1971 április 3
Szolch

Kondor Béla

Illusztrációja saját
verseinek Zötetéből a 12. oldalon

Magyar Nemzet 1971 május 23

Kondor Béla
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Szabó Lajos: Kicsike
Élet és Irodalom, 1962. május 5. 5 lap

M.D.F.

Thurzó Béla
grafikus

„Női portré", „Női fej", „Autóvezető"
c. művei szerepelnek a IX. Kiállításon.

Lajta Sándor: Festészet és grafika
Élet és Irodalom, 1962. május 12. – 8 lap

Kondor Béla, grafikus

MTI.

Díjjal jutalmazták.

–: Megnyitották Miskolcon az I. országos grafikai biennálét 14.l

NÉPSZABADSÁG 1961. okt. 24.

Kondor Béla
grafikus

M.D.4.

Fametszet az Afrikai Kolták
versecker (repr.)

Élet és Irodalom, 1961 szept. 23 - 12 l

M.T.A.

MDK

Kondor Béla

Autóvezető, toll

Régi orgona, toll

Illusztrációk Néger Költők versei c. antológiához I.

IX. Magyar Képzőm.Kiáll.kat. Mucs. 1962. 22.l.

Koudot Béla

Szerepelt a Petit Palais-béli kiállításon.

B. Lossky: A magyarországi művészet 10 évszázada; Magyar Műhely, 1966. N. 15. 110. l.

MDK

Kondor Béla

Illusztrációk Néger költők versei c. antológiához II.

Illusztrációk Néger költők versei c. antológiához III.

IX. Magyar Képzőm. Kiáll. kat. Műcs. 1962. 22.l.

MDK

Kondor Béla festő

A Vár ujjáépitése, op.

Betlehemes gyerek, "

Szt.György és a sárkány, op.

Kondor B.kiáll. István kir. Muz. Székesfehérvár, 1964.

südlichen ungarischen Tiefe
te hier bis zum Ende des vo
die Rolle der heiratsvermit
ben wird, bekommen wir ein
von ihnen vermittelten Ehen
finanziellen Gesichtspunkt
ren.(Ste 127-130) - Der Art
gaben zu der Geschichte der
berichtet über eine Krugart
ist, und unter den Namen "C
Györ, bez.W. bokály=abgelei
Pokal, ~~xxxxx~~: ein Trinkge
die Aufbewahrung irgendeine

MDK

Kondor Béla festő

Csellista szemüveggel, op.

Ostrom, cer.

Pegazus, cer.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár 1964.

MDK

Kondor Béla festő

Trójai faló, rk.

Madár, rk.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

MDK

Kondor Béla festő

Madár, lit.

Madár, "

Városstrom I. lit.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

MDK

Kondor Béla festő

Városstrom II., lit.

" III., "

" IV. "

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

MDK

Kondor Béla festő

Trójai faló, lit. I.

" " II.

Cserebogár és hangyák, lit.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

MDK

Kondor Béla festő

Családi kép, lit.

Két haragos angyal, lit.

Dühös ló, lit.

Gyilkos kesely[illegible], lit.

Régi rep.gép, lit.

Kondor B. kiáll. István kir.[illegible]. Székesfehérvár

. 1964.

MDK

Kondor Béla festő

Jónás a város falai előtt, o.

Hálóját foltozó halász, o.

Darázskirály, o.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

MDK

Kondor Béla festő

Szerb, o.

Krisztus,o.

Pap és Papné, o.

Kondor B. kiáll. István kir.Muz. Székesfehérvár

1964.

hos vom Elchstern in den

ebiet/Ajavorcsillag-mitosz

siklarajzokon) 432-447.4Abb.

n Auszug.

r Abbildung Nr 5 des Arti-

ar in der "Ethnographia"(LXX. Jhg1959)

estsibirische Felsenzeichnun-

bildung des Mythos vom Elch-

aben zu den Varianten die-

33-434). Der Inhalt dieses

Kondor Béla

festő

/1931/

Grafikái, metszetei.

Magyar művészet. 10. 28.
Képzőművész. Kiadó. 1971.

Kondor Béla

A Nemzeti Galériában az 1974-es évben Kondor kiállítás nyílik.

Népszava, 1974. febr. 14. 102 évf. 37 sz. 4p.

Kondor Béla

Nézi fej ágyúval (grafika)

Népszava, 1974. jún. 16. 102 évf. 139 sz. 8 p.

Kondor Béla

1974. jan-ban a Műcsarnok angyalföldi kiállításán részt vett művével.

Népszava, 1974. jan. 11. 102 erj. 8 sz. 4p.

Kondor Béla

1974. május 18-án a Nemzeti Galériában emlékkiállítása nyílt.

Kondor Béla grafikus

a Műcsarnokban rendezett Fiatalok Stúdiója jubileumi kiállításán szerepelnek művei.

(b. d.): „Stúdió 58–68"
Magyar Nemzet, 1969. jan. 4.

Kondor Béla

Szent Antal megkísértése cikk.
24,5 x 29,5
repr.

Kondor Béla önálló kiállítása
a N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Plakát mon. 49×60

repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Női fej ágyúval repr.
rézk. 46,3x56,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Liberius repr. o. farost
40x35

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Kristus repr.
o. kr. farost 49,8×65,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Erélivel repr.
o. üng 31,8 x 22,5

Kondor Béla emlékkiállítás
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Zöld fej o. f. 36,5 x 23,3
repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
a N. G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Margitszigeti pannó vázlata
repr. o. fa. 24,5 x 55

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Jerusálem pusztulása sepr.
o. farost 24,8 × 39,9

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Női arckép repr.
mon. 76 x 64

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Blake illusztráció rézk.
színes rézkarc 13,7×15

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Bontz rep.
térk. 28,5 x 27

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

A mennyország meghódítása repr. vérk. 19,7x12,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Régi és új rajz.
rézk. 14,2 × 12

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Kardos anyagal repr.
vérk. 19,5 x 15

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Az örg leírály repr.
o. fazont 36,9 x 28,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Kúzenu

Kondor Béla

Kolostoralapítás I. nyr.
sún. cer. papír 59,3x83,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Kolostoralapítás II. repr.
szín. cer. papír 81,5x57,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Erdélyi Attila portréja repr.
fém. - cer. papír 36,5 x 28,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi kiscsarnok

Kondor Béla

A két hamb repr.
o. szín. ces. fanyt 39,7 x 19,7

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Virág rep.
O.V. 50x68,4

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Dávid Katalin portréja repr.
O. V. 68,2 x 50

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Repülés sepr. rézk. 39x29,8

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Golgota olaj. lit. 67×59,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Nagy madár repr.
vín. rézk. 20,8x18,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Trójai falú rep.

lit. 52,2 × 58,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihany kiállítás

Kondor Béla

Auschwitz repr.
rézk. 14,5 x 38,8

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihany Múzeum

Kondor Béla

Trójai falló repr.
sún. rézk. 19x22

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Templom, Blake ill. rézk. 87×110

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Álló csiszöl mérget vásárlatok
rajz. vézk. 13,5 x 13,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Happening rep.
rézk. 29,5 x 40

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Valaki önarcképe repr.
réz. 79x59

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Sugárirás. Blake ill. repr.
Szín. rézk. 16,5×14,7

Kondor Béla emlékkiállítása
M N G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Esküvő vegyes.
mon. 42,2 x 30

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihany Múzeum

Kondor Béla

Angyal rajz.
o. papír 24,5 x 36,5

Kondor Béla emlékkiállítása
a N.G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Falaustes repr. lit. 58x47

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Betegség rep.
gtoll 29x39,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Azlál repr. lit. 55x60

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Ágyban párnák közt (Petőfi ill.)
vegy. sérk. 11,5 x 12

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Falu ünnepe repri,
rézk. 38,8x 29,8

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Óda a szépséghez (Balázs ill.)
lit 62×52 repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Pléh Krisztina repr.
O.V. 155×145

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi kiállítás

Kondor Béla

Kohonai repr. o.v. 157×180

Kondor Béla emlékkiállítása
XI.N.G. 1973. Tihanyi kiscsarnok

Kondor Béla

Madách XIII. szín ill. repr.:
lit 60x53

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Cirkusz rep.

vérk. 13,2 x 16,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Barna virág o. ürg 19,25,5
repr.

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Önarckép rajz.
mon. 49x60

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Kísérlet rep.
lit. 36x25

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Szárnyas farkas repr.
o. v. 157x105

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

A tett halála az oszlodás
Madách ill. repr.
lit. 53×64,7

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Hűtlenség, terátság, ajándék
repr. o. üveg 19 x 25,5

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Falansztér repr.
O.V. 62×66

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla

Férfitej repr.
o.v. 40x40

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi kúrenn

Kondor Béla

Dávid Katalin sepr.
o. v. 60×60,2

Kondor Béla emlékkiállítása
M. N. G. 1973. Tihanyi Múzeum

Kondor Béla.

Kerintes III. repr.

o. sún. ar. papír 49,7 x 50,9

Kondor Béla emlékkiállítása
M.N.G. 1973. Tihanyi Múzeum